

DICCIONARI
MALLORQUI-CASTELLA.

DICCIONARI
MALLORQUI-CASTELLA,

Y

EL PRIMER QUE SE HA DONAD A LLUM,

COMPOST

PER DON PERE ANTONI FIGUERA
FRANCISCANO ESGLAUSTRAD.

PALMA.

IMPRESA Y LLIBRERIA DE ESTEVA TRIAS.

AÑY 1840.

ES PROPIEDAD DEL AUTOR.

DUAS PARAULES DEL AUTOR

AL

LECTOR.

No penses, amád Lector, que el diccionâri que te presént y que et dedic sia un diccionâri complét y eczént de tot error. No lo penses; pués hás de considerar que es el primer que se publica, y que un diccionâri complét no es ôbra de un tot sôl, sinó de molts y qui téngan molts llums (las que no ténc jô) y de molt de témps, côm se hà vist en tântas edicións que se hàn fét del diccionâri castèllâ de la Acadêmia españôlla. Y axí no téns que criticarme, si trôbas que es fâlto de molts de articles, y si á algúns no correspôn el castèllâ: y si em criticas, desde âre et respônc y et dic: que el temps que hás de empleyar en criticarme lo empléys en corretgir y aumentar el diccionâri, y no será témps perdút, côm lo sería, á lo ménos para mí, si em criticâvas. No et diré que *es fácil añadir á lo inventád*, sinó que já téns es camí ubêrt, lo que no hé tengúd jô, qui hé hagúd de caminar per sâlts y barrâncs, y per llôcs espessos y espinosos, passânt molta fatiga y trebâý per surtirne, y aquést trabâý me hà imposibilitád el pit y la vista para corretgirlo, ó aumentârlo. *Vale.*

ALGUNAS NOTAS

Para llegir el mallorquí de aquest diccionari, y qui algunas (segóns el méu pòc entendre) pòden servir de algùn tant de ortografia mallorquina. Sia pués la

1.ª Còm nòltros mallorquins tenim tres èns, *muda*, *tancàda* y *ubèrta*, ò pronunciàm la *e* de tres manéras, *petit*, *fortèt*, y *fòrt* ab sa boca badàda, para distingir la una de las àltres no pòs càp accént demúnt la muda, á no ser que sia llàrga, y á las hòras li pòs el accént gràve, qui es aquést (˘) còm en menjarèm, futur de indicatiu de menjar; demúnt la tancàda pòs lo accént agúd, qui es aquést (´) y no sòlamént para denotar que es llàrga sinó que es tancàda, y demúnt la ubèrta pòs el accént circumflècs qui es aquést (^) y axi se veu el mòdo còm se han de pronunciar aquéstas tres paràulas de unrs matéxas llettras; però de diversa significació: *Déu*, *deu*, *déu*; pués la priméra significa el Creador, la segona la tercera persona singular del presént del indicatiu del vèrb dèurer, y la tercera el nombre 10, ò aquéstas àltres tres: *seu*, *séu*, *séu*, qui la priméra significa gréix, la segona pronòm possessiu, y la tercera aquél està assegúd.

2.ª Còm nòltros pronunciàm la *a* y la *o* de duas manéras *petit*, y *fòrt* ab sa boca badàda, còm *ma* pronòm, y *má* part del còs, *molt* advèrbi, y *mólt* particip passád de niòl-rer, no pòs càp accént demúnt la qui se pronuncia *petit* á no ser que sia llàrga, y á las hòras li pòs el agúd, y demúnt la qui se pronuncia *fòrt* pòs el circumflècs, y axi se distingèix *ma* pronòm de *má* part del còs, y *cos* de guya, ò llòc per correr, de còs v. gr. de hòmo.

3.ª Còm en la fundició de lletra de estàmpa noy hà lletra majúscula ab accént circumflècs, li pòs el agúd, y axi *Abre* que se pronunciy còm si estàs escrit *àbre*, y lo matéix en àltres tèrmes.

4.ª Còm nòltros per lo regular dexàm de pronunciar la última *r* de la paràula, que se pronunciy la *a* ántes de la última *r* còm si tengués el accént circumflècs, y la *e* y la *o* còm si tenguessen el agúd, y axi *amar*, *estimar*, etc. còm si estàssen escrits, *amá*, *estimá*, etc.; y *cavaller*, *paner*, *doctor*, *señor*, còm si estàssen escrits *cavallé*, *pané*, *doctó*, *señó*, etc. De aquésta rétgla se esceptúan los vèrbs *ser*, *esser*, *haver*, y los qui ténen la penúltima llàrga, com *pérder*, *cóurer*, etc.; pero la *a* ántes de la última *r* se pronunciy sèmpre còm si tengués el accént circumflècs, encareque la síllaba de ántes ténga el accént agúd, còm en *pégar* que significa ferir, y axi se diferencia de *pagar* qui vòl dir donar pàga.

5.ª Que el térme mallorquí en qui heyhà *bl* se pronunciy còm si estàs escrit ab duas béns, y axi *doble* com si estàs escrit *dobble*.

6.ª Que una sòla *s* entre duas vocàls se pronunciy còm si fos *z*, y axi *àse*, *càsa*, etc. còm si estàssen escrits *aze*, *caza*, etc. De aquésta rétgla se esceptúa el pronòm *se*, còm *pp escriiurese*, *romprese* en qui la *s* té la fòrsa de duas.

7.ª Las duas *ss* entre duas vocàls que se pronuncien còm una sòla en principi de paràula, y axi *càssa*, *cossa* còm la *s* de sànt, sàbi, etc.

8.ª Jamáy se pronunciy la *s* despues de consonànt còm á *z*.

9.º Los dos punts demúnt la vocál ántes de *ll* denótan que la vocál fa síllaba ó tota sóla, ó ab la consonànt de ántes, y no ab la priméra *l*, y axí se distingèix la pronúncia v. g. de *ròllo* de pásta ó de tabác de la de *róllo* v. g. de braser; però quánd la vocál hà de tenir dos punts y accént còm en *capélla*, se déxan los dos punts y sólament se pôsa el accént; perque noy hà lletra de imprénta qui ténga dos punts y accént.

10.º La coma demúnt una consonànt axí *d'*, *s'*, qui se anomena apòstrofo, denóta que la lletra qui el té se hà de unir en la pronúncia ab la priméra vocál de la paraula qui se seguèix, y axí *d'un*, *s'obre* se hàn de pronunciar còm si estàvan escrits *dun*, *sobre*.

11.º Còm nòltros no tenim ortografia ficsa, sino que cadahú escriu segóns li dicta el seu càp, alguns térmes qui no se trobaràn per *ha*, *pa*, *ra*, etc. se encontrarán per *he*, *pe*, *re*, etc., y al revés. Aximatéix alguns que no se trobaràn per *c*, se encontrarán per *s*, y al revés los qui no se encontrarán per *s*, se trobarán per *c*.

12.º Còm jò no hé fét el diccionari para los sàbis, hé escrit los térmes mallorquins axí còm se pronúncian vuy en dia segóns lo estil familiar.

13.º Encàreque molts escrigan el particip passat, y el nòm adjectiu v. g. *amád* en *t*, jò hé trobat ser regular escriuerlos en *d* una vegada que en la segona veu hey hà *d* còm en *amáda*, y en *t* si en la segona veu hey hà *t* com en *escrit*; pués la segona veu diu *escrita*; però los sustantius sémpe en *t* para diferenciarlos de los adjectius.

Ultima. Si tróbas, ó Lector, que jò no escriu ab bona ortografia, no la prengas, però fén una millor, que méntas no la fasses, continuaré en la méua.

TAULA DE LAS ABREVIADURAS

QUE SE TROBAN EN AQUEST DICCIONARI.

<i>adj</i>	Adjectiu.
<i>adv</i>	Advèrbi.
<i>ant</i>	Antigament, ó que el térme es anticiuad.
<i>cur</i>	Curial, ó térme usad en audiéncias y cúrias.
<i>f</i>	Sustantiu feimení.
<i>f. pl</i>	Feimení plural.
<i>fig. ret</i>	Figúra retòrica.
<i>interj</i>	Interjecció.
<i>ul</i>	Lo matéix.
<i>m</i>	Sustantiu masculí.
<i>m. pl</i>	Masculí plural.
<i>p. a</i>	Particip actiu, ó agént.
<i>p. p</i>	Particip passad
<i>pl</i>	Plànta.
<i>sup</i>	Superlatiu.
<i>V</i>	Mira.
<i>v. a</i>	Vérb actiu, ó agénd.
<i>v. n</i>	Vérb néutre.
<i>v. r</i>	Vérb recíproco.
<i>=</i>	Que està sobrentès el article que se hà posad primer, v. g. Correr. <i>Correr.</i> = Còm un cà llebrer. Aquí àntes de <i>cóm</i> està sobreenentès <i>correr</i> .

DICCIONARI

MALLORQUI-CASTELLA.

AA

- A.** Lletra vocál qui tota sôla forma una parâula, y qui té molts de significâts.
- A. f.** El primer carâcter ô lletra del alfabéto mallorquí. *A.*
- À.** Preposició qui indica diferents relacions: de llòc, de moviment, de situació, de témps. *À* pên. *À* pié. *À* las sis. *À* las seis. *À* la finestra. *À* la ventana. Anar á missa. *Ir á* missa.
- Á.** Donôta el costúm, el us. *Á* la espanhòla. *Á* la española.
- À.** serveix para notar el nombre y la cantidat.
- A.* De sis á sèt. *De seis á siete.* = El prèu y el valor de una còsa. *Á* un sôu sa lliura. *Á* un sueldo la libra. = Una distribució ô conte proporcionâl. *Á* sis per cént. *Á* seis por ciento. = El môtiu qui fâ obrar. *Á* súplicas méuas en Pâu dexâ es jòc. *Á* súplicas mias Pablo dejó el juego.
- A.** Abreviadura de autor ô de aprovâd. *A.*
- AA.** Abreviadura de autors. *AA.*
- Aarôu ô Arôu. m.** El germâ de Moisés y el primer summo sacerdot de los judíos. *Aaron.*

AB.

- Ab.** Preposició qui esplica el mèdi, môdo ô instrument ab que se fâ una còsa. *Con.*
- Abâd. m.** Superior en algun monastir. = En algunas collegiâtas. = Rector en algunas parròquias.
- Abad.* = Beneid. El qui té jurisdicció câsi episcopâl, y usa de ornâments episcopâls. *Abad bendito.* = Mitràd. El qui usa de mitra. *Abad mitrado.*
- Abadènc, ca. adj.** Lo qui es prôpi de y lo pertanyent á abâd ô abadía. *Abadengo, ga.*
- Abadessa. f.** La superiora de mônjas. *Abadesa.*
- Abadia. f.** Dignidât, distritte, ô renda del abâd. *Abadia.*
- Abadiâl. adj.** Abadènc. *V. Abadial.*
- Abadiât. m.** Habitació del abâd, el témps que dura

ABA

- la dignidât, etc. *Abadiado.*
- Abadir. f.** Pédrâ que la dôna de Saturno li donâ á menjar en llòc de Júpiter que fugiren los poéts. *Abadir.*
- Abâix. adv.** *Abajo.*
- Abanderâdo. m.** El qui pôrta bandéra v. g. en processó. *Abanderado.* = En un retgimént. *Porta-estandarte.*
- Abandonâd, da. p. p.** de abandonar, se. *Abandonado, da.*
- Abandonâd, da. adj.** Despreciâd, desamparâd, dexâd. *Abandonado, da.*
- Abandonar. v. a.** Dexar, desamparar, etc. *Abandonar.*
- Abandonarse. v. r.** Dexarse, no cuydar de sas séuas obligaciós ô convenièncias. *Abandonarse.*
- Abandono. m.** Dexadès, desampâro. *Abandono.*
- Abâns. adv.** *Antes.* = Abâns d'hora. *Antes de hora.*
- Abarcâr. v. a.** Abrassar molts còsas. *Abarcar.*
- Abassonar. v. a.** Donar molt ô mâssa menjar. *Empapusar.*
- Abâst. m.** Provisió de còsas. *Abasto ô abastecimiento.*
- Abastâd, da. adj.** Proveïd. *Abastado, da.*
- Abastador. m.** Proveïdor. *Abastecedor.*
- Abastar. v. a.** Proveir. *Abastecer.*
- Abâte. m.** Capèllâ, ô el qui anâva vestid de capèllâ ab una capeta de tafatâ. *Abate.*
- Abatidamént. adv.** Ab desprêci. *Abatidamente.*
- Abatimént. m.** Desprêci, fâlta de ânimo, de esperit ô de rumbo de bârco. *Abatimiento.*
- Abâtre. v. a.** Humillar, trepitjar, etc. *Abatir.*
- Abâtrese. v. r.** Câurer de ânimo, empobrirse, etc. *Abatirse.*
- Abatûd, da. p. p.** de abâtre, se. *Abatido, da.*
- Abaxâd, da. p. p.** de abaxar. *Bajado, da.* = De bistia. *Bajado ô apeado.*
- Abaxar. v. a.** Passar de llòc âlt á bâix. = Traspasar una còsa de llòc âlt á bâix. *Bajar.* = De bistia. *Bajar, apear ô apearse.* = El prèu. *Bajar el precio.* = Sas velas de bârco. *Amai-*

nar. = La ven, las alas. *Bajar la voz, las alas.*
Abaxarse. v. r. Posarse ab gént baxa. *Adocenarse.*
A, b, c. m. Sillabári. *A, b, c.*
Abcés. m. Boñy ab matéria. *Abceso.*
Abdicació. f. Renuncia. *Abdicacion.*
Abdicâd, da. p. p. de abdicar. *Abdicado, da.*
Abdicar. v. a. Renunciar. *Abdicar.*
Abdicatiu, va. adj. Esclusiu. *Abdicativo, va.*
Abdicativamént. adv. Ab exclusió. *Abdicativa-*
mente.
Abdomen. m. Tela qui sostén sa butza. *Abdómen.*
Abecedári. m. El orde de las lletras segóns el al-
fabéto de câda lléngu. *Abecedario.* = *adj.* Per-
tañént al abecedári. *Abecedario, ria.*
Abertura. f. La acció de obrir. *Apertura.*
Abéstrús. m. La áve mes grôssa de las conegudas
fins aquí. = Hômo torpe, rudo, etc. *Avestruz.*
Abeurâd, da. p. p. de abeurar. *Abrevado, da.*
= Câmp, têrra. *Amerado, da.*
Abeurador. m. El qui mena el bestiar á beurer.
Abrevador. = *f.* El llôc ahónt se abeura. *Abre-*
vadero y abrevador.
Abeurar. v. a. Donar beurer al bestiar. *Abrevar.*
= Als hômos ab notícias. *Darles papila.*
Abeuró. m. Guix pastâd molt clar. *Lechada.*
Abigeyât. m. Rôbo de bestiar. *Abigeato.*
Abigéyo, ya. m. f. Llâdres de bestiar. *Abigeo,*
gea.
Abinitio. Parânta llatina. Desde el principi, ô já
há molt de témps. *Ab initio.*
Abintestât. Spñse testamént. *Ab intestato.*
Abisme. m. Fondâria sense fi. = Imméns, incomp-
rensible. *Abismo.*
Abismâd, da. p. p. de abismar. *Abismado, da.*
Abismâl. adj. Pertañént á abisme. *Abismal.*
Abismar. v. a. Abâtre, confondre. *Abismar.*
Abjuració. f. Retractació ab juramént. *Abjura-*
cion.
Abjurâd, da. p. p. de abjurar. *Abjurado, da.*
Abjurar. v. a. Desdirse, negar ab juramént. *Ab-*
jurar.
Ablaníd, da. p. p. de ablanir. *Ablandado, da.*
= Cârn. *Manido, da.* = Ab sos dits. *Maznado,*
da. = Axamplida. *Amanzado, da.*
Ablanir. v. a. Fer una còsa blâna, afeminar, apla-
car, etc. *Ablandar.* = Ab sos dits. *Maznar.*
= Cârn. *Manir.* = Axamplir. *Amanzar.* = Fer
una còsa molla. *Amollecet.*
Ablauirse. v. r. Mitigarse. *Ablandarse. v. n.* Sa
cârn. *Manirse.* = Una còsa entre es dits. *Maz-*
narse.
Ablatiu. m. El sisè cás de nôm. *Ablativo.*
Ablució. f. Rentâda de mâns en batisme y missa.
Ablucion.

Abnegació. f. Totâl renuncia de la pròpia volun-
tât. *Abnegacion.*
Abnegar. v. a. Renunciar totâlmént la pròpia vo-
luntât. *Abnegar.*
Abocâd, da. p. p. de abocar. *Echado, da.* = Á
balcó, finéstra. *Asomado, da.* = Berént á ci-
quía. *Echado, da, d ô de bruces.* = Molta gént.
Agolpado, da.
Abocar. v. a. v. g. Áigo d'un tassó, gêrra, etc.
Echar. = Fins que ni cápia. *Coronar.*
Abocarse. v. r. Á balcó, finéstra, etc. *Asomarse.*
= Per beurer á siquia, etc. *Echarse de ô d*
bruces. = Concorre molta gént. *Agolparse.*
Abolèng. m. cur. Heretât ô patrimôni de antepa-
ssâds. *Abolengo.*
Abolició. f. Anullació, revocació. *Abolicion.*
Abolíd, da. p. p. de abolir y abolirse. *Abolido, da.*
Abolir. v. a. Anular, borrar, revocar. *Abolir.*
Abolirse. v. n. Desapareixer, desvanexer. *Abolirse.*
Abominâble. adj. Digne de abominació. *Abomi-*
nable.
Abominâblemént. adv. Ab abominació. *Abomina-*
blemente.
Abominació. f. El âcte de abominar. *Abominacion.*
Abominâd, da. p. p. de abominar. *Abominado, da.*
Abominar. v. a. Avorrir. *Abominar.*
Abonâd, da. p. p. de abonar. *Abonado, da.* = *adj.*
Hômo de crêdit de qui se pôt fiar. ô donâd per
âpte per nua còsa. *Abonado, da.*
Abonar. v. a. Assegurar una còsa. = Donar á un
per âpte per fer una còsa. *Abonar.*
Abôno. m. Fiança, responsabilitât, etc. *Abono.*
Abordâd, da. p. p. de abordar, se. *Abordado, da.*
Abordador. m. El qui se aborda á bârca inimiga.
= El qui se acôsta á âltre ab llibertât, llanesa.
Abordador.
Abordar. v. n. Acostarse un bârco á âltre, ô arri-
bar á têrra. *Abordar.* = Una escopeta, v. g.
Encarar una escopeta.
Abordarse. v. r. Euvestir. *Abordarse.* = Câ ô hô-
mo. *Abalanzarse.*
Abôrt. m. Mâl pârt. = Còsa extraordinària. *Aborto.*
Abossâd, da. p. p. de abossarse. *Embezado, da.*
Abossarse. v. r. Cobrirse sa càre fins als uys. *Em-*
bozarse. = Taparse un pôc per no ser conegûd.
Tapujarse.
Abrahonâd, da. p. p. de abrahonar. *Abrahonado,*
da. = Pres. *Cogido, da.*
Abrahonar. v. a. Aferrar á un pes brahóns. *Abra-*
honar. = Pendre, pillar. *Coger.*
Abrâs. m. El âcte de abraçar. *Abrazo.*
Abrasâd, da. p. p. de abrasar. *Encés, cremâd,*
Abrasado, da. = De sed. *Abrasado ô apalam-*
brado de sed.

Abrasador, ra. m. f. El qui encén, destrueix. *Abrasador, ra.*

Abrasament. m. El acte de abrasar. *Abrasamiento.*

Abrasar. v. a. Cremar, destruir, etc. *Abrasar.*

Abrassar-se. v. r. Encéndrese de calor. ràbia, etc.

Abrassar-se. = De sed. *Abrassar-se* ò *apalambrar-se de sed.*

Abrassad, da. p. p. de abrasar. *Abrazado, da.*

Abrassador, ra. m. f. El qui abràssa. *Abrazador, ra.*

Abrassament. m. V. Abràs. *Abrazamiento.*

Abrassar. v. a. Donar abràssos, eselôurer, rebre en gust una còsa, apreciar, etc. *Abrazar.*

Abrassar-se. v. r. Donarse abràssos. *Abrazarse.*

Àbre. (*) m. Plànta corpulenta qui viu molts àñys.

Àrbol. = De bàrco. *Àrbol* ò *mástil.* = Bord. *Borde* ò *pugano.* = De canvia. *De canisa.* = De festa per pujary. *Cucanya.* = Fruitàl. *Frutal.* = De molí. *Àrbol* ò *macho de molino.* = De parentesc.

Àrbol genealògic. = De piñól. *De simiente.* = De ròla. *Virola.* = Dus pàlo ò quina. *Cuarango* ò *cuadrango.* = Vèr: flòix. *Fresno.* = Qui un àñy fà fruyt y àltre no. *Àrbol vecero, ra.*

Àbrèt. m. Àbre petit. *Àrbolito.*

Abreuiació. f. Compèndi, reducció. *Abreviacion.*

Abreuiad, da. p. p. de abreuiar. *Abreviado, da.* = *adv.* Prést. *Presto, pronto y prontamente.*

Abreuiador, ra. m. f. El qui abreuià. *Abreviador, ra.*

Abreuiador. m. El ministre qui despàtxa los bréas en la nunciatura. *Abreviador.*

Abreuiar. v. a. Compèndiar, apressurar negòci, etc. *Abreviar.*

Abreuiadura. f. Espreusió en qui se dexau algunas còsas, còm Sm. en llòc de Santissim. *Abreviatura.*

Abreuiatura. f. Abreuiadura. V. *Abreviatura.*

Abreuiaturia. f. La oficina del abreuiador. *Abreviaturia.*

Abridéro. m. Àbre espècie de mèlicotoner. = El seu fruit. *Abridero.*

Abrigad, da. p. p. de abrigar y abrigarse. *Abrigado, da.*

Abrigar. v. a. Guardar des fret, protegir, amparar, etc. *Abrigar.*

Abrigarse. v. r. Guardarse des fret, taparse, posarse ròba per no tenirne. = Ampararse de algú, etc. *Abrigarse.* = Àntes de plòurer. Donar un satisfacció de alguna còsa àntes que se li fàsse càrreg de élla, ò guardarse del dafy que li pòt succeir. *Curarse en salud.*

(*) Vèjase la nòta 3.ª de la pàgina 6.

Abril. m. El quàrt més del àñy. *Abril.*

Abrogació. f. Anullació, abolicció. *Abrogacion.*

Abrogad, da. p. p. de abrogar. *Abrogado, da.*

Abrogar. v. a. Revocar ò auillar lo establí. *Abrogar.*

Abrumad, da. p. p. de abrumar. *Abrumado, da.*

Abrumador, ra. m. f. El qui abruma. *Abrumador, ra.*

Abrumar. v. a. Oprimir ab gràve pes ò causar gràve molèstia. *Abrumar.*

Abrusad, da. p. p. de abrusar. *Asolado, da.*

Abrusador, ra. m. f. El qui abrusa. *Asolador, ra.*

Abrusar. v. a. Arrasar, destruir, arruinar. *Asolar.*

Abscés. m. Bofy ab matèria. *Absceso.*

Absòlt, ta. p. p. de absòltre. *Abuelto, ta.*

Absòlta. f. Respòs que se diu per mòrt. *Responso.*

Absòltre ò absòldre. v. a. Perdonar. *Absolver.*

Absolució. f. Efecte de absòltre. = Oració que se diu a càda noctúrn de matinas. *Absolucion.*

= General. Aplicació de indulgèncias y comunicació de hòuas òbras que per privilegi fàn cèrts dias algunas religions a los presents en las suas iglesias. *General.* = Sagramentàl. La que dona el sacerdot confessor. *Sacramental.* = De la iustància. Quànd noy há mèrits para absòltre, ò condemnar al réo. *De la instancia.*

Absolút. ta. adj. Illinitad, independent, ab plena potestát, y en gramàtiga lo qui no regèix ni es regí. *Absoluto, ta.*

Absoluta. f. Preposició dita ab tò de magistèri. *Absoluta.*

Absolutament. adv. Sense dependència, sense respecte algun, generalment, y sens escepció. *Absolutamente.*

Absolutisme. m. Independència, despotisme. *Absolutismo.*

Absolutista. adj. El qui segueix al absolutisme. *Absolutista.*

Absolutòria. f. Sentència qui absòl al réo. *Absolutoria.*

Absort, ta. adj. Admirad, pasmad. *Absorto, ta.*

Absorvént. p. a. Lo qui xupa, atrèn la humitat. *Absorvente.*

Absorvència. f. El acte de xupar. *Absorvencia.*

Abstenir-se. v. r. Privarse de alguna còsa. *Abstenerse.*

Abstergént. p. a. Loqui axuga y fà net. *Abstergente.*

Abstergir. v. a. Axugar, rentar. *Absterger.*

Abstersió. f. Purificació. *Abstersion.*

Abstersiu, va. adj. Lo qui purifica, renta. *Abstersivo, va.*

Abstinència. f. Templànsa, moderació en el us de algunas còsas. = Virtut moràl qui modera el us de menjar y beurer. *Abstinencia.*

Abstinént. adj. El qui usa de abstinència. *Abstinente.*

Abstinentissimamént. adv. Ab molta abstinència. *Abstinentissimamente.*

Abstinéntmént. adv. Ab abstinència. *Abstinente-mente.*

Abstracció. f. Consideració de una propietat, de una còsa, sens atendre á las áltres propietats. = Retiro del trácto y comunicació dels áltres. *Abstraccion.*

Abstractiu, va. adj. Lo qui abstréu. *Abstractivo, va.*

Abstractivamént. adv. Ab abstracció. *Abstractivamente.*

Abstrácto. m. Lo qui es sustantiu. *Abstracto.*

Abstrácto. (in). Modo adverbial. Segóns la idèya del módo ó propietat, considerántlos sens atendre á la còsa en qui se tróban. *In abstracto.*

Abstrét, ta. p. p. de abstréurer. *Abstracto, ta.*

Abstréurer. v. a. Considerar un atribut ó propietat de una còsa sens atendre á áltres. *Abstracter.*

Abstrús, sa. adj. De difícil inteligència. *Abstruso, sa.*

Absurdamént. adv. Ab repugnància á la rahó. *Absurdamente.*

Absurdo. m. Dit ó fét repugnànt á la rahó. *Absurdo.*

Absurdo, da. adj. Repugnànt á la rahó. *Absurdo, da.*

Abultád, da. p. p. ó *adj.* Gròs de mólt de bulto. *Abultado, da.*

Abultar. v. a. Fer major el bulto de una còsa. = Ponderar. = Tenir ó fer bulto. *Abultar.* = Fer gruxàl en so dir. *Echar por arrobas.*

Abundància. f. Grán cantidat de còsas. *Abundancia.*

Abundànt. p. a. = *adj.* Copiós, ric. *Abundante.*

Abundàntmént. adv. Ab abundància. *Abundantemente.*

Abundantissim, ma. sup. Molt abundànt. *Abundantissimo, ma.*

Abundar. v. a. Tenir abundància, ser fèrtil. *Abundar.*

Abundós, sa. m. f. v. g. Abundànt. *Abundoso, sa.* = De còsas d'àltri. *De cuero ageno correas largas.*

Abús. m. Mál us de sas còsas. *Abuso.*

Abusád, da. p. p. de abusar. *Abusado, da.*

Abusador, ra. m. f. El qui abusa. *Abusador, ra.*

Abusar. v. n. Fèr mál us de las còsas. *Abusar.*

Abusió. f. fig. ret. Us de paràulas impròpias en llòc de pròpias. *Abusion.*

Abusiu, va. adj. Lo qui se fa per abús. *Abusivo, va.*

Abussivamént. adv. Ab abús. *Abusivamente.*

AC.

Acabáble. adj. Lo que se pòt acabar. *Acabable.*

Acabád, da. p. p. de acabar. *Acabado, da.*

Acabadamént. adv. Entèramént. *Acabadamente.*

Acabador, ra. m. f. El qui acába. *Acabador, ra.*

Acabamént. m. Conclusió, fi. *Acabamiento.*

Acabar. v. a. Concluir, apurar, consumir, rematar, estingir, morir, etc. *Acabar.* = De fer fruyt los fíbres. *Enloquecer.* = De pòndre sas galinas. *Disponerse.* = Los hòmos sa pòsta ó es que filar: no saber més. *Estar d lo último del latin.* = Està acabád: nøy há més que dir ó fer. *Acabóse.*

Acabarse. v. n. Concluirse, etc. *Acabarse.* = Sa candela, morirse. *Acabarse la candela.*

Acabussád, da. p. p. de acabussar. *Azuzado, da.*

Acabussador, ra. m. f. El qui acabussa. *Azuador, ra.*

Acabussar. v. a. Incitar á envestir. *Azuzar.*

Acabussarse. v. n. *Azuzarse.*

Acadèmia. f. Junta de literáts para adelantamént en cièncias y árts. = El llòc ahónt se juntan. = Junta de aficionáds para eczercitarse v. g. en la música. *Academia.*

Acadèmic. m. Individuo de una acadèmia. *Académico.*

Acadèmic, ca. adj. Pertañent á acadèmia. *Académico, ca.*

Acalád, da. p. p. de acalar. *Bajado.* = *Encorvado.*

Acalar. v. a. Inclinar per baix, v. g. ets uys, cap. *Bajar.* = Sas álas los hòmos presumíds. *Bajar las alas.* = Es cap posàntse morretós. *Amorruar.* = Quànd los arragàñan. *Bajar las orejas.* = Sas bàrras á árua de lòc. *Desmontarla.*

Acalarse. v. r. Inclinarsse. *Inclinarse* ó *encorvarse.*

Acalorád, da. p. p. De acalorar y acalorarse. *Acalorado, da.*

Acaloramént. m. Ardor de cap, de passió. *Acaloramiento.*

Acalorar. v. a. Causar calor, avivar, donar pressa, incitar. *Acalorar.*

Acalorarse. v. r. Encéndrese, atropellarse en el trabáy, suffocarse en discúrs, convèrsa, ó irritarse. *Acalorarse.*

Acállar. v. a. Aplacar al qui plòra, majorment nins. *Acallar.*

Acampád, da. p. p. de acampar. *Acampado, da.*

Acampamént. m. Collocació de un eczèrcit en algún llòc, y el matèix llòc. *Acampamento.*

Acampar. v. n. Posarse un eczèrcit en algún llòc. *Acampar.*

Acanalád, da. p. p. De acanalar. = *adj.* Lo qui pàssa per canál, lo qui forma canál, ò lo parèix.

Acanalado, da. = Columna. *Acanalada* ò *estriada*.

Acanalador, m. Eyna de fuster per fer canáls en fusta. *Acanalador*.

Acaualar, v. a. Fer cauáls ò còsa qui lo paresca.

Acanalar, = Columna. *Acanalar* ò *estriar*.

Acauir, v. a. El cà. *Cubrir*.

Acanirse, v. r. Sa cussa. *Estar en celo* ò *caliente*.

Acantonád, da. p. p. de acantonar. *Acantonado*, da.

Acantonamént, m. Distribució de trôpas en vários llòcs. *Acantonamiento*.

Acantonar, v. a. Repartir las trôpas en vários llòcs. *Acantonar*.

Acañád, da. p. p. de acañar. *Ahogado*, da. = *Agotado*, da.

Acañar, v. a. Enfagar. *Ahogar*. = Pous, fònts, etc. *Agotar*.

Acápta, f. Demânda de almôyna. Per sânts. *Cuestua*. = Per los coramérs. *Hornazo*.

Acaptád, da. p. p. de acaptar. *Mendigado*, da. = *Cuestuado*, da.

Acaptador, ra. m. f. Pòbres. *Mendigo*, ga. ò *pordiosero*, ra. = Para sânts. *Cuestuador*, ra. = Para sant Antòni de Viâna ò para sant Llâtzer. *Mampostero*, ra.

Acaptar, v. a. Demanar almôyna. Los pòbres. *Mendigar* ò *pordiosear*. = Para sânts. *Cuestuar*. = Per no ser feyua. *Gorronear*.

Acaramüllád, da. p. p. de acaramüillar, se. *Amon-tonado*, da. = *Desemparvado*, da., etc. segóns es vérb de qui es particip.

Acaramüillar, v. a. Fer caramüll de còsas. *Amon-tonar*. = Y mesclarias confusamént. *Emburujar*. = Sas gârbas dins es câmp. *Atresnalar*. = Es grâ demúnt s'era. *Desemparvar*.

Acaramüillarse, v. r. Sa géut. *Agolparse*.

Acarád, da. p. p. de acarar, se. *Careado*, da.

Acarar, v. a. Fer venir una persona devânt de âl-tra. *Carear*.

Acararse, v. r. *Carearse*.

Acariciád, da. p. p. de acariciar. *Acariciado*, da.

Acariciador, ra. m. f. El qui acaricia. *Acariciador*, ra.

Acariciar, v. a. Fer caricias. *Acariciar*.

Acás, m. Casualidât, succés improvist. = *adv.* Casualmént, tál vegâda. *Acaso*.

Acatamént, m. Respècte, reverència. *Acatamiento*.

Acatar, v. a. Respectar, reverenciar. *Acatar*.

Acaudalád, da. p. p. de acaudalar. *Acaudalado*, da.

Acaudalar, v. a. Aplegar caudáls, atresorar. *Acaudalar*.

Accedir, v. n. Seguir el parer ò partít de algú. *Acceder*.

Acceleració, f. Prontitút. *Acceleracion*.

Accelerar, v. a. Fer las còsas ab prontitút. *Accelerar*.

Accelerarse, v. r. *Apressurarse*. *Accelerarse*.

Accént, m. El tò ab que se pronuncia una sílaba. = El mòdo de pronunciar de càda provincia.

Acento, = Grâve, qui se pòsa axí ('). *Grave*.

Agúd, axí ('). **Agudo**, = Circunflècs, axí (^). *Circunflejo*.

Accentuació, f. La acció y efècte de accentuar. *Accentuacion*.

Accentuád, da. p. p. de accentuar. *Accentuado*, da.

Accentuar, v. a. Señalar las síllabas ab el accént que los correspon. *Accentuar*.

Accepció, f. El significât de las parâulas, y el sentít en que se preuen. = La inclinació que se té més á una persona que á âltra. *Acepcion*.

Acceptâble, *adj.* Lo que pôt ò se deu acceptar. *Acceptable*.

Acceptâblemént, *adv.* Ab acceptació. *Acceptablement*.

Acceptació, f. Admissió de lo que se dona ò se propòsa. *Acceptacion*.

Acceptád, da. p. p. de acceptar. *Acceptado*, da.

Acceptador, ra. m. f. El qui accépta. *Acceptador*, ra. De personas. El qui fâ párts y quârts. *De personas*.

Acceptar, v. a. Admetre lo que se dona, oferèix ò encarrega. *Acceptar*.

Accés, m. Arribâda, cercanía, camí, etc. *Acceso*.

Accesible, *adj.* Llòc alhòut se pôt arribar ò pujar. = Lo possible ò fâcil de lograr. = La persona de bôn gèni. *Accesible*.

Accesió, f. Aderimént á un tractât. = El aumént de sa fébra. *Accesion*.

Accessòri, m. Lo qui se unèix á lo principál, ò dependèix de éil. *Accesorio*.

Accessòria, f. Pârt de habitació unida á la principál. *Accesoria*.

Accidént, m. Calidât qui no es de la essència de la còsa. = Succés improvist, casualidât. = Atâc, insulto, malaltía qui sobrevé d'improvis. = El color, sabor y olor del pâ y vi en el Sagramént del altar. *Accidente*. = Per accidént. *adv.* Per casualidât. *Por accidente*. = Estar carregâd de accidénts: tenir molts de mâls. *Tener muchos guayes*.

Accidentád, da. p. p. de accidentarse. *Accidentado*, da.

Accidentâl, *adj.* Lo qui no es de la essència de las còsas. *Accidental*. = Glòria accidentâl. La que se dona en la tèrra á los sânts ab el culto este-

rior. *Gloria accidental.*
Accidentarse. v. n. Ser acomès de algún accident.
Accidentarse.
Acció. f. Fèt, operació. *Accion.*
Accionar. v. n. Acompanyar ab moviment de càp, màns, etc. del còs, lo que se diu para expressar-lo millor. *Accionar.*
Accionista. m. El qui pòsa en alguna companyia.
Accionista.
Acedía. f. Agrura de una còsa. *Acedia.*
Acefalisme. m. Sècta de los Acéfalos. *Acefalismo.*
Acefalista. m. El qui no admèt el concili caloedonense. *Acefalista.*
Acéfalo, la. adj. El seguidor de sècta qui no té càp. *Acéfalo, la.*
Acéra. f. Vorera de carrer. *Acera.*
Acerád, da. p. p. de acerar. *Acerado, da.*
Acerar. v. a. Posar cer á punta y táy de instrumentus de tayar. *Acerar.* = Fer punta y táy á còsas de ferro. *Calzar.*
Aceró. m. Punta de cer que se pòsa á instrument, etc. *Calce.*
Acèrrim, ma. adj. Fortissim, molt vigorós. *Acèrrimo, ma.*
Acèrt. m. Surtida fells, habilitat, destresa. *Acerto.*
Acertád, da. p. p. de acertar. *Acertado, da.*
Acertádamént. adv. Ab acèrt. *Acertadamente.*
Acertar. v. a. Ferir al punt ó al blánc. = Tocar ó ferir una còsa sensa tirarly. *Acertar.* = La elecció, vocació, etc. *Acertar la eleccion, etc.* = No acertar, caducar. *No constar.*
Acíbar. m. Suo amárg. *Acíbar.*
Acidès. f. La calidat de lo ácido. *Acidez.*
Acidificació. f. Reducció á ácido. *Acidificacion.*
Ácido. m. Sál picánt y dissolvént. *Ácido.*
Ácido, da. adj. Ágre, amárg. *Ácido, da.*
Ácido. m. Carbónic, nutriác, etc. térmes químics. *Ácido carbónico, nutriaco, etc.*
Acimut. m. Térme astronómic. *Acimut.*
Aclamació. f. Apláuso, alegría. *Aclamacion.*
Aclamád, da. p. p. de aclamar. *Aclamado, da.*
Aclamador, ra. m. f. Los qui aclámau. *Aclamador, ra.*
Aclamar. v. a. Aplaudir. = Fer crits de gòig. *Aclamar.*
Aclaració. f. El ácte de aclarar. *Aclaracion.*
Aclarar. v. a. Manifestar, etc. *Aclarar.*
Aclarid, da. p. p. de aclarir. *Aclarado, da.*
Aclaridor. m. de cabèys. *Escarpiñor ó escarnador.*
Aclarir. v. a. Disminuir el nombre, desembuyar, explicar, fer clar lo espès ó obscur, etc. *Aclarar.* = Ábres, *Chapodar.* = Es pámpol. *Despamplonar.* = Que se aclarescan. *Allá se las hayan.*

= Queu aclaresca el diáble. *Que lo averigüe Vdrgas.*
Aclariuse. v. n. Es licors. *Aclararse.* = El témps. *Aclararse ó abonanzar.*
Aclimatar. v. a. Fer que una pãnta forestera se cify eu àltre país. *Aclimatar.*
Aclucar. v. a. Ets uys, taurarlos. *Cerrar los ojos.* = Un pòc para veurèy millor el curt de vista. *Amusgar.* = Á uys elucs. *adv.* *Á ojos cerrados.*
Acincarse. v. r. El hòmo, obrar sense reflexió. *Cerrar los ojos ó cegarse.* = Edifici. *Undirse.*
Acobardád, da. p. p. de acobardar. *Acobardado, da.*
Acobardar. v. a. Fer pô. *Acobardar.*
Acobardarse. v. r. Tenir pô, fáita de ánimo ó de valor. *Acobardarse.*
Acòlit. m. El qui té el orde de acolitat. *Acólito.* = El qui du lo eucenser. *Turiferario.*
Acolitát. m. El orde de acòlit. *Acolitado.*
Acòllar. v. n. Anarsèn. *Afusarlas.* = Acudir ó venir. *Acudir.*
Acomès, sa. p. p. de acometre. *Acometido, da.*
Acometre. v. a. Atacar, envestir. = *v. n.* Venir á uu malaltia, sòn. *Acometer.*
Acomodáble. adj. Lo que se pòt acomodar. *Acomodable.*
Acomodád, da. p. p. de acomodar. *Acomodado, da.*
Acomodádamént. adv. Ab comodidat. *Acomodadamente.*
Acomodadissim, ma. sup. Molt acomodád. *Acomodalísimo, ma.*
Acomodadissimamént. adv. sup. Ab moltissima comodidat. *Acomodadisimamente.*
Acomodador, ra. m. f. Los qui acomòdan. *Acomodador, ra.*
Acomodar. v. a. Distribuir las còsas axí còm convé. = Ajustar ó compòndre diferèncias. = Donar collocació ó ocupació á algú, proveintlo dè lo que necesita. = Convenir alguna còsa, ó agradar y venir bé á algú. *Acomodar.*
Acomodarse. v. r. Conseguir empléo. = Posarse á servir. = Al témps, al dictámén, gèni de àltri, etc. *Acomodarse.* = A sa cadira per sèurer. *Arrellanarse.*
Acomodaticio, cia. adj. Lo que se acomòda á àltre sentit distint del que té litterálment. *Acomodaticio, cia.*
Acomódo. m. Empléyo, destino, conveniència. *Acomodo.*
Acompañád, da. p. p. de acompañar. *Acompañado, da.*
Acompañador, ra. m. f. El qui acompaña. *Acompañador, ra.*

Acompañamént. *m.* El ácte de acompañar. *Acompañamiento.*
Acompañar. *v. a.* Auar de compañía ab algú, al costât, per honor, per seguretât, etc. *Acompañar.*
Acompañarse. *v. r.* Ajuntarse ab âltri. *Acompañarse.*
Acondicionâd, *da. p. p.* de acondicionar. *Acondicionado, da.*
Acondicionar. *v. a.* Donar á las còsas cêrta condi-ciô ô calidât. *Acondicionar.*
Aconortâd, *da. p. p.* de aconortar. *Contentado, da.* = De morir. *Resignado, da.*
Aconortar. *v. a.* Contentar. *Contentar.*
Aconortarse. *v. r.* Estar contênt de la sêua sôrt. *Contentarse.*
Aconsejâd, *da. p. p.* de aconsejar. *Aconsejado, da.*
Aconsejador, *ra. m. f.* El qui aconseya. *Aconsejador, ra.*
Aconsejar. *v. a.* Donar consêy. *Aconsejar.*
Aconsejarse. *v. r.* Demanar consêy. *Aconsejarse.*
Acopâd, *da. p. p.* de acoparse. *Cerrado, da.* = Còl, lletuga, etc. *Repolludo, da.*
Acoparse. *v. n.* Cerrarse. = Còl, lletuga. *Repollar.*
Acôpi. *m.* Aplèg, prevenciô. *Acopio.*
Acopiâd, *da. p. p.* de acopiar. *Acopiado, da.*
Acopiar. *v. a.* Aplegar una còsa ab molta cantitât. *Acopiar.*
Acquiniâd, *da. p. p.* de acoquinar. *Acoquinado, da,* ô *achinado, da.*
Acoquinar. *v. a.* Acobardar. *Acoquinar.*
Acoquinarsê. *v. r.* Acobardarse. *Acoquinarsê ô achinarsê.*
Acorâd, *da. p. p.* de acorar. *Degollado, da.* = *Apagado, da.*
Acorador. *m.* Ganiveta. *Xifero.*
Acorar. *v. a.* Degollar. *Degollar.* = Tions encesos. *Apagar.*
Acordâd, *da. p. p.* de acordar. *Acordado, da.*
Acordar. *v. a.* Decretar, establir, determinar. *Acordar.*
Acordarse. *v. a.* Convenirse. *Acordarse.*
Acorde. *adj.* Conforme, corresponênt. *Acorde.*
Acordonâd, *da. p. p.* de acordonar. *Acordona-do, da.*
Acordonar. *v. a.* Tancar ab gènt algúu llòc. *Acor-donar.*
Acordonarse. *v. r.* Posarse en forma de rôllo. *Acor-donarse.*
Acortelâd, *da. p. p.* de acortelar. *Acuartelado, da.*
Acortelar. *v. a.* Repartir sa trôpa en cortêrs. *Acuar-telar.*
Acosâd, *da. p. p.* de acossar. *Acosado, da.*

Acossar. *v. a.* Perseguir, apurar. *Acosar.*
Acostâd, *da. p. p.* de acostar. *Acercado, da. adj.*
Parênts, amígs. *Allegado, da.*
Acostar. *v. a.* Arrambar. *Acercar.*
Acostarse. *v. r.* Arrambarse. *Acercarse.*
Acostumâd, *da. adj.* El qui té el costúm de fer alguna còsa. *Acostumbrado, da.*
Acostumar. *v. a.* Tenir costúm en alguna còsa. *Acostumbrar.*
Acostumbrarse. *v. n.* Ser de costúm. *Acostumbrarse.*
Acôt. *m.* La brânca ô sermênt acotâdas. *Acodo.*
Acotâd, *da. p. p.* de acotar. *Acodado, da.* = Àbre. *Alastrado, da.* = Cássa. *Agarbado, da,* ô *agachado, da.* = Hòmo. *Agazapado, da.* = *adj.* Hòmo tímido. *Atacado, da.* = Viña. *Acodado, da,* ô *podada á raiz del tronco.* = Brânca per bastarll. *Encorvada.*
Acotar. *v. a.* Colgar brâncas, sermênts, etc. de têrra para que pôsen rêls. *Acodar.* = Viñas, âbres: tayarlos sa sôca para que se fâssen millors. *Aco-dar ô podar á raiz del tronco.*
Acotarse. *v. r.* Arrufarse en têrra. Las âves. *Alas-trarse ô amagarse.* = Sa cássa. *Agarbarse ô agacharse.* = Los hòmos. *Agazaparse ô ama-garse.* = Per no ser vists. *Agacharse.* = Per temor. *Encogerse.*
Acrâcia. *f.* Malaltia, debilidât ô impossibilitât de mounrese. *Acracia.*
Acreditâd, *da. p. p.* de acreditar. *Acreditado, da.*
Acreditâd, *da. adj.* *Acreditado, da.*
Acreditar. *v. a.* Abonar á algú, assegurar la certi-tût de una còsa, donar valor y crêdit á còsa. *Acreditar.*
Acreditar. *v. r.* Gofar crêdit. *Acreditar.*
Acreeador, *ra. m. f.* Aquêl a qui se deu. *Acreeador, ra.*
Acrimiunciô. *f.* Aumênt de una fâltâ ô delictê. *Acriminacion.*
Acrimiunâd, *da. p. p.* de acriminar. *Acriminado, da.*
Acriminador, *ra. m. f.* Los qui acriminan. *Acri-minador, ra.*
Acriminar. *v. a.* Ponderar sas fâltas ô acusar. *Acriminar.*
Acrimônia. *f.* Asprura. = Vehemência en so par-lar. *Acrimonia ô acritud.*
Acrimoniôs, *sa. adj.* Lo qui té acrimônia. *Acri-monioso, sa.*
Acrouistic, *ca. adj.* Térme astronômico. *Acronistico, ca.*
Acrô-tic, *ca. adj.* Térme astronômico. *Acróstico, ca.*
Acrotêra. *f.* Pedestrâl qui se gveix de remâte en los frôntis. *Acrotera.*
Acroteria. *f.* V. acrotêra. *Acroteria.*
Acsioma. *m.* Principi assentâd. *Axioma.*

Acta. f. Decrèt, lléy. *Acta.*
Acte. m. Acció, fét, conclnsions. *Acto.* = Es-
criptura. *Acta.* = De arrendamént. *Pliego.*
= Cada una de las párts de representació cômica. *Acto.*
Actitút. f. La positura naturál para pintarla. *Ac-
titud.*
Actiu, va. adj. Diligént, eficás, prònte, etc. = En
gramàtica. Pertañent á la acció del verb. *Ac-
tivo, va.*
Actividât. f. Virtút, facultât en obrar. = Vivesa,
prontitút. *Actividad.*
Actor. m. Comediànt. *Actor.*
Actora. f. Comediànta. *Actriz.*
Actuació. f. Eczercici attuál de potència ó de
agént. *Actuacion.*
Actuâd, da. p. p. de actuar. *Actuado, da.*
Actuâl. adj. Ecistént, presént. *Actual.*
Actualidât. f. Ecistència, presència, estat ac-
tuâl. *Actualidad.*
Actualisâd, da. p. p. de actualisar. *Actualizado, da.*
Actualisar v. a. Reduir á acte. *Actualizar.*
Actualmént. adv. Are, al presént. *Actualmente.*
Actuânt. m. El qui defênsa acte litterâri. *Actuante.*
Actuar. v. a. Defensar âctes litterâris, prosseir
judiciâlmént. *Actuar.*
Actuari. m. Escrivâ, notâri devânt de qui pâssan
los âutos. *Actuario.*
Acuari. m. Signe. *Acuario.*
Acudir. v. n. Anar, concorrer. *Acudir.* = Los hu-
mors á una matèxa párt. *Rebalsarse.* = Acudir
en havery que pillar. *Al llamado del que le pien-
sa, viene el buey d la melena.*
Acuérdo. m. Resolució de una corporació. = La
matèxa corporació. *Acuerdo.*
Aculâd, da. p. p. de acular. *Aculado, da.*
Acular. v. a. Abâtre, arraconar á algú. *Acular.*
Acularse. v. r. Abâtrese. *Acularse.*
Acüllid, da. p. p. de acüllir. *Acogido, da.*
Acüllidor, ra. m. f. Los qui acüllexen. *Acoge-
dor, ra.*
Acüllimént. m. El âcte de acüllir. *Acogida.*
Acüllir. v. a. Admetre á cása séua á algú ó en sa
séua compafia. *Acoger.*
Acüllirse. v. r. Refugiarse á algú llóc. *Acogerse.*
Acumulació. f. Imputació de delict. *Acumulacion.*
Acumulâd, da. p. p. de acumular. *Acumulado, da.*
Acumulador, ra. m. f. Los qui acumulan. *Acumu-
lador, ra.*
Acumular. v. a. Imputar delict. = Unir uns âutos
á âltres para majar determinació. *Acumular.*
Acumulatiu, va. adj. La jurisdicció que no jutge
té de conxex las câusas de âltre. *Acumulati-
vo, va.*

Acuñació. f. Impressió de sello ó de ârmas. *Acu-
ñacion.*
Acuñâd, da. p. p. de acuñar. *Acuñado, da.*
Acuñador, ra. m. f. El qui acuña. *Acuñador, ra.*
Acuñar. v. a. Imprimir las ârmas ó el sello en
monedas. *Acuñar.*
Acursâd, da. p. p. de acursar. *Acortado da.* =
Acorzado. da, ó puesto, ta en sayas.
Acursar. v. a. Fer més curt, disminuir. *Acortar.*
= Nins: llevarlos es drâps y posarlos âltre vestit.
Acorzar ó poner en sayas. = Es cabs de alguna
côsa. *Cercenar.*
Acursarse. v. n. El dia, témps, etc. *Acortarse.* = Rô-
ba. *Encogerse.*
Acusâble. adj. Lo que se den acusar. *Acusable.*
Acusació. f. La acció de acusar. *Acusacion.*
Acusâd, da. p. p. de acusar. *Acusado, da.*
Acusador, ra. m. f. El qui acusa. *Acusador, ra.*
Acusar. v. a. Dir las fâltas de un á âltre, etc.
Acusar.
Acusarse. v. r. Confessarse culpâd. *Acusarse.*
Acusatiu. m. El quârt cás del uom. *Acusativo.*
Acústica. f. Ciència qui trâcta de los oïdos y sôns.
Acústica.
Acutangular. adj. Figura de ângulos agüds. *Acu-
tangular.*
Acutângulo. m. Triângulo de ângulos agüds. *Acu-
tângulo.*

AD.

Adâgi. m. Sentència bréu y agnda. *Adagio.*
Adalíd. m. ant. Capitâ de gént de guèrra. *Adalid.*
= Major, y vuy en dia mariscâl de câmp. *Ada-
lid mayor.*
Adamitas. m. pl. Herétges qui per imitar á Adâm
anâvan despuyâds del tot. *Adamitas.*
Adaptâble. adj. Lo que se pôt adaptar ó acom-
dar. *Adaptable.*
Adaptâd, da. p. p. de adaptar. *Adaptado, da.*
Adaptar. v. a. Acomodar una côsâ á âltra. *Adaptar.*
Adârga. f. ant. Escút de cuyro ab duas ânsas, una
para el brâs y âltra para sa mã. *Adarga.*
Adargueta. f. Adârga petita. *Adarguilla.*
Addició. f. Afagidura. *Adicion.*
Addicionâd, da. p. p. de adicionar. *Adiciona-
do, da.*
Addicionar. v. a. Afagir. *Adicionar.*
Adecuació. f. Proporció de igualdât. *Adecuacion.*
Adecuâd, da. p. p. de adecuar. *Adecuado, da.*
Adecuâd, da. adj. Prôpi, conveniént, capâs, pro-
porcionâd. *Adecuado, da.*
Adecuâdamént. adv. Á propòsit, iguâlmént, á punt.
Adecuadamente.

Adequar. *v. a.* Ygualar una còsa á àltra. *Adequar.*
Adefàgia. *f.* fàm canina. *Adefagia.*
Adefèssios. *m.* Desberàt, despropòsit. *Adefesio.*
Adelantàd, *da. p. p.* de a delantar. *Adelantado, da.*
Adelantador, *ra. m. f.* El qui adelanta. *Adelantador, ra.*
Adelantamént. *m.* Progrés. *Adelantamiento.*
Adelantar. *v. a.* Apressurar, anticipar, aumentar, afagir á lo invenlàd, etc. *Adelantar.*
Adelantarse. *v. r.* Anticiparse, escedir á àltre, venir àntes, passar envànt. *Adelantarse.*
Adelantàt. *m. ant.* Governador de provincia. *Adelantado.*
Adè'ante. *adv.* Més allà. *Adelante.*
Adenologia. *f.* Anatomia de sas glándulas. *Adenologia.*
Adequació. Adequàd, etc. *V.* Adecuació, etc.
Aderència. *f.* Unió. *Adherencia.*
Aderént. *p. a.* de adherir. *Adherente.*
Aderénts. *m. pl.* Requisits necessàris para una còsa. *Adherentes.*
Aderir ò **adherir.** *v. a.* y aderirse ò adherirse. *v. r.* Unirse al parer de àltri. *Adherir, y adherirse.*
Adesàd, *da. p. p.* de adesar. *Aderezado, da.*
Adesar. *v. a.* Adornar, compòndre, etc. *Aderezar.*
Adiàfaro. *m.* Àcido de tàrtaro. *Adidfaro.*
Adicto, *ta. adj.* Dedicàd, atècte á algùn. *Adicto, ta.*
Adineràd, *da. m. f.* Los qui ténen molts de dobès. *Adinerado, da.*
Adiós. *m.* Salutació. *Adios.*
Adjacént. *adj.* Lo partañént á àltra còsa y dependént de ella. *Adyacente.*
Adjectiu. *m.* Nòm qui espréssa la calidat de una còsa ò qui no pòt estar tot sòl en la oració gramaticàl. *Adjetivo.*
Adjectivació. *f.* Concordància de duas còsas. *Adjetivacion.*
Adjectivàd, *da. p. p.* de adjectivar. *Adjetivado, da.*
Adjectivamént. *adv.* Á módo de adjectiu. *Adjetivamente.*
Adjectivar. *v. a.* Concordar el adjectiu ab el substantiu. *Adjetivar.*
Adjudicació. *f.* Declaració de una pertenenècia. *Adjudicacion.*
Adjudicàd, *da. p. p.* de adjudicar. *Adjudicado, da.*
Adjudicar. *v. a.* Declarar á un la pertenenècia de una còsa. *Adjudicar.*
Adjudicatiu, *va. adj.* Lo que se pòt adjudicar. *Adjudicativo, va.*
Adjúnt, *ta. adj.* Unid á àltra còsa. *Adjunto, ta.*
Adjutori. *m.* Ajuda, socorro. *Ayuda, ant, adjutorio.*

Adunès, *sa. p. p.* de admetre. *Admitido, da.*
Adnetént. *adj.* afàble, de bòn gèni. *Accesible.*
Admetre. *v. a.* Donar entràda, rebre, acceptar. *Admitir.* = El herenàtgc. *Adir la herencia.*
Adminicular. *v. a.* Ajudar á unas còsas ab àltras. *Adminicular.*
Adminiculo. *m.* Lo qui servèix de ajuda ò apoyo. *Adminiculo.*
Administració. *f.* Càrreg, manètx. *Administracion.*
Administràd, *da. p. p.* de administrar. *Administrado, da.*
Administrador, *ra. m. f.* El qui administra. *Administrador, ra.*
Administrar. *v. a.* Menetjar béus de àltri. = Justicia, empléyo, etc. *Administrar.*
Administratíu, *va. adj.* Pertañéut á administració. *Administrativo, va.*
Administratòri, *ria. adj. cur.* Pertañént á la administració ò á administrador. *Administratorio, ria.*
Admirabilíssim, *ma. sup.* Molt admiràble. *Admirabilisimo, ma.*
Admirabilíssimamént. *adv. sup.* Ab molta admiració. *Admirabilisimamente.*
Admiràble. *adj.* Digne de admiració, meravèllós. *Admirable.*
Admiràblemént. *adv.* Ab admiració. *Admirablemente.*
Admiració. *f.* El sentiment del qui se admira. = Punt admiratíu, espànt. *Admiracion.*
Admiràd, *da. p. p.* de admirar y adimirarse. *Admirado, da.*
Admirar. *v. a.* Causar admiració. *Admirar.*
Admirarse. *v. r.* Mirar ab admiració. *Admirarse.*
Admiratíu, *va. adj.* Qui càusa admiració. *Admirativo, va.*
Admirativamént. *adv.* Ab abmiració. *Admirativamente.*
Admissible. *adj.* Lo que se pòt admetre. *Admissible.*
Admissió. *f.* Acceptació. *Admision.*
Admonició. *f.* Amonestació. *Admonicion.*
Adnàta. *f.* La ténica exterior del uy. *Adnata.*
Adób. *m.* Composició. *Adobo.* = De edifici. *Adobo* ò *reparo.* = De teulàda. *Retejo.*
Adobàd, *da. p. p.* de adobar. *Adobado, da.* = Edifici. *Adobado, da* ò *reparado, da.* = Teulàda. *Retejado* ò *recorrido.*
Adobar. *v. a.* Compòndre. *Adobar, reparar.* = Càrros, jous, etc. *Aperar.* = Bàrcos. *Aconchar.*
Llauràda. *Desterronar.* = Péills los calatravíns. *Adobar* ò *curtir.* = Teulàdas posànt sas teulas qui fàltau. *Retejar.*
Adobarse. *v. n.* De malaltia. *Guarecer.*

Adoctrinàl, da. *p. p.* de adoctrinar. *Adoctrinado, da.*
 Adoctrinar. *v. a.* Ensenhar, instruir. *Adoctrinar.*
 Adolecência. *f.* La edat desde catorze ânyas fins á vint y cinc. *Adolecencia.*
 Adolid, da. *adj.* Causád. *Molido, da.*
 Adolorid, da. *adj.* Aflijid, y el qui patêix dolor. *Adolorido, da* ô *dolorido, da.*
 Adonar-sen de una cõsa, repararla. *Advertirla.*
 Adóni, nia, y adóuic, ca. *adj.* Cêrt vérs. *Adonio, nia, adónico, ca.*
 Adónis. *m.* Un fíy de Cinira réy de Xipre y de Vênus. = Jove hermós. *Adónis.*
 Adopció. *f.* El ácte de adoptar. *Adopcion.*
 Adoptád, da. *p. p.* de adoptar. *Adoptado, da.*
 Adoptador, ra. *m. f.* Los qui adoptan. *Adoptador, ra.*
 Adoptánt. *p. a.* El qui adopta. *Adoptante.*
 Adoptar. *v. a.* Pendre per fíy á uu estêrn ab intervenció de la justicia. *Adoptar.*
 Adoptiu, va. *adj.* El pres per fíy. *Adoptivo, va.*
 Adorâble. *adj.* Digne de adoració. *Adorable.*
 Adoració. *f.* Honor, reverência. *Adoracion.*
 Adorád, da. *p. p.* de adorar. *Adorado, da.*
 Adorador, ra. *m. f.* Los qui adoran. *Adorador, ra.*
 Adorar. *v. a.* Honrar, reverenciar ab culto exterior. *Adorar.*
 Adoratóri. *m.* El témples dels ídols en Amêrica. *Adoratorio.*
 Adormid, da. *adj.* El qui dôrm. *Dormido, da.*
 = Fêr s'adormid: fugir dormir. *Hacer del dormido.*
 Adormimént. *m.* El ácte de dormir ô vêssa de sôn. *Adormecimiento.*
 Adormir. *v. a.* Causar sôn ô fêr dormir als nins. *Adormecer.*
 Adormirse. *v. n.* *Adormecer.* = Prim. *Trasponerse.*
 Adormissád, da. Per pésadès de câp. *Azorado, da.*
 Adornád, da. *p. p.* de adornar. *Adornado, da.*
 = *Incrustado, da.* = *Encintado, da.*
 Adornâdamént. *adv.* Ab adornos. *Adornadamente.*
 Adornador, ra. *m. f.* Los qui adornan. *Adornador, ra.*
 Adornar. *v. a.* Hermoseyar ab adornos. *Adornar.*
 = Edificis ab jâsp's, mármols, ô áltas pédras. *Incrustar.* = Ab vetas. *Encintar.*
 Adornista. *m.* El qui adorna. *Adornista.*
 Adorno. *m.* Lo qui adorna, ô la cõsa ab que se adorna. = *Adorno.* = De jâsp's, etc. *Incrustacion.* = El que se pôsa á lo més amunt de edificí. *Coronamiento* ô *coronamento.*
 Adquirid, da. *p. p.* de adquirir. *Adquirido, da* ô *adquisito, ta.*

Adquiridor, ra. *m. f.* El qui adquirèix. *Adquiridor, ra.*
 Adquirir. *v. a.* Alcausar, lograr, goñar. *Adquirir.*
 Adrés. *m.* Preparació de tot lo que es necessari ô conveniént. *Aderezo.* = De cása. *Ajuar.* = De cunya. *Bateria.*
 Adressád, da. *p. p.* de adressar. *Enderezado, da.*
 Adressador, ra. *m. f.* El qui adressa. *Enderezador, ra.*
 Adressador. *m.* Eyna de fuster. *Juntera.*
 Adressar. *v. a.* Posar dret lo tòrt ô anar tot dret á algún llóc. *Enderezar.* = Per mitx de câmp. *Ir d campotravieso.* = Bârcas qui estân tombâdas. *Adrizar.* = Anar per dressêra. *Atajar.*
 Adressarse. *v. n.* Bistia. *Enarmonarse* ô *encabritarse.* = El hõmo. *Enderezarse.*
 Alretas. *adv.* Apõsta. *Adrede* ô *adredemente.*
 Adriàtic. *m.* El mar de Veuêcia. *Adridtico.* = *Adj.* Pertañént á dit mar. *Adridtico, ca.*
 Adroguer. *m.* El qui ven drõgas, *v. g.* encens, etc. *Adroguero.*
 Aduâna. *f.* Cása ahont se registran las mercadurias, se cõbran es drets, etc. *Aduana.* = Bârca per impedir el cõturbândol. *Guarda-costas.*
 Aductor. *m.* Nòm de divêrsos músculos. *Aductor.*
 Adulació. *f.* El ácte de adular. *Adulacion.*
 Adulád, da. *p. p.* de adular. *Adulado, da.*
 Adulador, ra. *m. f.* El qui adula. *Adulador, ra.*
 Adular. *v. a.* Dir ô fêr ab estudi lo que agrâda á áltri. *Adular.* = Los câns y llops. *Aullar.*
 Adulatóri, ria. *adj.* Lo qui adula. *Adulatorio, ria.*
 Adulteració. *f.* Falsificació de alguna cõsa. *Adulteracion.*
 Adulterád, da. *p. p.* de adulterar. *Adulterado, da.*
 Adulterador, ra. *m. f.* Los qui adultêran. *Adulterador, ra.*
 Adulterar. *v. a.* Falsificar, cõtrefêr, corrompre. *Adulterar.*
 Adultêri. *m.* Ácte illicit ab persona casâda. *Adulterio.*
 Adulterinamént. *adv.* Ab adultêri. *Adulterinamente.*
 Adulterino, na. *adj.* Falsificád, etc. ô nâd de adultêri. *Adulterino, na.*
 Adultero, ra. *m. f.* El qui comèt adultêri. *Adultero, ra.*
 Adulto, ta. *adj.* El qui já té us de rahó. *Adulto, ta.*
 Adumbració. *f.* Color obscúr que se emplêa en pintura. *Adumbracion.*
 Adunació. *f.* Unió. *Adunacion.*
 Adunád, da. *p. p.* de adunar. *Adunado, da.*
 Adunar. *v. a.* Juntar, unir. *Adunar.*
 Adúst, ta. *adj.* Cremâd, torrâd. = *Mélançòlic, de* pòc trácto. *Adusto, ta.*

Adestible. *adj.* Lo qui se pòt cremar. *Adestiole.*
Adestió. *f.* Excessiu calor de sang. *Adestion.*
Adestiu, va. *adj.* Lo qui pòt cremar. *Adestivo, va.*

Advenedís, sa. *adj.* Foraster, estranger. *Advenedizo, za.*

Advenimént. *m.* Venguda. *Advenimiento.*

Advént. *m.* Cert témp. ántes de Nadái. *Adviento.*

Adventici, cia. *adj.* Lo qui vé per casualidat. *Adventicio, cia.*

Advèrbi. *m.* Part de la oració gramaticál, qui se junta al vérb y califica la séua significació. *Adverbio.*

Adverbiál. *adj.* Pertaiént al advèrbi. *Adverbial.*

Adverbialmént. *adv.* Á módo de advèrbi. *Adverbialmente.*

Alvèrs, sa. *adj.* Contrári, fatál. *Adverso, sa.*

Adversamént. *adv.* Fatálmént. *Adversamente.*

Adversári, ria. *m. f.* Contrári, inimig. *Adversario, ria.*

Adversatíu, va. *adj.* Se diu en gramátiga de la partícula qui denota oposició. *Adversativo, va.*

Adversidat. *f.* Desgràcia, desdítza. *Adversidad.*

Advertència. *f.* Repàro, avis. *Advertencia.*

Advertid, da. *p. p.* de advertir. *Advertido, da.*

Advertidamént. *adv.* Ab advertència. *Advertidamente.*

Advertimént. *m.* Repàro. *Advertimiento.*

Advertir. *v. a.* Reparar, conexas, avisar, increpar. *Advertir.*

Advocació. *f.* El ofici de advocar. *Abogacia.*

Advocád. *m.* Missèr, intercessor, medianer. *Abogado.*

Advocar. *v. a.* Exercitar el ofici de advocád. *Abogar.*

AE.

Aéreo, rea. *adj.* Lo pertaiént á áyre, ó qui còsta de éll. = Vá, fantástic. *Aéreo, rea.*

Aeríformc. *adj.* Térme químic. *Aeriforme.*

Aérografia. *f.* Descripció del áyre. *Aerografia.*

Aérolagía. *f.* Tractát del áyre y de las séuas propiedades. *Aerologia.*

Aéromància. *f.* Fàis art de endevinar per mèdi del áyre. *Aeromancia.*

Aéromántic. *m.* El professor de aéromància. *Aeromántico.*

Aérometría. *f.* Art de midar el áyre. *Aerometría.*

Aérometro. *m.* Instrument para midar el áyre. *Aerómetro.*

Aéronauta. *m.* El qui ab un globo navega per el áyre. *Aeronauta.*

Aerostátic, ca. *adj.* Lo qui diu relació al áyre ó lo qui camina per éll. *Aerostático, ca.*

Afabilitat. *f.* Dulçura, suavidat, agrado en el tracto. *Afabilidad.*

Afáble. *adj.* Agradable en el tracto. *Afable.*

Afagid, da. *p. p.* de afagir. *Añadido, da.*

Añagidura. *f.* Lo que se aumenta á áltra còsa. *Añadidura.*

Afagir. *v. a.* Aumentar una còsa. *Añadir.*

Afagitse. *v. n.* Es bossí. Detenirse alguna còsa á sa gargamélla. *Atragantarse.*

Afagitó. *m.* Pòca còsa que se afitz. *Añadidura.*
 = Lo que se dona més al qui compra. *Adchala.*

Afaconador, ra. *m. f.* El qui se burla de áltre. *Fisgon, na.*

Afaconarse. *v. a.* Burlarse un de áltre. *Fisgar.*
 = Uns entre sí. *Alfonsearse.*

Afamagad, da. *m. f.* Los qui téneu fàm. *Hambriento, ta.* = Los qui sèmpre en téuen. *Hambren, na.*

Afàñarse. *v. r.* Trabayar de préssa. *Afanarse ó atarearse.*

Afartad, da. *p. p.* de afartar y de afertarse. *Harto, ta.*

Afartamént. *m.* Saciedat. *Hartazgo.*

Afartar. *v. a.* Umplir de menjar. *Hartar.*

Afartarse. *v. r.* Umplirse de menjar. *Hartarse.*
 = Junt á un nòm sustantíu ó á un vérb prece-
 did de la preposició *de* pren la séua significa-
 ció: v. g. afartarse de donar garrotadas. *Hartar de palos.*

Afavorid, da. *p. p.* de afavorir. *Favorecido, da.*

Afavorir. *v. a.* Fer favor, ajudar, donar, patrocinar, etc. *Favorecer.*

Afaytad, da. *p. p.* de afaytar. *Afeytado, da.*

Afaytador. *m.* El qui aláyta. *Afeitador.* = Tava-
 yola. *Peinador.*

Afaytar. *v. a.* Fer la bårba, compóndre, adornar, etc. *Afeitar.* Per amor de Déu, ab rahors do-
 lénts, etc. *Afeitar de limosna.* = Panóus, ta-
 bernacles, etc. *Engalanar.*

Afaytarse. *v. r.* Ferse éll matéix sa bårba. *Afeitarse.*

Afecció. *f.* Afècte, inclinació. *Afeccion.*

Afectació. *f.* Demasiad cuydado en modals, accions, paráulas. *Afectacion.*

Afectad, da. *p. p.* de afectar. *Afectado, da.*

Afectad, da. *ajd.* El á qui li agrada molt una còsa. *Propenso, sa d ella.*

Afectar. *v. a.* Posar mássa cuydado en las acciones, paráulas, flogir. = Unir bènèfics eglesiásticos. *Afectar.*

Afècte. *m.* Amor, passió. = Vivesa de còsa pintá-
 da. *Afecto.*

Afectiu, *va. adj.* Pertinent a afecte. *Afectivo, va.*
 Afectuós, *sa. adj.* Amorós, *sa. Afectuoso, sa.*
 Afectuosament, *adv.* Ab afecte. *Afectuosamente.*
 Afeminació, *f.* Delicadesa. = Semblansa a dòua.
Afeminacion.

Afeminad, *da. adj.* Delicads, mòlts. *Afeminado, da.* = Semblant a femella. *Afeminado.*

Afeminar, *v. a.* Debilitar. *Afeminar.*

Afeminarse, *v. r.* Tornar joves, nins. *Afeminarse.*

Alfèressis, *f. Fig. ret.* per la qual se suprimeix una lletra o síl·laba en el comensament de las paràulas. *Alfèressis.*

Aferrad, *da. p. p.* de aferrar o aferrarse. *Aferrado, da* o *asido, da.* = Fòrt ab sa mà. *Agarrado, da.* = Planta. *Prendido, da.* = Lo que se còu. *Pegado, ga.* = Àncora. *Encepada.*

Aferrador, *ra. m. f.* Los qui afèrran. *Aferrador, ra.*

Aferrar, *v. a.* Agafar alguna còsa. *Aferrar* o *asir.* = Fòrt ab sas màns. *Agarrar.* = Fòrt a àltra còsa. *Agarrar.* = Pes còl i y tirar. *Apercollar.* = A dormir. *Pegar d dormir.* = De ungla caminant. *Apezuñar.* = Ab sas dents. *Abocar.* = *v. n.* Àbres, plàntas, etc.: posar ròls. *Prender.* = Cláu, grampó ahont se afica. *Cabar.*

Aferrarse, *v. r.* Una còsa ab àltra. *Aferrarse.* = Lo que se còu. *Pegarse.* = Las dòuas pes cabèys barayàntse. *Escarmenarse.* = Los hòmos. *Asirse de la greña.* = Ab un cabèy: valerse de qualsevòl pretèsto para lograr el seu fi. *Asirse de un cabello.* = Ab un pel: valerse de un pretèsto fútil. *Agarrarse de un pelo.* = Ab sas anèllas de la sala: Valerse de gròssos protectors. *Agarrarse d buenas alabazas.* = Per no càurer. *Asirse.* = Fòrt barayàntse. *Agarrarse.*

Aferrarse, *v. n.* Sa llengo al paladar, y tot lo qui se afèrra y no té màns ni unglas. *Pegarse.* = Sa màrfega a s'esquena: Lo que se diu de un qui jèu molt. *Pegarse las sabanas.* = Sas àncoras. *Encepar.*

Aferray, *m.* Ànsa, mànec, ocasió, pretèsto. *Asidero.* = No tenir aferray. *No tener asidero.*

Alferra, alferra. Paràulas ab que se acabussa. *Aboca, aboca.*

Aferrapilla, *f.* La acció de concorrer molts a aplegar lo que se tira. *Arrebatina.*

Alfeyad, *da. p. p.* de alféyar. *Afeado, da.*

Alféyar, *v. a.* Vitupérar, reprendre. *Afear.*

Afiansad, *da. p. p.* de afiansar. *Afianzado, da.*

Afiansar, *v. a.* Assegurar, donar fiànsa, surtir fiador. *Afianzar.*

Aficad, *da. p. p.* de aficar. *Fijado, da.*

Aficadís, *sa. m. f.* El qui se introduèix ab los àltres. *Pegadizo, za.*

Aficar, *v. a.* Clàus, etc. *Fijar.* = Ab pasteta. *Pegar.* = Sa hãña: no escoltar rahòns. *Cerrarse de campina,* o *meter la cabeza en el puchero.* = Un cláu pe sa cabòta: pegar ab so càp pe sa parèt. *Clavar un clavo por la cabeza.* = Sas dents mossegant. *Clavar los dientes* o *dentellar.* = Uua còsa ab saliva dejuna: ab pòc fouemént o rahó. *Prender con alfileres.*

Aficarse, *v. r.* Introduirse. *Entrarse.* = Per tot. *Ingerirse.* = Es capèll. *Encasquetarse el sombrero.*

Afició, *f.* Inclinió a alguna còsa. *Aficion.*

Aficionad, *da. adj.* Inclindts a còsas, y los qui per afició y no per ofici poseyexen *v. g.* la música. *Aficionado, da.*

Aficionadament, *adv.* Ab afició. *Aficionadamente.*

Aficionar, *v. a.* Causar afició. *Aficionar.*

Aficionarse, *v. r.* Cobrar afició a personas o còsas. *Aficionarse.*

Afilad, *da. p. p.* de afilar. *Afilado, da.*

Afiladura, *f.* Esmoladura. *Afiladura.*

Afilar, *v. a.* Esmolar ab filadora o a primar punta, tàp de instrument. *Afilar.*

Afinad, *da. p. p.* de afinar. *Afinado, da.* = *Hallado, da.* = *Atinado, da.*

Afinar, *v. a.* Pulir. *Afinar.* = Trobar. *Hallar.* = Endevinar, ferir al negrèt. *Atinar.* = En mentida. *Coger en mentira.* = Ets embuys dels jugadors. *Descornarles la flor.*

Afinidat, *f.* Parentesc qui prové per còpula. = *Analogia,* semblansa. *Afinidad.*

Afirmació, *f.* Certificació. *Afirmacion.*

Afirmad, *da. p. p.* de afirmar. *Afirmado, da.*

Afirmar, *v. a.* Assegurar, certificar. *Afirmar.*

Afirmativa, *f.* Afirmació. *Afirmativa.*

Afirmativament, *adv.* Ab afirmació. *Afirmativamente.*

Afitorad, *da. p. p.* de afitorar. *Fisgado, da.*

Afitorar, *v. a.* Aficar sa fitora. *Fisgar.*

Aflicció, *f.* Pena, pèsar. *Afliccion.*

Aflictiu, *va. adj.* Lo qui afligèix. *Aflitivo, va.*

Afligid, *da. p. p.* de afligir o afligirse. *Afligido, da.*

Afligidament, *adv.* Ab aflicció. *Afligidamente.*

Afligidissim, *ma. sup.* Molt afligids. *Afligidissimo, ma.*

Afligidissimament, *adv.* Ab molta aflicció. *Afligidissimamente.*

Afligir, *v. a.* Causar aflicció. *Afligir.*

Afligirse, *v. r.* Pendre aflicció. *Afligirse.*

Afluència, *f.* Abundància de paràulas. *Afluencia.*

Afluent, *adj.* Abundant de paràulas. *Afluente.*

Afluxad, *da. p. p.* de afluxar. *Afloado, da.*

Afluxament, *m.* El àcte de afluxar. *Afloadamiento.*

Afluxar. *v. a.* Fer que una còsa no estiga tan estirada de lo que estáva. *Aflojar.*
Afluxarse. *v. n.* *Aflojarse.* = Abstenirse de alguna còsa. *Abstenerse de...* = De menjar y bènner per anar bèn vestid. *Vanidad y pobreza todo en una pieza.*
Afollad, *da. p. p.* de afollar. *Lizado, da.*
Afollar. *v. a.* Llastimar alguna part del còs. *Lislar.*
Afollador. *m.* El llòc de cup ahont se trepitja sa verema. *Lagar.*
Afonad, *da. p. p.* de afonar ò afonarse. *Sumer-gido, da.* = *Undido, da.*
Afonar. *v. a.* Tapar de líquid. *Sumergir.*
Afonarse. *v. r.* Enfoñarse dins líquid. *Sumergir-se.* = Edificis, càner. *Undirse.*
Aforad, *da. p. p.* de aforar. *Aforado, da.*
Aforador. *m.* El qui afora. *Aforador.*
Aforament. *m.* *Aforamiento.*
Aforar. *v. a.* Valuar ò posar preu á una còsa. *Aforar.*
Aforisma. *m.* Tumor per haverse rompuda artèria. *Aforisma.*
Aforisme. *m.* Axioma, sentència. *Aforismo.*
Aforistic, *ca. adj.* Pertañent á aforisma. *Aforis-tico, ca.*
Afortunad, *da. adj.* Ditzós, fells. *Afortunado, da.* = *Baldad. Baldado, da.*
Afortunar. *v. a.* Fer ditxós. *Afortunar.* = *Baldar, Baldar.*
Afrancesad, *da. adj.* El qui seguedix las màcsimas y las mòlas de los francesos. *Afrancesado, da.*
África. *f.* Una de las quàtre parts del mon. *África.*
Africá, *na. adj.* El natural de, y lo pertañent á África. *Áfricano, na.*
Afronta. *f.* Deshonra, infàmia. *Afrenta.*
Afrontad, *da. p. p.* de afrontar. *Afrentado, da.*
Afrontador, *ra. m. f.* Los qui afrontan. *Afrenta-dor, ra.*
Afrontar. *v. a.* Infamar, deshonrar, causar afronta. *Afrentar.*
Afrontarse. *v. r.* Deshonrarse, empagairse. *Afren-tarse.*
Afrontós, *sa. adj.* Lo que deshonra, etc. *Afren-toso, sa.*
Afrentosament. *adv.* Ab afronta. *Afrentosamente.*
Afrentosissim, *ma. sup.* Molt afrontós. *Afrentosí-simo, ma.*
Afrentosissimament. *adv.* Ab molta afronta. *Afren-tosísimamente.*
Afuarse. *v. r.* Acometre los cáus, los hòmos. *Aba-lanzarse.* = Las àves de rapiña. *Calarse.*

AG.

Agafad, *da. p. p.* de agafar. *Asido, da, cogido, da, etc.* segons el verb de qui es particip.
Agafar. *v. a.* Pendre. *Prender ò asir.* = Á algú. *Prender, coger ò pillar.* = Al qui caminava devànt. *Alcanzar ò atajar.* = Sa fosca á un. *Anochecerle.* = Una monèya, emborratxarse. *Coger un mono, un lobo, un cernícalo, una zorra.* = Mitja moxa, mitja ximbèrga, mitja pàllissa, mitx emborratxarse. *Asomarse ò achis-parse.* = De la paràula. *Coger de la palabra.* = Sa càssa de posad. *Cogerla d pie quedo.* = Al vòl. *Cogerla al vuelo.*
Agafar. *iv. n.* Sa nit, tempestat á un. *Cogerle la noche, etc.* = Nol agafarán. *No le alcanzardn galgos.* = No poder agafar á un pes cap, ni pe sa coua. *No poderle tomar atadero.*
Agafarse. *v. r.* Pes cabeys los qui se baràyan. *An-dar d la greña.*
Agafay. *m.* Ànsa, mànec, pretésto, ocasió. *Aside-ro.* = No tenir agafay. *No tener asidero.*
Agallad, *da. adj.* Posads en tiuta de gálas. *Agal-lado, da.*
Agallat. *m.* Cërta sál. *Agallato.*
Agallíc, *ca. adj.* Se diu axó del ácido que se trèu de gálas de tiuta. *Agállico, ca.*
Agápa. *f.* Nòm que los primers cristiàns donàvan á los menjars que menjàvan junts. *Agapa.*
Agasacád, *da. p. p.* de agasacar. *Agasajado, da.*
Agasacador, *ra. m. f.* Los qui agasàcan. *Agasaja-dor, ra.*
Agasacar. *v. a.* Tractar ab carifio ò regalar. *Agas-sajar.*
Agasico. *m.* Trácto carifios, regálo. *Agasajo.*
Agàta. *f.* Pédra preciosa. *Agata.*
Agência. *f.* Cuydado, diligència, el ofici del agent. *Agencia.*
Agenciar. *v. a.* Solicitar, cuydarse de negòcis de àltre. *Agenciar.*
Agént. *m.* El qui se cuyda de negòcis de àltre. *Agente.*
Agermanad, *da. p. p.* de agermanar. *Hermanado, da.* = Àves. *Apareado, da ò casado, da.*
Agermanar. *v. a.* Unir los hòmos. *Hermanar.* = Las àves. *Aparear ò casar.*
Agermanarse. *v. r.* Unirse los hòmos. *Hermanarse.* = Las àves. *Aparearse ò casarse.*
Ágil. *adj.* Prònte, velós, *Ágil.*
Agilidat. *f.* Velocidat, espèdició. = Un de los dòts del còs gloriós. *Agilidad.*
Agilísim, *ma. sup.* Molt ágil. *Agilísimo.*
Agilitar. *v. a.* Pòuar agilidat. *Agilitar.*

Agüment. *adv.* Ab agüidat. *Agümente.*
Agütable. *adj.* Lo qui se pôit mōurer. *Agütable.*
Agüaciō. *f.* Movimēt. *Agüacion.*
Agüad, *da.* *p. p.* de agütar. *Agüado, da.*
Agütar. *v. a.* Mōurer ab violēcia. *Agütar.*
Agüa. *m.* El fruyt de auzina. *Bellota.* = De rēurer. *Bellota* ô *avogalla.*
Agüanar. *v. a.* Menjar los agüans el hestiar. *Bello-tear.* *m.* El tēmps de estar el hestiar en el bōsc. *Bellotera.*
Agüaüera. *f.* Auzina. *Bellotero.*
Agüanēt. *m.* Agüa petit. *Bellotica.*
Agüapir. *v. n.* Los câns quând veuen sa câssa. *Latir.*
Agüapit. *m.* El llâdr de câ quând veu sa câssa. *Latido.*
Agüassad. *da.* *p. p.* de agüassar. *Molido, da.* = Côm un pôre. Molt. *Molido como alheña.*
Agüassamēt. *m.* Causamēt. *Moliniento.*
Agüassar. *v. a.* Causar. *Moler.*
Agüassarse. *v. r.* Cansarse.
Agüaciō. *f.* Parentēsc per pârt de pâre. = *Cur.* Descendēcia no interrompuda per pârt de mâscle. *Agnacion.* = Interrompuda. *Agnacion fingida.*
Agüad, *da.* *adj.* Parēts per pârt de pâre. *Agüado, da.*
Agüus Dei. *m.* Reliquia de cera beneïda per el Pâpa qui en una y âltra pârt té uua figura de anēll. = Moneda mesclâda de plâta qui valia una mâya en tēmps de don Juân primer. *Agnus Dei.*
Agüniã. *f.* Congoxa del qui se mōr. = Desitx veheimēt de alguna cōsa. *Agonia.*
Agüisânt. *m.* El qui ajuda á hé morir, el qui estâ en la agüniã, ô el religiós de san Camillo de Lellis. *Agonizante.*
Agüisar. *v. a.* Ajudar á hé morir. = Estar en la agüniã. *Agonizar.*
Agüotar. *v. a.* V. Agüantar. *Agüantar.*
Agüorer, *ra.* *m. f.* El qui pretén endevinar per el cânt y vōl de las âves. *Agüorero, ra.*
Agüosarâd, *da.* *adj.* Animós, intrépido. *Denodado, da.*
Agüosaramēt. *m.* Corâtge, intrepidēs, atravimēt. *Denuedo.*
Agüost. *m.* El octâu ô vuytē mēs. *Agosto.*
Agüostēne, *ca.* *adj.* Nâd ô produïd en agüst. *Agüstizo, za.* = Pêix molt menüd. *Mil en boca.*
Agüotâd, *da.* *p. p.* de agüotar. *Agüotado, da.*
Agüotar. *v. a.* Consumir, no dexar gota. *Agüotar.*
Agüoviãd, *da.* *p. p.* de agüoviar. *Amparado, da.*
Agüoviar ô agüobiar. *v. a.* Amparar. *Amparar.*
Agüaciãd, *da.* *p. p.* de agüaciãr. = *adj.* Lo qui té grâcia. = Afavorid. *Agüaciãdo, da.*
Agüaciãr. *v. a.* Donar grâcia á uua cōsa. = Fer

mercè, favor. *Agraciãr.*
Agradâble. *adj.* Lo qui agrâda. *Agradable.*
Agradâblemēt. *adv.* *Agradablemente.*
Agradâd, *da.* *p. p.* de agradar. *Agradado, da.*
Agradar. *v. a.* Contentar, compliãre, convenir. *Agradar.*
Agradarse. *v. n.* tenir gust d'una cōsa. *Gustar de ella.*
Agrâdo. *m.* Afibilitât, dulsura, volñtât, pler, gust. *Agrado.* = En alguas pârts jōc del contēnto. *Malcontento.*
Agradós, *sa.* *adv.* V. Agradâble. *Agradable.*
Agrâid, *da.* *p. p.* de agüair. = *adv.* El qui agrâeix. *Agradecido, da.*
Agraimēt. *m.* Regonexemēt del favor rebüd. *Agradecimiento.*
Agrair. *v. a.* Regonexer los beneficis rebüds. *Agradecer.*
Agrauãd, *da* ô **agarnãd,** *da.* *p. p.* de agranar ô agarnar. *Barrido, da.*
Agranador, *ra* ô **agarnador,** *ra.* *m. f.* El qui agrâna. *Barrendero, ra.* = De carrer ô igesia. *Limpion, na.*
Agranadoras. *f. pl.* Lo agrauãd de fēms. *Barreduras.* = De ôr ô plâta. *Escobilla.* = De lo porgãd. *Suelos.*
Agranar ô agarnar. *v. a.* Fer net ab granéra. *Barrrer.* = Ab el vestit per ser mâssa llâng y rōssegar. *Zuparrastrar.*
Agrâs. *m.* Reym cutd verd, y el sēu suc. *Agraz, y agrazada* per el suc. = De pârra borda. *Agrazon.*
Agravãd, *da.* *p. p.* de agravar. *Agravado, da.*
Agravador, *ra.* *m. f.* El qui agrâva. *Agravador, ra.*
Agravãnt. *adj.* Lo qui agrâva. = *p. a.* El qui agrâva. *Agravante.*
Agravar. *v. a.* Fer mēs grâve, pitjorar, oprimir ab cârregs, tribüts, etc. *Agravar.*
Agravarse. *v. r.* Ferse uua cōsa mēs pesãda, v. g. malaltia. *Agravarse.*
Agravatōri, *ria.* *adj. cur.* Lo qui agrâva. *Agravatorio, ria.*
Agrâvi. *m.* Dãñy, injüria, ofēnsa. *Agravio.* = De parâula. *Denuesto.*
Agraviãd, *da.* *p. p.* de agraviar. *Agraviado, da.* = De parâula. *Denostado, da.*
Agraviador, *ra.* *m. f.* Los qui agravian. *Agraviador, ra.* = De parâula. *Denostador, ra.*
Agraviar. *v. a.* Injuriar, ofēndre. *Agraviar.* = De parâula. *Denostar.*
Agraviarse. *v. r.* Ofēndrese, picarse. *Agraviarse.*
Agre. *adj.* Amârg al gust, penós, etc. *Agrio, ia.* = Toruar âgre alguna cōsa. *Agriarse.* = Es vi.

Dar buelta. = Es llevât. *Ahilarse.*

Âgre ô agrer. *m.* Lloc hò per trobar lo que se cerca, *v. g.* cuiuys. *Achaquiento, de...*

Âgredóls, sa. *adj.* Mesclâd de âgre y dols. *Agri-dulce.*

Agregació. *f.* Unió de còsas ô de personas. *Agregacion.*

Agregâd, da. *p. p.* de agregar. *Agregado, da.* = Eglesiâstic al servici de alguna iglesia. *Adscrito.*

Agregar. *v. a.* Unir ô juntar unas còsas á âltas.

Agregar. = Un eglesiâstic al servici de alguna iglesia. *Adscribir.*

Agregât. *m.* Munt de còsas ô aplèg de personas.

Agregado. = De llâdres. *Cuadrilla de ladrones.* = De desherâts. *Hato de disparates.* = De llocos. *Gavilla de locos.*

Âgremént. *adv.* Ah asprura y rigor. *Agriamente.*

Agressió. *f.* Atâc. *Agresion.*

Agressor, ra. *m. f.* El qui atâca ô acomèt primer, ô el qui mâta. *Agresor, ra.*

Âgrêste. *adj.* Lo que produèix la têrra sense cultivo, ô la persona rústica sense educació. *Agreste.*

Âgrèt, ta. *adj.* Âgre moderâd. *Agrete.* = Un pôc âgre. *Agrillo, lla.*

Agricultor, ra. *m. f.* Los cultivadors del câmp, el qui ensenâ ô trâcta de agricultura. *Agricultor, ra.*

Agricultura. *f.* El cultivo del câmp, el ârt de cultivarlo, y lo pertañent á ella. *Agricultura.*

Agrónomo. *m.* El qui dona rêglas para la agricultura. *Agrónomo.*

Agror. *m.* Lo âgre d' una còsa. *Agrura.*

Agrura. *f.* *V.* Agror. *Agrura.* = De vèntre. *Acedia.*

Agrureta. *f.* Agrura petita. *Agrureta.*

Aguacâte. *m.* Âbre. *Aguacate ô palto.* = El sèn fruyt. *Aguacate ô pulta.*

Aguacéro. *m.* Ruxâda fôrta y repentina de pluja. *Aguacero.*

Agüâd, da. *p. p.* de agüar. *Escarmentado, da.*

Agüar. *v. a.* Coretgir. *Escarmentar.*

Agüarse. *v. r.* Pendre enseñansa de lo que un hà vist en sí ô en âltre per no câurer enavânt en perill. *Escarmentar.*

Aguânt. *m.* Fortalesa, resistència al trabây, tolerància. *Aguante.* = Axò no té aguânt: no es sufridor. *Esto no es sufridero ô tolerable.*

Agnantar. *v. a.* Sufrir, tollerar, sostenir alguna còsa. *Aguantar.* Axò no es aguantador. *Esto no es tolerable.* = No aguantar un véy, caducar. *No constar.*

Aguardâd, da. *p. p.* de aguardar. *Aguardado, da.*

Aguardar. *v. a.* Esperar. *Aguardar.*

Agüayt. *m.* Observació cuydadosa de no ser vist. *Acecho.*

Agüaytâda. *f.* Lloc á propòsit para agüaytar la càssa. *Aguardo.*

Agüaytador. *m.* *V.* Agüaytâla. *Aguardo.*

Agüaytador, ra. *m. f.* El qui aguaita. *Acechador, ra.*

Agüaytar. *v. a.* Mirar ab cuydâdo, però no voler ser vist. *Acechar ô atisbar.* = Per balcó, finêstra per vèurer ô ser vist. *Ventanear.* = De illoc âlt á baix. *Otear.*

Agüaytâda, agüaytador, etc. *V.* agüaytâda, etc.

Agüâd, da. *adj.* Âfîâd, puntaçûd. = Sutíl, pénétrânt, graciós, picânt. *Agudo, da.* = Côm un âse: el qui fâ de agüâd, y no lo es. *Agudo como punta de colchon.*

Agüdesa. *f.* Sutilesa, vivesa, graciosidât, etc. *Agudeza.* = Sense grâcia. *Agudeza fria.*

Agüdissim, ma. *sup.* Molt agüâd. *Agudisimo, ma.*

Agüêro. *m.* Fâls anuncio per las âlas y vòl de las âves. *Agüero, ra.*

Agüerrid, da. *adj.* Dêstre en la guêrra per haver peleyâd molt. *Agüerrido, da.*

Agüiâd, da. *p. p.* De agüiar. *Guisado, da.* = De apareyar. *Aparejado, da.*

Agüiador, ra. *m. f.* El qui cuyna. *Guisador, ra.* = El qui apareya sas còsas. *Aparejador, ra.*

Agüiar. *v. a.* Còurer. *Guisar.* = Apareyar còsas. *Aparejar ô prestar.* = Sa maleta ô es trâstos per auarsê. *Hacer la maleta.* = Sa rôba per fer camí. *Hatear.*

Agüiât. *m.* Lo cuyt para menjar. *Guisado.*

Agüiadèt. y agüiô. *m.* Agüiât petít. *Guisadico, llo, ò.*

Âguila. *f.* Âve de rapiña ô iusignia de retgimént româ. *Águila.* = Pexetêra: âve marina. *Alieto ô águila marina.*

Agüêr. *m.* El bossinèt de fil que se pôsa á guya de cosir. *Hebra.* = No poder trêurer agüêr de alguna còsa: aclarirla. *No poder desenredarla.*

Agülia. *f. unt.* *V.* Guya. *Agüja.*

AH.

¡ Ah! Interjecció de dolor. ¡ Ah!

Ahir. *m.* El dia ântes immediâd de vuy. *Ayer.* = Ântes d'ahir. *Anteayer.* = Despuishair. *Anteayer.* = De ahir ensâ. *Desde ayer.* = De ahir á vuy. *De ayer d hoy.*

Ahónt. *adv.* de lloc. *Donde, en donde, d donde ô do.* = De ahónt. *De donde.* = Per ahónt. *Por Donde.* = Per ahónt se vuya. *Por donde quiera ô por do quiera.* = Ahónt se vuya. *Do quiera ô donde quiera.*

Ahogo. *m.* Aflicció. *Ahogo.*

Ahucar. *v. n.* Lladrar en cêrt môdo los câus y llops. *Ahullar.*

Ahur. *m.* Despedida. *Agur* ô *ahur.*

AJ.

Ajegd, *da. p. p.* de ajêurer. *Echado, da* ô *tendi-do, da.* = Dins es llit. *Echado, da* ô *acostado, da.* = Demunt bistia. *Atasajado, da.* = *adj.* Sembrât. *Echado, da, acostado da* ô *encamado, da.*

Ajêurer. *v. a.* Còsa coneguda. *Acostar* ô *tender.* = Á jêurer. Parâula ab que se envia á dormir als hômos. *Acostar.* = Ab que sãn fugir als câus. *Za* ô *zape.*

Ajêurerse. *v. r.* *Echarse* ô *recostarse.* = Demunt cadiras, bânos, etc. *Repantigarse.* = Per no poder dur sa càrrega. *Dar con la carga en tierra.* = En quâlsevôl llòc per dormir. *Tender la raspa.* = Ajêurersy: ser mâtssa llârg *v. g.* eu una visita. *Aporrarse* ô *calentar el asiento.* = *v. g.* en un sermó. *Aporrarse* ô *comenzar y no acabar.*

Ajêurerse. *v. n.* Los sembrâts. *Echarse, acostarse* ô *encamarse.*

Ajonayâd, *da. p. p.* de ajonayarse. *Arrodillado, da.*

Ajonayador. *m.* Péssa de fust per ajonayarsy demunt. *Reclinatorio.*

Ajonayarse. *v. r.* Posarse ab sos jonoys en algún llòc, etc. *Arrodillarse.*

Ajonoyâd, ajonoyador, etc. *V.* Ajonayâd, etc.

Ajuda. *f.* Favor, socorro. = Serviciâl. *Ayuda.* = Ajuda á nel réy. Pétició para ajudar á agafar ô detenir delinquents. *Favor al rey.*

Ajudâd, *da. p. p.* de ajudar. *Ayudado, da,*

Ajudador, *ra. m. f.* Los qui ayudan. *Ayudador, ra.*

Ajudânt. *p. a.* El qui ajuda. = *m.* El oficiâl de retgimént qui enseña los saldâts y dona sas ordes. *Ayudante.* = El qui servèix missa. *Acólito, misario* ô *misero.* = No hé mester ajudânts: frâse. No voler ajuda perque éll matéix pôt fer la còsa. *No he menester acólitos, andadores* ô *nadaderas, ô puedo nadar sin corcho.*

Ajudar. *v. a.* Donar ajuda, aussili. *Ayudar.* = Alsânt de devâll una còsa. *Soliviar.* = Á bé morir. *Ayudar d bien morir* ô *agonizar.* = Al ofici los ministres. *Oficiar.* = Á pujar. *Dar pié.*

Ajudarse. *v. r.* Servirse entre sí. *Ayudarse.* = Ajudèt y Déu te ajudarâ. *A quien madruga Dios le ayuda.*

Ajugerâd, *da. p. p.* de ajugerar. *Aligerado, da.*

Ajugerar. *v. a.* Fer mânco pésâda una còsa. = Mi-

tigar, moderar. *Aligerar.*

Ajuntâd, *da. p. p.* de ajuntar. *Juntado, da.* = *Ensamblado, da.* = *Empalmado, da, etc.*

Ajuntador, *ra. m. f.* El qui ajunta. *Juntador, ra.* = El qui prôva las fôrsas. *Luchador, ra.*

Ajuntamént. *m.* Unió, corporació. *Ayuntamiento.* = Prôva de sas fôrsas. *Lucha.*

Ajuntar. *v. a.* Unir, afagir. *Juntar.* = Pôsts, lliatóns, còsas de fust. *Acoplar* ô *ensamblar.* Pôsts, etc. còrdas pes câps. *Empalmar.* = Los sabatera. *Aparar.* = Per provar qui té més fôrsa. *Luchar.*

Ajuntarse. *v. r.* Unirse. *Juntarse.* = Molta gènt de golpe. *Agolparse.*

Ajupíd, *da. p. p.* de ajupirse. *Agachado, da.* = Á fônt, torrènt para bèurer. *Echado, da d* ô *de bruces.*

Ajupirse ô ajopirse. *v. r.* Posarse ajegd de pânxa. *Agacharse.* = Per bèurer á fônt, etc. *Echarse* á ô *de bruces.*

Ajúst. *m.* Contrâcte, pâcte, composició. *Ajuste.* = Regâlo que se fâ á la novia el dia que se cása. *Redoma.* = En compras y vendas. *Ajuste* ô *igual.*

Ajustâd, *da. p. p.* de ajustar ô de ajustarse. *Ajustado, da.* = *Igualado, da.*

Ajustâdamént. *adv.* Conforme á lo just. = Ab justicia, proporció, igualdât. *Ajustadamente.*

Ajustadissim, *ma. sup.* *Ajustadisimo, ma.*

Ajustadissimamént. *adv. sup.* *Ajustadisimamente.*

Ajustador. *m.* Espècie de gipó que duen sas dônas. *Ajustador.*

Ajustamént. Convèni, pâcte. *Ajustamiento.*

Ajustar. *v. a.* Arreglar á lo just, igualar una còsa á âltra, convenir, posar en pâu, passar contes, compôndre vestíts, estar apretâd. *Ajustar.* = Compras y vendas. *Ajustar* ô *igualar.*

Ajustarse. *v. r.* Convèuir compôndrese, etc. *Ajustarse.* = En cômpras y vendas. *Ajustarse* ô *igualarse.*

Ajusticiâd, *da. p. p.* de ajusticiar. *Ajusticiado, da.*

Ajusticiar. *v. a.* Fer justicia. = Castigar de môrt á los mâsfectors. *Ajusticiar.*

AL.

Al. *pron.* Abreviadora de *a* y *el.* *Al.*

Âla. *f.* Pârt del còs de las âves, de ezcêrcit, de capèll, del còr, de teulâda, etc. = Protecció. *Ala.* = Abús de la protecció, supèrbia. *Alas.* = De péix. *Aleta.* = De galina, pöllâstre, etc. jâ plomâda. *Alon.* = Cobrar âlas, ensuperbirse. *Cobrar alas.* = Donar âlas, donar mâtssa protecció. *Dar alas.* = Tayar sas âlas, humillar. *Cortar* ô *quebrar las alas.* = Rompre sas âlas del còr,

môurer á compassió. *Quebrar las alas del corazón.* = Para el séu mái nasquéren álas á sa formiga: axô es: la prosperidât sôl esser presâgi de la adversidât. *Por su mal le nacieron alas á la hormiga.*

Ála: anêm. Avis de anarsên. *Alon.*

Alâ. *m.* Déu en térme môro. *Ald.*

Ála bâxa. *adj.* Trist, méiaucôlic, pôbre. *Alicaido, da.* = Auar âla bâxa los aucêlls, trists, malaltissos. *Estar enmantados ô mantudos.* = Los hômos per fâlta de salút. *Ir ô andar alicaidos.* = Per fâlta de concêrt. *Ir ô andar de pié quebrado.*

Alabâd, *da. p. p.* de alabar ô de alabarse. *Alabado, da.*

Alabâd sia Déu. Salntaciô. *Alabado sea Dios.*

Alabador, *ra. m. f.* el qui âlaba. *Alabador, ra.* = De si matêix. *Alabancioso, sa ô alquilon, na.*

Alabâusa. *f.* Elôgi. *Alabanza.*

Alabar. *v. a.* Elogiar, donar alabânsas. *Alabar.*

Alabarse. *v. r.* Gloriar-se. *Alabarse.* = Alâbatên. Axô se diu del qui se alâba de côsa qui no merêix alabâusa. *Aldâte polla que has puesto un huevo y ese huero.*

Alabârda. *f.* Ârma ofensiva. = Insignia que en âltre témps duyen los sargênts de infantaria, y consistia en un garrôt llârg ab una ganiveta atravessâda en forma de creu ab una punta aguda, y âltra punta en figura de mitja lluna. *Alabarda.*

Alabardâda. *f.* Tôc de alabârda. *Alabardazo.*

Alabarder. *m.* Soldâd armâd de alabârda. = Argumênt flux qui no prôva câsi res. *Alabardero.*

Alabâstro. *m.* Pédra blâuca y trasparênt. *Alabastro.*

Alâca. *f.* Mòble, adorno. = Hômo astút, traviêssô. *Alhaca.*

Alacâd, *da. p. p.* de alacar. *Alhajado, da.*

Alacar. *v. a.* Adornar ab alâcas. *Alhajar.*

Alâd, *da. adj.* El qui té âlas. *Alado, da.*

Alâda. *f.* Movimênt de âla. *Aletada.* = Tôc ab âla. *Alazo ô aletazo.*

Aladêrn. *m.* Âbre ô arbusto. *Aladierna, aladierno, ladierna ô alaterno.*

Aladrôc. *m.* Cêrt péix. *Boqueron.*

Alambí. *m.* Máquina per destillar. *Alambique ô alquitara.*

Alambinâd, *da. p. p.* de alambinar. *Alambicado, da ô alquitarado, da.*

Alambinâda. *f.* Lo que se alambina en una vegâda. *Alambicada.*

Alambinar. *v. a.* Destillar per alambí. *Alambicar ô alquitarar.*

Alaqueta. *f.* Alâca manuda. *Alhajilla, ita ô alajueta.*

Alârb. *m.* Cuêra de molt de âygo. *Alabe.*

Alâbe. *adj.* Cêrta espêcie de môros molt llâdres. = Hômo incult, hârbaro, bruto. *Alarbe.*

Alârina. *f.* Succês improvist. = Avis repêntí para atacar. *Alarma.*

Alarinar. *v. a.* Incitar á pendre sas ârmas. *Alarimar.*

Alatatjar. *v. a.* Môurer sas âlas. = Es brâssos los at ôts côm qui volar. *Aletear.*

Alâixa. *f.* Péix. *Alacha ô sardina.*

Alatxheta. *f.* *Alachuela ô sardineta.*

Albêrt. *m.* Nôm prôpi de hômo. *Alberto.*

Albino, *na. adj.* Blâucs de cabôys. *Albino, na.*

Alborôt. *m.* Perturbaciô de la tranquilidad. = Búlla de molta gént. *Alboroto.*

Alborotâd, *da. p. p.* de alborotar ô alborotarse. *Alborotado, da.* = *adj.* El qui ôbra sêuse reflexiô. *Alborotado, da.*

Alborotador, *ra. m. f.* El qui môn alborôt. *Alborotador, ra.* = De pôbles. El qui desherata fêstas, végas, etc. *Alborota-pueblos.*

Alborotar. *v. a.* Turbar la tranquilidad. *Alborotar,*

Alborotarse. *v. r.* Enfadarse, irritarse. *Alborotarse.*

Albricias. *f. pl.* Regâ'o qui se fâ al primer qui dona una bôna noticia. *Albricias.*

Alcabâla. *f.* Dret que se pâga per vendre. *Alcabala.*

Alcabôt, *ta. m. f.* Solicitadors de personas para tráctos lacius y deshousês. *Alcahuate, ta, ô alcamonias ô eschacuervos.* = Y per alcabôta en térme familiar. *Trota-conventos.* = Fer ô servir de alcabôt. *Alcahuetar.*

Alcabôt, *ta. m. f.* Encubridors. *Alcahuate, ta.*

Alcaboteria. *f.* Solicitaciô de personas para tráctos lacius. = Patrocini que se dona á un paraque se fâsse una côsa mâla. *Alcahuetaria ô echacoveria.*

Alcâli. *m.* Nôm de cêrtas sustâncias sólidas ô líquidas de gust âgre y câustic. *Alcali.*

Alcâli, *na. adj.* Lo qui es de alcâli ô lo té. *Alcalino, na.*

Alcalisâd, *da. adj.* Lo qui reb propiedâts de alcâli. *Alcalizado, da.*

Alcâufora ô cânfora. Goma medicinâl. *Alcanfora,*

Alcanforâd, *da. adj.* Compôst ab cânfora. *Alcanforado, da.*

Alcâns. *m.* Acciô de alcansar al qui se seguêix. = Capacidât, talênt, diferência de lo pagâd ô lo rebûd. *Alcance.*

Alcansâd, *da. p. p.* de alcansar. *Alcanzado, da.*

Alcansar. *v. a.* Conseguir alguna côsa, arribar á ella, arribar al qui vâ devânt, entêndre, sâber.

Alcanzar. = Per mêdis extraordinâris. *Por zancas y barrancas.* = Qui no se cânsa, alcânsa. *Alcanza quien no se cansa.* = Fâcil de alcansar.

Alcanzadizo, *za*.
Alcantarino, *na*. *adj.* Religiós, sa de san Francisc reformáds per san Pére de Alcántara. *Alcantarino*, *na*.
Alcáyd ô *alcáide*. *m.* Jutge. *Alcalde*.
Alcaydáda. *f.* Desherát de alcáy d. *Alcaldada*.
Alcaydessá. *f.* Sa dôna de alcáy d. *Alcaldesa*.
Alcaydía. *f.* El ofici y el territôri de la jurisdicció del alcáy d. *Alcaldia*.
Alcova. *f.* Péssa para dormir. *Alcoba*.
Alcohól. *m.* Pédra minerál. *Alcohol*. = Ungüent. *Alcohol*.
Alcoholisád, *da*. *p. p.* de alcoholisar. *Alcoholizado*, *da*.
Alcoholisar. *v. a.* Reduir á pols molt menuda los sólidos, ô rectificar los liquidos. *Alcoholizar*.
Aldêa. *f.* Lloguerèt. *Aldca*.
Aldonsa. *f.* Nôm prôpi de dôna. *Aldonsa* ô *Alfonsa*.
Alc. *m.* Expressió ab que se avisa que se fásse una còsa. *Ea*, *vamos* ô *alon*.
Alè. *m.* Respiració. *Aliento*. = De un alè, de una tiráda. *De un aliento*. = Tirar s'alè. *Echar el aliento*. = Estirar s'alè. *Inspirar*. = No poder trencar alè: no poder respirar. *No poder echar el aliento*. = Alè causád: malaltia de bístia. *Huel-fago*.
Alefangina. *f.* Píndola purgânt. *Alefangina*.
Alegoria. *f.* Sentit mistic ô continuació de metâforas. *Alegoria*.
Alegôric, *ca*. *adj.* Lo qui conté alegoria. *Alegórico*, *ca*.
Alegôricament. *adv.* Ab alegoria. *Alegóricamente*.
Alégra. *f.* Eyna de cirugiá. *Legra*.
Alegrád, *da*. *p. p.* de alegrar ô de alegrarse. *Alegrado*, *da*.
Alégrament. *adv.* Ab alegría. *Alegramente*.
A'egrar. *v. a.* Donar alegría. *Alegar*.
Alegrarse. *v. r.* Rebre ô sentir alegría. *Alegrarse*.
Alégre, *gra*. *adj.* Contént, viu, devertid. = Begúd. *Alegre*. = Anar alégre per haver begúd licors. *Estar alegrillo*, *lla*.
Alegria. *f.* Conténto, gôig. *Alegria*. = Flamáda. *Alegron*. = Duas alegrías en un dia: duas noticias bônas. *San Juan y Corpus Christi cayeron en un dia*.
Alegrissim, *ma*. *sup.* Molt alégre. *Alegrissimo*, *ma*.
Alegrississimament. *adv. sup.* Ab molta alegría. *Alegrississimamente*.
Alégro. *m.* Cêrt môdo de música. *Alegro*.
Aléuya. *f.* Térme hebraic qui vól dir alabáu á Déu. *Aleuya*. = Hômo pôca còsa. *Echacantos* ô *echacuervos*.
Alemâny, *fia*. *adj.* Natural de, ô pertañent á Alemânia. *Aleman*, *na*.

Alena. *f.* Nôm de dôna. *Elena*. = Eyna. *Aleza* ô *leza*.
Alenar. *v. n.* Respirar. *Respirar*. = Espès y fôrt. *Jadear*. = De cansád. *Hipar*.
Alêrte, *ta*. *adj.* El qui está alêrta. *Alerto*, *ta*.
Alêrta. *f.* Avis. *Alerta*. = Avisar que se estiga ô vá-ja alêrta. *Alertar*.
Aleta. *f.* Ála patita, ô de péix. *Aleta*.
Aletatjar. *v. a.* Mòurer sas álas espès. *Aletear*.
Alévè. *adj.* Traydor, dolént. *Aleve*.
Alevôs, *sa*. *adj.* Dolénts. *Alevoso*, *sa*.
Alevosa. *f.* Cêrta melaltia de caváls y de bôns. *Alevosa* ô *rdnula*.
Alêix. *m.* Nôm prôpi de hómo. *Alejo*.
Alêy. *m.* Burla. *Vaya* ô *grita*. = Cridar alêy: burlarse de algú. *Dar grita*. = Molt fênt reuôu en fêstas públicas. *Relinchar*.
Álfa. *f.* La lletra *a* de los grêgs. *Alfa*.
Alfabêtic, *ca*. *adj.* Pertañent al alfabêto. *Alfabético*, *ca*.
Alfabêticament. *adv.* Per abécédári. *Alfabéticamente*.
Alfabetista. *m.* El qui trácta del orde del alfabêto. *Alfabetista*.
Alfabêto. *m.* V. Abécédári. *Alfabeto*.
Alfált. *m.* Cêrt batúm. *Alfalto*.
Aferecia. *f.* Convulsió de las accions animáls en el còs. *Alferecia*.
Alfêres. *m.* El últim oficiál de retgimént. *Alférez*.
Alfil. *m.* Péssa del jôc de aquedrés. *Alfil*.
Alfolí. *m.* Sa gabêla de sa sál, llôc ahónt se ven. *Alfoli*. = Oficiál del alfolí. *Alfoliero* ô *alfolinero*.
Alfonso. *m.* Nôm de hómo. *Alfonso* ô *Ildefonso*.
Álga. *f. pl.* Marina. *Alga* ô *ova*.
Algália. *f. pl.* Licor espès que cria el gât de Algália dins una bossa que té deváll sa coua. *Algália*.
Algassâra. *f.* Reuôu de molta gênt junta y ab alegría, ô de ezcêrcit anánt á acometre. *Algazara*.
Algaravía. *f.* La llêngo arábica. = Dit ô escrit que no se entén. *Algaravia*.
Álgebra. *f.* Párt de la aritmética qui usa de lletras en liôc de nombres. *Algebra*.
Algebráic, *ca*. *adj.* Pertañent á la álgebra. *Algebráico*, *ca*.
Álgo. *m.* Alguna còsa. *Algo*.
Algú, *na*. *adj.* Una persona ô una còsa. *Alguno*, *na*.
Álits. *m.* Pereyas de cârtas de jugar iguáls en nombre y figura. *Ali*.
Aliád, *da*. *p. p.* de aliarse. *Aliado*, *da*.
Alianád, *da*. *p. p.* de alianar. *Enagenado*, *da*.
Alianar. *v. a.* Vendre, desferse de alguna còsa.

=Privar del us de la rahó ò de los sentits á algú. *Enagenar*.

Alianarse. v. r. Privarse del us de la rahó ò de los sentits. *Enagenarse*.

Aliansa. f. Unió, lliga. *Alianza*.

Aliarse. v. a. Unirse, colligarse. *Aliarse*.

Aliàs. adv. De altra manera. *Alias*.

Alicient. adj. Atractiu, incentiu. *Aliciente*.

Alicôta. f. Part qui mida just al seu tot, v. g. cinc respècte de vint qui repetid quâtre vegâdas compôn vint. *Alicota*.

Alicuanta. f. Part qui no mida just al seu tot, v. g. cinc respècte de dotze qui per molt que se repesca no compôn just á dotze. *Alicuanta*.

Alidada. f. Règle movable dividid en duas parts. *Alidada*.

Alidona. f. Pédra que se trôba en el ventre de aro-nella. *Alidona*.

Aligació. f. Mescla de còsas.=Règla de aritmètica. *Aligacion*.

Aliment. m. Lo qui alimenta. *Alimento*. = El acte de alimentar. *Alimentacion*.

Alimentad, da. p. p. de alimentar. *Alimentado da*.

Alimentar. v. a. Mantenir, criar, fomenar. *Alimentar*.

Alimentari. m. cur. El subjècte á qui estân sena-lâds aliments. *Alimentario* ò *alimentista*.

Alimentarse. v. r. Menjar. *Alimentarse*.

Alimentici, cia. adj. Pertañent á aliment. *Alimenticio, cia*.

Alis, sa. adj. Malfet, qui no està massa bò. *Malguisado, da*.

Aliviad, da. p. p. de aliviar. *Aliviado, da*.

Aliviador, ra. m. f. El qui ò la qui alivia. *Aliviador, ra*.

Aliviar. v. a. Ajeugar de càrrega, pes, mit'gar, socórrer. *Aliviar*. = À mitjas: no socórrer del tot á un. *Dejarle la espiná en el dedo*.

Aliviar-se. v. r. Millorar-se. *Aliviar-se*.

Alivio. m. Milloria, descans, desahogo. *Alivio*.

Allòt, ta. m. f. Infants. *Muchacho, cha*. = Grâns. *Mozo, za*. = Allòta á qui festetjan. *Dama*. = Allòt qui acompaña cègos. *Lazarillo* ò *destron*. = Qui està á despesa. *Pupilo, la*. = Allòta pòbre y presumida. *Dargadanteta*. = Dolents. *Malengendro*.

Allotada. f. Acció pròpia de allòts. *Muchachada*. = Fer allotâdas. *Muchachear*.

Allotatjar. v. n. Fer els grâns còsas de allòts. *Muchachear*.

Allotenc, ca. adj. Semblant en las accions á los allòts. *Amuchachado, da*.

Alloter, ra. adj. El qui se agrâda de haverlas ab allòts. *Ninero, ra*.

Allotet, ta. m. f. Allòts petits. *Muchachito, ta*.

Allotim. m. Multitud de allòts. *Muchacheria*.

Almiranta. f. La dòna del almirante. = El Bàrco ahont vâ el segón general de una escuâdra. *Almiranta*.

Almirantâsco. m. Tribunâl suprêmo de marina. = El dret que se pâga al almirante. = El empleyo superior en la marina. *Almirantazgo*.

Almirante. m. El qui té mândo absolut sobre las còsas de marina. = El segón general de una escuâdra. El general en la marina inglesa. *Almirante*.

Almôyna. f. Caridat. *Limosna*.

Almoyner, ra. m. f. El qui cerca ò fâ almôyna. *Limosnero, ra*.

Almud. m. Térme morisc. ant. Sis fân una barcella. *Almud*.

Alon. m. Avis per anarsen. *Alon*.

Alodiâl. adj. cur. Lo qui està eczènt de tot càrreg. *Alodiâl*.

Alocad, da. p. p. de alocar y alocarse. *Alojado, da*.

Alocament. m. Hospedatge. *Alojamiento*.

Alocar. v. a. Hospedar. *Alojar*.

Alojad, etc. V. Alocad, etc.

Alopècia. f. Tista. *Alopecta*.

Alou. m. *Alodio*.

Alquimia. f. Fâls ârt de convertir los metalls menos perfets en òr. *Alquimia*.

Alquimic, ca. adj. Pertañent á la alquimia. *Alquimico, ca*.

Alquimista. m. El professor de alquimia. *Alquimista*.

Alquitrâ. m. Composició de pega, òli y seu. *Alquitran* ò *brea*.

Alquitranaad, da. p. p. de alquitranaar. *Alquitranaado, da* ò *embreado, da*.

Alquitranaar. v. a. Empegar ab alquitrâ. *Alquitranaar* ò *embrear*.

Alrededor. adv. Per sa voréra. *Al rededor*.

Alsa. f. Bussí de sôla que los sabaters pòsan demunt sa forma paraque sa sabâta surta més âmpla. *Alsa*.

Allegad, da. p. p. de allegar. *Alegado, da*.

Allegar. v. a. Esposar lo conducènt para provar alguna còsa. = Citar téstos, autoridats, etc. *Alegar*.

Allegat. m. Escrit qui conté rahons en favor ò en contrari. *Alegato*.

Alsad, da. p. p. de alsar. *Alzado, da* ò *levantado, da*.

Alsada. f. Altura d'una còsa. = Cur. Apèllació. *Alzada*. = De cul. *Corcovo*.

Alsament. m. El acte de alsar. *Alsamiento* ò *levantamiento*. = De cul. *Corcovo*.

Alsar. *v. a.* Axecar alguna còsa de en tèrra, posar més àlt, escapsar el jòc de càrtas, ets uys, màus, etc. *Alzar* ò *levantar*. = Es càp malàlt ò eudentàd: curarse ò desendeutarse. *Alzar* ò *levantar* *cabeza*. = Sas bàrras á àrma de fòc: *Amartillarla*. = Es cul es bestiar. *Dar corcovos*. = Es cul ets hòmos: anarsèn. *Alzar velas*. = Es canèt á àrma de fòc. *Levantat el can*. = Sa mà amenassàut. *Amagar*. = Déu: alsar la hòstia y el càlis despues de la consagració. *Alzar á Dios*. = Bandèra, partit. *Levantat bandera*. = La veu: parlar arrogànt. *Levantat la voz* ò *el gallo*.

Alsarse. *v. r.* El qui sèn, està ajegit, ajouyàd, rebellarse, etc. *v. n.* El tèmps. *Alsarse*. = Á majors. *À mayores*. = De pòtas: alsar es talóns. *Empinarse*. = De puntas caminànt. *Andar de ò en puntillas*: persistir. *Ponerse de puntillas*. = Còm una vívora: irritarse. *Ponerse como una sierpe*. = Un pòc para trèurer alguna còsa ò desenganxarla de devàll ell. *Soliviarse*.

Alsurdàd, *da. p. p.* *Encarecido, da.* = *Azorado, da.*

Alsursarse. *v. n.* Encarirse una còsa. *Encarecerse*. = *v. r.* Eusuperbirse. *Azorarse*. = tèmer. *Amedrentarse*.

Àlt, *ta. adj.* Elevàds, de gràn altària. *Alto, ta.*
Àlta. *f.* Nòta de despedida de hospitál militar. *Alta.*
Altas, *m.* Llòc elevàd en figura de tàula para celebrar los divinos oficis, y dir missa. *Altar*. = Major: el principal, y qui està en el presbitèri. *Mayor*. = De privilegi ò privilegiàd. El qui té concedida indulgència plenària en las missas que se diuen en ell. *De privilegio, privilegiado, de alma ò de ànima*. = Portàtil. El que se pòt dur á qualsevòl llòc, *v. g.* sa capèla de retgiuènt. *Portàtil*.

Altària. *f.* Estatura. *Altura*.

Alteràble. *adj.* Lo que se pòt alterar. *Alterable*.

Alteració. *f.* El àcte de alterar ò alterar-se. *Alteracion*.

Alteràul, *da. p. p.* de alterar ò alterar-se. *Alterado, da.*

Alterar. *v. a.* Causar novedàt, con mòurer, mudar, etc. *Alterar*.

Alterarse. *v. r.* Con mòurer-se, mudar, etc. *Alterarse*.

Altercació. *f.* Ríña, disputa. *Altercacion*.

Altercador, *ra. m. f.* Disputadors. *Altercador, ra.*

Altercànt. *p. a.* de altercar. El qui alterca. *Altercante*.

Altercar. *v. a.* Disputar, refir, porfiar. *Altercar*.

Altercàt. *m. V.* Altercació. *Altercacion*.

Alteribilitàd. *f.* Calidàt de lo alteràble. *Alteribilidad*.

Alternació. *f.* Variació successiva. *Alternacion*.

Alternànt. *p. a.* de alternar. El qui alterna. *Alternante*.

Alternar. *v. a.* Variar successivament las accions ò paràulas. = Succeir-se unas còsas á àltras variànt, y tornànt. = Comparar antecedènts ab consecuénts en aritmètica. *Alternar*.

Alternatíu, *va. adj.* Lo que se fà ab alternació. *Alternativo, va.*

Alternativa. *f.* El dret de alternar unas personas ab àltras. = La facultàt que ténen los bisbes, alternànt ab al réy, de proveir los bènèfics y dignidàts eglestiàstics. *Alternativa*.

Alternativament. *adv.* Ab alternació. *Alternativamente*.

Altesa. *f.* Títol que se dona á fíys de réys, á algúns príncipés sobérànos, y á várias corporacions, còm al consèy de Castilla. *Altesa*.

Altilocuènt. *adj.* El qui pàrta ab estíl sublime. *Altilocuente*.

Altimetria. *f.* Pàrt de la geometría qui ensèña de midar las alturas. *Altimetria*.

Altímetro, *tra. adj.* Pertañènt á altimetria. *Altímetro, tra.*

Altismetria. *f.* La mida de cuàlsevòl altura. *Altismetria*.

Altíssim. *m.* Déu. *Altísimo*.

Altíssim, *ma. sup.* Molt àlt. *Altísimo, ma.*

Altissonànt y altissono. *adj.* Estíl elevàd, pompós y el qui lo usa. *Altisonante y altisono, na.*

Altitonànt. *adj.* El qui tròna de lo àlt. *Altitonante*.

Altíu, *va. adj.* Orgúellosos, supèrbos. *Altivo, va.*

Altivament. *adv.* Ab altivès. *Altivamente*.

Altivès. *f.* Orgullo. *Altivez*.

Àlto. *m.* La detenció de la tròpa, la veu ab que se màna fer àlto, ò que se suspenga una còsa. *Altó*. = Paràula que se diu á un para fèrlo axecar. *Aupa*.

Àltre, *tra. adj.* Diferènt, distínt. *Otro, tra.*

Altrecar y altrecàt. *V.* Altercar, etc.

Àltri. *adj.* Àltre y àltra. *Otro, tra.*

Àlts. *m. pl.* Los pisos dels edificis. *Altos*. = Àlts y bàxos: las variedàts de las còsas. *Altos y bajos* ò *altibajos*.

Altura. *f.* Eminència de llòc y de còs. *Altura*. = La qui domina castèll, ciutàt, fortaleza. *Padastro*.

Alucinació. *f.* El àcte de alucinar ò alucinar-se. *Alucinacion*.

Alucinàd, *da. p. p.* de alucinar, se. *Alucinado, da.*

Alucinàdemènt. *adv.* Ab alucinació. *Alucinadamente*.

Alucinar. *v. a.* Enganar, ofuscar, errar. *Alucinar*.

Alucinars-se. *v. r.* Enganarse, etc. *Alucinarse*.

Aludir. *v. n.* Fer relació una còsa á àltra. *Aludir*.

Alúm. *m.* Pèdra mineral. *Alumbre.*

Alumbrât. *m.* La illuminació ab fanàls. *Alumbrado.*

Alunno, *na. m. f.* Dexeble, bla. *Alunno, na.*

Alussió. *f.* Relació ò connexió de una còsa á àltra. *Alusion.*

Alussiu, *va. adj.* Lo qui aludèix. *Alusivo, va.*

ALL

Àll. *m. ant. Ày. pl. Ajo.*

Allà. *adv.* Á aquèll llòc. *Allà. = Allá vâ. m. Alla-va. = Allá vâ, si la avénc: á la ventura. Á Dios y d la ventura.*

Allanarse. *v. r.* Consentir. *Allanarse.*

Allanguid, *da. p. p.* de allanguir, se. *Adelgazado, da.*

Allanguirse. *v. r.* Aprimarse, enflaqueirse. *Adelgazarse. = Per fâm. Traspilarse.*

Allargád, *da. p. p.* de allargar. *Alargado, da.*

Allargamént. *m.* El ácte de allargar. *Alargamiento.*

Allargar. *v. a.* Fer més llârga una còsa. *Alargar. = Sa processó: perlongar nna còsa, ferla durar molt, v. g. un plét, una cura. Alargar la mecha. = Desjufir en el câmp y dexar sa feyur. Dar de mano.*

Allargarse. *v. r.* Estirarse. *v. n.* Ferse més llârg dia, nit, etc. *Alargarse. = Ieyént. Tenderse. = Tant âlt còm es uu carént. Dar un costalazo.*

Allargar una escriptura. *Estenderla.*

Allârgas. *f. pl.* Térme de sabater. *Aldrgas.*

Alletâd, *da. p. p.* de âlletar. *Amamantado, da.*

Allietar. *v. a.* Donar mamar. *Amamantar.*

Allí. *adv.* En aquèll llòc. *Allí.*

Allisád, *da. de* allisar. *Alisado, da.*

Allisador. *m.* Eyua de bescuyter qui fâ bescúit. *Hataca.*

Allisador, *ra. m. f.* El ò la qui allisa. *Alisador, ra.*

Allisar. *v. a.* Fer llis. *Alisar. = Es cabèys ab punta. Traspeinar. Ab sa mà bafâda. Atusar. = Es pel: adular. Pasar la mano por el cerro. = Parèts. Enrasar.*

Allistâd, *da. p. p.* de allistar y allistarse. *Alistado, da.*

Allistamént. *m.* El ácte de allistar. *Alistamiento.*

Allistar. *v. a.* Posar en llista, matricular, empadronar. *Alistar.*

Allistarse. *v. r.* Posarse en llista, etc. *Alistarse.*

Alluñád, *da. p. p.* de alluñar. *Alejado, da.*

Alluñar. *v. a.* Fer enfôra, apartar. *Alejar.*

Alluñarse. *v. r.* Ferse enfôra. *Alejarse.*

AM.

Ám. *m.* Instrument per pescar. *Anzuelo ò hamo. = Per pescar toñinas. Atunero. = Priméra persona de indicatín de amar. Amo.*

Amabilitât. *f.* Calidât de lo amâble. *Amabilidad.*

Amabilissim, *ma. sup.* Molt amâble. *Amabilissimo, ma.*

Amabilissimamént. *adv. sup.* Ab molt de amor. *Amabilissimamente.*

Amâble. *adj.* Digne de ser amâd. *Amable.*

Amâblemént. *adv.* Ab amor. *Amablemente.*

Amâd, *da. p. p.* de amar. *Amado, da.*

Amador, *ra. m. f.* Los qui âman. *Amador, ra.*

Amagád, *da. p. p.* de amagar. *Escondido, da ò occultado, da. = Zampado, da. = Trasconejado, da, segûs el vérb de qui es particip. = De amagâd. adv. Ocultamént. A escondidas.*

Amagar. *v. a.* Encubrir, cállar, dissimular, tancar. *Esconder ò ocultar. = Aviâd. Zampar. = Còsas de âltre para robarlas. Hacer furo.*

Amagarse. *v. r.* Ocultarse. *Escondirse ò ocultarse. = Aviâd. Zamparse. = Posântse entre âltres per no ser conegúd. Zambucarse. = Per pô. Trasconejarse. = Derréra cantó ò cantonâda. Dar tras canton ò trascantonada. = De quâlcú. Coger las vueltas. = Dins algún llòc, v. g. garriga. Zambullirse.*

Amagatây. *m.* Lòc ahónt se pôt amagar una còsa. *Escondidero, escondidijo, escondite y escondrijo.*

Amagrirse. *v. r.* Posarse màgre. *Enmagrecer. = Mòt. Traspilarse. = Los nins. Encanijar, encanijarse.*

Amanebâd, *da. p. p.* de amancebarse. *Amancebado, da, ò casado, da d media carta.*

Amanebamént. *m.* Continuo trácto illicít de hòmo y dôna. *Amanebamiento.*

Amanebarse. *v. r.* Tenir trácto continuâd deshonést hòmo y dôna. *Amanebarse ò amigarse, ò casarse d media carta.*

Amanescúd, *da. p. p.* de amanèxer. *Amanecido, da.*

Amanèxer. *v. n.* Aparèxer ò manifestarse alguna còsa. *Amanecer.*

Amanid, *da. p. p.* de amanir. *Manido, da.*

Amanir. *v. a.* Còsa de càrn. *Manir.*

Amansâd, *da. p. p.* de amansar. *Amansado, da.*

Amansar. *v. a.* Fer tornar mâuso, domesticar, mitigar, suavisar. *Amansar.*

Amansarse. *v. r.* Ahlanirse, mitigarse, pèrder sas fòrsas, el delít. *Amansarse.*

Amânte. *adj.* El qui âma. *Amante.*

Amânts. *m. pl.* Còrdas gròsas de vaxèll. *Amantes.*

Amar. *v. a.* Tenir amor, passió, afició, estimar,

apreciar. *Amar*.
 Amarse. *v. r.* Tenir-se amor, etc. *Amarse*.
 Amârg, ga. *adj.* Lo qui amârga. *Amargo, ga*.
 Amârgament. *adv.* Ab amargura, péna, aflicció.
Amargamente,
 Amargar. *v. a.* Causar amargura, dolor, péna, disgust. *Amargar*.
 Amargor. *m. y amargura. f.* Gust amârg, dolor, péna. *Amargura*.
 Amarguèt, ta. *adj.* Un pòc amârg. *Amarguillo, lla*.
 Amaricant. *adj.* De gust algúu tant amârg. *Amaricante*,
 Amârra. *f.* Cáb ô gúmera ab que se amârra bârca â têrra ô ab âncora. *Amarra*.
 Amarrád, da. *p. p.* de amarrar. *Amarrado, da*.
 Amarrar. *v. a.* Fer-mar, posar sas âncoras â sas bâr-cas ô fer-mar ab cadena. *Amarrar*.
 Amatista. *f.* Pédra preciosa de color de púrpura. *Amatista*.
 Amatôri, ria. *adj.* Lo qui inspira amor. *Amatorio, ria*.
 Amassolád, da. *p. p.* de amassolar. *Azotado, da*.
 = *Enseñado, da*.
 Amassolar. *v. a.* Atopar. *Azotar*. = *Enseñar*. *Enseñar*.
 Amâyua. *f.* Abundância. *Copia, abundancia, diluvio*.
 Amaynar. *v. a.* Aplegar sas velas. = *v. n.* Aturarse es vént, etc. *Amaynar*.
 Ambar. *m.* Espécie de betúm. *Ambar*.
 Ambipló. *f.* Passió desordenáda de alguna còsa ô de poder. *Ambicion*,
 Ambicionar. *v. a.* Desitjar ab ambició. *Ambicionar*.
 Ambiciós, sa. *adj.* Los qui téuen ambició. *Ambicioso, sa*.
 Ambiciosament. *adv.* Ab ambició. *Ambiciosamente*.
 Ambidestro, tra. *adj.* El qui usa tant de sa mà esquèrra, còm de sa dreta. *Ambidestro, tra*.
 Ambient. *m.* El âyre suâve qui mos circueix. *Ambiente*. = El molt fret. *Remusgo*.
 Ambigü. *m.* Convite. *Ambigü*.
 Ambiguament. *adv.* Ab ambigüedât. *Ambigualmente*.
 Ambigüedât. *f.* Incertitud. *Ambigüedad*.
 Ambiguo, gua. *adj.* Incèrts. *Ambiguo, gua*.
 Âmbito. *m.* Circúito. *Âmbito*.
 Âmbó. *m.* La sòrt de dos nombres en loterías. *Âmbó*.
 Ambrosia. *f.* Menjar fingid de los fingids Déus. = Menjar â heguda dolços. *Ambrosia*.
 Amedentrád, da. *p. p.* de amedentrar, se. *Amedrentado, da*.
 Amedentrar. *v. g.* Fer pô. *Amedrentar*.
 Amedentrarse, *v. r.* Fer-se ô tenir pô. *Amedentrarse*.

Ameller. *m.* El âbre qui fâ mellas. *Almendro, almendrero, almendrera*.
 Amellerar. *m.* Terréu sembrád de amellers. *Almendral*.
 Amelló. *m.* Mella verda. *Almendruco*. = De cucas de seda. *Capullo*; y si es foredád â un cáb. *Pito*, y si lo es â cada cáb. *Capullo horadado*. = De filets ô fileyóns. *Clavo de lulas ô lechino*. Y si es de filets torsúds. *Mecha*.
 Amên. *m.* Parâula hebráica, qui vol dir axí sí, ô en veritât. *Amen*.
 Amenament. *adv.* Ab ameni-lât. *Amenamente*.
 Amenâssa. *f.* El âcte de amenassar. *Amenaza*.
 Amenassád, da. *p. p.* de amenassar. *Amenazado, da*.
 Amenassador, ra. *m, f.* El qui amenâssa. *Amenazador, ra*.
 Amenassar. *v. a.* Fer acció de dañar, castigar, acusar, etc, ô donarlhó entenent ab parâulas. = *v. n.* Estar para succeir algúu dâny, etc. *Amenazar*. = Molt y castigar pòc. *Hacer y acon-tecer*.
 Aménidât. *f.* Hermosura de terréu ô de dis cûra, etc. *Amenidad*.
 Améno, na. *adj.* Deliciós, frondós, hermós. *Ameno, na*,
 Amerád, da. *p. p.* de amerar. *Amerado, da*. = *En-riado, da*. = *Amerado ô agüado*.
 Amerar. *v. a.* Posar algúu tant de âygo en los li-cors. *Amerar*. Cãñom ô lli posándlos dins ây-go per algúu témps. *Enriar*. = El v. *Amerar ô aguar*.
 Amerarse. *v. n.* Câmp, terréu: haver rebúid plu-ja bastânt. *Amerarse*.
 Amerát. *m.* Vi mesclád ab âygo. *Aguado*. = Vina-gre. *Obsicrato*. = Fer amarât. *Aguar*.
 América. *f.* La quárta part del mon. *América*.
 Americâ, na. *adj.* El naturál de, y lo pertañent â Amêrica. *Americano, na*.
 Amiáuto. *m.* Minerál qui se pôt filar, y la rôba no se crema. *Amianto*.
 Amig, ga. *m. f.* El ô la qui té amistât ab âltra persona. *Amigo, ga*. = De l'âima, ô corâl. *Amigo del alma ô del asa*. = De barrèt ô de nôm. *Amigo de nombre*. = De tâssa: per interés. *Amigo de taza, de vino*.
 Amigâblemént. *adv.* *Amigablemente*.
 Amiguèt, ta. *m. f.* Petjts amigs. *Amiguillo, lla, ito, ta*.
 Amigût, ta. *m. f.* Amígs gròssos. *Amigote, ta*.
 Amígs. *m. pl.* Lo que respón el qui tôca â cása, quárto, etc. als qui dinen: ¿qui es?. *Gente de paz*. = Tan amígs còm ântes: expressió de indife-rència. *Tan amigos como antes*. = No tenir

amígs ni parénts. *No tener prójimo.*
 Amilanád, da. *p. p.* de amilanar. *Amilanado, da.*
 Amilanar. *v. a.* Acobardar, fer pô. *Amulanar.*
 Aminva. *f.* Diminuíó. *Mengua.* = De licors. *Mer-*
ma. = De cálsa. *Menguado.* = De pên de cálsa.
Seguido.
 Aminvád, da. *p. p.* de aminvar. *Menguado, da.*
 = *Mermado, da.* = etc.
 Aminvar. *v. a.* *Menguar.* = Fer aminvas á cálsas.
Hacer menguado. = *A* pên de cálsa. *Hacer se-*
guidos.
 Aminvarse. *v. n.* Disminuirse. Los licors. *Mermar.*
 = Lo que se côm. *Mermar ô embebecerse.*
 Amistansád, da. *adj.* Amencebâds. *Amistado, da.*
 Amistansarse. *v. r.* Amancebarse. *Amistarse.*
 Amistât. *f.* Mutuo afêcte. = Amancebamént. *Amis-*
tad.
 Amistós, sa. *adj.* Pertañént á amistât. *Amistoso, sa.*
 Amistosamént. *adv.* Ab amistât. *Amistosamente.*
 Amit. *m.* Péssa de rôba quadrâda y benéfida que se
 pôsan á nes cõll los sacerdôts y ministros del al-
 tar. *Amito.*
 Amnistía. *f.* Perdá generál de lo passád. *Amnis-*
tia.
 Âmo. *m.* Señor de câsa, hacienda, etc. *Amo ô due-*
ño. = De câsa que té llogâda. *Amo, dueño ô*
casero. = Ferse âmo de sas mellas: tenir poder
 sobre alguna cõsa. *Hacerse dueño del argaman-*
dijo. = Âmo de câsa de jõe ocúlt. *Tablagero.*
 = De jõe public. *Mandrache-ro.*
 Amob'ád, da. *p. p.* de amoblar. *Amoblado, da,* etc.
 Amoblar. *v. a.* Posar móbiles á câsa, quárto, etc.
Amoblar, moblar y amueblar.
 Amocar. *v. a.* trêurer el môc del nâs. *Sonar las*
narices, ô quitar el moco.
 Amocarse. *v. r.* Trêurese es moc del nâs. *Sonarse*
las narices. = No amocarse ab so colzo: no ser
 benêyt. *No mamarse el dedo.*
 Amõllar. *v. a.* Afloxar. *Aflojar.* = Lo que se té,
 ô lo qui está tancád. *Soltar.* = *A* se cadêleta: xe-
 rrar molt. *Soltar la taravilla.* = Cedir. *Mo-*
llar. = No amõllar á algú: resistirlí. *Estre-*
llarse con el. = No amõllar á ningú: no ser-
 var respêcte á ningú. *No aborrarse con nadie.*
 Amõllarse. *v. r.* Abaxar per cõrda, puntál, etc.
Guindarse.
 Amonestació. *f.* Avís, consêy. = Publicâda para ca-
 sar ô pendre ordes. *Amonestacion.*
 Amonestád, da. *p. p.* de amonestar. *Amonesta-*
do, da.
 Amonestar. *v. a.* Avisar, aconceyar. = Publicar per
 casar ô pendre ordes. *Amonestar.*
 Amoniác. *m.* El mes flux de los alcális. *Amoniac.*
 Amor. *m.* Afêcte, bõna voluntât, vénéraciõ, reve-

rência. *Amor.* = Anar en amor las faméllas dels
 animâls. = *Estar calientes ô en celo.*
 Amorós, sa. *adj.* Amâble, cariñós. *Amoroso, sa.*
 Amorosamént. *adv.* Ab amor. *Amorosamente.*
 Amors. *m. pl.* Expressió de cariño. *Amores.* = Fer
 ets amors: anamorarse. *Enamorarse.*
 Amortayád, da. *p. p.* de amortayar. *Amortaja-*
do, da.
 Amortayar. *v. a.* Posar sa mortâya á môrt. *Amor-*
tajar.
 Amortiguaciõ. *f.* El âcte de amortiguar. *Amorti-*
guacion.
 Amortiguád, da. *p. p.* de amortiguar. *Amortigua-*
do, da.
 Amortiguar. *v. a.* Mitigar, trempar. *Amortiguar.*
 Amortisaciõ. *f.* El âcte y efêcte de amortisar. =
 La oficina ahóut se amortisa. *Amortizacion.*
 Amortisar. *v. a.* Passar héus seculars á alguna co-
 munitât qui no los pôt alienar. *Amortizar.*
 Amotinád, da. *p. p.* de amotinar. *Amotinado, da.*
 Amotinar. *v. a.* Causar motí, perturbaciõ en po-
 tências y sentíta. *Amotinar.*
 Amovible. *adj.* Lo qui se pôt mudar. *Amovi-*
ble.
 Amoxonar. *v. a.* Acariciar. = Adular. *Acariciar.*
 = *Adular.*
 Ampapassar. *v. a.* Donar mássa menjar. *Empapu-*
jar. = Mesclar seus orde. *Confundir.*
 Ampâra. *f.* Secuéstre. *Ampara.*
 Amparád, da. *p. p.* de amparar. *Amparado, da.*
 = *Aparado, da.*
 Amparar. *v. a.* Protegir. = Secuestrar. *Amparar.*
 = Ab capéll, mâns, etc. *Aparar.* = Sa lletra de
 casamént. *Embargar los sellos.*
 Ampararse. *v. r.* Valerse de la protecció de algú.
Ampararse. = *v. a.* Admetre á câsa séua, *v. g.* á
 un nebót qui no té pâre ni mãre. *Tomar d*
cuestas.
 Ampâro. *m.* Abrigo, defênsa, protecció. *Ampa-*
paro.
 Ampelo. *m.* Cêrta estrêila. *Ampelo.*
 Amplâria. *f.* Lo llârg de una cõsa desde un costât al
 âltre. *Anchura.* = Lo llârg de una péssa desde
 vôreviva á vôreviva. *Ancharia.*
 Âmple, pla. *adj.* Lo qui té amplâria. *Ancho, cha.*
 Ampliáciõ. *f.* Extensió. *Ampliacion.*
 Ampliamént. *adv.* Ab ampliáciõ. *Ampliamente.*
 Ampliád. da. *p. p.* de ampliar. *Ampliado, da.*
 Ampliar. *v. a.* Estêndre. *Ampliar.*
 Ampliatíu. *va. adj.* Lo qui estén; aumenta ô
 afítx. *Ampliativo, va.*
 Amplificaciõ. *f.* Dilataciõ, aument. = *Fig. ret.* ab
 que se estén el asunto de que se trácta. *Ampli-*
ficacion.

Amplificad, da. *p. p.* de amplificar. *Amplificado*, da.
Amplificador, ra. *m. f.* El qui amplifica. *Amplificador*, ra.
Amplificar. *v. a.* Aumentar, esténdre, engrandir. *Amplificar*.
Amplissim, ma. *sup.* Molt àmple. *Anchisimo*, ma.
 =Més àmple de lo ordinàri. *Amplissimo*, ma.
Amplitut. *f.* Extensió de lo qui es àmple. *Amplitud*.
Ampolla. *f.* Botella. *Ampolla*.
Ampolleta. *f.* Botelleta. *Ampolleta*.
Amprad, da. *p. p.* de amprar. *Usado*, da.
Amprar. *v. a.* Usar de alguna còsa. *Usar*.
Amprarse. *v. r.* Servirse de una còsa. *Valerse de ella*.
Ampria. *m.* Dret que un té á alguna còsa. *Derecho ó drecho*.
Amputació. *f.* El acte y efecta de amputar. *Amputacion*.
Amputad, da. *p. p.* de amputar. *Amputado*, da.
Amputar. *v. a.* Tayar alguna part del còs. *Amputar*.
Amunt. *adv.* Dalt. *Arriba*.
Amurgonad, da. *p. p.* de amurgonar. *Amurgonado*, da ó *amorgonado*, da.
Amurgonar. *v. a.* Posar devall terra una branca ó serment no tayadas encare paraque asserren. *Amurgonar ó amorgonar*. =Para llevar es cep vey. *Echar de cabeza*. =Dins cossids ó tets, etc. *Embutir los mugrones*.

AN.

Ana. *f.* Mida més petita que mitja cana. =Cifra de que usan los metges y barbers para donar á entendre que los ingredientes de las recetas sean de pes ó parts iguals. *Ana*.
Anabatista. *m.* Heretge qui ensenja que no se han de batiar los nins, y que si los batian, los han de tornar batiar en esser grans. *Anabatista ó anabaptista*.
Anacoréta. *m.* El qui viu en desert ó soledat entregad á la virtut y penitencia. *Anacoreta*.
Anacronisme. *m.* Còmputo de temps; però errad. *Anacronismo*.
Anada. *f.* Avé de aygo. *Anade*. =De mar. *Cerceta*.
Anada. *f.* Partida, surtida. *Ida*. =Sa de mo mare expressió ab que se denota el desitx que un té de que no torn el qui s'en vá. *La ida del cuervo ó del humo*. =Anada y venguda de barco: eugronsament. *Balance*. =De popa á proa, y de proa á popa. *Arfada*. =Anadas y vengudas: debates, estiradas, contiendas. *Cañas y toros*.

=Ab duas anadas y vengudas. *Con dos idas y venidas*.
Anadeta. *f.* Anada petita. *Anadino*.
Anador, ra. *m. f.* Vagamundos qui van per aquí y per allá sense motiu. *Andador*, ra. =El qui se agrada de anar, de passatjarse, de viatjar. *Andariego*, ga. =Anadors y venidors. *Yentes y venientes*.
Anagogia. *f.* Sentit mistic de la sagrada Escritura. *Anagogia*.
Anagógic, ca. *adj.* Pertanyent al sentit mistic de la sagrada Escritura. *Anagógico*, ca.
Anagógicament. *adv.* En sentit mistic. *Anagógicamente*.
Anagràma. *m.* Mutació de paraulas com de Roma amor. *Anagrama*.
Anagramatissador. *m.* El qui fa anagrames. *Anagramatizador*.
Anagramatissar. *v. a.* Fer anagrames. *Anagramatizar*.
Analema. *f.* Terme astronòmic. *Analema*.
Analètic, ca. *adj.* Se diu del remey, medicina qui conforta. *Analético*, ca.
Analisad, da. *p. p.* de analisar. *Analizado*, da.
Analisador. El qui está versad en la anàlisis. *Analizador*.
Analisar. *v. a.* Fer la anàlisis. *Analizar*.
Anàlisis. *f.* Reducció de las parts de un còs fins á los seus principis. =Resolució de problémas per álgebra. =Exàmen de una obra, de un discurs, *Andlisis*.
Analista. *m.* Escriptor de annals. *Analista*.
Analitic, ca. *adj.* Pertanyent á anàlisis. *Analítico*, ca.
Analíticament. *adv.* Per anàlisis. *Analíticamente*.
Analogia. *f.* Proporció, conveniència de nns cosas á altres. =La part de la gramàtica qui ensenja el conexement analitic de las paraulas ab tots los seus accidets y calidats. *Analogia*.
Analògic, ca. *adj.* Pertanyent á analogia. *Analógico*, ca.
Analògicament. *adv.* Ab analogia. *Analógicamente*.
Anàlogo, ga. *adj.* V. Analògic. *Andlogo*, ga.
Anauquites. *f.* Pedra preciosa. *Ananquites*.
Anapèstic, ca. *adj.* Pertanyent á anapèsto. *Anapético*, ca.
Anapèsto. *m.* Pen de cert vers. *Anapesto*.
Anar. *v. a.* Passar de un lloc á altre. =Importar, interessar. =Á parar á lloc. =Terme de jugador: fer jugar. =Conjugarse, declinarse. *Ir ó andar*, =Junt á un gerundi deuota la acció del verb v. g. anar colcant: colcar, y al particip passiu significa la passió, v. g. anar ventut: ser ventut. =Junt á un adjectiu deuota el mòdo de anar ó

de esser, v. g. anar ben vestid, estar ben vestid. = Junut á la preposició *d*, y á un infinitiu, significa el fi ó la intenció, v. g. anar á jugar. = Anar ab misèrias: donar ó gastar pòc. *Miserar*. = Aquesta es méua y aquesta es téua: barayarse, disputar. *Andar d mdtame la yegua, matarte he el potro*. = Bè una còsa. *Ir bien*. = De hò: de hòu de veras. *Ir de veras*. = Per hò un malalt: adobarse. *Ir aleando ó alear*. = De hòu de veras: sèrio, no per riurer. *Ir de veras*. = Bòna la còsa: seguir bé. *Ir bien la cosa*. = Á las hòuas: sense barayarse. *Ir de bien d bien*. = De borina los bàrcos: pégarlos es véut de costát. *Ir d la bolina*: ets hòmos: de gáyta. *Ir de gayta*. = Begúds: gáts. *Estar bebido*. = De bèca giráda: begúid. *Estar alumbrado ó cala-mocano, na*. = De mitja bèca: mitx borràcho. *Estar alumbradillo ó tener unos pelillos*. = Arruñid. *Ir encogido, da*. = De hèrbas. *Chansear*. De huyt los hòmos: no dur res. *Ir de vacío ó andur escotero, ra*: los animáls. *Ir de vacío*. = De bergàntas, de mestressas ó de dòuas. *Ir en malos pasos*. = Á sas bàssas: á cagar. *Ir al sillico*. = Bruxád per alguna còsa: desitjarla, estimarla, ser molt del gust de algu. *Despulsarse por ella*.

Anar á càre descubèta: no tenir pò de que el critican, etc. *Ir sin reboso*. = El camí, dressèra á tal part. *Llevar ó guiar d tal parte*. = Còppiu: malaltís. *Ir alicaido ó de pié quebrado*. = Del còs: cagar. *Hacer del cuerpo*. = Carrégad de jòs. *Rebosar*. = Costát per costát. *Ir lado por lado*. = De curri curri: tenir cagaròila. *Irse de vareta*. = Calsád per aygo: errar en lo que diu, fà ó vòl donar entéudre. *Ir muy lejos*. = De costèlám: tòrt des costáts. *Ladearse ó hacer combas*. = Desberatád: inconsecnént, lòco, etc. *Ir fuera de trastes*. = De redolòns: no teuir vakhmént. *Rodar*. = De dòy en dòy: V. Andoyar. *Andar de cotarro en cotarro*. = De cul, de cul, caminar rossagànt es cul. *Ir d rastra*. = De cul arrèra: caminar al revés. *Rezagar*. = Alégres. *Estar alegrillo*. = Amagád per pò. *Andar d sombra de tejado*. = Axí còm sa màre l'hà fét: tot despuýd. *Ir d la cordovana*. = En amor los animáls. *Estar en celo, ó calientes ó salidas*.

Anar per avàll: teuir càmbra. *Ir de vareta*. = Còu un grifó: tenir càmbra. *Ir como una canila*. = Inflád: supèrhu. *Estar puesto en asas*. = Ensumànt: investigar. *Andar d la husma*. = Casador, ra, casadís ó de casar. *Llevar el cura debajo el brazo*. = Eu so cavàll de san Francèsch: á pèu. *Ir en el coche de san Francisco ó en el coche de D. Juan Zapata*. = Eu fotesas.

Andar d grillos. = Á asèrrapilla: aplegar molta lo que se los tira. *Andar d la rebatiña*. Barayàutse. *Andar d la greña*. = Còsta per amànt. *Ir cuesta por arriba*: Còsta per avàll. *Cuesta por abajo*. = Còsta través. *Cuesta ladeando*.

Anar de càyre. *Ir ladeando*. = Fént és-es. *Ir formando eses ó ejes*. = Á las foscas: sense claror. *Ir d obscuras*: tenir pòc concèrt. *Andar de pié quebrado*. = De friolèras: ocnparse en còsas inútils. *Andar d casa de gangas*. = Dret: obrar bé. *Andar d derechas*. = Á pás de hòu: á pòc á pòc. *Ir al paso de buey*. = Citád y posád: obrar ab cuydàlo. *Ir con piés de plomo ó con zapatos de fieltro*. = Á la làxa los aucèlls: anar trists, malaltissos. *Estar enmantados ó mantudos*: los hòmos. *Ir alicaidos*: per pòc concèrt. *De pié quebrado*: á rànca sèga. *Alicaidos ó de pié quebrado*. = De gràpas: camiuar ab pèus y màns. *Ir d gatus ó gatear*.

Anar dàxo dàxo: á pòc á pòc. *Ir piano piano*. = Derrèra derrèra segúnt á àltre. *Ir al rabo*. Coua coua. *Ir al rabo*. = Derrèra fer alguna còsa. *Ir tras hacer, etc*. = Per sa dressèra: adressar. *Ir por el atajo ó atajar*. = Estrèt de vèntre. *Estar estreñido, da*. = Estreta una còsa: haverny pòca. *Andar tirada*. = En rànja: usarse molt. *Andar de boga*. = Fuyt de càp. *Tener seco el crdneo*. = Paupànt el qui noy ven. *Ir d tientas*. = En pòcas. *Ir d la ahorrativa*. = De sòn mèllo á sòn catòilo. V. de dòy en dòy. *Ir de Zeca en Meca*. = Bén endinmenjad ó enllestid: ben vestid. *Andar al olio*. = Á las mil merevèllas: ben posád. *Estar hecho una brinquina*. = Gròs. *Ir gordo*: torrènt, riu. *Ir crecido*. = Á las hurtas. *Ir d tientas*. = Á las l'argas. *Ir largo*. = Á mà de gofiar ó pèrder. *Correr la suerte*. = Fòra còrda: estar rabiós, furiós. *Andar furioso*.

Anar de magatatións. *Andar con tapillos ó tapujos*. = Á pás pás. *Ir paso d paso*. = Á pèu: no colcar. *Ir d pié ó pisando hormigas*. = Á pico. *Irse d pique*. = De puntas. *Ir de puntillas*. = De putas. *Putear*. = Qui més porá. *Ir d porfia*. = De rahòns. *Andar con dimes y diretes*. = Sense fer renòu. *Andar chiti-callando*. = De las séuas ó ab las séuas. *Ir de las suyas ó con las suyas*. = De secrèts. *Anular con secretillos*. = Á las sordas. *Ir d cencerros tapalos*. = De tavèrna en tavèrna. *Borrachear*. = Tot sòl còu un mussòl. *Ir como un duende*. = El témps per hò. *Abonanzar*. = Á través. *Andar al traves*. = Á trompàdas. *Andar al morro*. = Tòrt: no bé la còsa. *Andar al retor-tero*. = De tuna. *Andar d la tuna ó tunar*. = Uru-gád. *Traher las barbas sobre el hombro*. = De

vêga. *Vaguear*. Tota ô cási tota sa nit. *Correr un gallo*: los animâls. *Andar de vena*.=À vèurer sau Pére: morirse. *Ir al otro barrio* ú obispar en estíl familiar.

Auar en pel: despuýd. *Andar en pelo*.=À pèu: tenir pòc concèrt. *Andar de pié quebrado* ô *d tres ménos cuartillo*.=Per sa tèrra ô per sa pols. *Ir por tierra* ô *estar d los piés de los caballos*.=De pàrt las dônas. *Estar de parto*.=Per recòus: no fer paper. *Estar d los piés de los caballos*.=Reinirâd en so menjar. *Guardar la boca*.=De rota batuda: pèrder. *Ir de rota batida*.=Euréra: tenir pòc recâpte. *Ir de capa caida*. Derréra de un. *Ir detras* ô *tras uno*: caminânt. *Resagarse*.=Arrufâd, v. g. de espâllas. *Ir enco-gido*.=Ab mixonèrias: donar pòc. *Cicatear*.=À las málas. *Ir d malas*.=De una pàrt á âltra diént ô fènt una matèxa còsa. *Insensar*.=De gâyta devertintse. *Regodearse*.=De préssa: fer sas còsas aviât. *Andar de prisa*: no poderse aturar. *Estar de prisa*.=No anar de casar una dôna. *No querer casara*.=No auar de pebres: no estar per fer una còsa. *No estar la Madale-na para tafetanes*.=Quânt tot vâja mál. *Cuan-do todo corra mal*.

Anârsên. v. r. *Irse*.=Còm un câ senâd de fresc: ampagaíd. *Irse como perro con vejiga*, ô *irse rabo entre piernas*.=Una còsa, v. g. sa rôba: es-peñarse. *Irse*.=À la francesa: sens dir jò m'en vâig. *Irse d la francesa*.=Sense dir âse ni bêstia. *Irse sin decir cho ni arre*, ô *sin decir oxe ni morte*.=À las sordas: sens despedirse. *Escu-rrir la bola*.=Picâd: ofès. *Irse picado* ô *con es-pigon*.=De a'gún llòc malaínt. *Irse atestando*. À la vela un malâlt. *Irse por la posta*.=No s'en anivâ penedid en Roma: no quedarâ sense cás-tig. *No lo ird d pagar al otro mundo*.=Anârsên los llogâts ântes de acabar el lloguer. *Hacer san Juan*.

Anarquia. f. Govèrn sense câp. *Anarquia*.

Anârqúic, ca. adj. Pertañent á anarquia. *Andr-quico*, ca.

Anassârca. f. Espècie de infló. *Anasarca*.

Anastòmossis. f. Dilatació de sas venas. *Anastó-mosis*.

Anastomòtic, ca. adj. Pertañent á la dilatació de sas venas. *Anastomòtico*, ca.

Anâstrofe. m. Mutació del orde de las parâulas còm *his super*, en llòc de *super his*. *Andstrofe*.

Anatéma. m. Ecomunió. *Anatema*.

Anatematisar. v. a. Ecomunicar. *Anatematizar*.

Anatomía. f. Separació de las pàrts de un còs para sàber el sèn ofici ô la sènâ situació y fi-gura. *Anatomia*. Fer anatomia. *Uacer anato-*

mia ô *anatomizar*.

Anatòmic. m. El professor de anatomía. *Anató-mico*.=adj. Pertañent á anatomía. *Anatòmi-co*, ca.

Anaurisme. m. Tumor per haverse rompuda algu-na artèria. *Anaurismo*.

Âncas. f. Còsa coneguda. De hòmo. *Nalga*, y en tér-me burlescó: *Anca*: de animâl. *Anca*.=Las duas de hòmo. *Nalgas*, *posas*, *posaderas*: las de animâl: *Ancas*.=Âncas de fèrro: el hòmo qui sèu molt. *Trasero de hierro*.=À sas âncas colcâut. *A ancas* ô *d las ancas*.=No fer âncas el hòmo: no voler donar ô concedir una còsa. *Llamarse antana* ô *andana*.=Tocar sas âncas: atupar per sas âncas. *Dar nalgadas* ô *azotar*.=Fer ô no fer âncas el bestiar gròs: perimetre ô no perimetre que se li quâlc á sas âncas. *Sufrir* ô *no sufrir ancas*. Tivar sas âncas enréra: no cumplir el hòmo lo que hà promès. *Volver el pié atras*.=Estar de mitja ânca el qui sèu. *Estar de anqueta*.

Ancalsâd, da. p. p. de ancalsar. *Perseguido*, da.

Ancalsar. v. a. Perseguir á un. *Ir al alcance de uno* ô *perseguirle*.

Anciania. f. Dignidât de anciâno en las ordes mi-litars. *Anciania*.

Ancianidât. f. Veyès. *Ancianidad*.

Anciano, na. adj. El qui té molts âñys. *Ancia-na*, na.

Âncora. f. Gròssa péssa de fèrro cuyas estremidâts acâban en duas brâncas torsudas y servèix para aturar y tenir fitso un bàrco. *Ancla* ô *âncora*.=De la esperânsa: âncora qui no servèix més que en la estréma necessidât, ô única esperânsa, ûltim remâneg ô recûrs. *De la esperanza*.=Sa més gròssa. *Ancla de horma* ô *de forma*.=Po-sar sas âncoras. *Anclar* ô *echar âncoras*.=Lle-varlas. *Llevar anclas* ô *âncoras*.

Ânda. int. Vètèn. *Anda*.

Andador. m. De grèmi: el criâd de éll. *Andador*, *mullidor* ô *munidor*.

Andadura. f. El pàs plâ de bistia. *Andadura*.

Andalús, sa. adj. El naturâl de ô lo pertañent á Andalussia. *Andaluz*, za.

Andâmio. m. Cadafâl para vèurer fèstas. *Anda-mio*.

Andâna. f. Filéra de còsas. *Andana*.

Andanâda. f. Descârrega de molts de canòns ab un pic. *Andanada*.

Ândânté. m. El qui vâ per aquí y per allâ sôla-mènt per passatjar sa gallânda.=Térme music. *Andante*.

Andariêgo, ga. m. f. El qui vâ de una pàrt á âl-tra sense parar. *Andariêgo*, ga.=El qui es afec-tâd de trescar. *Andador*, ra, *andariêro*, ra.=El

qui tresca molt y aviât. *Andariego, ga, andador y andorin.*

Audevinar. v. a. V. Endevinar.

Audullo. m. Moltes fuyas de tabaquera eurodilladas juntas. *Audullo.*

Andorria. f. Oli. Enquina.

Anécota. f. Notícia, ocurrência que no se há divulgar. *Anécota.*

Anell. m. Circulo de matéria fôrta. *Anillo.* = Que se pôsa a oreya. *Zarcillo* ô *anillo.* = Que se pôsa á rôda. *Pina.* = Venir una cõsa cõm anell al dit: venir bé. *Venir como anillo al dedo.*

Anella. f. Anell molt gròs y ample. *Abrazadera.* = De cadena. *Eslabon.* = De cortina. *Sortija.* = De pòrta: sa bàula. *Aldaba.* = De baúl: bàula. *Al-dabon.* = Qui tráva sa cameta ô espigó de aráda. *Belorta.*

Anellèt. m. Anell patit. *Anillete* ô *anillejo.*

Anémona. f. pl. semblânt á francesilla. *Anémona.*

Anfibio. adj. Lo qui viu en tórta y en mar. *Anfibio, bia.*

Anfibologia. f. Sentit equívoco de paráulas ô sentências. *Anfibologia.*

Anfibològic, ca. adj. Lo qui conté anfibologia. *Anfibològic, ca.*

Anfibrác. m. Pèu de cèrt vérs. *Anfibraco.*

Anfimácr. m. Pèu de cèrt vérs. *Anfinacro.*

Anfit. m. Embarás dins es ventrèy, indigestió. *Ahito* ô *ahitera.*

Anfitád, da. p. p. de anfitar. *Ahitado, da.* = *adj.* El qui estâ anfitád. *Ahito, ta.*

Anfitàue. f. Pèdra preciosa. *Anfitane.*

Anfitar. v. a. Causar eufit. *Ahitar.*

Anfitarse. v. r. Causarse eufit. *Ahitar-se.*

Anfiteatrál. adj. Pertañent á anfiteatro. *Anfiteatral.*

Anfiteatro. m. El edifici radó ô ovál ab escalóns ahout se donávan espectacles públics. *Anfiteatro.*

Anfós. m. Péix. *Mero.*

Ángel. m. Esperit celestiál. *Ángel.* = Mál: el diable. *El ángel malo.* = En bñas: hõmo qui té més malícia que no se creu. *Ángel patudo.* = Es un ángel: espresió ab que se pondéra la bondat d'una persona. *Es un ángel.* = Cantar cõm un ángel: el qui canta ab una veu dolsa. *Cantar como un ángel.* = Ángel ô angelèt de bárca. *V.* en bñas.

Ángela. f. Nõm de dòna. *Ángela.*

Angelèt. m. Ninèt. *Ángelico, ito, illo.*

Ángelic, ca. adj. Pertañent á ángels. *Ángelico, ca.*

Ángelicál. adj. V. *Ángèlic. Ángelical.*

Ángelicálmént. adv. Ab ignocência. *Ángelicalmente.*

Ángelòt. m. Ángel gròs. *Ángelote* ô *angelon.*

Augina. f. Inflamació de sas glándulas de sa gargamella. *Angina.*

Anglicá, na. adj. Inglesos. *Anglicano, na.*

Ánglo-amicá, na. Bastonesos. *Ánglo-americano.*

Anguila. f. Péix ô córda. *Anguila.* = De teuláda. *Caballote.*

Anguiláda. f. Tôc ab anguila. *Anguilazo.*

Angular. adj. Lo qui cõsta de ángulos. *Angular.*

Angulármént. adv. En forma de ángulo. *Angularmente.*

Ángulo. m. Concurrência de duas línéyas en un matéix punt. *Ángulo.*

Ángulós, sa. adj. V. *Angular. Ánguloso, sa.*

Angustia. f. Aflicció. *Angustia.*

Angustiád, da. p. p. de angustiar. *Angustiado, da.*

Angustiádamént. adv. Ab aflicció. *Angustiada-mente.*

Angustiar. v. a. Afligir. *Angustiar.*

Angustiarse. v. r. Afligirse. *Angustiar-se.*

Anhelar. v. a. Desitjar ab ánsia. *Anhelar.*

Anhélo. m. Desítz vehemént, ánsia. *Anhe-lo.*

Anhelós, sa. adj. Lo que se fá ab anhélo. *Anhe-loso, sa.*

Ánima. f. Principi interior de las operaciõs del cõs vivént. = El hõmo, y axí deym: noy há ánima vivént. = Lo qui dona fõrsa. = Lo principal de un asunto. = La conciência, y axí deym del qui òbra mál: no té ánima. = La córda que se vést de estám, seda, etc.: però regulármént per ánima entenèm la espirituál y immortal qui informa al hõmo. *Alma* ô *ánima.* = De botó ô pera. *Alma, almilla* ô *hornilla.* = De cadefèt: el hõmo touto, ignoránt. *Alma de cántaro.* = De cavall: el mássa arroçad. *Alma de caballo.* = Freda: la persona de pòc esperit y viva. *Ave fria.* = De Dén: el qui es senzill. *Alma de Dios.* = Del purgatóri: la qui patèix en ell. *Alma del purgatorio.* = La qui apareix á un. *Alma aparecida* ô *en pena.* Hõmo mágre. *Espia del purgatorio.* = Sensitiva: la de un animál. *Sensitiva.* = Vegetativa: la de plánta. *Vegetativa.* = Estar ô tenir la ánima entre sas dents: estar para morir. *Estar ô tener el alma entre los dientes.* = Matar ô tocar la ánima de algú una cõsa: sentirla molt. *Llegar* ô *tocarle el alma.* = Desitjarla molt. *Irsele el alma tras de la cosa.* = Sense ánima: dolentíssim. *Desalmado, da.* = Oració de las ánimas: tões de campána para pregar per los difunts. *Oracion de las animas, ô animas.* = Ánimas sántas! ocálá. *Animas y Dios.* = Pareix que há vist ánimas: lo que se diu de un hõmo mágre, flac y débil. *Parece que ha comido aléijas.*

Animació. f. El ácte de animar ô de infundir la ánima en el cõs. *Animacione.*

Animad. da. p. p. de animar. = *adj.* Valerós, sa.
Animado, da.
Animador, ra. m. f. El qui anima. *Animador*, ra.
Animadversió. f. *ant.* Tant en mallorquí com en
 espanhòl. Advertència. *Animadversion*.
Animadvertència. f. *ant.* *Animadvertencia*.
Animál. m. Tot còs animad. = El irracionál. = El
 hòmo incapàs, torpe, rudo, y tot lo qui per-
 tany al còs sensitíu. *Animal*. = De barquera. *Ho-*
rro, rra. De la cerra, hòmo bèstiòta. *Animalo-*
te. = Domèstic: qui viu en càsa. *Doméstico* ò *ca-*
sero. De pèu xapad. *De pata hendida*. = Ab so
 còll graxad. *Cervigudo*, da. = Pudent, v. g. ge-
 neta. *Hediondo*, da ò *fetido*, da. = Sauvátje.
Salvage ò *cerril* = Sauvatge. *Alimaña*. = Mál ani-
 mál: hòmo intractáble. *Malacuca*. = Qui du pi-
 caròl. *Cencerrado*, da. = Mòrt y á qui encàre no
 li hân trèt sa butza. *Entripado*, da.
Animalèt. m. Animál petit. *Animalito*.
Animalidat. f. La calidat de animál. *Animalidad*.
Animalòt. m. Animál molt gròs. = Hòmo molt bès-
 tia. *Animalote*, *animalon* y *animalazo*.
Animalutxo. m. Animál petit seuse nòm conegud.
Animalucho.
Animar. v. a. Infundir ànima, douar ànimo, valor.
Animar.
Animarse. v. r. Rebren ànima, pendre ànimo, va-
 lor. *Animarse*. = Animèt: no temas. *Animate*.
Animeta. f. Diminutíu de ànima. *Almita*. = Hòmo
 picaro. *Pua*. = ¡Quin animeta! *Qué pua!* = Llu-
 mèt. *Lamparilla*, *mariposa*.
Ànimo. m. Esperít, valor, esfòrs, etc. *Ánimo*.
Animós, sa. *adj.* Esforsad, valerós. *Animoso*, sa.
Animosamént. *adv.* Ab valor, esfòrs, etc. *Ánimo*.
Animosidat. f. Coratge, atrevimént, valor. *Áni-*
mosidad.
Animosíssim, ma. *sup.* Molt animós. *Animosissi-*
mo, ma.
Animosíssimamént. *adv.* Ab molt de ànimo. *Áni-*
mosísimamente.
Aniquiláble. *adj.* Lo qui se pòt auquilar. *Aniqui-*
lable.
Aniquilació. f. El àcte de auquilar, destrucció.
Aniquilacion.
Aniquilal, da. p. p. auquilar. *Aniquilado*, da.
Aniquilador, ra. m. f. El qui auquila. *Aniquila-*
dor, ra.
Aniquilar. v. a. Reduir á no res, destruir entera-
 mént. = Abolir los drets de un pòble. *Aniqui-*
lar.
Aniquilarse. v. r. Deteriorarse molt. = v. n. Enma-
 grir-se. *Aniquilarse*, *ahilarse* ò *perder carnes*.
Anís. pl. y confits. *Anís*.
Anissad, da. p. p. de anissar. *Anisado*, da.

Anissar. v. a. Compòndre ab anís. *Anisar*.
Aniversári, ria. *adj.* Anuál. *Aniversario*, ria.
Aniversári. m. Ofici y missa per difunt al dia que
 fà àfys que morí. *Aniversario*.
Anuál. m. pl. Història escrita per àfys. *Anales*.
Anuál. *adj.* Lo que se fà cada àfys. *Anual*.
Anualidat. f. La propietat de ser anuál ona cò-
 sa. = La renda de un àfys que pàga el qui hà
 obtingud béuèfici eglestíac. *Anualidad*.
Anualmént. *adv.* Cada àfys. *Anualmente*.
Àno. m. Es col. *Ano*.
Anodí, na. *adj.* Lemítu. *Anodino*, na.
Anomaltá. f. Irregularidat en la conjugació, decli-
 nació ò derivació de las paráulas. *Anomaltá*.
 = Irregularidat en fébras, pols. *Anomaltá*.
Anómalo, la. *adj.* Irregular en declinacions, etc.
Anómalo, la.
Anomenad, da. p. p. de anomenar. *Nombrado*, da.
Anomeuar. v. a. Dir per son nòm. *Nombrar*. = Nol-
 me anoméus. *No me le nombres*.
Anominació. f. ò agnominació. Semblansa de pa-
 ráulas per el sò y lletas ab sentits diferents.
Anominacion ò *agnominacion*.
Anonadació. f. Reducció al norès. *Anonadacion* ò
anonadamiento.
Anonadad, da. p. p. de anonadar. *Anonadado*, da.
Anonadar. v. a. Reduir al norès. = Disminuir molt.
Anonadar.
Anonadarse. v. r. Humillarse profundamént. *Ano-*
nadarse.
Anónim, ma. *adj.* El autor de un escrit qui noy
 pòsa el seu nòm, y el escrit sense nòm del au-
 tor. *Anónimo*, ma.
Anostrar. v. a. Enseñar.
Anotació. f. Nòta, scñal en un libre. *Anotacion*.
Anotad, da. p. p. de anotar. *Anotado*, da.
Anotador, ra. m. f. El qui fà nòtas. *Anotador*, ra.
Anotar. v. a. Posar nòtas. *Anotar*.
Auotomia. f. Anatomía. *Anotomia*.
Auotomista. m. *antig.* V. Auotomista, y anatòmic.
Anotomista.
Anqueta. f. Ànca petita. *Anqueto*, *anquilla*.
Anquèr. m. La part del còs d'hòmo compòst de
 sas duas àncas. *Nalgatorio* ò *tabalarío*.
Ànsa. f. La part de cèrtas còsas, v. g. gèrra per
 ahònt se agáfan para servir-sen = Ocasíó, pre-
 tèsto. *Asa*. = Ànsa per ànsa: *adv.* mòdo de dur
 dos nua còsa cada un per una ànsa. *Asa*
 por *asa*. = La de campàna. *Hembrilla* ò *sortija*.
Anseàtic, ca. *adj.* Se diu de las ciutats libres, col-
 ligadas para el comèrs. *Ansedtico*, ca.
Anseta. f. Ànsa petita. *Asilla*.
Ansia. f. Aflicció, congosa, fatiga, desitx vehe-
 mént. *Ansia*. = Ab ànsia. Ab inquietat, ab de-

sftx. *Con ansia.*—Tenir ànsia. *Tener ansia* ó *ansiar*.

Ansiàtic, ca. V. Anseàtic. *Ansidtico*, ca.

Ansiós, sa. *adj.* El qui te ànsia *Ansioso*, sa.

Ansiosament. *adv.* Ab ànsia. *Ansiosamente*.

Ansio-idàt. *f.* Ansia. *Ansiosidad*.

Ànta. *f.* Cèrta pilàstra de edifici. *Anta*.

Antagonista. *m.* Oposàd, contràri, guerrer.—*adj.*

Se diu dels músculos qui estàn en una matèxa pàrt, y qui un tira còntre lo àltre. *Antagonista*.

Antanaclassis. *f.* Repetició de una matèxa paràula en distnt sentit. *Antanaclassis*.

Antanagoge. *f. fig. ret.* Conversió de una rahó còntre el matèix qui la hà dita ó proposàda. *Antanagoge*.

Antàny. *adv.* Lo àny passàd. *Antaño.*—Haver molt témps. *Antaño*.

Antàrtic, ca. *adj.* Oposàd al polo àrtic. *Antàrtico*, ca.

Ànte. *m.* Pell de Búfalo ó semblànt de àltres auivàs. *Ante*.

Àntebrás. *m.* La pàrt del bràs desde el colzo fins á nes puñy. *Antebrazo*.

Antecedent. *p. a.* de antecedir.—*adj.* Lo qui antecedeix.—*m.* Primèra preposició de un antimèmna, ó primer tème de una relació ó rahó metamàtica. *Antecedente*.

Antecedentment. *adv.* De àntes. *Antecedentemente*.

Antecedir. *v. a.* Ser primer. *Anteceder*, ó *Id.*

Antecessor, ra. *m. f.* El qui fong primer.—El qui eczistia àntes. *Antecesor*, ra.—Antecessors: *m. pl.* los antepassàds. *Antecesores*.

Antecolumna. *f.* La que se pòsa sòla en òbras esteriors. *Antecolumna*.

Antecrist. *m.* Contràri á Jesucrist. *Antecristo*.

Antedàta. *f.* Fàlsa dàta. *Antedata*.

Antedatàd. *da. p. p.* de antedatar. *Antedatado. da.*

Antedatar. *v. a.* Posar una antedàta. *Antedatar*.

Antediluví, na. *adj.* Lo qui fong àntes del diluvi universál. *Antediluviano*, na.

Antelació. *f.* Prioridàt de témps. *Antelacion*.

Antemàno. (De) *adv.* Anteriorment, anticipadamént. *De antemano*.

Antemeridiàno, na. *adj.* Lo que se fà àntes de mitx dia. *Antemeridiano*, na.

Antemuràl. *m.* Fortificació, la qui defènsa sa muràda. *Antemural*.

Antena. *f.* Armament ahónt se pòsan sas velas. De bàrco. *Antena* ó *entena*.—De mult. *Aspa*.

Antenóm. *m.* Lo que se pòsa àntes del nòm, v. g. don, sànt. *Antenombre*.

Anteocupació. *f. fig. ret.* Per la qual el orador se propòsa los argumènts contràris, y los sòita. *Anteocupacion*.

Ànteooco. *m.* Instrument ab vidres para mirar. *Anteojo*, y *ant.* *Antojo*.

Anteòomnia. Paràula llatina qui vol dir: àntes de totes las còsas. *Ante omnia*.

Antepassàd, da. *adj.* Lo qui hà passàd já. *Antepasado, da.*

Antepassàts. *m. pl.* Los mòrts de una matèxa família. *Antepasados.*—De un matèix reïne, ciutat, vila. *Antepasados* ó *mayores*.

Antepenúltim, ma. *adj.* Lo qui està àntes del penúltim. *Antepenúltimo, ma.*

Antepòrta. *f.* Lo qui està devànt se pòrta, v. g. mampàra. *Antepuerta*.

Anteposàd, da. *p. p.* de anteposar. *Antepuesto, ta.*

Anteposar. *v. a.* Preferir, donar la preferència. —Fer una còsa àntes d'hòra, v. g. fer al mati lo que se hà fét al càprèspre. *Anteponer*, y *ant.* *Anteposar*.

Anterior. *adj.* Lo qui prece.lèix. *Anterior*.

Anterioridàt. *f.* Prioridàt. *Anterioridad*.

Anteriorment. *adv.* Àntes. *Anteriormente*.

Àntes. *adv.* Primer, v. g. *dntes morir que pecar*, axò es primer morir, etc.—Preposició: en témps passàd. *Antes.*—Àntes bé. *Antes bien*.

Àntes de air. *m.* El dia immediàd al dia pròcsim passàd. *Antes de ayer*.

Antessàla. *f.* La pèssa qui està àntes de sa sàla. *Antesala*.

Antetèmple. Àtrio. *Antetemplo*.

Anti. Preposició qui entra en la composició de a'guos mots, y significa contràri ó còntre. *Anti*.

Antibaquí. *m.* Còrt pèu de vèrs. *Antibaquio*.

Anticardenàl. *m.* Cardenàl cismàtic. *Anticardenal*.

Anticatòns. *m. pl.* Dos llibres de Julio Cèssar còntre Cató el Uticense. *Anticatonnes*.

Anticipació. *f.* Adelantament, prevenció. *Anticipacion*.

Anticipàd, da. *p. p.* de anticipar. *Anticipado, da.*

Anticipador, ra. *m. f.* El qui anticipa. *Anticipador, ra.*

Anticipar. *v. a.* Adelantar. *Anticipar*.

Anticiparse. *v. r.* Adelantarse. *Anticiparse*.

Anticipadamént. *adv.* Ab anticipació. *Anticipadamente*.

Anticrist. *m.* Contràri á Cristo.—Seducitor qui á la fi del mon vendrà á corrompre á los faèls. *Anticristo*.

Anticuàri. *m.* El qui se dedica al estudi de las còsas antigas. *Anticuuario*.

Antidotàl. *adj. cur.* Lo que se fà ó dona en prèmi de algún bènèfici. *Antidotol*.

Antidotàri. *m.* Llòc ahónt se guàrdan los verins. *Antidotario*.

Antídoto. *m.* Mèdècina còntre verí. = Mèdi per no càurer en al'gún vici ò fàita. *Antidoto.*

Antífona. *f.* Versèt qui antecedeix á los sálms. *Antifona.*

Antifonâl. *m.* Llibre de còr qui conté sas antifonas. *Antifonal.*

Antifonâri. *m.* V. Antifonâl. *Antifonario.*

Antifoner. *m.* El qui cantona las antifonas. *Antifonero.*

Antifrassís. *f. fig. ret.* per la quâl se denòta una còsa ab parâulas contràrias á lo que deu significar, còm si diguéssem *pellid* á un pelâd. *Antifrasis.*

Antig, *ga* ò *gua.* *adj.* Vêys. *Antiguo, gua, y ântes, antig, ga.* = Á lo antig. Á manêra de los antigs. Á lo *antiguo.*

Antigâd, *da.* *p. p.* de Antigar. *Antiguado, da.*

Antigament. *adv.* En lo antig. *Antiguamente.*

Antigâya. *f.* Monumènt de antiguedât. = Usos, estil, já dexâds y abolíds. *Antigualla.*

Antiguâd, *da.* Antigament, etc. V. antigâd.

Antiguar. *v. a.* Calificar de antiga una parâula ò locució. *Antiguar.*

Antiguedât. *f.* Calidât de lo antig. *Antigüedad.*

Antilogía. *f.* Aparènt contradicció de un tèsto ò sentènciâ. *Antilogia.*

Antimetâble. *f. y antimetalèpsis. f. y antimetátèsis. f.* Figuras retòricas. Repetició de sas matèxas parâulas en diferènt sentit, v. g. no visc para menjar, sino que meñjs para viurer. *Antimetâbole.* = *Antimetalèpsis.* = *Antimetatèsis.*

Antimòui. *m.* Minerâl. *Antimonio.*

Antinoniâl. *adj.* Pertañent á antimòni ò compòst de èll. *Antimonial.*

Antioço. *m.* Nòm de vários réys de Siria. *Antioço.*

Antioquéno, *na.* *adj.* El naturâl de ò pertañent á Antioquia, *Antioqueno, na.*

Antipâpa. *m.* El qui pretén ser Pâpa y no lo es. *Antipapa.*

Antipapât. *m.* La dignidât de Antipâpa. *Antipapado.*

Antipâra. *f.* Espècie de càlsa y de péll. *Polaina y ant. Antipara.*

Antiparâstissís. *f. Fig. ret.* Per la quâl el acúsâd pròva que deuria ser més alabâd que vituperâd, si fos ver lo que se li opòsa. *Antiparâstisis.*

Antipâsto. *m.* Pèu de vérs. *Antipasto.*

Antipatía. *f.* Oposició entre duas còsas. *Antipatia.*

Antipàtic, *ca.* *adj.* Contràris, oposâds. *Antipàtico, ca.*

Antiperistâssís. *f.* La acció deduas pàrts contràrias, còm la del calor y la del fret. *Antiperistâssis.*

Antiperistàtic, *ca.* *adj.* pertañent á la antiperis-

tâssís. *Antiperistàtico, ca.*

Antipoca. *f. Cur.* En Aragó. Escriptura de regonexemènt de censâls. *Antipoca.*

Antipocâd, *da.* *p. p.* de antipocar. *Antipocado, da.*

Antipocar. *v. a.* Regonexer los censâls y obligarse á pagarlos. *Antipocar.*

Antipoda. *m.* El qui habita bâix de nosâltres á la âltra pàrt del mon. = Contrâri, oposâd. *Antipoda.*

Antipófora. *f.* Lo matèix que antecocupació. V. Antipófora.

Antiptòsis. *f.* Empléyo de un cás per âltre en la gramâtiga. *Antiptòsis.*

Antipudríd, *da* y antissèptic, *ca.* *adj.* Contràris á la putrefecció. *Antipudrido, da.* = *Antiséptico, ca.*

Antitèssís. *f. fig. ret.* Oposició de pensamènts ò de parâulas. = Empléyo de una lletra per âltra en gramâtiga. *Antitèsis.*

Antocâd, *da.* *p. p.* de antocarse. *Antojado, da.*

Antocadís, *sa.* *adj.* Capritxós. *Antojadizo, za.*

Antocarse. *v. r.* Desitjar una còsa per capritxo. *Antojarse.*

Antoco. *m.* Capritxo, desitx inconsiderâd. *Antojo.*

Antoniano. *m.* El religiós de la estingida orde de sant Antòni de Viâna. *Antoniano.*

Autonomàsia. *f. fig. ret.* Per la quâl se dona un nòm apèllatiu per el pròpi, còm lo Apòstol per san Pâu. *Antonomasia.*

Autonomàstic, *ca.* *adj.* Pertañent á autonomàssia. *Autonomástico, ca.*

Autonomàsticament. *adv.* Ab autonomàssia. *Autonomasticamente.*

Antor, *m. cur.* Venedor de còsa robâda que se compra en bôna fe. *Antor.*

Autoría. *f.* Descubrimènt del venedor de còsa robâda. *Autoria.*

Antòrcha, *f.* Hatxa de cera. *Antorcha.*

Autoxâd, *da.* *p. p.* de autoxar. *Embotado, da.*

Autoxar, *v. a.* Esmussar cynas de tây. *Embotar.*

Autoxarse. *v. n.* *Embotarse.*

Autropófago, *ga.* *m. f.* Menjadors de càrn humana. *Autropófago, ga.*

Anullâble. *adj.* Lo qui se pòt anullar. *Anulable.*

Anullació, *f.* El âcte de anullar. *Anulacion.*

Anullâd, *da.* *p. p.* de anullar. *Anulado, da.*

Anullar. *v. a.* Donar per nullo, per mâl fèt. *Anular.*

Anunciació. *f.* Avis, noticia. = La embaxâda que san Gabrièl donâ á Maria santíssima que havia de sèr mãre de Déu. *Anunciacion.*

Anunciâd, *da.* *p. p.* de anunciar. *Anunciado, da.*

Anunciador, *ra.* *m. f.* El qui anuncia. *Anunciador, ra.*

Anunciar. v. a. Donar noticia de alguna cosa.
Anunciar.

Anuncio. m. Avis, noticia. *Anuncio.*

Anutjàd, da. p. p. de anutjar ò anutjarse. *Enojado, da.*

Anutjador, ra. m. f. El qui anutja. *Enojador, ra.*

Anutjar. v. a. Enfadar, irritar. *Enojarse.*

Anutjarse. v. r. Enfadarse. *Enojarse.* = v. n. 888
plántas. *Trasnocharse.*

Anutjèt. m. Anutx petit. *Enojuelo.*

Anutx. m. Enfiado. *Eñojo.*

Anxôva. f. Péix. *Anchova, anchoa ò dncora.*

AÑ.

Aña. f. Cifra qui significa antífona. *Aña.*

Aña. f. Reboa pestífera de América. *Aña.*

Añáda. f. Cuíta. *Cosecha.* = Plena: esplèt. *Guilla.*
= Pága. *Pension anual.* = Pensió eglesiástica.
Anata.

Añadid, da. p. p. de añadir. *Añadido da.*

Añadidura. f. Afagidura *Añadidura.*

Añadir. v. a. Afagir. *Añadir.*

Añéll. m. El fuy petit de auveja. *Cordero.* = De un
añy. *Borrego.* = De dos. *Borro.* = Qui inama á
duas auvejas. *Endoblado.*

Añéla. f. *Cordera.* = De un añy. *Borrega.* = etc.

Añéllèt, ta. m. f. Añéils petits. *Corderito, ta.*

Añíns. m. pl. Sa lláua de añéils. *Añinos.*

Añoránsa. f. Desitx de algú. *Sentimiento de ausencia ò nostalgia.*

Añorar. v. a. Desitjar á algú. *Echar ménos.*

Añorarse. v. n. Desitjar estar á áltre lloc. *No hallarse.*

Añy. m. Espáy de dotze mésos, de 365 días, cinc
hóras, 49 minúts, y dotze segundos. *Año* = As-
tronòmic: el espáy ò témps que há mester el
sòl para tornar á la estrélla de abónt surtí.
Astronómico. = De bixéts: en qui hey há un
dia més. *Bisiesto ò intercalar.* = Civil: aquell
de qui se servèix cada nació para regular el
témps. *Civil.* = Comú ò usual. El que se usa
para posar sa fétxa en lo que se escriu. *Comun*
ò *usual.* = Corrént el present en qui succeïx lo
que se fà. *Corriente.* = De nôstra salut: el qui
se conta desde el dia que nasqué Cristo. *De*
nuestra salud. = Emergént: el qui se conta
desde un dia qualsevòl fins el matéix dia del añy
sigüent. *Emergente.* = Eglesiàstic: el qui diri-
gèix las féstas de la Iglesia y comènça el primer
diumenge de Advént. *Eclesiástico.* = Fatál. *cur.*
El señálád para millorar las apélacions en cër-
tas cáusas. *Fatal.* = Nôu: el de jubilèu. *Santo.*
= Politic. V. Civil. *Político.* = L'any sànt: may.

El año de cuarenta. = Un añy sí, y un añy no,
parlànt de tèrras qui se sembran. *Año y vez.* =
Mál de escorzar: mal de passar per tenir pôc
concèrt. *Milo de pelear.* = Sortida de mál añy.
Salto de mal año. = Visca molts añys: espre-
sió de agraimént per havèr rebúld a'gun favor,
ò no volerlo admetre. *Viva muchos años.* = Fer
añys: complirlos. *Cumplir años;* que una còsa
succeï. *Hacer años.* = Tèner es vèntre de mál
añy: menjar á satisfacció. *Sacar el vientre de*
mal año. = Já té es seus añys: já es vey. *Ya tie-*
ne sus añicos. = Entre añy: durànt lo añy. *En-*
tre año.

Aôrta. f. Veua màgna del còs. *Aorta.*

AP.

Apacibilidat. f. Dulsura de ànima, suavidat de gè-
ni, de tràcto. = Bón temperamént de una còsa.
Apacibilidad.

Apacibilissim, ma. sup. Molt apacible. *Apacibilissi-*
mo, ma.

Apacible. adj. Afàble, agradàble, de hòu tempe-
ramént. *Apacible.*

Apaciblemént. adv. Ab apacibilidat. *Apaciblemente.*

Apaciguad, da. p. p. de apaciguar. *Apaciguado, da.*

Apaciguador, ra. m. f. El qui apacigua. *Apaci-*
guador, ra.

Apaciguamént. m. El àcte de apaciguar. *Apaci-*
guamiento.

Apaciguar. v. a. Aquietar, posar en páu. *Apaci-*
guar.

Apaciguarse. v. r. Aquietarse, dèxar sa ràbia.
Apaciguarse.

Apadrinad, da. p. p. de apadrinar. *Apadrina-*
do, da.

Apadrinador, ra. m. f. El qui apadrina. = Pro-
tector, defensor. *Apadrinador, ra.*

Apadrinar. v. a. Fer de padrí, patrocinar, ampa-
rar, protegir. *Apadrinar.*

Apagàble. adj. Lo que se pôt apagar. *Apagable.*

Apagador, ra. m. f. El qui apàga. *Apagador, ra.*

Apagador. m. Espècie de enbutèt per apagar ci-
ris, etc. *Apagador ò mata-candelas;* y en estil
familiar. *Mano de Judas.*

Apagamént. m. El àcte de apagar. *Apagamiento.*

Apagar. v. a. Estingir lòc, llum, etc., matar lám,
scd, ira, etc. *Apagar ò matar.*

Apagarse. v. n. Estingirse. *Apagarse.*

Apagogía. f. Piôva de una proposició per lo ad-
surdo de la contrària. *Apagogia.*

Aparàto. m. Prevenció, pompa. *Aparato.*

Aparaulad, da. p. p. de aparaular. *Aparaulado, da.*

Aparaular. Donar cita para algun negòci. = Trac-

tarlo de paràula. *Apalabrar*.

Aparaularse. *v. r. V.* Aparaular. *Apalabrase*.

Aparentàd, da. *p. p.* de aparentar. *Aparentado, da*.

Aparentar. *v. a.* Donar á entèndre lo que no es ô noy hà. *Aparentar*.

Aparesciùl, da. *p. p.* de aparèxer. *Aparecido, da*.

Aparèxer. *v. n.* Dexarse vèurer. *Aparecer*. = Semblar. *Parecer*.

Aparèy. *m.* Prevenció, disposició. *Aparejo*.

Apareyàd, da. = *Antes* aparèllad, da. *p. p.* de apareyar. *Aparejado, da*.

Apareyador, ra. *m. f.* El qui apareya. *Aparejador, ra*.

Apareyamént. *m.* El àcte de apareyar. *Aparejamiento*.

Apareyar. *v. a.* Preparar, dispòudre. *Aparejar* ô *aprestar*. = Sa maleta ô es tràstos per anarsèn.

Hucir la maleta. = Sa ròba. *Hutear*. = Mál apareyar ab ferida, tòcs, etc. *Malparar*.

Aparició. *f.* El àcte de aparèxer. *Aparicion*.

Apariència. *f.* Fàlsa semblànsa ô vertadera: lo qui aparèix de pàrt de fòre. *Apariència*.

Aparroquionàd, da. *p. p.* de aparroquionar. *Aparroquiado, da*.

Aparroquionar. *v. a.* Atrèurer ô dur compradors á una botiga. *Aparroquiar*.

Apartàd, da. *p. p.* de apartar. *Apartado, da*.

Apartador, ra. *m. f.* El qui apàrta. *Apartador, ra*.

Apartamént. *m.* El àcte de apartar. = L'òc retiràd en una càsa. = *Cur.* Àcte judiciàl ab que un se apàrta de sa càusa. *Apartamiento*.

Apartar. *v. a.* Separar, fer enfòre, dividir, etc. *Apartar*.

Apartarse. *v. r.* Seperarse, ferse enfòre, dividir-se, etc. *Apartarse*.

Apartàt. *m.* El llòc de la càsa del corrèu ahònt se pòsan las càrtas apartàdas. *Apartado*. = El llòc ahònt un se retira per dexar pasar, *v. g.* una bistia. *Apartadero*.

Apàrte. *m.* El espáy quey hà entre las paràulas en tot lo escrit ô estampàd. = Lo que se diu en veu bàxa en comèdia. = *adv.* Separàdamént. *Aparte*.

Apassionàd, da. *p. p.* de apassionar. = *adj.* El qui té passió, afècte á alguna còsa. *Apasionado, da*,

Apassionàdamént, *adv.* Ab passió. *Apasionadamente*.

Apassionadíssim, ma. *sup.* Molt apassionàd. *Apasionadísimo, ma*.

Apassionadíssimamént. *adv.* Ab molta passió. *Apasionadísimamente*.

Apassionar. *v. a.* Causar passió. *Apasionar*.

Apassionarse. *v. r.* Cobrar màssa passió ô afècte. *Apasionarse*.

Apatia. *f.* Inscusibilitàt, dexadòs. *Apatia*.

Apàtic, ca. *adj.* Insensib'le, qui res li fà fòrça. *Apático, ca*.

Apaxid, da. *p. p.* de apaxir. *Cebado, da*.

Apaxir. *v. a.* Donar menjar. *Cebar*.

Apaxirse. *v. r.* Menjar molt el hòmo. *Repapilarse*.

Apedassàd, da. *p. p.* de apedassar. *Apedazado, da*. = *Remendado, da*.

Apedassar. *v. a.* Posar pedàsso a ròba foradàda ô esquinsàda. *Apedazar*. = *Parèt*, etc. *Reparar*.

Apedregàd, da. *p. p.* de apedregar. *Apedreado, da* ô *apedrado, da*.

Apedregador, ra. *m. f.* El qui apedrega. *Apedreador, ra* ô *apedrador, ra*.

Apedregar. *v. a.* Tirar pédras còntre algú. *Apedrear*.

Apedregarse. *v. r.* Tirarse pédras uns còntre àltres. *Apedrearse*.

Apégad, da. *p. p.* de apégar. *Pegado, da*.

Apégadís, sa. *adj.* Lo fàcil de apégarse. *Pegadizo, za*.

Apégar. *v. a.* Aferrar, *v. g.* ab pasteta. *Pegar*.

Apégarse. *v. r.* *Pegarse*.

Apégo. *m.* Inclinació, passió. *Apego*.

Apèllació. *f.* Recòrs á tribunàl major. *Apelacion*.

Apèllad, da. *p. p.* de apèllar y apèllarse. *Apelado, da*.

Apèllar y apèllarse. *v. a. ô r.* Recòrrer á tribunàl major. = Cercar remèy, ampàro, favor. *Apelar*.

Apénas. *adv.* Ab dificultàt. = L'úego que. *Apénas*.

Apéndice. *m.* Suplemént, afagidura. *Apéndice*.

Apendre, etc. *V.* aprender.

Apercebimént. *m.* Avís, amonestació. *Apercibimiento*.

Apéstàd, da. *p. p.* de apéstar. *Apestado, da*.

Apéstar. *v. a.* Causar, comunicar pèste. = Despedir mál olor, corrompre. *Apestar*.

Apetència. *f.* Gànas de menjar. = Movimént de la ànima qui escita á apetir. *Apetencia*.

Apetible. *adj.* Digne de apetit. *Apetecible*.

Apetir. *v. a.* Desitjar. *Apetecer*.

Apetit. *m.* Desitx, movimént de la ànima qui escita á apetir. *Apetito*.

Apetitív, va. *adj.* Lo qui fà apetir. *Apetitivo, va*.

Apetitós, sa. *adj.* Digne de ser apetid. *Apetitoso, sa*.

Apéyar. *v. a.* Entèndre ô percèber las dificultàts. = Abaxar de bistia. *Apear*.

Apéyad, da. *p. p.* de apéyar. *Apeado, da*.

Apiadàd, da. *p. p.* de apiadarse. *Apiadado, da*.

Apiadarse. *v. n.* Tenir piedàt ô llàstima. *Apiadarse*.

Àpice. *m.* La punta ô estrèm de una còsa, ô pàrt mínima de ella. *Apice*.

Apiñad, da. *p. p.* de apiñar y apiñarse. *Apiñado, da*.

Apiñar. *v. a.* Juntar, estreñer. *Apiñar.*
Apiñarse. *v. r.* Juntarse apretàutse. *Apiñarse.*
Àpit. *m. pl.* *Àpio.*
Aplacàble. *adj.* Fàcil de aplacar. *Aplacable.*
Aplacaciò. *f.* El àcte de aplacar. *Aplacacion.*
Aplacador. *ra. m. f.* El qui aplàca. *Aplacador, ra.*
Aplacament. *m.* Aplacaciò. *Aplacamiento.*
Aplacar. *v. a.* Aquietar, mitigar. *Aplacar.*
Aplacarse. *v. r.* Aquietarse, mitigar-se. *Aplacarse.*
Aplanàd. *da. p. p.* de aplanar. *Aplanado, da.*
Aplanador. *m.* Eyna. *Aplanador.* = Del qui fà pàstas. *Hutaca.* = Per pitjar trispòl y aplanarlo. *Aplanadera.*
Aplanador. *ra. m. f.* El qui aplàna. *Aplanador, ra.*
Aplanar. *v. a.* Fer plàna una còsa. *Aplanar, allanar* ò *achatar.* = Una ròca, *v. g.*: es càp á un. *Aplatar.* = Ab pes, tòc. *Acluchar.* = Sas costuras de vestit. *Sentar.* = Edificis. *Aplanar.*
Aplanarse. *v. n.* *Aplanarse.*
Aplaudid. *da. p. p.* de aplaudir. *Aplaudido, da.*
Aplaudir. *v. a.* Celebrar, alabar. *Aplaudir.*
Aplàuso. *m.* Demostraciò de alabàusa. *Aplauso.*
Aplèg. *m.* Col·lecciò, agregàt de còsses. *Allegamiento.* = De gént. *Monton.*
Aplegadis. *sa. adj.* Reuníd. *Allegadizo, za.*
Aplegador. *ra. m. f.* El qui aplega. *Allegador, ra.* = El qui acàpta per sànts. *Cuestuador, ra* ò *demandadero, ra.* = El qui aplega per avaricia. *Endurador, ra* ò *acuñador, ra* de dinero.
Aplegador. *m.* De talèssos. *Aplegador* ò *enjullo* en generàl; el qui aplega lo ordid quánt pujau. *Desarrollador:* el des mitx per ahònt pàssa només lo texid. *Enjullo de antepecho;* y el qui aplega lo texid. *Vara de empañò.*
Aplegar. *v. a.* Recuir, acaramüllar, etc. *Allegar, recoger,* y *ant.* *aplegar.* = Axàms. *Enjambrar.* = De en tèrra alguna còsa. *Coger.* = Dobbés per avaricia. *Endurar, achocar* ò *acuñar* dinero. = Sas màns ajuntarlas. *Juntar las manos:* besànt las de àltre. *Besar las manos:* posànt los dits de una dius los de la àltra en senàl de dolor. *Ensartijar las manos.* = Còrda, *v. g.*: sa àrga. *Enroscar.* = Es tràstos havènt acabàd sa feyna. *Alsar velas* ò *las velas:* per anarsèn. *Hacer la maleta.* = Es blàt demúnt s'èra. *Desemparvar.* = Sas gárbas acaramüllàntlas dius es càmp. *Atrasnalar.* = Sas cùpas: sèr el derrer. *Traer las llaves.* = Al bestiar. *Apriscar.* = Ròba. *Plegar* ò *doblar:* ròba el malàlt: senàl de mòrt pròcsima. *Palpar la ropa.*
Aplegar-se. *v. r.* Ajuntarse. *Allegarse.*
Aplicàble. *adj.* Lo qui se pòt aplicar. *Aplicable.*
Aplicaciò. *f.* La acció de aplicar ò aplicarse, continuaciò al trabáy, estudi, atenciò. *Aplicacion.*

Aplicàd. *da. p. p.* de aplicar. = *adj.* Atént. *Aplicado, da.*
Aplicàda. *f.* Cèrta línéya en geometría. *Aplicado.*
Aplicadíssim. *ma. sup.* Molt aplicàds. *Aplicadísimo. ma.*
Aplicar. *v. a.* Acostar, posar una còsa junta á àltra, donar càstic, ofici á un, destinar, etc. *Aplicar.*
Aplicarse. *v. r.* Dedicarse á alguna còsa, posar atenciò y diligència en élla. *Aplicarse.*
Apnèa. *f.* Fàlta de respiraciò. *Apnea.*
Apocàd. *da. adj.* Tímido, flux, de pòc esperft. *Apocado, da.*
Apocalipsis. *m.* Revelaciò. = Un llibre canònic que escrigué san Juàn evangelista. *Apocalipsis.*
Apócope. *f.* Figura gramaticàl per la qual se llèra alguna còsa á la fi de una paràula. *Apócope.*
Apòcrif. *sa. adj.* Fingid, suposàd, fàls. *Apócrifo, sa.*
Apòcrifament. *adv.* Fingidament. *Apócrifamente.*
Apoderàd. *da. p. p.* de apoderarse. *Apoderado, da.*
Apoderàd. *da. adj.* El qui té poder de àltre para fer alguna còsa. *Apoderado, da.* = Fer apoderàd: donar poder á àltre. *Constituir apoderado,* ò *apoderar.*
Apoderarse. *v. r.* Ferse duèño de alguna còsa, prènderla. *Apoderarse.*
Apodòsis. *f.* *Fig. ret.* Repètió y composició. = La segona pàrt del período compòst desde ahònt se comènsa á abaxar fins á la fi. *Apòdosis.*
Apòsàsis. *f.* Negaciò y repulsa. *Apòsasis.*
Apòsissis. *f.* La surtida y eminència de un òs. *Apòsificis.*
Apogéo. *m.* El punt en que un planèt se tròba més lluny de sa tèrra. *Apogeo.*
Apoliuarista. *m.* Sectàri del herétge Apolinar. *Apolinarista.*
Apolo. El fingid déu de la música, medicina y poesia. *Apolo.*
Apologètic. *ca. adj.* Lo qui pertàny á apología. *Apologético, ca.* = *m.* El qui fà apologías. *Apologético.*
Apología. *f.* Defèusa de algún autor ò de alguna òbra. *Apologia.*
Apològic. *ca. adj.* Lo pertañent al apólogo. *Apològico, ca.*
Apologista. *m.* El qui fà apologías. *Apologista.*
Apólogo. *m.* Fàbula moràl y gustosa qui fà parlar als animals para corretgir als hòmos. *Apólogo.*
Apoltronàd. *da. p. p.* de apoltronarse. *Apoltronado, da* ò *poltronizado, da.*
Apoltronarse. *v. r.* Ferse poltró, ociós. *Apoltronarse* ò *poltronizarse.*

Apoplecsia. *f.* Gota, malaltia. *Apoplegia.*
Apoplèctic, *ca. adj.* Tocad de gota. *Apoplèctico, ca.*
Apoquid, *da. p. p.* de apoquir. *Apocado; da.*
Apoquimènt. *m.* Diminuciò. *Apocamiento.*
Apoquir. *v. a.* Disminuir. *Apocar.*
Apoquirse. *v. r.* Disminuirse. *Apocarse.*
Aporisma. *m.* Tumor per derramament de sang entre càrn y cuyro per haver ubèrt més sa vena que sa pèl sangrànt. *Aporisma.*
Aposentad, *da. p. p.* de aposentar y aposentarse. *Aposentado, da.*
Aposentador, *ra. m. f.* El qui aposénta. *Aposentador, ra.*
Aposentar. *v. a.* Donar aposénto, hospèdar. *Aposentar.*
Aposentarse. *v. r.* Hospèdarse. *Aposentarse.*
Aposénto. *m.* Quàrto, posada, habitació. *Aposento.*
Aposició. *f.* Unió de dos ò més substantius. *Aposicion.*
Aposiopèssis. *f. fig. ret.* *Aposiopèsis.*
Apòsit. *m.* El càs del vèrb. *Apósito.*
Apòsta. *adv.* De intent. *Aposta ò adrede.*
Apostadéro. *f.* Llòc para bàrcas. *Apostadero.*
Apostasia. *f.* Abandono públic de una religió, majorment de la catòlica per àltra. = La surtida sense llicència del pápa de un religiós de la seua orde. *Apostasia.*
Apòstata. *m. f.* El qui apostàta. *Apóstata.*
Apostatad, *da. p. p.* de apostatar. *Apostatado, da.*
Apostatar. *v. n.* Abandonar la religió, majorment la catòlica, y pasar á àltra. = Abandonar un religiós los seus vòts y hàbit. *Apostatar.*
Apostéma. *f.* Inflò exterior ab matèria. *Apostema.*
Apostemad, *da. p. p.* de apostemar. *Apostemado, da.*
Apostemar. *v. a.* Causar apostéma. *Apostemar.*
Apostemarse. *v. r.* Reduirse á apostéma. *Apostemarse.*
Apostemer. *Eyua* de barber para obrir las apostémas. *Apostemero.*
Apostemeta. *f.* Petita apostéma. *Apostemilla.*
Apostemós, *sa. adj.* Pertañent á apostéma. *Apostemoso, sa.*
Apòtol. *m.* Enviad. = Càda un de los dotze de Cristo. = Missioner zelós. *Apóstol.* = Per autonómia san Pàu. *Apóstol.*
Aposto àt. *m.* El ministèri de apòtol. = Congregació dels apòstols. = Quàdro ò figura dels dotze apòstols reunits. *Apóstolado.*
Apòstòlic, *ca.* Pertañent á apòtol, ò la autoridat apostòlica. *Apóstolico, ca.*
Apostòlicament. *adv.* À manèra de apòtol. = Conforme á la pobresa dels apòstols. *Apóstolicamente.*

Apostrofar. *v. a.* Dirigir el orador la paràula á alguna pèrsona tant presént, còm ausént, ò á alguna còsa considerada còm á persona. *Apostrofar.*
Apòstrofe. *m.* Direcció de la paràula del orador á persona ò còsa. *Apòstrofe.* = Nòta en forma de coma qui indica que se déxa una vocàl, còm *d'* en llòc de *de*. *Apòstrofo.*
Apotégma. *f.* Sentència breu y aguda. *Apodegma.*
Apoteòsis. *f.* Deificació. *Apoteosis.*
Apoyad, *da. p. p.* de apoyar. *Apoyado, da.*
Apoyadura. *f.* Estòrs que fà sa liét para surtir al instànt eu que una dòna dona mamar. *Apoyadura.*
Apoyar. *v. a.* Sosténir ab apoyo. = Ajudar, afavorir, protegir. *Apoyar.*
Apoyarse. *v. r.* Sosténirse. *Apoyarse.*
Apoyatura. *f.* Nòta musicàl. *Apoyatura.*
Apoyo. *m.* Lo qui servèix para aguantar. = Favor, fouement, ajuda, protecció. *Apoyo.*
Aprèci. *m.* Estimació, valor, prèu. *Aprecio.*
Apresiasi. *adj.* Digue de estimació, de prèu. *Apreciable.*
Apresiasi, *da. p. p.* de apreciar. *Apreciado, da.*
Apresiasi. *adv.* Ab estimació. *Apreciablemente ò apreciadamente.*
Apresiasi, *ma. sup.* *Apresiasi,* *ma.*
Apresiasi, *ra. m. f.* El qui aprecia. *Apresiasi,* *ra.*
Apresiasi. *v. a.* Estimar, valuar, posar prèu á una còsa, fer càs de élla. *Apresiasi.*
Apresiasi, *va. adj.* Lo qui deuòta el aprèci. *Apresiasi,* *va.*
Apresiasi. *f.* Simple idèya sens formar judici. = Comprensió. *Apresiasi ò aprension.*
Apresiasi, *va. adj.* Tímido qui té pò seuse motiu. = El qui concèb las còsas vivament. = Lo pertañent á la apresiasi. *Apresiasi,* *va.*
Apresiasi, *ra. m. f.* El qui pren. *Apresiasi,* *ra.*
Aprèmi. *m.* La acció de apremiar. = Mandato en virtut del qual se pòt precisar á algú. *Aprèmi.*
Aprèmiad, *da. p. p.* de apremiar. *Aprèmiado, da.*
Aprèmiador, *ra. m. f.* El qui apremia. *Aprèmiador, ra.*
Aprèmiar. *v. a.* Forsar, precisar. = Obligar per justícia. *Aprèmiar.*
Aprènder. *v. a.* Adquirir conexement, posar dius sa memòria. *Aprènder.* = De còr *De coro.* = De memòria. *De memoria.* Aprènderse. *Cuajarse.*
Aprèu. *m.* El qui aprèu algún ofici. *Aprèndiz.*
Aprèu. *m. f.* El qui prèst sàb sas còsas, *v. g.* estudiànt. *Aprèndiente.*
Après. *adv. ant.* Después. *Après.* Àre *después.*
Après. *m.* El llòc alhòut se muñy. *Ordeñjo.*
Après, *sa. p. p.* de arprènderse. *Cuajado, da.*

Apressad, da. *p. p.* de apressar. *Apresado*, da. = *adj.* De feynas: tenirne molta. *Atareado*, da. de...
Apressar. *v. a.* Pendre á la fôrça bârcas. *Apresar*.
Apressuració. *f.* Precipitació, prontitút, diligència.
Apresuracion.
Apressurád, da. *p. p.* de apressurar. = *adj.* El qui vâ de prés-sa. *Apresurado*, da.
Apressurâ lamente. *adv.* De préssa, en tota diligència. *Apresuradamente*.
Apressurament. *m.* V. *Apresuració*. *Apresuramiento*.
Apressurar. *v. a.* Donar préssa. *Apresurar*.
Apressurarse. *v. r.* Fer sas còsas aviât. *Apresurarse*.
Apretád, da. *p. p.* de apretar. = *adj.* El qui està en un cás difícil. *Apretado*, da.
Apretâdament. *adv.* Ab apriêto. *Apretadamente*.
Apretadíssim, ma. *sup.* *Apretadisimo*, ma.
Apretador, ra. *m. f.* El qui aprêta. *Apretador*, ra.
Apretadura. *f.* El âcte de apretar. *Apretadura*.
Apretar. *v. a.* Comprimir, estrêber, instar, etc.
Apretar. = Pitjar paraque ny câpia més. *Atestar*. = Ancalsânt á algú. *Apretar con el*. = Ab so dit grôs. *Apulgarar*. = Es pâs: caminar aviât. *Apretar el paso ô de soleta*.
Apriêto. *m.* Opressió, conflicte, apuro. *Aprieto*.
Aprimád, da. *p. p.* de aprimar. *Adelgazado*, da. = Per malaltia. *Ahilado*, da.
Aprimar. *v. a.* Fer prim. *Adelgazar*. = La malaltia. *Ahilar*.
Aprimarse. *v. r.* Tornar prim. *Adelgazarse*. = Per malaltia. *Ahilarse ô adelgazarse*.
Aprocsimació. *f.* El âcte de aprocsimar. *Aprocsimacion*.
Aprocsimád, da. *p. p.* de aprocsimar. *Aprocsimado*, da.
Aprocsimar. *v. a.* Acostar. *Aprocsimar*.
Aprocsimarse. *v. r.* Acostarse. *Aprocsimarse*.
Aprofitád, da. *p. p.* de aprofitar. = *adj.* Recutí lo que âltre ha tirád. *Aprovechado*, da.
Aprofitament. *m.* Utilidât. *Aprovechamiento*.
Aprofitar. *v. a.* Servir de utilidât, empleyar utilimént alguna còsa, v. g. en el estudi. *Aprovechar*.
Aprofitarse. *v. r.* Trêurer utilidât de alguna còsa, acomodar-se de élla. *Aprovecharse*. = Robar en el empleyo que un té. *Pringarse*.
Aprontád, da. *p. p.* de aprontar. *Aprontado*, da.
Aprontar. *v. a.* Dispôndre las còsas, prevenir-las, douar, entregar, preparar. *Aprontar*.
Apropiació. *f.* El âcte de apropiar. *Apropiacion*.
Apropiád, da. *p. p.* de apropiar. = *adj.* Prôpi, conveniént, acomodád. *Apropiado*, da.
Apropiâdamente. *adv.* Ab propiedât. *Apropiadamente*.

Apropiadíssim, ma. *sup.* *Apropiadisimo*, ma.
Apropiador, ra. *m. f.* El qui tâ una còsa prôpia, útil, acomodâ-la. *Apropiador*, ra.
Apropiar. *v. a.* Donar en propiedât. = Proporcionar. = Acomodar, aplicar de un môdo prôpi las circoustâncias de un succés al cás presént. *Apropiar*.
Apropiarse. *v. r.* Usurpar la propiedât y fêrlase séua. *Apropiarse*.
Apropincuació. *f.* El âcte de acostarse. *Apropincuacion*.
Apropincuád, da. *p. p.* de apropiuarse. *Apropincuado*, da.
Apropincuarse. *v. r.* Acostarse. *Apropincuarse*.
Aprovació. *f.* El âcte de aprovar. *Aprobacion*. = *Âñy* de aprovació: el del noviciât. *Âño de aprobacion*.
Aprovád, da. *p. p.* de aprovar. = *adj.* Donád per bô. *Aprobado*, da.
Aprovadíssim, ma. *sup.* *Aprobadisimo*, ma.
Aprovador, ra. *m. f.* El qui aprôva. *Aprobador*, ra.
Aprovânt. *m.* El qui prôva sa noblesa para entrar en algún cuérpo. = El qui prôva una ôbra, el qui judica una persona digna de alguna còsa. *Aprobante*.
Aprovar. *v. a.* Donar per bôna una persona ô còsa. *Aprobar*.
Aprovatíu, va. *adj.* Lo qui indica aprovació. *Aprobativo*, va.
Aprovatôri, ria. *adj. ant.* Lo qui aprôva. *Aprobatorio*, ria.
Âpte, ta. *adj.* Bô para alguna còsa. *Apto*, ta.
Aptament. *adv.* Prôpiament, ab conveniència. *Aptamente*.
Aptíssim, ma. Molt âpte per alguna còsa. *Aptissimo*, ma.
Aptitút. *f.* Capacidât natural ô adquirida para alguna còsa. *Aptitud*.
Aptíssimament. *adv. sup.* *Aptisimamente*.
Apuntació. *f.* Nôta, señâl. *Apuntacion*.
Apuntád, da. *p. p.* de apuntar. = *adj.* Ab punta. *Apuntado*, da.
Apuntador, ra. *m. f.* El qui apunta. *Apuntador*, ra.
Apuntalád, da. *p. p.* de apuntalar. *Apuntalado*, da.
Apuntalamént. *m.* El âcte de apuntalar. *Apuntalamiento*.
Apuntalar. *v. a.* Posar puntâls. *Apuntalar*.
Apuntament. *m.* Apuntació. = *cur.* Estrâcto de un procés, sentència, etc. *Apuntamiento*.
Apuntar. *v. a.* Notar, posar en direcció las ârmas. = Comeusar á aperêxer el dia, hérba, flôrs, la bârba á joves, etc. = Asseñalar ab so dit á alguna còsa. = Tocar nu póc un assuuto. = Aplegar y douar algúns punts á rôba. = Dir ab veu bâxa

AQU

á algué lo que há de dir. = Fer punta á cynas.
Apuntar. = v. n. Sas bânias á animál. *Apuntar* ô *apitonar.* = Capéls. *Apuntar* ô *encandûlar.*
Apuntarse. v. r. Allistarse. *Apuntarse.*
Apurád, da. p. p. de apurar. = *adj.* El qui no té mēdis de subsistir, pobrissim. *Apurado,* da.
Apuradament. adv. Ab apuro. *Apuradamente.*
Apurador, ra. m. f. El qui apura. *Apurador,* ra.
Apurament. m. Observació, eczâmen, vérificació, discussió. *Apuramiento.*
Apurar. v. a. Purificar, fer neta una cōsa, aclarir, cercar ab cuydado, averiguar, eczaminar á fondo, acabar, esgotar, discutir una questió, donar préssa. *Apurar.* = Sa paciēcia á un sânt: impacientar, ofēndre grâvemēt. *Apurar la paciēcia,* el *sufrimiento d uno.*
Apurarse. v. r. Alligirse, cansarse, tenir péna. *Apurarse.*
Apurátu, va. *adj.* Lo qui apura neteljànt. *Apurativo,* va.
Apuro. m. Aflicció, necessidât estréma, congoxa, apriēto. *Apuro.* = Estar ô vèurserse en sos majors apuros. *Estar en los mayores apuros.*

AQ.

Aquári. m. Signe del sodiaco. *Acuario.*
Aquartelád, da. p. p. de aquartelar. *Acuartelado,* da.
Aquartelament. m. El ácte de aquartelar. *Acuartelamiento.*
Aquartelar. v. a. Posar sa trôpa en el corter. *Acuartelar.*
Aquartelarse. v. r. Distribuirse sa trôpa en corts. *Acuartelarse.*
Aquátic, ca. *adj.* Pertañent á âygo. *Acudtico,* ca.
Aquēdueto. m. Conducte per ahónt vá s'âygo. *Acueducto* ô *couchil.*
Aquéll, lia. Pronôm demostratíu de persona ô cōsa. *Aquel,* *aquella.*
Áquēo, éa. De la natura d'âygo, qui conté âygo. *Aquēo,* éa.
Aquést, ta. Pronôm demostratíu. *Este,* *ta,* *to.* = ant. *Aqueste,* *ta,* *to.*
Aquéx, xa. V. *Aquést.* *Ese,* *sa,* *so.* = ant. *Aquese,* *sa,* *so.*
Aquí. adv. En aquést llóc. *Aquí* si el llóc está pròp del qui pârla; però si està enfôra d'ell, y pròp de aquél á qui se pârla. *Ahi.*
Aquiescēcia. f. cur. Consentiment. *Aquiescencia.*
Aquietád, da. p. p. de aquietar. *Aquietado,* da. = Témps. *Calnado,* da.
Aquietar. v. a. Aplacar, tranquilisar, posar en quietút. *Aquietar.*

ARB

Aquietarse. v. r. Aplacarse, etc. *Aquietarse.*
Aquilatád, da. p. p. de aquilatar. *Aquilatado,* da.
Aquilatar. v. a. Eczaminar ôr ô plâta para determinar es quilât. *Aquilatar.*
Aquilôu. m. Vênt de tramuntâna. *Aquilon.*
Aquilonâl. *adj.* El naturâl del ô lo pertañent al nòrt. *Aquilonal.*
Aquilonar. *adj.* V. *Aquilonâl.* *Aquilonar.*
Aquitânic, ca. *adj.* De Arquitània. *Aquidnico,* ca.

AR.

Ára. f. Altar. = Pédra consagrâda demunt de qui se estēuen los corporâls. *Ara.*
Árabé. *adj.* El naturâl de ô lo pertañent á Arâbia, ô el idioma arâbic. *Arabe.*
Arâbia. f. Provincia de África. *Arabia.*
Arâbic, ca. *adj.* Cōsa de Arâbia. *Arâbico,* ca.
Arâda. f. Mâquina para llaurar. *Arado.*
Arador. m. Insêcto câsi imperceptible, qui se cria entre câru y cuyro, majormēt en es cáll de samâ. *Arador.*
Aragar. v. a. Dedicar al hōmo al trabáy la priméra vegâda. *Ponerle en los trotes.* = Al bestiar. *Amadrinar.*
Aragó. m. Réyne en Espâña. *Aragon.*
Aragonès, sa. *adj.* Natural de ô pertañent á Aragó. *Aragones,* sa.
Arâim. m. Metâll. *Cobre.* = De cuyna: el conjúnt de péllas, cassarôlas, perôls, etc. *Bateria de cocina.*
Arâña. f. Insêcto conegútl. = Péix. = Salamó. *Araña.* = De câmp y dius forât. *Musgaño.*
Arañeta, f. y arañó. m. Arâña petita. *Arañuela.*
Arañó. m. El fruyt de arañoner. *Endrina* ô *arañon.*
Arañoner. m. Arbusto, prunéra silvéstre. *Endrino* ô *asarero.*
Arañôta. f. Arâña grōssa. *Arañaza.*
Arbitráble. *adj.* Lo qui dependēix de la voluntât de cadahú. *Arbitrable.*
Arbitració. f. ant. y cur. Iudici arbitrâri. *Arbitracion.*
Arbitrád, da. p. p. de arbitrar. *Arbitrado,* da.
Arbitrador, ra. m. f. El qui arbitra. = Amigâble compositor. *Arbitrador,* ra.
Arbitrament. m. cur. Fâllo de... per arbitri. *Arbitramento* y *arbitramiento.*
Arbitránt. p. a. ant. El qui arbitra. *Arbitrante.*
Arbitrar. v. a. Proposar cērts mēdis, discorre, imaginar. = cur. Fâllar en qualidât de árbítrô. *Arbitrar.*
Arbitrári, ria. *adj.* Lo qui dependēix de la voluntât de cadahú. *Arbitrario,* ria.

Arbitràriament. *adv.* Despòticament. *Arbitrariamente.*

Arbitratíu, *va. adj.* V. arbitràri. *Arbitrativo, va.*

Arbitratòri, *ria. adj.* V. arbitràri. *Arbitratorio, ria.*

Arbitri. *m.* Facultat de la ànima para determinar-se més á una còsa que á àltra. = Mèdi para lograr algún fi. = Sentència del jutge arbitrador. *Arbitrio.* = Arbitris. *m. pl.* Drets que se posan. *Arbitrios.*

Arbitrista. *m.* El qui fá projectes en favor del estat. *Arbitrista.*

Àrbitro. *m.* El elegid per sas duas pàrts para tayar las càusas. = Señor absolut. *Arbitro.*

Arbolád, *da. p. p.* de arbolar. *Arbolado, da.*

Arboladura. *f.* Tots ets àbres de un bàrco. *Arboladura.*

Arbolar. *v. a.* Posar ets àbres á bàrco. *Arbolar.*

Arboléda. *f.* Terréno plantád de àbres gròssos. *Arboleda.*

Arborisació. *f.* Dibúx naturál demúnt una pedra imitánt un àbre. *Arborizacion.*

Arboriád, *da. adj.* Pedra en qui se veuen representacions ó figuras de àbres. *Arborizado, da.*

Arbossa. *f.* El fruyt de arbosséra. *Madroño.*

Arbossar. *m.* Llòc de arbosséras. *Madroñal.*

Arbosséra. *f.* Arbusto y á vegádas àbre. *Madroño y madroño.*

Arbosseta. *f.* Arbossa petita. *Madroñuelo.*

Arbusto. *m.* Plànta de lleña qui regulàrment no arriba á sèr àbre, *v. g.* màta, garbayó, etc. *Arbusto.*

Àrc. *m.* Porció de línea curva. = De violí. *Arco.* = De sau Martí, el qui se forma en el cèl. *Arco de san Martín, arcoiris ó iris.*

Àrca. *f.* Càxa grán: la de Noè y la del tèmple. *Arca.* = De Noè: llòc ahónt hán juntád molts de animals ó càsa ahónt hey hà tota càsta de gént juntáda. *De Noè.*

Arcáda. *f.* Tira ó filéra de àrcs. *Arcada.* = De pont. *Ojo.* = De violí. *Arqueda.* = Reclàm. *Reclamo.*

Arcàngel. *m.* Esperít celestiál. *Arcàngel.*

Arcàno. *m.* secrèt reservád. *Arcano.*

Àrc-holánt. *m.* Àrc arrambád á sa parèt la qui sostén la empenadura de sa vòlta. *Arbo-tante.*

Àrce. *m.* Àbre. *Arce* ó *acere.*

Arcòta. *f.* Àrca gròssa. *Arcon.*

Ardént. *adj.* Encès, actíu, fervorós, fòrt, vehemént. *Ardiente.*

Ardèntment. *adv.* Ab fervor. *Ardientemente.*

Ardentíssim, *ma. sup.* *Ardentissimo, ma.*

Ardentíssimament. *adv.* Ab molt de fervor. *Ardentísimamente.*

Ardiàca. *m.* Prebendád eglestiàstic. *Arcediano.*

Ardiaconát. *m.* La diguidát de ardiàca. *Arce-dianato.*

Ardid, *da. adj.* Viu, astút. *Ardido, da.* = Agosarád. *Denostado, da.*

Ardit. *m.* Astucia, estratagéma, finura. *Ardido.*

Ardor. *m.* Calor estrém. = Fogossidát, *vivesa.* *Ardor.*

Àrduament. *adv.* Ab dificultát. *Arduamente.*

Àrdno, *ua. adj.* Dificultós. *Arduo, ua.*

Àre. *adv.* Al presént. *Ahora.* = Àre bé. *Ahora bien.* = Àre matéix. *Ahora mismo:* al punt. *A istante.* = Àre per àre. *Ahora por ahora.* = Àre pòc hà. *Poco ha.* = Àre ó suàre. *A la corta ó á la larga.* = Àre quin donan. *Cuando pasan rábanos comprarlos, ó cuando te dan la bajilla, acude con la soguilla.*

Àrea. *f.* El espáy qui comprèn una figura plàua. = El llòc que ocupa un edifici. *Área.*

Arena. *f.* Còsa coneguda. *Arena.* = Gròssa. *Sablon.* = Per arener. *Polvos de carta.* = De orí. *Arenas.*

Arenál. *m.* Terréno de arena. *Arenal.*

Arenél. *m.* El forát del nàs. *Ventana de nariz ó neta.*

Arener. *m.* Un potèt ahónt se pòsa s'arena per posar demúnt escrit fresc. *Salvadera.*

Areneta. *f.* Arena petita. *Arenica, illa, ita.*

Arenga. *f.* Discúrs bréu. *Arenga.*

Arengar. *v. a.* Fer un discúrs bréu. *Arengar.*

Arenós, *sa. adj.* Lo qui té arena. *Arenoso, sa.*

Àreómetró. *m.* Instrumént per midar la densidát de los líquidos. *Areómetro.*

Àreópagita. *m.* El jutge del areópàgo. *Areopagita.*

Àreópàgo. *m.* El tribunal suprém de Atenas ó de los atenienses. = El tèmple de Màrte, ahónt se juntáva. *Areopago.*

Arer. *m.* Garbèll gròs de éra. *Arel.*

Arerád, *da. p. p.* de arerar. *Arclado, da.*

Arerar. *v. a.* Porgar ab arer. *Arelar.*

Arésta. *f.* La espina de espiga de blát, òrdi, etc. *Arista* ó *raspa.*

Àrga. *f.* Ròda ab hàrras per pujar còsas. *Arguè* = En bàrco. *Cabestrante.*

Argalléra. *f.* Eyna de fuster. *Argallera.*

Argamàssa. *f.* Mescla de càls y gràva y á vegádas guix. *Argamasa.*

Argamassád, *da. p. p.* de argamassar. *Argamassado, da.*

Argamassador. *m.* El qui argamàssa. *Argamassador.*

Argamassar. *v. a.* Fer mescla. *Argamasar.*

Arganèls. *m. pl.* Espècie de beyàssas per dur gèrras de àygo, etc. *Aguaderas.*

Argel'aga, *f.* Arbusto espiadós. *Aliaga*, *auliaga* ó *argoma negra*.
Argéu, *m.* El color de pláta en escút de armas. *Argen*.
Argent, *m.* Pláta. *Argento*.=Pes. *Adarme*.=Vin: *Azogue*: sublimát corrossiu. *Argento vivo*.=Hômo qui máy está quiét. *Azogue*.
Argenter, *m.* El qui trabáya en pláta. *Platero*.
Argentéra, *f.* La dóna de argenter. *Platera*.
Argenteria, *f.* El carrer dels argenters, ó la séua botiga. *Plateria*.
Argentí, *na*, *adj.* Lo qui té sô clar y retumbánt. *Argentino*, *na*.
Argila, *f.* Têrra coneguda. *Arcilla*, *argilla* ó *greda*.
Argilêuc, *ca*, *adj.* De naturalesa de argila, y *Argilós*, *sa*. *Arcilloso*, *sa*, *arguiloso*, *sa* ó *gredoso*, *sa*.
Argôlla, *f.* Anéll grôs de fêrro y âmples.=Jôc. *Argolla*.=Posar á la argôlla: cástig. *Poner á la argolla*.
Argôleta, *f.* Argôlla petita. *Argolleta* ó *argollita*.
Argöllôta, *f.* Argôlla grôssa. *Argollon*.
Argonauta, *m.* Navegánt. *Argonauta*.
Árgos, *m.* Espia, vigilánt, ó el qui té la vista ó uns vius y pénétrants. *Árgos*.
Argüid, *da*, *p. p.* de argüir. *Argüido*, *da*.
Argüir, *v. n.* Argumentar, fer arguménts, provar ab arguménts. *Argüir*.
Arguénent, *m.* Raciocini per el qual se trêu una consecuéncia de una, duas ó de moltas proposicions.=Prôva de alguna còsa.=Assunto ó matêria sobre de qui se compôn, se escripto, se pârla.=Índicé, conjectura.=Sumári de un tractât, y se pôsa al principi. *Argumento*.
Argumentaciô, *f.* Môdo de fer arguménts. *Argumentacion*.
Argumentád, *da*, *p. p.* de argumentar. *Argumentado*, *da*.
Argumentador, *m.* El qui se agráda, el qui prengust, y el qui cerca argumentar. *Argumentador*.
Argumentar, *v. n.* V. Argüir. *Argumentar*.
Argumentèt, *m.* Argumént petít. *Argumentillo*.
Argumentista, *m.* Argumentador. *Argumentista*.
Arguyénté, *m.* ó *p. a.* de argüir. *Arguyente*.
Ária, *f.* Térme músic. *Aria*.
Aridès, *f.* Sequedât. *Aridez*.
Árido, *da*, *adj.* Sec.=Hômo de esperít qui no produëix res, *Árido*, *da*.
Áries, *m.* El primer signe del sódiaco. *Aries*.
Arieta, *f.* Ária curta. *Arieta*.
Ariete, *m.* Máquina antiga para tomar murádas. *Ariete*.

Arietí, *na*, *adj.* Semblánt á câp de moltó. *Arietino*, *na*.
Arismêtic, *ca*, *adj.* V. Aritmêtic. *Arismético*, *ca*, *Arismética*, *f.* V. Aritmética. *Arismética*.
Aristárco, *m.* Crític malaíd. *Aristarco*.
Aristocrácia, *f.* Govêrn ahônt sôlamént entran nôbles. *Aristocracia*.
Aristócrata, *m.* Membre de la aristocrácia. *Aristócrata*.
Aristocratamént, *adv.* Á môdo de aristocrácia. *Aristocratamente*.
Aristocrátic, *ca*, *adj.* Pertañéut á aristocrácia. *Aristocrático*, *ca*.
Aristodemocrácia, *f.* Govêrn ahônt entran nôbles y plebéys. *Aristodemocracia*.
Aristotêlic, *ca*, *adj.* Pertañéut á Aristóteles célebre filosôf. *Aristotético*, *ca*.
Aritmêtic, *ca*, *adj.* Pertañéut á aritmética. *Aritmético*, *ca*.=El qui sâb de contes. *Aritmético*, *ca*.
Aritmética, *f.* Ciênciâ del nombres. *Aritmética*.
Aritmêticamént, *adv.* Ab môdo aritmêtic. *Aritmêticamente*.
Arliquin, *m.* Graciós vestid de vários colors. *Arliquin*.
Árma, *f.* Instrument para ofêndre, y defensarse. *Arma*.=Blánca: la qui no es de fôc. *Blanca*. =De fôc: la qui necessita pólvora. *De fuego*. =Ármas en los escúts. *Armas*.=Ármas parlánts: las qui decláran el nôm de la cása. *Armas parlantes*.=Pêndrer sas ármes. *Tomar las armas*.=Estar sobre las ármes: prevengúds. *Estar sobre las armas*.=Passar per las ármes: escabuseetjar. *Passar por las armas*.
Armád, *da*, *p. p.* de armar. *Armado*, *da*.=De câp á péus. *Armado de punta en blanco*.
Armáda, *f.* El coujunt de bárcoes reyáls de una potênciâ. *Armada*.
Armadéra, *f.* El lleuâm més grôs qui constituëx un bârco. *Armadera*.
Armadeta, *f.* Armada petita. *Armadilla*.
Armadillo, *m.* Auimál quadrúpedo de América. *Armadillo*.
Armador, *m.* El qui á côstas séuas arma un ó molts de bárcoes para auar eu cos. *Armador*.
Armadura, *f.* Tot allô de que se compôn una còsa, v. g. una tauláda. *Armadura*.
Armanéut, *m.* Preyenciô de guêrra. *Armamento*.
Armar, *v. a.* Vestir de ármes.=Preparar, dispôndre, agradar, acomodar, etc. *Armar*.=Los hômos á âltres: donar lo que necessítan. *Armar*, =Plêts, riñas, bregas, etc. *Armar pleitas, riñas, bregas*, etc.
Armarse, *v. r.* Prepararse para la guêrra.=Pro-

veirse de sas còsas. *Armarse*.—De paciència. *De paciència*.

Armàri. *m.* Còsa coneguda. Dins parèt. *Alacena*; fòre. *Armario*.—Dius llibreria. *Armario* ò *estante*.

Arnátge. *m.* Los ploms de xèrxa. *Plomada*.

Armatoste. *m.* Tràsto qui servèix més de nòsa que de utilidat. *Armatoste*.

Armèlla. *f.* Anèl de lèrro gròs y ab espiga. *Armèlla*.

Armèleta. *f.* Armèlla petita. *Armelluela*.

Armènio, *nia*. *adj.* De Armènia. *Armenio*, *nia*.

Armer. *m.* El qui fà àrmas ò las guàrda.—Dues pessas de fust ab várias mòssas para posar es fusèils, carabines, etc. *Armero*.

Armeta. *f.* Àrma petita. *Armita*.

Arnilar. *adj.* Se diu de una esfèra compòsta de vários círculos para representar la disposició del cèl, y el moviment dels àstros. *Arnilar*.

Armiño. *m.* Petit animál blanc y ab so cab de sa coua negra.—Sa sèua pèll.—Una figueta en escúts de àrmas. *Armiño*.

Armipotént. *adj.* Poderós en las àrmas, guerrèrs. *Armipotent*, segòns los poètas.

Armistici. *m.* Suspensió de la guèrra. *Armistício*.

Armonia. *f.* Concorvància de veus.—Unistat.—Entèra correspondència de las pàrts qui forman un tot. *Armonia*.—Còrrer bona armonia. *Correr buena armonia*.

Armoniàc. *m.* Cèrta goma. *Armoniac*.

Armònic, *ca*. *adj.* Lo qui produèix armonia. *Armónico*, *ca*.

Armoniós, *sa*. *adj.* Lo qui té proporció, armonia, simetria. *Armonioso*, *sa*.

Armoniosamènt. *adv.* Ab armonia. *Armoniosamente*.

Àrna. *f.* Auimalèt qui roega sa ròba. *Polilla*.—De cap: brutó. *Caspa* ò *nugre*.—De colzo. *Codera*.—Treurer sas àrmas: espolsar sa ròba. *Desapolillar*.

Arnâl, *da*. *p. p.* de arnar, se. *Apolillado*, *da*.

Arnar. *v. a.* Roegar s'arna la ròba. *Apolillar*.

Arnarse. *v. r.* Destruirse sa ròba á càusa de sas àrmas. *Apolillarse*.

Arnâu. *m.* Nòm pròpi de hòmo. *Arnaldo*.

Arnès. *m.* La complèta armadura de un hòmo de àrmas. *Arnes*.

Armeta. *f.* Àrma petita. *Arnilla*.

Aroma. *m.* ò *f.* Principi olorós de càda plànta.—Dròga, *v. g.* ensens. *Aroma*.

Aromàtic, *ca*. *adj.* Lo qui té olor, ò es de la naturalesa de aroma. *Aromatico*, *ca*.

Aromaticidat. *f.* Perfúm, vapor olorós. *Aromaticidad*.

Aromatisació. *f.* El àcte de aromatisar. *Aromatization*.

Aromatisàd, *da*. *p. p.* de aromatisar. *Aromatizado*, *da*.

Aromatisànt. *p. a.* de aromatisar. *Aromatizante*.

Aromatisar. *v. a.* Perfumar, mesclar aromas ab àltras còsas. *Aromatizar*.

Aromo. *m.* Càssia àbre. *Aromo*.

Arôn. *m.* V. Aarôn. *Aaron*.

Aronèla. *f.* Aucèll conegud. *Golondrina*, *andolina* ò *andorina*.—Fer sa aronèla los aucèlls, començar á voler cantar. *Gorgear*.

Àrpa. *f.* Instrument músic de còrdas. *Arpa*.—De àve, de animál. *Garra*.—Estar entre sas àr-pas de's liop: en gran perill ò aprèto. *Andar* ò *verse en los cuernos del buey*.

Arpàda. *f.* Rapàda. *Arpadura*.—De animál. *Arpadura*, *garfada* ò *garfinda*.

Arpatjàd, *da*. *p. p.* de arpatjar. *Arpado*, *da*.

Arpatjar. *v. a.* Uoglatjar. *Arpar*.

Arpiàla. *f.* Àve de rapiña. *Arpella*.—Hòmo codiciós. *Arpia*.

Arpia. *f.* Àve carnicèra y fabulosa, qui té la càre de dòna y lo demés de àve.—Dòna avàra ò prostituta. *Arpia*.

Arpista. *m.* El tocalor de àrpa. *Arpista*.

Arquèt. *m.* Arc petít. *Arquillo*.

Arqueta. *f.* Àrca petita. *Arqueta* ò *arquilla*.

Arquebi-bât. *m.* La dignidat, el territòri de arquebisbe, ò el tèmps que dura. *Arzobispado*.

Arquebisbe. *m.* Bisbe qui du pàlio. *Arzobispo*.

Arquiepisopâl. *adj.* Pertañent á arquebisbe. *Arquiepisopal* ò *arzobispal*.

Arquilla. *f.* Arnâri de fust ab vários caxòns, y posâla demunt taula, ò ab càmars per estar en tèrra. *Arquilla*.

Arquiesinagogo. *m.* President de una sinagoga. *Arquiesinagogo*.

Arquitecto. *m.* El professor de arquitectura. *Arquitecto*.

Arquitectònic, *ca*. *adj.* Lo qui pertàny á la arquitectura. *Arquitectónico*, *ca*.

Arquitectura. *f.* El àrt de construir, fabricar y de adornar edificis. *Arquitectura*.—De fer òbras para la comoditat dels hòmos. *Arquitectura civil*.—Dins àygo. *Arquitectura hidraulica*.—De fer fortificacions. *Arquitectura militar*.

Arquitrâu. *m.* Pàrt de arquitectura qui està demunt es capitèl, y hàix es fris. *Arquitrabe*.

Arrabassâd, *da*. *p. p.* de arrabassar. *Arrancado*, *da*.

Arrabassador, *ra*. *m. f.* El qui arrabàssa. *Arrancador*, *ra*.—De caxàs. *Saca-muelas*.

Arrabassar. *v. a.* Llèvar una còsa de allà abont

està sembrà la ô aficada. *Arrancar*.
Arraconad, da. *p. p.* de arraconar. *Arinconado*, da.
Arraconar. *v. a.* Posar alguna còsa á un recó. =Privar á algú del manètx que tenia. *Arrinconar*. =El llegir, estudiar, etc. *Arrimar* ô *darle libelo de repudio*. =Á un en disputa, contienda. *Aturullar*.
Arraconarse. *v. r.* Apartarse del trácto de las géntes. *Arrinconarse*. =Per pò de bistia qui pàssa, càvro, etc. *Guarecerse*. =Per pò de sa pluja, *Asubiar*.
Arraes. *m.* Capitá de bárco môro. *Arraes*.
Arrambad, da. *p. p.* de arrambar. *Arrimado*, da.
Arrambador, ra. *m. f.* El qui arrâmba. *Arrimador*, ra. =*m.* De escâla: còrda, hastó ô retxâts para afiançarse pujânt ô devèllant. *Barandilla* ô *pasamano*.
Arrambament. *m.* El âcte de arrambarse. *Arrimo*.
Arrambar. *v. a.* Acostar. *Avecinar* ô *acercar*. =Sa culpa á âltri. *Echarle las cabras*.
Arrambarse. *v. r.* Acostarse. *Avecinarse* ô *acercarse*. =Las bârcas qui se ancâlsan. *Abordarse*. =Los horràtxos á sa parèt. *Arrimarse d la pared* ô *hacer el arrimon*.
Arrambâtge. *m.* Arregâñy, reprensió. *Repasata*. =Fòrt. *Legia*. =De bárco. *Abordage*. =Tenir mâls arrambâtges: sêr mal sufrid, refuador, arregañador. *Tener malas pulgas*.
Arrancad, da. *p. p.* de arrancar. *Arrancar*, *descepar*, etc. segóus el vèrb de qui es particip.
Arrancador, ra. *m. f.* El qui arrânca. *Arrancador*, ra. =De caxâls. *Saca-muelas*.
Arrancament. *m.* El âcte de arrancar. *Arrancamiento* y *arrancadura*.
Arrancar. *v. a.* Trêurer ab violència una còsa de allâ ahont està, *v. g.* cláu, pây, plânta. *Arrancar*. =De sôl á rêt: del tot. *De raiz*. =De córrer. *A correr*. =Es pôrro: acabar una còsa, *v. g.* de segar. *Echar el sello d...* =Caxâls. *Desmolar*. =Es clâus de sa boca. *Descolmillar*. =Garrigas, pinârs, etc. *Rozar*. =Âbres ab panâl. *De cuajo* ô *con ceponcillo*. =La ânima, el còr de compassió. *El alma*, etc. =Ceps de viña. *Descepar*. =Es sembrât qui per mâssa curt no se pôt segar. *Arrancasegar*.
Arra-â l, da. *p. p.* de arrasar. *Arrasado*, da.
Arrasador, ra. *m. f.* El qui arrâsa. *Arrasador*, ra.
Arrasament. *m.* La acció de arrasar. *Arrasamiento*.
Arrasar. *v. a.* Aplanar, tirar en tèrra edifici. =Llevar es caramüll á mesuras ab rasadora. =Destruir. *Arrasar*.
Arrastrad, da. *p. p.* de arrastrar. =*adj.* Dolènts.

Arrastrado, da. =Vida arrastrada: miserâble. *Vida arrastrada*.
Arrastradament. *adv.* Miserâblemènt, ràpidamènt. *Arrastradamente*.
Arrastrament. *m.* El âcte de arrastrar. *Arastramiento*.
Arrastrar. *v. a.* Darsêu ô rossegar ab violència per tèrra alguna còsa. =Surtir jugânt trunfo en alguns jòcs. *Arrastrar*.
Arravâl. *m.* Bârrio fôre de sas murâdas de població. *Arrabal*.
Arravexinad, da. *p. p.* de arravexinarse. *Erizado*, da.
Arravexinarse. *v. n.* Posarse dret pel, pua. *Erizarse*. =El hòno: mostrar gravedit, fieresa. *Erquir*.
Arrây. *m.* Capitá de bárco môro. *Arraes*.
Arrebatad, da. *p. p.* de arrebatarse. *Arrebatado*, da. =De arrebatarse. *Arrebatado*, da.
Arrebatarse. *v. a.* Pendre ab precipitació, y violència. *Arrebatarse*.
Arrebatarse. *v. r.* Elevarse en la contemplació de las còsas divinas. =Espantar. *Arrebatarse*.
Arregañad, da. *p. p.* de arregañar. *Regañado*, da.
Arregañador, ra. *m. f.* El qui arregaña. *Regañador*, ra. =El qui lo es molt. *Regañon*, na.
Arregañar. *v. a.* Reprende refuânt. *Regañar*.
Arregañy. *m.* Reprensió. *Repasata*, *rociada* ô *car-da*. =Fòrt. *Legia*.
Arregussad, da. *p. p.* de arregussar. *Arregazado*, da. =*Arramblado*, da.
Arregussar. *v. a.* Atrossar, plegar, alsar amunt. *Arregazar*. =Dursên sa pluja á sa tèrra. *Arramblar* ô *arrebatarse*.
Arregussarse. *v. r.* Atrossarse, etc. *Arregazarse*.
Arremasad, da. *p. p.* de arremassar. *Arrebatado*, da.
Arremassar. *v. a.* Dursên ab violència. =Agrenar demunt demunt. *Arrebatarse* ô *arrastrar*.
Arremolinad, da. *p. p.* de arremolinarse. *Remolinado*, da. =*Acarado*, da.
Arremolinarse. *v. r.* Ajuntarse molt. *Remolinarse*. =Els xûts quând ténen calor. *Acararse*.
Arrendad, da. *p. p.* de arrendar. *Arrendado*, da. =Pastura. *Alenguada*.
Arrededor, ra. *m. f.* El qui dona lo arrendament. *Arrendador*, ra. =El qui el reb. *Arrendatario*, ria ô *arrendador*, ra.
Arrendement. *m.* Llogament. =El prèu. *Arrendamiento*. =De pasturas. *Alenguamiento* ô *arrendamiento de pastos*.
Arrendar. *v. a.* Llogar alguna còsa, *v. g.* possessió. *Arrendador*. =A mitjas. *Arrendar pan por metad*. =Per un bossí de pâ: barâto. *Por*

pedazo de pan.—Pasturas. *Arrendar los pastos* ò *alenguar.*—À dos y tèrs. *A terrage.*
 Arrepentid, da. p. p. de arrepentirse. *Arrepentido, da* ò *pesaroso, sa.*
 Arrepentida. f. Dòua qui, voléntse corretgir de sa sèua màla passáda vida, se retira á llòc fundád apòsta, v. g. á la Piedát para las arrepentidas. *Arrepentida.*
 Arrepentimént. m. Dolor, pèsar de haver dit ò fèt alguna cosa. *Arrepentimiento.*
 Arrepentirse. v. r. Tenir un vertader dolor de haver dit ò fèt alguna còsa. *Arrepentirse.*
 Arréra. adv. per apartar la gènt. *Atras.*—De pàrt derréra: pe s'esquena. *Por las espaldas.*—De pàr derréra: no. *Por parte detras.*—Quedar derréra: sàber màncu que àltri. *Quedarse atras.*—Tornar arréra en camí. *Volver atras* ò *desandar.*—Desdirse de lo promès, faltar á sa paráu-la. *Volverse atras.*
 Arréra. Interjecció para fer aturar al bestiar. *Cho* ò *jo.*
 Arressés. m. Abrigo des fret. *Abrigaño.*
 Arretglád, da. p. p. de arretglar. *Arreglado, da.*
 Arreglâdaméut. adv. Conforme rétgla. *Arregladamente.*
 Arretglamént. m. Rétgla, orde. *Arreglamento.*
 Arreglar. v. a. Dispòndre segóus rétgla. *Arreglar.*
 Arretglarse. v. r. Conformarse á rétgla, moderarse, contenir-se. *Arreglarse.*
 Arrèu. adv. Seuse dexar res. *A red barradera.*
 Arrèu. m. Peyta, aderént de una còsa principal. *Arreos.*
 Árri ò arri. Interjecció per fer caminar al bestiar. *Arre.*
 Arriáda. f. Burricia. *Asnada.*
 Arrianisme. m. La heregia de Àrio. *Arianismo.*
 Arriàno, na. adj. Sectári de Àrio ò doctrina sèua. *Ariano, na.*
 Arriar. v. a. Abaxar velas ò bandéras. *Arriar.*—Gúmeras ò càhs: amòllarlos á pòc á pòc. *Arriar los cabos.*—En bánda: amòllarlos del tot. *Arriarlos en banda.*
 Arriba no arriba. adv. Noy hà res de més, àntes de màncu. *Si alcanza, no llega.*
 Arribád, da. p. p. de arribar. *Arribado, da.*
 Arribáda. f. Venguda. *Arribada* ò *llegada.*
 Arribar. v. n. Còsa conegnda. *Arribar* ò *llegar.*—À alguna còsa: bastarli. *Llegar* ò *alcanzar d...*—Al càbdèllar: á s'enfrónt. *Llegar al cabo.*—À missas ditas: tàrd. *Llegar al its missa est* ò *d las aceitunas.*—À sas tres pedretas: al major apuro. *Llegar d las dagas.*—Primer á sa jòya. *Ganar la palmeta* ò *palmatoria.*—De hòn tòc: en hòna ocasiò. *Llegar de paleta.*—Sas onas

al cèl: sèr molt gròssas. *Andar el mar por las nubes.*—À sas oreyas: noticia. *Llegar d los oídos.*—Tàrd. *Tarde.*—No arribar es Cristo á sas mònj-as: no poder concluir ò acabar una còsa. *Quedarse manco.*—No arribar á sas sòlas de sas sabátas de un: sèr inferior á éll en habilitát, ciència, etc. *No llegar d la suela del zapato* ò *al zancajo de uno.*—No my arriba la vista: no poder veurer la còsa. *No avisto.*
 Arriesa. f. Burricia. *Asnada.*
 Arriènc, ca. adj. Burro ò pertañént á àse. *Asnino, na.*
 Arriéro. m. Conductor de bestiar de tragi. *Arriero.*
 Arrièt. m. Àse petít. *Asnillo* ò *rozno.*
 Arrimád, da. p. p. de arrimar. *Arrimado, da.*
 Arrimar. v. a. Acostar. *Arrimar.*
 Arrimarse. v. a. Acostarse, arrambarse. *Arrimarse.*
 Arrimo. m. Favor, protecció. *Arrimo.*
 Arriòt. m. Àse gròs ò hòmo burròt. *Asnazo.*
 Arrisc. m. Atrevimént. *Osadia.*
 Arriscád, da. p. p. de arriscar. *Arriscado, da.*—adj. Atrevíd, temerári, intrèpido. *Arriscado, da.*
 Arriscâdamént. adv. Temeràriamént. *Arriscadamente.*
 Arriscadíssim, ma. sup. *Arriscadísimo, ma.*
 Arriscamént. m. La acció de arriscarse. *Arriscamiento.*
 Arriscar. v. a. Esposar á la ventura, posar en perill. *Arriesgar* ò *arriscar.*—À risca la ventura: será lo que será. *A Dios y d la ventura.*
 Arriscarse. v. r. Atrevir-se, no tèmer perill algún. *Osar.*
 Arrissád, da. p. p. de arrissar. *Erizado, da.*
 Arrissar ò arissar. v. a. Posar pels, cabèys, puas drets. *Erizar.*
 Arrizarse. v. n. Posarse drets pels, etc. *Erizarse.*
 Arrobamént. m. Elevació de la ànima en la contemplació de las còsas divinas. *Elevacion* ò *arrobamiento.*
 Arrobarse. v. r. Elevar-se la ànima en la contemplació de las còsas divinas. *Arrobarse.*
 Arroccád, da. adj. Intrèpido, resòlt, temerári. *Arrojado, da.*
 Arroccâdamént. adv. Ab intrepidès, ab temeridát. *Arrojadamente.*
 Arrocamént. m. Intrepidès, temeridát. *Arrojamiento.*
 Arrocar-se. v. r. Tirarse, precipitarse, empèndrer alguna còsa sense consideració, no tèmer á res. *Arrojarse.*
 Arroco. Atrevimént, intrepidès, presumció. *Arrojo.*
 Arroçaciò. f. El àcte de arroçar y arroçarse. *Arroçacion.*

Arrogâd, da. *p. p.* de arrogar. *Arrogado*, da.
Arrogador, ra. *m. f.* El qui se apropia còsas de altre. *Arrogador*, ra.
Arrogância. *f.* Supèrbia, insolència. *Arrogancia*.
Arrogant. *adj.* Supèrbo, insolent. *Arrogante*.
Arrogantment. *adv.* Ab insolència. *Arrogantemente*.
Arrogar. *v. a.* Atribuir á àltre, *v. g.* sa culpa.
 = Usurpar còsas de àltre. *Arrogar*.
Arrogarse. *v. r.* Atribuirse, apropiarse còsas de àltre. *Arrogarse*.
Arromengâd, da. *p. p.* de arromengar. *Arremangado*, da. = *Enfaldado*, da ò *sofaldado*, da.
Arromengar. *v. a.* Atrossar: los bràssos. *Arremangar*. = Vestit. *Arremangar*, *enfaldar*, *sofaldar*.
Arromangarse. *v. r.* Atrossarse. *Arremangarse*. = El vestit. *Arremangarse*, *enfaldarse*, *sofaldarse*. = Pèndrer empèño. *Arremangarse*.
Arromaugây. *m.* La acció de arromengarse. *Remango*, *enfaldo* ò *sofaldo*.
Arronsâd, da. *p. p.* de arronsarse. *Encogido*, da ò *contraído*, da.
Arronsamént. *m.* El àcte de arronsarse. *Encogimiento*. = De nirvis. *Crispatura* segòns los anatómics. = Des dits, malaltia. *Gafedad*.
Arronsarse. *v. n.* Arrufarse dits, etc. *Encogerse y contraherse*.
Arrôp. *m.* Most de vi cuyt mòlt al fòc. *Arrope*.
Arrôs. *m.* Còsa molt coneguda. *Arroz*. = De bota: cròsta qui se apèga á sas botas en que há estád vi. *Raspaduras de vino* ò *tdrtaro*. = Arrôs y càrn cuynada: couvite esplèndido. *Arroz y gallo muerto*.
Arrossar. *m.* El terréno sembrâd de arrôs. *Arrozal*.
Arrosser. *m.* El qui ven arrôs, ò qui en menja de gust. *Arrozero*.
Arrufâd, da. *p. p.* de arrufar. = *adj.* Cobârd, temoréc. *Encogido*, da. = Devòre es fòc. *Aclocado*, da ò *acurrucado d la lumbrè*.
Arrufamént. *m.* Contracció. = Temor, pò, sumissió. *Encogimiento*.
Arrufar. *v. a.* Contrèurer, retirar. *Encoger*. = Sas espàllas: no tornar respòsta. *Encoger los hombros*. Tenir pò: fer un movimént involuntâri alsant sas espàllas y abaxant es càp. *Encogerse de hombros*.
Arrufarse. *v. r.* Tenir pò, pèrder corâtge. = Humillarse. *Encogerse*.
Arruinâd, da. *p. p.* de arruinar. *Arruinado*, da.
Arruiador, ra. *m. f.* El qui arruina. *Arruinador*, ra.
Arruinamént. *m.* El àcte y efecte de arruinar. *Arruinamiento*.
Arruinar. *v. a.* Destruir, dañar. *Arruinar*.
Arruiarse. *v. r.* Destruirse, causarse sa pròpia

ruína, càurer un edifici per vèy. *Arruinarse*.
Arrûx. *m.* Crit per fer fugir galinas, animals. *Ox*. = Fòre de aquí. *Oxte*.
Arruxâd, da. *p. p.* de arruxar. *Ojeado*, da. = *Amoscado*, da.
Arruxador, ra. *m. f.* El qui arruxa. *Ojeador*, ra.
Arruxador. *m.* Instrument per arruxar sas moscas. = Sa coua de animal. *Mosqueador*.
Arruxar. *v. a.* Fer fugir. = Fer axecar sa càssa. *Ojear*. = Sas moscas: atupar. *Mosquear*: Ferla, fugir. *Amoscar*. = Arruxarse sas moscas: ferlas fugir. *Amoscarse*: respòndre á los càrregs ò objeccions. *Sacudirse las moscas*.
Arsenâl. *m.* Llòc ahònt se fân ò se adoban bàrcos. *Arsenal*.
Arsenic. *m.* Metàll gris. *Arsénico*.
Arsó. *m.* Péssa de fust que se pòssa demunt càda càb de bàst. *Arson*.
Ârt. *m.* Agregât de rètgles per fer una còsa. = Ofici. = Artifici. = Habilidad, màña. *Arte*. = De pagès. *Labranza*. = Mâl ârt.: bruxeria. *Echicerta*. = Ârts. *m. pl.* Lliberàls: llògica, física y metafísica. *Artes liberales*. = Bèllas: retòrica y poesia. *Bellas artes*. = Mécânicas: las qui necessitan de màns. *Mecánicas*.
Ârtèfacto. *m.* La òbra mecànica fèta segòns ârt. *Artefacto*.
Artemisa. *f. pl.* *Artemisa y artemisia*.
Artèria. *f.* Conducte qui reb la sâng del còr, y la du á totes las pàrts del còs. *Arteria*.
Arterieta. *f.* Artèria petita. *Arteriola*.
Artesonât. *m.* El agregât de flòrs quey há en fàbrica de escultura. *Artesonado*.
Artètic, ca. *adj.* Se diu en mèdècina de las malaltias qui atâcan sas juntas del còs, y de los remèys qui las curan. *Artético*, ca.
Ârtic, ca. *adj.* Pertañent á sa tramuntàna. *Artico*, ca ò *drético*, ca.
Article. *m.* Divisió de capitols. = Càda parâula separâda en un dictionâri. = Càda pregunta que se fâ en un interrogatòri. = Càda un des punts de una capitulació ò de pâu. = Juntura d'òs en còs de animal. = Lo qui distingèix el gènero y nombre de las còsas. *Artículo*.
Articulació. *f.* La juntura de los mèmbrs y dits. = La pronncia ò pronunciació clâra y distinta de las parâulas. *Articulacion*.
Articulâd, da. *p. p.* de articular. *Articulado*, da.
Articulâdamént. *adv.* Clâramént, distintamént. *Articuladamente*.
Articular. *adj.* Pertañent á article ò juntura. *Articular*.
Articular. *v. a.* Parlar, pronunciar clar y distintamént sas parâulas. = Ajuntar un òs á àltre. = Pro-

posar articles per los quals se hân de examinar los testimonis. *Articular*.

Articulârmént. *adv.* Clâramént. *Articularmente*.

Artífice. *m.* El qui eczercita algún ârt, majorment mecânic, y el qui té ârt para lograr lo que intenta. *Artífice*.

Artifici. *m.* Óbra, máquins, habilitât, mètodo, ciència. *Artificio*.—Traydoría para engauar. *Artificio* ô *artimaña*.

Artificiâl. *adj.* Lo que se fâ per ârt ô industria. *Artificial*.

Artificiâlmént. *adv.* Ab artifici. *Artificialmente*.

Artificiós, *sa. adj.* Fét segóns rétglas del ârt.—Industriós, ingeniós, fét de mâ de mêtstre.—Traydor, belitre, enganador. *Articioso, sa*.

Articiosamént. *adv.* Segóns rétglas de ârt, ingeniosamént. *Articiosamente*.

Articiosíssim, *ma. sup.* *Articiosísimo, ma*.

Artiller. *m.* El qui professa la facultât de la artillería, y el qui servèix en ella. *Artillero*.

Artillería. *f.* Tot el pertrét de guèrra qui comprèn canóns, bombas, morters.—El ârt qui dona rétglas para el us de las máquins de guèrra. *Artillería*.—Cuérpo de artillería: el agregât de officiâls qui servexen en ella. *Cuerpo de artillería*.—Pârque de artillería: llòc destinâd para reunir el per trét de artillería. *Parque de artillería*.—Tren de artillería: el conjúnt del pertrét de ârmas de guèrra y municions, y de lo necessari para son traspòrt y servici. *Tren de artillería*.—Artillería volânt: la que se usa en las batâllas, y las péssas son de menor calibre. *Artillería volante*.—De campâña: lo matèix que volânt. *De campaña*.—De siti: la gròssa y la que se usa còntre las fortificacions. *Gruesa* ô *de sitio*.—Clavar la artillería: posar clâus al uy del canó para inutilisarlo. *Clavar la artillería*.—Muntar la artillería: posar sas péssas demúnt sas curéñas. *Montar* ô *encabalgat la artillería*.—

Desmuntarla: llévar sas péssas de demúnt sas curéñas. *Desmontarla*.

Artista. El qui eczercita ô estudia alguna ârt. *Artista*.

Artofilas. *f.* Costellació de estréllas. *Artofilas*.

Artoritas. *m. pl.* Herétges qui consagrâvan en pâ y formâtge. *Artoritas*.

Arturo. *m.* Estrélla de priméra magnitud. *Arturo*.

Arxidúc. *m.* Títol del emperador de Alemânia, especiâlmént de los seus fiys. *Archiduque*.

Arxiducâl. *adj.* Pertañent á arxidúc. *Archiducal*.

Arxiducât. *m.* La dignidât y territòri del arxidúc. *Archiducado*.

Arxillaút. *m.* Instrumént músic. *Archilaud*.

Arxipiélago. *m.* Pârt de mar poblâd de islas. *Archipiélago*.

Arxipréste. *m.* Dignidât eglesiástica. *Archipreste*.

Arxiu. *m.* Llòc para guardar papers.—Confidént, depositâri de los majors secrèts de algú. *Archivo*.

Arxivâd, *da. p. p.* de arxivar. *Archivado, da*.

Arxivar. *v. a.* Posar, depositar en arxiu. *Archivar*.

Arxiver. *m.* El encarregâd del arxiu. *Archivero*.

AS.

Âs. *m.* Un sòl punt señalâd en un dels costâts de un dau ô de una cârta de jugar.—Una moneda de arâm de los româns, qui valia una lliura de dotze unsas. *As*.

As. Article en llòc de al. *Al*.

Ascabús ô arcabús. *m.* Escopeta, fusell. *Arcabuz*.

Ascabussâda. *f.* Tir de ascabús. *Arcabuzazo*.

Ascabussatjàd, *da. p. p.* de ascabussatjar. *Arca-buceado, da* ô *fusilado, da*.

Ascabussatjar. *v. a.* Matar ab tir de fusell. *Arca-bucear* ô *fusilar*.

Ascabussèt. *m.* Ascabús petít. *Escabucete*.

Ascendència. *f.* La sèrie de pâres, âvis, bisâvia, etc. *Ascendencia*.

Ascendént. *m.* El pâre, âvi, etc. de qui descendèix un.—*adj.* El qui puja, munta. *Ascendiente*.—La estrélla qui se déxa vèurer en el naxement de algú, per la qual fâlsament se pronostica la bôna ô mâla sòrt de éll. *Ascendente*.

Ascensió. *f.* La acció de pujar.—Per esclència la pujâda de Cristo al cèl, y la fésta en que se celèbra aquèsta pujâda. *Ascension*.

Ascensionâl. *adj.* Térme astronômico. *Ascensional*.

Ascénso. *m.* Promoció á dignidât ô empleyo més considerâble que los que se tenia. *Ascenso*.

Asceta. *m.* El qui de una manera particular se dedica á la perfecció cristiâna. *Asceta*.

Ascètic, *ca. adj.* Relatiu á los eczercicis de la vida espiritual. *Ascético, ca*.

Ascios. *m. pl.* Los habitânts de la sôna tòrrida. *Ascios*.

Ascites. *f.* Infló des ventrèy. *Ascites*.

Asclepiadéo. *m. Vérs.* *Asclepiadeo*.

Âsco. Disgút, fâstítz, òy. *Asco* ô *usgo*.—Fer âsco. *Hacer asco*.—De alguna còsa: despreciarla. *Hacer ascos de...*

Asconéllas. *f. pl.* Instrumént per dur òbra de gèrrer, gârbas, etc. *Angarillas*.

Âse. *m.* Animâl bén conegú. —Hòmo ignorânt, torpe, burro. *Asno, borrico, burro* ô *jumento*. —Carregâd de lletas: el hòmo qui liâ estudiâd molt; perô sense crítica. *Burro cargado de le-*

tras. = Ensellad: molt torpe. *Burro con albarda.*
 = De quatre pòtas: burròt. *De cuatro suelas.*
 = Presumid: qui vòl fer de sabúd, y nou es. *Esciolo ô faralon.* = Àse qui càu: el qui fà arriadas. *Tonto que se cae d pedazos.* = Més àse que en Taléca: molt ignorànt. *Mas necio que su zapato.* = Càurer de s'ase: conèxer el error y de-xarló. *Caer de su asno ô de su burro.* = Fer s'ase per no pagar s'hostalátge: Fer el desentès. *Hacer el memo.* = Ferla d'ase y seca: una grân burrada. *Hacerla cerrada.* = Sense dir àse ni bèstia: entrar ô anarsèn sense dir res. *Sin decir cho ni arre.* = Tròs d'ase: torpe hòmo. *Pedazo de borrico.*
Asèt. m. Àse petit. *Asnico, illo ito.*
Asfalt. m. Un betúm. *Asfalto.*
Àsma. m. Aufagó. *Asma.*
Asmàtic, ca. adj. El qui patèix àsma. *Asmático, ca.*
Asmús, sa. adj. Pòc parlànt. *Casurro, ra.* = Instrument de tày. *Embotado, da.* = Indispòst el hòmo. *Malguisado, da.* = De sas dénts. *Dado, da de dentera.*
Asmussad, da. p. p. de asmussar. *V. Asmús.*
Asmussar. v. a. Fer impressió àgre en las dénts. *Dar dentera.* = Espeñar es tày á instruments de tày. *Embotar.*
Asó. m. Àse petit. *Asnillo, ico, ito.*
Aspècte. m. L'imatge que un objècte representa á la vista. = Vistà de un objècte. = Càre. = Situació de un planeta respècte al àltre. *Aspecto.*
Asperesa. f. La calidat de lo àspre. *Aspereza.*
Aspèrges. f. Ceremònia eglésiàstica qui se fà càda diumenge en el tèmple. = Sòlpassada. *Asperges.* = Fer aspèrges: fer fugir. *Ahuyentar.*
Aspersió. f. El àcte de donar aspèrges. *Aspersión.*
Àspia. f. Instrument para fer ràms de sas fuadas. *Aspa.*
Aspiad, da. p. p. de aspiar. *Aspado, da.*
Aspiador, ra. m. f. El qui aspia. *Aspador, ra.*
Aspiar. v. a. Fer ràms ab àspia. *Aspar.*
Aspid. m. Serpènt venenosa. = Hòmo colèric. *Aspid.*
Aspiració. f. Lo alè. = La fòrsa ab que se pronuncian las vocals á qui antecedeix la lletra *h.* = Eucès, afècte de la ànima en vés de Déu. = Lo espây menor que se páusa en la música. *Aspiración.*
Aspirad, da. p. p. de aspirar. *Aspirada, da.*
Aspirànt. p. a. de aspirar. = *m.* El qui aspira á entrar en qualsevòl societat. *Aspirante.*
Aspirar. v. a. Estirar s'alè. = Preténir ô desitjar alguna còsa. = Pronunciar de gorgamèlla. *Aspirar.*
Àspre, ra. adj. Àgre, desigual, escabrós. = Rigu-

rós, dur, malèyt, grosser. *Aspero, ra.*
Àspre. m. Estàca qui se pòsa á cep paraque se aguànt dret. *Rodrigo.* = Posar àspres. *Rodrigar.*
Asprèt, ta. adj. Un pòc àspre. *Asperillo, illa.*
Asprissim, ma. sup. Molt àspre. *Asperosísimo, ma.*
Asprisissimamént. adv. Ab molta asprura. *Asperosissimamente.*
Aspríu, na. adj. Rignrós, malèyt, etc. *Aspero, ra ô cerril.*
Asprura. f. V. Asperesa. *Aspereza.*
Asquerós, sa. adj. Brut, oyós. *Asqueroso, sa.*
Asquerosamént. Pòrquemént. Asquerosamente.
Asquerossidat. f. Brutó, porqueria. *Asquerosidad.*
Assaborid, da. p. p. de assaborir. *Saboreado, da.*
Assaborir. v. a. Tastar. *Catar, provar, gustar.* = Pèndrer molt de gust. *Saborearse, ant. Asaborir.*
Assaciad, da. p. p. de assaciar. *Saciado, da.*
Assaciar. v. a. Afartar y satisfer el apetit ô desitx de menjar ô bèurer, ô de àltra còsa. *Saciar.*
Assaciar-se. v. r. Afartarse, satisfer lo apetit de..., etc. *Saciarse, hartarse.*
Assadöllarse ô assodöllarse v. r. Afartarse. *Hartarse.*
Assahonad, da. p. p. de assahonar. *Curtido, da ô zurrado, da.*
Assahonador, ra. Calatraví. *Curtidor, ra, zurrador, ra ô blanquero, ra.*
Assahonar. v. a. Adobar los calatravins pèlles, cuyros. *Curtir ô zurrar.*
Assalariad, da. p. p. de assalariar. *Asalariado, da.*
Assalariar. v. a. Assaàliar ô donar salári ô sòm. *Asalariar.*
Assàlt. m. Atàc ab impetu para pèndrer alguna còsa. *Asalto.*
Assaltad, da. p. p. de assaltar. *Asaltado, da.*
Assaltador. m. El qui assàlta. *Asaltador.*
Assaltar. v. a. Envestir ab impetu, sosprènder de improvís. *Asaltar.*
Assamblèya. f. Junta, concèy. *Asamblea.*
Assantad, da. p. p. de assantar. *Asentado, da.* = *adj.* Judiciós, reposad. *Asesado, da.*
Assantar. v. a. Posar fòrt, àllistar, notar, agradar. *Asentar.* = Posar per escrit. *Asentar ô sentar.* = Plàssa: fèrse soldat. *Sentar plaza.*
Assantar. v. n. Convenir, quadrar, venir bé. *Asentar.*
Assantarse. v. r. Edificis nòns. *Tomar asiento.* = El menjar. *Sentar bien.* = Mál. *Asentarse.* = Reposarse, cobrar sefny. *Asesar.*
Assarronad, da. p. p. de assarronar. *Tundido, da, golpeado, da.*
Assarronar. v. a. Atopar ab bestó. *Tundir d pa-*
los. Ab tòcs. *Tundir ô golpear ô sacudir el b-*
lago.

Assatjàd, da. *p. p.* de assatjar. *Ensayado*, da.
Assatjar. *v. a.* Provar ô vèurer si una còsa està ô diu bé. *Ensayar*.
Assàtx. *m.* El àcte de assatjar. *Ensayo*.
Asseguració. *f.* El àcte y efècte de assegurar. *Aseguramiento*. *ant.* *Aseguracion*.
Asseguràd, da. *p. p.* de assegurar. *Asegurado*, da.
Asseguràdamént. *adv.* Seguramént. *Seguramente*. *ant.* *Aseguradamente*.
Assegurador, ra. *m. f.* El qui assegura. = El qui fà hò un bàrco ô sas marcadurias del seu carregamént. *Asegurador*, ra.
Asseguràusa. *f. ant.* Seguridàt. *Aseguranza*.
Assegurar. *v. a.* Afirmar, donar firmesa á una còsa, preservar de ruína, posar pres, fer hò bàrco y los seus gêneros, donar per cèrt, afiansar, etc. *Asegurar*.
Assegurát. *adv.* Cèrtamént. *Seguramente*.
Assemblàusa. *f.* El àcte de assemblar. *Semejanza*.
Assemblàd, da. *p. p.* de assemblar. *Asemejado*, da. *ant.* *Asemblado*, da.
Assemblar. *v. n.* Tenir conformidàt ab algú ô ab alguna còsa. *Asemejar*, y *ant.* *Asemblar*.
Assemblarse. *v. r.* Tenir relació, conformidàt ab alguna còsa. *Asemejarse*. = Tàut s'assemblan còm s'atàfien. *Tanto se parecen como el huevo d la castaña*.
Assentid, da. *p. p.* de assentir. *Asentido*, da.
Assentir. *v. a.* Fer el parèr de algú, convenir ab la séua opinió. *Asentir*.
Assentista. *m.* El qui se encarrega de las provisióms de un eczèrcit, hospitál, etc. *Asentista*.
Assenàlåd, da. *p. p.* de assenàlar. *Señalado*, da, y *ant.* *Aseñalado*, da. = De la mà de Déu. *De la mano de Dios*.
Assenàlådament. *adv.* Especiàlmént, expressamént. *Señaladamente*, y *ant.* *Aseñaladamente*.
Assenàlar. *v. a.* Notar, indicar, mostrar, donar á conèxer, donar hòra, dia, etc. = Atribuir, *v. g.* sòu, salari. = Fer una ferida, blaura á sa càre. = Dir alguna còsa en tèrmes esprèssos, donar avís ab señas, etc. *Señalar*, y *ant.* *Aseñalar*. = Ab so dit. *Con el dedo*.
Assenàlarse. *v. r.* Distingir-se, fèr-se célebre, etc. *Señalarse*, y *ant.* *Aseñalarse*.
Asséo. *m.* Limpiesa, netedàt. *Aseo*.
Assequible. *adj.* Lo qui se pòt conseguir. *Asequible*.
Asserció. *f.* AfirMACió. *Asercion*.
Asserenàd, da. *p. p.* de asserenar. *Serenado*, da, y *ant.* *Aserenado*, da.
Asserenar. *v. a.* Passar á sa serena. *Serenar*, y *ant.* *Aserenar*.
Assertíu, iva. *adj.* AfirMATÍu. *Asertivo*, va.

Assertivamént. *adv.* Ab afirmació. *Asertivamente*.
Assèrto. *m.* Asserció segóns los filosòfs. *Aserto*.
Assertòri. *adj.* V. Juramént. *Asertorio*.
Assessinàd, da. *p. p.* de assassinar. *Asesinado* da.
Assessinar. *v. a.* Matar de càs pensàd, de trahició. = Trahir á un de qui se teua confiansa. *Asesinar*.
Assesinàt. *m.* Mòrt de trahició y de càs pensàd. = Trahició fèta al qui confiava. *Asesinato*.
Assessino. *m.* Matador ô el qui màta de càs pensàd ô de trahició. = Traydor á aquèll qui confiava. *Asesino*.
Assessor. *m.* El qui judica juntamént ab jutge principal. = El qui dona consèys. *Asesor*.
Assessoria. *f.* El empleyo del assessor. = Apuntaments del assessor. *Asesoria*.
Assèurer. *v. a.* Posar dins cadira, etc. *Asentar* ô *sentar*. = Campàua. *Empinar*. = Dins es llit. *Incorporar en la cama*.
Assèurerse. *v. r.* Posarse en sas àncas demúnt algú llòc. *Asentarse* ô *sentarse*. = Dins es llit. *Incorporarse en la cama*. = Á la poltrona. *Arrellanarse*.
Asseveració. *f.* AfirMACió. *Aseveracion*.
Asseveràd, da. *p. p.* de asseverar. *Aseverado*, da.
Asseveràdamént. *adv.* Ab afirmació. *Aseveradamente*.
Asseverància. *f.* Asseveració. *Aseverancia*.
Asseverar. *v. a.* AfirMAR, assegurar, testificar. *Aseverar*.
Assayhonàd, da. *p. p.* de assayhonar. *Emelgado*, da.
Asseyhonar. *v. a.* Fer sayhóus: dexar un bossi de tèrra sense llaurar entre dos solcs. *Amelgar* ô *emelgar*.
Assí. *adv.* Aquí. *Aquí*. = Aquídessà. *A esta otra parte*. = De assí en avànt. *De aquí en adelante*.
Àssia. *f.* Una de las quàtre pàrts del mon. *Asia*.
Assiàtic, ca. *adj.* Naturál de ô pertàfient á Assia. *Asiático*, ca ô *asiano*, na.
Assiduamént. *adv.* Frecuètmént. *Asiduamente*.
Assiduidàt. *f.* Frecuència. *Asiduidad*.
Assiduo, ua. *adj.* Continuo, frecuènt. *Asiduo*, ua.
Assiéuto. *m.* Mòble, *v. g.* cadira per sèurer. = Púesto que se té en una junta, tribunál, etc. = Collocació qui té uua còsa demúnt àltra. = Prudència, madurès. = Residència ô habitació en algú llòc. *Asiento*. = De collèt de capèllà. *Alzacuello*. = El dé derrèra de cocho. *Testera*. = El de devàut. *Asiento al vidrio*. = Per llantó. *Lamparin*.
Assignàble. *adj.* Lo que se pòt assignar. *Asignable*.
Assignació. *f.* La acció de assignar. *Asignacion*.
Assignàd, da. *p. p.* de assignar. *Asignado*, da.
Assignar. *v. a.* Destinar, collocar, señalar, indi-

car, notar. *Asignar*.

Assignatura. *f.* La matèria que há de tractar un catedràtic, un lector, y que há de explicar á los dexebls. *Assignatura*.

Assilo. *m.* Llòc de refugi para los delinquents. = Llòc de seguretât de ahont no se pôt trèurer á un. = Protecció, favor, franquesa, immunitât. *Asilo*.

Assimilació. *f. ant.* Semblânsa. *Asimilacion*.

Assimilâd, *da. p. p.* de assimilar. *Asimilado, da*.

Assimilar. *v. n. a. y r.* Fer semblânt ô presentar côm á semblânt. *Asimilar*.

Assinteton. *m. fig. ret.* Fâlta de conjuncions en el discûrs. *Asinteton*.

Assirio, *ria. adj.* El naturâl ô lo pertañent á la Assiria. *Asirio, ria*.

Assistència. *f.* Presència. = Ajuda, favor, socorro. = Empléyo honorífic á Sevilla corresponent á Corretjidlor. = Protecció, servici, ect. *Assistencia*. = Assistências. *f. pl.* Lo que se dona á un para viurer. *Assistencias*.

Assistént. *p. a.* de assistir. = Criâd de un militar. = Bisbe qui ajuda á la cerimônia de consagrar á âltre bisbe. = El primer magistrât de Sevilla. = El religiós qui assisteix al sêu generâl para ajudarli en sas funcions. *Asistente*.

Assisténta. *f.* La dâma de honor qui quèda en el palácio de la réyna. = Criâda secular en un convent de religiosas militars. *Asistenta*.

Assistíd, *da. p. p.* de assistir. *Asistido, da*.

Assistir. *v. a.* Concórrer, sêr present, acompanyar, ajudar, socórrer, servir interinament, protegir, etc. *Assistir*.

Assò. Prouòm. *Eso ô esto*.

Assocâd, *da. p. p.* de associar. *Apretado, da*.

Associar. *v. a.* Posar en apriêto. *Apretar*.

Associâble. *adj.* *Asociable*.

Associaçió. *f.* *Asociacion*.

Associâd, *da. p. p.* de associar. *Asociado, da*.

Associar. *v. a.* Agregar, ajuntar. *Asociar*.

Associarse. *v. r.* Juntar á un âltre ô ab éll para fer alguna còsa. *Asociarse*.

Assolació. *f.* Destrucció. *Desolacion, ant. Asolacion*.

Assolâd, *da. p. p.* de assolar. *Asolado, da*.

Assolador, *ra. m. f.* El qui assòla. *Asolador, ra*.

Assolar. *v. a.* Destruir, arruinar, arresar. *Asolar*.

Assolarse. *v. r.* Pèrder, destruirse. = Aclarirse los licors, y sa brutó anar á nes fons. *Asolarse*.

Assoleyâd, *da. p. p.* de assoleyar. *Asoleado, da*.

Assoleyador. *m.* Llòc bô para assoleyarse. *Solana y solejar*.

Assoleyar. *v. a.* Posar alguna còsa al sòl. *Asolear*.

Assoleyarse. *v. r.* Pèndrer es sòl. *Asolearse*.

Assombrâd, *da. p. p.* de assombrar. = *adj.* Espan-

tâd. *Asombrado, da*.

Assombrar. *v. a.* Espantar, causar admiració. = Fer ombra. *Asombrar*.

Assombrarse. *v. r.* Admirarse, espantar-se, quedar inmòble. *Asombrarse*.

Assombro. *m.* Admiració, espânt. *Assombro*.

Assombrós, *sa. adj.* Admirâble, espantós. *Assombroso, sa*.

Assombrosament. *adv.* Admirâblement, espantosament. *Assombrosamente*.

Assonância. *f.* Consonância, el âcte de avenirse dos sòns. = Semblânsa perfectâ de sòns en la terminació de las parâulas. *Asonancia*.

Assonânt. *m.* Semblânsa imperfectâ en la terminació de las parâulas. *Asonante*.

Assonantâd, *da. p. p.* de assonantar. *Asonantado, da*.

Assonantar. *v. a.* Mesclar los poêtas ab vèrsos consonânts vèrsos assonânts. *Asonantar*.

Assor. *m.* Àve de repíria. *Azor*.

Assos. *m. pl.* Térme de jugador de pastanâgas quând cada dâu pinta un nombre hu. *Ases*.

Assòt. *m.* Instrumént ab que se assòta, y el tòc donâd ab éll. = Calamidât, plâga, càstig de Déu. *Azote*. = De cotxer. *Azote ô manopla*.

Assotâd, *da. p. p.* de assotar. *Azotado, da*.

Assotâda. *f.* La acció de assotar, atupâda. *Azotaina*.

Assotador, *ra. m. f.* El qui assòta. *Azotador, ra*.

Assotânt. *m.* Aquèll qui en âltre témps se assotâva en la processó de dijòus ô divèndres sânt. *Disciplinante*. = Penitèns qui se assòtan fòrt. *Azotados*.

Assotar. *v. a.* Donar assòts. *Azotar*, y en estil familiar. *Plantificar*.

Assotarse. *v. r.* Donarse assòts. *Azotarse*. = Menjar molt. *Atracarse*.

Assumpció y Assunció. *f.* Pujâda de algún á dignidât ô empléyo. = La pujâda de Maria santíssima al cèl, y la fèsta de aquèsta. *Asuncion*.

Assunta. *f.* La fèsta de la assunció de Maria. *Asuncion*. = Nòm pròpi de dôna. *Asuncion ô Maria de la Asuncion*.

Assunto. *m.* Matèria sobre que se compôn, se escriu y se pârla. = Negòci, ocasió, subjècte. *Asunto*. = Mâl de aclarir. *Madeja sin cuenda*. = De no res. *Asunto de morondonga*. = El asunto es intrincâd: embuyâd. *El asunto es encrespado*.

Assusèna y mïllor assucèna. *f. pl.* y la sêua flôr blâncâ y olorosa. *Azucena*.

Assustâd, *da. p. p.* de assustar. *Asustado, da*.

Assustar. *v. a.* Donar ô causar susto. *Asustar*.

Assustarse. *v. r.* Pèndrer susto. *Asustarse*. = El bô ô fâcil de assustarse. *Asustadizo, za*.

Àst. m. Instrument para rostir alguna còsa. *Asador.* = Àst y òlla: expressió ab que se deuòta el molt de menjar quey hà, v. g. en un convite.

Arroz y gallo muerto.

Àsta. f. Pàlo llarg, v. g. aquells ab que duen es pàlio. *Vara.*

Astèlla. f. Bossí qui botèix de llèña quând la òbran, ò se romp. *Astilla* ò *raja.* = Fer astèllas, fer esfòrsos per fer ò acabar una còsa. *Arajatabla.*

Astèllad, da. p. p. de astèllar. *Astillado, da* ò *rajado, da.*

Astèllar. v. a. Fer astèllas. *Astillar* ò *rajar.*

Astèllas. f. pl. las qui botexen picant pédras. *Rocalla.*

Astèlleta, f. y astèllicó. m. Astèlla petita. *Astèlleta.* = Astèllicó aficad dins sa càrn de un. *Respingon.*

Asterisco. m. Estrèlleta axí * y servèix de nòta, ò denòta la páusa en el càut. *Asterisco.*

Astèt. m. Àst petit. *Broqueta.*

Astèllero. m. Llòc ahònt se fàn bàrcos ò se adoban. *Astillero.*

Astorád, da. p. p. de astorarse. *Embelesado, da.*

Astorarse. v. r. Embambarse. *Embelesarse.*

Astorgá, na. adj. El ò lo de Astorga. *Astorgano, na.*

Astrálagó. m. Mollura redona de capitèl ò gornisa. = Ornament qui circuèix la boca de canó. *Astrálagó.*

Astrál. adj. Pertañent á los ástros. *Astral.*

Astréa. f. Nòu poètic de la Justícia. *Astrea.*

Astricció. f. Compressió de un còs, tancadura des pòros, elècte de un estrugent. *Astriccion.*

Astrictiu, ua. adj. Lo qui restrèñy. *Astrictivo, va.*

Astricto, ta. adj. Forsád, obligád, restrèt. *Astricto, ta.*

Astrífero, ra. adj. poètic. Estrèllad. *Astrífero, ra.*

Astringència. f. Elècte de un astringent. *Astringencia.*

Astringent. adj. ò m. Lo qui restrèñy. *Astringente.*

Ástro. m. Estrèlla. *Astro.*

Astrolábi. m. Instrument de que los antígs astrònoms se servían para fer sas séuas operacions. *Astrolabio.*

Astròleg. m. Professor de astrología. *Astrólogo.* = Missèr, xerrador. *Abogado.*

Astrología. f. Ciència qui trácta de los ástros y dels séus movimènts. *Astrologia.* = Natural. La qui trácta de los efectes naturáls, còm pluja, vénts, etc. *Natural.* = Judiciària. La vana, superstitiosa y condemnada qui trácta de succèssos dependents de la voluntát, ò de còusas ocultas. *Judiciaria.*

Astrològic, ca. adj. Pertañent á astrología. *Astrológico, ca.*

Astronomía. f. Ciència qui trácta de la grandesa y movimènts dels ástros. *Astronomia.*

Astronòmic, ca. adj. Pertañent á la astronomía. *Astronómico, ca.*

Astronòmicament. adv. De un mòdo astronòmic. *Astronómicamente.*

Astròuomo. m. El professor de astronomía. *Astrónomo.*

Astucia. f. Sutilesa, cautèla, finura, traydoria. *Astucia.*

Asturiá, na. adj. De Asturias. *Asturiano, na.*

Astút, ta. adj. Traydors, sutils, fins. *Astuto, ta.*

Astutament. adv. Ab astucia. *Astutamente.*

Astutíssim, ma. sup. *Astutisimo, ma.*

AT.

Atác. m. Paper, pedás, espàrt embolicad per atacar àrmas de fòc. *Taco.* = Envestida, assàlt. = Insulto de malaltía. *Ataque.* = Eu es véntre. *Ataño.*

Atacád, da. p. p. de atacar. *Atacado, da.*

Atacador. m. El qui ataca. = El instrument ab que se ataca. *Atacador.* = Per atacar barrubíns. *Atacadera.*

Atacar. v. a. Apretar el atác dins la àrma. = Acometre, envestir. = Apretar á un en disputa, preteusió. *Atacar.* = Llana, v. g. dins un sàc paraque ny càpia més. *Recalcar.*

Atacarse. v. r. Menjar molt. *Atacar bien la plaza.*

Ataconád, da. p. p. de atacar. *Remendado, da.* = *Atacado, da.*

Ataconador. m. Taconer. *Zapatero de viejo.*

Ataconar. v. a. Adobar sabátas véyas. *Remendar.* = Apretar en disputas, burlar, robar. *Atacar.*

Atalayar. v. a. Registrar desde llòc àlt la campàña ò el mar. = Espiar lo que fàn ets àltres. *Atalayar.*

Atalonar. v. a. Caminar aviád. *Apeonar, talanear.*

Atanàssia. f. Espècie de lletra de imprènta. *Atanasia.*

Atàñer. v. a. Agafar al qui vá devànt. *Alcanzar.* = Ser parént. *Pertenecer.* = No me atañy res. *No es mi pariente.*

Atapíd, da. p. p. de atapir. *Tupido, da.*

Atapir. v. a. Pitjar sa ròba texiut, ò donar molt de menjar. *Tupir.*

Atapirse. v. r. Menjar molt. *Tupirse.*

Atarregar. v. a. Compòndre ab so martèl las ferraduras. *Atarragar.*

Ateisme. m. Opinió qui néga la eczistència de Dén. *Ateismo.*

Ateïsta. *m.* El qui n'ega la eczistència de Déu.
Ateïsta.

Atemorisâd, *da. p. p.* de atemorisar. *Atemorizado, da.*

Atemorisar. *v. a.* Intimidar, espantar, causar temor ô terror. *Atemorizar.*

Atemorisarse. *v. r.* Espantarse, acobardarse, etc. *Atemorizarse.*

Atemperaciô. *f.* La acció de atemperar. *Atemperacion.*

Atemperâd, *da. p. p.* de atemperar. *Atemperado, da.*

Atemperânt. *p. a.* El qui atempéra. *Atemperante.*

Atemperar. *v. a.* Reduir una còsa á son temperamént. = Dulsificar, trempar, moderar. *Atemperar.*

Atenayâd, *da. p. p.* de atenayar. *Atenazado, da* ô *atenaceado, da.*

Atenayar. *v. a.* Liévar á un delinquént bossús de càrn ab unas tenâyas flamatjânts. *Atenazar* ô *atenacear.*

Atenciô. *f.* La acció de aténdrer. = Cortesia, respecte. = Cuydado per oir ô escoltar. *Atencion.*

Aténdrer. *v. a.* Escoltar, posar atenciô. = Considerar, parar esmént. = Pèndrer cuidâdo de alguna còsa. *Atender.*

Atenéo. *m.* Societât litterària. *Ateneo.*

Ateniense. *adj.* De Athénas. *Ateniense.*

Atént. *p. a.* Irregular de aténdrer. = *adj.* El qui atén, pòsa atenciô, qui té aplicaciô. = Hòmo cortès, honrós, civilisâd, polític. *Atento, ta.*

Atentaciô. *f.* Atentât. = Proceimént còntre el orde y formas que prescriuen sas lléys. *Atencion.*

Atentâd, *da. p. p.* de atentar. *Atentado, da.*

Atentâlamént. *adv.* Còntre el orde establí per las lléys. *Atentadamente.*

Aténtamént. *adv.* Ab atenciô. *Atentamente.*

Atentar. *v. a.* Comètrer delicte capital. = Formar projècte còntre sas lléys. *Atentar.*

Atentatôri, *ria. adj. cur.* El qui aténta ô vâ còntre la autoridât de una jurisdicció. *Atentatorio, ria.*

Atentât. *m.* Empresa temerària y atrevida. = Grân delicte. *Atentado.*

Atentíssim, *ma. sup.* Molt atént. *Atentísimo, ma.*

Atentíssimamént. *adv. sup.* *Atentísimamente.*

Aterrâd, *da. p. p.* de aterrar. = *adj.* El qui ha pres tèrra auânt per mâr. = Pròp de tèrra parlânt de bàrcos. *Aterrado, da.*

Atèrramént. *m.* La acció de aterrar. *Aterramiento.*

Aterrar. *v. a.* Consternar, espantar, umplir de terror. *Aterrar.*

Aterrarse. *v. r.* Consternarse, etc. = Pèndrer tèrra los bàrcos. *Aterrarse.*

Aterronarse. *v. r.* Férse terròssos llaurânt. *Aterronarse.*

Aterrorisâd, *da. p. p.* de aterrorisar. *Aterrorizado, da.*

Aterrorisar. *v. a.* Causar terror. *Aterrorizar.*

Aterrorisarse. *v. r.* Pèndrer terror. *Aterrorizarse.*

Atès, *sa. p. p.* de aténdrer. *Atendido, da.* = *adj.*

Cortès polític, etc. *Atendido, da.* = Agraïds.

Agradecido, da ô *reconocido, da.*

Atesâd, *da. adj.* Fòrt, dur. = Robúst, animós, etc. *Tieso, sa.*

Atesorâd, *da. p. p.* de atesorar, etc. *V. Atesorar, etc.*

Atestaciô. *f.* Deposició dels testimônis. *Atestacion.*

Atestiguaciô. *f.* Declaraciô qui fâ un testimoni devânt un jutge, etc. *Atestiguacion* ô *atestiguamiento.*

Atestiguâd, *da. p. p.* de atestiguar. *Atestiguado, da.*

Atestiguar. *v. a.* Declarar, depositar, fer testimoni, afirmar alguna còsa. *Atestiguar.*

Atiâd, *da. p. p.* de atiar. *Atizado, da.*

Atiador. *m.* El qui atia. = El qui se agrâda de atiar. *Atizador.* = Garrôt ô brujo per atiar. *Atizadero.*

Atiar. *v. a.* Acostar los tiòns uns als âltres paraque se encénquen més. = Llevar es cremeyó de ble paraque fâsse mes claror. *Atizar.* = Atiar es fòc: fomentar discòrdias. *Atizar el fuego.* = Es forn. *Atizar* ô *urganear*, parlânt de romanar es fòc. = Es llum: trayént un pòc es ble. *Alegar la luz* ô *despavilar.* = Posar ôli al llum. *Atizar la lampara.*

Àtic, *ca. adj.* Al mòdo del país de Aténas. = Estíl pur, elegânt, fi, delicâd. *Ático, ca.*

Àticamént. *adv.* Á mòdo de los atenienses. *Áticamente.*

Aticisme. *m.* El llengâtge de los atenienses qui éra el millor de la Grècia. *Aticismo.*

Atincar. *m.* Goma para saldar el ôr. *Atincar.*

Ationar. *v. a.* Atiar. *Atizar.*

Atipar. *v. a.* Pitjar una còsa. *Recalcar.*

Atiparse. *v. r.* Menjar molt. *Atestarse, atiborrarse.*

Atlânte. *m.* El qui du tot es pes de un govèrn. = Estâtua de hòmo qui servèix de columna. *Atlante.*

Atlântic, *ca. adj.* Se diu de una pàrt de mar qui bàña una pàrt de sas còstas de Àfrica. = També se diu de la escultura qui té atlântes. *Atlántico, ca.*

Àtlas. *m.* Recollecció de mâpas. = Nòm de la primèra vertèbra des còll. *Atlas.*

Atlèta. *m.* El qui peléava en los jòcs solèmnes de

la antiga Grécia. = Fòrt, robúst, dèstre en los exercicis del còs. = El nàrtir. *Atleta*.
Atlètic, ca. *adj.* Pertañent á atléta. *Atlético*, ca.
Atmósfera. *f.* La màssa del aïre que circueïx la tèrra, y ahònt se forman los mètéoros. *Atmósfera*.
Atmosfèric, ca. *adj.* Pertañent á la atmósfera. *Atmosférico*, ca.
Atolondràl, da. *p. p.* de atolondrar. = *Adj.* Precipitad, perturbad, aturdid. *Atolondrado*, da.
Atolondramént. *m.* Perturbació. *Atolondramiento*.
Atolondrar. *v. a.* Aturdir, perturbar. *Atolondrar*.
Atolondrarse. *v. r.* Aturdirse, etc. *Atolondrarse*. = Per càusa de tions. *Atronarse*.
Atomista. *m.* El qui seguëix el sistèma de los àtomos. *Atomista*.
Atomístic, ca. *adj. ant.* Pertañent als àtomos. *Atomístico*, ca.
Àtomo. *m.* Còs que se mira còm indivisible per la seua petitesse. = Còsa ab escés petita. = Aquella polseta que se veu volar en los ràys del sol. *Àtomo*.
Atònit, ita. *adj.* Aturdid, espantad, pasinad. *Atònito*, ita.
Atorgàl, da. *p. p.* de atorgar. *Otorgado*, da.
Atorgar. *v. a.* Confessar. *Otorgar*.
Atormentàl, da. *p. p.* de atormentar. *Atormentado*, da.
Atormentar. *v. a.* Afligir en el còs y en la ànima. *Atormentar*.
Atormentarse. *v. r.* Afligirse. *Atormentarse*.
Àtrabílis. *f.* Malaltia: còlera negra. *Atrabílis*.
Atracàl, da. *p. p.* de atracar. *Atracado*, da. = *Arrimado*, da.
Atracador. *m.* El hòc ahònt un bàrco pòt pendre tèrra. *Atracadero*.
Atracar. *v. a.* Acostar los bàrcos á tèrra. *Atracar*.
Atracarse. *v. r.* Acostarse, etc. *Atracarse*. = *Arramblarse* los hòmos uns als àltres, ò v. g. á sa parèt. *Arrimarse*.
Atracció. *f.* La virtút de atrèurer. *Atraccion*.
Atractis. *f.* La facultat de atrèurer. *Atractiz*.
Atractiu, va. *adj.* Lo qui atrèu ò té virtút para atrèurer. *Atractivo*, va.
Atractiu. *m.* Gràcia en so parlar, en el tràcto, en sa càre qui atrèu. *Atractivo*.
Atrapàl, da. *p. p.* de atrapar. *Atrapado*, da.
Atrapar. *v. a.* Agafar al qui suig, ò trobar. *Atrapar*, ò *hallar*.
Atràs. *m.* Tardànsa, detenció. *Atraso*.
Atràs. *adv.* Enrèra. *Atras*.
Atrassàl, da. *p. p.* de atrassar. *Atrasado*, da.
Atrassar. *v. a.* Fer tornar arrèra, v. g. sa busca de reïlòtge. *Atrassar*.

Atrassarse. *v. r.* Quedar derrèra en estudi, etc. *Atrassarse*.
Atrassos. *m. pl.* Deutes véys. *Atrassos*.
Atravessàl, y *atravessar*. *V.* *Travessàl*, *Entreve-*
ssàl.
Atravessar. *V.* *Travessar*, y *entreveessar*.
Atravíd, da. *adj.* Arroçad, insolent, resòlt, valerós. *Atrevido*, da.
Atravidamént. *adv.* Ab atravimént. *Atrevidamente*.
Atravidèl, ta. *adj.* Un pòc atravids. *Atrevidillo*.
illa.
Atravidíssim, ma. *sup.* *Atrevidísimo*, ma.
Atravimént. *m.* Agosaramént, insolència. *Atrevimiento*.
Atravirse. *v. r.* Arroçarse, determinarse, envestir, etc. *Atreverse*.
Atrayent. *p. a.* de atrèurer. *Atrayente*.
Atresoràl, da. *p. p.* de atresorar. *Atesorado*, da.
Atresorar. *v. a.* Aplegar riquesa. *Atesorar*.
Atrèurer. *v. a.* Dur á sí còm el imán al fèrro. = Inclinar á la seua voluntat ò parer á algú. *Atruer*.
Atrèt, ta. *p. p.* Irregular de atrèurer. *Atraldo*, da.
Atrevid, etc. *V.* *Atravíd*, etc.
Atribució. *f.* La acció de atribuir. *Atribucion*.
Atribuid, da. *p. p.* de atribuir. *Atribuido*, da.
Atribuir. *v. a.* Donar, aplicar, v. g. la culpa á uu, imputar. *Atribuir*.
Atribuirse. *v. r.* Aplicarse á sí matèix alguna còsa. *Atribuirse*.
Atribulació. *f.* Aflicció, péna. *Tribulacion*, y *ant.* *Atribulacion*.
Atribulàl, da. *p. p.* de atribularse. *Atribulado*, da.
Atribularse. *v. r.* Afligirse, tenir péna. *Atribularse*.
Atribút. *m.* Lo qui es pròpi y peculiar de cada subjècte. = Insignia de las figuras y pinturas, còm la olivèra, el llorer, etc. *Atributo*.
Atrició. *f.* Dolor imperfèt de haver ofès á Déu. *Atricion*.
Atrinxeràl, da. *p. p.* de atrinxerar. *Atrincherado*, da.
Atrincheramént. *m.* Trinxèra: el acte de atrinxerarse. *Atrincheramiento*.
Atrinxerar. *v. a.* Fer trinxèras. *Atrincherar*.
Atrinxerarse. *v. r.* Posarse á cubèrt en las trinxèras. *Atrincherarse*.
Àtrio. *m.* Plasseta devànt iglesia, palácios y àltres edificis. *Atrio*.
Atrit, ta. *adj.* El qui té atrició. *Atrito*, ta.
Atrocidat. *f.* Crueldat gràn. = Escés, v. g. en so menjar. *Atrociad*. = Es una atrocidat lo que

menja. *Es una atrocidad lo que come.*
Atrofia. f. Fluxedât del còs ò de algúu mêmbrè.
Atrofia.
Atropèllâd, da. p. p. de atropèllar. = *adj.* El qui òbra ò pârla ab precipitaciô. *Atropellado, da.*
Atropèllâdamént. adv. Ab precipitaciô. *Atropelladamente.*
Atropèllador, ra. m. f. El qui atropèlla. *Atropellador, ra.*
Atropèllamént. m. El âcte de atropèllar. *Atropellamiento.*
Atropèllar. v. a. Passar per demúnt á un. = Fer fer via. = No tenir miramént ni atenciô á res. = Injuriar ab parâulas gruxâdas y descortesas. *Atropèllar.* = Mâssa el qui lâ feyna. *Aperrear ò baquetear.*
Atropèllarse. v. r. Precipitarse, obrar ò parlar aviât. *Atropèllarse.* = Mâssa en sa feyna. *Aperrear.*
Âtropos. f. Una de las pârcas y la qui tâya es fil de la vida. *Âtropos.*
Atrôs. adj. Enorme, grâve, cruêl, inhumâ. *Atroz.*
Atrosíssim, ma. sup. *Atrosísimo, ma.*
Atrosíssimamént. adv. Ab molta atrocidât. *Atrosísimamente.*
Atrosmént. adv. Ab atrocidât. *Atrozmente.*
Atrossâd, da. p. p. de atrossar. *Enfaldado, da ò sofaldado, da.* = *Sobarcado. da.*
Atrossar. v. a. Travar es vestít á sa cinta. *Enfaldar ò sofaldar.* = Bâix de sa xêlla. *Sobarcar.*
Atrossarse. v. r. Travar es vestít á sa cinta. *Enfaldarse ò sofaldarse.* = Posarlosê bâix de sa xêlla. *Sobarcar.*
Atucia. f. Térme químic. *Atucia.*
Atupâd, da. p. p. de atupar. *Azotado, da.*
Atupâda. f. El âcte y efêcte de atupar. *Azotina.* = Donar una atupâda. *Dar una felpa, soba ò tunda, zurra ò azotina.*
Atupar. v. a. Donar tôcs, hastonâdas, còps, etc. *Azotar ò zurrar, y en estil familiar plantificar.*
Atuparse. v. a. Donarse còps, etc. *Azotarse.* = Menjar molt. *Atracarse ò atiborarse.*
Aturâd, da. p. p. de aturar. *Parado, da ò detenido, da.* = *Condenado, da.*
Aturâd, da. adj. De pôcas mâñas. *Atacado, da.* = El qui no sâh respôndre. *Despachurrado, da.*
Aturâda. f. Detenciô. *Detencion, parada, y ant. aturada.*
Aturar. v. a. Fer que no se môga alguna còsa. *Detener, parar.* = Una dressêra, camí, passêt. *Condenar un atajo, camino, pasadizo.* Sa veu. *Embargar la voz.*
Aturarse. v. r. Dêxarse de mœurer. *Detenerse ò pararse.* = Aturèt: segoua persona del impêra-

tíu de aturarse. *Detente, párate ò alto ald.* = Aturarse alguna còsa para sí. *Detenerla.* = En fotesas ò en friolêras. *Coger las musarañas.* = Es moli per mâssa âygo. *Reboñar.* = De plôurer. *Escampar.* = Eu sec el cavâll qui corre. *Parar de tenazon.* = Sa veu. *Embargarse.*
Aturây. m. Quietût. *Sosiego.* = No tenir aturây. No tener sosiego ò bullirse.
Aturdíd, da. p. p. de aturdir. *Aturdido, da.*
Aturdíd, da. adj. Espantâd, admirâd. *Aturdido, da.*
Aturdidor, ra. m. f. El qui aturdèix. *Aturdidor, ra.*
Aturdimént. m. Impressiô causâda per lo qui aturdèix. = Espânt, sorpresa. = Fâlta de actividât para obrar. *Aturdimiento.*
Aturdir. v. a. Causar alguna impressiô en es cervèll qui perturba en alguna mauêra la funciô de los sentíts. = Consternar, pasmar. = Desconcertar. *Aturdir.*
Aturdirse. v. r. Espantarse, pasmar, etc. *Aturdirse.*
Atutia. f. Unquênt hò per ets uys. *Atutia.*
Âtxa. f. Ciri gruxâd, llârg y de quâtre blêus á vegâdas. *Hacha.* = De un ble. *Ambleo.* = De vent, âtxa de espârt empegâd. *Hacha de viento ò hachon.*
Atxacâd, da. p. p. de atxacar. *Achacado, da.*
Atxacar. v. a. Atribuir, imputar alguna còsa á âltri. *Achacar.*
Atxacôs, sa. adj. Convelesênt, malaltís. *Achacoso, sa.*
Atxacosamént. adv. Ab pôca salut. *Achacosamente.*
Atxacosíssim, ma. sup. *Achacosísimo, ma.*
Atxâque. m. Malaltía habituâl. = Vici ordinâri de quâlque persona. *Achaque.*
Atxeta. f. Âtxa petita. *Hacheta y hachuela.*

AU.

Âuba. f. Sa primêra claror que se desenhêrêix ântes de surtir es sôl. *Alba y aurora.* = Poll âbre. *Alamo blanco ò pobo.* Trencar âuba. *Rayar, reir, despuntar ò romper el alba ò la aurora.* = Â s'âuba. *adv.* Al têmes de élla. *Al alba.*
Aubar. adj. V. Magràna. *Albar.*
Aubállô. m. Siquia fêta apôsta per trêurer s'âygo de algúu llôc, y devâll têrra. *Zanca.* = De ahont surt âygo naturâlmént, y havênt plogúid molt. *Ojo.*
Aubarâ. m. Billêt qui fâ fe. *Albaran.*
Aubârda. f. Sillô per colcar dônas ò nins. *Sillon.*
Aubardâ. m. Espêcie de sêlla para las bistias de càrrega. *Albarda.* = Hômo tonto. *Jumento.* = Posar s'aubardâ. *Poner ò echar el albarda, albar-*

dar ó *enalbardar*. = Aubardá sobre aubardá. Se diu de un vestit mal posat, ó de un home qui repetèix sense necesidat ni motiu una mateixa cosa. *Albarda sobre albarda*. = Merèxer un aubardá: sèr molt uècio. *Merecer una albarda*.
Aubardaner. *m.* El qui fà ó ven aubardans. *Albardero*.
Aubardanèt. *m.* Aubardá petít. *Albardilla*.
Aubarcóc. *m.* El fruit del aubarcoquer. *Albaricoque*. = Hòmo burro. *Camueso* ó *naranjo*.
Aubarcoquer. *m.* El àbre qui fà aubarcòcs, fruyta molt coneguda. *Albaricoquero* ó *albaricoque*.
Aubarginia. *f. pl.* y fruyt conegud. *Berengena*. = Blànca y semblant á un òu. *Berengenin*.
Auberginias. *f. pl.* Terréno ó paràda sembrats de auberginias. *Berengenal*.
Aubarginiéra. *f.* V. *Aubarginia* per sa plànta. *Berengena*.
Aublada. *f.* Péix. *Radaballo*. = Desgràcia, fracàs, etc. *Pildora*.
Aublèya. *f.* Fuya molt prima fèta de farina y àygo, y cuyta al foc, y si es per clòurer cãrtas sy mescla un pòc de color, y ordinàriamènt vermay. *Oblea*.
Aubó. *m.* Cosa coneguda. *Tallo de gamon*.
Auburnia ó *amburnia*. *f.* Aufabieta. *Albornia*.
Auca. *f.* Jòc. *Auca*.
Aucél. *m.* Nòm dels animals vestits de plomas, majorment los de càsta menuda, com gorrió, passerell, etc. *Pájaro*. = Hòmo astut, balitre, etc. *Pájaro*. = Bòn aucell. *Buen pájaro*. = De beguda: molt traydor. *Buen pájaro*. = ¡Quin aucell! ¡Qué pájaro! = S'aucel es fuyt: el hòmo que cercavan. *Voló golondrino*.
Aucellada. *f.* multitut de aucells. *Pajareria*.
Aucellèt. *m.* Aucell petít. *Pajarillo*, *ito*. = Qui já está per fugir des niu. *Volanton*.
Aucellòt. *m.* Aucell grós. = Hòmo traydoròt. *Pajarote*.
Audàcia. *f.* Atrevimènt. *Audacia*.
Audàs. *adj.* Atrevíd, da, temeràri, ria, *Audas*, *Andassissim*, ma. *sup.* *Audasisimo*, ma.
Audiència. *f.* Atenció que se dona á los qui parlan. = Permis de parlar á algú. = El llòc destinad para donar audiència. = Nòm de diversos tribunals para la administració de justícia. = La junta de los jutges, y el llòc ahont se juntan y ahont se pletetja. *Audiencia*. = Donar audiència: permetre un que se li parl. *Dar audiència*. = Noy há audiència: no se admèt. *No hay audiència*. = Dia de audiència: en qui se dona audiència ó está ubert el tribunál. *Dia de audiència*.
Auditor. *m.* Jutge qui conèix las causas. *Auditor*. = Auditor de guerra: el qui conèix en primera

instància las causas de los militares. *Auditor de guerra*. = Auditor de marina: El qui conèix las causas dels mariners. *Auditor de marina*. = Auditor de la nunciatura: el assessor del Nuncio apostòlic qui conèix las causas en segona instància de los eglesiàstics. *Auditor de la nunciatura*. = Auditor de la róta: cada un de los dotze jutges eglesiàstics qui componen el tribunál suprèmo de la róta en Roma. *Auditor de rota* ó *de la rota*.
Auditòri. *m.* Concurs de oyents. *Auditorio*.
Aufàbega. *f. pl.* Olorosa. *Albahaca* ó *alfàbega*.
Aufabaguéra. *f.* Lo matèix que aufàbega. V.
Aufàbia. *f.* Cosa coneguda. *Tinaja*.
Aufabieta. *f.* Aufàbia petita. *Tinajilla*, *uela*.
Aufàus. *m.* Hérba bastant coneguda y qui servèix de pàst al bestiar. *Alfalfa*, *alfalce* ó *alfalse*.
Aufegad, da. *p. p.* de aufegar. = *adj.* Fàlto de respiració, estrèt, oprimid, carregad de feynas ó cuytados. *Ahogado*, da.
Aufegador, ra. *m. f.* El qui aufega. *Ahogador*, ra.
Aufegar. *v. a.* Impedir la respiració. = Apagar. = Oprimir, causar, matar. *Ahogar*. = Algún delict: taparlo. *Echarle tierra*.
Aufegarse. *v. r.* Morir per fàlta de respiració. = Oprimirse per màssa gènt, per màssa calor. = Morirse los sembrats per màssa àygo ó màssa hérba. = Apagarse es foc per privació de àyre. *Ahogarse*.
Aufegó. *m.* Fàlta de respiració. = Mal de asma. *Ahogulo*.
Auflànja. *f.* Espàsa curta, àmpla, tòrta y de un sol tày. *Alfange*.
Auflanjada. *f.* Tòc de auflànja. *Alfanjazo*.
Auflanjòta. *f.* Auflànja gròssa. *Alfanjazo*.
Àuge. *m.* Elevació á dignidat ó fortuna. = El punt en que un planèt se tròba més distànt de la terra. *Auge*.
Angur. *m.* El qui observa es cant y vol de las àves per treurer prediccions ó anunciar lo futur. *Augur*.
Auguració. *f.* Prouèstic per el cant, vol y mòdo de menjar las àves. *Auguración*.
Angurad, da. *p. p.* de augurar. *Augurado*, da ó *agorado*, da.
Augurar. *v. a.* Anunciar per el cant, vol, etc. de las àves lo que há de venir. *Agorar*, y *ant. augurar*.
Auguréra. *f.* La qui pretén endevinar per el cant, etc. de las àves lo que ha de succeir. *Agorera*, y *ant. augurera*.
Augúst, ta. *adj.* Grán, respectàble, digne de veneració. *Augusto*, ta.
Augustà, na. *adj.* El natural ó lo pertañent á la ciutat de Ausbúrg. *Augustano*, na.

Angustí-sím, *ma. sup. Augustísimo, ma.*

Anjúb. *m.* Cistèrna de vòlta y llàrga y no redona. *Algibe.*

Àulic, *ca. adj.* Palaciégo, *ga. Aulico, ca.*

Aumadráva. *f.* El llòc ahónt se pescan sas toñinas, y los armèys ab que se pescan. *Almadrava y atunara.*

Aumáuco. *adv.* Per lo méuos. *Alménos.*

Aumâugra. *f.* Tèrra verineya. *Almagre.* = La que usan los fusters para tirar línèyas demuít fusta. *Rúbrica fabril.* = Pintar de aumâugra. *Almagrar.*

Aumént. *m.* Crescudá, estensió, multiplicació de una còsa. *Aumento.*

Aumentâble. *adj.* Lo que se pòt aumentar. *Aumentable.*

Aumentació. *f. fig. ret.* *Aumentacion.*

Aumentâd, *da. p. p.* de aumentar. *Aumentado, da.*

Aumentador, *ra. m. f.* El qui auménta. *Aumentador, ra.*

Aumentar. *v. a.* Fer major ò més gròssa una còsa, ponderarla, multiplicarla. *Aumentar.*

Aumentarse. *v. r.* Créxer, férse més gròssa ò major una còsa. *Aumentarse.*

Aumentatíu, *va. adj.* Lo qui auménta la significació del nòm primitíu segòns los gramátics. *Aumentativo, va.*

Aumêsc. *m.* Sâng apresa y de un olor molt fòrt que té junt al llombrígol un animál de las Indias. *Almiscle.*

Aúu. *adv.* Encàre. *Aun.*

Auad, *da. p. p.* de aunar. *Aunado, da.*

Aunar. *v. a.* Ajustar, reunir, associar. *Aunar.*

Aunarse. *v. r.* Ajustarse, asociarse. *Aunarse.*

Áura. *f.* Vént segòns los poétas, sutil, apacible. *Aura.* = Áura popular: veu pública, aprovació generál. *Aura popular.*

Áureo, *rea. adj.* Lo qui es de òr ò daurâd. *Áureo, rea.*

Aureo. *m.* Antiga moneda de òr del tèmps de san Fèrnâdo. *Áureo.* = Aureo número, período de 19 àñys, al càb del qual el sòl y la lluna tornau càsi càsi al punt ahónt se trobâvan ántes pròp de 19 àñys. *Áureo número.*

Aurólâ. *f.* La coròna de ràyos que duen los sânts, oxó es las séuas figuras. = Recompèusa particular que Déu concedèix á càda béneventurâ. = *pl.* Espècie de mirabajâ. *Aurólâ.*

Aurícula. *f.* Ala des còr. *Aurícula.*

Auricular. *adj.* Lo pertañent á la oreya. *Auricular.* = Testimoni, confessió auricular. *Testigo, confesion auricular.* = Dit auricular: el dit petít de sa mà: porque ab éll se sòl escurar sas oreyas. *Dedo auricular.*

Aurífero, *ra. adj.* Lo qui pòrta òr segòns los naturalistas y poétas. *Aurífero, ra.*

Aurora. *f.* V. Auba. *Aurora.*

Ausència. *f.* El àcte y elècte de estar ausént. *Ausencia.*

Ausént. *adj. y m. f.* No presént. *Ausente.*

Ausentâd, *da. p. p.* de ausentarse. *Ausentado, da.*

Ausentarse. *v. r.* Déxar quâlsèvol llòc, aliuâarse. *Ausentarse.*

Aussili. *m.* Ajuda, ampâro, protecció. *Ausilio.*

Aussiliâd, *da. p. p.* de aussiliar. *Aussiliado, da.*

Aussiliador, *ra. m. f.* El qui aussilia. *Aussiliador, ra.*

Aussiliânt. *p. a. y adj.* El qui ò lo qui aussilia. *Aussiliante.*

Aussiliar. *adj.* Lo qui aussilia. *Aussiliar.*

Aussiliar. *v. a.* Ayudar, amparar, proteger. *Aussiliar.*

Aussiliatòri, *ria. adj.* Lo qui aussilia. *Aussiliatorio, ria.*

Aussiliatòria. *f.* Despâtx de tribunál superior paraque se obeyescan las ordes de tribunál inferior. *Aussiliatoria.*

Auster, *ra. adj.* Mortificâd, retirâd, rigurós, sévèro. *Austero, ra.*

Austeridât. *f.* Rigor, severidât. = Mortificació de los sentits y de la ànima. = Calidât de lo qui es auster. *Austeridad.*

Austeríssim, *ma. sup.* *Austerísimo, ma.*

Austrál. *adj.* Pertañent al mitjórn. *Austral.*

Austriaco, *ca. adj.* El naturál de ò lo pertañent á Àustria província de Alemânia. *Austriaco, ca.*

Áustro. *m.* Vént de mitjórn. *Austro.*

Autêntic. *m.* Originál, còpia certificáda y legalisáda. = Certificât de la veritat y idemtidât de una reliquia ò de un mirâcle. *Autêntico, ca.*

Autêntica. *f.* Nòm de cèrtas colleccions de las llèys românas fètas per orde de Justiniano. *Autêntica.*

Autenticació. *f.* La acció de autenticar. *Autenticacion.*

Autenticâd, *da. p. p.* de autenticar. *Autenticado, da.*

Autênticament. *adj.* Ab autenticació. *Autênticamente.*

Autenticar. *v. a. cur.* Autorisar juridicament, legalisar, posar el sèllo públic á un àcte. *Autenticar.*

Autenticidât. *f.* Calidât qui autorisa una còsa. *Autenticidad.*

Áuto. *m.* Decrèt judiciál. *Auto.* = Auto acordâd: decret fèt per un tribunál á unanimidât de vòts.

Auto acordado. = Auto de fe: sentència de la inquisició eczecutáda en públic. *Auto de fe.* =

Auto de tunda: sentència de jutge qui mâna mol-

tas còsas ab una vegada. *Auto de tunda.*—Auto interlocutori: sentència qui mana una instrucció anterior para arribar á la sentència definitiva. *Auto interlocutorio.*—Auto sacramental: drama en que se introduexen personas allegòricas. *Auto sacramental.*—Auto ó carta de llecs. Providència de tribunal superior prohibint á un jutge el conexement de causa qui no li pertany. *Auto ó carta de legos.*

Autocéfalo. m. Bibe grég qui no estava subjécte á la jurisdicció del patriarca. *Autocéfalo.*

Autocràcia f. Góvern despòtic. *Autocracia.*

Autógrafo, fa. adj. Escríu de sa pròpia mà del autor. — Óbra original. *Autógrafo,* fa.

Autonomia. f. Llibertat de governarse per sas seües pròpies lleys. *Autonomia.*

Autómato ó autómata. m. Màquina qui té en sí los principis de son moviment. *Autómato,* ta.

Autónomo. ma. adj. El qui se govèrna per sas seües pròpies lleys. *Autónomo,* ma.

Autopsia. f. Ceremònia la més augusta de los antics mistèris per la qual los iniciats se gloriávan de sèr admesos á contemplar la divinitat. *Autopsia.*

Autor. m. Inventor, aquell qui es la primera causa, el principi de alguna cosa, qui la trôba ó qui la inventa.—El qui compôu un libre.—Director de un teàtro. *Autor.*

Autorèt. m. Autor peít qui escriu pòc. *Autorcillo.*—El qui escriu molt; però malament. *Auterzuelo.*

Autoria. f. El càrreg del director de teàtro. *Autoria.*

Autoridat. f. Consideració, poder, superioritat, crèdit.—Mando, magestat, grandesa.—Tèsto de autor ó escrit que se cita para apoyar lo que se diu.—Fàma, reputació.—Dret, facultat. *Autoridad.*

Autorisàble. adj. Lo qui se pòt autorisar. *Autorizable.*

Autorisació. f. El acte de autorisar. *Autorizacion.*

Autorisad, da. p. p. de autorisar. *Autorizado,* da.

Autorisad, da. adj. El qui té autoridat, representació respectàble, recomendàble.—Revestid de poders y ficu tats para representar á un àitre. *Autorizado,* da.

Autorisador. m. El qui autorisa. *Autorizador.*

Autorisant. p. a. de autorisar. *Autorizante.*

Autorisar. v. a. Donar autoridat, facultat; revestir de poders.—Autenticar, legalisar, confirmar, qualificar, aprovar.—Eusalsar. *Autorizar.*

Autoritativament. adv. Ab autoridat. *Autoritativamente.*

Autumnal. adj. Pertanyent al otoño. *Autumnal.*

Auveya. ant. ovèlla. f. Animál leu conegud. *Oveja.*—De bassiva: la qui no há parid aquest any. *Vacia ó horra.*—De esplet. *Parida.*—Fer càbra y auveya: fer sas duas parts lônas. *Comer d dos carrillos.*

AV.

Avall. adv. Abàix. *Abajo.*—Interjecció per fersèn auar á algú. *Jaue ó oxe.*—Per avall: per també fersèn anar. *Jaue ó oxe.*—Per avall: per bàix. *Por bajo ó por abajo.*

Avalorad, da. p. p. de avalorar. *Avalorado,* da.

Avalorar. v. a. Estimar una còsa posautlí prèu. —Auimar, eczhortar.—Pujar es prèu. *Avalorar.*

Avaluació. f. El acte y efècte de avaluar. *Avaluacion.*

Avaluad, da. p. p. de avaluar. *Avaluado,* da.

Avaluar. v. a. Estimar una còsa, reduirla á un prèu determinad. *Avaluar.*

Avambrás. m. Péssa del vestit antig de fòrt qui cubria el brás desde el colzo fins á sa mà. *Avambrazo.*

Avanarse. v. a. Gloriar-se. *Jactarse.*—De còsa màla. *Hacer gala del sambenito.*

Avansad, da. p. p. de avançar. *Avanzado,* da.

Avansala. f. Centinèila, trôpa, partida. *Avanzada.*

Avançar. v. a. Caminar ançant. *Avanzar.*

Avàuso. m. Còmputo de entradas y surtidas en el comè.s. *Avanso.*

Avant. adv. *Adelante.*—De aquí en avant. *De aquí en adelante.*—De vuy avant. *De hoy en adelante.*—Més avant. *Mas adelante.*—Passar avant y passar més avant. *Pasar adelante ó mas adelante.*

Avarentent. adv. Ab avaricia. *Avaramente.*

Avaricia. f. Appetit desordenad de riquesas. *Avaricia.*

Avariciós, sa. adj. Avàro, ra. *Avaricioso,* sa.

Avariament. adv. Ab avaricia. *Avarientamente.*

Avarièntissim, ma. sup. Molt avariènto. *Avarièntissimo,* ma.

Avariènto, ta. adj. El qui té avaricia; però no tanta còm lo avàro. *Avariento.*

Avaríssim, ma. sup. De avàro. *Avarísimo,* ma.

Avàro, ra. adj. El qui té una avaricia desordenada. —Usurer. *Avaro,* ra.

Avassallad, da. p. p. de avassallar. *Avasallado,* da.

Avassallar. v. a. Subjectar, sometre, posar bàix de son domini, bàix de son poder. *Avasallar.*

Avassallarse. v. r. Fèrse vassall. *Avasallarse.*

Ave. f. Animál de dos pèus, ab alas, y cubèrt de plomas. *Ave.*—Sautvátge. *Brava ó silvestre.*

- ⇒ De cuéra: la qui té es héc semblánt á una cuéra. *De cuchar ô de cuchara.* ⇒ De pássó: la qui muda de clima. *De paso.* ⇒ Nocturna: La qui vâ de nit y no de dia. *Ave nocturna.* ⇒ De pèu plâ côm la ôca. *De pata llana.* ⇒ De rapiña: La qui se alimenta de càrn. *De rapina.* ⇒ Qui du mál ombra, axò es mál señal, côm fàl-samént se creu. *Ave agorega.*
- Àve-Maria.** *f.* Salutació. ⇒ El grâ de rosâri. *Ave-Maria.* ⇒ La de mitx dia. *Plegaria.* ⇒ La de pôst es sôl. *Ave-Maria ô las oraciones.* ⇒ **À** àve-Maria. *adv.* Hôra bâxa de tot ô al tocar àve-Maria. *Al ave-Maria.* ⇒ Dins un àve-Maria: en un instânt. *En una ave-Maria.*
- Avênc.** *f.* Profundidât. *Sima.* ⇒ L'òc ahónt se en-vâ la âygo, v. g. la de escurar, la quey há eu molts entrâdas, de càsa. *Sumidero.*
- Avengú**, *da. p. p.* de avenirse. *Avenido, da.* ⇒ Pòcs y mál avengúds. *Pocos y mal avenidos.* ⇒ Bé ô mál avangúds. *Bien ô mal avenidos.*
- Avenir-la.** *v. a.* Acertar ô endevinar una còsa. *Dar en la tecla ô en el chiste.* ⇒ *Acertar.*
- Avenirse.** *v. r.* Congeniar ab àltre. ⇒ Estar de intelligència ô de acuérdo. ⇒ Sêr del matèix parer. *Avenirse.* ⇒ Que s'en avengan: expressió de indifferència. *Allá se las avengan.* ⇒ Axò no se avé ab àllo. *No viene el son con las castañetas.*
- Avêns.** *m.* El âcte de avensar. *Ahorro.* ⇒ *Alcance.*
- Avensâ**, *da. p. p.* de avensar. *Ahorrado, da.* ⇒ *Alcanzado, da.*
- Avensar.** *v. a.* Estoviar. *Ahorrar.* ⇒ Tenir pagâd demés ô no haver pagâd del tot á un. *Alcanzar.*
- Aventatjà**, *da. p. p.* de aventatjar. *Aventajado, da.*
- Aventatjar.** *v. a.* Preferir, anteposar. *Aventajar.*
- Aventatjarse.** *v. r.* Escedir á àltre. *Aventajarse.*
- Aventura.** *f.* Succès estrahordinâri, casualidât, contingència. ⇒ Dret que tenian los señors en los sêus señorios. *Aventura.*
- Aventurâ**, *da. p. p.* de aventurar. *Aventurado, da.*
- Aventurar.** *v. a.* Esposar á perill. *Aventurar.*
- Aventurarse.** *v. r.* Posarse á perill. *Aventurarse.*
- Aventurer.** *m.* El cavàller audânte, v. g. don Qui-cote. *Aventurero.*
- Avería.** *f.* Càrn de tocino fêta botifârra, camayôt, etc. *Chacina.* ⇒ Botifârra, camayôt, etc. en comú. *Embuchado.* ⇒ Dâñy. *Averia.*
- Avergoñí**, *da. p. p.* de avergañir. ⇒ *adj.* Empagúds. *Avergonzado, da.*
- Avergoñir.** *v. a.* Fer empagair, fer vergoña. *Avergonzar.*
- Avergoñirse.** *v. r.* Empagairse, tenir vergoña. *Avergonzarse.*
- Averiguâble.** *adj.* Lo que se pôt averiguar. *Averiguable.*
- Averiguació.** *f.* El âcte y efêcte de averiguar. *Averiguacion.*
- Averiguâ**, *da. p. p.* de averiguar. *Averiguado, da.*
- Averiguador,** *ra. m. f.* El qui averigua. *Averiguador, ra.*
- Averiguar.** *v. a.* Inquirir, eczaminar, cercar, descubrir, trobar. *Averiguar.* ⇒ Queu avariug el diâble: dexar una còsa per no poderla averiguar. *Averigüelo Vargas.*
- Averiguarse.** *v. r.* Convenirse. *Averiguarse.*
- Avérno.** *m.* El infêrn. *Averno.*
- Averrida.** *p. p.* de averrir. *Cubierta.*
- Averrir.** *v. a.* Tenir âcte el vërro ab trutja. *Cubrir.*
- Averrirse** la trutja. *Estar en celo, caliente ô salida.*
- Aversió.** *f.* Disgúst, antipatía, repugnància. ⇒ Ôdi, enemistât. *Aversion.*
- Avès.** *m.* Costúm. *Avezadura.*
- Avesâ**, *da. p. p.* de avesar. *Avezado, da.*
- Avesar.** *v. a.* Acostumar. *Avezar.*
- Avesarse.** *v. r.* *Avezarse.*
- Avesindâ**, *da. p. p.* de avesindar. *Avecindado, da.*
- Avesindar.** *v. a.* Admetre per vesí á algú. *Avecindar.*
- Avesindarse.** *v. r.* Fêrse vesí algú. *Avecindarse.*
- Avesos.** *m. pl.* Trâstos, provisions. *Avios.* ⇒ De càsa. *Ajuar.* ⇒ De cuyna: el conjúnt de arâm. *Bateria de cocina.*
- Ávi,** *via. m. f.* El pâre y la mãre de sos pâres. *Abuelo, la.* ⇒ Patêrnos: el pâre y la mãre de son pâre. *Pateros.* ⇒ Matêrnos: el pâre y la mãre de sa mãre. *Maternos.*
- Aviâ**, *da. p. p.* de aviar. *Aviado, da.*
- Aviar.** *v. a.* Preparar sas còsas. *Aviar.*
- Aviât,** *adv.* De prêssa. *De prisa ô priesa.*
- Aviént** *adv.* Prôp. *A mano.*
- Avinentesa.** *f.* Ocasíó. *Oportunidad, coyuntura.*
- Avirâm.** *m.* El conjúnt de galinas, endiôts, etc. *Aves de corral.*
- Avís.** *m.* Notícia, advertència, consèy. *Aviso.* ⇒ Estar sobre el avis: alêrta. *Estar sobre aviso.*
- Avisâ**, *da. p. p.* de avisar. *Avisado, da.*
- Avisador,** *ra. adj.* El qui avisa. *Avisador, ra.* ⇒ El mañêlla de grêmi. *Avisador ô muñidor.*
- Avisar.** *v. a.* Donar noticia, advertència, consèy. *Avisar.*
- Avistar.** *v. a.* Arribar en la vista. *Avistar.*
- Avistarse.** *v. r.* Vèurerse un ab àltre. *Avistarse.*
- Avivâ**, *da. p. p.* de avivar. *Avivado, da.*
- Avivâdauént.** *adv.* Vivamént. *Avivadamente.*

Avivador, ra. *m. f.* El qui aviva. *Avivador*, ra.
Avivar. *v. a.* Animar, escitar. *Avivar*.
Avivarse. *v. r.* Animarse, pendre ânimo. *Avivarse*.
Avo. Espresió que se afiix al denominador dels quebrats. *Avo*.
Avocació. *f.* El âcte y efecte de avocar. *Avocacion*.
Avocâd, da. *p. p.* de avocar. *Avocado*, da.
Avocar. *v. a.* Ferse dur á sí una câusa. *Avocar*.
Avorrible. *adj.* Digne de sêr avorrid. *Aborrecible*.
Avorrid, da. *p. p.* de avorrir. *Aborrecido*, da ô *aburrido*, da.
Avorrimént. *m.* Aversió, ôdi. *Aborrecimiento*.
Avorrir. *v. a.* Tenir aversió, ôdi. = *Dexar*, *v. g.* los aucells el niaró. *Aborrecer* ô *aburrir*.
Avorrirse. *v. r.* Desesperar. *Aborrecerse* ô *aburrirse*.

AX.

Áxa. *f.* Eyna de fuster. *Azucla*. = De dos tays. *Alcotana*.
Axabûc. *m.* Arregâliy. *Repasata*, *rociada*. = *Fôrt*. *Carda*.
Axâm. *m.* Una niarâda de beyas jovas qui fugen des luc. *Enjamhre*.
Axamar. *v. a.* Fer axâms sas beyas. *Enjambrar*.
Axamplâd, da. *p. p.* de axamplar. *Ensanchado*, da.
Axamplar. *v. a.* Fer més âmples, més estès. = El còr: llevarli lo qui lo oprimeix. *Ensancha*. = *El corazon*. = Es potóns: morirse. *Estirar la pierna*.
Axamplarse. *v. r.* Deshogarse el còr, el ânimo. *Ensancharse*. = Una tâca. *Cundir*. = Los qui sêuen. *Abirse*.
Axâmplas. *f. pl.* Âllargament. = Rôba sobrânt en un vestit para axamplarlo quând sía necessari. *Ensancha* ô *ensanche*.
Axancâd, da. *p. p.* de axancar. *Esparrancado*, da. = Colcar axencâd. *Cabalgat d'horcajadas*. = Volerla axancâda: voler es proffit y no es trahây. *Eso quiere la mona piñoncitos mondados*.
Axancar. *v. a.* Obrir sas câmas. *Esparrancar* ô *abrir las piernas*.
Axancarse. *v. r.* Estar mâssa, *v. g.* en una visita. *Calentar el asiento*. = Ser mâssa llârg, *v. g.* en un sermó. *Comenzar y no acabar*. = Demunt bistia. *Ahorcarse*.
Axanguer. *m.* Aquella espèce de anell de fust ô de cuyro ahòut se afiânsa es timó de arâda al mitx del jou, y de ahòut pênja. *Barzon* ô *mediana*. = Fânc apégâd á bâxos de vestit. *Cas-carrias*. = Sa còrda ab que ferman cârro ab jou. *Coyunda*, y si es de cuyro. *Sobeo*.
Axanguerar. *v. a.* Jafir. *Uncir*.

Axarcólâd, da. *p. p.* de axarcolar. *Desherbado*, da, ô *escardado*, da.
Axarcolar. *v. a.* Llêvar sas mâlas hêrbas de los sembrâts. *Desherbar*.
Axarmâd, da. *p. p.* de axarmar. *Rozado*, da, ô *desbrozado*, da.
Axarmar. *v. a.* Tayar los arbustos, mâlas hêrbas, romaguers, etc. *Desbrozar* ô *rozar*.
Axarmentâd, da. *p. p.* de axarmentar. *Sarmentado*, da.
Axarmentar, *v. a.* Aplegar sas sarménts en haver podâd sas viñas. *Sarmentar*.
Axarôp. *m.* Medicament. *Xarabe*. = De moras *Diamoron*. = El vi. *Agua de cepas*.
Axaropâd, da. *p. p.* de axaropar. *Xarabeado*, da.
Axaropar. *v. a.* Donar axarôps á malâlt. *Xarabear*.
Axaroparse. *v. r.* Bèurer molt de vi. *Beber d'tente bonete*.
Axatâd, da. *p. p.* de axatar. *Estrujado*, da.
Axatar. *v. a.* Prémer una còsa para trêureli es suc. *Estrujar*.
Axanbâd, da. *p. p.* de axanbar. *Revocado*, da,
Axanbar. *v. a.* Referir parêts. *Revocar*.
Axanbât. *m.* El âfêcte de axanbar. *Revoque*.
Axéc. *m.* Vegâda. *Pez*. = Sortirne ab un axéc. *Acabar de una vez*.
Axecâd, da. *p. p.* de axecar. *Levantado*, da ô *alzado*, da.
Axecar. *v. a.* Alsar una còsa. *Levantat* ô *alzar*. = Bârcas tombâdas. *Adrizar*.
Axecarse. *v. r.* Alsarse. *Levantarse*. = *Dematí*. *Mudrugar*. = Bèn dematí. *Mañanear*. = Bèn dematí para passetjarse. *Coger la verbena*. = Un malâlt. *Levantarse* ô *vestirse ya*. = Dins es lit. *Incorporarse en la cama*. = Para trêurer una còsa de devâll ell. *Soliviarse*.
Axèllâd, da. *p. p.* de axèllar. *Desalado*, da.
Axèllar. *v. a.* Tayar ô ferrar las plomas de sas âlas á las âves. *Desalar*. = Els hòmos humillarlos. *Cortarles las alas*. = Privarlos del empleyo. *Dejarles d'pie*.
Axèllaró. *m.* Péssas cosidas á sas câmas de calsons á la pârt interior de sas cuxas. *Entrepiernas*. = De butxâca. = *Portezuela*. = De camia. *Cuadrado*.
Axí. *adv.* De aquesta manêra. *Así*. = Axí y assi dessâ: de una manêra ô de âltre. *Así que así*, *así que asado*. = Axí axí: tâl quâl. *Así, así*. = Axí côm. *Así como*. = Axí côm axí. *Así como así*. = Côm axí ¿Perque? ¿Cómo así? = Axí matéix: del matéix môdo. *Así mismo*. = Tânt me dona axí, com axí dessâ. *No se me da mas así, que asado*. = Estar aximatéix un malâlt. *Ir tirando*.

Axilessá: de altra manera. *De otro modo.*
 Aximplíu, da. p. p. de aximplir. *Amansado, da.*
 Aximplir. v. a. Fer tornar ximple. *Amansar.*
 Aximplirse. Tornar ximple. *Amansarse.*
 Axingló. m. Petita porció de reym ô reymèt molt petit. *Cajo.*==Llevád já des reym. *Carpa.*==Romás al cep havèut já vermád. *Cencerron.*
 Axó. Pronòm demostratiu de alguna còsa, y si la còsa està pròp del qui pârla. *Esto,* y si està pròp de aquell á qui se pârla. *Eso.*==Axó es âltre mòdo de parlar. *Es otro cantar.*==Axó es el seu fòrt: axó es lo que li agráda. *Eso es su fuerte.*==Axó es sa priméra notícia. *Ahora lo oigo.*==Axó per axó. *Eso por eso.*==Ni per axó: á pésar de axó. *Ni por eso.*
 Axordád, da. p. p. de axordar. *Ensordecido, da, y ant. Asordado.*
 Axordar. v. a. Fer tornar sord. *Ensordecer, ant. Asordar.*==Mo'lestar cridànt fòrt, ô fènt renòu. *Quebrar ô romper los oídos.*
 Axormád, da. p. p. de axormar. *Atestado, da.*
 Axormar. v. a. Afagir vi á bota, carratèll etc. per el vi que hân perdúu en so bállir. *Atestar.*
 Axugád, da. p. p. de axugar ô axugarse. *Enjuto, ta.*==*Agotado, da.*==*Secado, da.*==*Fraguado, da.*==*Castrado, da;* segóns el vérb de qui es particip.
 Axugamáus. m. Càñom ô tavayòla per axugarse sas màus. *Paño de manos.*
 Axugar. v. a. Llèvar la humitât. *Enjugar.*==Consumir la âygo, v. g. de pous. *Agotar.*==Boiys, llâgas. *Castrar.*
 Axugarse. v. n. Pous, fònts, etc. acabarse s'âygo quey havia. *Secarse.*==Fânc, guix, mescla. *Fraguarse.*
 Axút, ta. adj. Lo qui hâ perdúu la humitât que tenia. *Enjuto, ta.* Fònt, pou. *Agotado, da* ô *seco, seca,* si per sí matèxos se son axugáds.==Fânc, guix, mescla. *Fraguado, da.*==Hòmo pòc parlânt. *Enjuto, ta.*
 Axút. m. Sequedât per fâltâ de pluja. *Enjuto, sequia* ô *seca.*
 Axuta. f. El llòc ô espây que déxa en un quadrât el círculo que se fâ en éll. *Enjuto.*

AY.

¡Ay! Interjecció de dolor.==m. Gemég, suspir. *¡Ay ô ai!*
 Ay. m. pl. *Ajo.*==Bord: silvéstre. *Ajo de viña* ô *silvestre.*==Tèure. *Agete.*==Coua d'ây: la qui té pòcs pels. *Cola pelona.*==Fer tornar coua d'ây á un: molestarlo, ferlo imaginar. *Volverle tarumba.*==Sá còm un grâ d'ây. *Sano como ajo.*

Ây. m. Vestít de môro. *Marlota.*
 Ayèt. m. Ây petit, ô sâlsa de âys. *Agete.*
 Âygo. f. Un dels elements. *Agua.*==Bòna á bèurer. *Bebediza.*==De civáda para refrescar-se. *Avenate.*==Eu néu. *De nieve:* la pluja ab néu. *Agua nieve.*==De capòlls de ròsa. *Agua de cabezuelas.*==De flor de taronger ô llimonéra. *De azahar.*==De mil flors: la qui se trèu de buynas de bôn, ô fèta de pixât de váca. *De mil flores.*==Mòrta: la qui no corre. *Muerta.*==De pluja. *De lluvia* ô *llovediza.*==Saladencia: un pòc saláda. *Salobre.*==Âygo sâl: mescláda ab sâl. *Salmuera.*==Embassáda. *Embalsada.*==Pudénta. *Agua-cha.*==Reposáda. *Sentada.*==Âygo viva: la qui surt. *Agua firme.*==Âygo fòrt: compòst de nitro y sofra. *Agua fuerte.*==Règia: compòst de sâl y nitro. *Regia.*==Termâl la qui surt calénta, y bòna para pèndrer es bàños. *Termal.*==La qui surt de bòlaga ô llâga. *Aguadiza.*==Âygo pes bòus: expressió para douar entèndrer que no se vòl bèurer âygo. *Agua para las ranas.*==Âygo vâ: avis. *Agua va.*==Â càre d'âygo, á sa voréra de élla. *A la lengua del agua.*==Fer âygo per provisió. *Hacer agua* ô *aguada.*==Entrar: nè dius bárco. *Hacer agua el barco.*==Fer âygo sa bárca: estar apretád, ô en períl un. *Estar con el agua d la boca.*
 Âygocuyta. f. Pâsta de bossíns de càrn consistènt y negra. *Cola.*==De péix. *Cola de pescado* ô *cola pez.*==De retây: fèta de bossíns de péil. *De retazo.*==Fèta ab âys. *Ajicola.*
 Aygolós, sa. adj. Molt humid. *Aguanoso, sa* ô *aguoso, sa.*
 Âygordént. f. Licor qui se estrèu per alambí del vi y de várias plântas. *Aguardiente.*==De priméra flor. *Aguardiente de cabeza.*==Pròva de Ollânda. *A prueba de Olanda.*==Ab llimona per medicina. *Cidronera.*
 Âygordenter. m. El qui fâ, ven ô beu âygordént. *Aygordentero.*
 Âygovés. m. De càsa. *Vertiente.*==Câsa de un, dos, etc. âygovéssos. *Casa de uno, dos, etc. vertientes.*
 Ayguer, ra. m. f. El qui du âygo per bèurer ô vendrer. *Aguador, ra.*
 Aygueta. f. Diminutiu de aygo. *Aguita.*
 Ayòli. m. Sâlsa fèta ab òli, âys picáds y mòlla de pâ. *Ajolio.*
 Âyre. m. Un dels elements, flúido, y elástic qui umpl la atmósfera.==Punt: pundonor.==Vanidât, pòca importância de una còsa.==Aspècte de sa càre, tràssa.==Gârbo de una persona.==El témps que se dona á lo que se cànta ô tòca. *Aire.*==Acanalád. *Calado.*==Qui tâya ô trepâna:

molt fret. *Que corta.*—Donar un âyre á qualcú: sembr'antli algúu tant. *Darle ó dársele un aire.*
Estar al âyre: estar indecis ó sens acomôdo.
Estar en el aire. **Estar ab un peu en el âyre:** apareyad ó aprontad. *Estar con un pie en el aire.*
—Mudar de âyres: passar á âltre llôc. *Mudar aires ó de aires.*—Xapar un cabèy al âyre: ser prònte en respòstas y surtidas. *Hender un caballo en el aire ó matarlas al aire.*—Crèurer al âyre: ser fàcil en crèurer alguna còsa. *Creerse del aire.*—Aturar-se de fer âyre. *Echarse el aire.*—Parlar al âyro: sense fonemènt ó còsas no importànts. *Hablar al aire.*—Pèndrer s'âyre.

Tomar el aire.—Al âyre. *adv.* No tocar en tèrra. *En volandas.*—Ab âyre: ab sutilesa ó habilitat. *Con aire.*
Ayres. *m. pl.* Natius: los del llôc abònt es nâd un. *Aires naturales.*
Ayrèt. *m.* Prim, sutil. *Airecico, ito, illo.*—Molt fret. *Orilla.*—Fer un ayrèt qui tâya. *Hacer mala orilla.*
Ayròs. *sa. adj.* Bén fèt, de bôua tâya, graciòs, xistòs. *Airoso, sa.*
Ayrosamènt. *adv.* Ab graciosidat. *Airosamente.*
Ayròt. *m.* Âyre gròs. *Airon.*
Âys. *m. pl.* Terréno sembrad de âys. *Ajar.*

BAC

BAG

B. *f.* La segona lletra del abecedari mallorquí, y la primera de las consonants. *B.*
Bàbà, *na. adj.* Ximples, tontos. *Babieca.*
Bàbaluèt, *ts. adj.* Ximples. *Mamamocos.*
Bàbây, *ya. adj.* Rudos, tontos, ximples. *Babazorro, ra.*
Babellàna. (À la) *adv.* Indecisamènt, sens comòdo. *Al aire.*
Babilònia. *f.* Ciutat y réyne en âltre témps, y âre confusió. *Babilonia.*—Ser una Babilònia: ser una confusió. *Ser una Babilonia.*
Babutxa. *f.* Cèrta espècie de sabàta. *Babucha.*
Bacallar. *m.* Péix. *Bacalao, abadejo, truchela, curtadillo.*—Fresc. *Frescal.*—Hòmo molt sec y màgre. *Bucalao.*—Estar còm un bacallar, sec y màgre. *Estar como un bacalao.*
Bacculad, *da. p. p.* de bacculàr. *Azotado, da.*—*Zurrado, da.*
Bacculàda. *f.* Tòc á sas âncas. *Nalgada.*—Fòrta. *Azotazo.*
Baccular. *v. a.* Donar bacculàdas. *Azotar.*—Confondrer, apretar en disputa, etc. *Zurrar.*
Bací. *m.* Instrument para fery sas feynas majors y menors. *Bacin, tito ó bañado.*
Bacina. *f.* Ribèlla. *Bacia.*—De afaytar. *Bacia de afeytar.*—De sangrar. *Sungradera.*
Bacinàda. *f.* La immundicia que se tira del bací. *Bacinada.*
Baciner. *m.* El qui acápta ab bacinèt. *Bacinero.*—El qui acápta para las ànimas. *Animero.*
Bacinèt. *m.* Bací petít. *Bacinete.*
Bacineta. *f.* Espècie de platèt. *Bacineta, ica, illa ó platillo.*

Bàco. *m.* El singld déu des vi. *Baco.*
Baconista. *m.* El qui seguèix la opinió de Bacon. *Baconista.*
Bàculo. *m.* Gayàto, majormènt de bisbe. *Bdculo.*
Badar. *v. a.* Obrir, xapar. *Abrir.*—Tânt d'uy: mirar alèrta. *Abrir tanto ojo.*—Ets uys còm un saler: tânt d'uy. *Aguzar la vista.*—*v. n.* No fer feyna. *Ociar.*—Quedar embambât mirant alguna còsa. *Papar moscas.*—Sa boca á sa parèt: no menjar per no tenirne. *Estar con la boca d la pared.*—Tânta oreya: atèudre molt á lo que se diu. *Aguzar las orejas.*—Bâda ets uys: vés alèrta. *Abre el ojo que asan carne.*—No badar bàrras. *No descocer los labios.*
Badarse. *v. r.* Sas flors. *Abrirse, descocerse, desplegar, desabotonar.*—Sa fruyta. *Regañar.*
Badây. *m.* La acció de badayar. Del qui està bô. *Bostezo.*—Del qui se mòr. *Boqueada.*—Fer badâys: el qui té talènt. *Hacer cruces.*—Badây de pòrta. Ubèrta que fâ sa pòrta entre ella y es gausòns. *Resquicio.*
Badayad. *p. p.* de badayar. *Bostezado.*—*Boqueado.*
Badayar. *v. n.* Respirar obrint sa boca estrardinàriamènt y involuntàriamènt. El qui està bô. *Bostezar.*—Donar la ànima, morir-se. *Boquear.*
Badia. *f.* Petít golf de mar. *Bahia.*
Badòc. *m.* El qui mira. *Miron, na.*—El qui mira embambad. *Papamoscas.*—Ponsèlla. *Capullo.*
Bâf. *m.* Vapor qui surt de sa boca ó de âltre part. *Vaho.*—De vi, âygordènt, etc. *Estocada de vino, etc.*—Despedir bâf. *Vahar ó vahear.*—Encalentirse sas màus en so bâf. *Vahar ó vahear.*
Bâga. *f.* Nuu. *Lazo.*—De pinta de talèssos. *Lizo.*

Bagassa. *f.* Dóna raméra, prostituta. *Daísa, ant. bagasa.*—La de un hòmo tot sòl. *Manceba.*
Bagasser. *m.* El qui vâ de dónas. *Gorron, mocero.*
 —El qui la fâ ab una tota sòla. *Amancebado.*
Bagatèla. *f.* Còsa de pòc aprèci. *Bagatela.*
Bajâ, *na. adj.* Benèyts. *Sandio, ia.*
Bajanâda y bajaranura. *f.* Beneytura. *Sandez.*
Bajôca. *f.* Cloveya ténra, llânga y âmpla qui conté llegúm, v. g. fasòls, fâvas ténras, etc. *Vaina.*
 —Curta y redona. *Capullo, cornellejo.*—De clavéll. *Bellota.*—De ciuró. *Vasillo.*—Hòmo tontó, rudo. *Bodoque.*
Bâla. *f.* Bùlla de fèrro ò plom fosos. *Bala.*—Eucadanâda. *Enramada.*—Ròtja: flametjânt. *Roja.*
 —De imprènta ab que se pòsa tinta. *Calva.*—Còrrer còm una bâla: caminar molt aviât. *Correr como una bala.*—De paper: 10 ràymas. *Bala.*
Balâdre. *m.* Arbusto. *Baladre ò adelfa.*
Baladrer, *ra. m. f.* Xerradors. *Taravilla ò trdpala.*
Baladreròt, *ta. m. f.* Molt xerradors. *Trapalon, na.*
Baladretjar. *v. a.* Xesrar. *Trapalear.*
Balândra. *f.* Bàrca. *Balandra.*
Balâusas. *f. pl.* Còsa coneguda. *Balanza.*
Balansatjar. *v. r.* Mòarese de una pârt á âltra. —Estar dubtós. —Lo qui estâ tòrt, el qui hâ begúid màssa, ò el qui estâ malâit. *Balancear, bambolear, combarse.*
Balancetas. *f. pl.* Balâusas petitas. *Balancica.*—De pésar òr. *Pesillo.*
Balausó. *m.* Cèrta pèssa de cotxo. *Balancin.*—Instrument para trabayar en òr. *Balanso.*
Balâustre. *m.* Àbre semblânt á magrauer. *Balaustre.*—Espècie de columna. *Balaustre.*
Balbucient, *ta. adj.* El qui no pòt parlar clar. *Balbuciente, ta.*
Balcó. *m.* Còsa coneguda. *Balcon.*
Balconâda. *f.* Tira de balcóus. *Balconage.*—Dins iglesia y á altar. *Balaustada.*
Balconèt. *m.* Balcó petít. *Balconcillo.*
Balconòt. *m.* Balcó grós. *Balconazo.*
Baldâd, *da. p. p.* de baldar. *Baldado, da.*
Baldar. *v. a.* Privar algùn accidéut del us de los movimènts de los mèmbrs del còs ò de algùn de ells. *Baldar.*
Baldufa. *f.* Jugueta de allòts. *Peon, trompo ò gar-drufa.*
Balear. *adj.* Naturâl de ò pertañent á las islas balears Màllorca, Menòrca y Ervissa. *Balear.*
Baleàric, *ca. adj.* V. Balear. *Baledrico, ca.*
Balena. *f.* Péix molt grós. *Ballena.*—Llistonèt de fust ò de fèrro que se pòsa á gipó ò cotilla de dóna. *Bullena ò palo de cotilla.*—Posar balenas. *Emballenar.*

Baletâ. *f.* Bâla petita. *Baletâ ò ita.*—Un pòc més gròssa que un perdligó des gròssos. *Posta.*
Balèys. *m. pl.* Porgueras. Los que se fan arent demunt s'èra. *Corzuela.*—Porgânt. *Acribaduras ò echaduras.*—Lo que se desprecia, v. g. menjânt. *Desecho.*
Balitrâda. *f.* Astucia, picardia, traydoria. *Balitrada.*
Balitre ò belitre. *adj.* Astút, pícaro, traydor. *Balitre.*
Ballín. El qui posseïx balliuvatge. *Baillo.*
Balliuvatge. Gròssa encomiènda entre los maltesos. *Bailiage.*
Baló. Bâla petita. *Baletâ ò ita.*—De casâca. *Cuello.*
 —De capèll: punta. *Pico.*—De ròba: bolc de pèssas. *Balon.*
Bâlê. *m.* Governador de una vila. En Màllòrca, Catalúfia y València. *Baile:* en lo demés de España. *Alcalde.*—Des plâ. *Baile del llano.*—De fust: ignorânt. *Baile de palo.*
Ballería. *f.* El ofici, el tèmps que dura, y el territori ahont té jurisdicció es hâlê. *Bailia.*
Ballessa. *f.* Sa dóna des bâlê. *Alcaldesa.*
Bâls. *m.* Cèrt bâl: *Bals.*—Bâl'ar un bâls. *Balsar.*
Bâltic. *adj.* El mar entre Alemânia y Po'òuia. *Báltico.*
Baluârt. *m.* Bestió de murâda. —Àmpâro, defènsa. *Baluarte.*
Balzâmic, *ca. adj.* Lo qui té bâlzem ò olor suâve. *Balsmico, ca.*
Bâlzem. *m.* Sustância còm á reyna de olor molt suâve. *Balsamo.*—Ser un bâlzem: ser dols vi, ôli, etc. *Ser un balsamo.*
Bâll. *m.* Còsa molt coneguda. *Baile.*—De gènt pòbre. *Baile de boton gordo.*—De passeta. *De mascara.*—Posar v. a. y posarse v. r. dins un bâll: en perill ò negòci ârduo, etc. *Meter ò meterse en la danza.*—Dins un bôn bâll: en asunto molt grâve. *Meter ò meterse en buen berengenal.*
Bâllâd, *da. p. p.* de bàllar. *Bailado, da.*
Bâllâda. *f.* La acció de bàllar. *Danza.*
Bâllador, *ra. m. f.* El qui bâlla. *Bailador, ra.*—De còrda ò el qui bâlla bé per ofici ò es afectâd de bàllar. *Bailarin.*
Bâllador. *m.* Ôs qui se remena ò juga âb âltre, en juntura del còs, còm en jonóy, espâlla, ânca. *Chueca.*
Bâlladorèt. *m.* Diminutiu de bàllador. *Bailadorcillo.*
Bâllar. *v. a.* Mòurer es còs, brâssos y pèus á compâs. *Bailar.*—Bâllar baldufa, trompétol, bàllarunga, etc.: rodar. *Bailar.*—Las âves, v. g. xurigner: remenar sas âlas espès, y no mòureres del llòc. *Cernerse.*—La âygo devânt un: fer tot

lo possible para darli gust. *Bailar el agua delante.*—Báilar es vestit: venir ámple. *Nadar.*—Báilar al sô que se tóca ô segóns el sô: fer segóns lo que fân áltres. *Bailar al son que se toca.*—Demúnt sa còrda. *Bailar ô danzar en la maroma.*—El dimóni hey bálla de capóll: hayewy reuón. *Anda suelto ô en cantillana el diablo.*
Báilaruga. f. Pésseta de fust ab punta y quâtre cáres ô costâts que fân báilar en sos dits los allôts. *Perinola.*—Allôt qui mây está aturád. *Argadillo ô zarandillo.*
Báilesta. f. Máquina antiga para desparar pédras ô flétxas. *Ballesta.*
Báilaster. m. El qui se cuyda de las escopetas de persona reyál. *Balletero.*
Báilét. m. Báil petit. *Bailecito.*—Eyna de fuster ab que afiânsan lo que se há de planetjar, y té la figura del nombre 7. *Barrilete.*
Báilugarse. v. r. Remeuarse. *Bullirse ô menearse.*
Báilumas. f. pl. Llumets que aperèix vèuterse. *Lucecillas.*
Bámmba. adj. Dôna beneyta, tonta. *Babazorra.*—Coca. *Cocabamba.*—Pâsta bâmmba: cêrtas pâstas ab sucre y óus que se fá en Málôrca. *Pasta bamba.*
Bámmballetas. f. pl. Tôcs que ab una mâ se donan á la áitra en señâl de alegría. *Palmoteo ô palmadas.*—Fer bâmmballetas. *Palmear ô palmotear.*
Bámmbol. adj. Benèyt, tonto, sâtuo. *Babazorro ô bambarria.*
Bámmbôlla. f. Bôlleta que se fá quând plôn, que fá la áygo quând bull. *Ampolla, buruja ô pompa.*
Bámmbolôt. adj. Hômo molt tonto. *Bobarron.*
Bân. m. Péua pecuniária. *Multa.*
Bânâstra. f. Gâbia en forma de campâna ahónt pôsan llôcas ab sos polls. *Pollera.*—Para dur avirâm. *Banasta.*
Bânc. m. Assiéto ô cadira llârga ahónt poden sêurer molts. *Banco.*—Caxa pública ahónt se pôt posar moneda á interés. *Banco.*—Bânc de respâlla. *Banco con espaldas ô escaño.*—Petít sen se respaller. *Banca.*—Bânc de arena: caramúll de arena fêt per corrént de áygo. *Banco de arena,* ô si es en dins de mar. *Bajio,* y en entrâda de pôrt. *Barra.*—Bânc de ferrer ahónt fân feyna. *Macho.* De fuster. *Caballette ô camellon.*—Estar en es bânc de la paciência. Sufrir alguna moléstia ab paciência. *Estar en el banco de la paciência.*
Bânca. f. Jôc de fortuna. *Banca.*
Bancáda. f. Camí quey há en viñas para passar bestiar, cárros en vermar. *Calle.*
Bancádas. f. pl. Los quâtre pilars qui están demúnt es bâncs des taléssos. *Mástiles.*

Bancâl. m. Bâncs llârgs. *Banca.*
Bâncarrôta. f. Pêrdua. *Bancarrota.*—Fer bâncarrôta. *Hacer bancarrota.*
Bâncarroter, ra. m. f. El qui há fêt bâncarrôta. *Fullido, da.*
Bânda. f. Parátge. *Parage.* Costât, partit. *Banda.* De cârro. *Ladera.*—De bânda á bânda: de pârt á pârt. *De banda a banda.*—Anar de la bânda: fer êsses. *Bambolearse ô balancear.*—Dexar en bânda: no acabar ô concluir una còsa. *Dejarla en jerga.*
Bandatjad. m. Llâdre en camí reyál. *Bandido.*
Bandéra. f. Còsa coneguda. *Estandarte ô bandera.*—De campanar: aquêlla plâuxa de sêrro quey há demúnt sa flétxa ô el hómo qui se gira á quâlsevôl partit. *Veleta ô bandera.*—Rendir sas bandéras: abaxarlas en señâl de reverência ô de sumissió. *Rendir las banderas.*—Surtir ab bandéras desplegadas: surtir la trôpa ab honor de una plâssa que se há entregâda al inimig. *Salir con banderas desplegadas.*
Bandereta. f. Bandéra petita. *Bandereta, ica, illa, ita.*—Hômo. V. Bandéra de campanar. *Bandera ô veleta.*—La que se pôsa á Cristo ressuocitâd, á S. Juân y áltres sânts. *Banderola.*—Para sâber de ahónt vé es vént. *Cataviento.*—La que dueu fênt exercicis las trôpas. *Banderola.*
Bândol. m. Pregó. *Bando.*—Fer un bândol. *Echar ô publicar un bando.*
Bândolâts. m, pl. Pâssamâ de escâla para afiansarse pujânt ô devállânt. *Mainel.*—De altar. *Balaustada.*
Bândoler. m. Salteyador de camíns. *Bândolero ô malsin.*
Bândoléra. f. Fâxa de ouyro per dur espâsa, espasí, sâbre, etc.—Empléyo de guárdia de cos. *Bândolera.*—La de cassador, ahónt pênja sa câsa que agâla. *Percha.*
Banquêt. m. Bânc petit. *Banquillo.*—Sense respaller. *Escabel.*
Banqueta. f. Instrument para posar âtxas. *Hachero ô blandon.*—De sabater, ahónt sêu. *Banqueta.*
Bâña. f. Áрма que ténen para la sêua defênsa alguns animâls ô para áltre fi. *Cuerno.*—Ab que se du ô sy té alguna còsa. *Cuerna.*—De sarmént y de algunas plântas ab que se afêrrau. *Cercillo ô tijereta.*—Hômo cabessúd. *Perro.*—Para esquitxar y áltres usos en brôllador. *Girandula.*—Acalâda. *Cuerno gacho.*—Torsuda. *Cuerno retorcido.*—Aficar sa bâña: no desistir, no coltar rahóns. *Cerrarse de campina.*
Bânâverda. m. El dimóni. *El malo.*
Bâñas. f. pl. Acció que se fá ab escârnio ab sas mâns acalânt dos dits de élla. *Cuernos.*—Fer

bãnas axí. Hacer cuernos. = Apuntar sas bãnas als animâls. *Apitonar los cuernos.* = Posar sas bãnas: enganar, saltar á sa parâula, donar á un lo que no volríá, saltar á la fidelidât la casâda. *Poner los cuernos, y per saltar á la fidelidât també. Encornular.*

Bañád, da. p. p. de banhar. Mojado, da. = Fins á sa péll. *Hecho, cha una sopa de agua.*

Bañáda. f. El efêcte de banhar. *Mojada.* = Sucâda. *Cornada ô amurio.*

Bañadura. f. El efêcte de banhar. *Mojadura.*

Bañar. v. a. Fer homida alguna cõsa ab âygo ô licor. *Mojar.* = Sa boca: bœurer. *Mojar la palabra.* = Rentar. *Bañar.* = Sa rõba para que torn blâna. *Deslavar.* = Banharla sa priméra vegâda. *Hacer del agua la ropa.*

Bañarse. v. r. Mojarse. = Fins á sa péll. *Calarse como una sopa.* = Pêndrer es bãños ô posarse dins âygo apõsta. *Bañarse.*

Bañarriquer. m. Cuc qui roêga es fust. *Carcoma.*

Bañeta. f. Bãña petita. *Cuernecico, illo, ito ô cuernezueto.*

Bañeta. m. El dimõni. *Pateta.*

Bañó. m. Sa bãña de animâl quând comênsa á surtir. *Piton.* = En âbre. *Gancho.*

Bañúd, da. adj. El qui té bãñas. *Cornudo, da ô eornigero, ra.* = Hõmo, cuya dõna es insâel. *Cornudo, y si éll consênt. Cabron.* = Cornúd y apeleyâd. *Despues de cuernos penitência.*

Bãñys ô bãños. m. pl. La âygo para banharse, la pica ahónt se bãña y es llõc ahónt está sa pica. *Bãños.*

Baquilidi. m. Vérs. Baquilidio.

Báquio. m. Vérs. Baquio.

Barâna. f. Parêt, pôst, etc. qui arriban fins al pit y se sòlen posar en llõc âlt per no poder câurer. *Antepecho.*

Barandilla. f. V. Barâna. Antepecho. = De pònt. *Guardalado.*

Barât. m. Cànvi, permuta. *Trueque.* = Dolént. *Barato.* = De cõsas doléntas. *Tracamundana.*

Baratád, da. p. p. de baratar. Trocado, da.

Baratador, ra. m. f. Trocador, ra. = El qui sêmpre estâ per baratar. *Trueca-borricos.*

Baratar. v. a. Permutar, canviar. *Trocar y ant. baratar.* = Cáp per cáp: no fer tornas. *Taz d ô por taz.* = Pel per pel: sêns fer tornas. *Pelo d pelo.* = Sólament per tenir el gust de baratar. *Gozar y gozar.*

Baratiller, ra. m. f. El qui té baratillo. *Baratillero, ra.*

Baratillo. m. Venda de trãstos véys y el llõc ahónt se venen. *Baratillo.*

Barâto, ta. adj. Lo comprád ô venúd á báix preu.

Barato, ta. = Lo barâto es carístia; per quânt lo qui es barâto es dolént y dura póc. *Lo barato es caro.* Noy lâ cõsa més barâta que enviar á plâssa: axó es, una cõsa regalâda las més vegâdas cõsta més que si la comprâvan. *No hay cosa mas barata que la que se compra.*

Barâya. f. Pendência, riña. *Riña, pelea, trasquera, pendencia.* = De dõnas. *Escarapela ô riña, etc.* = De allõts. *Rodopelo ô riña, etc.*

Barayád, da. p. p. de barayarse. Reñido, da.

Barayador, ra. m. f. El qui se barâya. *Reñidor, ra.* = El qui fã de malêyt. *Busca ô perdonavidas.*

Barayarse. v. r. Reñir, pelear. = Sas dõnas. = *Escarapelar, se.* = Á crits. *Emborrullarse.* = De parâulas y passar á posariy sas mãns. *Envedijarse.* = En disputa y dirse injurias. *Ensangrentarse.* = Á tõcs. *Audar d golpes.* = Ets allõts. *Pelçarse.* = Los animâls. *Reñir ô pelear.*

Bârba. f. La pârt de sa càre de se boca abáix y es pels qui néxen en élla. = Los plomissous de ploma. = El comediantè qui representa á un anciâno. *Barba.* De Arõn: hêrba. *Barba de Aaron.*

= De câbra. *De cabra ô cabruna.* = De olivêra, auzina, etc. *Musgo.* = Bârba á bârba: càre á càre. *Barba á barba.* = Á las bârbas: en presència. *Á la barba, en las barbas ô en sus barbas.* = Per bârba: per cãda persona. *Por barba.* = Bârba blâncâ. *Barba blanca:* el qui lay té. *Barbiblanco.* = Cerrâda: molta. *Cerrada, y el qui lay té. Barbicerrado.* = Espessa. *Espesa, y el qui lay té. Barbiespeso.* = Negra. *Negra, y el qui lay té. Barbinegro.* = Rossa. *Rubia, y el qui lay té. Barbirubio.* = Rõtja. *Roja, y el qui lay té. Barbaroja.* = Fõrta. *Fuerte, y el qui lay té. Barbitaheño.* = Bârba fêta: afaytâd de fresc. *Barbihecho.* = Fer la bârba: afaytar. *Hacer la barba.* Adular. *Zalamear.* = Pelarse sas bârbas: manifestar furor, ira, etc. *Pelarse las barbas.*

Barbacâna. f. Fortificaciõ. *Barbacana.* = De teulâda. *Alero.*

Barbâda. f. Pârt inferior de sas bãrras de animâl ô cadeua des fre. *Barbada.*

Bârbara. f. Nòm de dõna. *Bárbara.*

Bârbara. f. (Santa). El llõc ahónt se té sa pólvora en un bârco. *Santabârbara.*

Barbaralêpsis. f. Figura de dicciõ. *Barbaralêpsis.*

Bârbaramênt. adv. Cruêlmênt. *Barbaramente.*

Barbaridât. f. Crueldât, grosseria, impolítica. = Cõsa escesiva. *Barbaridad.* = Es una barbaridât lo que menja, beu, etc. *Es una barbaridad lo que come, etc.*

Barbârie. f. Impolítica, rusticidât. *Barbarie.*

Barbarisme. *m.* Vici còntre la pureza del lleugatge ò idioma. *Barbarismo.*

Barbarôt, *ta. adj.* Molt hárbaros. *Barbarote.*

Barher. *m.* Còsa coneguda. El qui no més afáyta.

Barbero. = El qui no més sangra. *Sangrador.*

= El qui cura llágas, feridas, etc. *Cirujano*, y si aquést no sá b llatí. *Cirujano romancista.*

Barbêra. *f.* La dóna de barber. *Barbera.* = Hérba. *Verbena.*

Barberia. *f.* El ofici de barber. = Botiga de barber ò el llòc ahònt afáytan. *Barberia.*

Barberèt. *m.* Diminutiu de barber. *Barberillo.*

Barberôt. *m.* Cirugiá dolént. *Sacapotras.*

Barbeta. *f.* Bárba petita. *Barbilla, ita.*

Barbeta. *m.* El religiós qui sa cría sa bárba. *Barbon.*

Barbó. *m.* Barbeta petita que se crían los hòmos á sa punta de sa bárra. *Pera.* = El de boc. *Barba.*

Barbôta. *f.* Bárba gròssa. *Barbaza.*

Barbúd, *da. adj.* El qui té molta bárba. *Barbudo, da.*

Bárca. *f.* Embarcació petita. Para servir en rius. *Barca.* Para en mar. *Barco.* = De animál. *Caballote.* = Hòmo aturád, qui fà sas còsas á pòc á pòc. *Pachon, na.* = Pèndrer bárcas. *Apresar barcos.*

Barcáda. *f.* El càrreg que du una bárca. *Barcada.*

Barcatjar. *v. a.* Anar de una pàrt á áltra ab bárca. *Barquear.*

Bárco. *m.* Embarcació qualsevòl gròssa. *Barco.*

Barcôt. *m.* Bárco molt gròs. *Barcon.*

Barcôta. *adj.* Hòmo molt aturád. *Pachorudo, da.*

Bardána. *f. pl.* *Bardana* ò *lampazo.*

Bardissa. *f.* Cubèrta en parèt de romaguers, ravells y pèlras demunt para que se agnànt. *Bardá.* = De pita, romaguers, etc. Verts en tèrra. *Seto vivo.* = Secs. *Seto muerto*, y en generál la qui està en tèrra. *Seto, vallado, cercado.* = Botabardissas: mál nòm de allòt ò jove estrabullád, traviéssu. *Saltabardales.* = Botar totas sas bardissas: atropèllar qualsevòl impedimént, ò obstáculo. *Saltar por las picas de Flándes.* = Fer bardissa. *Bardar.* = Llòc tancád de bardissa. *Bardal.* Tot anarsèn pe sas bardissas. Axó se diu de una còsa de qui el gásto puja més que el profit. *Irse en pelotas y juzgados.*

Barenáda. *f. v.* Barenar. *m.* *Almuerzo, ò merienda.*

Barenar. *m.* Menjar alguna còsa ántes de dinar. *Almuerzo:* ántes de sopar. *Merienda.* = Gròs al capvéspre. *Merendona.* = Barenar y dinar; barenar y no dinar. *Almuerzo-comida.* = Barenar y no sopar. *Almuerzo-merienda.*

Barenar. *v. a.* Menjar alguna còsa ántes de dinar.

Almorzar. = Ántes de sopar. *Merendar.*

Barièt. *m. v.* Ballèt per la cyna. *Barrilete.*

Barlovént. *m.* Llòc ò còsa qui està més pròp que áltra al llòc de ahònt surt el vént. *Barlovento.*

Barloventar. *v. a.* Bordetjar para posarse á sobrevént. *Barloventar.*

Barnabita. *m.* Capèllá regular de la congregació de S. Páu. *Barnabita.*

Baró. *m.* Títol del qui posseïx baronía. *Baron.*

Baròmetro. *m.* Instrumént para conèxer el major ò menor pes de la atmósfera, y midar la altura de sas muntáñas. *Barómetro.*

Barouessa. *f.* La dóna del baró, ò la qui té baronía. *Baronesa.*

Baronía. *f.* El territòri, ò el títol del baró. *Baronía.*

Barquer. *m.* El qui govèrna bárca en riu. *Barquero.*

Barquèt. *m.* Bárco petít. *Barquillo, ito,* y *barquichuelo.*

Barqueta. *f.* Bárca petita. *Barqueta,* ò *barquilla.* = Per posary encèns. *Naveta* ò *navecilla.*

Barquetas. *f. pl.* Ormèy de tàula ahònt están un satriy d'òli, un de vinagre, y á vegádas un saler ab sál, y áltre ab prebe. *Angarillas* ò *cubillo.*

Bárra. *f. v.* Barba. *Barba.* = Tròs de fèrro de fust, de ór ò plata sense obrar. *Barra.* = De fèrro gruxáda, redona, y sens obrar. *Hierro:* prima y redona. *Varilla:* de cinc dits de ample, y un de gruxa. *Celar, cuchillo* ò *arquero:* de tres, ò quàtre dits de ample, y un de gruxa. *De llantas.* = Para tancar pòrtas. *Barra* ò *tranca.* = De prénsa para fer rodar. *Calamon.* = Para ár-ga. *Palanca.* = Para girar mòla de molí quánd la lán de picar. *Bayal.* = Abont se ferma sa corriòla para pujar es materials fent òbra. *Pescante.* = Para jugar, y el matéix jòc. *Barra.* = Llarga y de fust ab que duen pes gròs es bastáxos. *Palanca* ò *mangal.* = Posar sa bárra á sa pòrta. *Atrancar.*

Barráca. *f.* Caseta sens adornos, y sòlamente para los trabajadors en el càmp. *Barraca* ò *choza.* = De bráuças. *Sombrajo.* = Para posary càrro. *Sotchado* ò *tingalo.* = Para viñòvol, ò hortolá. *Guyola.* = Málféta. *Tendejon.* = Pendre barráca: refugiarse á ella, v. g. per ploure. *Abarracar-se.*

Barráda. *f.* Tòc ab bárra. *Trancazo.*

Barragá. *m.* Tápète. *Barragan.*

Barrál. *m.* Bòtil gran. *Barral.* = Per teniry confits. *Confitera.* = Cordád. *Esterado.*

Barrám. *m.* Sas bárras de sa boca. *Dentadura* ò *herramienta.* = Xerradors. *Taravilla.*

Barranc. *m.* Profundidat descubèrta. = Dificultat, embaràs. *Barranco* ò *barranca*.

Barraqueta. *f.* Barraca petita. *Chozil* ò *barraquilla*. = Para agoytar sa càssa, ò esperar-la. *Paranza*.

Bàrras. *f. pl.* Sa dentadura. *Quijadas*. = De arma de fòc. *Gatillo*. = Llistons de taléssos de brodar. *Banzos*.

Barrèlla. *f. pl.* de cuya cènra se fà es vidre. *Barrilla*.

Barrèra. *f.* Pòrta de bastons entrevessàds. *Barreira*. = No tenir barrèra: atropèllar qualsevòl impediment ò inconvenient. *Saltar por las picas de Flándes*.

Barreró. *m.* Bàrra petita. *Barreta*.

Barrèt. *m.* Tapament redó para el cap de hòmo. *Barrete*, *birrete*, ò *gorro*. = Ab oreyéras. *Becoquin*. = Es barrèt de san Antòni: mèdi que se intènta aplicar á tot lo que sobrevé. *Horma de todos piés* ò *sandlotodo*.

Barretàda. *f.* Cortesia llevàntse es barrèt. *Gorretada*. = Tòc en so barrèt. *Gorretazo*.

Barreter. *m.* El qui fà barrèts. *Bonetero*.

Barretina. *f.* Barrèt regulàrmènt blanc. *Gorro*.

Barretjád, da. *p. p.* de barretjar. *Regañado, da*, *reñido, da*.

Barretjar. *v. a.* Incepar. *Regañar, reñir*.

Barretòt. *m.* Barrèt gròs. *Gorron*.

Barrètx. *m.* Arregañy. *Repasata*. = Fòrt. *Carda*.

Barril. *m.* Bota petita. *Barril*.

Barrilèt. *m.* Barril petít. *Barrilete* ò *barrilejo*.

Barrina. *f.* Eyua de fuster. *Barrena*. = Ab on travesser demunt es màneg para apoyarsi. *Barbiqui*. = Gròssa. *Barreno*. = Ajust en compas. *Iguala*.

Barrinád, da. *p. p.* de barrinar. *Barrenado, da*. = ...*Codido, da*.

Barrinar. *v. a.* Fer foràts ab barrina. = Foradar bàrcas para tirarlas á fons: enganar. *Barrenar*. = Tenir àcte ab dònas ò hòmos. *Coder*. = Fer barrina: convenirse, ajustarse. *Ajustarse* ò *igualarse*.

Barrinéro. *m.* El qui sèmpre vâ de baratar. *Truca-borricos*.

Bàrrio. *m.* Cèrt distritte de població. *Barrio*.

Barriòla. *f.* Barrèt ab màyas de filàts. *Cofia* ò *red*.

Bàrro. *m.* La porció de llàna, ò cotó cardàd que se lèva en una vegada des pinte. *Barro*.

Barrobí. *m.* Foràt redó fèt en pedra ple de pólvora hèn atacada, y se li péga tòc per fer tróssos sa pedra. *Barreno*.

Barrufòt. *m.* El dimòni. *Patillas*.

Barrufos. *m. pl.* Escrúpols ò visions. *Escrúpulos* ò *visiones*.

Bàsca. *f.* Ànsia, inquietut, òy. *Bàsca*. = Calor. *Bochorno*. = Tenir bàscas. *Nausear*. = Fer bàsca: calor. *Hacer bochorno*. = Bélla bàsca. *adv.* Pòc se me dona, ò que pás. *Pase* ò *enhorabuena*.

Basili. *m.* Nòm pròpi de hòmo. *Basilio*. = *adj.* El qui seguèix la régla de san Basili. *Basilio, ia*.

Basilicòrn. *m.* Unguent. *Basilicon*.

Bàsqueta. *f.* Bàsca petita de calor. *Bochornillo*. = El qui basquetja. *Agencioso, sa*.

Basquetjar. *v. a.* Procurar ab cuydado y diligència alguna còsa. *Agenciar*.

Bàssa. *f.* Aplèg de àygo mòrta, y no molt neta, siuó bruta. *Balsa* ò *laguna*. = Seca. *Jera*. = Per abeurar. *Lavajo*. = De molt. *Cubo* ò *represa*. = De àygo despues de haver plogud: càmp embessad. *Lavajo* ò *navazo*. = Per fer fèms. *Pudridero*. = De òli: tàca de òli caygud en tèrra. *Accitada*.

Bassàda. *f.* Venguda de molta de àygo. *Avenida*. En molt de àygo. *Represa*. = Mòlrer á bassàdas. *Moler de represa*.

Bassàlt. *m.* Màrmol de color y duresa de fèrro. *Basalto*.

Bassament. *m.* Tot còs qui està baix de columna. *Basamento*.

Bassarite. *f.* Pedra preciosa. *Basarite*.

Bàsse. *f.* Lo qui sostén una columna, una estàtua, un pedestràl. = Principi, fonement, apoyò demunt de qui descansa una còsa. = Tèrra ò metàll qui se combina ab un àcido, y forma una sàl. *Bassa*. = La línea demunt de qui están las demés en las figuras plànas. = Principi, fonement, etc. en matemàtica. *Base*.

Bassetja. *f.* Instrument de còrda para tirar pedras. *Honda*. = El qui usa de bassetja. *Hondero*. = El seu uyèt ahònt se pòsa sa pedra: lo de es mitx. *Senò*.

Bassetjada. *f.* Tir de bassetja. *Hondazo*.

Basseta. *f.* Bàssa petita. *Balsilla*.

Basillica. *f.* Iglesia suuntuosa. *Basilica*.

Basilicàri. *m.* El qui assistèix al Pàpa ò á bisbe en la missa. *Basilicario*.

Basilisco ò **basilisco.** *m.* Animàl fabulós y de qui se diu fàlsament que néix de òu de gall y que màta en la vista. *Basilisco*.

Bassiòt. *m.* Clotèt ab àygo. *Charco*. = Gròs. *Charca*.

Bassiotèt. *m.* Bassiòt petít. *Charquito*.

Bassó. *m.* Sa llevor de plànta qui està dins cloveya para la séua defènsa. Si sa cloveya es blàna. *Grano*. = Si es fòrta, v. g. de mella. *Carne*. = El de mella trencada que se ven en gròs. *Almendron*. = De nòu. *Núcleo*.

Bassó. *m.* Lo millor de una còsa. *Meollo*.

Bassó, na. *adj.* El qui néix ab àltre de un part.

Gemeto, la ô melizo, za.

Bást. m. Aubardá ab arsons. *Baste ô basto.*

Bâsta. f. Afagidura á rôba para que no se esfilagués. *Bastilla.* = Doblèg de sa matéxa rôba ô vestít per ser mássa llarg. *Alforza.* = La acció de embastar. *Basta.*

Bastánt. adj. Suficiént. *Bastante.*

Bastántmént. adv. Ab suficiéncia. *Bastantemente.*

Bastanter. m. cur. El qui reconeix los poders en los tribunals. *Bastantero.*

Bastar. v. n. Ser suficiént. *Bastar.* = No básta per untarse es morros: ser môdica la còsa. *No basta ni aun para untar los labios.*

Bastar. v. n. Arribar á alguna còsa ô llòc. *Alcanzar ô llegar.*

Bastárd, da. adj. Bords. *Bastardo, da.*

Bastárda. f. Líma suáve. *Bastarda.*

Bastardía. f. La calidat de bord. *Bastardia.*

Bastardilla. adj. Lletra cursiva de imprénta sembláut á la manuscrita. *Bastardilla.*

Bastáx. m. El qui per ofici traguia as còll. *Bastage, ganapan, esportillero, fagin ô mozo de cordel.* = El qui espéra á un cantó per llogarse. *Tras-canton.*

Baster. m. El qui fà y adoba bàts. *Bastero.*

Bastéra. f. La dôna de baster. *Bastera.*

Basteta. f. Básta petita. *Bastilla.*

Bastidor. m. Taléssos de brodar. *Bastidor.*

Bastimént. m. Bárco. *Bastimento.*

Bastiménta. f. Pontals y pôst al mitx para estar el qui fà ôbra. *Andamio.* = Qui aguánta eyna, v. g. sèrra. *Armaçon.* = De pôrta. *Marco.* = De vidriéra. *Bastidor.*

Bastió. m. Baluárt. *Bastion.*

Básto. m. Pinta de càrta. *Basto.* = Fer es dos de básto: morir-se. El hòmo. *Doblar la servilleta ô estirar la pierna:* animál. *Estirar la pierna.*

Básto, ta. adj. Tosco, grosser, mál sèt. *Basto, ta.*

Bastó. m. Garròt. *Palo.* = Gayáto ab pom ô sense pom. = Mándó, antoridat ô insignia militar. *Bastón.* = Aquéll ab que se péga als nòlits. *Marro.* = Fer jugar es bastó: atnpar. *Hacer andar el palo.* = Bastó sens polir. *Lata.*

Bastonáda. f. Túc ab bastó. *Bastonazo ô palo, palazo ô zamanca.* = De cégo: fòrta. *Palo de ciego.* = Bén donáda: bén aplicáda. *Vuelta de podenco.* = Donar bastonádas. *Dar palos ô apalear.*

Bastonèt. m. Bastó petít. *Bastoncico, illo, ito.*

Báta. f. Vestít talar ab mânegas. *Bata.*

Batalogía. f. Repetició enfadosa de paráulas. *Batalogia.*

Batálla. f. Combát de trôpas ô bàrcos. *Batalla.* = Inquietút. *Batalla.*

Batállador. m. Guerréro, hòmo de guèrra, el qui

batálla. *Batallador.*

Batállar. v. a. Péléar. *Batallar.*

Batálló. m. Cuérpo de trôpa de infantería. *Batallón.*

Batávia. f. Hollándia. *Holanda, Batavia.*

Bátavo, va. adj. Hollandès, sa. *Bátavo, va.*

Batáy. m. Sa lléngo de campàna, picaròl. *Badajo.* = Mála paráula. *Ajo.*

Batáya. f. ant. Batálla. *Bataya.* = De allòts, qui se apedregan. *Pedrea.*

Batayáda. f. Túc á campàna ab so batáy. = Desbarât. *Badajada.* = Còp á algú ab batáy. *Badajazo.*

Batayador. adj. Batállador. *Batayador.*

Batayar. v. a. ant. *Batayar.*

Batayonáda. f. Desbarât, burráda. *Badajada ô patochada.*

Batedor, ra. adj. El qui bâtre sembráts segáda. *Trillador, ra.*

Batedor. m. De pôrta. *Batiente.* = De ôr ô pláta: el qui los reduèix á pàns. *Batihoja ô batidor de oro ô plata.*

Batèg. m. Movimént apressurád de alguna pàrt del còs de animál, v. g. pols, còr, etc. *Latido.* = De llága, ferida. *Entrepunzadura ô latido.*

Bategar. v. n. Mòurese apressurádamént pàrt interior del còs de animál. *Latir.* = Es còr. *Latir ô palpar.* = Ferida ô llága ô tumor. *Latir ô entrepunzar.* = El pit. *Latir ô palpar.*

Bateria. f. Fortificació per canóus. = Multitút de empèños. *Bateria.*

Batear. v. a. ant. *Batiar. Batear.*

Batèix. m. Batisme. *Bautismo, bateo, y bauteo.*

Batèu. m. Bárco petít. *Batel.*

Batiád, da. p. p. de batiar. *Bautizado, da.*

Batiánt. p. a. de batiar. *Bautizante.*

Batiar. v. a. Admínistrar el sacramént del batisme. = Posar áygo al vi. = Posar nòms. *Bautizar.*

Báticúl. m. Tòcs á sas áncas. *Azote.* = Fòrt. *Azotazo.* = Cayguda. *Batacazo, baquetazo ô tabolada.*

Batidor. m. El qui dona tinta quánd imprimexen. *Batidor.*

Batismál. adj. Pertañént á batisme. *Bautismal.*

Bátipòrt. m. Espècie de manpàra despues de las pôrtas principáls, v. g. de iglesia. *Cancel.*

Batisme. m. El primer sacramént de la Iglesia. *Bautismo.*

Batistèri. m. El llòc ahónt està sa pila de batisme. *Baptisterio ô bautisterio.*

Batracomiàquia. f. Péléa de ràtas y granòts. *Batracomiaquia.*

Batraquita. f. Pédra preciosa. *Batraquita.*

Bâtre. v. a. Rompre lo segúd, y separar el grá

de sa pàya. = Frecuentar un camí, paràtge. = Mortificar, maltractar. *Trillar*. = Fèrro. *Martillar*. = Fèrro fret: pèrder tèmps. *Majar en hie-rrro frio*. = El sòl en algún llòc. *Bañar*. = Gar-rròvas, nellas. *Varear* ò *batonar*. = Vèncer. *Batir*. = Pasetjar-se. *Batir las calles*.
Batúd, da. p. p. de bàtre. *Trillado*, da. = *Batido*, da. = *Vareado*, da.
Batuda. f. Lo batúd en una vegàda, ò lo estès para bàtre. *Parva*. = Cayguda. *Tabolada*. = Es renòu que se fà en càure. *Batacazo*. = De àygo. *Chaparron*.
Batút. m. Cayguda. *Tabolada*. = Del còr, pols, etc. *Latido*. = Aguardar es batúts: la ocasió. *Estar-se d la capa*.
Báubo, ba. adj. Enrevenáds de fret. *Arrecido*, da.
Baul. m. Espècie de caxeta. Ab cubèrta plana. *Cofre*, y ab cubèrta concava. *Baul*. = Forrada de péll. *Petaca*. = De mòrt. *Atahud*.
Bàula. f. Péssa de fèrro ò de bronzo que se pòsa á pòrtas, y á àltras còsas. *Aldaba*. = De baül, caxó. *Aldabon*. = De cadena. *Eslabon*. = La de-rrera de cadena qui té mòrdàlas. *Espernada*. = Aficàda á parèt para fermarí bistias. *Arrendadero*.
Bauleta. f. Bàula petita. *Aldabilla*.
Baulòta. f. Bàula gròssa. *Aldabon*.
Bauprés. m. Àbre acalád qui surt de sa proa de bàrco. *Baupres*.
Bàuxa. f. Vèga. *Gira*. = Xànsa. *Chanza*.
Bàva. f. Humor qui fluèix de sa boca. *Baba*. = Vis-cosa. *Babazas*. = Hòmo tonto, rudo. *Babatel*, *bavera* ò *babazo*.
Bavar. v. n. Espellir humor pe sa boca. *Babear*. = Demúnt uua còsa soyàntla. *Babosear*. = Per al-guna còsa. *Babear por...*
Bavaráy. m. Tavayoleta que se pòsa al pit de nin paraque no se soy. *Babador*, *babadero* ò *ba-bera*.
Bàvaro, ra. adj. El naturál de ò lo pertañent al rèyne de Baviéra. *Bdvaro*, ra.
Bàx, xa. adj. De pòca altura ò alsàda. *Bajo*, ja.
Bàxa. f. Llecència para surtir del hospitál. *Baja*.
Baxá. m. Títol de honor entre los mòros. *Bajá*.
Baxád, da. p. p. de baxar. *Bajado*, da.
Baxáda. f. La acció de baxar, y el llòc per ahónt se bàxa. *Bajada*.
Baxamént. adv. Ab baxesa, grosseria, vilesa. *Ba-jamente*.
Baxar. v. n. Passar de llòc àlt á un bàix. = Dis-minuir-se, v. g. fébra. = v. a. Posar bàix lo qui es-táva á dàlt. *Bajar*.
Baxer. m. El qui compra bàxos d'òli. *Bejinerero*.
Baxesa. f. Acció dolénta. = Lo pòc que es la creatu-

ra respècte del Creador. = La timidès del ànimo, del esperit. *Bajeza*. = Fer baxesas: accions do-lèntas ò no corresponènts al estat del qui las fà. *Hacer bajezas*.

Baxèt, ta. adj. Molt bàix. *Bajito*, ta. = adv. Ab veu molt bàxa. *Bajito*.

Baxó. m. Instrument músic y el qui el tòca. *Ba-jon*.

Bàxos. m. pl. Los quàrtos qui estàn abàix de una càsa. *Cuartos bajos*. = Sa brutó ò solàtjas de li-cors. *Madre*, *heces*, *pozo*. = De bota. *Asiento de cuba*. = D'òli. *Morga*.

BE.

Bé. f. El nòm de la lletra b. *Be*.

Bé. m. Utilidat, benèfici, riquesa, etc. *Bien*.

Bé. adv. Rèctamént, ab acèrt, fèlismént. *Bien*.

Bé. m. La veu de xòt. *Bé*. = El matèix xòt. *Carne-ro* ò *cordero*.

Béabá. m. El silabàri. *Beabd*.

Béarnès, sa. adj. Naturál de ò lo pertañent á Béarne provincia de Frànca. *Bearnes*, sa.

Beàta. f. Dòna de hàbit religiós, ò sens èll. *Beata*. = Fàlsa. *Gazmoña*, ò *beatona*.

Béatèri. m. Càsa de beàtas. *Beaterio*.

Béatífic, ca. adj. Lo qui fà béneventurád. *Beati-fico*, ca.

Béatificació. f. La acció de béatificar. *Beatificacion*.

Béatificád, da. p. p. de béatificar. *Beatificado*, da.

Béatificamént. adv. Ab visió béatífica. *Beatifica-mente*.

Béatificar. v. a. Declarar el Pàpa que un sirvènt de Déu gòsa de la glòria, y que se li pòt donar culto. *Beatificar*.

Béatíssim, ma. sup. *Beatissimo*, ma. = Béatíssim Pàre: títol de honor que se dona al Pàpa. *Bea-tissimo Padre*.

Béatitút. f. La béneventuranza etèrna. = Títol que se dona al Pàpa. *Beatitud*.

Béato, ta. Felís, ditxós. = El béatificád per el Pàpa. = El qui se eczercita en òbras de virtút. *Beato*, ta. = Fàlsos: los qui aparèntan virtút, y no en téuen. *Beaton*, na ò *gazmoño*, ña.

Béatura. f. Acció de afectàda virtút. *Beateria*.

Béc. m. El estrém del càp de àve, y qui li servèix de boca. = Sa boca del hòmo = Elocuència. *Pi-co*. = Béc d'ànada: eyna. *Pico de dnade*. = De grua, eyna ab punta á una pàrt, y en forma de tayànt á la àltra. *Piqueta*. = En vestít. *Cabo*, ò *pico*.

Béc. Primèra persona de indindicatíu de bécar. *Ca-beceo*.

Bec. Ab la e muda: primèra persona de indica-

tiu de hèurer. *Bebo*.

Béca. *f.* Barrèt llarg. *Gorro*. = De col·legiál, ò seminarista: fàxa de color que duen as còll, y la pàssa de col·legiál ò seminarista. *Beca*. = Anar de béca girada: estar borràtxo. *Estar alumbrado*. = Anar de mitja béca: estar mitx borràtxo. *Estar usomado ò alumbradillo*, ò *tener unos pelillos*.

Bécada. *f.* Acalàda de càp per fòrsa ò per vici. *Cabezada*.

Bécameta. (*À*) *adv.* Axencàd demunt es còll de un àltre. *À horcajadas*.

Bécar. *v. n.* Aclar es càp várias vegàdas per fòrsa ò per vici. *Cabecear*.

Béccòll. *m.* La pàrt posterior des còll. *Pescuezo*. = *À bèccòl*. *V.* **Bécameta.** *À horcajadas*.

Béccòllada. *f.* Tòe á la pàrt posterior des còll. *Pescozada ò pescozon*.

Bécúadro. *m.* Accidént de la música. *Becúadro ò beduro*.

Bèfa. *f.* Escàrniò ò irrisiò. *Befa*. = Fer bèfa. *Hacer befa ò befar*. = Fer bèfa del sanbenito: gloriarse de acciò màla. *Hacer gala del sanbenito*.

Bèlabeimf. *m.* La tercièra nòta de la música. *Befabení*.

Begú, *da.* *p. p.* de bèurer. = *adj.* El qui està borràtxo. *Bebido, da*.

Beguda. *f.* Quàlsevòl licor que se pòt bèurer. *Bebida*. = Para medicina. *Bebida ò bebedizo*.

Begudòta. *f.* Beguda dolénta, àgra, amàrga. *Brebage*.

Beguer. *m.* Jutge que havia en àltre témps á Catalúnia y á Màlòrca corresponént á corretgidor en Castílla. *Beguer*.

Begueria. *f.* El ofici y el territòri ahont tenia jurisdicciò el beguer. *Begueria*.

Begòt. *m.* Bèya gròssa. *Abejon*. = El qui no fà sinò menjar. *Zingano*. = El qui volànt fà molt de rebòu. *Abejarron*.

Begòt, *ta.* *adj.* Tonto, rudo, ximple. *Babazorro, rra ò bausan*.

Bèl. *f.* Abreviadura de Isabèl. *Isabel*.

Bèl. *m.* La ven de xòt ò càbra. *Balido*.

Bèlar. *v. n.* Fer bèls. *Balar*. = Per alguna còsa: desitjarla ab ànsia. *Andar balando por...*

Bèleta. *f.* Diminutiu de Isabèl. *Belita*.

Bèllic, *ca.* *adj.* Còsa de guèrra. *Bèlico, ca.*

Belitre. *adj.* Dolént, vil. *Belitre*. = Astúts, traydors. *Taimado, da*.

Bèll, *lla.* *adj.* Hermós, agradàble, graciós. *Bello, lla*. = ¡Bèlla còsa! *Linda cosa!*

Bèlabàsca. *adv.* Pòe se me dona, que pás. *Enhorabuena, pase, vuya*.

Bèladòna. *f. pl.* *Bella-dama*.

Bèllamént. *adv.* Molt bé, escellént, perfèctamént. *Bellamente*.

Bèllugarse. *v. r.* Remenarse. *Hervir ò rebullir*.

Bèllumas. *f. pl.* *V.* *Bàllumas. Lucecillas*.

Bèllvèurer. *m. pl.* *Mirabel ò pinillo*.

Bémòll. *m.* Signe que se pòsa devànt punt de sòlfa para abaxarlo mitx tò. *Bemol*.

Bémòllad, *da.* *adj.* Notàd de un ò de molts de bémòlls. *Bemolado, da*.

Bémòllar. *v. a.* Notar ab un ò molts de bémòlls. *Bemolar*.

Bén. *adv.* Servèix para denotar un cèrt gráu de perfecciò, un cèrt estat felís y ventatjós en la còsa de que se tràcta. *Bien*.

Bén. *m.* Béus, riquesas. *Bienes, y ant. ben*.

Beua. *f.* Faxeta de ròba ab veta á càda càb. *Venda*. = Para embauar el clotèt que romàn havènt tayàd es lloimbrígol. *Ombliuero*. = Fer benas de sa ròba: esqueixarla. *Hacer giras la ropa ò arparla*.

Bendàtge. *m.* Còpia de henas. *Vendage*.

Bèndiciò. *f.* El àcte y efècte de beneir. *Bendicion*. = Papàl: La que dona el Pàpa en cèrts dias, y la que per privilègi donan alguns religiosos tàmbé en cèrts dias y públicamént. *Papal*.

Bèndicta. *f.* El primer nocturn de matinas de la màre de Déu. *Benedicta*.

Bènefactor, *ra.* *adj.* Los qui fàn bé á àltres. *Bienhechor, ra*.

Bènéfic, *ca.* *adj.* El qui fà bé á àltri. *Benefico, ca*.

Bèneficiàcia. *f.* La virtut de fer bé á àltre. *Beneficiencia*.

Bènéfici. *m.* Favor, profit. *Beneficio*. = Títol y renda egleciàstica. *Beneficio*.

Bèneficiàd, *da.* *p. p.* de bèneficiar. *Beneficiado, da*. = *m.* El qui poseèix bènéfici egleciàstic. *Beneficiado*.

Bèneficiàl. *adj.* Pertañènt á bènéfici. *Beneficial*.

Bèneficiar. *v. a.* Fer bé las còsas. = Fer bé á àltri. *Beneficiar*.

Bèneficiós, *sa.* *adj.* Profitós, útil. *Beneficioso, sa*.

Beneid, *da.* *p. p.* de beneir. *Bendecido, da y p. p.*

Beneir. *v. a.* Dedicar alguna còsa al culte de la Iglesia ò utilidat de los faèls usant de várias oraciòns y ceremònia. = Alabar ò eczaltar. *Bendecir*.

Bènemèrit, *ta.* *adj.* El qui té mèrits, el qui es digne de honors y empleyos. *Benemérito, ta*.

Bèneplàcit. *m.* Aprobaciò, cousentimént, permís, agràdo. *Beneplicito*.

Bènestar. *m.* Conveniència, comoditat. *Bienestar*.

Bèueventuràd, *da.* *adj.* El qui gòsa de Déu. = Ditxós, felís. = Benèyt, ximple. *Bienaventurado, da*.

Béneventurânsa. *f.* La glória de Déu. = Dítxa, félicitad. = Cádi una de las vuyt que mos declára Cristo. *Bienaventuranza.*

Bénevolência. *f.* Bôna voluntât, estimació. *Benevolencia.*

Bénévolo, *la.* *adj.* El qui té bôna voluntât. *Benévolo, la.*

Benèyt, *ta.* *adj.* Dítxós, fêlís. = Senzill, ximple, fátuo. *Bendito, ta.* = El fátuo fingid. *Morlaco, ca* ô *morlon, na.* = Fer es benèyt. *Mamorse el dedo.* = No ser benèyt. *No mamarse el dedo* ô *no ser rana.*

Bénfét, *ta.* *adj.* Bén formád. *Bienhecho, cha.* = Lo que se diu del qui se há fét mál, voléntue fer á un áltre. *Estocada por cornada.*

Bengála. *f.* Gayáto de cáña de Indi ô de jonc flexible. *Bengala.*

Benignamént. *adv.* Ab afabilidad. *Benignamente.*

Benigne, *na.* Afáble, piádós. *Benigno, na.*

Benignidát. *f.* Afabilidad, piedát. *Benignidad.*

Benigníssim, *ma.* *sup.* Molt benigne. *Benigníssimo, ma.*

Benigníssimamént. *adv. sup.* Ab molta benignidát. *Benigníssimamente.*

Bénito, *ta.* *m. f.* Religiós de S. Benèt. *Benito, ta.*

Bénjamín. *m.* El fíy més estimát de tots. *Benjamin.*

Bénjuf. *m.* Cêrta goma. *Benjui.*

Bénparlád, *da.* *adj.* El qui párla ab cortesía. *Bienhablado, da.*

Bénparlânt. *adj.* Bénparlád. *Bienhablado, da.*

Béns. *m. pl.* Hasiénda, riquezas. *Bienes.* = Carregáds de censáls. *Bienes heridos.* = Adventicios. Los que adquirèix el fíy estânt ab son páre. *Adventicios.* = Castrénsses ô cásicastrénsses. Los que adquirèix un soldát. *Castrenses* ô *casicastrenses.* = Parafernáls. = Los que du sa dôna á més des dôt. *Parafernales.* = Profecticios. Los que adquirèix un fíy ab los de son páre ô per el seu respècte. *Profecticios.* = Mòbles. Los que se pôren mudar, v. g. táula, cadira, etc. *Muebles.* = Inmòbles. Los qui no se pôren mudar, v. g. víña, câmp, etc. *Inmuebles.*

Bénvengúd, *da.* *adj.* Bénarribáds. *Bienvenido, da.*

Bénvenguda. *f.* Nòm de dôna. = Bénarribáda. *Bienvenida.*

Béuvíst, *ta.* *adj.* Estimád de tutòm. *Bienvisto, ta.*

Béuvolgúd, *da.* *adj.* Amáds. *Bienquerido, da.*

Ber. *m.* Ábre. *Ber* ô *malayo.*

Bêrba. *f.* Dit graciós y burlésco. *Chanza.* = Grosséra. *Chocarrería.* = Anar de bêrbas. *Estar de chanza.* = Dir alguna còsa per bêrba. *Hablar de chanza.* = Fer bêrbas. *Chancear.*

Berberí, *na.* *adj.* El natural de ô lo pertaúént á Berbería. *Berbert* ô *berberino, na.*

Berbería. *f.* Provincia de África. *Berberta.*

Berberisco, *ca.* *adj.* V. Berberí, na. *Berberisco, ca.*

Bêrbol. *m.* Cêrta espècie de grá que se cria demúnt sa péll. *Empeine.*

Bergânt, *ta.* *m. f.* Joves. *Mancebo, ba* ô *mozo, za.* = Dolénts. *Bergante.*

Bergánta. *f.* Puta. *Manfla, pelanlusca, peliforra, pelleja, pobreta, tusona, zorra, cellenca.*

Bergantéll, *élla.* *m. f.* Qui comêusan á ser fadríns. *Mozuelo, la.*

Berganti. *m.* Bârco. *Bergantin.*

Bergantôt, *ta.* *m. f.* Joves áltis, gráus. *Moceton, na.* = Pólissas. *Berganton, na.*

Berlina. *f.* Cêrt cotxo. *Berlina.*

Berma. *f.* Espáy entre sa muráda y es váll. *Berma.*

Bernád. *m.* Nòm prôpi de hòmo. *Bernardo.* = Bernád hermitá. Péix. *Bernardo hermitaño.*

Bernadèt. *m.* Diminutíu de Bernád. *Bernardito.* = Péix. *Centolla.*

Bernadí. *m.* Nòm de hòmo. *Bernardino.*

Bernádo. *m.* Religiós del orde de S. Bernád. *Bernardo.*

Barquéra, *ras.* *f.* Animáls que un té á sa guárda del señor ô ámo. *Acogido, dos.*

Berruga. *f.* Cêrta espècie de tumor en el còs. *Berruga.* = De fil. *Retortijon.*

Berrugád, *da.* *p. p.* de berrugarse. *Encarrujado, da.*

Berrugarse. *v. r.* Ferse barrugas es fil. *Encarrujarse* ô *ensortijarse.*

Besacúls. *m. f.* Adulador. *Zalamero, ra* ô *gitano, na.*

Besál, *da.* *p. p.* de besar. *Besado, da.*

Besáda. *f.* El ácte y efècte de besar. = Còp impensád que dona un á áltre. = El señál que té un pá de haver estád aferrád á áltre. *Beso.*

Besadeta. *f.* Besáda petita. *Besico, illo, ito.*

Besamânos. *m. pl.* Ceremônia. *Besamanos.*

Besar. *v. a.* Tocar ab los morros alguna còsa. = *v. n.* Estar aferrádas las còsas inanimádas. *Besar.* = Espessas vegádas de continno. *Besugar.* = Es cul: adular. *Gitanear* ô *andar templando gaitas.* = Besèm es cul: señál de desprèci. *Bésame el culo.* = Besèm es tafetá. Desprèci. *Bésame el tasanario.*

Besarse. *v. r.* Donarse besádas. = Tocarse las còsas inanimádas. = Encontrarse uns ab áltres. *Besarse.*

Bescúyt. *m.* Còsa conegnda. *Bizcocho.*

Bescuytád, *da.* *p. p.* de bescuytar. *Recocido, da.*

Bescuytar. *v. a.* Recôure es pá, coca, etc. *Recocer.*

Bescuyter. *m.* El qui fá ô ven bescúyt. *Bizcochero.*

Bescuytèt. *m.* Dolseta de bescúyt. *Bizcotela.*

Bèstia. *f.* Animál de quàtre câmas. = El hòmo ignorànt. *Bestia.*

Bèstiál. *adj.* Irracionál, brutál. *Bestial.*

Bèstialidàt. Irracionalidàt, brutalidàt. *Bestialidad.*

Bèstiálmént. *adv.* À mòdo de bèstias. *Bestialmente.*

Bestiar. *m.* Cavàll, àses, muls, soméras, moltóns, auveyas, etc. en comú. *Ganado.* = Boví: hòns y vâcas. *Vacuno.* = Còbrum: hòcs y câbras. *Cabrio.* = De cerra: pòrcs. *De cerda.* = De llâna: xòts. *De lana.* = Gròs: hòns, cavàlls, égos, àses, soméras, muls, mulas. *Ganado mayor.* = Menú: xòts, câbras. *Ganado menor.*

Bèstiesà. *f.* Tontería. *Necedad.* = Mâla parâula. *Maldicion.*

Bèstiôta. *m.* Bistia gròssa. = Hòmo molt bèstia. *Bestiaza.*

Bestrêta. *f.* Lo que se pâga adelantád. *Dinero adelantado.*

Besúg. *m.* Péix. *Besugo.*

Bêt. *f.* Abreviadura de Elisabêt. *Elisabet.*

Bêta. *f.* La bê de los grêgs. *Beta.*

Betarràve. *m. pl.* Remolacha ò betorràga.

Bêtêta. *f.* Diminutiu de Bêt. *Elisabetita.*

Bêth. *f.* La bê del abecedàri hebrêu. *Beth.*

Bêthlêm. *m.* La representació de quâud nasqué Cristo. *Nacimiento.*

Bethlèmita. *m.* Religiós de la nôva Espâña. *Bethlèmita.*

Bethlèmitic. *ca. adj.* Pertañént à la ciutât de Bethlêm. *Bethlèmitico, ca.*

Betònica. *f. pl.* *Betónica.*

Betún. *m.* Matèria líquida y inflamàble que se trôba en las entrâñas de sa tèrra. *Betun,* y âutes *betum.* = Matèria viscosa ab que sas beyas embatuman lo interior des buc. *Betun de colmenas.*

Betza. *f.* Sa pânxà. *Bandul.*

Betzarrú. *da. m. f.* El qui té sa pânxà gròssa. *Ventrudo, da.*

Betzer. *m.* Espès de romaguers. *Zarzal.*

Betzéra. *f.* Canál gròssa en ângulo de teulâda. *Lima.*

Betzòl. *m.* Hermâno y nôm de desprêci. *Hermanuco.*

Betzolâda. *f.* Multitút de allòts. *Muchacheria.* = Beguda gròssa d'âygo, de vi, etc. *Estocada de agua, de..., etc.*

Beurâda. *f.* El liôc ahònt vâu à bèurer molts de aucèlls. *Bebedero.*

Bèurer. *v. a.* Enviar-se pe sa gargamèlla algún líquido. *Beber.* = Còm es câns ab sa lléngua. *Beber d' lengüetadas.* = Ajopíd à siquia, torrènt, etc. *À ò de bruces.* = À la clotèlla: ab abundància. *À barba regada.* = Còm nua espònja: molt. *Como una esponja, como un odre, como un zaque.*

= Còm un suls: molt. *Como un tudesco.* = À la regulâda: ab abundància. *À chorro.* = Un pic derréra s'áltre. *Sobrebeber.* = Espéra. *Al fiado ò sobre tarja.* = Seuse inesura. *À tente bonete.* = Un glop de prèssa. *Dar un tiento.* = Tassòns pleus. *Vasos enteros.* = Per lèt: per haver comprâd, venúd ò fêt barrina. *Echar el aboroque y ant. la corrobora.* = Bèurer en molts de bassiòts el qui vâ de notícias. *Beber en el pilon.* = Donar à bèurer à qui vâ de notícias. *Darle papila.* = Beutè aquèxa ò aquéix glop: axò se diu à un para manifestar es gust de que li hàja vengúd algún mál. *Sorbete ese huevo.*

Bevedor, ra. *m. f.* El qui beu. *Bebedor ra.* = *adj.* Lo qui es hò à bèurer. *Bebedero.* = Bevedor, ra de molt de vi. *Vinoso, sa.*

Bevedor. *m.* Potèt, tassó, xicara ahònt beuen los aucèlls. *Bebedor.*

Bevént. (Bón) Dulsura, suavidàt que té el licor. *Embocadura.* = Tenir hòn bevént. *Tener embocadura.*

Béy. *m.* Espècie de sobéràno entre mòros. *Dey.* = Governador de ciutât. *Bey.*

Beya. *ant.* Abèlla. *f.* Insecto qui recuèix sa mèl y sa cera de las flòrs. *Abeja.* = El réy de èllas: la famèlla qui cría, y no més es una en càda axâm. *Abeja maestra ò maesa ò la reina.*

Beyâssas. *f. pl.* Còsa coneguda, y de qui noy hà equivalènt espànòl. *Beyasas.*

Beyer. *m.* El qui vâ de beyas y las cuyda. *Abejero.* = El qui ven mèl. *Melero.* = Vesper: la bresca que fân las vèspas. *Abispero.*

Beyeròl. *m.* Aucèll. *Abejaruco.* = Vèspa. *Abispa.*

Beyeta. *f.* Beya petita. *Abejica, illa, ita.*

Beyoneta y millor bayoneta. Espècie de puñâl que se pôsa à ues fusèll. *Bayoneta.*

Beyonetâda. *f.* Puñida ab bayoneta. *Bayonetazo.*

Biambonas. *f. pl.* Telas brodâdas de las Indias. *Biambonas.*

Biârca. *m.* Intendànt de víveres entre los emperadors grêcs. *Biarca.*

Biâx. *m.* Oblicuidàt. *Sesgo.* = Eu biâx. *adv.* Obliouamént. *En sesgo.* = Trèurer es biâxos: cercar ab cuydâdo, fer rigurosas inquisicions, eczaminar à fondo, discutir un conte. *Apurar.*

Bibaro. *m.* Animál anfíbio y de quàtre câmas. *Bibaro.*

Biblia. *f.* El llibre del antig y nôu testamént. *Biblia.*

Biblic. *ca. adj.* Lo pertañént à la Biblia. *Biblico, ca.*

Bibliòfil. *m.* El qui âma y gusta de llibres. *Bibliòfilo.*

Bibliografia. *f.* Conexemént des llibres, de las

edicions, etc. *Bibliografia*.
Bibliógráfo. *m.* El qui está versad en el conexe-
 mént des llibres, edicions, etc. *Bibliógrafo*.
Bibliomania. *f.* Passió escesiva per los llibres. *Bibliomania*.
Bibliomaniàtic. *m.* El qui té grán passió els llibres.
Bibliomaniaco.
Bibliótafo. *m.* El qui no comunica els séus llibres
 ráros. *Bibliótafo*.
Bibliotéca. *f.* Lloc ahont se guardan els llibres
 ahont están posáds per orde. = Llibre qui du
 una collecció dels autors de una nació ó religió,
 y de las obras dels autors. *Biblioteca*.
Bibliotecári. *m.* El qui se cuyda de una llibreria.
Bibliotecario.
Bicapsular. *adj.* Se diu de un fruyt en duas bajô-
 cas. *Bicapsular*.
Bicócara. *adj.* Un no res. = Hômo tonto. *Bicoca*.
Bíceps. *adj.* Se diu en anatomía dels musclos cuya
 párt superior está dividida en duas. *Biceps*.
Bicórne. *adj.* El qui té duas bâñas, dos biâssos,
 duas dents, segós los poétas. *Bicorne*, y en bo-
 tánica, lo qui té duas puntas sembrâuts á bâ-
 ñas. *Bicorne*.
Bidént. *adj.* El qui té duas côm á forcas para ca-
 var sa têrra. = Moltó ó auveya segós los poétas.
Bidente.
Biennál. *adj.* Lo qui dura dos âñys. *Bienal*.
Bienni. *m.* Espây de dos âñys. *Bienio*.
Bislôr. *adj.* Lo qui té duas flôrs, ó molts flôrs de
 duss en duas segós los botânicos. *Bislor*.
Biforme. *adj.* De duas formas, ó lo qui té duas
 formas. *Biforme*.
Bifronte. *adj. poétic.* El qui té duas câres. *Bifronte*.
Biga. *f.* Llesâm llarg y gruxád. *Viga*. = Aquella
 cuyo cab descansa demúnt âltra. *Durmiente*.
Bigalôt. *m.* Bossí de fust gruxád qui servèix para
 sêurer. = Hômo tórpe. *Tronco*.
Bigamia. *f.* Segón matrimóni. = *cur.* Casamént ab
 duas personas en un matèix témps. *Bigamia*.
Bígamo. *m.* El casád duas vegâdas en distut témps.
 = El casád en un matèix témps en duas perso-
 nas. = El casád ab viuda. *Bigamo*.
Bilbat, na. *adj.* El ó lo de Bilbâo. *Bilbaino*.
Bilbilità, na. *adj.* El ó lo de Calatayú. *Bilbili-
 tano*, na.
Bilingüe. *adj.* Llibre imprès en duas lléngos. = Hô-
 mo qui parla dos idiomas. *Bilingüe*.
Biliós, ra. *adj.* El qui abunda de bilis. *Bilioso*, sa.
Bilis. *f.* Un dels quâtre humors del còs. *Bilis*.
Bilèt. *m.* Paper para comunicarse familiàrmént,
ant. orde reyál. *Billete*. = De confessar ó com-
 bargar. *Cédula*. = El que se pôsa á cûsa y sig-
 nifica que está para llogar. *Albaran*.

Billetèt. *m.* Bilèt petit. *Billetico*.
Billó. *m.* Dèu vegâdas cent mil. *Billon*.
Bimèstre. *adj.* ó *m.* Lo qui dura dos mèsos ó du-
 ràda de dos mèsos. *Bimestre*.
Binád, da. *p. p.* de binar. *Binado*, da.
Binar. *v. a.* Donar duas reyas á câmps ó á vîña.
Binar.
Binári. *m.* Nombre compòst de duas uuidâts. *Bi-
 nario*.
Binóculo. *m.* Trompa ab que se veu una còsa ab
 sos dos uys. = *adj.* Lo qui servèix á los dos uys.
Binóculo.
Binómio. *m.* Nombre compòst de duas pârts uni-
 das ab aquèsts signes + ó - qui vòlen dir més
 ó ménos. *Binomio*.
Biografia. *f.* Història de vidas particulars. *Biogra-
 fia*.
Biográfic, ca. *adj.* Lo pertañent á la biografia.
Biográfico, ca.
Biógrafo. *m.* Escriptor de vidas particulars. *Bió-
 grafo*.
Biombo. *m.* Mampára. *Biombo*.
Biórxa. (Á la) *adv.* Ab negligència, ab descúit,
 cònsevuya. *A la birlonga*.
Bipartid, da. *adj. poétic.* Partid en duas pârts.
Bipartido, da.
Bipedâl. *adj.* Lo qui té sa mida de dos pèus. *Bi-
 pedal*.
Bípido, da. *adj.* El qui té dos pèus ó camina ab
 dos. *Bipedo*, da.
Bíribis. *m.* Jòc de sòrt. *Biribis*.
Biricú. *m.* La corretja de sa ciuta de qui pênja sa
 espâsa. *Biricú*.
Birlád, da. *p. p.* de birlar. *Birlado*, da.
Birlador, ra. *m. f.* El qui birla. *Birlador*, ra.
Birlar. *v. a.* Llèvar á un el empleyo que pretensa.
Birlar.
Birlonga. Jòc del hómo forçád ab espâsa y per
 trunfo la derréra carta. *Birlonga*.
Birlotxo. *m.* Espècie de cotxo ubèrt á davânt.
Birlocho.
Birrulèt. *m.* Jòc. *Barrulé*.
Bisâca. *m.* Animâl quadrúpedo del Perú. *Bisaca*.
Bisarria. *f.* Valor, esplendor, lluíment. *Bizarria*.
Bisaríssim, ma. *sup.* *Bizarritimo*, ma.
Bisârro, ra. *adj.* El qui té bisarria. *Bizarro*, ra.
Bisâvi, via. *m. f.* El páre y la mãre del âvi y âvia.
Bisabuelo, la.
Bisbât. *m.* La jurisdicció, territòri de bisbe. *Obis-
 pado*.
Bisbar. *v. n.* Lograr un bisbât. *Obispar*.
Bisbe. *m.* Còsa coneguda. *Obispo* y *ant.* *bispo*. =
 De anél: el qui no té bisbât. *De anillo*. = Au-
 siliar: el qui fâ sas funcions de un âltre. *Ausi-*

har. = In partibus: el qui té es hisbât en têrra de infaêls. *In partibus.* = De pôrc. *Opispo ô obispillo.*

Bisbis. *m.* V. *Biribis.* *Bisbis.*

Bisco, *ca.* *adj.* El qui tørs la vista. *Bisco,* *ca* ô *bisojo,* *ja.*

Biscuusa. *f.* V. *Biâx.* *Sesgo.*

Bismut. *m.* Metâll frágil y molt pésâd. *Bismut.*

Bisnét, *ta.* *m. f.* El fuy ô fuya des néts. *Biznieto,* *ta* ô *bisnieto,* *ta.*

Bistia. *f.* V. *Bêstia.* *Bestia.* = De trabây. *Averio.* = De tragí. *Acénila.* = Môrta y pudénta. *Carroño.* = Bôua per dur as carnâtge. *Estar ya para buitrera.*

Bistieta. *f.* *Bistia* petita. *Bestecica,* *illa,* *ita* ô *bestezuela.*

Bisturí. *m.* Eyna de cirugiâ. *Bisturí.*

Bitzêgo. *m.* Bossí de boix ab que los sabaters allisan y donau llustre á sôla de sabâta. *Bisagra.*

Bialó. *m.* Tancador de pôrta. *Fiador de puerta.*

Bixést. *adj.* Se diu del âñy en qui el febrer té 29 días. *Bisiesto.*

BL.

B'ân, *na.* *adj.* Mòll, flux, suâve al tâcto. *Blando,* *da.* = Côm ofení. *Como asfenique.* = Més blân que cotó. *Mas blando, que la seda.* = Més blân que una figa flôr. *Mas blando que una breva.* = Mássa madur. *Papandujo,* *ja.*

Blânc, *ca.* *adj.* Oposâd á negre. *Blanco,* *ca.* = Côm la néu. *Como la nieve.* = Côm la tófa de la néu. *Como el ampo de la nieve.*

Blânc. *m.* El de ôu: aquêll líquido blânc que té. *Blanco* ô *clara de huevo.* = Unguênt fét de cloveyas de ôu para posar á sa càre. *Blanco de huevo.* = Es blânc del uy. *Blanco del ojo.* = Blânc para señar. *Jabon de sastre.*

Blâuca. *f.* Moneda antiga. *Blanca.*

Blâncor. *f.* *Blâncor,* encaraque antig.

Blâncura. *f.* La calidât de lo blânc. *Blâncura.* = De uy: espêcie de boyreta. *Blâncura del ojo.* = En eczêrcit. *Claro.* = En garriga, piuar, etc. *Calva.*

Blanquer. *m.* Calatraví. *Blanquero.* = *adj.* Câmp, têrra. *Blanquisar.*

Blanquêt. *m.* Blânc de plom para pintar. *Albayalde.*

Blanquêt. *m.* Blânc de plâta. *Albayalde.*

Blânuêt, *ta.* *adj.* Un pôc blâncs. *Blanquillo,* *lla.*

Blanquetjâd, *da.* *p. p.* de blanquetjar. *Blanqueado,* *da.*

Blanquetjar. *v. a.* Posar blâuca una còsa. = *v. n.* Mostrar una còsa sa sêua blâucura. *Blanquear.*

= Comensar á blanquetjar. *Blanquecer.*

Blanquêy, *o.* *m.* El âcte y efêcte de blanquetjar. *Blanqueo.*

Blanquinós, *sa.* *adj.* Lo qui tira á blânc. *Blanquinoso,* *sa,* *blanquecino,* *na* y *blanquisco,* *ca.*

Bianura. *f.* La calidât de lo blân. *Blandura.*

Blasfemâble. *adj.* Vitupérâble. *Blasfemable.*

Blasfemâd, *da.* *p. p.* de blasfemar. *Blasfemado,* *da.*

Blasfemador, *ra.* *m. f.* El qui blasfêma. *Blasfemador,* *ra* ô *blasfemo,* *ma.*

Blasfemânt. *p. a.* de blasfemar. *Blasfemante.*

Blasfemar. *v. a.* Dir blasfêmias, majorment còntre Déu, y los sânts. = Malair, dir mâl de aigü. *Blasfemar.*

Blasfematôri, *ria.* *adj.* Lo qui conté blasfêmia. *Blasfematorio,* *ria.*

Blasfêmia. *f.* Parâula injuriosa. *Blasfemia.*

Blasfêmo, *ma.* *adj.* Lo qui conté blasfêmia. = *m. f.* El qui diu blasfêmias. *Blasfemo,* *ma.*

Blassó. *m.* Agregât de tot lo qui compôn el escût de ârmas. = Ârt de explicar los escûts de ârmas de ciutât, vila ô de familia. = Câda péssa del escût. *Blason.*

Blassonâd, *da.* *p. p.* de blasonar. *Blasonado,* *da.*

Blassonador, *ra.* *m. f.* El qui se blasona. *Blasonador,* *ra.*

Blassonânt. *p. a.* de blasonarse: el qui se vanagloria. *Blasonante.*

Blassonar. *v. a.* Dispôndre, pintar, explicar las ârmas de escûts. *Blasonar.*

Blassonarse. *v. r.* Vâ nagloriarse. *Blasonar.*

B'ât. *m.* Grâ bèn couegûd. *Trigo.* = El sembrâd. *Trigo* ô *panes.* = Aquêll cuya espiga té espiguetas. *Trigo racinal.* = E-couâd: cuya espiga no té arêstas. *Trigo chamorro.* = Grôs. *Grueso* ô *de mucha raspa.* = De las Indias. *Maiz,* *trigo de las Indias* ô *de Turquia,* y en las Indias. *Zara:* el sembrât. *Maizal.* = Bât de môro. *Panizo.* = De perdû: hérba. *De vacas.* = No bèn granâd ô ple. *Desmedrado,* *da.*

B'âu, *ava.* *adj.* Qui té es color blân. *Azul.*

B'âu. *m.* Color. *Azul.* = Color de cêl. *Azulcelesté.* = Fosc. *Azul turquí.*

Blavêt. *m. pl.* Flor de aliso.

Blavetjar. *v. n.* Tirar á blâu, ô têhir es color blâu. *Azulear.*

Blavura. *f.* Negró en el cêl. *Cerrazon.* = En el còs. *Cardenal.*

Blây. *m.* Nôm prôpi de hómo. *Blas* ô *ant.* *Blasco.*

Blây, *ya.* *adj.* Benêyts. *Babiêca.*

Ble. Còsa coneguda. De llum, llançnêra, grisôl. *Mecha* ô *torcida.* = De âtxa, candela, etc. *Palilo.*

Bleda. *f. pl.* *Acelga*, y ant. *Bleda*.
 Bledomora. *f. pl.* *Bledomora*.
 Blenéra. *f. pl.* *Candelaria*.
 Blenorrea. *f.* Flucsió del nàs. *Blenorrea*.
 Blet. *m. pl.* *Bledo*.
 Blindas. *f. pl.* Péssas de fust para cubrir sas triunxéras. *Blindas*.
 Blonda. *f.* Espècie de randa. *Blonda*.
 Blondeta. *f.* Blonda estreta. *Blondina*.
 B'oqueád, da. *p. p.* de bloquear. *Bloqueado*, da.
 Bloquear. *v. a.* Sitar una plássa enfòre del tir de canó. *Bloquear*.
 Bloquéo. *m.* Siti enfòre de tir de canó. *Bloqueo*.

BO.

Bò, na. *adj.* Lo qui té en sí totas las qualidâts conveniènts á sa séna naturalesa. = Qui té alguna perfecció morâl ò física. = Escellènt, esquisit en son gènere. = Pròpi para cèrts usos. = Qui encàre pòt servir. *Bueno*, na. = Para bèurer. *Bebedizo*, za. = Estar bò: no estar malált. *Estar bueno*. = Bòn dia: salutació que se fâ al matí. *Buenos dias*. = Bónas târdes: salutació que se fâ al capvépre. *Buenas tardes*. = Bóna nit: salutació que se fâ á la nit. *Buenas noches*. = El hò sèmpre pensa bé. *El bueno siempre tiene buen pensamiento*. = No es hò sinó per ell matéix. *No es bueno sino para si mismo*. = No es hò para malaída la còsa. *No es bueno para maldita la cosa*. = No es hò per Déu ni per el diâble ò santa Maria. *No es bueno para Dios, ni para el diablo*. = No es hò sinó per menjar. *Solo para comer tiene habilidad*. = No es hò per mar ni per tènra. *No es bueno para frito ni cocido*. = No es hò per âse ni per aubardâ. *No es para silla, ni para albarda*. = Á las bônas: de bôna voluntât. *Â buenas*.
 Bobiâ, na. *adj.* Ximples. *Bonachon*, na.
 Bòbila. *m.* Aturád, pòc espèrt. *Panarra*.
 Bòbò. *m.* Expressió ab que anomenan es nins á los bescúyts, confits, etc. *Chucho* ò *chochito*.
 Boc. *m.* El màscle de las câbras. *Cabrou* ò *macho de cabrio*. = Picâd. *Castron*. = No menjar boc: no ser benèyt. *No ser rana* ò *no mamar se el dedo*.
 Boca. *f.* Pârt de la càre per ahónt surt se veu y entra lo que se menja ò beu. = Entrâda de alguna còsa, v. g. de còva, forn, etc. *Boca*. = De carrer. *Bocacalle*. = De fosca. *Boca de noche*. = De mâuega. *Bocamanga*. = De câma de calsons. *Boquilla*. = De câu, còva, csquétja. *Boca* ò *bo-caron*. = De infèrn: flastomador. *Boca de escorpion*. = De òr: el qui té elocucência. *Pico de oro*.

= Des ventrèy. *Boca del estómago*. = Âmpla. *Rasgada*. = Gròssa. *Gruesa*; y el qui lay té. *Bocón*. = D'enfós: grân. *Boca de espuerta*. = Tòrta. *Tuerta*; y el qui lay té. *Boquituerto*. = Boca que vols. *¿Qué quieres boca?* = Á boca de sòllera: de bòn tòc. *De paleta*. = Sa boca heu sâb, y sa pâuxa també: expressió ab que se denôta que no se vol dir lo que se lâ menjâd. *Nitos*. = Á boca de canó: *adv.* Á curta distância. *Â boca de cañon*. = Á boca de fosca. *adv.* Quând ne comènsa á fer. *Â boca de noche* ò *entre dos luces*. = De boca: de parâula. *De boca*. = Fer boca: menjar alguna còsa ântes de bèurer. *Hacer boca*. = Fer boca: gifiar á un. *Hacer brecha con uno*. = Estar ab sa boca hadâda: embambâd. *Estar con la boca abierta*. = Badar sa boca á nes vént: no tenir que menjar. *Estar con la boca d la pared*. = Parlar per boca de âltri: dir lo que âltri li há dit. *Hablar por boca de ganso*. = Trêurer de sa boca: anticiparse á dir lo que âltri anâva á dir. *Quitarlo de la boca*. = Llevar-só de sa boca: donar alguna còsa que el qui la dona lâ mester. *Quitársela de la boca*.
 Bocâ lo. *f.* Porció de lo que se menja. = Una pârt de brilla. *Bocado*.
 Bocâtge. *m.* Llâga en boca de nin per el calor de sa llét. *Ubrera* ò *vaharera*.
 Bocella. *f.* Mollara á mòdo de canâl. *Bocela*.
 Bocellâd, da. *p. p.* de bocellar. *Bocelado*, da.
 Bocellar. *v. a.* Fer molluras á mòdo de canâl. *Bocelar*.
 Bocôta. *f.* Boca gròssa. *Bocaza*.
 Boda. *f.* Casamént. *Boda*.
 Boetjar. *v. n.* Juguetetjar. *Juguetear* ò *retozar*. = Que boetjas ò boetje: lo que se din á un quând li surt mál el fêr bérbas. *Andaos d decir donayres*.
 Bòfega. *f.* Espècie de fâva ò grâ en el còs *Ampolla*.
 Bòlegâd, da. *p. p.* de bofegar. *Ampollado*, da. = Pâ ò coca. *Olivado*, da. = Vexigâ. *Pululado*.
 Bofegar. *v. a.* Causar bòfegas. *Ampollar*.
 Bofegarse. *v. n.* Surtir ple de bòfegas. *Ampollar-se*. Es pâ ò coca. *Olivarse*. = Es vexigâ. *Pulular*.
 Bôga. *f.* Péix. *Boga*.
 Bôl. *m.* Tènra ab que se prepâra lo que se há de danrar. *Bol* ò *bolo*.
 Bolâdo. *m.* Pâsta de sucra de figura llargueta, y ab foradèts cási semblânts á los de bresca. *Bolado*.
 Bolcâd, da. *p. p.* de bolcar nins. *Empañado*, da. = De bolcar en disputa, etc. *Voteado*, da. = De bolcarse per sa tènra. *Revolcado*, da.

Bolcar. *v. a.* Vestir als nins ab dráps. *Empañar.*
 =Apretar ô vencer en disputas, etc. *Voltear.*
Bolcarse. *v. r.* Rodar per sa têrra, fânc, âygo.
 =Entregarse del tot á una vida viciosa. *Revolcarse.* =De riurer: riurer molt. *Descoserse de risa.* =Bolcarsy: ser mássa llárg en una visita, *v. g. Calentar el asiento.* =En un sermó, etc. *Comenzar y no acabar.* =Surtir malament de una funció. *Salir por el abollon ô por el albanal.*
Boldro. *m.* Movimént precipitád de âygo qui surt. *Borbollon ô borboton.* =El sembrát més expès y més âlt en un llòc en qui majorinént havia estád formiguer ô léus. *Manchon.*
Boléro. *m.* Causó ô ball. *Bolero.*
Bolèt. *m. pl.* esponjosa. *Boleto ô hongo.* =De âbre. *Escarzo ô agarico.* =Blânc, redó, y per dedins ple de pols negra. *Bejin.*
Bolèy. *m.* Ciyguda. *Cuída.* =Gròs. *Batacazo.* =Còp. *Golpe.*
Bolèya. *f.* Pàrt de cotxo. *Bolea.*
Boleyar. *v. a.* Tirar una moneda al âyre para vèurer qui gosará, etc. *Tirar d castillos y leones ô d cara ô cruz.* =Fèr càure. *Volcar.*
Bolíc. *m.* Fârdó ô porció de rôba. *Lio.* De cabèys. *Mechon.* =De gèut. *Peloton.* =De càrtas. *Envoltorio.*
Boliquèt. *m.* Bolíc petit. *Paquete.*
Bolítx. *m.* Xèrxa que se trèu de mar de en tèrra. *Boliche.*
Bolítxáda. *f.* Lo que se trèu ab so bolítx. *Redada ô lance.*
Bolsíc. *m.* Bâssa. *Bolsa.*
Bòlla. *f.* Còs redó de qualsevòl matèria. *Bola.* =De jugar en triquèt. *Bocha.* =De ser pujar al âyre. *Globo.* =Hòmo reiló. *Rechoncho ô recoquin.* =De sebó. *Jaboncillo.*
Bòllád, *da. p. p.* de hòllar. *Bollado, da.*
Bòllar. *v. a.* Posar un plom ab ârmas ô señal á se rôba. *Bollar.* =Bòllarla: no acertar nua còsa. *Hocicar.*
Bòlleta. *f.* Bòlla petita. *Bolita.* =De jugar. *Bochita.* =De alocamént. *Boleta.* =Nin gruxád y redó. *Recoquin.* =De votar. *Ballota.*
Bòlló. *m.* La bòlla petita del jòc de bòllas. *Bolliche.*
Bomba. *f.* Màquina para trèurer âygo. =Bòlla de fèrro bnyda dedins per umplirla de pólvora, etc. *Bomba.* =Tir ô trò de bomba. *Bombazo.*
Bombar. *v. a.* Trèurer âygo ab bounba. *Bombar.*
Bombârda. *f.* Màquina militar antiga de canó gròs. =Bârco destiuád para tirar bombas. *Bombarda.*
Bombassí. *m.* Rôba de cotó. *Bombasi.*
Bombatjàd, *da. p. p.* de bombatjar. *Bombardear,*

do, da ô bombeado, da.
Bombatjar. *v. a.* Tirar bombas. *Bombardear ô bombear.*
Bombéo. *m.* El âcte y efècte de bombatjar. *Bombeo.*
Bòmbeta. *f.* Bomba petita. *Bombita.* =La qui té un broc tòrt, y plena de âygo, y posáda á nes fòc despedèix un vènt fòrt. *Colipida.*
Bombo. *m.* Tambor molt gròs. *Bombo.*
Bôu, na. *adj.* Bô, na. *Bueno, na.* =Bòna barrina! dolènta. *Tracamundana.* =Bòna la hé fèta: axò se diu quând un há incorregúid en algún error, desacèrt ô há dit algún desberât. *Buena ganancia he hecho.* =Sa primèra bòua que hé fèta: vuy: axò se diu quând un há rompúd, *v. g.* un plât. *La primera y esa en tierra.* =En bònas. *En buenas.* =À las bònas: seuse barâya. *À las buenas.* =Més fân á las bònas que á las màlas. *Mas tiran tetas que carretas.*
Bòuamént. *adv.* Voluntàriamént. *Buenamente.*
Bòuaventora. *m.* Nòm pròpi de hòmo. =Bòna vòrt. *f.* *Buenaventura.*
Bonânsa. *f.* Témps quièt. =Prosperidát, felicitát. *Bonanza.*
Bonatzás. *m.* Pacific, de hòn naturál. *Bonazo, za.* =El qui tot lo creu. *Bonachon, na.*
Bondât. *f.* Calidát qui constituèix una còsa bòna. =Suavidát de gèni. *Bondad.*
Bonèt, *ta. adj.* Un pòc bò. *Bonito, ta.*
Bonetáda. *f.* Cortesia ab bonète. *Bonetada.* =Tòc ab bonète. *Bonetazo.*
Bonète. *m.* Espècie de barrèt de cartó y forrád de rôba ab puntas ô sense. *Bonete.* =El capèllá secular. *Bonete.*
Bonificád, *da. p. p.* de bonificar. *Bonificado, da.*
Bonificar. *v. a.* Abonar, millorar. *Bonificar.*
Bonificatiu, *va. adj.* Lo qui contribuèix á bonificar. *Bonificativo, va.*
Boníssim, *ma. sup.* Molt hò. *Bonísimo, ma.*
Boníssimamént. *adv. sup.* Boníssimamente.
Bonítol. *m.* Péix. *Bonitalo ô bonito.*
Bòno. *adv.* Já bástá ô bástá. *Bueno.*
Boný. *m.* Tumor ab duresa. *Divieso ô lechin.* =Gròs. *Bubon.* =Ab matèria. *Apostema.*
Bonso. *m.* Sacerdót xino ô del Japón. *Bonzo.*
Boótes. *m.* Costellació boreál. *Boótes.*
Boqueta. *f.* Boca petita. *Boquita.*
Borceguí. *m.* Calsát antig. *Borcegut.*
Borceguineria. *f.* Llòc ahòut se feyan ô venían borceguíns. *Borceguineria.*
Bord, *da. adj.* Nàl de páres qui no se conexen, ô quând usquéreu no se porían casar los páres. *Borde ô espurio, ria.* =Los que há criád la cása dels espòsits. *Inclusero, ra.*

Bordada. *f.* Giro de barco para cercar es vent.
Bordada.

Bordatjar. *v. n.* Anar á la dreta y á la esquerra un barco quánd es vent lo impedèix de auar tot dret. *Bortlear.*

Bordây. *m.* Brot qui surt de âbre: si es de la sôca. *Renuevo*, y si es de sas rêis. *Barbado.*

Bordell. *m.* Càsa de prostitutas. *Burdel.* = Al bordell. *adv.* Málament. *Al retortero.*

Bordo. *m.* Bordàla. = Costât interior de barco. = El matèix barco. *Bordo.* = Anar ô estar á bordo: auar ô estar á barco. *Ir ô estar á bordo.*

Bordó. *m.* Còrda gruxàla de instrument músic. = Gayâto de pelegrí. *Bordon.* = El que duen los capellâns, sobreposâds, etc. *Cetro.* = De edifici. *Tondino.*

Bordoner. *m.* El qui du bordó eglesiàstic. *Cetro.*

Bordonèt. *m.* Bordó petit per instrument músic. *Reforzada.*

Bordoneyâd. *adj.* Axô se dia de las creus en escút de armas gornidas á las estremidâts de ponis ô bastons semblâuts al de pelegrí. *Bordoneado.*

Boreâl. *adj.* Qui es de la pàrt de tramuntâna y lo qui pertâny al vent de tramuntâna. *Boreal.*

Bóreas. *m.* Vent de tramuntâna. *Bóreas.*

Borina. *f.* Bùlla. *Bureo.* = Anar de borina: de bùlla. *Ir de bureo.* = Camiuar un barco ab el vent de costât. *Ir de bolina.*

Borino. *m.* Iusêcto. *Abejorro.*

Borla. *f.* Flocadura de seda, fil, etc. lligâds còm un ramèl. = Bouête de doctor. *Borla.*

Borleta. *f.* Borla petita. *Borlilla.*

Borlôta. *f.* Borla gròssa. *Borlon.*

Borra. *f.* Sa escòrxa de cànom trencâd ô lo gruxâd que cau espadâutlo. *Agramiza.* = De llâna. = Còsa despreciâble. *Borra.* = De poll âbre, de veïlauer, etc. *Candelilla* ô *espiguilla.* = De cànom, llâna, lli, pentinâds. *Borra* ô *tomento.* = Espadâds. *Tasco.*

Borrâd. *da. p. p.* de horrar. *Borrado, da.*

Borrador. *m.* Escríit no corretgid. *Borrador.*

Borradura. *f.* El efècte de horrar. *Borradura.*

Borrar. *v. a.* Passar sa ploma per demúnt escríit, piuzèll per demúnt pintura. *Borrar.* = De la memòria: olvidar. *De la memoria.*

Borrâsca. *f.* Tormènta, tempestât, vent fòrt, pluja gròssa mesclâda ab calabrúx, tròns y llâmps. *Borrâsca.* = Contrarietât, dificultât, perill. *Borrâsca.*

Borrâscós. *sa. adj.* Lo qui càusa borrâsca, ô està esposâd á ella. *Borrâscoso, sa,*

Borrâtja. *f. pl.* *Borraja,*

Borrâtja. *f.* Petit odre per dur vi. *Borracha,* y millor. *Bota.*

Borratxeria. *f.* Embriaguès ô desberât gròs. *Borrachera.* = Turbació de cap, de judici ô de rahó. *Borrachez.*

Borrâtixo. *xa. adj.* Tocâds de suc. = Possèids de alguna passió, majorment de ira y furor. *Borracho, cha.* = Al borrâtixo fi ni li bâsta âygo ni vi. *Al borracho fino ni el agua basta ni el vino.*

Borrâtixôt. *ta. adj.* Molt borrâtixos. *Borrachon,* na ô *borrachazo, za.*

Borreyó. *m.* Petit nou que quèla en rôba, y que se tâva ab estisoras. *Mota* ô *flojel.* = Espècie de filèts qui se aplegan bâix de cadiras, tâulas, etc. *Tamo.* = Bàix de taléssos. *Tamo* ô *caedura.*

Borrico. *m.* Àse. = Hòmo bêstia, ignorânt. *Borrico.*

Borró. *m.* Tâca de tinta demúnt paper. *Borron,* y segúns los allòts. *Pastor.* = En pàño. *Flojel.*

Bos. *m.* Bossí d'òs ô bastonèt que se pôssa per càstig á los qui pârlan mál, majorment á los superiors. *Mordaza.*

Bôsc. *m.* Terréno ple de âbres, mâtas y âltres arbustos espessos. *Bosque.* = De ausinas. *Bellotero.* = Pintâd. *Boscaje.* = Vèy y doïent. *Moeda.* = Artificial en hòrt ô jardí. *Bosquete.* = Tancâd de parèt. *Parque.*

Bosquéco. *m.* Pintura qui no més té sa primèra mà. *Bosquejo.*

Bosquèt. *m.* Bôsc petit. *Bosquecillo.*

Bossa. *f.* Saquèt de pèil, roba, seda, etc. per dur dohbés ô âltres còsas. *Bolsa.* = La que se du penjâda á sèila para posary es màneg de bandèra ô llâusa. *Cuja.* = Gròssa para el pit. *Balsopeto.* = Per dur tabâc. *Tabaquero* ô *bolsa.* = Còm la de confraria. *Bolso.* = Para esca, pèdra y foguer. *Esquero.* = De pastor: hèrba. *Pan y quesillo.* = En vestít. *Bolsa.*

Bossas. *f. pl.* Las de... *Bolsas, vedijas, escroto.*

Bosseta. *f.* Bossa petita. *Bolsica, ita, illa.* = Para reliquia que se sòl dur penjâda á guârdapíts ô jâc de nin. *Bolsico.* = Fer bosseta: umplir sa butxêca, fer fortuna. *Hacer bolsillo.*

Bosser. *m.* El qui fâ ô ven bossas. *Bolsero.* = El capèllâ qui doua la distribució. *Bolsero* ô *pitan-cero.*

Bossí. *m.* Tròs ô pàrt de alguna còsa. *Pedazo* ô *trozo.* = De blât sembrâd, de ôrdi, etc. *Pedazo de trigo, cevada, etc.* = De camí. *Trecho.* = De fust curt y gruxâd ô de pâ dur ô acceptâd. *Zoque.* = De fust: hòmo rudo, torpe. *Pedazo de madera.* = Para menjar. *Bocado.* = De sòla para vârcas. *Tordija.* = De pâ. *Mendrugos.* = Donar es bossí mastegâd; donar la còsa clâra. *Dar mascado.* = Fer bossíns de sa rôba: espâñar

la. *Arpar la ropa*.—Bossí de història. *Retazo de historia*.
 Bossinàda. *f.* Porció de alimént que el animál pren dins sa boca para menjarla. = Pàrt separáda de una còsa sòlida, y bòna á menjar. *Bocado*.—Á cada bossinàda un glop ò una tassonáda: bèurer espessas vegádas. *Tras cada pregon azote*.
 Bossinadeta. *f.* Bossinàda petita. *Bocadillo, ito*.
 Bossinèt. *m.* Bossí petit de qualsevòl còsa. *Cacho*.—De pá romàs á sa tàula. *Regojo*.—De menjar. *Bocadillo, ito*. De història. *Retazito*.—De pá en comú. *Mendrugillo, ito*.—De pá rostid ò acaptad ò de fust. *Zoquetillo*.
 Bossinòt. *m.* De càru que se cría informe en el ventre de famèlla. *Mola*.
 Bossòt. *m.* Bossa ab corrèys passáds per es còll para posáry la ásta de paú, bandèra, etc. *Carcax*.—Para la coua de animál quadrúpedo. *Co-don*.
 Bossòta. *f.* Bossa gròssa. *Bolson*.
 Bot. *m.* Sàlt. *Brinco ò salto*.—De bàrco. *Bote*.—Del qui du grillòus. *Salto de tronca*.—Del mòro: jòc de allòts qui consistèix en que un se pòsa inclinad, y els àltres ab sas càmars axeucádas li pàssan per demunt. *Fil derecho ò empujote el haba*.—De gòig y alegría. *Retozo*.—Ab un bot: prést ò ab un instánt. *De bote y voleo*.
 Bota. *f.* Para posar vi y àltres licors. *Cuba ò bota*.—Congreñáda. *Cuba grande de lugar*.—Per dnr á sas càmars. *Bota*.—Hòmo petit, gruxad y redó. *Tapon de cuba*.—Dòna. *El niño de la rollona*.
 Botabála. *m.* Instrument para enfoñar bálas. *Botabala*.
 Botador, ra. *m. f.* Los qui hotan. *Salador, ra*.
 Botador. *m.* Eyua de cirugíá para arrancar caxals. = Instrument de fèrro para tièurer cláus, que no pòden sas estanâyas. *Botador*.—De llegóst: aquéllas còm á càmars que té báix de sas álas, y més enfòre, y en qui se afiànsa per hotar. *Resorte ò muelle*.—Surtir de botador: enfadarse, irritarse. *Salir de madre ò de sus casillas*.—Pèndrer es puot ált ò el luco. *Pouer los puntos muy altos*.
 Botafòc. *m.* Pálo en cuyo cáb se pòsa 'sa métxa para de enfòre pégar fòc á caús. *Botafuego*.
 Botaló. Pálo para posar álas á sas velas y àltres usos. *Botalon*.
 Botám. *m.* El conjúnt de botas. *Vasija ò piperta*.—El de bàrco. *Botdmen ò boteria*.
 Botàna. *f.* Bossí de fust redó ab que se tàpan los foráts que se fân á odre. *Botana*.—Pedás mál aficad ò còsa mál cusida. *Chafallo*.
 Botànic, ca. *adj.* Lo pertañent á la botànica.

Botdnico, botànica.
 Botànic. *m.* El professor de botànica. *Botdnico*.
 Botànica. *f.* Ciència cuyo objècte es la naturalesa y propietáts de las plántas. *Botdnica*.
 Botanista. *m. V.* Botànic. *m.* *Botanista*.
 Botar. *v. n.* Pégar bots. *Saltar*.—Pilòta, pédra caént en àygo ò en tèrra, bòlla, etc. *Botar*.—El qui du grillòus. *Saltar de trocha*.—De alegría ò juguetetjant. *Saltar, brincar ò retozar*.—Mots llegint. *Atrancar*.—Totas sas bardissas: totas sas dificultáts. *Pasar por las picas de Flándes ò hacer giras y capirotos*.
 Botarâte. *m.* Hòmo de pòc judici, alboratad. *Botarate*.
 Botarèll. *m.* Refòrs qui sostéu el pes de àrc. *Botarel*.
 Botas y batáys: málas paráulas. *Tacos y ternos*.
 Botasèlla. *f.* Tòc de trompeta ò clarí para posar sa sèlla als cavalls. *Botasella*.
 Botavànt. *m.* Bastó llàrg ab un gânxo ab que se desfèusan y ofènen los mariners. *Botavante*.
 Botè. *m.* Péssa de autipára ò botí qui tàpa es demunt des pèu. *Guardapolvo*.
 Botèlla. *f.* Còsa coneguda. = El licor que cáb en ella. *Botella*.—Crica: qui ràtja prim. *Penada ò penosa*.
 Botèlleria. *f.* Càsa ahónt se venen licors. *Botilleria*.
 Botèlleta. *f.* Botèlla petita. *Botellita*.
 Botèllòta. *f.* Botèlla grán ò gròssa. *Botellon*.
 Boter. *m.* El qui fà ò adoba botas. *Cubero*. = El qui fà borrhátxas ò odres. *Botero*.
 Boterío. *f.* Lòc ò botiga de boter. *Toneleria*.
 Botèt. *m.* Bot petit. *Botecico, illo*. = Instrument ab que se càssan àves. *Reclamo*.—Para agafar coníys. *Chilla*. = Sàltèt. *Salito*. = Tocar es botèt cassant. *Reclamar*.
 Botí. *m.* Calsát. = Lo que se pren als inimígs. *Botin*.
 Botifàrra. *f.* Espècie de sobressáda. *Butifarra*.—Fer botifàrra: fer llàrg en so dir ò parlar. *Tirar largo*.
 Botifarró. *m.* Botifàrra petita. *Chorizo*.
 Botifarrouèt. *m.* Botifarró petit. *Reforzada*.
 Botiga. *f.* Càsa. *Entresuelos*.—Ahónt fân feyna los menestrá's. *Tienda ò taller*.—Ahónt despátxan los mercaders. *Tienda, y en Aragó botiga*.—De cerer. *Veleria*.—De vèndrer á la menuda. *Puesto*.—De vèndrer ròbas véyas. *Prenderia*.—De potecári. *Botica*.—De revenedor. *Regatoneria*.—La de més pròp. *Tienda de los cojos*.
 Botigó. *m.* Habitació petita. *Tabuco*.—Ahónt se dona menjar y bèurer. *Camaranchon*.
 Botiguer, ra. *m. f.* Els qui ténen botiga de vèn-

drer. *Tendero*, *ra* ô *botiguero*, *ra*.—De vèndrer ròbas véyas. *Prendero*, *ra* ô *ropavejero*, *ra*.
Bòtil, *m*. *Botélla*. *Bote la*.—Àmpla y es còll estrèt y curt. *Frasco*.—Qui ràtja prim. *Penado* ô *penoso*.
Botilla, *f*. Gèrra àmpla y redona y ab so còll curt. *Botija*.
Botillada, *f*. Lo qui càb dins sa botilla. *Botija*.—*Desberàt*. *Patochada*.
Botiller, *m*. El qui té botèllería. *Botillero*.
Botiner, *m*. El qui fà ô ven botíns. *Botinero*.
Botiquí, *m*. Caxó provicionàl de medecinas. *Botiquin*.
Botir, *v. n*. Separarse, desprènderse, *v. g.* una estèlla de pédra que pican. *Saltar*.—Fer botir á un del empléyo. *Dejarle á pié*.
Botó, *m*. Bossí de fust, de ròba ô ôs cubèrt de fil ô de ròba ô seda. *Boton*.—De háña fusa ô sense foudre. *Boton*.—De fòc: cáustic. *Boton de fuego*.—De pàssamaner. *Madroño*.—Tot lo que servèix para embotonar. *Boton*.
Botonada, *f*. El jòc de botóns que se pòsa á vestít. *Botonadura*.
Botouer, *ra*, *m. f*. El qui fà botóns. *Botonero*, *ra*.
Bòtx, *xa*, *adj*. Benèyts. *Bobo*, *ba*.—Fer el bòtx. *Hacer el ô del bobo*.
Botxa, *f. pl*. *Boja*.—En vestít. *Bolsa*.—Regañòl. *Aladar*.
Bòtxa, *f*. Bèrba. *Chanza*.—Anar de bòtxas. *Chançar*.
Bòu, *m*. Animàl conegüd. *Buey*.—El que se ven en carnicería. *Vaca*.—Véy y cansàd. *Cotra*.—*Sauvátge*. *Bisonte*.—De molí: el àbre petít y aficàd al gròs. *Remacho*.
Bouèt, *m*. Bòu petít. *Bueyecillo* ô *torete*.
Bouòt, *m*. Bòu gròs. *Bueyazo*.
Bòva, *f. pl*. aquàtica. *Espadana* ô *énea*.
Bovál, *f*. Estàbla pes bòus. *Boyera* ô *tenada*.
Bover, *m*. El qui guàrda ô cuyda bòus. *Boyero*.
Boví, *adj*. Pertañént á bòu. *Vacuno*, *na*, *bovino*, *na*.
Bòvo, *m*. Devertíd, el qui el fà en comèdia. *Bobo*.—El qui el fà en títeras. *Payaso*.
Box, *m*. Arbusto, y á vegàdas àbre. *Box*.
Boxar, *m*. Terréno ahònt hayá molts de boxos. *Bojedal*.
Boxar, *v. a.*..... *Coder*.—Enganar. *Engatar*.
Bòy, *ya*, *adj*. Benyèts. *Bausan*, *na*.
Bòya, *f*. Suro que se pòsa dins mar per señál. *Boya*.
Boyard, *m*. Señor russo. *Boyardo*.
Bòyra, *f*. Vapor espès y cràs. *Niebla*.—Qui pastura. *Gata*.—En el mar. *Brama* ô *brumazon*.—Bàxa y espessa. *Neblina*.
Boyreta, *f*. Bòyra petita. *Neblilla*.

Boyrina, *f*. Brusquina. *Llovizna*.
Boyrós, *sa*, *adj*. Oscur ô tapàd á càusa de bòyra. *Nebuloso*, *sa*.

BRA.

Bracmàn, *m*. El sàbi en la India orientàl. *Bracman*.
Bràga, *f*. *V. Bragueta*. *Braga*.
Bragàd, *da*, *adj*. Animàl qui té clàpas de diferent color. *Bragado*, *da*.
Bràgas, *f. pl*. Calsóns àmples y llàrgs. *Bragas*.
Braguer, *m*. Corretja ô bena para apretar sa transcadura. *Braguero*.
Bragueta, *f*. Pedàs que se pòsa á nin bàix des dràps paraque no los soy. *Braga*, *culero* ô *metedor*.—El xàp de calsons ô faldetas de devànt. *Bragueta*.—Trèurer ô trèurerse sas braguetas: dir los defèctes de àltri, ô dirlosse entre sí. *Sacar* ô *sacarse los trapos al sol*.
Bràm, *m*. La veu del àse. *Rebuzno*.
Bramador, *m. f*. El qui bràma. *Rebuznador*, *ra*.
Bramar, *v. n*. Pronunciar sa veu el àse ô soméra. —Cantar màl el hòmo. *Rebuznar*.—Bramar per algú: estimarlo molt. *Babear por*....
Brànca, *f*. Pàrt llàrga de àbre. —De parentesc: famílias qui surten de un matèix linátge. *Rama*. —La qui penja. *Alabe*. —Para sembrar. *Rampollo*. —Penjada ab fruyt. *Cuelga*. —De finèstra ô portàl. *Jamba*. —Tajàda en escùts de àrmas. *Escotada*.
Brancàda, *f*. Brànca gornida de flòrs en forma de un ramèl. *Maceta*.
Brancàl, *m*. L'istó de dàlt á bàix de bastimènta de pòrta. *Larguero*.
Brancar, *v. n*. Trèurer las priméras brànca los àbres ô plàntas. *Ramar*.
Brancátge, *m*. El agregát de brànca de àbre. *Ramage*.
Branqueta, *f*. Brànca petita. *Ramilla*, *ita*.
Bràs, *m*. La pàrt del còs desde la espàlla fins á la estremidat de la mà. *Brazo*. —La pàrt del bràs desde el musclo fins al colzo. *Morcillo*. —Eglesíàstic ô secular: estat. *Eclesiástico* ô *secular* ô *seglar*.
Bràsa, *f*. Caliu. *Brasa*.
Braser, *m*. Ribèl de tèrra, aràm, llautó ô plàta en qui se pòsa fòc. *Brasero*.
Braserèt, *m*. Braser petít. *Braserico*, *illo*, *ito*.
Braseta, *f*. Bràsa petita. *Brasita*.
Brasilèño, *fia*, *adj*. Del Brasil. *Brasileño*, *ña*.
Bràssa, *f*. La estensió de los dos bràssos qui vâl vuit pams. *Braza*.
Brassàda, *f*. Movimènt que se fà ab sos bràssos,

v. g. el qui trêu âygo. *Brazada*.
 Brassât. *m.* Lo que câb dins es brâssos. *Brazado*.
 Brasser. *m.* Jornaler. *Bracero*.
 Brasséra. *f. pl.* *Centaurea achicoria*.
 Brassèt. *m.* Brâs petit. *Brazuelo*. = Anar á brassèt.
Ir al brazo.
 Brassetjar. *v. a.* Remenar ô mœurer es brâssos.
Bracear.
 Brâu. *m.* Bôu. *Toro*. = Hômo malèyt. *Bravo*.
 Branèt. *m.* Brân petit. *Torillo* ô *torete*.
 Branôt. *m.* Brâu grôs. *Torazo*.
 Bravâta. *f.* Amanâssa arrogânt y vâna. *Bravata*.
 Bravetjador, *ra. adj.* El qui bravetja. *Baladron*,
na. = Á sa tâula. *Valiente por diente*.
 Bravetjadorôt, *ta. adj.* Molt bravetjadors. *Bala-*
dronazo, za.
 Bravetjar. *v. n.* Gloriar-se de sas séuas accions, des
 séus fêts. *Baladronear*. = De fôrsas el cobârd.
Blasonar del arnes. = Un quând està enfôre dels
 âltres, y á liôc segur. *Hablar de talanquera*.
 = De uôble. *Echar boconadas de sangre*. = De
 dôbbés, riquesas. *Echar milloradas*.
 Bravura. *f.* Fracció de valor ô agosaramént. *Bravura*.

BRE.

Bréa. *f.* Sustância reynosa para empegar bârco. *Brea*.
 Brega. *f.* Disputa, riña, barâya entre molts. *Riña*
 ô *brega*.
 Breguéro. *m.* Breguista. *Breguero*.
 Breguista. *m.* El qui se agrâda de mœurer bregas.
Breguero.
 Bremûl. *m.* Crit de bôn ô vâca. *Mugido*. = De va-
 déll, éla. *Berrido*. = De lleó. *Rugido*. = Del mar.
Bramido.
 Bremular. *v. n.* El bôn ô vâca. *Mugir*. = Vadéll,
 éla. *Berrear*. = El lleó. *Rugir*. = El elefânt. *Ru-*
gir. = El mar. *Bramar*.
 Bréndola. *f.* Barraró de rôda buyda. *Rayo*.
 Bres. *m.* Lit petit para infânts dins una espêcie
 de pastereta. *Cuna*. = De duas péssas, qui la pas-
 tereta no tôca en têrra. *Cuna de viento*.
 Bresca. *f.* Coca de mèl que fâu sas beyas. *Bresca* ô
panal. = De vèspas. *Abispero*. = En pâ, formât-
 ge. *Ojo*.
 Brescâd, *da. adj.* Pâ, formâtge, etc. qui té bres-
 cas. *Ojoso, sa*.
 Brétxa. *f.* Ubêrta fêta á la fôrsa á fortificació, á
 murâda, etc. = Impressió que fâ la persuació,
 avís, consèy de âltri. *Brecha*.
 Bréu. *m.* Cârta pastorâl del Pâpa. = Sillaba qui no
 es llârga. = Nôta de música. *Breve*.

Bréu. *adj.* Curt, de pôca duració ô estensió. *Breve*
 = Bréu. *adv.* Luégo, dintre pôc témps. *Breve* ô
en breve.
 Brevedât. *f.* Curta duració, lliqueresas, préssa. *Bre-*
vedad.
 Brévemént. *adv.* Ab brevedât. *Brevemente*.
 Breverôl. *m.* Tumor que fâ en es câp un tûc ô
 còp. *Chichon, bollo* ô *porcino*.
 Breviâri. *m.* Llibre del résó eglestiâstic. = Grâu de
 lletra menuda de estàmpa. = Compêndi, resû-
 men. *Breviario*.
 Breviarièt. *m.* Breviâri petit. *Chico breviario*.
 Brevíssim, *ma. sup.* Molt bréu. *Brevisimo, ma*.
 Brevíssimamént. *adv. sup.* Ab molta brevedât. *Bre-*
visimamente.
 Brévol, *la. adj.* Fâcil de rômprer. *Quebradizo, za*.

BRI.

Bri. *m.* La câña de las plântas. *Tallo*. = De blât, ôr-
 di. *Caña* ô *tallo*. = De câñom. *Agramiza*. = De
 safiâ. *Brin* ô *hebra*.
 Briâ. *m.* Grâ en el còs qui fâ côm escâta. *Herpes*.
 Brigâda. *f.* Divisió de una compañia de cavâlleria
 bâix el mâudo de un brigadier. = Molts de ba-
 tàllons ô escuâd. ôus manâds per un oficiâl supe-
 rior. = Divisió de una compañia de guârdias de
 cors compôsta de cincûanta cavâls. *Brigada*.
 Brigadier. *m.* Oficiâl qui mânda una brigâda. *Bri-*
gadier.
 Brilla. *f.* Instrument para subjectar el qui cuâlca
 á la bistia. = Sas corretjas de sa brilla. *Brida*.
 Brillânt. *p. a.* de brillar. = *m.* Diamânt tayâd en
 cêrt môdo. *Brillante*.
 Brillautès. *f.* Resplandor. *Brillantes*.
 Brillar. *v. n.* Lluir, resplandir, rëlluir. = Distingir-
 se. *Brillar*.
 Brillo. *m.* Lluimént, resplandor. *Brillo*.
 Brinco. *m.* Bot. *Brinco*.
 Brindâd, *da. p. p.* de brindar. *Brindado, da*.
 Brindar. *v. n.* Bèurer á la salut de algu. = Convi-
 dar, escitar ô provocar á... *Brindar*.
 Briudar. *v. a.* Oferir, presentar, convidar á pren-
 der alguna còsa. *Brindar*.
 Bríndis. *m.* Diccio presa del idioma inglès, qui
 vòl dir la acció de bèurer á la salut de algu. *Brin-*
dis. = Fer un bríndis. *Echar un brindis*. = Ad-
 metre el bríndis. *Hacer la razon*.
 Brinèt. *m.* Bri prim de plânta. *Tallito*. = Rôba. *Li-*
no ô *lienzo*.
 Brio. *m.* Fôrsa, valor, esperst, supêrbia. *Brio*.
 Briós, *sa. adj.* Animós, fôrt, valént. = Generós,
 atrevíd parlânt de algúns animâls. *Brioso, sa*.
 Briosamént. *adv.* Ab brio. *Briosamente*.

Briosíssim, *ma. sup. Briosísimo, ma.*

Britània, *f. Inglatèrra. Britània.*

Britànic, *ca. adj. El natural de ô lo pertañent á Inglatèrra. Britànico, ca.*

Brivó, *na. adj. Dolént, pícaro, polissó. Bribon, na.*

Brivonàda, *f. Polissonàda. Bribonada.*

Brivonèt, *ta. adj. Polissetas. Briboncillo, ito, ico, ica.*

BRO.

Brôc, *m. Béc de un pitxer, de alambí, de satríy, etc. Pico.*

Brôca, *f. Picó para esclafar pédras ô rôcas. Pico.*
=Cláu radó ab que los sabaters afiansau sa sôla á sa forma.=Ruliàna ab que los qui brodan embolicau es fil.=Fêrro aficád á un trôis de fust côm un didál, ab que los cerrallers trapánan metáll. *Broca.*

Brocáda, *f. Un bossí de serméat que se déxa en es cep quánd lo podan. Brocada, pulgar ô saca vino.*

Brôculi, *m. Còl bláva. Bróculi.*

Brodád, *da. p. p. de brodar. Bordado, da.*

Brodador, *ra. m. f. El qui broda. Bordador, ra.*

Brodadura, *f. Óbra del qui broda. Bordadura.*

Brodar, *v. a. Fer ab guya demúnt rôba ôbras de ôr, pláta, seda en rëlléu para major adorno Bordar.*

Brodát, *m. Óbra de brodador. Bordado.* = Cuyo dibúx es de flôre, áves, animáls ô áltres figuras. *Imageneria.*

Broldo, *m. La párt ahónt néix més espès y ált el sembrát. Manchon.*

Broll, *m. Sált d'áyo qui surt. Chorro.* = Brot nòu de ábre. *Renuevo.*

Bröllador, *m. Máquina de ahónt surt áyo ab impetu. Saltador, surtidor ô fuente artificial.*

Bröllar, *v. n. Surtir algún licor. Chorrar.*

Broma, *f. Bôyra. Niebla.* = Bôyra grôssa. *Broma.* = Baráya. *Bronquiña.*

Bronxa, *f. Pinzéll grôs y lásto. Broncha.*

Bronzeyád, *da. p. p. de bronzeyar. Bronceado, da.*

Bronzeyar, *v. a. Donar color de brouzo. Broncear.*

Bronzo, *m. Metáll. Bronce.* = Ser de bronzó: robúst, incansáble. *Ser de bronce.* = Tenir es côr de brouzo: dur. *Tener el corazon de bronce.*

Broquer, *m. Escút petit para defensarse. Broquel.*

Broquers, *m. pl. Dânsa de cossiers. Paloteado.*

Brôssa, *f. Matèria podrida. Podredumbre ô materia.*

Brosât, *m. Còsa coneguda. Requeson, nateron ô ndzula.*

Brôsta, *f. Uys nòus de ábre. Brota.* = De olivéra. *Vestugo.*

Brostád, *da. p. p. de brostar. Brotado, da.*

Brostar, *v. n. Trêurer molts de uys los ábres. Brotar.*

Brot, *m. Rameta de ábre en comú. Brote, vdstago ô renuevo.* = De párra ô cep. *Pdmpano.* = El qui surt de la sôca. *Gerpa, esforrocinn.* = El qui xupa la sustància del ábre. *Chupon ô mamon.* = Qui surt al pèu de murtéra. *Mirtidano.* = De aufabaguéra, juevèrt, etc. *Mata.* = Negació. *Palabra, v. g. non sáib brot. No sabe palabra.*

Brôu, *m. La áyo en que se hà cuyta càru. Caldo.* = Esqueyád: clár. *Calducho.* = Sustanciós. *Esforzado.* = De vívoras, de hérbas per medecina. *Alterado.* = Es vi. *Agua de cepar.*

BRU.

Bru, *na. adj. De color de cênra. Ceniciento, ta ô cenizo, za.*

Brufar, *v. n. Bèurer á la salut de algú. Brindar.* = Los animáls: ser una espècie de ronco. *Resoplar.* = Las péssas en el jôc de dâmas. *Soplar.* = Brufar en es bôu: despreciar una còsa. *Asquear.*

Brúfol, *m. El efècte de brufar los animáls. Bufido.*

Brujó, *m. Pálo llárg para es foru. Hurgon.* = Para párra. *Estaca, palo ô sosten.*

Brulôt, *m. Bárco preparád ab materiáls para encendiar á áltres. Brulote.*

Bruñíd, *da. p. p. de bruñir. Bruñido, da.*

Bruñidor, *ra. m. f. El qui bruñy. Bruñidor, ra.*

Bruñidura, *f. El efècte de bruñir. Bruñidura.*

Bruñir, *v. a. Douar llustre á alguna còsa. Bruñir.* = Caminar molt aviát. *Volar.*

Brusco, *m. Hérba de Bethlém qui fâ sa llavor al mitx de sas fuyas. Brusco.*

Brusca, *f. Pluja menuda. Llovizna.* = Gateria. *Monna.* = Dur mitja brusca: estar mitx borrátxo. *Estar alumbradillo ô tener unos pelillos.* = Agafar mitxa brusca: mitx engatarse. *Asomarse.*

Brusca, *f. Llèña menuda para forn. Hornija.*

Brusqueta, *f. Pluja petita. Llovizna, mollina ô mollizna,*

Brusquina, *f. Brusqueta petita. Mollinita.* = Aquélla de qui no se fâ câs y sôl roar. *Cala-bobos.* = Câma d'aráña. *Cernidillo.*

Brusquetjar, *v. n. Plôurer petit. Lloviznar, molliznar ô molliznear.* = Fer câma d'aráña. *Cerner.*

Brut, *ta. adj. Asquerós, grosser, málset, etc. Bruto, ta.* = En brut. *adv. Sense polir, sense lo que se hà de pagar ô trêurer. En bruto.*

Brutál, *adj. Semblánt á las bèstias. Brutal.*

Brutalidât, *f. La calidât de bruto.* = Incapacidât, torpesa de ingèni ô de rahô. *Brutalidad.*

Brutalmént. *adv.* Ab brutalidât. *Brutalmente.*
 Bratedât. *f.* V. Brutó. *Inmundicia.*
 Brutesa. *f.* Brutalidât. *Brutalidad, y ant. bruteza.*
 =Côsa deshonestâ. *Deshonestidad.* =Calidât de
 lo qui no està trabayâd, ni polid. *Bruteza.*
 Brutèt, *ta. adj.* Un pôc brats. =Persona jove sen-
 se entenimént. *Brutito, ta.*
 Bruticia. *f.* V. Brutalidât. *Inmundicia.*
 Bruto. *m.* Animâl irracionâl. *Bruto.*
 Bruto, *ta. adj.* V. Brut, *ta. Bruto, ta.*
 Brutó. *f.* La calidât contrària á la limpiesa. *Inmun-*
dicia, porqueria, suciedad. =De sas dénts. *Toba.*
 =De sa lléngo. *Sarro ô releg.* =De metâlls.
 =Escoria. =Des morros. *Bocera ô releg.* =De
 orinâl, etc. *Sarro.* =De licor. *Pozo.* =De angla.
Negro ô càivel. =En vestít. *Grasa ô mugre.*
 Bruxa. *f.* Dôna qui segós el pòble té pàcte ab el
 dimòni para fer màleficis. *Bruja.* =La flôr de
 càrt qui vòla. *Gavilan ô milano.* =Dur sa
 bruja: estàr morretós. *Estar con ceño.* =Anar
 de gâyta. *Andar de gorja.*
 Bruixeria. *f.* Encantamént, opèració de bruja y de
 bruxòt. *Brujeria.*
 Bruxeta. *f.* Diminutiu de bruja. *Brujita.*
 Bruxòt. *m.* Es qui segós el pòble té pàcte ab el
 dimòni para fer màleficis. *Brujo.*
 Brúxola ô búxola. *f.* La guya de nevegar. *Brújula.*
 Bruyòl. *m.* Côsa coneguda: de vidre, arâm ô llau-
 na. *Garraja, y si es de fust Cubo.*

BU.

Bu. Sô de veu ab que se vòl fer pô als nins. *Bu.*
 Bua. *f.* Grâ ab matèria majorment en dit. *Bua.*
 Bubó. *m.* Bosny maligne. *Bubon.*
 Bubòta. *f.* Lo qui fâ pô. *Espantajo.*
 Buc. *m.* Càsa de beyas ahònt erian. *Colmena.* =Ca-
 pacidât en parlar de un bàrco ô de un edifici.
 =El matèix bàrco. *Buque.* =Sa pânxa. *Buche.*
 Bucòlic, *ca. adj.* Pertañent á la bucòlica. *Bucò-*
lico, ica.
 Bucòlica. *f.* Poesia en qui se introduxen pastors.
Bucòlica.
 Budèca. *f.* Allòt petit. *Muñeco, ca.*
 Budèll. *m.* Côsa coneguda. *Intestino.* =Budèll culâ.
Tripa cular ô del cagalar. =Cêgo: un des bu-
 dèlls. *Ciego.* =Fer surtir es budèlls: molestar
 molt. *Hacer echar las entrañas.*
 Buê. *m.* Trompa de càssa. *Obue.*
 Buf. *m.* La acció de bufar. =Vént que se fâ, ô ây-
 re que se trêu bufânt. =Acusació secreta. *Soplo.*
 Bufa. *f.* Vént que se trêu per derrera, ventosi-
 dât. *Zullon ô bufa.* =Pudèsta. *Follon.* =Fer bu-
 fas. *Zullarse.* =Hà fêt una una bufa: espresió ab

que se diu côm per irrisió que una dôna hà p-
 rid una famèlla. *Ha parido un meon.*
 Bufâd, *da. p. p.* de bufar. *Soplado, da.*
 Bufâda. *f.* El efècte de bufar. *Soplo.* =Ab sa boca
Soplo ô bufada. =De vént. *Buconada de aire.*
 Bufador, *ra. m. f.* El qui bufa. *Soplador, ra.* =
 Delator, acusador. *Soplon, na.*
 Bufador. *m.* Llòc per refrescar, etc. *Caño.* =Llòc
 per ahònt surt vént de llòc subterràneo. *Sopla-*
dero.
 Búfalo. *m.* Espècie de hòu. *Búfalo.*
 Bufar. *v. a.* Fer vént ab sa boca ô ab bufador. *So-*
plar. =Bufar á s'oreya de algú: dir, avisar, amo-
 nestar, etc. *Soplar.* =Parlar de petites. *Cuchi-*
chear. =De ràbia, el hòmo ô animal. *Bufar.* =
 Fer bufas per derrera. *Zullarse.* =Á nes tòc.
Avivar la lumbrè ô encandilar.
 Búfas. *f. pl.* Calsóns àmples ô de molta fona. *Gre-*
guescos.
 Bufèra. *f.* Forât ô finèstra que se fâ á sitja de car-
 bó. *Bufarda.* =Llòc para pescar. Si es en âygo
 dolsa. *Abuera, y si es en âygo de mar. Albufera.*
 Bufèt. *m.* Tàula. *Bufete.*
 Bufeta. *f.* Part de sa butsa. *Vejiga.* =Gròssa. *Ve-*
jigon. Petita. *Vejiguica, illa, ita.*
 Bufetâda. *f.* Tôc ab sa mà ubèrta á sas gâltas. *Bo-*
fetada. =Gròssa. *Bofeton.* =Ab lo de demúnt sa
 mà. *Torniscon.*
 Bufetatjàd, *da. p. p.* de bufetatjar. *Bofeteado, da.*
 Bufetatjar. *v. a.* Pégar ô donar bufetâdas. *Bofetear.*
 Bufo. *m.* El graciós de òpera italiàua. *Bufo.*
 Bnfó. *m.* El qui fâ bérbas grosséras. *Buñon.*
 Bufonâda. *f.* Bérba grosséra. *Buñonada.*
 Bugâda. *f.* Côsa sabuda. *Colada.* =Fer bugâda. *Ha-*
cer colada.
 Bugadèra. *f.* La qui fâ bugâdas. *Coladora ô lavan-*
dera. =La qui fâ net á an. *Lavandera.*
 Buggedaria. *f.* El llòc ahònt se fâ sa bugâda. *Lava-*
dero.
 Bugât. *m.* Mâula. *Maula.* =Mâl bugât. *Malguisado.*
 Bugiòt ô bogiòt. *m.* Crits de alegria. *Bufaranda ô*
zambra.
 Bujarró, *na. adj.* Pícaros, traydors. *Briboncillo,*
illa.
 Bulla. *f.* Decrèt del Pâpa. *Bula.*
 Bullâri. *m.* Col·lecció de bullas. *Bulario.*
 Builer. *m.* El qui se cuyda de repartir sas bullas de
 la crusâda. *Bulero.*
 Bullèto. *m.* Bréu ô concessió de Pâpa. *Buleto.*
 Bulto. *m.* La côsa qui abulta, estensió de un còs,
 el espây que ocupa. =Imâtge confusa de un còs,
 que se veu pôc ô de lluný. =Inflò, tumor. =Fi-
 gura de escultura. *Bulto.* =Á bulto. *adv.* En
 gròs. *A bulto.* =Fer bulto. *Hacer bulto.*

Bull. *m.* Moviment que pren un líquidu posad a nes fôc.—Calor, fôc, vigor. *Hervor.*—Bull de sa sâng. *Hervor de la sangre.*—De líquidos y metalls fasos. *Ebulicion ô ebullicion.*—Ab sabonéra côm el de most. *Efervescencia.*

Bulla. *f.* Renôu confús.—Concûrs de gént. *Bulla.*

Büllént. *p. a.* de büllir.—*adj.* Estremamént calént.—Lo qui bull. *Herviente.*

Büllici. *m.* Renôu de molta gént. *Bullicio.*

Bülliciós, *sa. adj.* Alhorotador, inquiet, mássa viu. *Bullicioso, sa.*

Bülliciosamént. *adv.* Ab büllici. *Bulliciosamente.*

Büllid, *da. p. p.* de büllir. *Bullido, da ô hervido, da.*

Büllidura. *f.* Bull. *Hervor, hervimiento.*

Büllir. *v. n.* Posarse en moviment los licors per el fôc ô fermentació, y alsarse en petitas banböllas.—Môurerse, remeuar-se. *Bullir ô hervir.*—Büllir sa sâng. *Bullir ô hervir la sangre.*—Büllir li la sâng a un: ser molt via. *Bullirle la sangre.*—Büllir de gént: haveruî molta. *Hervir de gente.*—Tutôm en bull: tots lo diuen. *Anda de boca en boca.*—Fer büllir un pôc: donar un bull. *Herventar.*

Bül'it. *m.* La càrn només büllida. *Cocido.*

Buñol. *m.* Pâsta frita a sa pélla. *Buñuelo.*—De vînt. *De viento.*

Buñoler, *ra. m. f.* El qui fâ ô ven buñols. *Buñolero, ra.*

Bura. *f.* Tissú de seda y llâna. *Bura.*

Burbâya. *f.* Aquella espècie de flôc que fâ se plâna plenetiânt. *Acepilladura ô viruta.*

Burbâyas. *f. pl.* Fidêus a môjlo de veta. *Tallerines ô lañas.*

Burêl. *m.* Fâxa en escút de ârmas. *Burel.*

Burêll. *m.* Rôba rotjenca del color negre naturâl de sa llâua. *Buriel.*—Negra teñida. *Paño.*

Burêya. *f.* Devertimént. *Burco.*—Anar de burêya: de devertirse. *Andar de bureo.*

Burgalesa. *f.* Llâna de Búrgos. *Burgalesa.*

Burgalès, *sa. adj.* Naturâl de ô pertañént a Búrgos. *Burgales, sa.*

Burgo-maestre. *m.* Primer magistrât de algunas ciutâts de Alemânia. *Burgo-maestre.*

Buril. *m.* Eyna de cer para gravar. *Buril.*

Burilâd, *da. p. p.* de burilar. *Burilado, da.*

Burilâda. *f.* Còp de buril. *Burilada.*

Buriladura. *f.* La acció y efecte de burilar. *Buriladura.*

Burilar. *v. a.* Gravar ab so buril. *Burilar.*

Burino. *m.* V. Borino. *Abejorro.*

Burla. *f.* Bêsa, engâny, irrisió, fâbula, etc. *Burla.*—De burles. *adv.* Per riurer. *De burles.*

Burlâd, *da. p. p.* de burlar. *Burlado, da.*

Burlador, *ra. m. f.* El qui se burla. *Burlador, ra.*

Burlar. *v. a.* Enganar, donar xâsco. *Burlar.*

Burlarse. *v. r.* Riurerse, fer burla. *Burlarse.* Entre sí riént. *Alfonsearse.*—Abusar de la credulidât de algú, enganarlo. *Brear ô chasquear.*

Burléscamént. *adv.* Riént. *Burlescamente.*

Burlésco, *ca. adj.* Prôpi per fer riurer, agradós. *Burlesco, ca.*

Burleta. *f.* Burla petita. *Burleta, burlilla, ita.*

Burrâda. *f.* Desberât, arriesa.—Jugâda málfêta. *Burrada.*

Burro, *ra. adj.* Ignorânt, nêcio, tórpe, rudo. *Burro, ra.*—Burro impertinént. *Moscatel.*—Espan-tar la burra a un: dirli sas veritâts. *Echarle el agraz en el ojo.*

Burro. *m.* Jôc de cârtas.—El qui pèrd en aquêst jôc. *Burro.*

Burrôt, *ta. adj.* Molt burros. *Burrato, ta.*

Busca. *f.* La acció de buscar. *Busca.*—Pâya, bastonèt. *Paja ô pajita.*—De rellôtge de rôdas. *Mano.*—De sôl. *Estilo, gnomon ô horario.*—Trêner busca: sorteyar ab bastonêts. *Echar pajas.*—Trêner sa busca llârga: goñar ô vèncer. *Ganar el pleito.*—Pôsa buscas: lo que se diu del qui pondéra mássa. *Mas acá hay posada.*

Buscarnidos. *m.* Renouer, breguista. *Buscarnidos.*

Buscar. *v. a.* Cercar, inquirir, pèndrer cuydâdo per trobar. *Buscar. V. Cercar.*

Buscavidas. *m.* El qui es mássa curiós de las accions dels âltres, y qui cerca sâber lo que els âltres fân. *Buscavidas.*

Busillis. *m.* Dificultât, lo qui fâ una còsa difícil-tosa. *Busilis.*—Aquí estâ es busillis, el punt de la dificultât. *Ahi está el busilis.*

Busquerèt. *m.* Aucell menúd. *Reyezuelo.*

Bussí. *m.* bussinâda. *f.* V. Bossí, etc.

Butilla, y butillâda. *f.* V. Botilla, etc.

Butxâca ô butxêca. *f.* Còsa coneguda. *Faltriquerâ.*—Secreta en vestit. *Landre.*

Butxecó. *m.* Bolsillo.

Butxi ô botxi. *m.* El qui eczecluta la sentència de penjar, etc. *Verdugo, y ant. bochin ô mochin.*

Butxinar. *v. a.* Iestigiar, incitar. *Soplar.*

Butza. *f.* Sa pânxa. *Buche.*—De péix. *Entrañas.*—De animâl ab sos budells. *Mondongo, ô bandullo.*—Aguîada. *Callos ô revoltillos.*

Butzeria. *f.* Llôc aliônt se venen sas butzas. *Tri-peria.*

Butzeta. *f.* Butza petita. *Buchecillo.*—Allôt menúd. *Muñeco, ca.*—Aucellèt. *Polluelo.*

Butzôta. *m.* Hômo ab sa pânxa gròssa. *Panzudo, da.*

Buyd, *da. adj.* Desembarassâd, sense res. *Vacio cia.*

Buydád, da. *p. p.* de buydar. *Vaciado, da.*
 = *Ahuecado, da.* = *Rehoyado, da.*
 Buydador, ra. *m. f.* El qui buyda. *Vaciador, ra.*
 = *Ahuecador, ra.* = *Rehoyador, ra.*
 Buydador. *m.* Instrument ab que se buyda. *Cazo.*
 Buydar. *v. a.* Llévar lo que hey há dins una còsa.
 = Desembarassar un llòc. *Vactar.* = Esmolar bèn
 fi rahors. *Vaciar.* = Clòts, gavetas, etc. *Re-*
hoyar. = Sòcas, troncs. *Ahuecar.* = À sa bugà-
 da. *Colar la ropa.*
 Buydarse. *v. r.* *Vaciarse.* = Es càp: pensànt. *Rom-*

perse los cascós. = Es cervéll: imaginànt, cabil-
 lànt. *Estrujarse los sesos.*
 Buydatássas ò tessóns. *m.* Bevedor. *Tumba cuar-*
tillo.
 Buyt. *m.* En garrigas, pinars, etc. *Calva.* = Eu
 eczèrcit. *Claro.* = Anar de buyt: sense dur res.
Ir de vacio ò de vago. = El hòmo. *Ir de vacio*
ò ir escotero, ra. = Buyt en parèt per fer armà-
 ris. *Hornacina.* = Des pèu. *Alma del pie.*
 Buyua. *f.* Escremènt de àse, cavàll, mul, etc.
Cagajon. = De bòu. *Boñiga.*

CAB

CAB

C. La tercèra lletra del alfabeto, y la segona
 de las consonants, es lletra numeral qui vâl
 100. C.

¡Cá! *adv. ant.* ¡Que! *Ca!*

Cá. Abreviadura de càsa. *Casa, y ant. cas.*

Cá. *m.* Animâl bèn conegúdt. *Perro.* = De bòu.
Dogo ò perro de presa. = De càssa. *Perro de*
caza ò conejero ò podenco. = Ervissenc: de cà-
 ssa. *Perro de caza, etc.* = Llebrer. *Galgo ò le-*
brero. Hòmo tuno. *Maulon, sollastron, gran*
sátrapa. = Lloper. *Mustin.* = Mè. *Perdiguerò ò de*
muestra. = Marí. *Marino ò tiburon.* = Nanèll. *Goz-*
que. = De nossas: el hòmo qui sèmpre se ven en
 fèstas y convites. *Perro de todas bodas.* = Ab
 sas oreyas gròssas. *Perro pachon.* = Ab so morro
 negre ò de bòu. *Perro buccero.* = De pastors: llo-
 per. *Mustin ganadero.* = Còm es de Màllorca.
Perro de pastor, de ganado, albañariego ò al-
barraniego. = Pelúdt. *Perro de aguas ò de lana.*
 = Entrevesàdt: fuy de cà mè y de cussa ervi-
 ssença, *v. g.* ò al revés. *Perro cruzado.* = Qui
 pòrtá. *Perro cobrador.* = Qui se menja se càssa
 que agáfa. *Perro hambriento.* = Véy: el hòmo
 astút. *Perro viejo.* = Còm es cà y es gât: mál
 avençúdt ò barayádt, ò qui se dueu antipatía.
Como perros y gatos. = Anarsèn ò quedàr còm
 un cà senàdt de fresc: empagádt. *Irse ò quedar*
como perro con vejiga ò con la cola entre pier-
nas.

Cáb. *m.* Estremidàdt de una còsa. = Máneg. = Pàrt
 petita de una còsa, *v. g.* cáb de còrda. = Gúme-
 ra. = Tròs àlt de tèrra qui entra dins mar, *v. g.*
 es cáb de calafiguèra. = Fi. *Cabo.* Cáb á... *Hacia*
d.... = Cáb avàll: abàix. *Hacia abajo.* = Cáb
 amunt. *Hacia arriba.* = Cáb de còrda: cordeta

Àmpla de espàrt. *Cudria.* = De cordó: planxeta
 de llautó ò llàuna ab que està travàdt es cáb de
 cordó para passarlo per ets uyèts de gipó, etc.
Herrete. = De dit. *Yema.* = De lléngo, nàs. *Pico.*
 = Còrda gruxàda para fermar bàrcos. *Cable.* =
 De biga de tafoma. *Tenaza.* = De outàva. *El dia*
de la octava. = De cáb á cáb. *De cabo d cubo.*
 = Per ningún cáb: per ningún mòdt. *Por nin-*
gun cabo. = Es cáb derrer: per últim. *Al cabo*
ò al cabo y d la postre. = Al cáb del mon: inol-
 tíssim llufy. *Al cabo del mundo.* = Já estar á cáb:
 no tenir més sufrimènt ò paciència. *Ya estar al*
cabo. = No tenir cáb ni centener una còsa: estar
 molt embuyàda. *No tener cabo ni cuenda.* = Nol
 ténen pes cáb ni pe sa coua: no li pòden pren-
 der formatàt. *No tiene atadero.* = Doblegar es
 cáb un bàrcó: passarlo. *Doblar ò montar el ca-*
bo. = Cáb ò punta: jòc de allòts. *Punta con ca-*
beza. = Pes cáb prim: per lo mánco. *Por lo mé-*
nos. = Sàber una còsa pes cáb des dits: sàberla
 bé. *Tenerla en la uña.* = Tenir una còsa en es
 cáb de sa lléngo: no recordarse de élla y haver
 pòc que se sabía. *Tenerla en el pico de la len-*
gua. = Cáb de biga qui entre dins parèt. *Can ò*
canecillo. = El de brànca tayàda de àbre. *Cepe-*
jon.

Cabál. *adj.* Just, perfèt, eczàcte. *Cabal.* = Caudál,
 hòus, riquesas. *Caudal.*

Cibàla. *f.* Àrt vâ y supersticiós de los judíos. *Cd-*
bala.

Cabelèt. *m.* Caudál petít. *Caudalejo.*

Cabalista. *m.* El professor de la cabàla. *Cabalista.*

Cabalístic, ca. *adj.* Pertañènt á la cabàla. *Cabalís-*
tico, ca.

Cabàlmènt. *adv.* Perfèctamènt. *Cabalmente.* = Per

casualidat. *Casualmente.*
 Cabàua. *f.* Càsa tosca de càmp. = Quàdro qui figura càsas de pastors, animals y àves de càsa. *Cabàua.*
 Cabafieta. *f.* Cabàua petita. *Cabañuela.*
 Cabàs. *m.* Senàya en qui ténen algunas eynas es sabaters. *Capazo.*
 Càbbreu. *m.* Llibre ahónt està sa rēnda que se fà. *Cabreo.*
 Càbbrevació. *f.* El àcte y efēcte de càbbrevar. *Cabbrevacion.*
 Càbbrevád, da. *p. p.* de càbbrevar. *Cabrevado, da.*
 Càbbrevar. *v. a.* *Cabrevar.*
 Cabdèll. *m.* Bòlla de fil, llàua, seda, etc. emboicàds. *Ovillo.* = Còl, lletuga, etc. *Repollo.*
 Càbdèllà. *m.* Fi. *Cabo.* = Arribar as càbdèllà: á la fi. *Llegar al cabo.*
 Cabdèllad, da. *p. p.* de cabdèllar. *Ovillado, da.* = *adj.* *Repolludo, da.*
 Cabdèllar. *v. a.* Fer cabdèlls. *Ovillar.* = Imaginar, discórrer. *Imaginar.*
 Cabdèllarse. *v. r.* Ferse un cabdèll, arrufarse. *Oviarse.* = Còl, lletuga, etc. *Repollar.*
 Cabdèlèt. *m.* Cabdèll petit. *Ovillejo.*
 Càbe. *m.* El tòc que dona una bòlla á àltra. *Cabe* ò *bochazo.* = Dàny. *Cabe.*
 Càber. *v. n.* Conténir, comprènder dins un cèrt espáy. = Tenir entràda en alguna pàrt. *Caber.* = No càber en el mon: ser vâ, supèrbo un. *No caber en el mundo.* = Axò no càb dins es méu càp: non puc comprènder. *Eso no cabe en mi cabeza.* No càber de gòig, y de alegríá: no porer contenir el gòig, la alegríá. *No caber de gozo* ò *alegría.* = No càber en un llòc per la molta concurrència de gènt. *No caber de piés.* = No càber en pèll: estar molt gràs. *No caber en pellejo.* = No ni càb pus: no si pòt asagir més. *No cabe mas.*
 Cabessa. *f.* Es càb. *Cabeza.* = De àys. *Cabeza de ajos.* = De plànta. *Cebolla.*
 Cabessàda. *f.* Tòc ò còp ab so càp. *Cabezada.*
 Cabessàdas. *f. pl.* El agregât de còrdas ò corretjas ahónt està fermâd es cabreste. *Cabezada.*
 Cabesséra. *f.* La pàrt principâl de un llòc. = La pàrt del llit ahónt se pòsan es coxíns. = El assíent to més honorífic de una tàula. = Comensamēt de un escrit. *Cabecera.*
 Cabessó. *m.* Mitja llua de fèrro ab dènts que se pòsa demunt el nàs de bístia. *Cabazon.*
 Cabessúd, da. *adj.* Pertinàs, porfiâd, bàfia. *Cabezudo, da.*
 Cabèy. *m.* El pel des càp de hòmo. *Cabello.* = De àngel: nirvi blànc. *Cabello de angel.* = Embuyâd. *Ensortijado.* = Reüll. *Crespo.* = Aferrarse ab un

cabèy: valèrse de quâlsevòl pretèsto. *Asirse de un cabello.* = Aferrarse pes cabèys los qui se baràyan. *Asirse de la greña.* = Dur á un pes cabèys: ab repugnància. *Llevarle ò traerle por los cabellos.* = Estar fins á sas rèls des cabèys: cansâd de alguna còsa. *Estar hasta el gollete.* = Trèurer pes cabèys á algùn: de algùn aprieto. *Sacarle por los cabellos.* = Xapar un cabèy al àyre; ser molt inteligēt. *Hender un caballo en el aire.* = No pujar un cabèy: ser de pòc valor la còsa. *No montar un caballo.* = Cabèys qui càuan pentinànt. *Peinadura.*
 Cabeyéra. *f.* Es cabèys llàrgs qui tàpau es càp. *Cabellera.* = Sas cerras llàrgas des còll de bístia. *Crin* ò *crines.* = De lleó. *Melena.* = Cabayéra desfèta. *Melena.* = Matlevàda. *Postiza.* = Fer sa cabayéra á un; adularlo. *Popar.* = Murmurarlo. *Hacerle la barba.* = Enganarlo. *Engaitar* ò *hacer la mamola.*
 Cabeyèt. *m.* Cabèy petit. *Cabelleco, cabellico, ito.* = Tirar cabeyèt: paràulas que diuen los allòts arrancàntse un cabèy y busàntli al àyre en cumplimēt de lo promès. *Pelitos d la mar.*
 Cabeyúd, da. *adj.* El qui té molts de cabèys. *Cabelludo, da.*
 Càbo. *m.* El primer qui màuda en una ciutât. = El derrer superior de un retgimēt. *Cabo.*
 Cabòt. *m.* Ancèll. *Avion.* = Péix de mar. *Sargo.* = De àygo dolsa. *Capiton.*
 Cabòta. *f.* Càb redó de clàu. *Cabeza.* = Aficar es clàu pe sa cabòta: emprènder una còsa impossible ò de qui no es capàs. *Clavar el clavo por la cabeza.* = Cabòta de... *Balano.*
 Càbra. *f.* La famèlla de boc. *Cabra.* = Sauvâtja. *Cabra montes* ò *becerra.* = Fer càbra, y auveya: seguir es dos partits contràris. *Comer d dos carrillos.* = Fer càbras los jugadors: jugar entre èlts dos qui han perdud á qui heu pagarà tot. *Echar cabras* ò *las cabras.*
 Càbrer. *v. n.* V. Càber. *Caber.*
 Cabréllas. *f. pl.* Sèt estrèllas qui parexen juntas. *Cabrillas* ò *cabras.*
 Cabrer. *m.* El qui guàrda càbras. *Cabrero* ò *cabrerizo.* = Quin cabrer? quin rústic! *Qué agreste!*
 Cabrestàda. *f.* Tòc ab so cabreste. *Jaquimazo.*
 Cabrestànt. *m.* Màquina para enrodillar, y desenrodillar es càbs de bàrco. *Cabestrante y cabrestante.*
 Cabreste. *m.* Còrda que se pòsa al càp de bístia, para menarla. *Cabestro.* = Menar pes cabreste á bístia. *Llevar del cabestro, de diestro* ò *del diestro.* = Dur pes cabreste á un: per allà ahónt volen. *Traer del cabestro d uno.* = Déxar menar pes

cabreste una bístia. *Cabrestrear*. = Posar es cabreste demúnt s'esquena á un: déxarlo per incorretgible. *Soltarle las riendas*. = Posar es cabreste. *Cabestrar*.
Cabrestéll. m. Ronzal.
Cábria. f. Máquina per pujar pes. Cabria.
Cabrid, da. m. f. Los fiys petits de cábra. Cabrito, ta. = De llét. *Choto, ta.* = Fiys de cábra y de moltó. *Musmon, na*.
Cabrièla. f. Cábra jova. Chiba.
Cabriòla. f. Sàlt de ballador. Cabriola. = Fer cabriòlas. *Cabriolar*.
Cabriolè. m. Capòt. Cabriolè.
Cabro. m. Hòmo á qui se dóna es infaèl. Cornudo. = Consentid. *Cabron.* = Péix. *Esquila*.
Cabru, na. adj. Lo pertañent á cábras. Cabruno, na.
Cabrum. m. Los bocs y cábras. Ganado cabrio.
Cabúd, da. p. p. de cáber. Cabido, da.
Cabuda. f. Capacidat, estensió. = Favor, crèdit. Cabida.
Cabussó. m. Nòm que en alguns llòcs donan al busso. Buzo.
Caca. f. Escrement de nin. = Paràula ab que el nin avisa que vòl cagar. *Caca*.
Cacarréll. m. Còsas apiñadas entre sí. Grumo.
Cacaa. m. Fruyt de que se fà es xocolàte. Cacao.
Cacauer. m. El àbre qui fà cacàn. Cacao.
Cacauer. m. Terréno plantad de cacauers. Cacaotal ò cacahual.
Cacerina. f. Bossa de cuyro para bàlas y cartutxos. que duen es carabiners. Cacerina.
Cacique. m. El comandant en pòbles de indios. Cacique. = El territòri abònt comànda y la seua dignidat. *Cacicazgo*.
Caco. m. Lladre famós. Caco.
Cacodimòni. m. El dimòni. Cacodemonio.
Cacofatò. m. Sonido áspre de las síllabas finals. Cacofaton.
Cacofonia. f. Unió de síllabas ò paràulas mál sonants. Cacofonia.
Cacoquilia. f. Mál digestió. Cacoquilia.
Cacoquimia. f. Mál estat dels humors. Cacoquimia.
Cáda. adj. Dicció qui junta á àltra la determina, v. g. cada còsa, etc. Cada.
Cadafal. m. Postissada para estary gènt. Andamio, pallo ò tablado. = Para ezeceutar sentèncias. *Cadalso*.
Cadahú. m. Cada uno.
Cadarn. m. Refredament, fluksió. Catarro.
Cadarnéra. f. Aucèll ben conegud. Silguero, colorin, pintacilgo, pintadillo ò silguero.
Cadernereta. f. Cadarnéra petita. Silguerrillo.
Cadascú. adj. Cada un. Cada uno, una, y ant. ca-

dascuno, cadascuna.

Cadassos. m. pl. Seda bàsta. Cadarzo.
Cadastre. m. Llibre ahònt están notadas las tèrras de los qui las posseyen. Catastro.
Cadáver. m. El còs del mòrt. = Hòmo flac, màgre y macilènt. *Cadder*.
Cadavèric, ca. adj. El qui té sa càre de mòrt. Cadavèric, ca.
Cadell, lla. m. f. ant. Cá ò cussa joves. Cadiello, lla. = Insècto qui tàyas sas plàntas. *Corton.* = Hèrba ò instrument de fèrro de tres puntas qui una sèmpre quèda drete, y se servèix de èll en la guèrra contra sa cavallería. *Abrojo.* = Eyna de fuster. *Acanalador.* = Canàl en pòst per entrany àltra. *Ranura*.
Cadellèt. m. Posteta de fust qui ab una còrda péuja de sa tramutja sobre sa ròda qui vòlta en el molí per conèxer que se atura es molí quánd ella déxa de fer renòu. Taravilla ò cadillo.
Cadellèt, ta. m. f. Canèts. Perrito, ta. = Amòllar á sa cadèlleta: xerrar molt. *Soltar la taravilla*.
Cadena. f. Un agregat de bàulas enlassadas. Cadena. = De empedregat, retjolat. *Hilera de aduquines.* = Filèra de montañas. *Cordillera.* = De pèu de presidari. *Arropeya*.
Cadència. f. Harmonía del vérs, ò el parlar y escriurer imitant al vérs. Cadencia.
Cadeneta. f. Cadena petita. Cadenilla. = La que se fà cusint. *Cadeneta*.
Cadenó. m. Cadeneta. Cadenilla.
Cadète. m. Jove distingid qui servèix còm á soldat rás. = El guàrdia de cors qui té el menor gráu. *Cadete*.
Cadí. m. Jutge de las causas de la lléy de Máhoma. Cadí.
Cadira. f. Assiénto conegud. Silla. = Per dur maláts al hospitál. *Camilla.* = Para parir. *Puesto.* = Poltrona. *Poltrona* ò de caderas.
Cadirát. m. Moltas cadiras nnidas, còm las de còr de iglesia. Silleria.
Cadirer. m. El qui fà ò ven cadiras. Sillero.
Cadireta. f. Cadira petita. Sillita. = De òrga. *Cadereta.* = La que fàn dos allòts en sos bràssos. *Silla de la reina*.
Caduc, ca. adj. Molt véy, decrèpit. Caduco, ca.
Caducad, da. p. p. de caducar. Caducado, da.
Caducament. adv. Dèbilment. Caducamente.
Caducant. p. a. de caducar. El qui ò lo qui caduca. Caducante.
Caducar. v, n. Dir ò fer accions sens acèrt per debilitat de veyess. = Acabarse una còsa per véya ò espiñada. = Acabarse un fidecomis per falta de herèns. *Caducar*.
Caduf. m. Espècie de gèrra ab un forat á nes cul

que se pôsa á sinia, y ab que se trêu áygo. *Ar-caduz* ô *cangilon*. = Acció de hómo véy sens acêrt. *Cadunquez*. = Hómo qui já no acêrta. *Caduco*, *ca* ô *noño*, *ña*. = Fer cadufos: no acertar já. *Caducar* ô *no constar*.

Cadufa. *f.* Espêcie de pitxer sense brôc para bêu-rer. *Jarra*. = Para votar. *Cdntara*.

Cafê. *m.* Ábre, fruyt y câsa pública ahónt con-core vária gént para conversar, prênder cafê y áltres licors. *Cafê*.

Cafatêra. *f.* Espêcie de xocolatéra ab brôc ahónt se bull es cafê. *Cafetera*.

Cáfre. *m.* El naturál de la côsta de África devés es câb de Bôna-esperâusa. = Hómo cruêl, inhu-mâ. *Cafre*.

Cagâd, *da*. *p. p.* de cagar. *Cagado*, *da*.

Cagâd, *da*. *adj.* Avâros. *Cicatero*, *ra*.

Cagâda. *f.* El effêcte de cagar. = Desberatâda. *Ca-gada*.

Cagador. *m.* El llôc ahónt se câga. *Cagadero*.

Cagador, *ra*. *adj.* El qui câga. *Cagador*, *ra*. = El qui câga molt. *Cagon*, *na*. = Nin: budêca. *Bicho*, *cha*.

Cagafêrro. *m.* Lo dolént des fêrro, sa brutó que quêda, la escôria. *Cagafêrro*, *herrumbre*, ô *mo-cos de herrero*.

Câgamutxa ô *câgamutja*. *f.* Arbusto. *Cherva* ô *hi-guera infernal*.

Câganu. *m.* El derrer aucêll nâd de una niarâda. *Gurripato*. = El fuy derrer de un matrimôni. *Re-drojo* ô *tato*. = El derrer de un cuêrpo, comu-nidât, grêmi, etc. *Cola*. = El derrer porcêllf de una ventrâda. *Guarin*.

Cagar. *v. a.* Descarregar es véntre. *Cagar*. = Los animâls. *Cagar* ô *estercolar*.

Cagarse de algú. Despreciarlo. *Cagarse de alguno* ô *con alguno*. = Dins es calsôns ô sâya: concagar-se. *Zurruscar-se*.

Cagarâda. *f.* El escremént. *Cagada*. = Vistâble en carrer ô llôc públic. *Privada*. = De mosca ô pussa en sa rôba. *Cagada*. = De pussa en el cós. *Sarpullido*. = Fer una cagarâda: un desberât. *Hacer una cagada*.

Cagarêlla. *f.* Cursos. *Cagarela*. = Tenir cagarêlla: estar eu apriêto. *Estar atascado*.

Cagayó. *m.* Bôlleta que câgan los xôts, câbras confys. *Cagarruta*. = Nin. *Arrapiezo*.

Caguêra. *f.* Câuas de cagar. *Ganas de cagar*. = Mo-lêstia. *Jácara*. = Fer caguêra xerrânt, cantânt, etc. *Jacarear*.

Cahis. *m.* Mesura pôc ménos ô més de 24 barcêllas. *Cahiz*.

Câl not câl. *adv.* Si arriba no arriba. *Si alcanza no llega*.

Cála. *f.* Portêt de mar. = Médecina. *Cala*. = Fer cá-la buyda: no trobar lo que se cercáva. *Dar en vacio*.

Calabosso. *m.* Presó. *Calabozo*.

Calabruix. *m.* Nêu eu forma redona. *Granizo*. = Fer calabruix. *Granizar*.

Calabruzâda. *f.* Cópia de calabruix. *Granizada*.

Calafât. *m.* Fuster de bârcas. *Calafate*.

Calafatâd, *da*. *p. p.* de calafatar. *Calafeteado*, *da* ô *calefeteado*, *da*.

Calafatar ô *calafetar*. *v. a.* Tapar sas juntas de bâr-co ab estopa y alquitrá. *Calafatear* y *calafetear*. = Bârcos qui fân áygo. *Lampacear*.

Câlaguâla. *f.* Rêl médicinâl. *Calaguala*.

Calamândri. *m.* Rôba. *Calamaco*.

Calamar. *m.* Péix. *Calamar*.

Calamarins. *m. pl.* Calamars joves y petíts. *Xibio-nes*.

Calamidât. *f.* Desgrácia, infortuni. *Calamidad*.

Calamina. *f.* Pédra minerâl. *Calamina*.

Calamiuta. *f. pl.* *Calaminta*.

Calamitós, *sa*. *adj.* Iufêlis, trabayós. *Calamito-so*, *sa*.

Calamitosamént. *adv.* Ab calamidât. *Calamitosamente*.

Calamitosissim, *ma*. *sup.* *Calamitosísimo*, *ma*.

Calamitosissimamént. *adv. sup.* *Calamitosissimamente*.

Calândria. *f.* Ave. = Máquina para donar llustre á rôba. *Calandria*.

Calâpot. *m.* Insêcto asquerós. *Sapo* ô *escuerzo* ô *jaen*.

Calapotí. *m.* Calâpot petít. *Sapillo*.

Calar. *v. a.* Pêgar, *v. g.* un tôc, bofetâda, etc. *Dar un golpe*, etc. = Fôc: incendiar. *Pegar fue-go*. = Tirar los pescadors sa xêrxa en mar. *Re-dar*.

Calarse. *v. r.* Menjar ô bênrer. *Calar y calarse*. = Á fer alguna côsa. *Echarse ô ponerse d...*

Calastí. *m.* Balânsas. *Pezo de cruz*.

Calatraví, *na*. *adj.* Del orde de Calatrâva. *Calatravo*, *va*.

Calatraví, *na*. *m. f.* Adobador de cuyros y pélla. *Blanquero*, *ra* ô *curtidor*, *ra*.

Calavêra. *f.* Câb de môrt sense cârn ni péll. = Per-sona de pôc judici. *Calavera*.

Calaverâda. *f.* Acció de hómo de pôc judici. *Calaverada*.

Calâx. *m.* Caxó. *Cajon*. = De escriptôri. *Gaveta*. = De sâstre: hómo qui té una grân confusiô de idêyas. *Cajon de sastre*.

Calaxêra. *f.* y *calâxos*. *m. pl.* Vários calâxos unîds y uns demúnt ets áltres côm los quey há en sacris-tias. *Cómoda*.

Cálca. *f.* Péssa de fust ahónt pòsa es pèu es texidor per abaxar una pàrt des pinte. *Cdrcola.*
Calcàri, ria. *adj.* Lo qui té cals ò participa de ella. *Calcario, ria.*
Calcedònia. *f.* Pédra preciosa. *Calcedonia.*
Calcina. *f.* Mescla de cals, pédras menudas y altres materials que se pòsa á fonemént de edifici.
Calcina.
Calcinació. *f.* La acció de calcinar. *Calcinacion.*
Calcinád, da. *p. p.* de calcinar. *Calcinado, da.*
Calcinar. *v. a.* Reduir á pols los metalls ò pédras per mèdi de fòc. *Calcinar.*
Calcítes. *f.* Pédra preciosa de color de còurer. *Calcítes.*
Cálco. *m.* V. Cálculo. *Calculo.*
Calcografia. *f.* El àrt de estampar en làminas. *Calcografia.*
Calculació. *f.* La acció de calcular. *Calculacion.*
Calculador, ra. *m. f.* El qui calcula. *Calculador, ra.*
Calcular. *v. a.* Contar, especular, mèditar, combinar. *Calcular.*
Cálculo. *m.* Conte, meditació, espèculació. = Pédra de qui se servían los antígs para contar. *Calculo.*
Calculós, sa. *adj.* El qui té pédras dins sa bufeta. *Calculoso, sa.*
Cálida. *f.* Tòc violént de fornál y forns. *Calda.* = Arragany fòrt. *Calda.* = Cálidas. *f. pl.* Bàños naturals, minerals y calents. *Caldas.*
Caldàic, ca. *adj.* V. Caldéo, éa. *Caldaico, ca.*
Caldària. (Lléy). Antiga lléy de Espàña qui obligava al acnsád qui volía justificarse á la pròva de posar un brás desnú dins aygo bullenta y treurel sense dany. *Caldaria.*
Caldéo, éa. *adj.* El natural de ò lo pertañent á Caldèa país de la Àssia. = Sa lléngua caldèa. *Caldeo, ea.*
Caldéra. *f.* Còsa coneguda. *Caldera.* = De peix: aguiát. *Caldereta.* = De tafona. *Pozuelo.* = De tintorer. *Tina.* = Já basta per caldéra. *Ya están bien regados los prados.* = Caldéra de péro botéro: el infèrn. *Caldera de pero botero.*
Calderáda. *f.* Lo contengú dins caldéra. *Calderada.* = Tòc ab caldéra. *Calderazo.*
Calderer. *m.* El qui fà calderas, xocolateras, pèllas, etc. *Calderero.*
Caldereta. *f.* Caldéra petita. *Caldereta, calderico, calderilla* ò *calderuela.*
Calderó. *m.* Petita caldéra. *Caldero.* = Nòta en imprès de aqnést mòdo: *J. Calderon.*
Calderòta. *f.* Caldéra gròssa. *Calderon.*
Caléndala. *f.* El martirrològi. *Martirologio.*
Calendári. *m.* Pronòstic. *Calendario.*
Caléndas. *f. pl.* Primer dia de més entre los ro-

máns. *Calendas.*

Calént, ta. *adj.* Contràri á fret. *Caliente.* = De càp per haver begú molt. *Caliente de cascós.* = Calént còm un dimòui. *adv.* *Caliente como un demonio.*

Calentura. *f.* Fébra. *Calentura.*

Calentureta. *f.* Febreta. *Calenturilla.*

Calèssa. *f.* Còsa coneguda. *Calesa.*

Calesser. *m.* El cotxer. *Calesero.* = El qui té calèssa para llogar. *Calesinero.*

Calesseta. *f.* Calèssa petita. *Calesin.*

Caleta. *f.* Càla petita de mar. *Caleta.* *

Calètre. *m.* Judici, tino, facultat de judicar. *Calètre.*

Calfrèts. *m. pl.* Tremoló causád per fret interior. *Calofrio* ò *escalofrio.*

Calibre. *m.* Diàmetre de una bàla, de arma de fòc, de qualsevòl cilindre. *Calibre.*

Calidat. *f.* Propiedat natural de càda còsa. = Condió, requisit. = Noblesa, importància. *Calidad.*

Cálido, da. *adj.* Lo qui té virtút para donar calor. *Calido, da,*

Calièts. *m. pl.* Cális petit. *Calecico.*

Califa. *m.* Successor entre mòros. *Califa.*

Califát. *m.* Dignidat del califa. *Califato.*

Calificació. *f.* El àcte y esècte de calificar. *Calificacion.*

Calificád, da. *p. p.* de calificar. *Calificado, da.*

Calificador. *m.* El qui califica. *Calificador.*

Calificar. *v. a.* Donar per bona ò màla una còsa. = Autorisar. = Eunuobrir. = Legalisar. = Il·lustrar. *Calificar.*

Cáliga. *f.* Armamént antíg de sas càmars guarad de clàus. *Caliga.*

Calígrafo. *m.* El qui copia. *Caligrafo.*

Calíope. *f.* La musa de la poesia heròica. *Caliope.*

Cális. *m.* Ahónt se consàgra en la Missa. = Pàrt qui circudix y sostén la flòr. *Cdliz.*

Calís, sa. *adj.* Qui conté cals. *Calizo, za.*

Calitja. *f.* Vapor espès y calént. *Calina.*

Calíu. *m.* Bràsa. *Ascu* ò *brasa.* = As calíu. *adv.* Demúnt calíu. *Al rescoldo.*

Caliuèt. *m.* Calíu petit. *Brasita.*

Cálma. *f.* Fálta de vent, tranquilidat. = Cessació, suspensió, v. g. de dolor. *Calma.*

Calmád, da. *p. p.* de calmar. *Calmado, da.*

Calmánt. *p. a.* de calmar. Lo qui cálma. *Calmante.*

Calmánt. *m.* Medecina qui cálma es dolors. *Calmante.*

Calmar. *v. a.* Apaciguar, mitigar. = *v. n.* Aquietarse, aturarse, v. g. es vent. *Calmar.*

Calmarse. *v. r.* V. Calmar. *v. n.* *Calmarse.*

Calmos, sa. *adj.* Calmád. *Calmoso, sa.*

Calomél. *m.* Mercurio dois. *Calomel.*

Calor. *m.* Impressió que fà es fòc, es sòl.—Ardor, vivesa, actividat. *Calor.* = Aufegarse de calor. *Ahogarse de calor.* = Fregirse de calor. *Freirse de calor.* = Calor estremad. *Quemazon.*

Calòric. *m.* Còs flúido qui penètra los pòros dels còssos. *Calórico.*

Calorímetro. *m.* Instrument per midar el calor específic dels còssos. *Calorímetro.*

Calorós, *sa. adj.* Lo qui té calor. *Caloroso, sa.*

Calostro. *m.* La primera llet de partèra. *Calostro.*

Calòto. *m.* Metall que se fà de bronzo de campàna, y á qui el vulgo atribueix virtúts. *Caloto.*

Calràda. *f.* Vermeyó en sa càre. *Soflama.* = De empagarise. *Bochorno.*

Càls. *f.* Pédras reduídas á pols per mèdi des fòc. *Cal.* = Viva: la qui no està ameràda. *Viva.* = La ameràda: mòrta. *Muerta.* = De plom. *Albayalde.* Amerar sa càls. *Matar* ò *apagar la cal.*

Càlsa. *f.* Vestít para sas càmás. *Media* ò *calza.* = De arena: atupàda. *Calza de arena.* = Bràga: abaxàda fins als garróns. *Media al garron.* = Fer càlsa. *Hacer media* ò *trabajar á punto de media.* Aprofitarse en el empleyo que un té. *Pringar.* = Dur sa càlsa bràga. *Llevar la media al garron.* = Càlsa que se du devàll sas botas. *Calce-ton.* = Càlsas de Viscàya: grüllons. *Calzas de Viscaya.*

Calsád, *da. p. p.* de calsar ò calsarse. *Calzado, da.*

Calsador. *m.* Eyna de sabater para fer posar sas sabàtas. *Calzador.*

Calsar. *v. a.* Posar sas càlsas. *Calzar.* = Ábres, plantes. *Calzar* ò *arropar.* = Just á un: atuparlo. *Ajustarle la gollilla.*

Calsarse. *v. r.* *Calzarse.*

Calsât. *m.* Càlsas. *Calzado.*

Calsater, *ra. m. f.* Los qui fàn càlsa. *Mediero, ra.*

Calseta. *f.* Càlsa petita. *Calceta.* = Posar calseta á algú: murmurar de éll. *Echarle una calza.*

Calsetas. *f. pl.* Càlsas que se duen devàll àltras. *Calcetas.*

Calsó. *m.* Jòc. *Tresillo.*

Calsóls. *m. pl.* Miys botíns de hòmo de feyna. *Zapata.*

Calsóns. *m. pl.* Pàrt del vestít de hòmo qui tàpa sas cuxas. *Calzones.* = De devàll: bláuics. *Calzoncillos.* = Curts de pescador. *Paquetes.* = De pagès y àmples. *Greguescos.* = Dur sa dòna es calsóns: governar. *Llevar la muger los calzones.*

Calsòtas. *f. pl.* Màssa llàrgas ò màssa curtas. *Asnales.*

Calumnia. *f.* Fàlsa acusació. *Calumnia.*

Calumniad, *da. p. p.* de calumniar. *Calumniado, da.*

Calumniador, *ra. m. f.* El qui calumnia. *Calumniador, ra.*

Calumniar. *v. a.* Acusar fàlsamènt. = Despreciar ab murmuració. *Calumniar.*

Calumniós, *sa. adj.* Lo qui conté calumnia. *Calumnioso, sa.*

Calumniosamènt. *adv.* Ab calumnia. *Calumniosamente.*

Calvâri. *m.* Montàña de Palestina. = Petita elevació ahònt se pòsan tres creus. *Calvario.*

Calvinisme. *m.* La heregia de Calvino. *Calvinismo.*

Calvinista. *adj.* El qui segueix la doctrina de Calvino. *Calvinista.* = El càlvo. *Calvo.*

Càlvo, *va. adj.* El qui no té cabèys ò molts pòcs. *Calvo, va.*

Càll. *m.* Duresa que se forma en el còs, majorment en los pèus. *Callo.* = Posar càll: estar acostumat á sa feyna, al vici, etc. *Criar callos.* = Tenir càll: estar molt avesad en una còsa. *Tener callos en ella.*

Càllad, *da. p. p.* de càllar. = *adj.* Silenciós, reservad, el qui pàrta pòc. *Callado, da.* = De càllada. *adv.* Per suposad. *Por supuesto.*

Càllamènt. *m.* La acció de càllar. *Callamiento.* = Donar càllamènt: no parlar més de una còsa. *Enterrarla en el olvido.*

Càllar. *v. a.* No parlar. = Fer el desentès. = Dissimular. *Callar.* = Càllar y cuir pédras: estar á la mira. *Callar y piedras apañar.* = Fer càllar nins. *Acallar.* = Fer càllar màlas llengos. *Dar un tapabocas.* = Càllèm: avis para que se càll. *Chiton.* = Lo que se diu al molést preguntador y majorment á los allòts. *Cortapicos y callares.*

Càma. *f.* La pàrt del còs desde el jonóy fins al pèus. = La de las lletas m y n. = La derrera de animál y la de àve. *Pierna.* = La de devànt de animál. *Brazo.* = La de las demás lletas. *Palo.* = Càma curta. *Pierna corta,* y el qui lay té. *Paticorto.* = Càma llàrga. *Pierna larga,* y el qui lay té. *Patilargo.* = Plena de llàgas. *Pata de pobre.* = De fust. *Pata de palo.* = De llit, tàula, etc. *Pierna* ò *mdstil.* = Càma mènca: coix. *Patijojo, ja.* = Fer càma mènca: no cumplir lo promès. *Volver el pie atras.* = De xabellé prima. *De alcaravan.* = Càma aquí, càma allà. *Esparrancado, da.* = Axancar sas càmás. *Abrirse de piernas* ò *esparrancarse.* = Posar sa càma demunt un: euprènderse. *Llevarle al piton.* = Posar sas càmás dins las de àltri. *Entrepernar.* = Tayar sas càmás á un: aturarlo. *Cortarle los vuelos.* = Tenir hònas càmás. *Tener pies.* = Càmas tòrtas: el qui lasy té. *Patituerto, ta.* ab sos pèus giràds. *Patujo, ja:* tòrtas á sa pàrt defòre. *Patizambo, ba:* á sa pàrt de dins. *Patistevado, da.*

Càma de aràña. *f.* Pluja molt menuda. *Cernidillo.*

==Fer câma de arãña. *Cerner ô chispear.*
Camáda. f. El espáy entre tira y tira de'ceps. *Al-manta.*
Câmara. f. El consèy suprêmo qui propôsa los sub-jèctes para los empleýos de justicia y prebén-das eglesiásticas. *Cdmara.*
Camaráda. m. Compasiéro, amíg, soldát de una matéxa compaña. *Camarada.*
Camarer, ra. m. f. Criáds de molta distinció. *Ca-marero, ra.*==El major del réy. *Mayor ô su-miller de corps.*==La major de la réyna. *Ma-yor.*
Camarilla. f. Péssa ahónt castigan als estudiánts en la escôla. *Camarilla.*
Camarín. m. Péssa derréra la capélla ô altar de algún sánt. *Camarin.*
Camarista. m. Ministre del consèy y de la câma-ra. *Camarista.*==*f.* Criáda de la réyna. *Cama-rista.*
Camarlengo. m. El camarer del Pápa: y el del réy de Aragón en témps passád. *Camarlengo.*
Camarôt. m. Quárto para posar un llit en bâr-co. *Camarote.*
Camarôtiça. f. pl. *Chicoria ô achicoria.*
Camayáda. f. Còp á sa câma. *Pernada.*
Camayôt. m. Còsa coneguda. *Pernil.*
Câmbra. f. Aposénto para dormir. *Cuarto de dormir.*==*Alta. Sobrado.*
Câmbra. f. pl. Evacuació des vèntre. *Cdmara:* el qui en té. *Camariento, ta.*
Cambreta. f. Câmbra petita. *Camarita, illa.*
Cambutrill. m. Câmbra petita y dolénta. *Tabuco.*
Cambúx. m. Tapadura de câp de dôna. *Cambux.*
 ==De nin. *Capillo.*
Caméll. m. Animál quâdrúpedo ab sas câmas y còll llârg. *Camello.*==El hòmo de câmas molt llârgas. *Patilargo, ga.*
Camélla. f. La famélla de caméll. *Camella.*==La de jou. *Clavija de yugo.*
Caméllada. f. Tòc de camélla. *Clavijazo.*
Caméilletjar. v. n. Remenar sas câmas. *Pernejar ô cambonear.*
Câmemilla. f. pl. *Camamilla ô manzanilla.*
Cameta. f. Câma petita. *Piernecita.*==De arâda. *Cama de arado.*==De odre. *Piezo, piélogo ô piégo.*==À bê cameta. *A horcajadas.*
Camí. m. La tèrra per ahónt caminan los qui vãn d'un pòble á áltre.==El viátge que se fã de una pãrt á áltra.==Estât, gênero de vida, professió.==El mèdi que se trôba para fer alguna còsa.==Carréra para empleýos, etc.==Jornáda. *Camino.*==Carreter ô de cârro: per el quâl pòden passar cârros. *Carretero*==De bístia: per ahónt pòden passar solainént bístias. *De herradura.*

==Batúd: per ahónt hà passád molta de gént. *Trillado.*==De câbras: molt estrèt y qui cãsi no se conèix. *Azagador.*==Clòs. *Estrada.*==Cuhèrt: fortificació. *Cubierto.*==Áspre: molést. *Fragoso.*
 ==Dolént. *Tropezadero.*==Estrèt y llârg. *Tira-mira.*==Dret. *Derecera ô enderecera.*==De pas-tors: caminôy. *Sendero.*==Reyâl: el públic y més frecuentád. *Reyal.*==De rôdas. *De ruedas.*
 ==De san Jáume. V. *Vialáctea.* *De san Jayme ô de Santiago.*==Desolád. *Despoblado.*==El que ténen sas bístias: môdo de caminar. *Andadura.*
 ==Anar fòre camí: obrar ab error, sens orde, sense rahó. *Ir fuera camino.*==No dur camí ni carréra una còsa: no dur orde. *No llevar camino.*==Anar ô tirar cadahú pes seu camí: no avenirse. *Ir ô echar cada cual por su ca-mino.*==Fer son camí: son negòci. *Hacer su ca-mino.*==Donar camí á un: posarlo en carréra. *Dar camino ô poner en camino.*==Posar pes camí á un: reduirlo á sa rahó. *Entrarle por camino.*==Pèndrer es camí. *Tomar el camino ô la rauta.*

Camia. f. Còsa béu coneguda. *Camisa.*==Ruquèt ab mànegas llârgas y âmplas. *Roquete.*==De llâna que duen alguns religiosos. *Sayuela.*==De guix, mescla, etc: una passáda. *Mano ô capa.*
 ==De cera. *Baño.*

Camietta. f. Camia petita. *Camisita.*==Déxar á un en camietta: robarlèy tot. *Dejarle sin camisa.*
Camináda. f. La acció de caminar. *Jornada, y ant. caminada.*==Llârga. *Caminata.*

Caminâd, da. p. p. de caminar. *Caminado, da.*
Caminador, ra. m. f. El qui vâ á pèu, qui ca-mina molt. *Caminador, ra.*==El qui camina molt aviât. *Tragaleguas.*==Bârco. *Velero.*

Caminador. m. De fust para aprènder de caminar es nins. *Andaderas.*==Vetas fermâdas á rôba de uin para aguatarlò quând camina. *Anda-dores.*

Caminâl. m. Camí entre âbres, en jardí, etc. *Ca-llé.*==De sinia per ahónt camina sa bístia qui rô-da. *Anden.*==El bârco qui fã molta via. *Ve-lero, ra.*

Caminânt. p. a. de caminar. El qui camina. *Ca-minante.*

Caminar. v. n. Fer camí passânt en vânt. *Cam-inar.*==De bot de bot. *A saltitos.*==De cul de cul, rossagântlò pe sa tèrra. *Andar á rastra.*
 ==De cul arréra. *Rezagar.*==De grâpas: ab sos pèus y màns. *Gatear ô andar á gatas.*==De pânxa: ab sa pânxa pe sa tèrra. *Ratear.*==Afu-rrâd per llòc escabrós. *Trepar.*==Estirâd. *Echar piernas.*==Enrevanâd. *Andar erguido ô tieso.*
 ==Remenâut sas âncas. *Anadear ô nalgucar.*

=De costellam. *Ladearse ô hacer combas.*
 =Fént ésses. *Haciendo eses ô exes.*

Caminèt. *m.* Camí petít. *Caminillo, ïto.* = Per agafar perdiús. *Alero.*

Caminòy. *m.* Caminèt. *Senda.*

Câmis. *m. pl.* Vestidura sagrada. *Alba.* = En randa. *Con enjages ô con randa.*

Camisó. *m.* Camía llârga. *Camison.*

Camisôla. *f.* Camía fina que se du demúnt una âltra no tân fina. *Camisola.*

Camissôt. *m.* Péssa del vestit de fôrt, cuyas mânegas arribâvan fins demúnt se mâ. *Camisote.*

Camorra. *f.* Brega. *Camorra.*

Camorre. *m.* Espècie de patâta. *Camorre.*

Camorrista. *m.* El qui ârma bregas. *Camorrista.*

Camôta. *f.* Câma gruxâda. *Pernaza.* = Plena de llâgas. *Pata de pobre.*

Câmp. *m.* Estensió de têrra que se cultiva. = Espây en qui câb alguna còsa. = Lo qui estâ lli en rôba qui té brodaduras. = Siti que ocupa uu eczêrcit, etc. *Campo.* = Mâl conrad. *Campo aurragado.* = Fruyter: qui dona molt de grâ. *Paniego.* = Râs. *Raso.* = Ple de cârts. *Cardizal.* = Sense sembrar en mitx de dos sembrâts. *Entrepanes.* = Pes mitx des câmp: travessântlo. *A campo travieso.* = Quedar es câmp per un: gofiar sa victôria. *Quedar el campo por uno.*

Campamént. *m.* V. Acampamént.

Campâna. *f.* Còsa coneguda. = Quâlsevôl còsa qui té semblâusa de campâna, côm la de vidre, de flôr, etc. *Campana.* = Â tôc de campâna: aviât, ab proutitút. *A toque de campana: d campana herida ô tañida.* = Campâna ab que fân sefiâl al predicador paraque acâb. *Cimbalillo.* = De obediência: ab que se avisa. *Esquila.* = De sas missas, ab que se avisa que surt el sacerdot á dirla. *Esquilon.*

Campanâda. *f.* El tôc qui dona es batây á sa campana, y el sô que fâ. = Escândol, novedât. *Campanada.*

Campanar. *m.* Torre regularmént ahónt estân sas campânas. *Campanario.*

Campaner. *m.* El qui per ofici tôca sas campânas. = El qui en fâ. *Campanero.*

Campaner, *ra. adj.* El natural de la vila de Câmpos. *Campesino, na.*

Campaneta. *f.* Campâna petita. *Campanilla.*

Campanetjar. *v. a.* Tocar ab frecuência las campânas de campanar. *Campanear.* = Las de mâ. *Campanillear.*

Campanilla. *f.* Campaneta. *Campanilla.* = Tenir molts campanillas: molts de honors, molts de títols. *Tener muchas campanillas.* = Contar una còsa ab totas sas campanillas: ab totas sas cir-

cunstâncias. *Contarla con linderos y arrabarles.*

Campanúd. *adj.* Se diu del estíl inflâd y retumbânt. *Campanudo.*

Campâña. *f.* El câmp plâ. = El têmes que los soldâts fân eczêrcit en el câmp. = El têmes que los mariners navegan en bârco de réy. *Campana.*

Campar. *v. n.* Bé ô mâl. *Pasarlo bien ô mal.* = Sense alguna còsa. *Pasarlo sin ella.* = ¿Côm te câmpas? *Cómo lo pasas?*

Campéador. *m.* Títol de honor que se donâ al famos Cid-Ruy-Diaz de Vivar. *Campeador.*

Campeó. *m.* El hómo famos en las ârmas. = *ant.* El qui en âltre têmes surtia á desafio per ell ô per âltre. *Campeon.*

Campéstre. *adj.* Lo pertañent á câmp, y el qui estâ sêmpre en el câmp. *Campestre ô campesino, na.*

Campèt. *m.* Câmp petít. *Campeico ô campillo.*

Câmpétxe. *m.* Âbre de las Indias, cuya fusta serveix para tefir. *Campeche.*

Campiña. *f.* Terréno estès y plâ que se cultiva. *Campiña.*

Camussa. *f.* Pell adobâda y blâncâ. *Camuza ô gamuza.*

Cân. Abreviadura de casa de. *Casa de...*

Câna. *f.* Mida de vuyt pâms. *Cana.*

Cauâd, *da. p. p.* de canar. *Canado, da.* = *Vareado, da ô apeado, da.*

Canador, *ra. m. f.* El qui câna. Si es ab câna. *Canador, ra.* = Si ab mitja câna. *Vareador ra.*

Canador. *m.* El qui câna têrras. *Apeador ô agrimensor.* = Reyâl: el qui câna ab despátos reyâls. *Apeador mayor.*

Canadella. *f.* Dos satriets menúts para administrar âygo y vi á la Missa. *Vinagera.*

Canâl. *m.* El parátge estrèt per ahónt seguèix la corrént del mar fins á surtir á més amplâria. *Canal.* = Entre duas illas. *Canalizo.*

Canâl. *f.* Conduete descubért y dilatâd per ahónt pâssa âygo. *Canal.* = De columna. *Canal ô estria.* = Degotar sas canâls de teulâda. *Gotejar.* = Ratjar. *Correr.* = La canâl llârga posâda bâix de las de teulâda qui reb la âygo y la esecúp enfôre de sa parèt. *Canalon.*

Canaleta. *f.* Canâl petita. *Cunallita.*

Canâlla. *f.* Gênt bâxa y de mâl prossehímênt. *Canalla.*

Canalôbre. *m.* Instrumént per posary ciria. *Candelerero.*

Canalobrada. *f.* Tôc ab canalôbre. *Candelerazo.*

Canapê, *m.* Cadira llarga. *Canapé.*
 Canar. *v. a.* Midar ab câna. *Canar.*—Ab mitja câna. *Varear.*—Têrras. *Apear.*
 Canári. *m.* Aucêll conegüd. *Músic. Canario.*—*adj.* Tuno. *Pájar.*—Nòm que per burla deym á un âse quând brâma. *Calandria de aguador.*
 Cânas. *f. pl.* Los cabêys blâncs. *Cana.*
 Canâstra. *f.* Espêcie de covonèt. *Canasta.*—Ab retxadêts á sa vorêra. *Azafate.*—Para posary sa rôba de tâula. *Canastillo.*
 Canastreta. *f.* Canâstra petita ô grôssa ab regâlo. *Canastilla.*
 Cancêllaciô. *f.* La acció de cancel·lar. *Cancelacion.*
 Cancêllád, *da. p. p.* de cancel·lar. *Cancelado, da.*
 Cancêlladura. *f.* Cancêllaciô. *Canceladura.*
 Cancel·lar. *v. a. cur.* Anullar, borrar. *Cancelar.*
 Câncer. *m.* Crânc malaltia. *Câncer ô cranco.*—En pit de dôna. *Zaratan.*—Signe. *Câncer.*
 Cancillér. *m.* Grân oficial del impèri. *Guârdasêllos. Canciller.*—Canciller del sêllo de la puridat: guârdasêllos particulars del réy. *Canciller del sello de la puridad.*—Canciller major de Castilla: titol puramênt honorífic annêts á la dignidat de arquebisbe de Tolêdo. *Canciller mayor de Castilla.*—Canciller de universidat. *Cancelario, y ant. canceller.*
 Cancilleria. *f.* La dignidat de canceller. *El llôc ahont se despátzan los negôcis qui miran los sêllos. Cancilleria.*—Tribunâl: *Chancilleria.*
 Candela. *f.* Côsa coneguda. *Candela ô vela.*—Cremar des vert sa candela: acabar-se la que se encén en encânt. *Acabarse la candela.*—Estar en sa candela en sa mâ: estar en la agonia un malâlt. *Estar con la candela en la mano, y si es malâlt está en hospitâl. Estar con el candilon en la mano.*
 Candelária. *f.* La fêsta de la Mãre de Déu del candel·ler dia dos de febrer. *Candelaria.*
 Candeléro. *m.* Grôs canalôbre ab molts de metxons. *Candelabro.*—Para sas matinas des fâs. *Tenebrario.*—Estar ô posar demunt es candeléro: tenir ô donar empleyos. *Estar ô poner en candelero.*
 Candeleta. *f.* Candela petita. *Candelica, illa, ita.*
 Candidato. *m.* El qui aspira á ser agraduád ô pretén alguna dignidat. *Candidato.*
 Candidês. *f.* Senzillês, pôca advertência. *Candidet.*
 Cândido, *da. adj.* Senzill, ximple, pôc advertid. *Cândido, da.*
 Candiôta. *adj.* De la isla de Crêta, vuy en dia *Candia. Candiota.*

Candor. *m.* Sinceridat, pureza de ânimo. *Candor.*
 Canella. *f.* Ôs principal de sa câma ô des brâs. *Canilla.*
 Cañêlla. *f.* Segona escôrxa de un âbre de las Indias. *Canela.*
 Cañêllô. *m.* Confit llarg. *Bôssi de gèl qui pênja.*—Lo últim de corretjas qui está en doblâd. *Canelon.*
 Caner, *ra. m. f.* El qui es afectad de tenir câus. *Perrero, ra.*
 Canèt. *m.* Câ petít. *Perrillo ô perrito.*—*Gatillo.*
 Cãnfora. *f.* Ôli essencia·l coagulad que se trêu de un llorer de la Xina ô del Japó. *Alcáñfor, y ant. cânfora.*
 Canfôric, *ca. adj.* Se diu del âcido que se trêu de la cânfora. *Canfórico, ca.*
 Cãnge. *m.* Barât de presioners. *Cange.*
 Cangeád, *da. p. p.* de cangear. *Cangeado, da.*
 Cangear. *v. a.* Baratar presioners. *Cangear.*
 Cangréna. *f.* Fôc de san Antôni. *Cangrena.*
 Cangrenád, *da. adj.* El qui ô lo que té lôc de san Antôni. *Cangrenado, da.*
 Cangrenarse. *v. n.* Ser acomès de cangréna. *Cangrenarse.*
 Canícula. *f.* El tèmps de grân calor en que la estrêlla dita canícula surt y se pôn ab el sôl dia 21 de juriôl. *Canicula.*
 Canicular. *adj.* Câda dia de la canícula. *Canicular.*
 Canó. *m.* Péssa de artilleria. *La pârt de ârma de fôc ahont se pôsa sa cârrega.*—Ploma qui néix de las âves. *Cañon.*—Pârt de câña entre nuu y nuu. *Canâl de metâll, de fust, ô de têrra cuyta. Cañuto.*—De bôva. *Bohordo.*—Per botas, carretêls, etc. *Canilla.*—Per guyas. *Alfilerero.*—Des llêu. *Gañote.*—De texidor. *Canilla.*—De sas sopas: de sa gargamêlla. *Garguero.*—Per tirar piñôls. *Cerbatana.*—Per dur tabâc. *Tabaquero.*—Per beurer. *Cañutillo.*—De xeringa. *Cañuto.*—De ximenêa. *Cañon ô humero.*—Fer canóns per texir. *Encañillar, encañar ô encañonar.*
 Canóa. *f.* Embarcaciô de una sôca de âbre. *Canoa.*
 Canoer. *m.* El qui guía canóa. *Canoero.*
 Cãnón. *m.* Llêy eglesiástica. *Catálogo dels llibres de la sagrada Escritura.*—Llista de âltres còssas, y el de se Missa. *Cãnón.*
 Canonáda. *f.* Tir de canó. *Cañonazo.*—Ciquia. *Cañeria ô encañado.*—De llôc comú. *Caño de y-griega.*—Pet. *Cuesco.*
 Canoner, *ra. m. f.* El qui fâ canóns para texir. *Canillero, ra.*

Canonéra. *f.* Bárco. *Cañonera.*

Canonèt. *m.* Canó petit. *Cañutillo.*

Canònic, *ca.* *adj.* Conforme á las lléys egle-siásticas. Los llibres sagráds. *Canónico, ca.*

Canònicamént. *adv.* Segóns los cânons. *Canónicamente.*

Canonicât. *m.* Prebènda egle-siástica. *Canonicato.*

Canonisâble. *adj.* Lo qui es digne de ser canoni-sâd. *Canonizable.*

Canonisació. *f.* El âcte y elêcte de canonisar. *Canonizacion.*

Canonisâd, *da.* *p. p.* de canonisar. *Canonizado, da.*

Canonisar. *v. a.* Posar el Pâpa en el nombre de los sânts á âlgú. Calificar per hòna ô mâla una còsa, aprobarla ô aplaudirla. *Canonizar.*

Canonista. *m.* El professor dels cânons ô el qui los estudia. *Canonista.*

Canòuge. *m.* El qui té canonicât. *Conónigo.*

Canongessa. *f.* Religiosa de cèrta religió. *Canonesa.*

Canongia. *f.* V. Canonicât. *Canongia.*

Canoro, *ra.* *adj.* Dols de veu. *Canoro, ra.*

Canós, *sa.* *adj.* El qui té es cabèys blâncs. *Canoso, sa.*

Cauôt. *m.* Câ gròs. *Perrazo.*

Cansâd, *da.* *p. p.* de cansar. *Cansado, da.* Per haver caminâd molt. *Cansado, da* ô *despernado, da.* Còm un pôre. *Molido como alheña.*

Cansâd, *da.* *adj.* Molést, enfadós. *Cansado, da* ô *cansera.*

Causâdamént. *adv.* Ab molèstia. *Cansadamente.*

Cansadíssim, *ma.* *sup.* Molt cansâd. *Cansadísimo, ma.*

Cansador, *ra.* *m. f.* El qui cânsa. *Cansador, ra.*

Cansamént. *m.* Fâlta de fòrsas per haverse cansâd. *Cansancio, y ant. cansamiento.* Per haver corregú, juguetetjâd, etc. *Agujetas.*

Causar. *v. a.* Causar cansamént. Llévar á sa tèrra la sustància per mâssa sembrarla ô per la calidât de las llevors. Molestar, enfadar. *Cansar.* En demanar còsas unas después de haverne rebudas âltras. *Estregar la cortesía.*

Cansarse. *v. r.* Aplegar cansamént, etc. *Cansarse.* Es câp: discurrínt, imaginânt. *Devanarse los sesos.* La vista: llegínt. *Quebrarse los ojos.* Per haver caminâd molt. *Despernarse.* Còm un pôre: moltíssim. *Hacerse pedazos.* En vâ: en alguna pretensió. *Aporrearse en la jaula.*

Cansó. *f.* Glòsa, poesia. *Cancion.* Fer sa matèxa causó: repetir sas còsas. *Volver d la misma cancion.*

Cansoneta. *f.* Cansó curta. *Cancioncica, ita, illa.* Eufadosa. *Cantinela.* Llegínt. *Tonillo.*

Cânt. *m.* La acció de cantar. Divisió de los poémas èpics. *Canto.* De gorrió. *Chio.* De per-díu. *Cuchicheo.* De còrp. *Graznido.* De tór-tora. *Gemido.*

Cantâble. *adj.* Lo qui es fâcil de cantar. *Cantable.*

Cantâbric, *ca.* *adj.* De Viscâya. *Cantabrico, ca.*

Cântabro. *m.* De Viscâya. *Cdntabro.*

Cantâd, *da.* *p. p.* de cantar. *Cantado, da.*

Cantâda. *f.* *Cantada.*

Cantador, *ra.* *m. f.* *Cantador, ra.*

Cantar. *v. a.* Alsar y abaxar sa veu sb diferents tòns. Alabar, celebrar, segóns los poéts. *Cantar.* Los aucells. *Cantar* ô *chiarar.* Sòlfa plâna: sense compâssos. *Cantar canto llano.* Sòlfa d'âyre. *Cantar canto de órgano* ô *quebrado.* Sòlfa de repén-te: sens haverla vista ântes. *Cantar d libro abierto.* Quând li adoban, *v. g.* un brâs á un. *Gemir.* La dôna cusínt. *Cantar d la almoadilla.* Es còrps. *Graznar.* Sas perdíus. *Cuchichear.* Sas tórtoras. *Gemir.* Já sas cigâlas: fer já calor. *Cantar la cicharra.* Declarar, confessar un secrèt, còmplices, etc. *Cantar.* Declararlo tot. *Cantar de plano.*

Cântara. *f.* Péix. *Cántara.*

Cantarâno. *m.* Espècie de guârdarôba. *Cómoda.*

Cantârida. *f.* Espècie de mosca lluenta, y de qui se fân es vexigâns. *Cantdrida, cubilla* ô *cubillo.*

Cantèll. *m.* Estremidât, punta, costât. *Canto.* De pâ: tayâd. *Zutico.* En es pâ. *Canto* ô *cantero.*

Cantèllid, *da.* *adj.* Puntagúds. *Esquinado, da.*

Cântic. *m.* Cânt de acció de grâcias á la glòria de Déu. *Cántico.* Cântic de los cântics: un llibre sagrád. *Cantar* ô *libro de los cantares.*

Cantidât. *f.* La propiedât de quâlsevòl còsa qui té nombre, pes ô mida. Porció grân de còsas. El tèmps que se emplèa en la pronunciació de una síllaba. El nombre. *Cantidad.*

Cantimplôra. *f.* Màquina para estrèurer âygo y licors de botas, etc. *Cantimplora.*

Cantina. *f.* Llòc subterrâneo para tenir cosas en fresc. *Cantina.*

Cantó. *m.* Àngulo, encuéntr de dos costâts. *Canton* ô *esquina.* De pâ, formâtge, etc. *Canto.* De marès. *Sillar.* De carrer. *Esquina de calle.* Girar cantó. *Doblar la esquina.*

Cantonâda. *f.* V. Cantó. *Esquina, y ant. cantonada:* y encâre se usa en Aragó.

Cantonéra. *f.* La péssa de metâll que se pôsa á cantó de mòble paraque estiga més fòrt. *Cantonera.*

Cantor. *m.* El qui cânta, y el qui lo té per ofici. *Cantor.* Eufadós en so cantar mâssa. *Cantarin.*

Cantora. *f.* La qui cânta. *Cantora.* La qui cânta per ofici. *Cantarina.*

Cantoría. *f.* Música, cant. *Canturia.* = La de los aucells al matí. *Salva.*

Cantussar. *v. a.* Cantar entre dénts. *Tararear.* =

Comensar á cantar los aucellèts joves. *Gorgear.*

Caña. *f. pl.* coneguda. = La de blât, ôrdi, etc. =

Jonc qui servèix de gayâto. = El còs de la columna desde la bässe fins al capitèl. *Caña.* =

Estar còm una caña: màgre. *Estar como un naipe.* = Càña de torrènt. *Cañavera.* = Càña borda.

Cañaheja ò *cañaherla.*

Cañada. *f.* Tòc de caña. *Cañazo.*

Cañafistola. *f.* Fruyta purgant. *Cañafistola.*

Cañafistulo. *m.* El âbre qui produèix sas càñafistolas. *Cañafistulo.*

Cañamèl. *f.* Càña de que se fâ es sucrré. *Cañamiel.* caña dulce ò caña de azúcar.

Cañar. *m.* Llòc plantad de càñas. *Cañar* ò *cañaverar.*

Cañis. *m.* Espècie de estora de càñas ò de aubóns. *Cañizo.*

Cañom. *m. pl.* *Cañamo.*

Cañom. *m.* Devantâl de rôba gruxâda para trabayar. *Mandilejo.* = Per axugar sas màns. *Paño de manos.* = De sac: rôba hàsta. *Cañamazo, bocaci* ò *bocacin.* = Per cèndrer. *Cernedera.*

Cañom. *m.* Terréno ahónt hey hà cañom sembrad. *Cañamar.*

Cañot. *m.* Espècie de càña ò de junc. *Carrizo.*

Cañutillo. *m.* Fil de ôr ò plâta entorcillad. *Cañutillo.*

Caoba. *f.* Àbre de Amèrica. *Caoba* ò *caobana.*

Caos. *m.* Confusió, desorde. *Cdos.*

Câp. *m.* La pârt superior del còs. = Superior de un coèrpo ò comunitât. = Principi de una còsa. = Judici, capacidât, persona. = *Cabeza.* = De la Iglesia: el Pâpa. *Cabeza de la Iglesia.* = Câp: câbra, moltó, bôu, etc. *Res.* = De negôci: el qui du es câp. *Faraute.* = De trabayadors. *Capataz* ò *manijero.* = Câp á... *Hacia d...* = Câp avall. *Hacia abajo.* = Câp amunt. *Hacia arriba.* = Câp á vent. *Pico d viento.* = Câp mica: no jéus. *Ni poco ni mucho.* = Câp de môrt. *V. Calavéra. Calavera.* = Câp clòs: frâre lléc. *Motilon.* = Câp gròs. *Cabezorro.* Mâl câp: dolènt, fotúd. *Mala cabeza.* = Câp desgavèllad: el qui ôbra sense consideració. *Tarabana* ò *alocado.* = Câp de ferrâda, de poâl ò de carabassa: dur per aprènder sas còsas ò gròs. *Cabeza de tarro.* = Câp de fèrro: fòrt. *Cabeza de hierro.* = Câp de plâta: pelad. *Chamorra.* = Câp de gri: el qui té pòc judici. *Cabeza de chorlito.* = Câp sense cervèl: sense judici. *Cabeza vana.* = Câp buyt: sense discreció. *Cabeza vacia.* = Câp de handolina. *Cabeza de partido.* = Câp de carabassôt: de pòca inteligència. *Cabeza*

redonda. = Câp esflorad. *Casquilucio.* = Câp flux. *Casquivano.* = Câp malaíd: dolènt. *Cabeza de ajos.*

Câp per câp: baratar sense tornas. *Pelo por pelo.* = Câp ò punta: jòc. *Punta con cabeza.* = Des sèu câp: des sèu ingèni. *De su cabeza.* = De câp á pèus. *De piés d cabeza.* = De câp: de memòria. *De cabeza.* = Es câp derrer: finalmént. *Por último.* = Pes câp prim. *Cuando ménos.* = Anar de son câp. *Hacer de su cabeza.* = Anar es câp entòrn á un. *Irsele la cabeza.* = Aficar es câp: ser ténâs. *Meter la cabeza en el puchero.* = Anarsèn es câp: tenir molt de mâl de câp. *Andarse la cabeza.* = Aclar es câp: obeir. *Bajar la cabeza.* = Alsar es câp: surtir de malaltia, misèria, etc. *Alzar* ò *levantar la cabeza.* = Anarsèn. *Tomar el ò su altillo.* = Buydarse es câp discurrínt, imaginânt. *Estrujarse los sesos.* = Buydar ò rómprer es câp: molestar ab impertinèncias, renòu, etc. *Quebrar la cabeza.* = Fer câp. *Hacer cabeza.* = Càurer de câp. = *Dar de cabeza.* = Rómprer es câp: descalabar. *Abrir la cabeza.* = Donar en so câp per sas parèts: enfurir-se. *Dar con la cabeza por esas paredes.* = Rómprerse es câp debâdas. *Quebrarse la cabeza en valde.* = Fer alguna còsa des sèu câp: inventarla. *Levantarla de su cabeza.* = Tenir es câp ple de grins. *Tener la cabeza d pájaros.* = Tenir cascavèlles en es câp. *Ser un cascabel.* = Tenir es câp ple de vent. *Tener la cabeza llena de aire.* = Tenir es câp de lòco. *Tener malos cascos.* = Tenir una còsa al câp de sa lléngo. *Tenerla en el pico de la lengua.* = Trencarse es câp: imaginânt, etc. *Romperse los cascos.* = Trèurer es câp: dexarse vèurer. *Sacar la cabeza.* = No posary res des sèu câp: dirhó axí còm es, sense afagír, nillevar. *Nada añadir de su cabeza.* = Per câp: per persona. *Por cabeza.* = No tenir câp ni sentener una còsa: no tenir orde. *No tener cabo ni cuenda, no llevar piés ni cabeza.* = Quin câp per una pedràda! *Qué cabeza para chinches!*

Câpa. *f.* Vestidura simple y sense mânegas, ubèrta per devânt, y redona per hàix. = Pre-tèsto. = Passada de guix, mescla. = Quàdrupedo de la Amèrica mèridional. *Capa.* = El qui la fâ en funció eglesiàstica. *Preste.* = De capèllâ. *Capa* ò *manteo.* = De frâre de san Francèsc. *Capa* ò *manto.* = Pluviâl: la qui duen los eglesiàstics en funció. *Pluvial.* = Màgna: la que duen los bishes quând vâu al còr. *Magna* ò *consistorial.* = Curta. *Corta* ò *palio.* = Ròtja. *Parda.* Pagès. *Gente de capa parda.* = Defensar sa sèua

- câpa**: es sêus drets. *Defender su capa*.—Fer la câpa en fuenció eglesiástica. *Hacer el preste*: anar derrera caminânt ab âltres. *Hacer cola*: arribar es derrer. *Traer las llaves*.—Tirar de sa câpa á un: avisarlo. *Tirar á uno de la capa*.
- Capacete**. *m.* Morrió. *Capacete*.
- Capacidât**. *f.* Continúencia, llargâria, amplâria, profundidât.—Habilidât, suficiência.—Llôc, témps, ocasió favorable. *Capacidad*.
- Capacíssim**, *ma. sup.* Molt capás. *Capacísimo, ma.*
- Capâla**. *f.* Cortesia, reverência. *Inclinacion de cabeza*.—Cayguda violênta de câp ô per vici. *Cabezada*.—Câp ab so câp. *Cabezada ô calabuzada*.
- Capamunta y capamuntâda**. *f.* Pujâda. *Subida*.—Âspra y mâla de pujar. *Repecho*.
- Capârro**. *m.* Lo que se doua ô se pôsa de ântemâno. *Caparro*.
- Caparrôt**. *m.* Es câp. *Calamorra*.—Hômo pertinâs, bâña ô cabessúd. *Perro*.
- Caparrotdâda**. *f.* Pertinâcia. *Tenacidad*.—Desbaratâda. *Caluwerada*.
- Caparrúd**, *da. adj.* Têuâs. *Cabezudo, da.* El qui no escolta rahions. *Cerrado, da como pié de muleto*.
- Capás**. *adj.* Lo qui té sas qualidâts requisidas.—Hâbil, instruíd, suficiênt, inteligênt.—Espaciós, âmple, estès parlânt de llôc. *Capaz*.
- Capatás**. *m.* El qui té á son cârreg cêrt nombre de gént. *Capataz*.
- Câpavâll**. *adv.* *Hacia bajo*.
- Câpavâllâda**. *f.* Baxâda. *Descendida*.—Âspra. *Escarpa*.
- Câphuydâda**. *f.* Desberât. *Cascavelada*.
- Câpdemúnt**. (*Es*) *m.* Lo més âlt. *Cima ô cumbre*.
- Capêlo**. *m.* El capêll vermêy y la dignidât de cardenâl. *Capelo*.
- Capêl**. *m.* El que duen los hômos, de molí, de ximenêya. *Sombrero*.—De alambí. *Cabeza de alambique*.—De aglà. *Capullo ô cascabillo*.—De castâña. *Erizo*.—De puig: una bôyra que se pôsa demúnt. *Capote*.—De trôna. *Sombrero, tornaguta ô tornavoz*.—Capêll acalâd. *Sombrero gacho*.—Âmple. *De grande ala*.—De moxina. *Sombrero redondo*.—Poder ahar capêll âlt: no tenir tâtxa ni infâmia. *Poder pasar por las picas de Flandes*.
- Capêlla**. *f.* Edifici petit y beneid dins ô fôre de iglesia. *Capilla*.—Estar en capêlla: sentenciâd. *Estar en capilla*.
- Capêllâ**. *m.* Eglesiâstic secular. *Capellan*.—De caldereta. *De misa y olla*.—Llís qui no té bënëfici. *Raso*.—De Mâlta. *Diacono*.—Qui du es rossagây de bisbe. *Caudatario*.
- Capêllâda**. *f.* Cortesia. *Bonetada ô gorretada*.—Tôc ab so capêll. *Sombrerazo*.
- Capêllausa**. *f.* Fundació ab cêrta obligació de missas, y âltres cârregs. *Capellanía*.
- Capêller**. *m.* El qui fâ ô veu capêlls. *Sombrero*.
- Capêllêra**. *f.* La dôna de capêller. —Estóig para capêlls. *Sombrerera*.
- Capêllería**. *f.* Botiga ô llôc ahónt se fân capêlls. *Sombrereria*.
- Capêllêt**. *m.* Capêll petít. *Sombrerete ô sombrerillo*.—Accênt circunflêcs, axí: *Capuchâ*.
- Capêllôt**. *m.* Capêll grôs. *Sombrerazo*.—Molt âmple. *Gavion*.—Missionista. *Paul*.
- Caperrúd**, *da. adj.* V. *Caparrúd*, *da.* *Cabezudo da ô rehacio, cia*.
- Caperutxa**. *f.* Espêcie de barrêt âlt y qui acâba ab molta punta. *Caperuza*.—De sentenciâd. *Coraza*.
- Capêt**. *m.* Câp petít. *Cabezuela, cebecilla, ita*.—Hômo de póc sefíy. *Cabecilla*.
- Capetjar**. *v. n.* Remenar es câp per sôn, per vici ô en sefíal de desaprovar ô refusar alguna còsa. *Cabecear*.
- Câpficâd**, *da. p. p.* de câpficar. *Volteado, da*.
- Câpficar**. *v. a.* Vêncer. *Voltear*.
- Câpgirâd**, *da. p. p.* de câpgirar. *Trabucado, da*.
- Câpgirar**. *v. a.* Descompôndrer, mesclar, girar demúnt devâll. *Trabucar*.
- Capiâd**, *da. p. p.* de capiar. *Cogido, da ô pillado, da*.—*Vencido, da*.
- Capiar**. *v. a.* Pêndrer, agafar. *Coger ô pillar*.—Vêncer. *Vencer*.
- Capilla**. *f.* Péssa de rôba para tapar es câp. —El religiós de quâlsevôl orde. *Capilla*.—Bôna capilla: religiós dôcte. *Buena capilla*.
- Capiller**. *m.* El qui se cuida de una capêlla. *Capiller ô capillero*.
- Câpingón**. *m.* Cêrt capôt. *Capingot*.
- Capirôta**. *f.* Espêcie de bossa ahónt ténen sa mascâra alguns péxos. *Capilla*.
- Câpirotâda**. *f.* Cêrt aguiât. *Capilotada*.
- Capiscôl**. *m.* Digidât en una catedrâl. *Capiscól ô chantre*.
- Capiscolât**. *m.* El ofici ô empleyo del capiscôl. *Capiscolia ô chantria*.
- Capitâ**. *m.* Comandânt de una compañía de soldâts. —De llâdres. *Capitan*. —De bandêra: oficial de mariua después del almirânte. *Capitan de bandera*. —De batalló: oficial marino qui mâna una compañía. *Capitan de batallon*. —De guárdias de corps. Oficial qui mâna después del

réy. Capitan de guardias de la persona, y ántes *de corps*. = De llaves: oficial qui té sas claus de una plássa de armas. *Capitan de llaves*. = Des pòrt: el qui comânda en un pòrt. *Capitan del puerto*. = De mestrânsa: el qui comânda en un arsenâl. *Capitan de maestranza*. = De mar y guèrra: capitâ de un vaxèll de guèrra. *Capitan de mar y guerra*. = De vaxèll: capitâ de vaxèll, y coronèll en las trôpas de tèrra. *Capitan de navio*. = De fragâta: capitâ de una fragâta, y tinént coronèll en las trôpas de tèrra. *Capitan de fragata*. = General: general en quèfe. *Capitan general*.

Capitâl. adj. Pertañent á câp. = Principâl, grâve, notâble, grân rôm péna capitâl, fâlta, error, pecât capitâl. *Capital*.

Capitâl. m. Fondos, suma de diners que se poseeix. = Ciutat principâl de un réyne, de una provinçia. *Capital*.

Capitalista. m. El qui poseeix grôssa suma de diner. *Capitalista*.

Capitâlmént. adv. Gravemént. *Capitalmente*.

Capitâna. f. El bârco de guèrra ahónt vâ el general de una armâda ô escuâdra. *Capitana*.

Capitaneýad, da. p. p. de capitaneýar. *Capitaneado, da*.

Capitaneýar. v. a. Mandar trôpas. = Conduir, guiar molts personas per algú molto. *Capitaneýar*.

Capitanía. f. Empléyo, grâu de capitâ. = Govèrn militar. *Capitanía*.

Capitell. m. La disimció de torre piramidâl. = La pârta superior de columna. *Capitel* ô *chapitel*.

Capitol. m. Junta de religiosos para eleccions. = Divisió que se fâ en los escrits. = Càrreg, reprehió, acusació. *Capitulo*. = De cauònges. *Cabildo* y *capitulo*.

Capitolí, na. adj. Pertañent á capitolio. *Capitolino, na*.

Capitolio. m. Antig tèmple de Roma dedicâd á Jâpiter. = Edifici grân, magestuós. *Capitolio*.

Capitula. f. Petita lliçó que se résa en el ofici divino. *Capitula*. = Del martirologi. *Calenda*.

Capitulació. f. Tractât para rendició de una plâssa. = Convèni; ajúst. *Capitulacion*.

Capitulâd, da. p. p. de capitular. *Capitulado, da*.

Capitulânt. p. a. de capitular. *Capitulante*.

Capitular. adj. Pertañent á capitol. *Capitular*.

Capitular. m. El qui té vôt en capitol ô en qualsevòl junta. *Capitular*.

Capitular. v. a. Tractar, concertar, convenir, ajustar. = Fer càrreg, reprènder. *Capitular*.

Capitulâri. m. Libre de sas capitulas. *Capitulario*.

Capitulârmént. adv. En capitol. *Capitularmente*.

Capowânt. m. El qui pretén endevinar per mè-

di des fum. *Capnomante*.

Capó. m. Gàll senâd. = Tot animâl senâd. *Capon*. = Grâs: gàll senâd. *Capon de leche*.

Capolâd, da. p. p. de capolar. *Picado, da y ant. capolado, da*. = *Muchucado, da*.

Capolador, ra. m. f. El qui capola. *Picador, ra*.

Capolador. m. Pòst ahónt se capola. *Picador, tajo* ô *tajadero*.

Capolar. v. a. Retluir una còsa á pârts menudas. *Picar*. = El calabrúx ô pedràda á âbres, fruyta, etc. *Muchucar*.

Capóll. m. Espècie de bastonèt ab que está fermâd es fruyt y fruyta á âbre, plânta. *Pezon* ô *palillo*.

Caponâ. f. Xerretèra sense flocadura. *Capona*.

Caponâd, da. p. p. de caponar. *Capado, da* ô *castrado, da*. = *Embaucado, da*.

Caponar. v. a. Senar. *Capar* ô *castrar*. = Enganar. *Embaucar*.

Caponare. v. a. Et gàll á galina. *Gallear*.

Caponèt. m. Capó petit ô jove. *Caponcillo*.

Capôt. m. Càpa ab mànegas. = No fer câp vâsa en alguns jòes. *Capòte*. = Ab capälla. *Galleruza*. = Escafid: mûssa estrèt. *Roclo*. = Donar capôt: no esperar á un para meujar, ô no dexar fer câp vâsa. *Bar capote*. = Fer capôt: no fer câp vâsa. *Hacer capote*.

Capòtèt. m. Capôt petit. *Capotillo*.

Capricòrni. m. Un de los dotze signes. *Capricornio*.

Caprino, na. adj. poètic. Pertañent á cabrúm. *Caprino, na*.

Capritxâda. f. Idèya, gust desarretglâd. *Capricho*.

Capritxo. m. Capritxâda. *Capricho*.

Capritxós, sa. adj. El qui té capritxos. *Caprichoso, sa* ô *caprichudo, da*.

Capritxosamént. adv. Per capritxo. *Caprichosamente*.

Capritxosíssim, ma. Molt capritxós. *Caprichosísimo, ma*.

Câp-ròix. m. Péix. *Escarcho*.

Câpsingle. m. Bàula de fust para singlar bâst, au-bardâ, etc. *Vilorta de cincha*.

Câpsula. f. Térme botânic. *Cápsula*.

Capsular. adj. *Capsular*.

Captiu, va. m. f. ant. *Captivo, va*.

Captividât. f. ant. *Captividad*.

Captura. f. Presa. *Captura*. = De còntrebândol. *Aprension*. = La que fâu es soldâts ô mariners. *Presas*.

Câpturâd, da. p. p. de câpturar. *Capturado, da*.

Câpturar. v. a. Agafar delincúents. *Capturar*.

Capälla. f. V. *Capilla. Capilla*.

Capútxi, na. m. f. Religiós, sa. *Capuchino, na*.

Hipòcrit. *Cabeza torcida.*

Caputxi. *m.* Péssa de fèrre ab ganxèt ahónt se pòsa es piu de finestró qui se táuca de còp. *Nariz.*

Caputxina. *f.* Capòt. *Capuchina.*

Caputxo. *m.* Capotèt ab capùlla. *Capucho.*

Câpvéspre. *m.* Târde. *Tarde.*—Al câpvéspre. *adv.*

A la tarde.

Câput-mòrtuum. *m.* Lo qui quèda de un còs que se hà destillád. *Caput-mortuum.*

Car. *adv. ant.* Perque. *Car.*

Car, ra. *adj.* Lo qui còsta molt. *Caro, ra.*

Car, ra. *m. f.* Los qui venen sas còsas á âlt prèu.

Carero, ra.

Câra. *f. V.* Càre més usuâl. *Cará.*

Carâba. *f.* Bàrca usáda en es Llevânt. *Caraba.*

Carabâssa. *f.* El fruyt en carabasséra. *Calabaza.*—De cabèy d'àngel. *Cidracayote.*—À mòdo de botèlla. *Calabacino.*—Vinatèra. *Vinatera.*—Meló vert. *Calabaza.*—Reprobació en los eczâmens. *Calabazas.*—Donar carabâssa en eczâmen. *Dar calabazas.*

Carabassáda. *f.* Tòc ô còp ab so câp. *Calabazada.*—Contiènda. *Debate.*—Havery carabassâdas: contièndas. *Haber cañas y toros.*

Carabassât. *m.* Confitura de carabâssa. *Calabazate.*

Carabasséra. *f. pl.* coneguda. *Calabacera* ô *calabaza.*—*f. pl.* Llòc de carabasséras. *Calabazar.*

Carabassó. *m.* Carabâssa petita y molt tèura. *Calabacin.*

Carabassôt. *m.* Câp dur. *Calabaza.*—Per buydar en bugáda y âltres usos. *Cazo.*—Per embotar odres y âltres usos en tafoua. *Taceta.*

Carabassotâda. *f. V.* Carabassáda. *Calabazada.*—*Debate, etc.*

Carabèla. *f.* Cèrt bàrco. *Carabela.*

Carabessèt. *m.* Mâl nôm que en âltre tèmps se donáva als soldâts retirâds. *Culon.*

Carabina. *f.* Àrma de fòc. *Carabina.*—De frâre Ambrós: còsa de uorès, inútil. *La carabina de Ambrosio.*

Carabináda. *f.* Tir de carabina. *Carabinazo.*

Carabinéro. *m.* El soldât de cavâll de la guárdia reyâl. *Carabinero.*—Dependént de la rènda. *Carabinero de costas.*—El qui vâ de dônas. *Gorron.*

Carâcter. *m.* Distintiu, señâl.—Señâl espiritual que imprimexeu el batisme, confirmació y orde. —Forma ô figura de lletra y la matèxa lletra. *Cardcter.*

Caracterisád, da. *p. p.* de caracterisar. *Caracterizado, da.*

Caracterisar. *v. a.* Señalar ab carâcter. —Constituir en dignidât. *Caracterizar.*

Característic, ca. *adj.* Lo pertañent á carâcter.

Característico, ca.

Característica. *f.* De logarítme. *Característica.*

Característicamént. *adv.* Señalâdamént. *Característicamente.*

Carâd. (Bé ô mâl). *adj.* El qui té bôna ô mâla càre. *Bien ô mal carado.*

Caragòl. *m.* Insècto conegúd. *Caracol.*—Escâla. *Caracol, escala de ojo ô de nabo.*—De ferrer: aquèlla péssa ahónt se afiânsa lo que se hà de llimar, etc. *Tornillo ô torno de cerrajero.*

Caragòl. *m.* Petít y de clòsca blânca. *Caracola.*

Caragolèra. *f. pl.* y sa séua flòr. *Caracolillo.*

Caragolèt. *m.* Caragòl petít. *Caracolejo.*

Caragolí. *m.* Caragòl petít. *Caracolillo, ito.*

Caragolíns. *m. pl.* Los que se fân dins sa bôca ab lieor per medecina. *Gdrgaras.*—Fer caragolíns.

Gargarizar.

¡Carâmba! Interjecció. ¡*Caramba!*

Carambòla. *f.* Cèrt còp en villar. —Cèrta jugáda en el jòc de revexi. *Carambola.*—Fer carambòlas en el villar. *Carambolear.*

Caramèll. *m.* Cera qui càu, v. g. de ciri y se apéga á éll. *Moco.*—Nén qui penja de teula, âbre, etc. *Carambano ô calamocos.*

Caramèlla. *f.* Espècie de flenteta de càfia. *Caramillo.*—De bri de ôrdi, cugula. *Pipa ô pipiritaña.*—Sa pipa. *Tabaquera de humo.*

Caramèllo. *m.* Pâsta de sucre. *Caramelo.*

Caramüll. *m.* Agregât de còsas ô de una matèxa. *Monton.*—De pédras. *Pedrisca ô pedrisco.*—De bàlas. *Baleria.*—Llârg majorment de blât. *Pez.*—De pôsts. *Tablazon.*—De pâya demut éra. *Balaguero.*—De lieor gelád. *Copete.*—De mesura, v. g. barcèlla. *Colmo.*—De trâstos véys. *Trasteria ô tripitape.*—De tèrra que la âygo hà acaramüllâda. *Torrentero.*—À caramüll. *adv.* parlânt de mesures. *A colmo.*

Caravána. *f.* Molta géut qui se ajunta para viatjar ab segurât. —Compañía de los antigs cavallers de Màlta. *Caravana.*—Fer sas caravânas: anar tres âñys en còs los maltesos ântes de professar. *Correr las caravanas.*

Caravanista. *m.* Bàrco de Marcèlla qui de escâla en escâla fâ es comèrs de Llevânt. *Caravanista.*

Carayó, na. *adj.* Petits. *Arrapiezó.*

Carbó. *m.* Tròs de llèua penetrâd des fòc y apagâd ab tèrra. —Calú después de apagâd. *Carbon.*—De canó: de tronquêts. *De cañutillo.*—De pédra. *De piedra.*—De cèrtas plântas para dibuixar. *Carboncillo.*—De piñól de oliva. *Errax.*—De rebâssas, de rèis. *De arranque.*—Mâl cuyt. *Tizo.*—Fer carbó. *Carbonear.*

Carbonád, da. *adj.* Lo qui conté carbó. *Carbonado, da.*

Carbonât. *m.* Nòm genèric de las sàls formâdas per la unió del ácido carbònic, etc. *Carbonate.*
Carboner. *m.* El qui fâ ô ven carbó. *Carbonero.*
Carbonéra. *f.* Llòc para posar carbó. *Carbonera.*
Carbònic, *ca. adj.* Térme químic. *Carbónico, ca.*
Carbonisació. *f.* Reducció de llènia á carbó. *Carbonizaci6n.*
Carbonisar. *v. a.* Combinar ab carbó. *Carbonizar.*
Carbono. *m.* Térme químic: carbó pur. *Carbono.*
Carbunclo y carbúnculo. *m.* Tumor inflamatori. *Carbunclo y carbúnculo.*
Cârda. *f.* Eyua para cardar. = Reprensió. *Carda.*
Cardâd, *da. p. p.* de cardar. *Cardar.*
Cardâda. *f.* Lo que se há cardâd. *Cardada.*
Cardador. *m.* El qui cârda. *Cardador.*
Cardadomo. *m.* Grâ medicinal. *Cardadomo.*
Cardar. *v. a.* Pentinar sa llâna. = Treurer á pôc á pôc es pel á pâños. *Cardar.* = Sa llâna á un: arregauarlo fôrt. *Cardar la lana d uno.*
Cardenâl. *m.* Un de los 70 prelâts del sagrad collêgi. = Aucell de Amêrica. = Un de los 7 canôuges de Compostêla. *Cardenal.*
Cardeualât. *m.* La dignidât de cardenâl. *Cardenatalato.*
Cardenalici, *cia. adj.* Lo pertaüent á cardenâl. *Cardenalicio, cia.*
Cardenillo. *m.* La escôria de arâm de que se servexen ets argenters. = El color vert trêt de dita escôria ab los vapors de viuâgre. *Cardenillo.*
Carder. *m.* El qui fâ ô ven cârdas. *Cardero.*
Cardiâca. *f.* Espêcie de ortiga. *Cardiaca.*
Cardinâl. *adj.* Principâl, fundamentâl. *Cardinal.*
Cardussâd, *da. p. p.* de cardussar. *Carduzado, da.*
Cardussador, *ra. m. f.* El qui cardussa. *Carduzador, ra.*
Cardussar. *v. a.* Cardar. *Carduzar.*
Câre. *f.* La pârt anterior des câp. = El enfrónt, la superficie, seuendrèt, etc. de una còsa. *Cara.* = Âmpla. *Ancha:* el qui lay té. *Cariancho.* = Gròssa. *Gorda,* y el qui lay té. *Carigordo.* = De hêtic: macilénta. *Cara de acelga ô de viêrnes.* = Lluénta. *Cara lucia,* y el qui lay té. *Carilucio.* = De màscara ô de suro: de pôca vergoña. *Cara de baqueta ô de corcho.* = De pôcs amígs: hòmo de mál gèni. *Cara de pocos amigos ô de vinagre.* = De pâsco: alêgra. *Cara de pascua.* = Retâda. *Cara apedrada, empedrada ô de rallo.* = Câre á câre. *Cara á cara.* = Á câre descubêrta: á presência de tot lo mon. *Á cara descubierta.* = Á câre d'âygo. *Á la flor del agua.* = Hòmo de duas câres: fâls. *Hombre de dos caras ô de dos haces.* = Sa câra em câu de vergoña. *La cara me cae de vergüenza.* = Tenir ô no tenir câre de ser ô dir alguna còsa. *Tener ô no tener cara de ha-*

cer ô decir, etc. = Fer câre: oposarse ô resistir. *Hacer cara ô frente.* = No girar câre. *No volver la cara atras.* = Rentar sa câre: adular. *Lavar la cara.* = Tirar per sa câre. *Dar ô echar á la cara ô en cara.* = Treurer câre per algú: desensarlo ô surtir fiador. *Sacar la cara.* = Mudar de câre. *Desengajarse la cara.* = Câre de parèt esposâda á vént y âygo. *Hostigo.*
Carena. *f.* Adób y compostura de bârco. *Carena.* = Donar carena. *Dar carena ô carenar.*
Carestia. *f.* Fâlta majorment de viveres. = Prêu âlt de lo que se veu. *Carestia.*
Careta. *f.* Câre petita. *Carilla, ita.*
Carèxer. *v. n.* Tenir fâlta de alguna còsa. *Carecer.*
Caréo. *m.* La acció de acarar ô acararse los acusadors y acusâds. *Careo.*
Careyó, *ua. adj.* Nins petíts. *Muñeco, ca.*
Caribdis. *m.* Abisme del mar de Cicilia. *Caribdis.*
Caribe. *m.* Hòmo cruêl, inhumâ, fêrós. *Caribe.*
Caricia. *f.* Alâgo, espressió amorosa. *Caricia.*
Cariciós, *sa. adj.* El qui usa de caricia. *Carinoso, sa, y ant. caricioso, sa.*
Cariciosament. *adv.* Ab caricia. *Cariciosamente.*
Caridât. *f.* Una de las tres virtúts teologâls. = Almôyna, socorro. *Caridad.*
Caríño. *m.* Amor, aêcte. *Caríño.*
Caríños, *sa. adj.* Amorós. *Carinoso, sa.*
Caríñosament. *adv.* Ab caríño. *Carinosamente.*
Carisme. *m.* Do gratúito que ab abundâucia conceûix Déu á algú. *Carisma.*
Caríssim, *ma. sup.* Molt car. = Molt estimâd. *Carisimo, ma.*
Caríssimament. *adv.* Ab prêu molt âlt. *Carisimamente.*
Caristia. *f.* V. Carestia. *Caristia.*
Caritât. *f.* Almôyna. *Caridad.*
Caritatiu, *va. adj.* El qui té caridât ô fâ almôyna. *Caritativo, va.*
Caritativament. *adv.* Ab caridât. *Caritativamente.*
Carliuga. *f.* Térme nâutic. *Carlinga.*
Cârme. (la mãre de Déu del.) *La madre de Dios del Cdrmen ô del Carmelo.* = María del Cârme. Nòm prôpi de dôna. *Maria del Cdrmen.*
Carmelita. *adj.* Religiós del Cârme. *Carmelita.*
Carmelitâ, *na. adj.* Lo pertaüent á la religió del Cârme. *Carmelitano, na.*
Carmélo. *m.* Un puig. *Carmelo.*
Carmesí, *na. adj.* Color de púrpura. *Carmesi.*
Carmí. *m.* Tinta vermeya. *Carmin.*
Cárn. *f.* La pârt blâna y molla de hòmo y animâl. *Carne.* = De animâl môrt naturalment. *Mortecina.* = Búllida y después frita. *Ropavie-*

ja.—Càrn enyàda: nòm que alguns donan a nes bülid. *El cocido.*—Càrn de pel. La de animal! qui té pel. *Carne de pelo.*—De ploma: la de las àves. *Carne de pluma.*—Càrn de fils. *Carne briznosa.*—Càrn sense òssos: tot popa. *Carne momia:* empléyo de utilidat y de pòc trabáy. *Carne sin huesos.*—Càrn salada y seca. *Cecina.*—Càrn viva: la sàua en llàga. *Carne viva.*—Fer càrn los animals, v. g. los cànus: matar xòts, càbras. *Hacer carne.*—El carnicer: vendreu. *Hacer carniceria.*—Ser càrn y ungla: amígs ò parénts. *Ser una y carne.*—Ser de càrn y òs: sentir còm los àltres las incomodidats de la vida. *Ser de carne y hueso.*—Possar càrn: engrexar. *Cobrar, echar ò tomar carnes.*—Posar tota sa càrn dins s'òlla: arriesgar un tot quánt té. *Poner toda la carne en el asador.*—Pujar sa càrn en una llàga. *Encarnar.*—Tenir càrn d'ase; ser fòrt en so treballar. *Tener carne de perro.*—Treure sa càrn de s'òlla a un: lograr lo que aquell desitjáva. *Jugársela de codillo.*

Caruál. adj. Lo pertañent a la càrn.—Lucuriós. *Carnal.*

Carnál. m. El témps en que se pòt menjar càrn. *Carnal.*

Carualidat. f. Sensualidat. *Carnalidad.*

Carnalméut. adv. Segons la càrn. *Carnalmente.*

Carnassa. f. La part interior de la pell qui està immediata a la càrn.—La càrn que se lléva de cuyro que se adoba. *Carnaza.*

Carnavál. m. El témps de derrers dias. *Carnaval ò antrueco.*

Carnéra. f. pl. *Acanto ò branca ursina.*

Carnestòitas. f. pl. Carnavál. *Carnes tolendas.*

Carnicer. m. El qui per ofici ven càrn y qui la taja. *Carnicero ò cortante.*

Carnicer, ra. adj. El qui menja molta càrn, y el hòmo ernèl y iulumàno. *Carnicero, ra.*—Animal ò àve qui se sustenta de càrn. *Carnicero, ra ò carnívoro, ra.*

Carnicería. f. El siti ahont se ven la càrn.—Grán mortandát de gent, v. g. en una batàila. *Carnicería:* matar molta de gent, ò tayar molta càrn a un. *Hacer carniceria.*

Caruòt. m. Càrn supèrflua que se cria en una llàga.—Lo que sobrepuja en alguna part del còs. *Carnocidad.*

Carnòta. f. Càrn no molt bona. *Carne mala.*

Carnúd, da. adj. El qui té molta càrn. *Carnudo, da ò carnoso, sa.*

Cárpa. f. Pèix. *Carpa.*

Carpeta. f. Cubèrta de carta. *Carpeta.*

Carpetà, na. adj. De Tolèdo. *Carpetano, na.*

Cárpo. m. La part qui està entre es brás y es cáll de se mà. *Carpo.*

Cárpobàlzem. m. El fruyt del àbre qui dona el bàlzem de Judèa. *Carpobalsamo.*

Càrreg. m. Dignidat, empléyo, ofici.—Obligació, direcció, mándó.—Reprensió.—El pes que du demunt bistia, càrro, bàrca, etc. *Cargo.*—Càrreg de ànimas: obligació de cuydarse de la sèna salvació. *Cargo ò cura de almas.*—Da conciença: lo qui la agráva. *Cargo de conciencia.*—Fer càrreg a un de alguna còsa: reconvenirlo de élla. *Hacerle cargo de ella.*—Ferse càrreg. *Hacerse cargo.*

Càrrega. f. Qualsevòl còsa qui fà pes demunt àltra.—Lo que se pòsa de pólvora y munició dins arma de fòc.—Imposició, gravámen, etc. *Carga.*

Carregad, da. p. p. de carregar. *Cargado, da.*—Més a una part, que a àltra. *Embalumado, da.*—De bon propòsit. *A la buena fe.*—*adj.* Molést. *Gravoso, sa.*

Carregador, ra. m. f. El qui carrega. *Cargador, ra.*—*m.* Ab que carregan los canòns de artillería. *Cargador.*—El llòc ahont carregan los bàrcos. *Cargadero.*

Carregadíssim, ma. sup. Molt carregad. *Cargadísimo, ma.*

Carregamént. m. La cantidat de còsas de que se carrega. *Cargamento, carguo ò cargazon.*

Carregar. v. a. Posar pes demunt hòmo, bistia càrro, bàrca, etc.—Aumentar el pes de una còsa.—Posar sas municions a arma de fòc.—Imputar a àltri alguna còsa.—Concòrrer molta gent en algún llòc.—De tribúts ò imposicions.—Descansar una còsa demunt àltra, etc. *Cargar.*—Carregar de infants: tenirne molts. *Cargar de hijos ò en agüelar.*—Carregar tòrt: més a una part que a àltra. *Embalumar:* emborraxarse. *Cargar delantero.*—Carregar la mà: arregaliar ò atupar fòrt. *Cargar la mano.*

Carregarse. v. r. *Cargarse.*—El malalt. *v. n.* *Rescargar la enfermedad.*

Carregueta. f. Càrrega petita. *Carguilla, ita.*

Carrer. m. Espáy entre duas tiras de cànas ò de àbres. *Calle.*—Carrer des paners: ahont se fan pauers. *Cesteria.*—Dels hostàls. *Mesonage.*—De la justícia: aquell per ahont se passen los sentenciads. *Culle pública.*—Alborotar es carrer: la vesindat. *Alborotar la calle.*—Dexar ò tirar al mitx des carrer a un: llevarli lo empléyo ò hacienda. *Echarle en la calle.*

Carréra. f. Corregúda, ofici, curs que un segneix en las sènas accions, la duració de la vida. *Ca-*

rrera.—*À* carrera ubèrta: á tot córrer. *À carrera abierta*.—Donar carrera á un: posarlo en estat de professar algun art, ciència ò ofici. *Darle carrera*.—Pèndrer carrera. *Tomar carrera*.

Carretera. f. Espècie de carretó sense ròdas formad de tíons per dur rossegant las còsas de una pàrt á àltra. *Nurria, miera ò rastra*.

Carreró. m. Carrerestrèt. *Callejuela*.—Qui no pàssa. *Callejuela sin salida*.—Camí estrèt y ab parèt á cada pàrt. *Callejon*.—Posar á un á carreró qui no pàssa: apretarlo. *Meter en callejuela sin salida*.

Carretáda. f. Lo que du cárrro ò carretó. — Multítut de còsas de qualsevòl espècie. *Carretada*. — De fruyta qui cau de ábre quand lo espolsan. *Carretada ò lluvia*.—*À* carretádas: en grán abundància. *À carretadas*.

Carretèll. m. Bota petita. *Cubeta ò tonel*.

Carreter. m. El qui mena cárrro ò en fà. *Carretero*.

Carretèra. f. Camí públic y ample. *Carretera*.

Carretetjamént. m. El tragí en cárrro, etc. *Carretage*.

Carretetjar. v. a. Dar còsas ab cárrro, carretó. *Carretear ò acarrear*.

Carretó. m. Cárrro petít. *Carrito*.—De una bistia. *Carreton ò chirrion*.—Per bàtrer. *Trillo*.—De afortunad, esmolador ò per dur nius. *Carreton*.—Per apèndrer de canuiar es nius. *Carreton, carretilla ò pollera*.—Per dur mescla es menòbres. *Carretilla*.

Carretoner. m. El qui mena carretó de una bistia. *Chirrionero*.

Carretonèt. m. Carretó petít. *Carretoncillo*.

Cárrro. m. Instrument béu conegud. *Carro*.

Carromáto. m. Cárrro cubèrt y ab sa cáxa de còrdas. *Carromato*.

Carroña. adj. Petít ò dolént. *Ruin, na*.

Carròssa. f. Cotxo gròs, y ricamént adornad. *Carrroza*.

Carruatge. El conjunt de cárrros, cotxos, galèras, etc. ò cada cárrro, cotxo, etc. *Carruage*.

Càrt. m. pl. *Cardo*. Hayhá várias espècies de càrts silvéstres. — Càrt gírgoler, dit axí perque al seu rededor se crían gírgolas. *Cardo setero*. — Càrt d'ase: gròs que menjan sas bistias. *Cardo borriqueño*. — Càrt cadarner, dit axí, perque sas cadernéras y àltres aucèlls menjan sa séua llebor. *Carlina*. — Càrt de moneda. *Cara ò anverso*. — Càrt ò creu: jòc. *Cara ò cruz*.

Cárta. f. Paper escrit ab que unas personas se comunican ab àltras. *Carta*. — Blànca: la de jugar qui no té figura ò despàtx en blànc. *Blanca*.—

Credenciál: la que se dona als enviads ò embaixadors paraque los regouescan per tals. *Credencial*. — De ampàro: la que dona el soberàno á un paraque ningú li fàsse mal. *De amparo*. — De commissió: despàtx de tribunál superior delegant un jutge particular para algún negòci. *De comision*. — De crèdit: aquèlla en que se avisa á un que don á àltre lo que se necesita. *De crédito*. — Desaforáda: despàtx ab que se deròga algún privilègi. *Desaforada*. — De eczàmen: en que se dona á un per aprovad para algún ofici. *De exdmen*. — Geogràfica: inàpa. *Geográfica*. — De gràcia: despàtx reyál paraque un gòs de algunas escepcions en la república. *De gracia*. — Càrta de amores. *Billete amoris*. — De fòc: aquèlla en qui se arregaña. *Cartazo*. — De si oua: veta ò espècie de bena ab que se afiansa sa enserregáda. *Rocador, rocamero ò capillo*. — De jugar. *Naïpe ò carta*. — De naturalesa: cèdula reyál en que se concedeix á un estranger la naturalesa en el réyne. *De naturaleza*. — De navegar: descripció del mar y de las séuas còstas. *De marear*. — Càrta-orde: la qui conté alguna orde. *Carta-orden*. — De pàgo: ab que un còbra de àltre, etc. *De pago*. — Pastoral: instrucció escrita que dona un prelát eglesiàstic. *Pastoral*. — Plomáda: la escriptura ab sèllo de plom. *Plomada*. — De recomandació: en que se recomana un á àltre. *De recomendacion*. — De vesindat: despàtx paraque un sia regonegud per vesí de algún llòc. *De vecindad*. — Pèrder en bònas càrtas á lo pròpi y figurad. *Perder con buenas cartas*. — No vèurer càrta: tenir mal jòc. *No ver carta*. — Pèndrer càrta: en algún asunto, etc. *Meter el cuezco*.

Càrtabò. m. Eyua de fuster y picapedrer para pèndrer y tirar los àngulos. *Cartabon*.

Cartaginénse. adj. De Cartágo en Àfrica. *Cartaginense ò cartagines, sa*.

Cartaginès, sa. adj. De Cartagéna en Espàña. *Cartagines, sa*.

Cartapàcio. m. Bossa àmpla de cartó forrada de pèll para dur papers y escriurer demunt ell. *Cartapacio*.

Cartapèil. m. Paper qui no conté sinó fotesas. — Edicte. *Cartapel*.

Cartèll. m. Paper escrit ò estampad que se afica á parèt, etc. para informar el públic de alguna còsa. *Cartel*.

Carter. m. El qui partèix las cartas des corrèu. *Cartero ò balijero*.

Cartéra. f. Bosseta para posar càrtas. *Cartera*.

Carteta. f. Càrta petita. *Cartilla*.

Cartetjad, da. p. p. de cartetjar. *Carteado, da*.

Carteljar. *v. a.* Girar fuyas de papers ò llibres.

Hojear y ant. cartear.

Carteljar-se. *v. r.* Enviar cãrtas. *Cartear-se.*

Cartilãgo. *m.* Pãrt blãncã, dura, elãstica, privãda de sentiment que se trôba á la estremidãt dels òssos. *Cartilago.*

Cartilla. *f.* Petit llibre per aprènder de llegir los allòts. = Paper qui testifica ser ordenãd, ò la llecència de confessar. *Cartilla.*

Cartó. *m.* Plegs de papers ordinàriament de estrãssa aferrãds ab àygocuyta ò pasteta. *Carton.*

Cartopãcio. *m.* V. Cartapãcio. *Cartapacio.*

Cartoxa. *f.* La religiò de san Bruno. = Monastir de dita religiò. *Cartuja.*

Carlutzéra. *f.* Bossa para dur cartutxos. *Cartuchera.*

Cartutxo. *m.* Càrrega de pólvora y hãla de un canó, de un fusell. *Cartucho.*

Cartuxo. *m.* Religiós de san Bruno. *Cartujo.*

Carxòfa. *f.* La piña de carxófera. *Alcachofa.*

Carchofar. *m.* Terréno plantãd de carxóferas. *Alcachofar.*

Carxófera. *f. pl.* coneguda. *Alcachofero ò alcachofa.*

Càs. *m.* Succés, casualidãt, ocasió, asunto, y la diferént significació dels nòms, etc. *Caso.* = Fortuïto: impensãd. *Fortuïto.* = Reservãd: el que sòls el superior pòt absòldrer. *Reservado.* = De conciência: el qui pertàny á los costúms. *De conciencia.* = Per el matéix càs: per sa matéxa rahó ò fèt. *Por el mismo caso.* = De càs pensãd: ab premeditació. *De caso pensado.* = Dãd càs que: supasãd que. *Dado caso que.* = Fer ò no fer càs de alguna còsa: apreciarla ò no apreciarla ò despreciarla. *Hacer ò no hacer caso de...* = No fer al càs: no venir á propòsit lo que se tràcta. *No hacer al caso.* = En càs que. *En caso que.*

Càs. *f.* Lo matéix que càsa. *Casa y ant. cas.*

Casa. *f.* Habitació ò edifici para habitar en éll. = Los qui compònen una família matéxa. *Casa.* = De ajuntament. *Casa consistorial ò capitular.* = De àrmas: ahónt se guàrdan. *Armeria.* = De beàtas: ahónt viuen. *Beaterio.* = De beyas: buc. *Colmena,* y el conjúnt de bucs. *Colmenar.* = De hobiãns ò lòcos, *Casa de locos ò de orates.* = De càmp: de diversió. *De campo.* = De pastors. *Mapalla ò majada.* = De moneda: ahónt se fã. *De moneda.* = De néu: ahónt se ny pòsa y si guàrda. *Pozo de nieve.* = De jòc públic. *De juego:* ocúlt. *Tahureria, leonera ò tablageria.* = Del dèume: ahónt se pòsa lo dcumãd. *Desmatorio.* = De oració: la Iglesia. *De oracion.* = Càsa ahónt se ven llet. *Lecheria.* = Reyãl: el palãcio del réy. *Real.* = Sãnta: la capèlla adornãda ahónt se de-

posita al Santíssim el dijòus sãnt. *Monumento.* = Càsa de un sòl pis. *Casa d ò de malicia.* = De dos, tres, etc. pisos. *De dos, tres, etc. Altos.* = De pura teulãda. *A teja vana.* = Mál parãda. *Casa robada ò hospital robado.* = Sense mòbles. *Casa de esgrimidor.* = La qui no té veynãds. *Aislada.* = Fer càsa apãrte: separarse. *Apartar casa.* = Fer càsa sãnta: robãrhó tot. *Alzarse con el santo y la limosna.* = Fer càsa limpia: dursenhó tot. *No dejar clavo ni estaca en la pared.* = Per millorã ma càsa dexaría. *Por mejoría mi casa dejaría.* = No estar en càsa ni en fogar: estar moltíssim fòre de cà seua. *Ser huésped en su casa.* No tenir càsa ni fogar: ser molt pòbre. *No tener casa ni hogar.* = En aquèsta càsa totòm comãda. *En esta casa anda manga por hombro.* = No ferã càsa ab embãns: no ferã fortuna. *No hard casa con azulejos.* = Ser de càsa: teuir molta amistãt en una càsa. *Ser muy de casa.*

Casãbe. *m.* Farina ò pã fets de las rèls de un àbre de Amèrica. *Casabe.*

Casãca. *f.* Vestidura de hòmo. *Casaca.* = Girarse sa casãca: mudar parèr, amistãt, etc. *Volver casaca.*

Casacòta. *f.* Casãca gròssa. *Csacon.*

Casãd, da. *p. p.* de casar ò casarse. *Casado, da.*

Casãlis, sa. (Avar) Tenir gãnas de casarse. *Llevar el cura bajo el brazo.*

Casador, ra. *adj.* El qui jã té el tèmps para casarse. *Casadero, ra.* = La jove en térme curiãl. *Viripotente.*

Casamãta. *f.* Fortificació para defensar la cortina y es vãll de murãda. *Casamata.*

Casaméut. *m.* Matrimòni, nòssas. *Casamiento* = Dolént. *Bodijo.* = Inconsiderãd. *Casorio.*

Casamuro. *m.* Murãda sensa tèrra-ple. *Casamuro.*

Casaqueta. *f.* Casãca petita. *Casaquilla.*

Casaquilla. *f.* Casaqueta petita. *Cosaquin.*

Casar. *v. a.* Unir per matrimòni. *Casar.*

Casarse. *v. r.* Unirse ab matrimòni. *Casarse.*

Casãt. *m.* Grãn càsa. *Caseron.*

Càsca. *f.* Pãsta para pèndrer xocolãte. *Casca.*

Cascavèll. *m.* Espècie de campaneta redona y clòssa. *Cascabel.*

Cascavèlletjar. *v. n.* Remenarse, *v. g.* sa ferradura per estar fluxa. *Chocolotear ò guachapear.*

Cascáy. *m. pl.* *Adormidera.*

Càsco. *m.* Pèssa de la armadura antiga, qui cubrìa es càp. = Lo material de un edifici sense contar los adornos y àltres adherènts. *Casco.*

Caseta. *f.* Càsa petita. *Casilla, ita.* = De bresca. *Celdilla.* = La del réy de beyas. *Maestral ò maestril.*

Càsi. *adv.* Pòc més ò ménos. *Casi.*
Càsimo. *m.* Nòm pròpi de hòmo, y de una ròba fina de llàna. *Casimiro.*
Casolà, *na. adj.* El qui està molt en càsa séua. *Casero, ra.*
Casòta. *f.* Càsa dolénta. *Casucha.*—Grân. *Caseron.*
Càspite. Interjecció admirativa. *Cdspita.*
Casquéte. *m.* Péssa de la armadura antiga. —Barret. *Casquete.*
Càssa. *f.* La acció de cassar. —Las àves ò animàls cassàds. *Caza.*—Llòc de càssa: á propòsit para cassar. *Cazadero.*—Donar càssa un bàrco á àltre. *Dar caza.*—Donar càssa á un: donarli demúnt. *Motejar.*
Càssa. *f.* Instrumént de metáll ab mànec llarg para trèurer àygo de calderas, etc. *Cazo.*—Grân de cerer. *Escudillon.*
Cassàd, *da. p. p.* de cassar. *Cazado, da.*
Cassàda. *f.* *Caza.*
Cassador, *ra. m. f.* El hòmo ò animál qui càssa. *Cazador, ra.*—Cassador de càns ò de filàts. *Cazador de alforja.*—Cassador de jàs. *Cazador d'pie firme.*—De vòl. *A vuelo.*—No som cassador de vòl, sinó de jàs: lo que se diu de aquell qui diu vòls axò donàntli entenent que lo don. *La buena madre no dice quieres sino toma.*
Cassar. *v. a.* Cercar los hòmos tota espècie de càssa para agafarla viva ò mòrta ò cercar àltra còssa. —Algúns animàls á àltres para menjarlossè. *Cazar.*
Casseròla. *f.* Instrumént de cuyna. *Cacerola.*
Cassòla. *f.* Aguiàt. *Cazuela.*—De teàtro. *Cazoleta.*—Para votar. *Cántara.*
Cassoleta. *f.* Péssa de broquer, espàsa ò de àrma de fòc. *Cazoleta ò cazoleja.*—Per aguiar. *Cazoleta ò cazoleja.*—Ser de la cassoleta: del matèix partit, facció, etc. *Ser de la hoja.*
Cassòt. *m.* Espècie de camia que duen es pàgesos demúnt sa ròba. *Camiseta de arriero.*
Càsta. *f.* Generació, línea, espècie, calidat de alguna còsa. *Casta.*—De bòna càsta: de bòna espècie. *De buena casta.*—Li vé de càsta. *Le viene de casta.*
Càstamént. *adv.* Ab castedat. *Castamente.*
Castàña. *f.* Fruyt de castañer. —Ampòlla. —Cabèys que sas dónas se enrodillan derréra es càp. *Castaña.*—Borda. *Regoldona.*
Castañar. *m.* Terréno poblàd de castañers. *Castañal, castañar, castañedo y castañera.*
Castañer. *m.* Àbre. *Castano.*—Petit. *Castañuelo.*
Castañeta. *f.* Dos hòssins de fust bnyds que se ténen ab sos dits y que se pégan uns ab àltres ab harmonia. *Castañuela.*—Ampòlleta. *Castaña.*

Castañola. *f.* Lo matèix que castañeta en la primèra accepció. *Castañuela.*—Plànta. *Castaña de tierra.*—Hòmo torpe. *Mamaluco.*
Castañolàdas. *f. pl.* Sò de castañòlas. *Castañetazos.*—Tocar sas castañòlas ò sas castañetas. *Castañetear.*
Castedat. *f.* Abstinència de sas còsas venèreas ò laciavas. *Castidad.*—Conjugàl: fidelidat entre marit y müller. *Castidad conjugal.*
Castèll. *m.* Fortalesa circuida de moràda. —La cubèrta de popa y proa de vaxèl. —Torre de fust que se posàva demúnt la esquena de elefànt para servirsèn en la guèrra. *Castillo.*—Castèll de càrtas: un no res. *Agua de cerrijas.*—Fer castèlls al àyre: tenir vânas esperânsas. *Hacer castillos en el aire.*
Castèllà. *m.* La lléngo castèllàna. —Moneda antiga de òr. —La ciucuantena part de un màrc de òr. *Castellano.*
Castèllà, *na. adj.* De Castilla. *Castellano, na.*—À la castèllàna: segòns la mòda de Castilla. *A la castellana.*—Plantar àbres, viñas á la castèllàna: de tál manèra que de qualsevòl part fan tira *Comarcar.*
Castèllà, *na. m. f. ant.* Señor, ra de castèll. *Castellano, na.*
Castèllanà. *f. ant.* Señorío del señor de castèll. *Castellania.*
Castèllèt. *m.* Castèll petit. *Castillejo y castillete.*
Castidat. *f.* V. Castedat. *Castidad.*
Càstig. *m.* Pena, correcció. *Castigo.*—Malaltia, desgràcia qui mos fà entrar en si. *Sofrenada.*—Donar càstig: mortificar. *Dar castigo.*
Castigàd, *da. p. p.* de castigar. *Castigado, da.*
Castigadíssim, *ma. sup.* Molt castigàd. *Castigadissima, ma.*
Castigador, *ra. m. f.* El qui castiga. *Castigador, ra.*
Castigar. *v. a.* Donar càstig corporàl, afligir, atupar, corretgir, mortificar. *Castigar.*
Castimònia. *f.* Castedat. *Castimonia.*
Castina. *f.* Pédra calcària qui servèix para ab facidat fòndrer es fèrro. *Castina.*
Castís, *sa. adj.* De bòna càsta. —Pur, sense mescla de paràulas estregéras parlànt de estil. *Castizo, za.*
Castíssim, *ma. sup.* Molt càsto. *Castisimo, ma.*
Castíssimamént. *adv. sup.* Ab molta castedat. *Castisimamente.*
Càsto, *ta. adj.* Pur, bonést. *Casto, ta.*—Si no és càsto, s'as càuto. *Ya que no eres casto, sé cauto.*—À la dòna càsta Dén li bàsta. *A la muger casta Dios le basta.*
Castor. *m.* Quàdrúpedo anfíbio y sa séua pèil. *Castor.*

Càstor y Pòlux. *m.* Dos llameners de san Thèm qui algunes vegadas aparexeu en el mar demunt ets àbres de bàrco. *Cdstor y Pòlux.*

Castrematació. *f.* El àrt de acampar dels antigs. = El àrt de dispòndrer los càmps militars. *Cas-trametacion.*

Casual. *adj.* Accidentàl, contingént. *Casual.*

Casual. *m.* Renda casual de un béuèfici. *Casual.*

Casualidat. *f.* Contingència, aventura, càs fortuïto, succés impensad. *Casualidad.*

Casualmént. *adv.* Accidentàlmént, etc. *Casualmente.*

Casuista. *m.* El qui resòl los càsos de consciència. *Casuista.*

Casull. *m.* Càsa petita y dolénta. *Casucha.*

Casulla. *f.* Vestidura sagrada. *Casulla.*

Catacrèssis. *f.* Us de una paràula contrària a sa séua pròpia significació. *Catacrésis.*

Catacumbas. *f.* Cementèri subterràneo ahont enteravan los mòrts majorment los màrtirs en Roma. *Catacumbas.*

Catalá, na. *adj.* El natural de ò lo pertaüent a Cataluña. *Catalan, na.*

Catalèctic. *m.* Vèrs llatí fàlto de una sílaba a la fi. *Catalèctico ò catalecto.*

Catalicón. *m.* Medecina purgant. *Catalicon ò catolicon.*

Catalina. *f.* Nòm pròpi de dòna. *Catalina ò Catarina,* y per abreviació. *Catalna ò Catuja.* = Pagay més petít que el comú, y qui té mitx cap vernièy. *Catlnica.*

Catalineta. *f.* Una ròda de rèllòtge. *Catalina.*

Catálogo. *m.* Llista de personas, còsas ò succésos. *Catdlogo.*

Cataplàsma. *f.* Emplàsta. *Cataplasma.*

Catapulta. *f.* Màquina antiga para tirar pédras y flètxas. *Catapulta.*

Cataràta. *f.* Bòyra carregada de aygo. = Tel blanc en uy. *Catarata.*

Catástrofe. *m.* Succés dolént y extraordinari. *Catdstrofe.*

Catecisme. *m.* La doctrina cristiàna y el llibre qui la conté. *Catecismo.*

Catecúmeno, na. *m. f.* El qui se instruèix en la lléy de Cristo para ferse cristià. *Catacúmeno, na.*

Càtedra. *f.* Tròna ahont enséña el catedràtic. = El eczercici del catedràtic. = La ciència que enséña. = La dignidat episcopál. = La iglesia ahont residèix el bisbe. *Cátedra.*

Catedràl. *f.* La Sèu. *Catedral.*

Catedràtic. *m.* El qui regénta una càtedra. *Cate-drático.* = Xerrador. *Bachiller.*

Categoría. *f.* Clàsse a que se reduexen totas las cò-

sas físicas. = Circunstància qui fà recomendàble a una persona. *Categoria.*

Catègòric, ca. *adj.* Discurs ò proposició en que clàramént se afirma ò néga una còsa. *Catègòrico, ca.*

Catègòricamént. *adv.* Clàramént, sense rodèos. *Catègòricamente.*

Catequisad, da. *p. p.* de catequisar. *Catequizado, da.*

Catequisant. *p. a.* El qui catequisa. *Catequizante.*

Catequisar. *v. a.* Enseñar la lléy de Déu a los qui se vòlen hatiar. = Persuadir, eczortar a un a que fàsse alguna còsa. *Catequisar.*

Catequista. *m.* El qui catequisa. *Catequista.*

Catèrva. *f.* Multitud. *Caterva.*

Catifa. *f.* Estora de llana. = Terra cubèrta de herbas. *Alfombra.* = Fina. *Catifa.*

Catifer. *m.* El qui fà catifas. *Alfombrero.*

Catíu, va. *m. f.* Escláu. *Cautivo, va.*

Cató. *m.* Cèrt llibre. = Hòmo molt sàbi ò qui lo aparenta. *Caton.*

Catòlic, ca. *adj.* Universál. = El cristià qui regonèix al Pàpa per cap visible de la Iglesia. = Lo qui pertàny a la religió catòlica. = Vertader, cèrt, infallible, de fe divina. = Sobrenòm de los réys de Espàña. *Catòlico, ca.*

Catòlicamént. *adv.* Segòus la doctrina catòlica. *Catòlicamente.*

Catolicisme. *m.* Congregació de tots los cristiàns catòlics. = La fe de la Iglesia catòlica. *Catolicismo.*

Catòptrica. *f.* Ciència qui tracta de las propiedats de la llum qui regolfa. *Catòptrica.*

Catorze. *adj.* Nombre. *Catorce.*

Catorzè. *m.* La catorzena part de catorze. *Catorzavo.* = Péssa de ròba la més estreta. *Catorceno.*

Catorzena. *f.* Lo agregat de catorze unidats. *Catorcena.*

Càtre. *m.* Llit para dormir. *Catre.*

Càrrreg. *m.* Ciquia para dur aygo a aujub, cistèr-na, etc. *Carrera.*

Càtsa. *f.* Còsa coneguda. *Caja.* = De box. *Bujeta.* = Per aygo en néu. *Corchera.* = Per hòstias. *Hostiario.* = Per sebó. *Jabonera.* = Per dur tabac. *Tabaquero.*

Catsàl. *m.* Còsa para posary es cap demunt. *Cabecera ò almohada.* = Acusació. *Soplo.* = Posar un hòu catsàl: acusar. *Poner de oro y azul.*

Catsaléra. *f.* Lo més àlt des llit. *Cabecera.*

Catsalèt. *m.* La péssa de prénsa de fuster qui corre per sas redòltas. *Telera.*

Catsàna. *f.* Càñom ò pedàs enrodillad que se posan sas dònas al cap per dur pes. = Sa coua enrodillada demunt es cap. *Rodete.*

Catser. *m.* Suro gròs posàd á xêrxa. *Boya.*
Catseta. *f.* Câtza petita. *Cajita.*==*pl.* *Beleño.*
Catsúll. *m.* Lo tènre de brot. *Cogollito.*
Cattiri. ò captiri. *m.* Almôyua. *Limosna* ò *de-*
manda.

Catzâd, *da.* *p. p.* de catxar. *Chafado,* *da.*

Catxar. *v. a.* Vêncer en disputa, etc. *Chafar.*

Catxâssa. *f.* Poxânsa. *Cachaza.*

Câtxo. *m.* Jôc. *Cacho.*

Catzôfa, *ar y éra.* *V.* Carxôfa, etc.==*Borda.* *Al-*
caucil.

Catzofâd, *da.* *p. p.* de catzofarse. *Amadrigado,*
da.

Catzofârse. *v. r.* Posarse retirâd dins câsa séua, y
 molt. *Amadrigarse.*

Câo. *m.* El llòc ahònt se amâgan es confys. *Vi-*
var ò *vivera,* y en Aragó. *Cado.*==El llòc que
 frecuentan los hòmos. *Nidal.*==De fiéras. *Guari-*
da.==De llâdres. *Ladronera.*

Caució. *f.* Seguretât que un dona á âltre de que
 cumprirà lo pactâd ò promès.==*Precaució,* pre-
 venció. *Caucion.*==*Juratòria.* *cur.* Promesa que
 fâ el pòbre qui no té fiansa para surtir de sa
 presó, jurânt de toruar á élla quâund se ley
 mâu. *Juratoria.*

Caudâl. *m.* Bêns de tota espècie.==*Abundância,*
còpia. *Caudal.*

Caudalèt. *m.* Caudâl menúd. *Caulalejo.*

Caudalós, *sa.* *adj.* Abundânts, rics. *Caudaloso,*
sa.

Caudalosamént. *adv.* Ab abundância. *Caudalosa-*
mente.

Caudalosíssim, *ma.* *sup.* Molt caudalós. *Caudalo-*
sisimo, *ma.*

Caudalosíssimamént. *adv. sup.* Ab molt de cau-
 dâl. *Caudalosisimamente.*

Caudatâri. *m.* El capèllâ de honor qui dn es ro-
 ssegây de la câpa del Bishe. *Caudatario.*

Câulicòlo ò *câulicòlo.* *m.* Câda brot qui nêx de
 lo interior de las fuyas qui adorna el capitèll
 corintio. *Caulicòlo* ò *caulicòlo.*

Caúll. *m.* Câsa petita y dolénta. *Casucha.*

Câurer. *v. n.* Pêrder el equilibri fins á arribar
 en têrra ò en còsa firme el còs.==Cumplirse el
 tèmps del pàgo, de rênda, etc.==Pêrder la for-
 tuna, emplêyo, valimént, favor, etc. *Caer.*==Sa
 balânsa. *Caer* ò *acotarse.*==Ab sas câmas axen-
 câdas. *Despatarrarse.*==Bâix el poder de algú.
Bajo el poder de...==Bé el menjar. *Sentar bien.*
 ==Mâl. *Sentar mal.*==Câurer còm un bufiòl dins
 sa mèl. *Caer como sopa en miel.*==Câurer de
 eul. *Sentarse.*==De câp. *Tumbar de cabeza.*
 ==Câurer edifici. *Venirse al suelo.*==Câurer d'es-
 quena. *Caer de espaldas, alsar, tomar las pa-*

jas con la cabeza ò *con el cogote.*==Âgra una
 còsa. *Agriar.*==Câurer de càre, ò de morros.
Abocinar ò *dar de hocicos.*==Câurer la càre
 á un de vergoña ò de pôca vergoña. *Caerle la*
cara de vergüenza ò *de poca vergüenza.*==Câu-
 rer bistia en so câp entre sas câmas. *Abocinar-*
se.==Câurer devâll se llòsa ò dius es gambaner.
Caer en el garlito, lazo, anzuelo ò *en la*
trampa.==Emplomâd es sòl. *Caer á plomo* ò *de*
plano.==Devâll barayântse. *Dar de cogote.*==En
 sas ârps des llop. *Caer en papo de buit.*
 ==Duas fêstas en un dia. *Caer en un dia.*==Câ-
 rer de madur. *Caer de maduro.*==De memô-
 ria. *Dar de cogote.*==De morros. *De hocicos.*
 ==De s'âse: surtir del error. *Caer de su burro*
 ò *burra.*==En mésâda de réy. *En el mes del*
obispo.==Còm un reble. *Caer como una piedra.*
 ==Â tâl pàrt, llòc, etc. *Caer á tal parte, etc.*
 Tânt llârg còm es. *Caer á la larga.*==En al-
 guna còsa: venir en conexemént de élla. *Caer*
en una cosa.==Câurer sa somâda demúnt un:
 axò es: sa feyna, trabây, etc. *Cogerle el ca-*
rro.==Câurer en fâlta. *Caer en falta.*==Una fa-
 drina, etc. *Manchar su honor.*==En la tenta-
 ció: consentir en élla. *En la tentacion.*==Bé un
 vestít. *Caer bien.*==Câurer de sòu. *Caerse de*
sueño.==Câurerli sa bâva á un. *Caérsele la ba-*
va.==Estar para câurer del emplêyo, favor,
 valimént, etc. *Estar en balanza.*==Dexar câu-
 rer una còsa. *Hacerla caediza.*==No câurer en
 têrra: parâula, noticia, etc. *No caer en saco*
roto.==No tenir ahònt câurer môrt: ser molt
 pòbre. *No tener sobre que caerse muerto.*

Câusa. *f.* Lo que produèix un efècte, principi de
 alguua còsa.==Fí, motiu.==Interés.==Plét, pro-
 cés.==Pretêsto, color, titol. *Causa.*==Eficiént,
 formâl, etc. *Eficiente, formal.*==Impulsiva ò
 motiva: motiu qui determina á obrar. *Impul-*
siva ò *motiva.*==Pública: bè, interés comú.
Pública.==Môurer câusa: plét. *Mover pleito.*

Causâd, *da.* *p. p.* de causar. *Causado, da.*
Causador, *ra.* *m. f.* El qui câusa. *Causador,*
ra.

Causâl. *f.* Rahó en que se funda una còsa. *Cau-*
sal.

Causalidât. *f.* La relació que té la câusa ab el
 efècte. *Causalidad.*

Causânt. *m. cur.* La persona de qui se deriva á
 algú el dret que té. *Causante.*

Causar, *v. a.* Produir la câusa el seu efècte.==Ser
 ocasió ò motiu. *Causar.*

Causidlo, *oa, adj.* Lo qui pertâs al seguimént
 de plêts. *Causidlo, oa,*

Câustio, *oa, adj.* Medicamént qui oréma, y con-

sumeix sa càrn. *Cdustico, ca.*
 Cautament. *adv.* Ab precaució. *Cautamente.*
 Cautela. *f.* Precaució, reserba. = Astucia, mânia.
Cautela.
 Cautelar. *v. a.* Prevenir, obrar ab cautela. *Cautelar.*
 Cautelós, sa. *adj.* El qui òbra ab cautela, *Cauteloso, sa.*
 Cautelosament. *adv.* Ab precaució. *Cautelosamente.*
 Cautelosíssim, ma. *sup.* Molt cautelós. *Cautelosísimo, ma.*
 Cautelosíssimament. *adv. sup.* Ab molta cautela y ab molta precaució. *Cautelosissimamente.*
 Cautèri. *m.* Vergueta de fèrro ab un botonèt á la punta para estancar sa sang. *Cauterio.*
 Cauterisació. *f.* El ácte de cauterisar. *Cauterizacion.*
 Cauterisád, da. *p. p.* de cauterisar. *Cauterizado, da.*
 Cauterisador. *m.* El qui cauterisa. *Cauterizador.*
 Cauterisánt. *p. a.* El qui cauterisa. *Cauterizante.*
 Cauterisar. *v. a.* Aplicar cautèris. *Cauterizar.*
 Cautivád, da. *p. p.* de cautivar. *Cautivado, da.*
 Cautivar. *v. a.* Fer escláu. *Cautivar.*
 Cautivèri. *m.* Esclavitut. *Cautiverio.*
 Cautividat. *f.* Cautivèri. *Cautividad.*
 Cauto, ta. *adj.* Prudent. *Cauto, ta.*
 Cauda. *f.* Cayguda, v. g. de balansa. *Caida.*
 Cáva. *f.* La vena major del còs. *Cava.*
 Cavád, da. *p. p.* de cavar. *Cavado, da.*
 Caváda. *f.* El terrenó que se há comensád á cavar. *Cavada.*
 Cavador, ra. *m. f.* El qui cáva. *Cavador, ra.*
 = El qui cáva ab cávez. *Azadonero.*
 Caváll. *m.* Cosa coneguda. *Caballo.* = De càfia ò bastó ab que jugan los allòts. *De caña ò tato.*
 = Dolént y màgre. *Rocinante.* = De feyna. *Rocin.* = De fust ò paper picád: jugueta de nins. *Tato.* = De fuster: màquina ahónt afiansa lo que há de serrar. *Burro.* = De peráyre: el bànc ahónt sêu quánd trêu estâm. *Potro.* = De picapedrer: un bànc ab sas câmas molt llârgas. *Caballo.* = De regâlo. *De regalo ò de aldaba.*
 = Pettít. *Haca.* = De mitja tâya. *Hacanea.* = Qui tira á ròig. *Alazan.* = Sârdó. *Sardo ò sardesco.* = Anar en so caváll de san Francèsc: caminar á peu. *Ir en el coche de san Francisco ò en el coche de don Juan Zapata.* = Córrer côm un caváll desenfrenád. *Correr sin freno.*
 Cavàller. *m.* El hòmo de calificáda noblesa. *Caballero.* = El qui cuálca. *Ginete.* = Fil embuyád en râm. *Caballo.*

Cavallàrèt. *m.* El jove y presumíd. *Caballerete, y caballerito.*
 Cavàllèt. *m.* Caváll petít. *Caballito.* = Las pédras ò tions que se pôsan bàix de bota. *Combo ò poino.*
 Cavar. *v. a.* Mòurer sa tèrra ab cávez, xáda, etc. *Cavar.* = Ábres, per lo redó de sa sôca y acostarlos un pòc de tèrra. *Atetillar.* = Sas plântas jovas sa priméra vegáda ò remenánt sa tèrra á rân des tronc. *Desortijar.* = Sas viñas per lo redó des cepes. *Mullir.*
 Cavar fondo. *v. n.* Discórrer ab sùtilese, pensar ab molt de cuydádo en una còsa. *Cavar.*
 Cávez. *m.* Eyna para cavar. *Azadon.* = El qui té una coueta. *Lagon.*
 Cavigáda. *f.* La acció de cavar ab cávez. *Azadada.* = Tòc ab cávez. *Azadonada.*
 Cavèrva. *f.* Concavidat dins se tèrra ò ubèrta en peña. = Fondària que se fá en llâga. *Caverna.*
 Caveyó. *m.* El nombre de deû gârbas. *Decena.*
 Cavidat. *f.* Clòt ò fondària. *Cavidad.*
 Càxa. *f.* Cosa coneguda, para posar ròba. *Arca.*
 = El fust ahónt está el canó de escopeta, etc.
 = Para guardar el diner rebúid. *Caja.* = Càxa-banquéra: bànc ab caxóns. *Arquibanco.* = Farinèra: ahónt se pôsa farina. *Harinero.* = De carruatge. *Caja ò lecho.*
 Caxál. *m.* Dent gròssa y sense punta. *Muela.*
 = Estremer. *Muela cordal.* = En parèt. *Diente.* = Xerrador. *Trápala.* = Déxar caxáls en parèts. *Adentellar.*
 Caxaláda. *f.* *Mordisco ò mordiscon.* = Ab quâtre caxaládas. *En uno ò dos bocados.*
 Caxer. *m.* El qui reb y distribuèix el diner que entra en tresorerías, etc. *Cajero.*
 Caxeta. *f.* Càxa petita. *Cajeta y cajilla.*
 Caxó. *m.* Cosa coneguda. *Cajon.* = De escriptòri para guardar papers. *Cajon ò gaveta.* = Ahónt está sa brúxula. *Vitdcora.* = Para acaptar. *Cepo.* = Abónt duen la figura de sânt los donáds de oratòri. *Demanda.* = Ser de caxó alguna còsa: de costúm. *Ser de cajon.*
 Cayéra. *f.* Buc para beyas. *Colmena.* = Que se pôsa á ábre jove para defènsa. *Cajon.*
 Caygúd, da. *p. p.* de càuurer. *Caido, da.*
 Cayguda. *f.* El ácte y efècte de càuurer. *Caida.*
 = Precipitáda dins áygo ò sânc. *Guacharrada.*
 Caygúts. *m. pl.* Deutes ò réndas que já se hân de pagar. *Caidos.*
 Caymán. *m.* Animál anfíbio á qui nòltros deym drác. *Cayman.*
 Cáyre. *m.* Estremitát. punta, remáte de alguna còsa. *Canto.* = De pédra foguéra. *Esquina.* = De cáyre. *adv.* De costát y no de plâ. *De canto.*

=Anar de càyre: tórser el còs á un costât y áltre. *Hacer combas* ô *ladearse*. =Mudar es càyre á sa pédra: mudar de parèr, de opinió, etc. *Mudar de bisiesto*.

CE.

Cé. f. La lletra *c. Ce*.

Ceba. f. pl. *Cebolla*. =Marina. *Cebolla albarrana*.

=Para llevar. *Ascalonia*. =Tòc ô còp. *Soba*.

=Donar cebas: tòcs. *Dar para peras*.

Cebar. m. Llòc sembrâd de cebas. *Cebollar*.

Cebellina. f. Espècie de màrt y sa séua péll qui es molt fina. *Cebellina*.

Cebeta. f. Ceba petita. *Cebolleta*.

Cebôta. f. Ceba gròssa. *Cebollon*.

Cedás. m. Còsa coneguda. *Cedazo*. =Prim. *Tamiz*.

Cedasser. m. El qui fâ cedàssos. *Cedacero*.

Cedassèt. m. Cedás petit. *Cedacito*. =Para porgar esqueyôla. *Alpistero*.

Cedid, da. p. p. de cedir. *Cedido, da*.

Cedir. v. a. Donar, passar á áltre alguna còsa, dret, etc. =Donarse per vensú. =Rendirse, subjectarse. *Ceder*.

Cedrâto. m. Àbre y fruyt. *Cidra*.

Cédro. m. Àbre. *Cedro*.

Cédula. f. Bossí de paper escrit ô para escriptur.

Cédula. =De abòno: la que se dona per los tribunâls de hasiènda para que el recaudador se li admeta en dàta el crèdit que per élla perdona el réy. *Cédula de abono*. =De diligèncias: despâtx en qui se dona comissió á un jutge per fer alguna averiguació. *De diligèncias*.

Cefálic, ca. adj. Lo pertañent al cãp segòns los anatòmics. *Cefálico, ca*.

Cefálica. f. Una vena. *Cefálica*.

Cefalologia. f. Tractât des cãp. *Cefalologia*.

Ceféo. m. Constellació boreâl. *Cefeo*.

Céga. f. Àve. *Becada, chochaperdiz, pitorra*.

Cegây, ya. m. f. Boc ô câbra de dos ânyes. *Cegajo, ja*.

Cegây. m. Céga petita. *Chochin, na* ô *chorchin*. =Mála parâula. *Ajo*.

Cégo, ga. m. f. El qui noy veu. *Ciego, ga*. =Tornar cégo. *Cegar*.

Ceguedât. f. Privació de la vista ô de la rahó. *Ceguedad* ô *ceguera*.

Ceguèt, ta. m. f. Diminutíu de cégo. *Ceguecillo, lla, ceguezuelo, la, cieguécico, ca, illo, illa, to, ta* ô *cieguezelo, la*.

Cèl. m. La pãrt superior del mon ahónt estàn sas estréllas. =El llòc ahónt estàn uníds ab Déu los sants y los béneventurâds en la áltra vida. =La

atmósfera ô el âyre de demúnt nosáltres. *Cielo*.

=Estar en el cèl: estar á pler. *Estar en la gloria*. =Ser un cèl: Lo que se diu de un llòc molt illuminâd. *Estar hecho* ô *ser un cielo*. =Voler anar al cèl en cotxo: voler es fi y no voler es mèdis. *Querer subir al cielo sin alas* ô *sin escalera*.

Celáda. f. Pessa del antig vestít de fòrt para defènsa des cãp. *Celada*.

Celador, ra. adj. El qui zela. *Celador, ra*.

Celehèrrim, ma. sup. Molt célebre. *Celebèrrimo, ma*.

Celebració. f. El acte y effècte de celebrar. *Celebracion*.

Celebrâd, da. p. p. de celebrar. *Celebrado, da*.

Celebradíssim, ma. sup. Molt celebrâd. *Celebradísimo, ma*.

Celebrador, ra. m. f. El qui celébra. *Celebrador, ra*.

Celebrânt. p. a. El qui celébra. =*m.* El qui diu sa missa. *Celebrante*.

Celebrar. v. a. Alabar, aplaudir, etc. =Dir missa. =Cantar los divinos ofícis, etc. *Celebrar*.

Célebre. adj. Lo qui té fâma, nòm, reputació. *Célebre*.

Celebridât. f. Fâma, nòm. =Fèsta, fèstividât. *Celebridad*.

Celeridât. f. Prontitút, velocidât. *Celeridad*.

Celéste. adj. Lo pertañent al cèl. =Color de cèl. *Celeste*.

Celestiâl. adj. Lo pertañent al cèl. =Agradâble, deliciós, perfèt. *Celestial*.

Celestiâlmént. adv. Per disposició, orde ô virtút del cèl ô per inspiració divina. =Divinamént, perfectamént. *Celestialmente*.

Celestina. f. Sa roâda. *Celestina*.

Celiâca. f. Vena artèria, y cèrta malaltía. *Celiaca*.

Celibât. m. Lo estât de fadrí. *Celibato*.

Celibâto. m. Fadrí. *Celibato*.

Celidonia. f. pl. *Celidonia*.

Cella. f. La habitació de religiosos. *Celda*.

Celleta. f. Cella petita. *Celdilla, ta* ô *celula*.

Cèller. m. Llòc per botas, etc. *Bodega*.

Cèllerèt. m. Cèller petit. *Bodeguilla*.

Celsitút. f. Escellència, grandesa. =Títol lo màtèix que altesa. *Celsitud*.

Cèlta. adj. El naturâl de la Frânsa cèltica. *Celta*.

Cèltics. m. pl. Pòbles de la provincia de Èbora en Portugál. *Célticos*.

Cementèri. m. Llòc sagràd para enterrar mòrts. *Cementerio, cemeterio* ô *cimenterio*.

Cementerial. adj. Lo pertañent á cementèri. *Cementerial*.

Cena. f. El derrer sopar de Cristo en que instituí

el Sagrament de lo Altar. = Estampa qui lo representa. *Cena*.

Cenacle. m. La sala ahont Cristo señor nôstro celebrá el últim sopar. *Cendculo*.

Cendéra. f. Filáts per agafar coníys, etc. *Capillo*.

Céndrer. v. a. Passar sa farina per cedás. *Cerner*.

Cenotáfi. m. Sepulcre buyd en memôria del qui está enterrád en áltra párt. *Cenotafio*.

Cêura. f. Sa pols que quéda de qualsevòl còs cremád. = Las reliquias de algún cadáver. *Ceniza*. = Polvos para pulir es metalls. *Cendra*. = Cênra bláva: drôga para pintar. *Ceniza azul*.

Cenráda. f. Sa cêura que quéda en es cenrer. = Mescla de cênra y áygocuyta para apareyar las telas para pintarlas. *Cernada*.

Cenrer. m. Llòc para posar cênra ô ahont cáu. *Cenizero*. = Cáfion ab cêura que se pôsa á bugáda. *Cernadero*.

Cenrós, sa. adj. De color de cênra. = Lo qui té cêura. *Ceniciento, ta, cenizo, za ô cenizoso, sa*.

Cens. m. Rênda perpétua que se fâ al señor de alguns béns. *Censo*.

Censál. m. La pensió annuál. *Censo*.

Censalista. m. El qui còbra es censál. *Censalista ô censualista*. = El qui el pága. *Censatorio, ria*.

Censor. m. El qui de orde del superior eczamiua escrits y dona el parèr. = Entre los româns éra un empleyât para vigilar los costúms y abusos. = Murmurador. *Censor*.

Censura. f. Parèr sobre escrits. = Nôta, aprovació ô correcció. = Péna eglesiástica. = Murmuració. = La dignidât de censor româ. *Censura*.

Censurable. adj. Digne de censura. *Censurable*.

Censurád, da. p. p. de censurar. *Censurado, da*.

Censurador, ra. m. f. El qui censura. *Censurador, ra*.

Censurar. v. a. Fer judici de alguna còsa. = Corregir, reprobar. = Murmurar. *Censurar*.

Cént. adj. Dêu vegâdas dêu. *Ciento*. = Ántes de nôim sustantiu. *Cien, v. g.* cént dônas. *Cien mugeres*. = Á tânt per cént. *A tanto por ciento*.

Centâura. f. pl. *Centaura*. = Menor: áltra plânta ah sas fuyas semblânts á las de ruda. *Centaura menor*.

Centâuro. m. Animál fingíd mitx hómo y mitx cavall. *Centauro*.

Centâuros. m. pl. Los primers habitants de Tessália. *Centauros*.

Céutcâmas. m. Insêcto de molts câmas. *Ciento-piés*.

Centè. sup. *Centésimo, ma*.

Centèlla. f. Espira. *Centella*. = Viu côm una centèlla: viu, prònte. *Vivo como una centella ô como una cendra*.

Centèlleta. f. Espireta. *Centellica, ita*.

Centèlletjar. v. n. Espiretjar. *Cettellear*.

Centèllôta. f. Espirôta. *Costellon*.

Centena y centenar. m. El nombre collectiu de cént uuidâts. *Centena, centenar*. = Á cêtenârs: poudració de molts còsas. *A centenas ô d centenares*.

Centenâri. m. El témps de cént âñys. *Centenario*. = El qui te cént âñys. *Centenario, ria ô quinquañon, na*.

Centener. m. Bossinèt de fil ô seda qui ferma un râm paraque no se embúy. *Cuenda*. = No tenir câp ni centener: estar molt embuyâd un negoci, asunto ô no tenir orde alguna el hómo en sas séuas còsas. *Madeja sin cuenda*.

Centéno. m. Espêcie de blât. *Centeno*.

Centèssim, ma. adj. Nombre ordiuál de cént. *Centésimo, ma*.

Centèssima. f. Nombre cént vegâdas menor que el séu simple. *Centésima*.

Centidônia. f. Hérba medicínal. *Centidonia*.

Centilòqui. m. Óbra qui conté cént párts ô documénts. *Centiloquio*.

Centinèlla. f. El qui está en observació, qui espia. *Centinela*.

Centinòdia. f. pl. *Centinodia*.

Centrá. adj. Lo pertañént á céntro. *Central*.

Cêtric, ca y centricál. adj. V. *Centrá. Cêtrico, ca, central*.

Centrífugo, gâ. adj. Lo qui procura fugir del céntro. *Centrifugo, ga*.

Centrípêto, ta. adj. Lo qui procura acostarse al céntro. *Centripeto, ta*.

Céntro. m. El punt del mitx de una figura, v. g. de un círculo ô ròllo. = Lo profundo de una còsa. = Punt ahont está la fôrça del còs. = Fi, objêcte principál á que se aspira. *Centro*. = Estar en son céntro: estar una persona conténta en algún llòc, empléyo, etc. *Estar en su centro ô en su elemento*.

Centroscòpia. f. Párt de la geometría. *Centrosopia*.

Centumvir. m. Empleyât entre los româns, qui definía cêrts negòcis civils. *Centumvir*.

Centumvirât. m. La dignidât de centumvir. *Centumvirato*.

Centumplícâd. adv. Cént vegâdas áltre tânt. *Centumplificado*.

Centumplícicar. v. a. Repetir una còsa cént vegâdas. *Centumplificar*.

Céntuplo. adv. V. *Centumplícâd. Céntuplo*.

Centura. f. La estremidât de péssa de páño qui es de llâua més bâsta. *Orillo*.

Centuria. f. Espây de cént âñys. = Compañía de cént soldâts româns. *Centuria*.

Centurió. m. Capitá de una centuria. *Centurion*.
= El hómo vestid de centurió que havía en áltre témps en la samáua sánta ô la figura de aquést. *Armado*.

Ceníd, da. p. p. de cenir. *Cenido, da*.

Cenidor. m. Percinta. *Cenidor*.

Cenir. v. a. Apretar sa ciuta, cós ô vestít ab cenidor. *Cenir*.

Cenirse. v. r. Apretarse sa ciuta, etc. = Moderarse ô reduirse en so gastar. *Cenirse*.

Cep. m. Es tronc de ahónt surten sas serménts. *Cepa*. = Duas pôsts enlassádas entre las quâls se pôsan sas câmas des presos. *Cepo* ô *corma*. = El piló ahónt está euclua. *Cepo*. = Cep grôs de viña. *Cepon*.

Cep. Parâula per fer fugir es gâts. *Zape*.

Cepa. f. Orígen de alguna familia. *Cepa*.

Cequi. m. Moneda de ôr qui corre en Venécia. *Cequi*.

Cer. m. Metáll. *Acero*.

Cera. f. Matéria grôga qui quèda de bresca de mèl havéntia esprimida y trèta sa mèl. *Cera*. = Blánca y de grum. *Brumo*. = Ser de cera: blán, humíl. *Ser de cera, como cera* ô *hecho de cera*.

Cerapega. m. Unguént. *Cerapez*.

Cerca. f. El ácte y efècte de cercar. *Busca*. = Acápta para sânts. *Cüestua*. = Fer la cerca: acaptar los pôbres. *Mendigar* ô *pordiosear*. = Para sânts. *Cüestuar*.

Cercád, da. p. p. de cercar. *Buscado, da*.

Cercador, ra. m. f. El qui cerca. *Buscador, ra*. = De espâregs. *Esparaguero, ra*.

Cercania. f. Procsimidât. *Cercania*.

Cercapôus. m. Instrumént para trèurer lo caygúd dins pon, cistèrva, etc. De un gâuxo. *Garabato*. = De molts. *Rebñadera*.

Cercar. v. a. Fer diligéncias para trobar alguna còsa. *Buscar*. = Cercar espâregs. *Buscar espârragos* ô *esparragar*. = Cercar fugir los animáls de sa guárda. *Hacer punta*. = Cercar un lo que no té: correcció, atupáda, etc. *Tener gana de fiesta*. = Cercar cinc pèus de moltó: cercar bregas ô riñas. *Buscar tres piés al gato y el tiene cuatro* ô *buscar pan de trastigo*. = Cercar un conty dins un hòsc: ser difícil ô imposible trobar lo que se cerca. *Quitar cruces de un pajar*. = Cercar na María pe sa cuyna: andoyar. *Buscar la gandaya* ô *pajarear, andarse* ô *irse d pìcos pardos*. = Cercar hêrbas per medicina. *Herborizar*. = Cercar la vida acaptânt. *Buscar la madre gallega*.

Cercarse. v. r. Mâls, trabàys, etc. *Tomar el mal por sus manos*.

Cercenar. v. a. Disminuir el gâsto, familia, etc. *Cercenar*.

Cerciorád, da. p. p. de cerciorar. *Cerciorado, da*.

Cerciorar. v. a. Assegurar la veritat de una còsa. *Cerciorar*.

Cércol. m. Péssa de fust ô de sêrro en forma de círculo ab que se afiânsan sas dogas de bota, etc. *Aro, cerco* ô *fleje*. = Para rôda de carruátge. *Calce*. = Posar círcols. *Anarcar*. = A carruátge. *Calzar*.

Ceremônia. f. *Ceremonia*.

Ceremoniál. m. Llibre qui contá las ceremônias. = *adj.* Lo pertañent á ceremônias. *Ceremonial*.

Ceremonier, ra. adj. El qui fâ molts ceremônias. *Ceremoniático, ca* ô *ceremonioso, sa*.

Cerer. m. El qui fâ átxas, ciris, etc. ô el qui ven la cera obráda. *Cerero* ô *velero*.

Céres. f. Diosa qui presidèix al segar. *Céres*.

Cerfún. m. pl. *Cerafolio*.

Cerilla. f. Candela prima y molt llárga qui se aplega de diferents manêras. *Cerilla*.

Cernedor. m. El llôc ahónt se cèrn. *Cernadero*.

Cernadors. m. pl. Péssa de fust ahónt se pôsa es cedàs quând se cèrn. *Varillas*.

Cernúd, da. p. p. de cèndrer. *Cernido, da, y ant. cernudo, da*.

Cernadura. f. Lo qui quèda después de cernuda sa farina. *Cerniduras*. = El ácte y efècte de cèndre. *Cernidura*.

Cernút. m. Lo cernúd. *Cernido*.

Cèro. La desena cifra dels nombres. *Cero*.

Céro, ra. m. f. Animál. *Ciervo, va*. = De un âñy. *Cervato*. = Qui no arriba á âñy. *Cervatillo, ito*.

Ceroferer. m. El qui du cirial en funció eglesiástica. *Ceroferario*. = Hómo tuno. *Pieza*. = ¡Quin ceroferer! *Qué linda pieza!*

Ceról. m. Mescla de cera y pega de que usan es sabaters. *Cerote*. = Brutó. *Sain*.

Ceromància. f. Ârt supersticiós de endevinar ab figuras de cera. *Ceromancia*.

Cerquillo. m. Coroua de frâre. *Cerquillo*.

Cerra. f. Pel gruxúd y côm una pua que ténen alguns animáls. *Cerda*.

Cerrál. m. Altireta. *Altillo* ô *otero*. = Dins un plâ. *Loma*.

Cerralèt. m. Cerrál petit. *Altozanillo*.

Cerràller. m. Ferrer qui fâ pâñys, etc. *Cerrajero*.

Cèrro. m. Càñom ô lli pentinâd. *Cerro*.

Cerrúd, da. adj. El qui té cerras. *Cerdoso, sa*.

Cèrt, ta. adj. Assegurád, indubitâble, vertader. *Cierto, ta*.

Cèrt, ta. adj. Determinád, fisco. *Cierto, ta*. = *adv. Ciento*.

Certâmen. m. Disputa litterària. *Certamen*.

Cèrtament. *adv.* Segurament. *Ciertamente.*
Certesa. *f.* Aseguransa plena y entera. *Certeza.*
Certificació. *f.* Document ab que se asegura la veritat d'una cosa. *Certificacion.*
Certificad, *da. p. p.* de certificar. *Certificado, da.*
Certificador, *ra. m. f.* El qui certifica. *Certificador, ra.*
Certificar. *v. a.* Assegurar, donar per certa alguna cosa. *Certificar.*
Certificat. *m. V.* Certificació. *Certificado.*
Certíssim, *ma. sup.* Certísimo, *ma.*
Certíssimament. *adv. sup.* Certísimamente.
Certitut. *f. V.* Certesa. *Certidumbre.*
Cerút. *m.* Brutó eu rôba. *Grasa ô sain.* = De bresca de mël. *Ceron.* = Brutó dins oreya. *Cera de oïdo.* = Unguent. *Ceroto.*
Cervell. *m.* Pasta mòlla que té tot animal dins es cap. *Cerebro ô sesos.* = Judici, seny. *Seso.*
Cervellera. *f.* Espècie de coxinèt que se pôsa á nes front de nin paraque no se fâsse mál si cáu. *Frentero, frontero ô chichonera.*
Cervessa. *f.* Licor per beurer. *Cerveza.*
Cessació. *f.* El acte y efecte de cessar. *Cesacion.* = Á divinis: péna egleciástica per la que se suspennen los divinos oficis. *Á divinis.*
Cessad, *da. p. p.* de cessar. *Cesado, da.*
Cessant. *p. a.* de cessar. *Cesante.*
Cessar. *v. n.* Acabarse ô suspèndrerse alguna cosa. *Cesar.*
César. *m.* Nòm que se donáva als emperadors româus. = Emperador segóns los poetas. *César.*
Cessària. *adj.* Se diu de la opèració per la que se trèu un infánt del còs de sa mãre mòrta. *Cesdrea.*
Cessàrio, *ria. adj.* Pertañent á emperador. *Cesdre-o, rea.*
Cessible. *adj.* Lo qui pòt ser cedid. *Cesible.*
Cessiô. *f.* Renuncia, dimissió, abandono. *Cesion.* = Terciàna. *Cicion.*
Cessionàri, *ria. m. f.* La persona en cuyo favor se fà la renuncia. *Cesionario, ria.*
Cessolfaút. *m.* Sigue de música. *Cesolfaut.*
Cessura. *f.* La síllaba que quèda á demés de segón ô tercer pèn en el vers llatí. *Cesura.*
Cetáceo, *cea. adj.* Se diu de los péxos més gròssos del mar. *Cetáceo, cea.*
Cetra. *f.* Àrma antiga. *Cetra.*
Cétro. *m.* Vára de matèria preciosa y insignia de réys. *Cetro.* = Empuñar el cétro: alcansar un réyne. *Empuñar el cetro.*
Céuma. *f.* Figura retòrica. *Ceuma.*
Ceya. *f.* La porció de pel en forma de àrc qui està demunt els uys. = Tira de bôyra. *Ceja.* = De fàva. *Coronilla,* y si es negra, *Bigote.* = Mála cá-

re. *Ceño.* = Fer ceayas: axó es, mála càre. *Poner ceño.* = Gremarse sas ceayas: aplicarse molt al estudi. *Quemarse las cejas.* = Ceya gròssa. *Ceja carda.*
Ceyar. *v. a.* Llèvar un bossinèt de una fàva. *Decentar.*
Ceyó. *m.* Espáy de tènra entre dos grâns solca. *Almanta, amelga ô emelga.*
Ceyúd, *da. adj.* El qui té sas ceayas gròssas. *Cejijunto, ta.*

CI.

Cia. *f.* Un òs de sas cuxas. *Cia.*
Ciática. *f.* Dolor reumàtic ficad á s'òs de sa cuxa. *Cidtica.*
Cibèles. *f.* La fingida mãre de los déus fàlsos. *Cibèles.*
Cicatris. *f.* Señál qui quèda en la pèll despues de curada una llaga ô ferida. *Cicatriz.*
Cicatrisació. *f.* El acte y efecte de cicatrisar. *Cicatrizacion.*
Cicatrisad, *da. adj.* *Cicatrizado, da.*
Cicatrisant. *p. a.* Lo qui fà cicatrisar. *Cicatrizante.*
Cicatrisar. *v. a.* Fer cicatrisar, clòurer feridas ô llagas. *Cicatrizar.*
Cicatrisatfu, *va. adj.* Lo qui té virtut para cicatrisar. *Cicatrizativo, va.*
Ciceroniá, *na. adj.* El qui imita lo estil de Cicerón y el matèix estil. *Ciceroniano, na.*
Ciclada. *f.* Vestidura antiga, llàrga y redona de dòna. *Ciclada.*
Cicle. *m.* Espáy de cèrts ànys qui acabáds se tornan comensar. *Ciclo.*
Cicloide. *f.* Espècie de línea curva. *Cicloide.*
Ciclope. *m.* Un fingid gegànt qui no teúa sinó un uy al mitx des front. *Ciclope.*
Cicuta. *f. pl.* Fonoyàssa. *Cicuta.*
Ciència. *f.* Conexemént fundad sobre principis. = Doctrina. = Conexemént que se té de una cosa. *Ciencia.*
Científic, *ca. adj.* Lo pertañent á las cièncias. = El qui posseïx una ciència. *Científico, ca.*
Científicament. *adv.* Conforme á los preceptes de una ciència. *Científicamente.*
Cifra. *f.* Caràcter qui representa los nombres. = Mòdo secrèt de escriurer. = Composició de duas ô moltras llettras majúsculas enlassadas qui esprimexen un nòm abreviad ô enter. = Nombre que se emplea en llòc de punt de sòlfa. *Cifra.*
Cifrad, *da. p. p.* de cifrar. *Cifrado, da.*
Cifrar. *v. a.* Notar ô escriurer en cifras. *Cifrar.*

Cigala. *f.* Insècto molést en so cantar. *Cigarra*, *chicharra* ò *acheta*.
Cigoña. *f.* Àve. *Cigüña*.=Màquina para trèurer àygo de pou. *Cigoñal*.
Cigoñeta. *f.* Cigoña petita. *Cigüñuela*.=Poll de cigoña. *Cigoñino*.
Ciliar. *adj.* Se diu de la pàrt del uy qui sosten el cristallí. *Ciliar*.
Cilici. *m.* Fàxa texida de pels ò de fil de fèrro que se du demunt sa càrnu para mortificació. *Cilicio*.
Cilíndric, ca. *adj.* Lo qui té forma de cilindro. *Cilíndrico, ca*.
Cilindro. *m.* Sòlido, redó y de igual gruxa per tot. *Cilindro*.
Cima. *f.* Còp ò tòc. *Soba* ò *solfeo*.
Cimad, da. *p. p.* de cimar. *Sobado, da* ò *solfeado, da*.
Cimad, da. *adj.* Purificad, v. g. òli. *Depurado, da*.
Cimar. *v. a.* Atupar. *Sobar* ò *solfear*.
Cimbol. *m.* Instrument de música ab còrdas y tèclas. *Clave* ò *clavicordio*.
Cimbòri. *m.* Mitja taronga de edifici. *Cimborio* ò *cimborrio*.
Cimbra. *f.* Mitx àrc de fust para fer vòltas de pedra. *Cimbra*.
Cimbrica. *f. ant.* Vuy en dia Dinamàrca. *Cimbrica*.
Ciméra. *f.* La pàrt superior de morrió.=Figura de càp de cà, de castéll. *Cimera*.
Cimitarra. *f.* Espècie de sàbre. *Cimitarra*.
Cinabri. *m.* Licor de que usau los pintors. *Cinabrio*.
Cinaglosa. *f. pl.* *Cinaglosa* ò *viniebla*.
Cinamomo. *m.* Àbre. *Cinamomo*.
Cinc. *m.* Nombre.=Pinta de càrta de jugar. *Cinco*.
Cincmesó, na. *adj.* El nàd después de cinc mèsos de engeurad. *Cincomesino, na*.
Cincogema. *f.* Pàsco del Esperit Sànt cincuenta dias después de Pàsco. *Cincuesma*.
Cincuànta. Nombre: cinc vegadas dèu. *Cincuenta*.
Cincuantè. *adj.* La cincuenta pàrt de uu tot. *Quinguantécimo, ma*.
Cincuantena. *f.* Pròp de cincuenta. *Cincuentena*.
Cingla. *f.* Fàxa ab que se assegura sèlla, auberdà, bàst. *Cincha*.
Cinglad, da. *p. p.* de cinglar. *Cinchado, da*. =*Sobado, da*.
Cinglada. *f.* Tòc ab corretjas, etc. *Soba, solfeo, latigazo*.
Cinglar. *v. a.* Assegurar sèlla, etc. *Cinchar*. =*Atupar. Sobar, solfear*.
Cingle. *m.* De montàia. *Derrumbadero*.

Cingulo. *m.* Fàxa ò cordó de que se servexen sacerdots y àltres ministres del altar. *Cingulo*.
Cinia. *f.* Màquina para trèurer àygo. *Noria*.
Cinquè. *adj.* La quinta pàrt de un tot. *Quinto, ta*.
Cinta. *f.* La pàrt del còs ahònt se ferma per cinta, trôca, etc. *Cintura*.=Estar en cinta: estar preñada una dòna. *Estar en cinta*.
Cintura. *f. V.* Centura de pàño. *Orillo*.
Cinturó. *m.* Fàxa de pèll para dur espàsa. *Cinturon* ò *tiracuello*.=Para cefirse el còs. *Cinturon*.
Cipia. *f.* Péix. *Xibia*.
Ciprer. *m.* Àbre. *Cipres*.=Ciprers: llòc de molts de ciprers. *Cipresal*.
Ciqnia. *f.* Conducte fèt ab àrt ò sens èll per ahònt pàssa àygo. *Acequia*.
Ciquier. *m.* El qui se cuyda de ciquias. *Acequero*.
Circo. *m.* Llòc ab escalòns per lo redó, y destinad para algunas funcions públicas. *Circo*.
Circuid, da. *p. p.* de circuir. *Circuido, da*.
Circuir. *v. a.* Enrevoltar. *Circuir*.
Circuito. *m.* Espay de terrèu comprès dins una circunferència.=La matèxa circunferència. *Circuito, y ant. Circuïtu*.
Circulació. *f.* La acció de circular. *Circulacion*.
Circulad, da. *p. p.* de circular. *Circulado, da*.
Circulànt. *p. a.* de circular. *Circulante*.
Circular. *adj.* Redó. *Circular*.
Circular. *v. n.* Mòurerse en redó.=Passar per molts màns sa moneda.=Rodar la sàng. *Circular*.
Circularmént. *adv.* En redó. *Circularmente*.
Circulo. *m.* Figura geomètrica tancada per una líneya curva, y todas las pàrts de la llueya estan en igual distància del cèntro.=Figura retòrica per la qual un período acaba ab la matèxa paràula per ahònt havia comensad.=Nòm que se dona á molts de principals, ciutats, y estats qui junts fan un còs polític en Alemanià. *Circulo*.=Circulo viciós: vici en un argument ò discurs. *Circulo vicioso*.
Circumpolar. *adj.* Lo qui està al rededor dels polos. *Circumpolar*.
Circuncidàd. *p. p.* *Circuncidado* ò *circunciso*.
Circuncidar. *v. a.* Tayar uu pòc de pèll del membre viril. *Circuncidar*.
Circuncisió. *f.* El àcte y elècte de circuncidar. =La festa de la circuncisió de Jesu-Christ, qui es el dia de càp d'any. *Circuncision*.
Circunferència. *f.* La línea qui forma es ròllo ò círculo. *Circunferencia* ò *perifelia*.=La pàrt de dedíus. *Circunferencia cóncava*.=La de desô-

re. *Circunferencia convexa.*

Circunferenciàlmént. *adv.* Segóns la circunferència. *Circunferencialmente.*

Circunflècs. *adj.* Se diu de un accént qui està còm una *V* á senrevés axí (*). *Circunflejo.*

Circunlocució. *f.* Figura retòrica, y se fâ quând lo que se pôten pòcas parâulas, se diu en moltsas. *Circunlocucion.*

Circunlòqui. *m.* V. Circunlocució. = Pàrt de la conjugació del vèrb qui correspònen al futuro passàd del infinitiu. *Circunloquio.*

Circunscriptió. *f.* Lo qui termina ò limita la circunferència de los còssos. *Circunscriptcion.*

Circunscriptiu, *va.* *adj.* Lo qui termina, qui limita, qui restrèny. *Circunscriptivo, va.*

Circunspecció. *f.* Atenció, prudència. = Seriedàt, gravedàt. *Circunspeccion.*

Circunspècte, *ta.* *adj.* Prudent, sèrio, respetàble. *Circunspecto, ta.*

Circunstància. *f.* Accidént de tèmps, llòc, mòdo unid á la substància de la còsa. = Calidàt, requisit. *Circunstancia.*

Circunstanciàd, *da.* *adj.* *Circunstanciado, da.*

Circunstànt. *adj.* El qui està al rededor, el qui enrevòlta. *Circunstante.* = Circunstànts. *m. pl.* Presènts, assistènts, concurrènts. *Circunstantes.*

Circunvalació. *f.* La acció de circunvalar. *Circunvalacion.*

Circunvalàd, *da.* *p. p.* de circunvalar. *Circunvalado, da.*

Circunvalar. *v. a.* Enrevoltar, envestir. *Circunvalar.*

Circunvest, *na.* *adj.* Acostàd, contiguo. = Habitànt de un matèix llòc. *Circunvecino, na.*

Cirenàic, *ca.* *adj.* Nòm de una antiga sècta de filosòfs. *Cirenaico, ca.*

Ciréra. *f.* El fruyt de cirerer. *Cereza.* = Gninda. *Silvestre.* = De cerró. *De costal.* = Tòc. *Golpe.* = Donar ciréras: tòcs ò còps. *Dar para peras.*

Cirerál. *m.* Terréno plantàd de cirerers. *Cerezal.*

Cirerer ò cirer. *m.* Àbre. *Cerezo.* = De pastor. *Espino majuelo* ò *albar.*

Ciri. *m.* Candelà de cera al us de la Iglesia. *Cirio.* = Ciri pascuàl: ciri gròs que se beneèix al dissàpte de Pàsco. *Cirio pascual.* = Ciri peruà. *pl.* *Cirio peruano.*

Ciriál. *m.* Causalòbre àlt que duen los ceroferers. *Cirial.*

Cirinèu. *m.* El qui ajuda á àltre en algún trahây ò empleyo. *Cirineo.*

Cirugía. *f.* El àrt de curar feridas, llàgas, etc. *Cirugia.*

Cirugíá. *m.* El qui cura feridas, etc. *Cirujano.*

Cismàtic, *ca.* *adj.* El qui se sepàra del vertader càp. = El qui mōu discòrdias. *Cismático, ca.*

Cisme. *m.* Separació entre los iudividuos de algún cuèrpo. = Discòrdia. *Cisma.*

Cismontá, *na.* *adj.* Lo qui està á sa nôstra pàrt de sas montàñas. *Cismontano, na.*

Cisne. *m.* Àve gròssa acuática. = Constellació boreàl. = El poeta ò músic célebres. *Cisne.*

Cissoidál. *adj.* Pertañent á la cissòide. *Cisoidal.*

Cissòide. *f.* Cèrta líneya curva. *Cisoida.*

Cistél ò cister. *m.* La religió de san Bernát. *Cistel* ò *Cister.*

Cistèlla. *f.* Panéra. *Cesto.* = De pescador de càfia. *Costera.*

Cisteólita. *f.* Espècie de pédra qui se trôba dins espònja. *Cisteólita.*

Cistépatíc, *ca.* *adj.* Se diu en anatomía de cèrts conductes qui duen sa bílis dins es canàl hepàtic. *Cistepático, ca.*

Cisterciense. *adj.* Pertañent al orde del Cister. = *m.* Religiós Bernardo. *Cisterciense.*

Cistèrna. *f.* Llòc ahònt se pòsa aygo para bèurer y amprar. *Cisterna.*

Cisterneta. *f.* Cistèrna petita. *Cisternica, illa, ita.*

Cisura. *f.* Uberta petita fèta á qualsevòl còsa. = El xàp de sangría. *Cisura.*

Cita. *f.* Avis de dia, hòra, llòc para vèurerse una persona ab àltra. = Nòta de autoridàt, llèy, etc. *Cita.*

Citació. *f.* El àcte de citar. *Citacion.* = Citació de remàte. Notificació que se fâ al qui deu, que si no pàga dins tál tèmps, se vendrán es séus béns. *Citacion de remate.*

Citàd, *da.* *p. p.* de citar. *Citado, da.*

Citador, *ra.* *m. f.* El qui cita. *Citador, ra.*

Citar. *v. a.* Avisar señalànt dia, hòra, llòc para tractar de algún assunto. = Referir autoridàt, llèy, etc. = *cur.* Notificar á algú que el jutge el demàna. *Citar.*

Cítara. *f.* Espècie de guitèrra ab córdas de fil de fèrro y se tòca ab ploma. *Cítara.*

Cítarista. *m.* El qui tòca cítara. *Cítarista.*

Citatòri, *ria.* *adj. cur.* Pertañent á citació en justícia. *Citatorio, ria.*

Citerior. *adj.* Lo qui està á sa nôstra pàrt en contraposició de lo qui està á la àltra pàrt. *Citerior.*

Ciuró. *m. pl.* y fruyt. *Garbanzo.* = De àbre. *Boton.* ò *yema.*

Ciuronar. *m.* Terréno sembràd de ciuróns. *Garbanzal.*

Ciuronar. *v. n.* Apuntar los àbres para trèurer. *Abotonar* ò *apitonar.*

Ciudadá, na. *m. f.* El nâd en una ciutât ô habitânt en élla. *Ciudadano*, na.
Ciudadélla. *f.* Fortalesa qui domina una ciutât. *Ciudadela*.
Ciudadeta. *f.* Ciutât petita. *Ciudadita*.
Ciutât. *f.* Població grân ab majors privilègis que las vilas. = El ajuntament de élla. *Ciudad*. = Dins un vâll grân. *Almarcha*.
Civâda. *f. pl. y grâ.* *Avena*. = Terréu sembrâd de civâda. *Avenal*.
Civélla. *f.* Còsa coneguda. *Hebilla*.
Civélleta. *f.* Civélla petita. *Hebilleta*, *ica*, *ita* ô *hebilluela*.
Civélleta. *f.* Civélla gròssa. *Hebillon*, *na*, *ota*.
Civéra. *f.* Armament de fust per dur pédras y âltres còsas de una pârta á âltra. *Parihuela*.
Civic, ca. *adj.* Lo pertañent á ciutadâ. = Domèstic. *Civico*, ca.
Civil. *adj.* Lo pertañent á ciutât. = Lo oposâd á criminâl. = Polític, honést, ab cortesía. *Civil*. = Mòrt civil. *f.* Péna dilatâda de delinquént sens llévarli la vida. *Muerte civil*.
Civilidât. *f.* Urbanidât, cortesía, política. *Civilidad*.
Civilisació. *f.* La acció de civilisar. *Civilizacion*.
Civilisâd, da. *p. p.* de civilisar. *Civilizado*, da.
Civilisar. *v. a.* Fer sociâble. = Fer civil un assunto criminâl. *Civilizar*.
Civilment. *adv.* Ab civilidât. = Conforme al dret civil. *Civilmente*.
Civisme. *m.* Patriotisme. *Civismo*.

CL.

Clamâd, da. *p. p.* de clamar. *Clamado*, da.
Clamador, ra. *m. f.* El qui clâma. *Clamador*, ra.
Clamar. *v. n.* Donar veus llastimosas. = Queixarse. = Demanar, tenir necesidât, v. g. sa tèrra de âygo. *Clamar*.
Clâmide. *f.* Espècie de câpa dels antigs. *Clâmide*.
Clamor. *m.* Crit llastimós. *Clamor*.
Clamorós, sa. *adj.* Llastimós. *Clamoroso*, sa.
Claudestí, na. *adj.* Ocúlt, secrèt. *Clandestino*, na.
Clandestinament. *adv.* Ocultament. *Clandestinemente*.
Clâpa. *f.* Mârca en sa pell ô pels de animâl. *Mancha*.
Clapâd, da. *adj.* Lo qui té clâpas. *Manchado*, da.
Claper. *m.* Munt de pédras. *Monton* ô *majano*.
Clar, ra. *adj.* Lo que té claredât. = Pur, desemherassâd. = Trasparent, no espès. = Evidént, manifest. *Claro*, ra. = Rôba, reym, sembrât. *Claro* ô *ralo*.
Clar. *m.* En el cêl estânt emboyrâd. *Clara*. = En garriga, pinar, etc. *Calva*. = Clar y llampânt.

Claro y liso. = Clar y oscur. *Claro y obscuro*. = Clar côm s'âygo: evident. *Claro como el agua* ô *como el sol*. = Côm més amîgs més clars. *Mientras mas amigos mas claros*. = Anèm clars: en sinceridât. *Vamos claros*. = Á las clâras: evidentment. *À las claras*.
Clar. *m.* Distância qui média entre la narració ô escrit. = La porció de llum que péga á pintura. = Espây buyd quey há en una processó, entre trôpa, sembrât, etc. *Claro*.
Clârabôya. *f.* Finestra redona ô ovâda y sense pôrtas. *Claraboya*.
Clâramént. *adv.* Evidentment, distintament, ab un môdo intelligible. *Claramente*.
Claredât. *f.* Efècte que câusa sa llum. = Môdo de esplicarse sense confusió. = Un dels quâtre dôts del còs gloriós. *Claridad*. = La amârga y desagradâble ab que se pârla á un. *Indirecta del padre Còbos*.
Clarèt, ta. *adj.* Pòc clar. *Clarito*, ta. = Vi. *Clarete*.
Claretjar. *v. n.* Comensar á ser de dia. = Ser pòc pitjâda sa rôba. *Clarear* ô *clarecer*. = Reym, sembrât. *Ralear*.
Clarí. *m.* Instrument músic de buf. *Clarín*.
Claricia. *f.* Rahó de una còsa. *Razon*. = Sâber ô no sâber donar claricia de alguna còsa. *Saber ó no saber dar razon de...*
Claridât. *f.* V. Claredât. *Claridad*.
Clarificació. *f.* El âcte y efècte de clarificar. *Clarificacion*.
Clarificâd, da. *p. p.* de clarificar. *Clarificado*, da.
Clarificador, ra. *m. f.* El qui clarifica. *Clarificador*, ra.
Clarificar. *v. a.* Aclarir alguna còsa. = Posar clar y llimpio. = Illuminar. *Clarificar*.
Clarificatíu, va. *adj.* Lo qui té virtút para clarificar. *Clarificativo*, va.
Clarínâd, da. *adj.* Animâl qui en escút de ârmas du campanilla ô picaròl. *Clarinado*, da.
Clariner. *m.* El qui tòca clarí. *Clarinero*.
Clarínète. *m.* Instrument músic de buf. = El qui el tòca. *Clarinete*.
Clarió. *m.* Pâsta para pintar. *Clarion*.
Clarissa. *f.* Mòuja de santa Clâra. *Clarisa*.
Claríssim, ma. *sup.* *Clarísimo*, ma.
Claríssimament. *adv. sup.* Ab molta claredât. *Clarísimamente*.
Claror. *m.* ô *f.* Llum, claredât. *Resplendor*, *claridad* y *ant. claror*. = La que reb un quârto de âltre. *Luz de luz*.
Clarura. *f.* V. Clar. *m.*
Clâsse. *f.* Orde, nombre de personas de la matèxa calidât, ofici y de còsas de la matèxa espècie.

Clase. = Passètx. *Asueto.*
Clàssic, ca. *adj.* Principal, grân, notâble. *Cldsi-co*, ca.
Classificació. *f.* La acció de classificar. *Clasificación.*
Classificad, da. *p. p.* de classificar. *Clasificado*, da.
Classificador, ra. *m. f.* El qui classifica. *Clasificador*, ra.
Classificar. *v. a.* Distribuir en clâsses. *Clasificar.*
Clâsta. *f.* Espècie de clâustro á la entrâda de possessió ò hostâl. *Soportal ò patio.*
Clâu. *m.* Bossinèt de fèrro prim en disminució ab cabôta y punta. = Dolor, cuydâdo grân. = Tumor en bistia. *Clavo*. = Eu sa cabôta deurâda. *Bollon.*
Clâu. *f.* Pédra qui clôu un ârc, una vòlta. *Clave ò cierne*. = Para notar la antonació en la sôlfa. *Clave*. = Para tancar y obrir. *Llave*. = De canó. *Llave hembra*. = De lloba. *Llave loba ò macho*. = Fâlsa. *Llave falsa*: *gauxèt*. *Ganzua.*
Clâu. *m.* Una dent de sa hôca. *Colmillo.*
Clauer. *m.* Rést ahónt estân enfilâdas molts clâus. *Clavero.*
Clauéra. *f.* Mòllo para fer cabôtas á clâus. *Clavera.*
Clanèt. *m.* Clâu petit. *Clavillo*, *ito.*
Clâustra. *f. ant.* V. Clâustro. *Claustra.*
Claustrâl. *adj.* Cêrt religiós. *Claustral.*
Clâustro. *m.* Péssa descubêrta en convént ò iglesia. = Junta de catedràtics. = El ventre de dôna. *Claustro.*
Clâusula. *f.* El período qui té perfèt sentit. = Câda disposició en testamént ò en fundació. *Clâusula.*
Clausulâd, da. *p. p.* de clausular. *Clausulado*, da.
Clausular. *v. a.* Acabar el período ò la rahó. *Clausular.*
Clausolât. *m.* Oració brêu. *Clausulado.*
Clausura. *f.* Recinto interior de convént. = La obligació de no surtir del convént los religiosos y majormént las religiosas. *Clausura.*
Clâva. *f.* Garrôt ab punxas á un câp. *Clava.*
Clavâd, da. *p. p.* de clavar. *Clavado*, da.
Clavâda. *f.* Mossegâda. *Dentellada ò tarascada*. = Ab sos clâus de sa boca. *Colmillada ò colmillazo*. Á clavâdas. *A dentelladas.*
Clavaguéra. *f.* Para surtir ò anarsèn âygo. *Claviera ò tajera*. = De rentador. *Atargea*. = De llóc tancâd. *Boquera.*
Clavar. *v. a.* Aficar clâus para assegurar una còsa. = Enganar, sfligir. = Ficsar la vista. *Clavar*. = En disputa. *Chafar*. = Sas dénts. *Clavar los dientes ò adentellar.*
Clavar-se. *v. n.* Espina, guya, etc. *Clavar-se.*
Clavar-se. *v. r.* Menjar. *Clavar ò clavar-se.*

Clavâri. *m.* Depositâri. *Clavero.*
Clavassó. *m.* Agregât de clâus. *Clavazon.*
Clavèll. *m.* Flôr olorosa. *Clavel*. = Grôs. *Clavellon*. = Color de càrn ò mèl y brossât. *Clavel carne de doncella*. = Morâd. *Clavel borracho*. = Pigârd. *Clavel disciplinado.*
Clavèll. *m.* Espicia. *Clavo*. = Péix. *Pastinaca.*
Clavèller. *m. pl.* *Clavel*. = Silvéstre. *Garofilea ò botanica*. = Âbre qui fâ es clavèll espicia. *Girofle*.
Clavèllina. *f.* Clavèller qui fâ es clavèlls de pôcas fuyas. *Clavellina.*
Clavéque. *f.* Pédra preciosa. *Claveque.*
Clavia. *f.* Bossinèt de fust, fèrro: etc. ahónt estân afiansâdas sas còrdas de instrument músic. *Clavija*. = La qui servèix de clâu. *Clavija ò tarugo*. = De arâda. *Labija*. = Paraque no surta rôda, etc. *Pezionera*. = De fust ab que clâvan sas pôsts de bârco de pârt defôre. *Cabilla.*
Clec, *clec*. *m.* Renôu que fâ bôtil, flâsco, etc. quând los buydan. *Clu*, *clu*.
Clemència. *f.* Humanidât, piedât, misericòrdia. *Clemencia.*
Clemént. *adj.* El qui té clemència. *Clemente.*
Cleméntmént. *adv.* Ab clemència. *Clementemente.*
Clementina. *f.* Câda una de las decretâls del Pâpa Climént V. *Clementina*. = Clementinas. Collecció de las decretâls de Climént V. publicâda per el Pâpa Juân XXII. *Clementinas.*
Clementíssim, ma. *sup.* *Clementisimo*, ma.
Clementíssimamént. *adv. sup.* *Clementisimamente.*
Cleuxa. *f.* Compostura de cabèys. *Crencha.*
Clepsidre. *m.* Espècie de rellòtge dels antígs. *Clepsidra.*
Clerecia. *f.* El orde eglesiàstic, el cuérpo de los eglesiàstics. *Clerecia.*
Clergue. *m.* Eglesiàstic secular. *Clérigo.*
Clericâl. *adj.* Pertañént á eglesiàstic. *Clerical.*
Clericâlmént. *adv.* Côm correspôn al estât eglesiàstic. *Clericalmente.*
Clêro. *m.* El conjúnt de eglesiàstics seculars y regulars. *Clero.*
Clieút. *m.* El qui estâ bâix del ampâro ò protecció de âltre. *Cliente ò clientulo.*
Clientéla. *f.* Ampâro, protecció. *Clientela.*
Clima. *m.* Espây de tèrra entre dos círculos paralêlos al ecuador. = Líneya qui denôta en el globo la divisió de climas. = País, terréno, considerâds en quând á son temperemént. *Clima.*
Climatâd, da. *p. p.* de climatar. *Climatado*, da.
Climatar. *v. a.* Fer que las plântas forestêras se crien en el país ahónt un habita. *Climatar.*
Climatarse. *v. r.* Acostumarse á un clima. *Climatarse.*
Climatêric, ca. *adj.* Se diu de câda âny setè de la

vida humana. = Malsá, perillós, parlant del temps. *Climatérico, ca.* = Estar climatèric: de mal humor. *Estar climatérico.*

Climàtic, ca. adj. Inconstànt, variàble. *Climdtico, ca.*

Clínic, ca. adj. Axò se diu dels qui reben el baptisme á la hõra de la mòrt y de los mètgés qui visitan los malalts qui sãn lilit. *Clinico, ca.*

Clínica, f. Medicina clínica *Clinica.*

Clio, f. La mussa qui presidèix á la història. *Clio.*

Clisa, f. Esperit que se trèu per destillació del antimõui, del nitro y des sofra tot mesclád. *Clisa.*

Clistel y clister, m. Serviçial. *Clistel ò clister.*

Clítoris, m. El pupís de naturalesa de dòna. *Clítoris.*

Clivós, sa. adj. Ròst, segòns los poetas. *Clivoso, sa.*

Clòc, clòc, m. Lo que fân sas galinas. *Clo, clo.*

Cloenda, f. Acabament. *Conclusion.*

Cloquejar, v. a. Fer clòc clòc sas galinas. *Clocar ò cloquear.*

Clòs, m. Tànca, càmp tencád de parèt. *Cercado ò cerrado.*

Clòs, sa. adj. Ròba bèn pitjàda quând fouc texida. *Tupido, da.* = Metáll. *Macizo, za.*

Clòsca, f. Ós de càp. *Casco.* = Escòrxa de àbre. *Cáscara ò corteza.* = Conxa de tortuga, llegosta, etc. *Concha ò carapato.* = De cipia. *Xibion.* = De òu. *Cáscara.* = La que déxa un poll quând néix del òu. *Cascaron.*

Clòt, m. Concavidat ò forât gròs que quèda después de trèta sa tèrra. *Hoyo.* = De ahónt sa trèu argila, tèrra de gerrer. *Mina.* = Á rân de sòca de àbre per regarlo. *Escava ò socava.* = Clòt de arena: el qui beu molt de licor, vi, etc. *Colodra, odre, zaque.* = Bèurer còm un clòt de arena: bèurer molt. *Beber como una colodra, como un odre ò como un zaque.* = Fer clòts. *Ahoyar.*

Clotell, m. La pàrt posterior del càp. *Colodrillo, tozuelo ò pescuezo.*

Clotellada, f. Tòc al clotell. *Pescozada ò pescozon.*

Clotèt, m. Clòt petít. = El que fân los allòts para jugar. *Holuelo.* = El de gargamèlla. *Ollica.* = Para sembrar llevors. *Golpe.*

Clòurer, v. a. Tancar. *Cerrar.* = Acabar. *Concluir ò rematar.* = Acabar de trèurer sas dénts el bestiar. *Cerrar.* = Sas pòrtas. *Ajustar.*

Cloveya, f. La pàrt dura qui cubrèix es bessó. *Cáscara ò corteza.* = La qui cubrèix molts de bessóns, v. g. la de fàva tènra. *Vaina.*

Cloveyas, f. pl. v. g. las de mellas trencádas que se créman. *Mondaduras de...*

CO.

Co, f. Plánta de la Xina. *Co.*

Coa, f. V. Coua. *Cola.*

Coacció, f. Fòrsa, violència. *Coaccion.*

Coactiu, va. adj. Lo qui té fòrsa para obligar. *Coactivo, va.*

Coacusád, da. adj. Acusád ab àltre. *Coacusado, da.*

Coadjutor, ra. m. f. El qui ajuda á àltre en las funcions. = Prelád adjunt á un bisbe y senialád per son sucesor. = El qui tenia una prebènda sense rènda fins que fos mòrt el propietári. *Coadjutor, ra.*

Coadjutoria, f. El empleyo de coadjutor. *Coadjutoria.*

Coadministrador, m. El qui govèrna un bisbat ab los poders del bisbe propietári. *Coadministrador.*

Coadunació, f. La acció de coadunar. *Coadunacion.*

Coadunád, da. p. p. de coadunar. *Coadunado, da.*

Coadunar, v. a. Juntar, unir, mesclar. *Coadunar.*

Coagulació, f. El efècte de coagular. *Coagulacion.*

Coagulád, da. p. p. de coagular. *Coagulado, da.*

Coagulánt, p. a. *Coagulante.*

Coagular, v. a. Espessir, fer espès. *Coagular.*

Coágulo, m. Grum de sàng apresat, segòns los mètgés. *Codgulo.*

Coajudád, da. p. p. de coajudar. *Coadyudado, da.*

Coajudador, ra. m. f. El qui ajuda á àltre en alguna còsa. *Coadyudador, ra.*

Coajudánt, p. a. de coajudar. *Coadyuvante.*

Coajudar, v. a. Ayudar. *Coadyuvar.*

Coapòstol, m. Apòstol ab un àltre. *Coapòstol.*

Coarrendador, m. El qui juntament ab àltre arrènda ò llòga una còsa. *Coarrendador.*

Coartació, f. cur. Obligació que té de ordenarse el qui té bènèfici qui lo demàna. *Coartacion.*

Coartád, da. p. p. de coartar. *Courtado, da.*

Coartar, v. a. Precisar, limitar, restrèñer. *Coartar.*

Coàti, m. Quadrúpedo de Amèrica. *Coati.*

Coatíl, m. Arbusto de la nòva Espàña. *Coatíl.*

Cobárd, da. adj. El qui no té valor. = Malfener, tímido, pererós. *Cobarde.*

Cobardía, f. Fálta de ànimo y valor. = Poltronería, timidès. *Cobardia.*

Cobla, f. Cansó. *Copla.* = Fer coblas. *Echar coplas.* = Á algú. *A alguno.*

Coble, m. Corretja para encoblar càns. *Trailla.*

Cobrád, da. p. p. de cobrar. *Cobrado, da.*

Cobrador, ra. m. f. El qui còbra. *Cobrador, ra.*
 = El músic qui còbra per tots. *Festero.*
Cobrador, ra. adj. Lo que se hà de cobrar ò es fàcil de cobrar. *Cobrahero, ra.*
Cobrànsa. f. Eczacció ò recollecció de caudál ò àltras còsas que se estàn devént. *Cobranza.*
Cobrar. v. a. Rèbrer lo degúd. = Recobrar lo perdú. *Cobrar.* = Cobrar judici, sefny. *Ajuiciar ò asesar.* = Cobrar ànimo, aliénto, valor, fòrsas, etc. *Cobrar dnimo, aliento, etc.* = Cobrar còr: ànimo. *Cobrar corazon.* = Cobrar tèrra un malàlt: anar per hò. *Alear ò ir aleando:* á pòc á pòc. *Ir arrimando.* = Cobrar: tornar en sí de desmây, mál de còr, etc. *Cobrar ò cobrarse.*
Còbrilàuc. m. Tapéte. *Poyal.* = Tovâyas per tapar es pâ. *Masera.*
Còbricàlis. m. Taveyoleta para tapar es cális. *Paño de cáliz ò palia.*
Còbricèl. m. Las cortinas, etc. de llit. *Cielo de cama.*
Còbrillit. m. Cubertó para tapar es llit. *Cubierta de cama.*
Còbro. m. V. Cobrànsa. = Ampáro, llòc de seguretât. *Cobro.* = Posarse á còbro: ampararse de algún llòc. *Ponerse á cobro.*
Cobrombo. m. pl. Y el séu fruyt hò á menjar. *Pepino.* = Pl. y el séu fruyt no hò á menjar. *Cohombrello ò cohombro.*
Còc. m. Cuyner. *Cocinero.*
Còc, còc. m. Cànt del còrp. *Cra, cra.*
Coc. m. Pàsta per bescúyt. *Bollo.* = De hòstia. *Pan.*
Coca. f. Còsa coneguda. *Torta.* = Bàmba. *Cocabamba.* = Cuyta as caliu. *Hallulla.* = De cera. *Marqueta ò pan de cera.* = De hérbas per medicina. *Emplasto.* = Ab mèl. *Almori ò almuri.* = Fer una coca de alguna còsa: esclafarla. *Aplatar.* = Ferse una coca: esclafarse una còsa. *Harcerse una tortilla.*
Cocarròy. m. Espècie de panáda: però ab hérbas, pânsas, etc. *Pastel de yerbas.*
Còci. m. Cociòl molt gròs y ahónt se pòsa la ròba de bogáda, etc. *Cocio ò tinajon.* = De verdúcs. *Coladero.*
Coco. m. Àbre y fruyt. *Coco.*
Cocó. m. Clotèt ab àygo de pluja ò bnyd. *Poza.*
Cocodrillo. m. Animál ausibio y cruèl. *Cocodrilo.* = Llâgrinas de cocodrillo: fingidas de hòmo. *Lâgrimas de cocodrilo.*
Cocouer, ra. m. f. El qui cerca òus, brossâts, etc. *Recovero, ra.*
Cocuyáda. f. Aucèll. *Cogujada.*
Codál. m. Péssa del colzo de vestít de fòrt. *Codal.*
Codèrn. m. Llibre de pòcas fuyas. *Cuaderno.*

Codicia. f. Grán destít de alguna còsa. = Apetit desordenád de riquesas. *Codicia.*
Codiciable. adj. Lo qui es digne de ser codiciád. *Codiciable.*
Codiciád, da. p. p. de codiciar. *Codiciado, da.*
Codiciador, ra. m. f. El qui codicia. *Codiciador, ra.*
Codiciar. v. a. Desitjar ab ànsia alguna còsa y desordenádamént riquesas. *Codiciar.*
Codicil. m. Afagidura á testamént. *Codicilo.*
Codiciós, sa. adj. El qui té codicia. *Codicioso, sa.*
Codiciosamént. adv. Ab codicia. *Codiciosamente.*
Codiciosèt, ta. adj. Un pòc codiciosos. *Codiciosito, ta.*
Codiciosíssim, ma. sup. Molt codiciós. *Codiosísimo, ma.*
Còdig. m. Collecció de lléys, estatúts, etc. *Código.*
Còdol. m. Pédra ò màc gròs. *Canto.*
Codóñy. m. El fruyt de codoñier. *Membrillo.*
Codoñât. m. Confitura de codóñy. *Carne de membrillo.*
Codoñier. m. Àbre. *Membrillero ò membrillo.*
Codoñéra. f. V. codoñier. *Membrillero ò membrillo.*
Codornillo. m. Cinc fuyes de paper junts. *Cuadernillo.*
Codrillo. m. Espècie de brodat en càlsa. *Cuadrado.*
Coecuál. adj. Se servèix de aquèst térme para expressar la perfècta igualdât de las tres personas divinas. *Coecual.*
Coeczistència. f. La eczistència de una còsa al matèix témps que la de àltra. *Coexistencia ò coexistencia.*
Coeczistént. adj. El qui eczistèix en un matèix témps que àltre. *Coexistente ò coeczistente.*
Coeczistir. v. n. Eczistir en un matèix témps que un àltre. *Coexistir ò coeczistir.*
Coeficiént. m. Multiplicador de una cantidât algebràica ò el nombre que se pòsa devànt élla. *Coeficiente.*
Coerciò. f. La acció ab que se impedèix un de obrar còntre la séua obligació. *Coercion.*
Coercitiu, va. adj. Lo qui enclòu el dret de coerció. *Coercitivo, va.*
Coetàneo, nea. adj. Lo qui eczistèix en un matèix témps. *Coetdneo, nea.*
Coetèrn, na. adj. Iguàlmént etèrn. *Coeterno, na.*
Còfa. f. La pàrt de capèll ahónt entra el càp. *Copa.*
Còfia. f. Cubertura ab randa para el càp de dòna. *Cofia.*
Cofieta. f. Còfia petita. *Cofiezuela.*
Coguació. f. Parentèsc. *Cognacion.*

Cognad, da. *adj.* Parént per pàrt de famélla.
Cognado, da.
Cognició. *f.* Conexemént. *Cognicion*.
Cogula ò **cugula**. *f.* Hérba. *Avena loca* ò *silvestre*.
Cogulla. *f.* Vestít de còr de algúns religiosos. *Cogulla*.
Cohabitació. *f.* El ácte y efècte de cohabitar. *Cohabitacion*.
Cohabitador, ra. *m. f.* El qui cohabita. *Cohabitador*, ra.
Cohabitar. *v. n.* Viurer junts, còm marít y müller. *Cohabitar*.
Coherència. *f.* Connexió, unió ò relació de una còsa á áltra. *Coherencia*.
Coherént. *adj.* Conforme. *Coherente*.
Coherèu, va. *adj.* Herèu ab áltre. *Coheredero*, ra.
Cohèt. *m.* Canó atacad de pólvora. *Cohete*.=Volador. *Volador*.=Embriág. *Buscapies*.
Coheter. *m.* El qui fá cohèts. *Cohetero*.
Cohonestad, da. *p. p.* de cohonestar. *Cohonestado*, da.
Cohonestar. *v. a.* Fer parèxer bôna á una còsa. *Cohonestar*.
Cohorte. *f.* Cuérpo de infantería entre los románs. *Cohorte*.
Coincidència. *f.* La acció de coincidir. *Coincidencia*.
Coincident. *p. a.* de coincidir. *Coincidente*.
Coincidir. *v. n.* Convenir una còsa ab áltra. *Coincidir*.
Coindicants. *m. pl.* Síntomas qui concórren ab señáls particulars á indicar una malaltía. *Coindicantes*.
Coitja. *f.* El ácte y efècte de picar una còsa á un. *Escozor* ò *picazon*.=Donar coitja. *Escozer*.
Cóito. *m.* El ajuntamént de máscle y famélla para la generació. *Cóito*.
Cól. *f. pl.* hén coneguda. *Col*.=Bajana. *Col de asa de cadntaro*.=Borratruxona. *Lombarda*.=De cabdél. *Col repolluda*.=Còlflôri. *Coliflor*.=Còl reülla. *Col rizada*.=Remenar sas còls: tornar á móurer brega, riña, etc. *Menear el ajo* ò *el caldo*.
Colad, da. *p. p.* de colar. *Colado*, da.
Colada. *adj.* Liét apresada. *Cuajada*.
Colador. *m.* Cedassèt para colar. *Coladera*.=Cedás, paner, pedás, etc. *Coladero*.
Colar. *v. a.* Passar per cedás pedás, etc. *Colar*.
Coláu. *m.* Abreviadura de Nicoláu. *Coldás*.
Colcad, da. *p. p.* de colcar. *Cabalgado*, da.
Colcada. *f.* Simple passèt x colcant. *Cabalgada*.
 =Passèt x de vários á caváll. *Cabalgata*.

Colcador, ra. *m. f.* El qui cùalca. *Cabalgador*, ra.
Colcador. *m.* Pedris para posàrse demúnt bistia. *Montador*, *montadero* ò *apeador*.
Colcadura. *f.* Bistia para colcar. *Cabalgadura*.
Colcar. *v. n.* Anar demúnt bistia, càrrro, etc. *Cabargar*.=Á sas áncas. *Ir d las ancas*.=Axcacád. *Á horcajadas*.=De dôna. *Á mugeriegas*.
 =Ab sas câmas totas á una pàrt. *Á asentadillas*.=Á dôs: sense ensellamént. *En pelo*.=Colcar á un: fer de éll lo que se vòl. *Hacer de él cera y pabito*.=Colcar enréra: teuir pòc concèrt. *Estar d la estaca*.
Coléud, da. *adj.* Se dia de fèsta de gordar. *Colendo*, da.
Còlera. *f.* Un dels quàtre humors des còs.=Ira, furor, enfádo. *Còlera*.
Còlera-môrbo. *m.* Malaltía epidèmica. *Còlera-morbo*.
Colèric, ca. *adj.* El qui fàcilmént se irrita. *Colérico*, ca.
Colga. *f.* La pàrt superior de calsons. *Jareta* ò *pretina*.=La acció de colgarse. *Acostamiento*.
Colgád, da. *p. p.* de colgar ò colgarse. *Acostado*, da.
Colgador, ra. *m. f.* El qui colga. *Acostador*, ra.
Colgadora. (Sa). Beguda de vi ántes de colgarse. *Colchon de vino*.
Colgar. *v. a.* Posar á algú dins es llit. *Acostar*.
 Es fòc: taparlo. *Cubrir el fuego*.=Sas plântas paraque tornen blâncas. *Aporcar*.
Colgarse. *v. r.* Posarse dins es llit. *Acostarse*.=Ab sas galinas: dejörn ò molt prést. *Acostarse con las gallinas*.
Còlic. *m.* Dolor en el vèntre. *Cólico*.
Còlica ò **còliga**. *f.* Dolor fòrt en el vèntre. *Cólica*.
Coliri. *m.* Aygo compòsta.=Flucsió en ets uys. *Colirio*.
Colisséo. *m.* Càsa de comèdias. *Coliseo*.
Collació. *f.* Conferència.=Un pòc de menjar al vèspre en dia de dijuni.=De bènèfici. *Colacion*.
Coliád, da. *p. p.* de collar. *Colado*, da.
Collar. *v. a.* Conferir bènèfics eglesiástics. *Colar*.
Collecció. *f.* Aplèg de molts còsas. *Colleccion*.
Collècta. *f.* Repartimént de contribució.=Tota oració de sa missa. *Colecta*.
Collectació. *f.* Aplèg. *Colectacion*.
Collectád, da. *p. p.* de collectar. *Coletado*, da.
Collectar. *v. a.* Aplegar, cobrar. *Coletar*.
Collectiu, va. *adj.* Nòm singular qui significa multitút, v. g. pòble per los habitánts. *Collectivo*, va.
Collector. *m.* El qui replega ò còbra. *Colector*.
 De espòlits: el qui se cuyda dels béus que déxan ets bishes. *De espolios*.
Collecturía. *f.* Ofici de replegar algunas réndas.

==La oficina ahónt se reben.==El empleyo de collector. *Colecturia*.
 Colléga. *m.* Compañero en collégi ô comunidát. *Cólega*.
 Collégi. *m.* Casa destináda para enseñansa.==Cêrt cuérpo de personas. *Colegio*.
 Collegiál, *la. m. f.* El qui té plássa en collégi. *Collegial, la.*==De pága. *Pensionista*.
 Collegiáta. *f.* Iglesia ab canóngees sense bisbes. *Collegiata*.
 Collegiatura. *f.* La plássa de collegiál. *Colegiatura*.
 Collegid, *da. p. p.* de collegir. *Colegido, da.*
 Collegir. *v. a.* Inferir una cósá de áltra. *Colegir*.
 Colligació. *f.* Unió de unas personas ab áltras. *Colligacion*.
 Colligád, *da. p. p.* de colligarse. *Coligado, da.*
 Colligarse. *v. r.* Unirse ab áltras. *Coligarse*.
 Collocació. *f.* El ácte de collocar. *Colocacion*.
 Collocád, *da. p. p.* de collocar. *Colocado, da.*
 Collocar. *v. a.* Posar una cósá en son llóc.==Acomodar en empleyo, estát, cása, etc. *Colocar*.
 Collôgi. *m.* Conversació. *Coloquio*.
 Colmád, *da. p. p.* de colmar. *Colmado, da.*
 Colmar. *v. a.* Premiar ab abundância. *Colmar*.
 Colóm, *ma. m. f.* Áve coneguda. *Palomo, ma.*
 ==Sauvátge. *Palomo zurita ô campestre*.
 Coloma. *f.* Nôm prôpi de dôna. *Columba*.
 Colomer. *m.* Llóc destinád para colóms. *Palomar*.
 si es gráu y fôre de cása, y si es petit y en cása. *Palomera*.
 Colomí. *m.* Colóm jove. *Pichon*.==Sauvátge. *Palomino*.
 Colomista. *m.* El qui té colóms. *Palomero*.
 Colón. *m.* La párt principál de la oració gramaticál.==Un budéll. *Colon*.
 Colônia. *f.* Població. *Colonia*.
 Coloniál. *adj.* Pertañent á colônia. *Colonial*.
 Colono. *m.* Habitánt de una colônia. *Colono*.
 Color. *m.* Modificació de los ráyos del sól.==Pre-têsto, apariência. *Color*.==Bláu. *Azul*.==De cên-ra. *Ceniciento*.==De fôc. *De fuego*.==De cêl. *Azul celeste ô cerúleo*.==Báix. *Quebrado ô quebradizo*.==Fosc. *Hosco*.==Gelád. *Rucio*.==De còu-rer. *De cobre*.==De oliva. *Aceitunado*.==De pân-sa. *Acabellado*.==De pâya. *Pajizo*.==Rôig. *Rojo*.
 ==Ros. *Rubio*.==De rôsa. *Rosado*.==De tarôuja. *Naranjado*.==Trencád. *Quebrado*.==De sa càre: empagaimént. *Bochorno, sofama*.==Colors: los quátte de sas cârtas de jugar. *Manjares*.==Fer venir es colors á sa càre á un: ferlo empagair. *Sonrosear ô sofamar*.==Mudar de color un. *Un color se le iba y otro le venja*.==L'èndrer co-

lor: comensar á madurar fruyta, blát, etc. *Tomar color*.
 Coloració. *f.* La acció de donar color á tela que se pinta. *Coloracion*.
 Colorád, *da. p. p.* de colorar. *Colorado, da.*
 Coloránt. *p. a.* de colorar. El qui dona ô tify de color. *Colorante*.
 Colorar. *v. a.* Donar ô tefir de color. *Colorar*.
 Coloratíu, *va. adj.* Lo qui dona color. *Colorativo, va.*
 Colorid, *da. p. p.* de colorir. *Colorido, da.*
 Colorir. *v. a.* Empleyar es color pintánt. *Colorir*.
 Colorista. *m.* El pintor qui entén bé los colors. *Colorista*.
 Colorit. *m.* La mescla que resulta de vários colors. *Colorido*.
 Colossál. *adj.* De una altura estremáda. *Colosal*.
 Colossense. *adj.* De Rôdas. *Colosense*.
 Colosso. *m.* Estátua de estremáda altària. *Coloso*.
 Colpa. *f.* Preparació para trabayar pláta y áltras metáls. *Colpa*.
 Colrád, *da. p. p.* de colrar. *Corlado, da.*
 Colradura. *f.* Espêcie de vernís qui aplicád demúnt una cósá li dona un color de ôr. *Corladura*.
 Colrar. *v. a.* Daurar ab colradura. *Colrar ô colrear*.
 Coltéll. *m. ant.* *Espada*.==Plánta. *Gladiolo*.
 Columna. *f.* Pilar redó, quadrád, etc. qui sostén ô adorna altar, edifici, etc.==Divisió de una pá-gina de escript de dált á báix en párts.==Porció de soldáts. *Columna*.==Més ámple de dált que de báix. *Columna abalaustrada*.==Quadráda ô ática. *Columna dtica ô cuadrada*.==Á môdo de redólta. *Columna salomónica*.==Corintia, dôrica, jônica, toscána. *Columna corintia, dôrica, jônica, toscana*.==Ahónt se pôsa es cáp de algú sentenciád. *Picota*.
 Columna. *f.* La persona qui ampára y sostén á áltra. *Columna*.
 Columnári, *ria. adj.* Se diu de la moneda de plá-ta féta á las Indias ab duas columnas y los mots llatíns: *Non plus ultra*. *Columnario, ria*.
 Columnáta. *f.* Tira de columnas. *Columnata*.
 Columneta. *f.* Columna menuda. *Columnica, illa, ita*.
 Coluro. *m.* Círculo qui táya el equador. *Coluro*.
 Colussió. *f. cur.* Intelligência secreta entre algunas párts ab perjúy y dáñy de tercer. *Colusion*.
 Colussôri, *ria. adj.* Lo qui se fá per colussió. *Colusorio, ria*.
 Colzáda. *f.* Mida desde es colzo fins als câps des dits. *Codo*.==Ángulo, vólta, reconáda. *Recodo*.
 Tôc ab so colzo. *Codazo*.==Pégar colzáda á un

para avisarlo. *Darle de codo.*

Colzo. m. La part exterior des brás en el llòc ahónt se doblega. *Codo.*—Posar es colzo demúnt un malalt: lo que se diu per hèrba del qui ajuda á hé morir ô li assistèix. *Apretar ô hincar el codo.*

Còll. m. La part del còs entre càp y espàllas. *Cuello.*—De botèlla, bòtil, etc. *Cuello ô gollete.*—De sa bufeta. *Uretera.*—De camia, càmis y de qualsevòl còsa per ahónt se pàssa es càp. *Cuello ô cabexon:* y si es redó de tot. *Gollete.*—Montañeta. *Collado ô colina.*—Entre duas montañas. *Puerto.*—Ab mòllo. *Valona.*—De cistèrna, pou, etc. *Brocal.*—Signe. *Tauro.*—Gruzád. *Tozuelo.*—Còll tòrt: beáto. *Cabeza torcida.*—Dur en es còll. *Llevar d cuestas.*—Ajudar, mantenir. *Llevar en hombros.*—Estar fins á nes còll: estar eu-vànt de parir la qui està en cinta. *Tener la barriga d la boca.*—Estarne fins á nes còll: cansád de algú. *Estar hasta el gollete.*—Posary es còll: emprendre trabáy, càrreg, etc. *Poner ô arrimar el hombro.*—Que em táyan es còll si fàs tál còsa. *Que me corten las orejas si hago tal cosa.*

Còlla. f. Junta de molts personas qui vàn plegádas. *Cuadrilla.*—De amigs qui se passetjan. *Garrulada.*—De gènt dolènta. *Jabardo ô lechigada.*—De gènt bàxa y dolènta. *Bahorrina.*—De picáros. *Picaresca.*—De égos per hàtrer. *Collera.*

Còllar. m. Adorno para el còll. *Collar.*—Vestidura eglesiástica. *Gorjal.*—El que se pòsa á cá ab punxas. *Carlanca.*

Còllera. f. Espècie de còllar que se pòsa á bistia qui tira á carruátge. *Collera.*

Còllerèt ô còllarèt. m. Còllar petit. *Collarejo.*—No servir còllerèt. *V. Servar.*

Còllèt. m. Còll petit. *Cuellecillo.*—De capèllá: insignia que dueu es capèlláns al còll. *Cuello ô esclavina.*

Còm. adv. ô conjunció. Mòdo ab que se fà una còsa ô succeðeix. —Comparació de duas còsas. —Lo matèix que en quin estat, etc., segóns que, de mòdo, de manera que, etc. etc. *Como.*—Lo matèix que quánd, v. g. còm foug mòrt, axò es: quánd foug mòrt. *Cuando.*

Coma. f. Signe del mòdo qui està entre ô dins el siguènt parèntesis y claudatur (,). *Coma.*—Entre montañas. *Cañada.*—Sense faltar una coma: res. *Sin faltar una coma.*

Comadrón. m. El cirugiá qui assistèix á las dónas qui vàn de part. *Comadron.*

Comandador. m. El qui té encomiènda en las ordes militars. —Superior de convènt de la Mercè. *Comendador.*

Comanar. v. a. Encarregar alguna còsa. *Encargar.* —Donar comandacions. *Dar encomiendas.*

Comànda. f. Encàrreg. *Encomienda.*

Comandacions. f. pl. Salutacions. *Encomiendas.*

Comandador, ra. m. f. El qui vòl comandar. *Man-don, na.*

Comandància. f. El empleyo de comandànt. *Comandancia.*

Camandànt. m. El qui comànda una plàssa, pués-to, tròpa, etc. *Comandante.*

Comandar. v. a. Governar, mandar. *Comandar.*

Comandatàri. m. El capèllá qui té bènèfici regular. *Comendatario.*

Comârca. f. Territòri. *Comarca.*

Comàre. Preposició, còm, per eczèmples, v. g. *Como.*

Comàre. f. La dóna qui assistèix á batisme. *Comadre.*—La qui assistèix á las dónas qui vàn de part. *Comadre, matrona, partera.*

Combát. m. El àcte de combàtrer. —Turbació interior. *Combate.*—Piòrs, crits. *Aspavientos.*—

Fer combát: plorar, cridar. *Asparse d gritos.*

Combatènt. p. a. de combàtrer. —m. El qui combát. *Combatiente.*

Combatidor. m. El qui combát. *Combatidor.*

Combàtrer. v. a. Pelear, envestir, contradir, disputar. *Combatir.*

Combatúd, da. p. p. de combàtrer. *Cambatido, da.*

Combès. m. Part de bàrco. *Combes.*

Combinació. f. El àcte y efecte de combinar. —Unió de duas còsas en un matèix subjècte. —Agregát de tèrmes ab una matèxa síl·la posáda per a, b, c. *Combinacion.*

Combinád, da. p. p. de combinar. *Combinado, da.*

Combinar. v. a. Arretglar, ordenar, dispòndrer. —Ajuntar tròpas ô escuádras. —Comparar. *Combinar.*

Combinatòri, ria. adj. Se diu del àrt de combinar. *Combinatorio, ria.*

Combregál, da. p. p. de combregar. *Comulgado, da ô sacramentado, da.*

Combregador. m. El llòc ahónt se combrega. *Comulgatorio.*

Combregador. (No ser). Ser dolènt un. *Ser indigno de los sacramentos.*—No ser combregador ab hòstia petita. Se diu de un mál secerdòt. *Ser indigno del sacerdocio.*

Combregar. v. a. Donar ô prènder la comunió. *Comulgar.*—Per viàtic: para morir. *Dar ô recibir el vidtico.*

Combregar. m. El àcte de dur la comunió á malalt. *Vidtico.*

Combustible. adj. Lo que se pòt cremar ô es fàcil de cremarse. *Combustible.*

Combustió. *f.* El acte y efecte de cremar. *Combustion.*

Comèdia. *f.* Poëma dramàtic, obra de teàtro. *Comedia.* = De càpa y espàsa: aquèlla cuya acció passa entre nòbles y cavallers. *De capa y espada.* = De figurón: aquèlla cuyo objècte principal es reprènder algún vici estravagant de un personatge. *De figuron.* Heròica: cuya principal acció passa entre príncipes. *Heròica.*

Comediànt, *ta. m. f.* El qui per ofici representa comèdias. *Comediante, ta.* = El qui vâ per aquí y per allà â representarias. *Comediante, ta de la legua.*

Comèns. *m.* Principi. *Comenzamiento y ant. comienzo.*

Comensâd, *da. p. p.* de comeusar. *Comenzado, da ò empezado, da.*

Comensamént. *m.* Principi. *Comenzamiento.*

Comensar. *v. a.* Douar principi â alguna còsa, ò *v. n.* tenirlo élla. *Comenzar ò empezar.* = Â trèuer ets àbres. *Despuntar.* = Comensar una còsa y no acabarla. *Dejarla en jerga.* = Comeusar â estar borrhàtxo. *Apuntarse.* = Â parlar es nius. *Gorgearse.* = Comensar â pèdrerse los fruyts. *Modorrarse.*

Comént. *m.* Declaració, explicació. *Comento.*

Comentâd, *da. p. p.* de comentar. *Comentado, da.*

Comentador, *ra. m. f.* El qui coménta. *Comentador, ra.*

Comentar. *v. a.* Explicar obra litterària. *Comentar.*

Comentâri. *m.* Explicació. = Óbra escrita ab brevedât. *Comentario.*

Comerciâble. *adj.* Lo qui se pôt comerciar. = El hòmo trattâble, de bòn gêni, sociâble. *Comerciable.*

Comerciâd, *da. p. p.* de comerciar. *Comerciado, da.*

Comerciâl. *adj.* Pertañent â comèrs. *Commercial.*

Comerciànt. *adj.* El qui comercia. *Comerciante.*

Comerciar. *v. a.* Negociar, comprar y vèndrer. *Comerciar.*

Comèrs. *m.* Negòci, tràfic de mercaderías, já en gròs, já â la menuda. = Comunicació, correspondència. = El cuérpo de comerciànts. *Comercio.*

Comès, *sa. p. p.* de comètrer. *Cometido, da.*

Còmesàre. Preposició. Còm, per eczèmple. *Como, por ejemplo.*

Comestible. *adj.* Lo que se pôt menjar. *Comestible.*

Comestibles. *m. pl.* Aliments, víveres, y tot lo qui es bõ para aliment del hòmo. *Comestibles.*

Còm més fân mânco en téuen. Lo que se diu del que ensenian, y no se aprofita. *El habar de cabra que se secó lloviendo.*

Còmesvallàmica. Imprecació. *Por vida de Sdnes.*

Còmesverlamissa. Afirmació. *Como hay viñas.* = Imprecació. *Por vida de Sdnes.*

Comèta. *m.* Còs celèste qui se déxa vèurer en cèrt témps. *Cometa.* = Barbúd. El qui acostàntse al sòl reb sa llum per devànt. *Barbudo.* = El qui la reb per derrera. *Crinito.* = En coua. *Caudato.*

Comètrer. *v. n.* Incurrir en culpa, error, etc. *Cometer.*

Còmic, *ca. m. f.* Comediànts. *Cómico, ca.*

Còmicamént. *adv.* De un mòdo còmic. *Cómicamente.*

Comicios. *m. pl.* Juntas del pòble româ. *Comicios.*

Comís. *m.* Pèrdua dels gêneros de còntrahândol. *Comiso.*

Comissâd, *da. p. p.* de comissar. *Comisado, da.*

Comissar. *v. a.* Confiscar los gêneros de còntrahândol. *Comisar.*

Comissâri. *m.* El qui ab orde de àltre eczeçuta algún negòci. = Superior generâl en alguns ràms. *Comisario.* = De guèrra: el qui passa revista â la tròpa. *De guerra.* = Generâl de la crusâda: El qui arrètgla lo pertañent â la bulla de la crusâda. *Comisario ganeral de la cruzada.* = Generâl de Jerusalèm. El qui se cuyda dels negòcis de la Tèrra-Sànta. *General de Jerusalem.* = Ordeuador: el qui supleix la ausència del iutendânt. *Ordenador.* = De entrâdas: contrèlor de un hospitâl. *De entradas.*

Comissaria. *f.* El ofici, y oficina del comissâri. *Comisaria.*

Comissió. *f.* Orde, facultât que un dona â àltre para fer alguna còsa. = Encârreg que un fâ â àltre. = El nombre de individuos de un cuérpo encarregâd de algún assunto. *Comision.*

Comissionâd, *da. p. p.* de comissionar. = *adj.* El eucarregâd de algún negòci. *Comisionado, da.*

Comissionar. *v. a.* Donar comissió. *Comissionar.*

Comissionista. *m.* El qui té comissió. *Comisionista.*

Còmit. *m.* Cònte entre los româns. *Cómite.* = De galèra: oficial encarregâd de fer trabayar â los condemnâds â galèras. *Cómitre.*

Comitént. *m.* El qui dona comissió. *Comitente.*

Comitiva. *f.* Sèquito de personas qui vâen ab algú. *Comitiva.*

Commemoració. *f.* Memòria, recòrt. *Conmemoracion.*

Commensâl. *adj.* El qui viu en cûsa de àltri còm â dependént de élla. *Commensal.*

Commensurâble. *adj.* Lo que se pôt midar. *Commensurable.*

Commensuració. *f.* Mida, proporció, justícia. *Commensuracion.*

Commensurad, da. *p. p.* de commensurar. *Commensurado*, da.
Commensurar. *v. a.* Midar ab justícia, y proporció. *Commensurar*.
Commensuratiu, va. *adj.* Lo qui servèix y es bô para midar. *Commensurativo*, va.
Commilitar. *m.* Compañero de armas. *Commiliton*.
Cominació. *f.* Amenassa de jutge á réyo paraque diga la veritat ò se esmén. *Cominacion*.
Cominad, da. *p. p.* de comminar. *Cominado*, da.
Cominar. *v. a.* Amenassar paraque se diga la veritat. *Cominar*.
Cominatóri, ria. *adj.* Lo qui conté comminació. *Cominatorio*, ria.
Commiseració. *f.* Compassió, piedat. *Commiseracion*.
Commistió. *f.* Mescla de còsas diversas. *Commistion* ò *commixtion*.
Commisto, ta. *adj.* Mesclad. *Commisto*, ta ò *comixto*, ta.
Commoció. *f.* Movimént, sublevació, perturbació. *Commocion*.
Commogú, da. *p. p.* de commóurer. *Commovido*, da.
Commonitóri. *m.* Avis, instrucció. *Commonitorio*.
Commóurer. *v. a.* Móurer, inquietar, perturbar. = *Esitar*, sublevar. *Commover*.
Commutáble. *adj.* Lo que se pôt baratar ò canviar. *Commutable*.
Commutació. *f.* Barát, canvi. *Commutacion*.
Commutad, da. *p. p.* de cominutar. *Commutado*, da.
Commutar. *v. a.* Baratar, canviar. *Commutar*.
Comodáble. *adj.* Lo que se pôt dexar á áltre. *Comodable*.
Comodament. *adv.* Ab comodidat. *Comodamente*.
Comodát. *m. cur.* Déxa gratuíta de una còsa, qui se hà de tornar ab sa matèxa espècie en cèrt témps. *Comodato*.
Comodatári, ria. *m. f.* El qui menlléva alguna còsa ab títol de comodát. *Comodatario*, ria.
Comodidat. *f.* Conveüència, utilidat. = Lo necessari para viurer. *Comodidad*.
Comodo, da. *adj.* Acomodad, útil, convenient. *Comodo*, da.
Comopácto. *ta. adj.* Clòs, unid. *Compacto*, ta.
Compaginació. *f.* La acció y efecte de compaginar. *Compaginacion*.
Compaginad, da. *p. p.* de compaginar. *Compaginado*, da.
Compaginador, ra. *m. f.* El qui compagina. *Compaginador*, ra.

Compaginar. *v. a.* Posar en orde. = En la imprén-ta, posar els nombres ò números en el lloc que los correspón. *Compaginar*.
Companatge. *m.* Lo que se menja ab so pá. *Condumio*. = Para allòts: mèl, formatge, etc. *Cundido*.
Compañero, ra. *m. f.* El qui acompaña á áltre. = *Criat*. *Compañero*, ra.
Compañero, ra. *m. f.* El qui juga junt ab áltre. *Compañero*, ra.
Compañía. *f.* Junta de personas. = El qui acompaña á áltre. = *Societat* de mercaders. = Cèrt nombre de soldats. *Compañía*.
Compañio *m.* Compañero. *Compañero*. = Compañio qui t'há ferid? Jòc de allòts. *Adivina quien te dió, que la mano te cortó?*
Compañy. *m. V.* Compañero. *Compañero*, y *ant.* *compaño* y *compañon*.
Comparáble. *adj.* Lo que se pôt comparar. *Comparable*.
Comparació. *f.* El acte de comparar una còsa ab áltra. *Comparacion*. = El acte de comparèxer. *Comparacion* ò *comparencia*. = *Tocar* comparació: presentarse. *Comparecer*. = No *tocar* comparació: no comparèxer allà ahòut se devia ò se havia promès. *Hacer furo*.
Comparad, da. *p. p.* de comparar. *Comparado*, da.
Comparansa. *f. V.* Comparació. *Comparanza*.
Comparar. *v. a.* Fer comparació de una còsa ab áltra, confrontarla, assemblarla. *Comparar*.
Comparatiu, va. *adj.* Lo qui pôt ser comparad. *Comparativo*, va.
Comparatiu. *m.* El nòm mèdi entre el positíu, y el superlatíu ò el qui significa més que. *Comparativo*.
Compáre. *m.* Amíg, camarada. = El qui acompaña al padrí en batisme. *Compadre*.
Comparegú, da. *p. p.* de comparèxer. *Comparecido*, da.
Comparèxer. *v. n.* Aparèxer, presentarse. *Comparecer*.
Comparsa. *f.* Compasía de gènt en representació de teátro ò ball. *Comparsa*.
Compárt. *m.* El qui es párt ab áltre en algún negòci. *Comparte*.
Compartid, da. *p. p.* de compartir. *Compartido*, da.
Compartimént. *m.* Distribució, divisió, repartimént. *Compartimento* y *compartimiento*.
Compartir. *v. a.* Repartir, distribuir, dividir. *Compartir*.
Compás. *m.* Instrument de matemática, de árts, y de menestrals. = Movimént de mà ò peu en

la música. = Figura en la sôlfa para saber côm se hà de fer el movimént de má ô pœu. = Orde, mesura, rétgla. *Compas.* = Major, menor, de proporció, etc. *Mayor, menor, de proporcion, etc.* = Á compás: ab rétgla, mesura. *A compas.* = Dur es compás en la música. *Echar el compas.* = En so gastar. *Compasar el gasto.*
Compassad, da. p. p. de compassar. Compassado, da.
Compassad. adv. Ab orde, segóns rétglas. *Compassadamente.*
Compassar. v. a. Midar ab so compás. = Arretglar. = Notar en compássos en la sôlfa. = Obrar ab mesura. *Compasar.*
Compassillo. m. Compás menor. *Compasillo.*
Compassió. f. Piedát, llástima. *Compassion.* = Tenir compassió: llastimarse. *Tener compassion.*
Compassiu, va. adj. El qui té compassió. *Compasivo, va.*
Compatibilidát. f. Actitút que té una còsa para unirse á àltra. *Compatibilidad.*
Compatible. adj. Lo que pôt compatir ab àltre. *Compatible.*
Compatirse. v. a. Tenir compassió. *Compadercerse.*
Compatricio, cia, y compatriôta. adj. De la matèxa pàtria. *Compatricio, cia y compatriota.*
Compatró. m. Patró juntamént ab àltre, v. g. en donar bénéfici. *Compatron ô patrono.*
Compatronât. m. Dret de patronât comú á molts. *Compatronato.*
Compellid, da. p. p. de compellir. Compellido da, ô compulso, sa.
Compellir. v. a. Obligar, precisar, forsar. *Compeler, y ant. compelir.*
Compèndi. m. Escrí, narració abreviáds. *Compèndio.*
Compèndiâd, da. p. p. de compèndiar. Compèndiado, da.
Compèndiador. m. El qui compèndia. *Compèndiador,*
Compèndiar. v. a. Reduir á compèndi. *Compèndiar.*
Compèndios, sa. adj. Abreviáds. *Compèndioso, sa.*
Compèndrer. v. a. Contènr, abrassar. = Entèndrer. *Comprehender.*
Compensâble. adj. Lo que se pôt compensar. *Compensable.*
Compensació. f. La acció y efecte de compensar. *Compensacion.*
Compensâd, da. p. p. de compensar. Compensado, da.
Compensar. v. a. Refer, reserzir ô pagar el dâny,

agrâvi ô perjúy. *Compensar.*
Compensarse. v. r. Rescabalar-se per sí matèix. *Compensarse.*
Competència. f. Contiènda, disputa. *Competencia.*
Competèut. m. En la primitiva cristiandát el cate-cúmeno já instruíd en la fe. *Competente.*
Competèut. adj. Bastânt, adecoád, suficièut. *Competente.*
Competidor, ra. m. f. Contrâri, guerrer. *Competidor, ra.*
Competir. v. n. Disputar. = Voler un lo que vól un àltre. *Competir.* = Pertâñer, tocar. *Competer.*
Compilació. f. Recollecció de còsas escampâdas. *Compilacion.*
Compilâd, da. p. p. de compilar. Compilado, da.
Compilador, ra. m. f. El qui compila. *Compilador, ra.*
Compilar. v. a. Juntar en un escrí vârias matèrias. *Compilar.*
Compinxer. m. Amíg, camarâda, compañero. *Compinche.*
Compixâd, da. p. p. de compixar ô compixarse. Meado, da.
Compixar. v. a. Soyar de pixât. *Mear.*
Compixarse. v. r. Soyarse de pixât. *Mearse.* = De riurer. *Descocerse de risa.*
Complacència. f. Gust, satisfacció, deléyte, con-tèuto. *Complacencia.*
Complacèut. p. a. y adj. El ô lo qui compláu. *Complaciente.*
Complâurer. v. a. Acomodarse al gust, al humor de algú para agradarli. *Complacer.*
Complecsió. f. Temperamént dels humors del còs. *Complecsion ô complexión.*
Complecsionâd, da. adj. El qui es de un cèrt tem-paramént. *Complecsionado, da.*
Complecsionâl. adj. Pertâñent á la complecsió. *Complecsional.*
Complêcso, sa. adj. Lo qui abrâssa molts còsas. *Complexo, xa.*
Complêcso. m. Unió de duas ô més còsas. = Nòm de cèrts músculos des càp. *Complexo.*
Complèment. m. Acabamént. *Complemento.*
Complét, ta. adj. Acabâd, enter, perfét. *Completo, ta.*
Complètamént. adv. Perfèctamént. *Completamente.*
Completar. v. a. Acabar, donar complèment á alguna còsa. *Completar.*
Completas. f. pl. Pârt del ofici divino. *Completas.* = Questióus, disputa. *Contiendas, debates.*
Completiu, va. adj. Lo qui servèix para donar complèment. *Completivo, va.*
Completivamént. adv. Complètamént, absoluta-mént. *Completivamente.*

Complicació. *f.* Agregat de còsas de diversa naturalesa. *Complicacion.*

Complicad, *da. p. p.* de complicar. *Complicado, da.* = *Mesclado, da.*

Complicar. *v. a.* Mesclar, embrollar còsas de distinta naturalesa. *Complicar.*

Còmplice. *m. f.* El compañoero de un ab delictu o crimen. *Còmplice.* = *cur. Còmplice & correo.*

Complicitat. *f.* Participació del matéix crimen. *Complicidad.*

Compliment, *complid y complir.* *V.* Compliment, etc.

Compòndrer. *v. a.* Construir, còrretgir, arretglar, esculir, inventar, reparar, etc. etc. *Componer.* = *Es fôr. Tizonear.* = *Sas garbéras: ferlas. Hacinar o medar.* = *Es uiu las áves. Anidar o nidificar.* = *Sa teulada: posary las tetulas que faltan. Retejar.* = *Una brega anant a bôurer. Ahogar la pendencia en vino, aguardiente, etc.* = *Es blens de eiri apagad paraque se encênga més prést o millor. Apahilar.*

Compòndrerse. *v. r.* *Componerse.* = *A las bônas. Venirse d las buenas.* = *Vestirse, etc. Lucirse.* = *En compras y vendas. Componerse o igualar.*

Componedor, *ra. m. f.* El qui compón. *Componedor, ra.*

Componenda. *f.* Cantidat que se pága en la Data-ria de Roma per bullas, dispensas, etc. *Componenda.*

Componible. *adj.* Lo que se pôt compòndrer. *Componible.*

Comportable. *adj.* Lo que se pôt sufrir, tollerar. *Comportable.*

Comportar. *v. a.* Sufrir, tollerar. *Comportar.*

Comportivol. *adj.* Sufridor, tollerable. *Comportable.*

Composició. *f.* La acció de compòndrer una còsa y la òbra que resulta. = *Ajúst, capitulació, arretglament.* = *Modestia.* = *El plá que dona el mestre als dexebles.* = *Mescla de cêrtas drôgas.* = *Reparació, adób, etc. Composicion.* = *En compras o vendas. Composicion o iguala.* = *De teulada: posant las tetulas que faltan. Retejo.*

— *De tapar de teulada. Traetejo.*

Compositor. *m.* El qui compón sôlfa. = *El qui compón sas lletras para estampar. Compositor, o cajista parlant del impressor.*

Compost. *m.* Agregat de várias còsas. *Compuesto.*

Compost, *ta. p. p.* de compòndrer, *o adj.* *Composto, ta.*

Compostura. *f.* Ajúst, adób, repáro. = *Modestia.* = *Adorno, etc. Compostura.*

Compra. *f.* La acció de comprar. *Compra o compra.* = *De ôus, brossats, galinas para vèndrer. Recova.*

Comprad, *da. p. p.* de comprar. *Comprado, da.*

Comprador, *ra. m. f.* El qui compra. *Comprador, ra.* = *El criat qui compra las provisões de una cása. Comprador.* = *De ôus, brossats, galinas, etc. per vèndrer. Recovero, ra.* = *De cása per vèndrer. Perdiguero, ra.*

Comprar. *v. a.* Donar el prèn de una còsa para ferlase séua. *Comprar.* = *En grôs. En grueso, por mayor o en gros.* = *A la menuda. Por menor.* = *De contants. A dinero comante.* = *A espéra. Al fiado.* = *A bulto. A bulto.* = *A uy. A ojo.* = *Comprar un sa cassa paraque se pensen que la há agafada. Cazar con perdigones de plata.* = *Pôrca a pes. En vivo.*

Comprènder. *v. a.* Contèner, enclòurer, entèndrer, pènétrar. *Comprehender.*

Comprènt. *p. a.* de comprènder. = *adj.* El qui comprèu, qui conté, qui pènétra. *Comprèndiente.*

Compreusibilitat. *f.* Calidat de lo qui es comprè-sible. *Comprehensibilidad.*

Comprènsible. *adj.* Lo que se pôt comprènder, entèndrer. *Comprehensible.*

Comprènsió. *f.* Conexement, intelligència. = *El acte de contenir, de enclòurer. Comprènsion.*

Comprènsiu, *va. adj.* Lo qui pôt comprènder, concèber. *Comprènsivo, va.*

Comprènsor, *ra. m. f.* El qui comprèn. = *El qui gôsa de la presència de Déu en el cel. Comprènsor.*

Comprès, *sa. p. p.* de comprènder. *Comprèndido, da.*

Comprèssibilitat. *f.* Calidat del còs qui pôt ser comprimid. *Comprèssibilidad.*

Comprèssible. *adj.* Lo qui pôt ser comprimid. *Comprèssible.*

Comprèssió. *f.* El acte de comprimir. *Compresion.*

Comprèsiu, *va. adj.* Lo qui servèix para comprimir. *Compresivo, va.*

Compriment. *p. a.* de comprimir. = *adj.* El qui comprimèix. *Comprimente.*

Comprimid, *da. p. p.* de comprimir. *Comprimido, da.*

Comprimir. *v. a.* Apretar, estrèñer, apressurar ab violència. = *Contenir, reprimir, retenir. Comprimir.*

Compromès, *sa. p. p.* de compromèter. *Comprometido, da.*

Compromèter. *v. a.* Fer a un responsable de una còsa. *Comprometer.*

Compromèterse. *v. r.* Ferse responsable de alguna còsa. *Comprometerse.*

Compromís. *m.* Un dels tres mòdos de fer elecció canònica. *Compromiss.*

Compromís y compromissari. *m.* La persona en qui áltres pòsan la facultat de decidir, elegir ó judicar la còsa. *Compromisario.*

Comprovació. *f.* La acció de comprovar. *Comprobacion.*

Comprovád, da. *p. p.* de comprovar. *Comprobado, da.*

Comprovant. *p. a.* de comprovar: el qui compròva. *Comprobante.*

Comprovar. *v. a.* Confirmar, verificar una còsa, cotetjarla ab áltra. *Comprobar.*

Comprovincial. *m.* Se diu de un bisbe respecte de un áltre qui es sufragàneo del metèix metropolità. *Comprovincial.*

Compulsa. *f. cur.* Còpia, estrát de áuto cotetjàd ab el origiàl per orde de jutge. *Compulsa.*

Compulsád, da. *p. p.* de compulsar. *Compulsado, da.*

Compulsar. *v. a. cur.* Treurer compulsa. *Compulsar.*

Compulsió. *f.* Àcte en virtut del qual se fòrsa á un en còs y en béns. *Compulsion.*

Compulsíu, va. *adj. V.* Compellir. *Compulsivo, va.*

Compulsòri, ria. *adj. cur.* Provisió de jutge para compulsar. *Compulsorio, ria.*

Compunció. *f.* Dolor de haver fét alguna còsa. *Compuncion.*

Compungid, da. *p. p.* de compungirse. *Compungido, da.*

Compungirse. *v. r.* Tenir compunció. *Compungirse.*

Compurgació. *f.* La acció de justificar-se un acusád devànt el jutge egleciàstic segòns las formas establidas per los cánons. *Compurgacion.*

Compurgador. *m.* El qui es admès ó està subjècte á la purgació caudúica. *Compurgador.*

Compurgar. *v. a.* Justificar-se ab jurament devànt los jutges de ser innocent segòns las formas pòsadas per los cánons. *Compurgar.*

Computació. *f.* Càlculo, conte dels témps. *Computacion.*

Computád, da. *p. p.* de computar. *Computado, da.*

Computar. *v. a.* Calcular el témps. *Computar.*

Computista. *m.* El qui calcula el témps. = El qui trabàya en còmputo. *Computista.*

Còmputo. *m.* Càlculo, conte. = Càlculo del témps qui servèix para arretglar el calendàri egleciàstic. *Còmputo.*

Comú, na. *adj.* Lo qui pertàny á tots ó á molts. = Universál, general, vulgar, ordinàri. = Qui se tròba fàcilment y ab abundància. *Comun.* = Comú á dos: nòm sustantíu masculí y femení de una sola terminació. *Comun de dos.* = Comú á tres: nòm adjectiu qui bàix de una sola ter-

minació convé á tres gèneros masculí, femení y neutre. *Comun de tres.*

Comú. *m.* El còs ó agregát dels habitants de una població. = Ofici general para los sànts qui no en ténen de pròpi. *Comun.* = Junta. *Cabildo.* = Agregát de molts, v. g. el comú de capellàns. *Comunidad.*

Comuna. *f.* Terréno pertanyent á tots los habitants de una ó molts poblacions. *Baldio, comunal.*

Comunero, ra. *m. f.* Facció en témps del emperador Càrlos V. = En el dia el qui vòl ser igual en béns, honors, etc. *Comunero, ra.*

Comunicabilitat. *f.* Disposició á comunicar. *Comunicabilidad.*

Comunicàble. *adj.* Lo que se pòt comunicar. *Comunicable.*

Comunicació. *f.* La acció de comunicar y el efecte de aquèsta acció. = Correspondència, familiaridat. *Comunicacion.*

Comunicád, da. *p. p.* de comunicar. *Comunicado, da.*

Comunicar. *v. a.* Participar, fer á saber. = Conversar. = Consultar. *Comunicar.*

Comunicarse. *v. r.* Tenir relació, conèrs, familiaridat una ab áltres. *Comunicarse.*

Comunicatíu, va. *adj.* Lo qui se comunica fàcilment. *Comunicativo, va.*

Comunidat. *f.* El cuèrpo dels habitants de una població. = Societat de molts personas qui viuen juntas. *Comunidad.*

Comunió. *f.* Comunicació. = Tracto familiar. = El àcte de rebre á Cristo sacramentád. = El santíssim sacrament de lo Altar. *Comunion.* = Comunió dels sànts: unió de molts personas en una matèxa fe catòlica. *Comunion de los santos.*

Comuníssim, ma. *sup.* *Comunissimo, ma.*

Comuníssimament. *adv. sup.* *Comunissimamente.*

Comuniment. *adv.* Ordinàriament. *Comunemente.*

Conàto. *m.* Esfèrpiu, esfòrs. *Conato.*

Conca. *f.* Bacia grã y àlta de metall. *Paila.*

Concadenád, da. *p. p.* de concadenar. *Concadenado, da y ant. concadenado, da.*

Concadenar. *v. a.* Unir unas espècies ab áltres. *Concatenar y concadenar.*

Copcanonge. Canonge al matèix témps que áltre. *Concanónigo.*

Concatíu, va. *m. f.* Catíu al matèix témps que áltre. *Concactivo, va y ant. concaptivo, va.*

Concausa. *f.* Lo qui justament ab áltre es causa. *Concausa.*

Concavidat. *f.* La concava de un còs. *Concavidad.*

Concavo, va. *adj.* Axò se diu de una superfície ó de una circumferència curva mirada del costat qui pòt contenir alguna còsa. *Concavo, va.*

Concèber. *v. n.* Posarse en cinta una família. = *v. a.* Entèndrer bé una còsa, comprènderla. *Concebir.*

Concebúid, *da. p. p.* de concèber. *Concebido, da.*

Concedént. *p. a.* de concedir. *Concedente.*

Concedíd, *da. p. p.* de concedir. *Concedido, da.*

Concedir. *v. a.* Otorgar, donar, fer gràcia. = *Comvenir, consentir, permètrer.* *Conceder.* = *v. n.*

Haver conegúid á un qui já es mòrt. *Alcanzar.*

Concénto. *m.* Cànt harmoniós de divèrsas veus. *Concento.*

Concentració. *f.* La acció de ~~concentrar~~se. *Concentracion.*

Concentràid, *da. p. p.* de concentrar-se. *Concentrado, da.*

Concentrar-se. *v. r.* Ficsarse en lo enteniment parlant de una opinió; en el còr una passió; en el còs un humor. *Reconcentrar-se y ant. concentrarse.*

Concèntric, *ca. adj.* Lo que té el matèix céntró que un àltre. *Concéntrico, ca.*

Concepció. *f.* El àcte de concèbrer la família. = La de la verge Maria y la seua fésta. = Nòm pròpi de dòna. *Concepcion.*

Concèpte. *m.* Idèya, judici que se forma. = Pensament. = Ditxo, sentència aguda. = Reputació. = Sentit de autor, de lléy, etc. *Concepto.* = Pèrder es concèpte: la reputació. *Perder el concepto.*

Conceptible. *adj.* Lo qui se pòt concèbrer. *Conceptible.*

Conceptuàid, *da. p. p.* de conceptuar. *Conceptuado, da.*

Conceptuar. *v. a.* Judicar, pensar. *Conceptuar.*

Conceptuós, *sa. adj.* Plens de concèptes, de idèyas. *Conceptuoso, sa.*

Conceptuosamént. *adv.* Ingeniosamént. *Conceptuosamente.*

Concernència. *f.* Relació, respècte. *Concernencia.*

Concernéut. *adj.* Lo que dia relació, respècte á... *Concerniente.*

Concernir. *v. n.* Dir relació á... *Concernir.*

Concèrt. *m.* Bòna disposició, orde. = Convèni. = Harmonia de veus ò de instrumènts. *Concierto.* = Abundància de béns. *Caudal.* = Pòc concèrt: falta de béns, etc. *Poco churumo.*

Concertàid, *da. p. p.* de concertar. *Concertado, da.*

Concertar. *v. a.* Compòndrer, arretglar. = Tractar del prèn de una còsa. = Pactar. *Concertar.*

Concertarse. *v. r.* Ajustarse. *Concertarse.*

Concessió. *f.* La acció de concedir. = Do, privilègi. *Concesion.*

Concessionàri. *m. cur.* El qui há alcançad una concessió. *Concesionario.*

Concèy. *m.* Junta. = La càsa ahònt se té. *Consejo.*

Conceyer. *m.* Individuo del concèy. *Consejero.*

Conciència. *f.* Conexement del bé que devèm fer, y del mal que devèm evitar. = Escrupol. *Conciencia.* = Àmple de consciència: pòc escrupulós. *Ancho de conciencia.* = En consciència: ab consciència. *En conciencia.* = No tenir consciència: no tenir prohibat. *No tener conciencia.*

Concili. *m.* Junta de bisbes catòlics. = Reunió para tractar de qualsevòl negòci. *Concilio.* = General: la junta de tots es bisbes de la cristianidat. *General ò ecuménico.* = Provinciàl: dels bisbes de un rèyne. *Provincial.*

Conciliàble. *adj.* Qui se pòt conciliar. *Concilliable.*

Conciliàbulo. *m.* Concili no convocad per llegítima autoridat. = Junta de gènt para còsa mla. *Conciliabulo.*

Conciliació. *f.* Composició dels qui estàn barayads. *Conciliacion.*

Conciliàid, *da. p. p.* de conciliar. *Conciliado, da.*

Conciliador, *ra. m. f.* El qui concilia. *Conciliador, ra.*

Conciliar. *v. a.* Compòndrer los desavengúds. = Gofiar lo amor, la voluntat, el favor de algú. = Lliurar la apariència de contrarietat ò contradicció. *Conciliar.*

Conciliar. *adj.* Pertàient á concili. *Conciliar.*

Conciliatlu, *va. adj.* Lo qui concilia. *Conciliativo, va.*

Concinidat. *f.* La harmonia que resulta del arretglament y elecció de paràulas. *Concinidad.*

Concirsós, *sa. adj.* El qui està pensatlu. *Cogitabundo, da.*

Concis, *sa. adj.* Dit ò escrit ab pòcas paràulas. *Conciso, sa.*

Concisamént. *adv.* Ab pòcas paràulas. *Concisamente.*

Concisió. *f.* Àcte de dir las còsas ab las paràulas precisas. *Concision.*

Concitació. *f.* Inquietut, perturbació. = Instigació, provocació. *Concitacion.*

Concitàid, *da. p. p.* de concitar. *Concitado, da.*

Concitador, *ra. m. f.* El qui concita. *Concitador, ra.*

Concitar. *v. a.* Escitar, incitar, mōurer á un cōntre un àltre. *Concitar.*

Conciutadà, *na. adj.* De la matèxa ciutat. *Conciudadano, na.*

Conclàve. *m.* El liòc ahònt se juntan los cardenals para fer Pàpa. *Conclave.*

Conclavista. *m.* El criad de cardenàl dins es conclàve. *Conclavista.*

Conclòs, *sa. p. p.* de conclòurer. *Concluido, da.*

Conclòurer. *v. a.* Acabar. *Concluir.*

Conclusió, *da. p. p.* de concluire. *Concluido, da.*
 Concluire. *v. a.* Acabar, donar fi. *Concluire.*
 Concluirse. *v. r.* Acabarse. *Concluirse.*
 Conclusió. *f.* Acabament, fi. = Proposició que se infereix de áltres. *Conclusion.* = Conclusións: proposicións que sa delèusan en las escòlas ò publicament. = El codèrn ahónt estàn escritas ò impresas. *Conclusiones.*
 Conclusiu, *va. adj.* El qui acába, conclòu, dona fi. *Conclusivo, va.*
 Concluyent. *p. a.* de concluire. El qui conclòu, convéus. *Concluyente.*
 Concluyement. *adv.* De un módo convincent. *Concluyentemente.*
 Conco. *m.* El jerinà del páre ò mãre de nn. *Tio.*
 Concomitância. *f.* Concurrência de una còsa ab áltra. *Concomitancia.*
 Concomitant. *adj.* Lo qui acompaña ò òbra ab áltre. *Concomitante.*
 Concordable. *adj.* Lo conciliàble. *Concordable.*
 Concordád, *da. p. p.* de concordar. *Concordado, da.*
 Concordância. *f.* Conformidat, relació. = Relació particular de las paráulas segóns las rétgles de gramátiga. *Concordancia.* = Concordâncias. *f. pl.* Tànla de las paráulas de la Bíblia. *Concordancias.*
 Concordant. *p. a.* de concordar: el qui concòrda. = *adj.* El individuó de alguna concòrdia. *Concordante.*
 Concordar. *v. a.* Convenir una còsa ab áltra. = Ser del matéix parer, etc. *Concordar.*
 Concordarse. *v. r.* Estar conformes. *Concordarse.*
 Concordat. *m.* Convèni entre el Pápa y un soberáno. *Concordato.*
 Concòrde. *adj.* Conformè. *Concorde.*
 Concordement. *adv.* De comú acnérdó. *Concordemente.*
 Concòrdia. *f.* Unió, ajúst de còr, de volutát, páu, etc. = Tractát, contràcte, etc. *Concordia.* = De concòrdia: unànimement. *De concordia.*
 Concorpóreo, *rea. adj.* El qui combregant se fá un matéix còs ab Cristo. *Concorpóreo, rea.*
 Concórrer. *v. a.* Juntarse, assistir, contribuir. *Concurrir y ant. concurrer.*
 Concorregúd, *da. p. p.* de concórrer. *Concurrido, da y ant. corrido, da.*
 Concrét. *m.* El nòm adjectiu. *Concreto.*
 Concrét, *ta. adj.* El subjècte uníd ab las qualidáts ò forma. *Concreto, ta.*
 Concretád, *da. p. p.* de concretar. *Concretado, da.*
 Concretar. *v. a.* Combinar unas espècies ab áltres. *Concretar.*
 Concubina. *f.* Dòna qui la fá ab un hòmo còm si

fos la sèua espòsa. *Concubina.*
 Concubinári. *m.* El hòmo qui viu y habita ab concubina. *Concubinario.*
 Concubinát. *m.* Trácto ab concubina. *Concubinato.*
 Concúbito. *m.* Unió carnál, còito. *Concúbito.*
 Concuñád, *da. m. f.* Se diu de dos germáns casáds ab duas germáns, y al contrári de duas germáns casádas ab dos germáns. *Concuñado, da.*
 Concupiscència. *f.* Inclinió á los deléytes carnáls y illícits. = Apetit desordenád de bèn. *Concupiscencia.*
 Concupiscible. *adj.* Lo qui du á desitjar un bé, un objècte. *Concupiscible.*
 Concurrência. *f.* rennió de personas ò vários successos. = De duas fèstas en un dia. *Concurrência.*
 Concurrént. *p. a.* de concórrer. El qui concorre. *Concurrente.*
 Concúrs. *m.* Abundância de gént. = Assistència. = Encuéntró ò encontráda de una còsa ab áltra. = Oposicións litterárias. *Concurso.*
 Concursád, *da. p. p.* de concursar. *Concursado, da.*
 Concursar. *v. a. cur.* Mauar el tribunát que los bèn del qui deu servescan para los acreadors. *Concursar.*
 Concussió. *f.* Movimént violént. *Concussion.*
 Condecoració. *f.* Señál ò insignia de honor, de dignidat. *Condecoracion.*
 Condecorád, *da. p. p.* de condecorar. *Condecorado, da.*
 Condecorar. *v. a.* Conferir ò donar una dignidat á algú. *Condecorar.*
 Condéna. *f.* Testimóni que dona el escrivá al réo de la sentència que se li há fèt. *Condena.*
 Condennàble. *adj.* Digne de ser condemnád. *Condennable.*
 Condennació. *f.* La acció de condemnar. = Péna etèrna. *Condennacion.*
 Condenuád, *da. p. p.* de condemnar. *Condenuado, da.*
 Condennador, *ra. m. f.* El qui condénna. *Condennador, ra.*
 Condennar. *v. a.* Donar sentència contrária. = Re-provar, desaprovar. *Condennar.* = Una finéstra, una pòrta, etc. *Condennar una puerta, ventana, etc.* = En còstas: á pagar es gástos. *En costas.*
 Condennarse. *v. r.* Culparse á sí matéix. = Incórrer la péna etèrna, anar á infèrn. = Á retiro, á destèrro voluntári. *Condennarse.*
 Condennatóri, *ria, adj.* Lo qui condénna. *Condennatorio, ria.*
 Condensabilitat. *f.* *Condensabilidad.*
 Condensàble. *adj.* El líquidu qui se pòt fer espèa. *Condensable,*

Condensad, da. *p. p.* de condensar. *Condensado, da.*

Condensant, *p. a.* de condensar. El qui condensa. *Condensante.*

Condensar, *v. a.* Espessir, fer espès un líquidu. *Condensar.*

Condensatiu, va. *adj.* Lo qui té virtut para fer espessa una còsa. *Condensativo, va.*

Condascendència, *f.* El acte y efecte de condascendir. *Condascendencia.*

Condascendent, *adj.* El qui condascendèix. *Condascendiente.*

Condascendir, *v. a.* Acomodarse á la voluntat de altri. *Condascender.*

Condestable, *m.* Dignidat militar.—Sargent major de una brigada marina. *Condestable.*

Condestablia, *f.* La dignidat de condestable.—Tri-bunal dels mariscals de Fransa. *Condestablia.*

Condexible, bla. *m. f.* El qui estudia ò há estudiad ab altre. *Condiscipulo, la.*

Condició, *f.* Naturalesa, qualidat, estat de personas y còsas.—Gèni, caràcter natural, complexió.—Reserva; elansula.—Circunstancia de lo que se fa ò promèt.—*Condicion*.—Callada: sobrentesa. *Callada* ò *tdcita*.—Casual: independent de la voluntat dels hònos. *Casual*.—Imposible de dret: *cur.* contrària als hòns costums, al dret natural. *Imposible de derecho*.—De fèt. *Imposible de hecho*.—Mesclada: la qui dependèix en part de la voluntat dels hònos y en part de la casualidat. *Mesclada*.—Necessària ò *sine qua non*: aquèlla sense la qual no se pòt fer una còsa. *Necesaria*.

Condicionad, da. *p. p.* de condicionar. *Condicionado, da.*

Condicionál, *adj.* Lo qui té condició. *Condicional.*

Condicionálmént, *adv.* Ab condició. *Condicionálmént.*

Condicionar, *v. a.* Donar á una còsa las condicions que se requirixen. *Acondicionar.*

Condicionar, *v. n.* Convenir, quadrar. *Condicionar.*

Condicioneta, *f.* Condició aspra de gèni. *Condicioncilla, ita.*

Condignamént, *adv.* De un mòdo condigne. *Condignamente.*

Condigne, na. *adj.* Igual al mèrit ò demèrit. *Condigno, na.*

Condignidat, *f.* La proporció del mèrit ab el prèmi. *Condignidad.*

Condiment, *m.* Lo que servèix para donar sabor y gust á lo que se agufa. *Condimento.*

Condimentad, da. *p. p.* de condimentar. *Condimentado, da.*

Condimentar, *v. a.* Posar als aguiats lo que los fa saborosos. *Condimentar.*

Coudir, *v. n.* Escamparse, propagarse. *Cundir.*

Condolir-se, *v. r.* Compatir-se de lo que altre patèix. *Condoler-se* ò *condolerser-se*.

Condonació, *f.* Perdó. *Condonacion.*

Condonad, da. *p. p.* de condonar. *Condonado, da.*

Condonar, *v. a.* Perdouar. *Condonar.*

Condormid, da. *p. p.* de condormir-se. *Adormecido, da.*

Condormir-se, *v. n.* Comensar á dormir-se. *Adormecer-se.*

Condret, ta. *adj.* Sense defecte ò falta. *Integro, gra.*

Conducció, *f.* La acció de conduir. *Conduccion.*

Conduccència, *f.* Conveniència. *Conduccencia.*

Conduccent, *p. a.* de conduir. El qui conduèix.—*adj.* Convenient. *Conducente.*

Conducta, *f.* Govern, porte.—Convèni ò pacte ab barber ò mètge. *Conducta.*

Conducte, *m.* Canal ò ciquia para donar pás á aygo.—Mèdi, canal, òrga del còs. *Conducto.*

Conductor, *m.* El qui conduèix. *Conductor.*

Conduir, *v. a.* Dirigir, encaminar, guiar.—Ajustar per prèu ò salari. *Conducir.*

Conduir-se, *v. r.* Portarse. *Conducirse.*

Conegud, da. *p. p.* de conèxer. *Conocido, da.*—Més conegud que el mal diner. *Mas conocido que la ruda*.—Persona que se conèix. *Conocido, da.*

Coneguda, *f.* Conexement. *Conocimiento.*

Conegudamént, *adv.* Claramént, evidèntmént. *Conocidamente.*

Conegudíssim, ma. *sup.* *Conocidísimo, ma.*

Conegudíssimamént, *adv. sup.* *Conocidísimamente.*

Conexement, *m.* Idèya, comprensió. *Conocimiento.*

Conexèssa, *f.* Conexement. *Conocimiento y ant. conocencia.*

Conèxer, *v. a.* Tenir en lo enteniment idèya de una còsa ò de una persona.—Entèndrer, comprendre, discernir, distingir, etc. *Conocer*.—Conèxer á un desde petit. *Conocer d uno desde la cuna*.—Conèxer la flaca á un. *Conocerle el flaco* ò *el flebe*.—Conèxer de una causa ò plèt: *cur.* tenir autoridat de judicarla. *Conocer de una causa* ò *pleito*.—Darse á conèxer. *Darse d conocer*.

Conèxer-se, *v. r.* *Conocerse.*

Confabulació, *f.* Conversació. *Confabulacion.*

Confabular, *v. a.* Tractar, conversar. *Confabular.*

Confecció, *f.* Composició de vários simples. *Confeccion.*

Confeccionad, da. *p. p.* de confeccionar. *Confeccionado, da.*

Confeccionar. *v. a.* Fer confeccions. *Confeccionar.*
 Confederació. *f.* Aliànsa, unió, lliga. *Confederación.*
 Confederad, da. *p. p.* de confederarse. *Confederado, da.*
 Confederar. *v. a.* Fer aliànsa. *Confederar.*
 Confederarse. *v. r.* Aliarse, unir-se. *Confederarse.*
 Confegid, da. *p. p.* de confegir. *Deletreado, da.*
 Confegir. *v. a.* Pronunciar cada lletra de per sí para unir las síllabas. *Deletrear.*
 Conferència. *f.* La acció de conferir ó de tractar algún assumto. *Conferencia.* = Conferèncias. *f. pl.* Àcte litterari. *Conferencias.* = Questions. *Conferencias.*
 Conferenciar. *v. a.* Tractar. *Conferenciar.*
 Conferir. *v. a.* Donar. *Conferir.*
 Confés. *m.* Confessor. *Confesor.*
 Confés, sa. *adj.* El réo qui confessa el delict. *Confeso, sa.*
 Confessad, da. *p. p.* de confessar. *Confesado, da.*
 Confessar. *v. a.* Declarar. = Oir el confessor los péccats del penitent ó dirlos aquést al confessor. *Confesar.*
 Confessarse. *v. a.* Dir el penitent los péccats al confessor. *Confessarse.*
 Confessió. *f.* Declaració. = El àcte de dir los péccats al confessor. = Respòsta de un acusad. *Confession.*
 Confessionari. *m.* Llòc destinad para confessar. *Confesonario ó confesionario.*
 Confessionista. *m.* Luterá de la confessió de Aushurg. *Confesionista.*
 Confessor. *m.* El sacerdot qui óu una confessió. = Sánt qui no es apòstol ni màrtir. *Confesor.*
 = Pontific: el sánt qui fons bisbe. *Pontífice.*
 = No pontific: el sánt qui no fons bisbe. *No pontífice.* = Primer màrtir que confessor: axò se diu de aquells qui se obstinan en no voler confessar una còsa. *Antes màrtir que confessor.* = Confessor de mànegas àmplas: el qui es fàcil en absòlter. *Confesor de manga ancha.*
 Confi. *m.* Ràya qui dividèix las provincias, réynes, etc. *Confin.*
 Confiad, da. *p. p.* de confiar. = *adj.* Presuntuós, atrevíd, el qui confia. *Confiado, da.*
 Confiadament. *adv.* Ab confiança. *Confiadamente.*
 Confiadíssim, ma, *sup.* *Confiadisimo, ma.*
 Confiadíssimament. *adv.* Ab molta confiança. *Confiadissimamente.*
 Confiança. *f.* Esperànça. = Seguretât. = Comunicació donada ó rebuda de un secrèt. = Presunció, atreviment. *Confianza.* = En confiança: baix de secrèt. *En confianza.*

Confiar. *v. a.* Fiar alguna còsa á àltri. = *v. n.* Fiar-se de algú. *Confiar.*
 Confidència. *f.* Confiança. *Confidencia.*
 Confidenciál. *adj.* Dit ó fét en confiança. *Confidencial.*
 Confidenciálmént. *adv.* En confidència. *Confidencialmente.*
 Confident. *m.* Aquell á qui se confia alguna còsa. = *adj.* Faèl, segur. *Confidente.*
 Confidentmént. *adv.* En confidència. *Confidentemente.*
 Confidentíssim, ma. *sup.* *Confidentísimo, ma.*
 Configuració. *f.* Disposició de las pàrts qui compònen un còs, y li donan forma y figura. *Configuración.*
 Configurad, da. *p. p.* de configurar. *Configurado, da.*
 Configurar. *v. a.* Donar forma, figura ó semblànça á una còsa. *Configurar.*
 Confinad, da. *p. p.* de confinar. *Confinado, da.* = *Deportado, da.*
 Confinaut. *adj.* Lo qui està immediat á àltra còsa. *Confinante.*
 Confinar. *v. n.* Estar immediat á àltra còsa, v. g. un càmp á àltre, estar veynads. = *v. a.* Desterrar. *Confinar.* = A una isla. *Deportar.*
 Confingid, da. *p. p.* de confingir. *Confingido, da.*
 Confingir. *v. a.* Mesclar moltes còsas dius un fúido para fer una pàsta més ó ménos dura. *Confingir.*
 Confirmació. *f.* Revalidació, ratificació de una còsa. = Nòva pròva. = Un dels sét sacraménts de la Iglesia. *Confirmación.*
 Confirmad, da. *p. p.* de confirmar. *Confirmado, da.*
 Confirmadament. *adv.* Ab tota seguretât. *Confirmadamente.*
 Confirmador. *m.* El qui confirma. *Confirmador.*
 Confirmaut. *p. a.* El qui confirma. *Confirmante.*
 Confirmar. *v. a.* Revalidar, aprovar, ratificar. = Donar nòvas pròvas. = Administrar el sacramént de la confirmació. *Confirmar.*
 Confirmarse. *v. r.* Ratificarse. *Confirmarse.*
 Confirmatòri, ria. *adj.* Lo qui confirma lo de àntes. *Confirmatorio, ria.*
 Confiscàble. *adj.* Lo que se pòt confiscar. *Confiscable.*
 Confiscació. *f.* La acció de confiscar. *Confiscación.*
 Confiscad, da. *p. p.* de confiscar. *Confiscado, da.*
 Confiscar. *v. a.* Prènder los béns de algú, y aplicarlos al fisc. *Confiscar.*
 Confit. *m.* Pàsta de sucra de vârias figuras. *Confite.* = Espècie de bølletas que ténen algunes vâneas semblants á confits petits. *Confitillo, ito.*

Confitad, da. *p. p.* de confitar. *Confitado, da.*
 Confitar. *v. a.* Còurer dins sucra. = Fer confitara.
Confitar.

Confitarse. *v. n.* El menjar: lo aguiad. *Sazonarse.*
 Confiteor Deo. *m.* Oració ántes de la confessió ó
 sa pecadora. *Confiteor.*

Confiter, ra. *m. f.* El qui fá ó ven confits. *Confitero, tera.*

Confitèra. *f.* Barral, pòt para tenir confits. *Confitera.*

Confiteria. *f.* Botiga de confiter ó el art de fer confits. *Confiteria.*

Confitèt. *m.* Confit menud. *Confitillo, ito.*

Confitòt. *m.* Confit molt gròs. *Confiton.*

Confitura. *f.* Còsa confitada. *Confitura.* = De cabèy d'àngel. *Cabellos de angel.* = De codóñy. *Carne de membrillo.* = De pera. *Peralada.* = De pestanaga. *Zanahoriate.* = De réym. *Uvate.*

Conflicte. *m.* Aflicció, péna, combát exterior y interior. *Conflicto.*

Confluència. *f.* El llòc ahónt se juntan dos rius. *Confluencia.*

Confluent. *adj.* Axò se diu segòns los mérges de sa pigòta quánd es molta. *Confluente.*

Confondre. *v. a.* Mesclar còsas divèrsas ab desorde. = Desconcertar. = Reduir á no poder respòndrer. = Prèuder una còsa per áltra. = Perturbar, etc. *Confundir.*

Confondre-se. *v. r.* Empegairse, perturbarse. = Humillarse ab el conexement de sí matéix. *Confundirse.*

Conformació. *f.* El acte de conformar y conformarse. *Conformacion.*

Conformad, da. *p. p.* de conformar y conformarse. *Conformado, da.*

Conformar. *v. a.* Concordar una còsa ab áltra. = Un ab áltre en opinió, parer, etc. *Conformar.*

Conformarse. *v. r.* Subjectarse, resignarse á los trabáys, etc. *Conformarse.*

Conforme. *adj.* Igual, proporcionad, semblant. *Conforme.*

Conforme. *adv.* Segòns. *Conforme.*

Conformidat. *f.* Semblansa. = Correspondència, unió: tollerància de los trabáys, etc. *Conformidad.*

Conformista. *m.* El qui segueix la religió dominant del llòc ahónt se tróba. *Conformista.*

Confortació. *f.* El acte de confortar. *Confortacion.*

Confortad, da. *p. p.* de confortar. *Confortado, da.*

Confortador, ra. *m. f.* El qui confortá. *Confortador, ra.*

Confortant. *p. a.* El qui confortá. *Confortante.*

Confortar. *v. a.* Animar, aconsolar. *Confortar.*

Confortatíu, va. *adj.* Lo qui té virtut de confortar ó confortá. *Confortativo, va.*

Confracció. *f.* El acte y efecte de romprer. *Confraccion.*

Confràre. *m.* El individuó de alguna confraria. *Cofadre.*

Confrasesa. *f.* La qui es de alguna confraria. *Cofadra.*

Confraria. *f.* Congregació, germendát, grèmi. *Cofadria.*

Confraternidat. *f.* Germendát. *Hermandad, confraternidad.*

Confronta. *f.* Térme, ràya. *Lindazo, linde, lindero.*

Confrontar. *v. n.* Estar al costat ó devánt. = *v. a.* Cotetjar una còsa ab áltra. *Confrontar.*

Confits, sa. *adj.* Mesclad, desordenad, embròllad. = O-cúr, dubtós. = *p. p.* Vensud, perturbad. *Confuso, sa.*

Confús. *m.* El hòmo sábi, però qui no se sábe explicar. *Mudeja sin cuenda.*

Confusament. *adv.* Ab confusió. *Confusamente.*

Confusió. *f.* Desorde, perturbació, abatiment, afronta. *Confusion.*

Confutació. *f.* El acte de confutar. *Confutacion.*

Confutad, da. *p. p.* de confutar. *Confutado, da.*

Confutar. *v. a.* Impugnar, convéncer la opinió contrària. *Confutar.*

Congelable. *adj.* Lo que se pòt gelar. *Congelable.*

Congelació. *f.* La acció del ayre qui gèla los líquidos, y el efecte de aquèsta acció. = Estát de un fluído gelad. *Congelacion.*

Congelad, da. *p. p.* de congelar. *Congelado, da.*

Congelar. *v. a.* Gelar, convertir en gèl. *Congelar.*

Congelarse. *v. r.* *Congelar se.*

Congeniad, da. *p. p.* de congeniar. *Acostumbrado, da.*

Congeniar. *v. n.* Ser del matéix gèni. *Congeniar.*

Congeniarse. *v. r.* Acostumarse al gèni de áltre. *Acostumbrarse al genio de otro.*

Congestió. *f.* Térme mèdic. Porció de humors detengúds en alguna pàrt del còs. *Congestion.*

Congènit, ta. *adj.* Nád ó engendrát juntament ab áltre. *Congénito, ta.*

Congio. *m.* Mesura antiga para los líquidos. *Congio.*

Conglassad, da. *p. p.* de conglassar, se. *Congelado, da.* = *Cuajado, da.*

Conglessar. *v. a.* Gelar. *Congelar.*

Conglessarse. *v. n.* Gelarse. *Congelarse.* = Espessirse *v. g.* sa sauc ó aprènderse. *Cuajarse.*

Conglobació. *f.* Fig. ret. *Conglobacion.*

Conglutinació. *f.* La acció de juntarse una còsa ab

áltra y formar una espècie de lliga. *Conglutinacion*.
 Conglutinad, da. *p. p.* de conglutinar. *Conglutinado, da*.
 Conglutinar. *v. a.* Unir una còsa ab áltra y posarla en estât de lliga. *Conglutinar*.
 Congoxa. *f.* Angustia, aflicció. *Congoja*.
 Congoxad, da. *p. p.* de congoxar, se. *Congojado, da* ò *acongojado, da*.
 Congoxarse. *v. r.* Afligirse, etc. *Congojarse* ò *acongojarse*. = *Quexarse*. *Quejarse*.
 Congraciad, da. *p. p.* de congraciarse. *Congraciado, da*.
 Congraciar. *v. a.* Cercar gofiar la voluntât ò el favor de algú. *Congraciar*.
 Congratulació. *f.* Euhôrabôna. *Congratulacion*.
 Congratulad, da. *p. p.* de congratular. *Congratulado, da*.
 Congratular. *v. a.* Donar la euhôrabôna. *Congratular*.
 Congratularse. *v. r.* Felicitar-se á sí matéix. *Congratularse*.
 Congre. *m.* Péix. *Congrio*.
 Congregació. *f.* Reunió para algú negôci. = Junta de várias personas. = Confraria, germeudât. = Capítol en algunas religions. = Junta de prelâts y cardenâls en la cort del Pâpa. *Congregacion*.
 Congregad, da. *p. p.* de congregare. *Congregado, da*.
 Congregânt. *m. f.* Individuo de alguna congregació. *Congregante*.
 Congregar. *v. a.* Juntar, convocar, reunir. *Congregar*.
 Congregarse. *v. r.* Juntarse, etc. *Congregarse*.
 Congreñy de bota, mols, etc. *Aro, cerco*.
 Congrés. *m.* Junta de personas para tractar de asuntos. = Ajuntamént de hómo y dôua. *Congreso*.
 Congriad, da. *p. p.* de congriar. *Criado, da*.
 Congriar. *v. a.* Produir. *Criar*.
 Còngrua. *f.* La rēnda que há de tenir el qui se há de ordenar, y los rector, etc. *Congrua*.
 Congruamént. *adv.* Ab conveniēcia. *Congruamente*.
 Congruēcia. *f.* Conveniēcia, proporció, conformidât. *Congruencia*.
 Congruént. *adj.* Proporcionad axí côm convé. *Congruente*.
 Congruéntmēt. *adv.* Ab proporció. *Congruentemente*.
 Congruisime. *m.* Opinió sobre la grácia eficás. *Congruismo*.
 Congruista. *m.* Partidâri del congruismo. *Congruista*.

Còngruo, grua. *adj.* Congruént. *Congruo, grua*.
 Còuic, ca. *adj.* Pertañent á còno. *Cónico, ca*.
 Conier, ra. *m. f.* Llòc abòut se ténen confys. *Conejar* ò *conejal*.
 Conier, ra. *m. f.* El qui té ò ven confys. *Conejero, ra*.
 Coniy, ya. *m. f.* Animâl conejud. *Conejo, ja*. = *De* Cabrera: el de las cásas. *Casero, ra*. = *De* câmp. *De monte*. = *De* rãta. *Conejillo de Indias*. = *Fa* gir es coniy á un: olvidarse de lo que volía dir. *Pender la especie*. = *Es* coniy es fuyt: el hómo que auávan á cercar. *Voló golondrino*. = *Coniy* jove. *Gazapo, pa* ò *gazapillo, lla*.
 Couiét, ta. *m. f.* Confys petíts. *Conejillo, ito* ò *conejuelo, la*.
 Conió. *m. V.* Couiét. *Conejillo, etc*.
 Couiós amagáds. Jòc de allòts. *Escondite, escondite* ò *dormirlas*.
 Conjectura. *f.* Judici prováble. = *Sospita*. *Conjectura*.
 Conjecturáble. *adj.* Qui pòt ser conjecturad. *Conjeturable*.
 Conjecturad, da. *p. p.* de conjecturar. *Conjeturado, da*.
 Conjecturador, ra. *m. f.* El qui conjectura. *Conjetrador, ra*.
 Conjecturál. *adj.* Lo fundad sobre conjecturas. *Conjetural*.
 Conjecturálmēt. *adv.* Per conjectura. *Conjeturalmente*.
 Conjecturar. *v. a.* Fer judici prováble de una còsa. *Conjeturar*. = *Preveurer*. *Barruntar*.
 Conjugació. *f.* El ácte de conjugar. *Conjugacion*.
 Conjugad, da. *p. p.* de conjugar. *Conjugado, da*.
 Conjugál. *adj.* Pertañent á matrimòni. *Conyugal*.
 Conjugar. *v. a.* Variar las terminaciós de los vérbs. = *Comparar*, *confrontar*. *Conjugar*.
 Cònjuges. *m. p.* Marit y muyer. *Cónyugues*.
 Conjuició. *f.* Unió. = *Pàrt* de la oració qui unéix. = *Concarrēcia* aparēnt dels ástros. *Conjuncion*.
 Conjúnt. *m.* Agregát de várias còsas. *Conjunto*.
 Conjúnt, ta. *adj.* Unid, contiguo, veyuad. *Conjunto, ta*.
 Conjuntamēt. *adv.* Un ab áltre. *Conjuntamente*.
 Conjuntissim, ma. *sup.* *Conjuntisimo, ma*.
 Conjuntíu, va. *adj.* Lo qui unéix. *Conjuntivo, va*. = *Partícula conjuntiva*: cērtas paráulas, v. g. *y*. *Partícula conjuntiva*.
 Conjuració. *f.* Conspiració. = *Eczorcisme*. *Conjuracion*.
 Conjurad, da. *p. p.* de conjurar. *Conjurado, da*.
 Conjurador. *m.* El qui diu los eczorcismes, qui conjura. *Conjurador*.
 Conjurar. *v. a.* Dir los eczorcismes. = *Demandar*

ab instància. *Conjurar*.
Conjurar. *v. n.* Conspirar còntre algú. *Conjurar*.
Conjurar-se. *v. r.* *Conjurar-se*.
Conjuro. *m.* Conjuració, exorcisme. = Invocació supersticiosa. *Conjuro*.
Conna. *f. v. g.* de xuya. *Cortexa*.
Connatural. *adj.* Conforme á la naturalesa ò pròpi. *Connatural*.
Connaturalissació. *f.* El acte de connaturalisar. *Connaturalizació*.
Connaturalisád, *da*. *p. p.* de connaturalisar. *Connaturalizado*, *da*. = *adj.* Habitúad. *Connaturalizado*, *da*.
Connaturalisar. *v. a.* Donar á un estranger los matèxos drets que gòsan los naturáls de un país. *Connaturalizar*.
Connaturalisarse. *v. r.* Acostumarse, ferso, habituarse. *Connaturalizarse*.
Connaturalmént. *adv.* Naturálmént. *Connaturalmente*.
Connecsidát. *f. cur.* Los drets y còsas unidas á la principál. *Connexidad*.
Connèso, *sa*. *adj.* Unid, dependént de áltre més principál. *Conexo*, *xa*.
Connivència. *f.* Dissimulo, tollerància de superior de lo que no deu permètrer á los inferiors. *Connivencia*.
Connotació. *f.* Parentèsc en gráu remòt. *Connotation*.
Connotád, *da*. *p. p.* de connotar. *Connotado*, *da*.
Connotánt. *p. a.* de connotar. El qui connota. *Connotante*.
Connotar. *v. n.* Dir relació. *Connotar*.
Connotatín, *va*. *adj.* Derivád de áltre, còm aygól de áygo. *Connotativo*, *va*.
Connovici, *cia*. *adj.* Novicia ab áltres. *Connovicio*, *cia*.
Connumerar. *v. a.* Numerar una còsa entre áltres. *Connumerar*.
Cono. *m.* Figura geomètrica. *Cono*.
Conòrt. *m.* Contéuto. *Satisfacción*.
Conquè. *adv.* Pays. *Con que*.
Conquista. *f.* Presa de ciutát, etc. á fòrsa de armas. = Atracció de persona al partít de algú. *Conquista*.
Conquistáble. *adj.* Lo que se pòt conquistar. *Conquistable*.
Conquistád, *da*. *p. p.* de conquistar. *Conquistado*, *da*.
Conquistador, *ra*. *m. f.* El qui conquista. *Conquistador*, *ra*.
Conquistar. *v. a.* Prènder ciutát, etc. á la fòrsa. = Gofiar la voluntát de algú ò durlo al seu parer, partít, etc. *Conquistar*.

Conràd, *da*. *p. p.* de conrar. *Cultivado*, *da*.
Conradís. *m.* La tèrra que se cultiva. *Tierra de pan llevar ò de labor*.
Conrador, *ra*. *m. f.* El qui conra. *Cultivador*, *ra*.
Conrar. *v. a.* Cultivar. *Cultivar*.
Conrer. *m.* Empléyo en la Cartoxa. *Sillero*.
Conró. *m.* Cultivo. *Cultura ò cultivo*.
Consabidor, *ra*. *m. f.* El qui juntamént ab áltre sàb una còsa. *Consabidor*, *ra*.
Consabúd, *da*. *adj.* La persona ò còsa de qui ja se hà tractád. *Consabido*, *da*.
Consagració. *f.* La acció de consagrar. *Consagración ò consecracion*.
Consagrád, *da*. *p. p.* de consagrar. *Consagrado*, *da ò consecrado*, *da*.
Consagránt. *p. a.* de consagrar. El qui consàgra. *Consagrante ò consecrante*.
Consagrar. *v. a.* Fer sagrada á una còsa ò persona. = Dir el sacerdot las paráulas de la consagració demúnt es pà y vi. = Dedicar, oferir alguna còsa á Déu, etc. *Consagrar ò consecrar*.
Consangüíneyo, *ya*. *adj.* De sa matèxa sàug, parént. *Consangüíneo*, *nea*.
Consangüinidát. *f.* Parentèsc naturál de una matèxa sòca. *Consangüinidad*.
Consectári. *m.* Proposició dedúda de lo demostrád ántes. *Consectario*.
Consectári, *ria*. *adj.* Lo qui segneix y es consecucúcia necessària de una còsa. *Consectario*, *ria*.
Consecució. *f.* El acte de lograr alguna còsa. = Espáy de 29 ayyes entre las duas conjuncions de sa lluna y des sòl. *Consecucion*.
Consecutiu, *va*. *adj.* Lo qui se segueix inmédiatamént en orde dels témps. *Consecutivo*, *va*.
Consecutivamént. *adv.* Tot de seguida. *Consecutivamente*.
Consegúid, *da*. *p. p.* de conseguir. *Conseguido*, *da*. = *Alcanzado*, *da*.
Conseguir. *v. a.* Lograr. *Conseguir*. = Haver consegúid á algú qui já es mòrt. *Alcanzar*.
Consembláut. *adj.* Sembláut á áltre. *Semejante*.
Consembláutmént. *adv.* Semejantemente.
Consént. *p. a.* de consentir. *Consenciente*.
Consentíd, *da*. *p. p.* de consentir. *Consentido*, *da*. = Botélla, gèrra, etc. *Sentido*, *da*.
Consentidor, *ra*. *m. f.* El qui consént. *Consentidor*, *ra*.
Consentimént. *m.* Acció y efecte de consentir. *Consentimiento*.
Consentir. *v. a.* Permètrer. = Creurer, tenir per cèrt. = Admètrer, sufrir. *Consentir*.
Consentirse. *v. n.* Xaparse gèrra, etc. *Sentirse*.
Consecucúcia. *f.* Proposició inferida de áltra. *Consecuencia*.

Consequént. *m.* Proposició deduïda de la que se diu antecedént. *Consiguiente.*
 Consecuént. *adj.* Lo que resulta, lo que se segueix. *Consiguiente.*—Anar, obrar, ser consequént: segons rahó. *Ir, obrar, ser consiguiente* ò *consecuente.*
 Consequéntmént. *adv.* Conforme. *Consecuentemente* ò *consiguientemente.*
 Consérge. *m.* El qui se cuyda de la netedat y de las cláus de un palácio. *Conserge.*
 Consergeria. *f.* El càrreg del consérge y la seua habitació. *Consergeria.*
 Conserva. *f.* Confitura. *Conserva.*—De conserva: ab compafia. *De concordia* ò *de consuno.*
 Conservació. *f.* El àcte y efecte de conservar. *Conservacion.*
 Conservád, da. *p. p.* de conservar. *Conservado, da.*
 Conservador, ra. *m. f.* El qui conserva. *Conservador, ra.*
 Conservánt. *p. a.* de conservar. El qui conserva. *Conservante.*
 Conservar. *v. a.* Impedir que no se espèny una còsa, guardarla, no desferse de élla. *Conservar.*—El individuó. *El individuo.*
 Conservatíu, va. *adj.* Lo qui conserva. *Conservativo, va.*
 Conservatòri, ria. *adj.* Lo qui conserva. *Conservatorio, ria.*
 Conservatoria. *f.* Lletres apostòlicas qui donan poder á certs cuérpos de enomenarse jutges conservadors. *Conservatoria.*—Conservatorias: lletres que los jutges expedexen á favor de algún de la seua jurisdicció. *Conservatorias.*
 Consèy. *m.* Dictàmen, parer.—Tribunal suprèmo. *Consejo.*
 Conseyar. *v. a.* V. Aconseyar. *Aconsejar.*
 Conseyer. *m.* El qui aconseya.—Individuo del consèy. *Consejero.*
 Consideráble. *adj.* Importánt, essenciál, digne de consideració.—Grán, gròs, excessíu. *Considerable.*
 Consideráblemént. *adv.* Notáblemént, molt. *Considerablemente.*
 Consideració. *f.* El àcte y efecte de considerar.—Ateució, meditació, reflexió.—Estimació, reputació.—Importància. *Consideracion.*—En consideració: en respècte á... *En consideracion.*
 Considerád, da. *p. p.* de considerar.—*adj.* El qui òbra en consideració. *Considerado, da.*
 Considerador, ra. *m. f.* El qui considéra. *Considerador, ra.*
 Consideránt. *p. a.* *Considerante.*
 Considerar. *v. a.* Eczamiuar, contemplar, médi-

tar, reflexionar, etc. *Considerar.*
 Consigna. *f.* Orde donáda á centinèlla. *Consigna.*
 Consignació. *f.* La acció y efecte de consignar.—La cantidat de diner destiuáda para algún efecte.—Depòsit judicial de diner ò altra còsa. *Consignacion.*
 Consignád, da. *p. p.* de consignar. *Consignado, da.*
 Consignador. *m.* Negociánt qui envia gèneros á altres paraque los vengan per son conte. *Consignador.*
 Consignar. *v. a.* Depositar juridicamént alguna còsa.—Sefialar rènda ò fondo para pagar algún deute.—Enviar gèneros á un corresponsál.—Donar ordes á centinèlla. *Consignar.*
 Consignatàri. *m.* Depositàri de consignació.—Corresponsál de un negociánt. *Consignatario.*
 Consiliàri. *m.* Individuo de una comunidat, universidat, etc. nombrád para ajudar ab sos consèys al superior. *Consiliario.*
 Consistència. *f.* Dureza, firmesa, solidès. *Consistencia.*
 Consistént. *adj.* Dur, firme, sòlido. *Consistente.*
 Consistir. *v. n.* Estar fundáda una còsa en altra. *Consistir.*
 Consistòri. *m.* El concèy de los emperadors románs.—Junta que celebra el Pàpa ab los cardenals.—Ajuntamént de ciutát, etc. y la càsa del ajuntamént. *Consistorio.*
 Consistoriál. *adj.* Pertañent á consistòri. *Consistorial.*
 Consistoriálmént. *adv.* En consistòri. *Consistorialmente.*
 Consocio. *m.* Compafiéro de alguna societat, collègi, etc. *Consocio.*
 Consòl. *m.* Alivio en sas afliccións y penas. *Consuelo.*
 Consoláble. *adj.* Lo qui es capás de consolar. *Consolable.*
 Consolació. *f.* V. Consòl. *Consolacion.*
 Consolád, da. *p. p.* de consolar. *Consolado, da.*
 Consolador, ra. *m. f.* El qui consòla. *Consolador, ra.*
 Consolar. *v. a.* Donar alivio al trist, etc. *Consolar.*
 Consolarse. *v. r.* *Consolarse.*
 Consolatòri, ria. *adj.* Lo qui consòla. *Consolatorio, ria.*
 Consolidació. *f.* El àcte y efecte de consolidar.—La càsa de la consolidació. *Consolidacion.*
 Consolidád, da. *p. p.* de consolidar. *Consolidado, da.*
 Consolidar. *v. a.* Donar firmesa y solidès á una còsa, asiausarla més. *Consolidar.*
 Consolidarse. *v. r.* Reunirse el usufruyt á la pro-

pietàt. = Reforsarse lo amor, la amistat, etc.
Consolidarse.

Consolide. m. pl. Consolida ò consueva.

Consonància. f. Harmonia agradàble de dos tóns. = Semblança de sonido en la terminació de las paráulas. = *Correspondència*, conformidat de algunas còsas entre sí. *Consonancia.*

Consonant. m. Paráulas qui ténen el matéix sonido que áltres en lo últim dels versos. = Lletra qui no se pòt pronunciar sens el aussili de una vocal. *Consonante.*

Consonar. v. n. Fer un matéix sò dos ò molts de instrumènts. = Concordar una còsa ab áltra. = Tenir duas ò molts paráulas la matéixa terminació. *Consonar.*

Consortci. m. Unió de los qui viuen junts. *Consorticio.*

Consorte. m. f. El qui participa de la matéixa sòrt que áltre. = El marit respècte de la espòsa, y aquèsta respècte de aquèll. *Consorte.* = Consortes. *cur.* Los que ténen un matéix interés en un plèt. *Consortes.*

Conspiració. f. Unió còntre algú majorment còntre superior. *Conspiracion.*

Conspirad, da. p. p. de conspirar. *Conspirado, da.*

Conspirador, ra. m. f. El qui conspira. *Conspirador, ra.*

Conspirar. v. a. Uir-se uns còntre son superior ò còntre un particular. *Conspirar.*

Constància. f. Perseverància en una còsa. = Firmesa de ànimo, virtút qui dona la firmesa. *Constancia.*

Constànt. adj. El qui te constància. = Lo qui es cèrt. = Lo qui cònta ò se compòn de cèrtas parts. *Constante.*

Constàntment. adv. Ab constància. *Constantemente.*

Constantinopolità, na. adj. El natural de ò lo pertaïent á Constantinòpla. *Constantinopolitano, na.*

Constantísim, ma. sup. Molt constànt. *Constantísimo, ma.*

Constàntíssimament. adv. sup. Ab molta constància. *Constantísimamente.*

Constar. v. impersonal. Ser cèrta una còsa. = Estar compòst un tot de sas sènas parts. = Tenir el vèrs los pèus necessàris. *Constar.*

Constellació. f. Agregat de várias estrel·las ficsas. = Clima. = Pàssa de malaltia. *Constelacion.*

Consternació. f. Turbació gròssa de ànimo. *Consternacion.*

Consternad, da. p. p. de consternar. *Consternado, da.*

Consternar. v. a. Perturbar en grán manéra, y fer càurer de ànimo. *Consternar.*

Consternarse. v. r. Càurer de ànimo. *Consternarse.*

Constipació, constipad, etc. V. Costipació, etc.

Constitució. f. La naturalesa de una còsa y qui la constituèix. = Temperament, compleció. = Lléy, ordenànça. = El còs de las lléys fundamèntals de un réyue, pòble, etc. *Constitucion.*

Constituid, da. p. p. de constituir. *Constituido, ida.*

Constituir. v. a. Formar, compòndrer. = Posar, col·locar en dignidat, etc. *Constituir.*

Constitutiu, va. adj. Lo qui constituèix. *Constitutivo, va.*

Constituyent. p. a. de constituir. = *m. cur.* El qui constituèix rēnda, dōt, etc. *Constituyente.*

Constreñid, da. p. p. de constreñir. *Constreñido, da.*

Constreñidament. adv. Ab constricció. *Constreñidamente.*

Constreñir. v. a. Forsar, obligar. = Apretar, estrèf·fier. *Constreñir.*

Constricció. f. El acte y efecte de constreñir. *Constriccion.*

Constrictiu, va. adj. Lo qui lliga, tancò, estrèny. *Constrictivo, va.*

Constringent. adj. V. Constrictiu. Constringente.

Construcció. f. La acció de construir, fabricar. = Arretglament de las paráulas de una fràse. *Construccion.*

Constructor. m. El qui construèix un bàrco. *Constructor.*

Construid, da. p. p. de construir. *Construido, da.*

Construir. v. a. Compòndrer, fabricar, edificar. = Traduir segòns las rètglas de gramàtica. *Construir.*

Construpada. p. p. de construpar. *Construpada.*

Construpador. m. El qui fòrsa una vèrge. *Construpador.*

Construpar. v. a. Forsar una vèrge. *Construpar.*

Consustanciál. adj. De una matéixa substància. *Consustancial.*

Consustancialidat. f. Unidat y identidat de substància. Axò se diu de las tres personas de la Trinidad. *Consustancialidad.*

Consustanciálmént. adv. De un mòdo consustancial. *Consustancialmente.*

Consuetudiuàri, ria. adj. Ordinàri, habituàl, usad. = El pècador qui té costúm de pècar. *Consuetudinario, ria.*

Consuetut. f. Costúm. *Consuetud.*

Cònsul. m. Magistrat entre los romàns. = Jutge del consulat. = Persona pública que en los pòrts y ciutats priucipals de comèrs té cada nació comerciànt. *Cònsul.*

Consular. adj. Lo pertaïent á cònsul. *Consular.*

Consulat. m. Tribunál, dignidat, ofici, càsa de

còsul. *Consulado.*

Consulta. *f.* Pregunta, respòsta, dictàmen, conferència sobre un negòci. = Avis demanàd ò donàd, etc. *Consulta.*

Consultàble. *adj.* Lo que se pòt ò deu ser consultàd. *Consultable.*

Consultàd, da. *p. p.* de consultar. *Consultado, da.*

Consultànt. *p. a.* de consultar. = *adj.* El qui consulta. *Consultante.*

Consultar. *v. a.* Tractar de algún negòci. = Demanar parer, consèy. = Proposar al réy alguna persona para empleyo, etc., ferli relació sobre alguna còsa que deu decidir. *Consultar.* = Consultarlo ab so coxí: prènder tèmps para mèditar algún assunto. *Consultarlo con la almohada.*

Consultatíu, va. *adj.* Axò se diu dels negòcis dels quàls se deu donar relació al réy paraque decidisca. *Consultativo, va.* = Vòt consultatíu: dret de dir son parer. *Voto consultativo.*

Consultor, ra. *m. f.* El qui es consultàd. *Consultor, ra.*

Consumació. *f.* Acabamént, cumplimént, perfecció, fi. *Consumacion.* = Del matrimòni: el primer àcte carnàl que téuen los casàds. *Del matrimonio.* = De los sigles: el fi del mon. *De los siglos.*

Consumàd, da. *p. p.* de consumir. = *adj.* Perfèt en la sèua lineya. *Consumado, da.*

Consumador, ra. *m. f.* Consumador, ra.

Consumar. *v. a.* Acabar, perfeccionar. *Consumar.*

Consumatíu, va. *adj.* Lo qui consuma. = Axò se diu del sacramént de lo Altar qui es cumplimént dels àltres. *Consumativo, va.*

Consumíd, da. *p. p.* de consumir. = *adj.* Flàc, macilènt. *Consumido, da ò consunto, ta.*

Consumidor, m. *f.* El qui consumèx. *Consumidor, ra.*

Consumir. *v. a.* Gastar, málgastar, destruir, aniquilar. *Consumir.*

Consumirse. *v. r.* Afligirse, apurarse, amagrirse. *Consumirse.*

Consumo. *m.* Gàst. *Consumo.*

Consunció. *f.* Espècie de tísica qui seca. = Pèrdua. *Consuncion.*

Contàcte. *m.* El àcte de tocarse duas còsas. *Contacto.*

Contàd, da. *p. p.* de contar. *Contado, da.*

Contador, ra. *m. f.* Calculador, el qui trèu contes. = El qui referèix alguna còsa. *Contador, ra.*

Contador. *m.* Caxer. = Taurèll de mercader ahónt se conta el diner. *Contador.* = De eczèrcit, de provincia, etc. etc. *Contador de ejército, etc. etc.*

Contaduría. *f.* Oficina y ofici de contador. *Contaduría,*

Contagiàd, da. *p. p.* de contagiar. *Contagiado, da.*

Contagiar. *v. a.* Apèstar. = Corrómpre, pervertir. *Contagiar.*

Contagiós, sa. *adj.* Mál qui se aprèn. = Qui corrómp la ànima, los costúms. *Contagioso, sa.*

Contaminació. *f.* El àcte y efècte de contaminar. *Contaminacion.*

Contaminàd, da. *p. p.* de contaminar. *Contaminado, da.*

Contaminar. *v. a.* Embrutar, corrómpre, pervertir. *Contaminar.*

Contaminarse. *v. r.* Contaminarse.

Contànts. (De). *adv.* De seguida, al instànt. *De contado.*

Contar. *v. a.* Numerar, trèurer contes. = Referir, dir alguna còsa. = Calcular, etc. *Contar.* = Contar sas bossinàdas. *Contar los bocados.* = Contar ab sa bossa: calcular lo que se pòt gastar. *Contar con la bolsa ò consultar con el bolsillo.* = Contar llàstimas, misèria, etc. *Llorar lástimas, etc.* = Contar sens els àltres. *Contar sin la huésped.* = Contar ab sos dits, rosàri, etc. *Contar por los dedos ò como las viejas.* = Contar una còsa ab totas las circumstàncias y accidènts. *Contarla con linderos y arrabales.* = Contar sas vegàdas que un heu à sa tavèrnia. *Contar chinas.* = Contar mentidas. *Contar mentiras ò trufar.* = Contar ab algú: fer conte de éll. *Contar con alguno.*

Contàt. *m.* La diguidàt, y territòri de cònte. *Contado.*

Contàtge. *m.* Malaltia qui se aprèn. = Perversiò que resulta de màla doctrina, eczèmples. *Contagio.*

Conte. *m.* Càlculo, opèració aritmètica. = Nombre de fils que deu teuir lo ordí. = Còmputo. *Cuenta.* = À bon conte. *A buena cuenta.* = À conte. *A cuenta.* = Per mon, ton, sèu, etc. conte: à mon cuydàdo, etc. *Por mi cuenta.* = Còrrer per conte de algú. *Correr por la cuenta de alguno.* = Donar bon ò mál conte. *Dar buena ò mala cuenta.* = Entrar en conte: teuir presènt una còsa. *Entrar en cuenta.* = Passar contes. *Echar las cuentas.* = Demanar conte de alguna oòsa. *Pedir cuenta.* = Pèrder es conte. *Perder la cuenta.* = Já passarèm contes: amenússa. *Ya ajustaremos cuentas.* = Trèurer contes. *Sacar cuentas.* = Es contes estàn acabàds. *Acabadas son cuentas.* = Sense fèrne contes. *Sin pensarlo.*

Cònte. *m.* Títol. *Conde.*

Contemplació. *f.* La acció de contemplar ab la vista ò ab lo entenimént. = Complacència, contèmpcia, adúlació. *Contemplacion.*

Contemplad, da. p. p. de contemplar. *Contemplado*, da.
Contemplador, ra. m. f. El qui contémpla. *Contemplador*, ra.
Contemplar. v. a. Méditar, espècular, considerar ab atenció. = Méditar, pensar en Déu y en sas séuas perfeccions. = Compláurer, adular. *Contemplar*.
Contemplatiu, va. adj. Lo pertañent á la contemplació. = El qui se dedica á la contemplació. = El qui contémpla. = Complacént, adulador, el qui fä la bõna á un. *Contemplativo*, va.
Contemplativamént. adv. Ab contemplació. *Contemplativamente*.
Contemporaneidät. f. Eczistència de personas en un matèix témps. *Contemporaneidad*.
Contemporáneo, nea. adj. Del matèix témps. *Contemporáneo*, nea. = De sa matèixa edät. *Coetáneo*, nea.
Contemporisar. v. n. Acomodarse al témps, ó al gust, humor ó parer de áltre. *Contemporizar*.
Contenció. f. Contienda, controversia, disputa. *Contencion*.
Contencios, sa. adj. Lo que se disputa. = La persona qui per costúm disputa ó contradia tot lo que áltres afirman. *Contencioso*, sa.
Contengüd, da. p. p. de contenir. = adj. Moderád, da. = m. La persona ó assuuto de que se trácta en un escrit ó libre. *Contenido*, da.
Contenir. v. a. Enclóurer, deténir, aturar, reprimir, etc. *Contener*.
Contenirse. v. r. Detenirse, reprimirse. *Contenerse*.
Contént, ta. m. f. Satisfét, alegre, gojós. *Contento*, ta.
Conténta. f. Certificació que dona un bälle de que la trópa no há fét cap violència, ni dexád de pagar lo corresponent. *Contenta*.
Contentar. v. a. Agradar, satisfacer el gust de algú. *Contentar*.
Contentarse. v. r. Estar satisfét, alegre, etc. *Contentarse*.
Contentíssim, ma. sup. Molt contént. *Contentíssimo*, ma.
Conténto. m. Jõc. *Malcontento*.
Contentible. adj. Despreciable. *Contentible*.
Conter. m. Plagueta para resar. V. Directóri. *Ánalejo*, etc.
Contessa. f. La dòna de cònté ó la qui té contát. *Condesa*.
Contrastació. f. Respõsta á lo que se diu ó escriu. *Contrastacion*.
Contestád, da. p. p. de contestar. *Contestado*, da.

Contestar. v. a. Respóndrer á lo que se diu ó escriu. *Contestar*.
Contéste. adj. El testimõni qui declära lo matèix que áltre. *Conteste*.
Contesto. m. Sèrie de discurs ó narració. *Contesto*.
Contestura. f. La disposició ó composició del cõs. *Contextura*.
Contèt. m. Cõte petít. *Condecico*, illo, ito.
Contiènda. f. Disputa, controversia, riña. *Contienda*.
Contier. m. Bastó ó bossí de fèrro llarg, redó y tórt á un cap para atiar y prènder fõc. *Hurgon* ó *hurgonero*.
Contignació. f. Disposició de sas bigas, pisos y sòtil de una càsa. *Contignacion*.
Contiguamént. adv. De pròp. *Contiguamente*.
Contigüidät. f. Imèdiació. *Contigüidad*.
Contiguo, gua. adj. Imèdiat, junt, veyuád. *Contiguo*, gua.
Continuència. f. Virtút qui reprimèix las passions. = Abstinència de los deléytes carnäls. *Continencia*.
Continént. adj. Lo qui conté ó el qui reprimèix. = m. Gräu estensió de tèrra qui no està isläda. *Continente*.
Contingència. f. Casualidät. *Contingencia*.
Contingént. adj. Lo qui pòt succeir ó no succeir. *Contingente*.
Contingéntmént. adv. Per casualidät. *Contingentemente*.
Contingüd, da. p. p. de contenir. *Contenido*, da.
Continuació. f. El äcte y esècte de continuar, duració. *Continuacion*.
Continuäd, da. p. p. de continuar. *Continuado*, da.
Continuädamént. adv. Sense interrupció. *Continuadamente*.
Continuador, ra. m. f. El qui continúa una òbra comensäda. *Continuador*, ra.
Continuamént. adv. Sense interrupció. *Continuamente*.
Continuar. v. a. Proseguir lo já comensäd. *Continuar*.
Continuar. v. n. Durar, no aturarse, no cessar. *Continuar*.
Continuarse. v. r. Esténdrerse, allargarse. *Continuarse*.
Continuidät. f. Unió no interrompuda de las pàrts. *Continuidad*.
Continuo, nua. adj. Lo qui dura y persevera. *Continuo*, nua. = De continuo. *adv. Continuamént. De continuo*.
Continuo. m. El compòst de pàrts unidas entre sí. *Continuo*.

Contorn. *m.* El territori veynád de una població ò edifici qui los circuèix. = Lo redó de una pintura. *Contorno.*

Contornád, da. *adj.* Se diu en escút de armas del animal qui té es cap girád á la esquerra. *Contornado, da.*

Contorsió. *f.* Torsuda. *Contorsion.* = Movimént violent de mèmbras y músculos. *Contorsion.*

Contra ò còntre. Preposició qui denòta la contrarietát de una còsa ab áltra. *Contra.*

Contra. *f.* Canó de órga qui fà sa veu molt gròssa. *Contra.*

Contramura. Térme náutic. *Contramura.*

Contraarmíños. *m. pl.* Cap negre en moscas blánkas en escút. *Contraarmíños.*

Contraastucia. *f.* Astucia oposáda á áltra. *Contraastucia.*

Contrabandista. *m. f.* El qui fà còntrabándols. *Contrabandista.*

Còntrebándol. *m.* Comèrs de còsas prohibidas. = Acció sospitosa ò còntre el us comú. *Contrabando.*

Còntrebàssa. *f.* Pedrestál. *Contrabasa.*

Còntrebateria. *f.* Bataría oposáda á áltra. *Contrabateria.*

Còntrebàix. *m.* Veu més bàxa que es bàix. *Contrabajo.*

Còntrecáuvi. *m.* *Contracambio.*

Còntracanál. *f.* Canál qui surt de áltra. *Contracanal.*

Contracció. *f.* Arrufamént de nirvis y músculos. = Reducció de síllabas á una. = Movimént per qui un còs se arrufa. *Contraccion.*

Còntracédula. *f.* Cédula qui revòca la de ántes. *Contracédula.*

Còntracifra. *f.* Cláu per enténdrer cifras. *Contracifra.*

Còntracolumna. *f.* Pilástra al costát de columna. *Contracolumna.*

Còntracòsta. *f.* Còsta oposáda á áltra. *Contracosta.*

Còntracortelád. *adj.* Lo que té corters oposáds en escúts de armas. *Contracuartelado.*

Contrácta. *f.* Convèni. *Contrata.*

Contractació. *f.* Comèrs, tràfic. *Contractacion.*

Contractád, da. *p. p.* de contractar. *Contratado, da.*

Contratánt. *p. a.* Fer contráctes. = Comerciar. *Contratar.*

Contrácte. *m.* Convèni, pàcte, tractát. *Contrato.*

Còntradànsa. *f.* Cèrt ball. *Contradanza.*

Contradicció. *f.* Oposició, resistència. *Contradiccion.* = Implicar contradicció: afirmar còsas contradictòrias. *Implicar contradiccion.* = Esperít de contradicció: el qui té costúm de oposarse

á lo que se òu ò se vòl fer. *Espiritu de contradiccion.*

Contradictor, ra. *adj.* El qui contradíu. *Contradictor, ra.*

Contradictòri, ria. *adj.* Del tot oposád. *Contradictorio, ria.*

Contradictòria. *f.* Proposició contradictòria á áltra. *Contradictoria.*

Contradir. *v. a.* Dir lo contrári de lo que áltre diu, oposarse á lo que se diu. = Resistir. *Contradecir.*

Contradissa. *f.* Térme náutic. *Contradiza.*

Contradit, ta. *p. p.* de contradir. *Contradicho, cha.*

Contraduránt. *m.* Térme náutic. *Contradurante.*

Contradurmíent. *m.* Térme náutic. *Contradurmiente.*

Contraescàrpera. *f.* Ròst de una muráda qui está dins es váll. *Contraescdrpera.*

Contraescòta. *f.* Térme náutic. *Contraescota.*

Contraescotí. *m.* Térme náutic. *Contraescotin.*

Còntraescriptura. *f.* Escripura qui servèix para derogar á una áltra. *Contraescriptura.*

Contrafaxád, da. *adj.* Escút qui té fàxas oposádas en sos colors. *Contrafaxado.*

Còntrafer. *v. a.* Fer una còsa tant semblánt á una áltra, que ab dificultát se conèix. *Contrahacer.*

Còntrafét, ta. *p. p.* de còntrafer. = *adj.* El qui té es còs geperúd, torsúd, monstruós. *Contrahecho, cha.*

Còntrafirma. *f. cur.* Sentència contrária á la de ántes. *Contrafirma.*

Còntrafirmánt. *p. a.* de contrafirmar. *Contrafirmante.*

Còntrafirmar. *v. a.* Alcansar la revocació de la sentència qui mantén á algú en possessóri de una còsa. *Contrafirmar.*

Còntrafuéro. *m.* Violació de algún privilègi. *Contrafuero.*

Còntraguárda. *m.* Fortificació. *Contraguardia.*

Contraindicád, da. *p. p.* de contraindicar. *Contraindicar.*

Contraindicánt. *m.* Síntoma qui denòta que no se deu aplicar un remèy qui parexia convenient. *Contraindicante.*

Contraindicar. *v. n.* Sobrevenir algún síntoma contrári á lo que manifestáva la malaltía. *Contraindicar.*

Contralor. *m.* El qui se cuyda de algunas còsas en hospitál ò en los pàrques de artillería. *Contralor.*

Contrált. *m.* Veu entre triple y tenor. = El qui canta de contrált. *Contraalto.*

Còntramandád, da. *p. p.* de còntramandar. *Contramandado, da.*

Côntramandar. *v. a.* Revocar la orde donâda ântes.
Contramandar.

Côntramestre. *m.* Empleyâd en un bârco. *Contramaestre.*

Côntramârca. *f.* Segona mârca que se pôsa, *v. g.* â péssa de rôba. *Contramarca.*

Côntramarcâd, *da. p. p.* de côntramarcar. *Contramarcado, da.*

Côntramarcar. *v. a.* Posar segona mârca. *Contramarcar.*

Côntramârxa. *f.* Mârxa al contrâri. *Contramarcha.*

Côntramarxar. *v. a.* Tornar arréra. *Contramarxar.*

Côntramina. *f.* Mina para destruir una âltra. *Contramina.*

Côntraminâd, *da. p. p.* de côntraminar. *Contraminado, da.*

Côntraminador. *m.* El qui fâ côntraminas. *Contraminador.*

Côntraminar. *v. a.* Fer côntraminas. *Contraminar.*

Côntranaturâl. *adj.* Contrâri â la naturalesa. *Contranatural.*

Côntraorde. *f.* Orde contrâria â la que se havía douâda. *Contraorden.*

Côntraordenâd. *p. p.* *Contraordenado.*

Côntraordenar. *v. a.* Revocar la orde donâda. *Contraordenar.*

Côntrapalâd, *da. adj.* Ab los pâlos oposâds. *Contrapalado, da.*

Côntrapalanquí. *m.* Cêrta côrda de resêrva, etc. *Contrapalanquin.*

Côntrapâlo. *m.* Pâlo dividíd en los escûts. *Contrapalo.*

Côntrapassar. *v. a.* *Pasar mas alld.* = Ser més âlt un que âltre. *Descollar.*

Côntrapêl. *m.* *Contrapelo.*

Côntrapês. *m.* *Contrapeso.* = Paraque se tânc una pôrta. *Pesa.* = De titaréro. *Contrapeso* ô *balancin.*

Côntrapésar. *v. a.* *Contrapesar.*

Côntrapêste. *m.* Remèy côntra la pête. *Contra-pesto.*

Côntraposâd, *da. p. p.* de côntraposar. *Contra-puesto, ta.*

Côntraposar. *v. a.* Posar duas côsas oposâdas para comparâlas. *Contraponer.*

Côntraposició. *f.* La acció de contraposar. = Diferênciâ de carâcter, de sentimentus, de figuras, etc. *Contraposicion.*

Côntraproducêntem. Parânta llatina ab que se diu que lo que un allêga. ô cita es lo contrâri de lo que vôi provar. *Contraproducentem.*

Côntraprôva. *f.* Segona prôva que tira un impressor. *Contraprueba.*

Côntrapúnt. *m.* Harmonía de diferents cânts. *Contrapunto.*

Côntrapuntâd, *da. p. p.* de côntrapuntarse. *Contrapunteado, da.*

Côntrapuntarse. *v. r.* Barayarse, desavenirse, etc. *Contrapuntarse* ô *repuntarse.*

Côntrarêplica. *f.* Rêplica â rêplicas. *Contraréplica.*

Contrarestâd, *da. p. p.* de contrarestar. *Contrarestado, da.*

Contrarestar. *v. a.* Resistir, oposarse. *Contrarestar.*

Côntrarevolució. *f.* Retôrn al govêrn destruíd per una revolució. *Contrarevolucion.*

Côntrarevolucionâri, *ria. adj.* El qui vâ côntra los revolucionâris. *Contrarevolucionario, ria.*

Contrâri, *ria. adj.* Inimig, antagonista, oposâd. *Contrario, ria.* = En contrâri, per el contrâri. *adv.* *En contrario, por el contrario.* = De lo contrâri: de âltra mauêra. *De lo contrario.*

Contrâri, *ria. m. f.* El qui té enemistât ab âltre. = El qui seguèix plêt ô pretenció côntra âltre. *Contrario, ria.*

Contrariedât. *f.* Discordância, oposició entre duas côsas contrârias. = Contratêmps, obstâcle. *Contrariedad.*

Contrarissim, *ma. sup.* Molt contrâri. *Contrarísimo, ma.*

Cônttrarôda. *f.* Péssa de fust qui servèix de fôrro â costât de bârco. *Contraroda.*

Cônttraronda. *f.* Segona ronda. *Contraronda.*

Cônttrasâlva. *f.* La sâlva que se fâ â la que se há fêta. *Contrasalva.*

Cônttrasêllâd, *da. p. p.* de contrasêllar. *Contrasellado, da.*

Cônttrasêllar. *v. a.* Posar un sêllo petít al cossât de un grôs. *Contrasellar.*

Cônttrasêllo. *m.* Sêllo petít al costât de un grôs. *Contrasello.*

Côntraseña. *f.* Señâ contrâria â la donâda. = Señâl en que se convênen molts para conèxerse. *Contraseña.*

Contrâste. *m.* El pêsador reyâl de ôr y plâta, el sêu ofici y la sêua oficina. *Contraste.*

Côntratêmps. *m.* Calamidât, trabâys, têmps desfêt, etc. *Contratiempo.*

Côntravalació. *f.* La acció y efêcte de contravalar. *Contra-valoracion.*

Côntravalâd, *da. p. p.* de côntravalar. *Contra-valorado, da.*

Côntravalar. *v. a.* Fer vâlls y fôssos al rededor de un llôc sitiâd. *Contra-valorar.*

Côntravenció. *f.* Traugressió de llêy, de contrâcte, orde, etc. *Contravencion.*

Contravenir. *v. a.* Obrar còntre lléy, pàcte, etc. *Contravenir.*
Contraventor. *m.* Infractor de lléys, etc. *Contraventor.*
Contraveràd, *da. adj.* Ab metalls y colors oposàds en escút de àrmas. *Contraverado, da.*
Contravéro. *m.* Péssa de escút de àrmas ab véros oposàds. *Contravero.*
Contraverí. *m.* Remèy còntre verí. *Contraveneno.*
Contravidriéra. *f.* Segona vidriéra devànt una àltra. *Contravidriera.*
Contrayént. *adj.* El qui contrèu. *Contrayente.*
Contrèt, *ta. p. p.* de contrèurer. *Contraido, da.*
Contrèurer. *v. a.* Endeutarse, celebrar matrimòni, aplegar malaltia. *Contraer deudas, matrimonio, enfermedad.*
Contribució. *f.* Pàgo que càdahú fà de lo que li tòca de una imposició ò de un gást comú. *Contribucion.*
Contribuïd, *da. p. p.* de contribuir. *Contribuido, da.*
Contribuidor, *ra. m. f.* Los qui contribueyen. *Contribuidor, ra.*
Contribuir. *v. a.* Pagar las contribucions. = Concórrer a un gást comú. *Contribuir.* = Concordar, avenirse. *Avenirse, concordar.*
Contribulació. *f.* Adversidàt, aflicció. *Contribulacion, atribulacion, tribulacion.*
Contribulàd, *da. p. p.* de contribuir. *Contribulado, da.*
Contribular. *v. a.* Afligir, donar péna. *Contribular.*
Contribularse. *v. r.* Afligirse. *Contribularse.*
Contributàri, *ria. adj. ò m. f.* El qui contribuèix ab àltre. *Contributario, ria.*
Contribuyént. *m. f. ò adj.* El qui contribuèix. *Contribuyente.*
Contrició. *f.* Dolor de haver ofès a Déu. *Contricion.* = Àcte de contrició: cèrta fórmula de demanar perdó a Déu. *Acto de contricion.*
Contrincànt. *m.* Contràri en pretensió. = De la màtèxa trinca en oposicions. *Contrincante.*
Contristació. *f.* Aflicció, tristor. *Contristacion.*
Contristàd, *da. p. p.* de contristar. *Contristado, da.*
Contristar. *v. a.* Entristir, afligir, donar péna. *Contristar.*
Contristarse. *v. r.* Entristirse. *Contristarse.*
Contrít, *ta. adj.* Los qui ténen contrició. *Contrito, ta.*
Controvèrsia. *f.* Disputa, majorment en còsas de fe. *Controversia.*
Controversista. *m.* El qui tràcta ò escriu de màtèrias de controvèrsia. *Controversista.*
Controvertible. *adj.* Lo que se pòt disputar. *Controvertible.*

Controvertíd, *da. p. p.* de controvertir. *Controvertido, da.*
Controvertir. *v. a.* Disputar, majorment sobre màtèrias de fe. = Alterar. *Controvertir.*
Contubèrni. *m.* Habitació ab àltra persona. = Amancebament. *Contubernio.*
Contumàcia. *f.* Pertinàcia, *Contumacia.*
Contunàs. *adj.* Ténàs, cabassú. *Contumaz.*
Contumèlia. *f.* Infància a la càre. *Contumelia.*
Contumeliàd, *da. p. p.* de contumeliar. *Contumeliado, da.*
Contumeliar. *v. a.* Dir a la càre paràulas ofensivas. *Contumeliar.*
Contumeliós, *sa. adj.* El qui contumèlia. *Contumelioso, sa.*
Conturbació. *f.* Inquietút. *Conturbacion.*
Conturbàd, *da. p. p.* de conturbar. *Conturbado, da.*
Conturbador, *ra. m. f.* El qui conturba. *Conturbador, ra.*
Conturbar. *v. a.* Enquietar. = Alterar. *Conturbar.*
Conturbarse. *v. r.* Enquietarse, perturbarse, alterarse. *Conturbarse.*
Contús, *ssa. adj.* El qui hà rebú. *Contusio.*
Contussió. *f.* Còp sense llàga. *Contusion.*
Convalecència. *f.* El estàt del qui es surtid de nra malaltia fins que hà cobràd sas fòrsas. = Sàla ò càsa destinàda para los convalacènts. *Convalecencia.*
Convalecènt. *adj.* El qui convalèix. *Convaleciente.* = El qui no surt per pò del oràtge. *Huero, ra.*
Convalèxer. *v. n.* Recobrar sas fòrsas el qui hà estàd malàlt. *Convalecer.*
Convalescú, *da. p. p.* de convalèxer. *Convalecido, da.*
Convalidació. *f.* Confirmació. *Convalidacion.*
Convalidàd, *da. p. p.* de convalidar. *Convalidado, da.*
Convalidar. *v. a.* Confirmar una còsa. *Convalidar.*
Convècso, *sa. adj.* Se diu de la superfície qui no es plana. *Convexo, xa.*
Convècidat. *f.* La curvatura de un còs convècso. *Convexidad.*
Convenció. *f.* Ajust, pàcte. *Convencion.*
Convencionàl. *adj.* Convengú, pactàd. *Convencional.*
Convencionàlmènt. *adv.* Ab convenció. *Convencionalmente.*
Convengú, *da. p. p.* de convenir. *Convenido, da.*
Convèni. *m.* Ajust, contràcte, pàcte. *Convenio.* = Maliciós. *Entruchada.* = El qui lo fà. *Entruchador.* = Convèni en compres y vendas. *Convenio ò iguala.*

Conveniència. *f.* Profit, acomòdo, proporció, utilitat. *Conveniencia.*

Conveniènt. *adj.* Profitós, proporcionád, útil, decent, conforme, etc. *Conveniente.*

Convenientissim, *ma. sup.* *Convenientissimo, ma.*

Convenièntíssimamènt. *adv. sup.* *Convenientíssimamente.*

Convenièntmènt. *adv.* De un mòdo conveniènt. *Convenientemente.*

Convenir. *v. n.* Concordar, importar, ajustar, etc. *Convenir.*

Convenirse. *v. r.* Ajustarse, concordar, pactarse, acomodarse. *Convenirse.* = En so comprar y vendre. *Convenirse* ò *igualar.* = Maliciosamènt, v. g. en no comprar ni vendre sinó á tal preu. *Entruchar.*

Convènser. *v. a.* Provar una còsa de tal manèra que no se puga negar. *Convencer.*

Convènsid, *da. p. p.* de convènser. *Convencido, da.*

Convènt. *m.* Habitació de religiosos. *Convento.*

Convèntet. *m.* Convènt petit. *Conventico, illo, ito.*

Convènticulo. *m.* Junta petita secreta y illícita. *Conventicula* ò *conventiculo.*

Convèntot. *m.* Convènt grán. *Conventazo.*

Convèntuál. *adj.* Qui pertàny á convènt. *Convèntual.*

Convèntuál. *m.* El religiós qui residèix en un convènt. = Religiós de san Francèsc qui pòt posseir béns. *Convèntual.* = Título petit. *Tumba.* = Missa convèntuál: missa resáda ò cantáda á qui assistèix la comunidat. *Misa convèntual.*

Convèntualidat. *f.* Estat de un convènt ahont se viu baix de una rètgle. = El acte de habitar en un convènt. *Convèntualidad.*

Convèntuálment. *adv.* En comunidat y segons las rètglas del convènt. *Convèntualmente.*

Convèrgència. *f.* Estat de lineyas qui se acòstan devés un punt. *Convèrgencia.*

Convèrgènt. *adj.* Se diu de las lineyas qui se acòstan una á la altra. *Convèrgente.*

Convèrsa y conversació. *f.* Plática familiar, entretenimènt. = Reunió, societat, etc. *Conversacion.* = Mudar de convèrsa ò de conversació. *Mudar de conversacion* ò *echar la plática d otra parte.* = Axò es conversació: xerrar per xerrar. *Decir por decir es esto.*

Convèrsad. *p. p.* *Convèrsado.*

Convèrsar. *v. n.* Entretenirse xerrant familiarmènt. *Convèrsar.*

Convèrsió. *f.* Mutació de forma. = Mudansa de costums á sa part millor. = Vòlta, giro. *Conversion.*

Convèrsiu, *va. adj.* Lo qui té virtut de convertir. *Convèrsivo, va.*

Convertible. *adj.* Lo qui se pòt convertir ò mudar. *Convertible.*

Convertid, *da. p. p.* de convertir. *Convertido, da.*

Convertir. *v. a.* Mudar una còsa en altra. = Fer mudar de creència, de sentiments y de costums, de mal en bé, reduir del vici á la virtut. *Convertir.*

Convertirse. *v. r.* Reduirse al camí rècte, á Déu, del vici á la virtut, etc. *Convertirse.*

Convició. *f.* Pròva evident de un fèt, de una veritat, y son efecte. *Convicción.*

Convicto, *ta. p. p.* irregular de convènser. *Convicto, ta.*

Convictor. *m.* El que viu en una comunidat, v. g. en collègi, y no es individu de ella. *Convictor.*

Convictòri. *m.* Collègi de Jesuitas para estudiants seculars. *Convictorio.*

Convictorista. *m.* Estudiant secular en convictòri. *Convictorista.*

Convidad, *da. p. p.* de convidar. *Convidado, da.*

Convidador, *ra. m. f.* el qui convida. *Convidador, ra.*

Convidadt. *m. f.* El convidad. *Convidado, da.*

Convidar. *v. a.* Pregar un á altre que li fásse compaña á sa taula, á hèurer, á ball, ò altra funció. = Solicitar, incitar. *Convidar.*

Convidarse. *v. r.* Uns als altres. *Convidarse.* = Ell matèix. *Convidarse* ò *meterse de gorra.*

Convincènt. *adj.* Lo qui té la fòrsa de convènser. *Convincente.*

Convite. *m.* La acció de convidar. = Menjada, vèga, festa. *Convite.* = Aquell en qui el convidad també paga ò se fa tant per hòm. *Convite con porra.* = Convite grós. *Conviton.*

Convocació. *f.* La acció de convocar. *Convocacion.*

Convocad, *da. p. p.* de convocar. *Convocado, da.*

Convocador, *ra. m. f.* El qui convòca. *Convocador, ra.*

Convocar. *v. a.* Citar, cridar para fer ajuntar, congregar. *Convocar.*

Convocatòri, *ria. adj.* Qui convòca. *Convocatorio, ria.*

Convocatòria. *f.* Escrit ab que se convòca. *Convocatoria.*

Convuls, *sa. adj.* El qui té convulsions. *Convulso, sa.*

Convulsió. *f.* Movimènt violènt, forçad, irregular, involuntari des músculos. *Convulsion.*

Convulsu, *va. adj.* Lo qui causa ò dona convulsions. *Convulsivo, va.*

Conxa. *f.* Còsca dura que ténen alguns animals. *Concha.* = De tortuga de mar. *Concha* ò *carey.*

Cofiy. *m.* La naturalesa de dòna. *Coño.*

Coopèració. *f.* La acció de coopèrar, y el seu efecte.

te. *Cooperacion*.
 Cooperád. da. p. p. de cooperar. *Cooperado, da*.
 Cooperador, ra. m. f. El qui coopéra. *Cooperador, ra*.
 Cooperánt. p. p. de cooperar. El qui coopéra. *Cooperante*.
 Cooperar. v. n. Obrar juntament ab áltre para un matéix fi. *Cooperar*.
 Cooperári, ria. m. f. El qui coopéra. *Cooperario, ria*.
 Cooperatíu, va. adj. Lo qui coopéra ô pôst cooperar. *Cooperativo, va*.
 Coopositor. m. El qui concorre ab áltre á oposicions. *Coopositor*.
 Cooptació. f. El acte y efecte de associar, de agregar, de admètrer en un cuérpo. *Cooptacion*.
 Coordinació. f. La acció de coordinar. *Coordinacion*.
 Coordinád, da. p. p. de coordinar. *Coordinado, da*.
 Coordinádamént. adv. Ab coordinació. *Coordinadamente*.
 Coordinar. v. a. Arretglar, posar en orde. = Combinar los arretglaments, las relaciones. *Coordinar*.
 Còp. m. Tòc, desgràcia, vegáda, admiració, sorpresa, etc. *Golpe*. = En arám, pláta, qui déxa señál. *Bollo*. = De áygo. *Golpe de agua*. = Al áv-re. v. g. jugánt á la pilóta. *Voleo*. = Á bàula. *Aldabada*. Y si es molt fòrt. *Aldabazo*. = Blán en el còs. *Cardenal*. = Sense fer llága. *Contusion*. = En fruyta. *Maca*. = De lladriòla pégñut ab élla. *Ladrillazo*. = De llanceta. *Lancetada*. = De mar. *Golpe de mar*; y si es gròs. *Maretazo*. = De péix: axò son molts de péixos qui ván junts. *Bardume*. = De pits. *Golpe de pechos*. = De puffy. *Remoquete*. = De vént. *Ráfaga de viento*. = De vista. *Golpe de vista*. = Còp gròs, qui fà pòc mál. *Mamporro*. = De còp. adv. Prést. *De golpe ô pronto*. = D'un còp: de una vegáda. *De un golpe*. = Fer còp: causar admiració. *Dar golpe*.
 Cop. m. Còsa de pàsta. *Bollo*. = De hòstia. *Pan*.
 Copá. f. Braser en forma de tassa. = Pinta de càrta de jugar. *Copa*.
 Copéla. f. Grisòl para purificar òr y pláta. *Copela*.
 Copèt. m. Còp petít. *Golpecico, illo, ito*.
 Copeta. f. Espècie de braser molt petít para òr fòc. *Braserillo*.
 Copetjád, da. p. p. de copetjar. *Golpeado, da*. = Còsa d'arám, llautó, etc. *Abollado, da*. = Còsa de òr ô pláta. *Abollonado, da*. = Fruyt. *Macado, da*.
 Copetjar. v. a. Donar còps ô tòcs. *Golpear*. = Arám,

llautó. *Abollar*. = Còsa de òr ô pláta. *Abollonar*. = Fruyta. *Macar*.
 Copetjar-se. v. r. Sa fruyta. *Macarse*.
 Còpi de guàrdia. m. Cèrt nombre de soldáts qui están en cèrt parátge para fer la guàrdia, y el matéix parátge. *Cuerpo de guardia*.
 Còpia. f. Trasládo trèt á la lletra de qualsevòl escrit. = Abundància, multitùt de còsas. *Copia*.
 Copiád, da. p. p. de copiar. *Copiado, da*.
 Copiador, ra. m. f. El qui copia. *Copiador, ra*.
 Copiánt. p. a. de copiar. El qui copia. *Copiante*.
 Copiar. v. a. Trèurer còpia de escultura ô pintura. = Trasladar á la lletra algún escrit. *Copiar*. = Dibuxos per derrera vidres. *Trasflorar*.
 Copilació. f. Resúmen: sumári. *Copilacion*.
 Copilád, da. p. p. de copilar. *Copilado, da*.
 Copilador, ra. m. f. El qui copila. *Copilador, ra*.
 Copilar. v. a. Ajuutar en cuérpo lléys, notícias, etc. *Copilar*.
 Copiña. m. Sa clòsca de pegèllida, etc. *Concha*. = Ab siquietas. *Venera*. = Que en alguns llòcs auomenau á piña de pi. *Piña*.
 Copiós, sa. adj. Abundàut. *Copioso, sa*.
 Copiosament. adv. Ab abundància. *Copiosamente*.
 Copiosíssim, ma. sup. *Copiosísimo, ma*.
 Copiosíssimamént. adv. sup. *Copiosísimamente*.
 Còpula. f. Ajuntament caruál. = El verb qui unèix el subjècte ab el predicat en una proposició. *Còpula*.
 Copulatin, va. adj. Lo qui unèix, ferma, ajunta. *Copulativo, va*.
 Copulativamént. adv. Juntament. *Copulativamente*.
 Coqueta. f. Coca petita. *Tortica, ita*. = Ab so màneg de corretjas ô paumetas. *Coqueta*. = Ab sa mà. *Palmeta*.
 Coquí. m. Cobárd. *Follon*.
 Còr. m. La pàrt més principiál de tot vivént posáda al mitx del cèntro inferior del pit. = Lo interior de còsa inanimáda qui es una substància mòlla, v. g. la de un ábre. = Ànimo, esperít, valor. = Amor, hòna voluntat, benevolència. *Corazon, y ant. cor*. = Còr de áy. *Machuelo*. = De turc: el qui no té piedat. *Corazon de alcornoque*. = De còr: ab afeite. *De corazon*: de memòria. *De coro*. = El còr mo deya. *El corazon me lo decia*. = El còr no es traydor á ningú. *El corazon no es traidor*. = Dnr el còr demínt se má: ser iugèlino, de hòna fe. *Llevar el corazon en la mano*. = Posar dins el còr á uu: manifestarli gráu amor. *Meterle en el corazon*.
 Còr de càñom. m. Càñom segona vegáda pentinád. *Chorron*.

Côr. m. El llòc de Iglesia ahónt cāntan los egle-siásticos. = El agregát de los qui hey cāntan. = Cāda una de las bāndas dreta y esquērra en que se dividèix el cōr. = Conjunt de veus. = Multitút de àngels. **Coro, y ant. cor.** = Cantar ô rezar á cōrs: alternar diént una cōsa uns, y àltres àltra. **Cantar d coros.** = Fer cōr aparte: estar desunids. **Hacer coro aparte.**

Coracéro. m. Soldát de caváll armád ab corāssa. **Coracero.**

Coracina. f. Péssa del vestít de fòrt. **Coracina.**

Corál. m. Producció marina. **Coral.** = Amíg corál: molt amíg. **Amigo del asa.**

Coralina. f. Hérba marina. **Coralina.**

Corānta. Nombre: quātre vegādas dēa. **Cuarenta.** = Á las corānta. **adv.** Molt tård. **A las veinte.**

Corantena. f. El témps de corānta dias, etc. = Pròp de corānta. = Llòc per estar los qui vénen de llòc apéstád ô sospitós y el témps que si está. **Cuarentena.**

Corantí, na. adj. Lo qui té corānta àñys. = Lo qui cumplèix el nombre de corānta. **Cuadragésimo, ma.**

Corāñy. m. Térme ab que en alguns llòcs anomenan á se coua de dōna. **Cola.**

Corāssa. f. Armadura de fèrro ô cer. **Coraza.**

Corátge. m. Valor, esfòrs. = Furor, ira, ràbia. **Corage.**

Corbāda. f. Espècie de volteta entre biga y biga. **Boverdilla.**

Corbāta. f. Tavayoleta de rōba blānca ab tres ô quātre doblègs que se duya penjānt al cōll. **Corbata.** = Corbāta ô senayeta: axò se diu del qui vòl dur es punt àlt, encāre que sia tornar pōbre. **Rico ô pinjado.**

Corbatí. m. Bossí de péll ô de rōba que se du al cōll. **Corbatin.**

Corbeta. f. Cèrt bārcó. **Corbeta.**

Corc. m. Cuc insècto. **Guzano, cojo.** = De llegúm. **Mida.** = De lleñām: bāñariquer. **Carcoma ô corcojo.**

Corcād, da. p. p. de corcarse. **Cocoso, sa.** = Lleñām. **Carcomido, da.** = **adj.** Lo qui té coro. **Gusaniento, ta.**

Corcarse. v. n. Destruirse per cāusa de corc. **Agusanarse.** = El fast. **Carcomerse.**

Corcó. m. Dolor qui mortifica. = Cuydādo qui interiormént consumèix á un. **Carcoma.** = Enfādo que té un y no lo vòl dir. **Guzanera.**

Côrda. f. Agregát de fils torsúds qui fān un tot llārg y redó. = Budélla torsúds, ô fil de fèrro, de cer ô de llautó que se pōsan á instrumentés músics. = Cèrta líneya del círculo. **Cuerda.** = Para fer caminar bārcos. **Sirga.** = De corriòla. **Ti-**

ro. = Para ballaríy demúnt. **Maroma.** = Ab que se ferma es batāy de campāua, picaról. **Castigadera.** = Ab que se ferma una bistia derréra àltra. **Reata.** = Ab que se ferma la arāda la jou. **Coyunda ô sobeo.** = Ab que se ferma lo que se pésa. **Honda.** = Ab que se ferma ensèllamént. **Baga ô lazo.** = Ab que se ferma somāda. **Sobrecarga ô бага.** = Ab que se fā hūllar baldufas. **Zumbel.** = De singla. **Latiguera.** = De vima. **Crisneja.** = Gruxāda de cāñom. **Soga.** = Petita de espárt. **Lia.** = Afluxar sa cōrda: ser indulgént. **Afiojar la cuerda.** = Estirar sa cōrda: ser rigurós. **Apretar la cuerda.** = Donar cōrda al péix enganxād á àm. **Dar carrete.** = Cōrda de espárt á mōdo de llātra. **Cudria.**

Cordāda. f. Tòc ab cōrda. **Cordelazo.**

Cordām. m. Multitút de cōrdas. **Cordage.**

Cordād, da. p. p. de cordar. **Abrochado, da.** = **Ensogado, da.** = **Encordado, da.** = **Enredado, da,** segóns el vérb de qui es particip.

Cordar. v. a. Guārdapits, gipó, etc. **Abrochar.** = Barrāls, cadufos, etc. **Ensogar.** = Cadiras, guitèrras, etc. **Encordar.** = Baldufas. **Enredar trompos.**

Cordéll. m. Unió de fils torsúds de diferénts formas qui servèix para fermar. **Cordel.**

Cordéllād. p. p. de cordéllar. **Rollado.**

Cordéllar. v. a. Es tabāc: fer cōrda de sas fuyas. **Rollar.**

Cordéllāt. m. Teixíd de llāna. **Cordellate.**

Cordéllina. f. Cordeta. **Cuerdecica, illa, ita y cuerdezuela.**

Cordélló. m. El de dixiplinas. **Ramal.** = El endoblād de bāix. **Canelon.**

Corder. m. El qui fā cōrdas de fil. **Cordelero.** = De espárt ô páumas. **Soguero.**

Cordería. f. Llòc ahónt se fān ô venen cōrdas. **Corderia ô cordeleria.**

Cordeta. f. Cōrda petita. **Cordecica, illa, ita y cordezuela.** = De espárt ô páumas. **Soguilla.** = Tirar cordeta: ser de algún partít. **Ser de la pandilla.**

Cordiāl. adj. Lo qui té virtút para confortar el cōs. = **m.** Beguda. **Cordial.**

Cordiālmént. adv. De bèn cōr. **Cordialmente.**

Cordilléra. f. Tira de montāñas. **Cordillera.**

Cordó. m. Cōrda de seda, fil ô llāna. = **Mollura.** = Géut destināda para impedir la comunicació. = Cōrda ab nuus que daen alguns religiosos. **Cordon.** = De moneda. **Cordoncillo.**

Cordonāda. f. Tòc ab cordó. **Cordonazo.**

Cordonāso. m. Espāy de alguns dias àntes ô después de san Francesc en que hey sòl haver tormenta en el mar. **Cordonazo.**

Cordoncillo. *m.* Cadeneta de òr. *Cadenilla de oro.*
 = *Cordonèt.* *Cordoncico, illo, ito.*
Cordová. *m.* Pél de boc ò càbra adobada. *Cor-doban.*
Cordovès, sa. *adj.* De Córdova. *Cordoves, sa.*
Cordura. *f.* Judici, prudència. *Cordura.*
Corema. *f.* Los 40 dias de dijuni àntes de Pásco.
Cuaresma. = Agregat de sermóns para predi-carlos = Llibre qui conté dits sermóns. *Cuares-ma.* = Bàxa quánd hey hà pòcs derrers dias. *Alta.* = Àlta: quánd ni hà molts. *Baja.* = Fer sa corema: dejunar. *Hacer la cuaresma ò cuares-mar.*
Coremer. *m.* El predicador de sa corema. *Cuares-mero.*
Coresmál. *adj.* Pertañent á sa corema. *Cuaresmal.*
Corèt. *m.* Còr petit. *Corazoncico, illo, ito.* = Abont se cànta. *Corito.*
Coriàmbic, ca. *adj.* Pertañent á coriàmbó. *Co-riàmbico, ca.*
Coriàmbó. *m.* Pèu de vérs grég ò llatí de duas bréus y duas llárgas. *Coriambo.*
Coriféo. *m.* Càp de sècta, opinió, partít. *Corifeo.*
Corista. *m.* El religiós de còr fins que diu unissa. *Corista.*
Còrme. *m.* Nòm pròpi de hòmo. *Cosme.*
Còrn. *m.* La clòsca de cèrt peix. *Nacara ò caracol marino*, y en Santander. *Bigarro.* = Tocar el còrn: anarsèu. *Tomar el trote, liarlas.*
Còrnar. *v. a.* Tocar es còrn. *Tocar el caracol ma-rino.*
Cornaló. *m.* Punta de matalás, sàrria, etc. *Cogu-jon ò cornijal.*
Cornamussa. *f.* Trompeta llàrga. *Cornamusa.*
Cornèt. *m.* Còrn petit. *Caracolito.* = Plànta. *Balsa-mina ò momórdiga.*
Corneta. *f.* Instrument de buf. = El qui la tòca. = Bandèra de duas puntas. *Corneta.*
Corneteta. *f.* Corneta petita. *Cornetilla.*
Cornucòpia. *f.* Miráy gròs. *Cornucopia.*
Cornúid. *m.* El marít á qui se dòna es infaèl. *Cor-nudo.* = Cornúid y apaleyad: el qui encàre es máltractad de sa dòna infaèl. *Tras cornudo apa-leado.*
Corografia. *f.* Descripció de algún réyne, país, provincia. *Corografia.*
Corogràfic, ca. *adj.* Pertañent á corografia. *Co-rográfico, ca.*
Corógráfo. *m.* El qui escriu de corografia. *Coró-grafo.*
Corollàri. *m.* Proposició qui se seguèix de una altra antecadent. *Corolario.*
Corona. *f.* adorno del càp en redó para denotar el honor ò alegria. = Tonsura clerical. = El pri-

mer grán eglesiàstic. = Estát governad per un sobérano y los séus drets, la séua autoridat, etc.
 = Ròllo de llum al rededor del càp dels sànts.
 = Deprecació á María puríssima: espècie de rosári. = Pàrt de la gornisa. = Fi de una òbra.
Corona. = El ròllo de cabèys que duen los re-ligiosos. *Cerquillo.* = Corona ducal, imperial, etc., etc. *Corona ducal, etc., etc.*
Conronació. *f.* Ceremònia para coronar. *Corona-cion.*
Coronad, da. *p. p.* de coronar. *Coronado, da.*
Coronador, ra. *m. f.* El qui corona. *Coronador, ra.*
Coronál. *adj.* Se diu del òs interior del càp. *Co-ronal.*
Coronamént. *m.* La pàrt qui corona un edifici. *Coronamento ò coronamiento.*
Coronar. *v. a.* Posar una corona demunt es càp.
Coronar. = Àbres: tayarlos totes sas rāmas. *Des-mochar ò afrailar.* = Péssa fèta dāma. *Señalar.* = Àbre corouad. *Desmochado, da ò afrailado, da.* = Péssa coronada. *Pieza señalada.*
Coronàri, ria. *adj.* Pertañent á corona. *Coronario, ria.* = Lo qui té forma de corona. *Id.*
Coronària. *adj.* Se diu de duas artèrias. *Corona-ria.*
Coronèl. *m.* El qui mända un retgimént. *Coronel.*
Coronèlla. *f.* La dòna del coronèl. = Una compa-nia quey havia antigamént á Màllorca. *Coronela.*
Còrp. *m.* Àve molt coneguda. *Cuervo.* = Còrpmarí. *Somorgujo, cuervo marino, merganzar, corve-jon.*
Corporál. *adj.* Lo pertañent al còs. *Corporal.*
Corporalidat. *f.* La calidat del còs. *Corporalidad.*
Corporàlment. *adv.* De un mòdo corporál. *Corpo-ralmente.*
Corporàls. *m. pl.* Un bossí de ròba quadrad que estén el sacerdot ò el diàca demunt sa àra de altar, etc. *Corporales ò corporal.*
Corporeidat. *f.* V. Corporalidat. *Corporeidad.*
Corpóreo, rea. *adj.* Lo que té còs ò lo que li per-tàny. *Corpóreo, rea.*
Corps. *m.* Térme francès qui vòl dir còs. *Corps.*
Corpulència. *f.* Magnitud de algún còs. *Corpulen-cia.*
Corpulent, ta. *adj.* Lo qui té molt de còs. *Cor-pulento, ta.*
Còrpus. *m.* Térme llatí qui sblamént se usa para anomenar la fèsta del santíssim còs de Cristo. *Corpus.*
Corpuscular. *adj.* Se diu del sistéma de los áto-mos. = *m.* El qui seguèix dit sistéma. *Corpus-cular.*
Corpusculista. *m.* El qui seguèix el sistéma cor-puscular. *Corpusculista.*

Corpúsculo. *m.* Còs moltíssim petit, àtomo. *Corpúsculo.*

Corral. *m.* Siti descubèrt en las cásas. = Càmp tan-cád. = Buyd que déxan los estudiànts en lo que escriuen. *Corral.* = Corral de còrdas para tancar auweyas. *Aprisco, redil.* = Fer corrales los estu-diànts: faltar á escòla. *Hacer corrales* ô novillos.

Correcció. *f.* Avís, reprensió, càstig. = Figura re-tòrica. = El àcte de esménarse ô de llévar sas fálts. *Correccion.* = Correcció fraternà: repren-sió secreta que se dona á un. *Correccion frater-na* ô *fraternal.*

Correccionàl. *adj.* Lo pertaiént á correcció. *Cor-reccional.*

Corregible. *adj.* Lo capàs de ser corregid. *Co-rregible.*

Corregid, da. *p. p.* de corregir. *Corregido, da* ô *correcto, ta.*

Corregidor, ra. *m. f.* El qui corregèix. = Ma-gistràt y la séua dòna. *Corregidor, ra.*

Corregimént. *m.* Dignidat del corregidor. *Co-rregimiento.*

Corregir. *v. a.* Avisar, regañar, castigar. = Es-méuar lo errad. *Corregir.*

Corregirse. *v. r.* Esménarse. *Corregirse.*

Corrècte, ta. *adj.* Sense fálta. *Correcto, ta.*

Corrèctament. *adv.* Ab correcció. *Correctamente.*

Corrector, ra. *m. f.* El qui corregèix. *Corrector, ra.* = *m.* El superior de convént de san Fraucisco de Pàula. *Corrector.*

Corredentor. *m.* El qui es redentor juntament ab àltre. *Corredentor.*

Corredor, ra. *m. f.* El qui corre molt. *Corre-dor, ra.*

Corredor. *m.* El qui per ofici fà sas cridas, intervé en encànts y vendas. *Corredor.* = De canvis, de llónja, de oreya. *De cambio, de lonja, de oreja.* = De convént. *Dormitorio* ô *crujia.* Cordó ô fil que se pòsa dins sa càrn de malalt. *Sedal.*

Correduria. *f.* El ofici de corredor. *Correduria.*

Corregúd, da. *p. p.* de córrer. = *adj.* Tanàntes. *Corrido, da.*

Correguda. *f.* Movimént atropèllad de hòmo ô ani-mal. *Corrida.* = De correguda. *adv.* De préssa. *De corrida.*

Corregudas. *f. pl.* Fésta en que corren hòmos, al-lòts, cavalls, etc. para goñar jòyas. *Carrera.*

Corregudeta. *f.* Correguda curta. *Corridita, illa.*

Correlació. *f.* Mutua relació entre còsas. *Correla-cion.*

Correlatiu, va. *adj.* Lo qui denòta correlació. *Co-rrelativo, va.*

Correlativament. *adv.* Ab correlació. *Correlativa-mente.*

Corrént. *f.* El curs de las còsas. = De fònts, rius, torrénts, etc. *Corriente.* = Seguir la corrént: la opinió de los més sense ecziminarla. *Seguir la corriente.*

Corrént. *adj.* Acabad, admès, autorisad per el us ô costúm. *Corriente.* = Àny, moneda, etc. co-rrént. *Año, moneda, etc. corriente.* = De co-rréntas. *adv.* Aviad. *De corrida.*

Correntí. *m.* Corrént de las àygos del mar en al-gúns parátges sense cási conèxerse demúnt. *Co-rriente.*

Córrer. *v. n.* Caminar ab velocidat. = Estar adme-sa ô rebuda una còsa. = Passar, valèr. *v. g.* mo-neda en el témps de que se trácta. *Correr.* = Còm una bàla. *Como una bala.* = Còm un cà llebrer. *Como un galgo.* = Còm un cavall desenfrenad. *Correr sin freno.* = Córrer á ô per conte de al-gú. *Correr á ô por cuenta.* = Córrer derréra un. *Correr tras de uno.* = Córrer sa feyna: haverny molta. *Correr el oficio.* = Córrer á la pá. *Correr parejas.* = Córrer de quàtres. *Correr d escape.* = Córrer tant còm ne pòden trèurer. *Correr d todo escape* ô *d mas correr.* = Córrer sa pàga, salàri, sòu. *Correr la paga, salario, sueldo.* = Córrer la veu: divulgarse una còsa que se ig-noràva. *Correr la voz.* = Córrer fortuna, borras-ca. *Correr fortuna, borrasca.* Dexáu córrer. *Dé-jalo correr.*

Correria. *f.* Hostilidat. *Correria.*

Correspondència. *f.* Relació de una còsa ab àltra. = Trácto, comunicació já de paràula, já per escrit. = Conformidat, proporció. *Corresponden-cia.*

Correspòndrer. *v. a.* Respòndrer per sa séua pàrt per sentimènts, per accions, per càrtas. = Al bènèfici rebúd. = *v. n.* Pertàñer ô pertanèxer. *Corresponder.*

Correspòndrerse. *v. r.* Comunicarse per càrtas, amarse mutuament. *Corresponderse.*

Corresponéut. *adj.* Conveniént, proporcionad, con-forme, digne. *Correspondiente.*

Corresponéut. *m.* El qui té correspondència, trácto ab àltre. *Correspondiente.*

Corresponsal. *m. V.* Corresponéut. *m.* *Correspon-sal.*

Correspòst, ta. *p. p.* de correspòndrer. *Correspon-dido, da.*

Corretja. *f.* Tira llàrga y prima de pell ô de cuy-ro. *Correa.* = De estrèp. *Acion.* = Ab una civèlla á un càb. *Francalete.* = La àmpla y que se duya al vèntre majormènt los pagesos. *Cincho.* = Para afilar rahors. *Suavizador.*

Corretjada. *f.* Tòc ab corretjadas. *Latigazo* ô *zurriagazo.*

- Corretjadas.** *f. pl.* Bastó llarg y prim ab una còrda á un cap para pégar á bestiar y á altres animals. *Latigo* ó *zurriaga*.
- Corretjadetas.** *f. pl.* Corretjadas petites. *Latiguillo*.
- Corretjain.** *m.* Agregat de corretjas. *Correage*.
- Corretjas.** *f. pl.* Dixiplinas. *Diciplinas*. = Las qui aguantan el buc de cotxo. *Correones*.
- Corretjer.** *m.* El qui fa corretjas. *Correero*.
- Corretjeta.** *f.* Corretja petita. *Corregica*, *illa*, *ita* ó *corregüela*.
- Corretjota.** *f.* Corretja gròssa. *Correon*.
- Corrètx.** *m.* De porta. *Gozne*. = Per fermar varcas, etc. *Calzadera*. = Estirar es corrèys: estoviar es gâst. *Bandearse*.
- Corretxi.** *m.* Cuyro petit de tabac. *Corrachin*.
- Corréu.** *m.* El qui per ofici du cartas. = La casa ahont se reben y donan sas cartas. = El agregat de ellas. *Correo*. = El pescador qui du es péix á la pescateria. *Playero*. = Còvo de péix. *Cuebano* ó *cesto de pescado*.
- Corriòla.** *f.* Ròda petita para pujar còsas. *Garrucha* ó *palea*.
- Corrioleta.** *f.* Corriòla petita. *Garruchuela* ó *car-ruchuela*.
- Corró.** *m.* Bastó redó per fer córrer pédras, bàrcas. *Rodillo* ó *polin*.
- Corroboració.** *f.* Esfòrs, ànimo, valor que se dona á desmayad ó cobard. = Confirmació de alguna còsa. *Corroboracion*.
- Corroborad.** *da. p. p.* de corroborar. *Corroborado, da*.
- Corroboraut.** *p. a.* El qui corrobora. *Corroborante*.
- Corroborant.** *m.* Confortatíu. *Corroborante*.
- Corroborar.** *v. a.* Avivar, donar nôvas fòrsas. = Confirmar, donar nôva fòrsa á argument, opinió, etc. *Corroborar*.
- Corroboratiu.** *va. adj.* Lo qui corrobora. *Corroborativo, va*.
- Corrómprer.** *v. a.* Alterar, adulterar. = Pervertir, seduir, sobornar, viciar, violar. = Podrir. *Corromper*. = Sentir de paràula. *Escatimar*.
- Corrómprerse.** *v. r.* Podrirse, dañarse, viciarse. = Tornar dolent. *Corromperse*.
- Corrossiu.** *va. adj.* Lo qui consumèix, menja sa càrca. *v. g.* cranc malaltia. *Corrosivo, va*.
- Corrumpud.** *da* ó *corrumpud, da. p. p.* de corrómprer. *Corrumpido, da* ó *corrupto, ta*.
- Corrupció.** *f.* Alteració en las qualidats principals, y en la substància de una còsa. = Putrefeció, podridura. = Falsa mutació de testo en un passatge de llibre. = Depravació. *Corrupcion*.
- Corruptament.** *adv.* De un módo corrómpud. *Corruptamente*.
- Corruptèla.** *f.* Abús de lléy ó dret. *Corruptela*.
- Corruptibilitat.** *f.* Calidat de lo qui es corruptible. *Corruptibilidad*.
- Corruptible.** *adj.* Lo qui se pòt corrómprer. *Corruptible*.
- Corruptísim.** *ma. sup.* *Corruptísimo, ma*.
- Corruptísimament.** *adv. sup.* *Corruptísimamente*.
- Corruptiu.** *va. adj.* Lo qui corrómp. *Corruptivo, va*.
- Corruptor.** *ra. m. f.* El qui corrómp los costums, el enteniment, el gust, etc. *Corruptor, ra*.
- Corruscada.** *f.* Desàyre. = *Desaire, reves*. = Sempenta. *Empujon*.
- Cort.** *f.* La ciutat ó vila ahont está el sobérano. = Los qui compòuen la comitiva y familia del sobérano. = Obsèqui, comitiva, acompanyament. *Corte*. = Fer la cort: obsequiar, acompanyar. *Hacer la corte*. = *Corts. f. pl.* La junta dels estats de España. *Cortes*.
- Cortá.** *m.* Mesura. *Cuartan*.
- Cortàna.** *f.* Malaltia. *Cuartana*.
- Cortaner.** *ra. m. f.* El qui té cortanas. *Cuartanero, ra*.
- Cortar.** *v. a.* Tayar un plèt, una brega, etc. *Cortar*.
- Cortedat.** *f.* Pòca estensió. = Falta de capacidat, de valor, de instrucció. *Cortedad*.
- Corter.** *m.* La quarta part de una còsa. *Cuarto*. = Bàrrio. = Habitació para soldats. = Bón tracto que donan los vencedors á los vensúds. *Cuartel*. = De devant de una àve ó de auveya, etc. *Cuarto delantero*; el de derrera, *cuarto trasero*.
- Corteler.** *m.* El soldat qui en cada compaña cuyda de la seguretât de sa seua quâdra. *Cuartelero*.
- Cortera.** *f.* Mesura, y lo que cab en ella. *Cuartera*. = Llòc ahont se ven blât, òrdi, etc. *Alhondiga*.
- Corterada.** *f.* Espây de terrèno de certa estensió. *Cuarterada*.
- Cortero.** *m.* La quarta part de un tot. *Cuateron*.
- Corteròla.** *f.* Fusta per dur ó tenir vi. *Carral* ó *barril*.
- Corterud.** *da. adj.* El qui té molt de còs. *Corpu-do, da*. = El qui es còm una bòlla. *Tapon de cuba*.
- Cortès.** *sa. adj.* Atént, afàble, polític. *Cortes, sa*.
- Cortessá.** *na. adj.* Lo qui pertàny á cort. = *Cortès*. = El qui frecüenta la cort. *Cortesano, na*.
- Cortesia.** *f.* Reverència, moviment del còs que se fa per saludar. = Política, respècte, civilitat. = Gràcia, favor. *Cortesia*. = Fer cortesia. *Ha-*

cer cortesia.—Tornar sa cortesia: resaludar. *Bolver la cortesia.*

Cortesisim, ma. sup. Cortesísimo, ma.

Cortesisimament, adv. sup. Cortesísimamente.

Cortesment, adv. Ab cortesia, ab política. *Cortesmente.*

Cortetjád, da. p. p. de cortetjar. Cortejado, da.

Cortetjador, ra. m. f. El qui cortetja. *Cortejador, ra.*

Cortetjar. v. a. Obsequiar, fer la cort.—*Festetjar. Cortejar.*

Cortètx. m. Amánte, enamorád. *Cortejo.*

Cortí. m. Mesura para vi, etc. *Quartin.*

Cortina. f. Bossí de rôba penjáda para tapar finestras, portáls, llits, etc.—*Pañy de muráda entre bastió y bastió. Cortina.*—Para tapar el sagrari. *Palia ò viso del altar.*—Negra para môrt ò conventuál. *Paño de tumba.*—Para posar á trôna. *Paño de púlpito.*—Tirar sa cortina: obrirla ò tancarla. *Correr la cortina.*

Cortinátge. m. El conjunt de sas cortinas des llit, sala, etc. *Cortinage.*

Cortineta. f. Cortina petita. *Cortinilla.*

Cortó. m. La quárta part de una còsa. *Cuarteron.*—*Mesura. Cuartillo.*

Còs. m. Substància materiál y espessa.—La substància materiál del hòmo.—Totas las parts de un edifici fins á la gornisa.—Lo gruixád de péssa de rôba.—La espessura de los líquidos, etc. *Cuerpo.*—Còs de camia. *Arbol.*—Eu còs de camia: sense guárdapits, ni jác, etc. *En cuerpo de camisa.*—Eu còs y en dólzas: del tot sense déxar res. *En cuerpo y alma.*—Còs present: estar present el difunt quánd se li fan sas escèquias. *De cuerpo presente.*—Donar còs: espessir algún líquido. *Dar cuerpo.*—Fer del còs: evacuar el vèntre. *Hacer del cuerpo.*—Prènder còs: assunto, noticia, etc. *Tomar cuerpo.*

Cos. m. El llòc ahónt se fan sas corregudas. *Coso, carrera, liza.*—De guya: el forát per ahónt se passa es fil. *Ojo, ondon.*—Que fan es bàrcos. *Corso.*

Còsa. f. Tot lo qui té sèr. *Cosa.*—Còsa fèta á grapaças: malament. *Hecha con los piés ò con la pezuña.*—Mál fèta. *Mal hecha ò cosida con hilo gordo.*—Pòca còsa: el hòmo. *Poca cosa.*—Còsa perduda: hòmo dolènt. *Cosa perdida.*—Còsa de pòc estàn ò de pòcas tàulas: de pòca consideració. *Cosa de cicha y nabo.*—Per una còsa de norès: per pòca còsa. *Por quitame esas pajas.*—Prènder una còsa per altra: equivocarse. *Tomar una cosa por otra ò trocar los frenos.*—Prènder una còsa ah sas duas màus: ah molt de gust y satisfacció. *Tomarla con un canto d pe-*

chos.—Fer sas còsas grunínt. *Orejar.*—Còsa de norès. *Naderia.*—Es còsa fàcil. *Es cosa fàcil ò sacar pajas de un pajar.*—Ser una còsa molt sabuda. *Ser muy sabida ò oler d puchero de enferma.*—Ser una còsa molt despreciáble. *Ser muy despreciable ò oler d puchero de enfermo.*—Ser una còsa molt dificultosa. *Ser muy difícil ò quitar cruces de un pajar.*—La còsa es cèrta. *La cosa es cierta ò ciertos son los borregos, los carneros ò los toros.*—Ser molt comuna ò ordinària. *Ser muy comun ò ordinaria ò ser cosa de ciento en carga.*—Còsas tirádas al mar y trobádas á sa voréra. *Haciendas echadas.* Sas còsas eláras Déu las vól. *Las cosas claras las bendice Dios.*—Dir còsas á uu malált moribundo: ajudarli á bé morir. *Agonizarle.*

Coscorràda. f. Encontráda. *Encontron.*—*Dañy. Golpe, desaire, desastre.*

Coscóy. m. Auzina ravéll. *Coscoja, chaparro.*—Molts de coscóys plegáds. *Coscojal.*

Coseta. f. Còsa petita. *Cosilla, ita, ica.*

Cosinermá y áltres. V. Cusinermá, etc.

Cosir. v. a. V. Cuair.

Còsmic, ca. adj. Se diu de las estréllas qui surten y se pònen al matéix témps que el sól. *Còsmico, ca.*

Cosmogonía. f. Ciència ò sistéma de la formació del mon. *Cosmogonia.*

Cosmografia. f. Descripció del mon. *Cosmografia.*

Cosmográfico, ca. adj. Lo pertañent á cosmografia. *Cosmográfico, ca.*

Cosmógráfo. m. El qui sáib ò se aplica á la cosmografia. *Cosmógrafo.*

Cosmolábi. m. Instruménnt matemátic para unidar el mon. *Cosmolabio.*

Cosmologia. f. Ciència de las lléys físicas del mon. *Cosmología.*

Cosmològic, ca. adj. Lo qui pertány á cosmologia. *Cosmológico, ca.*

Cosmólogo. m. El qui professa la cosmologia. *Cosmólogo.*

Còsmos. m. Térme grég qui vól dir mon abreviád, y se diu del hòmo. *Cosmos.*

Cosôta. f. Còsa gròsa. *Cozasa.*

Cossa. f. Potáda que donan sas bistias y los hòmos de part derréra.—El tòc donád axí. *Coz.*—Manar á cossas: manar ab mál mòdo y ab rigor. *Mandar d coces.*—Tirar cossas. *Acocear ò cocear.*—Pégar cossa á alguna còsa, v. g. al estudiar. *Arrimar ò darle libelo de repudio.*

Cossári. m. Mariner en generál. *Marinero.*—Bàrco armád en cos. *Corsario ò cosario.*—Hòmo tunante. *Linda pua de pecar.*

Cossèt. m. Còs petit. *Cuerpecito, illo, ito ò cuerpezuelo.*

Cossetzer. m. El qui cuy grans, ôli, etc. *Cosechero.*

Cossier. m. El qui vestid de cêrt môdo bâlla públicament. *Danzante.*

Còssigas y cossigôyas. f. pl. Sensació del còs lévément tocád y provôca las més vegâdas á ríurer. *Cosquillas.*—Fer cossigôyas. *Hacer cosquillas.*—Fer sas cossigôyas endins á un: apretarlo molt en disputa, etc. *Apretarle las clavijas.*—El qui té cossigôyas. *Cosquilloso, sa.*

Cossigoyctas. f. pl. Cossigôyas petitas. *Cosquillejas.*

Cossigoyôtas. f. pl. Cossigôyas grôsas. *Cosquillones.*

Cossôt. m. Còs grôs. *Corpazon ô corpazo.*

Còst. m. Lo que còsta una còsa. —Trabây, fatiga, suor. *Costa ô coste.*

Còst. m. pl. *Costo ô yerba de santa Maria.*

Còsta. f. Terréno ròst ô en declivi. *Cuesta.*—En població sense escalóns. *Rampa.*—Malaida: mála de pujar. *Rebenton.*—Còsta per aváll. *adv.* *Cuesta por abajo.*—Còsta per amúnt. *Cuesta por arriba.*—Còsta través. *Cuesta lladeando ô rodeando.*—Còsta de voréra de mar. *Costa.*—Condemnar en còstas: en gâstos. *Condenar en costas.*—Navegar còsta còsta: no apartarse de sas còstas. *Navegar costa d costa.*

Costád, da. p. p. de costar. *Costado, da.*

Còställevador. m. Eyna de sabater. *Costa.*

Costar. v. a. Ser comprád á cêrt prèu. —Ser difícil de fer, de dir, etc. —Causar cuydâdo, trabây, dolor, etc. *Costar.*—Costar béu car. *Costar bien ô muy caro.*—Costar moltras corregudas: moltras diligéncias. *Costar muchas patadas.*—Costar una còsa més que no vál. *Costar la torta un pan.*—Costar més de mantenir que no vál. *Perdonar el bollo por el coscoron.*—Còst lo que còst: á quâlsevòl prèu. *Cueste lo que costare ô de hal-das ô de mangas.*—¿Que not còsta res? Lo que se diu de aquèll qui málmenetja sa còsa de àltri. *¿Gandstelo ô hereddstelo?*—No costar sinó es prènder: no costar res. *Cinco y la garra.*

Costât. m. La pârt del còs entre es pit y la esque-na. —Lo qui estâ á sa pârt dreita de un tot. —La persona qui afavorèix ô defênsa á àltra. *Costado ô lado.*—Costât esquèrra de bârco auânt de popa á proa. *Bador.*—Anar costât per costât. *Ir lado por lado.*—De costât el còs. *Ir de lado.*—Estar costât per costât: ser veynâds. *Estar pared en medio.*—De costât. *adv.* *De lado.*—Mirar de costât. *Mirar de lado ô de medio lado.*—Posar costâts: engraxar. *Engrasar.*

Costélla. f. Ôs llârg y tòrt del pit. —La espòsa. *Cotilla.*—Torrâda ô aguiâda. *Chuleta.*

Costèllâm. m. Totas las costèllas de animâl. *Costi-*

llar. Anar de costèllâm: tòrt. *Ladearse ô hacer combas.*

Coster. m. Puitxèt. *Colina ô recuesto.*—Bârco. *Costeño.*

Costeràda. f. Sempeata. *Encontron ô empujon.*

Costeta. f. Còsta petita. *Costanilla, cuestecilla, costezuela.*

Costetjar. v. a. Navegar tèrra á tèrra. *Costear.*

Costeyád, da. p. p. de costeyar. *Costeado, da.*

Costeyar. v. a. Fer el gâsto. *Costear.*

Costipád, da. p. p. de costiparse. *Costipado, da.* V. *Custipád.*

Costiparse. v. r. *Costiparse.* V. *Custiparse.*

Costipât. m. El âcte y efècte de costiparse. *Costipado.* V. *Custipât.*

Costós, sa. adj. Lo qui còsta. —Pénós, dificultós. *Costoso, sa.*

Costosament. adv. Á gròs prèu. *Costosamente.*

Costosíssim, ma. sup. *Costosisimo, ma.*

Costosíssimament. adv. sup. *Costosisimamente.*

Costrefíid, fiir, etc. V. *Constrefiir.*

Costúm. m. Hàbit adquirid en la repetició de alguna còsa. —Práctica molt usâda. *Costumbre.*—Es costúm fâ lléy. *La costumbre hace ley.*—Es costúm es àltra naturalesa. *La costumbre es otra naturaleza.*—Còm es costúm, segòns costúm ô hey há costúm. *Como es costumbre, segun costumbre, hay costumbre.*

Costura. f. V. *Custura.* *Costura.*

Costuréra. f. V. *Custuréra.* *Costurera.*

Còta. f. Vestít de capèllâ. *Sotana.*—Armadura antiga. *Cota.*—Vestidura de escolâ. *Cota.*—La cantidât que tòca á càda un en repartimént. *Cuota.*

Cota. f. Bàll. *Jota.*

Cotâna. f. Forât quadrád fêt ab escârpera. *Cotana.*

Cotetjád, da. p. p. de cotetjar. *Cotejado, da.*

Cotetjar. v. a. Comparar, confrontar una còsa ab àltra. *Cotejar.*

Cotèix. m. Comparació, confrontació. *Cotejo.*

Cotidiâ, na. adj. Lo que se succeèix càda dia. *Cotidiano, na.*

Cotidiânamént. adv. Diâriamént. *Cotidianamente.*

Cotilla. f. Vestidura interior de dôna. *Cotilla.*

Cotissa. f. Bânda estreta de escút de ârmas. *Cotiza.*

Cotissád. adj. Escút carregád de cotissas. *Cotizado.*

Cotó. m. Espècie de llâna quey há dins sa bajôca de cotonéra. *Algodon.*—Eudiâna de cotó. *Coton.*—Cotó des tinter. *Algodon, algodones, cendales, gupos.*

Cotonéra. f. Arbusto qui produèix es cotó. *Algodon ô algodonal.*—Cotonéras. *f. pl.* El terréno abònt hey há cotonéras. *Algodonal.*

Cotonina. *f.* Rôba de cotó. *Cotonta.*
 Gotorra. *f.* Espècie de papagáy petit. *Cotorra.* = Sa famèlla. *Cotorrera.* = Dòna baladrèra. *Cotorra y cotorrera.*
 Cotxer. *m.* El qui gufa cotxo. *Cochero.* = Fer de cotxer. *Cocheur.*
 Cotxerfa. *f.* Llòc para estojar es cotxo. *Cochera.*
 Cotxèt. *m.* Cotxo petit. *Cochecillo, ito.*
 Cotxilla. *f.* Eyua de sabater. *Tranchete.*
 Cotxinèt, ta. *adj.* Brutets. *Cochinillo, illa, ito, ita.*
 Cotxinilla. *f.* Insècto, qui sec y reduid á pols, serveix para teñir de vermèy. *Cochinilla.*
 Cotxino, na. *adj.* Bruts, mal vestids. *Cochino, na.*
 Cotxinòt, ta. *adj.* Brutòts. *Cochinote, ta.*
 Cotxo. *m.* Carruatge conegud. *Coche.* = Es llit. *Cama.* = De lloguer. *Don-Simon.*
 Coua. *f.* Estremidat que ténen derrera los animals, aves y péxos. = Punta qui rossega en vestit. = Es cabèys llargs y fermads. = La demasiada detenciò en la derrera sillaba en el cànt ò résò. = El derrer. *Cola.* = D'ày: pelada ò ab pòcs pels. *Cola pelona.* = Molt peluda. *Hopo.* = De lletra. *Rabo.* = De podadora: espècie de destrelleta que té á un cap. *Peto.* = De retolí: molt prima. *Rata.* = Anar coua, coua: derrera. *Ir al rabo.* = Sa téua coua: negaciò. *Nones.*
 Couada. *f.* Tòc ah sa coua ò la acció de remenar sa coua. *Coleada ò coleadura.*
 Coarrud, da. *m. f.* Cabessúds. *Cabezudo, da.*
 Conatjar. *v. a.* Remenar sa coua. *Colear.*
 Couént, ta. *adj.* Lo qui cou ò pica. *Picante.*
 Couentó. *m.* Lo qui cou. *Picazon.*
 Couer, ra. *m. f.* Corretja que se pòsa baix de sa coua de bistia paraque el auberdá, sella ò bast no se tir devánt. *Retranca ò grupera.*
 Coueta. *f.* Coua petita. *Colita.*
 Còurer. *m.* Arám. *Cobre.* = En blât, etc. *Zurron.* = Campaneta. *Zumba.*
 Còurer. *v. a.* Aguiar que menjar. = Preparar per mèdi des fûc cèrtas còsas, còm pâ, gèrras, etc. para ferlas hònas para el us que se vòl fer de ellas. *Cocer.* = Picar lo couént. *Picar ò escocer.* = Es ventrèy es menjar. *Cocer ò digerir.*
 Courer. *m.* Menestrál de òbras de llautó. *Latonero.*
 Còva. *f.* Clòt subterràneo formad per la naturalesa ò per el art. *Cueva.* = De lladres: el llòc ò la càsa ahònt se retira la gènt dolènta. *Cueva de ladrones.*
 Cova. *adj.* La nòu, v. g. buyda. *Hueca ò vana.*
 Covad, da. *p. p.* de covar. *Empollado, da.*
 Covar. *v. a.* Posarse las aves demunt els òus para eucalantirlos y ferlos néxer. *Empollar ò enco-*

bar. = Covar ets òus los hòmos: estar ajegúds ò ociosos. *Empollar los huevos.*
 Covatxuèla. *f.* Secretaria del despàtx universál. *Covachuela.*
 Covatxuelista. *m.* Oficiál de la covetxuèla. *Covachuelista.*
 Covéra. *f.* Estât de una gállina qui cova ò vòl covar. *Cloquera.*
 Còvo. *m.* Paner molt àlt y àmple sense ànsa qui pás de pàrt á pàrt. *Cuebano.* = Ser des cul des còvo: hòna, delicada una còsa. *Ser de chupete.*
 Covonada. *f.* Lo quey há dins un còvo ò lo quey càh. *Cuebano.*
 Covonèt. *m.* Còvo* petit. *Cestico.* = De cosir. *Tabaquillo.* = Ahònt pòsan sa ròba las qui cuseu. *Tabaque.*
 Cox, xa. *m. f.* El qui no pòt caminar bé, etc. = Bànc, tàula, etc. qui ténen un peu més curt que els àltres. *Cojo, ja.*
 Coxèt, ta. *m. f.* *Cojuelo, la.*
 Coxetjar. *v. n.* No posar es pèus iguàls. = Faltar á la rectitut, obrar sense ingenuidat. *Cojear.*
 Coxí. *m.* Péssa de ròba plena de llana, plomas ò pàya para posary es cap en jèurer. *Almohada.* = Para ajouoyarsy demunt. *Almohada ò cugin.* = Para el còll de bistia. *Collera.* = De cotxo. *Almohadon ò acolchado.* = Para cosir. *Almohadilla.* = De daurador. *Plomazon.* = Para fer rànda. *Mundillo.* = Ple de plomas. *Plumazon.* = Qui arriba de cap á cap des llit. *Cabezera.*
 Coxinéra. *f.* Tàpa de coxí. *Funda.* = Para dur ròba. *Talego.*
 Coxinèt. *m.* Coxí petit. *Almohadilla.* = De gálta ò per alicary guyas. *Acerico.* = Para tapar sangrias. *Cabezal ò escudo de sangria.*
 Coyó. *m.* Térme baix. Botó de màsle. *Cojon.*
 Coyuntura. *f.* Juntura dels òssos. *Coyuntura.*

CR.

Crànc. *m.* Animál anfíbio y càsi redó qui se cria á sa vorèra de mar, etc. *Cangrejo ò meya.* = Malaltia. *Cáncer ò cranco.* = En pit de dòna. *Zaratan.*
 Cràneo. *m.* La pàrt del cap qui conté es cervéll. *Cráneo.*
 Crápula. *f.* Continuada borratxeria. *Crdpula.*
 Crás, sa. *adj.* Espès. = Sense disculpa. *Craso, sa.*
 Crassissim, ma. *sup.* *Crasisimo, ma.*
 Crassitut. *f.* Gréix. *Crasitud.*
 Créa. *f.* Ròba. *Crea.*
 Créable. *adj.* Lo qui pòt ser cread. *Creable.*
 Créació. *f.* La acció de créar y el sèn efecte. = Establiment de nòus empleyos. = Elecció que fa

el Pàpa de nòus cardenàls. *Creacion*.
 Créad, da. p. p. de créar. *Creado, da*.
 Creador. m. Atribút de Déu. *Criador, y ant. creador*.
 Créar. v. a. Produir una còsa de norès, lo que sòlament pòt fer Déu. = Establir nòus empleyos. = Elegir el Pàpa nòus cardenàls. *Crear*. = Créar una rènda, un censál, etc. *Crear una renta, un censo, etc.*
 Credència. f. Tauleta que se pòsa devòre altar. = Armàri gròs de fust para posary plàts, bòtils, etc. *Credencia*.
 Credenciál. adj. Lo qui fà fe. *Credencial*.
 Credibilitat. f. Rahó per la qual se creu una còsa. *Credibilidad*.
 Crèdit. m. Deute á favor de un. = Assénso, creència. = Ahòno. = Bòna fàma. *Crédito*. = Tenir es crèdit assentád: bòna fàma. *Tener el crédito sentado*.
 Creditor, ra. m. f. Aquells á qui se deu. *Acree-dor, ra*.
 Crèdo. m. Sumàri dels articles de la fe. *Credo*. = Dins un crèdo: dins pòc temps. *En un credo*.
 Credulidat. f. Facilitat en créurer sas còsas. *Credulidad*.
 Crèdulo, la. adj. Fàcils en créurer. *Crédulo, la*.
 Crèneia. f. La fe y crèdit que se dona á una còsa. *Creencia*.
 Creént. p. a. de créurer. = adj. El qui creu. *Cre-yente*.
 Gregúd, da. p. p. de créurer. *Creido, da*. = Estar gregúd: créurer. *Creer*.
 Creible. adj. Lo qui se pòt créurer. *Creible*.
 Creiblement. adv. Probàblement. *Creiblemente*.
 Créma. f. Los dos punts que se pòsan demunt una lletra vocál. *Crema*. = Ràya de terréno. *Raya* ò *linde*. = Estar á sa créma: á sa pòrta para entrar á dignidat, empleyo, etc. *Estar al embocadero ò al saltadero*.
 Cremád, da. p. p. de cremar. *Quemado, da*. = Des sòl. *Quemado, tostado ò curtido, da*.
 Cremáda. f. El àcte y elècte de cremar. *Quema*.
 Cremadissa. V. Cremáda. *Quema*.
 Creinar. v. a. Consumir el fòc ò jab el fòc. = Encalentir màssa còm es sòl en estiu. = Secar la grlàda, vent, etc. sas plàntas. = Lo màssa calent á sa boca, pàrt del còs. *Quemar*. = Creinar es sòl es cul de sas llèbras: ferlo molt calent ò molt de calor. *Asarse las pajaritas*. = Creinar es blens sense encetar els ciris, etc. *Apabilar*. = Creinar lo que se menja ò beu. *Quemar ò hervir*. = Creinar es pá per màssa forn. *Escalfar el pan*.
 Cremarse. v. r. *Quemarse*. = Lo que se còu. *Que-*

marse ò asurarse. = Estar prèp de lo que se cerca. *Quemarse*. = Friasar. *Quemarse*. = Espèrant una còsa. *Estar mascando retama*. = Sas cejas: estudiar molt. *Quemarse las cejas*.
 Cremeyó. m. Lo cremád de ble. *Moco*. = El qui fà rebasseta. *Seta*. = Tayád já. *Pavesa*. = Des ble de llum per haverlo atiád. *Despabiladura*. = El qui pénja de ciri, etc. y el fon. *Ladron*.
 Crémor. m. El suc més delicád de las còsas. *Crémor*.
 Crémortártaro. m. Arròs de bota preparád. *Crémortártaro*.
 Crepúsculo. m. Cloror desde que apunta es dia fins que surt es sòl, y desde que se pòu fins que fà fosca. *Crepúsculo*.
 Crescudá. f. Augmént. *Crecida*. = Fént càlsa. *Cre-cido*.
 Crespell. m. Espècie de coca plàna. *Rosca*.
 Crespellèt. m. Coqueta petita y un forát al mitx. *Rosquilla*.
 Crespinèlla. f. Hérba. *Yerba puntera*.
 Cresta. f. Plomátxo de càrn ò de plomas que tenen alguns animals. = Punta de puig en figura de cresta. *Cresta*. = De morrió. *Creston*.
 Crestád, da. adj. Lo qui té cresta. *Crestado, da*.
 Crestát. m. Boc. *Cabron*. = La càrn de bòc ò de càbra que se ven. *Macho*. = Donar es crestát á un: matarló. *Quitarle de en medio*.
 Crestáy. m. Vidre fi. *Cristal*. = Tèrra un pòc amént entre solc y solc. *Lomo ò camellon*. = En hòrt. *Camellon*. = De aygo geláda. *Carámbano*.
 Crestayí, na. adj. Trasparént: còm es crestáy ò de sa séua naturalesa. *Cristalino, na*.
 Cresteta. f. Cresta petita. *Crestica, illa, ita*.
 Creu. f. Líneyas formánt quàtre àngulos. = Afició, péna, trebáy, etc. *Crus*. = El señál de la creu. *El señál de la cruz*. = Anar ab creu alçada: ab tota ceremònia. *Ir con la cruz y los ciriales*. = Fer una creu quánd s'envá de un llòc denotant que no hey vòl tornar. *Dar la bendicion*. = Creu: la que duen los cavallers de hàbit. *Encomienda*. = Quedar sense una creu: sense càp doblé. *Quedarse en cruz y en cuadro*. = Romàndrer ab sa creu dets aubéts: no casarse nna fadrina. *Quedar para vestir indígenes*.
 Creuer. m. Cimbòri de edifici. *Crucero*. = Camins qui se topan. *Encrucijada ò crucero*.
 Crendras. f. pl. Els fils que se pòsan encreu áda en el ordidor. *Cruzados*.
 Creueta. f. Creu petita. *Crucecilla, ita*. = Fer crocetas: estar sense menjar. *Hacer cruces ò estar por esta cruz de Dios*.
 Créurer. v. a. Donar assénso á alguna còsa, tenir-

la per vera.—Seguir el avís, correcció, lo que se mña, etc. *Creer*.—Crèurer á uys clucs. *Creer d'ojos cerrados, á piés juntillas ó d puño cerrado*.—Crèurer piadosament: crèurer una còsa qui no està definida per la Iglesia. *Creer piadosamente*. Crèurer ab sa fe des carboner. *Creer con la fe del carbonero*.—Fer crèurer engañant. *Hacer creer engañando*.

Créxec. *m. pl. Berro*.

Crexèusa. *f. Aument. Crecimiento, y ant. creencia*.

Crexént. *p. a. de créxer. El qui créix. Creciente*.

Crexént. *m. Figura de sa lluna nòva en escúts de armas.—adj. El qui créix. Creciente*.—El quàrt crexént de sa lluna. *Creciente de la luna*.

Créxer. *v. n. Aumentarse insensiblement los còssos, el dia, sa lluna, rius, etc. Crecer*.—Escamparse, *v. g. una taca, malaltia, etc. Cundir*.—Créxer una còsa dolénta, *v. g. herba mla. Crecer en corcoba*.—Créxer per baix: tornar geperúds ó mirar per fòrsa ab so càp en tèrra. *Crecer hacia abajo*.—Créxer còm una carabassera: créxer molt en pòc tèmps. *Crecer como espuma ó d palmos*.

Cria. *f. Procreació dels animals y Aves. Cria*.—Llòc para criar aucells. *Criadero*.

Criàd, *da. p. p. de criar. Criado, da*.

Criàd, *da. m. f. Sirvénts. Criado, da*.—Criàd de criàds. El qui fa lo que un altre criàd deu fer. *Vicario*.

Criàd, *da. adj. Bé ó mal criàd. Bien ó mal criado, da*.—Criàd vaciàd. *Criado entre algodones ó mimado, da*.—Mál criàd: el qui no vòl obeir. *Malmandado, da*.

Criàda. *f. La qui servèix á un hòmo tot sòl. Ama*.—La qui acompaña á una senyoreta. *Rodrigon*.

Criàdet, *ta. m. f. Criàds petits. Criadillo, lla y la criadeta també. Criadita y criaduela*.

Criador, *ra. m. f. El qui cria. Criador, ra*.

Criànsa. *f. Atenció, polítics, cortesia, civilisació, educació. Crianza*.—Bòna ó mla criànsa. *Buena ó mala crianza*.—Donar criànsa. *Dar crianza*.

Criar. *v. a. Produir, alimentar, ensenar, engendrar, alletar, etc.*—Ser càusa de: *Criar*.

Criarse. *v. n. Las plantas. Criarse*.—Es sèu pròpi mál. *Criar una víbora debajo del sobaco*.

Criatura. *f. Tota còsa creada*.—Infant recient nàd ó de poca edat. *Ximple, de pòc enteniment. Criatura*.

Criatureta. *f. Diminutiu de criatura. Criaturilla, ita*.

Cric, *ca. adj. Avàros. Cicatero, ra, cuentagarbanzos*.—Botèlla, bòtil, satríy, etc. qui ràtjan

prim. *Peñado, da ó penoso, sa*.

Crida. *f. Pregó. Pregon, y ant. crida*.—Fer cridas. *Pregonar*.

Cridàd, *da. p. p. de cridar. Llamado, da*.—Herèu. *Nombrado, da heredero*.—Mòrt ó viu. *Proscrito, ta*.

Cridador, *ra. m. f. El qui crida. Gritador, ra ó vocinglero, ra*.—El qui arrogàcia cridant. *Regañon, na*.

Cridar. *v. a. Fer renòu. Gritar*.—À algú para que se atur ó vènga al qui crida. *Llamar*.—Ab algú: regañarló. *Gritar ó regañar*.—Cridar alèy: fer burla de algú. *Dar grita*.—Cridar herèu. *Nombrar heredero*.—Cridar mòrt ó viu á algú: donar llecència para que qualsevòl lo entrég mòrt ó viu. *Proscribir*.—Cridar en fèstas públicas, fènt avolòt. *Relinchar*.—En derrers dias. *Antruejar*.

Cridarse. *v. r. Uns als altres. Llamarse*.—Los animals para ferse venir á los de sa sèua espècie. *Llamar*.—Los aucells ó Aves. *Reclamar ó reclamarse*.

Crímen. *m. Culpa, delicto. Crimen*.—De lèssa magestàt: còntre el sobérano ó la pàtria. *De lesa magestad*.

Críminál. *adj. Lo pertañent á crímen. Criminal*.

Críminalidat. *f. Lo qui fa críminál á una acció. Criminalidad*.

Críminalista. *m. Hòmo molt instruít en las matèrias ó asuntos críminals. Criminalista*.

Críminalment. *adv. De un mòdo críminál. Criminallymente*.

Criòllo, *lla. m. f. Nàds en Amèrica de pares europeos. Criollo, lla*.

Criptogràfia. *f. Àrt de escriurer de un mòdo secret y conyegud entre dos ó molts. Criptografia*.

Criptogràfic, *ca. adj. Lo pertañent á la criptogràfia*.—El qui sàb la criptogràfia. *Criptografico, ca*.

Criptònim. *adj. El qui oculta el sèa vertader nòm. Criptonimo*.

Crislida. *f. Estàt del insècto qui passa de cuc á papeyó. Crisllida*.

Crísis. *f. Súbita mudànsa en una malaltia*.—Es fòrs violènt y involuntàri. —El púnt de la difinió de un negòci. *Crisis*.

Críisma. *m. Mescla de òli y bàlzem consegreds. Crisma*.—Jò et llevaré la crisma: jò et mataré. *Te quitaré la crisma*.

Crísmèra. *f. Ampòlla para posar el crisma. Crismera*.

Crísoberilo. *m. Pédra preciosa de color de òr. Crisoberilo*.

Crisólito. *m.* Pédra preciosa. *Crisólito.*
Crisopéya. *f.* Fals art de fer òr. *Crisopeya.*
Crisopràsi. *m.* Pédra preciosa de color entre verd y daurad. *Crisoprasio.*
Cristallí. *m.* Humor del uy. *Cristalino.*
Cristalisació. *f.* El acte y efecte de cristalisar. *Cristalizacion.*
Cristalisad, *da.* *p. p.* de cristalisar y cristalisarse. *Cristalizado; da.*
Cristalisar. *v. a.* Reduir á crestây. *Cristalizar.*
Cristalisarse. *v. r.* Gelarse, *v. g.* âygo, y ferse un crestây. *Cristalizarse.*
Cristalografia. *f.* Conexement y descripció de los crestâys. *Cristalografia.*
Cristalógrafo. *m.* El qui sâb la cristalografia. *Cristalógrafo.*
Cristiâ, *na.* *m. f.* El qui professa la fe de Cristo. *Cristiano, na.* = Cristiâ nou: el nôvament convertid. *Cristiano nuevo.* = Cristiâ véy: aquell cuyos antepassâds já éran cristiâns. *Cristiano viejo.* = Fer cristiâ: batiar. *Cristianar.* = Fét, ta cristiâ: batiâds. *Cristianado, da.*
Cristiâ, *na.* *adj.* Lo pertañent ô conforme á la religió cristiâna. *Cristiano, na.* = No poder fer cristiâ á un: no poder giñarlo á fer alguna còsa. *No poder hacer brecha con él.*
Cristiânamént. *adv.* De un môdo cristiâ. *Cristianamente.*
Cristiandât. *f.* El grêmi de los cristiâns. = Ohservância de la lléy de Cristo. *Cristiandad.*
Cristianisme. *m.* La lléy y religió de Cristo. *Cristianismo.*
Cristianíssim, *ma.* *sup.* = Títol de honor que se dona á los réys de Frânsa. *Cristianissimo, ma.*
Cristianíssimamént. *adv. sup.* *Cristianisimamente.*
Cristo ô Christo. *m.* El fill de Déu fét hòno. = Lo imátge de Cristo crucificad. *Cristo.* = Posar côm un Cristo: atupar fòrt. *Poner como un Cristo.*
Crit. *m.* Alsâda de veu. *Grito.* = Para cridar á un. *Llamamiento.* = Crits. *m. pl.* Confusió de veus descompassâdas. *Grita, griteria ô voceria.*
Critèri. *m.* Señâl ab que se conèix la veritat. = Judici, discurs, entenimént. *Criterio.*
Crític, *ca.* *m. f.* El qui judica segóns las lléys de crítica. *Critico, ca.*
Crític, *ca.* *adj.* Lo pertañent á la crítica. *Crítico, ca.* = Dia crític: perillós en una malaltia. *Dia crítico.*
Crítica. *f.* Ciència de judicar rêcte. = Judici ô parer de alguna òbra. *Crítica.*
Críticâble. *adj.* Digne de crítica. *Criticable.*
Críticad, *da.* *p. p.* de criticar. *Criticado, da.*
Críticador, *ra.* *m. f.* El qui critica. *Criticador, ra.*
Críticar. *v. a.* Eczeaminar una òbra, reprènder,

censurar, vituperar. = Trobar que dir de tot. *Críticar ô critiquear.*
Críticón. *m.* El qui critica. *Criticon.*
Crivèll. *m.* Xâp. Si travessa de pàrt á pàrt. *Rendija:* si no travessa, *hendedura.* = En la tèrra, taló. *Grieta.* = En fruyta. *Raja.*
Crivèllad, *da.* *p. p.* de crivèllarse. *Hendido, da, rajado, da, regañado, da, abierto, ta.*
Crivèllarse. *v. n.* *Henderse, rajarse, abrirse.* = Sa fruyta. *Abrirse ô regañar.*
Crócino. Unguent fét ab safrâ. *Crócino ô crocomagna.*
Crômíc, *ca.* *adj.* Pertañent á crômo. *Crômico, ca.*
Crômo. *m.* Espècie de metâll. *Cromo.*
Crônic, *ca.* *adj.* De llârga durâda ô habituâl parlant de malaltias. *Crónico, ca.*
Crònica. *f.* Història per orde del témps. *Crónica.*
Cronicó. *m.* Història succinta. *Cronicon.*
Cronista. *m.* El autor de crònicas. *Cronista.*
Cronografia. *f.* Descripció del témps. *Cronografia.*
Cronográfic. *m.* El escriptor de cronografia. *Cronógrafo.*
Cronogrâma. *f.* Inscripció cuyas lletras inicials fan sa fécxa. *Cronograma.*
Cronología. *f.* Ciència del còmputo del témps. *Cronología.*
Cronològic, *ca.* *adj.* Pertañent á cronología. *Cronológico, ca.*
Cronologista y cronólogo. *m.* El qui sâb ô ensenya cronología. *Cronologista ô cronólogo.*
Cronómetro. *m.* Instrumént para midar los témps en la música y los tercercs en astronomía. *Cronómetro.*
Crôssa. *f.* Bastó para aguantarse coxos ô véys. *Muleta.* = Ampâro. *Bdculo.* = Crôssa de sa veys. *Bdculo de la vejez.*
Crôsta. *f.* Lo dur de demunt una còsa blâna. *Crosta.* = De pâ. *Crosta ô corteza.*
Crostéra. *f.* Sa crôsta de una llâga. *Crosta ô patilla.*
Cruciâta. *f. pl.* *Cruciata.*
Cruciferâri. *m.* El qui do sa creu en funció. *Crucero, cruciferario, crucifero.*
Crucificad, *da.* *p. p.* de crucificar. *Crucificado, da.* = El crucificad. *m.* Se diu per escellència de Jesu-Christ. *El crucificado.*
Crucificar. *v. a.* Enclavar en una creu. = Atormentar, enfadar, incomodar, molestar. *Crucificar.*
Crucificsió. *f.* El acte de crucificar. *Crucifixion.*
Crucifissi. *m.* Imátge, figura de Cristo crucificad. *Crucifijo.*
Cruciforme. *adj.* En forma de creu ô qui té la forma de creu. *Cruciforme.*
Cruèl. *adj.* Dur, inhumâ, sanguinari, violent.

=Insufrible, excessiu, insoportáble, dolorós.
Cruel.

Crueldât. f. Inhumanidât, tórocidât. *Crueldad ô cruentidad.*

Cruelissim, ma. sup. Cruelissimo, ma ô crudelissimo, ma.

Cruelissimamént. adv. sup. Cruelissimamente ô crudelissimamente.

Cruêimént. adv. Ab crueldât. *Cruelmente.*

Cruént, ta. adj. Sangriêut ô ensangrantâd. *Cruento, ta.*

Cruesa. f. Calidât de la cõsa qui no es bèn cuyta ô no té la suavidât que deu tenir. =Rigor, dureza. *Crudeza.* =De ventrêy. *Crudezas.*

Crusâd, da. p. p. de crusar. *Cruzado, da.*

Crusâda. f. Espediciô militar cõtra infaêls. =La trôpa. *Cruzada.*

Crusâdo. m. Moneda antiga. =Actual de plâta en Portugál qui vâl ab põca diferência 15 sôus. =Postura en guiterra. *Cruzado.*

Crusar. v. a. Posar en forma de creu. *Cruzar.*

Crusarse. v. r. Prênder sa cren de alguna orde militar. =Venir los asuntos, negôcis, etc. uns ântes de estar evacuâds los primers. *Cruzarse.*

Cruséro. m. Pârt de iglesia. *Crucero.*

Cruu, ua. adj. Lo qui no es bèn cuyt ô madur. =Lo qui no estâ preparâd, v. g. seda crua. =Põc aprofitâd en la ciência que se estudia. *Cru-do, da.*

Cruzid, da. p. p. de cruzir. *Quebrado, da.* =Molido, da. =Sentido, da.

Cruzir. v. a. Rômprer. *Quebrar ô romper.* =Sas dénts. *Crugir ô rechinar.* =Cansar. *Moler.* =Es fust per sentir sequeidât. *Chasquear.*

Cruzirse. v. n. Esquerdarse. *Sentirse.* =Grifarse. *Consumirse.* =De riurer. *Descoyuntarse de risa.*

Cruzit. m. Renôu que fân los cõssos qnâud se rompen. *Crugido.* =De dénts. *Crugido ô rechino de dientes.* =Del fust. *Crugido, chasquido ô estallido.* =De camella: câstig, miséria, trabâys. *Crugia.*

Cruya. f. El pico de capéll. *Pico.* =De llum: la de bâix. *Cazoleta.* =La de dâlt ahónt se pôsa ble y ôli. *Candileja.*

Cruyâd, da. p. p. de cruyar. *Cascado, da ô rajado, da.*

Cruyar. v. a. Esquerdar. *Cascar ô rajar.*

Cruyarse. v. r. Cascarse ô rajarse.

CU.

Cuba. f. La pessa de rôda ahónt estân encatrâdas sas bréndolas y per dins élla rôda es fuéll. =La gráu de Amêrica y la séua capitál. *Cuba.* =

La de balânsa. *Caja.*

Cubéll. m. *Cubo.*

Cubêrt, ta. p. p. de cubrir. *Cubierto, ta.*

Cubêrt. m. Plât, cuéra, forqueta y torcabocas. =El agregât de principis, aguiâts ô guisâts que se pôsan á sa tâula. *Cubierto.*

Cubêrta. f. Tot lo qui tâpa. =Lo de demúnt do bârco. *Cubierto.* =De cãxa. *Tapa.*

Cubertô. f. Bossi de rôba que se pôsa demúnt cortina paraque no se veja sa verga y anéllas, ô que se pôsa á llit paraque no se veja deváll. *Cenefa.* =Para tapar es llit. *Sobrecama ô lichera.* =De rôba fina y retrâda. *Recel.*

Cubertilla de cãrta. f. *Carpeta.*

Cubertora. f. Plânxa de fêrro, arâm ô de têrra ab que se tâpan ôllas, etc. =Alcabôta. *Cubertera.*

Cúbic, ca. adj. Lo qui pertâny á cubo. *Cúbico, ca.*

Cubicâd, da. p. p. de cubicar. *Cubicado, da.*

Cubicar. v. a. Multiplicar un nombre duas vegâdas per si matêix. *Cubicar.*

Cubo. m. Cõs sólido, v. g. un dâu, iguâl en llargâria, amplâria y altâria. *Cubo.* El producte de multiplicar un nombre duas vegâdas per éll matêix. *Cubo ô tercera potencia.* =De rêllôtge. *Cubo.*

Cubo cubo. m. El producte de multiplicar un nombre tres vegâdas per éll matêix. *Cubo cubo ô quarta potencia.*

Cubridor, ra. m. f. El qui cubrêix. *Cubridor, ra.* =De delincuênts, v. g. llâdres. *Cubridor, ra de delinquentes ô receptor, ra.*

Cubrir. v. a. Tapar una cõsa ab âltre. =Amagar, ocultar. *Cubrir.* =Delincuênts. *Cubrir ô receptor.* =De teulâda. *Techar.* =Los animâls sas faméllas. *Cubrir.*

Cubrirse. v. a. Posarse es capéll. =De grânde de Espâña: posarse sa primêra vegâda es capéll devânt el réy. *Cubrirse.* =Cubrirse el eêl, el dia. *Cubrirse ô cerrarse.*

Cuc. m. Insêcto. *Gusano.* =De têrra ô de vêntre de hõmo. *Lombriz.* =Qui roega âbres, fust. *Carcoma.* =Qui roega sas fuyas de âbres fruytâls. *Cuca ô cuco.* =Qui roega es pâmpol. *Revolton.* El que té es llegúm. *Mida.* =Prênder per cues: no refuar res. *Hacer d pluma y d pelo.*

Cucamõlla. f. Insêcto. *Cucarracha.* =Cuca de seda. *Gusano de seda:* y la qui no fâ amelló. *Júdas.*

Cucâlas. f. pl. Bossi de rôba ab que se tâpan ets uys á bistia. *Anteojos.* =Sas uêras. *Antiparas.*

Cucâd, da. p. p. de cucar. *Agusanado, da.*

Cucar. v. n. Roegar es cuc los sembrâts. *Agusarse.*

Cucavela. f. Vólta que se fâ posânt es cap en tê-

rra y tombant de pàrt derréra. *Vollereta* ò *volleta*.

Cuccurucüll. m. Lo mes àlt de una montàña. *Cumbre* ò *cima*. = De àbre. *Cima* ò *copa*.

Cucós, sa. adj. Lo qui té ò està ple de cués. *Gusaniento, ta*.

Cucúy. m. Aucell. *Cuculillo* ò *cuquillo*.

Cucuyáda. f. Aucell. *Cogujada, copada, galerita* ò *totovia*.

Cuénto. m. Relació de alguna còsa. = *Rondàya*. = *Pendència, quiméra. Cuento*. = Cuento de jayas. *Cuento de viejas*. = *Dèxarse de cuéntos. Dejarse de cuentos*. = *Tenir cuéntos ab algú: barayarse. Reñir*.

Cuéra. f. Instrumént para posary es menjar ò bèurer y durló dins sa boca, remenar dins òllas, y àltres usos. *Cuchara*.

Cueráda. f. Lo qui càb dins sa cuéra. *Cuchara-da*. = Tòc ab sa cuéra. *Cucharazo*. = Posar sa séua cueráda: dir sa séua sens demanarhó. *Meter su cucharada*. = Remenar ab sa cuéra. *Cuchar-reicar*.

Cuerer. m. El qui fà cuéras de metáll. *Cucharero*. = El qui en fà de sust. *Cucharetero*. = Pòst ab mòssas para posary cuéras. *Cucharero y cucharetero*.

Cuereta. f. Cuéra petita. *Cuchareta, ica, illa, y ita*.

Cueretjar. v. a. Remenar ab cuéra. *Cucharetear*.

Cueròt. m. Cuéra gròssa. *Cucharon*. = Estóig para cuéra, forqueta y ganivèt. *Posada*.

Cugula. f. Hérba. *Avena silvestre* ò *rústica, bromo*.

Cugüllà. f. Vestít de còr de mònjo. *Cogulla*.

Cuid, da. p. p. de cuir. *Cogido, da*.

Cuida. f. El àcte y afècte de cuir. *Cogedura*.

Cuidor, ra. m. f. El qui cuy. *Cogedero, ra* ò *cogedor, ra*. = De oliva. *Aceitunero, ra*.

Cúir, y ant. cüllir. Prènder, aplegar. *Coger*. = Arrèu, sens dèxar res. *Arrebañar*. = Oliva ab sa mà de sa olivéra. *Ordeñar*. = Esquexos para sembrar. *Desquejar*.

Cuïta, y ant. cüllita. Los frúyts de la tèrra. = Temporáda en que se cuyan. = Abundància de còsas. *Cosecha*. = Profit que se trèu de fer alguna còsa. *Vendimia*.

Cul. m. Sas àncas y es forát al mitx de éllas. *Culo, y familiarmént. Salvo honor, tafanario, tamboril, trasportin*.

Cul. m. Lo últim de una còsa. *Culo*. = El de dedús de gèrra, tassó, etc. *Culo, suelo, fondo*: el de delòre. *Asiento*. = De àtxa, ciri, etc. *Cabo*. = De fruyta. *Ojo*. = Cul gròs. *Culazo* ò *culon*. = De cul de cul: caminar rossegant es cul-

Arastra. = Cul destrempád: el hòmo qui fà-cilméut se enfàda. *Vidrioso, sa, cosquilloso, sa* ò *perrengue*. = Cul á vent, parlant de càssa. *Rabo d'viento*. = De cul arréra, *adv. A reculo-nes*. = Alsar es cul: enfadar-se los hòmos. *Vidriarse*. = Alsar es cul en sas duas mans: anar-sèn. *Alzar velas* ò *tomar el altillo* ò *su altillo*. = Alsar es cul el bestiar. *Dar corcobos*. = Mostrar es cul: surtir màlamént de alguna funció. *Salir por el abollon* ò *por el albañal*. = Jò't llevaré sa péll des cul: amenàssa que se fà á allòts. *Te quitaré el culo d'azotes*. = Jo't tocaré es cul: amenàssa que se fà de atupar á un. *Te curaré el alhorre*. = Pothó en es cul: refuar una còsa per dolénta. *Arrópat con ello*.

Cul-blanc. m. Aucell. *Andario*.

Culáda. f. Cayguda de cul. *Culada* ò *tamborilada*. = Fòrta. *Tabalada*. = Remenáda de cul. *Culí-meneo*.

Culássa. f. La pàrt posterior de una còsa, v. g. de escopeta, fusell, etc. = El llòc més retirád de algún llòc, v. g. de Portopí. *Culata*. = De canó de bàtre. *Recámara*. = De campàna. *Cabeza* ò *amazon*.

Culassáda. f. Còp ò tòc de culássa. *Culatada* ò *culatazo*.

Culébra. f. Sèrp. = Percinta para dur dòbbés. *Culebra*.

Culebrina. f. Péssa de artillería. *Culebrina*.

Culèt. m. Cul petít. *Culito*. = Glòpèt. *Chisquete*.

Culetjador, ra. m. f. El qui se pòsa en tot. *Zaramullo, lla, zarapeto, ta* ò *governante*.

Culetjar. v. a. Remenar es cul. *Menear el culo*. = Posarse en tot. *Manipular* ò *zarapetear*.

Culissos ò *colissos. m. pl.* Hérba hòua á menjar cuyta. *Colleja*.

Culòt. m. Cul gròs. *Culazo* ò *culon*.

Culpa. f. Crímen, delictè, fàlta, pecát. *Culpa*. = Jurídica: fàlta que se comèt descuydantse del negòci encarregád. *Culpa jurídica*. = Lâta: fàlta que comèt el qui encarregád de una còsa no pren las precaucións que hauría pres un hòmo el més cuydadós. *Lata*. = Léve: fàlta qui comèt el qui encarregád de un negòci no pren los mèdis que hauría pres un hòmo cuydadós. *Leve*. = Levíssima: Descuyt de qui el hòmo més cuydadós no està eczènt. *Levisima*. = Teològica. Pecát, transgressió de la lléy divina. *Teològica*. = Donar sa culpa á àltre. *Echar la culpa* ò *las cabras d'otro*. = Èll es qui té sa culpa. *Èl es quien tiene la culpa*.

Culpabilíssim, ma. sup. *Culpabilísimo, ma.*

Culpàble. adj. El qui té culpa. *Culpable*.

Culpàblement. adv. De un mòdo culpàble. *Culpablemente*.

Culpád, da. *p. p.* de culpar. = *adj.* Culpàble, crimínal. *Culpado, da.*

Culpádamént. *adv.* De una manera culpàble. *Culpadamente.*

Culpadíssim, ma. *sup.* de culpád. *Culpadisimo, ma.*

Culpadíssimamént. *adv. sup.* *Culpadisimamente.*

Culpar. *v. a.* Donar culpa, acusar de una fálta. *Culpar.*

Cultamént. *adv.* Ab elegància, ab cuydàdo, ab adorno. *Cultamente.*

Cultíssim, ma. *sup.* de culto, ta. *Cultisimo, ma.*

Cultiva. *f.* Càmp dèxàd per pastura. *Dehesa.*

Cultivàd, da. *p. p.* de cultivar. *Cultivado, da.*

Cultivador, ra. *m. f.* El qui cultiva. *Cultivador, ra.*

Cultivar. *v. a.* Conrar sa tèrra. = Civilisar. = Eczer-citar lo ingèni, la memòria. = Eczer-citarse en los àrts, cièncias. *Cultivar, el ingenio, artes, etc.*

Cultivo. *m.* Bénéfici que se dona á la tèrra, àbres, etc. = Cuydàdos y mèdis que se pòsan para adelantar alguna còsa. = Euseñansa, instrucció. *Cultivo ò cultivacion.*

Culto. *m.* La adoració, veneració y reverència que se dona á Déu per àctes de religió. *Culto.* = Polític, civil y profà: obsèqui, respècte, veneració que se fà á una persona á càusa de sa sèna escellència, poder, dignidat, etc. *Político, profano, civil.* = De dulta: ab que veneràn á los sànts. *De dulia.* = De hiperdulía: el que se dona á María santíssima. *De hiperdulia.* = De latría: el que sòlamént se dona á Déu. *De latría.* = Estèrn: el que manifestàm ab cànts, genuflectiòns, processòns, etc. *Esterno.* = Intèrn: ab que adoràm á Déu en el interior del còr ab àctes de fe, esperànsa y caridat. *Interno.* = Divino: el que donàm á Déu en las iglesias. *Divino, sagrado, religioso.* = Supersticiós: el que, degúd sòlamént á Déu, se dona á las creaturas. *Supersticioso.*

Culto, ta. *adj.* Pur, corrècte, parlànt de estíl. = Cultivàd, civilisàd, parlànt de una persona ò pòble. *Culto, ta.*

Cultura. *f.* V. Cultivo. *Cultura.*

Culturàd, da. *p. p.* de cultivar. *Culturado, da.*

Culturar. *v. a.* Conrar en Aragó. *Culturar.*

Cumpleàños. *m.* El dia que un fà àñys. *Cumpleaños.*

Cumplíd, da. *p. p.* de cumplir. *Cumplido, da.*

Cumplíd, da. *adj.* Còm deu ser. = Abundànt. = Llàrg, àmple. = Perfét. = Atént, polític. *Cumplido, da.*

Cumplidíssim, ma. *sup.* *Cumplidisimo, ma.*

Cumplidíssimamént. *adv. sup.* *Cumplidisimamente.*

Cumplidor, ra. *m. f.* El qui cumplèix. *Cumplidor, ra.*

Cumplimént. *m.* Complément, perfecció. = Cortesia, urbanidat, etc. = Abundància, provisio. *Cumplimiento.*

Cumplimentàd, da. *p. p.* de complimentar. *Cumplimentado, da.*

Cumplimentar. *v. a.* Fer cumplimènts. = Felicitar. *Cumplimentar.*

Cumplir. *v. a. y n.* Fer lo que es de obligació. = Acabar lo que se deu. = Proveir de lo que fálta. = Eczer-cutar las ordes, manamènts, etc. *Cumplir.* = Cumplir ab la parròquia: confessar y combregar per á Pàsco. *Cumplir con la parroquia, con la Iglesia ò con el precepto.* = Fer una visita, v. g. de obligació. *Hacer su deber ò sus deberes.* = Cumplir la paràula: fer lo que se hà dit, promès, pactàd, etc. *Cumplir la palabra.* = Cumplir de paràula: promèter y no atàuer. *Cumplir de palabra.* = Cumplir ab tots: no faltar á ningú. *Cumplir con todos.* = Camplir àñys: ser en el dia en que se nasqué. *Cumpleaños.*

Cumú, na. *adj.* etc. V. Comú. *Comun.*

Cúmulo. *m.* Caramúll de còsas. = Multitud, quantidat. *Cúmulo.*

Cuncagàd, da. *p. p.* de cuncagarse. *Zurruscado, da, zurrado, da ò sullado, da.*

Cuncagarse. *v. n.* Soyarse de escrement que evà-cua el vèntre, etc. *Zurruscarse, zurrarse ò sullarse.*

Cuñàd, da. *m. f.* El jermà ò jermàna de sa espòsa respècte del marít, ò el jermà ò jermàna del marít respècte de sa dóna, ò el jermà del marít respècte de sa sèna dóna, ò la jermàna de la espòsa respècte del marít. *Cuñado, da ò hermano, na político, ca.*

Cuñy. *m.* Sèllo para acuñar moneda. = El señál que dèxa. *Cuño.*

Cup. *m.* Espècie de safarèitx ahònt se trepitjan réms. *Lagar.* = De molí. *Cubo.*

Cupèt. *m.* Cup petit. *Lagarejo.*

Cupo. *m.* *Cupo.*

Cúpula. *f.* Vòlta de mitja bòlla en iglesias. *Cúpula.*

Cuquèt, ta. *m. f.* Cucs petits. *Gusanito, ta.*

Cura. *m.* El rector de parròquia. *Cura, párroco.*

Cura. *f.* El àcte y efècte de curar, se. = Aplicació de las medecinas para recobrar sa salut. *Cura.* = Posarse en cura. *Ponerse en cura.* = Tenir ò no teuir cura: poder ò no porer curarse el malít. *Tener ò no tener cura.* = Cura de ànimas: encàrreg de ellas. *Cura de almas.*

Curàble. *adj.* Lo qui se pòt curar. *Curable.*

Curació. *f.* V. Cura. *f.* *Curacion.*

Curàd, da. *p. p.* de curar. *Curado, da.*

Curador, ra. *m. f.* El qui cura. *Curador, ra.* = De

câmas, brâssos, etc, rompûds ô ab oraciôns.

Ensalmador, ra.

Curador. m. El qui se cuyda dels béns del qui no pôt ô no sâb governarlos. *Curador.* = Ad bôna: el posâd per la justícia. *Ad bona.* = Ad litêm: el posâd per la justícia para defensar los drets dels nins y allòts. *Ad litem.*

Curador, ra. m. f. El qui se cuyda de alguna còsa. *Curador, ra.*

Curálotodo. m. Remèy que se aplica para moltíssims mals. *Curálotodo.*

Curandéro, ra. m. f. El qui cura sense ser barber ni mètge. *Curandero, ra.*

Curar. v. a. Aplicar las medecinas, remèdiar algún mál. *Curar.* = Brâssos, etc. ô ab oraciôns. *Ensalmar.*

Curar. v. n. Recobrar la salut. *Curar.*

Curarse. v. r. Aplicarse sas medecinas ô recobrar la salut. *Curarse.*

Curatiu, va. adj. Lo qui servèix para 'curar. *Curativo, va.*

Curât. m. Bénéfici egleciâstic qui té cura de ânimas. *Curato.*

Curéña. f. Carrereta ahónt se pôssa sa péssa de artilleria. *Curéña ô afuste.*

Curia. f. Tribunâl egleciâstic. *Curia.*

Curial. adj. Pertañent á curia. = Oficiâl de la curia. *Curial.*

Curio. m. El câp de una tribu entre los antígs româns. *Curion.*

Curios, sa. adj. El qui se agrâda de sâber y averiguar sas còsas. = Net y asseyâd. = Primorós. = Diligent. *Curioso, sa.* = El qui tot lo obsérva y nôta. *Deshollinador, ra.*

Curiosidât. f. Desítx de sâber. = Llimpiesa, netedât. = Primor. *Curiosidad.*

Curiosissim, ma. sup. Molt curios. *Curiosísimo, ma.*

Curiosissimamént. adv. sup. *Curiosísimamente.*

Curôlla. f. Grân desítx. *Rebanillo.*

Curràda. f. Acció de currotâco. *Chula.*

Curricurri. m. Cagarèlla. *Seguidillas.*

Curro, ra. m. f. Modistas. *Curro, ra.* = El qui fâ de malèyt. *Maton.*

Currotâco. m. Pétrimètre. *Currutaco.*

Curs. m. Carréra, viâtge, camí. = Movimént del témps, negòcis. = Estudi segnid de una ciència, etc. y la sêua duraciô. = Óbra qui conté las lliçons que se hân donâdas en un curs. = Evacuaciô de ventre. *Curso.*

Cursâd. p. p. de cursar. *Cursado.*

Cursar. v. a. Seguir un curs de escola. *Cursar.*

Cursiu, va. adj. Carâcter ô lletra qui imita á la mânscrita. *Cursivo, va.*

Curt, ta. adj. Lo que té pôca llargâria ô pôca du-

ració. = Lo que té mânco llargâria que un a âltra còsa de sa sêua espècie. = Escàs. = El qui té pôca capacidât ô ciència. *Corto, ta.* = De mâns: el qui té pôcas mânas en fer sas còsas. *De manos.* = De vista: el qui no veu enlòre. *De vista ô cegato, ta.* = Fer curt: no arribar d'ôra. *Llegar d las aceitunas.* = Ferse curt: enfadarse.

Ponerse como un perro, desaforarse.

Cartetjar. v. a. Havery pôc concèrt. *Escacear.*

Curva. f. Líneya tórta. *Curva.*

Curvatura. f. Apartamént de direcció. *Curvatura.*

Curvilíneo, nea. adj. Lo qui còsta de líneyas tórta. *Curvilíneo, nea.*

Cus. m. V. Câ. *Perro.* = Cus, cus: parâulas ab que se cridan als câns. *Cuz, cuz.*

Cusí, na. m. f. Parénts. *Primo, ma.* = Cusí. *m.* Nòm ab que enomenau los pescadors á un pescador véy. *Tio.*

Cusíd, da. p. p. de cusir. *Cosido, da.* = *Correal ô labrado, da de correal.* = *Guitado, da.* = *Aparado, da.*

Cusínjermâ, na. m. f. Fiys de pâres jermâns. *Primohermano, na.*

Cusir. v. a. Unir ab fil, seda, etc. rôba etc. ab guya. *Coser.* = Ab corrèys. *Coser d correal ô labrar de correal.* = Ab fil d'emplomar. *Guitar.* = Cusir mâlamént. *Cusir.* = Cosir los sabaters. *Aparar.*

Cussa. f. La famèlla del câ. *Perra.*

Cussèt, ta. m. f. Câns petíts. *Perrillo, lla, ito, ita.* = De fâlda. *De fâlda.* = Cussèt: allòt que sèmpre vâ derréra un hòmo. *Rastra.*

Cussigôyas. f. pl. V. Cossigôyas.

Cussôt, ta. m. f. Câ ô cussa gròssos. *Perrazo, za.* = Cussôt pândol: el hòmo qui parèix un aturâd, y en venir sa ocasiô la pren. *Moscamuerta.*

Custipaciô. f. Tancamént des pôros. *Constipacion ô costipacion.*

Custipâd, da. p. p. de custipar. *Constipado, da ô costipado, da.*

Custipar. v. a. Tancar es pôros y impedir la respiraciô. *Constipar.*

Custiparse. v. n. Aplegar un custipât. *Constiparse ô costiparse.*

Custipât. m. V. Custipaciô. *Constipado ô costipado.*

Custôdi. m. El qui guârdâ. = Superior de una custôdia ô una diguidât en las provincias franciscânas. *Custodio.*

Custôdia. f. Guârdia. = La péssa de ôr, plâta ô de âltre metâll en que se pôsa para esposar el Santíssim. = Un agregât de convènts de franciscânos qui no forman província. *Custodia.*

Custúm. m. V. Costúm. *Costumbre.*

Custura. f. Unió de duas péssas de rôba fêta ab

guya. *Costura.*—El senyal de ferida ô llâga. *Costuron*, y si es de llâga de mâl francès. *Botana.*—Paraque sa rôba no se esfiguès. *Bastilla.*—Euseñâusa ô escola de allôtas para aprènder de cusir, brodar, etc. *La labor ô la amiga.*
Costuréra. *f.* La dôna qui cus. *Costurera.*—La qui té molta habilitât de cusir. *Laborera.*
Cutáneo, *nea.* *adj.* Lo pertañent al cútis. *Cutáneo, nea.*
Cutícula. *f.* Térme de anatomía: sa priméra pèll y la delicâda del còs. *Cuticula.*
Cútis. *m.* Pèll sufl qui cubrèix el còs humâ. *Cútis.*
Cuxa. *m.* La pârt del còs desde bâix del vèntre fins al jonóy. *Muslo.*—La de animâl ô âve. *Pierna.*
Cuxâl. *m.* Pèll ô trôs de capèll que se pôsan los perâyres demunt sa cuxa y jonóy. *Cojal.*
Cuxôt. *m.* Cuxa de pòrc. *Pernil ô jamon.*—Tayâda de cuxôt. *Magra.*
Cuydâl, *da.* *p. p.* de cuydar. *Cuidado, da.*
Cuydâdo. *m.* Diligència, sollicitût. = Dolor, péna. = Manèitx. = Netedât. *Cuydado.* = Cuydâdo! amenâssa. *Cuidado me llamo.* = Cuydâdo, que l'em pagarâs: amenâssa. *Guarde del diablo.* = Estar de cuydâdo un malâlt: estar molt mâl. *Estar de cuidado.* = Posar cuydâdo. *Montar en cuidado.* = No téngas cuydâdo. *No te dé cuidado.*
Cuydadós, *sa.* *adj.* Diligènt, ezcâcte. *Cuidadoso, sa.* = Molt cuydadós des sèn còs; però pòc de la sèna ànima. *Delicado de cútis, pero no de conciencia.*
Cuydalosamènt. *adv.* Ab cuydâdo. *Cuidadosamente.*
Cuydadosissim, *ma.* *sup.* Molt cuydadosos. *Cuidadosísimo, ma.*
Cuydadosissimamènt. *adv.* Ab molt de cuydâdo. *Cuidadosísimamente.*

Cuydar. *v. a.* Tenir cuydâdo. *Cuydar.*
Cuydarse. *v. a.* Posar ô tenir cuydâdo de alguna còsa. *Cuidar.*—De si matèix. *Cuidarse.* = Cuydarse pòc de sa sèua salut. *Cuidar poco de su salud ô no estar bien con sus huesos.*
Cuyna. *f.* El llòc ahòut se aguí el menjar. *Cocina.* = Fumosa. *Zorrera.*
Cuyuâd, *da.* *p. p.* de cuynar. *Cocinado, da.*
Cuynar. *v. a.* Aguiar el menjar. *Cocinar.*
Cuyuât. *m.* El efecte de cuynar. *Guisado.* = Escudèlla, sopa, aguiât de hêrbas ô llegúms. *Menestra.* = Mâl cuynâd. *m.* Acció dolènta. *Malguisado.*
Cuynar, *ra.* *m. f.* El qui cuyna. *Cocinero, ra.*
Cuyo, *ya.* Pronòm relatiu y *adj.* De qui, del quâl, de la quâl. *Cuyo, ya.*
Cuyrà. *m.* Còpia de cuyros. *Corambre.*
Cuyro. *m.* La pèll de âse, bôu y tâmbé sa del hòmo. *Cuero.* = Déxar es cuyro: morir. *Dar la piel.* = Posar los calatravins los cuyros dius es safarèitx. *Apelambrar.* = Cuyro de tabâc. *Coracha.*
Cuyt, *ta.* *p. p.* de còurer. *Cocido, da.* = Mitx cuyt. *Soncochado, da.* = Recdyt, *ta.* *Recocho, cha.*
Cuyta. *f.* Fornâda. *Cochura.* = De xocolâte. *Molienda de chocolate.* = Aflicció, péna. *Cuita.*
Cuytar. *v. n.* Caminar aviâd. *Aguijar, y ant. coitarse.*
Cuytô, *ra.* *m. f.* Atropèllâda, colèrics. *Alquitran.* = Ser cuytô. *Ser un alquitran.* = No sias tân cuytô. *Sufre el resuello.*
Cuytô, *ra.* *adj.* Bô ô fâcil de còurer. *Cocedero, ra ô cochio, chia.*
Czar. *m.* Emperador de Russia. *Czar.*
Czarina. *f.* Emperatriz de Russia. *Czarina.*
Ç trancâda. *f.* *Zedilla.*

DAC

D. *f.* La quârta lletra del alfabeto mallorquí, y la tercèra de las consonânts. = Lletra numeral qui vâl 500. = Abreviatura de Don. *D.*
Dâ. Segona persona singular de imperatiu de dar. *Da.*
Dâble. *adj.* Lo qui se pôt fer. *Dable.*
Dactílic, *ca.* *adj.* Pertañent al pèu del vérs dactílo. *Dactílico, ca.*
Dâctilo. *m.* Cèrt pèu de vérs. *Dactilo.*

DAD

Dactilogia. *f.* Àrt de parlar ab sos dits. *Dactilogia.*
Dactilomfa. *f.* Àrt de contar ab sos dits. *Dactilomia.*
Dâd, *da.* *p. p.* de dar. *Dado, da.*
Dâdiva. *f.* Do, presènt. *Dâdiva.*
Dadivós, *sa.* *adj.* El qui se agrâda de donar, lliberâl. *Dadivoso, sa,*
Dadivosamènt. *adv.* Lliberâlmènt. *Dadivosamente.*
Dadivosidât. *f.* Lliberalidât. *Dadivosidad.*

Dador, ra. *m. f.* El qui dona. = Deu. = El qui du una carta. *Dador, ra.*
Daga. *f.* Espècie de puñal. *Daga.*
Dàli. Interjecció. Tira, féu. *Dale.*
Dàli dàli. *adv.* A pòc a pòc. *Pianpiano.*
Dàli qui dàli. Lo que se diu del enfadós en contar sas còsas ò en fer impertinèncias. *Dale que dale, dale que das ò dale que daràs.*
Dalmâtiga. *f.* Vestidura eglesiàstica. *Dalmâtica.*
Dàlt. *adv.* Demunt. *Encima.* = De tot. *A lo mas alto.* = Aquí dalt. *Aquí encima.* = Lo de dalt: la part superior. *Lo de encima.* = De dalt a baix. *De arriba abajo.* = De dalt a baix, v. g. sa plàssa està de dalt a baix plena de gent, de fruyta, etc. *De mar a mar.*
Dàltabàix. *m.* Arregáñy, reprensió. *Rociada, repasata.*
Dâm. Segona persona singular del impératíu de dar. *Dame.*
Dâma. *f.* Dôna nòble. = La qui en el teàtro fà el paper principal. = Péssa en el jòc de dâmas. *Dama.* = Brufar una dâma: prènderla al contrari per no haver jugad axí còm devia. *Soplar la dama.*
Dameta. *f.* Allòta nòble. *Damicela.* = Hòmo famel·lud. *Galuncete.*
Damniificació. *f.* El àcte y efecte de damnificar. *Damniificacion.*
Damniificad, da. *p. p.* de damnificar. *Damniificado, da.*
Damniificador, ra. *m. f.* El qui damnifica. *Damniificador, ra.*
Damniificar. *v. a.* Causar gràve dâñy. *Damniificar.*
Dâusa y dâusida. *f.* Tocada ò ballada. *Danza.*
Dañad, da. *p. p.* de dañar. *Dañado, da.*
Dañador, ra. *m. f.* El qui dâña. *Dañador, ra.*
Dañar. *v. a.* Causar dâñy. *Dañar.*
Dâñy. *m.* Perjudici. *Daño.* = El que fà la âygo del còl a los melòns. *Melera.*
Dâñós, sa. *adj.* Qui dâña. *Dañoso, sa ò dañino, na.*
Dar. *v. a.* V. Donar. *Dar.* = De axò no en daría una màya: espresió qui denòta que la còsa no val res. *No daría para ello dos higas.* = Dalt ventim: atupèl. *Zitrrale el cdñamo.* = Darhó a sas câmas: fogir corrénts. *Meter piés.*
Dârd. *m.* Àrma. *Dardo.*
Dâta. *f.* Nòta del llòc y tèmps en que se firma un escrit. *Data.*
Datâri. *m.* El prelât qui presidèix en la dataria. *Datario.*
Dataria. *f.* Llòc en Roma ahònt se donan los despâtxos dels bènèfics. *Dataria.*

Dàtil. *m.* El fruyt de fasser. = Marisc en figura de dàtil. *Datil.*
Datiler. *m.* Fasser. *Palmera ò palma, y ant. datilera.*
Datilèt. *m.* Dàtil petit. *Datilillo.*
Datíu. *m.* El tercer cás de la declinació del nòm. *Dativo.* = No tenir datíu un hòmo: ser avàro. *Atar el gato.*
Dâto. *m.* Documènt. *Dato.*
Dâu. Segona persona plural del presènt de indicatiu de dar. *Dais.*
Dâu. *m.* Péssa cúbica de sis càres qui ténen punts desde un fins a sis. *Dado.* = Sa millor tirada des dâus es no jugarlos. *Lo mejor de los dados es no jugarlos.*
Dâu de hòrt ò de rôba. *Cuadro.*
Dauèt. *m.* Dâu petit de hòrt ò rôba. *Cuadrillo.* = De jugar. *Dadillo.*
Daurad, da. *p. p.* de daurar. *Dorado, da.*
Daurador, ra. *m. f.* El qui dàura. *Dorador, ra.*
Dauradura. *f.* Lo daurad. *Doradura.*
Daurar. *v. a.* Cubrir de pâyns de òr. = Interpretar bé las còsas malas. *Dorar.*
Dâxo dâxo. *adv.* *Pianpiano.* = Anar ò venir dâxo dâxo: a pòc a pòc. *Ir ò venir pianpiano.*

DE.

De. Preposició. *De.*
Dé. Nòm de la lletra D. *De.*
Déa. *f.* Diosa segons los poètas. *Dea.*
Dealbació. *f.* Térme de química. Mutació de negro en blanc per mèdi del fòc. *Dealbacion.*
Debâdas. *adv.* En vâ. *En vano.*
Debanad, da. *p. p.* de debanar. *Devanado, da.*
Debanador, ra. *m. f.* El qui debâua. *Devanador, ra.*
Debauadoras. *f. pl.* Màquina coneguda para debanar. *Devanadera ò argadillo.* = Hòmo qui xèrra molt. *Taravilla.*
Debanar. *v. a.* Fer cabdells de ràms. *Devanar.* = Xerrar molt. *Trapalear.*
Debauây. *m.* Boliquèt de paper, de pedàs, caragòl, etc. ab que se comènsa es cabdèl. *Devanador.*
Debât. *m.* Contiènda, altercació. *Debate.*
Debâx. *adv.* En puèsto inferior. = Ocultamènt. = Preposició de que se usa para expressar la dependència de un del àltre. *Debajo.*
Debexad, da. *p. p.* de debaxar. *Bajado, da.*
Debaxada. *f.* La acció de debaxar. = Llòc per ahònt se debâxa. *Bajada.* = Diminució de prèu. *Baja.*
Debaxador. *m.* El llòc per ahònt se debâxa. *Baja-*

da. = Parèt, pedris, ròca per posàrsy baxànt de histia. *Apeadero* ò *apeador*.

Debaxar. v. a. Passar una còsa de un llòc àlt á un bàix. *Bajar*.

Debaxar. v. n. Passar un de llòc àlt á llòc bàix. *Bajar.* = De histia. *Bajar* ò *apearse.* = Disminuir es prèu v. g., ò disminuirse sa fébra, es valor, etc. *Bajar*.

Debidament. adv. Axí còm se deu. *Debidamente*. *Dèbil.* adj. Fálto de valor, de fòrsas, flàc. *Dèbil*. *Debilidat.* f. Fálta de fòrsas, flaqueza, etc. *Debilidad*.

Debitació. f. El àcte y efecte de debilitar, se. = *Debilidat*. *Debitacion*.

Debitad, da. p. p. de debilitar. *Debitado*, da. = Ab sangrias ò ab àltres còsas. *Debitado con...* ò *desjarretado*, da.

Debitadament. adv. *Dèbilment*. *Debitadamente*. *Debitadíssim*, ma. adj. sup. Molt *debitad*. *Debitadísimo*, ma.

Debilitar. v. a. Disminuir sa fòrsa, el valor, etc. *Debilitar.* = Ab sangrias, etc. *Debilitar* ò *desjarretar*.

Debilitarse. v. r. Pèrder sas fòrsas, enflaquirse. *Debilitarse*.

Dèbilment. adv. Ab *debilidat*. *Dèbilmente*.

Dèbit. m. Dente conjugâl. *Dèbito.* = Pagar es dèbit: permètrer el àcte carnâl. *Pagar el dèbito.* = Negar el dèbit: no voler sense ralió el àcte carnâl. *Negar el dèbito*.

Debitòri. m. Aubarâ qui testifica dente. *Debitorio*. *Dèbo* con *dèbo*. Un dèbbé demunt s'altre. *Un real sobre otro*.

Década. f. Desena. = Espây de deu dias. *Década*.

Decadâri, ria. adj. Pertañent á la década. *Decadario*, ria.

Decadència. f. Declinació, ménoscâb, principi de ruína. *Decadencia*.

Decaënt. p. a. de decâurer. = adj. El qui decâu. *Decadente*.

Decágono. m. Figura de deu ângulos y deu costats. *Decágono*.

Decálogo. m. Los deu manaments de la lléy de Déu. *Decálogo*.

Decauât. m. La dignidat de decâno. *Decanato*.

Decâno. m. El més antig de un cuérpo. *Decano*.

Decantâd, da. p. p. de decantar. *Decantado*, da. = *Quitado*, da.

Decantar. v. a. Ponderar en públic. *Decantar.* = Apartar ò llévar una còsa de algú llòc ò de algú. *Apartar* ò *quitar*.

Decantarse. v. r. Apartarse de algú llòc. *Quitar-se.* = Separarse de tràcto, compaña, etc. *Separarse*.

Decapitació. f. El àcte de tayar es câp. *Decapitacion*.

Decapitar. v. a. Tayar es câp á algú. *Decapitar*.

Decassíllobo, ba. adj. De 10 síllabas. *Decasíllabo*, ba.

Decâurer. v. n. Venir á decadència, á ménos. = Abaxar bârco del rumbo que du. *Decaer*.

Decaygúd, da. p. p. de decâurer. *Decaido*, da.

Decemvir. m. Un des deu magistrats qui en cèrtas ocasions reemplassâvan los cònsuls româns. *Decemviro*.

Decemvirâl. adj. Lo pertañent á los decemvirs. *Decemvirâl*.

Decemvirât. m. Empléyo y duració del decemvir. *Decemvirato*.

Decència. f. Recâto, modèstia, honestidat. = Adoruo, compostura. *Decencia*.

Decendència. f. Propagació, successió, líneya rēcta de parentesc. *Descendencia*.

Decendènt. adj. El qui decendèix. *Descendiente*. = De algú llòc. *Natural de...*

Decendir. v. n. Provenir de un matèix pârre. = Derivar-se una còsa de àltra. *Descender*. = Haver sortid de. *Descender*.

Decént. adj. Houést, just. = Proporcionâd al estat ò calidat de la persona. = Adornâd sense lûco. *Decente*.

Decentíssim, ma. sup. *Decentísimo*, ma.

Decentíssimament. adv. sup. *Decentísimamente*.

Decéntment. adv. Ab decència. *Decentemente*.

Decible. adj. Lo qui pòt ser dit. *Decible*. = Y lo que pòt ser dit seus ningúu inconveniènt. *Decidero*, ra.

Decidid, da. p. p. de decidir. *Decidido*, da.

Decidid, da. adj. m. f. Determinâds, resòlts. *Decidido*, da.

Decidir. v. a. Determinar, resòltre. *Decidir*.

Decidirse. v. r. Determinarse, resòltrese. *Decidirse*.

Dècims. f. La desena pârte de un tot. = La desena pârte en que se considèra dividida la unidat. *Décima*. = Poesía. *Décima*.

Decimâl. adj. Pertañent á dèume. = Las pârtes de la unidat de tal môdo dividida que càda una es deu vegâdas menor que la unidat. *Decimal*.

Dècimanovena. f. Un registre de òrga. *Décimano-vena*.

Dècimo, ma. adj. Lo qui seguèix en orde al novè. *Décimo*, ma.

Decisió. f. Resolució. = Sentència de una càusa. = Decrèt. *Decision*.

Decisionista. m. Compilador, comentador de decretès. *Decisionista*.

Decissiu, va. adj. Lo qui decidèix. *Decisivo*, va.

Decissivament. adv. Ab decisió. *Decisivamente*.

Decissòri, *ria*. *adj. cur.* Decissu, *va.* *Decisório, ria.*

Declamació. *f.* El acte y efecte de declamar. = Discurs vehemént, acalorad. = Invectiva contra algú. *Declamacion.*

Declamád, *da. p. p.* de declamar. *Declamado, da.*

Declamador, *ra. m. f.* El qui declâna. *Declamador, ra.*

Declamar. *v. a.* Pérorar en públic. = Dir en veu âlta algú discurs, ab vehemència ô acalorament. = Pérorar contra algú. *Declamar.*

Declamatòri, *ria. adj.* Pertañent á declamació. *Declamatorio, ria.*

Declaració. *f.* Manifestació, explicació, esposició, interpretació. *Declaracion.* = Declaració testimoniâl. *Declaracion testimonial.* = Declaració de guèrra. *Declaracion de guerra.*

Declarád, *da. p. p.* de declarar. *Declarado, da.* = Homo declarád: decidid. *Hombre declarado.*

Declarádamént. *adv.* Cláramént. = Decididamént. *Declaradamente.*

Declarador, *ra. m. f.* El qui declâra. *Declarador, ra.*

Declaránt. *p. a.* de declarâr. El qui declâra. *Declarante.*

Declarar. *v. a.* Manifestar lo ocult, explicar lo dubtós. *Declarar.* = Deposar en càusa civil ô criminâl. *Declarar, atestiguar, testificar.*

Declararse. *v. r.* Manifestar la intenció. = Esplícarse ab algú sent confiança de éll. *Declararse.* = La victòria per algú. *La victoria.*

Declaratòri, *ria. adj.* Lo qui declâra. *Declaratorio, ria.*

Declinâble. *adj.* Lo qui pôt ser declinád. *Declinable.*

Declinació. *f.* Baxáda, cayguda, ròst. = Decadència, ménoscâb. = Variació dels nòms per càsos. = Escapâda de tòc ô perill. = Variació de sa brúxula = Diminuició de fébra, malaltia, etc. *Declinacion.*

Declinád, *da. p. p.* de declinar. *Declinado, da.*

Declinánt. *p. a.* de declinar. El qui declina. *Declinante.*

Declinar. *v. a.* Variar los nòms per càsos. = Apartar el còs, es càp, etc. para escaparse de un tòc, cayguda, perill, etc. *Declinar.*

Declinar. *v. n.* Inclinar més á una pàrt que âltra. = Decàurer. = Acabarse, *v. g.* el dia. = Passar de virtút á vici. = Disminuirse la fébra, terciâna, malaltia, etc. *Declinar.* = La jurisdicció, *v. a.* No volerla admètrer allegânt que no la té el jutge. *Declinar la jurisdiccion.*

Declinári. *m.* Instrument para observar la declinació de parèt. *Declinario ô declinatorio.*

Declinatòria. *f.* Pétició ab que no se regonèix per jutge llegítim á un. *Declinatoria.*

Declivi. *m.* El penjânt ròst de còsta. *Declive.*

Declividât. *f.* La situació de una còsa en ròst. *Declividad.*

Declivio. *m. V.* Declivi. *Declivio.*

Decocció. *f.* La acció de fer còurer dins un líquidu, y el efecte de aquèsta acció. Pròpiament se diu de la digestió de los alimènts dins el vèntre. *Decoccion.*

Decòp. *adv.* Prést. *Pronto.*

Decoració. *f.* Adorno. = Mutació de escèna en teàtro. = El seu adorno. *Decoracion.*

Decorád, *da. p. p.* de decorar. *Decorado, da.*

Decorador. *m.* El qui fâ las decoracions en el teàtro. *Decorador.*

Decorar. *v. a.* Adornar alguna còsa, llòc, etc. = Dir de còr ô de memòria lliíssu, oració, etc. *Decorar.*

Decòro. *m.* Honor, respècte, reverència que se deu á una persona. = Honestidât, gravedât, estimació, punt, recâto. *Decoro.*

Decorós, *sa. adj.* El qui té decòro. *Decoroso, sa.*

Decorosamént. *adv.* Ab decòro. *Decorosamente.*

Decrenént. *m.* Diminuició. *Decremento.*

Decrêpit, *ta. adj.* Hòmo molt vey. = Xotxo. = De edât avansâda. *Decrépito. ta.*

Decrepitút. *f.* Summa veyès. = Xotxeria. *Decrepitud.*

Decrèt. *m.* Orde, ordenansa, decisió, determinació, resolució. = Constitució de un Pâpa ab consulta de los cardenâls. = Collecció de cânons. *Decreto.* = Decrèt de abòno: ab que se mâna al tresorer que admeta en dàta las partidas entregâdas en virtút de orde reyâl. *Decreto de abono.* = De caxó: resolució dels ministres sens dar contè al réy ni á tribunâls. *De cajon.*

Decretació. *f.* Pòc usâd. *Decretacion.*

Decretád, *da. p. p.* de decretar. *Decretado, da.*

Decretâl. *adj.* Pertañent á las decretâls. *Decretal.*

Decretâls. *f. pl.* Collecció de las constitucions dels pâpas. *Decretales.*

Decretalista. *m.* Espositor de las decretâls. *Decretalista.*

Decretar. *v. a.* Determinar, ordenar, resòlter, decidir. *Decretar.*

Decretista. *m.* Espositor del dret canònic. *Decretista.*

Decretòri, *ria. adj.* Se diu del tèmpe que señâla el mètge para fer judici de la malaltia. *Decretorio, ria.*

Decúbito. *m.* Assiéto que fâ un humor en el còs passânt de una pàrt á âltra. *Decúbito.*

Decumâna. *f.* Pòrta principâl del còrter generâl

enfrónt del inimig. *Decumana*.

Dècuplo, pla. *adj.* Lo qui es dèu vegâdas major.

Dècuplo, pla.

Decuria. *f.* La escuâdra de dèu soldâts y un câbo en la milícia româna. *Decuria*.

Decurió. *m.* El câbo de dèu soldâts. = En el dia el estudiânt qui pren sa lliissó á dèu. *Decurion*. = Decurió de decurións: el estudiânt qui pren sa lliissó als decurións. *Decurion de decuriones*.

Decúrs. *m.* Continuació del témps. *Decurso*.

Decursas. *f. pl. cur.* Réudas caygudas de censâls. *Decursas*.

Dedicació. *f.* El âcte y efècte de dedicar. = La sés-ta de la dedicació de alguna iglesia. *Dedicacion*.

Dedicâd, da. *p. p.* de dedicar. *Dedicado, da*.

Dedicânt. *p. a.* de dedicar. El qui dedica. *Dedicante*.

Dedicar. *v. a.* Consagrar, destinar alguna còsa al culto de Déu ò á alguna persona. = Dirigir algún escrit per obsèqui á algú. = Aplicar, destinar. *Dedicar*.

Dedicarse. *v. r.* Aplicarse á alguna còsa. *Dedicarse*.

Dedicatòria. *f.* Càrta ab que un escrit se dedica á algú. *Dedicatoria*.

Dedignar. *v. a.* Refuar, despreciar. *Dedignar*.

Dedució. *f.* Derivació, la acció de col·legir, de inferir. = Progressió de ut, rê, mi, fâ, sôl, lâ, si, muntânt ò devallânt per grâus conjúnts. = *cur.* Narració en detâll. *Deducion*.

Deducént. *p. a.* de deduir. El qui dedueix. *Deduciente*.

Deduid, da. *p. p.* de deduir. *Deducido, da*.

Deduir. *v. a.* Inferir, col·legir. = Descontar una quantitat de âltra. = *cur.* Contar á lo llârg y á lo curt. *Deducir*.

Deduirse. *v. r.* Inferirse. *Deducirse*.

Defâcto. *adv.* Efectivament, de fêct. *De facto*.

Defècte. *m.* Fâlta, imperfecció. *Defecto*. = Pettit; però abultât per âltri. *El pecado de la lenteja*. = Tots ténen el sêu defècte. *Todos tienen su hijada*. = En defècte. *adv.* Per fâlta de. *En defecto*.

Defectèt. *m.* Defècte léve. *Defectillo*.

Defectible. *adj.* Lo que pôt faltar. *Defectible*.

Defectiu, va. *adj.* Imperfêct, lo qui té defècte. = Defectiu. Se diu del verb qui no té tots es sêus témps ò môdos. *Defectivo, va*.

Defectuós, sa. *adj.* Lo qui té defècte. *Defectuoso, sa*.

Defectuósament. *adv.* Ab defècte. *Defectuosamente*.

Defendént. *m.* El qui defênsa âcte llitterâri. *Sustentante ò defendiente*.

Defênsa. *f.* Ampâro, aussili, protecció. = Óbra

de fortificació. = El âcte y efècte de defensar. *Defensa*.

Defensâble. *adj.* Lo que se pôt defensar. *Defensable, y ant. defensible*.

Defensâd, da. *p. p.* de defensar. *Defendido, da*.

Defensar. *v. a.* Amparar, protegir. = Embarassar. = Sosténir âcte llitterâri. *Defender, y ant. defensor*.

Defensarse. *v. r.* *Defenderse*.

Defensiu. *m.* Ampâro, defênsa, resguârt. *Defensivo*.

Defensiu, va. *adj.* Lo qui servêix de defênsa. *Defensivo, va*. = Defensius: remêys para impedir una inflamació. *Defensivos*.

Defensor, ra. *m. f.* El qui defênsa. *Defensor, ra ò defendedor, ra*.

Defensôri. *m.* Escrit en defênsa de alguna còsa ò persona. *Defensorio*.

Defensoria. *f.* El ministèri del defensor. *Defensoria*.

Defiâd, da. *p. p.* de defiar. *Desafiado, da*.

Defiar. *v. a.* Provocar á desafió. = Competir ab âltre en destresa, ciència, valor, etc. *Desafiar*.

Deficiència. *f.* Fâlta, imperfecció. *Deficiencia*.

Deficiént. *adj.* Lo qui té alguna fâlta, delècte ò vici. *Deficiente*.

Definició. *f.* Definid, Definir, etc. *V.* Definició, etc.

Defôra ò defôre. *adv.* Esteriormént. = Expressió ab que se diu que se surta. *De fuera*. = *Afuera*.

Deformidât. *f.* Féaldât, desproporció. *Deformidad*.

Defraudació. *f.* El âcte y efècte de defraudar. *Defraudacion*.

Defraudâd, da. *p. p.* de defraudar. *Defraudado, da*.

Defraudador, ra. *m. f.* El qui defràuda. *Defraudador, ra*.

Defraudar. *v. a.* Usurpar lo que tóca á âltre, privar, robar, embarassar. *Defraudar*.

Degâ. *m.* El qui posseïx el deganât. *Dean*.

Deganât. *m.* Dignidât eglesiâstica. *Deanato ò deganâto*.

Degeneració. *f.* Estât de lo qui degenera. = Alteració ò depravació del orígen ò naturalesa de una còsa. *Degeneracion*.

Degenerâd, da. *p. p.* de degenerar. *Degenerado, da*.

Degenerânt. *p. a.* de degenerar. El qui degenera. *Degenerante*.

Degenerar. *v. n.* Desdir del sêu primer estât. = Decàurer de la noblesa de sos antepassâds. = Desfigurarse una còsa. = No seguir la virtút, los eczêmples de sos antepassâds. *Degenerar*.

Degüllació. *f.* La acció de degüllar. *Degollacion*.

Degöllànt, da. *p. p.* de degöllar. **Degollado**, da.
Degöllád, *m.* El de comèdia qui està en la postura de mostrar sòlamént es còll en ainúnt. **Degollado**.
Degöllador, *m.* La párt des còll per ahónt se degòlla. = El siti pénós ò ahónt se degòlla, ò un llòc del teàtro. **Degolladero**. = Dur al degöllador: esposar á un á un gròs perüll. **Llevar al degolladero**.
Degölladura, *f.* La ferida que quèda ò se fà en es còll degöllànt. **Degolladura**.
Degöllar, *v. a.* Tayar sa gargamèlla á hòmo ò á animál. = Arruinar, molestar. = Debilitar ab impertinèncias, ab sangrías, etc. **Degollar**.
Degotád, da. *p. p.* de degotar. **Goteado**, da.
Degotar, *v. n.* Càurer gota á gota lo líquido. **Gotear**.
Degotís, *m.* Llòc per ahónt càu la áygo gota á gota. **Sudadero**. = La áygo qui càu axí. **Estilicidio**.
Degradació, *f.* Privació ignominiosa de honor, de qualidat, de dignidat, etc. = Diminució de color ò claror de pintura. **Degradacion**.
Degradád, da. *p. p.* de degradar. **Degradado**, da.
Degradar, *v. a.* Privar infamiosamént de honor, dignidat, etc. = Deshourar. **Degradar**.
Degradarse, *v. r.* Deshourarse. **Degradarse**.
De grápas, *adv.* Caminar ab sas màus y pèus. **A gatas**.
Degúd, da. *adj.* Lo que se deu fer. **Debido**, da. = Fer sas degudas: lo que se deu fer. **Hacer su deber**.
Degudamént, *adv.* Perfèctamént, entèramént. **Debidamente**.
Degüello, *m.* El àcte y èfècte de degöllar. **Degüello**. = Tocar á degüello: á matar. **Tocar á degüello**.
Deicida, *m.* El qui matá á Cristo. **Deicida**.
Deicidi, *m.* La mòrt violènta de Cristo. **Deicidio**.
Deidat, *f.* Essència divina. = El ser de Déu, el matèix Déu. = Fàls Déu de los pagàns ò gentíls. = Déu ò diosa de la fábula. **Deidad**.
Deifero, ra. *adj.* El qui du á Déu en son còr. **Deiferó**, ra.
Deífic, ca. *adj.* Pertañént á Déu, relatiu á Déu. **Deífico**, ca.
Deíficació, *f.* El àcte y èfècte de deíficar. = Transformació que fà la gràcia en la ànima del just qui la déxa còm á deíficada. **Deificacion**.
Deíficád, da. *p. p.* de deíficar. **Deificado**, da.
Deíficar, *v. a.* Divinisar per participació de la gràcia. = Entre los gentíls posar entre los sèus déus fàlsos á los sèus emperadors y héroes. **Deificar**.
Deíforme, *adj.* Divino. **Deiforme**.
Deisme, *m.* Sistèma de aquèlls qui admeten un Déu;

però négan tota revelació. **Deísmo**.
Deísta, *m.* El qui seguedix el deisme. **Deísta**.
Dejórn, *adv.* Prést. **Temprano**.
Dejornèt, *adv.* **Tempranito**.
Dejú, na. *adj.* El qui no hà menjád. **Ayuno**, na. = En dejú. *adv.* **En ayunas**. = Estar dejú de alguna còsa: nò tenir noticia de élla. **Estar ayuno** ò **ageno de ella**. No haverla entesa. **Estar en ayunas**.
Dejunád, da. *p. p.* de dejunar. **Ayunado**, da.
Dejunador, ra. *m. f.* El qui se agráda de dejunar. **Ayunador**, ra.
Dejunánt, *p. a.* de dejunar. El qui dejuna. **Ayunante**.
Dejunar, *v. n.* Abstenirse de menjar. **Ayunar**. = Á pá y áygo: no menjar sinó pá y no bèurer sinó áygo. **A pan y agua** = Dejunar sas corànta hòras: no menjar ni bèurer res desde que pòsan el hòn Jesús en el monumént al dijòus sànt fins que tòcan campànas al dissàpte de Pàsco. **Ayunar al traspaso**. = Bè dejuna qui mál menja. **Bien ayuna quien mal come**.
Del. Abreviadura de la preposició *de* y del article *el*. **Del**.
Delació, *f.* Acusació, denunciació. **Delacion**.
Delà-òlre, *m.* El quint sigue de la música. **Delasolré**.
Delatáble, *adj.* Lo qui merèix ser delatád. **Delatable**.
Delatád, da. *p. p.* de delatar. **Delatado**, da.
Delatánt, *p. a.* de delatar. El qui deláta. **Delatante**.
Delatar, *v. a.* Acusar, denunciar de un delictò á jutge competént. **Delatar**.
Delator, ra. *m. f.* El qui deláta. **Delator**, ra.
Delectació, *f.* Gust, deléyte, plèr. **Delectacion**. = Delectació morosa: delectació de la ànima qui ficsa voluntàriamént el pensamént en una acció ò en un objècte prohibíd. **Delectacion morosa**.
Delegació, *f.* Facultat de eczercitar la jurisdicció en nòm del qui la té pròpia. = *cur*. Comissió donáda á algú para obrar en nòm del qui la dona. **Delegacion**.
Delegád, da. *p. p.* de delegar. **Delegado**, da.
Delegánt, *p. a.* de delegar. El qui deléga. **Delegante**.
Delegar, *v. a.* Donar á àltre la jurisdicció. **Delegar**.
Deltreshú. Puta. **Del partido**.
Deleytáble, *adj.* Lo qui dona deléyte, gust. **Deleitable**.
Deleytar, *v. a.* Donar gust, plèr. **Deleitar**.
Deleytarse, *v. r.* Prènder gust, plèr. **Deleitarse**.
Deléyte, *m.* Gust, plèr, delícia. **Deleite**.

Deleytós, sa. adj. Lo qui deléyta. *Deleitoso, sa.*
Deleytosament. adv. Ab deléyte. *Deleitosamente.*
Delfi. m. Péix. = El fuy major del réy de Fráusa. = Costellació boreâl. *Delfin.*
Dèlfic, ca. adj. Pertañent á la ciutat y al oráculo de Dèllos. *Dèlfico, ca.*
Deliberació. f. Determinació, resolució. = Reflexió, consideració. = Parèr, acúerdo. *Deliberacion.*
Deliberad, da. p. p. de deliberar. *Deliberado, da.*
Deliberadament. adv. Ab deliberació. *Deliberadamente.*
Deliberar. v. n. Discórrer, considerar, preméditar. = Determinar, resóltre. *Deliberar.*
Deliberatiu, va. adj. Pertañent á deliberació. *Deliberativo, va.*
Delicad, da. adj. Blàn, suàve, tèure. = Dèbil, flac, prim. = Regalad, saborós. = Béu fét, primorós. *Delicado, da.*
Delicadès. f. Flaquesa, debilitat, etc. *Delicadez.*
Delicadesa. f. Suavidat, dulsura. = Sensibilitat. = Sutilesa, etc. *Delicadeza.*
Delicadíssim, ma. sup. *Delicadísimo, ma.*
Delicadíssimament. adv. sup. *Delicadísimamente.*
Delicadura. f. V. Delicadès. *Delicadura.*
Delicia. f. Gust, deléyte, recreó. *Delicia.*
Deliciós, sa. adj. Gustós, agradable, améuo. *Delicioso, sa.*
Deliciosament. adv. Ab delicia. *Deliciosamente.*
Delicte. m. Culpa, pecát. *Delito.*
Delinéació. f. El ácte y efecte de delinear. *Delineacion.*
Delinead, da. p. p. de delinear. *Delineado, da.*
Delinear. v. a. Comensar una pintura, estàtua, qualsevòl òbra formant el modèlo ò plà. *Delinear.*
Delincent. adj. El qui delinquèix. = Criminál, malfector. *Delincente.*
Delinquir. v. a. Rómprer lléy, precèpte, etc. *Delinquir.*
Deliqui. m. Mál de còr, desmày. *Deliquio.*
Delirant. adj. El qui delira. *Delirante.*
Delirar. v. n. Desvarietjar. = Dir desberáts. *Delirar.*
Deliri. m. Desorde de la imaginació. *Delirio.*
Delít. m. Esperít, fòrsa, valor. *Brio, vigor.*
Delitós, sa. adj. El qui té delít. *Brioso, sa, vigoroso, sa.*
Dels. Abreviació de de y els. *De los.*
Delussòri, ria. adj. Fàls, enganyós. *Delusorio, ria.*
Delussòriament. adv. Fàlsament. *Delusoriamente.*
Dell. Abreviació de de y ell. *Del ò de el.*
Dèlla. Abreviadura de de y ella. *De ella ò della.*
Demà. m. El dia qui seguèix al presént. = Nega-

ció. = El de sa presó: mày. *Mañana.* = Passad-demà. El dia siguént al de demà. *Pasado mañana ò trasmañana.* = No tenir demà ò no pensar en demà: gastar sense pensar si los ferá fálta. *No pensar en mañana.* = Demà dematí. *adv. Mañana por la mañana.* = Demà ben dematí. *Mañana por la mañanita.* = Demà cap véspre. *Mañana por la tarde.*
Demagogia. f. Facció popular. = Ambició de governar. *Demagogia.*
Demagogo. m. El cap de facció popular ò individu de élla. *Demagogo.*
Demauad, da. p. p. de demanar. = *m. f.* Aquèll còtra de qui se demàna en judici. *Demandado, da, pedido, da.* = *Demandado, da.*
Demandador, ra. m. f. El qui demàna. *Demandador, ra ò pedidor, ra.* = Enfadosos. *Pediguèno, ña.*
Demanar. v. a. Pregar, preguntar, solicitar. *Demandar ò pedir.* = Còsas estravagants ò irracionals. *Pedir gullorias.* = El nom á algú. *Pedirle su nombre ò su gracia.* = Perdó. *Pedir perdon ò alíxa.*
Demànda. f. Súplica, pèticció, pregunta, sollicitació. = Questió, requisició, etc. *Demanda.* = Posar demànda.: acudir á la justícia còtra algú. *Poner demanda.*
Demandad, da. p. p. de demandar. *Demandado, da.*
Demandad. m. cur. Aquèll á qui se há fét una demànda en justícia. *Demandado.*
Demandador, ra. m. f. El qui demànda. *Demandador, ra.*
Demandant. p. a. de demandar. El qui pòsa demànda en justícia. *Demandante.*
Demandar. v. a. cur. Posar demànda en justícia. *Demandar.*
Demarcació. f. El ácte y efecte de demarcar. *Demarcacion.*
Demarcad, da. p. p. de demarcar. *Demarcado, da.*
Demarcador. m. El qui demàrca. *Demarcador.*
Demarcar. v. a. Señalar, arretglar la partió de los camps, etc. *Demarcar.*
Demasia. f. Escés, supérfluidat. = Desorde, enormidat. = Desarrètglo. = Atrevimént, temeridat. *Demasia.* = En demasia. *adv.* Ab escés. *En demasia.*
Demasiad, da. adj. Escessiu, supérflua, inútil. *Demasiado, da.*
Demasiadament. adv. Escesivament. *Demasiadamente.*
Demasiadíssim, ma. sup. *Demasiadísimo, ma.*
Dematí. m. La priméra pàrt del dia. *Mañana.* =

Al dematí. *adv.* Por la mañana. = Bén dematí. *Muy de mañana.*
 Dematináda. *f.* Madrugada.
 Dematiner, ra. *m. f.* El qui se axéca dematí. *Madrugador, ra* ô *madrugon, na.*
 Dematiuèt. *adv.* Tempranito.
 Deméucia. *f.* Locura. *Demencia.*
 Deméute. *adj.* Lôco, fálto de judici. *Demente.*
 Demèrit. *m.* Fálta de mèrit. = Culpa, delictè. *Demérito.*
 Demeritôri, ria. *adj.* Lo qui desmerèix. *Demeritorio, ria.*
 Demés. *adv.* *Demas.* = Per demés. *Por demas.* = Es per demés. *Es por demas.* = Per lo demés. *Por lo demas.* = Sery demés: ser supèrfluo. *Estar demas.*
 Demissió. *f.* Abatimént, submissió. *Demision.*
 Democràcia. *f.* Govèrn popular. *Democracia.*
 Democràtic, ca. *adj.* Pertañent á la democràcia. *Democrático, ca.*
 Democràticamént. *adv.* Ab democràcia. *Democráticamente.*
 Demonógrafa. *m.* El qui escriu sobre los dimónis. *Demonógrafo.*
 Demonomània. *f.* Tractát de los dimónis. *Demonomania.*
 Demora. *f.* Tardàusa. *Demora.*
 Demostráble. *adj.* Lo qui pòt ser demostrád. *Demostrable.*
 Demostráblemént. *adv.* Evidéntmént. *Demostrablemente.*
 Demostració. *f.* Pròva evident y convincént. = Manifestació, testificació. *Demonstracion.*
 Demostrád, da. *p. p.* de demostrar. *Demonstrado, da.*
 Demonstrador, ra. *m. f.* El qui demòstra. *Demonstrador, ra.*
 Demostrar. *v. a.* Provar ab evidència. = Manifestar, testificar. *Demostrar.*
 Demostratíu, va. *adj.* Qui demòstra. *Demostrativo, va.*
 Demostrativamént. *adv.* De un módo demostratíu, convincént. *Demostrativamente.*
 Demúnt. *adv.* *Encima.* = Preposició. *Sobre.* = *adj.* La pàrt superior ô més álta. *Arriba.* = Aquí demúnt. *Aquí encima.* = Lo de demúnt. *Lo de encima.* = Douar demúnt á algú: perseguirlo. *Andar* ô *ir d su alcance:* burlarse de éll. *Mottejarle* ô *darle soga.*
 Den. Abreviadura de *de y en.* *De.*
 Dendrómetro. *m.* Máquina para midar els ábres. *Dendrómetro.*
 Denegació. *f.* Negació absoluta, exclusió. *Denegacion.*

Denegád, da. *p. p.* de denegar. *Denegado, da.*
 Denegar. *v. a.* Negar absolutamént. *Denegar.*
 Denetjad, da. *p. p.* de denetjar. *Limpiado, da, mondado, da.*
 Denetjar. *v. a.* Fer nets gràns. *Limpia.*
 Denga. *m.* Devantál. *Escusali.*
 Denigració. *f.* Tàca en la sàma. *Denigracion.*
 Denigrád, da. *p. p.* de denigrar. *Denigrado, da.*
 Denigrar. *v. a.* Infamar, disminuir la reputació, la estimació. *Denigrar.*
 Denigratíu, va. *adj.* Injuriós, infamador. *Denigrativo, va.*
 Denigrativamént. *adv.* De un módo infamiós. *Denigrativamente.*
 Denominació. *f.* Títol, distintíu. = El nòm ô títol que se posa á alguna còsa. *Denominacion.*
 Denominád, da. *p. p.* de denominar. *Denominado, da.*
 Denominador. *m.* El nombre de bàix de un quebrát. *Denominador.*
 Denominar. *v. a.* Anomenar, señalar ô distingir ab un títol particular á las personas ô còsas. *Denominar.*
 Denominatíu, va. *adj.* Lo qui denomina. *Denominativo, va.*
 Denotád, da. *p. p.* de denotar. *Denotado, da.*
 Denotar. *v. a.* Iudicar, significar. *Denotar.*
 Denotatíu, va. *adj.* Lo qui denòta. *Denotativo, va.*
 Dénou. Nombre. *Dies y nueve.*
 Dénusamént. *adv.* Ab un módo espès. *Densamente.*
 Densidát. *f.* Espessura. = Obscuridát, confusió. *Densidad.*
 Densíssim, ma. *adj.* Molt espès, molt elòs. *Densísimo, ma.*
 Dénso, sa. *adj.* Espès, apretád, elòs. *Denso, sa.*
 Dént. *f.* Ôs petit dins sa boca para tayar los menjars. = Cada punta de los instrumént de tayar, serrar. *Diente.* = Cruixít de dénts. *Crugido de dientes.* = Pégar sas dénts de bàix á las de dalt: tremolar de fret. *Dar diente con diente.* = Parlar entra dénts: petit. *Hablar entre dientes.* = Aficar sas dénts en alguna còsa. *Clavar los dientes* ô *dentellar.* = No mostrar sas dénts: ferse tèmer. *Mostrar colmillos.*
 Dént. *f.* De carretó de bàtrer. *Dental.* = Dént de lleó: hérba. *Diente de leon.*
 Dentád, da. *p. p.* de dentar. *Dentado, da.*
 Dentadura. *f.* Las duas ordes de dénts. *Dentadura.*
 Dentál. *m.* Péssa de aráda ahónt se pòsa sa reya. *Dental.*
 Dentar. *v. a.* Fer sas dénts á fàus, sèrras, etc. *Dentar.*
 Dentelló. *m.* Mollura bàix de gornisa. *Dentellon.*

Denteta. *f.* Dént petita. *Dentecillo* ò *dentezuelo*.
Denticular. *adj.* Lo qui té forma ò figura de dént.
Denticular.
Denticulo. *m.* La mollura en figura de dént que se pòsa demúnt columna. *Denticulo*.
Dentista. *m.* El qui arránca ò pòsa dénts manlevâdas. *Dentista*.
Déntol. *m.* Péix. *Dénton*. = *adj.* El qui té ses dénts gròssas. *Denton*, *na*.
Denudació. *f.* Estát de un òs á la descubérta, segóns los anatòmics. *Denudacion*.
Denuncia. *f.* V. Denunciació. *Denuncia*.
Denunciáble. *adj.* Qui pòt ser denunciád. *Denunciabile*.
Denunciació. *f.* Acusació, delatació. *Denunciacion*.
Denunciád, da. *p. p.* de denunciar. *Denunciado*, *da*.
Denunciador, ra. *m. f.* El qui denuncia. *Denunciador*, *ra*.
Denunciando, da. *m. f.* El qui deu ser denunciád. *Denunciando*, *da*.
Denunciânt. *p. a.* de denunciar. El qui denuncia. *Denunciante*.
Denunciar. *v. a.* Acusar, delatar. = Avisar, promulgar. *Denunciar*.
Denunciatòri, ria. *adj.* Lo pertañent á la denunciació. *Denunciatorio*, *ria*.
Departád, da. *p. p.* de departar. *Departado*, *da*, *apartado*, *da*.
Departamént. *m.* Separació. *Apartamiento*. = Divisió de país, de administració. = Estensió de la jurisdicció de cáda intendânt de marina. *Departamento*.
Departar. *v. a.* Separar. *Apartar*.
Departarse. *v. r.* Apartarse. *Apartarse*, *separarse*. = Del trácto y amistât. *Estrañarse*, *apartarse*, *separarse*.
Partir. *v. a.* Apaciguar als qui se barâyan. *Apaciguar*. = Desferrarlos. *Partir*.
Dependència. *f.* Subordinació. = Relació de parentesc ò amistât. = Agència, encàrreg, negòci. *Dependencia*.
Dependént. *adj.* El qui dependèix. = El qui está empleyâd en algún râm. *Dependiente*.
Dependir. *v. a.* Provenir de... = Estar bâix de la autoridât ò poder de algú. *Depender*.
Deploráble. *adj.* Llastimós, iuféls. *Deplorable*.
Deploráblemént. *adj.* Llastimosamént. *Deplorablemente*.
Deponént. *adj.* Se diu del vérb llats qui té la terminació passiva y significa acció. *Deponente*.
Deportació. *f.* Destêrro á una isla. *Deportacion*.
Deportád, da. *p. p.* de deportar. *Deportado*, *da*.

Deportar. *v. a.* Desterrar á alguna isla. *Deportar*.
Deposád, da. *p. p.* de depositar. *Depuesto*, *ta*.
Deposânt. *p. a.* de depositar. El qui depòsa. *Deponente*.
Deposar. *v. a.* Apartar de sí, déxar. = Privar de dignidât, empleyo, etc. = Declarar en judici. *Deponer*.
Deposició. *f.* Declaració de réo ò de testimoni en judici. = Esposició. = Privació de dignidât, empleyo, etc. *Deposicion*.
Depòsit. *m.* La còsa depositâda. = El llòc ahònt se deposita. *Depósito*.
Depositád, da. *p. p.* de depositar. *Depositado*, *da*.
Depositador, ra. *m. f.* El qui deposita. *Depositador*, *ra*.
Depositânt. *p. a.* de depositar. El qui deposita. *Depositante*.
Depositari. *v. a.* Posar en custòdia una còsa ò persona, un cadâver para trasladarlo á âltra part, lo que se pòsa de messions. = Entregar, confiar. *Depositari*.
Depositâri, ria. *m. f.* Los qui guârdan lo depositád. *Depositario*, *ria*.
Depositaria. *f.* El llòc ahònt se guârda lo depositád. *Depositaria*.
Depravació. *f.* Adulteració, corrupció. *Depravacion*.
Depravád, da. *p. p.* de depravar. *Depravado*, *da*.
Depravâdamént. *adv.* Ab depravació. *Depravadamente*.
Depravadísim, ma. *sup.* *Depravadisimo*, *ma*.
Depravador, ra. *m. f.* El qui depráva. *Depravador*, *ra*.
Depravar. *v. a.* Corrómpre, pervertir. *Depravar*.
Deprecació. *f.* Pétició, súplica. *Deprecacion*.
Deprecád, da. *p. p.* de deprecâr. *Deprecado*, *da*.
Deprecar. *v. a.* Demanar, suplicar. *Deprecar*.
Deprecatíu, va. *adj.* Còsa pertañent á deprecació. *Deprecativo*, *va*.
Deprecatòri, ria. *adj.* Lo matèix que deprecatíu, *va*. *Deprecatorio*, *ria*.
Deprecatòria. *f.* V. Deprecació. *Deprecatoria*.
Depressió. *f.* Abatimént, humiliació. *Depresion*.
Depressor, ra. *m. f.* El qui humilla. *Depresor*, *ra*.
Deprimíd, da. *p. p.* de deprimir. *Deprimido*, *da*.
Deprimir. *v. a.* Abâtrer, humiliar. *Deprimir*.
Depuració. *f.* Purificació. *Depuracion*.
Depurád, da. *p. p.* de depurar. *Depurado*, *da*.
Depurar. *v. a.* Clarificar, llévar lo impur, purificar. *Depurar*.
De qui avânt. *ant.* y de qui en avânt. *adv.* *De aquí en adelante*.
Derivació. *f.* Decendència, deducció. *Derivacion*.

Derivád, da. *p. p.* de derivar. *Derivado, da.*
 Derivar. *v. a.* Fer derivar. *Derivar.*
 Derivar. *v. n.* Dur son origen, venir de alguna còsa. = Apartarse el hárco del rumbo. *Derivar.*
 Derivar-se. *v. r.* Venir de alguna còsa. *Derivar-se.*
 Derivatíu, va. *adj.* Lo qui servéix pára apartar segóns es métxes. = *m.* Derivád, segóns los gramátics. *Derivativo, va.* = *Derivativo.*
 Dermològia. *f.* Tractát de sa péll. *Dermologia.*
 Derogació. *f.* Anullació. = Deterioració, disminució. *Derogacion.*
 Derogád, da. *p. p.* de derogar. *Derogado, da.*
 Derogar. *v. a.* Abolir, anullar. = Disminuir, destruir. *Derogar.*
 Derogatiu, va. *adj.* Lo qui deròga. *Derogativo, va.*
 Derogatòri, ria. *adj. cur.* Lo qui deròga. *Derogatorio, ria.*
 Derramád, da. *p. p.* de derramar. = *Adj.* Entre-gáds á los vicis. *Derramado, da.*
 Derramador, ra. *m. f.* El qui derrâma. *Derramador, ra.*
 Derramamént. *m.* La acció de derramar. *Derramamiento.*
 Derramar. *v. a.* Vèssar, escampar, dispersar. *Derramar.* = Llâgrimas, sâng. *Ldgrimas, sangre.*
 Derramarse. *v. r.* Entregarse, abandonarse á los vicis. *Derramarse.*
 Derrer, ra. *adj.* El qui vé después de tot los âltres, después de qui noy há res pus. *Último, última.* = De escòla, grèmi, etc. *Cola.*
 Derréra. *adv.* Después, en la ausència. *Detras.* = De párt derréra: per la esquena. *Por las espaldas:* negació. *Por parte de tras.*
 Derrére. (es) *m.* Es cul. *Tras, trascorral, trase-ro, etc.* V. Cul. = També. *Taza de fuente.*
 Derrería. *f.* Lo derrer. *Postre.* = Á la derrería: á la fi. *Á la postre, y ant. d la derrería.* = Derrerías: *f. pl.* Lo últim que se trèu á sa tàula. *Postres.*
 Derrerías del hòmo. Los séus últims fíus. *f. pl.* *Postremerías.*
 Derròta. *f.* Destrucció, ruína. *Derrota.*
 Derrotád, da. *p. p.* de derrotar. *Derrotado, da.*
 Derrotar. *v. a.* Arruinar, destruir. *Derrotar.*
 Derrotéro. *m.* Líneya en la càrta de navegar para govèrn de pilòts. *Derrotero.*
 Derruíd, da. *p. p.* de derruir. *Derruido, da.*
 Derruir. *v. a.* Arruinar, destruir. *Derruir.*
 Des. Preposició qui, posáda ántes de nòm singular, se usa en lloc de *del*. *Del.* = Posáda ántes de nòm plural equivál á *dels* ò *de los*. *De los.*
 Des. Partícula qui entra en la composició de mol-

tas paráulas tan málloquinas, còm españòlas còm descompòst: *Descompuesto*, y las més vegádas denòta negació, còm desagradáble, qui vòl dir que no agráda y á vegádas aument^a la significació del séu simple. = Ántes del séu simple qui comèusa per vocal ò per *h* regularmént la *s* de *des* se pronuncia còm la *s* entre duas vocáls. *Des.* = Abreviadura de *de* y *es* ò de *de* y *els*. *Del, de los.*
 Desabrigád, da. *p. p.* de desabrigar. *Desabrigado, da.*
 Desabrigar. *v. a.* Llèvar sa ròba ab que se hà abrigád. *Desabrigar.*
 Desabrigarse. *v. r.* *Desabrigarse.*
 Desabrido. *m.* Fálta de ròba. = Desampáro. *Desabrido.*
 Desacalorád, da. *p. p.* de desacalorarse. *Desacalorado, da.*
 Desacalorarse. *v. r.* Refrescarse. = Apaciguarse: calmarse. *Desacalorarse.*
 Desacâto. *m.* Fálta de respècte, de obediència. *Desacato.*
 Desacèrt. *m.* Fálta de acèrt, èrro. *Desacierto.*
 Desacertául, da. *adj.* El qui no té acèrt en so obrar. *Desacertado, da.*
 Desacertádamént. *adv.* Sens acèrt. *Desacertadamente.*
 Desacertar. *v. a.* No tenir acèrt. *Desacertar.*
 Desacobardád, da. *p. p.* de desacobardar. *Desacobardado, da.*
 Desacobardar. *v. a.* Animar. *Desacobardar.*
 Desacomodád, da. *p. p.* de desacomodar. *Desacomodado, da.*
 Desacomodád, da. *adj.* El qui no té mèdis para mantenirse en son estât. = El criád ò criáda qui no ténen á qui servir. = Lo qui câusa incomodidât. *Desacomodado, da.*
 Desacomodar. *v. a.* Privar de la comodidât. *Desacomodar.*
 Desacomodarse. *v. r.* Pèrder sa comodidât. *Desacomodarse.*
 Desacompañamént. *m.* Abandono de la compañía. *Desacompañamiento.*
 Desacompañar. *v. a.* Déxar la compañía. *Desacompañar.*
 Desaconseyád, da. *p. p.* de desaconsejar. = *adj.* El qui òbra per capritxo. *Desaconsejado, da.*
 Desaconsejar. *v. a.* Dissuadir á algú lo que tenía pensád ò resòlt. *Desaconsejar.*
 Desacostumáu, da, desacostumar. V. Desacnatar, etc. *Desacostumbrado, da.*
 Desacreditád, da. *p. p.* de desacreditar. *Desacreditado, da.*
 Desacreditar. *v. a.* Llèvar el crèdit á algú. *Desacreditar.*

Desacreditarse. *v. r.* Pèrder es crèdit. *Desacreditarse.*

Desacuerdo. *m.* Discordància. = Discòrdia, dissenció. *Desacuerdo.*

Desadornad, *da. p. p.* de desadornar. *Desadornado, da.*

Desadornar. *v. a.* Llèvar el adorno. *Desadornar.*

Desadorno. *m.* Fálta de adorno. *Desadorno.*

Desafecte, *ta. adj.* Contràri, oposad. *Desafecto, ta.*

Desafecte. *m.* Enemistat, aversió, màla voluntat. *Desafecto.*

Desafiad, *da. p. p.* de desafiar. *Desafiado, da.*

Desafiador. *m.* El qui desafia. *Desafiador.*

Desafiar. *v. a.* Provocar á desafio, á brega. = Comparar ab àltre ab valor, fòrsa, saber, etc. *Desafiar.*

Desafició. *f. V.* **Desafecte.** *m.* *Desaficion.*

Desaficionad, *da. p. p.* de desaficionar. *Desaficionado, da.*

Desaficionar. *v. a.* Fer pèrder la afició, lo amor. *Desaficionar.*

Desafio. *m.* La acció y efecte de desafiar. *Desafio.*

Desaforad, *da. p. p.* de desaforar. = *adj.* El qui obra sense lléy, qui tot lo atropèlla. *Desaforado, da.*

Desaforar. *v. a.* Privar del fòr ò fuéro. *Desaforar.*

Desafortunad, *da. adj.* El qui no té fortuna, desdixad, inféix. *Desafortunado, da.*

Desafuéro. *m.* Acció violènta còntre lléy, costúm, rahò. *Desafuero.*

Desagraciad, *da. p. p.* de desagràciar. *Desagraciado, da.*

Desagràciar. *v. a.* Llèvar sa gràcia, bèllesa, hermosura. *Desagràciar.*

Desagradàble. *adj.* Lo qui 'desagráda. *Desagradable.*

Desagradàblement. *adv.* Ab desagrádo. *Desagradablemente.*

Desagradad, *da. p. p.* de desagradar. *Desagradado, da.*

Desagradar. *v. a.* Fastidiar, disgustar, no agradar. *Desagradar.*

Desagrádo. *m.* Fálta de afabilitat. = Disgúst. *Desagrado.*

Desagraid, *da. p. p.* de desagrair. = *adj.* Ingrát, desatént. *Desagradecido, da* ò *pan mal cocido.*

Desagrainént. *m.* Ingratitút, desatenció. *Desagrainecimiento.*

Desagrair. *v. a.* No agrair el bènèfici, ser ingrát. *Desagradecer.*

Desagraidíssim, *ma. sup.* *Desagradestimo, ma.*

Desagràvi. *m.* Satisfacció del agràvi. = Compensació del dány ocasionad. *Desagravio.*

Desagraviad, *da. p. p.* de desagraviar. *Desagraviado, da.*

Desagraviar. *v. a.* Donar satisfacció de agràvi. = Recompensar el dány ocasionad. *Desagraviar.*

Desagregad, *da. p. p.* de desagregar. *Desagregado, da.*

Desagregar. *v. a.* Apartar, separar. *Desagregar.*

Desaguad, *da. p. p.* de desaguar. *Desaguado, da.*

Desaguadéro. *m.* Canál, conducte para donar surtida á las áygos. *Desaguadero.*

Desaguar. *v. a.* Trèurer las áygos de algún llòc. *Desaguar.*

Desahogad, *da. p. p.* de desahogar. *Desahogado, da.*

Desahogar. *v. a.* Aliviar el ánimo en los trabáys. *Desahogar.*

Desahogarse. *v. r.* Dir á àltri el sentiment ò queixa que se té de éll. = Descubrir á àltre las penas, sentiments y trabáys. *Desahogarse.*

Desahogo. *m.* Alivio de la péna, aflicció, etc. *Desahogo.*

Desalabad, *da. p. p.* de desalabar. *Desalabado, da.*

Desalabar. *v. a.* Vitupèrar. *Desalabar.*

Desalocad, *da. p. p.* de desalocar. *Desalojado, da.*

Desalocamént. *m.* El àcte y efecte de desalocar. *Desalojamiento.*

Desalocar. *v. a.* Trèurer de un llòc. *Desalojar.*

Desamàble. *adj.* Lo qui no merèix ser amad. *Desamable.*

Desamad, *da. p. p.* de desamar. *Desamado, da.*

Desamador, *ra. m. f.* El qui hà déxad de amar ò el qui avorrèix. *Desamador, ra.*

Desamar. *v. a.* Déxar de amar. = Avorrir. *Desamar.*

Desamistad, *da. p. p.* de desamistarse. *Desamistado, da.*

Desamistarse. *v. r.* Déxar de ser amigs. *Desamistarse.*

Desamor. *m.* Enemistat, desafecte. *Desamor.*

Desamorós, *sa. adj.* El qui no té amor. *Desamoroso, sa.*

Desamotinad, *da. p. p.* de desamotinar. *Desamotinado, da.*

Desamotinarse. *v. r.* Déxar el motí, la rebellió. *Desamotinarse.*

Desamparad, *da. p. p.* de desamparar. *Desamparado, da.*

Desamparador, *ra. m. f.* El qui desampára. *Desamparador, ra.*

Desamparar. *v. a.* Abandonar, déxar. *Desamparar.*

Desampáro. *m.* Abandono. *Desamparo.*

Desamidonad, *da. p. p.* de desamidonar. *Desamidonado, da.*

Desammidonar. *v. a.* Llévar el midó. *Desalmidonar.*
Desancorád, *da. p. p.* de desancorar. *Desancorado, da.*
Desancorar. *v. a.* Llévar sas áncoras. *Desancorar.*
Desanimád, *da. p. p.* de desanimar. *Desanimado, da.*
Desanimád, *da. adj.* Cruél, dolént. *Desalmando, da.*
Desanimar. *v. a.* Acobardar, fer pèrder el ánimo. *Desanimar.*
Desaparescúd, *da. p. p.* de desaparèxer. *Desaparecido, da.*
Desaparèxer. *v. n.* Llévarse de devánt, amagarse ò ocultarse. *Desaparecer.*
Desaparició. *f.* Ocultació de repénte dels ástros. *Desapacion.*
Desapassionád, *da. p. p.* de desapasionar, *se.* *Desapasionado, da.*
Desapassiouádamént. *adv.* Sense passió. *Desapassionadamente.*
Desapasionar. *v. a.* Llévar sa passió. *Desapasionar.*
Desapassionarse. *v. r.* Llévarse sa passió. *Desapasionarse.*
Desapégád, *da. p. p.* de desapégarse. *Desapegado, da.*
Desapégarse. *v. r.* Apartarse del afècte naturál de las còsas. *Desapegarse.*
Desapégo. *m.* Desinterés de las còsas temporáls. *Desapego.*
Desapiadád, *da. adj.* Inhumáns qui no ténen piedát. *Desapiadado, da.*
Desapiadádamént. *adv.* Sense piedát. *Desapiadadamente.*
Desaplicació. *f.* Fálta de aplicació, de atenció, negligència. *Desoplicacion.*
Desaplicád, *da. adj.* El qui no se aplica. *Desaplicado, da.*
Desaplicar. *v. a.* Fer que un no se aplíc. *Desaplicar.*
Desapoyád, *da. p. p.* de desapoyar. *Desapoyado, da.*
Desapoyar. *v. a.* Llévar el apoyo en qui una còsa se sostenía, destruir los fonémnts. *Desapoyar.*
Desapretád, *da. p. p.* de desapretar. *Desapretado, da.*
Desapretar. *v. a.* Afluxar lo apretád. *Desapretar.*
Desaprôpi. *m.* Renuncia de la propiedát. *Desapropio.*
Desapropiád, *da. p. p.* de desapropriarse. *Desapropiado, da.*
Desapropriarse. *v. r.* Renunciar la propiedát de las

còsas. *Desapropriarse.*
Desaprovació. *f.* La acció y efècte de desaprovear. *Desaprobacion.*
Desaprovád, *da. p. p.* de desaprovear. *Desaprobado, da.*
Desaprovador, *ra. m. f.* El qui desaprová. *Desaprovador, ra.*
Desaprovar. *v. a.* No aprovar. *Desaprobar.*
Desapuntád, *da. p. p.* de desapuntar. *Desapuntado, da.*
Desapuntalád, *da. p. p.* de desapuntalar. *Desapuntalado, da.*
Desapuntalar. *v. a.* Llévar es pantáls qui sosténen algún edifici. *Desapuntalar.*
Desapuntar. *v. a.* Descussir. = Cessar de apuntar las ármes. *Desapuntar.*
Desarbolació. *f.* El ácte y efècte de desarbolar. *Desarbolo.*
Desarbolád, *da. p. p.* de desarbolar. *Desarbolado, da.*
Desarbolar. *v. a.* Llévar ò tomar ets ábres de un bárco, ò llévar sa bandéra. *Desarbolar.*
Desarmád, *da. p. p.* de desarmar. *Desarmado, da.*
Desarmadura. *f.* La acció de desarmar. *Desarmadura.*
Desarmamént. *m.* Desarmadura. *Desarmamiento.*
Desarmar. *v. a.* Prènder las ármes á un. = Desfer las péssas de alguna máquina. = Llicenciar á la trôpa. *Desarmar.*
Desarretglád, *da. adj.* El qui té mála conducta. = El qui menja y beu ab escés. *Desareglado, da.*
Desarretglád, *da. p. p.* de desarretglar. *Desarreglado, da.*
Desarretglar. *v. a.* Desordenar. *Desareglar.*
Desarretglarse. *v. r.* Anar fôre rétgla. *Desareglarse.*
Desarrétglo. *m. f.* Desorde. = Escés en so menjar y beurer. *Desareglo.*
Desarromengád, *da. p. p.* de desarromengar, *se.* *Desarremangado, da.* = *Desenfaldado, da.*
Desarromaugar. *v. a.* Llévar ò desfer el arromangá des brássos. *Desarremangar.* = *De sas faldas. Desarremangar ò desenfaldar.*
Desarromangarse. *v. r.* *Desarremangarse ò desenfaldarse.*
Desasséyo. *m.* Fálta de netedát. *Desaseo.*
Desassossiéglo. *m.* Inquietút. *Desasosiego.*
Desastrád, *da. adj.* Infélís. *Desastrado, da.*
Desastrádamént. *adv.* Infélimént. *Desastradamente.*
Desástre. *m.* Desgrácia. *Desastre.*
Desatenció. *f.* Distracció. = Descortesía. *Desatencion.*

Desaténdrer. *v. a.* No posar atenció. = No fer cas ó aprècio. *Desatender.*
Desatént, *ta. adj.* Distrèt. = Descortès. *Desaten-to, ta.*
Desatès, *sa. p. p.* de desaténdrer. *Desatendido, da.*
Desatinád, *da. adj.* El qui òbra sense consideració, lòco, inusual. = *p. p.* de desatinar. *Desatina-do, da.*
Desatinádamént. *adv.* Inconsiderádamént, lòcamént. *Desatinadamente.*
Desatinadíssim, *ma. sup.* *Desatinadíssimo, ma.*
Desatinar. *v. a.* Dir ó fer desatinos. *Desatinar.*
Desatino. *m.* Estravagància, desacèrt, locura. *Desatino.*
Desatolondràd, *da. p. p.* de desatolondrar. *Desatolondrado, da.*
Desatolondrar. *v. a.* Fer tornar en sí al qui està atolondràd. *Desatolondrar.*
Desatolondrarse. *v. r.* Tornar en sí el atolondràd. *Desatolondrarse.*
Desaturdí, *da. p. p.* de desaturdir. *Desaturdi-do, da.*
Desaturdir. *v. a.* Llévar el aturdimént. *Desatur-dir.*
Desautoridát. *f.* Fálta de autoridát, de estimació. *Desautoridad.*
Desautorisád, *da. p. p.* de desautorisar. *Desauto-rizado, da.*
Desautorisar. *v. a.* Llévar la autoridát á un. *Des-autorizar.*
Desavenència. *f.* Contrariedát, dissensió, discòrdància. *Desavenencia.*
Desavengú, *da. p. p.* de desavenirse. *Desaveni-do, da.*
Desavenirse. *v. a.* No avenirse en parèr, opinió, etc. = Barayarse los qui ántes érau amígs. *Des-avenirse.*
Desayrá, *da. p. p.* de desayrar. *Desairado, da.*
Desayrar. *v. a.* Fer llévar la ira á un. *Desairar.*
Desáyre. *m.* Desprèci. *Desaire.*
Desbancád, *da. p. p.* de desbancar. *Desbanca-do, da.*
Desbancar. *v. a.* Gofiar tota la hánca. *Desbancar.*
Desbarát. *m.* La acció y efecte de desbaratar. *Disbarate ó disbarato.* = Desfèta de lo baratád. *Destrucco y destrueque.*
Desbarát. *m.* Dit, fèt fòre de rahó, absurdo. *Dis-parate.* = Gròs, *Disparaton.* = Dir ó fer des-baráts. *Decir ó hacer disparates.*
Desbaratád, *da. p. p.* de desbaratar. *Desbaratado, da, destrocado, da.*
Desbaratád, *da. adj.* Estravagánt, desordenád, el qui no té conducta, ni govèrn. *Desbaratado, da.* = El qui fà desbaráts. *Disparatado, da.*

Desbaratáda. *f.* Desbarát. *Disparate, gazañaton, gazapaton.*
Desbaratador, *ra. m. f.* El qui desbaráta. *Desba-ratador, ra.* = De pòbles. *Desbaratapueblos.* = De fèstas. *Atacasolaces ó atacameriendas.*
Desbaratar. *v. a.* Descompòndrer, desfer, destruir, desconcertar, desarretglar. *Desbaratar.* = Tor-nar baratar lo baratád. *Destrocar.* = *v. n.* Dir ó fer desbaráts. *Desbaratar ó disparatar.*
Desbaratarse. *v. r.* Descompòndrerse, desarret-glarse, irritarse, desordenarse, etc. *Desbara-tarse.* = En sa vida. *Estragarse.*
Desbocád, *da. adj.* Desvergoñíds, insolénts. = Bis-tia qui no obeeix á sa brilla. *Desbocado, da.*
Desbocarse. *v. r.* Dir paráulas indecénts, injurio-sas, ofensivas. *Desbocarse ó deslenguarse.* = No obeir la bístia á la brilla. *Desbocarse.*
Desbolcád, *da. p. p.* de desbolcar. *Desempana-do, da.*
Desbolcar. *v. a.* Llévar els dráps als nins. *Desem-panar.*
Descabdèllar. *v. a.* Desfer capdèlles. *Desovillar.* = Xerrar molt. *Charlar.*
Descabessád, *da. adj.* Los qui vãn fòre ó no usan de rahó. *Descabezado, da.*
Descabeyád, *da. p. p.* de descabeyar. *Desgreña-do, da.*
Descabeyar. *v. a.* Amöllar ó descompòndrer es ca-bèys. *Desgreñar.*
Descabeyarse. *v. r.* Descompòndrerse es cabèys élls matèxos ó barayántse. *Desgreñarse.*
Escalabrád, *da, ar, etc.* V. Escalabrád, etc.
Descáls, *sa. adj.* El qui du es pèus desnús. = El religiós qui profèssa descalsès. *Descalzo, za.* = De càmás. *En pernetá.* = De pèus y càmás. *Des-calzo de pié y pierna.*
Descalsád, *da. p. p.* de descalsar, se. *Descalzado, da.*
Descalsar. *v. a.* Llévar sas cásas de sas càmás. *Des-calzar.*
Descalsarse. *v. r.* Llévarse sas cásas de sas càmás. *Descalzarse.* = Prènder un empèño fòrtamént. *Echar el pecho al agua.*
Descalsès. *f.* La religió de fràres descálsos. *Des-calcez.*
Descaminád, *da, etc.* V. Desencaminad, etc.
Descáns. *m.* Quietút, repòs, páusa en el trabáy. = Assiéto qui sostén ó aguánta una còsa. *Des-can-so.*
Descansád, *da. p. p.* de descansar. = *adj.* Lo qui no càusa, no fatiga. *Descansado, da.*
Descansador. *m.* Lòc hò para descansar ó ahónt se descàusa. *Descansadero.*
Descansar. *v. a.* Aturarse en el trabáy un pòc. = Tener alivio en los cuydádos, máls. = Dormir. =

Confiar en algú. = Estar una còsa deimunt àltra.
Descansar. = En páu: estar en glòria. *En paz.*
 = Sobre las àrmas. *Sobre las armas.* = Descansar para tenir més fòrsa. *Tomar huelga.* = Descansar deimunt es colzo. *Recodar* ò *recodarse.*
Descaràd, da. *adj.* El qui òbra ò pàrta sense vergoña. *Descarado*, da, *faroto*, ta ò *deshuellacabras.*
Descaràdamént. *adj.* Ab descáro. *Descaradamente.*
Descaredèt, ta. *m. f.* Diminutíu de *descaràd.* *Descaradillo*, lla.
Descararse. *v. r.* Obrar ò parlar ab descáro. *Descararse.*
Descarnàd, da. *p. p.* de *descarnar.* = *adj.* Sec, de pòcas càrns. *Descarnado*, da.
Descarnador. *m.* Instrument para *descarnar* sas dénts. *Descarnador.*
Descarnuar. *v. a.* Llèvar sa càrn dels òssos, de sas dénts para arrancarlas millor. *Descarnar.*
Descáro. *m.* Imprudència, desvergoña, insolència. *Descaro*, *descoco*, *desuello*, *raimiento.*
Descàrreg. *m.* La acció y efècte de *descarregar.* = Satisfacció de lo *encarregàd* y de las obligacions. = *cur.* Justificació. *Descargo.*
Descàrrega. *f.* La acció de *descarregar.* *Descarga.* = *Arregañy.* *Repasata.*
Descarregàd, da. *p. p.* de *descarregar.* *Descargado*, da.
Descarregador. *m.* Liòc ahónt se *descarregan* còsas. *Descargadero.*
Descarregar. *v. a.* Llèvar sa càrrega de càrro, histia, etc. *Descargar.* = Sa conciência: satisfacer las obligacions de justicia. *La conciencia.* = Es vèntre: evacuarlo. *El vientre.* = Sas parèts. *Las paredes.*
Descarregarse. *v. r.* Llèvarse es càrreg, pes, fèix, etc. de demunt. = Satisfier els càrregs que se fàn. = *Eucomauar* las obligacions á àltri. *Descargarse.*
Descàrt. *m.* El àcte y efècte de *descartarse.* *Descarte.*
Descartàd, da. *p. p.* de *descartarse.* *Descartado*, da.
Descartarse. *v. a.* Auar tirànt las càrtas qui son nocivas en el jòc. *Descartarse.*
Descasàd, da. *p. p.* de *descasar.* *Descasado*, da.
Descasamént. *m.* La acció y efècte de *descasar.* *Descasamiento.*
Descasar. *v. a.* Separar á dos màlamént casàds per ser nullo el matrimoni. *Descasar.*
Descendència, *Descendir*, etc. *V.* *Decendència*, etc.
Descenid, da. *p. p.* de *descenir.* *Descenido*, da.
Descenir. *v. a.* Llèvar es cenidor. *Descenir.*

Descifràble. *adj.* Lo que se pòt *descifrar.* *Descifrable.*
Descifràd, da. *p. p.* de *descifrar.* *Descifrado*, da.
Descifrador, ra. *m. f.* El qui *descifra.* *Descifrador*, ra.
Descifrar. *v. a.* Declarar lo qui està escrit en cifras. *Descifrar.*
Desclavàd, da. *p. p.* de *desclavar.* *Desclavado*, da.
Desclavador. *m.* Eyna para *desclavar.* *Desclavador.*
Desclavar. *v. a.* Arrancar clàus qui están clavàds. *Desclavar.*
Desclós, sa. *p. p.* de *desclourer.* *Abierto*, ta.
Desclourer. *v. a.* Obrir lo clós. *Abrir.*
Descolgàd. *p. p.* de *descolgar.* *Descubierto.*
Descolgar. *v. a.* Destapar es fòc. *Descubrir.*
Descöllar. *v. r.* Anarsèn. *Ecurrirse.*
Descolorar. *v. a.* Llèvar ò amortiguar el color. *Descolorar.*
Descoloràd, da. *p. p.* de *descolorar.* *Descolorado*, da.
Descolorid, da. *p. p.* de *descolorir.* *Descolorido*, da. = *adj.* Gròg, macilènt, pàlido, esblanqueid. *Descolorido*, da, *pocho*, cha.
Descolorir. *v. a.* *Descolorar.* *Descolorir.*
Descomodidàt. *f.* Fàlta de comodidàt. *Descomodidad.*
Descomòdo. *m.* *Descomodidàt.* *Descomodo.*
Descompasàd, da. *p. p.* de *descompassar.* *Desacomodado*, da. = *adj.* Desproporcionàd. *Descomedido*, da.
Descompassar. *v. a.* Privar de la comodidàt. *Desacomodar.*
Descompassarse. *v. r.* Faltar á la reverència, al respècte. *Descompassarse* ò *descomedirse.*
Descompòndrer. *v. a.* Desbaratar, desordenar. = Reduir un còs á los principis de que se compòu. = Desfer lo fèt. *Descomponer.*
Descomposició. *f.* El àcte y efècte de de *descompòndrer.* *Descomposicion.*
Descompòst, ta. *p. p.* de *descompòndrer.* *Descompuesto*, ta.
Descompostura. *f.* Pòc cuydàdo, desorde, desarrètglo. *Descompostura.*
Descomunàl. *adj.* Enorme, excessiu, espantós, marevellós. *Descomunai.*
Descomunàlmént. *adv.* Escesivamént, fòre de mida. *Descomunaiement.*
Descomunàd, da. *p. p.* de *descomunicar.* *Descomulgado*, da.
Descomunicar. *v. a.* Llèvar la escomunió. *Descomulgar.*
Descomunió. *f.* El àcte y efècte de *descomunicar.* *Descomunion.*

Desconçert. *m.* Desorde, desavenência, descomposició. = Fálta de govèrn, de mōdo. = Desbaratament de vèntre. *Desconcierto.*

Desconcertád, *da. p. p.* de desconcertar. *Desconcertado, da.*

Desconcertar. *v. a.* Pervertir, perturbar, descompondrer. *Desconcertar.*

Desconcertarse. *v. r.* Desavenirse los qui estávan acordes. *Desconcertarse.* = Es vèntre: tenir càmbra. *Desconcertarse el estómagó.*

Desconçórdia. *f.* Oposició, discórdia, desunió. *Desconcordia.*

Desconegú, *da. p. p.* de desconèxer. *Desconocido, da.*

Desconèxer. *v. a.* Olvidar la idèya de alguna còsa. = Conèxer notáble mudànsa en una persona ò còsa. = No correspòndrer al bènèfici rebú. *Desconocer.*

Desconfiád, *da. adj.* El qui desconfia. *Desconfiada, da.*

Desconfiá lamént. *adv.* Ab desconfiàusa. *Desconfiadamente.*

Desconfiàusa. *f.* Fálta de confiànsa. *Desconfianza.*

Desconfiar. *v. n.* No confiar. *Desconfiar.*

Desconformád, *da. adj.* Oposáds ab opinió, parèr. *Desconformado, da.*

Desconformar. *v. n.* Ser de contrári parèr. *Desconformar.*

Desconformarse. *v. r.* No convenir una còsa ab àltra. *Desconformarse.*

Desconformidát. *f.* Diferència de una còsa á àltra. = Oposició de parèrs, desunió. *Desconformidad.*

Desconsentir. *v. a.* No consentir. *Desconsentir.*

Desconsiderád, *da. adj.* Inconsideráds. *Desconsiderado, da.*

Desconsiderádamént. *adv.* Sense consideració. *Desconsideradamente.*

Desconsòl. *m.* Fálta de consòl, aflicció, péna. *Desconsuelo.*

Desconsolació. *f.* Desconsòl. *Desconsolacion.*

Desconsolád, *da. p. p.* de desconsolar. = *adj.* El qui carèix de consòl. *Desconsolado, da.*

Desconsolar. *v. a.* Privar de consòl, afligir. *Desconsolar.*

Desconsolarse. *v. r.* Afligirse. *Desconsolarse.*

Descontád, *da. p. p.* de descontar. *Descontado, da.*

Descontar. *v. a.* Rebaxar una cantidát de àltra. *Descontar.*

Descontarse. *v. r.* Errar en la cuenta.

Descontént, *ta. adj.* Disgustád. *Descontento, ta.*

Descontentád, *da. p. p.* de discontentar. *Descontentado, da.*

Descontentar. *v. a.* Disgustar. *Descontentar.*

Descontentarse. *v. r.* No contentarse. *Descontentarse.*

Descontentíssim, *ma. sup.* Molt descontent. *Descontentísimo, ma.*

Desconténto. *m.* Desagrádo. *Descontento ò descontentamiento.*

Descontinuació. *f.* El ácte y efecte de descontinuar. *Descontinuacion.*

Descontinuád, *da. p. p.* de descontinuar. *Descontinuado, da.*

Descontinuar. *v. a.* Interrómprer, no continuar. *Descontinuar.*

Descontinuo, *nua. adj.* Interrompúds. *Descontinuo, nua.*

Desconvengú, *da. p. p.* de desconvenir. *Desconvenido, da.*

Desconvenible. *adj.* Lo que no se pòt ajustar. *Desconvenible.*

Desconveniència. *f.* Perjudici. *Desconveniencia.*

Desconveniént. *adj.* Lo qui desconvé. = No convenient. *Desconveniente.*

Desconvenir. *v. a.* No convenir en opinió, parèr, etc. = Dos objectes entre sí. *Desconvenir.*

Desconvidád, *da. p. p.* de desconvidar. *Desconvidado, da.*

Desconvidar. *v. a.* Llèvar el haver convidád. *Desconvidar.*

Descordád, *da. p. p.* de descordar. *Descordado, da.* = *Desabrochado, da.*

Descordar. *v. a.* Llèvar sas còrdas á un instrument. *Descordar.* = Desfer el cordó de gipó, es botóns de guárdapits. *Desabrochar.*

Descordarse. *v. r.* Llèvarse ò desferse es cordát, etc. *Desabrocharse.*

Descortès, *sa. adj.* El qui no té ò no usa de cortesia. *Descortes.*

Descortesía. *f.* Impolítica, desatenció. *Descortesía.*

Descrèdit. *m.* Pèrdua del crèdit. *Descrédito.*

Descreditád, *da. p. p.* de desacreditar. *Desacreditado, da.*

Desacreditar. *v. a.* Llèvar es crèdit á algú. *Desacreditar.*

Descrèurer. *v. a.* Negar el crèdit á algú. = De Dén: renegar. *Descreeer.*

Descripió. *f.* Petita narració. = Difinió de una còsa ab las séuas circunstàncias per las séuas pàrts ò propiedáts. *Descripcion.* = *cur.* Inventári. *Descripcion.*

Descriptiu, *va. adj.* Lo qui descrín. *Descriptivo, va.*

Descrit, *ta. p. p.* de descrirer. *Descrito, ta.*

Descrirer. *v. a.* Referir una còsa ò definirla ab las séuas circunstàncias per las séuas pàrts ò

propiedats. *Describir*.
 Descrostat, da. *p. p.* de descrostar. *Descrostrado, da*.
 Descrostar. *v. a.* Llèvar sa crôsta. *Descrostrar*.
 Descrostarad, da. *p. p.* de descrostarar. *Descrostrado, da*.
 Descrostarar. *v. a.* Llèvar es referit de parèt. *Descrostrar*. = Descrostar-se. *Descrostrarse*.
 Descubèrt. *m.* *Descubierto*.
 Descubèrt, ta. *p. p.* de descobrir. *Descubierto, ta*. = Quedar descubèrt, ta: destapads en ròbo, frâus, etc. *Quedar descubierta, ta*.
 Descubèrta. *f.* Regonexemént de los parátges sospitosos per ahòut hà de passar sa trôpa. *Descubierta*. = À la descubèrta: à las clâras. *À la descubierta*. = Fer la descubèrta. *Hacer la descubierta*.
 Descubridor, ra. *m. f.* El qui trôba còsas nôvas, ò no conegudas, *v. g.* tèrras desconegudas. = El qui manifestà lo ocùlt. = El qui averigua. *Descubridor, ra*.
 Descubrimént. *m.* La acció de descobrir. = Tèrras no conegudas y la matèxa tèrra descubèrta. *Descubrimiento*.
 Descubrir. *v. a.* Manifestar lo ocùlt. = Destapar lo cubèrt. = Trobar lo ignorad ò amagad. = Venir en conexemént de lo iguorad. = Revelar lo secrèt; etc. *Descubrir*.
 Descuènto. *m.* Rebàxa de conte. *Descuento*.
 Desculad, da. *p. p.* de descular. *Desculado, da*.
 Descular. *v. a.* Ròmpre es cul de ôlla, etc. *Descular*.
 Descusid, da. *p. p.* de descusir. *Descosido, da*.
 Descusidura. *f.* Pàrt descusida *Descosadura*.
 Descusir. *v. a.* Desfer lo cusid. *Descoser*.
 Descusirse. *v. r.* Españarse ò desferse lo cusid. *Descoserse*.
 Descuydàd, da. *p. p.* de descuydar. = *adj.* Omís, negligènt, pererós. *Descuidado, da*. = Trobar descuydàd á un: despreveugú, sense pensar-shó. *Coger descuidado*.
 Descuydadamént. *adv.* Ab descúyt. *Descuidadamente*.
 Descuydar. *v. a.* No cuydar. *Descuidar*.
 Descuydarse. *v. r.* Olvidarse. *Descuidarse*. = De prènder sa ocasió. *Descuidarse de tomar la ocasion ò descuidarse en el rascar*.
 Descúyt. *m.* Omissió, negligència, fálta de cuydado. = Inadvertència, olvido. *Descuido*.
 Desde. Preposició qui denôta principi de tèmps ò de llòc. *Desde*. = Desde las hòras, desde llevò. *Desde entonces*. = Desde luègo: al instànt. *Desde de luego*. = Desd'are. *Desde ahora*.
 Desdaurad, da. *p. p.* de desdaurar. *Desdorado, da*.

Desdaurar. *v. a.* Llèvar es daurad. *Desdorar*.
 Desdel. Abreviadura de desde el. *Desdel*.
 Desdén. *m.* Desprèci. *Desden*.
 Desdefiar. *v. a.* Refuar, despreciar. *Desdeñar*.
 Desdefiarse. *v. r.* Tenir á ménos dir ò fer alguna còsa. *Desdeñarse*.
 Desdir. *v. a.* Desmentir. = Degenerar de son origen. = No dir una còsa ab àltra. *Desdecir*.
 Desdirse. *v. r.* Retractarse de lo dit. *Desdecirse ò desnegarse*. = De la paràula, de lo promès. *Volver atras*.
 Desdit, ta. *p. p.* de desdirse. *Desdicho, cha*.
 Desditz. *f.* Infelicitad, desgràcia, misèria, pobresa. *Desdicha*.
 Desditzad, da. *adj.* Infèlis, desgraciad, miserable. *Desdichado, da*. = Es un desditzad. *Es un desdichado*.
 Desditzadamént. *adv.* Infèlismént. *Desdichadamente*.
 Desditzadèt, ta. *m. f.* *Desdichadillo, lla, ito, ta*.
 Desdòro. *m.* Tàtxa, deshonor, tàca en la fàma. *Desdoro*.
 Desè, na. *adj.* Lo qui en orde numèric té el llòc despuès de nòu. *Deceno, na*.
 Desè. *m.* La dècima pàrt de un tot. *Décimo*.
 Desembafad, da. *p. p.* de desembafar. *Desempalagado, da*.
 Desembafar. *v. a.* Llèvar el embafamént. *Desempalagar*.
 Desembauad, da. *p. p.* de desembanar. *Desbandado, da*.
 Desembanar. *v. a.* Desfer lo embanad. *Desbandar*.
 Desembaràs. *m.* Espedició, facilitad. *Desembarazo*.
 Desembarassad, da. *p. p.* de desembarassar. = *adj.* El qui té espedició: libre, etc. *Desembarazado, da*.
 Desembarassar. *v. a.* Llèvar los embarassos. *Desembarazar*. = À sas bistias embarassadas ab socabreste. *Desencabrestar*.
 Desembàrc. *m.* El àcte y efècte de desembarcar. *Desembarco ò desembarque*.
 Desembarcad, da. *p. p.* de desembarcar. *Desembarcado, da*.
 Desembarcador. *m.* Llòc destinad para desembarcar. *Desembarcadero*.
 Desembarcar. *v. a.* Trèurer lo embarcad de un bàrco. *Desembarcar*.
 Desembarcar. *v. n.* Saltar en tèrra. = Abaxar de carruatge. *Desembarcar*.
 Desembàrg. *m.* El àcte y efècte de desembargar. *Desembargo*.
 Desembargad, da. *p. p.* de desembargar. *Desembargado, da*.

Desembargador. *m.* El supremo consèy de Portugal. *Desembargador.*
Desembargar. *v. a.* Llèvar lo embàrg ò el secuestre. *Desembargar.*
Desembaynàd, *da. p. p.* de desembaynar. *Desembainado, da.*
Desembaynar. *v. a.* Trèurer espàssa, sàbre, etc. de sa beyna. = Trèurer lo ocúlt ò cubért. *Desembainar.*
Desembocar. *v. n.* Entrar los rius en el mar ò en un lago. *Desembocar.*
Desembocadura. *f.* El llòc ahònt entra el riu en el mar, etc. *Desembocadura ò desembocadero.*
Desembolicàd, *da. p. p.* de desembolicar. *Desembuelto, ta.*
Desembolicar. *v. a.* Desfer lo embolicàd *Desenvolver.*
Desembòlt, *ta. m. f.* Libertíns, deshonest, dolènts. *Desenvuelto, ta.*
Desemboltura. *f.* Atravimènt, insolència, dolentia. *Desenvoltura.*
Desemborraxàd, *da. p. p.* de desemborraxar. *Desemborrachado, da.*
Desemborraxar. *v. a.* Llèvar sa borratxeria. *Desemborrachar.*
Desembossàd, *da. p. p.* de desembossar. *Desembosado, da.* = Ciquia, canàl, foràt. *Descegado, da ò desatascado, da.*
Desembossar. *v. a.* Llèvar el abrigo á un. *Desembosar.* = Ciquias, etc. *Descegar ò desatascar.*
Desembotonàd, *da. p. p.* de desembotonar. *Desabotonado, da.*
Desembotonar. *v. a.* Desfer es botóns des tráus. *Desabotonar.*
Desembotonarse. *v. r.* *Desabotonarse.*
Desémbre. *m.* El derrer més del àny. *Desiembre.*
Desembriagàd, *da. p. p.* de desembriagar. *Desembriagado, da.*
Desembriagar. *v. a.* Llèvar la embriaguès. *Desembriagar.*
Desembutxecar. *v. a.* Trèurerse dòbbés de sa butxèca ò de sa bossa. *Desembolsar.*
Desembuyàd, *da. p. p.* de desembayar. *Desenredado, da.* = Desmarañado, *da.*
Desembayar. *v. a.* Llèvar el embúy. *Derenredar.* = De ràm, fil. *Desmarañar.*
Desempañàd, *da. p. p.* de desempañar. *Desempachado, da.*
Desempañar. *v. a.* Llèvar el empàig. *Desempachar.*
Desempañarse. *v. r.* *Desempacharse.*
Desempaperàd, *da. p. p.* de desempaperar. *Desempapelado, da.*

Desempaperar. *v. a.* Llèvar de una còsa es papers ab que estàva embolicàda. *Desempapelar.*
Desempatàd, *da. p. p.* de desempatar. *Desempatado, da.*
Desempatar. *v. a.* Llèvar la igualdàt. *Desempatar.*
Desempedregàd, *da. p. p.* de desempedregar. *Desempedrado, da.*
Desempedregar. *v. a.* Llèvar lo empedregàd. *Desempedrar.*
Desempegàd, *da. p. p.* de desempegar. *Desempegado, da.*
Desempegar. *v. a.* Llèvar de una còsa sa pega ab que estàva empagàda. *Desempegar.*
Desempèñar. *v. a.* Trèurer á algú de lánce, empèño, dentes. *Desempeñar.*
Desempèño. *m.* Cumplimènt de la paràula donàda. = Pròva de un discurs, sermó. *Desempeño.*
Desempeñorar. *v. a.* Trèurer del poder de àltri la alàca, etc. qui estàva empeñoràda. *Desempeñar.*
Desempolvàd, *da. p. p.* de desempolvar. *Desempolvorado, da.*
Desempolvar. *v. a.* Llèvar sa pols. *Desempolvar.*
Desena. *f.* Agregàt de deu unidàts. *Decena.* = De rosàri. *Diez.*
Desencadenàd, *da. p. p.* de desencadenar. *Desencadenado, da.* = Rosàri, etc. *Desencadenado ò desensartado, da.*
Desencadenar. *v. a.* Llèvar sas cadenas ab que un estàva fermàd. *Desencadenar.* = Desenfilat rosàris, etc. *Desencadenar ò desensartar.*
Desencallàd, *da. p. p.* de desencallar. *Desatascado, da ò desatollado, da.* = Bàrco. *Desencallado, da.*
Desencallar. *v. a.* Trèurer càrro, bistia, etc. encallàds. = Als hòmos de dificultàts, dentes, etc. *Desatascar ò desatollar.* = A bàrcos encallàds. *Desencallar.*
Desencaminàd, *da. p. p.* de desencaminar. *Desencaminado, da.*
Desencaminar. *v. a.* Trèurer de canàl. = Apartar del hòn propòsit. *Desencaminar.*
Desencànt. *m.* El àcte de desencantar. *Desencanto.*
Desencantàd, *da. p. p.* de desencantar. *Desencantado, da.*
Desencantamènt. *m.* El àcte y effete de desencantar. *Desencantamiento.*
Desencantar. *v. a.* Llèvar lo encantamènt, sa bruxeria. *Desencantar.*
Desencaràd, *da. p. p.* de desencarar. *Desencaprichado, da.*
Desencarar. *v. a.* Llèvar el capritxo á algú. *Desencaprichar.*

Desencararse. *v. r.* *Desencapricharse.*

Desencaragolador. *m.* Eyna para desencaragolar.
Destornillador.

Desencaragolar. *v. a.* Rodar y trèurer grampòns.
Destornillar.

Desencaxonar. *v. a.* Buydar caxòns. *Desencajonar.*

Desenclavád, *da. p. p.* de desenclavar. *Desenclavado, da.*

Desenclavar. *v. a.* V. Desclavar. *Desenclavar.*

Desencoblád, *da. p. p.* de desencoblar. *Desatraillado, da.*

Desencoblar. *v. a.* Llèvar es coble. *Desatraillar.*

Desencolcar. *v. a.* Desempresionar. *Desimpresionar.*

Desencortinád, *da. p. p.* de desencortinar. *Descolgado, da.*

Desencortinar. *v. a.* Llèvar las cortinas, domàsso, etc. de iglesias, sálas, etc. *Descolgar iglesias, salas, etc.*

Desencreuar. *v. a.* Desfer la figura de creu. *Descruzar.*

Desencuadernád, *da. p. p.* de encuadernar. *Desencuadernado, da.*

Desencuadernar, y més usuál desencodernar. *Desencuadernar.*

Desendemoniád, *da. p. p.* de desendemoniar. *Desendemoniado, da.*

Desendemoniar. *v. a.* Trèurer es dimònis dels eudemoniáds. *Desendemoniar.*

Desendeutád, *da. p. p.* de desendeutar. *Desendeudado, da.*

Desendeutar. *v. a.* Pagar es deutes. *Desendeudar.*

Desendeutarse. *v. r.* Pagar 'es deutes. *Desendeudarse ò redondearse.*

Desendiablar. *v. a.* V. Desendemoniar. *Desendiablar.*

Desenfadád, *da. p. p.* de desenfadar. *Desenfadado, da.*

Desenfadar. *v. a.* Llèvar el enfádo. *Desenfadar.*

Desenfadarse. *v. r.* *Desenfadarse ò desatufarse.*

Desenfádo. *m.* Desahogo, desembarás, diversió.

Desenfado.

Desenfangar. *v. a.* Trèurer es fânc de safarètx, etc. *Desenfangar.* = Trèurer des fâng. *Desatascar ò desatollar.*

Desenfardar. *v. a.* Desfermar es fârdos. *Desenfardar ò desenfardelar.*

Desenfeyuád, *da. m. f.* El qui no té feyna que fer. *Desocupado, da.* = El qui no en vol fer. *Vago, ga.* = Estar desenfeyuád. *Estar de vagar.*

Desenfilád, *da. p. p.* de desenfilat. *Desenfilado,*

da. = Descolgado, *da.*

Desenfilat. *v. a.* Llèvar es fil de sa guya, de pèrlas, etc. *Desen hilar.* = Despenjar. *Descolgar.*

Desenfitád, *da. p. p.* de desenfitarse. *Desahitado, da.*

Desenfitarse. *v. r.* Curarse del enfit. *Desahitarse.*

Desenfornar. *v. a.* Trèurer es pâ, etc. des forn. *Desahornar ò sacar el horno.*

Desenfreid, *da. adj.* Descaráds, desvergoñíds. *Descarado, da ò desuella-cabras.*

Desenfreimént. *m.* Descáro, desvergoña. *Descoco.*

Desenfrenád, *da. adj.* Desordenád, dissolút. *Desenfrenado, da.*

Desenfrenarse. *v. r.* Entregarse á los vicijs. *Desenfrenarse.*

Desenfréno. *m.* Desarrénglo, dissolució. *Desenfreno.*

Desenfurid, *da. p. p.* de desenfurirse. *Desenfurecido, da.*

Desenfurirse. *v. r.* Déxar el furor, la ira, etc. *Desenfurecerse.*

Desengafatád, *da. p. p.* de desengafatar. *Desabrochado, da.*

Desengafatar. *v. a.* Trèurer es gafèts de sas gafetas. *Desabrochar.*

Desengafatarse. *v. r.* *Desabrocharse.*

Desenganád, *da. p. p.* de desengauar y desengañarse. *Desengañado, da.*

Desenganador, *ra. m. f.* El qui desengaña. *Desengañador, ra.*

Desengauar. *v. a.* Fer conèxer el engáfuy ò el error. *Desengañar.*

Desengauarse. *v. r.* Conèxer el engáfuy ò error. *Desengañarse.*

Desengáfuy. *m.* Conexemént del engáfuy ò error. *Desengaño.*

Desenganxád, *da. p. p.* de desenganxar. *Desenganchado, da.* = *Desenzarzado, da.*

Desenganxar. *v. a.* Desfer lo enganxád. *Desenganchar.* = Lo enganxád á bardissa, romeguer, etc. *Desenzarzar.*

Desengassar. *v. a.* La càssa. *Desapiolar.* = Es càns. *Desenredar.*

Desengatar. *v. a.* V. Desemborraxar. *Desemborrachar.*

Desengavatzarse. *v. r.* Dir quánt se sâb ò se té oïllád. *Desembuchar.*

Desenquimerar. *v. a.* Llèvar sa quiméra ò capritxo á un. *Desencaprichar.*

Desenquimerarse. *v. r.* *Desencapricharse.*

Desenredád, *da. p. p.* de desenredar. *Desenredado, da.*

Desenredar. *v. a.* Desfer el enredó. *Desenredar.*

Desenredarse. *v. r.* Surtir de dificultât ô empêño.
Desenredarse.

Desenredo. *m.* La acció de desenredar. *Desenredo.*

Desenretjolâd, *da. p. p.* de desenretjolar. *Desenladrillado, da.*

Desenretjolar. *v. a.* Llêvar lo enretjolâd. *Desenladrillar.*

Desenrodillâd, *da. p. p.* de desenrodillar. *Desarrollado, da.*

Desenrodillar. *v. a.* Desfer lo enrodillâd. *Desarrollar.*

Desensëllar. *v. a.* Llêvar sa sëlla. *Desensillar.* = Llêvar el ensëllement. *Desensillar ô desaparecer.* = No desensëllar: estar sêmpre borrâtso. *Estar siempre borracho.*

Desensistâd, *da. p. p.* de desensistar. *Desembanastado, da.*

Desensistar. *v. a.* Trêurer lo ensistâd. *Desembanastar.*

Desentênderse. *v. r.* Fingir no entênder. = No prêuder pârt en algúu assunto. *Desentenderse.*

Desenterrâd, *da. p. p.* de desenterrar. *Desenterrado, da.*

Desenterrador. *m.* El qui desentêrra. *Desenterrador.*

Desenterrar. *v. a.* Trêurer lo qui estâ enterrâd. *Desenterrar.* = Los môrts: murmurar de élls. *Desenterrar los muertos.* = Los ôssos: averiguar la calidât dels antepassâds. *Desenterrar los huesos.*

Desentês, *sa. p. p.* de desentênder. *Desentendido, da.* = Fer el desentês: fer côm qui nou entên. *Hacer el desentendido ô hacer la disimulada.*

Desentonaciô. *f.* Dissonância en lo tô. *Desentonacion ô desentono.*

Desentonâd, *da. p. p.* de desentonar. *Desentonado, da.*

Desentonar. *v. n.* Surtir del tô que competêix. = *v. a.* Humillar el orgüllo de un. *Desentonar.*

Desentorcillar. *v. a.* Llêvar lo entorcillâd. *Desentorcijar.*

Desentorpid, *da. p. p.* de desentorpir. *Desentorpecido, da.*

Desentorpir. *v. a.* Llêvar sa torpesa, peresa, vêssa que un té en estudiar, fer feyna. *Desentorpecer.*

Desentrañâd, *da. adj.* El qui no té piedât. *Impio, pia.*

Desentrañâd, *da. p. p.* de desentrañar. *Desentrañado, da.*

Desentrañar. *v. a.* Arrancar sas eutrâ fias. *Desentrañar.*

Desentrañarse per algú. *v. r.* Fer per éll tot lo possible. *Desentrañarse.*

Desentristid, *da. p. p.* de desentristir. *Desentristecido, da.*

Desentristir. *v. a.* Llêvar sa tristor á un. *Desentristecer.*

Desentronisâd, *da. p. p.* de desentronisar. *Desentronizado, da.*

Desentronisar. *v. a.* Destronar. = Privar á algú de la sêua autoridât. *Desentronizar.*

Desentumid, *da. p. p.* de desentumir. *Desentumido, da.*

Desentumir. *v. a.* Llêvar es tumor. *Desentumecer ô desentumir.*

Desentumirse. *v. r.* *Desentumecerse ô desentumirse.*

Desenvelar. *v. a.* Aplegar sas velas de bárco. *Recoger las velas.* = Llêvarlas del bárco. *Desenvelajar.* = Llêvarlas de sas vergas. *Desenvergar.* = Á molí. *Recoger las velas.*

Desenvelar. *v. a.* Llêvar sa envelâda á cârro, etc. *Desentoldar.*

Desenvitrocöllar. *v. a.* Aclarir assunto, dificultât. *Desentrañar.*

Desenvölt, *ta. adj.* Dolênts, deshonestos. = Atravids, espedits. *Desenvuelto, ta.*

Desenvoltura. *f.* Desvergoña. = Desapêgo, desembarâs. *Desenvoltura.*

Deserciô. *f.* El âcte y effêcte de desertar. *Desercion.* = Deserciô de apêllaciô: abandono de la apêllaciô. *Desercion de apelacion.*

Desêrt. *m.* Llôc despoblâd. *Desierto ô pdramo.* = Predicar en desêrt: parlar á qui no vól escoltar. *Predicar en desierto.*

Desêrt, *ta. adj.* Inhabitâd, inculto, despoblâd. *Desierto, ta.* = Donar per desêrta la apêllaciô: declarar haver já passâd es témps de apêllarse. *Dar por desierto la apelacion.*

Desertâd. *p. p.* de desertar. *Desertado.*

Desertar. *v. a.* Fugir el soldât de retgimênt ô del eczêrcit. = Déxar una soiedât ô llôc frecuentâds. = *cur.* Abandonar la apêllaciô. *Desertar.*

Desertor. *m.* El soldât qui desêrta. *Desertor.* = De retgimênt. *Desertor ô tornillero.* = Desertor inimig: el qui há déxâd una soiedât, concôrdia, y noy torna pus. *Desertor enemigo.*

Desesinussar. *v. a.* Llêvar el esmús. *Quitar la dentera.*

Desesperaciô. *f.* Pêrdua total de la esperânsa. = Râbia, furor. *Desesperacion.* = Es una desesperaciô: es una côsa insufrible. *Es una desesperacion.*

Desesperâd, *da. p. p.* de desesperar. *Desesperado, da.*

Desesperâusa. *f.* Desesperaciô. *Desesperacion, y ant. desesperanza.*

Desesperar. *v. a.* Pèrder sa esperànça ò ferla pèrder. *Desesperar.*
Desesperarse. *v. r.* Enrabiarse, impacientarse. = Atentar còntre sa sèua vida. *Desesperarse.*
Desestimació. *f.* Ménosprèci. *Desestimacion.*
Desestimád, *da. p. p.* de desestimar. *Desestimado, da.*
Desestimar. *v. a.* Despreciar. *Desestimar.*
Desestorád, *da. p. p.* de desestorar. *Desestorado, da.*
Desestorar. *v. a.* Llèvar sas estóras de quárto, sàla, e tc. *Desestorar.*
Desfallecer. *v. a.* Enflaquir, disminuir sas fòrsas. = *v. n.* Euflaquirse, pèrder sas fòrsas. *Desfallecer.*
Desfalleciment. *m.* Flaquesa, pèrdia de fòrsas, etc. *Desfallecimiento.*
Desfaniád, *da. p. p.* de desfamar. *Disfamado, da, ant. desfamado, da.*
Desfamar. *v. a.* Iufamar. *Disfamar, ant. desfamar.*
Desfavor. *m.* Ménosprèci. *Disfavor, y ant. desfavor.*
Desfavoríd, *da. p. p.* de desfavorir. *Desfavorecido, da.*
Desfavorir ò millor desfavorir. *v. a.* Déxar de afavorir. = No agrair los bènèficia. *Desfavorecer.*
Desfaxád, *da. p. p.* de desfaxar. *Desfajado, da.*
Desfaxar. *v. a.* Llèvar sas fàxas. *Desfajar.*
Desfer. *v. a.* Destruir lo fèt. = Destrossar una còsa. = Arruinar. = Desbaratar. = Licenciar sas trôpas. *Deshacer.* = Descusint. *Descoser.* = Lo embolicád. *Desenvolver.* = Lo enrodrillád. *Desarrollar.* = Lo engafatád. *Desabrochar.* = Sas cinglas. *Descinchar.* = Civèllas. *Deshebillar.* = Es llft. *Levantar la cama.* = La còllo, perey a. *Descompadrar.* = Barât ò barrina. *Destrocar.* = Nua ò bàga. *Correr el nudo, el lazo.* = Edificis. *Demoler ò derribar.* = Sa potranca á un: los propèctes. *Cortar el revesino.* = Màquinas, v. g. rèllòtges. *Desmontar.* = Sas vetas ò cordóns de sabàntas. *Desmajolar.*
Desferse. *v. r.* Destruirse, desaparèxer, desvanèxer. *Deshacerse.* = Es calsons, vetas, trobiguéras. *Desatascarse.* = De una còsa: donarla, alienarla. *Deshacerse de una cosa.* = Des trunfos: respòndrer ò donar satisfacció á las objecions. *Sacudirse las moscas ò no ser manco ni cojo.* = Desferse còm nna càlta: destruirse una còsa aviát, en pòc tèmps. *Deshacerse como la sal en el agua.* = Ab crits de argumènts, rahons, etc. *Acogerse a sagrado.*
Desfermád, *da. p. p.* de desfermar. *Desatado, da.*

Desfermar. *v. a.* Llèvar lo fermád. *Desatar.*
Desfermarse. *v. r.* *Desatarse.*
Desferrád, *da. p. p.* de desferrar. *Despegado, da.* = *Desherrado, da.* = *Departido, da.*
Desferrar. *v. a.* Llèvar ò separar lo aferrád. *Despegar.* = Sas bistias: llevarlos sas ferreduras. *Desherrar.* = Á los qui se baràyan y estáu aferráds. *Departir.*
Desfèt, *ta. p. p.* de desfer, se. *Deshecho, cha.*
Desfèta. *f.* Borrásca. *Borrasca, tormenta.* = De uy. *Ajo.*
Desficád, *da. p. p.* de desficar. *Desfijado, da ò deshinchado, da.*
Desficar. *v. a.* Arrancar ò llèvar lo qui estáva aficád. *Desfijar ò desinchar.*
Desfici. *m.* Indisposició de salut. *Desazon.*
Desficiós, *sa. adj.* Indispòst. *Desazonado, da.*
Desfignrád, *da. p. p.* de desfigurar. *Desfigurado, da.*
Desfigurar. *v. a.* Destruir la figura de una còsa. = Atèarla ò disminuirla. = Referirla alterántla. *Desfigurar.*
Desfigurarse. *v. r.* Mudarse gràvemènt la càre per algún accident ò passió. *Desfigurarse.*
Desfi adéro. *m.* Pàs estrèt. *Desfiladero.*
Desfilir. *v. a.* Marxar la trôpa eu cèrta formació, ò passar per un llòc estrèt. *Desfilir.* = Anarsèn. *Irse.*
Desfloració. *f.* El àcte y efècte de desflorar. *Desfloracion.*
Desfloráda. *p. p.* de desflorar. *Desflorada.*
Desflorar. *v. a.* Llèvar la flòr de la virginitat, corrompre una vèrge. *Desflorar.*
Desfogarse. *v. a.* Desahogarse. *Desahogarse.*
Desfrès. *m.* Tràge per no ser conegúd. *Disfraz.*
Desfressád, *da. p. p.* de desfressar. *Disfrazado, da.*
Desfressád, *da. m. f.* *Mds cara.*
Desfressar. *v. a.* Fingir, dissimular. *Disfrazar.*
Desfressarse. *v. r.* Usar de algún artífici ò tràge per no ser conegúds. *Disfrazarse.*
Desfuyád, *da. p. p.* de desfuyar. *Deshojado, da.*
Desfuyar. *v. a.* Llèvar sas fuyas. *Deshojar.*
Desgàna. *f.* Fàlta de gàna, inapatència. *Desgana.*
Desganád, *da. p. p.* de desganar. *Desganado, da.*
Desganar. *v. a.* Llèvar sas gànas de menjar ò de fèr alguna còsa. *Desganar.*
Desganarse. *v. r.* Pèrder sas gànas. *Desganarse.*
Desgàrro. *m.* Desgràcia. *Azar.* = Impudència. *Desgarro.*
Desgavèllád, *da. adj.* Càps fotúda. *Descabellaado, da.*
Desgorníd, *da. p. p.* de desgornir. *Desguarnerido, da.*
Desgornir. *v. a.* Llèvar sas guarnicions ò els ador-

nos. *Desguarnecer*.
Desgràcia. *f.* Cònatémps, desdítza. *Desgracia*. = Impensàla. *Azar*.
Desgraciàd, *da*. *p. p.* de desgraciar. = *adj.* Infèlts, desafortunàd. *Desgraciado, da*. = En el jòc. *Desgraciado* ò *argel*.
Desgraciàdamént. *adv.* Ab desgràcia. *Desgraciadamente*.
Desgraciar. *v. a.* Målograr. *Desgraciar*.
Desgraciarse. *v. r.* Desavenirse. = Målograrse una còsa. *Desgraciarse*.
Desgranàd, *da*. *p. p.* de desgranar. *Desgranado, da*.
Desgranar. *v. a.* Trèurer es grà de espiga. *Desgranar*.
Desgranarse. *v. r.* Botir es gràns de sa espiga. = Espeñarse es grà de àrma de lòc. *Desgranarse*.
Deshabitàd, *da*. *p. p.* de deshabitar. = *adj.* No habitàd. *Deshabitado, da*.
Deshabitar. *v. a.* Déxar la habitació de un réyne, càsa, etc. *Deshabitar*.
Deshabituació. *f.* El àcte y efècte de deshabituat. *Deshabitucion*.
Deshabituàd, *da*. *p. p.* de deshabituat. *Deshabituado, da*.
Deshabituat. *v. a.* Fer pèrder el hàbit ò costúm. *Deshabituat*.
Deshabituarse. *v. r.* Pèrder el hàbit ò costúm. *Deshabituarse*.
Desheredació. *f.* El àcte y efècte de desheredar. *Desheredacion*.
Desheredàd, *da*. *p. p.* de desheredar. *Desheredado, da*.
Desheredar. *v. a.* Escluir de la herència ò hereuàtge. *Desheredar*.
Deshonest, *ta*. *adj.* Laciu, lucuriós, torpe. *Deshonesto, ta*.
Deshonestàment. *adv.* Torpement. *Deshonestamente*.
Deshonestidàt. *f.* Impuresa, torpesa en paràulas y accions. *Deshonestidad*.
Deshonestíssim, *ma*. *sup.* *Deshonestísimo, ma*.
Deshonestíssimamént. *adv.* *sup.* *Deshonestísimamente*.
Deshonor. *m.* Pèrdua de la honra y estimació. *Deshonor*.
Deshonra. *f.* Descrèdit en la fàma y estimació. = Pèrdua de la opinió y bòn concèpte. *Deshonra*. = Tenir per deshonra alguna còsa: tenirla per indecènt. *Tenerla d deshonra*.
Deshonràd, *da*. *p. p.* de deshonrar. *Deshonrado, da*.
Deshonràdamént. *adv.* Ab deshonra. *Deshonradamente*.

Deshonrador, *ra*. *m. f.* El qui deshonra. *Deshonrador, ra*. = El qui murmura de àltri posantlos en màla fàma. = El qui es la deshonra de los séqs. *Deshonrabuenos*.
Deshonrar. *v. a.* Llèvar la honra, infamar. *Deshonrar*.
Deshonrós, *sa*. *adj.* Infàme ò infamiós. *Deshonroso, sa*.
Deshòra. *f.* Hòra irregular, fòre témps. *Deshora*. = À deshora: fòre témps, còntre llèy ò costúm. *A deshora*. = Venir à deshòra: à témps irregular. *Venir d deshora*.
Desiàre. *adv.* *A ratos* ò *d veces*.
Desideràble. *adj.* V. Desitjàble. *Desiderable*.
Designació. *f.* El àcte y efècte de designar. *Designacion*.
Designàd, *da*. *p. p.* de designar. *Designado, da*.
Designar. *v. a.* Destinar, señalar para cèrt fi. *Designar*.
Designatíu, *va*. *adj.* Lo qui designa *Designativo, va*.
Designi. *m.* Intént, mira, pensament. *Designio*.
Desiguàl. *adj.* Lo no igual. = Inconstànt, vário. = Inferior. *Desigual*.
Desigualar. *v. a.* Fer una còsa desigual á àltra. *Desigualar*.
Desigualdàt. *f.* Escés, defècte de una còsa respecte de àltra. = Inconstància, variedàt. = Inferioridàt, diferència. *Desigualdad*.
Desiguàlmént. *adv.* Ab desigualdàt. *Desigualmente*.
Desimpressionàd, *da*. *p. p.* de desimpressionar. *Desimpresionado, da*.
Desimpressionar. *v. a.* Desenganar, trèurer del error. *Desimpresionar*.
Desimpressionarse. *v. r.* Sortir del engàny ò error. *Desimpresionarse*.
Desinclinat. *v. a.* Llèvar la inclinació. *Desinclinat*.
Desinència. *f.* El módo de acabar una clàusula. *Desinencia*.
Desinficionàd, *da*. *p. p.* de desinficionar. *Desinficionado, da*.
Desinficionar. *v. a.* Llèvar la infecció, el contàtge, la pèste de algún lòc. *Desinficionar*.
Desinflàd, *da*. *p. p.* de desinflar. *Desinchado, da* ò *desinflado, da*.
Desinflamàd, *da*. *p. p.* de desinflamar. *Desinflamado, da*.
Desinflamar. *v. a.* Llèvar la inflamació. *Desinflamar*.
Desinflar. *v. a.* Llèvar el infló. *Desinchar* ò *desinflar*.
Desinflarse. *v. r.* *Desincharse* ò *desinflarse*.
Desinterés. *m.* Desapègo de las còsas. *Desinteres*.

Desinteressad, da. *adj.* El qui no té interés. *Desinteresado*, da.
Desinteresadamént. *adv.* Sens interés. *Desinteresadamente*.
Desistència. *f.* La acció de desistir. *Desistencia*.
Desistid, da. *p. p.* de desistir. *Desistido*, da.
Desistir. *v. a.* Apartarse de alguna empresa, intén, dret. *Desistir*.
Desitjable. *adj.* Lo qui es digne de ser desitjad. *Desecable*.
Desitjad, da. *p. p.* de desitjar. *Deseado*, da.
Desitjar. *v. a.* Apetir alguna còsa. *Desear*.
Desitjós, sa. *adj.* El qui desitja. *Deseoso*, sa.
Desitx. *m.* Gàuas de alguna còsa. *Deseo*. = El que sòl tenir la qui està en ciuta. *Antojo*. = Gròs de fer alguna còsa. *Rabanillo*. = Gròs de tornar á la sèua pàtria. *Nostalgia*.
Desjuntad, da. *p. p.* de desjuntar. *Desunido*, da, y *ant.* *desjuntado*, da.
Desjuntar. *v. a.* Desunir lo qui està juntad. *Desunir*, *separar*, y *ant.* *desjuntar*.
Desjunid, da. *p. p.* de desjunir. *Desuncido*, da.
Desjunir. *v. a.* L'évar el bistiar del jou. *Desuncir*, y *ant.* *desunir*.
Desleal. *adj.* El qui falta á la fidelidat. *Desleal*.
Deslealtat. *f.* Falta de fidelidat. *Deslealtad*.
Desliri. *m.* Trastorn, destemplansa de la imaginació causad per malaltia. = Despropòsit, desbarat. *Delirio*.
Deslirant. *p. a.* de deslirar. El qui deslira. *Delirante*.
Deslirar. *v. n.* Estar ó caurer en desliri. = Fer desbarats. *Delirar*.
Deslis. *m.* Cayguda en falta. = Llenegada. *Desliz*.
Deslustrad, da. *p. p.* de deslustrar. *Deslustrado*, da.
Deslustrador, ra. *m. f.* El qui deslustra. *Deslustrador*, ra.
Deslustrar. *v. a.* Llévar es lustre. = Desacreditar. *Deslustrar*.
Deslustre. *m.* Descrèdit. *Deslustre*.
Deslustrós, sa. *adj.* Fêyo, indecorós. *Deslustroso*, sa.
Desllémad, da. *p. p.* de desllémar. *Deslendra*, da.
Desllémar. *v. a.* Llévar sas llémas. *Deslendar*.
Desllenguad, da. *adj.* Málparlants. *Deslenguado*, da.
Desllepissar. *v. a.* Separar. *Desasir*.
Deslligad, da. *p. p.* de deslligar. *Desligado*, da.
Deslligar. *v. a.* Desfer ó desfermar lo lligad. *Desligar*.
Deslliurad, da. *p. p.* de deslliurar. *Librado*, da.
Deslliurar. *v. a. ant.* Alliberar. *Librar*.

Deslluïd, da. *p. p.* de deslluïr. *Deslucido*, da.
Deslluïr. *v. a.* Llévar el esplendor. = Descreditar. *Deslucir*.
Deslluïrse. *v. r.* Pèrder es crèdit. *Deslucirse*.
Desmamad, da. *p. p.* de desmamar. *Desmamado*, da ó *destetado*, da. = *Desahijado*, da. = *Descabritado*, da. = *Desbecerrado*, da.
Desmamada. *f.* El agregat de animals desmamads. *Destete* ó *desteto*.
Desmamador. *m.* El llòc ahont tancan los animals desmamads. *Desteto*.
Desmamar. *v. a.* En general déxar de donar mamar. *Desmamar* ó *destetar*. = Cabrits. *Idem* ó *descabritar*. = Vadell. *Idem* ó *desbecerrar*.
Desmanad, da. *p. p.* de desmanar. *Desmandado*, da.
Desmanamént. *m.* Còntraorde. *Desmandamiento*.
Desmanar. *v. a.* Revocar lo manad. *Desmandar*.
Desmancebar. *v. a.* Separar dos amancebads. *Desmancebar*.
Desmaudar. *v. a. V.* Desmanar. *Desmandar*.
Desmaudarse. *v. r.* Anar fòre de rétgla, apartarse de lo just. = Parlar málament. *Desmandarse*.
Desmantelad, da. *p. p.* de desmantelar. *Desmantelado*, da.
Desmantelar. *v. a.* Desarbolar. *Desmantelar*.
Desmaña. *f.* Falta de habilitat. *Desmaña*.
Desmañotad, da. *adj.* Fálto de habilitat. *Desmañado*, da.
Desmaridar. *v. a. ant.* Descasar. *Desmaridar*.
Desmasia. *f.* Escés. = Delicte. *Demasia*.
Desmasiad, da. *adj.* Escessiu, sobrad. *Demasiado*, da.
Desmasiadamént. *adv.* Ab desmasia. *Demasiadamente*.
Desmây. *m.* Pèrdna de los sentits ó privació de ells. *Desmayo*. = Àbre. *Desmayo*.
Desmayad, da. *p. p.* de desmayar y desmayarse. *Desmayado*, da.
Desmayadamént. *adv.* Ab desmây. *Desmayadamente*.
Desmayar. *v. a.* Causar desmây. = Acobardarse, pèrder el ànimo, la esperansa. *Desmayar*.
Desmayarse. *v. r.* Càurer en desmây, pèrder ó privarse dels sentits. *Desmayarse*.
Desmayèt. *m.* Desmây petit. *Desmayuelo*.
Desmelancolisad, da. *p. p.* de desmelancolisar. *Desmelancolizado*, da.
Desmalancolisar. *v. a.* Llévar sa melancolia. *Desmelancolizar*.
Desmembració. *f.* Separació de una còsa de àltra. *Desmembracion*.
Desmembrad, da. *p. p.* de desmembrar. *Desmembrado*, da.

Desmembrament. *m.* Desmembració. *Desmembramiento.*
Desmembrar. *v. a.* Arrancar es membres.—Separar, dividir una còsa de àltra. *Desmembrar.*
Desmenjàd, *da. p. p.* de desmenjarse.—*adj.* El qui té inapatència. *Desganado, da.* — Fer el desmenjàd en talént. Refuar lo que se desitja. *Hacerse de penas.*
Desmenjamént. *m.* Inapatència, desgana. *Desgana.*
Desmenjarse. *v. r.* Pèrder sas gáuas de menjar. *Desganarse.*
Desmentid, *da. p. p.* de desmentir. *Desmentido, da.*
Desmentidor, *ra. m. f.* El qui desment. *Desmentidor, ra.*
Desmentir. *v. a.* Dir á algú que há mentid, fer vèurer que una còsa vo es vera, que no ha dit vèr. — Fingir, dissimular. — Fer còsas indignas del séu estât. *Desmentir.*
Desmenussàble. *adj.* Lo qui fàcilment se pòt esmenussar. *Desmenussable.*
Desmenussád, *da. p. p.* de desmenussar. *Desmenussado, da.*
Desmenussador, *ra. m. f.* El qui desmenussa. *Desmenussador, ra.*
Desmenussar. *v. a.* Fer micas de una còsa.—Examinarla moltíssim. *Desmenusar.*
Desmerescúd, *da. p. p.* de desmerèxer. *Desmerescido, da.*
Desmerexedor, *ra. m. f.* Indignes de una còsa, los qui desmerexen. *Desmerecedor, ra.*
Desmerèxer. *v. a.* Ferse indigne de prèmi, favor, etc. *Desmerecer.*
Desmesura. *f.* Escés, fálta de mesura, de proporció. *Desmesura.*
Desmesurád, *da. p. p.* de desmesurar.—*adj.* Enorme, fòre de mesura. *Desmesurado, da.*
Desmesuradament. *adv.* Escessivament. — Imprudentment. *Desmesuradamente.*
Desmesurar. *v. a.* Desarretglar, desordenar. *Desmesurar.*
Desmesurarse. *v. a.* Obrar, parlar ab insolència. *Desmesurarse.*
Desmoralisació. *f.* La acció de desmoralisar. *Desmoralizacion.*
Desmoralisád, *da. p. p.* de desmoralisar. *Desmoralizado, da.*
Desmoralisar. *v. a.* Corrómpre los costúms, fer immoral. *Desmoralizar.*
Desmoronád, *da. p. p.* de desmoronar y desmoronarse. *Desmoronado, da.*
Desmoronar. *v. a.* Desfer á pòc á pòc edificis. *Desmoronar.*
Desmoronarse. *v. r.* Càurer á pòc á pòc edificis. *Desmoronarse.*

Desmunta. *f.* La acció de desmuntar. *Desmunte.* — *Rebaja.*
Desmuntar. *v. a.* Trèurer la artilleria de sas curéñas.—Rebaxar una partida de àltra. *Desmontar.* — *Rebajar.*
Desnaturalisació. *f.* Privació de los drets de ciutadà. — Espatriació, destèrro. *Desnaturalizacion.*
Desnaturalisád, *da. p. p.* de desnaturalisar. *Desnaturalizado, da.*
Desnaturalizar. *v. a.* Privar de los drets de ciutadà.—Espatriar, desterrar. *Desnaturalizar.*
Desnaturalisarse. *v. r.* Espatriarse, déxar sa pàtria. *Desnaturalizarse.*
Desnossád, *da. p. p.* de desnossar. *Desosado, da.*
Desnossar. *v. a.* Llèvar sas càrns dels òssos ò els òssos de sa càrn. *Desosar.*
Desnuád, *da. p. p.* de desnuar. *Desanudado, da.*
Desnuar. *v. a.* Desfer nuus. *Desanudar.*
Desnuds. *f.* Fálta de vestits, estât del qui està despuýád. *Desnudez.*
Desnú, *núa. adj.* El qui està despuýád. *Desnudo, da.* — Relació desnúa: simple, sense art ni adornos. *Relacion desnuda.*
Desobediència. *f.* Fálta de obediència. *Desobediencia.*
Desobediént. *adj.* El qui no obeeix. *Desobediente.*
Desobeíd, *da. p. p.* de desobeir. *Desobedecido, da.*
Desobeir. *v. a.* No fer lo que se màna. *Desobedecer.*
Desobligació. *f. ant.* *Desobligacion.*
Desobligád, *da. p. p.* de desobligar. *Desobligado, da.*
Desobligar. *v. a.* Àlberar de la obligació. *Desobligar.*
Desocupació. *f.* Fálta de ocupació. *Desocupacion.*
Desocupád, *da. p. p.* de desocupar. — *adj.* El qui no fà res. *Desocupado, da.* — Á las hòras desocupadas. *adv.* *À las horas desocupadas.*
Desocupar. *v. a.* Desembarassar llòc, càsa, cadira, etc. *Desocupar.*
Desocuparse. *v. r.* Déxar la ocupació. *Desocuparse.*
Desolació. *f.* Destrucció.—Afflicció, péna. *Desolacion.*
Desolád, *da. p. p.* de desolar.—*adj.* Affligid, insolàble.—Arruinád, despoblád. *Desolado, da.*
Desolar. *v. a.* Arruinar, destruir. *Desolar.*
Desopilació. *f.* La acció de desopilar. *Desopilacion.*
Desopilád, *da. p. p.* de desopilar. *Desopilado, da.*
Desopilar. *v. a.* Llèvar sa opilació, la obstrucció. *Desopilar.*
Desopilatú, *va. adj.* Lo qui es hò para desopilar. *Desopilativo, va.*

Desoprimí, da. *p. p.* de de desoprimir. *Desoprimido*, da.
Desoprimir. *v. a.* Llévar la opressió. *Desoprimir*.
Desorde. *m.* Confusió, desconcèrt. = Escés, desmasia. *Desórden*.
Desordenació. *f.* El ácte y efecte de desordenar. *Desordenacion*.
Desordenad, da. *p. p.* de desordenar. *Desordenado*, da.
Desordeuadament. *adv.* Ab desorde. *Desordenadamente*.
Desordenar. *v. a.* Perturbar, desarretglar. *Desordenar*.
Desordenarse. *v. r.* Escedir-se, pèrder el orde. *Desordenarse*.
Desorganisació. *f.* El ácte y efecte desorganisar. *Desorganizacion*.
Desorganisad, da. *p. p.* de desorganisar. *Desorganizado*, da.
Desorganisar. *v. a.* Descompòndrer. *Desorganizar*.
Desorganisarse. *v. r.* Descompòndrerse. *Desorganizarse*.
Desouad, da. *p. p.* de desonar. *Desovado*, da. = *Descomido*, da. = *Desembarcado*, da.
Desonar. *v. a.* Posar ets óus es péxos. *Desovar*. = *Cagar*. *Descomer*. = Parir la dóna ò desembarcar alguna còsa de amagad. *Desembarcar*.
Despàcio. *adv.* Á pòc á pòc. *Despacio*.
Desparad, da. *p. p.* de desparar. *Disparado*, da.
Desparador, ra. *m. f.* El qui despàra. *Disparador*, ra.
Desparador. *m.* La péssa de arma de fòc qui atura el que élla se despar tota sòla. *Disparador*.
Desparamént. *m.* La acció y efecte de desparar. *Disparo*.
Desparar. *v. a.* Fer que las armas de fòc tiren. = Dir desbaràts, pèstes, ràyos, etc. *Disparar*. = Fer pets. *Ventosear*.
Despararse. *v. n.* Escopeta, rèllòtge, etc. *Dispararse*.
Despartíd, da. *p. p.* de despartir. *Despartido*, da.
Despartidor, ra. *m. f.* El qui despartèix. *Despartidor*, ra.
Despartir. *v. a.* Separar. *Despartir*. = El qui despartèix surt'el més escalabràd. *El que desparte lleva la peor parte*.
Despassad, da. *p. p.* de despassar. *Despasado*, da.
Despassar. *v. a.* Llévar, *v. g.* sa veta de sa colga. *Despasar*.
Despatxad, da. *p. p.* de despatxar. *Despachado*, da.
Despatxador, ra. *m. f.* El qui despátxa prést y aviàt. *Despachador*, ra.
Despatxar. *v. a.* Abreviar, despedir, determinar, enviar, matar, vèndrer. *Despachar*.

Despátxo. *m.* Espèdiènt. = Péssa abònt se despátxa. *Despacho*.
Despátxo. *m.* Cèrt enciàm. *Gaspacho*.
Despátxos. *m. pl.* Cèdula, títol de empleyo ò negòci. *Despachos*.
Despécad, da. *p. p.* de despécar. *Despejado*, da.
Despécar. *v. a.* Desembarassar. *Despejar*.
Despécar-se. *v. n.* Aclarir-se el cèl, el dia, etc. *Despejarse*.
Despéco. *m.* Gràcia, vivacidat, etc. *Despejo*.
Despedassad, da. *p. p.* de despedassar. *Despedado*, da.
Despedassador, ra. *m. f.* El qui despedàssa. *Despedazador*, ra.
Despedassar. *v. a.* Fer pedàsso, tròssos, espeñar, máltractar alguna còsa. *Despedazar*.
Despedid, da. *p. p.* de despedir. *Despedido*, da.
Despedida. *f.* La acció de despedir-se. = Adiós. *Despedida*.
Despedir. *v. a.* Apartar de sí. = Engegar. = Escampar olor, llum, etc. *Despedir*.
Despedir-se. *v. r.* Dir adiós. *Despedirse*.
Despénad, da. *p. p.* de despénar. *Despenado*, da.
Despénadora. *f.* Dóna qui en àltre témps posàva es colzo demunt un moribundo, y el matàva para alliberarlo de las agouias. *Despenadora*.
Despénar. *v. a.* Trèurer de péna. *Despenar*.
Despenjad, da. *p. p.* de despenjar. *Descolgado*, da.
Despenjador. *m.* Garròt ab dos forcòns á un càp para penjar ò despenjar alguna còsa. *Colgadero ò horquilla*.
Despenjar. *v. a.* Abaxar lo penjad. *Descolgar*.
Despeniadero. *m.* Precipici. *Despenadero*.
Despèrdici. *m.* Destrucció. = Ressiduo de lo que no se aprofita. *Desperdicio*.
Despèrdiciad, da. *p. p.* de despèrdiciar. *Desperdiciado*, da.
Despèrdiciador, ra. *m. f.* El qui tuda ò no aprofita sas còsas. *Desperdiciador*, ra.
Despèrdiciar. *v. a.* Tudar ò no aprofitar sas còsas. *Desperdiciar*.
Despért, ta. *p. p.* de despertar y despertarse. = *adj.* Astút, advertíd, viu, etc. *Despierto*, ta.
Despertador, ra. *m. f.* El qui se cuyda de despertar á àltre. *Despertador*, ra.
Despertador. *m.* Lo qui desvella ò dona molt de cuydado. = La màquina de rèllòtge qui despèrta. *Despertador*.
Despertar. *v. a.* Llévar el sò al qui dòrm. *Despertar*. = Sas aréñas qui dòrmèn : mōurer al qui cälla ò está quiét. *Despertar al que duerme*.
Despertarse. *v. n.* Cessar de dormir: tornar més advertíd. *Despertar ò despertarse*.

Despesa. *f.* Gasto. *Espensa*, y *ant.* *despesa*. = *Estar á despesa.* *Estar á pupilo.*
Despic. *m.* Satisfacció, venjança de injuria. *Despique.*
Despicad, *da. p. p.* de despicarse. *Despicado, da.*
Despicarse. *v. r.* Venjar-se de una injuria. *Despicarse y despicar.*
Desplát. *m.* Separació de la pláta dels áltres metalls. *Desplate.*
Desplatad, *da. p. p.* de desplatar. *Desplatado, da.*
Desplatar. *v. a.* Separar sa pláta dels áltres metalls. *Desplatar*
Desplég. *m.* *Desplegada*, y *ant.* *desplego.*
Desplegád, *da. p. p.* de desplegar. *Desplegado, da.*
Desplegar. *v. a.* Esténdrer lo aplegád. *Desplegar.* = *Es tórcabocas.* *Desdoblar la servilleta.*
Desplegarse. *v. r.* Badarse sas flôrs. *Desplegarse.*
Desplóm. *m.* Apartament de línea perpendicular en edifici. *Desplomo.*
Desplomád, *da. p. p.* de desplomar. *Desplomado, da.*
Desplomar. *v. a.* Apartar de edifici la líneya perpendicular. *Desplomar.*
Desplomarse. *v. r.* Fer pánxa una parèt. *Desplomarse.*
Despoblació. *f.* Fálta de població. *Despoblacion.*
Despoblád, *da. p. p.* de despoblar. *adj.* Desèrt, inhabitàd. *Despoblado, da.*
Despoblar. *v. a.* Reduir á desèrt la població. = *Llévar ets ábres de un terréno.* *Despobar.*
Despoblarse. *v. r.* Quédar un llóc sense vesíns. = *Surtir de éll molta de gént para devertirse ó vèurer alguna funció ó festa.* *Despoblarse.*
Despoblát. *m.* Desèrt. *Despoblado ó páramo.*
Despoderaménts. *m. pl.* Cursos de vèntre. *Desbarate de vientre ó pujos.*
Desposád, *da. p. p.* de desposar ó desposarse. *Desposado, da.*
Desposar. *v. a.* Casar. *Desposar.*
Desposarse. *v. r.* Casarse. *Desposarse.*
Desposôris. *m. pl.* Casament. *Desposorios.*
Desposeíd, *da. p. p.* de desposeir. *Desposeído, da.*
Desposeidor, *ra. m. f.* El qui desposeeix. *Desposeidor, ra.*
Desposeimént. *m.* El ácte y efecte de desposeir. *Desposeimiento.*
Desposeir. *v. a.* Privar de lo que se poseeix. *Desposeer.*
Desposeirse. *v. r.* Privarse de lo que se poseeix. *Desposeerse.*
Déspot. *m.* Señor absolut: el qui obra sólament segóns sa séua pròpia voluntát sense mirament á lléys. = *Títol de cèrts príncipes.* *Déspot'a.*

Despòtic, *ca. adj.* Absolut, arbitràri, independent. *Despótico, ca.*
Despòticament. *adv.* Ab despotisme. *Despòticamente.*
Despotisme. *m.* Poder absolut, arbitràri, illimitad. *Despotismo.*
Desprèci. *m.* Desestimació, irrisió, bèfa. *Desprecio.*
Despreciàble. *adj.* Lo qui es digne de desprèci. *Despreciable.*
Despreciád, *da. p. p.* de despreciar. *Despreciado, da.*
Despreciador, *ra. m. f.* El qui desprecia. *Despreciador, ra.*
Despreciar. *v. a.* No fer cás. = *Desacreditar.* = *Refuar alguna còsa ab desprèci.* *Despreciar.*
Despreciarse. *v. r.* Desacreditarse. *Desacreditarse.*
Desprènderse. *v. r.* Càurer alguna còsa ab rapides. = *Desapropiarse, desferse, desistir.* *Desprenderse.*
Despréocupád, *da. p. p.* de despréocupar. *Despreocupado, da.*
Despréocupar. *v. a.* Desempresionar. *Despreocupar.*
Després, *sa. p. p.* de desprènderse. *Desprendido, da.*
Després. *adv.* *Despues.*
Desprevenció. *f.* Fálta de prevenció, de preparatús. *Desprevencion.*
Desprevengúd, *da. adj.* Fálta de prevenció de sas còsas necessáris. *Desprevenido, da.* = *Trobar desprevengúd.* *Coger desprevenido.*
Desproporció. *f.* Fálta de proporció. *Desproporcion.*
Desproporcionád, *da. p. p.* de desproporcionar. *Desproporcionado, da.*
Desproporcionádamént. *adv.* Sense proporció. *Desproporcionadamente.*
Desproporcionar. *v. a.* Llévar sas proporcions. *Desproporcionar.*
Despropòsit. *m.* Impertinència, tontería, desberatáda. *Despropósito.*
Desproveíd, *da. p. p.* de desproveir. *Desprovido, da ó desprovisto, ta.*
Desproveir. *v. a.* Llévar sas provisions. *Desproveer.*
Después. *adv.* *Despues.*
Despuis. *adv.* *Después.* *Despues.*
Despülla, *llás, llár, etc.* *V.* *Despuya.* *etc.*
Despuya. *f.* Lo que quèda de un bènèficiát, canonge, bisbe, el heruátge. *Despojo.*
Despuyád, *da. p. p.* de despuyar. *Despojado, da.*
Despuyador, *ra. m. f.* El qui despuya. *Despojador ra.*

Despuyar. *v. a.* Llévar sa rôba, el vestít, robar.
Despojar. = Gofiar tots es dôbbés á un jugánt.
Carmenar.
Despuysair. *adv.* Antes de air. *Anteayer.*
Desquitád, *da. p. p.* de desquitar ô desquitarse.
Desquitado, da ô desquito, ta.
Desquitar. *v. a.* Recobrar lo perdú. *Desquitar.*
Desquitarse. *v. r.* Recobrar lo perdú. = Tornar
 goñar lo que se havia perdú en el jôc. = Ven-
 jarse. *Desquitarse ô desquitar. v. n.*
Desretglád, *da. p. p.* de desretglar. *Desareglado,*
da. = *adj.* El qui té mála conducta. *Id.*
Desarréglamént. *m.* Fálta de rétgla, mála conduc-
 ta. *Desarreglo.*
Desretglar. *v. a. V.* Desarretglar. *Desreglar.*
Desretglarse. *v. r. V.* Desarretglarse. *Desreglarse.*
Desrelád, *da. p. p.* de desrelar. *Desbastillado, da.*
Desrelar. *v. a.* Tayar sas rêis. *Desbastillar.*
Desruád, *da. p. p.* de desruar. *Desarrugado, da.*
Desruar. *v. a.* Llévar sas ruas. *Desarrugar.*
Dessá. *adv.* Allá dallá. *De la parte de allá.* = En
 aquesta párt. *De la parte de acd.*
Dessalád, *da. p. p.* de dessalar. *Desalado, da.*
Dessalar. *v. a.* Llévar sa sál de lo salád. *De-
 salar.*
Dessangrád, *da. p. p.* de dessangrar. = *adj.* El qui
 há perdú molta sâng á câusa de una ferida,
 câmbas de sâng, etc. *Desangrado, da.*
Dessangrar. *v. a.* Trêurer ab escés la sâng. *De-
 sangrar.*
Dessemlâusa. *f.* Diferência, diversidát. *Deseme-
 janza.*
Dessemlânt. *adj.* Diferént, divêrs. *Desemejante.*
Dessemlar. *v. n.* No semblarse. *Desemejar.*
Desseparád, *da. p. p.* de desseparar. *Separado, da.*
Desseparar. *v. a.* Desunir, dividir. *Separar.*
Dessepararse. *v. r.* Desunirse, apartarse, rómprer
 la amistát. *Separarse.* = *v. n.* Cáurer una còsa.
Desprenderse.
Déssêt. Nombre. *Diez y siete.*
Dessidia. *f.* Peresa. *Desidia.*
Dessinglád, *da. p. p.* de dessinglar. *Descincha-
 do, da.*
Dessinglar. *v. a.* Desfer sas singlas. *Descinchar.*
Dessuád, *da. p. p.* de dessuar. *Desudado, da.*
Dessuar. *v. a.* Llévar, fer espassar sa suor. *De-
 sudar.*
Dessustanciád, *da. p. p.* de dessustanciar. *Desus-
 tanciado, da.*
Dessustanciar. *v. a.* Llévar sa sustância, la fôrça

de una còsa. *Desustanciar.*
Dessustanciar. *v. r.* Enflaquirse. *Desustanciar.*
Dessustád, *da. p. p.* de dessustar. *Desustancia-
 do, da.*
Dessustar. *v. a. V.* Dessustapciar. *Desustanciar.*
Dessustarse. *v. r.* Emagrirse. *Desustanciar.*
Destacád, *da. p. p.* de destacar. *Destacado, da.*
Destacamént. *m.* Partida de soldáts separáds del
 retgimént. *Destacamiento.*
Destacar. *v. a.* Enviar partida de soldáts á algún
 llóc. *Destacar.*
Destapád, *da. p. p.* de destapar. *Destapado, da.*
 = *A la destapáda. A la descubierta.*
Destapar. *v. a.* Llévar lo qui tâpa. *Destapar.*
Destaparse. *v. r.* Destaparse. = Engáñy, trahició,
 etc. *Descubrirse el pastel.*
Déste, *ta.* Abreviació de *de y éste, ésta. Deste, ta.*
Destemplâusa. *f.* Desigualdát de témps. = Escés en
 los afêctes. = Alteració en el pols. = Fálta de
 moderació en las acciôns ô en las parâulas. *Des-
 templanza.*
Desterrád, *da. p. p.* de desterrar. *Desterrado,*
da. = *Á isla. Deportado, da.*
Desterrar. *v. a.* Espatriar. *Desterrar.* = *Á alguna
 isla. Deportar.*
Desterrarse. *v. r.* Retirarse á, ô de algún llóc. *Des-
 terrarse.*
Destêrro. *m.* Espatriació. *Destierro.*
Destexíd, *da. p. p.* de destexir. *Destegido, da.*
Destexir. *v. a.* Desfer lo texíd. *Desteger.*
Destexirse per algú. *v. r.* Fer tot lo possible para
 éll. *Desentrañarse por alguno.*
Destillació. *f.* El ácte y efêcte de destillar. *Desti-
 lacion.*
Destillád, *da. p. p.* de destillar. *Destilado, da.*
Destillador, *ra. m. f.* El qui destilla. *Destila-
 dor, ra.*
Destillador. *m.* Morter de pédra para destillar.
Destilador.
Destillar. *v. a.* Alambinar. = *v. n.* Cáurer á pôc
 á pôc ô á gota gota el líquido. *Destilar.*
Destillatôri. *m.* Péssa ahónt se destilla. *Destilato-
 rio.*
Destinació. *f.* El ácte y efêcte de destinar. *Desti-
 nacion.*
Destinád, *da. p. p.* de destinar. *Destinado, da.*
Destinar. *v. a.* Aplicar á cêrt fi. *Destinar.*
Destino. *m.* Providência divina, y segóns los rú-
 tics, fatalidát, estrêlla. = Assignació de una cò-
 sa á cêrt fi. *Destino.*
Destitució. *f.* La ació de destituir. *Destitucion.*
Destituid, *da. p. p.* de destituir. *Destituido, da.*
Destituir. *v. a.* Privar, desposseir. *Destituir.*
Destiu, *adv.* En el estiu. *En verano ô en estio.*

Destorb. *m.* Embaràs, impediment, obstacle. *Estorbo*, y ant. *destorbo*.
Destorbád, *da. p. p.* de destorbar. *Estorbado*, *da.* = *Ociado*, *da.*
Destorbador, *ra. m. f.* El qui destorba. *Estorbador*, *ra.*
Destorbasésta. *m.* El qui mōn renōu en devertiments, féstas, végas. *Atacasolaces*.
Destorbar. *v. a.* Impedir, embarassar. *Estorbar*. = Al qui fà feyna. *Ociar*.
Destorbarse. *v. r.* El qui fà feyna. *Ociarse*.
Destörn. *m.* Turbació. *Disturbio*.
Destornád, *da. p. p.* de destornarse. *Desdecido*, *da.*
Destornarse. *v. r.* Retractarse, desdirse. *Desdecirse*.
Destörser. *v. a.* Desfer lo torsúd. *Destorcer*. = Adressar lo qui estâ tōrt. *Destorcer*.
Destorsúd, *da. p. p.* de destörser. *Destorcido*, *da.*
Destrál. *f.* Eyna para tayar lléña, ábres, etc. *Destrál*, *hacha*, *segur*.
Destrálada. *f.* Tòc ab destrál. *Hachazo*.
Destraleta. *f.* Destrál petita. *Destraleta* ò *seguveja*.
Destraletjar. *v. a.* Xerrar molt. *Desparrajar*.
Destravád, *da. p. p.* de destravar. *Destrabado*, *da.* = *adj.* Espédit. *Espedito*, *ta.*
Destravar. *v. a.* Llévar sas trávas ò el embaràs. *Destrabar*.
Destravar-se. *v. r.* *Destrabarse*.
Déstre. *m.* Mida. *Estadal*.
Déstre, *tra. adj.* Hábils. *Diestro*, *tra.*
Destrempád, *da. p. p.* de destrempar. *Destemplado*, *da.*
Destrempar. *v. a.* Alterar, desordenar, pertorbar la armonía. = Enquietar. *Destemplar*.
Destremparse. *v. r.* Pêrder el trémpo ò la armonía los instrumént. = Enquietarse ò descompondre-se en accions ò paráulas los hōmos. *Destemplarse*.
Destresa. *f.* Habilidad. *Destreza*.
Destríssim, *ma. sup.* Molt déstre. *Diestrísimo*, *ma.* ò *destrísimo*, *ma.*
Destríssimamént. *adv. sup.* Ab molta destresa. *Diestríssimamente*.
Destronád, *da. p. p.* de destronar. *Destronado*, *da.*
Destronar. *v. a.* Privar del trōno. *Destronar*.
Destrōssa. *f.* El ácte y efêcte de destrossar. *Destrozo*.
Destrossád, *da. p. p.* de destrossar. *Destrozado*, *da.*
Destrossar. *v. a.* Fer trōssos, arruinar, destruir, espeñar, etc. *Destrozar*.

Destrucció. *f.* El ácte y efêcte de destruir. *Destruccion*.
Destrucciu, *va. adj.* Lo qui destrueix ò pôt destruir. *Destrucciu*, *va.*
Destruccióri, *ria. adj.* Lo qui destrueix. *Destruccióri*, *ria.*
Destruible. *adj.* Lo qui pôt ser destruïd. *Destruible*.
Destruïd, *da. p. p.* de destruir. *Destruïdo*, *da.*
Destruir. *v. a.* Arruinar, desfer, espeñar, etc. *Destruir*. = La hasiēda. *Destruirla* ò *derocharla*.
Destrunfád, *da. p. p.* de destrunfar. *Destrunjado*, *da.*
Destrunfar. *v. a.* Fer cāurer es trunfos els jugadors contráris. *Destrunfar*.
Desunió. *f.* Separació. = *Desavanēncia*. *Desunion*.
Desuníd, *da. p. p.* de desunir. *Desunido*, *da.*
Desunir. *v. a.* Separar lo uníd. *Desunir*.
Desunirse. *v. r.* Separarse. = *Desavenirse*. *Desunirse*.
Desvalido. *m.* Abandonád, desamparád, destituïd de tot socorro. *Desvalido*.
Desvalimént. *m.* Abondono, desampáro, privació de tot socorro. *Desvalimiento*.
Desvanescúid, *da. p. p.* de desvanēxer. *Desvanecido*, *da.*
Desvanēxer. *v. a.* Fer desaparēxer. = Destruir, dissipar. *Desvanecer*.
Desvanēxer. *v. r.* Desaparēxer, resòldre-se en vapors, parar en no res. *Desvanecerse*.
Desvarietjád, *da. p. p.* de desvarietjar. *Desvariado*, *da.*
Desvarietjar. *v. n.* V. Delirar. *Desvariar*.
Desvarío. *m.* Dit, fét fōre de tiño. = Capritxo. = Deliri. *Desvarío*.
Desvellád, *da. p. p.* de desvellar y desvellarse. *Desvelado*, *da.*
Devellamént. *m.* Fálta de sōn. *Desvelamiento* ò *desvelo*.
Desvellar. *v. a.* Llévar ò impedir sa sōn. *Desvelar*.
Desvellarse. *v. r.* No poder dormir. *Desvelarse*.
Desventátja. *f.* Infortuni, infelicitát. *Desventaja*.
Desventura. *f.* Infelicitát, desgrácia. *Desventura*.
Desventurád, *da. adj.* Infélís, desdixád, desgraciád. = Idiōta, ximple. *Desventurado*, *da.*
Desventurádamént. *adv.* Infelicismént. *Desventuradamente*.
Desvergoſia. *f.* Atravimént, descáro, insolēncia. *Desvergilenza*.
Desvergoſiád, *da. adj.* Atravíd, descarád, insolént. *Desvergonzado*, *da.*
Desvergoſirse. *v. r.* Pêrder sa vergoſia. *Desvergonzarse*.

Desverjàd, da. *p. p.* de desverjar. *Desvirgado*, da.
= *Estrenado*, da.

Desverjar. *v. a.* Corrómpner una vèrge. *Desvirgar*.
= Usar una còsa sa primèra vegàda. *Estrenar*.

Desvesàd, da. *p. p.* de desvesar ò desvesarse.
Desvezado, da ò *desavezado*, da.

Desvesar. *v. a.* Fer pèrder es costúm. *Desvezar* ò *desavezar*.

Desvesarse. *v. r.* Pèrder es costúm, desacostumbrarse. *Desvezarse* ò *desavezarse*.

Desviàd, da. *p. p.* de desviar. *Desviado*, da.
= *Dislocado*, da.

Desviar. *v. a.* Apartar, alluïar. *Desviar*.

Desviarse. *v. r.* *Desviarse*. = Bràs, pèu. *Dislocarse*.

Desviràd, da. *p. p.* de desvirar. *Desvirado*, da.

Desvirar. *v. a.* Térme de sabaters. *Desvirar*.

Desvisàd, da. *p. p.* de desvisar. *Desavisado*, da.

Desvisar. *v. a.* Donar avís contràri al donàd ànte s.
Desavisar.

Desxengaràd, da. *p. p.* de desxengarrar. *Desuncido*, da.

Desxengarrar. *v. a.* Desjunir. *Desuncir*.

Desxondid, da. *adj.* Astúts, etc. *Despabilado*, da.

Desxondir. *v. a.* Llèvar sa sòn, sa vèssa. *Despabilar*.

Desxondirse. *v. r.* Llèvarse sa sòn. = Sa peresa, sa vèssa. *Despabilarse*.

Detàll. *m.* Espècificació. *Detall*.

Detàllàd, da. *p. p.* de detàllar. *Detallado*, da.

Detàllar. *v. a.* Contar una còsa ab espècificació.
Detallar.

Detenció. *f.* Aturàda, tardànsa, suspensió. *Detencion*.

Detengtid, da. *p. p.* de detenir. *Denenido*, da.

Detenir. *v. a.* Aturar, suspèndrer, retardar. = Guardar, reprimir. *Detener*.

Detenirse. *v. r.* Pararse, tardarse, reprimirse. *Detenerse*.

Detentació. *f. cur.* Detenció injusta dels béns de àltri. *Detentacion*.

Detentàd, da. *p. p.* de detentar. *Detentado*, da.

Detentador, ra. *m. f. cur.* El qui injustamènt retén es béns de àltri. *Detentador*, ra.

Detentar. *v. a. cur.* Retenir injustamènt lo de àltri. *Detentar*.

Detergènt. *adj.* Lo qui netetja una llàga. *Detergente*.

Deterior. *adj.* Pitjor, més mál, de menor calidat. *Deterior*.

Deterioració. *f.* Detrimènt. *Deterioracion*.

Deterioràd, da. *p. p.* de deteriorar. *Deteriorado*, da.

Deteriorar. *v. a.* Fer pitjor, més dolènt. *Deteriorar*.

Deteriorarse. *v. r.* Ferse pitjor. *Deteriorarse*.

Determinació. *f.* Resolució, decisió. = Audàcia, agosaramènt. *Determinacion*.

Determinàd, da. *p. p.* de determinar. = *adj.* Resòlt, animós. *Determinado*, da.

Determinadament. *adv.* Esprèssamènt, precisamènt. = Atravidamènt. *Determinadamente*.

Deteminadíssim, ma. *sup.* Molt determinàds. *Determinadísimo*, ma.

Determinadíssimamènt. *adv. sup.* *Determinadistimamente*.

Determinànt. *p. a.* de determinar. El qui determina. *Determinante*.

Determinànt. *m.* El vèrb qui determina el témps ò mòdo de àltre. *Determinante*.

Determinar. *v. a.* Resòlter, decidir. *Determinar*.

Determinarse. *v. r.* Resòlterse, decidirse. *Determinarse*.

Determinatfa, va. *adj.* Lo qui determina. *Determinativo*, va.

Determini. *m.* Témps. *Término*.

Detersió. *f.* El àcte de netetjar. *Detersion*.

Detersòri, ria. *adj.* Lo qui netetja una llàga. *Detersorio*, ria.

Detersiu, va. *adj.* Lo qui té virtut de netetjar. *Detersivo*, va.

Detestàble. *adj.* Abominàble. *Detestable*.

Detestàblemènt. *adv.* *Detestablemente*.

Detestació. *f.* Abominació, avorrimènt. *Detestacion*.

Detestàd, da. *p. p.* de detestar. *Detestado*, da.

Detestar. *v. a.* Abominar, avorrir. *Detestar*.

Detracció. *f.* Murmuració. *Detraccion*.

Detractàd, da. *p. p.* de detractar. *Detractado*, da.

Detractar. *v. a.* Murmurar. *Detractar*.

Detractor, ra. *adj.* Murmuradors. *Detractor*, ra.

Detrimènt. *m.* Perjúy, dâny. *Detrimento*.

Déu. *m.* El sér suprèmo, el creador de totas sas còsas. *Dios*. = Fàls, el de los gentils. *Falso*. = Déu provehirà. *Dios dard*. = Déu te fâsse un sânt. Lo que se diu al qui fâ nîsos. *Dios te ayude*, y al qui fâ una còsa erràda. *Dios te ayude mejor*. = Déu te fâsse bé. *Dios te ayude*. = Déu te assistirà: expressió para animar. *De menos nos hizo Dios*. = Dormir en la pàu de Déu: morir en la sèua gràcia. *Dormir en Dios*. = Si Déu plâu. *Si d Dios place*. = Si Déu es sèrvíd. *Si Dios es servido*. = Déu lo fâsse. *Dios lo haga*. = Tentar á Déu: voler fer esperiència del sèn podèr. *Tentar d Dios*. = Déu no pàga de bastó sino de saú. *Dios no se queja*; pero lo suyo no deja. = Vâlguèm Déu. *Valgame Dios*. = Déu te vâlga. *Valgate Dios*.

Deu. Tercera persona del present de indicatiu de deure. *Debe.*

Dèu. Nombre. *Diez.*

Dèu, dèu. *m.* Cànt de gorrió. *Chio, chio.*

Déuèt. *m.* Déu petit. *Diocesillo, ito.*

Deumád, da. *p. p.* de deumar. *Dezmado, da.*

Deumar. *v. a.* Prènder de cada dèu un. *Dezmar* ò *diezmar*.—Es xoróys fèntlos passar per portál ò portèll. *Dezmar d portillo.*

Dèume. *m.* La dècima part.—Lo que se pàga de dèume. *Diezmo*.—De cada batuda. *Tazmia*.—De xoróys. *Borra* ò *borro.*

Deumer. *m.* El qui hà trèt es dèume ò el qui lo aplega. *Dezmero* ò *diezmero.*

Dèurer. *v. a.* Estar obligád á satisfacer alguna còsa. *Deber.*

Deute. *m.* Obligació de satisfacer alguna còsa. *Deuda.*

Deuterecanònic. *adj.* Llibre de la sagrada Escritura posád en el cànon posteriormént á altres. *Deuterecanónico.*

Deuteronomi. *m.* Un llibre del Pentatèuco. *Deuteronomio.*

Deutèt. *m.* Deute petit. *Deudilla.*

Deutor, ra. *m. f.* El qui deu. *Deudor, ra.*

Deváll. *adv.* *Debajo*.—Deváll deváll: á las sordas. *A la sordina*.—Deváll càma: de amagád. *Bajo de manga*.—Deváll mà: secretamént. *Bajo de mano.*

Devállád, da. *p. p.* de devállar. *Bajado, da.*

Devállada. *f.* Llòc per shónt se devàlla.—Efècte de devállar. *Bajada*.—De prèu. *Baja.*

Devállador. *m.* El llòc per shónt se devàlla. *Bajada.*

Devállamént. *m.* El de Cristo de la creu. *Descendimiento.*

Devállar. *v. a.* Passar una còsa de llòc ált á un báix.—*v. n.* Abaxar un de llòc ált á un báix. *Bajar.*

Devánt. *adv.* *Delante*. Devánt per devánt, al enfrónt. *Frente por frente*.—Devánt de mí, de nos: á la presència. *Ante mí, ante nos*.—Devánt Déu y tot lo mon. *Delante de Dios y todo el mundo*.—Anar devánt. *Llevar la delantera*.—Llévar de devánt: apartar ò matar. *Quitar de delante*.—Passar devánt ò trencar es devánt. *Tomar* ò *coger la delantera.*

Devánt. *m.* Lo de devánt de vestít. *Delantera.*

Deventál. *m.* Còsa conegüda. *Delantal, devantal* ò *escusall.*

Devertíd, da. *p. p.* de devertir.—*adj.* Gustós, de hòn humor, alegre. *Divertido, da.*

Devertimént. *m.* Recréyo. *Divertimiento.*

Devertir. *v. a.* Donar gust, recreyar, fer riurer. *Divertir.*

Devertirse. *v. r.* Recreiyarse. *Divertirse* ò *darse un verde.*

Devés. Preposició. *Hacia.*

Devoció. *f.* Piedlàt, adhesió al servici de Déu y de los sànts. *Devocion.*

Devocioneta. *f.* Devoció petita. *Devocioncilla.*

Devolució. *f.* Adquisició per dret. *Devolucion.*

Devolut, ta. *adj.* Adquiríd per dret. *Devoluto, ta.*

Devolutiu, va. *adj. cur.* Lo que se restituèix. *Devolutivo, va.*

Devorád, da. *p. p.* de devorar. *Devorado, da.*

Devorador, ra. *m. f.* El qui devóra. *Devorador, ra.*

Devorar. *v. a.* Destruir.—Menjar molt. *Devorar.*

Devòt, ta. *adj.* Piedós, fervorós. *Devoto, ta.*—Àfectád de alguna còsa. *Aficionado, da.*

Devòtamént. *adv.* Ab devoció. *Devotamente.*

Devotíssim, ma. *sup.* Molt devòt. *Devotissimo, ma.*

Devotíssimamént. *adv. sup.* Ab molta devoció. *Devotissimamente.*

Dévúyt. Nombre. *Diez y ocho.*

Devúytè, na. *adj.* Una de las devúyt parts de una còsa. *Décimooctavo, va.*

Déxa. *f.* Llegát que se fà en testamént. *Legado.*

Déxád, da. *p. p.* de déxar. *Dejado, da*.—Déxád, da derréra. *Rezagado, da*.—En ciència, habilitád. *Dejado, da d cola*.—Lo mállevád. *Presado, da*.—En testamént. *Legado, da.*

Déxád, da. *adj.* Descuydás, pererosos. *Dejado, da* ò *panarra.*

Déxadès. *f.* Abandono, descúyt, peresa. *Dejadez.*

Déxamént. *m.* El ácte y efècte de déxar.—Fluxedát de ànimo, peresa. *Dejamiento.*

Déxar. *v. a.* Amóllar, retirar-se, apartar-se de alguna còsa.—Permètrer, desampàrar, abandonar lo comensád, etc. *Dejar*.—Dóbbés, llibres, eynas, etc. *Prestar*.—Déxar en blànc una còsa: omitirla. *Dejar en blanco*.—Déxar en pel á un: robarlèy tot. *Dejarle en cueros*.—Déxar alguna còsa dins es tinter: no dirhó tot. *Dejar en el tintero*. Déxar en sa mèl á sa boca: privar de una còsa al momént en que se comensáva á gaudir. *Dejar con la miel en los labios*.—Déxar á las foscas: sense claror. *Dejar d escuras*: burlarse de un ò enganarlo. *Dejar d buenas noches*.—Déxar derréra á un caminant. *Rezagar*: en ciència, habilitád, etc. *Dejarle d cola*.—Déxar de fer fruyt los ábres. *Enloquecer*.—De pòndrer sas galinas. *Desponerse*.—Sense respòsta á un. *Darle por las inmediatas* ò *despatarrarlo*.—Sa cláu en es pàny: anarsen sense donar á ràbrer. *Irse sin decir: aqui te quedan las llaves*.—Penjád á un: enguad.

Dejar colgado.—Es lliit un malalt. *Dejar la cama* ò *vestirse ya.*—Per môrt á un: haventlo ferid fôrt. *Dejarlo por muerto* ò *igualado.*—Fret, sec una noticia. *Descorazonar.*—Sa feyna. *Dar de mano al trabajo.*—Caxâls á parèt. *Adentellar.*—Câmp per postura. *Alehesar.*—No déxar entrar en convèrsa. *No dejar meter baza.*—No déxar res per verd: destruirlo tot. *No dejar verde ni seco:* contar una còsa ab tots los accídents y circunstàncias. *Contarla con linderos y arrabales.*—No déxar reposar á un, perseguintlo. *No dejarle sentar el pié* ò *no dejarle d sol ni d sombra.*—No déxar òs sencèr á un: dir mál de éll. *No dejarle hueso sano.*—No déxar passar sa ocasió. *Tomar la ocasion por los cabellos* ò *por la melena.*—Déxa anar axò: que se diu al qui té malicia, ràbia, etc. *Deja esto* ò *embaine usted, señor Carrasca.* *Dexèu córrer,* já se aturará. *Dejalo correr, que ello parard.*

Déxarse. v. r. Descuydarse de sí matéix y dels sèus interéssos.—Cáurer de ánimo per peresa. *Dejarse.*—De històrias ò rodéyos: anar á lo essenciál. *Dejarse de historias* ò *rodeos.*—Déxarse pregar. *Dejarse rogar.*—Déxarse pèrder. *Hacerse perdidizo:* al principi de jòc para gofiar después. *Dar lamedor.*—Déxarse manar pes cabreste los animáls. *Cabestrear.*—Déxarse anar per una còrda: amöllarsy. *Guindarse.*—No déxarse colcar ò ensèllar los hòmos: no déxarse dominar. *No dejarse ensillar.*—No déxarse enganar fáclimént. *Tener muelas de corcho.*

Dexeble, bla. m. f. El qui estudia ab mèstre ò mèstra.—El qui seguèix la doctrina de alguna escolá.—El tò 2, 4, 6 y 8. *Discipulo, la.*

Dexendént y áltres. V. Descendént, etc.

DI.

Dia. m. Espáy del témps desde que surt es sòl fins que se pòu.—Espáy de vint y quàtre hòras.—Sa llum ò claror que dona es sòl. *Dia.*—Alégre. *Alegre* ò *risueño.*—Béll, curt, hermós, mál, pésad, clar, etc. *Bello, corto, hermoso, malo, pesado, claro, etc.*—Artificiál: desde que surt es sòl fins que se pòn. *Artificial.*—Bò: el dia que no se té sa terciàna. *Dia de huelga.*—Diád: dia señalád. *Dia diado* ò *adiado.*—Eglesiástic: desde las priméras vèspres fins á las segonas. *Eclesidstico.*—Critic: aquèll de qui dependèix alguna determinació. *Critico.*—Del Àngel: el diumenge después de pásco. *Del Angel* ò *pascuilla.*—Del Còrpus. *Del Còrpus* ò *del Señor.*—De tés-ta: dedicád á Déu. *De fiesta.*—Dolént còm

deym quey há un dillúns. *Dia octago.*—En qui dos se prometen per casar. *Dia del dicho.*—De missa: aquèll en qui oínt missa se pòt trabayar. *Dia de misa* ò *de mano.*—Fener. *De trabajo, ant. de cutio.*—Fériad, en qui los tribunáls estàn tancáls. *Feriado.*—Naturál: desde mitjanit fins á la áltra mitjanit. *Natural.*—De precèpte: aquèll en qui no se pòt fer feyna. *De precepto* ò *de guardar.*—De judici: aquèll en qui hey há grán confusió. *De juicio.*—Del judici universál. *Del juicio.*—Del Ràm: el diumenge ántes de pásco. *De Ramos.*—De escòla: el qui ny há. *De escuela* ò *lectivo.*—Des Môrts. *De los Muertos* ò *de los finados.*—Tot sòl: entre duas féstas. *Dia quebrado.*—Eu qui un fâ àñys. *Dia de cumpleaños.*—Un dia seucèr. *Un dia entero.*—Dia per dia: diàriamént. *Dia por dia.*—De càda dia: successivamént. *De cada dia.*—De dia en dia: de un dia á áltre. *De dia en dia.*—El dia de vuy: el present. *El dia de hoy.*—En los dias de ma vida: mày. *En los dias de mi vida.*—Entre dia: duránt el dia. *Entre dia.*—Fins de dia. *Hasta el dia.*—Bòn dia: salutació. *Buenos dias.*—Tot el sànt dia: tot el témps de un dia. *Todo el santo dia.*—Tâl dia ferá un àñy ò àñys. *Tal dia hard un año* ò *años.*—Demá será áltre dia: axò se diu para denotar la inconstància del témps, de la voluntát del hòmo, etc. *Mañana será otro dia.*—Rómprer el dia. *Romper* ò *abrir el dia.*—Traspuntar ò trencar el dia. *Despuntar el dia.*—En esser de dia. *En siendo de dia* ò *en amaneciendo Dios.*—Molt de dia. *Muy de dia.*—Vuy en dia: en el témps present. *Hoy en dia.*—En quàtre dias: en pòc témps. *En cuatro dias.*—Dia fosc: tapád de niguláts. *Dia pardo.* *Dia intercalar:* el dia que se añaðèix á febrer lo àñy de bixést. *Dia intercalar.*—No tots es dias son iguals: axò es ets hòmos. *No todos los dias son iguales.*

Diàble. m. Quàlsevòl àngel dels màls.—El hòmo de mál gèni, atravid, temerári, astút, dolént, llétx. *Diablo.*—El diàble predicador: el hòmo qui dona bòn consèys, y éll no los practica. *El diablo predicador.*—Còm un diàble: comparació qui esplica lo escés de alguna còsa. *Como un diablo.*—Còsa del diàble: incòmoda, dolénta. *Cosa del diablo.*—Pòbre diàble: persona despreciáble. *Pobre diablo.*—El diàble hey bàlla de capòll: axò se diu de un llòc ò càsa ahònt hey há renòu, crits, inquietúts. *El diablo anda en cantillana* ò *suelto.*—Darse al diàble: infur-rirse. *Darse al diablo.*—Dursenhó el diàble: suocèir la còsa al revés de lo que se esperáva. *Llevarse el diablo.*—Donar esca al diàble: fer

alguna cosa mala. *Dar de comer al diablo.* = Es el diáble: astút, sagás, viu, etc. *Es el diablo.*
 Diáble boyèt. *m.* Diáble que el vulgo creu que habita en algunas casas, y fã renou y áltas cosas. *Duende.*

Diáble defõre. *m.* Jõc de allõts. *Ande la rueda y coz con ella.*

Diablèt. *m.* Diminutiu de diáble. *Diablillo.*

Diablõt. *m.* Aumentatiu de diáble. *Diablazo.*

Diablura. *f.* Acció dolénta, temerária, inconsiderada. *Diablura.*

Diabólic, *ca. adj.* Prõpi del diáble. = Escessivamente dolént, cõin témps, renou, etc. *Diabólico, ca.*

Diabólicament. *adv.* Á módo de diáble. *Diabólicamente.*

Diáca. *m.* El qui está ordenád de evangéli. = El sacerdot qui fã de diáca. *Didcono.*

Diacatalicón. *m.* Medicament purgánt. *Diacatalicon.*

Diacodión. *m.* Axarõp de cabessas de cascáy de flõr blãca. *Diacodion.*

Diaconál. *adj.* Pertañent al diáca. *Diaconal.*

Diaconát. *m.* Orde sagráda. *Diaconado y diaconato.*

Diaconía. *f.* El districte de qui se cuydáva el diáca. *Diaconia.*

Diaconfl. *adj.* V. Diaconál. *Diaconal.*

Diaconissa. *f.* En lo antig dõna dedicáda al servici de la Iglesia. = La dõna del diáca quãnd aquést era casád. *Diaconissa.*

Diáda. *f.* Lo matéix que dia. *Dia.*

Diadéma. *f.* Fãxa blãca ab que se cefían es cãp los réys. *Diadema.*

Diademád, *da. adj.* Lo qui du diadéma en escúts de armas. *Diademado, da.*

Diadocos. *f.* Pédra grõga á la quãl atribuxen los cabalistas estraordinárias virtúts. *Diadocos.*

Diafanidát. *f.* Transparéncia. *Diafanidad.*

Diáfano, *na. adj.* Transparent. *Didfano, na.*

Diafõre. *m.* Corrupciõ de viafõre: tõi de campãna para prẽnder sas armas. *Rebato.* = En algũs llõcs repicãdas de campãna. *Repique de campanas.* = Tocar diafõre en témps passád. *Tocar al arma;* ãre en algũs l'õcs. *Repicar.*

Diaforétic, *ca. adj.* Lo qui purga per el suor. = Lo qui dissipa los humors. *Diaforético, ca.*

Diafrágma. *m.* Músculo nerviõs entre el pit y es vñtre. *Diafragma.*

Diafragmátic, *ca. adj.* Pertañent á diafrágma. *Diafragmático, ca.*

Diagnóstic, *ca. adj.* Lo pertañent á los signes y síntomas de las malaltías. *Diagnóstico, ca.*

Diagnóstica. *f.* Conexement de los señãls y smp-

tomas de las malaltías. *Diagnóstica.*

Diagonál. *adj.* Lo qui vá de un ángulo de figura rectilínea á un áltre oposád passánt per el cẽtro. *Diagonal.*

Diagonálmént. *adv.* De un módo diagonál. *Diagonalmente.*

Diagráfica. *f.* Dibúx. *Diagráfica.*

Diálage. *m.* Aplèg de prõvas per un sõi efecte. *Didlage.*

Dialéctic, *ca. adj.* Pertañent á la dialéctica. *Dialéctico, ca.*

Dialéctica. *f.* Árt de discórrer bé. *Dialéctica.*

Dialécticálmént. *adv.* Segõns la dialéctica. *Dialecticalmente.*

Dialécto. *m.* Llengátge particular de provincia. = Idioma. *Dialecto.*

Dialogál. *adj.* Lo pertañent á diálogo. *Dialogal.*

Dialogía. *f.* Repeticiõ de una paráula en dos sentits, y ab divérsas significaciõs. *Dialogia.*

Dialogisme. *m.* Figura retórica. *Dialogismo.*

Dialogístic, *ca. adj.* Pertañent al diálogo. *Dialogístico, ca.*

Diálogo. *m.* Conversaciõ, collõgi entre duas õ moltas personas. *Didlogo.*

Dialognèt. *m.* Diálogo petít. *Dialoguito.*

Dialognizar. *v. n.* Parlar en diálogo. *Dialoguizar.*

Dialtea. *f.* Ungnẽnt de rẽls de mèlvins. *Dialtea.*

Diamánt. *m.* Pédra preciosa. = Solidès, duresa, resistẽcia. *Diamante.* = Grõs. *Diamantazo y diamanton.*

Diamantí, *na. adj.* Lo pertañent á diamánt. = Dur, sense piedát. *Diamantino, na.*

Diamantista. *m.* El qui trabáya diamãnts õ los ven. *Diamantista.*

Diametrál. *adj.* Lo pertañent á diámetro. *Diametral.*

Diametrálmént. *adv.* Dirèctament. *Diametralmente.*

Diámetro. *m.* Líneya rẽcta õ dreta qui vá de un punt de la circumferẽcia de un círculo á un áltre passánt per el cẽtro. *Didmetro.*

Diána. *f.* Tõi de tambor al apuntar el dia. = Diosa fãbulosa. *Diana.*

Diãtre y diãxe. *m.* Astút, viu, hábil, diáble. *Diantre y dianche.*

Diapálma. *m.* Ungnẽnt qui disseca. *Diapalma.*

Diapassón. *m.* Térme músical. *Diapason.*

Diapente. *m.* Dicciõ musicál. *Diapente.*

Diaporéssis. *f.* Figura retórica: dubte. *Diaporesis.*

Diapreyád, *da. adj.* Variád de molts de colors en escúts. *Diapreado, da.*

Diaquilón. *m.* Medicament. *Diaquilon.*

Diári. *m.* Nõta de lo que se pássea cáda dia. = Escrip pèriõdic en qui se dona noticias políticas y áltas dia per dia. *Diario.* = Náutic: el que se

fà en un barco. *Nautico.*

Diàri, ria. *adj.* Lo pertaüent á tots los dias. *Diario, ria.*

Diària. *f.* Fébra de un dia. *Diaria.*

Diàriament. *adv.* Càda dia. *Diariamente.*

Diarista. *m.* El qui compòu ò publica algún diàri. *Diarista.*

Diarrèya. *f.* Càmbra clàra. *Diarrea.*

Diàspéro ò pro. *m.* Pédra preciosa. *Diaspero* ò *diaspro.*

Diástilo. *m.* Edifici de columnas collocàdas á distància de tres diàmetros. *Distilo,*

Diástole. *m.* Movimént del còr quánd se dilàta. = Movimént de la dilatació del cervéll. = Figura gramaticál per la quál se fà llàrga una síl·la·ba bréu de la séua naturalesa. *Distole.*

Diassirme. *m.* Ironía. *Diasirno.*

D'astre. *m. f.* Astúts, hábils, etc. *Diantre, diablo, bla.*

Diatessarón. *m.* Térme musicál. *Diatesaron.*

Diatònic, ca. *adj.* Qui procedeix per los tòns naturàls del diapassón. *Diatónico, ca.*

Diatriba. *f.* Crítica amàrga. *Diatriba.*

Dibràqui. *m.* Pèu de vèrs de duas síl·la·bas bréus. *Dibraquio.*

Dibulodábulo. *m.* Xerrador sense sustància. *Trapalon.*

Dibúx. *m.* Àrt de dibuxar. = La figura ò imatge eczecutàds en clar y obscur. *Dibujo.*

Dibuxàd, da. *p. p.* de dibuxar. *Dibujado, da.*

Dibuxànt. *p. a.* de dibuxar. El qui dibuxa. *Dibujante.*

Dibuxar. *v. a.* Delinear un còs de clar y obscur. *Dibujar.*

Dicacidàt. *f.* Inclinaió á dir paràulas picànts. *Dicacidat.*

Dicció. *f.* Mot, paràula, ven, vocàble. *Diccion.*

Diccionàri. *m.* Col·lecció alfabètica de las paràulas de un idioma, de los térmes de un àrt, etc. *Diccionario.*

Diciplina. *f.* Enseñànsa, doctrina. = Ciència, facultat. = Rètg·la y orde de viurer. = Assòts. *Diciplina y disciplina.*

Diciplinàble. *adj.* Capàs de enseñànsa. *Diciplinable.*

Diciplinàd, da. *p. p.* de diciplinar. *Diciplinado, da.*

Diciplinànt. *p. a.* de diciplinar. El qui ensenya ò dona dixiplinas. *Diciplinante.*

Diciplinar. *v. a.* Ensenyar. = Donar dixiplinas. *Diciplinar.*

Diciplinas. *f. pl.* V. Dixiplinas. *Diciplinas.*

Dicoréo. *m.* Pèu de vèrs llatí. *Dicoreo.*

Dicotomia. *f.* Estát de sa lluna quánd no se ven siuó mitja. *Dicotomia.*

Dicòtomo, m. *adj.* Se diu de sa lluna, Vènos y Mercuri, qu'ad no se veuen siuó la mitàt. *Dicòtomo, m.*

Dictàd, da. *p. p.* de dictar. *Dictado, da.*

Dictador. *m.* Únic y soberàno magistràt en la antiga Roma. *Dictador.*

Dictadura. *f.* Dignidàt de dictador. *Dictadura.*

Dictàmen. *m.* Avís, opinió. = Sentimént interior de la conciència. = Inspiració, suggestió. *Dictamen.*

Dictar. *v. a.* Dir lo que àltre hà de dir ò escriurer. = Manar. = Inspirar. *Dictar.*

Dictatòri, ria. *adj.* Pertañent á la dignidàt de dictador. *Dictatorio, ria.*

Dictèri. *m.* Paràula picànt, satírica, burla. *Dicterio.*

Dida. *f.* La qui cria un infànt de àltri. *Ama* ò *nodriza.*

Didàctic, ca. *adj.* Pertañent á enseñànsa. *Didáctico, ca.*

Didál. *m.* Instrument que se pòsa al dit des mitx para cusir. = Tassonèt petit para beurer, glopèt. = Ab ploma para tocar mandurria, saltèri. *Dedal.* = De pèll para cusir velas. *Rempujo.* = De pèll para sabater ò de cauó de càua para segador. *Dedil* ò *dedal.*

Didescàlic, ca. *adj.* Pertañent á enseñànsa. *Didascálico, ca.*

Didòt. El marít de sa dida. *Amo.*

Die. *m. ant.* Dia. *Dia.*

Dièressis. *f.* Figura gramaticál per la quál se dividèix un diptòngo en duas síl·la·bas. = Térme de cirugía: divisió de las pàrts unidas còntre naturalesa. *Diéresis.*

Dièsis. *m.* Nòta qui, posàda devànt un punt de sòl·fa, lo fà baxar mitx tò. *Diesi.*

Dieta. *f.* El manètx de viurer ab moderació. = Congrés de los estàts en algunas nacións. = Salàri del qui està en comissió. = Jornàda de camí. *Dieta.* = De llaurar. *Yugada* ò *peoneria.*

Dietètic, ca. *adj.* Lo qui se referèix á dieta segòns los mètges. *Dietético, ca.*

Dietina. *f.* Dieta particular. *Dietina.*

Dietèutica. *f.* Pàrt de la medicina qui ensenya de curar per la dieta. *Dietéutica.*

Diferència. *f.* Distinció entre duas còsas. = Varietàt entre còsas de una matèxa càsta. = Controvèrsia entre personas. = Atribút essenciál ab que se distingèix una naturalesa de la àltra. = Lo escés de un nombre del àltre. = Contiénda, altercació, disputa. *Diferencia.* = Ab pòca diferència: càsi càsi. *Con corta diferencia.* = Á diferència. *adv.* *A diferencia.* = Fer diferència. *Hacer diferencia.*

Diferenciad, da. *p. p.* de *diferenciar*. *Diferenciado*, da.

Diferencial. *adj.* Lo qui pertàny á la *diferencia* de duas ò moltes còsas entre éllas. = Còsa infinitivament petita segòns los matemàtics. *Diferencial*.

Diferenciar. *v. a.* Distingir, fer *diferència*, *vari*ar. *Diferenciar*.

Diferenciarse. *v. r.* Ser *diferent*, *divers*, no *semblant*. = Distingir-se de lo comú, *singularisarse*. *Diferenciarse*.

Diferent. *adj.* Distint, *divers*, no *semblant*. *Diferente*.

Diferentíssim, ma. *sup.* Ab molta *diferència*. *Diferentísimo*, ma.

Diferentment. *adv.* De altra manera. *Diferentemente*.

Diferid, da. *p. p.* de *diferir*. *Diferido*, da.

Diferir. *v. a.* Perllongar, dilatar. *Diferir*.

Difficil. *adj.* Mál de fer, *trabayós*, *difficultós*. *Difficil*.

Difficilíssim, ma. *sup.* Molt *difficil*. *Difficilísimo*, ma.

Difficilment. *adv.* Ab *difficultat*. *Difficilmente*.

Difficultad, da. *p. p.* de *difficultar*. *Difficultado*, da.

Difficultar. *v. a.* Fer ò proposar *difficultats*. = Posar ò cercar *difficultats* allà abònt no ny há. *Difficultar*.

Difficultat. *f.* Lo qui fa *difficultós*. = Embarás, *dup-te*, oposició, *rèplica*. *Difficultad*. = Quèdar axu- xi la *difficultat*: no aclarirla. *Quedarse en pie la dificultad*.

Difficultós, sa. *adj.* V. *Difficil*. *Difficultoso*, sa.

Difficultosament. *adv.* Ab *difficultat*. *Difficultosamente*.

Difficultosíssim, ma. *sup.* Molt *difficultós*. *Difficultosísimo*, ma.

Diffidència. *f.* Fálta de *fidelidat*. *Diffidencia*.

Diffident. *adj.* Infàel, *desleal*. *Diffidente*.

Definició. *f.* Clara y *eczàcta* explicació de una còsa. *Definicion* ò *definicion*.

Definid, da. *p. p.* de *definir*. *Definido*, da ò *definido*, da.

Definidor. *m.* El qui *defineix*. = En algunes religions el religiós qui ab el superior provinciál ò general se enyda del govèrn de la religió. *Definidor* ò *definidor*.

Definir. *v. a.* Explicar la naturalesa de las còsas. = Resòlver, *determinar*. = Concluir. *Definir* ò *definir*.

Definitiu, va. *adj.* Lo qui *defineix* ò *conclou*. *Definitivo*, va ò *definitivo*, va.

Definitivament. *adv.* Ab *conclusió*. *Definitivamente* ò *definitivamente*.

Definitòri. *m.* El *cuèrpo* de los *definidores* y la *jun-*

ta de élls. *Definitorio* ò *definitorio*.

Disfarge. *adj.* Fèyo, *desfigurad*, *desproporcionad*. *Disforme*.

Disfunt, ta. *adj.* ò *m. f.* Persona mòrta. *Disfunto*, ta.

Disfús, sa. *adj.* Estès, *dilatad*. = Abundant de *paraúlas* y *espressions*. *Disfuso*, sa.

Disfusió. *f.* *Extensió*. *Disfusion*.

Disfusament. *adv.* Ab *disfusió*. *Disfusamente*.

Disfusiu, va. *adj.* Lo qui té virtut de *estèndrer*. *Disfusivo*, va.

Digerible. *adj.* Lo qui es fàcil de *digerir*. *Digerible*.

Digerid, da. *p. p.* de *digerir*. *Digerido*, da.

Digerir. *v. a.* Còurer el *ventrèy* al menjar. *Digerir*.

Digest. *m.* Collècció de las *determinacions* del dret romà y se cita axí: ff. *Digesto*.

Digestible. *adj.* Fàcil de *digestir*. *Digestible*.

Digestió. *f.* Coccio del menjar en el *ventrèy*. *Digestion*.

Digestiu, va. *adj.* Lo qui ajuda á còurer el menjar. *Digestivo*, va.

Digestiu. *m.* *Medicament* para madurar los *tumors* y *llègas*. *Digestivo*.

Dígito. *adj.* Tot nombre qui no arriba á deu. = *m.* La dotzena part del diámetro *apparent* del sol y lluna. *Dígito*.

Dignació. *f.* *Condescendència*. *Dignacion*.

Dignad, da. *p. p.* de *dignarse*. *Dignado*, da.

Dignament. *adv.* Segòns lo que se mereix. *Dignamente*.

Dignarse. *v. r.* Tenir la *bondat*, *voler bé*. *Dignarse*.

Digne, na. *adj.* Qui mereix alguna còsa. = *Conforme*, *corresponent*, *proporcionad* al mèrit. *Digno*, na.

Dignidat. *f.* *Calidat* qui fa *digna* una còsa. = *Emplèyo* *honorífic* y de *autoridat*. = *Prebènda* *eclesiàstica* y el qui la poseeix. *Dignidad*.

Dignificant. *adj.* Lo qui fa *digne*. *Dignificante*.

Dignificar. *v. a.* Fer *digne*. *Dignificar*.

Digníssim, ma. *sup.* Molt *digne*. *Dignísimo*, ma.

Digníssimament. *adv. sup.* Ab molt de mèrit. *Dignísimamente*.

Digressió. *f.* *Separació* del *assunto* *principál*. = *Apartament* de un *astro* ò *estrella* de un punt qualsevòl del cèl. *Digresion*.

Dijòs. *m.* El quint dia de la *semmàna*. *Juéves*. = *Llarder*: el *derrer* àntes de sa *corema*. *Juéves lardero* ò *gordo*. = De sas *comàres* ò des *compàres*. De las *comadres*, de los *compadres*. = *Sant*: el de la *semmàna* *santa*. *Juéves santo*.

Dijuni. *m.* *Abstinència* de alguns menjars, y una

sola menjada. *Ayuno.* = Espiritual: abstinència de pecats. *Espiritual.* = Natural: abstinència de tot menjar y beure desde la mitja nit passada. *Natural.*

Dilació. *f.* Detenció, pròroga. *Dilacion.*

Dilatació. *f.* Extensió de una cosa. = Alteració de un cos quand ocupa més llòc que el ordinari. = Descans y serenitat de ánimo. *Dilatacion.*

Dilatár, *da. p. p.* de dilatar. *Dilatado, da.*

Dilatar. *v. a.* Esténdrer, fer que un cos ocupi més llòc ó témps que el ordinari. = Escampar sa fama, el nòm. *Dilatar.*

Dilatarse. *v. r.* Esténdrerse, ser llarg, *v. g.* en un sermó. *Dilatarse.*

Dilatatiu, *va. adj.* Lo qui fa dilatar. *Dilatativo, va.*

Dilatatori, *ria. adj. cur.* Lo qui serveix para perllongar y esténdrer el térme judicial de una causa. *Dilatatorio, ria.*

Dilecció. *f.* Amor, bona voluntat. *Dileccion.*

Dilècto, *ta. adj.* Amats. *Dilecto, ta.*

Diléma. *m.* Cert argument. *Dilema.*

Diligència. *f.* Cuydado, prontitud, pressa. = Negoci, dependència, sollicitut. = Necesitat corporal. = Carruatge para viatjar. = *cur.* Cumpliment de un acte judicial, y la seua notificació. *Diligencia.* = Molta diligència y poca consciència fan un home ric. *Mucha diligencia y poca conciencia hacen un hombre rico.*

Diligenciar. *v. a.* Fer diligèncias. *Diligenciar.*

Diligent. *adj.* Cuydadós, actiu, pròpte en el obrar. *Diligente.*

Diligentissim, *ma. sup.* Molt diligent. *Diligentissimo, ma.*

Diligentíssimament. *adv. sup.* Ab molta diligència. *Diligentíssimamente.*

Diligentment. *adv.* Ab diligència. *Diligentemente.*

Dilucidació. *f.* Esplicació de alguna obra de ingeni. *Dilucidacion.*

Dilucidád, *da. p. p.* de dilucidar. *Dilucidado, da.*

Dilucidador. *m.* El qui explica, declara, ilustra. *Dilucidador.*

Dilucidar. *v. a.* Explicar, declarar. *Dilucidar.*

Dilucidári. *m.* Escrit qui explica alguna obra. *Dilucidario.*

Diluent, *adj.* Lo qui dissol, desundix. *Diluyente.*

Diluid, *da. p. p.* de diluir. *Diluido, da.*

Diluir. *v. a.* Dissolirer, desunir alguna cosa dins un líquido. *Diluir.*

Diluvi. *m.* Inundació per copiosas aygos. *Diluvio.*

Diluviá, *na. adj.* Lo pertanyent á diluvi. *Diluviano, na.* = Antediluviá, *na:* lo qui eczistia antes del diluvi universal. *Antediluviano, na.*

Dillúns. *m.* El segon dia de la setmana. *Lunes.* = De nòssas. Convite que se dona lon demá de sas nòssas. *Tornaboda.* = Del Rám. *Lunes santo.*

Dimanació. *f.* Naxement, origen, sortida de una cosa de altra. *Dimanacion.*

Dimanád, *da. p. p.* de dimanar. *Dimanado, da.*

Dimanaut. *adj.* Lo qui proceyex de altre. *Dimanante.*

Dimanar. *v. n.* Surtir, proceir, venir, dur el origen una cosa de altra. *Dimanar.*

Dimárs. *m.* El tercer dia de la setmana. *Martes.*

Dimécres. *m.* El quárt dia de la setmana. *Miercoles.*

Dimensió. *f.* Mida, tamany, extensió de alguna cosa. = Mida de la extensió de un cos per lo ample, alt y llarg. = Mida de los compásos en la música. *Dimension.*

Dimensionál. *adj.* Pertanyent á dimensió. *Dimensional.*

Dimétro. *m.* Vers de quatre pès. *Dimetro.*

Dimidiád, *da. p. p.* de dimidiar. *Dimidiado, da.*

Dimidiar. *v. a.* Partir per ó en mitats. *Dimidiar.*

Diminució. *f.* Mengua, menoscab. = Figura retórica. *Diminucion.*

Diminuid, *da. p. p.* de disminuir. *Diminuido, da.*

Disminuir. *v. a. V.* Disminuir. *Disminuir.*

Disminuirse. *v. n. V.* Disminuirse. *Disminuirse.*

Diminut, *ta. adj.* Menúds, petits. *Diminuto, ta.*

Diminutíu, *va. adj.* Lo qui disminuëix. *Diminutivo, va.*

Diminutiu. *m.* Nòm qui disminuëix la significació del primitiu, com canet respecte de ca. *Diminutivo.*

Diminutivament. *adv.* En forma diminutiva. *Diminutivamente.*

Dimissió. *f.* Renuncia de càrreg, empleyo, etc. *Dimision.*

Dimissórias. *f. pl.* Llecènoia que un prelât eglesiastic dona á un súbdit seua paraque se puga ordenar per un bisbe de altre bisbat, y la matèxa llecència escrita. *Dimisorias.*

Dimóni. *m. V.* Diàble. *Demonio.* = El diàfèstas *v. g.* el de cossiers. *Cachidiablo.* = El dimóni manxador ó de sas màuxas: el home qui incita á enfadar á altre. *Fuelle.* = Es un dimóni: dolent, cruet el home. *Es un demonio.* = El dimóni sen heu huyt: lo que se diu quand se ha perdut alguna cosa. *Oruga le dió.* = Vétèn al dimóni. *Vete al demonio.* = El dimóni quia entenga. *No lo entenderd Galvan.*

Dimoniè. *m.* Diminutiu de dimóni. *Demonuelo.*

Dimouió. *m.* Allòt, astut, traydor, viu. *Diabliço ó trasgo.*

Dimoniòt. *m.* Dimoni gròs. *Demoniasso.*
Dinàda. *f.* Comida. = Somàda. *Carga.*
Dinamarquès, *sa. adj.* De Dinamàrca. *Dinamarques, sa.*
Dinàmica. *f.* Ciència de las fòrças qui mòuen los còssos. *Dindmica.*
Dinanómetro. *m.* Màquina para comparar las fòrças dels hòmos y dels animals. *Dinanómetro.*
Dinar. *v. a.* Comer d' *medio dia*, y *ant. yantar.*
Dinar. *m.* Yanta.
Dinàsta. *m.* Señor, príncipe. *Dinasta.*
Dinastia. *f.* Catálogo, sèrie de príncipes de una matèxa família. *Dinastia.*
Dinc dinc. *m.* Sò de campàna. *Dilin dilin.* = dòbbés. *Morusa.*
Din din. *m.* Dòbbés. *Morusa.*
Diner. *m.* Moneda de aràm qui vâl mitx dòbbé. = Tota moneda corrent. *Dinero.* = Més conegud que el mál diner. *Mas conocido que la ruda.*
Dinerada. *f.* Moneda antiga já desconeguda. *Dinerada.*
Diveral. *m.* Cantidat gròssa de moneda. *Dinerat ó dinerada.*
Dinerèt. *m.* *Dineruelo.*
Dins. *adv.* En lo interior. *Dentro.* = Dins una àve Maria: prònte. *En una ave Maria.* = Dins un crèdo: prést. *En un credo.*
Dintre. *adv. ant. V.* Dins. *Dentro.*
Diocessà, *na. adj.* El qui es de la jurisdicció de algún bisbat ò li pertàny. *Diocesano, na.*
Diócessis. *f.* Districte de la jurisdicció de un bisbe ò arcabisbe. *Diócesis.*
Diòptra. *f.* Instrument para observar la refracció de la llum. *Dioptra.*
Diòptrica. *f.* Pàrt de la física qui tracta de la refracció de sa llum. *Diòptrica.*
Diosa. *f.* Divinidat fabulosa del sècso femení. = Dòna molt hermosa. *Diosa.*
Diploma. *m.* Despàtxos, patènt, privilègi, llecèncià donada per príncipe ò magistrat per escrit. *Diploma.*
Diplomacia. *f.* Ciència de las relacions entre tots los païssos. *Diplomacia.*
Diplomàtic, *ca. adj.* Lo pertànyent a los diplomas, a la diplomacia. *Diplomático, ca.*
Diplomàtic. *m.* El negòci del estat, y las personas qui intervénen en éll. *Diplomático.*
Diplomática. *f.* Art de conèxer y distingir los diplomas. *Diplomática.*
Dipòndi. *m.* Moneda ò pes antigs de duas lliuras. *Dipondio.*
Díptic *m. y ca. f.* Catálogo, taula ò llibre ahont se assantava el nòm de los prelats y benefactors de las iglesias. *Díptico, ca y dípticos, cas.*

Diptongad, *da. p. p.* de diptongar. *Diptongado, da.*
Diptongar. *v. a.* Unir duas vocals formant una sòla síllaba. *Diptongar.*

Diptongo. *m.* Unió de duas vocals qui forman una sòla síllaba. *Diptongo.*

Diputació. *f.* Elecció. = Comissió, encàrreg. = El cuérpo de los diputads. = El negòci que se encarrega als diputads. *Diputacion.*

Diputad. *m.* El nombrad per un cuérpo para representar-lo. *Diputado.* = De còrts. *Diputado en corte*, y si es bisbe, cònte, etc. *Prócer.*

Diputàt. *v. a.* Enviar ab comissió. = Destinar, señalar per alguó fi. *Diputar.*

Dir. *v. a.* Expressar ab paràulas los pensaments, assegurar, anomenar, denotar, contar, referir, manifestar, corrispòndrer una còsa ab àltra, persuadir, etc. *Decir, y ant. dir.* = Dir al encaut. *Licitar*, y diry més. *Pujar.* = Dir alguna còsa per riurer. *Hablar de chanza.* = Dir el joc, negòci, etc. *Decir el juego, etc.* = Dir sas veritats a la càre a un. *Echarte el agraz en el ojo ó decirle dos gracias.* = Dir molts mentidas. *Decir muchas mentiras ó bolear.* = Dir més mentidas que mots. *Mentir mas que hablar.* = Dir nòms: declinarlos. *Decir nombres*; a un per irrisió. *Decir apodos.* = Dir paràulas picants. *Decir pullas.* = Dir sas nil perrerias a un. *Decirle los nombres de las pascuas ó de las fiestas.* = Dir a un més que mòro. *Llamarle peor que judío.* = Dir tornamy: ser, v. g. el vi molt agradable. *Convidar a repetir.* = Dir un quant li vé a sa boca. *Decir cuanto ocurre, echar de la oseta ó despoticar.* = Dir el últim adios. *Decir el último adios ó el último vale.* = Diry sa séua. *Decir la suya ó echar su retrahilla.* = Dir-ne para salar: molts injurias. *Decir de una hasta ciento.* = Dir-hó tot sense mirament ni respècte, parlant majorment de còsas indecènts. *Decir el sueño y la soltura.* = No dir una còsa ab àltra. *No decir una cosa con otra ó estar cosida con hilo gordo.* No dir una còsa per àltra: no mentir. *No decir una cosa por otra.* = No dir una còrda, v. g. de guitèrra. *Cerdear.* = No dir axó es mèu ni téu: no respòndrer. *No decir malo ni bueno ó no decir chus ni mus.* = No'n diria un benèyt. *No lo dijera pateta.* = No poder dir pruna: estar molt cansad, begud. *No poder echar el aliento.* = Ell heu dirà: já heu vourèm. *Ello lo dird.* = Digan lo que vulguen, que més ne diguèren de Cristo. *Digan, que de Dios dijeron.* = Diguès. *Di.* = A qui hey dirà més. *Al mayor postor.* = No sàb dir de no: no sàb negar res ò refuar res. *No sabe decir de no.* = Dir per dir. *Decir por decir.* = Noy hà més que dir: tot està dit. *No hay mas que decir.*

== Sense dir fét emí ni fét enllá. *Sin mas acá ni mas allá.*

Dir. *m.* Decir. = El dir de la gent. *El decir de la gente.*

Dirse. *v. n.* ó *r.* Decirse. = Sas mil lletgesas. *Apitonarse.*

Directió. *f.* El acte y efecte de dirigir. = Enseñansa. = Dretxura. *Direccion.*

Directamént. *adv.* Tot dret. *Directamente.*

Dirècte, *ta.* *adj.* Lo qui está en línea rëcta. *Directo, ta.*

Directiu, *va.* *adj.* Lo qui té virtut para dirigir. *Directivo, va.*

Director. *m.* El qui dirigèix. = El president de las acadèmias. = El confessor. *Director.*

Directora. *f.* La qui dirigèix. *Directora.*

Directóri. *m.* La obra qui servèix para dirigir. = Instrucció para governarse. *Directorio.* = Plagueta para dir missa y resar segons las rúbriques. *Directorio, analejo, burrillo, cuadernillo, epacta, epactilla, gallofa.*

Directóri, *ria.* *adj.* Lo qui es á propòsit para dirigir. *Directorio, ria.*

Dirigid, *da.* *p. p.* de dirigir. *Dirigido, da.*

Dirigir. *v. a.* Eucaminar, guiar, donar conèys, rëtgles, governar la consciència de algú. *Dirigir ó endilgar.*

Dirimént. *adj.* Lo qui dirimèix. *Dirimente.*

Dirimir. *v. a.* Separar, desunir, dissòlter, anular. *Dirimir.*

Dis. Preposició que sòlamént se usa unida ab áltres paràulas. *Dis.*

Disceptació. *f.* Argument, contiènda, disputa. *Disceptacion.*

Disceptád, *da.* *p. p.* de disceptar. *Disceptado, da.*

Disceptar. *v. a.* Argüir, disputar. *Disceptar.*

Discernid, *da.* *p. p.* de discernir. *Discernido, da.*

Discernimént. *m.* Gust, judici, discreció. = Nombramént judiciál. *Discernimiento.*

Discernir. *v. a.* Conèxer la diferència de las còsas. *Discernir.*

Disciplina, etc. *V.* Diciplina, etc. *Disciplina, etc.*

Disco. *m.* El còs de estrèlla, no axí còm es, sinó axí còm aparèix. = La magnitud del vidre de telescòpi. = Bòlla de metall ab que en áltre témps se jugáva. *Disco.*

Discolo, *la.* *adj.* Traviéssu, indòcil, perturbador, etc. *Discolo, la.*

Discontinuuació y áltres. *V.* Descontinuuació, etc.

Disconveniència y áltres. *V.* Desconveniència, etc.

Discordància. *f.* Contrarietát, desconformidát de unas còsas ab áltres. *Discordancia.*

Discordànt. *adj.* Lo qui no concòrda. *Discordante.*

Discordar, *v. n.* Ser contràrias unas còsas ab ál-

tras. = No convenir un ab áltre en opinió, etc. *Discordar.*

Discorde. *adj.* Oposád, dessemblánt. = Dissonánt. *Discorde.*

Discórdia. *f.* Oposició, desunió, contrarietát. *Discordia.*

Discorregád, *da.* *p. p.* de discórrer. = *adj.* Judiciós. *Discurrido, da.*

Discórrer. *v. a.* Eczaminar, reflectir, pésar sas rahóns de una pàrt y áltra, trèurer las consequèncias de un principi. *Discurrir.*

Discreció. *f.* Rectitud de judici. = Agudesa, acèrt, etc. *Discrecion.*

Discrepància. *f.* Desigualdát, diferència. *Discrepancia.*

Discrepànt. *p. a.* de discrepar. El ó lo qui discrepa. *Discrepante.*

Discrepar. *v. n.* Distingirse, diferenciarse las còsas entre sí. *Discrepar.*

Discret, *ta.* *adj.* Agúds, judiciosos. *Discreto, ta.* = La persona elegida en algunas religions para assistir al superior còm á conseyer. *Discreto, ta.*

Discretamént. *adv.* Ab discreció. *Discretamente.*

Disculpa. *f.* Escusa, justificació. *Disculpa.*

Disculpáble. *adj.* Lo qui merèix disculpa. *Disculpable.*

Disculpád, *da.* *p. p.* de disculpar. *Disculpado, da.*

Disculpar. *v. a.* Escusar, justificar. *Disculpar.*

Disculparse. *v. r.* Escusarse, justificarse. *Disculparse.*

Discúrs. *m.* Facultat racionál ab que se inferèix una còsa de áltra. = El acte de discórrer. = El us de rahó. = Reflexió. = Piáctica, sermó, conversació llarga. = Tractát qui conté reflexions para la enseñansa. = Espáy de témps ó duració. *Discurso.* = Fer discursos: oabillar. *Formar discursos.*

Discursèt. *m.* Discdre petít. *Discursillo.*

Discursista. *m.* Gròs xerrador, sofista. *Discursista.*

Discursú, *va.* *adj.* El qui té capacidát de discórrer ó el qui discorre. *Discursivo, va.*

Disceussió. *f.* Eczámen, investigació diligént. *Disceusion.*

Discentid, *da.* *p. p.* de discutir. *Discutido, da.*

Discutir. *v. a.* Eczaminar ab cuydado alguna còsa. *Discutir.*

Disfamació. *f.* Calumnia. *Disfamacion.*

Disfamád, *da.* *p. p.* de disfamar. *Disfamado, da.*

Disfamador, *ra.* *m. f.* El qui disfama. *Disfamador, ra.*

Disfamar. *v. a.* Calumniar, desacreditar, publicar los defectes de algú. *Disfamar.*

Disfamatóri, *ria.* *adj.* Lo qui disfama. *Disfamatòria, ria.*

Disfavor. *m.* Desprèci. = Cessació de favor. *Disfavor.*

Disfonia. *f.* Dificultat de parlar. *Disfonia.*

Disforme. *adj.* Lo qui no té la figura ò las proporcions que há de tenir. = Fèyo, llétx. = Enorme, molt gráu, gegantí. *Disforme.*

Disformidat. *f.* Enormidat, altària excessiva. *Disformidad.*

Disformíssim, *ma. sup.* Molt disforme. *Disformísimo, ma.*

Disfrutad, *da. p. p.* de disfrutar. *Disfrutado, da ò disfrutado, da.*

Disfrutar. *v. a.* Gosar de una còsa. *Disfrutar.*

Disgregació. *f.* Separació de las còsas unes de las altres. = Dispersió de los rāyos de la llum. *Disgregacion.*

Disgregad, *da. p. p.* de disgregar. *Disgregado, da.*

Disgregar. *v. a.* Separar, desunir, apartar. = Dispersar es rāyos. *Disgregar.*

Disgregatiu, *va. adj.* Lo qui té virtut de separar, de dispersar. *Disgregativo, va.*

Disgúst. *m.* Enfado, inquietut, sentiment, etc. *Disgusto.*

Disgustad, *da. p. p.* de disgustar y disgustarse. *Disgustado, da.*

Disgustar. *v. a.* Donar disgúst, sentiment, enfadar. *Disgustar.*

Disgustarse. *v. r.* Desavenirse, pèrder sa amistat, enfadarse. *Disgustarse.*

Disjunció. *f.* Desunió, separació. = La partícula qui sepára el sentit de la oració gramaticâl, encàrque unesca y llig los termes de élla. *Disyuncion*

Disjunta. *f.* Mutació de veu cantant en música. *Disyunta.*

Disjuntiu, *va. adj.* Lo qui desunèix. *Disyuntivo, va.*

Disjuntivament. *adv.* Separadament. *Disyuntivamente.*

Dislocació. *f.* El acte y efecte de dislocar. *Dislocacion.*

Dislocad, *da. p. p.* de dislocar, se. *Dislocado, da. = Descoyuntado, da.*

Dislocar. *v. a.* Desordenar, desconcertar. = Trènrer els òssos fòre des llòc. *Dislocar.*

Dislocarse los òssos. *v. n.* Surtir fòre des llòc. *Dislocarse ò descoyuntarse.*

Disminució. *V.* Diminució. *Disminucion.*

Disminuid, *da. p. p.* de disminuir. *Disminuido, da.*

Disminuir. *v. a.* Apoquir, reduir á manco. *Disminuir.*

Disminuirse. *v. r.* Apoquirse, etc. *Disminuirse.*

Dispar. *adj.* Desiguâl. *Dispar.*

Disparidat. *f.* Diferència de las còsas entre sí. *Disparidad.*

Dispèndi. *m.* Gást excessiu. = Pèrdua voluntària de la vida, honor, fàma, tèmps. *Dispendio.*

Dispènsa. *f.* Privilegi para casarse, ordenarse, etc. y el escrit qui conté el privilegi. *Dispensa.*

Dispensàble. *adj.* Lo que se pòt dispensar. *Dispensable.*

Dispensació. *f.* Eczenció, 'llecència para obrar ò no cumplir alguna lléy, dispènsa. *Dispensacion.* = Obrepticia: aquella qui quând se demàna se alléga còsa fàlta. *Obrepticia.* = Subrepticia: aquèlla qui quând se demàna se càlla una còsa verdadera que se deuria manifestar. *Subrepticia.*

Dispensad, *da. p. p.* de dispensar. *Dispensado, da*
Dispensador, *ra. m. f.* El qui dispènsa. *Dispensador, ra.*

Dispensar. *v. a.* Esceptuar de la obligació de la lléy. = Permetrer faltar á alguna obligació. = Donar alguna còsa. *Dispensar.*

Dispensatiu, *va. adj.* El qui dispènsa ò dona. *Dispensativo, va.*

Dispèpsia. *f.* Mâla digestió. *Dispepsia.*

Dispèrs, *sa. adj.* Uns per aquí, âltres per allà. *Disperso, sa. = m.* El militar qui no està agregad á ningú cuérpo. *Disperso.*

Dispersad, *da. p. p.* de dispersar. *Dispersado, da.*

Dispersar. *v. a.* Separar á uns dels âltres. *Dispersar.*

Dispersió. *f.* Separació de lo qui estâva unid. *Dispersion.*

Displícencia. *f.* Enutx, disgúst, inquietut de ânimo. *Displidencia.*

Displícènt. *adj.* Enutjós, desagradâble. = De mâl humor. *Displiciente.*

Dipsuèa. *f.* Àsma. *Dipsnea.*

Dispondeo. *m.* Cèrt vers grég y llatí. *Dispondeo.*

Dispòndrer. *v. a.* Posar càda còsa á son llòc. = Preparar, determiuar, prevenir, fer testamènt. = *Disponer.* = De algú. *De alguno.*

Dispòndrerse. *v. r.* Prepararse, etc. *Disponerse.*

Disponedor, *ra. m. f.* El qui dispòu. *Disponedor, ra.*

Disponènt. *m. f.* El qui dispòu. *Disponente.*

Disponible. *adj.* Lo de que se pòt dispòndrer. *Disponible.*

Disposició. *f.* Arrétglamènt, orde, situació. = Incliniació, naturâl, gèui, aptitud. = Estât de la saldt. = Simètria de las pàrts del còs. = Manamènt, voluntat de superior. = Qualidat necessària en una còsa para porèr produir un efecte ò rèbrer una forma. = Determinació, etc. *Disposicion.* = Á la disposició: esprèssió de cortesia ab

que un oferèix alguna còsa ò se oferèix á áltre.
A la disposicion de... = Estar ò trobarse en disposició: en estat de fer alguna còsa. *Estar ò hallarse en disposicion.*
 Dispositiu, va. *adj.* Lo qui dispòn. *Dispositivo, va.*
 Dispositivament. *adv.* Ab orde dispositiva. *Dispositivamente.*
 Dispòst, ta. *p. p.* de dispòndrer. *Dispuesto, ta.* = Bé ò mal dispòst: en bona ò mala salut. *Bien ò mal dispuesto.*
 Disputa. *f.* Eczercici científic ò litterari sobre alguna matèria. = Brega, contienda, altercació, etc. *Disputa.*
 Disputable. *adj.* Lo que pòt ser disputád. *Disputable.*
 Disputació. *f. ant.* Disputa. *Disputacion.*
 Disputád, da. *p. p.* de disputar. *Disputado, da.*
 Disputador, ra. *m. f.* El qui se agráda de disputar ò fer contrári. *Disputador, ra.*
 Disputánt. *p. a.* de disputar. El qui disputa. *Disputante.*
 Disputar. *v. a.* Argumentar. = Contestar para conservar ò prènder alguna còsa. = Barayarse. *Disputar.*
 Disputativament. *adv.* Ab forma de disputa. *Disputativamente.*
 Disquisició. *f.* Eczámen eczacte de una veritat. *Disquisicion.*
 Dissápte. *m.* Es derrer dia de la semmana. *Sábado.* = De algún sánt. *La víspera de...* = De pásco. *Sábado santo.* = De sommàna: aquell en qui los gramàtics se desafiávan los de una pàrt ab los de la áltra. *Ejercicios de semana.*
 Dissecació. *f.* Divisió en pàrts de cadáver ò de animal. *Disecacion.*
 Dissecád, da. *p. p.* de dissecar. *Disecado, da.*
 Dissecador. *m.* El qui disseca. *Disecador.*
 Dissecar. *v. a.* Dividir en pàrts un cadáver ò animal para eczaminar la seua contestura ò los vici de élla. *Disecar.*
 Dissecció. *f. V.* Dissecació. *Disseccion.*
 Dissector. *m.* El qui disseca. *Disector.*
 Disseminád, da. *p. p.* de disseminar. *Diseminado, da.*
 Disseminar. *v. a.* Escampar aquí y allá. *Diseminar.*
 Dissenció. *f.* Discòrdia. = Oposició de opinióus. = Altercació, riña. *Dissencion.*
 Dissentèria. *f.* Càmbra de sâng. *Disenteria.*
 Dissentèric, ca. *adj.* Lo pertaüent á dissentèria ò el qui té càmbra de sâng. *Dissentérico, ca.*
 Dissentid, da. *p. p.* de dissentir. *Dissentido, da.*
 Dissentiment. *m.* Oposició de parèr. *Dissentimiento.*
 Dissentir. *v. n.* Ser de contrári parèr ò opinió. *Dissentir.*

Disséñio. *m.* Plá, dibúx. *Diseño.*
 Dissertació. *f.* Discurs, tractát sobre algún assonto. = Disputa. = Questió. *Disertacion.*
 Dissertád, da. *p. p.* de dissertar. *Disertado, da.*
 Dissertador, ra. *m. f.* El qui dissèrta. *Disertador, ra.*
 Dissertar. *v. a.* Disputar, fer dissertacióus. *Disertar.*
 Dissertát. *m.* Altrecát. *Disertacion.*
 Dissillabo, ba. *adj.* De duas síllabas. *Disilabo, ba.*
 Dissímil. *adj.* Dessemblánt. *Disimil.*
 Dissimilar. *adj.* Pàrt del còs qui còsta de áltres diferents, v. g. el dit qui còsta de nirvis, artèrias y òssos. *Disimilar.*
 Dissimilitút. *f.* Dessemblànça. *Disimilitud.*
 Dissimuláble. *adj.* Lo que se pòt dissimular. *Dissimulable.*
 Dissimulació. *f.* Encubrimént, cautèla. = Mòdo artificios para amagar la intenció. = Tollerància. *Disimulacion.*
 Dissimulád, da. *p. p.* de dissimular. = *adj.* El qui dissimula per hàbit ò condició. = Astút. *Disimulado, da.*
 Dissimulador, ra. *m. f.* El qui dissimula. *Disimulador, ra.*
 Dissimular. *v. a.* Amagar la intenció ò algúu affecte de ánimo. = Fer còm qui no vèurer sas còsas ò que no las enténen. *Disimular.*
 Dissimulo. *m.* El ácte de ocultar la intenció, etc. *Disimulo.*
 Dissipació. *f.* Desperdici dels béns y hasienda. = Desunió de las pàrts qui compòuen un tot. = Resolució de una còsa en vapors. = Llibertinatge. *Disipacion.*
 Dissipád, da. *p. p.* de dissipar. *Disipado, da.*
 Dissipador, ra. *m. f.* El qui dissipa. *Disipador, ra.*
 Dissipar. *v. a.* Espergir, desperdiciar, málgastar. *Disipar.*
 Dissípula. *f.* Ótxipèlla. *Disipula.*
 Dissociació. *f.* Separació, desunió. *Disociacion.*
 Dissociar. *v. a. ant.* Separar, desunir. *Disociar.*
 Dissòldrer ò dissòlrer. *v. a.* Desfer un sólido en líquido. *Disolver.*
 Dissòlt, ta. *p. p.* de dissòldrer. *Disuelto, ta.*
 Dissoluble. *adj.* Lo qui fàcilment se dissòl. *Disoluble.*
 Dissolució. *f.* Desunió. = Relacsació de vida y costúms. *Disolucion.*
 Dissolút, ta. *adj.* Viciosos. *Disoluto, ta.*
 Dissolutiu, va. *adj.* Lo qui té virtút para dissòldrer. *Disolutivo, va.* = Dissolutiu. *m.* *Disolutivo.*
 Dissolvént. *adj. ò m.* Lo qui dissòl. *Disolvente.*
 Dissonád, da. *p. p.* de dissonar. *Disonado, da.*
 Dissonància. *f.* Sò desagradáble. *Disonancia.*

Dissonant. *p. a.* de dissonar. = Lo qui dissóna. = *adj.* Vêrs qui no té consonància. = Lo contràri al decòro. = Irregular. *Disonante.*

Dissonar. *v. n.* Sonar desagradàblement. = Discrepar. = Parèxer estràña una còsa. *Disonar.*

Dissono, na. *adj.* Sense consonància ò conformidat. *Disono, na.*

Dissuadid, da. *p. p.* de dissuadir. *Dissuadido, da.*

Dissuadir. *v. a.* Procurar apartar ab rahóns á algu del sêu dictàmen ò intènt. *Dissuadir.*

Dissuasiu, va. *adj.* Lo qui dissuadèix. *Dissuasivo, va.*

Distàd, da. *p. p.* de distar. *Distado, da.*

Distància. *f.* Espáy de llòc ò tèmps. = Diferència. *Distancia.*

Distànt. *p. a.* de distar. Lo qui dista. = *adj.* Apartàd, lluný. *Distante.*

Distar. *v. n.* Estar apartàd, lluný. = Ser diferent. *Distar.*

Distic. *m.* Composició de dos vèrsos. *Distico.*

Distillació y àltres. *V.* Destillació. *Distilacion, etc.*

Distinció. *D.* ferència, separació de las còsas. = Escepció qui diferència un de àltre. = Declaració de una proposició qui té dos sentits. *Distincion.*

Distingible. *adj.* Lo qui se pòt distingir. *Distingible.*

Distingid, da. *p. p.* de distingir. = Nòble, illustre, etc. *Distinguido, da.* = Soldàt qui gòsa de cèrtas distincions en el sêu cuèrpo. *Distinguido, ant. guzman.*

Distingir. *v. a.* Conèxer la diferència de las còsas. = Estimar més á uns que àltres. = Declarar una proposició de dos sentits. *Distinguir.* = Una còsa de lluný, y no poderla conèxer. *Columbrar.*

Distingir-se. *v. r.* Señalar-se, avantatjar-se. *Distingirse.*

Distint, ta. *adj.* Divèrs, diferent, de àltra càsta. = Clàr. *Distinto, ta.*

Distintament. *adv.* Clàrament, divèrsament. *Distintamente.*

Distintíssim, ma. *sup.* Molt distint. *Distintissimo, ma.*

Distintín, va. *adj.* Lo qui distingèix. *Distintivo, va.*

Distintiu. *m.* Insignia, nòta de distinció. = Atribút constitutiu de una còsa. *Distintivo.*

Distracció. *f.* El àcte y efecte de distrèurer y se. *Distraction.*

Distrèt, ta. *p. p.* ò *adj.* *Distraido, da.* = Estar distrèt. No estar atènt á lo que se dia ò fà. *Estar distraido ò en bahia.*

Distrèurer. *v. a.* Apartar á un de la atenció, fer-lèy pèrder. = Pervertir. *Distraer.*

Distrèurer-se. *v. r.* Apartar-se de la atenció. = En-

tregarse á los vicijs. *Distraerse.*

Distribució. *f.* Repartiment entre mòlts. = Orde, col·locació de las còsas en vário llòcs. = Figura retòrica. *Distribucion.*

Distribuid, da. *p. p.* de distribuir. *Distribuido, da.*

Distribuidor, ra. *m. f.* El qui distribuèix. *Distribuidor, ra* ò *distributor, ra.* = El qui málgasta. *Disipador, ra.*

Distribuir. *v. a.* Repartir, col·locar y posar en orde. = Desfer sas lletres des mòllos y posarlas al sêu caxó. *Distribuir.* = Málgastrar. *Disipar.*

Distributiu, va. *adj.* Lo qui distribuèix. *Distributivo, va.*

Distribuyent. *p. a.* de distribuir. El qui distribuèix. *Distribuyente.*

Districte. *m.* Territòri, estensió de país. = Estensió de jurisdicció. *Distrito.*

Disturbio. *m.* Turbació, dissensió, discòrdia. *Disturbio.*

Disuria. *f.* Dificultat de orinar. *Disuria.*

Dit. *m.* Pàrt de la mà y del pèn. *Dedo.* = El gròs de la mà. *Pulgar* ò *gordo.* = El segón. *Indice, mostrador* ò *saludador.* = El tercer. *Cordial, del corazon* ò *de en medio.* = El quàrt. *Anular* ò *mélico.* = El petit. *Menique* ò *auricular.* = De Déu: el sêu podèr. *De Dios.* = Mida. *Dedo.* = Contar ab sos dits. *Contar por los dedos* ò *como las viejas.* = Mossegar-se es dits: irritar-se para no porèrse venjar. *Morderse los dedos.* = Llèparsen es dits: menjar una còsa ab molt de gust. *Chuparse los dedos.* = Posar un dit de gréix: alegrarse molt de una còsa. *Regodearse.* = Posar es dits de una mà dins los de la àltra en señál de dolor. *Ensortijar las manos.* = Pòsem es dit dins sa boca: notar no ser benèyt. *Méteme el dedo en la boca.* = Estampar los cinc dits á sa càrre de un: douar-lí bufetadas. *Ponerle los cinco dedos en la cara.* = Señalar ab so dit. *Señalar con el dedo.*

Dit, ta. *p. p.* de dir. *Dicho, cha, y ant. dito, ta.*

Dita. *f.* La acció de dir al eucànt. *Licitacion* ò *puja.*

Ditáda. *f.* Porció de alguna còsa que se pren ab un dit. *Dedada* = De mèl: consòl que se dona á un qui espèra alguna còsa. *Dedada de miel.*

Ditèt. *m.* Quàlsevol dit qui es menud. *Dedillo.*

Ditiràmbic, ca. *adj.* Pertañent á ditiràmica. *Ditirambico, ca.*

Ditiràmica. *f.* Poèma curt para cantar, tocar y ballar. *Ditirambica.*

Ditiràmbo. *m.* Lo matèix que ditiràmica. *Ditirambo.*

Ditono. *m.* Espáy qui còsta de dos tóns. *Ditono.*

Ditròqueo. *m.* Pêu de cêrt vérs. *Ditròqueo.*
Ditxa. *f.* Felicitât. fortuna. *Dicha.*
Ditxo. *m.* Sentència, parâula notâble. *Dicho.*==Picant. *Picante, chufeta* ô *chufleta.*
Ditxós, *sa. adj.* Félts, venturós, el qui té ditxa. *Dichoso, sa.*==El qui diu ditxos, devertid. *Festivo, va.*
Ditxosament. *adv.* Felismént. *Dichosamente.*
Diurnenge. *m.* El primer dia de la semmâna. *Domingo.*
Diurêtic, *ca. adj.* Lo qui facilita orinar. *Diurético, ca.*
Diurno. *m.* Llibre para resar. *Diurno.*
Diurno, *na. adj.* Pertañent al dia. *Diurno, na.*
Diuturnidât. *f.* Llârga duració. *Diuturnidad.*
Diuturno, *na. adj.* Lo qui dura molt de témps. *Diuturno, na.*
Divagació. *f.* El âcte de divagar. *Divagacion.*
Divagânt. *p. a.* de divagar. El qui divâga. *Divagante.*
Divagar. *v. a.* Anar per aquí y per allà sense determinació alguna.==Estar sens ofici ni empleyo. *Divagar.*
Divân. *m.* El consèy del grân Turc y el llôc ahont se junta. *Divan.*
Divêrbi. *m.* Pârt de comèdia. *Diverbio.*
Divergència. *f.* Estât de líneas que se apârtan de sí. *Divergencia.*
Divergênt. *adj.* Línea qui se apârtâ de âltra. *Divergente.*
Divêrn. *adv.* En el ivêrn. *En invierno.*
Divêrs, *sa. adj.* Diferênt.==De âltre gêni, contrâri. *Diverso, sa.*
Divêrsamênt. *adv.* En divêrsas manêras. *Diversamente.*
Diversidât. *f.* Variedât, diferència, concurs de várias còsas. *Diversidad.*
Diversificâd, *da. p. p.* de diversificar. *Diversificado, da.*
Diversificar. *v. a.* Variar, diferenciar. *Diversificar.*
Diversió. *f.* Pâssatêmps, devertimént, recreació.==Atâc del inimig per molts pârts. *Diversión.*
Diversíssim, *ma. sup.* Molt divêrs. *Diversísimo, ma.*
Diversu, *va. adj.* Lo qui llêva un humor viciâd. *Diversivo, va.*
Dividêndo. *m.* El nombre ô partida que se partêix. *Dividendo.*
Dividible. *adj.* Lo que se pôrt partir. *Divididero, ra.*
Dividid, *da. p. p.* de dividir. *Dividido, da.*
Dividir. *v. a.* Partir, separar, dispersar. *Dividir.*
Dividirse. *v. r.* Separarse, apartarse de la amistât,

compañía.==En pârts, faccions. *Dividirse.*
Divinâl. *adj.* Pertañent á Déu. *Divinal.*
Divinâlmênt. *adv.* De un môdo divino ô admirâble. *Divinalmente.*
Divinamênt. *adv.* De un môdo divino. *Divinamente.*
Divinatôri, *ria. adj.* Pertañent al fâls ârt de endevinar. *Divinatorio, ria.*
Divinidât. *f.* Deidât, naturalesa divina. *Divinidad.*
Divinisâd, *da. p. p.* de divinisar. *Divinizado, da.*
Divinisar. *v. a.* Santificar, consagrar alguna còsa.==Collocar entre los déus, lo que feyan los gentils. *Divinizar.*
Divino, *na. adj.* Pertañent á Déu vertader y á los déus fâlsos.==Còsa molt escellênt y extraordinâria. *Divino, na.*
Divisa. *f.* Distintiu.==Fâxa ô léma, etc. en escût de ârmas. *Divisa.*
Divisibilidât. *f.* Capacidât de poderse dividir. *Divisibilidad.*
Divisible. *adj.* Lo que se pôrt dividir. *Divisible.*
Divisió. *f.* Repartimént, separació en pârts.==Un de los môdos de conèxer las còsas.==Retxeta qui dividêix una parâula en el fîjle una retxa y principi de la âltra.==Partició. *Division.*==De câmp, possessió. *Acirate.*
Divisiouâl. *adj.* Pertañent á divisió. *Divisional.*
Divislu, *va. adj.* Lo qui servêix para dividir. *Divisivo, va.*
Divisor. *m.* Partidor: el nombre per qui se partêix en los contes. *Divisor.*
Divissôri, *ria. adj.* Lo qui dividêix. *Divisorio, ria.*
Divissôri. *m.* Pôst ahont se pôsa el originâl para estamparló. *Divisorio.*
Divo. *m.* Sobrenôm que los româns donâren als seus emperadors môrts y á âltres personâtes. *Divo.*
Divôrci. *m.* Separació de dos casâds en llit y habitació.==Desunió de amigs. *Divorcio.*
Divorciâd, *da. p. p.* de divorciar. *Divorciado, da.*
Divorciar. *v. a.* Separar á dos casâds en llit y habitació. *Divorciar.*
Divorciarse. *v. r.* Separarse dos casâds. *Divorciarse.*
Divulgâble. *adj.* Lo qui se pôrt divulgar. *Divulgable.*
Divulgació. *f.* Publicació de alguna còsa. *Divulgacion.*
Divulgâd, *da. p. p.* de divulgar. *Divulgado, da.*
Divulgadíssim, *ma. sup.* Molt divulgâd. *Divulgadísimo, ma.*
Divulgar. *v. a.* Publicar, escampar, fer pública una còsa. *Divulgar.*
Divulgar-se. *v. r.* Ferse pública una còsa. *Divulgarse.*

Dissonant. *p. a.* de dissonar. = Lo qui dissóna. = *adj.* Vers qui no té consonància. = Lo contràri al decòro. = Irregular. *Disonante.*

Dissonar. *v. n.* Sonar desagradàblement. = Discrepar. = Parèxer estràña una còsa. *Disonar.*

Dissono, *na. adj.* Sense consonància ò conformidat. *Disono, na.*

Dissuadid, *da. p. p.* de dissuadir. *Dissuadido, da.*

Dissuadir. *v. a.* Procurar apartar ab rahóns á algu del seu dictàmen ò intènt. *Dissuadir.*

Dissuasiu, *va. adj.* Lo qui dissuadèix. *Dissuasiu, va.*

Distàd, *da. p. p.* de distar. *Distado, da.*

Distància. *f.* Espáy de llòc ò tèmps. = Diferència. *Distancia.*

Distànt. *p. a.* de distar. Lo qui dista. = *adj.* Apartàd, llufy. *Distante.*

Distar. *v. n.* Estar apartàd, llufy. = Ser diferent. *Distar.*

Distic. *m.* Composició de dos versos. *Distico.*

Distillació y àltres. *V.* Destillació. *Distilacion, etc.*

Distinció. Diferència, separació de las còsas. = Escepció qui diferencia un de àltre. = Declaració de una proposició qui té dos sentits. *Distincion.*

Distingible. *adj.* Lo qui se pòt distingir. *Distingible.*

Distingid, *da. p. p.* de distingir. = Nòble, illustre, etc. *Distinguido, da.* = Soldàt qui gòsa de cèrtas distincions en el seu cuérpo. *Distinguido, ant. guzman.*

Distingir. *v. a.* Conèxer la diferència de las còsas. = Estimar més á uns que àltres. = Declarar una proposició de dos sentits. *Distinguir.* = Una còsa de llufy, y no poderla conèxer. *Columbrar.*

Distingirse. *v. r.* Señalar-se, avantatjar-se. *Distinguirse.*

Distint, *ta. adj.* Divèrs, diferent, de àltra càsta. = Clàr. *Distinto, ta.*

Distintament. *adv.* Clàrament, divèrsament. *Distintamente.*

Distintíssim, *ma. sup.* Molt distint. *Distintissimo, ma.*

Distintín, *va. adj.* Lo qui distingèix. *Distintivo, va.*

Distintiu. *m.* Insignia, nòta de distinció. = Atribut constitutiu de una còsa. *Distintivo.*

Distracció. *f.* El àcte y efecte de distrèurer y se. *Distraccion.*

Distrèt, *ta. p. p. & adj.* *Distraído, da.* = Estar distrèt. No estar atènt á lo que se dia ò fà. *Estar distraído & en bahia.*

Distrèurer. *v. a.* Apartar á un de la atenció, fer-lèy pèrder. = Pervertir. *Distraer.*

Distrèurerse. *v. r.* Apartarse de la atenció. = En-

tregarse á los vicijs. *Distraerse.*

Distribució. *f.* Repartiment entre mòlts. = Orde, colocació de las còsas en vários llòcs. = Figura retòrica. *Distribucion.*

Distribuid, *da. p. p.* de distribuir. *Distribuido, da.*

Distribuidor, *ra. m. f.* El qui distribuèix. *Distribuidor, ra* ò *distributor, ra.* = El qui málgasta. *Disipador, ra.*

Distribuir. *v. a.* Repartir, col·locar y posar en orde. = Desfer sas lletres des mòllos y posarlas al seu caxó. *Distribuir.* = Málgastar. *Disipar.*

Distributíu, *va. adj.* Lo qui distribuèix. *Distributivo, va.*

Distribuyent. *p. a.* de distribuir. El qui distribuèix. *Distribuyente.*

Districte. *m.* Territòri, estensió de país. = Estensió de jurisdicció. *Distrito.*

Disturbio. *m.* Turbació, dissensió, discòrdia. *Disturbio.*

Disuria. *f.* Dificultat de orinar. *Disuria.*

Dit. *m.* Pàrt de la mà y del pèu. *Dedo.* = El gròs de la mà. *Pulgar* ò *gordo.* = El segón. *Índice, mostrador* ò *saludador.* = El tercer. *Cordial, del corazon* ò *de en medio.* = El quàrt. *Anular* ò *médico.* = El petit. *Menique* ò *auricular.* = De Déu: el seu podèr. *De Dios.* = Mida. *Dedo.* = Contar ab sos dits. *Contar por los dedos* ò *como las viejas.* = Mossegarse es dits: irritarse para no porèrse venjar. *Morderse los dedos.* = Llèparsen es dits: menjar una còsa ab molt de gust. *Chuparse los dedos.* = Posar un dit de grèix: alegrarse molt de una còsa. *Regodearse.* = Posar es dits de una mà dins los de la àltra en senyal de dolor. *Ensortijar las manos.* = Pòsem es dit dins sa boca: notar no ser benèyt. *Méteme el dedo en la boca.* = Estampar los cinc dits á sa càre de un: donarlí bufetadas. *Ponerle los cinco dedos en la cara.* = Señalar ab so dit. *Señalar con el dedo.*

Dit, *ta. p. p.* de dir. *Dicho, cha, y ant. dito, ta.*

Dita. *f.* La acció de dir al eucànt. *Licitacion* ò *puja.*

Ditáda. *f.* Porció de alguna còsa que se preu ab un dit. *Dedada* = De mèl: consòl que se dona á un qui espèra alguna còsa. *Dedada de miel.*

Ditèt. *m.* Quàlsevol dit qui es menúd. *Dedillo.*

Ditiràmbio, *ca. adj.* Pertañent á ditiràmbrica. *Ditirambico, ca.*

Ditiràmbrica. *f.* Poéma curt para cantar, tear y ballar. *Ditirambica.*

Ditiràmbo. *m.* Lo matèix que ditiràmbrica. *Ditirambo.*

Ditono. *m.* Espáy qui còsta de dos tóns. *Duono.*

Ditròqueo. *m.* Pêu de cêrt vêrs. *Ditròqueo.*
Ditxa. *f.* Felicidadat, fortuna. *Dicha.*
Ditxo. *m.* Sentència, parâula notâble. *Dicho.* = *Picant.* *Picante, chufeta ô chufleta.*
Ditxós, sa. *adj.* Félis, venturós, el qui té ditxa. *Dichoso, sa.* = El qui dia ditxos, devertid. *Festivo, va.*
Ditxosament. *adv.* Félismént. *Dichosamente.*
Diunenge. *m.* El primer dia de la semmana. *Domingo.*
Diurêtic, ca. *adj.* Lo qui facilita orinar. *Diurético, ca.*
Diúruo. *m.* Llibre para resar. *Diurno.*
Diúrno. *na.* *adj.* Pertañent al dia. *Diurno, na.*
Diuturnidat. *f.* Llarga duració. *Diuturnidad.*
Diuturno, na. *adj.* Lo qui dura molt de témps. *Diuturno, na.*
Divagació. *f.* El âcte de divagar. *Divagacion.*
Divagant. *p. a.* de divagar. El qui divâga. *Divagante.*
Divagar. *v. a.* Anar per aquí y per allà sense determinació alguna. = Estar sens ofici ni empleyo. *Divagar.*
Divân. *m.* El consèy del grân Turc y el llôc ahont se junta. *Divan.*
Divêrbi. *m.* Pârt de comêdia. *Diverbio.*
Divergência. *f.* Estât de líneas que se apârtan de sí. *Divergencia.*
Divergênt. *adj.* Línea qui se apârtâ de âltra. *Divergente.*
Divêrn. *adv.* En el ivêrn. *En invierno.*
Divêrs, sa. *adj.* Diferênt. = De âltre gêni, contrâri. *Diverso, sa.*
Divêrsament. *adv.* En divêrsas manêras. *Diversamente.*
Diversidat. *f.* Variedat, diferência, concûrs de várias còsas. *Diversidad.*
Diversificad, da. *p. p.* de diversificar. *Diversificado, da.*
Diversificar. *v. a.* Variar, diferenciar. *Diversificar.*
Divisió. *f.* Pâssatêmps, devertimént, recreació. = Atâc del inimig per molts pârts. *Division.*
Diversíssim, ma. *sup.* Molt divêrs. *Diversísimo, ma.*
Diversíu, va. *adj.* Lo qui llêva un humor viciâd. *Diversivo, va.*
Dividêndo. *m.* El nombre ô partida que se partêix. *Dividendo.*
Dividible. *adj.* Lo que se pôrt partir. *Dividible, ro, ra.*
Dividid, da. *p. p.* de dividir. *Dividido, da.*
Dividir. *v. a.* Partir, separar, dispersar. *Dividir.*
Dividirse. *v. r.* Separarse, apartarse de la amistât,

compañía. = En pârts, faccións. *Dividirse.*
Divinâl. *adj.* Pertañent á Dén. *Divinal.*
Divinâlmént. *adv.* De un môdo divino ô admirâble. *Divinalmente.*
Divinamént. *adv.* De un môdo divino. *Divinamente.*
Divinatôri, ria. *adj.* Pertañent al fâls ârt de endevinar. *Divinatorio, ria.*
Divinidat. *f.* Deidat, naturalesa divina. *Divinidad.*
Divinisad, da. *p. p.* de divinizar. *Divinizado, da.*
Divinizar. *v. a.* Santificar, consagrar alguna còsa. = Collocar entre los déus, lo que feyan los gentils. *Divinizar.*
Divino, na. *adj.* Pertañent á Dén vertader y á los déus fâlsos. = Còsa molt escellênt y extraordinâria. *Divino, na.*
Divisa. *f.* Distintiu. = Fâza ô léma, etc. en escût de ârmas. *Divisa.*
Divisibilitat. *f.* Capacidat de poderse dividir. *Divisibilidad.*
Divisible. *adj.* Lo que se pôrt dividir. *Divisible.*
Divisió. *f.* Repartimént, separació en pârts. = Un de los môdos de conèxer las còsas. = Retxeta qui dividêix una parâula en el síde una retxa y principi de la âltra. = Partició. *Division.* = De câmp, possessió. *Acirate.*
Divisionâl. *adj.* Pertañent á divisió. *Divisional.*
Divisú, va. *adj.* Lo qui servêix para dividir. *Divisivo, va.*
Divisor. *m.* Partidor; el nombre per qui se partêix en los contes. *Divisor.*
Divissôri, ria. *adj.* Lo qui dividêix. *Divisorio, ria.*
Divissôri. *m.* Pôst ahont se pôsa el originâl para estamparló. *Divisorio.*
Divo. *m.* Sobrenôm que los româns donâren als seus emperadors môrts y á âltres personâtes. *Divo.*
Divôrci. *m.* Separació de dos casâds en llit y habitació. = Desunió de âmigs. *Divorcio.*
Divorciad, da. *p. p.* de divorciar. *Divorciado, da.*
Divorciar. *v. a.* Separar á dos casâds en llit y habitació. *Divorciar.*
Divorciarse. *v. r.* Separarse dos casâds. *Divorciarse.*
Divulgâble. *adj.* Lo qui se pôrt divulgar. *Divulgable.*
Divulgació. *f.* Publicació de alguna còsa. *Divulgacion.*
Divulgad, da. *p. p.* de divulgar. *Divulgado, da.*
Divulgadíssim, ma. *sup.* Molt divulgad. *Divulgadísimo, ma.*
Divulgar. *v. a.* Publicar, escampar, fer pública una còsa. *Divulgar.*
Divulgarse. *v. r.* Ferse pública una còsa. *Divulgarse.*

Diyambo. m. Pèu de vérs. *Diyambo.*

DO.

Do. m. Dàdiva, present, regaló. = Tot bé naturál ò sobrenaturál que se reb de Déu. *Don.*

Dobaria. f. La oficina de caletravi. *Teneria* ò *curtidoria.*

Dòbbé. m. Dos diners. *Cuarto.* = Dòbbés menúds. *Menudos.* = Ab sos dòbbés en sa mà. *A tocateja.* = Dòbbés contànts. *A dinero contado.* = Ab sos dòbbés fàn cuéras. *Dinero contado hace soldado.* = Fer dòbbés venént. *Hacer cuartos* ò *dineros.* = Tot se fà pes dòbbés. *Por el dinero buila el perro.* = Qui té dòbbés vòla, y qui non té redòla. *Quien tiene dineros pinta panderos.*

Dobla. f. Moneda. *Doblon.* = De vint. *De d ocho* ò *onza de oro.* = Moneda des mòros ò antiga espanyòla. *Dobla.*

Doblád, da. p. p. de doblar. *Doblado, da.*

Doblar. v. a. Fer una còsa àltre tant major de lo que éra. *Doblar.*

Doble. adj. Duplicád. = Qui vâl, qui pésa, qui conté duas vegádas àltre tant. = Més fòrt, de més còs. = Fèsta cuyo ofici es més soléme que àltre. *Doble.*

Doblèg. m. Un ò molts de plegs que se fà á una còsa. *Doblez.* = Cusint. *Repulgo.* = El de vestít en pintura. *Trazo.*

Doblegád, da. p. p. de doblegar. *Doblegado, da.*

Doblegadís, sa. adj. Lo qui fàcilment se doblega. *Doblegadizo, za.*

Doblegar. v. a. Aplegar, giñar, matar, tòrser, vénser, vinclar. *Doblegar.*

Doblegarse. v. r. Inclinar-se, tòrser-se, vinclar-se. *Doblegarse.*

Doblèt, ta. adj. Ni prim, ni gruxád. *Doblete.*

Docénts, tas. adj. *Docientos, tas* ò *doscientos, tas.*

Dòcil. adj. Fàcil á déxarse ensenhar ò governar. = Fàcil de déxarse manetjar. = Metàll ò pédra hòus de trabayar. = De hòn gèni. *Dòcil.*

Docilidát. f. Suavidát de gèni. = Facilitát de aprènder sas còsas, de déxarse ensenhar, manetjar. *Docilidad.*

Dòcilment. adv. Ab docilidát. *Dòcilmente.*

Docilíssim, ma. sup. Molt dòcil. *Docilísimo, ma.*

Docilíssimament. adv. sup. Ab molta docilidát. *Docilissimamente.*

Dòctament. adv. Ab erudició. *Doctamente.*

Dòcte, ta. adj. Sábís. *Docto, ta.*

Doctíssim, ma. sup. Molt dòcte. *Doctísimo, ma.*

Doctíssimament. adv. sup. *Doctissimamente.*

Doctor. m. El qui está agraðuád. = Títol que la

Iglesia dona á alguns sànts. *Doctor.*

Doctor, ra. adj. El qui fà de sàbi, y no'u es.

Doctazo, za. = De solèy: xerradors. *Bachiller, ra.* = Fer de doctor. *Doctorear.*

Doctorád, da. p. p. de doctorar. *Doctorado, da.*

Doctorál. adj. Pertañént á doctor. *Doctoral.*

Doctorál. m. El canonicát y el canònge qui per serhó há de tenir el gráu en dret canònic. *Doctoral.*

Doctoránd. m. El qui há de rèbrer el gráu de doctor. *Doctorando.*

Doctorar. v. a. Agraduar. *Doctorar.*

Doctorát. m. El gráu, dignidát, títol de doctor. *Doctorado.*

Doctorèt. m. *Doctoreillo.*

Doctoretjar. v. n. Fer de doctor. *Doctorear.*

Doctoría. f. *Bachilleria.*

Doctrina. f. Enseñansa, instrucció. = Ciència, opinió. = Pláctica. = Llibre qui conté la explicació de la doctrina. *Doctrina.*

Doctrinád, da. p. p. de doctrinar. *Doctrinado, da.*

Doctrinador, ra. m. f. El qui enseña. *Doctrinador, ra.*

Doctrinál. adj. Pertañént á doctrina. = *m.* Llibre qui conté las rétgias de la disciplina egleciástica y la explicació de la doctrina cristiána. *Doctrinal.*

Doctrinar. v. a. Enseñar, instruir. *Doctrinar.*

Doctriner. m. El qui explica la doctrina cristiána. = Rector regular de pòble de indios. *Doctrinero.*

Documént. m. Avís, consèy, doctrina. = Escritura qui testifica alguna còsa. = Péssa de procés. *Documento.*

Dodécaédro. m. Còs sólido regnlar cuya superficie está formáda de dotze pentàgonos regulars. *Dodecaedro.*

Dodécàgono. m. Figura de dotze costáts, y de dotze àngulos. *Dodecagono.*

Dodécatomoria. f. La dotzena part de un círculo. *Dodecatomoria.*

Dodránt. m. Los tres quárts de una heretát. = Pes de nòu unsas valèntne dotze la lliura. = Mida de dotze pulgádas. *Dodrante.*

Doga. f. Càda una de sas pòsts de que se compón una bota, cubèll, etc. *Duela.*

Dogál. m. Còrda para fer-mar bistia pes còll ò para penjar á un. *Dogal.* = Estar ab so dogál á nes còll: en un gráu apuro, embarás, en una péna estréina. *Estar con el dogal d la garganta.*

Dogma. m. Màcsima firme y cèrta. = La veritat reveláda per Déu y proposáda per la Iglesia paraque se crega. *Dogma.*

Dogmatisad, da. *p. p.* de dogmatisar. *Dogmatizado*, da.

Dogmatizador, ra. *m. f.* El qui ensenja dogmas falsos y contráris á la religiô. *Dogmatizador*, ra.

Dogmatisant, *p. a.* de dogmatisar. El qui dogmatiza. *Dogmatizante*.

Dogmatisar, *v. a.* Enseñar dogmas falsos y contráris á la religiô. *Dogmatizar*.

Dôl, *m.* Aflicció, llástima, compassió. = Sentimént y el vestit qui lo demôstra, de la môrt de algú. *Duelo*, y per el sentimént, etc. *Duelo ô luto*. = Fer mâl dôl. *Dar duelo*. = Fer dôl en câsa de môrt. *Hacer luto*. = Servar és dôl. *Hacer duelo*. = Posar dôl. *Enlutar*. Posarse ô vestirse de dôl. *Vestirse de luto*.

Dolência, *f.* Indisposició, malaltia. *Dolencia*.

Dolént, ta. *adj.* Malált. *Doliente*. = Pervêrs. *Ribaldo*, da, malo, la. = Espeñad. *Gastado*, da ô malo, la. = De pôc aprêci. *Ruin*. = Més dolént ques rovèy ô que lo que tiran. *Mas ruin que su zapato*.

Dolentia, *f.* Malaltia. *Dolencia*. = Perversidât, maldât. *Ribaldia*.

Dolentissim, ma. *sup.* Molt pervêrsos. *Nefario*, ria.

Dolèr, *v. a.* Donar dolor. *Doler*.

Dolèrse, *v. r.* Arrepentirse, tenir llástima, gemegar. *Dolerse*.

Dôlo, *m.* Engañy. *Dolo*.

Dolor, *m.* Sensació molêsta. = Pésar, arrepentimént. *Dolor*. = Tenir es dolors: estar de pârt la preñada. *Estar con dolores*. = Tenir es dolors ântes del pârt: queixarse ântes d'hôra. *Parecer al perro de Juan de Ateca, que ântes que se le dé se queja*. = Dolor causad per atupâda ô cayguda. *Escozor*.

Dolorèt, *m.* Dolor petit. *Dolorcillo*.

Doloretjar, *v. n.* *Doler*.

Dolorid, da. *adj.* Afligid, desconsolad, el qui patèix dolor. *Dolorido*, da.

Dolorós, sa. *adj.* Lo qui câusa dolor ô compassió, y llástima. *Doloroso*, sa.

Dolors, *m. pl.* Los qui patexen sas dônas después del pârt. *Entuertos*.

Dolós, sa. *adj.* Engafiosos. *Doloso*, sa.

Dols, sa. *adj.* Suâve, agradâble al paladar y al oïdo, y qui no té amargura. *Dulce*.

Dôlsa, *f.* Péssa de bascdyt. *Biscocho*. = Ndu que fân á sas mânegas de camfa del qui nêda. *Nudo*.

Dolsèt, ta. *adj.* Un pôc dols. *Dulcecillo*, lla, ita, ita.

Dolseta, *f.* Dôlsa petita de bascdyt. *Biscochuelo*.

Dolsor, *m.* V. *Dulsura*, *Dulzor*,

Doma, *f.* El qui fâ la câpa en funció eglestiâtica, ô comênsa y diu sas oraciôns, etc. en ofici divino. *Preste*. = Fer la doma. *Hacer el preste ô officiar*.

Domad, da. *p. p.* de domar. *Domado*, da.

Domar, *v. a.* Reprimir, subjectar, vèncer. *Domar*.

Domás, *m.* Rôba de seda regulârmént ab dibuxos. *Damasco*.

Domassèt, *m.* Rôba de seda, etc. però no tânt doble côm es domás. *Damasina ô damasquillo*.

Domâtiga mès usual que tomâtiga. *f.* Côsa bèn coneguda. *Tomate*.

Domâtiga forestêra, *f.* La qui se cría dins una bosseta. *Tomate de bolsa*.

Domatiguêra, *f. pl.* Qui fâ sas domâtigas. *Tomatera*. = Forestêra. *Tomatera de bolsa*.

Domer, *m.* El qui fâ el ofici de vicâri en la catedral. *Domero*. = El religiós qui estâ de semmana para cantar el ofici major, etc. *Edommedario*.

Domêstic, ca. *adj.* Lo pertanênt á la câsa. = De la familia de la câsa. = Animâl que se cría en una câsa. *Doméstico*, ca.

Domesticâble, *adj.* Lo qui pôt domesticarse. *Domesticable*.

Domesticad, da. *p. p.* de domesticar. *Domesticado*, da.

Domesticadament, *adv.* Familiârmént. *Domesticadamente*.

Domesticar, *v. a.* Fer tractâble, familiar á un hómo. = Amansar, aximplir, acostumar á la vista y compaña del hómo á un animâl. *Domesticar*.

Domesticarse, *v. r.* Ferse tractâble, aximplirse, etc. *Domesticarse*.

Domesticidât, *f.* Mansuetût, ximplesa. *Domestiquez*, y ant. *domesticidad*.

Domicili, *m.* Habitació, câsa, residència. *Domicilio*.

Domiciliad, da. *p. p.* de domiciliarse. *Domiciliado*, da.

Domiciliad, da. *m. f.* Habitânt de una ciutât, vila, etc. *Domiciliario*, ria.

Domiciliarse, *v. r.* Ficsar, establir son domicili en algú llôc. *Domiciliarse*.

Dominació, *f.* Podèr, autoridât suprêma, cêtro. *Dominacion*.

Dominaciôns, *f. pl.* Un dels ordres de la gerarquia dels ângels. *Dominaciones*.

Dominad, da. *p. p.* de dominar. *Dominado*, da.

Dominador, ra. *m. f.* El qui domina: âmo, seño, *Dominador*, ra,

Dominant. *p. a.* de dominar. = *adj.* El qui domina: qui es superior. = El qui vòl dominar, ser més que los altres, presumtuós, molt vâ. = El planèt de qui se diu que govèrna. *Dominante.*

Dominar. *v. a.* Mendar, tenir autoritat absoluta. = Subjugar. *Dominar.*

Dominar. *v. n.* Se diu de un llòc alt de abont se descobrèix grán esteusió de tèrra ò qui té subjècte á llòc més baix. *Dominar.*

Dominatíu, *va. adj.* Lo qui domina. *Dominativo, va.*

Domingo. *m.* Nòm pròpi de hòmo. *Domingo ò Mingo.*

Dominguèt. *m.* Diminutíu de Domingo. *Dominguete.*

Domini. *m.* Us llibre de las sèuas còsas. = Mando, impèri, superioritat. *Dominio.* = Absolut: independent de àltri. *Absoluto.* = Dirècte: el señorio que quèda al qui hà donad alguna còsa per establiment. *Directo.* = Útil: el qui pertàny al qui pren lo establiment. *Útil.*

Dominica. *f.* El diumenge, segóns la Iglesia. *Dominica.*

Dominicà, *na. adj.* Religiós, sa de sán Domingo. *Dominicano, na.*

Dominicál. *adj.* Pertànyent á las dominicas. = Qui sefiála el diumenge. = Qui pertàny á señor. *Dominical.* = Letra dominicál: la qui en el calendari assèñala al diumenge. *Letra dominical.* Oració dominicál: el pàrenòstro. *Oracion dominical.*

Dominico, *ca. adj.* ò *m. f.* V. Dominicà. *Dominico, ca.*

Dominò. *m.* Vestít para desfressarse. = Cèrt jòc. *Dominó.*

Dòu. *m.* Títol de honor en Espàña. *Don.*

Dòua. *f.* Criatura racional del sèxo feimení. = La dòua casada. *Muger.* = La de mètge. *Doctora.* = La de missèr. *Letrada.* = De bulto para mòdas. *Moña ò muñeca.* = Veyvéra: La qui està pòc dins càseua, qui corre de aquí àllà. *Bil-trotera.* = Qui càda àny fà un infànt. *Cadañera.* = Qui dona sirviciáls. *Clistelera.* = Qui cerca saber que se fà á càsa de àltri. *Comadrera ò chuzona.* = Qui ven ròba pes carrers. *Prendera.* = Qui dona molt á texir. *Telera.* = Qui du es menjar als segadors. *Guadapera.* = Ab accions de hòmo. *Sargenton.* = Descaràda. *Descarada ò farota.* = Desembòlta, desvergoñida. *Corralera.* = Negra vestida de b'áu. *Mosca en leche.* = Véya ò lletja béu vestida. *Carantoña.* = Ser já dòua una allòta: tenir já la rétgla, el mèstruo. *Ser ya muger.*

Dòua. *f.* Nòm que donau los eglesiàstics al breviàri. *Suegra.*

Dòua. *f.* Títol de honor que se dona á las dònas nòbles, encàreque en el dia se dona á las qui no'uson. *Doña.*

Donació. *f.* Do, dádiva. *Donacion.* = De béus per acte públic. *Donacion de bienes.* = Á càusa de matrimòni. *En favor del matrimonio.* = Inter vivos: la que se fà sense perill de mòrt. *Inter vivos.* = Càusa mòrtis: la que se fà còm á testament. *Causa mortis.* = Qui en vida fà donació merèix que li esclàfan es cap ab un bastó. *Quien hace donacion dntes de la muerte merece que le den con un mazo en la frente.*

Donad, *da. p. p.* de donar. *Dado, da ò donado, da.*

Donad. *m.* Hermàno qui du hàbit religiós y no es novici ni profés. *Donado.*

Donad, *da. m. f.* Criàds de múnjas. *Demandadero, ra.* = Los qui se cuydan de algún oratòri. *Santero, ra.*

Donar. *v. a.* Passar el domini de una còsa á àltri. = Declarar, explicar. = Castigar ab bastó, etc. = Proposar assunto ò pèu para alguna còsa. = Aplicar, v. g. remèy. = Proveir algún empleyo, etc. = Concedir. = Suposar. = Produir las tèrras, los àbres, etc. = Señalar á algú per v. g. mèstre. = Tractar, v. g. donar per benèyt, traydor, etc. = Repartir sas càrtas á los jugadors, etc etc. *Dar ò donar.* = Donar la ànima á Déu: morir-se. *Dar el alma.* = De baràto. *De barato.* = De vâlde. *De valde.* = Càlda: barrètx. *Calda.* = Àse ò cavàll á ego ò soméra. *Echar el asno ò caballo d burra ò yegua.* = Carabàssa en los eczàmens. *Dar calabazas.* = De frànc sens interés. *De valde.* = Donar un dit y prènder sa mà. *Dar un pié y tomarse la mano.* = Camí. *Abrir camino.* = De cabàssos en disputas, etc. *Aturullar.* = Llàrgas màus: molta llecència. *Dar mucha mano.* = Còrda al péix enganxàd al àm. *Dar carrrete.* = De taló á la bistia el qui quálca. *Picar de martinete.* = Sa culpa á àltre. *Darle la culpa ò echarle las cabras ò los cabritos.* = Bònas paràulas y no cumplirlas. *Gastar pastillas de boca.* = Ferràtge. *Dar alcacer.* = Mál que xerrar. *Dar espina.* = Menjar al bestiar gròs. *Pensar.* = Un pòc per lograr molt. *Meter aguja por sacar reja.* = El pertrèt de lo que se toma per el trabáy de tomàrhó. *Dar despojos por derribos.* = Una màla embaxàda ò envestida: mál arragàny. *Sofrenar.* = Uua envestida: créxer molt. *Dar un estiron.* = Menjar los aucells als petíts. *Cebat.* = Els molts àny. *Dar los dias.* = Per sas parèts: no ac-rtar lo que se volrí. *Dar por las paredes ò esquinas.* = Paràula de casament. *Dar palabra y mano.* = Còp de puñy. *Apuñetear.* =

Tunda. *Zumbar.* = Un entretêc. *Dar un toque ô un tiento.* = El portânte á algú: engegarló. *Darle dimisorias.* = Pédra tosca: esmolar ab élla. *Apomazar.* = Una bôna atupáda. *Una buena azotina ô zurrabanda.* = Moltes vólta un riu, torrént, etc. *Culebrear ô serpentear.* = Tabâc en disputas, etc.: apretar á un. *Arrollar.* = Una mossegáda. *Tarascada.* = Mâl francès. *Dar gâlico ô acomodar de ropa limpia.* = Donar âygo, sôl, etc. el pronôstic. *Rezar agua, etc.* = Pitja á un. *Dar matracas.* = Demúnt á algú per ríurer. *Mutraqear.* = Tunda. *Dar mate.* = Dnas passádas de mescla á parêt que se há de pintar al frésco. *Entunicar.* = Vergádas. *Fustigar ô zurcir.* = Una bôna perruca: un arregâny fôrt. *Poner como hoja de peregil.* = Á interés. *Dar d interes ô d daño.* = Per beurer vi ô âygordént. *Dar para tripas al jarro.* = Dar un ôu para tenir un bôu. *Dar aguja para sacar reja.* = Surtida á âygos estancádas. *Avenar.* = Es râyos des sôl en algú llôc, illaminântlô. *Irradiar.* = Esperó el qui quálca. *Pifar ô espolear.* = Motiu de fer alguna côsa, v. g. de robar un. *Ponerle el plato.* = Que pastar: anar un per tot á dir ô fer una côsa ô lo matéix. *Insensar.* = Donarhó á sas câmas: fugir corrénts. *Meter piés.* = No donar una pânsa á Cristo: ser molt cric. *No dar una sed de agua.* = No donar paláda: no môurerse para fer una côsa. *No dar pellada.* = No dar câp pâssa para fer alguna côsa. *No dar pié ni patada.*

Donarse. v. r. *Eutregarse, rendirse per vensú.* = Aplicarse al estudi, trabây, etc. *Darse.* = Bôna vida. *Darse un verde.* = Bôn témps. *Buen tiempo.* = Sas mâns: ajudarse. *Las manos.* = En señâl de amistât. *Encajar las manos.* = Á pêrros: infurirse molt. *Darse d perros.* = Á la vida perxânga. *Echarse d la brida.* = Sa rôba: âllargarse. *Dar de sí.* = Ni'u dona ni'u liéva. *Ni me da frio ni calentura.* = No se me dona un pito. *No se me da un pito.* = Demúnt per ríurer. *Chancearse.*

Donarda. f. pl. *Pita.*

Donâssa. f. Dôna grân ô grôssa. *Mugerona.*

Donatâri. m. La persona á qui se fâ la donaciô. *Donatario.*

Donatisme. m. La heregía de Donâto. *Donatismo.*

Donatista. m. El qui seguêix el donatisme. *Donatista.*

Donatíu. m. Do voluntâri. *Donativo.*

Donâyre. m. Discreció, grâcia en lo que se dlu. = Ditxo agúd. = Herminosura y perfecció de côs. *Donaire.*

Douêuc. adj. Lo pertâñent á dôua. *Mugeril.*

Doneta. m. Dôna petita. *Mugercilla, mugerzuela.*

Doufm. m. Aplèg ô concûrs de dônas. *Mugeriego.*

Douôta. f. Dôna grôssa. *Mugerona.* = Dolênta. *Mugercilla.*

Dôns. Conjunció antiga. *Pués ô puis. Pues.*

Donzell, lla. m. f. *Fadrins. Doncel, lla.*

Donzell. m. pl. *Doncel ô agenjos.*

Donzellla. f. *Péix. Doncella.*

Donzelleta. f. *Donzellla petita. Doncellita, illa, ita.*

Dorâda. f. *Péix. Dorada, dorado ô doradilla.*

Doradélla. f. pl. *Doradella.*

Dôric, ca. adj. Un dels tres ordes de arquitectura. *Dórico, ca.*

Dormid, da. p. p. de dormir. *Dormido, da.*

Dormida. f. El témps que un há dormid. = La que fân sas cucas de seda. *Dormida.*

Dormidor. m. Llôc para dormir les racionâls. *Dormitorio.* = Para el bestiar. *Dormidero.*

Dormidor, ra. m. f. El qui dôrm molt ô se agrâda de dormir molt. *Dormilon, na, y ant. dormidor, ra.*

Dormidorôt, ta. m. f. El qui dôrm moltíssim. *Siete dormientes.*

Dormilêga. m. El qui dôrm molt. *Dormilon.*

Dôrmir. v. n. Côsa sabuda. = Estar aturâda una côsa. v. g. negôci. *Dormir.* = Côm un pêix, descansâd, sense cuydâlo. *Dormir d pierna suelta, tendida ô d sueño suelto.* = Á las totes: fôrt. *Como una piedra.* = Côm una marmôta: câsi sêmpre. *Como un liron.* = Côm una rôca. *Como una piedra.* = Côm un tronc. *Como un tronco.* = Côm una rebâssa. *Como un tronco.* = De esque-na. *Boca arriba ô de memoria.* = En los negôcis: no cuydarse de ells. *En los negocios: no dormiry. No dormir en las pajas.* = La siesta. *La siesta ô sestear.* = Al serê. *Á la serena, al sereno, d cortinas verdes ô en el meson de las estrellas.* = En el Señor: en grâcia sêna. *En el Señor.* = Un pôc demúnt cadira, ganapê, etc. *Descabezar el sueño.*

Dôrmissôn. m. Remèy qui fâ dormir. *Dormidero.*

Dormitar. v. n. Estar mitx adormid. *Dormitar.*

Dormitíu, va. adj. Lo qui fâ dormir. *Dormitivo, va.*

Dormitíu. m. Remèy qui fâ dormir. *Dormitiva.*

Dormitôri. m. Llôc para dormir molts. *Dormitorio.*

Dos. adj. Nombre cardinâl. *Dos.* = Dos á dos: dos côntra dos. *Dos d dos.* = De dos eu dos. *De dos en dos.* = Á dos y têts: arrendamént. *Á terage.* = Côm dos y dos fân cuâtre. *Como dos y*

- tres son cinco.* = Estar á dos per tres de dir ó fer alguna cosa. *Estar á dos dedos de decir ó hacer alguna cosa.* = Fer es dos de bastos: morir-se los hõmos. *Doblar la servilleta ó estirar la pierna:* los animâls. *Estirar la pierna.* = Dos motius de alegría en un dia. *San Juan y Corpus Christi cayeron en un dia.*
- Dos.** *m.* La cifra qui representa duas unidâts. = Carta de jugar. *Dos.*
- Dòs.** (À) *adv.* Colcar sense sèlla, ensèllement, etc. *En pelo.*
- Dosser.** *m.* Espècie de còbricèl de llit. *Dosel, y ant. doser.*
- Dosserèt.** *m.* Dosser petit. *Doselico.*
- Dòsis.** *f.* Mesura de drògas para medicina per una vegada. *Dòsis.*
- Dòt.** *m.* El caudâl que du una dòna quând se casa. = Càda una de las escellèncias principâls dels còssos gloriosos. = Gràcia, prènda apreciable, connaturâl á un. *Dote.*
- Dotació.** *f.* Designació del caudâl en hacienda, béns ó alâcas. = Renda perpètua para la conservació de fundació ó establiment. *Dotacion.*
- Dotâd,** *da. p. p.* de dotar. *Dotado, da.*
- Dotador,** *ra. m. f.* El qui dòta. *Dotador, ra.*
- Dotar.** *v. a.* Donar dòt. = Adornar la naturalesa á un ab particulars dous. *Dotar.*
- Dotzâro,** *va. V.* Dotzè. *Dotzavo, va.*
- Dotze.** *adj.* Nombre cardinâl. *Doce.*
- Dotze.** *m.* La cifra qui representa dotze unidâts. = Carta de jugar. *Doce.*
- Dotzè.** *m.* La dotzena pàrt de un tot. *Duodécimo.*
- Dotzena.** *f.* Dotze còsas de una matèxa càsta. *Docena.* = De fiàre: tretze còsas de una matèxa càsta. *Trecena.*
- Dotzenâri.** *m.* Espây de dotze dias. *Docenario.*

DRA.

- Drâc.** *m.* Animâl aufibio culièrt de conxa. *Cuiman.*
- Drâcma.** *f.* La octâva pàrt de una unsa. = Moneda antiga. *Dracma.*
- Dragânt.** *m.* Cáp de dragó ó sèrp en escûts de àrmas. *Dragante.*
- Drâgo.** *m.* Àbre de las índias orientâls y occidentâls de cuya sòca fluèix una sustància qui se anomena sâng de dragó. *Drago.*
- Dragó.** *m.* Insècto qui regularment està per sas parèts. *Lagartija.*
- Dragó.** *m.* Soldât de cavâll qui tànt peléa á cavâll còin á peu. *Dragon.*
- Diagoman.** *m.* Intèrprete en el Lleyânt. *Dragoman.*
- Dragonâri.** *m.* Soldât româ. *Dragonario.*

- Dragonâra.** *f.* Petita isla molt pròp de Mallòrea. *Dragonera.*
- Draguèt.** *m.* Dragó petit. *Lagartillo.*
- Drâma.** *m.* Composició de pèssas para representarse en el teâtro. *Drama.*
- Dramàtic,** *ca. adj.* Pertañent al drâma. *Dramático, ca.*
- Dramàtica.** *f.* El àrt de fer drâmas. *Dramática.*
- Dramaturgo.** *m.* El autor de drâmas. *Dramaturgo.*
- Drâp.** *m.* Ròba. *Cdñamo ó lienzo.* = Fét en casa. *Lienzo casero.* = Para nins. *Pañal.*
- Draper.** *m.* El qui ven drâp. *Drapero.*
- Drâps.** *m. pl.* Tavayòla para afeytarse ó pentinar-se. *Peinador.* = Para nins. *Pañales ó envoltura.*
- Drassâna.** *f.* Arsanâl. *Atarazana.*
- Dresséra.** *f.* Caminèt. = *Atajo ó trocha.* = El qui và tot dret. *Derezera.* = Anar per sa dresséra. *Atajar.*
- Dressereta.** *f.* Dresséra petita. *Atajuelo.*
- Dret.** *m.* Lo que dicta la naturalesa, hà ordenâd Déu, la Iglesia ó las gènts para son govèrn. = La acció que té un á una còsa ó persona. = La imposició sobre gèneros, personas ó tèrras. *Derecho.* = Divino: lo manâd y promulgâd per Déu. *Divino.* = Canònic: el posâd per concilis y pápas. *Canónico.* = De gènts: el introduïd entre los hõmos per la necessidât de formar y conservar las societat. *De gentes.* = De patronâd: facultât para presentar subjèctes para bènèfics y capèllanias. *De patronato.* = Escríit: la llèy escrita. *Escrito.* = Municipâl: el posâd per un pòble. *Municipal.* = Naturâl: los primers principis invariâbles que inspira la naturalesa en quânt al bé y al màl. *Natural.* = Parroquiâl: las facultâts qui competexen als rectors per son ministèri. *Parroquial.* = Positiu: el posâd per las llèys divinas y humânas. *Positivo.* = El que téneu los eglesiàstics qui residexen á la distribució de los qui fâltan. *De acrecer.* = El que té un de cobrar de aquèl per qui hà pagâd. *Lasto.* = De àygo para regar. *De agua, y si es de un dia.* *Almoceda.* = Conjugâl: el que téneu los casâds de tenir el àcte carnâl. *Conyugal.* = De passar per algún llòu. *De pasar.* = De represàlia: de fer dâny als inimigs en recompensa del que ells hân causâd. *De represalia.*
- Dret,** *ta. adj.* Rècte, seguíd, ignâl. = El qui està de pèus. = No torsúid. *Derecho, cha.* = Còm una candela. *Como un huso.* = En candela: tot dret sense tórser. *adv. En derecho.* = De dret en dret. *adv. De pie en pie.* = À dret seiny: apòsta. *Adrede.* = À dret fil. *A hilo.* = Axecarse dret el qui seu, jèu, etc. *Ponerse en pie.* = Posarse dret

el qui està tòrt. *Ponerse derecho* ò *derecho*. = Posarse dret còm un parpàl. *Espetarse*. = Estar dret: no assegú, ni ajegú, etc. *Estar en pie*: no torsú. *Estar derecho*. = Venir per dret una còsa: acomodar. *Acomodar, cuadrar*.

Dret. *m.* Bòn apuntament de àrma. *Apuntamiento*. = Bòn dret. Lo que irònicament se diu del qui tira, v. g. á un aucèll y nol fer. *Acertóle Pedro á la cogujada que el rabo lleva tuerto*. = El qui té bòn dret, bòn apuntament. *Certero, ra*. Dreta. *f.* La mà. *Derecha*. = Á la dreta. *Á la derecha*. = No donar pàssa dreta: fer sas còsas al ravés. *No hacer cosa á derechas*. = Adretas: apòsta. *Adrede*.

Driada. *f.* Fabulosa ninfa de bòsc ò garriga. *Driada*.

Drissa. *f.* Còrda para issar y arriar sas velas de bàrco. *Driza*.

Drissad, da. *p. p.* de drissar. *Drizado, da*.

Drissar. *v. a.* issar y arriar sas velas de bàrco. *Drizar*.

Dròga. *f.* Tota espècie de espicias, y majorment los ingrediènts que se empléyan en medecina. *Droga*. = Hòmo. *Sabandija*.

Droguer. *m.* Venedor de drògas. *Droguero*.

Drogueria. *f.* Tota espècie de drògas. = Botiga ahònt se venen drògas. *Drogueria*.

Droguista. *m.* Droguer. *Droguista*.

Dromedàri. *m.* Espècie de camèll. *Dromedario*.

Druida. *m.* El sacerdot dels autigs galos. *Druida*.

Druidisme. *m.* La doctrina dels druidas. *Druidismo*.

DU.

Duál. *m.* El nombre de dos en las declinacions y conjugacions grègas. *Dual*.

Duàua. *f.* Càsa ahònt se registran las mercaderias, y se còbran es drets. *Aduana* ò *telonio*. = Bàrca. *Guardacostas*.

Duaner. *m.* Empléyad en la duàua. *Aduanero*.

Dubio, bia. *adj. cur.* Còsa de que se dubte. *Dubio, bia*.

Dubitáble. *adj.* Incèrt, dubtós. *Dubitable*.

Dubitació. *f.* Dubte. = Figura retòrica per la qual se fingèix un dubte para prevenir las objeccions. *Dubitacion*.

Dubitatiu, va. *adj.* Qui servèix para espressar el dubte. *Dubitativo, va*.

Dubtàd, da. *p. p.* de dubtar. = *adj.* De lo que se dubta. *Dudado, da*.

Dubtar. *v. a.* Estar incèrt, en dubte. = Tèmer. *Dudar*. = Noy há que dubtar: la còsa es cèrta. *No hay que dudar*.

Dubte. *m.* Incertitú. = Dificultat proppada sobre

una matèria. *Duda*. = Estar en dubte: estar dubtós, incèrt. *Estar en duda*. = Posar dubte: oposar uu dificultat. *Poner duda*. = Posar en dubte. *Poner en duda*. = Quèdar en dubte una persona ò dubtosa una còsa. *Quedar en duda*. = Sortir ò trèurer de dubte. *Salir ò sacar de la duda*. = Sens dubte: segurament. *Sin duda*.

Dubtèt. *m.* Dudilla.

Dubtós, sa. *adj.* El qui dubta. = Incèrt, ambiguo, y de qui hey há motfu de dubtar. = Lo qui no es de gènere determinad. *Dudoso, sa*.

Dubtosament. *adv.* Ab dubte. *Dudosamente*.

Dubtosissim, ma. *sup.* Molt dubtosos. *Dudosisimo, ma*.

Duc. *m.* Títol més honrós llevad el del sobirà ò príncipe en Euròpa. = *ant.* El general de eczèrcit y el comandant general militar y polític de provincia. *Duque*.

Duc. Paràula per la qual no se vòl dir lo que se du. *Nitos*.

Ducàl. *adj.* Lo pertañent á duc ò duquesa. *Ducal*.

Ducàt. *m.* El territòri ò estat del duc. = Moneda antiga de òr qui valia onse reyáls y un marevedís: y áre es imaginària y val 22 sòus y maravedissos. *Ducado*.

Dúctil. *adj.* Matèria qui sense desnirre pòt ferse llarga, curta, àmpla, prima. *Dúctil*.

Ductilitat. *f.* Facilitat en los metalls de ferse llargs, curts, etc. *Ductilidad*.

Ductor. *m.* Eyua de cirugia. = *ant.* El qui guia. *Ductor*.

Ductora. *f. ant.* La qui guia. *Ductriz*.

Dudáble. *adj.* De que se pòt dubtar. *Dudable*.

Duelista. *m.* El qui se desafia á matar. *Duelista*.

Duèlo. *m.* Desafio particular. *Duelo*.

Duènde. *m.* Diàble boyèt. *Duende*.

Duèño. *m.* Señor, àmo. *Dueño*.

Dulcamàra. *f. pl.* *Dulcamara* ò *dulzamara*.

Dulce. *m.* Còsa confitada y la matèxa, ò bossi de confitura ò còsa de pasta, etc. *Dulce*.

Dulcificad, da. *p. p.* de dulcificar. *Dulcificado, da*.

Dulcificant. *p. a.* de dulcificar. Lo qui dulcifica. *Dulcificante*.

Dulcificar. *v. a.* Fer dols. *Dulcificar*.

Dulcíssim, ma. *sup.* Molt dols. *Dulcissimo, ma*.

Dulcíssimament. *adv. sup.* Ab molta dulsura. *Dulcissimamente*.

Dulcissono, na. *adj. ant.* Lo qui té un sò dols. *Dulcisono, na*.

Dulía. *f.* Culto ab que veneràm á los sànts. *Dulia*.

Dulimán. *m.* Vestit de turc. *Duliman*.

Dulsura. *f.* Qualitat de lo qui es dols. = Suavidat, delicia, plèr, gust. *Dulzura*.

Dulcurad, da. *p. p.* de dulcurar. *Dulcurado, da.*
Dulcurar. *v. a.* Dulcificar segons los químics. *Dul-*
zurar.

Duo. *m.* Tròs de música cantad per duas veus ô
tocad per dos instrumènts. *Duo ô dueto.*

Duodècim, ma. *adj.* Nombre ordinâl. *Duodécimo,*
ma.

Duodècimvirs. *m.* Conseyer antig româ. *Duode-*
cimvirs.

Duodècimvirât. *m.* Dignidât de duodècimvirs. *Duo-*
decimvirato.

Duodécuplo, pla. *adj.* Lo que se pren 12 vegâdas,
se multiplica per 12 ô estâ en rahó de 12 á un.
Duodécuplo, pla.

Duodéno, na. *adj.* V. Duodècim. *Duodeno, na.*

Duomèssino, na. *adj.* De dotze mèsos. *Duomesi-*
no, na.

Duplicació. *f.* Multiplicació de una cantidât per 2.
Duplicacion.

Duplicad, da. *p. p.* de duplicar. *Duplicado, da.*

Duplicad. *m.* Segón despâtx jermâ del primer. *Du-*
plicado.

Duplicar. *v. a.* Dir, fer duas vegâdas una còsa,
endoblarla, multiplicarla per dos. *Duplicar.*

Dúplice. *adj.* Doble. *Dúplice.*

Duplicidât. *f.* Engâny, falsedât, simulació. *Dupli-*
cidad.

Duplo, pla. *adj.* Lo qui conté duas vegâdas una
cantidât. *Duplo, pla.*

Duplo. *m.* El doble. *Duplo.*

Duquesa. *f.* La dôna de duque ô la qui té ducât.
Duquesa.

Duqueseta. *f.* Diminutiu de duquesa. *Duquesita.*

Duquèt. *m.* Diminutiu de duc. *Duquesito.*

Dur, ra. *adj.* Consistènt, fòrt. = Ofensiu, mâl de
sufrir. = Àspre, violènt, cruèl, etc. *Duro, ra.*

Dur. *v. a.* Conduir, portar, trasladar una còsa de
un llòc á âltre. *Llevar:* y si la còsa se acòsta
al qui mâna dur. *Traer.* = Atacâd á un. *Tenerle d*
raya. = Sas cârtas eu una convèrsa. *Hacer la*
còsa. = El Combregar á un malâlt. *Llevarle el*
Vidtico. = El câp á un. *Traerle entre dientes.* =

Es contes. *Llevar la cuenta.* = Á sas âncas de
bistia. *Llevar en ancas ô en la grupa.* = La mà-

re môrta, es câ màgre: anar malaltís. *Andar*
de pié quebrado. = En rôda. *Llevar en rueda.* =

Pòca rôba: pòca càrn. *Tener pocas chichas.* =

Devâll xèlla. *Sobargar.* = As còll: mantenir. *Lle-*
var en hombros. = Á s'esquena: mantenir. *Llevar*
d cuestas. = S'escopeta curta: tenir pòc concèrt.

Andar d tres ménos cuartillo. = Manâ, espècie,
hipo á un. *Traerle entre dientes.* = Enganâd á

un ab promesas. *Llevarle al pelotero.* = Á tâl
llòc. *Llevar d...* = Al hospitâl: fer tornar pòbre.

Echar por puertas. = Sa mooca: enfadâd. *Estar*
de picadillo ô amoscado. = Per sa mà. *Llevar de*
la mano. = Pes nâs. *Traer agarrado de la nariz.*
= En pâumas d'ôr. *Llevar en palmas.* = El còr
demúnt sa mà: ser ingènuo. *Llevar el corazon*
en la mano. = Á sa pica de sa sang: al perfil. *Lle-*
var al degolladero. = Autoridâts, rahóns, prò-

vas. *Traer autoridades, etc.* = Pe's secorrât: es-

trèt. *Meter en freno.* = Per la pena. *Traer d mal*
traer. = En pes: al âyre. *Llevar en peso.* = Plèt.

Traer pleito. = Sa pòst as forn: fer es gâsto. *Lle-*
var la carga. Dursèn sa culpa. *Ser el dedo ma-*
lo. = El uy al bôu á un. *Traerle sobre el ojo.* =

Vestít, capèl, espâsa, etc. *Llevar ô traer vesti-*
do, etc. = La turba: anar alborotâd. *Estar azo-*
gado. = Bòna coua una dôna: bôn dôt. *Relucir*
la espalda. = Es câp mâtta âlt un cavâll. *Des-*
papar, se. = Molta polissonâda, traydorîa, etc,
un. *Tener muchas camandulas.* = Durla fêta. *Lle-*
varla hecha. = Durhó tot: cuydarse de tot. *Llevar*
el peso. = Dursèn. *v. r.* *Llevarse:* la âygo, vént
alguna còsa rodânt. *Arrollarla:* enveja, *v. g.*
dos estudiânts. *Apostárselas:* sa ventâtja. *Llevar-*
se la ventaja ô el mapa. = Durlosèn: ser un mès
sâbi, mès hàbil, etc. que un âltre. *Llevarse lo*
en el pico. = Durhó escrit en as front. *Traerlo*
escrito en la frente. = No poderhó dur, *v. g.* á
un emplèyo. *Acodillar con la carga.*

Durâble. *adj.* Lo qui es de durâda ô pòt durar. *Du-*
rable.

Duració. *f.* Llârg espây de tèmps. *Duracion.*

Durâda. *f.* Duració. *Dura ô duracion.* = Ser de du-

râda. *Ser de dura ô de duracion.*

Durader, ra. *adj.* Lo qui dura ô pòt durar. *Du-*
radero, ra.

Durar. *v. n.* Permanèxer, guhsistir. *Durar.* = Més
que el mâl âny: moltíssim. *Mas que el bronce ô*
durar por penas. = De Nadâl á S. Estéva: molt
pòc. *Durar de misa d visperas.* = Fer durar una
còsa: estoviarla. *Endurarla.*

Durbéc. *m.* Aucell ab so béc gròs, fòrt y torsúd
còm el de llòro. *Picogordo.*

Duresa. *f.* Solidès, consistència de un còs. = As-

prura de gèni, fâlta de suavidât. = Pòca capa-

cidât. *Dureza.* = De estil: fâlta de armonîa qui
câusa disgúst. *De estilo.* = De còr: inhumanidât.

De corazon. = De judici: pertinàcia. *De juicio.*
= De condició: asperesa. *De condicion.* = De ore-

ya: dificlitàt de oir. *Dureza ô torpeza de oido.*
= De vèntre: impedimènt en las vias del còs de
animâl. *De vientre.*

Durèt, ta. *adj.* Un pòc durs. *Durillo, lla.*

Durèt. *m.* Un duro de ôr. *Durillo.*

Durillo. *m.* Durèt. *Durillo.*

Daro. *m.* Moneda de plàta de trenta sòus. *Duro* ò *pezo fuerte*.
Dareyó. *m.* Tumor. *Dureza* ò *tumor*.
Duumvir. *m.* Jutge romà qui judicàva las càusas de rebelió, etc. *Duumvir*.

Duumvirát. *m.* El tribunál y el témps que duràva la dignidat. *Duumvirato*.
Duy. *m.* El forát de botà, etc ahónt se pòsa es grisó ò canó. *Canillero*.
Duyt, *ta. p. p.* de dur. *Llevado, da* ò *traído, da*.

ECL

E. *f.* La quinta lletra del alfabéto mallorquí y la segona de las vocáls. *E.* = En áltre témps servía de conjunció en llòc de *y*, y en el dia hey servèix en espanyòl quànd la paràula qui vé después de la conjunció coménsa per *i* ò per *hi*, v. g. axí còm nosàltres deym: *pàre y fíy*, los espanyòls diuen: *padre é hijo*.

Ea. interjecció. Ànimo, vámos. *Ea*.

Eal. *m.* Animál aquàtic semblànt al cavall marí. *Eal*.

EB.

Ebanista. *m.* El qui trabàya en ébano ò en embutir. *Ebanista*.

Ebauo. *m.* Llèña molt negra y molt sexuga. *Ebauo*.

Ebol. *m. pl.* *Yesgo* ò *ateo*.

Ébro. *m.* Un riu de Espàña. *Ebro*.

Ebüllició. *f.* La acció de bullir y de fermentar. *Ebulicion y ebullicion*.

Ebúrneo, *nea. adj.* De márfil segons los poétas. *Ebúrneo, nea*.

EC.

Ecatártic. *adj.* Térme mèdic. *Ecatártico*.

Eccehòmo. *m.* Estàtua ò pintura de Jesucrist, axí còm lo presentà Pilát al pòble. *Ecce-homo*.

Ecfràctic. *m.* Medicament qui llèva la obstrucció. *Ecfràctico*.

Écho. *m.* V. Éco.

Eclèctic, *ea. adj.* *Eclético, ca.* = Filòsofs eclèctics: los qui seguxen las oponions las més provàbles. *Filósofos ecléticos*.

Eglesíastes. *m.* Un dels llibres del antíq testamént. *Eclesidstes*.

Eclipsád, *da. p. p.* de eclipsar. *Eclipsado, da*.

Eclipsar. *v. a.* Impedir que un ástro se veja. *Eclipsar*.

Eclipse. *m.* Ocultació de un ástro per la imposició de un áltre entre éll y la tèrra. *Eclipse*.

Eclipsis. *f. V.* Ellipsis. *Eclipsis*.

ECO

Eclíptic, *ca. adj.* Pertaciént á la eclipsis ò la eclíptica. *Eclíptico, ca*.

Eclíptica. *f.* Línea per ahónt sèmpre camina es sòl. *Eclíptica*.

Écloga. *f. V.* Égloga. *Écloga*.

Eclògic, *ca. adj.* Pertaciént á la écloga. *Eclògico, ca*.

Éco. *m.* Repèticció del sò qui torna arréra. = El llòc ahónt se fà. = Repèticció de molts paràulas que se acában de cantar: de las derréras paràulas ò síllabas en poesia. = Un registre del órga. *Eco* ò *echó*. = Fer éco: ser digne de admiració, de ser notád. *Hacer eco*.

Ecòic, *éa. adj. poètic.* Se diu dels vèrsos ab écos. *Ecòico, ca*.

Ecòmetro. *m.* Rètgle para midar la duració des sòns. *Ecómetro*.

Economía. *f.* El bòn us y rètgle en el manètx ò gástu de una càsa. = Bòna distribució de las còsas. = Moderació en so gastar. *Economía*. = Política: sa administració de un réyne ò estat. *Política ò general*.

Econòmic, *ca. adj.* Pertaciént á economia. = El qui té economia, diligent. = Aváro, miserable, estrèt. *Económico, ca*.

Econòmica. *f.* Pàrt de la filosofia morál qui trácta del govèrn de una familia. *Económica*.

Econòmicament. *adv.* Ab economia. *Económicamente*.

Economisád, *da. p. p.* de economisar. *Economisado, da*.

Economisar. *v. a.* Administrar, manetjar los béns ab economia. = Estuviar. *Economizar*.

Ecònomo. *m.* El qui fà sas vices de rector. *Ecónomo*.

Ecòuomo, *ma. adj.* El qui manetja bé los séus béns y còsas. *Ecónomo, ma*.

Ecopròtic. *m.* Medicament dols, lacsànt y qui fà purgar. *Ecoprótico*.

Ecotáds. *m. pl.* Se diu dels troncs de qui sas bránkas menudas estàn tayádas en los escúts de

armas. *Ecotados*.
Ecsequenyád, da. p. p. de *ecsequeneyar*. *Escamondado*, da. ò *podado*, da. = *Escamujado*, da.
Ecsequeyador. m. El qui *ecsequéya* àbres. *Escamondador*, *podador*. = De olivéras. *Escamujador*.
Ecsequeneyar. v. a. Llevar lo supérfluo dels àbres. *Escamondar* ò *podar*. = De las olivéras. *Escamujar*.
Ecsequenyât. m. Lo podâd de àbre. *Desmochó*. = De olivéra. *Escamujo*.
Éctassis. f. Figura gramaticâl per la quâl se fâ llârga la sillaba brén. *Éctasia*.
Ectilôtic, ca. adj. Se diu de los remèys qui llévan es cáll. *Ectilótico*, ca.
Ectlípsis. f. Figura gramaticâl per la quâl se lléva una m final. *Eclípsis*.
Ecnâble, ecuador, y altres. V. *Equable*, etc.
Ecúleo. m. Màquina de fust ahónt aseyan á los delincuents, y mártirs, y los atormentávan. *Potro*, y ant. *ecúleo*.
Ecuménic, ca. adj. Generâl. Se diu dels concilis generâls. *Ecuménico*, ca.
Ecuóreo, rea. adj. Pertañent al mar. *Ecuóreo*, rea.
Ecsabrrapto. adv. Sense eczórdi. = *Arrebatâdamént*. *Ex-abrupto*.
Ecacció. f. Cobránsa, recaudació. *Exaccion*.
Eczâcte, ta. adj. Cabâl, perfét, puntuâl. *Exacto*, ta.
Eczâctamént. adv. Ab eczactitút. *Exactamente*.
Eczactitút. f. Pontualidât, grân diligència. *Exactitud*.
Eczactor. m. Cobrador de drets. *Exactor*.
Eczaltació. f. Glória, elevació. *Exaltacion*.
Eczaltâd, da. p. p. de *eczaltar*. *Exaltado*, da.
Eczaltar. v. a. Elevar á major dignidât. = *Realsar* el mèrit de algú. *Exaltar*.
Eczâmen. m. Prôva, censura, judici de la capacidât, ciència, ò de la habilidât de algú. = *Averiguació* de la veritat de una còsa, ò *eczâcte* regonexemént de élla. *Exdmen*.
Eczâmetro. adj. Lo quí còsta de sis costâts = m. Vêrs de sis pèus. *Exâmetro*.
Eczaminâd, da. p. p. de *eczaminar*. *Examinado*, da.
Eczaminador, ra. m. f. El qui *eczamina*. *Examinador*, ra.
Eczaminâudo, da. m. f. El qui hà de ser *eczaminâd*. *Examinando*, da.
Eczaminar. v. a. Inquirir, considerar, explorar. = *Provar* la sufficiència de algú. = *Mirar* ab atenció una còsa. *Examinar*.
Eczângüe. adj. Dessangràd. *Exangüe*.
Eczanimació. f. Privació de las funcions vitâls. *Exanimacion*.
Eczânime. adj. Sense vida. *Exdnime*.

Eczarcât. m. La dignidât de *eczârca*. *Exarcado*.
Eczârca. m. Governador de las provincias de Itàlia subjectas als emperadors del Oriént. = La dignidât después de la del patriârca en la Iglesia gréga. *Exarco*.
Eczarcó. m. Vermeyó, color. *Azarcon*.
Eczaspéració. f. La acció de *eczaspérrar*. *Exasperacion*.
Eczaspérad, da. p. p. de *eczaspérrar*. *Exasperado*, da.
Eczaspérrar. v. a. Irritar una llâga. = *Enfadar* á algú. *Exasperar*.
Eczaspérrarse. v. r. *Exasperarse*.
Eczecrâble. adj. Abominâble. *Execrable*.
Eczecració. f. Abominació, maldició. *Execracion*.
Eczecrâd, da. p. p. de *eczecrar*. *Execrado*, da.
Eczecrador, ra. m. f. El qui *eczécra* *Execrador*, ra.
Eczecrándo, da. adj. Dignes de maldició. *Execrando*, da.
Eczecrar. v. a. Abominar, malair. *Execrar*.
Eczecució. f. El âcte de *eczecutar*. *Ejecucion*.
Eczecutâble. adj. Lo que se pôt *eczecutar*. *Ejecutable*.
Eczecutâd, da. p. p. de *eczecutar*. *Ejecutado*, da.
Eczecutânt. p. a. de *eczecutar*. El qui *eczecuta*. *Ejecutante*.
Eczecutar. v. a. Efectuar, cumplir, fer, posar en òbra. = *Cur*. Precisar á que un pág lo que deu, preniintlo ò á los sêus bês. *Ejecutar*.
Eczecutiú, va. adj. Lo qui no té espéra ni tardânsa. *Ejecutivo*, va,
Eczecutivamént. adv. Ab molta prontitút. *Ejecutivamente*.
Eczecutor, ra. m. f. El qui *eczecuta*. = Autor de quâlsevôl òbra. *Ejecutor*, ra.
Eczecutôria. f. El despátz de la sentència qui no té apèllació. *Ejecutoria*.
Eczecutoría. f. El ofici de *eczecutor*. *Ejecutoria*.
Eczecutoriâd, da. p. p. de *eczecutoriar*. *Ejecutoriado*, da.
Eczecutoriâl. adj. Los despátzxs qui comprenen la sentència eglesiástica. *Ejecutorial*.
Eczecutoriar. v. a. cur. Alcansar en judici á son favor la sentència qui càuza *eczecutôria*. = *Comprovar* ab repetidas prôvas la certitút de una còsa. *Ejecutoriar*.
Ecezetíu, va. adj. Se diu de discûrs, péroració en qui sôlamént pârla el autor. *Exegetivo*, va.
Eczemplar. adj. Lo qui dona bôn *eczémple*, y se propôsa para imitació. = m. Originâl, patrô, traslâdo. = Cástig. *Ejemplar*.
Eczemplarmént. adv. Ab *eczemplar*. *Ejemplarmente*.

Eczeuple. m. Cás ô fét succed en âltre tẽps. = Acció que mōu á imitaciō. = Comparaciō qui declāra una cōsa. *Ejemplo*

Eczeemplificaciō. f. Declaraciō ab eczeuples. *Ejemplificacion.*

Eczeemplificad, da. p. p. de eczeemplificar. *Ejemplificado, da.*

Eczeemplificar. v. a. Declarar, esplicar ab eczeuples. *Ejemplificar.*

Eczeemplificatiu, va. adj. Lo qui eczeemplifica. *Ejemplificativo, va.*

Eczenziō. f. Libertat, dispẽsa de alguna cōsa. *Exencion.*

Eczent, ta. p. p. de eczimir. *Exento, ta.*

Eczent. m. Oficial de guárdias de Corps. *Exento.*

Eczentad, da. p. p. de eczentar. *Exentado, da.*

Eczentar. v. a. V. Eczimir. *Exentar.*

Eczequias, y millor eczequias. Honras que se fan á mōrt. = Enterro. *Exequias.*

Eczequible. adj. Lo que se pōt fer ô posar en obra. *Exequible.*

Eczerfici. m. Ocupaciō, ofici, ministéri. = Passetx para conservar ô recobrar la salut. *Ejercicio* = Fer eczerfici: passetjarse. *Hacer ejercicio*. = Eczerficia. *m. pl.* Maniōbra de Armas y evoluciōns militars. *Ejercicio*. = Fer ets eczerficia. *Hacer el ejercicio*. = Eczerficia espirituāls: cōrtas prácticās de devociō. *Ejercicios espirituales.*

Eczercit. m. Grān número de trōpas juntas en un cuẽrpo bāix el māndo de un generāl. *Ejército.*

Eczercitad, da. p. p. de eczercitar. *Ejercitado, da.* = *adj.* Acostumad, práctic. *Id.*

Eczercitant. p. a. de eczercitar. El qui eczercita alguna cōsa. *Ejercitante.*

Eczercitant. m. El qui fa eczerficia espirituāls ô el qui los dirigẽix. *Ejercitante.*

Eczercitar. v. a. Fer, dedicarse á algún Art, ofici, professiō. = Fer que un aprenga. = Practicar ofici, facultat, virtut, etc. *Ejercitar ô ejercer.*

Eczercitarse. v. r. Ocuparse, empleyarse en alguna cōsa. *Ejercitarse.*

Ecshalaciō. f. Vapor que algún cōs despedeix de sí matéix. *Exhalacion.* = En una ecshalaciō. *adv.* En un instant. *De un vuelo.*

Ecshalad, da. p. p. de ecshalar. *Exhalado, da.*

Ecshalador, ra. m. f. El qui ecshala. *Exhalador, ra.*

Ecshalar. v. a. Despedir vapor, lo alè, olor. *Exhalar.*

Ecshalarse. v. r. Surtir el vapor, etc. *Exhalarse.*

Ecshauto, ta. adj. Buyd, desocupad llõc ô persona. *Exhausto, ta.*

Eczhibiciō. f. Manifestaciō. *Exhibicion.*

Eczhibir. v. a. Manifestar, mostrar. *Exhibir.*

Eczhört. m. cur. Despátx de un jutge á âltre paraque māt douar cumpliment á lo que se demāna. *Exhorto.*

Eczhortaciō. f. Amonestaciō, avís, persuassiō. = Pláctica ô sermō brẽus. *Exhortacion.*

Eczhortad, da. p. p. de eczhortar. *Exhortado, da.*

Eczhortador, ra. m. f. El qui eczhörta. *Exhortador, ra.*

Eczhortar. v. a. Amonestar, avisar, persuadir. *Exhortar.*

Eczhortatõri, ria. adj. Pertañent á la eczhortaciō. *Exhortatorio, ria.*

Eczigẽncia. f. El ácte y effete de eczigir. *Exigencia.*

Eczigible. adj. Lo que se pōt eczigir. *Exigible.*

Eczigid, da. p. p. de eczigir. *Exigido, da.*

Eczigir. v. a. Cobrar, percõber algún diner per autoridat pública. = Demanar una cōsa de sí algún requisit ô circustāncia. = Demanar ab instāncia. *Exigir.*

Eczimiamẽnt. adv. Ab perfecciō. *Eximiamente.*

Eczimio, uia. adj. Escellẽnt, insigne. *Eximio, ia.*

Eczimid, da. p. p. de eczimir. *Eximido, da.*

Eczimir. v. a. Esceptuar, alliberar de obligaciōns, tribũts, etc. *Eximir.*

Eczinaniciō. f. Fálta de fõrsas, de vigor, etc. *Exinanicion.*

Eczinanid, da. adj. Estenuad. *Exinanido, da.*

Ecziståncia. f. El ácte de eczistir. *Existencia.*

Eczistånt. p. a. de eczistir. Lo qui ecziståix. *Existente.*

Ecziståd, da. p. p. de eczistir. *Existido, da.*

Ecziståmociō. f. Dictāmen, judici. *Existimacion.*

Ecziståmād, da. p. p. de ecziståimar. *Existimado, da.*

Ecziståimar. v. a. Judicar. *Existimar.*

Ecziståir. v. n. Tenir actnal ser. *Existir.*

Eczi. m. Succès, fi de algún negõci. *Éxito.*

Éczodo. m. Un dels llibrès del testamẽt vey. *Éxodo.*

Eczoneraciō. f. Descārreg, alivio, alliberaciō de algún cārreg. *Exoneracion.*

Eczonerad, da. p. p. de eczonerar. *Exonerado, da.*

Eczonerar. v. a. Alliberar de algún cārreg, obligaciō, etc. = Descarregar. *Exonerar.*

Eczonersse. v. r. Descarregarse, etc. *Exonerarse.*

Eczorāble. adj. El qui se dẽxa vẽnecr de pregārias. *Exorable.*

Eczorbitāncia. f. Escès notāble. *Exorbitancia.*

Eczorbitānt. adj. Lo qui escedeix molt al tẽrme regular. *Exorbitante.*

Eczorbitāntmẽnt. adv. Escessivamẽnt. *Exorbitantemente.*

Eczorcisad, da. *p. p.* de ezcorcisar. *Exorcizado*, da.
Ezcorcisant. *p. a.* de ezcorcisar. El qui ezcorcisa. *Exorcizante*.
Ezcorcisar. *v. a.* Conjurar los dimónis, tempestats, etc. *Exorcizar*.
Ezcorcisme. *m.* Conjuro cōtra los dimónis, tempestats, etc. *Exorcismo*.
Ezcorcista. *m.* El qui está ordenad de ezcorcitat. *Exorcista*.
Ezcorcitat. *m.* El orde de ezcorcista. *Exorcitado*.
Ezcórdi. *m.* Principi, introducció de composició de ingèni. *Exordio*.
Eczornació. *f.* Adorno, us de las flōrs de retōrica. = Figura per la quāl, daytas las rahōns en prō y eu cōtra, y despreciādas totas, elegèix una altra el orador. *Exornacion*.
Eczornad, da. *p. p.* de eczornar. *Exornado*, da.
Eczornar. *v. a.* Adornar. = Donar grācia al discurs, pēroració ab figuras retōricas. *Exornar*.
Eczòtic, ca. *adj.* Forestera. Se diu de las drōgas, parāulas y plāntas estraugas. *Exótico*, ca.

ED.

Edāt. *f.* El témps ò āivs que un té. = El agregāt de algūns sigles. = Cērt nombre de āivs. *Edad*. = Ab la edāt un cōbra sefny. *Con la edad uno se hace cuerdo*.
Edecān. *m.* Oficial qui pásaa sas ordes del generāl. *Edecan*.
Edēma. *m.* Tumor blān de pôc dolor. *Edema*.
Edemātic, ca. *adj.* Pertañent á edēmas. *Edematoso*, sa.
EJematós, sa. *adj.* El qui té edēma ò lo pertañent á edēma. *Edematoso*, sa.
Edetā, na. *adj.* De Valēncia de Espāña. *Edetano*, na.
Edició. *f.* Publicació, impressió, presentació de una òbra en públic. *Edicion*.
Edicte. *m.* Decrèt, ordenāmsa, lléy, etc. *Edicto*.
Edificació. *f.* Fàbrica, construcció. = Bōn eczēmp. *Edificacion*.
Edificad, da. *p. p.* de edificar. *Edificado*, da.

NOTA.

Tots aquets articles precedents qui despues de la e ténen cz en māllorquí, se escriviā en castèllā sōlamēt ab x, y āre molts los escriuen ab es; y axí qui losy vōl escriurer lo pōt fer sense nīngūn escrūpol nī temor de faltar á la ortografía, y la nota es para los māllorquins.

Edificador, ra. *m. f.* El qui edifica. *Edificador*, ra.
Edificānt. *p. a.* de edificar. El qui edifica. *Edificante*.
Edificar. *v. a.* Fer algūn edificí. = Donar bōn eczēmp. *Edificar*.
Edificatiu, va. *adj.* Lo qui edifica y mōu á piedāt y virtūt. *Edificativo*, va.
Edifici. *m.* Óbra, fàbrica de cāsa, etc. *Edificio*.
Edil. *m.* Magistrāt romā qui se cuydāva dels jōcs, edificis públics, etc. *Edil*.
Edilicio, cia. *adj.* Pertañent al edil. *Edilicio*, cia.
Edilidāt. *f.* Dignidāt del edil. *Edilidad*.
Editor. *m.* El qui se cuyda de la impressió de òbra de āltri. *Editor*.
Educació. *f.* Criānsa, ensefānsa. *Educacion*.
Educad, da. *p. p.* de educar. *Educado*, da.
Educador, ra. *m. f.* El qui educa. *Educador*, ra.
Educādo, da. *m. f.* Los qui se ensefian en convēt ò collēgi. *Educando*, da.
Educar. *v. a.* Criar; ensefian, donar educació. *Educar*.
Educció. *f.* El ácte de inferir ò trēurer una cōsa de āltra. *Educcion*.
Eduid, da. *p. p.* de eduir. *Educido*, da.
Eduir. *v. a.* Deduir, colligir, inferir una cōsa de āltra. *Eduir*.
Éf. y Efe. *f.* Nōm de la lletra *f. Efe*.
Efēcte. *m.* Lo produid per āltre. = Fi para que se fā una cōsa. *Efecto*. = Devolutiu: judici que fā un jutge superior de las providēncias de un inferior sense suspēndrer el sēu efēcte. *Devolutivo*. = Suspensiu: judici que fā un jutge, etc. y suspēu la eczecució. *Suspensivo*. = En efēcte: en reyalidāt. *En efecto*. = En efēcte: en consecucēcia de.. *En efecto*. = Efēctes. *m. pl.* Cauāls, béus. *Efectos*.
Efectiu, va. *adj.* Lo qui té efēcte. *Efectivo*, va.
Efectivamēt. *adv.* En reyalidāt. *Efectivamente*.
Efectuād, da. *p. p.* de efectuar. *Efectuado*, da.
Efectuar. *v. a.* Posar en òbra, en eczecució. *Efectuar*.
Efectuarse. *v. n.* Succeir. *Efectuarse*.
Efedro. *m. ant.* El athlēta qui no tenia contrāri. *Efedro*.
Efemérides. *f. pl.* Diāri. *Efemerides*. = Astronōmicas: táulas astronōmicas qui sefālan cāda dia el llōc de los planetas. *Astronómicas*.
Efervescēncia. *f.* Būll. *Efervescencia*.
Eficācia. *f.* Virtūt para produir un efēcte. *Eficacia*. = No tenir eficācia: no tenir miramēt. *No tener circunspeccion*.
Eficās. *adj.* Qui produēix son efēcte. *Eficaz*.

Eficacsmént. *adv.* De un módo efíca. *Eficazmente.*
Eficacíssim. *ma. sup.* Molt efíca. *Eficacísimo, ma.*
Eficacíssimamént. *adv.* Ab molta efíca. *Eficacíssimamente.*

Eficiència. *f.* Virtút para produir un efecte. *Eficiencia.*

Eficiént. *adj.* El qui fà alguna còsa y la càusa qui la produèix. *Eficiente.*

Eficiéntmént. *adv.* Eficacsmént. *Eficientemente.*

Efigie. *f.* Figura, imatge, majorment de sànts. *Efigie.*

Efímera. *f.* Fébra de un dia. *Efímera.*

Efímero, *ra. adj.* Lo qui no dura sinó un dia. *Efímero, ra.*

Efluvi. *m.* Vapor que despedexen los còssos. *Efluvio.*

Efugi. *m.* Surtida, escusa. *Efugio.*

Efusió. *f.* Derramamént de líquido, majorment de sang. *Efusion.*

EG.

Égida. *f.* El escút de Minérva. *Égida.*

Egipcíaco, *ca. adj.* De Egipte. *Egipcíaco, ca.*

Egipcíauo, *na. adj.* De Egipte. *Egipciano, na.*

Egipcio, *cia. adj.* De Egipte. *Egipcio, cia.*

Egira. *f.* Època dels mòros. Aquést nòm en àra-be vòl dir fuyta. *Egira.*

Eglesia. *f. ant. V.* Iglesia. *Eglesia.*

Eglesíastic. *m.* Capellà ò fràre. *Eclesiástico.*—Màl vestid. *Clerizonte.*

Eglesíastic, *ca. adj.* Pertañent á la Iglesia. *Eclesiástico, ca.*

Ègloga. *f.* Poèma en qui se imitan los costúms de la gént del càmp. *Ègloga.*

Ègo, *antes Ègua.* *f.* La famèlla de cavàll. *Ègua.*

Egoisme. *m.* Cuydàdo de la sèua pròpia conveniència sens atèndrer á la de los àltres. *Egoismo.*

Ègoista, *m.* El qui solamént cuyda de la sèua conveniència y profit. *Egoista.*

Eguí. *m.* La veu del cavàll, y per estensió la de tot bestiar gròs. *Relincho.*

Eguí, *na. adj.* Axò se diu de mul ò mula mada de ègo y àse. *Castellano, na.*

Eguinád, *da. p. p.* de eguinar. *Relinchado, da.*

Eguinar. *v. a.* Formar la sèua veu el cavàll. *Relinchar.*

EL.

El. Article masculí. *El.*—La lletra *l.* *Ele.*

Elaboració. *f.* Òbra primorosa y perfectà. *Elaboracion.*

Elaborád, *da. p. p.* de elaborar. *Elaborado, dà.*

Elaborar. *v. a.* Trabayar en perfecció. *Elaborar.*

Elació. *f.* Altivès, supèrbia. *Elacion.*

Elamí. *m.* Nòta de sòlfa. *Elamí.*

Elàstic, *ca. adj.* Lo qui té virtút para posarse axí còm estàva àntes, v. g. una verga qui, torsentla y la amòllan, se torna posar dreta. *Eldstico, ca.*

Elasticidat. *f.* Propiedat de un còs de posarse axí còm estàva. *Elasticidad.*

Elatèri. *m.* Medicamént purgànt. *Elaterio.*

Elecció. *f.* Nombramént de persona ò còsa pèr vòts ò sense vòts.—Escullimént.—Elevació de persona á dignidat, etc. *Eleccion.*

Electiu, *va. adj.* Lo que se fà ò se dona per vòts. *Electivo, va.*

Elector, *ra. m. f.* El qui elegèix. *Elector, ra.*

Elector. *m.* Càda un de los príncipes á qui correspon elegir emperador de Alemània. *Elector.*

Electora. *f.* La dòna del príncipe elector. *Electriz.*

Electorál. *adj.* Lo pertañent á príncipe elector. *Electoral.*

Electorát. *m.* Estát sobérano de Alemània. *Electorado.*

Elèctric, *ca. adj.* Lo qui té, comunica electricidat ò li pertàny. *Eléctrico, ca.*

Electricidat. Propiedat de los còssos de despedir en cèrt estat espiras de fòc, de escitar fòrtas commocións y apartar los còssos léves qui se acòstan á éills. *Electricidad.*

Electrisád, *da. p. p.* de electrisar. *Electrizado, da.*

Electrisar. *v. a.* Comunicar la electricidat.—Avivar, eczaltar, encèndrer el ànimo de algú. *Electrizar*

Electrisarse. *v. r.* Avivarse, encèndrerse, y eczaltarse el ànimo. *Electrizarse.*

Eléctro. *m.* Betúm gròs y trasparént. *Electro.*

Electroforo. *m.* Instrument para conservar la electricidat. *Electroforo.*

Electrómetro. *m.* Instrument para conèxer la fòrça de la electricidat. *Electrómetro.*

Electuári. *m.* Opiàta escellént. *Electuario.*

Elefància. *f.* Lepra qui rua sa pell. *Elefancia,*

Elefanciác, *ca. adj.* Pertañent á la elefància ò el qui en té. *Elefanciaco, ca.*

Elefànt. *m.* El més gròs de los quàdrúpedos conegúds. *Elefante.*—Hòmo menjadoròt. *Gomia.*

Elefantí, *na. adj.* Pertañent á elefànt. *Elefantino, na.*

Elegància. *f.* Pulidès, bòn gust, elecció y bòna collocació de paràulas y fràses. *Elegancia.*

Elegant. *adj.* Bén fèt, compòst, culto, pulid.—Agúds, diseràt. *Elegante.*

Elegantment. *adv.* Ab elegància. *Elegantemente.*
Elegantíssim, *ma. sup.* Molt elegànt. *Elegantíssimo, ma.*
Elegantíssimament. *adv. sup.* Ab molta elegància. *Elegantíssimamente.*
Elegia. *f.* Poëma tièrno y trist y á vegádas alegre y amorós. *Elegia.*
Elegiàc, *ca. adj.* Pertañent á la elegia. *Elegiàco, ca.*
Elegible. *adj.* Qui pòt ser elegid, escüllid. *Elegible.*
Elegid, *da. p. p.* de elegir. *Elegido, da.* = Elegids. *m. pl.* Los predestinàds á la glòria etèrna. *Elegidos.*
Elegir. *v. a.* Nombrar una persona para algún fl. = Escüllir alguna còsa. = Predestinar. *Elegir.*
Element. *m.* Principi físic de que se compònen tots los còsos. = Foneménts y principis de tots los àrts y cièncias. *Elemento.*
Elemental y elementar. *adj.* Pertañent á element. = Fundamentál, principál. *Elemental, y elementar.*
Elèuc. *m.* Catálogo, llista ab orde. *Elenco.*
Elespònt. *m.* Estrèt qui sepàra la Euròpa de la Àssia menor. *Elesponto.*
E'èt. *m.* Elegid. *Electo.*
Elevació. *f.* El àcte de alçar amunt. = Altura. = Grandesa. = Eczaltació á dignidat. = Suspensió de sentits. = Altívès, presunció. = Figura retòrica. *Elevacion.*
Elevacioneta. *f.* Petita elevació. *Elevacioncilla.*
Elevàd, *da. p. p.* de elevar y elevarse. *Elevado, da.*
Elevàdamént. *adv.* Ab elevació. *Elevadamente.*
Elevar. *v. a.* Alçar amunt, càp, uys, etc. = Collocar en puèsto. *Elevar.*
Elevàrse. *v. r.* Alçarse. = Créxer, pujar. = Qnédar ab suspensió de sentits. *Elevarse.* = Embabalar-se. *Embebecerse.*
Elicàble. *adj.* Lo que se pòt elicar. *Elijable.*
Elicació. *f.* El àcte de fer bülir los simples. *Elijacion.*
Elicàd, *da. p. p.* de elicar. *Elijado, da.*
Elicar. *v. a.* Térme de químic. Fer bülir simples en algún líquido convenient para estréurer después la séua sustància. *Elijar.*
Elíce. *f.* Línea de revòlta per lo redó de cilindro. *Elíce.*
Elictra. *f.* Cada una de las péssas qui tápan sas álas de insécto, v. g. de escarabát. *Elictra.*
Eliotròpi. *m.* Pédra preciosa verde y retráda de vermèy. = Girasól. *pl. Eliotropio.*
Elipse. *f.* Figura geomètrica. *Elipse.*
Elipsis. *f.* Figura gramaticál per la qual se omi-

texen algunas paráulas necessàrias al sentit perfect. *Elipsis*
Elíptic, *ca. adj.* Pertañent á la elipse. *Eliptico, ca.*
Elícsir. *m.* Estrát de liquors, de sustàncias medicínals. *Elixir.*
Elisséo. *m.* Habitació de los héroes y hòmos virtuosos segóns la fábula. *Eliseo.* = Càmps elisséos. *m. pl. V.* Elisséo. = Lòc deliciós. *Campos eliseos.*
Elocució. *f.* Mòdo de esprimirse, escüllimént de paráulas. *Elocucion.*
Elocuència. *f.* Àrt de parlar bé, de commòurer, de persuadir. = Bòna collocació ò distribució de paráulas, y abundància de éllas. *Elocuencia.*
Elocuent. *adj.* El qui té elocuència. = Pertañent á la elocuència. = Nòble, escüllid: bén dit. *Elocuente.*
Elocuètmént. *adv.* Ab elocuència. *Elocuentemente.*
Elocuentíssim, *ma. sup.* Molt elocuènt. *Elocuentísimo, ma.*
Elocuentíssimament. *adv. sup.* Ab molta elocuència. *Elocuentíssimamente.*
Elógi. *m.* Alabànsa. *Elogio.*
Elogiàd, *da. p. p.* de elogiar. *Elogiado, da.*
Elogiador, *ra. m. f.* El qui elogia. *Elogiador, ra. ò ant. elogista.*
Elogiar. *v. a.* Alabar. *Elogiar.*
Elucidació. *f.* Declaració, explicació de lo obscur. *Elucidacion.*
Eludid, *da. p. p.* de eludir. *Eludido, da.*
Eludir. *v. a.* Fugir de la dificultat, escapar-se. *Eludir.*
Éll, *éle.* *f.* El nòm de la lletra l. *Ele.*
Élla, *élla.* Prouòm. *El, ella.*
Élle. *f.* Nòm de la doble ll. *Elle.*

EM.

En. Càs irregular del prouòm jò, y me al revés. *Me.*
Èm. *m.* Nòm de la lletra m. *Eme.*
Emagrirse. *v. n.* Posarse màgre. *Emagrezer.*
Emanació. *f.* Derivació. *Emanacion.*
Emanàd, *da. p. p.* de emanar. *Emanado, da.*
Emanànt. *p. a.* de emanar. El qui ò lo qui emana. *Emanante.*
Emanar. *v. n.* Dimanar, provenir, derivarse de àltri. *Emanar.*
Emancipació. *f.* El àcte y efecte de emancipar. *Emancipacion.*
Emancipàd, *da. p. p.* de emancipar. *Emancipado, da.*

Emancipador, *ra. m. f.* El qui emancipa. *Eman-
cipador, ra.*

Emancipar. *v. a.* Donar llibertât. = Posar el pâre
à sos fiys eczênts de la sêua potestât. *Eman-
cipar.*

Embayâd, *da. adj.* El qui estâ embambâd,
admirad. *Embelesado, da.*

Embayarse. *v. n.* Quêdar embambâd, admirâd.
Embelesarse, embobarse. = Tornar bâmbo. *Abo-
barse ô embobecerse.*

Embafâd, *da. p. p.* de embafar. *Empalagado, da.*

Embafamént. *m.* Afartamént, disgúst para el men-
jar. *Empalagamiento.*

Embafar. *v. a.* Fastidiar el menjar, cansar, enfa-
dar. = Fastidiar, etc. âltra còsa. *Empalagar.*

Embafarse. *v. a.* Disgustârse, prènder fâstítz de
alguna còsa. *Empalagarse.*

Embalzamâd, *da. p. p.* de embalsamar. *Embal-
samado, da.*

Embalzamador, *ra. m. f.* El qui embalsâma. *Em-
balsamador, ra.*

Embalzamar. *v. a.* Posar lâ'zem y âltres ingre-
diênts para impedir la corrupció de los cadâ-
vers. *Embalsamar.*

Embalúm. *m.* Tot lo que impeddêix la claror á
un. *Pantalla.*

Embambâd, *da. p. p.* de embamharse. *Embaza-
do, da, embelesado, da.* = *Abobado, da ô
embobecido, da.*

Embâmharse. *v. r.* Quêdar admirâd. *Embazarse
ô embelesarse.* = Tornar bâmbo. *Embobarse ô
embobecerse.*

Embarâs. *m.* Impedimént, dificultât. *Embarazo.*

Embarassâd, *da. p. p.* de embarassar y embar-
ssarse. *Embaratado, da.* = *Embarbascado, da.*
= *Encabestrado, da.* = *Enfrascado, da.* = *En-
cabrilado, da,* segóns el vérb de qui es partícip.
= *Embarassâd côm un escarabât entre borras.*
Embarazado como pollo en la estopa.

Embarassâda. *adj.* La dôna eu cinta. *Embara-
zada.*

Embarassar. *v. a.* Impedir, posar dificultâts. *Em-
barazar.*

Embarassarse. *v. r.* Trobar embarâs, dificultât,
posarse en negôci dificultós. *Embarazarse.*
= *Dins un espès de garriga, etc.* *Enfrascarse.*
= *Sa arâda ab rêis de âbre ô pédras.* *Embar-
bascarse.* = *Sa còrda ab sa corriôla ô sa corriô-
la ab sa còrda.* *Encabrilarse.* = *Una bistia en so
cabreste.* *Encabestrarse.*

Embarassós, *sa. adj.* Lo qui câusa embarâs. *Em-
barazoso, sa.*

Embarassosíssim, *ma. sup.* Molt embarassós. *Em-
barazosísimo, ma.*

Embarassosíssimamént. *adv. sup.* Ab molt de em-
barâs. *Embarazosísimamente.*

Embârc. *m.* Entrâda eu bârco. = Viâtge per mar.
Embarco. = *Comêrs.* *Comercio marítimo.*

Embarcació. *f.* Quâlsevôl bârco en qui se pôt ne-
vegar. = Viâtge per mar. *Embarcacion.*

Embarcâd, *da. p. p.* de embarcar. *Embarcado, da.*

Embarcador, *ra. m. f.* El qui embârca alguna cò-
sa. *Embarcador, ra.*

Embarcador. *m.* Llôc destinâd para embarcar.
Embarcadero.

Embarcar. *v. a.* Posar còsas dins un bârco. *Em-
barcar.*

Embarcarse. *v. r.* Entrar en bârco para navegar.
Embarcarse. = *Embarcarse ab una bârca de câ-
fia: emprènder un negôci sens lo necessâri para
surtir de ell.* *Embarcarse con poco bizcocho.*

Embardissâd, *da. p. p.* de embardissar. *Embarda-
do, da.*

Embardissar. *v. a.* Posar bardissa. *Embardar.*

Embârg. *m.* Secuestre. *Embargo.*

Embargâd, *da. p. p.* de embargar. *Embargado, da.*

Embargar. *v. a.* Secuestrar. *Embargar.*

Embarrancarse. *v. r.* Posarse dins barrâncs ô en
empêños ô negôcis dificultosos. *Embarrancarse.*
= *Dins un espès de garriga.* *Enfrascarse.*

Embarrâd, *da. p. p.* de embarrar. *Atrancado,
da.* = *Empezado, da.*

Embarrar. *v. a.* Posar sa bârra á pôrta. *Atran-
car.* = *Comensar.* *Empezar.*

Embarrilâd, *da. p. p.* de embarrilar. *Embarrila-
do, da.*

Embarrilar. *v. a.* Posar còsas dins barrils. *Emba-
rrilar.*

Embarrilâd, *da. p. p.* de embarriliar. *Embauca-
do, da.* = *Enredado, da.*

Embarriliar. *v. a.* Enganar. *Embaucar.* = *Emba-
rassar.* *Enredar.*

Embassâd, *da. p. p.* de embassarse. *Rebalsado, da.*

Embassâda. *f.* Abundância. *Copia, diluvio.*

Embassador. *m.* Llôc fondo ahònt se embâssa ây-
go. *Embalsadero.*

Embassarse. *v. n.* Unplirsê de âygo es câmp. *Re-
balsarse.*

Embastâd, *da. p. p.* de embastar. *Embastado, da
ô hilvanado, da.*

Embastar. *v. a.* Assegurar ab fil lo que es há de
cusir. *Embastar ô hilvanar.*

Embât. *m.* Ventêl fresc de mar. *Embate.*

Embatôl. *m.* Embât petít. *Embatillo.*

Embaxâda. *f.* Diputació de sobérâno á âltre. *Em-
bajada.* = *Arregâñy.* *Rociada.*

Embaxador. *m.* El enviâd de sobérâno á âltre.
Embajador.

Embaxadora. *f.* La dóna de embaxador ò la enviada, etc. *Embajadora ò embajatriz.*
Embaynàd, *da. p. p.* de embaynar. *Envainado, da.*
Embaynar. *v. a.* Posar espàsa, sàbre dins sa bey-na. *Embainar ò envainar.*
Embecúd, *da. p. p.* de embèurer. *Encogido, da.*
 = *Embebido, da.* = *adj.* De càre. *Chupado, da.*
Embèurer. *v. a.* Xupar alguna còsa en sí lo liquido, còm espònja á áygo. *Embeber.* = *Cusir estirant màssa es pout.* *Encoger.*
Embellíd, *da. p. p.* de embèllir. *Embellecido, da.*
Embellir. *v. a.* Adornar, hermoseyar. *Embellecter.*
 = *Agradar.* *Embelesar.*
Embenàd, *da. p. p.* de embenar. *Embendado, da.*
 = *Entablillado, da.*
Embenar. *v. a.* Ah benas. *Embendar.* = *Ab pos-tetas.* *Entablillar.*
Embetomàd, *da. p. p.* de embetumar. *Embetunado, da.*
Embetumar. *v. a.* Posar betúm. *Embetunar.*
Embigàd, *da. p. p.* de embigar. *Envigado, da.*
Embigar. *v. a.* Posar sas bigas. *Envigar.*
Emblanquinàd, *da. p. p.* de emblanquinar. *Blanqueado, da.*
Emblanquinador, *ra. m. f.* El qui emblanquina. *Blanqueador, ra.*
Emblanquinar. *v. a.* Posar blànc. *Blanquear.*
Emblèna. *m.* Figura, estàmpa qui representa un sentit moràl. *Emblema.*
Emblevís. *m. pl.* Gèstos. *Monadas.* = *Espànts ab accióus y crits descompassàds.* *Aspavientos.*
Emhó. *m.* El forát de la estiba de bàrco para surtir la áygo. *Embornàl.*
Emhocàda. *f.* El àcte y efecte de agafar un cà sa càssa ab sa boca. *Abocamiento.* = *Tenir embocàda un cà.* *Abocar.*
Emhocàda de carrer. *f.* La entràda de éll. *Bocacalle.*
Emhocadura. *f.* Pàrt de sa brilla. *Emhocadura.*
Emhocar. *v. a.* Posar alguna còsa dins sa boca. = *Menjar molt.* *Embocar.* = *À la càre.* *Encujar d la cara.*
Emholíc. *m.* Enrédo. *Embolismo.*
Emholícàd, *da. p. p.* de embolicar. *Envuelto, ta.*
 = *Entrapado, da.* = *Enredado, da.* = *Arrebu-jado, da.* = *Agazapado, da.* *Ensabanado, da,* segòus el vèrb de qui es particip.
Embolicar. *v. a.* Mentidas. *Embocar.* = *Ròba; pa-pers.* *Envolver.* = *Ab pedàssos.* *Entrapar.* = *Ab llensòl.* *Ensabanar.* = *Agafar á un.* *Agasapar.* = *En assunto, disputa, etc.* *Enredar.* = *Fil, còrda demutut, v. g. màneg de granerà ò espòsador de tayaduras.* *Entorchar.*

Embolicarse. *v. a.* Ah sa ròba, càpa, etc. *Envolverse.* = *Ab sa ròba dins es llit.* *Arrebujaarse.* = *Ab llensòl.* *Ensabanarse.* = *Barayàntse.* *Envolverse.* = *En assunto, disputa, etc. y las plau-tas á àbre.* *Enredarse.*
Embolisme. *m.* Afagitura de còrts dias para igna-lar el àny de una espècie ab el de àltra, còm el lunar y civil ab el del sòl. *Embolismo.*
Embolo. *m.* El màneg de bomba, xeringa, etc. *Émbolo.*
Emborràd, *da. p. p.* de emborrar. *Emborrado, da.*
Emborrar. *v. a.* Posar òli á sa llàna los peráy-res. *Emborrar.*
Emborratxàd, *da. p. p.* de emborratxar, se. *Emborrachado, da.*
Emborratxar. *v. a.* Fer pèrder el judici los licors. *Emborrachar.*
Emborratxarse. *v. r.* Bèurer licors fins á pèrder el judici. = *Enfuriarse molt.* *Emborracharse.*
Embós. *m.* La pàrt de càpa, mànta, etc. ab que se abossau. *Embozo.* = *De cauàl, ciquia, etc.* *Broza.* = *De aràda.* *Albardilla.*
Emboscad, *da. p. p.* de emboscar. *Emboscado, da.*
Emboscada. *f.* Ocultació. *Emboscada.*
Emboscar. *v. a.* Amagar partida de tròpa para sosprèndrer. *Emboscar.*
Emboscar-se. *v. r.* Amagarse para sosprèndrer. = *Entrarse dins bòsc.* *Emboscar-se.*
Embosàl, *da. p. p.* de embosar. *Cegado, da* ò *atascado, da.* = *Es nàs.* *Tabicada.*
Embosar. *v. a.* Tapar ab brutó canàls, ciquias, etc. *Cegar ò atascar.*
Embossarse. *v. r.* Canàls; ciquias; etc. *Cegarse ò atascarse.* = *Sa aràda.* *Embozarse.* = *Sa garga-mèlla.* *Atrazantarse.* = *Es nàs.* *Tabicarse.*
Emhotigàd, *da. p. p.* de embotigar. *Embotica-do, da.*
Emhotigar. *v. a.* Posar dins botiga, magatzèm. *Emboticar.*
Emhotàd, *da. p. p.* de embotar. *Encubado, da.*
 = *Envasado, da.*
Emhotar. *v. a.* Posar vi dins botes. *Encubar.* = *Óli dins odres.* *Envasar.*
Emhotèllar. *v. a.* Posar vi dins botèllas, barràls, etc. *Embotellar.*
Embotonàd, *da. p. p.* de embotonar. *Abotona-do, da.*
Emhotonar. *v. a.* Pasar los botóus dins es tràus. *Abotonar.*
Emboyràd, *da. p. p.* de emboyrase. *Anublado, da.*
Emboyrase. *v. r.* Taparse el cèl de bòyras. *Anu-blarse.*
Embregàd, *da. p. p.* de embregar. *Embragado, da.*

Embregament. *m.* El acte de embregar. *Embregamiento.*
Embregar. *v. a.* Demanar bestiar, carruatge, etc. *Embragar.*
Emhriagad, *da. p. p.* de embriagar. *Embriagado, da.*
Embriagar. *v. a. V.* Emborratxar. *Embriagar.*
Embriagarse. *v. r. V.* Emborratxarse. *Embriagarse.*
Embriagués. *f.* Turbació de judici. *Embriagues.*
Embrión. *m.* El feto ántes que se distinguesca la organisació. *Embrion.*
Embrocar. *v. a.* Assegurar los sabaters la sola ab bròcas. *Embrocar.*
Embróll. *m.* Eurélo, engañy. *Embrolla* ó *embrolla.*
Embróll. *m. f.* El qui embrólla. *Embrollon.*
Embróllad, *da. p. p.* de embróllar. *Embrollado, da.*
Embróllador, *ra. m. f.* El qui embrólla. *Embrollador, ra* ó *embrollon.*
Embróllar. *v. a.* Confondre, enredar, enganar. *Embrollar.*
Embróllarse. *v. r.* Confundirse, enredarse. *Embróllarse.* = El témps. *Anublarse.*
Embromad, *da. p. p.* de embromar. *Embromado, da.*
Embromad, *da. adj.* El qui lo está de nàs. *Arromadizado, da.*
Embromador, *ra. m. f.* El qui embroma. *Embromador, ra.*
Embromar. *v. a.* Posar desorde. = Enganar ab hònas paràntas. *Embromar.*
Embromarse. *v. r.* De nàs. *Arromadizarse.*
Embrutad, *da. p. p.* de embrutar. *Ensuciado, da.* = *Emporcado, da.*
Embrutar. *v. a.* Soyar. *Ensuciar.* = Paper. *Emporcar.*
Embrutarse. *v. r.* Soyarse. *Ensuciarse.* = Fer ó dir un desbarat. *Echar un chafarrinon.*
Embusteretjad, *da. p. p.* de embusteretjar. *Embusteadado, da.*
Embusteretjar. *v. a.* Dir mentidas, enganar. *Embustear.*
Embusteret, *ta. m. f.* Petits mentiders. *Embusterruelo, la.*
Embusteria. *f.* Falsedat, mentida, enganay. *Embusteria.*
Embustéro, *ra. m. f.* Fals, mentider. = Impostor, hipòcrit. *Embustero, ra* ó *sicofanta.*
Embusterot, *ta. m. f.* Grans embustéros. *Embustero, za* ó *embusteron, na.*
Emhuid, buir, etc. *V.* Imbuir.
Embút. *m.* Cosa coneguda. *Embudo.* = Gròs pare

umplir botas, etc. *Envasador.*
Embutèt. *m.* Embút petit. *Embudico, illo, ilo.*
Embutíd, *da. p. p.* de embutir. *Embutido, da* ó *ataraceado, da.*
Embutir. *v. a.* Ajustar péssas ó pédras de vários colors. *Embutir* ó *ataracear.*
Embutxacád, *da. p. p.* de embutxacar. *Embolsado, da.*
Embutxacar. *v. a.* Posar dins butxaca ó en la bossa. *Embolsar.*
Embúy. *m.* Mentida, astucia. *Embuste.* = De jugador. *Fullerta.* = De ràm. *Maraña.* = De moltes còsas confusas. *Embolismo.* = Engañy. *Guadramaña.* = De llana, cabèys. *Vedija.*
Embúy. *m. f.* Et qui fà embúys. *Tramposo, sa.* = Jugant. *Fullero, ra.*
Embuyad, *da. p. p.* de embuyar. *Embaucado, da.* = *Enmarañado, da.* = *Enredado, da.* = *Privado, da.*
Embuyar. *v. a.* Confondre, mesclar sens orde. *Enredar.* = Enganar. *Embaucar.* = No fer bé ràm, etc. *Enmarañar.* = Embuyar un asunto para tenir tot es profit un. *Hacer merienda de negros.*
Embuyarse. *v. r.* Enredarse. = Cabèis, rams, etc. *Enmarañarse.* = De lieors. *Privarse.*
Embuyós, *sa. m. f.* Los qui fàn embúys. *Tramposo, sa.* = Jugant. *Fullero, ra.*
Ème. *f.* La lletra *m*, y el seu nòm. *Eme.*
Emenologia. *f.* Tractat dels mèstros. *Emenologia.*
Emergència. *f.* Cas fortuito, incident, occurrència. *Emergencia.*
Emergènt. *adj.* Qui se deriva, qui procedeix, qui néix de àltre, qui sobrevé. *Emergente.*
Emèrit. *adj.* El soldat entre los romans qui havia cumplid bé es servici. = En algunas religions el qui havia enseñad teologia. *Emérito.*
Emersiò. *f.* La surtida de un planeta de darrera el qui lo eclipsava. *Emersion.*
Emètic. *m.* Vomitiu violent. *Emético.*
Emètie, *ca. adj.* Lo qui fà vomitar violent. *Emético, ca.*
Emeticidat. *f.* Virtut emética. *Emeticidad.*
Emigració. *f.* Surtida de un llòc para establir-se en àltre. *Emigracion.*
Emigrad, *da. p. p.* de emigrar. = *adj.* El qui hà passad de un país y se es establí en àltre. *Emigrado, da.*
Emigrar. *v. n.* Déxar el seu país, y establir-se en àltre. *Emigrar.*
Eminència. *f.* Altura, llòc eminent. = Escellència de gani, de virtut, etc. = Títol de honor que se dona als cardenals, y que se donava al gràn-mestre de Málta. *Eminencia.* = Ab emiència

adv. Potencialment, virtualment segons los filosòfs. *Con eminencia.*
Eminenciál. *adj.* Lo diuen los filosòfs de la causa qui solament virtualment produèix el efecte. *Eminencial.*
Emineüt. *adj.* Àlt, elevád. = Sobresaliént en mèrit, dignidat, virtut, etc. *Eminente.*
Emineütment. *adv.* Ab emineücia. *Eminentemente.*
Eminentíssim, *ma. sup.* Molt eminent. *Eminentísimo,* *ma.* = Títol que se dona á los cardenals. *Eminentísimo.*
Emissári. *m.* Explorador, enviád secrèt per espia, espia. *Emissario.*
Emmagatzemád, *da. p. p.* de emmagatzemar. *Almacenado, da.*
Emmagatzemar. *v. a.* Posar còsas dins magatzem. *Almacenar.*
Emmalaid, *da. p. p.* de emmalairse. *Enconado, da* ó *indignado, da.*
Emmalairse. *v. n.* Prender malícia boüy, llága, etc. *Enconarse* ó *indignarse.*
Emmalaltirse. *v. r.* Càurer malalt. *Enfermar* ó *amalarsse.* = Es gats per menjar massa ratas. *Ratonarse.*
Emmidonád, *da. p. p.* de emmidonar. *Almidonado, da.*
Emmidonar. *v. a.* Posar midó á ròba. *Almidonar.*
Emmorrouxád, *da. p. p.* de emmorrouxar. *Embotijado, da.*
Emmorrouxarse. *v. r.* Irritarse. *Embotijarse.*
Emoliéüt. *adj.* Lo qui ablanèix. *Emoliente.*
Emolument. *m.* Profit, guañy. *Emolumento.*
Empacientád, *da. p. p.* de empacientar. *Impacientado, da.*
Empacientar. *v. a.* Molestar, enfadar. *Impacientar.*
Empacientarse. *v. r.* Enfadarse. *Impacientarse.*
Empadrouád, *da. p. p.* de empadronar. *Empadronado, da.*
Empadrouador. *m.* El qui empadrona. *Empadronador.*
Empadronar, *v. a.* Àllistar. *Empadronar.*
Empadronarse. *v. r.* Àllistarse. *Empadronarse.*
Empagaid, *da. p. p.* de empagair. *Corrido, da* ó *avergonzado, da.*
Empagaidor, *ra. m. f.* Los qui fàcilment se empagaxen. *Empachoso, sa.*
Empagaiméüt. *m.* El acte y efecte de empagair, se. *Empacho.*
Empagair. *v. a.* Causar vergonça, rubor. *Empachar.*
Empagairse. *v. r.* *Empacharse, correrse.*
Empalád, *da. p. p.* de empalar. *Empalado, da.*
Empalar. *v. a.* Espidar á un ab un pàlo axí còm se espida una áve al àst. *Empalar.*

Empantanád, *da. p. p.* de empantanar. *Empantanado, da.* = Estar empantanád: posád dius una dificultat de abont no se pòt surtir. *Estar empantanado.*
Empantanar. *v. a.* Umplir de áygo un terréno = Posar dius un pantàno. = Posar dius assunto ó lánce escabros. *Empantanar.*
Empantanarse. *v. r.* *Empantanarse.*
Empauxád, *da. p. p.* de empanxar. *Empachado, da.*
Empauxament. *m.* El acte y efecte de empanxar. *Empacho.*
Empanxar. *v. a.* Causar indigestió. *Empachar.*
Empanxarse. *v. r.* *Empacharse* ó *empaparse.*
Empapád, *da. p. p.* de empapar. *Empapado, da.*
Empapar. *v. a.* Posar en remdy. *Empapar.*
Empaparse. *v. r.* Embèurerse una còsa el líquidu còm una esponja á áygo. *Empaparse.*
Empaquetád, *da. p. p.* de empaquetar. *Empaquetado, da.*
Empaquetar. *v. a.* Fer paquets. *Empaquetar.*
Empàra. *f.* Secuèstre. *Empara.*
Emparád, *da. p. p.* de emparar. *Emparado, da.*
Emparar. *v. a.* Embargar, secuestrar. *Emparar.*
Emparedád, *da. p. p.* de emparedar. *Emparedado, da.*
Emparedar. *v. a.* Tancar entre quàtre parèts. *Emparedar.*
Emparedarse. *v. r.* Tancarse per devoció entre quàtre parèts, còm lo feu una senhora mallorquina en la seu de Mallorca. *Emparadarse.*
Emparentád, *da. p. p.* de emparentar. *Emparentado, da.*
Emparentar. *v. n.* Contréurer parentesc, per casament. *Emparentar.*
Empást. *m.* Uuió perfècta y sucosa de colors, y tinta en pintura. *Empaste.*
Empastád, *da. p. p.* de empastar. *Empastado, da.*
Empastador. *m.* El qui dona pàsta á sas séuas pinturas. = Pinzell para axò. *Empastador.*
Empastar. *v. a.* Umplir de pàsta. = Tapar ab molt de color paraque no se veja el dibúix ó la primera passáda. *Empastar.*
Empát. *m.* Igualdat. *Empate.*
Empatád, *da. p. p.* de empatar. *Empatado, da.*
Empatar. *v. a.* Fer iguals los vòts, las cártas de jugar, etc. *Empatar.* = Tirar per la càre. *Echar d la cara.*
Empatarse. *v. r.* *Empatarse.*
Empavessád, *da. p. p.* de empavessar. *Empavesado, da.*
Empavessar. *v. a.* Adornar un bàrco ab bandéras y gayerdèts. *Empavesar.*
Empecatád, *da. m. f.* Malvads. *Empecatado, da.* = Estar empecatád: no surtir bé la còsa á un-

Estar hecho en pecado.

Empederní, da. *p. p.* de empedernirse. *Empedernido*, da.

Empedernirse. *v. r.* Ferse dur, insensible, cruël. *Empedernirse*.

Empedragá, da. *p. p.* de empedragar. *Empedrado*, da.

Empedrador. *m.* El qui empedraga. *Empedrador*.

Empedragar. *v. a.* Fer es pis de carrer, etc. de pédras picadas. *Empedrar*.

Empedrát. *m.* V. Empedragát. *Empedrado*.

Empedreí, da. *p. p.* de empedreirse. *Apelmazado*, da.

Empedreirse. *v. n.* Ferse molt clòsa una còsa, *v. g.* es pà. *Apelmazarse*.

Empegá, da. *p. p.* de empegar. *Empegado*, da. = *Empeguntado*, da.

Empegar. *v. a.* Untar ab pega. *Empegar*. = Señar ab pega al bestiar de llana. *Empeguntar*.

Empeguntar. *v. a.* Soyar. *Embadiurnar* ò *emplastar*.

Empeguntarse. *v. r.* Soyarse sas màus, es péus, etc. *Embadiurnarse* ò *emplastarse*.

Empèlt. *m.* Àbre empeltád. *Engerto* ò *ingerto*.

Empeltád, da. *p. p.* de empeltar. *Engerto*, ta ò *ingerto*, ta.

Empeltáda. *f.* El terrèno ahónt se há empeltád. *Engertal*.

Empeltador. *m.* El qui empèlta. *Engertador* ò *engridor*. = De mentidas. *Zurcidor*, ra de mentiras.

Empeltar. *v. a.* Còsa sabuda. *Engertar* ò *ingerir*. = De escudèt. *De escudete*. = De munda. *De pua*. = Empeltar mentidas: dirnè. *Zurcir mentiras*. = Sa pigòta. *Inocular* ò *engertar las viruelas*. = Alguna còsa qui càu del àyre. *Zampar*. = Ab sa boca. *Atrapar con la boca*.

Empena. *f.* La péll de devànt de sabáta. *Empella*. = De esperdesia. *Capellada*.

Empreüder. *v. a.* Comensar, intentar alguna còsa. *Emprender*. = Emprenderse un de un àltre. *Subirse d las barbas*.

Empenedí, da. *adj.* El qui té pésar de haver fét alguna còsa. *Pesaroso*, sa.

Empenedirse. *v. r.* Teuir pésar de haver fét alguna còsa. *Arrepentirse*. = Sempenedirá: lo que se diu al qui no vòl seguir el consèy ò avis que se li dona. *No lloraré sus duelos*.

Empenta. *f.* V. Sempenta. *Empenta*. = Ab una àltra empenta arribarèm. *Con otro ea llegarémos d la aldea*.

Empeníá, da. *p. p.* de empeniar, se. *Empeñado*, da.

Empeniar. *v. a.* Assegurar el págo. = Obligar, precisar. = Posar á un per empenío. = Endeutar. *Empeñar*.

Empeñarse. *v. r.* Esforsarse ab actividat. = Intercedir per àltri. = Endeutarse. *Empeñarse*.

Empeñer. *v. a.* Fer esfòrs para mōurer, ò aturar alguna còsa. *Empujar*. = Incitar. *Impeler*. = Sa pòrta, no tancarla de tot. *Entornar*. = Las duas pòrtas de finèstra ò portál, ajuntarlas només. *Emparejarlas*.

Empeñerse. *v. r.* Es parèy en carruátge. *Carretearse*.

Empeño. *m.* Esfòrs. = Grán desítx de lograr una còsa. = El qui se empenia per àltri. *Empeño*.

Emperador. *m.* Sobérano. = Un péix. *Emperador*.

Emperatrís. *f.* La dòna del emperador ò la qui té la dignidat. *Emperatriz*.

Emperifollá, da. *p. p.* de emperifollar, se. *Emperigelado*, da.

Emperifollar. *v. a.* Adornar ab perifollos. *Emperigelar*.

Emperifollarse. *v. r.* Adornarse ab perifollos. *Emperifollarse*.

Emperò. Preposició. *Pero*. = Tenir un emperò: una fálta en sí ò de alguna còsa. *Tener un que*

Emperrá, da. *p. p.* de emperrar. *Emperrado*, da.

Emperrar. *v. a.* Irritar. *Emperrar*.

Emperrarse. *v. r.* Irritarse. *Emperrarse*.

Empessolarse. *v. a.* Menjar. *Zampar*. = Tot sòl: mày convidar á ningú. *Ser un come d oscuras*.

Empestiferá, da. *p. p.* de empestiferar. *Apestando*, da.

Empestiferar. *v. a.* Despedir mál olor, pudor. *Apestar*.

Empiná, da. *p. p.* de empinar, se. *Empinado*, da. = *Arbolado*, da ò *encabritado*, da.

Empinar. *v. a.* Alsar amúnt. = Bèurer molt. *Empinar*.

Empinarse. *v. r.* Posarse de puntas alsánt es talóns. *Empinarse*. = Possarse el bestiar demúnt es péus de derrera y alsar los de devànt. *Empinarse*, *arbolarse* ò *encabritarse*. = Anar empiná el hòmo: gràve, sèrio. *Andar tieso*.

Empixoná, da. *p. p.* de empixonarse. *Amoscado*, da.

Empixonarse. *v. r.* Prènder mosca, irritarse. *Amoscarse*.

Empíreo. *m.* El cèl suprèmo. = El llòc de los bénaventuráds. *Empíreo*.

Empíric, ca. *m. f.* El qui sòlamént se govèrna per un principi. *Empírico*, ca.

Empírica. *f.* Pàrt de la medicina qui sòlamént cura per esperiència. *Empírica*.

Empít. *m.* Pujáda escabrosa. *Repecho*.

Empiásta. *f.* Medicamént. *Emplasto*. = Posar emplásta. *Emplastar*.

Emplàstic, ca. *adj.* Qui se apéga ò se alèrra.
Emplàstic, ca.
Empléyad, da. *p. p.* de empléyar. *Empleado*, da.
Empléyad, m. El quité algún empléyo. *Empleado*.
Empléyar, v. a. Ocupar á algú en algún negòci. =
 Gastar los dòbbés en alguna còsa. = Usar del
 témps, de alguna còsa, eczercitar. *Emplear*.
Empléyarse, v. r. Ocuparse en alguna còsa. *Em-
 plearse*.
Empléyo, m. Càrreg, ocupació, ofici. *Empleo*.
Emplomád, da. *p. p.* de emplomar. *Emplomado*,
 da. = *Emplumado*, da. = *Zampado*, da.
Emplomar, v. a. Posar ò saldar ab plom. *Emplo-
 mar*. = Posar plomas per adorno ò per afrouta.
Emplumar. = Empeltar al á, re. *Zampar*. = Cáu-
 rer emplomád es sòl. *Caer de plomo*.
Empobrir y empobrirse, v. n. Tornar pòbre.
Empobrecer.
Empolvád, da. *p. p.* de empolvar. *Empolvado*, da.
 = *Enharinado*, da.
Empolvar, v. a. Posar polvos. *Empolvar* ò *empol-
 vorizar*.
Empolvarse, v. r. Posarse polvos, umplirse de
 pols. *Empolvase* ò *empolvorizarse*. = El qui
 cèrn. *Enharinar*.
Emporcád, da. *p. p.* de emporcar. *Emporcado*, da.
Emporcar, v. a. Soyar, umplir de porquería. *Em-
 porcar*.
Emporcarse, v. r. *Emporcarse*.
Empòri, m. Llòc alòut concorren molts nacions
 para comerciar. = Llòc famós per las ciéncias
 ò àltra còsa. *Emporio*.
Empostissád, da. *p. p.* de empostissar. *Entabla-
 do*, da.
Empostissáda, f. Piso de pòsts. *Entablado*.
Empostissar, v. a. Posar pòsts, v. g. á piso. *En-
 tablar*.
Empríad, da. *p. p.* de emprar. *Usado*, da.
Emprar, v. a. Servirse de alguna còsa. *Servirse* ò
usar de...
Emprènder, V. *Empèndrer*.
Empreñáda, *p. p.* de empreñarse. *Empreñada*.
Empreñar, v. a. Fer concèber á la famélla. *Em-
 preñar*.
Empreñarse, v. r. Concèber la famélla. *Empre-
 ñarse*.
Emprès, sa. *p. p.* de emprènder. *Emprendido*, da.
Empresa, f. Acció árdua que se emprèn ab corát-
 ge. = Progècte de alguna còsa. = Figura enigmá-
 tica acompanyáda de paràulas. *Empresa*.
Emprèstito, m. Còsa dexáda á tornar. = Tribút,
 contribució, impositió. *Emprèstito*.
Emprimád, da. *p. p.* de emprimar. *Emprimado*,
 da. = *Adelgazado*, da.

Emprimir, v. a. Donar la última cárda á sa llána.
Emprimir. = Fer més prima á una còsa. *Adel-
 gazar*.
Emprimarse, v. r. Discórrer ab sutilesa, avivar lo
 ingèni. *Adelgazar*. = Enflaquirse. *Adelgazarse*.
Empríu, m. Dret, facultat. *Derecho*.
Empriváda, f. Mèrda. *Privada*.
Empuñád, da. *p. p.* de empuñar. *Empuñado*, da.
Empuñador, ra. *m. f.* Los qui empuñan. *Empuña-
 dor*, ra.
Empuñadura, f. La guarnició de espása. *Empu-
 ñadura*.
Empuñar, v. a. Prènder y tancar ab so pufy. =
 Alcausar algún puéstó. *Empuñar*. = Es bastó:
 alcanzar el màudo. *El baston*. = Es cétro: comen-
 sar á reynar. *El cetro*.
Emulació, f. Desítz nòble de igualar ò supèrar.
 Tànt se pren en bòna còm en màla pàrt. *Emu-
 lacion*.
Emulául, da. *p. p.* de emular. *Emulado*, da.
Emulador, ra. *m. f.* Guerrer, contràri, concu-
 rrènt, tocáds de emulació. *Emulador*, ra.
Emular, v. a. Imitar las accions de àltri, procu-
 rar igualarlas ò supèrarlas. *Emular*.
Emulgént, *adj.* Qui du sa sâng dins es roñóns
 parlànt de cèrtas artèrias ò venas. *Emulgent*.
Émulo, la. *adj.* Inimíg, contràri, oposád. *Énu-
 lo*, la.
Émulo, m. Inimíg, etc., concurrènt. *Émulo*.
Emulsió, f. Beguda refrescànt. *Emulsion*.
Emunctòris, m. pl. Glàndulas ubèrtas para el des-
 càrreg de los escreménts y de los humors.
Emunctorios.
Emundació, f. *ant.* Rentáda. *Emundacion*.

EN.

En, Preposició qui significa llòc ò témps en qui
 se fà una còsa, v. g. en ivèrn fà fret. *En invier-
 no hace frio*: en la iglésa heví fèsta. *En la igle-
 sia hay fiesta*. = Tàmbé significa dins, v. g. estàn
 en càsa. *Están en casa*. **En**. = Lo matèix que *ab*.
Con, y *ant.* *en*.
En, Anteposád á nòm pròpi éra lo matèix que se-
 ñor ò dòn. *Don*, y áre el, *el*.
En, Partícula relativa, v. g. en Juán menja pà y
 en Pére no en menja, y la partícula de *en* men-
 ja se referèix al pà, y servèix para no repetir
 la còsa de que se tràcta; pués sense élla se hau-
 ria de dir: Juán menja pà, y Pére no menja pà.
De ello, lla, ellos, ell us, etc.
En, f. El nòm de la lletra n. *En e*.
Enegenáble, *adj.* Lo qui pòt ser enegenád. *Ena-
 genable*.

Enegenâd, da. *p. p.* de enegenar. *Enagenado, da.*
 Enegenar. *v. a.* Desferse de una còsa per barât, donació, venda. *Enagenar.*
 Enâgos. *m. pl.* Faldetas. *Enaguas.*
 Endlage. *f.* Figura per la qual se pôsa una pârt de la oració per âltra. *Endlage.*
 Enamorâd, da. *p. p.* de enamorar, se. *Enamorado, da.*
 Enamorâd. *m.* El qui festetja. *Galan, cuyo.*
 Enamorâda. *f.* La qui festetja. *Dama.*
 Euamoradêt, ta. *m. f.* Un pòc enamorâds. *Enamoradillo, lla, ito, ita.*
 Enamorâds, ssa. *adj.* Fâcils en enamorar-se. *Enamoradizo, za ô blando, da de carona.*
 Enamorado, ra. *m. f.* Los qui enamoran ô diuen amores. *Enamorado, ra.*
 Enamorament. *m.* El âcte y effecte de enamorar, se. *Enamoramiento.*
 Enamorânt. *p. a.* de enamorar, se. El qui enamora ô se enamora. *Enamorante.*
 Enamorar. *v. a.* Mòurer en un âltre la passió de amor. *Enamorar.*
 Enamorar-se. *v. r.* Prendarse de alguna persona ô còsa. *Enamorar-se.*
 Enarbolâd, da. *p. p.* de enarbolar. *Enarbolado, da.*
 Enarbolar. *v. a.* Alsar, pesar amânt bandêras, estandârts. *Enarbolar.*
 Enardid, da. *p. p.* de enardir. *Enardecido, da.*
 Enardir. *v. a.* Avivar, escitar. *Enardecer.*
 Enavâll. *adv.* Abajo. = De teulâdas enavâll. *De tejas abajo.*
 Enavânt. *adv.* En adelante.
 Encabermâd, da. *p. p.* de encabermarse. *Encaprichado, da.*
 Encabermarse. *v. r.* Encabotarse. *Encapricharse.*
 Encabessâd, da. *p. p.* de encabessar. *Encabezado, da.*
 Encabessar. *v. a.* Âllistarse ô posar en llista. *Encabezar.*
 Encabessarse. *v. a.* Encabezarse.
 Encabotâd, da. *p. p.* de encabotarse. *Encapotado, da.*
 Encabotarse. *v. r.* Enfadarse. *Encapotarse.* = En so seu parèr. *Encapricharse.*
 Encadenâd, da. *p. p.* de encadenar. *Encadenado, da.* = Ensartado, da ô engarzado, da.
 Encadenar. *v. a.* Fermar ab cadenas. *Encadenar.* = Rosâris, coronas, etc. *Encadenar, ensartar ô engarzar.*
 Encadenât. *m.* Travadura. *Encadenamiento, encadenadura.* = Sa derrêra filâda de parèt. *Verdugo.*
 Encadarnâd, da. *p. p.* de encadarnar. *Acatarrar-*

do, da. = *adj.* El qui té cadârn. *Catarroso, sa.*
 Encadarnar. *v. a.* Causar embarâs alguna còsa. *Embarazar.*
 Encadarnarse. *v. r.* Aplegar cadârn. *Acatarrarse.*
 Encallâd, da. *p. p.* de encallar, se. *Atascado, da ô atollado, da.* = *Encallado, da.*
 Encallador. *m.* Llòc ahònt se pôt encallar. *Atascadero ô atolladero.* = Per bârcas. *Encalladero.*
 Encallar. *v. a.* Posar dins encallador. *Atascar, atollar.* = Bârcas. *Encallar.*
 Encallarse. *v. r.* Posarse dins encallador. *Atascar-se ô atollarse.* = Sas bârcas dins arena, entre ròcas, ô hòmo en assunto. *Encallarse.* = Fins en es còll. *Meterse hasta las trenzas.*
 Encalentid, da. *p. p.* de encalentir, se. *Calentado, da.*
 Encalentir. *v. a.* Comunicar calor. = Avivar, donar prèssa paraque se fâsse alguna còsa. *Calentar.*
 Encalentirse. *v. r.* Prènder calor. = Encèndrerse en disputas, etc. = *Avivarse. Calentarse.* = Encalentirse es câp bevêut. *Calentar el horno.*
 Encâls. *m.* Persecució. *Alcance.*
 Encalsâd, da. *p. p.* de encalsar. *Perseguido, da.*
 Encalsar. *v. a.* Perseguir. *Perseguir ô seguir el alcance.*
 Encamellâd, da. *p. p.* de encamellarse. *Encamorado, da.*
 Encamellarse. *v. r.* Pujar á llòc âlt. *Encamerarse.*
 Encaminâd, da. *p. p.* de encaminar. *Encaminado, da.*
 Encaminar. *v. a.* Mostrar el camí. = Dirigir, governuar. *Encaminar.*
 Encaminarse. *v. r.* Seguir el camí, mètode. *Encaminarse.*
 Encamissâda. *f.* En tèmps passâd éra sorpresa militar de nit y âre moxagânga ab llums. *Encamissada.*
 Encanastrâd, da. *p. p.* de encanastrar. *Encanastado, da.*
 Encanastrar. *v. a.* Posar còsas dins canâstras. *Encanastar.*
 Encânt. *m.* Bruxeria, etxis. *Encanto.* = Venda per mèdi de pregoner ô sens ell. *Almoneda.* = Fer encânt de alguna còsa. *Almonedear.*
 Encantâd, da. *p. p.* de encantar. *Encantado, da.* = *Almonedeado, da.* = *Pregonado, da.*
 Encantador, ra. *m. f.* Bruxòt, bruxa. *Encantador, ra.*
 Encantament. *m.* Bruxeria, etxis. *Encantamiento ô encantamiento.*
 Encantar. *v. a.* Etxisar, fer bruxerías. = Pasmar, admirar, atrèurer la atenció. *Encantar.* = Vèndrer en públic á veu de pregoner. *Almonedear.*

=Publicar sas cōsas. *Pregonar.*

Eueantarse. v. n. Pasmarse, admirarse. *Encantarse.*

Encañissâd, da. p. p. de encañissar. *Encañado,* da. *Encañissâda.* f. Corral ô bardissa de cañas. *Encañisado ô encañado.*

Encañissar. v. a. Posar sas cañas para fer después sa teulâda. = Posar cañas á plântas paraque se agnânten dretas. *Encañar.*

Encapâd, da. adj. Los que duen molt sa câpa. *Encapado,* da.

Encaparse. v. r. Posarse sa câpa. *Encaparse.*

Encapillâd, p. p. de encapillarse. *Encapillado.*

Encapillar v. a. y *encapillarse.* v. r. Posar ô posarse sa capilla. *Encapillar y encapillarse.*

Encapotâd, da. p. p. de encapotarse. *Encapotado,* da.

Encapotarse. v. r. Posarse es capôt. *Encapotarse.*

Encapüllâd, da. p. p. de eucapüllarse. *Encapüllado,* da.

Encapüllarse. v. r. Posarse sa capülla. *Encapüllarse.*

Encarâd, da. p. p. de encarar. *Encaprichado,* da.

Eucaradis, ssa. adj. El qui fácilment se encára. *Antojadizo,* sa.

Eucaramént. m. Desitx ô gânas fôrtas de alguna cōsa. *Antojo,* y ant. *antojamiento.*

Encarar. v. a. Causar desitx capritxós de alguna cōsa. *Encaprichar.*

Encararse. v. r. Desitjar per capritxo alguna cōsa. *Antojarse ô encapricharse.*

Encâre. adv. *Aun, todavia.* = *Encâreque.* *Aunque.*

= *Encâre* du sa llét á nes morros ô s'âygo beneyta á s'hâbit: *encâre* es pôc esperimentâd. *Apénas ha salido ya del cuscaron.* = *Encâre* li há de costar des prebe. *Aun le ha de sudar el rabo.* = *Encâre* hey há que esterrossar: que fer. *Aun hay que heñir.* = *Encâreque* el dimôut en pás. *Aunque se aventuren rocin y manzanas.*

Encarid, da. p. p. de encarirse. *Encarecido,* da.

Eucarirse. v. n. Pujar de prêu las cōsas. *Encarecer.*

Encarnaciô. f. El color de cârn ab que se pintan las câres, etc. de las figuras humanas. *Encarnacion.*

Encarnâd, da. p. p. de encarnar. *Encarnado,* da. = El color de cârn. *Encarnado.*

Encarnadura. f. La calidât de la cârn de un cōs. *Encarnadura.*

Eucarnamént. m. Recupéraciô de la cârn en llâga ô ferida auânt bé. *Encarnamiento.*

Encarnar. v. a. Donar color de cârn á las esculturas. *Encarnar.*

Eucarnissâd, da. adj. Cruêl, inhumâ, enfurid.

Encarnizado, da.

Encarnissarse. v. r. Enfurirse molt cōtra un. *Encarnizarse.*

Encârreg. m. Comissió, cuydâdo que se dona á un de alguna cōsa. = La matéxa cōsa eucarregâda. *Encargo.*

Encarregâd, da. p. p. de encarregar, se. *Encargado,* da.

Encarregamént. m. El âcte de encarregarse en dôbbés, fincas, etc. *Censo.*

Encarregar. v. a. Comissionar, encarregar: etc. *Encargar.*

Encarregarse. v. r. Prênder á son cârreg, á son cuydâdo alguna cōsa. *Encargarse.* = En dôbbés fént es tânt per cént. *Tomar d censo.*

Encartâd, da. p. p. de encartar. cur. *Encartado,* da. = Per mosso. *Escriturado.*

Encartamént. m. cur. Proscripciô. = Condemnaciô en rebellía. *Encartamiento.*

Encartar. v. a. cur. Cridar môrt ô viu, condemnar en rebellía, cridar á judici. *Encartar.* = Per mêtstre al mosso. *Escriturar.*

Eucartarse per mêtstre. *Asentar con amo ô con maestro.*

Eucapirouât. m. El qui vâ vestid de blâu en caperutxa. *Capirote ô disciplinante.*

Encastëllâd, da. p. p. de encastëllarse. *Enriscado,* da. = *Encastillado,* da ô *engarbado,* da.

Encastëllarse. v. r. Pujar á llôc amûnt. *Encastillarse ô engarbarse.* = Á puig. *Enriscarse.*

Encativâd, da. p. p. de encativar. *Cautivado,* da.

Encativar. v. a. Fer catíu ô presioner. = Subjectar las potências de la ânima ô de algú. *Cautivar.*

Encâtix. m. Ajúst de una cōsa ab âltra. *Encaje.* = Forât. *Muesca.*

Encatxâd, da. p. p. de encatxar. *Encajado,* da.

Eucatxar. v. a. Posar una cōsa dins âltra. *Encajar.*

Encatxofâd, da. p. p. de encatxofarse. *Amadrigado,* da.

Encatxofarse. v. r. Tancarse el qui câsi sémpre está tancâd. *Amadrigarse.*

Eucauâd, da. p. p. de encauarse. *Encavado,* da. = *Amadrigado,* da. = *Ataneado,* da.

Encauarse. v. r. Posarse dins es câu sa câssa. *Encavarse.* = El hômo dins câ séua. *Amadrigarse.* = Sa fura ô furôt. *Atanearse.*

Encaxonâd, da. p. p. de encaxonar. *Encajonado,* da.

Encaxonar. v. a. Posar cōsas dins caxóns. *Encaxonar.*

Encenâys. m. pl. Llêña menuda para fer fôc. *Enjutos ô fagina.*

Encéndrer. v. a. Fer que una cōsa se crém ô tén-

ga llum. = Pégar foc. = Causar ardor, y axí se diu que sa sang se encén. = Incitar, acalorar, inflamar. *Encender*. = En impuresa. *Recalentar*. = Encéndrer es foc: fomentar bregas, discórdias, etc. *Echar fuego, aceite ó leña al fuego*.
Encéndrerse. v. r. Pégar-se foc, abrasarse, acalorarse, etc. *Encenderse*. = En impuresa. *Recalentarse*.
Encéns. m. Goma aromátiga. *Inciense*. = Máscles. *Olibano*.
Encensád, da. p. p. de encensar. *Incensado*, da.
Encensád, da. adj. Embambáts. *Embelesado*, da. = Fátuos. *Insensato*, ta.
Encensáda. f. La acció de encensar. *Incensacion*. = Donáda á un. *Humoreda*.
Encensar. v. a. Donar el fum de encéns. = Adular. *Incensar*.
Encensarse. v. r. Quédar estoráds; embambáds. *Embazarse ó embelesarse*.
Encenser. m. Còsa coneguda. *Incensario ó turbulo*.
Encerád, da. p. p. de encerar. *Encerado*, da.
Encerar. v. a. Uutar ó posar cera. = Soyar de cera. *Encerar*.
Encerát. m. Ròba untáda de cera para gnardar alguna còsa de áygo, humitát. = Ròba ó paper que se pòsa á finéstra en llòc de vidres, encerád ó sense encerar. *Encerado*.
Encerolád, da. p. p. de encerolar. *Encerotado*, da.
Encerolar. v. a. Donar ceról á fil, etc. *Encerotar*.
Encerrar. v. a. Estojar al Santíssim. *Cerrar ó reservar*.
Encerregád, da. p. p. de encerregar. *Enrocado*, da.
Encerregáda. f. El cáñom, lli, estopa, etc. posáds á sa filoua. *Copo*.
Encerregar. v. a. Posar cáñom, etc. á sa filoua para filar. *Enrocar*.
Encertád, da. p. p. de encertar. *Insertado*, da.
Encertar. v. a. Posar dins un llòc alguna còsa tirántlèy. *Insertar*.
Encès, sa. p. p. de encéndrer. *Encendido*, da. = Moltíssim de càre. *Difunto de taberna*. = Còm una fàya. *Como una ascua*.
Encetád, da. p. p. de encetar. *Encentado*, da.
Encetar. v. a. Comensar á gastar ó tayar alguna còsa. *Encentar ó decentar*. = Sa pòlla: fer sa priméra vegáda una còsa. *Encentar el melon*, ó *echar ó poner la primera piedra*.
Encetarse. v. r. Escorxarse. *Encentarse ó decentarse*.
Encíclic, ca. adj. Circular. *Encíclico*, ca.
Enciclopèdia. f. Ciència universál. = Llibre qui la conté. *Enciclopedia*.
Encierro. m. La acció de tancar. = Clausura, re-

cüllimént. *Encierro*. = Del Santíssim. *Encierro ó reserva*.
Encistád, da. p. p. de encistar. *Encestado*, da.
Encistar. v. a. Posar còsas dins còvos, portadoras, etc. *Encestar*.
Enclaustrád, da. adj. Tancáds dins convént. *Enclaustrado*, da.
Enclavád, da. p. p. de enclavar. *Enclavado*, da.
Enclavar. v. a. Aficar ab cláus. *Enclavar*. = Viña. *Plantar*.
Euclític, ca. adj. Lo qui apárta de sí. *Euclítico*, ca.
Enclòs, sa. p. p. de enclòurer. *Incluso*, sa.
Enclotád, da. adj. Lo qui fá clòt còm mârsega, matalás. *Undido*, da. = Terréno. *Ahondado*, da.
Enclotád, da. p. p. de enclotar ceps. *Acodado*, da.
Enclotar. v. a. Viñas. *Acodar*.
Enclotarse. v. n. Ferse un clòt en mârsega, etc. *Undirse*.
Enclòtxa. f. Forát estès per llárg. *Hendedura*.
Enclotxád, da. p. p. de enclotxar. *Encajado*, da.
Enclotxar. v. a. V. Encertar. *Encajar*.
Enclòurer. v. a. Conténir, incluir, comprendre. *Incluir ó encerrar*. = Al mitx. *Rodear*. = La pòrta ó áltra còsa, v. g. es dita. *Coger*.
Enclòurerse. v. r. Conténirse, incluirse. *Incluirse ó encerrarse*.
Enclúa. f. Péssa de fèrro ahónt se forjan los metalls. *Yunque*. = De argenter. *Tas*.
Encobeíd, da. p. p. de encobeir. *Amparado*, da.
Encobeir. v. a. Amparar. *Amparar*.
Encoblád, da. p. p. de encoblar. *Atraillado*, da.
Encoblar. v. a. Posar es coble. *Atraillar*.
Encodernació. f. El ácte y efècte de encodernar. *Encuadernacion*.
Encodernád, da. p. p. de encodernar. *Encuadernado*, da.
Encodernador. m. El qui encodárna. *Encuadernador*.
Encodernar. v. a. Unir y lligar plegs ab las cubèrtas. *Encuadernar*.
Encolerisád, da. p. p. de encolerisar. *Encolerizado*, da.
Encolerisar. v. a. Fer que un se pòs colèric. *Encolerizar*.
Encolerisarse. v. r. Posarse colèric. *Encolerizarse*.
Encomanád, da. p. p. de encomanar. *Encomendado*, da.
Encomanar. v. a. Encarregar alguna còsa á algú. *Encomendar*. = Es formátge á nes gât. *Encomendar las ovejas al lobo*. = Enviar comandacions. *Encomendar*.
Encomanarse. v. r. Posarse báix la protecció de algú. *Encomendarse d...* = Encomanarse á bon

ençt. : á hõmo dolént. *Encomendarse d ruin.* = Sense eucomanarse á Déu ni al diáble: emprènder alguna cõsa sense reflexió. *Sin encomendarse d Dios ni al diablo.*

Encomânda. *f.* Recâldo, encârreg. *Encomienda.*

Encômi. *m.* Alabâusa. *Encomio.*

Encomiâstic, *ca. adj.* Lo qui alâba ô conté alabâusa. *Encomidstico, ca.*

Encomiênda. *f.* Diguiddât que se dona als cavallers militars ab rênda sufficiênt. = La creu brodâda que duen los cavallers de las ordes militars. *Encomienda.*

Euconar. *v. a.* Donar sa priméra llét á un infânt reciênt nâd. *Hacerle las entrañas.*

Encono. *m.* Rencor radicâd. *Encono.*

Encontrâd, *da. p. p.* de encontrar. *Encontrado, da.* = *adj.* Una dôna ab el mêtstro. *Menstruada.*

Encontrâda. *f.* La acció de encontrar trobântse. *Encuentro:* topântse un ab lo âltre. *Encontron.*

Encontrar. *v. a.* Trobar alguna cõsa ô persona que se cerca ô per casualidât. *Encontrar ô hallar.*

Encontrarse. *v. r.* Topar uns ab los âltres. *Encontrarse.* = Una cõsa ab âltra. *Encontrarse ô chocar.* = Toparse juntas duas ô mës personas en un matéix llòc. = Discordar: no avenirse ô ser de contrâri parèr, opinió, etc. *Encontrarse.* = Ab sas câmas, pèus: ferir uns als âltres. *Alcanzarse, ludirse, rozarse, tropezarse.*

Encordâd, *da. p. p.* de encordarse. *Envarado, da.* = *Entumecido, da.*

Encordamênt. *m.* El âcte y efêcte de encordarse. *Envaramiento.*

Encordarse. *v. n.* Tenir impedid el movimênt dels nirvis. *Envararse.* = Perque un tumor câusa el impedimênt. *Entumecerse.*

Encorralâd, *da. p. p.* de encorralar. *Circuido, da, cerrado, da.* = *Encorralado, da.*

Encorralar, *v. a.* Tancar al mitx á algú. *Circuir, cerrar.* = Posar al bestiar al corrâl. *Encorralar.*

Encorregú d, *da. p. p.* de encórrer. *Incurrido, da.*

Encorregú d, *da. adj.* Empagaíds. *Corrido, da.*

Encórrer. *v. n.* Càurer, *v. g.* en péna. *Incurrir, y ant. encorrer.*

Encortâd, *da. adj.* El qui no se pòt mòurer. *Partitico, sa.*

Encortinâd, *da. p. p.* de encortinar. *Encortinado, da, entapizado, da.* = *Empaliado, da.*

Encortinâda. *f.* Endomassâda. *Tapiceria.*

Encortinar. *v. a.* Posar sas cortinas ô adornar ab élias. *Encortinar.* = Endomassar. *Entapizar,* =

Carrers. Entoldar. = Per haver de passar processó. *Empaliar.*

Encortinar. *v. a.* Tornar vermèy per empagaimênt. *Sonrosearse.* = Fer encortinar: fer empagair. *Sonrosear ô soflamar.*

Encotonâd, *da. p. p.* de encotonar. *Acolchado, da.*

Encotonar. *v. a.* Posar cotó á vânavas, etc. *Acolchar.*

Eucreuâd, *da. p. p.* de encreuar. *Cruzado, da.*

Eucreuar. *v. a.* Posar en forma de creu. *Cruzar.*

Encubêrt, *ta. p. p.* de encubrir. *Encubierto, ta.*

Encubridor, *ra. m. f.* El qui encubrèix. *Encubridor, ra.* = De mál factors. *Receptor, ra.*

Encubrir. *v. a.* Amagar. *Encubrir.* = Mál factors, *v. g.* llâdres. *Encubrir ô receptar.*

Encusid, *da. p. p.* de encusir. *Encogido, da ô arrugado, da.*

Encusidura. *f.* El efêcte de encusir. *Arruga ô fuelle.*

Encusir. *v. a.* Ruar lo que se cus per estirar màssa es punt. *Encoger ô arrugar.*

Encuxar. *v. a.* Posar sas câmas dins las de âltre. *Entrepernar.*

Encuxinâd, *da. p. p.* de encuxinar. *Acollarado, da.*

Encuxinar. *v. a.* Posar es cuxíns al bestiar. *Acollarar.*

Encuytâd, *da. p. p.* de encuytarse. *Arrebata-do, da.*

Encuytarse. *v. r.* Secarse ântes d'hõra es sembrât. *Arrebatarse.*

Endecasillabo. *m.* Pèu de vèrs de onze síllabas. *Endecasilabo.*

Endemesa. *f.* Acció ordinâriamênt dolênta. *Fechuria.*

Endemoniâd, *da. adj.* Posseíd del dimòni. = Dolént, pèvèrs. *Endemoniado, da.*

Endentâd, *da. p. p.* de endentar. = *adj.* El qui té dentes. *Adeudado, da.*

Endentar. *v. a.* *Adeudar.*

Endeutar. *v. r.* Contrèurer dentes. *Adeudarse.*

Endevinâd, *da. p. p.* de endevinar. *Adivinado, da.*

Endevinédro, *ra. m. f.* El qui pretén endevinar lo qui há de succeir y las cõsas ocultas. *Adivino, na.*

Endevinador, *ra. m. f.* Endevinadéro. *Adivinador, ra.*

Endevinar. *v. a.* Assegurar per via de conjecturas lo qui bâ de venir. = Trobar el sentít ocúlt de una endevinâya. *Adivinar.*

Endevinâya. *f.* Esposició de una cõsa naturâl en tèrmes obscurs y métâfòrics qui la fân dificultosa de endevinarla. *Acertijo.* = La qui con-

sistèix en prènder sas pàrts de una paràula en diferents significats. *Lagógrifo*.

Eudiablád, da. *adj.* V. Eudemoniád. *Endiablado, da.*

Eudiabláda. *f.* Funció jocosa ab máscaras, y figuras de diábles. *Endiablada.*

Endiablarse. *v. r.* Posseirse del diáble. *Endiablarse.*

Endiáua. *f.* Rôba. *Indiana*.—De piquets. *De pinta.*

Eudíns. *adv.* V. Dins. *Adentro.*

Eudiôt. *m.* Àve molt coneguda. *Pavo, pago ô gallo de Indias.*

Endiôta. *f.* La famélla del endiôt. *Pava ô polla de Indias.*

Endioter, ra. *m. f.* El qui guárda ô ven endiôts. *Pavero, ra.*

Endiotèt, ta. *m. f.* Endiôts petíts. *Pavillo, lla ô pavipollo, lla.*

Endivia. *f. pl.* *Endivia.*

Endoblád, da. *p. p.* de endoblar. *Doblado, da.*

Endoblar. *v. a.* Posar en doble.—Multiplicar per dos. *Doblar.*

Endolád, da. *p. p.* de endolar. *Enlutado, da.*—*Encubertado, da.*

Endolar. *v. a.* Posar dôl. *Enlutar*.—Á bistia. *Encubertar.*

Endomassád, da. *p. p.* de endomassar. *Entapizado, da.*—*Empaliado, da.*

Endomassáda. *f.* El agregát de domássos. *Tapiceria.*

Endomassar. *v. a.* V. Encortinar. *Entapizar ô entoldar ô empaliar.*

Endoyar. *v. a.* Anar per aquí y per allá sens precisíó. *Biltrotear.*

Endrèt. *m.* Llôc. *Parage, sitio, puesto.*

Endrèt. *m.* La càre de las còsas. *Cara, derecho, haz.*—*adv.* *Hacia.*

Endulsíd, da. *p. p.* de endulsir. *Endulzado, da.*

Endulsir. *v. a.* Fer dôlsa á una còsa.—Suavisar. —Preparar sas tintas de mòdo que no estigau fòrtas. *Endulzar.*

Enduríd, da. *p. p.* de endurir, se. *Endurecido, da.*

Endurir. *v. a.* Fer dura á una còsa.—Fer insensible, obstinád, cruèl á un. *Endurecer.*

Endurirse. *v. r.* Posarse dura una còsa.—Ferse un insensible, obstidád, cruèl. *Endurecerse.*

Ène. *f.* Nòm de la lletra *n*, ô élla matéxa. *Ene.*

Enéâgono. *m.* Figura de nôu costáts. *Enéâgono.*

Eueátic, ca. *adj.* Lo qui pertáñy al nombre nôu. *Enedtico, ca.*

Enemistád, da. *p. p.* de enemistar, se. *Enemistado, da.*

Enemistar. *v. a.* Fer pèrder la amistát. *Enemistar.*

Enemistarse. *v. r.* Ferse inimígs, rómprer la amistát. *Enemistarse.*

Enemistát, *f.* Ódi, oposició. *Enemistad ô enemiga.*

Energía. *f.* Fòrsa, eficácia, propiedát de las paráu-las. *Energia.*

Enèrgic, ca. *adj.* El qui té energia. *Enérgico, ca.*

Enèrgicamént. *adv.* Ab energia. *Enérgicamente.*

Energúmeno, na. *m. f.* El qui está posseíd del dimòni. *Energúmeno, na.*

Enfadád, da. *p. p.* de enfadar, se. *Enfadado, da.*

Enfadamént. *m.* V. Enfádo. *Enfado, y ant. enfadamiento.*

Enfadar. *v. a.* Donar enfádo. *Enfadar*.—En repetir una còsa. *Macear.*

Enfadarse. *v. r.* Enutjarse, irritarse, prènder enfádo. *Enfadarse*.—Jugánt y malair. *Soltar la broma*.—Fastidiarse de alguna còsa. *Embazar-se*.—Per una còsa de no res. *Reparar en repulgos de empanada*.—El qui prést se enfáda. *Enfadadizo, za.*

Enfádo. *m.* Impressió molésta en el ánimo. *Enfado.*

Enfadós, sa. *adj.* Enutjadors, impertinènts, el qui dona enfádo. *Enfadoso, sa ô sobrehueso.*

Enfadósamént. *adv.* Ab enfádo. *Enfadosamente.*

Enfadósissim, ma. *adj.* Molt enfadós. *Enfadosisimo, ma.*

Enfangád, da. *p. p.* de enfangar, se. *Enlodado, da.*—*Atascado, da ô atollado, da.*

Enfangar. *v. a.* Soyar de fânc. *Enlodar.*

Enfangarse. *v. r.* Soyarse de fânc. *Enlodarse*.—Encállarse dins fânc ô en negòci, disputa, etc. *Atascarse ô atollarse*.—Fins á nes còll. *Meterse hasta las trenças*.—Estar enfangád: no saber qué dir ô fer. *Estar á la cuarta pregunta.*

Enfarinoád, da. *p. p.* de enfarinoar, se. *Enharinado, da.*—*Enalbardado, da.*

Enfarinoar. *v. a.* Soyar de farina. *Enharinar*.—Posar farina á lo que se há de fregir. *Enalbardar.*

Enfarinoarse. *v. r.* Umplirse de farina, soyarse de élla, v, g. el qui céru. *Enharinarse.*

Énfassis. *m.* Adorno afectád en discurs, en los escrits, en la pronuncia.—Figura retòrica, per la cuál se significa més de lo que se diu ô no se diu. *Énfasis.*

Enfátic, ca. *adj.* Lo qui conté énfassis. *Enfático, ca.*

Enfáticamént. *adv.* Ab énfassis. *Enfáticamente.*

Enferistolâd, da. *adj.* Embambâds. *Papamoscas*.
Enferistolarse. *v. r.* Embambarse. *Papamoscas*.
Enfermedât. *f.* Malaltia. *Enfermedad*.
Enfervorîd, da. *p. p.* de enfervorir. *Enfervoroci-*
do, da.
Enfervorir. *v. a.* Animar, encêndrer, donar co-
 ratge. *Enfervorecer*.
Enfervorisâd, da. *p. p.* de enfervorizar, se. *Enfer-*
vorizado, da.
Enfervorizar. *v. a.* V. **Enfervorir**. *Enfervorizar*.
Enfervorizarse. *v. r.* Acalorarse, cobrar ânimo,
 corâtge, etc. *Enfervorizarse*.
Enfeudaciô. *f.* El âcte de enfeudar. *Enfeudacion*.
Enfeudâd, da. *p. p.* de enfeudar. *Enfeudado, da*.
Enfendar, *v. a.* Concedir un á âltre el domini útil
 de béus immôbles, ab la condiciô juramentâda
 de serli faèl á èl y á los séus. *Enfeudar*.
Enfilâd, da. *p. p.* de enfilear. *Enhilado, da, en-*
sartado, da. = *Enebrado, da*
Enfilear. *v. a.* Passar el fil per el cos de guya.
Enhilar ô enebrar. = Coronas, rosâris, pèrlas,
 etc. *Enhilar ô ensartar*. = Mentidas: dirne. *Es-*
labonar ô zurzir mentiras. = Desbarâts, adâgis,
 sentências. *Enhilar ô ensartar*. = Enfilear sa
 guya pe sa punta: trastornar el ôrde delas cõ-
 sas. *Tomar el rdbano por las hojas*.
Enfilearse. *v. r.* Pujar á llôc amúnt. *Engaravitar-*
se. = Sas plântas per âbres, parêts. *Enredarse*.
Enfilearse. *v. n.* Créxer. *Crece*. = Côm una caraba-
 ssêra: créxer molt en pôc témps. *Crece como*
espuma ô d palmos.
Enfilây. *m.* Multitúd de cõsas posâdas en orde en
 una cõrda, fil, etc. *Sarta, sartal ô retrahila*.
 = De recéptas qui no estân pagâdas, y que ten-
 nen los potecâris enfilâdas en un fil de sêrro.
Recetero.
Enfiload y enfilear. V. **Encerregar**.
Enfist. *m.* Indigestiô. *Ahitera, ahito*.
Enfistâd, da. *p. p.* de enfistar, se. *Ahitado, da*.
Enfistar. *v. a.* Causar indigestiô. *Ahitar*.
Enfistarse. *v. r.* *Ahitarse*.
Enfistêussis. *m.* Cêrt contrâcte en que se conce-
 dêix un immôble en quânt á la utilidât, y no
 á la propiedât. *Enfiteusis*. = El qui concedêix.
Propietario.
Enfistêuta. *m.* El qui reb lo enfistêussis. *Enfiteuta*.
Enflaquîd, da. *p. p.* de enflaquirse. *Enflaque-*
cido, da.
Enflaquirse. *v. n.* Posârse mágre. *Enflaquecer*.
 = Tornar pervêrs. *Malearse*.
Enflacâd, da. *p. p.* de enflacar, se. *Emperegila-*
do, da.
Enflocar. *v. a.* Posar flôcs y banderetas. *Empe-*
regilar.

Enfllocarse. *v. r.* Posarse flôcs y banderetas. *Em-*
peregilarse.
Enfondid, da. *p. p.* de enfondir. *Ahondado, da*.
Enfondir. *v. a.* Fer fondo. *Ahondar*.
Enfosiâr. *v. a.* Posar á dins. *Meter d dentro*.
Enfosiarse. *v. r.* Posarse á dedíns. *Entrarse*.
Enfosi y enfosiây. *m.* Amagatây. *Escondrijo*.
Enfôre. *av.* Lluñy. *Léjos*.
Enforêt. *adv.* Un pôc llusy. *Lejuelos*.
Enformador. *m.* Eyna de fuster. *Esclopo*.
Enfornâd, da. *p. p.* de enformar. *Ahornado, da*
 ô *enhornado, da*.
Enformar. *v. a.* Posar es pâ, etc. dins es forn.
Ahornar ô enhornar.
Enfortid, da. *p. p.* de enfortir. *Enfurtido, da*.
Enfortir. *v. a.* Donar consistência á sa rôba. *En-*
furtir.
Enfosquîd. *p. p.* de enfosquirse. *Enfoscado, da*.
Enfosquirse el cêl. *v. n.* Taparse. *Enfoscarse*.
Enfrescâd, da. *adj.* Empagâds. *Corrido, da*.
Enfrescarse. *v. r.* Empagairse. *Correrse*.
Enfrónt. *m.* Câre de edifici. *Fachada, frente*.
 = *adv.* *En frente*. = Á s'enfrónt: al câb. *Al*
cabo. = Arribar á s'enfrónt. *Llegar al cabo*.
Enfurid, da. *p. p.* de enfurir. *Enfurecido, da*.
Enfurir. *v. a.* Irritar. *Enfurecer*.
Enfuirse. *v. r.* Irritarse. *Enfurecerse*. = El mar.
Encrespase.
Engabiâd, da. *p. p.* de engabiar. *Enjaulado, da*.
Engabiar. *v. a.* Posar dins gâbis. = Dins sa presô.
Enjaular.
Engafetâd, da. *p. p.* de engafetar. *Encorcheta-*
do, da.
Engafetar. *v. a.* Posar es gafêts dins sas gafetas.
Encorchetar.
Engalonâd. da. *p. p.* de engalonar. *Galoneado, da*.
Engalonar. *v. a.* Posar galóns. *Galonear*.
Engallâda. *f.* Engâñy. *Maula*.
Engauâd, da. *p. p.* de enganar. *Engañado, da*.
Enganador, ra. *m. f.* El qui engana. *Engañador,*
ra. = *m.* Embrôllador. *Burlador*.
Engâna pastors. *m.* Ave. *Engaña pastor*.
Engauar. *v. a.* Fer créurer lo que noyhâ. = De-
 fraudar. = Seduir. *Engañar*. = En bõnas. *En-*
gatar, engaitar, embelear. = Fingint sâber
 endevinar. *Embelear*. = En fivas. *Dar perro ô*
perro muerto. = Ab saléro. *Entrampar*. = Ser
 mál de enganar. *Saber vender sus madejas*.
Enganarse. *v. r.* Equivocarse, prènder una cõsa per
 la âltra. *Engañarse*.
Engañar, se. V. **Enganar**, se.
Engâñx. *m.* La acciô de enganxar. *Enganche ô*
enganchamiento.
Engauxâd, da. *p. p.* de enganxar, se. *Engancha-*

do, da. = Enzarzado, *da.*
Enganxador. *m.* El qui engânxa soldâts. *Enganchador.*
Enganxamént. *m.* La acció de enganxar. *Enganchamiento.*
Enganxar. *v. a.* Aferrar ab gâuxo, penjar alguna còsa en éll. = Á un per soldât. *Enganchar.*
Engauxarse. *v. r.* *Engancharse.* = En bardissa, romaguers, etc. *Enzarzarse.* = Sa còrda á sa corriòla. *Encarrillarse.*
Eugáfuy. *m.* Fálta de veritât, astucia, burla. *Engaño.* = Ab apariência de utilidât. *Engañifa.* = De mitjas. *Lesion enorme;* y si es de moltíssim. *Lesion enormísima.*
Engarbüllad, *da. p. p.* de engarbüllar. *Engarbuñado, da.*
Engarbüllar. *v. a.* Descompòndrer, confòndrer, enredar. *Engarbullar.*
Engassâd, *da. p. p.* de engassar. *Apiolado, da.* = *adj.* Câ y cussa. *Enredado, da.*
Engassar. *v. a.* Fermar un pèu ab un âltre de la câssa para porèr-la dur penjâda = Passar una ploma per los aranells de una âve y per los de âltra, etc. *Apiolar.*
Engassarse. *v. n.* Câ y cussa...[*Enredarse.*
Engâst. *m.* La acció de engastar. = Pèrta redona per un câp y plâna per lo âltre. *Engaste.*
Engastâd, *da. p. p.* de engastar. *Engastado, da.*
Engastador. *m.* El qui engâsta. *Engastador.*
Engastadura. *f.* V. Engâst. *Engastadura.*
Engastar. *v. a.* Encatxar una còsa dins âltra. *Engastar.*
Engatâd, *da. p. p.* de engatar. *Emborrachado, da, embriagado, da.*
Engatar. *v. a.* Emborratxar ò embriagar. *Emborrachar, embriagar.*
Engatarse. *v. r.* *Emborracharse, embriagarse.*
Engegâd, *da. p. p.* de engegar. *Despedido, da ò despachado, da.*
Engegar. *v. a.* Despedir, despatxar. *Despedir ò despachar.* = Ab mâls môdos. *Enviar á la dula.*
Engenrâd, *da. p. p.* de engenrar. *Engendrado, da.*
Engenrador, *ra. m. f.* El qui engènra. *Engendrador, ra.*
Engenrar. *v. a.* Procrear, produir. = Causar, ocasionar. [*Engendrar.*
Engífy. *m.* Mâña. *Ingenio, maña.*
Eugíñarse. *v. r.* Procurar mêtis para fer ò lograr una còsa. *Ingeniarse.*
Eugíñós, *sa. adj.* Industriuosos, mañosos. *Ingenioso, sa.*
Engolfâd, *da. p. p.* de engolfarse. *Engolfado, da.*
Engolfarse. *v. r.* Eutrar en âlta mar. = Posarse en

assuntos delicâds ò intrincâds. *Engolfarse.*
Engomâd, *da. p. p.* de engomar. *Engomado, da.*
Engomar. *v. a.* Posar goma. *Engomar.*
Engorro. *m.* Embarâs, molêstia. *Engorro.*
Eugorrós, *sa. adj.* Molést, dificultós. *Engorroso, sa.*
Engramponador. *m.* Instrumént para posar y trèuer es grampóns. *Destornillador ò desenvolvedor.*
Engrandíd, *da. p. p.* de engrandir. *Agrandado, da, engrandado, da ò engrandecido, da.*
Engrandimént. *m.* Aumentació. *Engrandecimiento.*
Engrandir. *v. a.* Fer més grân una còsa, aumentarla. *Agrandar, engrandar ò engrandecer.*
Engreíd, *da. p. p.* de engreir, se. = *adj.* Orgullós, supérbo. *Engreido, da.*
Engreir. *v. a.* Donar orgüllo, âlas. *Engreir.*
Engreirse. *v. r.* Ensuperbirse. *Engreirse.*
Eugrexâd, *da. p. p.* de engrexar. *Engordado, cebado, sainado, embarnecido, da.*
Engrexar. *v. a.* Posar grâs. = *v. n.* Posarse grâs. *Engordar, embarnecer ò sainar,* parlânt dels animals posântlos grâssos.
Eugroussâd, *da. p. p.* de engroussar. *Columpiado, da.* = *Mecido, da.*
Eugroussâda. *f.* La acció de engroussar, se. *Columpio.* = De bres. *Mecedura.* = De bârco de popa á proa. *Arfada.*
Engroussador. *m.* Pòst, cenâya, còrda ahónt se pòsa el qui s'engrousa. *Columpio, mecedero.*
Engroussar. *v. a.* Fer anar y venir al qui està en el engroussador ò al bres. *Columpiar ò mecer.*
Engroussarse. *v. a.* Ferse anar y venir éll matéix. = Balansatjar caminânt. *Columpiarse ò ginflar.* = Lo qui pénja còm sa pèndula de rèllòtge. *Bambanear ò oscilar.* = Á sa cadira. *Tartalear.* = Bârco de popa á proa. *Arfar.*
Engroñâd, *da. p. p.* de engroñarse. *Engurriñado, da.*
Engroñarse. *v. r.* Enfadarse, prènder mosca. *Engurriñarse.*
Engrossir. *v. a.* Fer tornar gruxâd. = *v. n.* Tornar gruxâd. *Engrosar.*
Engrouâd, *da. p. p.* de engrouar. *Majado, da.*
Engrouar. *v. a.* Fer micas de una còsa, picarla. *Majar.*
Eugrút. *m.* Brató. *Sain, sarro.*
Enguáfuy. *adv.* En el presént âfuy. *Hogaño ò hogañazo.*
Enguitxâdas. *f. pl.* Se diu de las cornetas y trompetas penjâdas ab cordóns des còll en escûts de ârmas. *Enguichadas.*
Engüllíd, *da. p. p.* de engüllir. *Engullido, da.*
Engüllir. *v. a.* Menjar sense roegar. *Engullir.* = Menjar aviât. *Zampar.*

Eugoiád, da. *p. p.* de enguixar. *Enyesado*, da.
Enguixar. *v. a.* Posar guix. *Enyesar*.
Enhôrabôna. *f.* Felicitació. *Enhorabuena* ô *nora-buena*.
Euhôramála. *f.* *Enhoramala* ô *noramala*.
Enigma. *m.* Pregunta obscura y dificultosa de enténder. = *Endevináya*. *Enigma*.
Enigmátic, ca. *adj.* Obscur, difícil de enténder. *Enigmático*, ca.
Enigmatista. *m.* El qui pârla ab *senigmas*. *Enigmatista*.
Enjoyád, da. *p. p.* de enjoyar. *Enjoyado*, da.
Enjoyar. *v. a.* Adornar ab *jôyas*. = *Engastar* pédras preciosas ab *jôyas*. *Enjoyar*.
Enjoyarse. *v. r.* *Enjoyarse*.
Enlâs. *m.* Unió de una còsa ab âltra. = *Parentesc*.
Enlace, *enlacedura* y *enlacimiento*.
Enlassád, da. *p. p.* de enlassar. *Enlazado*, da.
Enlassar. *v. a.* Unir una còsa ab âltra. *Enlazar*.
Enlassarse. *v. r.* Casarse. *Enlazarse*.
Enllá. Expressió para apartar á algú. *Oxte*.
Enllardád, da. *p. p.* de enllardar. *Mechado*, da.
Enllardar. *v. a.* Aficar llénças de xuya en la càrn que se há de aguiar. *Mechar*.
Enllestir. *v. a.* Despatxar. = *Matar*. *Despachar*.
Enllestirse. *v. r.* Vestirse. *Vestirse*. = *Adornarse*.
Emperegilarse.
Enllôc. *adv.* En ningú llôc. *En lugar alguno* ô *en ningun lugar*.
Enlluernád, da. *p. p.* de enlluernar. *Deslumbrado*, da ô *encandilado*, da.
Enlluernar. *v. a.* Impedir es veurêy á càuza de màssa claror. = *Alucinar*, déxar duplôs á un ab rahóns obscuras. *Deslumbrar* ô *encandilar*.
Enmorrofiád, da. *V.* Eugrofiá.
Ennegríd, da. *p. p.* de ennegrir. *Ennegrecido*, da.
Ennegrir. *v. a.* Fer tornar negre. = *v. n.* Tornar negre. *Ennegrecer*.
Ennegrirse. *v. n.* Taparse el cêl ab hòyras negras. *Cerrarse*.
Ennigulád, da. *p. p.* de ennigularse el cêl. *Anublado*, da ô *entoldado*, da.
Ennigularse el cêl. *v. n.* Taparse ab nigráts. *Anublarse*, *entoldarse*.
Ennoblíd, da. *p. p.* de ennoblir. *Ennoblecido*, da.
Ennoblir. *v. a.* Fer nôble. = *Adornar* una ciutât ab grâns edificis. *Ennoblecer*.
Enorme. *adj.* Desproporcioná. = *Grâve*, deshonést. *Enorme*.
Enormemént. *adv.* Ab desproporció, ab escés. *Enormemente*.
Enormidát. *f.* Desmasía, desproporció, escés. *Enormidad*.
Enormíssim, ma. *sup.* Molt enorme. *Enormísimo*, ma.

Enormíssimamén t. *adv. sup.* *Enormísimamente*.
Enquimerád, da. *p. p.* de enquimerarse. *Encaprichado*, da.
Enquimerarse. *v. r.* Desitjar per capritxo. *Encapricharse*, *antojarse*.
Enrabiád, da. *p. p.* de enrabiar. *Encorajado*, da ô *ensañado*, da. = *Emberrinchado*, da.
Enrabiar. *v. a.* Fer prènder râbia. *Encorajar* ô *ensañar*.
Enrabiarse. *v. r.* Prènder râbia. *Encorajarse* ô *ensañarse*. = Los nins. *Emberrincharse*.
Enramád, da. *p. p.* de enramar, se. *Enramado*, da. = *Engarbado*, da ô *encaramado*, da.
Enramáda. *f.* Adorno de brâncas de âbre. = Brâncas posádas para fer hombra. *Enramada*. = De portál de iglesia, etc. *Feston*. = De portál de càssa. *Lámpara*. = Paraque sas cucas de seda hey fâssen ets amellôns. *Embojo*.
Enramar. *v. a.* Posar brâncas per adorno ô fer hombra. *Enramar*.
Enramarse. *v. r.* Pujar los animáls, v. g. genetas á demúnt âbres, y las âves posarse á lo més amúnt de ells. *Encaramarse* ô *engarbarse*. = Sas cucas de seda. *Embojarse*.
Enredád, da. *m. f.* Aturá, de pôc ânimo, de pôcas mûñas. *Zope*.
Enredád, da. *p. p.* de enredar, se. *Enredado*, da. = De fret. *Aterido*, *entelerido* ô *encogido*, da de frio.
Enredadéra. *f. pl.* Eura forastéra. *Enredadera*.
Enredador, ra. *m. f.* El qui enrêda. *Enredador*, ra.
Enredar. *v. a.* Embuyar una còsa, negôcis, asuntos. *Enredar*.
Enredarse. *v. r.* Embuyarse. *Enredarse*. = De fret *Aterirse*, *encogerse de frio*.
Eorêdo. *m.* Embarás, embúy, engâñy, mentida. *Enredo*.
Euredós, sa. *adj.* Ple de imbarássos, de dificultáts. *Enredoso*, sa.
Euredoltád, da. *p. p.* de enredoltar. *Circuido*, da ô *rodeado*, da.
Euredoltar. *v. a.* Tancar al mitx. *Circuir*, *rodear*.
Enredoníd, da. *p. p.* de enredonir. *Redondeado*, da.
Enredonir. *v. a.* Fer redona á una còsa. *Redondear*.
Enrêra. Expressió para fer apartar. *Atras*.
Enrestád, da. *p. p.* de enrestar. *Arrestado*, da.
Enrestar. *v. a.* Posar pres. *Arrestar*.
Enrestát. *m.* Penitènt qui en la semmâna sânta daya los brâssos encreuáds en un garrôt. *Aspado*.

Enretjolád, da. *p. p.* de enretjolar. *Enladrilla-do, da.*
 Enretjolar. *v. a.* Posar retjòlas. *Enladrillar.*
 Enretjolát. *m.* El efecte de enretjolar. *Enladri-llado.* = De retjòlas de divèrsos colors. *Almo-rresa.*
 Enrehüllar. *v. a.* Posar rehüls es cabèys. *Encres-par.*
 Enrehüllarse es cabèys. *v. n.* *Encrespase.*
 Eurevenád, da. *adj.* Inflexible, qui no se pòt tórser. *Yerto, ta.* = De fret. *V. Enredád.*
 Enrevenarse. *v. r.* *Ponerse yerto.* = Posarse sèrio, demostrar autoridát. *Espetarse.*
 Eurevexinád, da. *p. p.* de eurevexinarse. *Espe-tado, da.* = Erizado, da.
 Eurevexinarse. *v. r.* Posarse sèrio, demostrar gravedit. *Espetarse.* = Alsarse es cabèys, puas. *Erizarse.*
 Enriquíd, da. *p. p.* de enriqueir, se. *Enrique-cido, da.*
 Enriqueir. *v. a.* Fer ric. *Enriquecer.*
 Enriqueirse. *v. r.* Ferse ric. *Enriquecer.*
 Enrocád, da. *p. p.* de enrocar-se. *Atascado, da* ò *atollado, da.* = Sonrodado, da. = Enriscado, da.
 Enrocar-se. *v. r.* Embarassarse en assuntó, etc. el hòmo. *Atascarse* ò *atollarse*: dins peñas y rò-cas. *Enriscarse.* = Carruátge: emberassarse ab ròcas ò pédras. *Sonrodarse.*
 Enrodillád, da. *p. p.* de enrodillar. *Arrollado, da.* = Encarrujado, da. = Enroscado, da. = Adujado, da. = Abarquillado, da.
 Enrodillar. *v. a.* Aplegar en forma de ròllo. *Arrollar.* = Axí còm se enrodilla sa sèrp ò sa còrda á àrga. *Enroscar.* = Càbs ò gúmeras. *Adu-jar.* = Fuyas ò plegamíns. *Abarquillar.*
 Enrodillarse. *v. r.* *Arrollarse.* = Fil per màssa tor-súd ò cabèys. *Encarrujarse.* = Sa sèrp, ò còm en àrga. *Enroscarse.* = Fuyas de àbre ò plaga-míns. *Abarquillarse.*
 Enroncar. *v. n.* Principiar. *Engergar.*
 Enroñád, da. *p. p.* de enroñar. *Enroñado, da.*
 Enroñar. *v. a.* Donar roña. *Enroñar.*
 Ens. *ant.* Pronòm. Lo matèix que mos. *Nos.*
 Ens. *m.* Tot lo qui eczistèix. *Ente.* = De rahó: èus qui no eczistèix sinó en la imaginació. *De rason.* = Nonèus: hòmo un no res. *Ente.* Quin nonèus *¿Qué ente!*
 Eusá. *adv.* *Acid.* = De quánd eusá. *¿De cudndo acid?* = Fét eusá. *Apdrate.*
 Ensabonád, da. *p. p.* de ensabonar. *Enjabona-do, da* ò *jabonado, da.* = Ensañado, da.
 Ensabonar. *v. a.* Posar sebó para reutar, afey-tar, etc. *Enjabonar.* = Irritar. *Ensañar,*

Eusacád, da. *p. p.* de ensacar. *Ensacado, da.*
 Ensacar. *v. a.* Posar gráns dius sács. *Ensacar.* = Menjar. *Embaular.* = Menjar molt. *Atra-carse.*
 Ensafanád, da. *p. p.* de ensafanar. *Azafrana-do, da.*
 Ensafanar. *v. a.* Teñir de safrá. *Azafranar.*
 Ensaimáda. *f.* Coca plána enrodillada de pàsta en saím. *Ensaimada.*
 Ensalsád, da. *p. p.* de ensalsar. *Ensalsado, da.*
 Ensalsar. *v. a.* Alabar, eczaltar. *Ensalsar.*
 Ensangrentád, da. *p. p.* de ensangrentar. *Ensang-rentado, da.*
 Ensangrentar. *v. a.* Soyar de sâng. = Derramar sâng. *Ensangrentar.*
 Ensangrentarse. *v. r.* Soyarse de sâng. = Encén-dirse barayántse. *Ensangrentarse.*
 Ensas. *f. pl.* Demasiád favor, atrevimént abusánt del favor. *Asas* ò *alas.*
 Ensáy. *m.* Pròva, tentativa. *Ensayo.* = De los metáls. *Ensayo.*
 Ensayád, da. *p. p.* de ensayar. *Ensayado, da.*
 Ensayador, ra. *m. f.* El qui ensáya. *Ensayador, ra.*
 Ensayar. *v. a.* Provar. *Ensayar.*
 Ensayarse. *v. r.* Provar una còsa per ferla bé. *En-sayarse.*
 Eusegonád, da. *p. p.* de ensegonar los texidors. *Atusado, da.*
 Eusegonáda. *f.* Emplàsta de segó. *Puchada.*
 Eusegonador. *m.* Espècie de granereta de rèls de jones ab que llévan es segó de lo que tixen es texidors. *Empesador.*
 Ensegonar. *v. a.* Posar segó á lo que se há de te-xir, y al matèix tèmps llévarlo ab lo ensegonador. *Atusar.*
 Ensegonarse. *v. r.* Engatar-se. *Alumbrarse.*
 Ensèllád, da. *p. p.* de ensèllar. *Aparejado, da.* = *Ensillado, da.*
 Ensèllement. *m.* Bàst ò aubardá, bayássas, etc. *Aparejo.*
 Ensèllar. *v. a.* Posar lo ensèllement. *Aparejar.* = Posar sa sèlla. = Enganar. = Entronisar. *Ensi-llar.*
 Ensanáda. *f.* Revòlta que forma el mar entránt en la tèrra. *Ensanada.*
 Ensensád, da. *adj.* Tonto, fátuo. *Insensato, ta.*
 Enseñád, da. *p. p.* de enseñar. *Enseñado, da.*
 Enseñador, ra. *m. f.* El qui ensenja. *Enseñador, ra.*
 Enseñansa. *f.* Instrucció, doctrina. *Enseñanza* ò *enseñamiento.*
 Enseñar. *v. a.* Instruir, manifestar, mostrar. *En-señar.*
 Enseñarse. *v. r.* Habituar-se á una còsa. *Enseñarse.*

Enseñorid, da. *p. p.* de enseñorirse. *Señoreado*, da.

Enseñorirse. *v. a.* Apoderarse de alguna cosa. = *v. n.* Usar de gravedad en el porte, trácto, vestít. *Señorearse*.

Ensiâm. *m.* Cosa coneguda. *Ensalada*. = Còpia, multitùt. *Diluvio*.

Ensitjàd, da. *p. p.* de ensitjar. *Ensilado*, da.

Ensitjar. *v. a.* Posar gràs dius sitja = Menjar molt.

Ensilar. = Posar es g' àns a nes graners. *Entrojar*.

Ensofràd, da. *p. p.* de ensofrar. *Azufrado*, da.

Ensofrar. *v. a.* Posar sobre a rôba. *Azufrar*.

Ensucrâd, da. *p. p.* de ensucrar. *Azucarado*, da.

Ensucrar. *v. a.* Posar sucra. *Azucarar*.

Eusumâd, da. *p. p.* de eusumar. *Olido*, da. = *Oliscado*, da.

Eusumar. *v. a.* Olorar. *Oler*. = Investigar. *Oliscar* ò *humear*.

Eusuperbîd, da. *p. p.* de ensuperbir, se. *Ensoberbecido*, da.

Eusuperbir. *v. a.* Causar supèrbia. *Ensoberbecer*.

Eusuperbirse. *v. r.* *Ensoberbecerse*, *engolodrinarse*, *engolletarse* ò *enquillotrarse*.

Eusutjàd, da. *p. p.* de ensutjar. *Enjorguinado*, da.

Eusutjar. *v. a.* Soyar de sutja. *Enjorguinar*.

Eutabanâd, da. *p. p.* de eutabanar. *Encalabrinado*, da.

Eutabanar. *v. a.* Torbar es câp algún vapor, pudor, etc. *Encalabrinar*, y *ant.* *encalabriar*.

Eutapinâd, da. *adj.* Borrâtxos. *Alumbrado*, da.

Eutapinarse. *v. r.* Emborratzarse. *Alumbrarse*.

Eutauâd, da. *p. p.* de eutaular. *Desbastado*, da. ò *desguazado*, da. = *Entablado*, da.

Eutaular. *v. a.* Disminuir sa gruxa de, v. g. llesâm para trabayarlo. *Desbastar* ò *desguazar*. = mûurer algún assunto. *Entablar*.

Entelâd, da. *p. p.* de entelar. *Empañado*, da.

Entelar. *v. a.* Fer oscur a mirây, uys, vista. *Empañar*.

Entelarse. *v. r.* *Empañarse*. = Los uys de moribundo. *Vidriarse* ò *empañarse*.

Entena. *f.* Verga de bârco. *Entena*. = De molí. *Aspa*.

Entèndrer. *v. a.* Conèxer, pènetrar, percèber, comprendre, oir. = Sâber ab perfecció una cosa. *Entender*. = A un: conèxer la sèua intenció. *A uno*. = Còls per caragòls. *Coles por bersas* ò *ajos por cebollas*.

Entèndrerse. *v. r.* Conèxerse, anar unids, avenirse, etc. *Entenderse*. = Cádahú s'entén. *Cada uno se entiende*. = Èlls s'entéuen: ocultamént se esplugan. *Ellos se entienden*.

Entèndido, da. *adj.* Sâbis. *Entendido*, da.

Entenedor, ra. *m. f.* El qui entén. *Entendedor*, ra.

Entenént. *adj.* Inteligént, dèstre. *Inteligente*. = Donar entenént: fer comprendre, explicar. *Dar d entender*. = Donar entenént figas per llentèrnas: volèr fer créurer una cosa per âltra. *Dar gato por liebre*. = El dimòni quiu enténga. *No lo entenderd Galvan*.

Entenimént. *m.* Potència de la ânima ab que conèb, conèix y discorre. = Capacidât, intelligència, judici. *Entendimiento*.

Enter, ra. *adj.* Sencèr, qui té totas sas pârts.

Entero, ra. = *m.* El nombre qui no es quebrât. *Entero*.

Enterâd, da. *p. p.* de enterar. *Enterado*, da.

Entèramént. *adv.* Del tot. *Enteramente*.

Enterar. *v. a.* Informar, instruir bé. *Enterar*.

Enterarse. *v. r.* Informarse, instruirse bé. *Enterarse*.

Enteresa. *f.* Integridât, perfecció. *Entereza*.

Enternîd, da. *p. p.* de enternir, se. *Enternecido*, da.

Enternir. *v. a.* Mûurer a compassió. *Enternecer*.

Enternirse. *v. r.* Mûurerse a compassió. *Enternecerse*.

Enterología. *f.* Tractât de las entrâñas. *Enterología*.

Enterrâd, da. *p. p.* de enterrar. *Enterrado*, da.

Enterrador. *m.* V. Fossier. *Enterrador*.

Enterrar. *v. a.* Donar sepultura a môrts. = Posar de vâll tèrra. = Vèurer la môrt de un âltre. *Enterrar*. Mos enterrará a tots: viurá més que nôltros. *Nos enterrarâd d todos*. = Dur a enterrar. *Llevar d enterrar*. = Enterrarse en vida: retirarse del bûllicio del mon. *Enterrarse en vida*.

Entèrro. *m.* El acompaïamént qui vâ ab un môrt. = El sèu funeral ò escèquias. *Entierro*.

Entibiâd, da. *p. p.* de entibiar. *Entibiado*, da.

Entibiar. *v. a.* Refrenar sas passións, moderar el fervor. *Entibiar*.

Entibiarse. *v. r.* Pèrder el fervor. *Entibiarse*.

Entidât. *f.* Lo qui constituèix la essència de una cosa. *Entidad*. = Cosa de pòca entidât: de pòca sustância. *De poca entidad*.

Entima. *f.* Notificació. *Intima* ò *intimacion*.

Entimâd, da. *p. p.* de entimar. *Intimado*, da.

Entimar. *v. a.* Notificar, fer a sâber, manar. *Intimar*. = A la càre. *Echar en cara* ò *en rostro*.

Entiménma. *m.* Silogisme imperfèt de duas proposicións. *Entimema*.

Entipâra. *f.* Cà'sa de pell. *Polaina*.

Entonació. *f.* El èfècte de entonar. = Altivès. *Entonacion*.

Entonâd, da. *p. p.* de entonar. *Entonado*, da.

Entonador, ra. *m. f.* El qui entona. *Entonador*, ra.

Entonar. *v. a.* Donar tó. *Entonar.* = S'antífona: mouer assunto, matèria. *Tocar la tecla.*

Entonarse. *v. r.* Engreirse, mudarse. *Entonarse.*

Entónces. *adv.* Á las hōras. *Entónces.*

Entonpêu. *m.* Vela ô pãño que se pôsa per la redó de vestit. *Ruedo ô pestaña.*

Entórñ. *adv.* *Al rededor.* = Non véngas entórñ: no me enfádas. *No me marees.*

Entornád, *da. p. p.* de entornarse. *Encogido, da.*

Entornarse. *v. n.* Acursarse ô estrêñerse sa rôba. *Encogerse.*

Entorpid, *da. p. p.* de entorpir, *se.* *Entorpecido, da.*

Entorpir. *v. a.* Turbar lo entenimént, lo ingéni. *Entorpecer.*

Entorpirse. *v. r.* Posarse torpe, pésád, tård. *Entorpecerse.*

Entorsillád, *da. p. p.* de entorsillar. *Enroscado, da.*

Entorsillar. *v. a.* Eurodillar á módo de sêrp. *Enroscar.*

Entorsillarse, *v. g.* la sêrp. *Enroscarse.*

Entrád, *da. p. p.* de entrar. *Entrado, da.*

Entráda. *f.* El ácte de entrar. = El llôc per ahónt se entra. = Funció pública ab que se reb alguna persona de autoridát. = El principi de algùn libre, discúr, etc. = Amistát en una cása ô ab alguna persona, etc. *Entrada.* = La espêcie de plasseta quey há en cásas grâns. *Patio ô zaguan.* = De carrer. *Bocacalle.* = Entráda y surtida fre. cuént de sas beyas des buc. *Tria.* = Entráda de fosca ô de nit. *adv.* Al comensar á fer mitja fosca. *Entrada de ô d boca de noche ô entre dos luces.*

Entráñas. *f. pl.* Párt interior del cós qui comprèn es cōr, fêlge, lléu, etc. = Lo més profundo de la têrra, montáña, etc. = Lo qui es céntro. = Afêcte, voluntát. = El natural y gêni de una persona. *Entrañas.*

Entrar. *v. a.* Passar de defōre á dedñs. = Introduir una cōsa dins áltra. = *v. n.* Comensar una cōsa, cōm áñy, estíu, ivêrn, assunto, etc. *Entrar.* = Á un: lograr que fásse lo que se li demána. *A uno.* = En párt: cobrar y pagar cōm los áltres. *En parte.* = Per parént á algú. *Meterle por el aro ô arillo.* = Reuñu, etc. dins es cãp ô cervéll. *Tulaðrar la cabeza.* = Entrar y surtir ab frecuência sas beyas des buc. *Triar.* = No podêr entrar á un: no podêr lograr de éll lo que se voldría. *No hay por dónde entrarle.* = Entrar á las sordas: sense dir res. *Entrar de redondón.* Entrar per una oreya y surtir pe s'áltra. *Entrar por un oído y salir por el otro.* = No entrar una cōsa á un: no fer cãs de élla. *No entrar de dientes d dentro.*

Entrarsên. *v. n.* Cáurer edifici, havery molts de crits, reuñu en una cása. *Undirse.*

Entre. Preposició qui denôta situació en mitx de duas acciōns ô cōsas. *Entre.*

Entrecanál. *m.* Lo espáy entre las cauáls de una columna. *Entrecanal.*

Entrecâno, *na. adj.* Mitx blânc y mitx negre. *Entrecano, na.*

Entrecavád, *da. p. p.* de entrecavar. *Entrecavado, da.* = *Escardado, da* ô *sachado, da.* = *Aparado, da.*

Entrecavador, *ra. m. f.* *Escardador, ra* ô *escardadera.*

Entrecavar. *v. a.* Remenar se têrra demúnt demúnt. *Entrecavar.* = Para llêvar es cãrts ô áltres hêrbas. *Escardar* ô *sachar.* = Sas plântas sa primêra vegâda. *Aparar.*

Entrecuytád, *da. p. p.* de entrecuytarse. *Arrebatado, da.*

Entrecuytarse. *v. r.* Secarse mâssa prést el sembrát. *Arrebatarse.*

Entredit. *m.* Prohibició. = Censura eglesiástica. *Entredicho.*

Entredoble. *adj.* Ni gruxád ni priu. *Entredoble.*

Entrefi, *na. adj.* Mitx fi. *Entrefino, na.*

Entréga. *f.* El ácte y efêcte de entregar. *Entrega.*

Entregád, *da. p. p.* de entregar. *Entregado, da.*

Entregador, *ra. m. f.* El qui entréga. *Entregador, ra.*

Entregar. *v. a.* Donar, posar en mâns ô podêr de áltre. *Entregar.*

Entregarse. *v. r.* Posarse en mâns ô podêr de áltre, subjectarse al sêu arbitri ô direcció. *Entregarse.* = De alguna cōsa: encarregarse de élla. *De alguna cosa.* = Al estudi, trabáy, etc. *Al estudio, trabajo, etc.*

Entrégo. *m.* V. Entréga. *Entrego y entregamiento.*

Entreguárt. *m.* Péssa de fusters. *Codales.*

Entremaliád, *da. adj.* Industriosos. *Mañoso, sa.* = *Esburbáds. Travieso, sa.*

Entremès. *m.* Representació burlésca. *Entremes.*

Entremesclád, *da. p. p.* de entremesclar. *Entremezclado, da.*

Entremesclád, *da. adj.* Parénts. *Allegado, da* ô *aparentado, da.*

Entremesclar. *v. a.* Mesclar ab áltres. *Entremesclar.*

Entremesclarse. *v. r.* Ferse parénts. *Aparentar.*

Entremeterse. *v. r.* Posarse entre áltres ô állá ahónt nol demánan. *Entrometerse.*

Entremetido, *da. adj.* El qui se pôsa állá ahónt

nol demànan. *Entremetido, da.*
Entremítx. adv. Entre un y áltre témps, llòc, espáy ò còsa. *Entremedias.*
Enterròmprer. v. a. Impedir el continuar. *Interrompir, y ant. interromper.* = Sa convèrsa. *Desollar el cuento.*
Entresseña. f. Quálsevòl còsa ab que se há convengú para enténdrerse. *Seña, y ant. entreseña.*
Entressuàl, da. p. p. de entressuar. *Resudado, da ò trasudado, da.*
Entressuar. v. n. Suar un pòc. *Resudar ò trasudar.*
Entretànt. adv. Entre alguns témps. *Entretanto.*
Entretayàl, da. p. p. de entretayar. *Entretallado, da.*
Entretayar. v. a. Gravar, trabayar á mitx rèlléu. = Fer bossus ò tayarlos de ròba, paper. *Entretallar.*
Entretengú, da. p. p. de entretenir. *Entretenido, da.*
Entretenidor, ra. m. f. El qui entretén. *Entretenedor, ra.*
Entretenimént. m. Diversiò, distracció de ànimo. *Entretenimiento.*
Entretenir. v. a. Tenir aturàd á un dilatàntís el fi ò efècte de alguna còsa. = Devertir, distrèuer el ànimo. *Entretener.*
Entretenirse. v. r. *Entretenerse.* = Los allòts ab sas juguetas. *Trebejar.* = Ab sa piòta el qui juga tot sòl no dexàntla càurer en tèrra. *Jugar d las bonitas.*
Entretexí, da. p. p. de entretexir. *Entretegido, da.*
Entretexir. v. a. Posar fils diferénts en una péssa. = Travar una còsa ab àltra. = Incluir paràulas, vèrsos, etc. en un escrit. *Entreteger.*
Entretòc. m. *Toque.* Donar un entretòc: provar, eexaminar. *Dar un toque ò un tiento.*
Entrevesàd, da. p. p. de entrevessar. *Atravesado, da.* = *Atragantado, da.*
Entrevesàd, da. adj. Fiys de pàres de divèrsa càsta. *Atravesado, da ò mestizo, za.*
Entrevesar. v. a. Posar una còsa de través, y servir de embaràs. = Posar més en el jòc. = Posar massions. *Atravesar.*
Entrevesarse. v. n. Alguna còsa, v. g. òs dins sa gargamèlla. *Atragantarse.*
Entreveurer. v. a. Vèrer confusamént. *Entrever.*
Entrevist, ta. p. p. de entreveurer. *Entrevisto, ta.*
Entrevista. f. Vista, concurrència, conferència en llòc determinàd. *Entrevista.*
Entrincàl. m. V. Intrincàl. *Entrincado.*
Entristí, da. p. p. de entristir. *Entristecido, da.*

Entristir. v. a. Donar ò causar tristor. *Entristecer.*
Entristirse. v. r. Posarse trist. *Entristecerse.*
Entrivàls. m. pl. Espècie de calsons de péll que sòlen usar majorment los segadors. *Zafones ò zahones.*
Entronisació. f. El àcte y efècte de entronisar. *Entronizacion.*
Entronisàd, da. p. p. de entronisar. *Entronizado, da.*
Entronisar. v. a. Posar en el tròno. = En àlt estat. *Entronizar.*
Entronisarse. v. r. Ensuperbirse. *Entronizarse.*
Entumí, da. p. p. de entumirse. *Entumido, da.*
Entumirse. v. r. Posarse còm immòble alguu membre. *Entumirse.*
Entussiasinàd, da. p. p. de entussiasinar, se. *Entusiasinado, da.*
Entussiasmar. v. a. Causar entussiàme. *Entusiasmar.*
Entussiasmarse. v. r. Prènder entussiàsme. *Entusiasmarse.*
Entussiàsme. m. Commoció de la imaginació. *Entusiasmo.*
Enumeració. f. Còmputo, conte. = Una de las pàrts del epílogo. *Enumeracion.*
Enuméràd, da. p. p. de enumerar. *Enumerado, da.*
Enumerar. v. a. Referir sas còsas per son orde. *Enumerar.*
Enunciació. f. Manifestació de còsa no sabuda. *Enunciacion.*
Enunciàl, da. p. p. de enunciar. *Enunciado, da.*
Enunciar. v. a. Manifestar lo ignoràd ò ocúlt. *Enunciar.*
Enunciatíu, va. adj. Lo qui enuncia. *Enunciativo, va.*
Enunçio. m. V. Enunciació. *Enuncio.*
Enutjàd, da. p. p. de enutjar. *Enojado, da.*
Enutjar. v. a. Molestar, enfadar, irritar. *Enojjar.*
Enutjarse. v. r. Enfadarse. *Enojarse.* = Sas plàntas. *Marchitarse, mustiarse, trasnocharse.*
Enutjèt. m. Petít enfàdo. *Enojuelo.*
Enutjós, sa. adj. Difícil, niolést. *Enojoso, sa.*
Enútx. m. Tristor, enfàdo. *Enjo.*
Envàut. adv. *Adelante ò en adelante.*
Euveja. f. Tristor de la felicitàt de àltri. = Mál-la voluntàt. = Desít de còsa bòna. *Envidia ò embidia.* = Sa enveja el se menja. *Se come de envidia.*
Envejeta. f. Petita enveja. *Enviduela.*
Envejós, sa. adj. El qui té enveja. *Envidioso, sa.*
Envelàda. f. Vela que se pòsa á càrro, galèra, pa-

ra alliberarse de pluja, serena. *Toldo* ò *tienda*.
=La que se pôsa para alliberarse des sòl. *Toldadura*.

Envelar. *v. a.* Posar sa vela á càrro, etc. *Entoldar*. = Desplegar sas velas de bàrco ò moll. *Tender las velas*.

Envèllaquid, *da. p. p.* de envèllaquirse. *Abellacado, da*.

Envèllaquirse. *v. r.* Tornar vellòco. *Abellacarse*.

Envencad, *da. p. p.* de envencarse. *Hundido, da*.

Envencarse. *v. r.* Enfosiar-se la àygo dius sa tèrra.
=Càurer edifici. *Hundirse*. = Pèrderse, *v. g.* una guya del qui cus y no podèrse trobar.
=Caer en el pozo airon.

Enventreyad, *da. p. p.* de enventreyarse. *Ahitado, da*.

Enventreyarse. *v. r.* Enfitarse. *Ahitarse*.

Enverinad, *da. p. p.* de enverinar. *Envenenado, da*.

Enverinar. *v. a.* Donar verí. *Envenenar*.

Euvernissad, *da. p. p.* de euvernissar. *Barnizado, da*. = *Vidriado, da*.

Euvernissar. *v. a.* Donar vernís. *Barnizar*. = À plàts y demés òbra de tèrra. *Vidriar*.

Euvés. Preposició. *Hacia* ò *enves*.

Euvestid, *da. p. p.* de envestir. *Embestido, da*. = *Investido, da*.

Envestida. *f.* El àcte de envestir. *Embestida*. = Pégar una envestida: créxer. *Dar un estiron*.

Euvestidura. *f.* El àcte de donar á algué un réyne, dignidat, etc. *Envestidura*.

Envestir. *v. a.* Acomètrer. *Embestir*. = Donar un sobéràno réyne, dignidat á un. *Envestir*.

Envestirse. *v. r.* Acomètrèrse. *Embestirse*. = Còm á càus de bòu. *Como dogos*.

Enviad, *da. p. p.* de enviar, se. *Embiado, da*. = *Tragado, da*.

Enviad. *m.* Ministre diputad. *Enviado*.

Enviar. *v. a.* Despatxar de una pàrt á àltra.
=Dur una còsa á àltri. *Enviar*. = Algna còsa al qui fà fèsta. *Colgarle*. = À cagar. *A cagar*. = À filar. *A escardar*. = À fregir òus de liòca. *A freir espedrragos*. = À la mèrda. *A la mierda* ò *d* buscar la cagada del lagarto. = Al diàble. *Al diablo*. = Al röllo. *Al rollo*. = À màl viatge: despedir ab furia ò ab màls mòdos. *A la dula*. À galèras, presidi, etc. *A galeras, presidio, etc*.

Enviarse. *v. r.* Passarse algna còsa pe sa gargamèlla. *Tragar*. = Sa saliva, no parlar. *Tragar saliva*.

Envidad, *da. p. p.* de envidar. *Envidado, da*.

Envidar. *v. a.* Convidar á posar més de lo convengud àntes. *Envidar*. = De fàls: envidar ab

pòcs punts para enganar. *De falso*. = El résto: jugar tots es dòbbès que un té devànt: fer el últim esfòrs. *Envidar el resto*.

Envidia. *f.* V. Euveja. *Envidia*.

Envidiàble. *adj.* Digue de ser envidiad. *Envidiable*.

Envidiar. *v. a.* Tenir enveja. = Desitjar còsa bona. *Envidiar*.

Envinagràd, *da. p. p.* de envinagrar. *Encurtido, da*.

Envinagrar. *v. r.* Posar una còsa ab òli y vinagre. *Encurtir*.

Envinagrar-se. *v. r.* Enfurir-se. *Enfurecerse*. = Acalorarse. *Acalorarse*.

Enviscad, *da. p. p.* de enviscar. *Enviscado, da* ò *enligado, da*.

Enviscar. *v. a.* Untar de visc. *Enviscar* ò *enligar*.

Enviscar-se. *v. r.* Untarse de visc. *Enviscar-se* ò *enligarse*.

Envit. *m.* El àcte y esfècte de envidar. *Envite*.

Enviudar. *v. n.* Quèdar viudo, *da*. *Enviudar*.

Èñe. *f.* La lletra y el nòm de la lletra ñ. *Èñe*.

EO.

Eòlic. *m.* Un des cinc mòdos de la música grèga. *Eòlico*. = *adj.* Dialècto grèg. *Eòlico, ca*.

Eolo. *m.* El fabulós déu del vent. *Eolo*.

Eolípila. *f.* Instrument para conèxer la resistència del àyre. *Eolípila*.

EP.

Epàcta. *f.* El nombre de dias qui son onze, en que el àny solar escedèix al àny lunar. *Epacta*.

Epanàsfora. *f.* Figura retòrica per la qual molts de versos, clàusulas ò matèrias comènsan de seguida per un matèix mot. *Epanàsfora*.

Epanalèpsis. *f.* Figura retòrica: repetició al fi de un período de las matèxas paràulas ab las que se comènsa. *Epanalèpsis*.

Epanástrofe. *f.* Figura retòrica: repetició de paràulas, fràses jà ditas para fer conèxer millor la sentència. *Epanástrofe*.

Epanórtosis. *f.* Figura retòrica: retractació fingida para aumèntar la expressió, la fòrta, etc. *Epanórtosis*.

Epèntesis. *f.* Figura gramaticál: enserció de una lletra dins un mot. *Epèntesis*.

Èpic, *ca. adj.* Pertañent á la poesia heròica. *Èpico, ca*.

Èpicament. *adv.* De un mòdo èpic. *Èpicamente*.

Epicàrpi. *m.* Emplàsta posada demunt es pòls des puñy de sa mà. *Epicàrpio*.

Epicèdi. *m.* Poëma fúnebre en alabansa de difunt. *Epicedio.*
Epicéno, *na.* *adj.* Nòm comú á dos sêcos, ô qui báix de una terminació comprèn al gènere masculí y femcul, còm falcó. *Epiceno, na.*
Epiciclo. *m.* Pettít círculo dins el qual se supôsa que el sòl se mòu. *Epiciclo.*
Epicrèsis. *m.* Censura, judici, confirmació de discurs, sermó, etc. *Epícrésis.*
Epicúreo, *rea.* *adj.* Secuâces de Epicuro. *Epícureo, rea.*
Epídemia. *f.* Malaltia generál, contátge, pèste. *Epídemia.*
Epidemiál, y **epidémic,** *ca.* *adj.* Pertañent á epidèmia. *Epidemiál.* = *Epidémico, ca.*
Epidèrma. *f.* Membráua exterior qui cubrèix el cutis. *Epidèrma.*
Epifania. *f.* Aparició, manifestació. = El dia dels Réys dia 6 de janer. *Epifania.*
Epifonéma. *f.* Esclamació sentenciôsa. *Epifonema.*
Epigástre. *m.* La part baxa del ventre. *Epigastro.*
Epigástric, *ca.* *adj.* Pertañent al epigástre. *Epigástric, ca.*
Epígrafe. *m.* Resúmen. = Divisa, sentència que sòlen posar los autors á la cabessera de las sênas ôbras. *Epígrafe.*
Epigrâma. *m. f.* Composició poética bréu, y aguda á la fi. *Epígrama.*
Epigramátic, *ca.* *adj.* Pertañent á epigrâma. *Epigramátic, ca.*
Epigramista. *m.* El qui compón epígrâmas. *Epigramista.*
Epilèctic, *ca.* V. **Epilèptic.** *Epilèctic, ca.*
Epilepsia. *f.* Malaltia qui consistèix en una convulsió de tot el còs ô de alguna part, y á qui el vulgo anomena gota corál. *Epilepsia.*
Epilèptic, *ca.* *adj.* El qui patèix gota corál. *Epilèptic, ca.*
Epilogació. *f.* V. **Epílogo.** *Epilogacion.*
Epilogad, *da.* *p. p.* de epilogar. *Epilogado, da.*
Epilogar. *v. a.* Compendiar, fer un resúmen de lo ja dit. *Epilogar.*
Epilogisme. *m.* Còmputo astronòmic. *Epilogismo.*
Epílogo. *m.* Compèndi ô resúmen de lo que se hà dit antes. = Conclusió de un discurs, sermó, etc. *Epílogo.*
Epimone. *f.* Repetició de una matèxa sentència, de un matèix vers en una cansó. *Epimone.*
Epiquèya. *f.* Prudent interpretació de sa lléy. *Epiqueya.*
Epirota. *adj.* El natural de ô lo pertañent á Epiro provincia de la Turquia europèya. *Epirota.*

Epiròtic, *ca.* *adj.* Pertañent á Epiro. *Epiròtico, ca.*
Episcopál. *adj.* Pertañent á bisbe. *Episcopal.*
Episcopât. *m.* V. **Bishât.** *Episcopado.*
Episcopològi. *m.* Catálogo, llista, sèrie de los bisbes de un bisbât. *Episcopologio.*
Epissòdi. *m.* Digressió. = Acció segundària de un poëma dependènt de la principál. *Episodio.*
Epístola. *f.* Càrta. = Part de la missa. = Subdiàconât. *Epistola.*
Epistolar. *adj.* Pertañent á càrta. *Epistolar.*
Epistolàri. *m.* El qui per ofici ô de torn cànta la epístola. *Epistolero.* = Llibre qui conté las epístolas que se càntau en la Iglesia ô el qui conté várias càrtas de un autor. *Epistolario.*
Epistolets. *f.* Epístola curta. *Epistolilla.*
Epitáf. *m.* Inscripció posada á sepulcre. *Epitafio.*
Epitalâmi. *m.* Poëma á ocasió de matrimòni, cànt nupciál. *Epitalamio.*
Epitássia. *f.* Part de comèdia qui conté lo principál del enredó. *Epitasis.*
Epitécto. *m.* Nòm qui califica. *Epiteto.*
Epítima. *f.* Confortant exterior. *Epítima.*
Epilimar. *v. a.* Aplicar confortants exteriors. *Epilimar.*
Epitomad, *da.* *p. p.* de epitomar. *Epitomado, da.*
Epitomar. *v. a.* Compendiar, treurer sa sustància de un discurs, etc. *Epitomar.*
Epítome. *m.* Compèndi, resúmen. = Figura retòrica per la qual se repetexeu las derreras paraulas de un discurs, etc. para la sêna millor claredat. *Epítome.*
Epítrit. *m.* Pèn de vers llatí. *Epítrito.*
Epítrope. *f.* Figura retòrica. *Epítrope.*
Època. *f.* Punt notáble, fíxo y determinad de tèmps desde que se comènsa á contar los afys. *Època.*
Èpodo. *m.* El derrer vers de la estància. *Èpodo.*
Epodó. *m.* Poesía de dos versos desiguals. *Epodon.*
Epopèya. *f.* Poëma en qui se referèix la acció més illustre de un héroe. *Epopèya.*
Eptacordo. *m.* Líria de sèt còrdas. *Eptacordo.*
Epígonu. *m.* Figura de sèt àngulos. *Epígonu.*
Epulóns. *m. pl.* Tres hòmos qui en tèmps de los antígs româns se cuydavan de los convites que se oferían á los sêus déus. *Epulones.*

EQ.

Equàble. *adj.* Se diu del moviment ab que los còssos camian espàys iguals en tèmps iguals. *Ecuable.*

Equació ò **ecnació**. *f.* Diferència entre el moviment mèlli, y el vertader ò aparent de algún ástro. = *Iguaració, oporació aritmética. Ecuacion.*

Equador. *m.* Círculo máximo de la esfera, qui igualment dista de un y áltre polo. *Ecuador ò equador.*

Equanimidat. *f.* Igualtat de ánimo, rectitut de ánima. *Equanimidad.*

Equestre. *adj.* Pertañent á cavaller ò á orde de cavalleria. *Ecuestre ò equestre.*

Equiángulo, *la. adj.* De ángulos iguals. *Equidngulo, la.*

Equidat. *f.* Igualtat, justicia, rectitut. *Equidad.*

Equidic. *adj.* Se diu del vers compòst de párts iguals encàreque oposadas. *Equidico.*

Equidistant. *adj.* Igualment distant. *Equidistante.*

Equidistar. *v. n.* Igualment distar unas còsas de una tercera. *Equidistar.*

Equilátero, *ra. adj.* Lo qui té es costats iguals. *Equilater ò equilátero, ra.*

Equilibrad, *da. p. p.* de equilibrar. *Equilibrado, da.*

Equilibrar. *v. a.* Posar en equilibri. = Fer que una còsa no escedesca á áltra. *Equilibrar.*

Equilibri. *m.* Igualtat de pes. = Còntrepès. *Equilibrio.*

Equimultiplice. *adj.* Nombres qui denotan igual nombre devegadas á áltre. *Equimultiplice.*

Equinocci. *m.* El témps en qui las uits son iguals á los dias. *Equinoccio.*

Equinoccial. *adj.* Pertañent á equinocci. *Equinoccial.*

Equipad, *da. p. p.* de equipar. *Equipado, da.*

Equipar. *v. a.* Preparar, dispòndrer, proveir de lo necessári. *Equipar.*

Equiparse. *v. r.* Prepararse, etc. *Equiparse.*

Equiparació. *f.* Comparació, cotètx. = Provisió de lo necessári. *Equiparacion.*

Equiparad, *da. p. p.* de equiparar. *Equiparado, da.*

Equiparar. *v. a.* Comparar una còsa ab áltra igualantas. *Equiparar.*

Equipatge. *m.* Provisió de las còsas que se duen en los viatges. *Equipage.*

Equipollad. *m.* El escút de armas dividid en cassetas. *Equipolado.*

Equipollencia. *f.* Igualtat de valor, estimació segons los llògics. *Equipolencia.*

Equipollent. *adj.* del mateix prèu, estimació que áltre. *Equipolente.*

Equiponderad, *da. p. p.* de equiponderar. *Equiponderado, da.*

Equiponderant. *p. a. y adj.* Del mateix pes. *Equiponderante.*

Equiponderar. *v. n.* Pesar lo mateix que áltre. *Equiponderar.*

Équis. *f.* El nòm de la lletra *x*. *Equis.*

Equitació. *f.* El art de montar á cavall. *Equitacion.*

Equitatu, *va. adj.* Lo qui té equidat, just. *Equitativo, va.*

Equitativament. *adv.* Ab equidat. *Equitativamente.*

Equivalència. *f.* Igualtat de valor. *Equivalencia.*

Equivalent. *adj.* Qui es del mateix prèu, del mateix valor. *Equivalente.*

Equivalenter. *v. n.* Ser del mateix prèu, valor, virtut. *Equivaler.*

Equivocació. *f.* Engañy, error, qui fá prènder una còsa per áltra. *Equivocacion.*

Equivocad, *da. p. p.* de equivocar, se. *Equivocado, da.* = *Trabucado, da.*

Equivocar. *v. a.* Prènder una còsa per áltra. *Equivocar.*

Equivocarse. *v. r.* Enganarse. *Equivocarse.* = *Dir una còsa per áltra. Trabucarse.* = *Equivocarse una còsa ab áltra: semblarse estrémament. Equivocarse una cosa con otra.*

Equivoco, *ca. adj.* Lo qui se pòt entendrer en divèrsos sentits. *Equivoco, ca.*

Equivoco. *m.* Paràula qui significa diferents còsas, còm còll, qui significa el del còs de animal, y un dels signes. *Equivoco.*

Equivoquèt. *m.* Equivoco petit. *Equivoquillo.*

IR.

Éra. Primèra persona del singular del passad imperfèt de ser. *Era.*

Éra. *f.* Punt fics de ahont se comènsan á contar los aïys. = Duració de cert témps. *Era.* = *Cristiana*, comuna ò vulgar: la de los cristians. *Cristiana, comun ò vulgar.* = *Espanòla*: comensava trenta vuyt aïys ántes de la cristiana. *Espanola.*

Éra. *f.* Llòc plá y redó y unid para bátrer. *Era.* = *Llévar d'era*: aplegar lo batúd. *Alzar ò levantar de era.*

Erada. *f.* Lo estès ò batúd de un pic. *Parva.*

Erari. *m.* Tresor reyál, públic, fisc. *Erario.*

Erato. *f.* La musa qui presidèix á los cants de amores. *Erato.*

Ère. interjecció para aturar al bestiar. *Cho.*

Erecció. *f.* Institució, establiment, fundació. *Ereccion.*

Erector, *ra. m. f.* El qui institueix, establèix, fundador, *ra. Erector, ra.*

Eremític, *ca. adj.* Pertañent á solitari. *Eremítico, ca.*

Erigid, da. *p. p.* de erigir. *Erigido*, da.
Erigir. *v. a.* Fundar, instituir, fabricar. *Erigrir*.
Erissád, da. *p. p.* de erissar. *Erizado*, da.
Erissar. *v. a.* Posar dret y eurravanâd es pel, pua. *Erizar*.
Erissarse. *v. n.* Posarse drets es cabèys. *Erizarse*.
Erissó. *m.* Animâl de quâtre câmas, ple de puas.
Erizo. = De mar: vógamarí. *Erizomarino* ô *esquino*. = Es pels de demúdt sa naturalesa...
Pendejo.
Eritréo, ea. *adj.* Pertañent al mar vermèy segóns los poétas. *Eritreo*, ea.
Ermafrodita. *m.* El qui té los dos sêcsos. *Ermafrodita*.
Ermaâs. *m.* Câmp seuse conrar. *Erial* ô *eriazó*.
Ermita. *f.* Habitació de eruitâns. *Ermita* ô *eremitorio*.
Ermitâ, na. *m. f.* El qui viu retirâd del mon en desêrt. *Ermitaño*, ña.
Erôtic, ca. *adj.* Pertañent á amor. *Erótico*, ca.
Erôtima. *f.* Pregunta segóns los retôrics. *Erôtima*.
Errâl, da. *p. p.* de errar. *Errado*, da.
Errâda. *f.* Error. *Error*.
Errânt. *p. a.* El qui êrra. *adj.* Vágamundos. *Errante*.
Errar. *v. a.* Obrar ab error, faltar, pécar. *Errar*. = Es còp, es tir. *El golpe*, *el tiro*.
Errarse. *v. r.* *Errarse*.
Errástic. Térme de gramâtics ab que se nôta que un no há dit bé. *Punto*.
Errâta. *f.* Fálta de impressor ô del qui copia. *Errata*. = Fe de errâtas: satisfacció de las fáltras que se son sétas en una ôbra de ingèni. *Fe de erratas*.
Êrre. *f.* Nôm de la lletra *r*. *Erre*. = Êrre que êrre. *adv.* Ab pertinâcia y obstinació. *Erre que erre*.
Êrro. *m.* V. Error. *Error*, y ant. *erro*.
Errôneo, nea. *adj.* Lo qui conté error. *Errôneo*, nea.
Erronía. *f.* Oposició, tirria. *Erronia*.
Error. *m.* Judici fâls. = Fálta, desfêcte, culpa. = Engâñy. *Yerro*. = Êrro ô error de conte. *Error de cuenta*, *gabarro* ô *trabacuenta*.
Erubescência. *f.* Empagaimént naturâl. *Erubescência*.
Erudició. *f.* Doctrina, estès sâber. *Erudicion*.
Erudit, ta. *adj.* Dôctes, instruïds. *Erudito*, ta. = Á la violeta: el qui sâb quâtre cósas, y sâ de sabúdt. *Á la violeta* ô *eruditon*.
Eruditamént. *adv.* Ab erudició. *Eruditamente*.
Eruditissim, ma. *sup.* Molt erudit. *Eruditissimo*, ma.
Eruditissimamént. *adv. sup.* Ab molta erudició.

Eruditissimamente.

Erupció. *f.* Espulsió ô surtida de grâns, tâcas, etc. en el còs. = En los volcâns la surtida de pédras côm á toscas. *Eruption*.

Eruptiu, va. *adj.* Pertañent á erupció. *Eruptivo*, va.

ES.

Es. Article masculí qui ântes de nôm singular qui comença per consonânt es lo mateix que *el*, y ântes de plurâl lo mateix que *els* ô *los*, *v. g.* *es bôu* es lo mateix que el bôu: *es bôus* lo mateix que *els* ô *los bôus*. *El*. = *Los*. = Ântes de nôm singular qui comença per vocâl ô per *h* se déxa la *e*, y sôlamente se pôsa la *s* ab una coma demúdt axí: *s'*, y se unèix ab la vocâl del nôm, y axí: *s'âse* se pronuncia com si estâs escrit axí: *sâse*: aximatèix: *s'hômo* côm si estâs escrit *shomo*, y vòl dir: *el ase*, *el homo*. *El*.
Es. Tercera persona singular del presént del indicatiu del verb *ser*. *Es*.

Eshassonâd, da. *p. p.* de esbassonar. *Desvainado*, da.

Eshassonar. *v. a.* Llèvar es grâ de bajôca de fâvas, fesòls, etc. *Desvainar*.

Esharbar. *v. a.* Tayar sas rêls á la hêrba que se arrânca, *v. g.* á manâda de cugula. *Desbarbar*.

Esharrâd, da. *p. p.* de esbarrarse. *Estraviado*, da. = *Desmandado*, da.

Esbarrarse. *v. r.* Pêrderse, anar perdúds. *Estraviarse*. = El bestiar. *Desmandarse*.

Eshârt. *m.* Multitúdt de âves qui vòlan juntas. *Bandada*. = De âltres animâls, hòmos. *Nubada* ô *nubarada*.

Eshaltid, da. *p. p.* de esbaltirse. *Desmayado*, da.

Esbaltirse. *v. n.* Desmayarse. *Desmayarse*.

Esholdregâd, da. *p. p.* de esholdregar. *Desparpajado*, da, *desbaratado*, da.

Esholdregar. *v. a.* Descompôndrer confusamént. = *Desbaratar*. *Desparpajar*. = *Desbaratar*.

Eshorrâd, da. *p. p.* de esborrar. *Borrado*, da.

Eshorrânc. *m.* Esquéix en rôba. *Desgarro*. = Gròs. *Desgarron*.

Eshorrar. *v. a.* V. Borrar. *Borrar*.

Eshorrarse. *v. r.* V. Borrarse. *Borrarse*.

Eshrancâd, da. *p. p.* de esbrancar. *Desgajado*, da. = *adj.* Âbre qui en escút de ârmas té sas brânças tayâdas. *Ebrancado*, da.

Eshrancar. *v. a.* Tayar sas brânças á rân de sa sôca. *Desgajar*.

Eshrancarse. *v. r.* Rômprese sas brânças. *Desgajarse*.

Eshravâd, da. *p. p.* de esbravarse. *Desfogado*,

da ô *desahogado*, *da*. = *Desbrevado*, *da*.
Esbravar-se. *v. r.* Dir un á áltre lo que té cõntra de éll. *Desfogarse* ô *desahogarse*. = *Pêrder sa fõrsa los licors*. *Desbrevarse*.
Esbréc. *m.* Fálta de lo que ocupáva una cõsa. *Mella*.
Esbrécâd, *da*. *p. p.* de *esbrécar*. *Mellado*, *da* ô *descantillado*, *da*.
Esbrécar. *v. a.* Rõmprer un bossí de voréra de gêrra, plát, etc. *Mellar* ô *descaniillar*.
Esbrinar. *v. a.* Fer brins de la càru. *Desbrinar*.
Esbrostâd, *da*. *p. p.* de *esbrostar*. *Deslechugado*, *da*.
Esbrostar. *v. a.* Llêvar es brots supêrfluos de cep ô pârra. *Deslechugar*.
Esbrucâd, *da*. *p. p.* de *esbrucar*. *Destruído*, *da*. = *Demoliçõ*, *da*. = *Rompido*, *da*.
Esbrucar. *v. a.* Destruir. *Destruir* ô *echar á perder*. = *Tomar edificios*. *Demoler*. = *Espeñar sabâtas*, *vestit*. *Romper*.
Esbudellâd, *da*. *p. p.* de *esbudellar*. *Destripado*, *da*.
Esbudellar. *v. a.* Tiêurer es budells. *Destripar*.
Esburbâd, *da*. *adj.* Inconsiderâd, qui fâ sas cõsas ab mássa prêssa. *Aironado*, *da* ô *tolondron*, *na*.
Esbutzâd, *da*. *p. p.* de *esbutzar*. *Despunzarado*, *da*.
Esbutzar. *v. a.* Tiêurer sa butza ô sa pânza. *Despanzarrar*.
Esca. *f.* Matêria per tiêurer fõc. *Yasca*. = *Per cassar ô pescar*. *Cebo* ô *esca*. = *Incentin*, *atrectiu*.
Esca ô *yasca*. = *Cotxo véy y podrid*. *Carichoché*. = *Donar esca á los pêtos: menjar*. *Cabar*. = *Al diuõni: obrar má'*. *Dar de comer al diablo*.
Escabetzâd, *da*. *p. p.* de *escabetzar*. *Escabechado*, *da*.
Escabetzar. *v. a.* Posar es pèix etc. en una sálta fêta de vinâgre, õli y fuyas de llorer, y âys para conservarlo. *Escabechar*.
Escabêtxo. *m.* La cõsa escabetxada. *Escabeche*.
Escabeyûd, *da*. *p. p.* de *escabejar*, *se*. *Desgreñado*, *da* ô *despeinado*, *da* ô *desmelenado*, *da*.
Escabejar. *v. a.* Descompõndrer sa coua. *Desgreñar*, *desmelenar*, ô *despeinar*.
Escabeyarse. *v. r.* Amõllarse sa coua ô es cabêys. *Desgreñarse*, *desmelenarse* ô *despeinarse*.
Escabillós, *sa*. *adj.* Bõns y fúicils de picarse, de ofêndrerse. *Vidrioso*, *sa*.
Escabiosa. *f. pl.* *Escabiosa*.
Escabrós, *sa*. *adj.* Áspre, desigual, má' de pujar. = *Dificultós*. *Escabroso*, *sa*.
Escabrosidâd. *f.* Aspura, desigualdâd, fálta de plâ. *Escabrosidad*.

Escabús. *m.* Arma de fõc. *Azcabuz*.
Escabussetjâd, *da*. *p. p.* de *escabussetjar*. *Arca-buceado*, *da*, *fusilado*, *da* ô *pasado*, *da* por *las armas*.
Escabussetjar. *v. a.* Matar ab bâ'la de fuséll. *Arca-bucear*, *fusilar* ô *pasar por las armas*.
Escafid, *da*. *adj.* Vestit estrèt. *Ajustado*, *da*.
Escâla. *f.* Cõsa coneguda. *Escala* ô *escalera*. = *El pòrt ahõnt los bârcos se proveyexu de lo necessari*. *Escala*. = *Línea partida en cêrtas pârts qui representâ grâus, llêgos, etc. y la escâla de sô'la*. *Escala*. = *De mâ, de cõrda, de fúst*. *Escala* ô *escalera de cuerda*, *de mano*, *de palo*. = *De càrro*. *De carro*. = *Escâla de cõrda ab escalõs de fúst*. *Escalera de cubos*. = *Escâla de encortinar: aquéll á qui se carregau totas sas feynas*. *Pagote*. = *Donar pèu á escâla*. *Sacar de pié*.
Escalabrâd, *da*. *p. p.* de *escalabrar*. *Descalabrado*, *da*.
Escalabrâda. *f.* El âcte y efêcte de *escalabrar*. *Escalabro*.
Escalabradora. *f.* Contusió en es câp. *Descalabradora*.
Escalabrar. *v. a.* Rõmprer ab alguna ferida el câp. *Descalabrar*. = *Surtir escalabrâd*, *surtir de un negõci ab pèrdua*. *Salir descalabrado*.
Escalâd, *da*. *p. p.* de *escalar*. *Escalado*, *da*.
Escalâda. *f.* Assâlt ab escâlas. *Escalada*.
Escalar. *v. a.* Pujar á algùn llõc ab escâla. *Escalar*.
Escaldâd, *da*. *p. p.* de *escaldar*, *se*. *Escaldado*, *da*. = *Calado*, *da*. = *Escudillado*, *da*. = *Ahorvorado*, *da*. = *Sahornado*, *da*. = *adj.* Escalivâd, resselosos. *Escaldado*, *da*.
Escaldadura. *f.* Petita escorxedura en el cõs. *Sahorno*.
Escaldar. *v. a.* Cremer ab âygo calênta. *Escaldar*. = *Fer escudéllas, axò es, umplirlas de cuy-nât*. *Escudillar*. = *Bañar ab brõu calênt sopas*. *Calar* ô *mojar la sopa*.
Escaldarse. *v. r.* Escorxarse algùn tant alguna pârt del cõs per mássa calor. *Sahornarse*. = *Gastarse ô pèrderse los sembrâts per el demasiâd calor del sòl*. *Ahorvorarse*. = *Sas fruytas*. *Ahornarse*.
Escaldéts. *m. pl.* Térme médic. *Consumados*.
Escaldúms. *m. pl.* Guisât de menudillos de âves. *Pepitoria*.
Escaleta. *f.* Escâla petita. *Escalerilla*, *ita*. = *De sòlfa*. *Gama*.
Escalivâd, *da*. *p. p.* de *escalivar*, *se*. *Escarmen-tado*, *da*.
Escalivar. *v. a.* Corregir ab rigor de òbra ô de

parâula. *Escarmentar*.

Escalivar. *v. r.* Prênder enseñansa en lo que se hâ vist en sî ô en âltre para no câurer después en perill. *Escarmentar*.

Escallatina. *f.* Malaltia. *Alfombrilla*.

Escâlm. *m.* La estâca ahont estâ afiansâd el rem de bârco. *Escalamo ô escalm*.

Escaló. *m.* El pás de pédra ô de fúst para pujar ô abaxar á alguna párt. = El gráu á que se puja en dignidât, y el pás que adelanta un en sas séuas pretensões. *Escalon ô grado*. = De cotxo. *Estribo*. = De escâla de fúst. *Mampirlan*. = Á escaló, escaló. *De grado en grado*.

= Escalóns. *m. pl.* Para pujar á altar. *Graderia*. = Para pujar á iglesia, câsa, etc. *Gradas*.

Escalonâda. *f.* Agregât de escalóns. *Graderia*.

Escalvinâd, *da. adj.* Câlvos. *Calvo*, *va ô muerte peluda*.

Escamâd, *da. p. p.* de escamarse. *Escabullido*, *da*.

Escamarse. *v. r.* Fugir, anarsên. *Escabullirse*.

Escambéll. *m.* Bânc. *Banco*.

Escambri. *m.* Jôc de cârtas. *Brisca*.

Escampâd, *da. p. p.* de escampar. *Derramado*, *da*. = *Disipado*, *da*. = *Esparcido*, *da*.

Escampador, *ra. m. f.* El qui fâ málbé sas séuas côsas. *Disipador*, *ra*.

Escampar. *v. a.* Vêssar côsas líquidas. = Divulgar, publicar, estêndrer. *Derramar*. = Âygo: cagar ô pixar. *Hacer campos*. = Mâlgastar. *Disipar*. = Murta: xerrar molt. *Parlotear*. = Flôrs, murta, etc. pes carrers, iglesias, etc. *Tender flores*, etc.

Escamparse. *v. r.* Ferse enfôre. = Côsas menudas per en têrra. *Desparramarse*. = Noticia, etc. *Esparcirse*.

Escandalisâd, *da. p. p.* de escandalisar, se. *Escandalizado*, *da*.

Escandalizador, *ra. m. f.* El qui escandalisa. *Escandalizador*, *ra*.

Escandalisar. *v. a.* Donar escândol. *Escandalizar*.

Escandalisarse. *v. r.* Prênder escândol. *Escandalizarse*.

Escandalós, *sa. adj.* El qui dona escândol. *Escandaloso*, *sa*.

Escandalosament. *adv.* Ab escândol. *Escandalosamente*.

Escandây. *m.* Côrda ab plom á un câp para midar el fons de âygo. *Escandallo*. = Crits y manâdas descompassâds. *Aspavientos*. = Fer escândây. *Asparse d gritos*.

Escândol. *m.* Acciô ô parâula qui es câusa de la ruína espirituâl del prôcsim. *Escândalo*. = Farisâic ô pres: el que se pren sense câusa ni motiu. *Farisadico*.

Escannâd, *da. p. p.* de escannar, se. *Escarmentado*, *da*.

Escannar. *v. a.* V. Escalivar. *Escarmentar*.

Escannarse. *v. r.* Escalivarse. *Escarmentarse*.

Escantellâd, *da. p. p.* de escantëllar. *Descanterado*, *da*.

Escantëllar. *v. a.* Llêvar cantëlls á pâ, coca. *Descanterar*.

Escantonâd, *da. p. p.* de escantonar. *Descanteado*, *da*. = *Descanterado*, *da*.

Escantonar. *v. a.* Llêvar es cantôns ô cantonâdas. *Descantear*. = Llêvar es cautôns á pâ ô coca. *Descanterar*.

Escanzéll. *m.* Armamênt de fust ab que se impedêix la vista en las iglesias y sâlas. = Una vidriêra en palâcio reyâl. *Cancel*.

Escañâd, *da. p. p.* de escañar, se. *Ahogado*, *da*. = *Agargantado*, *da* ô *desgañifado*, *da*.

Escañamênt. *m.* Opressiô á sa gargamélla. *Ahogamiento*.

Escañar. *v. a.* Oprimir sa gargamélla. *Ahogar*.

Escañarse. *v. r.* Aufegarse. *Ahogarse*. = De cridar. *Agargantarse* ô *desgañifarse*. = De sed. *Ahogarse* ô *apalambirse de sed*.

Escapâd, *da. p. p.* de escapar. *Escapado*, *da*.

Escapâd, *da de milâns. adj.* Pôc ô no jêns cuydadosos de anar bèn vestids. *Arrancado*, *da de un tapiz*.

Escapâda. *f.* Fuyta apressorâda ô surtida oculta. *Escapada*, *escape* ô *escapamiento*.

Escapar. *v. a.* Âlliberar de perill. = *v. n.* Surtir de algùn apriêto. *Escapar*. = De hôna: de grôs dâñy ô perill. *Roer el anzuelo*. = De entre sas mâns. *De entre las manos* ô *irse de la mano*.

Escaparse. *v. r.* Fugir ô âlliberarse de perill, etc. *Escaparse* ô *escapar*.

Escaparâta. *f.* Espêcie de armâri de fust para posar sânts, figuras, etc. *Escaparat*.

Escapatôria. *f.* Surtida oculta. = Disculpa, excusa. *Escapatoria*.

Escapolâri. *m.* Pedassèt de rôba ab vetas ô cordôns y benetd. = Péssa de rôba ab còll al mitx que duen algûns religiosos. *Escapulario*.

Escapüllad, *da. p. p.* de escapüllar. *Despezonado*, *da*. = *Descabezado*, *da*. = *Escapulado*, *da*.

Escapüllar. *v. a.* Llêvar es capólls. *Despezonar*. = Sas espigas des blât, ôrdi, etc. *Descabezar*. = Voltar un câp un bârco. *Escapular*. = Escapôllarla: no aueirla. *Errarla*.

Escapüllarse. *v. r.* Llêvarse es capólls. *Despezonarse*. = Sas espigas. *Descabezarse*.

Escapoló. *m.* Trôs de rôba qui quêda de alguna péssa. *Retal*.

Escapsâd, *da. p. p.* de escapsar. *Cercenado*, *da*. =

Cortado, da ò *alzado, da.* = *Dejado, da d pie.*
Escapsar. v. a. Tayar cåps ò puntas. *Cercenar.* =
Jugant. Alzar ò cortar. = *Llévar á un del em-*
pléyo. Dejar d pie.
Escar. m. Llòc para posar es lladits. *Varadero.*
Escarabât. m. Insècto conegúd. = *Escrít mál for-*
mål. *Escarabajo.* = *Eyna de fuster. Corchete.* =
Estar còm un escarabât entre borras: emba-
rassád. Estar como pollo en la estopa. = *Fer es-*
carabâts escrivint. Escarabajear.
Escarabotád, da. p. p. de escarabotar. *Desparpa-*
jado, da. = *Descompuesto, ta.* = *Fuelto, ta lo de*
arriba abajo.
Escarabotar. v. a. Mesclar còsas confusament. *Des-*
parparjar. = *Desbaratar. Descomponer.* = *Girar*
demúnt deváll. Volver lo de arriba abajo.
Escarâda. f. Feyna que se dona ò pren per un tant.
Destajo. = *Á escarâda. adv. A destajo.* = *Donar*
ò prènder escarâda. Dar ò tomar d destajo.
Escarader, ra. m. f. El qui pren escarâda. *Des-*
tajero, ra. = *Major. Manigero de destejadores.*
Escaramussa. f. Combât. = *Contiènda, disputa. Es-*
caramuza.
Escarapèlla. f. Divisa militar que se du en el ca-
pèll. Escarapela.
Escardád, da. p. p. de escardar. *Cascado, da, hen-*
dido, da ò rajado, da.
Escardar. v. a. Xapar òllas, plâts, botèllas, etc.
Cascar, hendir ò rajar.
Escardarse. v. r. *Cascarse, hundirse, rajarse.*
Escarlâta. f. Rôba carmasina. *Escarlata.*
Escarment. m. Eczèmples, esperiència en sí ò en
àltres. = *Cástig. Escarmiento.*
Escarmentád, da. p. p. de escarmentar. *Escar-*
mentado, da.
Escarmentar. v. a. Corretgir ab rigor. *Escarmen-*
tar.
Escarmentar. v. n. Corretgirse ab lo que há pa-
ssád en sí ò en àltre. Escarmentar.
Escarníd, da. p. p. de escarnir. *Escarnecido, da.*
= Remedado, da.
Escarnidor, ra. m. f. El que se burla y fâ bêfa de
àltri. Escarnecedor, ra. = *El qui fâ ò imita las*
acciòns de àltre. Arrendajo.
Escarnir. v. a. Burlarse y fer bêfa de algú. *Escar-*
necer, y ant. escarnir. = *Imitar las acciòns de*
àltre. Remedar.
Escárnio. m. Burla, bêfa. *Escarnio.*
Escarpèll. m. Eyna de cirugiá. = *Râspa de escul-*
tor, fuster. Escarpelo.
Escârpera. f. Eyna de fuster, picapedrer, etc.
Esclopo ò cincel.
Escarpó. m. La punta de sa espinâda. *Rabadilla.*
Escarrinxád, da. p. p. de escarrinxar, se. *Saja-*

do, da. = *Descompadrado, da.* = *Rasgado, da.*
Escarrinxâda. f. En la càrn. *Sajadura.* = *En sa rô-*
ba. Rasgon ò rasgadura.
Escarrinxar. v. a. Fer tâys ò incisiòns en la càrn.
Sajar. = *En rôba. Rasgar.*
Escarrinxarse. v. r. Ferse incisiòns ò escorxame
sa càrn. Sajarse. = *Barayarse. Picotearse ò re-*
picotearse. = *Estar escarrinxâds: desaveugâds.*
Estar descompadrados.
Escarrufament. m. Horror, espânt causád per lo
que se veu ò se òu. Grima. = *Per malaltia. Ca-*
lofrio.
Escarrufar. v. a. Causar espânt lo que se veu ò se
òu. Dar grima.
Escarrufarse. v. r. *Pasmarse.*
Escarxiller. m. El qui té sas clâus de presó y se
cuyda des presos. Alcaide.
Escarxillera. f. Sa dôna de escarxiller. *Alcaidesa.*
Escâs, ssa. adj. Curt, limitád, pòc. *Escaso, sa.*
Escâssament. adv. Ab escassès. *Escasamente.*
Escassès. f. Poquedât, misèria. *Escasez.*
Escât. m. Péix. *Lija ò melgacho.*
Escâta. f. Cròsta trasparént qui cubrèix sa càrn
majorment de alguns péxos. Escama. = *Àrnsa des*
câp ò crostèra demúnt llâga já curâda. Caspa.
Escatád, da. p. p. de escatar. *Escamado, da.*
Escatar. v. a. Llévar sa escâta. *Escamar.*
Escaufád, da. p. p. de escaufar. *Calentado, da.*
Escaufador. m. Instrument para escaufar es llit.
Calentador.
Escâufapânxas. m. Espècie de fornall dins parèt.
Chimenea.
Escaufar. v. a. Encalentir. *Calentar, y ant. es-*
calfar
Escaufarse. v. r. Encalentirse devòre es fòc. *Ca-*
lentarse.
Escaufeta. f. Breserèt per tenir calént el menjar á
sa tàula. Escalfeta, chofeta ò escalfador.
Escaufó. m. Sòlament se diu en aquèsta frâse:
prènder un escaufó. Darse un calenton.
Escavació. f. El âcte y effècte de escavar. *Escava-*
cion.
Escavád, da. p. p. de escavar. *Escavado, da.*
Escavar. v. a. Cavar para cercar alguna còsa. *Es-*
cavar.
Escaxalád, da. p. p. de escaxalar. = *adj.* El qui no
té caxâls. Desmolado, da.
Escaxalar. v. a. Llévar es caxâls. *Desmolar.*
Escayòla. f. pl. y llevar de élla. *Alpiste.* = *Borda.*
Alpiste vano.
Escâyre. f. Eyna para fer ângulos drets. *Escua-*
dra. = *Ab escâyre: á ângulo dret. A escuadra.*
Escedént. adj. Escessiu, va. *Escedente.*
Escedíd, da. p. p. de escedir. *Escedido, da.*

Escedir. *v. a.* Avenatjar. = Passar los límites de alguna còsa. *Exceder* ò *esceder*.
Escellència. *f.* Perfecció, noblesa. = Trácto de respecto y cortesía. *Escelencia*.
Escellént. *adj.* Iusigne, magnífic, etc. *Escelente*.
Escelléntmént. *adv.* Ab escellència. *Escelentemente*.
Escellentíssim, *ma. sup.* Molt escellént. *Escellentísimo, ma.*
Escellentíssimamént. *adv. sup.* De un módo molt escellént. *Escellentísimamente*.
Escêlso, *sa. adj.* Molt ált, elevád. *Escelso, sa.*
Escêlsamént. *adv.* *Escelsamente*.
Escéna. *f.* El tabláu alhónt representan los comediánts. = La párt de la comédia en qui párlan las matéxas personas. = En qui se mnda de repente tota la perspectiva del teátro = En qui se descubréix de pròntela vista interior del teátro. *Escena*.
Escènic, *ca. adj.* Pertañént á la escéna. *Escénico, ca.*
Escenografía. *f.* Perspectiva de pintura, delinéació del objècte. *Escenografia*.
Escenogràfic, *ca. adj.* Lo qui pertáfy á la escenografía. *Escenográfico, ca.*
Escèntric, *ca. adj.* Lo qui está fòre del céntro. *Escéntrico, ca.*
Escèatricamént. *adv.* Fòre del céntro. *Escéntricamente*.
Escentricidát. *f.* Lo que un còs se apárta de son céntro. *Escentricidad*.
Escepció. *f.* Restricció, esclusió. *Escepcion*.
Escepcionar. *v. a. cur.* Posar escepcions en defènsa del dret. *Escepcionar*.
Escèpte. *adv.* Fòre, máncó, ménos. *Escepto*.
Esceptúa, *va. adj.* Lo qui esceptúa. *Esceptivo, va.*
Esceptuació. *f.* V. Escepció. *Esceptuacion*.
Esceptuád, *da. p. p.* de esceptuar. *Esceptuado, da.*
Esceptuar. *v. a.* Escluir. *Esceptuar*.
Esceptuarse. *v. r.* Escluirse. *Esceptuarse*.
Escés. *m.* Fòre de orde, demasia. = Delicte. *Esceso* ò *exceso*.
Escessiu, *va. adj.* Fòre de rétgla, demasiád. *Escesivo, va.*
Escessivament. *adv.* Ab escés. *Escesivamente*.
Escitád, *da. p. p.* de escitar. *Escitado, da.*
Escitar. *v. a.* Animar, móurer, provocar. *Escitar* ò *excitar*.
Escitátio, *va. adj.* Lo qui escita. *Escitativo, va.*
Esclafád, *da. p. p.* de esclafar. *Machacado, da.* = *Aplastado, da.*
Esclafáda. *f.* Coca. *Torta*. = Múrda en llòc públic. *Privada*.
Esclafar. *v. a.* Desfer en párts menudas. *Macha-*

car ò *desmenuzar*. = Aplanar. *Plastar*.
Esclafidor. *m.* Lo últim de assòt de cotxer, de bassetja qui fà un renòu ágre, y sòl esser de cadássos. *Chasqueador*.
Esclafir. *v. a.* Comensar á riurer. *Soltar la risa*. = Á plorar. *Soltar el llanto*.
Esclafit. *m.* Cèrt renòu agúd. = De bassetja, de assòt de cotxer, etc. *Chasquido*. = De dit. *Castañeta*. = De árma de fòc. *Estampido*. = De agláns, castañas dins fòc y dels óssos. *Castañetazo*. = Ferse s'esclafit: resòldrerse alguna còsa. *Resolverse*.
Esclamació. *f.* La acció de esclamar. = Figura retòrica. *Esclamacion*.
Esclamar. *v. a.* Fer, alsánt la veu, expressió de péna, sentiment, indignació, etc. *Esclamar*.
Esclamatòri, *ria. adj.* Pertañént á la esclamació. *Esclamatorio, ria*.
Esclanzád, *da. adj.* Barayáds. *Reñido, da.*
Esclát. *m.* Cayguda fòrta y qui fà renòu. *Batacazo*. = Pégar un esclát: ser privád del empleyo. *Dar batacazo*.
Esclatád, *da. p. p.* de esclatar, se. *Rebentado, da.*
Esclatadura. *f.* Vexiga. *Matadura*.
Esclatar. *v. a.* Rebentar. *Rebentar*. = Fònts. *Brostar*. = Es nàs á quálqu. *Hacerle la mostaza*. = En cucs, poys, etc. *Manar en gusanos, etc.* = De grás. *Rebentar de gordo*. = Está qui escláta. *Está que hiende*.
Esclatarse bofey, etc. *Rebentar*. = De riurer. *Descoserse* ò *descoyuntarse de risa*. = Esclatarse es bofey ò sa botifarra: ferse públic lo que se tenia amagád, ò alsarse los oprimíds còntre los opressors. *Rebentar la mina*.
Esclátasáng. *m.* Còsa coneguda. *Hongo*.
Escláu, *va. m. f.* Catíus. *Esclavo, va.*
Esclavina. *f.* Mussa de péll ò ròba que duen los pelegríns. *Esclavina*.
Esclavisád, *da. p. p.* de esclavisar. *Esclavizado, da.*
Esclavisar. *v. a.* Reduir á esclavitút. *Esclavizar*.
Esclavitút. *f.* Cautivèri, subjecció. *Esclavitud*.
Escobletjarse. *v. r.* Barayarse de paràula. *Repiquearse*. = Sas dónas diéutse paràulas picánts. *Picotearse*.
Esclóp. *m.* Sabáta de fust y de una péssa. *Almadreña*.
Esclós, *sa. p. p.* de esclòurer. *Escluido, da.*
Esclòurer. *v. a.* No admètrer una còsa, déxar de fòre, reprobar. *Escluir*.
Escloveyád, *da. p. p.* de escloveyar. *Descascara-*
do, da. = *Desvainado, da.* = *Manifestado, da.*
Escloveyar. *v. a.* Liévar sa cloveya á còsas duras, v. g. mellas. *Descascarar*. = Á còsas blánas, v. g. fàvas ténras. *Desvainar*. = Declarar, ma-

nifestar una còsa. *Manifestar, especificar.*
 Escloùd, da. p. p. de escluir. *Excluido, da.*
 Escluir. v. a. V. Esclóurer. *Excluir.*
 Esclusió. f. El acte de escluir. *Exclusion.*
 Esclusíu, va. adj. Lo qui esclueix. *Exclusivo, va.*
 Esclusivament. adv. Ab exclusió. *Exclusivamente.*
 Esclusive. adv. Ab exclusió. *Exclusive.*
 Escocád, da. p. p. de escocar. *Despuntado, da* ò *obtusó, sa,*
 Escocar. v. a. Llévar sa punta. *Despuntar.*
 Escodra. f. Eyna para picar pédras. *Escodo.*
 Escòla. f. Enseñansa. *Escuela.* = El llòc ahònt se ensenya. *Aula* ò *escuela.*
 Escolá. m. El secular qui servèix en alguna iglesia para assistir al ofici, batisme, etc. *Sacristan.* = D'amèn: el qui seguèix á cégas el parèr de àltre. *Sacristan de amen.*
 Escolád, da. p. p. de escolar. *Colado, da.*
 Escoladuras. f. pl. Es bàxos de bòtil, tassó, etc. *Escurriduras.*
 Escolanèt. m. El qui per ofici servèix missa, du cirial, etc. *Monacillo, monago* ò *managuillo.*
 Escolar. adj. Pertañent á escòla. *Escolar.*
 Escolar. v. a. Mudar la àygo á lo que se còn. *Colar.* = Trèurer fins á la última gota el licor de bòtil, etc. *Ecurrir.*
 Escolàstic, ca. adj. Pertañent á escòla. = El mètòdo ab que se ensenya la teologia en las escòlas. *Escoldstico, ca.*
 Escoliád, da. p. p. de escoliar. *Escoliado, da.*
 Escoliador, ra. m. f. El qui pòsa escoliòns. *Escoliador, ra.*
 Escoliar. v. a. Posar escoliòns. *Escoliar.*
 Escolims. m. pl. V. Escoladuras. *Escurriduras.*
 Escolió. m. Nòta bréu. *Escolion.*
 Escolopéndra. f. Insècto, hërba, péix. *Escolopendra.*
 Escolta. f. Partida de soldáts. *Escolta.* = Mòuja qui acompaña á àltra en el torn, etc. *Escucha.*
 Escoltád, da. p. p. de escoltar. *Escollado, da.* = *Escuchado, da.*
 Escoltar. v. a. Acompañar para defènsa de alguna persona ò còsa. *Escoltar.* = Atèndrer á lo que se diu, se fà ò se màna. = Obeir. *Escuchar.* = Floretas: acusaciòns supèrfuas. *Dar oido d chismes.*
 Escoltarse. v. r. Parlar ab afectáda páusa. *Escuchar-se.*
 Escolléra. f. Óbra para defènsa de mòll ò càla. *Escollera.*
 Escóllo. m. Peña ò ròca devall la àygo de mar. = Obstàcle, embaràs, perill. *Escollo.*
 Escombrád, da. p. p. de escombrar. *Barrido, da.*
 Escombrar. v. a. Agranar forns, fornàls. *Barrer.*
 Escomès, sa. p. p. de escomètrer. *Saludado, da.*

= *Solicitado, da.* = *Enflautado, da.*
 Escomesa. f. El acte de escomètrer. *Salutacion.* = *Solicitudacion.*
 Escomètrer. v. a. Saludar. *Saludar.* = Á deshonestidat. *Solicitar*, y familiarmènt. *Enflautar.*
 Escomunicació. f. Péna espiritual ab que castiga la Iglesia. *Excomunion.*
 Escomunicád, da. p. p. de escomunicar. *Excomulgado, da.* = Vitàndo: el escomunicád á qui no se pòt parlar, ni tractar ab éll. *Vitando.*
 Escomunicar. v. a. Privar de los béns espirituàls, etc. *Excomulgar.*
 Escondid, da. p. p. de escondir. *Escondido, da.*
 Escondir. v. a. Amagar, ocultar. *Esconder.*
 Escondirse. v. r. Amagarse, ocultarse. *Esconderse.*
 Escopeta. f. Arma de fòc coneguda. *Escopeta.* = Dur sa escopeta curta: tenir pòc concèrt. *Andar de pié quebrado.*
 Escopetáda. f. Tir de escopeta. *Escopetazo.*
 Escopeter. m. El qui fà ò manetja escopeta. *Escopetero.*
 Escopetetjar. v. a. Tirar tirs de escopeta repetidamènt. *Escopetear.*
 Escopetetjarse. v. r. Tirarse ab escopeta. *Escopetearse.*
 Escorbây. m. Péix. *Escorvina.*
 Escorbèys. m. pl. *Angarillas.*
 Escorbútic, ca. adj. Pertañent á escorbuto. *Escorbútico, ca.*
 Escorbuto. m. Malaltia qui corròmp sas genivas. *Escorbuto.*
 Escòria. f. Sa brutó des metalls. = Còsa vil, despreciàble, de ninguna estimació. *Escoria.*
 Escórpera. f. Péix. *Escorpena, escórpera* ò *escorpina.*
 Escorpi. m. Insècto verinós. *Alacran, escorpin*, y *escorpion.* = Negre. *Eslabon.* = Hòmo qui prést àlsa sa coua: se enfàda. *Vidrioso, sa.*
 Escorpión. m. Signe. = Instrument antig ab que se atormentáva. *Escorpion.*
 Escorsád, da. p. p. de escorsar. *Escorzado, da.*
 Escorsar. v. a. Reduir en la pintura la llargària de un còs á menor espáy. *Escorzar.*
 Escorterád, da. p. p. de escorterar. *Descuartizado, da.*
 Escorterar. v. a. Fer quàrtos de un còs. *Descuartizar.*
 Escórxa. f. La primèra cloveya de àbre. *Corteza.* = La segona y fluxa. *Alborno* ò *alubre.* = La primèra mòlta para adobar cuyros. *Casca* ò *taño.* = Hòmo dolènt, inútil. *Ruin.* = Hòmo y majormènt dòna véys, y dolènts, bistia màgre. *Carcamal.* = Cavall dolènt y màgre, y qui tròta. *Matalon.*

Escorxâd, da. p. p. de escorxar. *Desollado*, da, *despellejato*, da ô *escorchado*, da. = *Arroyado*, da ô *arramblado*, da. = *Decenizado*, da ô *encentado*, da.

Escorxador, ra. m. f. El qui escôrxa. *Desollador*, ra.

Escorxador. m. El llôc ahônt se escôrxa. *Mata-dero* ô *rastrô*.

Escorxadura. f. El âcte y efêcte de escorxar. *Desolladura* ô *sahorno*.

Escorxar. v. a. Llêvar sa péll. *Desollar* ô *escorchar*. = La âygo á la têrra. *Arroyar* ô *arramblar*. = Es gât de suc. *Desollar el lobo*, la zorra, la mona, el cernícalo ô vomitar la borrachera.

Escorxarse. v. n. Alguna pârt del côs, v. g. grâtânt. *Escoriarse*. = Un malâlt. *Decentarse* ô *encentarse*.

Escorxeta. f. Escôrxa petita ô prima. *Cortecica*, illa, ita.

Escôt. m. Rôba. *Anascote*.

Escôta. f. Cêrta côrda de bârco. *Escota*.

Escotâd, da. p. p. de escotar. *Escotado*, da.

Escotar. v. a. Tayar de tâl manêra el vestít de dôna que se môstra sa gargamêlla y pârt del pit. *Escotar*.

Escotêra ô *escotêras*. f. La ubêrta quey há en el costât de una embarcaciô, etc. *Escotera* ô *escoterâs*.

Escotí. m. Es câp de vela menor. *Escotin*.

Escotilla. f. La pôrta per ahônt se entra el carregamént en un bârco. *Escotilla*.

Escotillô. m. Trâpa quey há en el tablâdo de teâtro. *Escotillon*.

Escotista. adj. El qui seguêix la opiniô de Escôt. *Escotista*.

Escouâd, da. p. p. de escouar. *Descolado*, da. = *Desrabado*, da. = *Chapodarlo*, da.

Escouâd, da. adj. El qui no té coua y en sôl tenir. *Rabon*, na.

Escouar. v. a. Tayar sa coua ô arrancarla á las âves. *Descolar*. = Á animâl de llâua. *Descolar* ô *desrabar*. = Privar á algú del emplêyo. *Chapodar*.

Escrecência. f. Carnosidât qui se âlsa côntra lo naturâl. *Excrecencia*.

Escremént. m. La escôria que se despedêix del vêntre, boca, nâs, etc. *Excremento*.

Escrementâl. adj. Lo pertañént á escremént. *Excremental*.

Escrementici, cia. adj. V. Escrementâl. *Excrementicio*, cia.

Escrementôs, sa. adj. Lo qui se convertêix més en escremént, que en nutriciô. *Excrementoso*, sa.

Escriba. m. Doctor y intérprete de la llêy entre los judíos. *Escriba*.

Escrít, ta. p. p. de escriurer. *Escrito*, ta.

Escrít. m. Ôbra de escriptor. *Escruto*.

Escritor, ra. m. f. Los autors de algú escrí. *Escritor*, ra.

Escriptôri. m. Caxô ab calaxêts para guardar pappers. = La oficina de los escrivâs y negociânts. *Escritorio*.

Escriptura. f. Escrí de quâlsevôl côsâ. = Instrument públic devânt testimônis, y autorizad per escrivâ ô notâri. = Péssa de un procês. = Per antonomássia los llibres del véy y nôu Testamént. *Escritura*.

Escripturâd, da. p. p. de escripturar. *Escriturado*, da.

Escripturar. v. a. cur. Assegurar ab escriptura pública los contrâctes y obligaciôns. *Escripturar*.

Escripturâri, ria. adj. Pertañént á escriptura. *Escripturario*, ria.

Escripturâri. m. El qui enseña la sagráda escriptura ô té grân inteligência de élla. *Escripturario*.

Escrirer. v. a. Formar lletras. = Compôndrer escríts. = Enviar cârtas, billêts. = Fer testamént, *Escribir*. = El notâri. *Escribir* ô *escribirur*. = Bêurer. *Refrendar*.

Escrirerse. v. r. Âllistarse en algú cuêrpo. *Escribirse*.

Escrivâ. m. Aquêll en qui residêix la se pública. = El qui escrú. *Escribano*.

Escrivâna. f. La dôna de escrivâ. = La qui escrú. *Escribana*.

Escrivâna. f. El emplêyo de escrivâ. = El llôc ahônt se guârdan els escríts, y la oficina del escrivâ. *Escribania*.

Escrivaníl. adj. Lo qui se referêix á escrivâ. *Escribanil*.

Escrivéut. m. El amanuêns qui escrú y copía. *Escribiente*. = Qui escrú aviât. *Pendolista*.

Escroto. m. Sas bossas de... *Escroto*.

Escrudiñâd, da. p. p. de escrudiñar. *Escrudiñado*, da.

Escrudiñador, ra. m. f. El qui escrudiña. *Escrudiñador*, ra.

Escrudiñar. v. a. Eczaminar, inquirir, averiguar ab cuydâdo. *Escrudinar*.

Escrúpol. m. Dificultât, dubte, remordimént de conciência. = Pes. = Mâc dius sa sabâta. *Escrúpulo*. = Escrúpols de frâre Gargây: Ferse escrúpol de côsas léves, y no fernê de côsas grâves. *Escrúpulos de fray Gargajo* ô *ea sus*, y traga el avestruz.

- **Escrupolèt.** *m.* Petit escrúpol: *Escrupulete* ò *escrupulillo*.
- Escrupular.** *v. a.* Formar escrúpols, dubtes, dificultats. *Escrupular.*
- Escrupulós,** *sa.* *adj.* El qui té escrúpols, demasiad eczacte y cuydadós. *Escrupuloso, sa.*
- Escrupulosamént.** *adv.* Ab escrúpol. *Escrupulosamente.*
- Escrupulosidat.** *f.* Eczámen eczacte. *Escrupulosidad.*
- Escrupulosíssim,** *ma.* *sup.* Molt escrupalós. *Escrupulosísimo, ma.*
- Escrupulosíssimamént.** *adv. sup.* Ab molt de escrúpol. *Escrupulosísimamente.*
- Escrutini.** *m.* Eczámen, averiguació diligent para formar judici de las còsas. = Averiguació de los vòts segrèts en una elecció. *Escrutinio.*
- Escrúa,** *na.* *adj.* Molést, pénós. *Escabroso, sa.*
- Escuàdra.** *f.* Cèrt nombre de soldats ab el cábo. = La plàssa de cábo. = Part de armáda. *Escuadra.*
- Escuadreta.** *f.* Escuàdra petita. *Escuadrilla.*
- Escuadró.** *m.* Cèrt nombre de soldats. = Cuadrilla de gént. *Escuadron.*
- Escuadronád,** *da.* *p. p.* de escuadronar. *Escuadronado, da.*
- Escuadronar.** *v. a.* Formar la trôpa per escuadrons. *Escuadronar.*
- Escuadronèt.** *m.* Escuadró petít. *Escuadroncete, escuadroncillo.*
- Escudélla.** *f.* Óbra de tèrra y coneguda. *Escudilla.* = De fúst. *Dornillo y hortera.* = Aguiát ab brôu de càru ò de péix. *Sopa.* = De llegúm. *Escudilla* ò *potage.*
- Escudèller.** *m.* E' qui fà ò ven escudéllas. *Alfare-ro.* = Estànt para posár escudéllas, plàts, etc. *Vasar.*
- Escuder.** *m.* Criád de cavallier militar. *Escudero.*
- Escuderátge.** *m.* El ministèri del escuder, qui éra de dur el escút del señor. *Escuderage.*
- Escudería.** *f.* El ministèri del escuder. *Escudería.*
- Escudersl.** *adj.* Pertañént á escuder. *Escuderil.*
- Escuderilmént.** *adv.* Al módo dels escuders. *Escuderilmente.*
- Escudriñáble.** *adj.* Lo que se pôt escudriñar. *Escudriñable.*
- Escudriñád,** *da.* *p. p.* de escudriñar. *Escudriñado, da.*
- Escudriñador,** *ra.* *m. f.* Los qui escudriñan. *Escudriñador, ra.*
- Escudriñar.** *v. a.* V. Escudriñar. *Escudriñar.*
- Esculád,** *da.* *p. p.* de escular. *Desfondado, da* ò *desoulado, da.*
- Escular.** *v. a.* Rómprer es cul á òlla, botéila, etc.

Descular ò desfondar.

- Escüllér.** *m.* El qui visura lo que se há de menjar en palácio royál. *Esculler.*
- Escüllid,** *da.* *p. p.* de escüllir. *Escogido, da.*
- Escüllir.** *v. a.* Triar, Escoger.
- Esculpid,** *da.* *p. p.* de esculpir. *Esculpido, da.*
- Esculpir.** *v. a.* Trabayar de escultura. *Esculpir.*
- Escultor,** *ra.* *m. f.* El qui fà estátuas. *Escultor, ra* ò *entallador, ra.*
- Escultura.** *f.* El art de escultor. *Escultura.*
- Escuma.** *f.* La matèria léve qui se álsa en quálsevòl licor. *Espuma.*
- Escumád,** *da.* *p. p.* de escumar. *Espumado, da.*
- Escumar.** *v. a.* Llèvar sa escuma. *Espumar.*
- Escupíd,** *da.* *p. p.* de escupir. *Escupido, da.* = *adj.* Moltíssim semblánt. *Pintiparado, da.*
- Escupida.** *f.* El acte y efecte de escupir. *Escupida.*
- Escupidor,** *ra.* *m. f.* El qui escúp espessas vegadas. *Escupidor, ra.*
- Escupidor,** *m.* y *escupidora.* *f.* Espècie de escudèlleta ab màneg para escupiry dedíns. *Escupidera.*
- Escupidor.** *m.* Llòc apòsta per escupir y. *Escupidero.* = De pòrta, llistò per escupir sa plaja. *Vertiente* ò *pestaña.*
- Escupináda.** *f.* Sa saliva que se trèu pe sa boca. *Escupidura* ò *escupitina.*
- Escupir.** *v. a.* Tirar sa saliva fòre de sa boca. = Despreciar alguna còsa. = Desperar sas armas, bàlas, y es niuláts llámps ò ràyos. *Escupir.* = Sas Flèumas. *Desfleamar.* = Á sa bacina: donar ò pagar. *Escupir en la bacle.* = Al cèl. *Escupir al cielo* ò *blasfemar contra el Poderoso.* = Fòre de sa trôna: surtir á áltre llòc. *Salirse de la parva,* y en estil báix. *Mear fuera del tiesto.* = No escupir una còsa: no refuarla. *No escupirla.*
- Escurád,** *da.* *p. p.* de escurar. *Limpiado, da.* = *Fregado, da.* = *Desensangado, da* ò *desentarquinado, da.*
- Escaráda.** *f.* Lo escurád de un pic. *Limpia.*
- Escuradénts.** *m.* Bastonèt de fúst ò de pláta per escurar sas dénts. *Escuradientes* ò *palillo.*
- Escurador,** *ra.* *m. f.* El qui escura. *Limpiador, ra.* = De pláts, escudéllas, etc. en cuyna. *Fregon, na.* = De llòcs comuns, vâssos, pous, etc. *Pozero* ò *y griego.*
- Escuraoreyas.** *m.* Cuereta de pláta per escurar sas oreyas. *Escarbaorejas.*
- Escurar.** *v. a.* Llèvar sa brutó ò immondicia. *Llimpiar.* = Óllas, pláts, etc. *Fregar ollas, etc.* = Cúquias, pous, safarèys, etc. *Desensangar* ò *desentarquinar.* = Escurar-se sa butxàca. *Mondar la faltriquera.* = Escurar-se es nâs ab sos dits. *Urgarse las narices con los dedos* ò *hacer pitillitas.*

Escursió. *f.* Entráde de gent armada en país inimic. *Escursion.*

Escusa. *f.* Disculpa, pretexto. *Escusa.*

Escusáble. *adj.* Digne de escusa. *Escusable.*

Escusació. *f.* Escusa. *Escusacion.*

Escusád, da. *p. p.* de escusar. *Escusado, da.*

Escusád, da. *adj.* El qui está eczént de alguna cōsa.—Supèrfluo, inútil para el fi que se desitja.—Lo qui no es precis que se fāse ô diga. *Escusado, da.*

Escusador, ra. *m. f.* El qui escusa.—*Cur.* El qui sense podèr del réyo lo escusa. *Escusador, ra.*

Escusar. *v. a.* Disculpar, justificar.—Evitar, impedir, *v. g.* plèts.—Eczimir de fer alguna cōsa. *Escusar.*

Escusarse. *v. r.* Disculparse. *Escusarse.*—Ab rahons foradadas: de ningún valor. *Cubrirse con la cola.*—Un ántes que se li demān una cōsa. *Mostrar la horca ántes que el lugar.*

Escusát. *m.* El dret de elagir en cāda parròquia una cāsa qui contribuesca al réy ab los dēumes.—La cantidat que produèix. *Escusado.*

Escussió. *f. cur.* Proceimént judiciál cōtra los béns del deutor ántes de proceir cōtra los del qui li féu fiānsa. *Escusion.*

Escút. *m.* Rodélla de fúst para defensarse del inimig.—Ampáro, defēnsa.—Moneda.—De ármās ahont se pintan las ármās de una familia.—Péssa de fèrro, llautó, plāta que se pōsa devānt pāny. *Escudo.*

Escutèt. *m.* Moneda.—De pāny. *Escudito.*—Bossi de escórxa de ábre para empaltar. *Escudete.*

Escdentegád, *da.* *adj.* El qui no té dents ô li fāltan algunas. *Desdentado, da.*

Eserrécòp. *adv.* Finalmént. *En fin, por fin ô finalmente.*

Esdrúculo. *m.* Espèce de vérs dactilo. *Esdrújulo.*

Esfenoidál. *adj.* Pertañent al esfenóide. *Esfenoidal.*

Esfenóide. *m.* Un ôs des cāp. *Esfenóide.*

Esféra. *f.* Bōlla qui representa tots los círculos principāls del cèl ô de la tērra.—La calidat y condició de algúnas personas.—Globo. *Esfera.*

Esfèric, *ca.* *adj.* De figura redona. *Esférico, ca.*

Esfericidát. *f.* Redondès. *Esfericidad.*

Esfteroidál. *adj.* Pertañent á la esferóide. *Esferoideal.*

Esféroide. *f.* Figura geométrica. *Esferoide.*

Esfilagassád, *da.* *p. p.* de esfilagassar. *Desfilarechado, da.*—*Desflechado, da.*—*Deshilado, da.*

Esfilagassar. *v. a.* Desfer es fil de ròba. *Desfilarechar, deshilar.*—Para formar una espèce de rānda. *Desflecar.*

Esfilagassarse. *v. r.* Desferse es fil de ròba. *Deshilarse.*

Esfige. *f.* Animāl fabulós.—Figura qui té sa càra y es pits de dòna y lo restānt del cōs de lleó; tals son las figuras del pensèt de los horn. *Esfige.*

Esforád, *da.* *p. p.* de esflorar. *Desbriznado, da.*—*Desflorado, da.*

Esflorar. *v. a.* Llevar sas flōrs al safrá, fer de la càrn fil. *Desbriznar.*—Llevar sas flōrs á las plāntas. *Desflorar.*

Esflorarse. *v. r.* Càurer ô pèrder sa flōr los ábres y plāntas. *Desflorarse.*

Esfōrs. *m.* Ánimo, valor.—Impetu, fōrsa, valentia. *Esfuerzo.*—Fer s'últim esfōrs. *Echar el último esfuerzo.*

Esforsád, *da.* *p. p.* de esforsar.—*adj.* Animád, valerós. *Esforzado, da.*

Esforsador, *ra.* *m. f.* El qui esfōrsa. *Esforsador, ra.*

Esforsar. *v. a.* Animar, infundir valor.—Corroborar ab rahons ô eczēmples. *Esforzar.*

Esforsarse. *v. r.* Animarse, empéñarse, confiar en sí. *Esforzarse.*

Esfuyád, *da.* *p. p.* de esfuyar, se. *Deshojado, da.*

Esfuyar. *v. a.* Llevar sas fuyas. *Deshojar.*

Esfuyarse. *v. r.* Pèrder sas fuyas. *Deshojarse.*

Esgargamèllât, *da.* *p. p.* de esgargamèllarse. *Desgargantado, da.*—*desgañifado, da.*—*despepitado, da.*

Esgargamèllarse. *v. r.* Cridar ab violència.—Posarse ronco á fōrsa de cridar. *Desgañifarse, despepitarse ô desgargantarse.*

Esgarronád, *da.* *p. p.* de esgarronar. *Descarçañado, da.*

Esgarronar. *v. a.* Tégar ab sos pèus al garròps de àltre. *Descarçañalar.*

Esgoder, *ra.* *m. f.* El qui no beu licors. *Aguado, da* ô *abstemio, mia.*

Esgotád, *da.* *p. p.* de esgotar. *Agotado, da.*

Esgotar. *v. a.* Trèurer los líquidos sense déxar cāp gota. *Agotar.*

Esgotzi. *m.* Ministre de justícia. *Alguacil* ô *esbirro.*—Major: empleyád honorífic quey havia en la audiència. *Mayor.*

Esgranád, *da.* *p. p.* de esgranar. *Desgrañado, da.*

Esgranar. *v. a.* Llevar es grāns. *Desgrñar.*

Esgranarse. *v. r.* Llevarse es grāns de espiga ô de reym. *Desgranarse.*

Esgrima. *f.* Art de manetjar la espāsa. *Esgrima.*

Esgrimád, *da.* *p. p.* de esgrimar. *Esgrimido, da.*

Esgrimador. *m.* El qui esgrima. *Esgrimidor.*

Esgrimar. *v. a.* Eczerçitarse en el maudèx de la

espása. = *Pélar* ab élla. *Esgrimir*.
Esguerrád, da. p. p. de esguerrar. *Errado*, da.
Esguerrar. v. a. Fer malament una cosa. *Errar*.
Esguërro. m. falta. *Error*.
Eslemád, da. p. p. de esllemar. *Deslendrado*, da.
Esllemar. v. a. Llévar sas llémas. *Deslendar*.
Esllomád, da. p. p. de esllomar. *Desllomado*, da.
Esllomar. v. a. Máltractar ô rómprer es lloms. *Desllomar*.
Esllomarse. v. r. *Desllomarse*.
Esmált. m. Pásta de vidre de vários colors. *Esmalte*.
Esmaltád, da. p. p. de esmaltar. *Esmaltado*, da.
Esmaltador, ra. m. f. El qui esmálta. *Esmaltador*, ra.
Esmaltar. v. a. Trabayar ab esmált. *Esmaltar*.
Esmaltí. m. Bláu para pintar. *Esmaltin*.
Esména. f. Correcció. *Enmienda*.
Esménád, da. p. p. de esménar, se. *Enmendado*, da.
Esménar. v. a. Corretjir. *Enmendar*.
Esménarse. v. r. Corretjirse. *Enmendarse*.
Esmént. m. *Cuidado*. = Parar esmént. *Parar mientes*.
Esmenussáble. adj. Lo que se pôt esmenussar. *Desmenussáble*.
Esmenussád, da. p. p. de esmenussar. *Desmenussado*, da.
Esmenussador, ra. m. f. El qui esmenussa. *Desmenussador*, ra.
Esmenussar. v. a. Desfer en párts menudas, fer micas ô pols alguna cosa. = *Eczaminar* menudament, apurar. *Desmenussar*.
Esmenussarse. v. r. *Desmenussarse*.
Esmérád, da. p. p. de esmérar, se. *Esmerado*, da.
Esmérálda. f. Pédra preciosa de color verd y molt trasparént. *Esmeralda*.
Esmérar. v. a. Pulir, netetjar, donar llustre. *Esmerar*.
Esmérase. v. r. Cuydarse molt de obrar ab acért. *Esmerarse*.
Esméril. m. Pédra côm á sêrro ab que los vidriers táyan es vidres y los lapidâris las pédras preciosas. = Péssa petita de artillería. *Esmeril*.
Esméro. m. Grán cuydado ô atenció diligént. *Esmero*.
Esmitjád, da. p. p. de esmitjar. *Demediado*, da ô *partido*, da por mitades.
Esmitjar. v. a. Partir en mitâts. *Demediar* ô *partir por mitades* ô *por dos*.
Esmocád, da. p. p. de esmocar. *Desentrañado*, da ô *destripado*, da.
Esmocar. v. a. Trêurer sa hutza á péix. *Desentrañar* ô *destripar*.

Esmolád, da. p. p. de esmolar. *Amolado*, da, ô *aguzado*, da.
Esmoláda. f. El ácte y effécte de esmolar. *Amoladura*.
Esmolador. m. El qui esmola. *Amolador*.
Esmoladora. f. Pédra en qui se esmola. *Esmoladera*, *aguzadera*, *pedra de amolar* ô *asperon*.
Esmolar. v. a. Trêurer tây á instrument de cêr ô sêrro. *Amolar* ô *aguzar*. = Es caxâls ô sa garróva: xerrâr molt. *Garlar*.
Esmollád, da. p. p. de esmollar. *Amoldado*, da.
Esmollar. v. a. Posar una cosa iguâl al móllo. *Amoldar*.
Esmóllas. f. pl. Iustrément para prènder sôc. *Tenazas*.
Esmólletas. f. pl. Esmóllas petitas. *Tenacitas*.
Esmorréllád, da. p. p. de esmorréllar. *Aportillado*, da.
Esmorréllar. v. a. V. *Esbrecar*. *Aportillar*.
Esmortayád, da. p. p. de esmortayar. *Amortajado*, da.
Esmortayar. v. a. Vestir un môrt ab mortâya. *Amortajar*.
Esmortíd, da. p. p. de esmortirse. *Amortecido*, da.
Esmortir. v. a. Déxar côm á môrt. *Amortiguar*, y ant. *amortecer*.
Esmortirse. v. r. Quédar côm á môrt. *Amortecerse*.
Esmotxád, da. p. p. de esmotxar. *Recortado*, da.
Esmotxar. v. a. Tayar lo sobrânt, igualar es brots, v. g. de murtêra. *Recortar*.
Esmús, ssa. adj. El hômo. *Dado de dentera*. = *Ganivèt*, *fâus*, etc. *Embotado*, da.
Esmussád, da. p. p. de esmussar. *Embotado*, da.
Esmussamént. m. Sensació âspra en las dents causâda per lo âcido, etc. *Dentera*.
Esmussar. v. a. Causar sensació âspra y desagradâble en las dents lo âcido ô fregâda de metâll, v. g. en llima. *Dar dentera*. = Llévar es tây á ganivêts, fâus, etc. *Embotar*. = Fer pô una cosa. *Dar grima*.
Espadád, da. p. p. de espadar. *Espadado*, da, *espadillado*, da ô *tascado*, da.
Espadador. m. El instrument ahónt se espâda. *Gramilla*.
Espadador, ra. m. f. El qui espâda. *Espadador*, ra.
Espadadora. f. El instrument á môdo de espâda. *Espadilla*.
Espadar. v. a. Atapar câfiom, ili para llévarlos sas horras. *Espadar*.
Espadó. m. El hômo senâd. *Espadon*.
Espagíric, ca. adj. Pertâciént á la química. *Espagírico*, ca.

Espagfírica. *f.* El Art químic. *Espagfírica.*
Espàlla *f.* ò espàllas. *f. pl.* La pàrt posterior del còs oposàda al pit. = La pàrt del vestit qui tãpa sas espàllas. = Àmpàro, protecció. *Espalda, das.* = Gròssas. *De molinero.* = Girar sas espàllas: anarsèn ò fugir. *Dar ò volver las espaldas.* = Guardar sas espàllas á un: estar para defensarlo. *Guardarle las espaldas.* = Menjar una espàlla á un: menjar ò vífurer á còsta de éll. *Comer un lado d uno.*
Espallar. *m.* Armadura antiga. *Espaldar.* = Péssa de aquèsta armadura. *Espaldarcete.*
Espallèra. *f.* Tira de àbres á ràn de parèt. *Espaldera.*
Espallád, *da. adj.* El qui té sas espàllas àmplas. *Espaldudo, da.*
Espamologia. *f.* Tractát de la espànma. *Espamologia.*
Espampolád, *da. p. p.* de espampolar. *Despampado, da.*
Espampolar. *v. a.* Llèvar fuyas de pàmpol. *Despampamar.*
Espànt. *m.* Admiració, consternació, temor. *Espanto.*
Espantàble. *adj.* Admiràble, horrorós. *Espantable.*
Espantàblement. *adv.* Ab espànt. *Espantablemente.*
Espàntacòssos. *adj.* El qui fàcilment se espànta. *Espantadizo, za.*
Espantád, *da. p. p.* de espantar, se. *Espantado, da.*
Espantador, *ra. m. f.* El qui espànta. *Espantador, ra.*
Espantar. *v. a.* Fer pò. *Espantar.* = La burra á algú: parlarli clar ò dirli la veritat. *Echarle el agraz en el ojo ò darle con los ocho y nueve.*
Espantarse. *v. r.* Atemorissarse, teuir pò. *Espantarse.*
Espantós, *sa. adj.* Lo qui càusa admiració ò temor. *Espantoso, sa.*
Espantós, *sa. adj.* El qui fàcilment ò de no res se espànta. *Espantadizo, za.*
Espantosamente. *adv.* Ab espànt. *Espantosamente.*
Espànts. *m. pl.* Juanets. *Aspavientos.* = Fer espànts. *Hacer aspavientos.*
Espàña. *f.* Réyue de Euròpa. *España.*
Españòl, *la. adj.* El naturál de ò lo pertañent á Espàña. *Español, la.* = Á la espànola: á us de Espàña. *À la española.*
Españòl. *m.* El idioma ò lléngo de Espàña. *Español.*
Españolád, *da. adj.* El estranger qui parèix espànol. *Españolado, da.*
Españolèt, *ta. adj.* Diminutíu de espànol. *Españolito, ta.*

Españoleta. *f.* Bèll espànol antíg. *Españoleta.*
Españolisád, *da. p. p.* de espànolisar. *Españolizado, da.*
Espànolisar. *v. a.* Donar á paràula estrangèra la pronuncia espànola ò admètrerla en espànol. *Españolizar.*
Espànolissarse. *v. r.* Prènder es costúms espànols. *Españolizarse.*
Espàreg. *m.* El uy que trèu la espareguèra. *Esparrago.*
Espareguèra. *f. pl.* Espinosa, y produída de espàregs espigáds. *Espareguera.* = Quèdar ò romàndrer per llevor de espareguèra: expressió burlésca para dir que un no se hà de morir. *Quedar para simiente de rdbanos.*
Espargíd, *da. p. p.* de espargir. *Esparcido, da.*
Espargir. *v. a.* Escampar, estèndrer, separar. = Divulgar, publicar. *Esparcir.*
Esparramád, *da. p. p.* de esparramar. *Esparramado, da.*
Esparramar. *v. a.* Escampar. *Esparramar.*
Esparrây. *m.* Péix. *Esparo.*
Espàrt. *m.* Hérba de que se fàn còrdas, estoras, etc. *Esparto.* = El terréu ahónt ny hà. *Espartizal.*
Esparter, *ra. m. f.* Los qui fàn y venen òbras de espàrt. *Espartero, ra.*
Espartería. *f.* Parátge ò botiga ahónt se fàn òbras de espàrt. = El ofici de esparter. *Esparteria.*
Esparver. *m.* Àve semblánt á falcó. *Gavilan.*
Espàsa. *f.* Àrma blànca coneguda. = Pinta de càrta de jugar. = Péix. *Espada.* = Gròssa. *Espadon.* = De dos tàys. *De dos hilos.* = Passar á fil de espàsa: matar ab élla. *Passar d hilo de espada.* = Presentar la espàsa: fer cortesia ab élla. *Presentar la espada.* = Rendir la espàsa: entregarse. *Rendir la espada.* = Posarse sa espàsa. *Ceñirse la espada.* = Entrar espàsa en mà. *Entrar con espada en mano.*
Espàscla. *f.* Tòc ab espàsa. *Espadada.*
Espaser. *m.* El qui fà ò ven espàsas. *Espadero.* = El qui sàb mauetjar hé sa espàsa. *Espadachin.*
Espaseta. *f.* Espàsa petita. = El às de espàsa. = La insignia vermeya en forma de espàsa, que duen los cavallers del orde de Santiàgo. *Espadilla.*
Espasí. *m.* Espàsa curta. *Espadin.*
Espàscla. *f.* Espàsa gròssa. *Espadon.*
Espassád, *da. p. p.* de espassarse. *Calmando, da.*
Espassarse. *v. n.* Calmar el témps, calor, dolor. *Calmar.* = Sa fàm. *Matar la hambre.*
Espatriád, *da. p. p.* de espatriar. *Espatriado, da.*
Espatriar. *v. a.* Desterrar. *Espatriar.*
Espatriarse. *v. r.* Dèxar sa pàtria. *Espatriarse.*
Espátula. *f.* Instrument de potecàri redó per un

cáp, y plá per el áltre. *Espdtula*.
 Espáuma. *f.* Malaltia. *Espasmo* ò *pasmo*.
 Espaumád, *da. p. p.* de espauamar. *Cepillado, da.*
 Espaumador. *m.* Instrument para espauamar. *Cepillo*. = De cerrras para llévar sa pols al bestiar. *Bruza*.
 Espauamar. *v. a.* Llévar sa pols ab el espauamador. *Cepillar*.
 Espaumatóri. *m.* Espècie de canalobre ab mâneg. *Palmatoria*.
 Espaumòdic, *ca. adj.* Pertañent á espáuma. *Espasmódico, ca.*
 Espáy. *m.* Capacidat de terréno ò llóc. = Intervállo, amplària, buyt. = Distància de un llóc á áltre. = Lentitút, tardansa, páusa. *Espacio*. = Entre tira y tira de viña. *Entreliños*. = Entre escul y las párts deshonestas. *Perineo* ò *tornillo*. = Entre biga y biga. *Tabica*. Entre columna y columna. *Entrepaño*. = Entre replá y replá de escàla. *Tramo*. = Entre solc y solc. *Entresurco*.
 Espayarse. *v. r.* Passetjarse, recreyarse, etc. *Espaciarse*. = De dolor, sentimént, etc. *Resollar por la herida*.
 Espayós, *sa. adj.* Capàs, àmple, estès. = Tàrd, pausád. *Espacioso, sa*.
 Espéciál. *adj.* Particular, singular, no comú. *Especial*.
 Espécialidat. *f.* Particularidat, singularidat. *Especialidad*.
 Espécialíssim, *ma. sup.* Molt espéciál. *Especialísimo, ma*.
 Espécialíssimamént. *adv. sup.* Ab molta espécialidat. *Especialísimamente*.
 Espécialmént. *adv.* De un mòdo espéciál. *Especialmente*.
 Espècie. *f.* Lo qui està báix del gènero, y conté báix de éll molts de individus segóns los lògics. = Concèpte, idèya, apariència, representació. = La matèxa imaginació. = Càs, succés particular. = Matèria, assunto, negòci. = Apariència, pretèsto. *Especie*. = Ridícula. *Pata de gallo* ò *de cabra*. = Espècies sacramentàls: las aparièncias de pà y vi eu la Eucaristia. *Especies sacramentales*. = En espècie: axí còm es sa còsa, y no valuada eu dòbbés. *En especie*. = Dur espècie á un: durllí tiria. *Tener esquina contra uno*. = Tenir espècies: locura. *Tener locura*.
 Espécific, *ca. adj.* Lo qui distingèix una còsa de la áltra. *Específico, ca*.
 Espécific. *m.* Medicamént. *Específico*.
 Espécificació. *f.* Esplicació, declaració eczàcta. *Especificacion*.
 Espécificad, *da. p. p.* de espécificar. *Especificado, da*.

Espécificadament. *adv.* Ab espécificació. *Específicadamente*.
 Espécificar. *v. a.* Declarar, esplicar ab individualidat. = Constituir la espècie de una còsa. = Particularisar. *Especificar*.
 Espécificatíu, *va. adj.* Lo qui té virtút para espécificar. *Especificativo, va*.
 Espécios, *sa. adj.* Hermós, perfét, precios. *Especioso, sa*.
 Espéciosamént. *adv.* Perféctamént. *Especiosamente*.
 Espéciosíssim, *ma. sup.* Molt espéciosos. *Especiosísimo, ma*.
 Espéciosíssimamént. *adv. sup.* *Especiosísimamente*.
 Espéctació. *f.* Espéransa de alguna còsa importánt. = La fésta de la Mãre de Déu de la Ó. *Espéctacion*.
 Espéctacle. *m.* Succés gràve, atrós. = Digne de admiració, de llástima. *Espéctaculo*. = El qui se pòsa devánt áltre y li impedeix sa claror ò la vista. *Pantalla*.
 Espéctador, *ra. m. f.* El qui mira ò contémpla. *Espéctador, ra*.
 Espéctar. *v. n.* Pertañer, tocar. *Pertenecer, espectral*.
 Espéctativa. *f.* Espéransa fundada ò ab fonamént. *Espéctativa*.
 Espéctoració. *f.* El ácte de trèurer sas flèumas. *Expectoracion*.
 Espéctorád, *da. p. p.* de espéctorar. *Expectorado, da*.
 Espéctoránt. *p. a.* de espéctorar. = *adj.* Lo qui fà espéctorar. *Expectorante*.
 Espéctorar. *v. a.* Trèurer sas flèumas y supérfluídats del pit. *Expectorar*.
 Espéctro. *m.* Fantásma, figura ò imátge horrible. *Espetro*.
 Espéculació. *f.* Consideració, contemplació, observació. *Especulacion*.
 Espéculád, *da. p. p.* de espécular. *Especulado, da*.
 Espéculador, *ra. m. f.* El qui espécula. *Especulador, ra*.
 Espécular. *v. a.* Considerar, contemplar, observar ab cuydado y atenció. *Especular*.
 Espéculatíu, *va. m. f.* El qui espécula. = El qui se atura en la espéculació. = Contemplatíu. *Especulativo, va*.
 Espéculativa. *f.* La facultat de la ànima para espécular. = Ciència qui sòlamént se atura en la espéculació, y no pásas á òbra. *Especulativa*.
 Espéculativamént. *adv.* Ab cuydado. *Especulativamente*.
 Espedassád, *da. p. p.* de espedassar. *Despedazado, da*. = *adj.* Mál vestít. *Despilfarado, da*.
 Espedassar. *v. a.* Fer tròssos. *Despedazar, y ant. despedazar*.

Espedició. f. Facilitat, desembarás, prontitud en el obrar. = El acte de espedir y despatzar. = Bréu despatx de la curia romana. = Empresa militar. *Espedicion.*

Espedicionári, ria. adj. El eczêrcit ô trôpa qui està prônte para alguna espedició. *Espedicionario, ria.*

Espedicioner. m. El qui se cuyda de fer venir las espedicions de Roma. *Espedicionero.*

Espediént. m. Negôci de léve discussió. = El agregât de tots los áutos de un procés. = Médi de donar fi á un assnto. = Destresa en menetjar los negôcis. = Prontitud, diligència. *Espediente.*

Espedir. v. a. Despatzar, abreviar, donar préssa á negôcis. = Fer de préssa alguna còsa. = Esténdrer per escrit bullas, privilègis, etc. = Donar decretis. *Espedir.*

Espedit, ta. adj. Desembarassád, prônte en el obrar. *Espedito, ta.* = p. p. de espedir. *Espedito, da.*

Espedregád, da. p. p. de espedregar. *Despedreado, da.*

Espedregar. v. a. Llévar sas pédras. *Despedrear.*

Espèllissád, da. p. p. de espèllissar. *Rasgado, da ô rompido, da.*

Espèllissád, da. adj. Vestíts de pèlleringos. *Desguinado, da, desharrapado, da.*

Espèllissar. v. a. Fer hossús de vestít. *Rasgar ô romper.*

Espèllofád, da. p. p. de espèllofar. *Deshollejado, da.*

Espèllofar. v. a. Llévar sa pèllarôfa. *Deshollejar.*

Espèllucád, da. p. p. de espèllucar. *Rebuscado, da.*

Espèllucar. v. a. Cercar si há romás câp réym después de haver vérmad ô câp oliva después de haver outd. *Rebuscar.*

Espèllucâyas. f. pl. Lo espèllucád. *Robusca ô rebusco.*

Espénsas. f. pl. Gastos. *Espensas.*

Espeñád, da. p. p. de espeñar. *Apañuscado, da.* = *Arruinado, da.* = *Desamplonado, da.* = *Destruído, da, gastado, da, rompido, da.*

Espeñador, ra. m. f. El qui espeña es vestít. *Rompedor, ra.*

Espeñar. v. a. Fer málbé una còsa. *Arruinar, destruir, echar d perder.* = Méntas que la còsa se pren de sa má de áltre. *Apañuscar.* = Cálzas, sabâtas, vestíts. *Romper.* = El orde que duen sas còsas. *Malear.* = Salút, ventrèy. *Estragar.* = Fer tornar dolénta una còsa. *Melear.*

Espeñarse. v. r. Una còsa. *Gastarse.* = Un malált. *Empeorar.* = Es morros, nâs, etc. *Deshacerse los labios, la nariz, etc.* = Es ventrèy. *Estragarse.* = No se espeñará: axô se diu del qui se

atropélla pôc en sa feyna. *No se deslomard.* = Má per fer mássa sôrsa. *Desamplonar.*

Espera. f. La acció de esperar. = cur. Témps señalád. *Espera.* = Comprar ô vèndrer espera. *Comprar ô vender al fiado ô sobre tarja.*

Esperád, da. p. p. de esperar. *Esperado, da.*

Esperador, ra. m. f. El qui espera. *Esperador, ra.*

Esperânsa. f. Virtút teologál. = Confiânsa de lograr alguna còsa. = Cèrta âncora. *Esperanza.* = Tenir bônas esperânsas. *Tener buenas esperanzas.*

Esperânsád, da. p. p. de esperânsar. *Esperanzado, da.*

Esperânsar. v. a. Donar esperânsa. *Esperanzar.*

Esperânseta. f. Léve esperânsa. *Esperancilla.*

Esperar. v. a. Tenir confiânsa de lograr una còsa. = Aguardar, fer témps. *Esperar.* = En algú. *En alguno.* = Es batúts: sa ocasió. *Estarse d la capa ô al husmo.* = Qui espera desespera. *Quien espera desespera.*

Esperdeña. f. Sabâta de cáñom. *Alpargata.* = De espárt. *Esparteña.* = Fer esperdeñas. *Alpargatear.* = De pèll. *Zupato alpargatado.*

Esperdeñáda. f. Tôc de esperdeña. *Alpargatada.*

Esperencó. m. Instrumént para cassar aucélls. *Esplique.* = Trâmpa. *Armadijo.*

Esperiència. f. Práctica en conèxer y sáber usar de sas còsas. *Experiencia.*

Experiment. m. Prôva, tentativa. *Experimento.*

Experimentád, da. adj. El qui té experiència. *Experimentado, da.*

Experimentador, ra. m. f. El qui experimenta ô fá experimentis. *Experimentador, ra.*

Experimentál. adj. Lo qui se funda en la experiència ô se sâb y lôgra per élla. *Experimentar.*

Experimentálmént. adv. Ab experiència. *Experimentalmente.*

Experimentar. v. a. Provar, tentar, practicar, fer experiências. = Vèurer en sí matéix alguna còsa. *Experimentar.*

Esperit. m. Sustância immeteriál y incorpórea. = Do ô grâcia particular que Déu doua á algú, côm esperit de profecía. = El vigor naturál qui anima al còr para obrar. = Energía, sôrsa. = El vapor que eczhála el licor. = Las párts més puras y sutíls que se trêuen de algúns eòssos. *Espíritu.* = De contradicció: el hómo inclináda á fer contrári. *De contradiccion.* = Inquiét: el qui máy está quiét. *Lanzadera.* = Maligne: el dimóni. *Maligno.* = Sânt: La tercèra persona de la santíssima Trinidad. *Santo.* = El qui diu á un lo que aquést há de dir. *Soplador.* = Fer de Esperitsânt: dir á un deváll deváll lo que bá de dir. *Soplar.*

Esperitad, da. *adj.* Endemoniada. *Espirado*, da.
Esperitar. *v. a.* Fer entrar el dimòni dins el còs de algú. *Espiritar*.
Espiritar-se. *v. r.* Ser posseïd del dimòni. *Espiritar-se*.
Esperitós, sa. *adj.* De molt de valor, qui té molt de ànimo. = Licor qui té molta fòrsa, ò fàcil de eczihalar-se. *Espiritoso*, sa.
Esperó. *m.* Puñidor de metáll en forma de estrèlleta para puñir al bestiar. *Espuela*. = Un òs puntagud qui surt á cáma de gáll ò de perdú. *Espolon* ò *corvejon*. = Àngulo ò punta de cása en es carrer. *Espolon* ò *cornijon*.
Esperonada. *f.* Puñida ab esperó. *Espolada*.
Esperonatar. *v. a.* Forsatjar. *Bregar*.
Espès, sa. *adj.* Apretad, sólido, condensad, no clar. *Espeso*, sa.
Espès. *m.* Llòc ahont están molt espessos los àbres y arbustos. *Espesura*.
Espès. *adv.* Sovint. *Amenudo*.
Espessid, da. *p. p.* de espessir. *Espesado*, da.
Espessir. *v. a.* Fer espessa una còsa. *Espesar*. = Parlar aviât. *Hablar d borbtones* ò *d chorretadas*.
Espessir-se. *v. r.* Fer-se espessa una còsa. *Espesar-se*. = Los sembrâts. *Matearse*.
Espenad, da. *p. p.* de espeuarse. *Despeado*, da.
Espeuarse. *v. r.* Máltractarse los pèus el qui camina molt. *Despear-se*.
Espia *m.* ò *f.* El qui observa para manifestar lo observad. *Espia*. = Nòm indecènt, que se dona á los dependènts de la rènda. *Dependiente*.
Espiació. *f.* Purificació. *Espiacion*.
Espiar. *v. a.* Observar, registrar. *Espiar*, *amaitinar* ò *atisbar*. = Purificarse de las culpas per mèdi de los sacrificis. = Reconciliar tèmples ò àltras còsas sagradas. *Espiar*. = Espiar la còsta: observar ab curiosidat. *Deshollinar*.
Espiatu, va. *adj.* Lo qui servèix para purgar sas culpas. *Espiativo*, va.
Espiatòri, ria. *adj.* Satisfactòris. *Espiatorio*, ria.
Espiciad, da. *p. p.* de espiciar. *Espiciado*, da.
Espiciar. *v. a.* Posar espicias á lo que se agúa. *Espiciar*.
Espicias. *f. pl.* Cañella, clavell, prebehò, etc. *Espicia*. = Totas espicias. *f. pl.* Espècie de prebehò qui servèix en llòc de sas àltras espicias. *Mulagueta* ò *pimienta de chiapa* ò *de tabasco*.
Espicier, ra. *m. f.* Los qui venen espicias. *Espiciero*, ra.
Espidad, da. *p. p.* de espidar. *Espetado*, da. = *Empalado*, da.
Espidar. *v. a.* Atravessar ab instrument puntagud. *Espetar*. = Als hòmos: módo de castigar dels

mòros qui consistèix en aficarlos un bastó llarg y gruxad pes derrera. *Empalar*.
Epidarse. *v. r.* *Espetarse*.
Espiga. *f.* Lo superior del bri, ahont néix el grà ò llevar en algunas plântas. = La part de la espasa ahont se assegura la guarnició. = La punta de algún bossí de fust qui entra dins forât. = Una de las velas de galèra. *Espiga*. = Ab arèsta. *Barbuda*. = Sense arèsta. *Arista mocha*. = De blât de las Indias. *Mazorca*. = De blât de mòro. *Panosa*. = De còl. *Bohordo*. = Bén granada. *Lora*. = De càrt de cardar. *Capota*.
Espigad, da. *p. p.* de espigar. *Espigado*, da.
Espigar. *v. a.* Fer punta á tròs de fust para ajuntar ab àltre. = Fer alguna còsa en forma de espiga. *Espigar*.
Espigar. *v. n.* Trèurer sas espigas las plântas. *Espigar*. = Es lli. *Bagar*. = Espigar massa prèst. *Dar en grana*.
Espigó. *m.* El timó de aráda. *Timon* ò *engero*. = De cotxo. *Lanza*. = De préusa de biga de tafons. *Husillo*. = Jove grân, àlt. *Espigado*, da.
Espigolad, da. *p. p.* de espigolar. *Espigado*, da ò *respigado*, da. = Manáda de espigolâcl. *Moraga*.
Espigolador, ra. *m. f.* Los qui espigolan. *Espigadero*, ra ò *espigador*, ra ò *respigador*, ra ò *respigadero*, ra.
Espigolar. *v. a.* Recuir sas espigas qui càuen en segar. *Espigar* ò *respigar*.
Espigolâyas. *f. pl.* Rebusca ò rebusco.
Espigueta. *f.* Espiga petita. *Espiguilla*, ita.
Espina. *f.* Còs puntagud y adherent á la plânta. = Las parts dures y picants de los péxos. = Escrupol, resèl, sospita. *Espina*. = La des mœiti de péix. *Espina* ò *raspa*. = Espina ventosa: corrupció interior de ós. *Espina ventosa*. = Arâ biga à egipcia: plânta estrangent. *Arâ biga* ò *egipcia*. = Estar dins espinas: dins grâns inquietutts. *Estar en espinas*.
Espinâcs. *m. pl.* *Espinaca*. = Bort: cadell ò de ferro. *Abrojos*.
Espinad, da. *p. p.* de espinar, se. *Espinado*, da.
Espinada. *f.* El òs llarg de la esquena. *Espinazo* ò *navato*.
Espinâl. *m.* Círerer de pastor. *Espino albar* ò *majuelo*.
Espinar. *v. a.* Picar sas espinas. *Espinar*.
Espinarse. *v. r.* Picarse ab espinas. *Espinarse*.
Espineta. *f.* Espina menuda. *Espinica*, illa, ita. = Manacor petit. *Espineta*.
Espingart. *m.* Fusell gruxad y llarg. *Espingarda*.
Espingartada. *f.* Ferida feta ab espingart. *Espingardada*.

Espingarteri. *m.* Soldat armad de espingart. *Espingardero.*

Espinós, *sa.* *adj.* Lo qui té espinas. *Árduo,* difícil, intrincad. *Espinoso,* *sa.*

Espipellád, *da.* *p. p.* de espipellar. *Pelliscado,* *da.*

Espipellar. *v. a.* Llevar en pòca quantitat una cosa de altra. *Pelliscar.*

Espira. *f.* Partícula qui salta de flama o de cos ences, part petita de foc. *Centella,* *chispa,* *moix cella.* *Homo prònte,* viu. *Chispa.*

Espiració. *f.* El acte de respirar. *Elis derten alèl* *El módo ab que lo Esperitsant procedeix del Pare y del Fill.* *Espiración.*

Espirad, *da.* *p.* de espirar. *Espirado,* *da.*

Espirál. *adj.* Lo qui té vòltas o líneas tòrtas, com el espigó de preueta. *Espirál.*

Espirant. *p. a.* de espirar. Lo qui respira. *Respirar.* *Espirante.*

Espirar. *v. a.* Alenar. *Eczhalar.* *Estirar lo alé.* *Pradair per espiració el Pare y el Fill al Esperitsant.* *Acabarse una cosa.* *Morir.* *Espirar.*

Espiretjar. *v. r.* Despedir espiras. *Chispear,* *ventilar.*

Espiray. *m.* Focet para sortir ayre o fuma. *Respiradero.* *El de botas para treurer vi.* *Cataño.* *El de canonada de aygo para que surti el ayre.* *Atabé o ventosa.*

Espirituál. *adj.* Lo pertanyent a esperit. *Homo devòt.* *Espiritual.* *Pare espirotuál: el Confessor.* *Padre espirotuál.*

Espiritualidat. *f.* Qualitat de lo qui es esperit. *Qualitat de una persona o cosa qui pertany a la Iglesia.* *Espiritualidat.*

Espiritualisad, *da.* *p. p.* de espiritualisar. *Espiritalizado,* *da.*

Espiritualisar. *v. a.* Fer espirotuál per módi de la gràcia, de la pietat. *Donar a un pasatge de la Escritura un sentit espirotuál, místic o devòt.* *Considerar lo corpóreo com espirotuál per enténdrenlo ab major claredat.* *Reducir a esperit las parts més puras y sutils segons los quísmics.* *Fer que alguns béns seculars se fassen eglesiásticos.* *Espiritalizar.*

Espiritualissim, *ma.* *sup.* Molt espirotuál. *Espiritalissimo,* *ma.*

Espiritualissimament. *adv.* *sup.* *Espiritalissimamente.*

Espiritalista. *m.* El qui tracta de los esperits vitals. *Espiritalista.*

Espirituálment. *adv.* Ab esperit, en esperit. *Espiritalmente.*

Espít. *m.* Barra para penjar es paper luégo de estampad. *Colgador,* y *ant.* *espito.*

Espritellád, *da.* *p. p.* de espirotellarse. *Despechugado,* *da.*

Espritellarse. *v. r.* Desferse es guárdapits, es gipó, y mostrar es pits. *Despechugarse.* *Indecentment: no per calor, sinó para mostrarlos las dónas.* *Echar la pechuga al aire.*

Espláua. *f.* Eyna de cerer. *Alisador.*

Esplanació. *f.* Declaració. *Esplanación.*

Esplanád, *da.* *p. p.* de esplanar. *Alisado,* *da.* *Esplanado,* *da.*

Esplanada. *f.* Rest de murada o fortificació fins a la campisa. *Esplanada o glacis.* *El epis abonde estón bastórreretas des canóns de batre.* *Esplanada.*

Esplanar. *v. a.* Alisar ciris y etc. *Alisar.* *Aplanar.* *Esplanar.*

Esplanología. *f.* Tractat de las entrassas. *Esplanologia.*

Esplendimént. *m.* Capacitat. *Capacidad.* *De finestra.* *Derrame.*

Esplendor. *m.* Claridat, resplendor. *Glória,* honra y lustre, noblesa. *Esplendor.*

Esplet. *m.* Costa abundent, gróssa. *Guilla.* *De oli.* *Oleada.* *De reyma.* *Uvada.*

Espletat, *da.* *p. p.* de espletar. *Cargado,* *da.*

Espletar. *v. n.* Treurer molt de fruit los arbres. *Cargar de fruto.*

Esplacació. *f.* Declaració, esposició, el acte y efecte de esplicar. *Esplacación.*

Esplacád, *da.* *p. p.* de esplicar. *Esplacado,* *da.*

Esplacaderas. *f. pl.* Facilitat de esplicarse bé. *Esplacaderas.*

Esplacador, *ra.* *m. f.* Los qui esplican. *Esplacador,* *ra.*

Esplacar. *v. a.* Aclarir un sentit obsecar, donarlo a enténdrer clarament. *Declarar,* donar enténdrer. *Esplacar.*

Esplacarse. *v. r.* Declararse, manifestarse. *Esplacarse.* *Pòc.* *Poco o tener muchas conchas.*

Esplacit, *ta.* *adj.* Clar, manifest. *Esplacito,* *ta.*

Esplacitament. *adv.* Clarament. *Esplacitamente.*

Esplomicar. *v. a.* Llevar es plomissó. *Quitar el plumon.*

Esploració. *f.* El acte y efecte de explorar. *Esploración.*

Esplorád, *da.* *p. p.* de explorar. *Esplorado,* *da.*

Esplorador, *ra.* *m. f.* El qui esplora. *Espías.* *Esplorador,* *ra.*

Esplorar. *v. a.* Eczaminar, mirar ab molt de cuydado. *Espiar.* *Esplorar.*

Esploratòri. *m.* Eyna de cirugia. *Esploratorio.*

Esplosió. *f.* Movimént repentí de lo qui se esclata. *Explosion.*

Esplugád, *da.* *p. p.* de esplugar. *Esplugado,* *da.*

Despiojado, da.

Esplugar. *v. a.* Llévar ô matar es poys. *Espulgar* ô *despiojar*. = *Eczaminar* á un tentantlo. *Espulgar*. = *Esplugarse*: conferenciarse. *Confabular*.

Espoleta. *f.* Canonet de fust para ahont se péga fôc á bombas y granâdas. *Espoleta*.

Espôlit. *m.* Los béus que românen môrt un bisbe. *Espolio*.

Espolsád, *da. p. p.* de *espolsar*. *Sacudido, da.* = *Despolvado, da, etc.* segûns el vérb de qui es particip.

Espolsáda, *f.* El âete y êfêcte de *espolsar*. = *Arragâny. Sacudida*.

Espolsador. *m.* Instrumént para *espolsar*. *Sacudidor*, y si es de plumas. *Plumero*, y si es pedâs ô péll *Zorro*.

Espolsar. *v. a.* Llévar sa pols ab *espolsador*. = *Âbres per fer çâurer sa fruyta. Sacudir*. = *Parêts. Despolvar* ô *despolvear*. = *Es câns ab sa boca á la câsa. Zamarrear*. = *Sa esqueua: atupar. Sacudir el bálago*. = *Sas moscas: atupar. Mosquear* ô *sacudir el polvo*. = *El vént sas espigas des sembrât. Descabezar*. = *Sas ârnas. Desapolillar*. = *Sa pâllisa: atupar. Batânear*. = *Estoras, estorins, etc. ab bastô. Derempolvorar*.

Espolsarse. *v. r.* Llévarse sa pols. *Sacudirse*. = *Fugir. Escurrirse*. = *Sas moscas: arruxarlas. Mosquear*: donar satisfacció á las objeccions. *Sacudirse las moscas*. = *Sas oreyas el bestiar. Orejear*.

Espolsèt. Vétên. *Oxte*.

Espondeo. *m.* Pêu de vérs da duas síllabas llârgas. *Espondeo*.

Esponént. *m.* El nombre qui señála las potestâs numéricas y se posa derrera y més amunt que la lletra *v. g. n. 2*. El dos es el *esponént* de *n*. *EspONENTE*.

Esponént. *p. a.* de *esposar*. El qui espôsa. *EspONENTE*.

Esponéra. *f.* Multitud de brots y fuyas que ténen los âbres. *Frondosidad*. = *Vaidât dels hômos. Penacho*. = *Posarhó tot en esponéra los âbres y fer pôc fruyt. Viciarse*.

Espongiosidât. *f.* Calidât qui fâ léve á un cós. *EspONGIOSIDAD*.

Espônja. *f.* Producció marina plena de pôros, y grôssos. = *Hômo molt bevedor de licors. Esponja*. = *Bèurer côm una espônja: molt. Bever como una esponja*.

Esponjád. *m.* Bolâdo. *EspONJADO*.

Esponjeta. *f.* Espônja petita. *EspONJETA*.

Esponjós, *sa* ô *espongiós, sa*. Porós, blân, jenger. *EspONJOSO, sa*.

Esponsâls. *m. pl.* Mutua promesa de casament. *Esponsales*.

Esponsalici, *cia. adj.* Pertañent á *esponsâls* ô á espôsos. *Esponsalicio, cia*.

Espontaneyâd, *da. p. p.* de *espontaneyarse*. *Espontaneado, da*.

Espontaneyarse. *v. r.* Declararse voluntâriament. = *Espontanearse*.

Espontâneyo, *ya. adj.* Voluntâri. *Espontâneo, nea*.

Espontâneyâment. *adv.* Voluntâriament. *Espontâneamente*.

Esporgâd, *da. p. p.* de *esporgar*. *Escamondado, da.* = *Desfollonado, da*.

Esporgânâdo. = *Llévar do tintâil de âbres y de quâsevôl âltra côs. Escamondar*. = *Llévar sas fâyas y brots. Desfollonar*.

Esportellâd, *da. p. p.* de *esportellar*. *Aportillado, da*.

Esportellâd, *da. adj.* Aquêlla á qui faltan déas. = *Desdentado, da*.

Esportellar. *v. a.* Fer portells. *Aportillar*.

Esportellarse. *v. r.* Ferse portells. *Aportillarse*.

Esportí. *m.* Ôbra de espârt ahont se pôsa sa oliva mólta para fer ôl, sa mólta de vérys pet prensarla ô espêcie de senâya para tapar portas. *Capacho* ô *esportillo*.

Espôs, *sa. m. f.* Hômo y dôna casâda. *Esposo, sa*.

Esposâd, *da. p. p.* de *esposar*, sei *Espuesto, ta*. = *Desposado, da*.

Eposar. *v. a.* Fer véurer. = *Posar á parill, ioelemências, á âyga, etc. Esponer*. = *Casar. Desposar*.

Eposarse. *v. r.* Posarse á parill, etc. *Esponerse*. = *Casarse. Desposarse*.

Eposició. *f.* Declaració, espiació. = *Posició á parill, etc. Esposicion*.

Espôsít, *ta, adj.* Los duyts á la câsa dels espôsits. *Espósito, ta*.

Epositâd, *da. p. p.* de *espositar*. *Espuesto, ta*.

Epositar. *v. a.* Declarar, explicar. *Esponer*.

Epositifu, *va. adj.* Lo qui declâra y explica lo dubtós. *Espositivo, va*.

Epositor. *m.* El qui declâra y explica alguna côs, majorment la sagrada Esriptura. *Epositor*.

Eprés. *m.* Corréu extraordinâri. *Espreso*.

Eprés, *ssa. adj.* Clar, patént. *Espreso, sa*.

Epressâd, *da. p. p.* de *espressar*. *Espresado, da*.

Epressâment. *adv.* Clâramént. *Espresamente*.

Epressar. *v. a.* Dônar enténdrer. = *Explicar ab viveza los êfêctes del cás. Espresar*.

Epressió. *f.* Explicació clâra y evident. = *Representació viva de una côs. Dit, fêt, ô veu ab*

que se manifestan los pensamientos. = Regalo ab-
demostració de afecte. *Espression*.
Espressions. *f. pl.* Comandacions. *Espressiones*.
Espressiu, *va. adj.* Lo qui exprésca clarament una
cosa. *Espressivo*, *va.*
Esprigol. *m. pl.* *Espliego* ò *alucema*.
Esprimí, *da. p. p.* de exprimir. *Esprimido*, *da.*
Esprimidor. *m.* Instrument para exprimir. *Esprimi-
dora*.
Esprimir. *v. a.* Prémer ò preñar una cosa para
treuerli es. *suc.* *Esprimir*.
Esprin, *va. adj.* V. *Esquíu*. *Esquivo*, *va.*
Espulsió. *f.* Humor qui sart fóre en el còs. *Es-
pulsion*.
Espuntá, *da. p. p.* de espuntar, *se.* *Despuntado*,
da ò *obtusó*, *sa.* = *Repuntado*, *da* ò *apitonado*,
da. = *Torcido*, *da.*
Espuntar, *v. a.* Llévar sa punta. *Despuntar*.
Espuntarse. *v. r.* Llévarse sa punta. *Despuntar-
se*. = *Barayarse*. *Repuntarse*, *apitonarse*, *des-
compadrarse*. = *Prènder punta los licors*. *Ter-
cerse*.
Espurgá, *da. p. p.* de espurgar. *Espurgado*, *da.*
Espurgar. *v. a.* Fer net, purificar. = *Correcgir lli-
bres*, etc. *Espurgar*.
Espurgatòri. *m.* Índice dels llibres prohibíds ò
mauáds espurgar. *Espurgatorio*.
Espurgatòri, *ria. adj.* Lo qui espurga ò fà net.
Espurgatorio, *ria*.
Espurgo. *m.* Purificació. = *Correcció de llibres*.
Espurgo ò *espurgacion*.
Espurio, *ria. adj.* Bords. = *Fàls*, qui degenera
del seu origen. *Espurio*, *ria*.
Espussá, *da. p. p.* de espussar. *Espulgado*, *da.*
Espussador, *ra. m. f.* El qui espussa. *Espulga-
dor*, *ra*.
Espussador. *m.* L'òc apòsta destiná para espu-
ssar, *se.* *Espulgadero*.
Espussament. *m.* La acció de espussar, *se.* *Es-
pulgo*.
Espussar. *v. a.* Llévar ò matar sas pussas. *Espul-
gar*. = *Enviar á espussar gáts*: despedir ab mali-
cia. *Enviar d espulgar un galgo*.
Espussarse. *v. r.* Llévarse ò matarse sas pussas.
Espulgar.
Esputo. *m.* Saliva, flèuma. *Esputo*.
Esquádra, *esquádro*, y áltres. V. *Escnadra*, etc.
Esquesid, *da. adj.* Vestit mássa estrèt. *Ajusta-
do*, *da*.
Esquella. *f.* Billèt, carteta. *Esquela*. = *Ab que se
convida*. *Membrete*.
Esqueléto. *m.* Los óssos del còs sense càrn y en-
càre uníds. = *Hòmo molt màgre*. *Esqueleto*.
Esquella. *f.* Picaròl gròs. *Esquila*, *zumba*.

Esquelláda. *f.* Sò de esquella. *Cencerrada*, y en
Aragó *esquilada*.
Esquèiler. *m.* El pásaxòt. *Manso* ò *julo*.
Esquena. *f.* La pàrt posterior del còs desde es còll
fins á sa cinta. *Esquena*, *espaldas*, *espinazo*, y
en estil familiar *enwes*. = *De bistia*, *ganivèt*,
etc. *Lomo*. = *D'ase*: la pàrt superior de parèt
qui està en disminúció, ò vé en ròst. *Arbardilla*
ò *caballete*. = *Á esquena de áltre*: á còsta d'ell.
Á costa agena. = *Á esquena de bistia*: dur de-
munt bistia: y no en carruátge. *Á lomo de
bestia*. = *Dur á s'esquena*: estar encarregád de
las obligacions ò mantenimént de áltre. *Llevar d
cuestas*. = *Parar s'esquena*: sufrir las impertinèn-
cias y molèstias de áltre. *Estar al yunque*. =
Posar s'esquena á bòn llòc: guardar-se de áltre.
Guardar la ropa. = *Teair bònna esquena*: se dia
axò de aquell á qui se acumula tot es mál que
succeyèix. *Ser el dedo malo*. = *Tocar s'esquena*:
atupar. *Medir las costillas*.
Esquena. *f.* La pàrt de gipó, jác, etc. de derrera.
Espaldilla.
Esquerd, *da. adj.* *Prims*. *Censeno*, *na*.
Esquerda. *f.* Bossí ò tròs de alguna cosa. *Pedazo*
ò *trozo*. = *De ós rompíd*. *Esquirla*. = *Qui bo-
tèix picant pédras*. *Rocalla*. = *Pédras* ò tro-
ssám de mitjá. *Ripio*. = *De ventáy*. *Varilla* ò
guarda. = *La més gròssa de càda costát*. *Guia*.
= *El agregát de totas*. *Varillage*.
Esquerdá, *da. p. p.* de esquerdar, esquerdarse. V.
Escardar, etc.
Esquerdas de milloca, estèl. *Armaçon de la come-
ta*. = *De filona*, ahónt se pòsa sa encerregáda.
Castillejo ò *rocajero*.
Esquerra. *f.* Una de las màns que se usa ò emprá
máuco que la áltra. *Izquierda* ò *manca*. = *adj.*
Lo qui està á má ò costát, y el matèix costát
esquerra. *Izquierdo*, *da*.
Esquerrá, *na. adj.* El qui emprá més la má es-
querra que la dreta. *Izquierdo*, *da* ò *zurdo*, *da*.
Esquerrá. *adv.* *Á repèl*. *Á pospelo*.
Esquèix. *m.* Uy de plánta. *Esquege* ò *vdstago*. =
En ròba. *Rasgon*, *esgarro*, y si es gròs *desga-
rron*. En ábre. *Gancho*.
Esquexá, *da. p. p.* de esquexar. *Desgajado*, *da*,
rajado, *da*. = *Gastado*, *da* ò *rompido*, *da*.
Esquexar. *v. a.* Rómprer bràncas, etc. *Desgajar*
ò *rajar*. = *Espeñar sa ròba*. *Romper*, *rasgar*.
Esquexarse. *v. r.* *Desgajarse* ò *rajarse*. = *Rom-
perse*, *gastarse*.
Esquinència. *f.* Inflamació violénta de sa gargamé-
lla. *Esquinencia* ò *esquinancia*.
Esquinsá, *da. p. p.* de esquinsar. *Rompido*, *da* ò
gastado, *da*.

Esquinsar. *v. a.* Espeñar. *Romper* ó *gastar*.
 Esquinsarse. *v. r.* Espeñarse. *Romperse*, *gastarse*.
 Esquiról. *m.* Animal quadrúpedo. *Ardilla* ó *esquiról*. = Allòt qui mày ó cásy mày està aturád. *Argadillo*.
 Esquirro. *m.* Tumor qui se forma dins es ventre, y de qui fàlsamént se diu que es un animal qui se menja sa càrn. *Cirro*.
 Esquisít. *ta. adj.* Escellént, molt hò. *Esquisito*, *ta*.
 Esquisitament. *adv.* De un mòdo esquisít. *Esquisitamente*.
 Esquisitíssim, *ma. sup.* Mòlt esquisít. *Esquisitissimo*, *ma*.
 Esquit. *m.* El acte y efecte de esquitar. *Salpicadura*. = Allòt petít. *Muñeco*, *ca* ó *ruin*.
 Esquitád, *da. p. p.* de esquitar. *Salpicado*, *da.* = *Espurriado*, *da.* = *Escobazado*, *da*.
 Esquitar. *v. a.* Derramar en gotas algún líquido, banyar ab éll. *Salpicar*. = Ab sa boca, *v. g.* sa ròba. *Espurriar*. = Ab un brot. *Escobazar*.
 Esquitxád, *da. p. p.* de esquitxar. *Geringado*, *da.* = *Patullado*, *da* ó *chapoteado*, *da*.
 Esquitxador. *m.* Canó ó bombeta para esquitxar. *Geringuilla* ó *aguaceta*. = De pórtia para escupir la pluja. *Vertiente* ó *pestaña*.
 Esquitxar. *v. a.* Tirar aygo ab el esquitxador. *Geringar*. = Potetjànt aygo ó fànc. apòsta. *Patullar* ó *chapotear*. = Escupir la pluja. *Verter*.
 Esquitxarse. *v. r.* Anarsen. *Escabullirse*.
 Esquíu, *va. adj.* Àspre, indòmit. *Esquivo*, *va*.
 Esquiva. *f. pl.* *Pinillo*.
 Esreveíd, *da. adj.* Qui prést se es fét véy. *Revejido*, *da*.
 Éssa. *f.* Péssa de camuyar en forma de s. *Grafióles*.
 Ésse. *f.* El nòm de la lletra s. *Ese*. = Fer ésses caminánt. *Hacer eses* ó *exes*.
 Ésse, *sa, so.* Pronòm demostratíu. *ant. Ese, sa, so*.
 Essència. *f.* El sèr y naturalesa de las còsas. *Essencia*. = Quinta essència. *f.* Lo més fi y purificád de las còsas. *Quinta esencia*.
 Essenciál. *adj.* Pertasiént á la essència. *Esencial*.
 Essencialíssim, *ma. sup.* *Esencialísimo*, *ma*.
 Essencialíssimament. *adv. sup.* *Esencialísimamente*.
 Essenciálmént. *adv.* Per la séua essència. *Esencialmente*.
 Essenciarse. *v. r.* Lligarse, unirse íntimamént. *Esenciarse*.
 Esser. *v. auxiliar.* *V. Ser. Ser, y ant. eser*.
 Est. *m.* Vént de llevánt. *Est*.
 Estabilidát. *f.* Estát de duració. *Estabilidad*.
 Estabilíssim, *ma. sup.* de estáble. Mòlt estáble. *Estabilísimo*, *ma*.
 Estábla. *f.* El llòc ahónt se pòsa el bestiar gròs. *Establo* ó *cavalleriza*.

Estáble. *adj.* Duráble, permanent, constant, firme, sólido. *Estable*.
 Estableta. *f.* Estábla petita. *Estabillo*.
 Establíd, *da. p. p.* de establir. *Establecido*, *da.* = *Dado*, *da* ó *censo* ó *d enfitéusis*.
 Establidor, *ra.* El qui establèix. *m. f.* *Establecedor*, *ra.* = El qui concedèix el establiment de cásas, tèrras. *Propietario* = El qui el reb. *Enfitèula*.
 Establiment. *m.* El acte y efecte de establir. *Establecimiento*. = De cásas, tèrras. *Enfitéusis*.
 Establir. *v. a.* Fendar, ordenar, determinar, decretar, assegurar. *Establecer*. = Donar cásas, tèrras á establiment. *Dar d enfitéusis*: rèberlas *ant.* *Tomar d enfitéusis*.
 Establirse. *v. r.* Posarse en algún llòc para habitar en éll. *Establecerse*.
 Estáca. *f.* Garròt ab punta á un cap para aficar en alguna párt. *Estaca*.
 Estacáda. *f.* Tòc ab estáca. *Estacazo*. = Fortificació ab estácas. *Estacada*. = Fermar bestiar ab estáca. *Estacar*.
 Estació. *f.* El estat actual de las còsas. = Càda una de las quátres párts en que se dividèix lo any. *Temporada*. = Visita de iglesias ó altar. = El nombre de Párenòstros que se resau visitànt al santíssim Sagramént. = La fálta apparent del moviment en los ástros. *Estacion*. = Fer las estaciones. *Hacer las estaciones*. = Anánt de iglesia en iglesia. *Andar las estaciones*.
 Estacionál. *adj.* Pròpi y particular de las estaciones del any. *Estacional*.
 Estacionári, *ria. adj.* Se diu del planèt qui perèix que no se mòu. *Estacionario*, *ria*.
 Estácte. *m.* Licor olorós que se trèa de la mirra. *Estacto*.
 Estáda. *f.* Detenció, mansió. *Estada*.
 Estadál. *m.* Cerill'a embolicáda en forma de llibre, etc. *Librito de cera*.
 Estadánt. *m. f.* El llogueter de càsa. *Inquilino*, *na.* = Habitador. *Morador*, *ra*.
 Estádi. *m.* Espáy de 625 péus. = Llòc públic de aquèsta mida ahónt se enseñavan cavalls, y los hòmos corrian jòyas. *Estadio*.
 Estadista. *m.* El dèstre en los negòcis del estat. *Estadista*.
 Estadística. *f.* Ciència de la economia política y població de un réyne. *Estadística*.
 Estáfarillá, *na. m. f.* El qui se quèda parád y pasmád. *Estafermo*, *ma*.
 Estafeta. *m.* Correu ordinári. = *f.* La càsa del correu. *Estafeta*.
 Estaló. *m.* Puntál. *Puntal*. = Para aguantar ábre paraque no se tòra. *Rodrigo*, *horca* ó *tente*.

mozo. Para agnantar branca carregada de fruyt.
Horcon. = Para fermar y còrdas para estèndrer ròba. *Berlinga.*
Estalonád, da. p. p. de estalouar. *Apuntalado, da.* = *Rodrigado, da.*
Estalouar. v. a. Posar puntáls á edificis. *Apuntalar.* = Estalons á àbres. *Rodrigar.*
Estám. m. Sa llàua cardada y pentinada. = El filèt qui ocupa el cèntro de las flòrs. *Estambre.* = Còsa de pòc estám: de pòc valor, de pòca sustància. *Cosa de cicha y nabo.*
Estament. m. La clàsse á qui correspòu cadahú en la república. *Estado, y en Aragó. Estamento.*
Estameña. f. Còrta ròba de llàua. *Estameña.*
Estameñeta. f. Espècie de estameña. *Estameñete.*
Estàmpa. f. Figura, imatge estampada. = *Idèya, originál.* = Impressió de las lletras demunt paper. *Estampa.*
Estampád, da. p. p. de estampar. *Estampado, da.*
Estampador. m. El qui estàmpa. *Estampador.*
Estampar. v. a. Imprimir sas lletras en paper ò figuras en ròba. *Estampar.* = Á la càre: dir alguna còsa á la presència de un. *Dar en rostro.* = Estampar la burra á un: dirli las veritáts. *Echarle el agraz en el ojo ò darle con los ocho y nueve.* = Estampar los cinc dits á la càre de un: donarli una bufetada. *Ponerle los cinco dedos en la cara.*
Estamper. m. El qui ven ò fà estàmpas. *Estampero.*
Estamperia. f. Botiga del qui ven ò fà estàmpas. *Estamperia.*
Estampeta. f. Estàmpa petita. *Estampilla, ita.*
Estampilla. f. Espècie de sèllo en qui estàn gravadas de rèilèu las lletras y rúbrica ab que firma un. *Estampilla.* = Firmar ab estampilla. *Firmar de estampilla ò poner la estampilla.*
Estanâyas. f. pl. Instrument de fèrro para arrancar clâus, etc. ò para aferrar. *Tenaza.* = De punta. *Alicdtes.*
Estanayáda. f. La acció de aferrar ab estanâyas. = El renòu que fàn ellas. *Tenazada.*
Estanayetas. f. pl. Estanâyas petitas. *Tenazillas.* = De punta. *Alicdtes.*
Estancád, da. p. p. de estancar. *Estancado, da.* = *Restañado, da.*
Estancar. v. a. Aturar el curs de la âygo, etc. *Estancar.* = Aturar que la sang no surta. *Estancar ò restañar.*
Estâncasânc. m. Àbre ver ò flèix. *Fresno.*
Estància. f. Detenciò, mansió en algún llòc. = Habitació de alguna pàrt. = Estròfa: òbra de poesia. *Estancia.*
Estandárt. m. Bandèra. *Estandarte.*

Estangurría. f. Flucsiò, y á gotas de urina: *Estangurría.*
Estànt. m. Armâri para posar llibres. *Estante.* = Pòst de armâri ò la divisió de mitjàns para posar y plâts, sopèras, tassòns, etc. en un escudèller ò rebòst. *Anaquele.*
Estantis, ssa. adj. Lo qui està molt de témps en un llòc sense movimènt y se altèra. *Estadizo, za.*
Estañád, da. p. p. de estañar. *Estancado, da.* = *Estañado, da.*
Estañar. v. a. Prohibir la venda libre de alguna còsa. *Estancar.* = Posar estàny á caceròlas, pèllas, etc. *Estañar.*
Estañer, ra. m. f. El qui ven per el govèrn lo qui està prohibid á àltres. *Estanquero, ra.*
Estañèt. m. Estàny petit. *Estanquillo.*
Estàny. m. Grán còpia de âygo aturada dintre tèrra. *Estanque.* = Llòc ahònt se venen las còsas estañâdas. *Estanco.* = Metàll. *Estàno.*
Estaqueta. f. Estàca petita. = Bossí llàrg de càfia que se pòsa á taló de sabàta. *Estaquilla.* = Posar estaquetas á taló de sabàta. *Estaquillar.* = Estar á la estaqueta: estar molt subjècte. *Estar á la estaca.*
Estar. v. auxiliar, v. g. estar llegint. *Estar leyendo.* = *v. n.* Trobarse actualmènt en algún llòc. *Estar.* = Estar á tant: significa el prèn. *Estar á tanto.* = Estar para anar, morir, etc. *Estar para ir, morir etc.* = Estar alegre, trist, etc. *Estar alegre, triste, etc.* = Estar ab la ànima entre sas dents: para morir. *Estar con el alma entre los dientes.* = Estar avinent una còsa. *Estar á mano.* = Estar bé ò mál trempad: de bòn ò mál humor. *Estar de buen ó mal temple.* = Estar casad en sas séuas còsas. *Abundar en su sentido.* = Estar còm á sardinas: estrèts. *Estar como piojos en costura.* = Estar de colzo. *Recordar.* = Estar per hèrbas. *Estar para fiestas.*
Estar demés una còsa: ser supèrflua. *Estar de non.* = Estar còm un escarabât entre borras: molt embarassad. *Estar como pollo en la estopa.* = Estar còm un ferrer sense carbó: sense feyna. *Estar de vagar.* = Estar distrèt. *Estar en bahia.* = Estar dubtós. *Estar dudoso ò en el limbo.* = Estar dins es sâc, v. g. para quintas. *Estar en cantaro.* = Estar esqueixâds: desavençuds. *Estar de cuerno.* = Estar dins es fânc. *Estar en el lodazal.* = Estar endimienjàd: héu vestid. *Estar hecho un brinquino:* gât, axò es berrâtzo. *Estar calamocano ò no poder firmar.* = Estar fins á nes còll: estar cansad de sufrii. *Estar hasta el gollete.* = Estar fòrt á nets òros: no desistir. *No dar su brazo á torcer.* = Estar fins á sa boca la dòua en ciuta. *Tener la barriga*

d la boca. = Demúnt la rôda: en fêlis fortuna.
Estar en pinganitos. = Estar acabântse una còsa.
Boquear. = Estar dins sa gâbia: dins sa pressó.
Estar en caponera ò en casa de tia. = Estar bèn duyta una possessió.
Estar bien gobernada. = Estar tant bé una còsa á un còm á un pòrc.
Estarle ò sentarle como d la burra las arracadas. = Estar ignâls: tenir lo matèix.
Estar patata. = Estar en lá: suspès, sens ofici, etc.
Estar en el aire. = Estar empecatád: no surtir bé la còsa á un.
Estar hecho en pecado. = Estar fâlló: descontent.
Estar mal guisado. = Estar fêt á una còsa: acostumád á élla.
Estar curtido d... = Estar mál aplèr en un llòc.
No hallarse en... = Estar tocád, da fruyta ò fruyt.
Estar tocado, da. = Estar molt madur: ser véy y atxacós.
Estar hecho un cascojo. = Estar fêt un nêro: rabiós.
Estar hecho una botija. = Estar mál sufríd.
Estar climatérico. = Estar xopo: bañád fins á sa pell.
Estar hecho un pato. = Estar en einta la dôna: preñâda.
Estar en cinta. = Estar bèn paradád: bèn grâs.
Estar de buen año. = Estar de gom en gom un llòc: ple.
Estar de bote en bote. = Estar ab un pèu âlt: aparayád.
Estar en un pie como grulla ò estar con las botas puestas. = Estar còm un pòrc dins sa soll.
Estar como ruin puerco. = Estar á punt.
Estar d punto. = Estar entre duas môlas: estar dubtós sense resòldrerse.
Estar entre dos aguas. = Estar tot remúy de suor.
Estar hecho un agua ò un pollo de agua. = Estar enferistolád: no sáber que respòndrer.
Estar d la cuarta pregunta. = Á la bombé un vestít: còmsevuya.
Estar d las once. = Estar enfembrád: enamorád de dônas.
Estar amartelado de mugeres. = Estar tânts á tânts: tenir un es matèxos punts que un âltre.
Estar d tantas.
 Estar á lo òltim: al fi.
Estar d lo último ò los últimos. = Estar gât ò moix còm una sopa: molt horrátxo.
Estar hecho un cesto ò una lia. = Estar mitx gât: mitx harrátxo.
Estar alumbrado ò tener unos pelillos. = Estar rabiós per no haver lográd lo que pensáva.
Estar mascando retama. = Estar para cáurer del empléyo.
Estar en balanza. = No estar en cása ni en fogar: estar câsi sèmpre fòre de cá sèua.
Ser huésped en su casa. = No estar per bèrbas.
No estar la Madal·na para tafetanes. = No estar per causóns.
No estar para jdcaras. = No estar per rouxas.
 V. Per bèrbas.
No estar con sus alfileres. = No estar en lo que se fâ.
Estar en bahia. = No estar de reciho.
Estar de mal talante. = No estâ aquí la dificultât.
No pende de ahí el arado. = ¿Estâs en tou seüy? *Estâs en tu camisa?*

Estar se. v. r. Detenirse en algún llòc ò en alguna còsa.
Estar se. = Estarse mâns plegâdas: ocios.
Estar se con los brazos cruzados ò mano sobre mano.

Estassis. m. Suspensió del us de los sentíts.
Éxtasi ò éxtasis.

Estático, ca. adj. El qui está en éstassia ò hey sòl estar.
Extático, ca.

Estática. f. Ciència de los pesos.
Estática.

Estátua. f. Figura de bulto.
Estatua. = Hòmo parâd, y pasmâd.
Estafermo. = Figura de hòmo qui servèix de columna.
Atlante. = Figura de àngel, de hòmo ò de dôna qui servèix de bandèra en campanar ò torre.
Giraldia. = De dôna qui du una canâstra de flòrs demúnt es câp.
Caridtide.

Estatuâri. m. El qui fâ estâtuas.
Estatuario.

Estatuària. f. El ârt de fer estâtuas.
Estatuaria.

Estatuder. m. El qui éra câp de Hollânda quând éra república.
Estatúder.

Estatuderât. m. El empléyo ò dignidât del estatuder.
Estatuderato.

Estatuêl, da. p. p. de estatuir.
Estatuido, da.

Estatuir. v. a. Establir, ordenar.
Estatuir.

Estatút. m. Rètgla, liéy, ordenâusa.
Estatuto.

Estatura. f. Altura de la tâya de una persona.
Estatutura.

Estây. m. Grôssa còrda desde la gâbia major fins á triquêt, y desde aquí fins al broprès.
Estay.
Êste, ta, to. Prouôm demostratiu.
ant. Este, ta, to.

Êste. m. El llevânt.
Este.

Esteatòcela. f. Tumor del escroto ò de sas bossas...
Esteatòcela.

Esteganogràfia. f. Àrt de escriurer en cifras, y esplicarlas.
Esteganografia.

Esteganogràfic, ca. adj. Pertañent á la esteganogràfia.
Esteganográfico, ca.

Estèl. m. Tot còs del cèl qui resplandèix.
 = La clâpa blânca que téuen alguns animâls en el front.
Estrella. = Milòca.
La cometa, birlocha ò pandorga. = Estèl de s'âuba.
Estrella ò lucero del alba, de la aurora ò Venus. = Estèl en conn.
Cometa, comato ò crinato.

Estelâd, da. adj. Adornâd de estrellas.
Estrellado, da, ò segòps los poétas.
Estelífero, ra.

Estemenetjâd, da. p. p. de estemenetjar.
Zamarreado, da.

Estemenetjar. v. a. Fer anar de una pârta á âltra ab sempentas.
Zaniarrear.

Estèndrer. v. a. Desplegar per âmple ò llârg, âllargar, prolougar.
 = Aumentar, engrandir.
 = Escampar noticias, opinións, etc.
Estender. = Sacoua las âves.
Espaduar. = Es fi âts per cassar.

Enredar ô *tender las redes*. = Matar. *Tender*. = Sa rôba bafâda paraque axúg. *Tender*. = Lo que se há de bâtre. *Aparvar* ô *emparvar*.
Entêndrerse. v. r. *Âllargarse*, *dilatarse*. = *Propagarse*. = *Estenderse*. = *Morirse*. *Tenderse*. = *Molt ets âbres y plântas*. *Parrar*.
Estenedor. m. Llôc per estêndrer. *Tendalero* ô *tendadero*.
Estêusamént. adv. Á lo llârg. *Estensamente*.
Estensió. f. El âcte y effêcte de estêndrer. *Estension*.
Estensíssim, ma. sup. *Estensísimo*, ma.
Estensiu, va. adj. Lo qui se pôt aplicar á âltras côsas no espressâdas. *Estensivo*, va.
Estensivamént. adv. Llârgamént. *Estensivamente*.
Estenuaciô. f. Debilitaciô de lórsas. *Estenuacion*.
Estenuád, da. p. p. de estenuar. *Estenuado*, da.
Estenuadíssim, ma. sup. *Estenuadísimo*, ma.
Estenuar. v. a. Debilitar á pôc á pôc sas lórsas, enflaquir. *Estenuar*.
Estenuarse. v. r. Enflaquirse, pèrder á pôc á pôc sas lórsas. *Estenuarse*.
Estenuatíu, va. adj. Lo qui estenua. *Estenuativo*, va.
Estepa. f. Arbusto. *Estepa*.
Estepar. m. Llôc de moltas estepas. *Estepar*.
Esterografía. f. Ârt de representar los sólidos demunt un plâ. *Esterografía*.
Esterográfic, ca. adj. Qui pertâny á la estereografía. *Esterográfico*, ca.
Esteriomêtric, ca. adj. Pertâniént á la estereometria. *Esteriométrico*, ca.
Esteriometría. f. Ciência qui trâcta de midar los sólidos. *Esteriometria*.
Esteriotipád, da. p. p. de estereotipar. *Esteriotipado*, da.
Esteriotipar. v. a. Estampar ab plânxas sólidas. *Esteriotipar*.
Esteriotipia. f. Ârt de imprimir ab plânxas firmes. *Esteriotipia*.
Esteriotípico, ca. adj. Pertâniént á la estereotipia. *Esteriotípico*, ca.
Estêril. adj. Lo qui no produêix fruyt. = La dôna xôrca. = Âny de mâla cuíta. *Estêril*. = *Estêrils*. pl. Los signes brâssos, virgo, lleó. *Estêriles*.
Esterilidât. f. Defêcte de producciô. = *Carestia*, *Escassès*, fâlta de viveres, mâla cuíta. *Esterilidad*.
Esterilíssim, ma. sup. *Esterilísimo*, ma.
Estêrilisád, da. p. p. de esterilisar. *Esterilizado*, da.
Esterilisar. v. a. Fer estêril. *Esterilizar*.
Exterior. adj. Lo qui estâ defôre. *Exterior*. = *Óbras exteriores*: las qui estân defôre de fortificaciô. *Obras exteriores*.

Exterior. m. Aspêcte, pôrte, trâssa de una persona. *Exterior*.
Exterioridât. f. Conducta, pôrte exterior de una persona. = *Simulaciô*. = *Honor de pura cerimônia*. *Exterioridad*.
Exteriorimént. adv. Á lo exterior. *Exteriormente*.
Esterlina. f. Moneda inglesa qui vâl 4 lliuras 18 sôus. *Esterlina* ô *libra esterlina*.
Esterminád, da. p. p. de esterminar. *Esterminado*, da.
Esterminador, ra. m. f. El qui estermina. *Esterminador*, ra.
Esterminar. v. a. Acabar, abolir, destruir entêramént. *Esterminar*.
Estermini. m. Aboliciô, totâl destrucciô. *Esterminio*.
Estêrn, na. adj. Exterior. = *Estrâny*. *Esterno*, na. = *Fer s'estêrn*. *Estrañarse*.
Esterrossád, da. p. p. de esterrossar. *Desterronado*, da. = *Atablado*, da.
Esterrossador, ra. m. f. El qui esterrossa. *Destripaterrones*. = *Manjadorôts*. *Tragon*, na.
Esterrossar. v. a. Esclafar es terrôssos. *Desterronar*. = *Menjar molt*. *Atracarse*. = *Engrunar es terrôssos ab una pôst*. *Atablar*.
Estêd, sa. p. p. de estêndrer. *Estendido*, da. = *Tendido*, da. = *Aparvado*, da ô *emparvado*, da. = *adj*. *Dilatád*, especiôs, vâsto. *Estendido*, da.
Estesa. f. El agregât de rôba estesa. *Tendido*. = *Sollâda*. *Montantada*. = *Agregât de côsas estesas sense orde*. *Tendalerete*.
Estestefeyád, da. p. p. de estestefeyar. *Machacado*, da.
Estestefeyar. v. a. Picar á alguna côsa. *Machacar*.
Estige. m. Riu del infêrn. *Estige*.
Estigia. f. Bâssa ô riu del infêrn. *Estigia* ô *laguna estigia*.
Estigio, gia. adj. Lo qui pertâny al estige. = *Infernâl segóns los poêtas*. *Estigio*, gia.
Estíl. m. Môdo de parlar, de escriurer, obrar. proceir. = *Costúm*, *môda*, *us*. = *cur*. Môdo de proceir en justicia. *Estilo*. = *Prênder el estil elevâd*. *Levantat el estilo* ô *calzar el coturno*.
Estilád, da. p. p. de estilar, se. *Estilado*, da.
Estilar. v. n. Tenir costúm de ô practicar. *Estilar*.
Estilarse. v. n. Ser de costúm, de môda, de us. *Estilarse* ô *estilar*.
Estillád, da. p. p. de estillarse. *Depurado*, da.
Estillarse. v. r. Aclarirse los licors. *Depurarse*.
Estilogós. m. Músculo de sa llêngo. *Estiloso*.
Estim. m. Judici que se fâ del valor ô prêu de una côsa. *Estima*.
Estimabilidât. f. Calidât de lo qui es estimâble.

Estimabilidad.

Estimable. *adj.* Digne de estimació. *Estimable.*

Estimabilíssim, *ma. sup.* Estimabilíssimo, *ma.*

Estimació. *f.* Judici del valor ô prèu de una còsa. = Càs que se fà de una persona. *Estimacion.*

= Pròpia estimació: opinió que un té de si mateix. *Estimacion propia.*

Estimad, *da. p. p.* de estimar. *Estimado, da.*

Estimad. *m.* El enamorad. *Galan.*

Estimada. *f.* La enamorada. *Dama.*

Estimadíssim, *ma. sup.* Estimadísimo, *ma.*

Estimador. *m.* El qui declàra el just prèu de una còsa. *Estimador, ra.* = Tercer: el que pòsan per no haverse avengúds àltres. *Tercer arbitro.*

Estimadèt, *ta. m. f.* Queridito, *ta.*

Estimar. *v. a.* Apreciar: fer judici de lo que val una còsa. = Fer càs de... = Crèurer, judicar, pensar. = Regonèxer un bènèfici, un servèy. *Estimar.*

Estimativa. *f.* La facultat que la ànima té de judicar. = El instint naturàl de los irracionàls. *Estimativa.*

Estimulació. *f.* Escitació, instigació. *Estimulacion.*

Estimulad, *da. p. p.* de estimular. *Estimulado, da.*

Estimulant. *p. a.* de estimular. El qui estimula. *Estimulante.*

Estimular. *v. a.* Animar, avivar, escitar, instigar, pufir. *Estimular.*

Estímulo. *m.* Escitació. *Estímulo.*

Estinció. *f.* Destrucció total. *Extincion.*

Estringible. *adj.* Lo que se pòt estingir. *Estringible.*

Estringid, *da. p. p.* de estingir. *Estringido, da.*

Estringir. *v. a.* Destruir entèrament. *Estringir.*

Estioméno. *m.* Corrupció total de la càrn qui la fa insensible. *Estiomeno.*

Estipèndi. *m.* Sòn, pàga, salàri. *Estipendio.*

Estipendiàri, *ria. m. f.* El qui reb salàri. *Estipendiario, ria.*

Estipita. *f.* Espècie de pilàstra semblant à piràmida ab sa punta abàix. *Estipite.*

Estíptic, *ca. adj.* Lo qui restrèñ. *Estíptico, ca.*

Estipulació. *f.* Clàusulas, condicions, pàctes de un contràcte. *Estipulacion.*

Estipulad, *da. p. p.* de estipular. *Estipulado, da.*

Estipulant. *p. a.* de estipular: El qui estipula. *Estipulante.*

Estipular. *v. a. cur.* Fer una estipulació. *Estipular.*

Estirad, *da. p. p.* de estirar. = *adj.* Nets, assejads. *Estirado, da.* = El cèl. *Despejado.*

Estirada. *f.* El àcte de estirar. *Estiron ô tiron.*

= De cabèys. *Repelon.* = De oreya. *Orejon.*

Estiragassad, *da. p. p.* de estiragassar. *Estirajado ô estirado, da.*

Estiragassada. *f.* Estirada á un. *Estirajon ô estiron.*

Estiragassar. *v. a.* Estirar de un. *Estirajar ô estirar.*

Estiragassó. *m. pl.* Y fruyt. Pèsol. *Pezol ô guizante.*

Estiramént. *m.* La acció de alzar y àllargar bràssos y còs per cansamént ô gánas de dormir. *Desperezó ô esperezó.*

Estirar. *v. a.* Estèndrer ab fòrsa, fer que se àllarg una còsa. *Estirar.* = Es còll: penjar. *Estirar el pescuezo.* = Sas oreyas: ecziminant. *Poner las orejas coloradas.* Es corrèys: economisar el gásto. *Bandearse, ahorrarse.* = Per sa càpa, casàca, etc. *Estirar de la capa, etc.*

Estirarse. *v. r.* Fer estiraménts. *Desperezarse, esperezarse, estirarse.* = Para arribar á una còsa ô àllargarse sa ròba. *Estirarse.* = El cèl. *Despejarse.* = Es témps. *Serenarse.* = Es cabèys los qui se baràvan. *Andar d la greña.*

Estisorada. *f.* El àcte y efecte de tayar ab estisoras. *Tijeretada.* = Puñida. *Tijeretazo.*

Estisoras. *f. pl.* Còsa coneguda. *Tijeras.*

Estisoretas. *f. pl.* *Tijeretetas.*

Estiu. *m.* Una de las quàtre pàrts del àny y la més calorosa. *Estio ô verano.*

Estinènc, *ca. adj.* Lo qui pertàny al estiu. *Estival ô estivo, va.*

Estinèt. *m.* Estiu petít. *Veranico, illo, ito.* = De san Martí. *Veranillo de san Martin.*

Estivada. *f.* La pastura después de haver segad. *Agostadero.*

Estòc. *m.* Espàsa llàrga y estreta. *Estoque.* = Reyàl: la espàsa desembaynada que se du devànt los rèys. *Estoque real.*

Estocada. *f.* Tòc ab estòc. *Estocada.* = Arregàny. *Repasata.*

Estòfa. *f.* Vanidat. *Penacho.*

Estòic, *ca. acj.* Lo pertànyent á los estòics. *Estóico, ca.*

Estòic. *m.* De la sècta de Zénón. = El qui fà una vida austèra y retirada. *Estóico.*

Estòicamént. *adv.* Còm á estòic. *Estóicamente.*

Estoicismo. *m.* La filosofia de Zénón. = Austèridat. *Estóicismo.*

Estóig. *m.* Càpsa para posar y conservar alguna còsa. *Estuche.* = Per capèl. *Sombrerer-a.* = Per cuèra, forqueta y ganivèt. *Posada.* = Per llançetas. *Lancetero.* = Per rahors. *Navajero.* = Per nyèras. *Autojera.*

Estojad, *da. p. p.* de estojar. *Escondido, da.* = Enfundado, *da.* = Endurado, *da.* = Guardado.

do, da. = *Reservado, da.*

Estojar. v. a. Amagar. *Esconder* ó *ocultar.* = Posar dins estóig. *Enfundar.* = Para guardar para áltre ó para áltre ocasió. *Reservar.* = El Santíssim. *Reservar.* És camís, casulla, etc. *Guardar.* = El aváro. *Endurar.*

Estól. m. Esbárt. *Bandada.* = De gént. *Peloton.* = De gént qui vá plegáda. *Comitiva, y antestol.*

Estóla. f. Vestidura sagrada. *Estola.* = Mágna: una estóla molt ampla y que du el díaca en advent y corema quau'l no du planét ni dalmátiga. *Estolon.*

Estolidès. f. Totál falta de discurs. = Brutalitat, incapacidat. *Estolidez.*

Estólido, da. adj. Tonto, torpe, ximple. *Estólido, da.*

Estomacá. adj. Lo pertañent ó convenient al ventrèy. *Estomacal.*

Estomacó. m. Emplásta para confortar al ventrèy. *Estomacón.*

Estona. f. Espáy curt de témps. *Rato.* = A estonas. *adv. A Ratos.* = Já há estona. *Rato ha.*

Estoneta. f. Estona curta. *Ratito.*

Estopa. f. Lo básto de cáñom ó llé pentinada. = Rôba de estopa. *Estopa.* = Estopa grôssa: rôba de estopa gruxada. *Estopa gruxa, estopon* ó *malacuenda.*

Estopáda. f. Emplásta. *Estopada.*

Estopetjád, da. p. p. De estopetjar. *Enjuaguado, da.*

Estopetjar. v. a. Axugar y netetjar llágas, etc. *Enjuagar.*

Estopenc, ca. adj. Cosa de estopx. *Estopeño, na* ó *estoposo, sa.*

Estora. f. Llátas de espárt, de púmas ó joncs unidas y cosidas. *Estera.*

Estorád, da. p. p. de estorar. *Esterado, da.*

Estorád, da. adj. Embambáds. *Páparo, ra.*

Estorar. v. a. Posar estoras á quárto, etc. *Esterrar.*

Estorarse. v. r. Embambarse. *Embazarse.*

Estornéll. m. Ave. *Estornino.* = Hômo astút. *Zarzal.* = ¡ Quin estornéll! *Qué zarzal!*

Estorsió. f. Cobrança violenta de los drets, dentes, tribúts, etc. *Extorsion.*

Estovád, da. p. p. de estovar. *Sazonado, da.*

Estovar. v. n. Prender el punt hó es menjar aguiád. *Sozonarse.*

Estováyas. f. pl. Péssa de rôba que se pôsa demúnt sa táula ahónt se menja. *Manteles.* = La que se pôsa demúnt altar. *Toalla,* y la demúnt las áltres. *Sibanilla.* = La que se pôsa demúnt es pá cruu. *Musera.*

Estracció. f. Traspórt de géneros de una párt á áltre. = La separació de alguna de las párts qui compónen un cós. = El ácte de trèurer los números en lotería. *Extraccion.* = De rêls en aritmética. *De raíces.*

Estractád, da. p. p. de estractar. *Extráctado, da.*

Estractador, ra. m. f. El qui estrácta. *Extráctador, ra.*

Estractar. v. a. Compéndiar. *Extráctar.*

Estrát ó *estrácto. m.* Compéndi, resúmen. = La sustáncia que se trèu de los vegetáls per infusió ó fôc. *Extracto.*

Estrádo. m. La péssa ahónt sas señoras reben sas visitas de cumpliment. = La tarima cubêta ab catifa para el trôno reyál. *Estrado.* = Estrádos. *m. pl.* Las sálas de los concèys y tribunáls reyáls. *Estrados.*

Estrafolári, ria. m. f. Estravagánt en sas séns cósas. *Estrafalario, ria.*

Estragáel, da. p. p. de estragar. *Estragado, da.*

Estragar. v. a. Corrómpre, destruir, viciar. *Estragar.*

Estrágo. m. Corrupció, destrucció, dány. *Estrago.*

Estrajudiciál. adj. Fét fôre de la via judiciál. *Extrajudicial.*

Estrajudiciálmént. adv. Sense observar las fórmulas judiciáls. *Extrajudicialmente.*

Estrambosidat. f. Malaltia dels nys. *Estrambosidad.*

Estrambôtic, ca. adj. Burlésco, estravagánt, irregular. *Estrambótico, ca.*

Estramordíd, da. p. p. de estramordir. *Estremecido, da.*

Estramordir. v. a. Pertorbar. *Estremecer.*

Estramordirse. v. a. Perturbarse, retgirarse. *Estremecerse.*

Estramúros. adv. Fôre de sas murádas. *Extramuros.*

Estranger, ra. adj. El qui es ó lo qui vé de país estranger. *Extrangero, ra.*

Estranger, ra. m. f. Personas de áltre país. *Extrangero, ra.*

Estrangería. f. La calidat de estranger. = Môdos, costúms estrangers. *Extrangeria.*

Estrángol. m. Jôc. *Tdngano.*

Estrangolar. v. a. Aufegar. *Ahogar.*

Estrañació. f. La acció de apartar. = Destêrro. *Extrañacion.*

Estrañád, da. p. p. de estrañar. *Extrañado, da.*

Estrañamént. adv. Ab admiració. *Extrānamente.*

Estrañar. v. a. Alluñar, fer enfôre de sí. = Desterrar. = Admirar, trobar estrāny. *Extrānar.*

Estrānuesa. f. Novédát, raresa, *Extrānuesa.*

Estrāníssim, ma. sup. *Extrānísimo, ma.*

Estráñy, *fia. adj.* Râro, singular. = *Estranger*, *foraster*. *Extraño*, *ña*.

Estraordinári, *ria. adj.* Fôre de orde regular. *Extraordinario*, *ria*. = *m.* Correu particular. *Extraordinario*.

Estraordináriamént, *adv.* Fôre del curs regular. *Extraordinariamente*.

Estrás, *m.* Composició qui imita al diamânt. *Estras*.

Estrategéma, *f.* Ardít, astúcia, engáñy artificios. *Estratagema*.

Estratémpera, *f.* Permis de rêber sas ordes sagradas fôre del témps señalâd per la Iglesia. *Estratémpera*.

Estravagância, *f.* Raresa, ridiculès. *Extravagancia*.

Estravagânt, *adj.* Râro, ridículo, singular. *Extravagante*.

Estravagânts, *f. pl.* Las constitucions dels Pâpas afagidas al dret canònic. *Extravagantes*.

Estravenâda, *p. p.* de estravenarse. *Extravenada*.

Estravenarse, *v. r.* Surtir sa sang de sas venas. *Extravenarse*.

Estraviâd, *da. p. p.* de estraviar. *Estraviado*, *da*.

Estraviar, *v. a.* Fer pêrder es camí. = *Pervertir*, *prevericar*. *Estraviar*.

Estraviarse, *v. r.* Pêrder el camí. = *Pervertirse*, *prevericarse*. *Estraviarse*.

Estravio, *m.* El âcte de estraviarse. = *Desarrêtglo* en la vida. *Estravio*.

Estrây, *m.* Eczericici pênós ô para conservar ô recobrar la salut. *Ejercicio*.

Estrêb, *m.* Pêssa de fêrro en que pôsa es pês el qui quâlca. *Estribo*.

Estrebullâd, *da. adj.* *Travieso*, *sa*.

Estrêlla, *f.* V. Estêl. *Estrella*. = *Ficsa*: la qui parêix que estâ aficâda al cêl, y que no se môu. *Estrella fija*. = *Posar demunt sas estrêllas*: alabar, eczaltar molt á un. *Ponerle sobre las estrêllas*. = *Tenir estrêlla*: ser fêlis, venturós. *Tener estrella*. = *Tenir hôna ô inâla estrêlla*: ser venturós ô desditzâd. *Tener buena ô mala estrella*.

Estrêlla, *f.* Destino, sêrt. = *Espêcie* de péix. *Estrêlla*.

Estrêllâd, *da. p. p.* de estrêllar. = *adj.* Adornâd de estrêllas. *Estrêllado*, *da*.

Estrêllar, *v. a.* Tirar ab violència alguna còsa. *Estrêllar*. = *Â la càre*. *Dar en cara ô en rostro*, y *ant.* *estrellar*.

Estrêlleta, *f.* Estrêlla petita. *Estrellica*, *ita* ô *estrelluela*. = *Sa* que se pôsa en escrit ô estampâd. *Estrella*.

Estrêllôta, *f.* Estrêlla gròssa. = *Câda una* de las estrêllas que se pôsan á quâdros de igreja. *Estrêllon*.

Estrém, *m.* Lo primer ô derrer de una còsa, câp, fi. = *El últim punt á que pôt arribar una còsa*. = *El últim esfôrs de una opêració*. *Estremo*.

Estrém, *ma. adj.* Grân, excessu, elevâd, etc. *Estremo*, *ma*. = *Ab*, en ô per estrém. *adv.* *Con*, en ô por *estremo*.

Estrémâd, *da. adj.* Escellént, perfêct. = *Sumamént* bô ô dolént. *Estremado*, *da*.

Estrémâdamént, *adv.* Bé. *Estremadamente*.

Estrémâdíssim, *ma. sup.* *Estremadísimo*, *ma*.

Estrémâdíssimamént, *adv. sup.* *Estremadísimamente*.

Estrémidât, *f.* Câp, fi. *Estremidad*.

Estrémunciâd, *da. p. p.* de estremunciar. *Oleado*, *da*.

Estrémunciar, *v. a.* Administrar el sacramént de la Estremunció. *Olear*.

Estrémunció, *f.* Un dels sacraménts de la Iglesia. *Extremauncion*.

Estrénâd, *da. p. p.* de estrenar. *Estrenado*, *da*.

Estrénar, *v. a.* Usar la primêra vegâda de una còsa. *Estrenar*.

Estrénuidât, *f. ant.* Corâtge, firmesa, vigor. *Estrenuidad*.

Estrénuo, *uaa. adj.* Animós, fôrt, vigorós. *Estrenuo*, *uaa*.

Estrêñedor, *m.* Mâquina de fuster para estrêñer pêsas ajuntâdas, etc. *Carcel*.

Estrêñer, *v. a.* Fer més estreta una còsa, reduirla á mânco espây. = *Apretar*. *Estrechar*. = *Al vén-tre de môdo* que no puga espèllir el escrement. *Estreñir*. = *Posar los fusters alguna pêssa al estreñedor*. *Encarcelar*. = *Es corrêys*: economisar el gâsto. *Estrecharse*. = *De pâssos á un*: posarlo en un aprêto. *Apretarle las empulgueras*.

Estrêñierse, *v. r.* Ferse més estrêt, apiñarse, apretarse. *Estrecharse*. = *Es vén-tre*. *Estreñirse*.

Estrêt, *ta. p. p.* de estrêñer. = *adj.* De pôca ampâria. = *Apretâd*. = *Avâro*, cric, rígid. *Estrecho*, *cha*. = *De vén-tre*. *Estreñido*, *da*.

Estrêt, *m.* El brâs curt de mar per ahónt se comunican dos mars, v. g. el de Gibaltar. = *Espây curt y pôc âmple* entre dos parâtges. = *Aprêto ô apriêto*. *Estrecho*. = *Entre duas muntâñas*. *Angustura*.

Estreta, *f.* *Apreton*.

Estrêtíssim, *ma. sup.* Molt estrêt. *Estrechísimo*, *ma*.

Estrêtíssimamént, *adv. sup.* *Estrechísimamente*.

Estrêtxês, *f.* Pôca estêusió, de pôc témps. = *Austeridât* de vida. *Estrechez*.

Estrevengûd, *da. p. p.* de estrevenirse. *Acaecido*, *da*.

Estrevenirse. *v. n.* Succeir. *Acaecer.*
Estría. *f.* Canál en columna. *Estría.*
Estriád, *da. p. p.* de estriar. *Estriado, da.*
Estriar. *v. a.* Fer canáls en columna, etc. *Estriar.*
Estribád, *da. p. p.* de estribar. *Estribado, da.*
Estribar. *v. n.* Descansar, apoyarse una còsa demúnt áltra. = Fundarse en alguna còsa. *Estribar.*
Estrilbor. *m.* El costát dret de vaxéll. *Estrilbor.*
Estrígol. *m.* Instrument de fèrro para fregar al bestiar gròs y llévarli sa pols. *Almohaza.* = Fregarlo ab lo estrígol. *Almohazar.*
Estrínsec, *ca. adj.* Exterior. *Extrinseco, ca.*
Estrínsecamént. *adv.* Esteriormént. *Extrinsecamente.*
Estrivillo. *m.* Cobleta curta que se repetèix al principi ò fi de poesa. = Expressió que se repetèix sovut en un discurs. *Estribillo.*
Éstro. *m.* Entusiàsme ò acaloramént de poëta. *Estro.*
Estrófa. *f.* Estància de vèrs. *Estrofa.*
Estroncád, *da. p. p.* de estroncar, se. *Estrancado, de ò restañado, da.*
Estroncar. *v. a.* Aturar el curs de alguna còsa, majorimént de la sàng. *Estrancar ò restañar.*
Estroncarse. *v. n.* Aturarse el curs de aygo, etc. *Estrancarse.* = De la sàng. *Estrancarse ò restañarse.*
Estropeyád, *da. p. p.* de estropeyar. *Estropeado, da ò lisiado, da.*
Estropeyar. *v. a.* Llèvar el us de algún mèmbe. *Estropear.*
Estruendo. *m.* Renòu gròs. *Estruendo.*
Estrúmbol. *m.* Hòmo no bó per res, inútil. *Cachivache, cascariuelas.*
Estrupáda. *p. p.* de estrupar. *Estrupada.*
Estrupador. *m.* El qui estrupa. *Estrupador ò estuprador.*
Estrupar. *v. a.* Desverjar una vèrge féntli violència. *Estrupar y estuprar.*
Estrupo. *m.* Violència fèta á una vèrge. *Estupro ò estropo.*
Estucád, *da. p. p.* de estucar. *Estucado, da.*
Estucar. *v. a.* Emblanquinar ab estuco. *Estucar.*
Estuco. *m.* Composició ò mescla de cals, gnix ò marmol blànc picád, aygo cnyta, etc. *Estuco.*
Estudi. *m.* Aplicació, trabáy de esperit ò entenimént. = Quárto ahónt se estudia. = Diligència, cnydádo para fer alguna còsa. = Llòc ahónt se enseña. = El ácte de aprènder la doctrina á que se aplica. *Estudio.* = General: universidát. *Estudio general.* = Ah estudi: ab cnydádo. *Con estudio.* = Fer estudi de alguna còsa: obrar ab árt, y reflexió. *Hacer estudio de alguna cosa.*

= Donar estudi á un: enviarlo á escòla. *Dar estudio á uno.* = Estudis menors: gramática, retòrica, etc. *Estudios menores.* = Majors: la filosofia, teologia. *Mayores.*
Estudi. *m.* Quárto de bàix de una càsa. *Entre-suelos.*
Estudiád, *da. p. p.* de estudiar. *Estudiado, da.*
Estudiador, *ra. m. f.* El qui estudia molt. *Estudiador, ra.*
Estudiánt. *m.* El qui estudia ò el qui vá á escòla, *Estudiante.* = De la sopa. *Sopista ò sapon.* = El qui se fá explicar sa lissó per un áltre. *Pasaturo.* = Hòmo astút, viu, belitre. *Pua.* = ¡Quiu estudiánt! *Qué linda pua!*
Estudiantás. *m.* El qui estudia molt. *Estudianton.* = El qui es tengúd per grán estudiador. *Estudiantazo.*
Estudiantèt. *m.* Estudiánt petít. *Estudiantico, illo.* = El qui estudia pòc. *Estudiantillo.*
Estudiantíl. *adj.* Lo pertañent á estudiánt. *Estudiantil.*
Estudiantôt. *m.* El já de edát qui vá á escòla. *Estudianton.*
Estudiar. *v. a.* Aplicar lo entenimént para aprènder. = Anar á escòla. = Aprènder de còr ò de memòria. = Procurar, v. g: agradar. *Estudiar.*
Estufa. *f.* Màquina para encalentir quárts. = Quárto en los bàños para fer suar es maiáls. *Estufa.*
Estufád, *da. p. p.* de estufarse. *Ahuecado, da.* = *Crecido, da ò cundido, da.* = *Pavoneado, da.*
Estufád, *da. adj.* Presumíds. *Pavoneado, da, endiosado, da ò enquillotrado, da.*
Estufarse. *v. r.* El vestít, etc. *Ahuercarse.* = En-diòt, págo, etc. *Pavonearse.* = Blát y demés gráns. *Crece ò cundir.* = El hòmo. *Pavonearse, endiosarse, enquillotarse.* = Sas allòtas es vestít rodánt, y acotarse en tèrra. *Hacer pompa.* = Còm un enliòt. *Como gallo de cortijo.*
Estufât. *m.* Guisât. *Estofado.*
Estufèra. *f.* Vanidát. *Penacho.* = De ábres, plàntas. *Frondosidad.* = Viña jova de un àny. *Greña.*
Estugós, *sa. adj.* Equilimoso, *sa.*
Estulticia. *f.* Tontería. *Estulticia.*
Estulto, *ta. adj.* Tontos. *Estulto, ta.*
Estupéndo, *da. adj.* Admiráble, assombrós. *Estupendo, da.*
Estupidès. *f.* Tontería. *Estupidez.*
Estúpido, *da. adj.* Nècio, tonto. *Estúpido, da.*
Esturí. *m.* Estoreta en forma redona. *Redor ò valeo.* = Peitú. *Peludo.* Para cuir fèms. *Cogedor de basura.*
Esturió. *m.* Péix. *Esturion.*
Esturmía. *f.* Assiéto de pàuma ò espárt redó y ple

de pàya. *Posadero* ò *poson* = Para figas, pànsas, etc. *Cofin*.
Estutxa. *f.* El agregât de às de bâsto, de espâsa, y de marilla. *Estucha*.
Estuviâd, da. *p. p.* de estuiar. *Endurado*, da ò *economizado*, da.
Estuviador, ra. *m. f.* El qui estuvió. *Endurador*, ra.
Estuiar. *v. a.* Moderar el gâsto. *Endurar*. = Parâulas. *Ahorrar palabras*.
Estuiarse. *v. r.* Plâñerse en sa feyna. *Ahorrase*.
Esvauvâd, da. *p. p.* de esvauvarse. *Arrebatado*, da.
Esvauvarse. *v. r.* Secarse en sec el sembrât. *Arrebatarse*.
Esveid, da. *p. p.* de esveir. *Exterminado*, da ò *extinguido*, da.
Esveir. *v. a.* Llêvar del tot una còsa, *v. g.* sas xinxas de una càsa. *Exterminar* ò *extinguir*. = Llêvar lo véy de âbres. *Desvalhar*.
Esventâd, da. *p. p.* de esventar. *Aventado*, da.
Esventar. *v. a.* Tirar una còsa al vént, *v. g.* el blât quând se fâ net. *Aventar*.
Esvergar. *v. a.* Donar, *v. g.* una bofetada, còp, etc. *Dar un bofeton*, etc.
Esvergarse. *v. r.* Posarse: *v. g.* á riurer. *Echarse á reir*, etc. = Menjar. *Echar al colet*.
Esvôrt. *m. V.* Abôrt. *Aborto*. = *Aborton*.
Esvortar. *v. a. V.* Abortar. *Abortar*.
Esxofâda. *f.* Mèrda gròssa á llòc públic. *Privada*.

NÓTA.

Tots ets articles mallorquins qui coménzan per es y el seu corresponent espanhòl per ex, també si escribian, y el qui losy vòl escriurer encàre lo pòt fer.

ET.

Étcétera. Expressió llatina qui vòl dir quey hà més que dir. *Etcétera*. = Y per abreviació sòlamént se pòsa etc. *Etc*.
Eteològia. *f.* Tractât des costúms. *Eteologia* ò *etiology*.
Eteopèya. *f.* Pintura des costúms. *Eteopea*.
Èter. *m.* Flúido molt sutil qui umpl lo espây abònt estân los âstros, y los môu segòns los físics. = Licor molt esperitós trèt del esperit de vi y de ôli de vidriòl. *Èter*.
Etéreo, rea. *adj.* Pertañent al cèl ò al èter. *Etéreo*, rea.
Ètern, na. *adj.* Sense principi ni fi. = De llàrga durâda. *Eterno*, na.
Eternâl. *adj. ant.* Ètern. *Eternal*.
Eternâlmént. *adv.* Pòc usâd. *Eternalmente*.
Èternamént. *adv.* Sense principi ni fi. = Durânt

molt de témps. *Eternamente*.
Eternidât. *f.* Duració sense principi ni fi. = Llàrga duració de témps. *Eternidad*.
Eternisâd, da. *p. p.* de eternisar. *Eternizado*, da.
Eternisar. *v. a.* Fer durar una còsa per molt de témps. = Donar fâma molt duradêra. *Eternizar*.
Eteromância. *f.* Fabulós ârt de endevinar per el cânt y vòl de las âves. *Eteromancia*.
Ètic, ca. *adj.* Pertañent á la ètica. *Ètico*, ca.
Ètica. *f.* Ciència de los costúms, filosofia morâl. *Ètica*.
Etimològia. *f.* Orígen de las parâulas, la sèua derivació. *Etimologia*.
Etimològic, ca. *adj.* Pertañent á etimològia. *Etimològico*, ca.
Etimologista. *m.* El qui se dedica á cercar el orígen de las parâulas. *Etimologista*.
Etiologia. *f.* Proposició qui pròva á una âltra. *Eteologia*.
Etiòpe. *adj.* El de la Etiòpia provincia de Àfrica. *Etiòpe*.
Etiqueta. *f.* Ceremònia de estil. *Etiqueta*.
Etjofagarse. *v. r.* Alenar de cansâd. *Jadear*.
Ets. *Article plural*. Lo matéix que *els* ò *los*, y sòlamént se pòsa devânt el nòm qui coménza per vocâl ò per *h*. *Los*.
Èts. Segona persona de indicatíu de ser. *Eres*.
Etzâ. *m.* Desgràcia. *Azar*.
Etzabâra. *f.* Espècie de pita. *Aloes* ò *zabila*.
Etzêl. *m.* Sustância metâlica blanquinoso. *Zinc*.
Etzeròla. *f.* Fruyta. *Aserola*.
Etzerolêra. *f.* Àbre fruytâl. *Aserolo*.
Etzibar. *v. a.* Pégar. *Dar* ò *echar*.
Etzibarse. *v. r.* Menjar. *Calar* ò *calarse*.

EU.

Euballó. *m. V.* Auballó. = El de entrâda de càsa grân. *Sumidero*.
Eubòlia. *f.* Virtút qui ajuda á parlar axí còm convé. *Eubolia*.
Eucaristia. *f.* El santíssim Sagramént de lo Altar. *Eucaristia*.
Eucaristic, ca. *adj.* Pertañent á la Eucaristia. = Se diu de tota òbra tant en pròsa còm en vers, cuyo objècte ò assunto es de donar grâcias. *Eucaristico*, ca.
Eucològi. *m.* Llibre de oracions para los diumenges y fèstas. *Eucologio*.
Eufenisme. *m.* Tròpo para dulcificar las expresions. *Eufenismo*.
Eufònia. *f.* Dolsa pronuncia. *Eufonia*.
Eufòrbi. *m.* Arbusto de Mauritània. *Euforbio*.
Eufràssia. *f.* Hérba bona per los nys. *Eufrasia*.

Eufrosina. *f.* Una de las fabulosas grácias. *Eufrosina.*

Eulógias. *f. pl.* Còsas de menjar beneïdas. *Eulógias.*

Eumênides. *f.* Furia del infèrn. *Euménides.*

Eunuco. *m.* Hòmo senàl. = Antigament en el Oriënt el favorito del rey. *Eunuco.*

Eura. *f. pl.* *Yedra.* = Forastèra. *Enredadera.*

Euritmia. *f.* Simetria y bòn orde de las pàrts de un edifici. *Euritmia.*

Èuro. *m.* Vént de llevànt. *Euro.*

Euròpa. *f.* Una de las quàtre pàrts del mon. *Europa.*

Enropéo, éa. *adj.* El naturál de Euròpa y lo pertañent á ella. *Europeo, ea.*

Entérpe. Una de las müssas. *Euterpe.*

Entiquiá, na. *adj.* El qui seguèix la heregia de Entíques. *Entiquiano, na.*

Eutropèlia. *f.* Virtút qui modèra los devertimènts. *Eutropelia.*

Eutropèlic, ca. *adj.* El qui es moderàd en los devertimènts. *Eutropèlico, ca.*

EV.

Evacuació. *f.* Buydamént, desocupació. *Evacuacion.*

Evacuàd, da. *p. p.* de evacuar. *Evacuado, da.*

Evacuar. *v. a.* Buydar, desocupar. = Estrèurer, fer surtir. *Evacuar.* = Evacuar un negòci ò diligència: acabarlos, terminarlos. *Evacuar un negocio ò diligencia.* = Evacuar un escrit ò llibre, etc.: estrèurer de éills lo que se necessita. *Evacuar un escrito, etc.* = Evacuar los humors: trèurerlos del còs. *Evacuar los humores.*

Evacuatiu, va. *adj.* Lo qui fà evacuar. *Evacuativo, va.*

Evacuàtori, ria. *adj.* Lo qui té virtút para fer evacuar. *Evacuatorio, ria.*

Evangèli. *m.* Bòna nòva. = La història de N. S. Jesucrist contenguda en los quàtre llibres de los quàtre evangelistas. = Lo que en sa missa se llix de algué de aquèsts llibres después de la epístola. *Evangelio.*

Evangèlic, ca. *adj.* Pertañent al evangèli. *Evangèlico, ca.*

Evangèlicament. *adv.* Conforme al evangèli, *Evangèlicamente.*

Evangèlis. *m. pl.* Llibrèt qui conté pàrt dels evangèlis y que duen penjáds del vestit los uns. *Evangelios.*

Evangelista. *m.* El qui compongué los evangèlis. = El qui lo cànta. *Evangelista.* = El destinàd para cartarlo per ofici. *Evangeliero.*

Evaporàble. *adj.* Lo que se pòt evaporar. *Evaporable.*

Evaporació. *f.* Ecshalació, elevació de los vapors. *Evaporacion.*

Evaporàd, da. *p. p.* de evaporar, se. *Evaporado, da.*

Evaporar. *v. a.* Reduir un líquidu á vapors. = Despedir de si vapors. *Evaporar.*

Evaporarse. *v. r.* Ecshalarse. *Evaporarse.*

Evaporàtori, ria. *adj.* Lo qui té virtút para fer evaporar. *Evaporatorio, ria.*

Evaporisàd, da. *p. p.* de evaporisar. *Evaporizado, da.*

Evaporisar. *v. a.* Evaporar. *Evaporizar.*

Evassió. *f.* Escapatòria, surtida. *Evasion.*

Eventuál. *adj.* Se diu de los emolumentes que se prenen á més de la dotació ficsa. *Eventual.*

Eversió. *f.* Òdi. *Aversion.* = Destrucció totál. *Eversion.*

Evicció. *f. cur.* Seguretât de respòndrer del prèu de lo ventú, pagàd ò dèxàd. *Eviccion.*

Evidència. *f.* Certesa clàra, demostració de una còsa. *Evidencia.* = Morál: la certitut de una còsa de qui es temeridât judicar lo contràri. *Moral-Evidenciàd, da.* *p. p.* de evidenciar. *Evidenciado, da.*

Evidenciar. *v. a.* Fer patènt, manifestá y notòria alguna còsa. *Evidenciar.*

Evidènt. *adj.* Clar, maifest, notòri. *Evidente.*

Evidentíssim, ma. *sup.* Molt evidènt. *Evidentissimo, ma.*

Evidentíssimament. *adv. sup.* Evidentísimamente.

Evidèntment. *adv.* Clàramènt. *Evidentemente.*

Evitáble. *adj.* Lo que se pòt evitar. *Evitable.*

Evitádj, da. *p. p.* de evitar. *Evitado, da.*

Evitar. *v. a.* Fugir de lo dañós, desagradàble. *Evitar.*

Evitèrn, na. *adj.* Lo qui no tendrà fi encàreque hàja tengú principi. *Eviterno, na.*

Eviternidât. *f.* La duració de las còsas qui no ténen fi ò del témps sense térme. *Eviternidad.*

Evo. *m. V.* Eviternidât. *Evo.*

Evocació. *f.* El àcte y èfècte de evocar. *Evocacion.*

Evocàd, da. *p. p.* de evocar. *Evocado, da.*

Evocar. *v. a.* Cridar á algué en son aussili y favor. = Entre los gentíls invocar los mòrts. *Evocar.*

Evolució. *f.* Maniòbra de las tròpas ò armádas en formació. *Evolucion.*

EX.

Èx. *adv.* Qui es estád, v. g. èxgenerál qui vòl dir que es estád generál. *Ex.*

Exám. m. Multitud de beyas jovas.—Còpia de altres còsas. *Enjambre.*

Examàd, da. p. p. de axamar. *Enjambrado, da.*

Examar. v. a. Fer axàms sas beyas. *Enjambrar.*

Èxe, sa. so. ant. Pronòm demostratiu: aquést, ta, axò. *Este, ta, to.*

Exid, da. p. p. de exir. *Salido, da y ant. exido, da.*

Exida. f. Surtida. *Salida, y ant. exida.*

Exir. v. n. Surtir. *Salir, y ant. exir.*

EY.

Ey. Interjecció para cridar á algú. *Ola.*

Eyma. f. Judici, prudència. *Tino.*—Pèrder s'eyma. *Perder el tino.*

Eyna. f. Instrument de qui se servèix para fer obrar ò trabayar alguna còsa. *Trebejo.*—Eynas: el agregât de ellas. *Apero.*—Las necessàrias para fer alguna còsa. *Anaños.*—De càmp. *Haberio.*

FAC

F. La sèsta lletra del alfabeto mallorquí y la quarta de las consonants. *F.*

Fà. m. El quàrt punt de sòlfa. *Fa.*—Tercera persona del singular del present de indicatiu de fer. *Hace.*

Fabiòl. m. V. Fubiòl.

Fabordó. m. Mòdo de cantar ab tota igualdat. *Fa-bordon.*

Fàbrica. f. La acció de fabricar.—Edifici suntuós. Llòc ahont se fabrica.—Idèa, imaginació. *Fabrica ò fabricacion.*

Fabricàd, da. p. p. de fabricar. *Fabricado, da.*

Fabricador, ra. m. f. El qui fabrica.—Autor, càu-sa. *Fabricador, ra.*

Fabricant. p. a. de fabricar. El qui fabrica. *Fabricante.*

Fabricant. m. El qui té alguna fàbrica. *Fabricante.*

Fabricar. v. a. Construir, edificar.—Idear, imaginar, inventar. *Fabricar.*

Fabril. adj. De menestràl. *Fabril.*

Fàbula. f. Cuénto, rondàya, ficció moràl, novèlla.—Argument de un poema èpic. *Fábula.*

Fabuleta. f. Fàbula petita. *Fabulilla, ita.*

Fabulista. m. El qui conte, escriu ò compòn fàbulas. *Fabulista.*

Fabulós, sa. adj. Fingid. *Fabuloso, sa.*

Fabulosament. adv. Fingidament. *Fabulosamente.*

Facció. f. Acció militar.—Parcialitat, partit. *Faccion.*

Faccionàri, ria. adj. Partidàri, aderid á algún partit. *Faccionario, ria.*

Facciós, sa. adj. Partidàri.—Perturbador de la tranquilidat. *Faccioso, sa.*

Faceto, ta. adj. Alegre, divertid, xistós. *Chistoso, sa, y ant. faceto, ta.*

FAC

Fàcil. adj. Bò de fer.—Inconstant, mudàble.—Fràgil, juger, de pòca consistència. *Fácil.*

Facilidat. f. Pòca ò ninguna dificultat.—Prontitat en el obrar.—Indulgència ò condescendència excessiva. *Facilidad.*—De adormirse. *Dormideras.*

Facilèt, ta. adj. Un pòc fàcil, y se diu de una còsa molt dificultosa, per ironia. *Facillito, illa.*—Un pòc fàcil en veritat. *Facilito, ita.*

Facilíssim, ma. sup. Molt fàcil. *Facilísimo, ma.*

Facilíssimament. adv. sup. Ab molta facilitat. *Facilísimamente.*

Facilitat, da. p. p. de facilitar. *Facilitado, da.*

Facilitar. v. a. Fer fàcil. *Facilitar.*

Fàcilment. adv. Sense pena ni trabáy. *Fácilmente.*

Facinerós, sa. adj. Dolènts, criminàls, màlvàds. *Facineroso, sa.*

Factible. adj. Lo qui se pòt fer. *Factible.*

Facticio, cia. adj. Artificial, fèt per art. *Facticio, cia.*

Factor. m. El encarregad de comprar, vèndrer, etc. de los mercaders.—El multiplicando y el multiplicador. *Factor.*

Factoria. f. Empléyo del factor.—Llòc ahont son los factors de la compaña de comèrs. *Factoria.*

Factura. f. Estât del preu, de la calidat, etc. de una mercaderia. *Factura.*

Fàculas. f. pl. Tàcas lluminosas en el sòl. *Fáculas.*

Facultat. f. Podèr, virtut.—Resistència, fòrsa.—Ciència, art.—Cuèrpo de catedràtics de una universidat.—Llecència, permissió. *Facultad, y ant. facultat.*

Facultatíu, va. adj. Pertañent á art, ciència.—Qui dependèix de la facultat ò permissió otorgada. *Facultativo, va.*—Acte facultatiu: acció que se pòt fer ò notar. *Acto facultativo.*

Facultatíu. *m.* Professor de una ciència, de una facultat, de un art. = Métge. *Facultativo.*

Facultativament. *adv.* Segons rétgla de una facultat. *Facultativamente.*

Facundia. *f.* Elegància, elocuència, afluència de paràulas, gràcia, bon dir. *Facundia.*

Facundo, *da.* *adj.* Elocuent, qui parla bé y ab facilitat. *Facundo, da.*

Fâd, *da.* *adj.* Fâlto de la sâl corresponént. = Hômo pôc pariaut. *Soso, sa ô zonzo, za.*

Fâila. *f.* Broxa. *Hada.*

Fadrí, *na.* *m. f.* El qui no se es casâd y já es casador. *Soltero, ra.* = Veyârdos. *Solteron, na.* = Fadrina garruda qui já té mólts dâñys. *Doncellueca.*

Fadrinâtge. *m.* El estât de fadrí. *Solterta.*

Fadrinêt, *ta.* *m. f.* Fadríns joves. *Solterito, ta.*

Fadrinôt, *ta.* *m. f.* Allôt, ta grâns qui já pôden fer feyna y estiman més jugar que fernè. *Zangarullon, na.*

Fâel. *adj.* Lleâl, qui guârda fe. = *m.* El cristiâ catòlic. *Fiel.*

Fâig. *m.* Àbre. *Haya.* = El séu fruyt. *Hayuco.*

Falaguer, *ra.* *adj.* Cariñós, atractíu, adulador. *Hulagüeño, na.*

Falagadura. *f.* Cariñio, atractín, jòcs, fêstas. *Halago,* = Fer falagaduras. *Halagar.*

Falânge. *f.* Trôs de infanteria macedònia. = Los tres ordes dels ôssos des dits de mâns y pèus. *Falange.*

Fâlca. *f.* Tescó. *Cuña,* y en Aragó. *Fulca.*

Falcâda. *f.* El manât de segâd que el segador se pôsa dins sa mâ. *Manada ô tramo.*

Falcidia. *f. cur.* Dret de completar un herenâtge ô la quârta pârt de los béus heredâds. *Falcidia.*

Falcó. *m.* Àve de rapiña. *Halcon.* = Antiga péssa de artilleria. *Falcon.*

Falconèt. *m.* Falcó petit. *Halconcito.* = Petita péssa de artilleria. *Falconete.*

Fâlda. *f.* La pârt del vestít desde sa cinta fins á báix. = La pârt de muntâña desde báix de tot fins á mitjàn côsta. *Falda.* = De vestít desde sa cinta fins als jonóys. *Regazo ô seno.*

Faldá. *m.* Espècie de faldetas curtas que duyen los soldâts vestits de fôrt y que duen es cossiers. *Faldar.* = De camia. *Fallon ô pañal.* = El de devânt. *Pañal delantero,* y el de derréra. *Pañal trasero.*

Faldâda. *f.* Lo que se du ô câb dins sa fâlda. *Haladada.*

Faldetas. *f. pl.* Vestidura de dôna. *Basquiñas.* = Biâncas per dur devâll. *Faldillas.*

Faldóns. *m. pl.* Faldetas. *Busquiñas.*

Falguéra. *f. pl.* *Elecho.*

Fallàcia. *f.* Engâñy, mentida. *Falacia.*

Fallâs. *adj.* Engañador, embustéro, mentider. *Fallaz.*

Fallibilidât. *f.* Calidât qui constituèix fallible. *Fallibilidad.*

Fallible. *adj.* El qui se pôt enganar ô errar. *Fallible.*

Fâls, *sa.* *adj.* Engañós, incêrt, fingid, mentider, simulâd, còntrefêt. = Fâlto de lléy. *False, sa.*

Fâlsa. *f.* Fâlta de consonància en la música. *Falsa.*

Fâlsabrâga. *f.* Óbra de fortificació. *Falsabraga.*

Fâlsamént. *adv.* Ab falsedât. *Falsamente.*

Fâlsâri, *ria.* *adj.* Falsificador de instrumènts públics, axò es escrits. = Mentiders. *Falsario, ria.*

Fâlsedât. *f.* Fâlta de veritat, de uniformidât. = Engâñy, mentida. *Falsedad.*

Fâlsèt, *ta.* *adj.* Diminutíu de fâls. *Falsito, ta.*

Fâlsèt. *m.* Mòdo de cantar. *Falsete.* = Cantar de fâlsèt. *Cantar en falsete.*

Fâlsètjâd, *da.* *p. p.* de falsètjar. *Falseado, da.*

Fâlsètjar. *v. a.* Corrómpre, còntrefer, adulterar. *Falsear.* = *v. n.* No dir una còrda de instrument músic. *Cerdear.*

Falsificació. *f.* Adulteració, corrupció. *Falsificación.*

Falsificâd, *da.* *p. p.* de falsificar. *Falsificado, da.*

Falsificador, *ra.* *m. f.* El qui falsifica. *Falsificador, ra.*

Falsificar. *v. a.* Adulterar, corrómpre escripturas, monedas, etc. *Falsificar.*

Fâlsíssim, *ma.* *sup.* Molt fâls. *Falssimo, ma.*

Fâlsíssimamént. *adv. sup.* *Falssimamente.*

Fâlta. *f.* Defècte, privació de alguna còsa. = Culpa, pecât. = Cessació de la rétgla en una dôna en cinta. *Falta.* = Càrrer en fâlta. *Caer en falta.* = Una fadrina. *Manchar su honor.* = Fer fâlta: faltar una còsa de que se necessita ô no trobarse en un llòc al tèmps quey devia esser. *Hacer falta.* = Per fâlta de... *Por falta de...* Sens fâlta. *Sin falta.*

Fâltâd, *da.* *p. p.* de faltar. *Faltado, da.*

Faltar. *v. n.* No tenir una còsa lo que deu tenir ô necessita. = Acabarse, consumirse. = Estar auxént, no comparèxer. = No tenir. *Faltar.* = No faltar cap grâ á sa dobra: havery tot lo necessari y encâre més. *No faltar chichota ô no faltar ni un cabello.*

Fâlteta. *f.* Fâlta petita. *Faltilla.*

Fâlto, *ta.* *adj.* Defectuós, destituíd de lo que se há de tenir. *Falto, ta.*

Fâltâ. *f.* Càsta de bárco. *Falua.* = Hômo qui se pôsa devânt un y âltre y li fa ombra. *Sombrajo.*

Faluca. *f.* Bârca petita de sis rems. *Falluca.*
Falzia. *f.* Hérba. *Culantrillo, culantro, adrianto, brenca.*—Áve. *Vencejo* ô *arrejaco.*
Fälla. *f.* Fálta. *Falla.*
Fállad, *da. p. p.* de fallar. *Fallado, da.*
Fállada. *f.* Fálta de cârta de la pinta de la que se juga. *Fallada.*
Fállar. *v. n.* No tenir cârta de la pinta de la que se juga.—*v. a.* Fer sentència un tribunál. *Fallar.*
Fállu. *m.* Fálta de cârta, etc.—Determinació, sentència. *Fallo.*
Fállu, *na. adj.* Desconténts. *Malguisado, da.*
Fâm. *f.* Grân gâna de menjar.—Fálta de víveres, majormént de blât.—Grôs desítx de alguna còsa. *Hambre.*—Canina: qui no se espâssa per molt que se menj. *Canina* ô *caninez.*—Á tota hòra. *Hora estudiantina.*—Qui âlsa. *Cazuza.*—Sa fâm fâ discórrer. *Mas discorre un hambriento que cien letrados.*—Sa fâm gòsa á nes jèurer. *El hambre desecha sueño.*
Fâma. *f.* Veu comuna, bôn nôrn, reputació. *Fama.*
Famèlla. *f.* La dôna y el aumál qui pôtn parir. *Hembra.*—De prénsa, tornillo, etc. *Hembra* ô *tuerca.*—Hômo cobârd. *Marica.*—Hômo qui oûm á dôna se cuyda molt de anar bèn vestid, pen-tinád, etc. *Ninfa.*
Famèllud. *adj.* Hômo delicád, de pôc esperit. *Muricon.*
Família. *f.* Tota la gént qui habita en una cása baix de un câp.—Tots es criáds y criádas de una cása.—El cnérpo de religiosos.—Collecctó de tots los animáls ô de totas sas plântas qui ténen relació naturál entre si.—Parentèlla. *Familia*
Familiar. *adj.* El qui trácta frecuéntmént ab algú. —Casolar, frecuént, de us oomú.—El estil y paráulas que se usan en la conversació ô en las cârtas entre amígs. *Familiar.*
Familiaridát. *f.* Amistát, trácto frecuént. *Familiaridad.*
Familiarisád, *da. p. p.* de familiarisar, se. *Familiarizado, da.*
Familiarisar. *v. a.* Fer comuna una còsa. *Familiarizar.*
Familiarisarse. *v. r.* Acomodarse al trácto familiar de algú. *Familiarizarse.*
Familiarimént. *adv.* Ab familiaridát. *Familiarmente.*
Famós, *sa. adj.* Célebre, distingíd, escellént, illustre.—Bô, perfét. *Famoso, sa.*
Famosamént. *adv.* Escelléntmént. *Famosamente.*
Famosíssim, *ma. sup.* Molt famós. *Famosísimo, ma.*
Fâmula. *f.* Criáda. *Fâmula.*

Fanál. *m.* Llantêrnu grôssa. *Fanal* ô *farol.*
Fanalèt. *m.* Fanál petit. *Fanalito* ô *farolito.*
Fanátic, *ca. adj.* Obstinád en defensar errors en matêria de religiô.—Entussiasmád per alguna còsa, *v. g.* per música. *Fandtico, ca.*
Fanatisme. *m.* Obstinació ô entussiasme de fanátic. *Fanatismo.*
Fandángo. *m.* Tocáda ô báll. *Fandango.*—Bállar un bôn fandángo.
Fanêga. *f.* Mesura de duas barcèllas pôc més ô méunos. *Fanega.*
Fanfârria. *f.* Arrogância, vânaglória, etc. *Fanfarrria.*
Fâng. *m.* Còsa coneguda. *Lodo* ô *cieno.*—Á fons de âygo. *Fango.*—De môro: mescla de câls y grâva. *Mortero.*—Blân, y en qui, si algú pâssa per demúnt, sy asoua. *Tremadal* ô *tremadal.*—Que déxa s'âygo embâssada. *Lama.*
Fangós, *sa. adj.* Ple de fâng. *Lodoso, sa* ô *fangoso, sa.*
Fanguer. *m.* L'ôc de molt de fânc. *Lodazal* ô *fangar.*—Fânc apégád á bâxos de vestit. *Casterrias.*
Fantasia. *f.* Imaginació.—Presunció.—Vanidát.—Ficció. *Fantasia.*
Fantasiós, *sa. adj.* Nets, pulcros. *Aseado, da.*
Fantâsma ô **fantârma.** *f.* Visió, ombra. *Fantasma.*—Per fer pô. *Fantasma* ô *marimanta.*—Hômo molt grân. *Estantigua* ô *jayan.*
Fantástic, *ca. adj.* Imaginád, quimêric.—Entonád, presuntuós, vâ. *Fantástico, ca.*
Fantásticamént. *adv.* De un môdo fantástic. *Fantásticamente.*
Farramâlla. *f.* Molts còsas juntas. *Retahila.*
Farcid, *da. p. p.* de farcir. *Relleno, na.*—*Plagado, da.*
Farcimént. *m.* El effêcte de farcir. *Relleno.*
Farcir. *v. a.* Umplir una âve, carabassó, etc. de cârn picáda, mellas, y âltres ingrediénts. *Rellenar.*—De poys, rofia, etc. *Plagar de...*
Farcirse *sa* pânxa: umplirlase de menjar. *Atestar el panzo* ô *la andorga.*—Farcirse de poys, etc. *Plagarse de piojos, etc.*
Fârd. *m.* Bolic de rôha, cârrega. *Fardo.*
Fardèt. *m.* Fârd petit. *Fardillo, ito.*
Farést, *ta. adj.* Lo qui câusa pô. *Torvo, va,* horrendo, *da.*
Farina. *f.* El grâ reduíd á pols. *Harina.*—Estafâda. *Abalada.*—Sa flôr de farina. *Lo flor de la harina.*—Fer bôua ô mâla farina: bé ô mál. *Hacer buena* ô *mala harina.*—Fer sa farina blâna, humiliarse, subjectarse. *Besar la correa.*
Farinetas. *f. pl.* Cêrt aguiát de fariua. *Gachas* ô *puches,* y en Aragó. *Farinetas.*

Farisàic, ca. *adj.* Pertanyent a farisèu. *Farisàico*, ca.
Farisèu. *m.* Cert sectari entre los jueus. = Hòmo de mal natural. *Fariseo*.
Faristòl. *m.* Púlpit de altar. *Atril*. = De cor para posar es llibres o el de cantar epístolas, etc. *Facistol*. = Hòmo qui està devant altre. *Pantalla*.
Farmacèutic. *m.* Potecari. *Farmacèutico*.
Farmàcia. *f.* La ciència de potecari. *Farmacia*.
Farmacopèa. *f.* Tractat de la preparació de los medicaments. *Farmacopea*.
Fàro. *m.* Torre qui té un gran fanal para fer llum als navegants. *Faro*.
Faró. *m.* Flamada de llum. *Llama*.
Faròl. *m.* Fanal. *Farol*.
Farolèt. *m.* Farol petit. *Farolico*, *illo*, *ito*.
Farratge. *f.* El sembrat verd que se dona al bestiar gròs. *Alcedel*, *alceder* o *herren*. = El terrenu ahont està sembrada. *Herrenal*.
Farrútx. *m.* Escudella de ordi. *Farro*.
Fàrsa. *f.* Comèdia. = Agregat de comediants. *Farsa*. = Burla. *Burla*.
Farsant, ta. *m. f.* Comediants. *Farsante*, ta.
Fàrt, ta. *adj.* Ple de menjar. = Anutjàd, disgustat. *Harto*, ta.
Fàs. *m.* Pàuma. *Palma*. = Sas matinas de los últims tres dias de la setmana santa. *Tinieblas*. = De lleña: atupada ab bastó, verga, etc. *Tunda de palos*. = Donar un fàs de lleña. *Tundir de palos*. = Per fàs o per nefas. Frase adverbial. Justament o injustament. *Por fas o por nefas*. = La santa fàs: la imatge que dexa de la seua care estampada Cristo en el vel de la Verónica o copia de ella. *La santa Faz*.
Fàsces. *f. pl.* La insignia del cònsul romà qui se componia de una destràl ab un manadè de vergas. *Fasces*.
Fasòl. *m. pl.* Y fruyt. *Frisol* o *judihuelo*. = Fasol judio. *Fasol de carreta*. = Tenre, però massa véy. *Cascarrudo* o *zapatudo*.
Fàsse. *f.* La diferent aparició de alguns planèts. *Fase*.
Fasser. *m.* Àbre. *Palma* o *palmera*.
Fassèt. *m.* Nòm que en alguns llòcs donan a sa xapeta. V. *Xapeta*.
Fastidi. *m.* Disgust, àsco, enfado, repugnància. *Fastidio*.
Fastidiad, da. *p. p.* de fastidiar, se. *Fastidiado*, da.
Fastidiar. *v. a.* Censar fastidi. *Fastidiar*.
Fastidiarse. *v. r.* Prender fastidi. *Fastidiarse*.
Fastidiós, sa. *adj.* Lo qui causa fastidi. *Fastidioso*, sa.
Fastidiosament. *adv.* Ab fastidi. *Fastidiosamente*.

Fastidiosíssim, ma. *sup.* *Fastidiosísimo*, ma.
Fastidiosíssimament. *adv. sup.* *Fastidiosísimamente*.
Fàstítz. *m.* Àsco. *Hastio* o *fastidio*. = Causar fàstítz. *Fastidiar* y *ant. hastiar*.
Fàstos. *m. pl.* Calendari o pronòstic dels romans ahont estavan notats los dias de festa o de audiència. = Registres publicos qui contenen accions grans y memorables. *Fastos*. = Consulars: tanlas cronològicas dels cònsuls de Roma. *Consulares*.
Fatàl. *adj.* Desastrós, funést, infelís. = Casual. *Fatal*.
Fatalidat. *f.* Desastre, desgràcia, etc. *Fatalidad*.
Fatalíssim, ma. *sup.* Molt fatàl. *Fatalísimo*, ma.
Fatalíssimament. *adv. sup.* *Fatalísimamente*.
Fatalisme. *m.* Opinió falsa, errònea y herètica de los fatalistas. *Fatalismo*.
Fatalista. *m.* El qui se pensa que tot succeïx per casualidat. *Fatalista*.
Fatàlmént. *adv.* Infelísmént. *Fatalmente*.
Fatàllaria. *f.* Cosa de pòca entidat. *Frusleria*.
Fatiga. *f.* Cansament, trabây. *Fatiga*. = Dret que se paga al señor quand se ven algun immòble qui era de ell. *Fadiga*.
Fatigad, da. *p. p.* de fatigar. *Fatigado*, da.
Fatigar. *v. a.* Cansar, molestar, enfadar, etc. *Fatigar*.
Fatigarse. *v. r.* Cansarse. *Fatigarse*.
Fàtuament. *adv.* Nèciament. *Fatuamente*.
Fatuidat. *f.* Tontedat, ximplera, necedat. *Fatuidad*.
Fàtuo, ua. *adj.* Nècios, tontos, ximplers. *Fatuo*, tua.
Fàtx. *m.* Àbre. *Haya*. = Mòdo de estar un barco. *Facha*. = Estar en fàtx. *Estar en facha*.
Fàtxada. *f.* Enfront de edifici. = Presència, figura de algú. *Fachada*.
Fàtxenda. *adj.* Vá, presuntuós. *Fachenda*. = Fer de fàtxenda. *Fachendear*.
Fàtxenderia. *f.* Mal mòdo de obrar. *Fechoria*.
Fàtxo. *m.* Presència de sa care. *Facciones*.
Fàuces. *f. pl.* Sa gargamèlla. *Fauces*.
Fàuno. *m.* El déu de los camps entre los gentils. *Fauno*.
Fàus. *f.* Instrument tort y ab dents para segar. *Hoz*. = Còm la que pintan a la mòrt. *Guadaña*.
Fausó. *m.* Faus petita. *Hocina*.
Fàusto. *m.* Ostentació, vanidat. = Orgüllo. *Fausto*.
Faustós, sa. *adj.* Vá, orgüllós. *Faustoso*, sa.
Fautor, ra. *m. f.* El qui ofereix partit. = El qui amaga un malfactor o un robo. *Fautor*, ra.
Fautoria. *f.* La acció de asavorir un partit, etc. *Fautoria*.
Fàva. *f.* Llegum ben conegud. *Haba*. = Bultet en

la càrn de un còs. *Haba* ò *roncha*. = Son fàvas contàdas: la còsa es clàra. *Son habas contadas*.
Favar. *m.* Terréno sembràd de fàvas. *Habar*.
Favària. *f. pl.* *Favaria*.
Favéra. *f. pl.* *Haba*.
Faveria. *f. pl.* *Siempre viva*.
Favó. *m.* Fàvas de càsta menuda. *Habon*.
Favoll. *m.* Fàva menuda. *Habita*.
Favor. *m.* Ajuda, bénefici, gràcia, protecció. *Favor*.
Favorable. *adj.* Conveniént, útil, profitós. *Favorable*.
Favorablement. *adj.* *Favorablemente*.
Favorito, *ta*. *m. f.* Estimáds ab preferència. *Favorito*, *ta*.
Fàxa. *f.* Còsa coneguda. *Faja*. = Gròssa y àmpla. *Fajon*. = De punt para faxar nins. *Fajero*.
Faxàd, *da*. *p. p.* de faxar. *Fajado*, *da*.
Faxàd, *da*. *adj.* Arquitectura qui té fàxas. *Fajeado*, *da*.
Faxamént. *m.* El acte de faxar. *Fajamiento*.
Faxar. *v. a.* Fermar ò lligar ab fàxas. *Fajar*.
Faxeta. *f.* Fàxa petita. *Fajuela*.
Faxina. *f.* Pàrapéto para defensarse. *Fajina*.
Faxôta. *f.* Fàxa gròssa. *Fajon*.
Faxúg, *ga*. *adj.* Qui pésa molt. = Enfadós, molést. *Pesado*, *da*.
Fàya. *f.* Mauàt de brins de càrritx ò de espàrt para fer llum. *Hacho*.
Fayzá. *m.* Àve. *Faisan*.

FE.

Fe. *f.* Virtút teologàl ab que firmamént creym las veritáts reveládas per Déu. = Confiànsa, y deym: téuc se ab el métege. = Croyéncia. = Paràula, promesa. = Testimòni. = Seguretat. *Fe*. = À fe. *À fe*. = Eu bôna fe; ab ingenuidat. *À la buena fe*. = À fe de hòmo, de cristià, etc. *À fe de hombre, de cristiano, etc.* = Crèurer ab sa fe des carboner: sense volèr sàber més que Déu lo hà revelád. *Creer con la fe del carbonero*. = Douar fe: testificar. *Dar fe*. = Fer fe: testimoni. *Hacer fe*.
Féaldat. *f.* Deformidat, fàlta de simètria. = Acció doléuta. *Fealdad*.
Fébeo, *ea*. *adj.* Pertañéut á Fébo. *Fébeo*, *ea*.
Fébo. *m.* El sòl. *Febo*.
Fébra. *f.* Malaltia. *Fiebre* ò *calentura*. = Curòlla. *Asan*. = Cucurèlla: fingida. *Calentura de pollo para comer gallina*.
Febràda. *f.* Fébra àlta de punt. *Calenturon*.
Febrer. *m.* El segón més del àñy. *Febrero*.
Febreta. *f.* Fébre petita. *Calenturilla*.

Febrós, *sa*. *adj.* El qui té fébra. *Febicante* ò *calenturiento*, *ta*.
Fecundád, *da*. *p. p.* de fecundar. *Fecundado*, *da*.
Fecundamént. *adv.* Copiosamént. *Fecundamente*.
Fecundar. *v. a.* Fer produir. *Fecundar*.
Fecundidat. *f.* Abundància, fertilitat. *Fecundidad*.
Fecundisád, *da*. *p. p.* de fecundisar. *Fecundizado*, *da*.
Fecundisar. *v. a.* V. *Fecundar*. *Fecundizar*.
Fecundíssim, *ma*. *sup.* Molt féundo. *Fecundissimo*, *ma*.
Féundo, *da*. *adj.* Abundànt, copiós, fèrtil. *Fecundo*, *da*.
Fefaciéut. *adj.* Lo qui fà fe. *Fefaciente* ò *fehaciente*.
Fefàut. *m.* Nòta musicàl. *Fefaut*.
Fèl. *f.* Líquido molt amàrg. *Hiel*. = Amargura, disgust. *Hiel*. = No tenir fèl: ser paífic. *No tener hiel*.
Félicidat. *f.* Ditxa, ventura. *Felicidad*.
Félicíssim, *ma*. *sup.* Molt fèlís. *Felicisimo*, *ma*.
Félicíssimamént. *adv. sup.* Ab molta félicidat. *Felicissimamente*.
Félicitació. *f.* La acció de félicitar. *Felicitation*.
Félicitad, *da*. *p. p.* de félicitar. *Felicitado*, *da*.
Félicitar. *v. a.* Douar la enhòrabòna. *Felicitar*.
Felipüeri. *m.* Individuo de la congregació de san Felíp Nèri. *Filipense*.
Fèlís. *adj.* Ditxós, venturós. *Feliz*.
Félistmént. *adv.* Ab ditxa. *Felizmente*.
Felonía. *f.* Infidelidat, trabició. *Felonía*.
Fèlpa. *f.* Ròba. *Felpa*.
Felpeta. *f.* Cordó de seda ab pel. *Felpilla*.
Femád, *da*. *p. p.* de femar. *Estercolado*, *da*.
Femàda. *f.* Engrexamént de sa tèrra per mèdi des fèms. *Esterculo*.
Femar. *v. a.* Posar fèms á sa tèrra. *Estercolar*.
Fembra. *f. ant.* Femèlla. *Fembra*.
Femèlla. *f.* La dòna y el animál del sècso femení. *Hembra*. = Còfre: axò es la péssa ahònt entra sa redòlta de préusa. *Hembra* ò *tuerca*. = Hòmo cobàrd. *Marica*.
Femèllud. *adj.* Hòmo ab accions de dòna. *Maricon*. = Vá, fantàstic en so vestir. *Ninfa*.
Femenilmént. *adv.* De un mòdo efeminád. *Femenilmente*.
Femer. *m.* Llòc para posar fèms. *Basurero* ò *mular*. = Muot de fèms. *Estercolero*.
Femeter, *ra*. *m. f.* El qui aplega fèms. *Basurero*, *ra*.
Fèms. *m. pl.* Escremént de tot animál, còsa podrida, etc. *Estiercol*. = De agranád. *Basura* ò *barredura*. = De colóm. *Palomina*. = De càbra

ò xòt. *Sirle* ò *sirria*.

Fenàs. *m.* Hérba. *Heno*.

Fener, *ra. m. f.* El qui viu de fer feyna. *Obrero, ra.*—El qui fà molta feyna. *Laborioso, sa* ò *oficioso, sa*.

Fènics. *f.* Àve fabulosa. *Fénix*.

Fènna. *f.* Mèrda. *Excremento*.

Fénómeno. *m.* Còsa digna de admiració.—Tot lo qui sospren per la seua raresa ò novédât. *Fenómeno*.

Fèñedor. *m.* Pòst para fèñier. *Hintero*.

Fèñer. *v. a.* Fer es pàns. *Heñir, grammar* ò *so-bar*.

•Fer. *v. a.* Produir, fabricar, efectuar, causar, ocasionar, aguiar, comprendre, etc. etc. *Hacer, y ant. fer.*—Fer almòyna á rics. *Llevar agua al mar, hierro d Biscaya, leña al monte* ò *dar por Dios al que tiene mas que vos.*—Fer anar y venir al qui demàna alguna còsa. *Traerle como pallo de barquillero.*—Fer s'adormid. *Hacer del dormido.*—Fer àsco ò òy. *Hacer asco.*—Fer àygo per provisió. *Hacer agua* ò *aguada*: un bàrco, entrarny. *Hacer agua*: sa bàrca: trepoletjar ò estar apretad un. *Estar con el agua d la boca.*—Fer aliotadas. *Hacer muchachadas.*—Fer axecar sa càssa. *Levantar la caza.*—Fer axecar màssa demati. *Dar un madrugon.* Fer la bàrba: afaytar. *Hacer la barba.*—Fer la barbeta: jòcs á sa càre. *Hacer la mamola* ò *la mamona.*—Fer bèllunas: ombra. *Hacer sombrajos.*—Fer benas de sa ròba: espeñarla á bossins. *Hacer giras la ropa* ò *arparla.*—Fer bàñas á algú acalant dos dits de sa mà. *Hacer cuernos.*—Fer bossinets de un aguiat. *Bocadear.*—Fer es benèyt. *Hacer el bendito.*—Fer hèrbas. *Chancear.*—Fer boca: menjar alguna còsa àntes de bèurer. *Hacer boca.*—Güñar á un. *Hacer brecha con...*—Fer bossa es vestit. *Hacer bolsa, buches* ò *bolsear.*—Fer bossa comuna alguns. *Juntar meriendas.*—Fer hosseta: aplegar dòbbés. *Hacer bolsillo.*—Fer el hòtx. *Loquear.*—Fer bruxerías. *Brujear.*—Fer tróssos. *Hacer trozos.*—Fer botifàrra: llàrg en so obrar y xerrar. *Tirar largo.*—Fer bulto. *Hacer número.*—Fer càbra y auveya: sas duas pàrts bònas. *Comer d dos carrillos*: càbras jugant. *Echar cabras.*—Fer es cà, gáll, es cègo, mud, etc. *Remedar el perro, gallo, el ciego, etc.*—Fer sa cabeyéra á un: adularlo. *Hacerle la mamola.*—Fer càp. *Hacer cabeza.*—Fer es seu càp envànt. *Ir su camino.*—Fer la càpa: anar derrera el qui vâ ab àltres. *Hacer cola* ò *soga*: en processó. *Hacer el preste*: arribar es derrer. *Traer las llaves.*—Fer capellèt ò Luca:

tànt per hòm. *Echar un guante.*—Fer càre: resistir. *Hacer cara* ò *frente*: edificis: estar enfrònt. *Hacer fachada.*—Fer càrn los animals, v. g. càns. *Hacer carne*: el carnicer: vendrèn. *Hacer carniceria.*—Fer càsa. *Hacer casa.*—Fer la càsa: anar de càsa en càsa sens motiu. *Andar de cotarro en cotarro.*—Fer càsa sànta: dursenhó tot. *Levantarse con el santo y la limosna.*—Fer càsa limpia: no déxar res. *No dejar estaja en la pared* ò *irse con la boca y los bodigos.*—Fer cént nuus á un dòbbé. *Echar otro nudo d la bolsa.*—Fer càllar màlas lléngos. *Dar un tapa bocas.*—Fer caunós per texir. *Encanillar, encañar* ò *encañonar.*—Fer càla buyda. *Dar en vacío.*—Fer càma mènga: no cumplir lo promès. *Volver el pie atras.*—Fèr ceyas: màla càre. *Poner ceño.*—Fer càma d'aràña: plouént molt prim. *Cerner* ò *chispear.*—Fer caguéra, sòn: cantant, xerrant, etc. *Jacarear.*—Fer càlsa ò calseta: robar en el empléyo. *Pringarse.*—Fer carbó. *Carbonear.*—Fer còp: causar admiració. *Dar choz* ò *golpazo.*—Fer sa corema: predicarla. *Predicar la cuaresma* ò *cuaresmar.* Dejunar. *Hacer la cuaresma.*—Fer córrer un delinquént. *Hacerle pasear las calles.*—Fer córrer la veu. *Echar la voz.*—Fer coblas á un. *Echarle coplas.* Fer del còs: cagar. *Hacer del cuerpo* ò *hacer campos.*—Fer cossigòyas endús á un: apretarlo. *Apretarle las clavijas.*—Fer compàres y comàres: pàrts y quàrts. *Partilizar.*—Fer corràls los estudiànts. *Hacer corrales* ò *novillos.*—Fer de còtxer. *Cochear.*—Fer sas còsas en biàx. *Sosleat.*—Fer sas còsas murmurant. *Orejeat.*—Fer es contes á sa bossa. *Contar con la bolsa.*—Fer eucs per sa boca, cul, etc. *Arrojar gusanos por la boca, etc.*—Fer es cuc de s'oreya malalt. *Atronar* ò *aturdir los oidos.*—Fer ciquias. *Acequiar.*—Fer de cavàller. *Caballerear.*

Fer el desentès. *Hacer la disimulada.*—Fer el desmenjàd en talént. *Hacerse de pencas.*—Fer dòl: sèrvarlo. *Hacer duelo.*—Fer màl dòl. *Dar duelo.*—Fer el dos de bàsto: morir-se el hòmo. *Doblar la servilleta* ò *estirar la pierna*: morir-se animál. *Estirar la pierna.*—Fer dòbbés el qui ven. *Hacer dineros* ò *cuartos.*—Fer es delicád. *Afènicarse.*—Fer es doctor. *Doctorear.*—Fer discursos al àyre. *Hacer calendarios.*—Fer durar una còsa: estuviarla. *Endurar.*

Fer èco. *Hacer eco.*—Fer encànt. *Almonedear.*—Fer empagair. *Sonrojar.*—Fer escaydàys. *Hacer aspavientos.*—Fer escalàts en bassetja, etc. *Chasquear.*—En sos dits ò ets aglàns, castàñas dins es lòc. *Castañetear*: de riurer. *Dar carcajadas.*—Fer de Esperitsànt: dir á un lo que hâ

de dir ô fer. *Soplar*.=Fer esperdefias. *Hacer alpargatas* ô *alpargatar*.=Fer emblevíus. *Cocar*.=Fer s'estêrn. *Estrañarse*.=Fer s'astugós. *Hacer melindres*.=Esfôrsos para surtir de aprétos. *Arañar la cubierta*.=Fer es llit sas partéras. *Echar las pares*.

Fer sâstittx. *Fastidiar*.=Fer sa farina blâua. *Blanclear*.=Fer femer de alguna còsa: tenirue molta. *Rebosar de...*=Fer sêndi: sutjectarse. *Darse* ô *rendirse*.=Fer fer. *Mandar hacer*.=Fer feyna. *Trabajar*: côm un môro: molta. *Como un negro*.=Fer sas feynas. *Hacer las faenas*. Fery sas feynas: surtir mâlament de funció, etc. *Salir por el albañal* ô *por el abollon*.=Fer fe-reclât. *Dar* ô *causar grima*.=Fer fêstas: jôcs. *Hacer fiestas*.=Fer fetxida ô figa ârma de fôc. *Dar higa*.=Fer figas sas câmas. *Bambolzar*.=Fer figas en sa mâ. *Dar higas*.=Fer fiânsa. *Salir fiador* ô *garante*.=Fer fils los licors. *Hacer madejas*.=Fer fôc. *Encender fuego*: ârma de fôc: tirar ab élla. *Hacer fuego*: per sa boca de ràbia. *Hacer fuego por la boca* ô *echar chispas* ô *espumarrajos por la boca*.=Fer sira. *Feriar*: mostrar lo que se du amagâd. *Hacer palacio*.=Fer finêstra: agoytar per élla. *Ventanear* ô *hacer ventana*.=Fer feyna en sa nit. *Lucubrar*.=Fer fortuna después de misêria. *Salir de capa rajada*.=Fer fusca. *Hacer obscura*: côm â te-nêbras. *Hacer obscura como boca de lobo*.=Fer manâdas. *Manotear*: sexêts. *Amanojar*.=Fer fugir: arruxar. *Ojear*: sa sôn. *Espantar el sueño*.=Fer frânc â algú: âlliberarlo de donar ô pagar. *Franquear*.

Fer gâla. *Hacer gala*: de còsa mâla. *Hacer gala del san benito*.=Fer de sa gârra pôta. *Hacer de las tripas corazon*.=Fer sa gâta pâda: fer de hipôcrit, fer côm qui no sâber alguna còsa. *Hacer la gata ensogada* ô *muerta*.=Fer carangôlas â pôst, etc. *Ruñar*.=Fer sas còsas â grapâdas. *Farfullar*: â puntâdas de pêu: mâla-mênt. *Hacerlas con la pesuña*.=Fer glópâdas de sâng. *Hacer boconadas de sangre*.=Fer gitar sâng viva. *Hacer echar la hiel*.=Fer de guâpo: de malêyt. *Guapear*.

Fer hômo â un. *Hacerle hombre*.=Fer més que hômo. *Hacer mas que hombre*.=Fer de hortolâ per devertimênt. *Hortelanear*.

Fer el ignorânt. *Hacer el zorro*.=Fer es jâs. *Hacer la cama*: ahônt se vuya. *Hacer la rosca del galgo*.=Fer en Juân gentíl: el ignorânt. *Hacerse el zorro*.=Fer de jove el véy. *Garzonear*.=Fer jugar el bastó: donar bastonâdas. *Hacer andar el palo*.

Fer es lôco. *Loquear*.=Fer sa llagrimata. *Hacer*

pucheros ô *pucheritos*.=Fer llâmps. *Relampaguear*.=Fer llârg: ponderar mâssa. *Tirar largo*: en so bêuere. *Cargar delantero*.=Fer llâstima. *Dar ldstima*.=Fer llâta. *Hacer pleita*.=Fer bôna ô mâla lliga ab âltri. *Hacer buenas* ô *malas migas*.=Fer llêua. *Leñear*.=Fer es llit. *Hacer la cama*.=Las partéras. *Echar las pares*.=Fer llit: estar malâlt. *Hacer cama*.=Fer llôc. *Hacer plaza*: estreñêntse. *Dar lugar*: para posary cò-as. *Hacer lugar*.=Fer llôc â gént api-fiâla. *Hacer calle*.=Fer lluént. *Enlucir*.=Fer llum. *Alumbrar*.=Ferla d'âse y seca. *Hacerla cerrada*.

Fer mâ de mêtge. *Untarse las manos*.=Fer magarrufas. *Echar dado falso*.=Fer mâla càre es llum. *Entremorir*.=Fer mâlbé una còsa. *Echarla d perder*: sa hasiênda. *Disiparla*: vestit. *Gastarlo*.=Fer mâla funció. *Hacer mal recado*.=Fer es sêus mêmêntos. *Hacer sus mementos*.=Fer manâdas, v. g. de ferrâtge. *Mangear*.=Fer manâdas ô manotâdas. *Manotear*.=Fer mâmbâlletas. *Hacer palmadas* ô *palnotear*.=Fer marrâdas. *Hurtar el cuerpo*.=Fer es malâlt. *Hacerla de rengo*.=Fer mâl de câp. *Marear*.=Fer mêl sas beyas. *Enmelar*.=Fer una mêrda ô merdâda: desharât ô mâla acció. *Echar un chafarrinon*.=Fer menjar pols: tirar en têrra. *Tender por tierra*.=Fer es molinênt: jôc de al-lôts. *Remolinarse*.=Fer es môro: es desentêts. *Hacerse el sueco*.=Fer mescla de câls, etc. *Estropear*.=Fer moxonias. *Popar*.=Fer morros. *Estar de hocico*.=Fer es môrt. *Hacer la mortetina*.=Fer monejâdas. *Hacer muecas*.=Fer es mossâtge. *Picar la berza*.=Fer es mud en una convêrsa. *Estar en muda*.=Fer mâl â la vista llum, sôl, etc. *Quebrar los ojos*.=Fer morir â las hêticas: mortificar â pôc â pôc y ab porfia. *Matar con cuchillo de palo*.=Fer moxonias ab sutilesa. *Engatusar*.=Fer mâig: causar grândañy. *Dar una mazada*.=Fer net. *Lienpiar*: una còsa fregânt. *Acicalar*: plâta ô pédras preciosas. *Sedear*. Acabar. *Dar finiquito*: â s'êra. *Abalecar*.=Fer ninâdas. *Hacer niñadas*.=Fer eniu las âves. *Anidar* ô *nidificar*.=Fer nôsa. *Hacer obstáculo* ô *estorbar*.

Fer olor. *Oler*: de escaufâid. *Oler d encerrado*: de herêtge, etc. *Oler d herege*, etc.: de fum. *Oler d humo*: de hômo. *Oler hombruno*: de câbra. *Oler d chotuno*: de sacorrím. *Oler d charruquina* ô *d socorrina*: de xêlla. *Oler d sobaquina*.=Fer ôus. *Huevar* ô *poner huevos*.=Fer ets ôus en têrra: no lograr lo que se pensâva, etc. *Poner los huevos en la ceniza* ô *hacerse las narices*.=Fer ôfêrtas de barrâl buyd: promêter lo

que no se té. *Bien rezar, pero mal ofrecer.* = Fer olor de mòrt. *Encarcavinar.* = Fer oració per torn al Santíssim. *Velar.* = Fer oreyas de mercader: no volèr escoltar. *Hacer orejas de mercader* ò *de cònsul.* = Fer òscas á sa tàya. *Turjar.* = Fer s'orbèt. *Hacerse de nuevas.* = Fer òy. *Dar asco.*

Fer la pâla: adular. *Hacer la mamola.* = Fer pâuxa parèt. *Hacer barriga.* = Fer partiòus. *Hacer rajas.* = Fer partit, v. g. un mètge. *Abonarse.* = Fer paper en nua funció, etc. *Hacer papel.* = Fer pârts y quârts. *Parcializar.* = Fer passar per un cos de guya: apretar á un. *Meter en un zapato.* = Fer passar sas péuas del infèrn: mortificar molt. *Infernar:* sas del purgatóri. *Hacer pasar las penas del purgatorio.* = Fer prènder còs. *Dar cuerpo.* = Fer pèrder el color. *Robar el color.* = Fer patarrèlls. *Hacer pucheros.* = Fer es perxàngo: es màlfener. *Haraganear.* = Fer peròls: xerrar. *Garlar.* = Fer pèu de murâda. *Relejar.* = Fer sa ploreyeta. *Hacer la guaya.* = Fer pô: atemorisar. *Poner miedo:* causar admiració. *Asonbrar:* als animâls: arruxarlòs. *Ojear.* = Fer de pastor. *Pastorear.* = Fer còm qui plorar. *Lloriquear.* = Fer de pâremèstre. *Marstrear.* = Fer parâdas per sembrar. *Erar.* = Pòca via un bàrco. *Trincar.* = Fer pets á algú per bërba ò burla. *Echarle pedos.* = Fer paradetas. *Hacer aspavientos.* = Fer pols: axecarne. *Levantat polvo:* destruir una còsa. *Hacerla ceniza.* = Fer portèlls en parèt. *Aportillar:* en eczèrcit. *Hacer claros.* = Fer un pegât á un bànc: treballar supèrfluament ò en vâ. *Hacer una raya en el agua* ò *coger agua en cesto.* = Fer plers á bèstias. *Echar agua al mar.* = Fer un pet. *Echar un pedo* ò *un cuesco.* = Fer bòn paper una còsa demònt àltra. *Ser miel sobre hiuelas.* = Fer plât en la tàula. *Hacer plato.* = Fer parlar: incitar á àltre á que pârl, lo que no fèria si no fos provocâd. *Sacar d pasear.* = Fer es pòbre gomegânt. *Llorar pobreza* ò *echar la bribia.* = Fer una pixerâda. *Hacer una meada.* = Fer posar pèll á uua llâga. *Encorecer.* = Fer un pregó: publicarló. *Echar un pregon:* xerrar ò dir alguna còsa. *Dar un cuarto al pregonero.* = Fer procurador. *Nombrar procurador.* = Fer un pròpi. *Despachar un propio.* = Fer perque lo llaun ets àltres. *Irse tras el hilo de la gente.* = Fer pòcas pussas: estar pòc en un llòc. *No calentar el asiento:* no torbarse. *No tardar.* = Fer punt el mèstre de escòla. *Dar punto.* = Fer punta á alguna còsa. *Apuntar:* oposarse. *Hacer punta.* = Fer es porûg. *Hacer la temblona.*

Fer que, que, que las perdiús. *Agear.* = Fer quec-

querequèc los galls. *Hacer quiquiriquic.*

Fer el rânxo: guiar de menjar. *Hacer el rancho:* aturarse para descansar ò menjar. *Asentar el rancho.* = Fer râsgos ab ploma. *Hacer rasgos* ò *rasguear.* = Fer râsgos, retxas, figuras juguetjânt. *Borraquear.* = Fer redolar pèdras de llòc amúnt per devertimènt. *Echar galgas.* = Fer redolar la âygo, vént alguna còsa. *Arro-llar.* = Fer renòu. *Hacer ruido:* menjânt còsas duras. *Roznar:* á viudos qui se tornan casar. *Dar cencerrada:* sas rullânas de jouòys: fer esclafits. *Castañetear:* ab sa boca. *Mistar.* = Fer ripúnts. *Pespuntar.* = Fer ríurer al diâble: fer uua còsa màla. *Dar de comer al diablo.* = Fer un roy: una pixerâda. *Hacer una meada.* = Fer roy de alguna còsa: gastarne molta. *Rebosar de boquera.* = Fer rollèt la gènt. *Hacer la ciaboga.*

Fer sabonèra per sa boca de ràbia ò escupir salivèra. *Echar espumarajos.* = Fer sâcos: robar los de càsa. *Hacer galima:* prenint las dònas es dòbbès de dedíns sa butxâca del marít quând dòrm. *Tocar maitines* ò *d maitines.* = Fer salâd: bèurer màssa. *Cargar delantero.* = Fer salivâdas ò sa ivèra. *Echar espuma.* = Fer el sânto bâxo. *Besar la correa.* = Fer sântos el qui diu missa. *Alzar á Dios:* pègarse á los pits. *Golpearse los pechos.* = Fer un sâyo màl tayâd. *Hacer un corte.* = Fer s'âse per no pagar s'hostalâtge. *Hacer el memento.* = Fer el sèu sementer. *Hacer su hecho.* = Fer sa sèua. *Hacer la suya.* = Fer de sas sèuas. *Hacer de las suyas.* = Fer seña ab sa boca de volèr mamar el reciènnâd. *Paladear.* = Fer seregâys la pluja. *Arroyar.* = Fer òn: molestar cantânt, etc. *Jacarear.* = Fer la sièsta. *Hacer la siesta* ò *sestear.* = Fer ss camiuânt. *Hacer ss* ò *xx.* = Fer surtir es fètge: molestar molt. *Devanar las tripas.* = Fer suar. *Hacer sudar.* = Fer surtir es fum de algú llòc. *Desahumar.*

Fer tafârta: escedir en so obrar ò parlar. *Tirar largo.* = Fer tâstâ los nins, malâls ò véys. *Hacer pinos* ò *pinicos.* = Fer tec tec el còr. *Dar latidos* ò *latir:* bouy, llâga. *Latir* ò *entrepunzar.* = Fer testimònis. *Hacer testigo* ò *atestiguar.* = Fer títol de capèllâ. *Constituir patrimonio.* = Fer es tonto. *Hacerse el tonto.* = Fer tornar vermèy: empagair. *Sonrosear:* al metâll. *Caldear.* = Fer tornar véy los trabâys. *Avejentar.* = Fer tornas el qui bavâta. *Hacer tornas:* resistir. *Hacer frente.* = Fer tornar mòll: ablanir. *Enmo-llecer.* = Fer tòrt: trèurer un uy. *Entortar.* = Fer la tòrta: aclucar un uy. *Guiñar.* = Fer á tots jugânt. *Triunfar.* = Fer tânt per hòm. *Echar un guante.* = Fer tràus en ròba. *Ojalar.* = Fer sa traveta para fer càurer. *Dar zancadilla:* para

enganar. *Armar sancadilla.* = Fer es traydor. *Hacer la de rengo.* = Fer trompadas. *Andar al morro.* = Fer tróssos de càrn para salar. *Atasajar.* = Fer tufo. *Hacer tufo.* = Fer tumbéssolas. *Dar tumbas.* = Fer trubs y beldufas. *Hacer mangas y cabezones.* = Fer trabáys: cagar es nius. *Hacer campos.* = Fer un trô plorânt. *Asparse d gritos.* = Fer tempestât. *Hacer tempestad ô tempestear.* = Fer un trenc. *Hacer una grieta.*

Fer bots. *Dar brincos ô saltos:* es qui duen gríl-lóns. *Saltar de tronca.* = Fer un bríndis. *Hacer un brindis:* correspondrer al que se há fét. *Hacer la razon.* = Fer una coca de alguna còsa: esclafarla. *Hacer una tortilla.* = Fer una creu quând uu s'envâ de algún llòc per no tornary. *Dar la bendicion.* = Fer una déxa. *Hacer una manda.* = Fer un esborrânc. *Hacer un desgarron.* = Fer una fârsa. *Hacer una burla.* = Fer un flâc servèy. *Hacer un flaco servicio.* = Fer una mûsica á algú. *Dar una música.* = Fer un nuu. *Hacer un nudo.* = Fer un pâm de morros. *Estar con tanta geta.* = Fer nna passâda fênt câlsa. *Echar una vuelta:* jugânt. *Echar una mano.* = Fer uy el tèmps: aclarirse. *Abrirse:* una còsa: pèrderse. *Undirse.* = Fer uyèt ab la vista. *Hacer del ojo.* = Fer uyèts en rôba. *Ojetear.*

Fer el vâgo ô vâgamundo. *Harganear.* = Fer vâsa jugânt. *Hacer baza:* autoridât. *Hacer autoridad.* = Fer véga. *Hacer gira:* de alguna còsa: agradarse de élla. *Gustar de ella.* = Los estndiânts: faltar á escôla. *Hacer novillos.* = Fer ventosidâts: pets. *Ventearse.* = Fer vèurer ets estèls ab un còp ô tòc. *Hacer ver las estrellas.* = Fer vèurer carena á un: apretarlo. *Aturullar d uno.* Fer via. *Aviar.* = Fer venir es colors á sa càre á un: empagairlo. *Sacarle los colores.* = Fer visâtges: gèstos. *Hacer visages.* = Fer una vòlta. *Dar una vuelta.* = Fer voltèra para arribar á un llòc. *Rodear:* para alcansar algún fi. *Andar por las mdrgenes.* = Fer voretas: vorèllar. *Orillar.* = Fer vòuverin ôu. *Arrullar.*

Fer xangleta de algú: burlarse de éll. *Hacer chacota.* = Fer xep á xep: parlar de menudas. *Cuchichear:* lós qui sestetjan. *Estar en locutorio.* = Fer es ximple. *Hacerse el simple.* = Fer xocolâte los xocolaters. *Labrar chocolate:* bülir-ló per prènder. *Hacer chocolate.* = Ferhó pagar al primer qui vé devânt. *De rabia matar la perra.*

Fer res á senendrèt. *No hacer cosa d derechas.* = No fer bond: sa obligació. *Morder el freno.* = No fer càs de gastar un. *No dolerle el gasto.* = No fer pârts ni quârts. *Echar el cordel.* = No fer tòrt á un gú: semblar á la càsta. *No*

despintar de la casta.

Ferse. v. r. ô n. *Hacerse.* = Ágre. *Agriarse.* = Ferse hòsc, garriga un terréno. *Embosquecer.* = Ferse cort: enfadarse. *Tomar cabra ô cabrito.* = Ferse espassar sa fâm. *Matar la hambre.* = Ferse estèrn. *Estrañarse.* = Ferse fòrt á nes ôros. *Hacer hincapié.* = Ferse fosc. *Caerse las tejas.* = Ferse de nit. *Hacerse de noche ô anochecer.* = Ferse sa llét: aprènderse. *Cuajarse.* = Ferse frâre ô mônja. *Meterse fraile ô monja.* = Ferse es dogâl: cansarse un per sí matéix es mál. *Labrarse el dogal.* = Ferse una còsa repugnânt. *Hacerse cuesta arriba.* = Ferse un nuu á sa gargamèlla. *Atravesarse un nudo.* = Ferse pererós. *Hacerse perezoso ô criar molleca.* = Ferse sas plântas naturálmént. *Nacer.* = Provar en algún llòc. *Venir.* = Ferse pregar. *Hacerse de rogar.* = Ferse robeta. *Salir de capa rajada.* = Ferse pregar per prènder lo que se desitja. *Regodearse.* = Ferse señas los enamorâds. *Hacerse cocos.* = Ferse séu á un: gofiarlí sa voluntât. *Haverle cortado el ombligo.* = Ferse mál-bé un. *Echarse d perder:* espeñarse una còsa. *Gastarse.* = Ferse á tot. *Hacerse d todo.* = Ferse sopas dins sa escudèlla. *Ensopar.* = Fersy sopas: estar mâtssa en una visita. *Calentar el asiento:* en dir ô fer una còsa. *Saborearse en ella.* = Ferse s'esclafit: publicarse alguna còsa oculta. *Rebentar la mina.* = Ferse señor. *Hacerse señor.* = Ferse târd. *Hacerse tarde.* = Ferse tróssos. *Hacerse trozos:* trahayar ab eficácia. *Hacerse costillas ô pizcas:* bârca pégânt á rôca ô seca. *Fracasar.* = Ferse una coca: aplanarse una còsa. *Hacerse una tortilla.* = Ferse es véspre. *Anochecer.*

Feredât. f. Horror. 'Grima.

Ferést, ta. adj. Horrorós. *Torvo, va, horrendo, da.*

Fèria. f. Quâlsevòl dia de la semmâna fòre diumenge y dissâpte. = El dia que no se résa de sânt ni de mistèri. *Feria.* = Curòlla. *Afan.*

Feriâd, da, adj. Los dias en qui estân tancâds los tribunâls ô las escôlas. *Feriado, da.*

Feriâl. adj. Qui pertâñy á fèria. *Ferial.*

Feríd, da, p. p. de ferir. *Herido, da.*

Ferida. f. L'âga, posida, tòc. = Ofèusa. *Herida.* = Quést. *Rastro ô pista.* = No's ferida mortâl: es mál no es tânt grâve, que no ténga cura. *No es mancha de judío.* = Per sa ferida. *Por el rastro.* = Manxar sa ferida. *Resollar por la herida.*

Ferir. v. a. Pégar, donar tòcs. = Agraviar, ofènder. = Tocar una còsa á âltra. *Herir.* = Sas lletras: pronunciarlas: fer fòrsa las consonants en las vocâls para formar las síllabas. *He-*

rir las letras.—Ferir la dificultât: ferse capàs de élla, enténdrerla. *Herir la dificultad.*—No ferir al llòc: parlar inconsecuënt. *No dar palotada.*

Ferm. adv. Molt. *Mucho.*

Ferma. f. Rivèt. *Ribete.*

Fermâd, da. p. p. de fermar. *Atado, da.*

Fermadora. f. La pàrt ahònt se ferma. *Atadero.*
—Sa bàula quey há en las entrádas de càsa ahònt se fermau sas bistias. *Arrendadero.*

Fermâusa. f. Térme de Llu major. *Ferías.*—Comprar sa fermâusa: comprar còsas á sas firas, y regalarlas, majormént á sa euamorâda. *Dur ferías.*

Fermar. v. a. Unir una còsa ab àltra. —Impedir ô llèvar es movimént. —Lligar una còsa ab àltra.

Atar.—Una bistia derréra àltra. *Reatar.*—Per sa coua. *Rabiatar.*—Sa carretâda. *Ratigar.*—Sas vetas ô cordòus de sabâtas. *Majolar.*—Sas màns: impedir á un el obrar. *Atar las manos.*

Fermént. m. Lo qui fà fermentar. —Es llévât para pastar. *Fermento.*

Fermentâd, da. p. p. de fermentar. *Fermentado, da.*

Fermentar. v. n. Tovar sa pâsta. —Düllir es vi, suc de hérbas, etc. *Fermentar.*

Feró. m. Flamâda. *Llama.*—Claror. *Resplendor.*

Ferocidât. f. Crueldât, fieresa. *Ferocidad.*

Férós, sa. adj. Cruël, siéro, brutâl. *Feroz.*

Férosissim, ma. sup. Molt férós. *Ferocissimo, ma.*

Ferrûd, da. p. p. de ferrar. *Herrado, da.*

Ferrâda. f. Espècie de ribèll àlt y tâu àmple de dàlt còm de hàix ahònt càu sa llét quând se muñy. *Herrada, colodra ô taro.*

Ferradura. f. Planxeta de fèrro en figura de mitja lluna que se cláva á pòta de bistia. *Herradura.*—Mostrar sas ferraduras: tirar còssas ô fugir el hòmo. *Mostrar las herraduras.*

Ferraménta. f. Los iustrumènts de fèrro ab que trabâyan los menestrâls. —El fèrro que se pòsa á una còsa, v. g. á càrro. *Herramienta ô herriage.*

Ferrar. v. a. Posar sas ferraduras á bistia. —Fer fòrta una còsa ab fèrro. *Herrar.*

Ferrâssa. f. Péix. *Pastinaca.*—*m.* Hòmo codiciós. *Arpia.*

Ferrâtge. f. V. Farrâtge. —Mescla de còsas confusass. *FORAGE.*

Ferrer. m. El qui trabâya el fèrro. *Herrero.* —Grosser: el qui fà còsas bàstas. *Herrero chapucero.* —Dolènt, el qui no sâb bé el sèu ofici. *Herreron.* —Estar còm un ferrer sense carbó: no tenir feyna que fer. *Estar de vagar.*

Ferreria. f. La botiga de ferrer. —El ofici de fe-

rrer. —El càrrer ahònt hey há molts de ferrers *Herreria.* —Ferreria des llums: carrer ahònt se sâ y venen òbras de calderer. *Caldereria.*

Ferrerèt. m. Ferrer qui sâb pòc el sèu ofici. *Herreron.*

Ferverico. m. Ancèllèt petit. *Herrezuelo, holleca.*

Ferritja. f. Àygo en qui se há apagâd fèrro, y servèix per medicina. *Agua errada.*

Fèrro. m. Metàll molt conegúd. —Quàlsevòl instrument de fèrro. *Hierro.* —Flamatjànt. *Hierro albando.* —Fus. *Hierro calado.* —Qui aguânta lo que se planetja. *Corchete.* —Voltâd para posary sas cortinas para no tocar ca tèrra. *Alsapaño.*

Fèrroparèt. m. Uua planxeta de fèrro para entra-ry el piu de pàny. *Cerradero.*

Fèrros de cuyna. m. pl. Un triàngulo de fèrro ab câmas ahònt se pòsan òllas, calderas para escaufar àygo, etc. *Trebedes.* —Los qui aguântan balcó per bàix. *Cartelas.*

Ferrugíneyo, neya. adj. Lo qui té fèrro ô lasséuas qualidâts. *Ferrugíneo, nea, ferrugiento, ta ô ferruginoso, sa.*

Fèrtil. adj. Abundânt, qui produéix molt. *Fèrtil.*

Fertilidât. f. Abundància. *Fertilidad.*

Fertilisâd, da. p. p. de fertilisar. *Fertilizado, da.*

Fertilisar. v. a. Fer fèrtil. *Fertilizar.*

Fertilíssim, ma. sup. Molt fèrtil. *Fertilísimo, ma.*

Fèrula. f. Sas paumetas de corretjas de mèstre de escòla. *Fèrula.* —Estar hàix de la fèrula de algú: hàix de la sèua correcció. *Estar bujo la fèrula de alguno.*

Feruto, ta. adj. El qui fà màla càre. *Ceño-so, sa.*

Fèrvido, da. adj. Ardént. *Fèrvido, da.*

Fervor. m. Ardor, vivacidât. —Movimént de la ànima devòta. *Fervor.*

Fervorisâd, da. p. p. de fervorisar. *Fervorizado, da.*

Fervorisar. v. a. V. Enfervorisar. *Fervorizar.*

Fervorós, sa. adj. El qui té fervor: calént, animâd, devòt. *Fervoroso, sa.*

Fervorosamént. adv. Ab fervor. *Fervorosamente.*

Fervorosíssim, ma. sup. Ab molt de fervor. *Fervorosísimo, ma.*

Fes, sa. adj. Rompúd, xapâd. *Cascado, da.* —No há rompúd cap plât fes. Se diu per ironia del qui há fèt un mál. *No ha rompido un plato.*

Fesòl. m. V. Fasòl.

Fèsta. f. Solemnidât de la Iglesia. —Alegría, diversió. —Recréyo públic del pòble. *Fiesta y ant, festa.* —Colènda: en qui no se pòt trabayar. *Colènda.* —De precèpte ô de guardar: colènda.

De precepto ò de guardar.—*Llevada*: en qui se hà de oir missa, y se pòt trabayar. *Media fiesta.*—Del patró de un pòble. *Fiesta mayor.*—Fer festa: no trabayar en dia fener. *Hacer fiesta.*—Festas. *f. pl.* Jòcs, caricias. *Fiestas.* De Cincogema. *Pascuas del Espiritusanto ò de Pentecostes*: de Nadál. *Pascuas de Navidad*: de Páscó. *Pascuas de Resurreccion.*—Donar sas bónas fístas. *Dar las pascuas.*—No estar per fístas: no estar de humor. *No estar para fiestas.*

Fester. m. Instrument de fèrro ahónt se pòsa teya per fer llum. *Tedero.*—Para pescar de nit. *Candelero.*

Festetjàd, da. p. p. de festetjar. *Festejado, da, y ant. festeado, da.*

Festetjador, ra. m. f. Los qui festetjan. *Festejador, ra.*

Festetjamént. m. La acció de festetjar. *Festejo ò festeo.*

Festetjar. v. a. Còsa sabuda.—Fer jòcs ò festas. *Festejar ò ant. festear.*—Cercar lograr una còsa. *Galantear.*—Festetjar los enamoráds de petitas. *Estar en locutorio.*

Festinació. f. Diligència, préssa, velocidat. *Festnacion.*

Festiu, va. adj. El dia de festa.—El hòmo alegre, divertíd, xistós. *Festivo, va.*

Festivamént. adv. Alégramént. *Festivamente.*

Festividat. f. Festa. *Festividad.*—Alegría, contén-to.—Agudesa en so mòdo de parlar. *Festividad.*

Fét, ta. p. p. de fer, se. *Hecho, cha.*—Sa llét. *Cuajada.*

Fétge. m. Pàrt de sa frexura. *Higado.*—Paxànsa. *Flema ò Sorna.*—Tenir un fétge de hòu: ser tàrd en sas còsas, paciént, atropèllarse pòc. *Pasdrsele el alma por el cuerpo.*

Fetgèt. m. Fétge petit. *Higadillo.*

Fetidès. f. Pudor. *Fetidez.*

Fètido, da. adj. Pudéat. *Fétido, da.*

Fetjúl, da. adj. El qui té catxàssa. *Flemdtico, ca, pando, da ò panza en gloria.*

Féto. m. El infànt ò animál dins sas entráfias de sa màre. *Feto.*

Fetor. m. Pudor. *Hedor ò hediondez.*

Fétxa. f. El dia y àny que se pòsa en carta, etc. *Fecha.*—Posar sa fétxa. *Poner la fecha ò fechar.*—De la eren fins á sa fécha: desde el principi fins á la fi. *Desde la cruz hasta la fecha.*

Fetxoría. f. Mál acció, mál mòdo de obrar. *Fetchoria ò fechoria.*

Feudál. adj. Pertañent á féudo. *Feudal.*

Feudalidat. f. Qualidat de féudo. *Feudalidad.*

Feudar. v. a. ant. V. Enfeudar. *Feudar.*

Feudatàri, ria. adj. El qui posseïx un féudo.

Feudatario, ria.

Feudista. m. cur. El versád en la matèria del féudo. *Feudista.*

Féudo. m. Contracte en qui concedèix un señor el domini útil de un immòble ò de còsa honorífica á un, prometentli aquést ab jurament fidelidat y obsèqui personal para ell ò para los seus successors. *Feudo.*—De càmara. Renda en diner que el feudatàri hà de pagar càda àny. *Feudo de càmara.*—De frànc: El qui no està subjècte á vassallatge ni á servici personal. *Franco.*—Impròpi: aquell á qui fálta alguna condició. *Impropio.*—Pròpi: el qui té totes las condicions de féudo. *Propio.*—Rècte: el qui obliga á vassallatge y al servici personal. *Recto.*

Féix. m. Porció de algunas còsas fermádas. *Haz.*—Es pécats que no hà de confessar al confessor. *Talega.*—Empléyo, dignidat. *Carga.*—De lleña: atropáda. *Carga de lleña.* Donar un féix de lleña. *Cargar de lleña.*—Féix de lleña menuda. *Fagote.*—De tot fà féix: tot hen aplega. *Salga per, salga rana d la capacha.*

Fexèt. m. Féix petit. *Hacecillo.*—De lleña menuda. *Ramujos.*

Feyna. f. Trabà de màns. *Faena.*—De càp. *Oficio de cabeza.*—Fexuga, *v. g.* sa de ferrer. *Reventadero.*—Sa den Jofà, qui fà y desfà. *La tela de Penelope.*—Còrrer sa feyna: haverny que fer. *Correr el oficio.*—Donar feyna que fer. *Dar obra.*

Fèyo, ya. adj. Llétx. *Feo, ea.*

FI.

Fi. m. Acabament, terme, consumació de alguna còsa.—Càp, estrém. *Fin.*—Fi del mitx dia ò de mitjanit. *Hilo de medio dia ò de media noche.*—Al fi. *adv.* Últimament. *Al fin.*—Donar fi: acabar. *Dar fin.*

Fi, na. adj. Delicad, esquisid, de hòna calidat. —Astút, ingenios. *Fino, na.*

Fiàd, da. p. p. de fiar. *Fiado, da.*

Fiàd, da. adj. Aquell de qui se pòt fiar. *Fiado, da.*

Fiador, ra. m. f. El qui fia. *Fiador, ra.*—Surtir fiador: fer fiànsa. *Salir fiador.*

Fiador. m. Trena, cordó ab que se afiànsa ò se assegura una càpa. *Fiador.*

Fiàmbre. m. Lo qui despuès de cuyt ò rostid se menja fret. *Fiambre.*—Fer fiàmbre. *Fiambrar.*

Fiànsa. f. Obligació de fer hòna ò assegurar una còsa ò persona. *Fianza.*—Fer fiànsa *Dar fianza.*

Fiar. *v. a.* Confiar una còsa á áltre. = Confiar de algú, fer confiança de éll. **Fiar.** = Qui no fia no es fiad. *Quien no se fia no es de fiar.* = No li fiaria un dòbbé de safrá: no tenir jéns de confiança de algú. *No le fiaria un saco de alacranes.* = Not fias de un borrátzo. *De persona beoda no fies tu bolsa.*

Fiar-se. *v. r.* Tenir confiança. **Fiar-se.**

Fiastre, *tra. m. f.* El fíy ó fia que qualsevòl de los casáds du al segón, terçoer, etc. matrimòni. **Hijastro,** *tra, alnado, da* ó *antenado, da.*

Fiát. *m.* Térme llatí usad còm á substantiu, ab que se manifesta el consentiment de que se fásse una còsa. **Fiat.**

Fibla. *f.* Conducte per áygo. **Conducto** ó **canal.**

Fib'ad, *da. p. p.* de fiblar. **Sobado, da.**

Fiblar. *v. a.* Atupar. **Sobar.**

Fibló. *m.* El pic ab que pican beyas, etc. **Aguijón.** = Piuja impetuosa qui tot s'enbodu. **Turbion.**

Fibra. *f.* Uns còm á filèts qui unexen unas párts del còs ó de plánta. **Fibra.**

Fibrós, *sa. adj.* Qui té fibras. **Fibroso, sa.**

Fic. *m.* Dureyó cállós. **Arruga.**

Ficad, *da. p. p.* de ficar. **Fijado, da.**

Ficar. *v. a. V.* Aficar. **Fijar.**

Ficcio. *f.* Falsedat, fábula, invenció. = Apariència. **Ficción.**

Ficsad, *da. p. p.* de ficsar. **Fijado, da.**

Ficsar. *v. a.* Posar la vista demunt una còsa. = Aficar cartells, etc. **Fijar la vista, carteles, etc.**

Ficsarse. *v. r.* Posarse es mal en alguna part y permanèxer en élla. **Fijarse.**

Ficso, *sa. adj.* Constant, immutáble. = Determinad, difinid. **Fijo, ja.**

Ficticio, *cia. adj.* Fabulós, fingid. **Ficticio, cia.**

Fidecomís. *m.* Disposició del qui en el testamént vincla la hasiéuda. **Fidecomiso** ó **fideicomiso.**

Fidecomissad, *da. p. p.* de fidecomissar. **Vinculado, da.**

Fidecomissar. *v. a.* Vinclar sa hasiéuda. **Vincular.**

Fidecomissári. *m.* La persona á qui se fá el fidecomís. **Fidecomisario.**

Fidecomissos. *m. pl.* Assuntos, negócis. **Quehaceres.**

Fidedigue, *na. adj.* Digne de fe. **Fidedigno, na.**

Fidelidat. *f.* Lealtat. = Eczaetitút en servir sa paráula ó en lo que se té encarregad. **Fidelidad.**

Fidelíssim, *ma. sup.* Molt faél. = Sobrenòm dels réys de Portugal. **Fidelísimo, ma.**

Fidelíssimamént. *adv. sup.* Ab molta fidelidat. **Fidelísimamente.**

Fidèu ó **fidèus.** *m. pl.* Pásta de fariua en forma de cordèl·lúa. **Fideo** ó **fideos.**

Fideuer. *m.* El qui fá fidèus. **Fabricante de fideos.**

= El qui los ven y non fá. **Vendedor de fideos.**

Fiéra. *f.* Bèstia sauvátge, animál férós, carnicer. **Fiera.**

Fiéramént. *adv.* Ab fieresa. **Fieramente.**

Fieresa. *f.* Crueldat, inhumanidat. = Orgüllo, altívès. = Feroçidat dels animáls. **Fiereza.**

Fiéro, *ra. adj.* Cruél, inbuná. = Orgüllós, intrac-táble. = Férós. **Fiero, ra.**

Fierosíssim, *ma. sup.* Molt fiéro. **Fierosísimo, ma.**

Figa. *f.* El fruyt de la figüera. **Higo.** *ant. figo.* =

Flór. **Breva.** = De môro. **Higochumbo,** *de pala* ó

de tuna. = Primerença. **Higo temprano.** = Crivè-

lláda. **Higo regañado.** = Secayonia. **Higo avella-**

nado. = Aubacó ó aubacosa. **Macoca.** = Qui té

lletráda. **Higo en leche.** = La de vidre para xupar

un nin. **Chupador:** el agregat: cascavells, cor-

dó y vidre. **Solvito.** = Sa figa encáre no es ma-

dura: encáre no es témps. **Ese pero no es ma-**

duro. = Seu figas d'áltre sostre. **Es otro cantar,**

es harina de otro costal ó **es remiendo de otro**

pañó. = Vèndrer figas per llantèrnas. **Vender**

gato por liebre.

Figa. *f.* Burla que se fá á un ab sa mà y el dit

grós posad entre es dos immédiáds. **Higa.** = Fi-

gas pes méte. **Higas al médico.**

Figó. *m.* Figa áutes de madurar. **Higo por madu-**

rar. = Hòmo benèyt. **Bendito.**

Figüera. *f.* Àbre molt conegud á Màllórca. **Higue-**

ra, y *ant. figuera.* = De môro. **Nopal** ó **higuera**

de pala, **de chumba** ó **de tuna.** = Borda. **Silves-**

tre ó **pagana.** = Qui fá figas flòrs. **Breval.**

Figuerál. *m.* Terréno plantad de figüeras. **Higue-**

ral, y *ant. figueral.*

Figuereta. *f.* Figüera petita. **Higuerita.**

Figüeta. *f.* Figa petita. **Higuico,** *illo,* *ito.*

Figura. *f.* Disposició, forma. = Estátua, imatge. =

Espáy taucad de molt de costáts. = Môdo de par-

lar fóre del us comú. = Hòmo fèyo y de mala

trássa. **Figura.** = La que se pôsa á edificis, v. g.

de cá. **Mascaron.**

Figurad, *da. p. p.* de figurar, se. **Figurado, da.**

Figuradament. *adv.* Ab môdo figurad. **Figurada-**

mente.

Figurar. *v. a.* Formar, donar figura á alguna cò-

sa. = Representar. **Figurar.**

Figurarse. *v. r.* Imaginarse, pensar, créurer. **Fi-**

gurarse.

Figureta. *f.* Figura petita. **Figurita.**

Figuratiu, *va. adj.* Lo qui figura áltra còsa. **Figur-**

ativo, va.

Figurativament. *adv.* De un môdo figuratiu. **Fi-**

gurativamente.

Figurí. *m.* Dóna de bulto para môdas. **Figurin.**

Figurón. *m.* Figura gróssa. = Hòmo fastástic y en-

tonad. = El personatge principal, ridículo y extravagante en algunas comedias. *Figuron*.
Figurôta. f. Figura gròssa ò lletja. *Figuron*.
Fil. m. Lo filad. *Hilo*. = De càrn. *Hebra* ò *brizna*.
 = Encerolad ò obrad para pescar. *Sedal*. = El tày de espasa. *Hilo*. = De fèrro ò de llautó. *Alambre*. = De licors. *Hebra*. = Mál filad. *Hilaza*. = Mál torsúd. *Hilolen*. = Prim de llautó. *Doradillo*. = D'emplomar. *Bramante*, *hilo de plomar* ò *guita*.
 De òr ò plàta mesclad ab seda. *Hilo briscado*. = Flux de sabater. *Hilo laso*. = Càda passada que se fà ab sa llansadora. *Lucha*. = El qui aguanta al cauó dins sa llansadora. *Broca* ò *hembrilla*. = Fil per randa. *B por b y e por c*. = Á fil de espasa. *Á hilo de espada*. = Á dret fil. *Á hilo*. = Pèrder es càp des fil: olvidarse de lo que se anáva á dir. *Perder el hilo*. = Posar fil á sa guya: posarse á trabayar; etc. *Poner mano á la obra*.
Fila. f. Orde, continuació de còsas. = La línea que forman los soldats de front. *Fila*.
Filad, da. p. p. de filar. *Hilado*, da.
Filada. f. Orde de pédras, mitjans, retjolas ab que se pòsan en fer parèt. *Hilada* = La derrera. *Verdugo*.
Filadís. m. Seda bàsta. *Filadiz*.
Filadora. f. La qui fila. *Hiladora*. = Pédra para esmolar rahors. *Afiladera*.
Filament. m. La rèl prima y delicada de plànta. *Filamento*.
Filauera. f. La qui fila. *Hilander*.
Filantropia. f. Amor envés de los hòmos. *Filantropia*.
Filántropo, pa. m. f. Amadors dels hòmos. *Filántropo*, pa.
Filar. v. a. Reduir càñom, llana, lli, etc. á fil. = Fer sas cucas ets amellons. *Hilar*. = Filar rahors. *Afilar*. = Filar sa seda: llévarla dels amellons. *Hilar en verde*. = Filar prim: discórrer ab suilesa. *Hilar delgado*.
Filassa. f. Fil gruxad y desigual. *Hilaza*.
Filats. m. pl. Còsa coneguda. *Red* ò *redes*. = Ròba clàra. *Red de pajaros*. = Para cassar gualleras. *Trasmallo*. = Prims para cassar aucells. *Arañuelo*. = Que se pòsan á costat de bàrco. *Filarete*.
Filegrès, sa. m. f. El qui pertány á determinada parròquia. *Feligres, sa*.
Filegressia. f. El térme ò jurisdicció de una parròquia. *Feligresia*.
Filempúa. f. Ròba. *Estopilla*.
Filera. f. Orde, fila. *Hilera*. = *Cerilla*. *Cerilla*. = Ganas de filar. *Ganas de hilar*,
Filèt. m. Diminutiu de fil. *Hilete*, *ico*, *illo*, *ito*.
Filète. m. Mollurá delicada. *Filete*.
Filèts y fileyons. m. pl. Bossinets de fil que pòsan

á llagas. *Hilas*. = Fileyons qui se apégan á vestit. *Hilitos*. = Qui pèñjan de vestit espiad. *Hilacha*. = Los de baix de cadira, taula, etc. *Tamo*. = Los de baix de talèssos. *Cardura*.
Filiació. f. Descendència. = Dependència de una iglesia de altra. = Adopció. = Admissió del soldat al retgiment. *Filiacion*.
Filiad, da. p. p. de filiar. *Filiado*, da.
Filiál. adj. Pertanyent á fíys. *Filial*.
Filiar. v. a. Prender sa filiació á un. *Filiar*.
Filicomis, etc. V. Fidecomis, etc.
Filigrána. f. La obra formada de fils de òr ò plàta unids y saldads ab perfecció. *Filigrana*.
Filipèndula. f. pl. *Filipèndula*.
Filologia. f. Conexement de totas las cièncias majorment de la crítica. *Filologia*.
Filològic, ca. adj. Pertanyent á filologia. *Filològico, ca*.
Filològica. f. V. Filologia. *Filològica*.
Filólogo. m. El qui ensenya ò estudia la filologia. *Filólogo*.
Filosóf. m. El qui ensenya ò estudia filosofia. *Filósofo*.
Filosofar. v. a. Parlar, discórrer en matèrias filosóficas. *Filosofar*.
Filosofastro. m. El qui pretén de filosóf y nou es. *Filosofastro*.
Filosofia. f. Amor de la sabiduria. = Ciència de las còsas naturals. *Filosofia*. = Morál: la qui tracta de las virtuts y vicis. *Moral*. = Racional: la lògica. *Racional*.
Filosòfic, ca. adj. Pertanyent á la filosofia. *Filosófico, ca*.
Filosòficament. adv. Al mòdo de los filosòfs. *Filosòficamente*.
Filosofisme. m. Sècta ò opinió de los filosòfs. *Filosofismo*.
Filona. f. Còsa coneguda. *Rueca*.
Filouada. f. Tòc ab sa filona. *Ruecazo*.
Filtració. f. El àcte de filtrar. *Filtracion*.
Filtrad, da. p. p. de filtrar. *Filtrado*, da.
Filtrar. v. a. Colar. *Filtrar*.
Fill, lla. m. f. V. Fiy, ya més usad. *Hijo, ja*.
Fin. m. Térme, estremidat, acabament. *Fin*. = En fin: finalment. *En fin*. = Per fin, finalment. *Por fin*.
Final. adj. Lo qui acaba á una còsa, el fi de ella. = Pertanyent á fi. *Final*.
Finalisad, da. p. p. de finalisar. *Finalizado*, da.
Finalisar. v. a. Acabar á una còsa. *Finalizar*.
Finalisar. v. n. Acabarse una còsa. *Finalizar*.
Finalment. adv. Per últim. *Finalmente*.
Finca. f. Tèrra ò altra còsa demunt de qui se hipotèca una renda. *Finca*.

Finesa. *f.* Bondât, perfecció, puresa de alguna còsa. = Amor. = Dàdiva, do, present, regaló. = Gràcia, favor. *Fineza.*

Finestra. *f.* Còsa coneguda. *Ventana.* = Ab una columna al mitx. *Ajimez.* = Finestra portâl.

Puertaventana. = Demúnt teulâda ab teuladeta apoyâda á sa parèt. *Buharda:* cuya teuladeta estâ enfôre de parèt, còm la de tafona. *Guar-dacalada.* = Estreta de pàrt de fôre, y àmpla de pàrt de dins. *Saetera.*

Finestreta. *f.* Finestra petita. *Ventanilla, ita.*

Finestró. *m.* Finestreta. *Ventanico, illo.* = De pòrta ô finestra. *Cuarteron.*

Fingid, *da. p. p.* de fingir. *Fingido, da.*

Fingid, *da. adj.* El qui fingèix, fâls, postís. *Fingido, da.*

Fingidament. *adv.* Ab ficció. *Fingidamente.*

Fingidor, *ra. m. f.* El qui fingèix. *Fingidor, ra.*

Fingimént. *m.* La acció de fingir. *Fingimiento.*

Fingir. *v. a.* Còntrefer, disfrassar. = Forjar, inventar. = Idear, imaginar-se, figurar-se lo que noy há. *Fingir.* = Fingirse malâlt. *Fingirse enfermo* ô *encojar.* = Fingir, tenir pò para ferne á âltri. *Hacer la temblona.*

Finid, *da. p. p.* de finir. *Finido, da.*

Finir. *v. a.* Acabar, finir. = Morir. *Finar* ô *fencer.*

Finíssim, *ma. sup.* Molt fi. *Finisimo, ma.*

Finítim, *ma. adj.* Confinânt, contiguo. *Finitimo, ma.*

Fins. Preposició qui denôta el térme de llòc y acció de témps. *Hasta.*

Finura. *f.* Bòna calidât de una còsa. = Perfecció, elegància. *Finura.*

Fiôl, *la. m. f.* Aquèll de qui un es padrí en baptisme ô confirmació. *Ahijado, da.* = Bri de blât, ôrdi, etc, qui sort târd de sas rèls. *Hijo.*

Fiôla. *f.* Eyna de fuster. *Chapa.*

Fioleta. *f.* Pèssata de ròba quadrâda ab que se tâpa es càlis. *Hijuela.*

Fira. *f.* Mercât ahónt se ven y barâta. *Feria.* = Del bestiar: el llòc ahónt estâ á sa fira. *Rodeo.* = Bòna: de molt de concèrt. *Feria socorrida.*

Firar. *v. a.* Vèndrer ô comprar en la fira. *Feriar.*

Firer. *m.* El qui ven en la fira. *Feriero.* = El qui compra. *Feriador.*

Firma. *f.* Nòm y llinâtge posâds á hàix de un escrit ô imprès. *Firma.* = Mitja firma: aquèlla en qui sòlamént se pòsa el llinâtge. *Media firma.*

Firmâd, *da. p. p.* de firmar. *Firmado, da.*

Firmamént. *m.* El cèl de las estrèllas. = El cèl de los béneventurâds. *Firmamento.*

Firmar. *v. a.* Posar sa firma. *Firmar* ô *suscribir.*

= Bèurer. *Refrendar.* = No estar para firmar: estar borrâtxo. *No estar para firmar.*

Firmarse. *v. r.* *Firmarse.*

Firme. *adj.* Segurs, constànts, fòrts, perseverànts. *Firme.*

Firmamént. *adv.* Ab firmesa. *Firmeamente.*

Firmesa. *f.* Constància, perseverància, fortaleza. seguratât. *Firmesa.*

Firmissim, *ma. sup.* Molt firme. *Firmisimo, ma.*

Firmissimamént. *adv. sup.* Ab molta firmesa. *Firmissimamente.*

Firó. *m.* Fira petita. *Ferietta.*

Fisc. *m.* El erâri reyâl. *Fisco.*

Fisca. *f.* V. Frontissa. *Fija.* = Barla. *Fisga.*

Fiscâl. *adj.* Lo pertañent al fisc. *Fiscal.*

Fiscâl. *m.* Miuistre de la audiència. = El qui critica las opèracions de âltri. *Fiscal.*

Fiscalia. *f.* El ofici y empleyo del fiscâl. *Fiscalia.*

Fiscalisâd, *da. p. p.* de fiscalisar. *Fiscalizado, da.*

Fiscalisar. *v. a.* Fer el ofici de fiscâl. = Criticar, censurar las accions de âltri. *Fiscalizar.*

Fiscó, *na. adj.* El qui se burla de âltri. *Fisgon, na.*

Físic, *ca. adj.* Pertañent á la física. *Fisico, ca.*

Físic. *m.* El filosòt qui enseña la física. = El barber de bàrco. *Fisico.*

Física. *f.* Ciència de las còsas naturâls. *Fisica.*

Físicamént. *adv.* Reyâlmént, corporâlmént. *Físicamente.*

Fisiología. *f.* Tractât del còs hnmâ estânt bô. *Fisiologia.*

Fisonomia. *f.* Trâssa, aspècte particular de la càre. *Fisonomia.*

Fisonòmic. *ca. adj.* Pertañent á la fisonomia. *Fisonómico, ca.*

Fisonomista. *m.* El qui conjectura lo que há de succeir á un per la figura de la càre. *Fisonomista.*

Fisónomo. *m. V.* Fisonomista. *Fisónomo.*

Fistola. *f.* Llâga fonda y càllosa. *Fistola.*

Fistula. *f.* Fistola. *Fistula.*

Fistular. *adj.* Pertañent á fistula. *Fistular.*

Fistulós, *sa. adj.* Se diu de las llâgas en qui se forman fistulas ô lo qui se parèix á ellas. *Fistuloso, sa.*

Fita. *f.* Pédra que se pòsa para dividir sas tèrras ô sâber sa partió de ellas. *Mojon* ô *hito.* = Posar fitas. *Amojonar* ô *mojonar.* = Posar fita: aturarse. *Pararse.*

Fitora. *f.* Eyna de pescar. *Fitora* ô *fisga.*

Fitorâd, *da. p. p.* de fitorar. *Fisgado, da.*

Fitorar. *v. a.* Aficar sa fitora. *Fisgar.*

Fito, *fito. adj.* Sense remanar ets uys. *De hito en hito.*

Fiy, ya. *m. f.* El engenrâd de mâsle y famèlla respècte de sos pâres. *Hijo, ja.* = Bastârd s ô bords. Els engenrâds quând sos pâres no se porian casar. *Bastardo, da* ô *borde.* = Fiy llegitim ô de bëndiciô: el nâd de llegitim matrimôni. *Hijo legitimo* ô *de bendicion.* = De sa câsa grân: de qui no conexen sos pâres. *De la inclusa* ô *de la piedra.* = Fiy del hómo: Jesucrist. *Hijo del hombre.* = Naturâl: el de pâres no casâds. *Natural.* = Fiy de sos pâres: no conegûds. *Hijo de sus padres.* = Fiy major: el qui vâ néxer el primer. *Mayorazgo.* = Espurio: el qui no té pâres conegûds ni se pôden conèxer perque sa mãre tengué âcte ab molts. *Espurio.* = Espirituâl: quâlsevôl persona respècte del sêu confessor. *Espiritual.* = Fiy llegâd: quâlsevôl fôre es major. *Segundon.* = Fiy de sa pòlla rossa. *Hijo de gallina blanca.* = Fiy de dôna pública. *Mancel* ô *mancer.*

Fiyèt, ta. *m. f.* Fiys petîts. = Expressió de ternura. *Hijico, ca, ito, ita, hijuelo, la.*

FL

Flâc, ca. *adj.* Mâgre, prim, de pôcas cârns, macilént. = Dolént, mâlvâd. = Sense vigor, sense fôrsas. = Frâgil, subjècte â pécar. = Defectuós parlânt de discurs. = Mâgre, estêril parlânt de têrras. = Dêbil, fluxa parlânt de la memôria. *Flaco, ca.* = Flâc de câp, de memôria: el qui té es câp, la memôria flâca. *Flaco de cabeza, de memoria.* = Fer un flâc servici: obrar en perjûy de âltri. *Hacer un flaco servicio.*

Flâca, *f.* Principâl defècte de passiô dominânt de uua persona. *Feble* ô *flaco.* = Afiñar sa flâca â un. *Hallarle el feble* ô *el flaco.*

Flacura, *f.* La calidât de estar ô ser flâc. *Flacura.*

Flamâda, *f.* La pârte del fôc qui puja amunt. *Llama.* = Las que se fân per S. Antôni de Viâua ô los soldâts acampâds. *Fogata.*

Flamânt, *adj.* Lluént y resplaudént. *Flamante.*

Flamatjânt, *p. a.* de flamatjar. *Centellante.*

Flamatjar, *v. n.* Fer espiras. *Centellar* ô *centellear.*

Flamènc, ca. *adj.* El naturâl de ô lo pertañent â Flândes. = La llêngo flamenca. *Flamenco, ca.* = Parlar flamènc: no donarse entèndrer. *Hablar en griego, en gringo* ô *en guirigay.* = ¿Qué pârl flamènc? *Lo he de decir cantado* ô *rezado?*

Flamènc, *m.* Âve. *Flamenco* ô *fenicoptero.*

Flâneo, *m.* Vel de color de fôc que dnyan en âltre tèmps las novias. *Fldmegg.*

Flâuc, *m.* Pârte de bestió de murâda. = Costât de quâlsevôl còsa. *Flanco.*

Flanèlla, *f.* Rôba. *Flanela.*

Flanqueyâd, da. *p. p.* de flanqueyar. *Flanqueado, da.*

Flanqueyânt, *p. a.* de flanqueyar. *Flanqueante.*

Flanqueyar, *v. a.* Defensar una fortificaciô per una âltra: se diu tâmbé de una fortificaciô cunya artilleria arriba â una ciutât, etc. *Flanquear.*

Flanqueyarse, *v. r.* Defensarse unas â las âltras parlânt de las ôbras de fortificaciô. *Flanquearse.*

Flâo, *m.* Pauâda de brossât y ôus. *Flaon.*

Flaquesa, *f.* Magror, estenuaciô. = Fragilitât, inclinaciô al mâl. = Fâlta de poder. = Fâlta de fôrça y de vigor en las còsas de la ânima. *Flaqueza.* = Dolentia. *Maldad, ribalderia.*

Flaquèt, ta. *m. f.* Diminutiu de flâc. *Flaquillo, illa, ito, ita.*

Flaquetjar, *v. n.* Decâurer de ânimo. *Titubear.* = Cedir sens resistència. Pèrder la actividât, el ardor. *Desistir.* Debilitarse. *Flaquear.*

Flaquíssim, ma. *sup.* *Flaquissimo, ma.* Molt dolènts. *Nefario, ria.*

Flâsco, *m.* Botèila quadrâda ô quadrilonga ô plâna y ab so còll estrèt. *Frasco.*

Flasquêra, *f.* Caxó ab estâncias para posar flâscos. *Flasquera.*

Flasquêt, *m.* Flâsco petîl. *Frasquillo, ito.*

Flassâda, *f.* Còsa coneguda. *Manta, frazada* ô *vellida.*

Flassador, *m.* Flassâda prima. *Frazadilla.*

Flastomâd, da. *p. p.* de flastomar. *Imprecado, da.*

Flastomador, ra. *m. f.* El qui flastoma. *Imprecador, ra.*

Flastomar, *v. a.* Dir flastomias. *Imprecar.*

Flastomia, *f.* Maldiciô. *Imprecacion.*

Flâto, *m.* Vênt qui surt del còs. = Vapors ô âyre siccâd en alguna pârte del còs. *Flato.* = Capritxo. *Mania* ô *rabanillo.* = Pègar es flâto de... *Dârsele d uno el rabanillo de...*

Flatós, sa. *adj.* El qui té ô câusa flâtos. *Flatoso, sa.*

Flatulênt, ta. *adj.* Lo qui câusa flâtos ô el qui los té. *Flatulento, ta.*

Flânta, *f.* Istrument mûsic y de buf. *Flauta.*

Dolsa. *Dulce.* = Travassêra. *Traviesa.*

Flautât, *m.* Registres de flântas en ôrga. *Flautado.*

Flauteta, *f.* Flânta petita. *Flautilla.*

Flautista, *m.* El qui fâ, ven ô toca flântas. *Flautista* ô *flautero.*

Flebotomia, *f.* El ârt de sangrar. = La sangría. *Flebotomia.*

Flebotomiâ, *m.* El qui sangra. *Flebotomiano.*

Flecsible, *adj.* Fâcils de doblegar. *Flexible.*

Flecsiô, *f.* El âcte de doblegar, se. *Flexion.*

Flesca, *f.* Eyna de vidrier. *Puntel.*

Fletâd, da. *p. p.* de fletar. *Fletado, da.*

Fletador, *ra. m. f.* El qui fléta. *Fletador, ra.*
 Fletar. *v. a.* Llogar una bàrca. *Fletar.*
 Fléte. *m.* El prèu de auar en bàrco ò de llogarló.
Flete.
 Flétxa. *f.* Àrma. *Flecha.*—De campanar, torre, etc.
Veleta.—Cobleta que se diu anant en missió.
Saetilla.—Jugueta de allòts. *Rehilete.*
 Fletxád, *da. p. p.* de fletxar. *Flechado, da.*
 Fletxar. *v. a.* Tirar, ferir ab flétxas. *Flechar.*
 Fletxer. *m.* El qui fà, ven ò tira flétxas. *Flecher.*
 Flèuma. *f.* Un dels humors qui compònen sa màssa de sa sàug. —Saliva espessa que se trèu per sa boca. *Flema.*—Hòmo impertinent. *Mosca.*
 Fléix. *m.* Àbre ver. *Fresno.*
 Flòbia de nèu. *f.* Partícula de nèu qui cau del cèl.
Copo de nieve.
 Flòc. *m.* Veta de seda àmpla y de vârios colors.
Fleco ò flueco.—Porció de cabèis ò llâna. *Mechon, mecha, vedija.*—De auveyas, câbras, etc. *Atajo de...*—De capèll. *Cintillo.*—Llis. *Rapacejo.*—Flòcs y bauderetas. *Carambainas, alfileres.*
 Flocadura. *f.* Espècie de textí de ahónt pénjan file.
Flocadura.—De càp de bistia. *Quitapon.*
 Flocar. *v. n.* Estar alegre, contént. *Estar en sus glorias.*—Crèixer, aumentar. *Florece.*
 Flòcs. *m. pl.* Aquèlla espècie de flòcs que se fân ab sa plâna quâud se plauetja. *Acepilladuras ò virutas.*
 Floquèt. *m.* Flòc petit. *Fluequecito.*—Plânta. *Nicaragua.*
 Flôr. *f.* Còsa coneguda. *Flor.*—De tot l'àny. *De mano.*—De cotonéra. *Empeine.*—De d... *Flor.*—De guitèrra. *Rosa.*—Den Josà. *Nerufar, golfan ò ninfea.*—De s'òlla: lo millor des cunyât. *Cabeza de olla.*—Des safrà. *Flor ò rosa.*—De gavarréra. *Gavanza.*—De sa farina. *Flor.*—De sefiorida. *Epitimo.*—Estar en flôr los àbres, sembrâts, etc. *Estar en flor ò en cierne.*—Trèuer sa flôr de sa farina. *Florear la harina.*
 Flôra. *f.* Entre los gentils la diosa de las flôrs.
 —Tractât de las plântas de un país. *Flora.*
 Floréra. *f.* Adorno que se pòsa en altar, y se compòs de péssetas de tálco. *Ramilletero.*
 Florésta. *f.* Terréu poblád de àbres y plântas de flôr. —Collecció de cuéntos gustosos. *Florresta.*
 Florèt. *m.* Lo mes esquisít de una còsa. *Flor.*
 —Àrma. *Florete.*
 Floreta. *f.* Flôr petita. *Floreilla.*—Acusació. *Chisme ò soplo.*—Escoltar floretas. *Dar oído d chismes.*—Portar floretas: murmurar ò acusar. *Chismear.*
 Floretjád, *da. p. p.* de floretjar. *Floreado, da.*

Floretjar. *v. a.* Adornar ab flôrs. *Florear.*
 Floríd, *da. adj.* De càre. *Fresco, ca.*—Qui té flôrs.
Florecido, da.—Pâ, formátge, etc. corrompúd.
Florecido, da.—Llèua. *Carcomido, da.*
 Floridura. *f.* Corrupció. *Moho.*
 Fiorir. *v. n.* Trèuer los àbres y plântas sas flôrs.
 —Prospèrar, trobarse en fèlícidât. —Eczistir en témps determinád. —Resplandir ab las prèndas de ingèni. *Florece.*
 Florirse. *v. n.* corrómprese pâ, formátge, etc.
Floreerse ò enmohecerse.
 Florí. *m.* Moneda. *Florin.*
 Florista. *m. f.* El qui fà flôrs ò en ven. *Florista ò florero, ra.*
 Flôrlisáda. *adj.* Se diu de la creu cuyos brâsos acábau en flôrs de lis. *Florlisada.*
 Fioró. *m.* Flôr en arquitectura. *Floron.*
 Floronco. *m.* Bosy. *Divieso.*
 Flòs retòricas. *f. pl.* Gràcias, adornos de un discurs, sermó, etc. *Flores retóricas.*
 Flòs santòrum. *m.* Libre qui referèix vidas de sànts. *Flos sanctorum.*
 Flôta. *f.* Escuàdra de bàrcos já mercànts, ja de guèrra. —Multitúd de gènt ò de còsas de una matèxa càsta. *Flota.*
 Flotar. *v. n.* Aguantarse un còs demunt àygo sense nadar. *Flotar.*
 Flucs y reflúcs del mar. *m.* Pujáda y devalláda de las séuas àygos, etc. *Flujo y reflujo del mar.*
 Fluxió. *f.* Humor que espellèix el còs. *Fluxion.*
 —Del nàs. *Blemerrea.*
 Fluctuació. *f.* Irresolució, dubte. —Movimènt de sas onas. *Fluctuacion.*
 Fluctuànt. *adj.* Irresolúid, duptós. *Fluctuante.*
 Fluctuar. *v. n.* Estar en dubte en las resolucions.
 —Estar á perill de pèrderse en el mar. *Fluctuar.*
 Flúid, *da. p. p.* de fluir. *Fluido, da.*
 Fluidès. *f.* Calidât qui constituèix flúida á alguna còsa. *Fluidez.*
 Flúido, *da. adj.* Tot còs líquido, cuyas pàrts fàcilment se desunexen. *Fluido, da.*
 Fluir. *v. n.* Destillar ò surtir humor, licor. *Fluir.*
 Fluiál. *adj.* Pertasiént á riu. *Fluvial.*
 Flux, *xa. adj.* Pòc estiràl, pòc apretád. —De pòca actividât y fortaleza. —Afeminád, cobàrd, mudàble. *Flojo, ja.*—De boca: xerrador. *Boquirotto, ta ò blando de boca:* animál. *Blando de boca.*—De càp. *Casquivano, na.*—De ori. *Incontinente de orina.*
 Fluxedât. *f.* Debilidât, flaqueza. *Flojedad.*—De ori. *Incontinencia de orina.*—De nirvis. *Perlesia ò paralysis.*
 Fluxetjar. *v. n.* No estar fòrt. *Estar flojo.*

FO.

Fòc. m. Un dels elements físics calent, qui fa llum y resplendèix. = La matèria encesa, com un caliu. = Càsa, y axí deym en tal poble, heyà tants de fòcs, axò es tantes càsas. = El bull de la sang ab senhals exteriors, com gràus, vermeyó, etc. = El ardor de las passións. = Lo empénad y viu de las accións y disputas. = Las flamadas que fan las torres. *Fuego.* = De san Antóni: malaltia. *Gangrena.* = Fátuo: el llumeneret de san Antelm. *Fatuo.* = Lénto: pòc fòc. *Lento.* = A fòc y a sang. *A sangre y fuego.* = Pegar fòc: incendiar. *Pegar fuego.* = Posar fòc: discòrdia. *Levantat fuego.* = Encèndrer es fòc: fomentar discòrdias, bregas, riñas. *Añadir fuego al fuego.* = Fer fòc per sa boca: estar enfurid. *Echar fuego por la boca ò por los ojos.* = Tocar per fòc. *Tocar d fuego.* = Estar dins un fòc: dins una gran inquietut. *Estar en ascuas.* = Fer fòc: desparar àrmas de fòc. *Hacer fuego.*

Foco. m. El punt ahont se rehunxen los rāyos des sòl en un vidre ustòric. *Foco.*

Focòt. m. Espulsió en el còs. *Sahorno.*

Fogar. m. El llòc ahont se fa fòc en una càsa. = La càsa ò el domicili de un. *Hogar.* = No tenir càsa, ni fogar: ser molt pòbre. *No tener casa, ni hogar.* = No estar en càsa, ni fogar: estar massa a fòre càsa. *Ser huésped en su casa.* **Fogarada. f.** Muntet de llèña encesa. *Fogata ò lumbrarada.*

Fogassa. f. Péssa de formátge. *Queso.*

Fogasser. m. Mòllo ò càsiom ab que se fa la péssa de formátge. *Encella.*

Fogasseta. f. Fogassa petita. *Quesito.*

Fogó. m. Llòc ahont se fa fòc. *Fogon.* = Qualsevòl dels qui están demunt es llòc ahont nyhá molts. *Hornilla.* = Ahont se créman los sentenciads. *Brasero.* = Movidis. *Anafe.* = Prènder de fogó una còsa: no lograse. *Salir huera.* = Fer figa la àrma de fòc. *Dar higa ò marrar.*

Fogonèt. m. Fogó petit. *Fogonillo.*

Fogós, sa. adj. Encès, demasiad viu. *Fogoso, sa.*

Fogossidat. f. Ardor, demasiada vivess. *Fogosidad.*

Foguer. m. Fèrro para trèurer fòc. *Eslabon.*

Foguer, ra. adj. Laciús. *Braguetero, ra.* = Pròntes, atropellads. *Pimienta.*

Foguesar. v. a. Fer es formátge. *Encellar.* = El qui foguessa. *Roperó.*

Foguetjàd, da. p. p. de foguetjar. *Fogucado, da.*

Foguetjàd, da. adj. Esperimentad, mal de enganar. *Toro corrido.*

Foguetjar. v. a. Acostumar als hòmos ò als animals al fòc de àrma. *Foguear.*

Fòl. m. Fuya de llibre ò escrit. *Folio.* = De àntos, procés. *Folio ò foja.*

Folgar. v. a. Devertirse, juguetetjar. *Holgar, y ant. folgar.*

Foliad, da. p. p. de foliar. *Foliado, da.*

Foliar. v. a. Posar el nombre a las fuyas de escrits, etc. *Foliar.*

Folléto. m. Paper imprès de pòcas fuyas. *Folleto.*

Foment. m. Calor, abrigo, aussili, protecció, medicament. *Fomento.*

Fomentad, da. p. p. de fomentar. *Fomentado, da.*

Fomentador, ra. m. f. El qui foménta. *Fomentador, ra.*

Fomentar. v. a. Abrigar, donar calor, escitar, promòurer, protegir. *Fomentar.*

Fòmes. m. Lo qui mou a fer una còsa, majorment pecaminosa. *Fòmes.*

Fona. f. Amplària. *Huelgo, holgura ò vuelo.*

Fonad, da. adj. Qui té molta fona. *Holgado, da ò trefe.*

Fonda. f. Càsa ahont se dona alocament, beure y menjar. *Fonda.*

Fondària. f. Profundidat. *Hondura.* = Midar sa fondària. *Hondear ò fondear.*

Fonder. m. El qui té fonda ò se cuyda de ella. *Fondista.*

Fondeyad, da. p. p. de fondeyar. *Fondeado, da.*

Fondeyar. v. a. Aturar una bàrca dins es mòl ò en àltre llòc. *Fondear.*

Fondista. m. V. Fonder. *Fondista.*

Fondo. m. Lo més principal y essencial de una còsa. = El espay en que se forman los solidats pit ab espàlla. = El caudal de una persona, junta ò corporació. = Abundancia de alguna còsa no material, v. g. de sabiduria. *Fondo.* = Donar fondo: posar sas àncoras para assegurar una bàrca. *Dar fondo.* = Examinar a fondo. *Examinar d fondo.* = Cavar fondo: discòrdar molt. *Hilar delgado.*

Fondo, da. adj. Profundo. = Molt en dimes. = Terréno baix. *Hondo, da.*

Fóndrer. v. a. Cera, uéu, etc. *Derretir.* = metalls. *Fundir.* = La hasienda. *Disipar.*

Fóndrer. v. r. Pèrder la solidéz, la consistència. *Deshacerse, derretirse.* = Sa néu. *Desnevar, derretirse.* = Un desitjant ò esperant alguna còsa. *Consumirse, quemarse ò estar mascando retama.* = Envenecarse una còsa: Pèrderse. *Undirse.* = La hasienda sense saber còra, ò pèrder sas càrns un. *Comerse de polilla.* = Es paper: travessarlo sa tinta. *Calar.* = Una còsa en sas màns de àltri. *Rehundirse.* = Ataxas, ciria

Correrse.—Còm una candela: aviât la hasiën-da, caudâls, etc. *Hacerse sal y agua.*

Fonéll. m. El tâp de buc de beyas. *Cobija.*—Els foradèts para surtir y entrar sas beyas. *Piquera.*

Fonemént. m. El principi de un edifici.—La rahó ah que se assegura ò se prôva una còsa. —Orígeu ò rèl de còsa no materiâl. *Fundamento.*—Posar los foneménts de un edifici. *Fundamentar, cimentar* ò *echar los fundamentos.*
Fonóy. m. pl. *Hinojo* ò *maratro.*—*Fonóy marí. Hinojo marino.*

Fons. m. Fondària en âygo. *Hondura.*—La pàrt de devànt de bota. *Ondillon.*—De derréra. *Sobanda.*—Anar á fons una bárca: afouarse. *Irse d fondo:* tirarlay. *Echar d fondo.*

Fòut. f. Âygo qui surt demúnt sa tèrra. *Fuente.*—Principi, orígeu de una còsa. *Fuente.*—Del bràs. *Sangradura.*—En el còs paraque surtan es màls humors. *Fuente* ò *cauterio.*—Llòc ahónt se guárda âygo para beurer, emprar, etc. *Cisterna.*—Del pèu. *Alma del pié.*—A s'ay de sa fòut. *Al origen de la fuente.*

Fontanâl. adj. Pertaüént á fòut. *Fontanal.*

Fontanèlla. f. Fouteta. *Fuentecita.*

Fontener. m. El qui fâ los conductes de las âygos. *Fontenero.*

Fonteta. f. Fònt petita. *Fontezuela, fuentecica.*

Foquèt. m. Fòc petit. *Fueguesillo.*

Fôr. m. Llèy municipâl.—Podèr, jurisdicció.—Pri-vilègi, eczenció. *Fuero.*

Foradâd, da. p. p. de foradar. *Agugereado, da, horadado, da.*

Foradar. v. a. Fer forât. *Agugerear* ò *horadar.*

Foradèt y foradi. m. Forât petit. *Agugerito, illo.*—En rôba. *Piquete.*

Forâl. adj. Pertaüént á fôr. *Foral.*

Foranías. f. pl. Es contòrns de població. *Los afue-ras* ò *alrededores.*

Forester, ra. adj. La persona ò còsa qui no es de la tèrra ahónt se trôba. *Forastero, ra.*

Forât. m. Còsa coneguda. *Agugero,* y si travéssa de pàrt á pàrt. *Horado.*—Forât de ârna. *Apol-ladadura.*—De cortí, coteró, etc. *Piquera.*—De bàñariquer. *Tueca, tueco.*—En corretja fèt apòsta para assegurarla. *Punto.*—De barrina. *Barreno.*—Para passar gàts. *Gutera.*—Para fer minus es colóms. *Hornilla.*—Para posar sa basti-nènta en edifici. *Mechinal.*—Para tirar sas càr-tas en la càsa del corrèu. *Buzon.*—Des rentador. *Canalon* ò *ventedero de fregadero.*—Des trôns: des cul. *Sieso* ò *taza de fuente.*—Ahónt està el vògamari. *Madriz.*

Forc. m. La distància del dit gròs al índice axam-

plâds. *Geme.*—De âys, cebas. *Horca, horco.* ò *ristra de ajos, cebollas.*

Forca. f. Instrument de fust en forma de una n ahónt pèñjan los sentenciâds. *Horca* ò *ene de pa-lo.*—Pâlo qui acâba en duas puntas. *Horca.*—De ventar. *Aventador.*

Forcâd, da. adj. Fèt en figura de forca. *Horca-do, da.*

Forcât. m. La pàrt dels âbres ahónt se dividexen las brâncas. *Horcadura.*—De entre sas cuxas. *Entrepierñas.*—De calsons. *Bragadura.*—Ab que se comèssa bárco. *Singlon.*—De jon: lo tórt de èll qui se pôsa á nes còll de la bistia. *Came-lla* ò *gamella.*

Forcó. m. Forca petita. *Horquilla.*—De forca ò for-queta de menjar. *Pua* ò *diente.*

Forcôta. f. Forca gròssa ò estaló para aguantar âbres. *Horcon.*

Fôre. adv. *Fuera.*—Á fôre. *A fuera.*—De fôre: es-teriorment. *De fuera.*—Per fôre. *Por fuera.*—Per sa pàrt de fôre. *Por la parte de fuera.*—Fô-ra de sí. *Fuera de sí.*—Mânco, ménos, escépte, á escepció. *Fuera.*

Fôre. Expressió ah que se engéga á un. *Oxte.*—Pa-ra fer fugir câns. *Za.*—Para fer fugir gàts. *Za-pe.*—Fôre dimòni. *A redro vayas demonio.*—Fôre témps. *Fuera de tiempo.*

Fôremida. adv. Innumérâble. *Sobremedida.*

Foréuse. adj. Pertaüént á fôr ò á tribunâl. *For-ense.*

Forjâd, da. p. p. de forjar. *Forjado, da.*

Forjador, ra. m. f. El qui fôrja. *Forjador, ra.*

Forjadura. f. La acció de forjar. *Forja.*

Forjar. v. a. Donar la priméra forma á lo que se fâ.—Inventar, fingir. *Forjar.*

Forma. f. Lo qui determina la matèria.—Figura, disposició exterior.—Môdo de fer alguna còsa.—Hòstia para dir missa. *Forma.*—Para fer sa-bâtas. *Horma.*—En forma. *En forma.*—En tota forma: cumplidament. *En toda forma.*—Posar en forma: véncer á un en disputa. *Dar cape-ruza.*

Formâble. adj. Lo que se pôt formar. *Formable.*

Formació. f. El âcte y effècte de formar, se. *For-macion.*

Formâd, da. p. p. de formar, se. *Formado, da.*

Formador, ra. m. f. El qui forma. *Formador, ra.*

Formâl. adj. Pertaüént á la forma.—Sèrio, puntuâl, eczâcte.—Precís, determinâd, esprés. *Formal.*

Formalidât. f. Eczactitút, puntualidât.—Seriedât de algùn âcte. *Formalidad.*—Formalidât esco-lástica: el môdo de argumentar en forma. *For-malidad escolástica.*

Formalisâd, da. p. p. de formalisar. *Formalizado, da.*

Formalisar. *v. a.* Donar la forma, la perfecció. *Formalizar.*
Formalisarse. *v. r.* Ofèndrerse, picarse. = Posarse sèrio. *Formalizarse.*
Formàlment. *adv.* Esprèssamènt, sèriamènt. *Formalmente.*
Formànt. *p. a.* de formar. El qui forma. *Formante.*
Formar. *v. a.* Donar forma. = Compòndrer una còsa de moltes àltras. = Arretglar, posar en orde. = Produir, donar el sèr. = Ensenyar, instruir, criar. *Formar.*
Formarse. *v. r.* Posarse en orde, instruirse, etc. *Formarse.*
Formàtge. *m.* Llét apresa y preparáda paraque se consèrf. *Queso.* = Brescád. *Ojoso* ò *esponjoso.* = Tèure. *Fresco.* = De fasser ò garbayó. *Cogollo* ò *palmito.* = Tot es hú formàtge ò quèssó. *Olivo y aceituno todo es uno.*
Formatjada. *f.* Dulce de formàtge. *Quesadilla.*
Formatjar. *v. a.* Fer formàtge. *Encellar* ò *quesear.*
Formènt. *m. ant.* Blát. *Trigo.*
Formicànt. *adj.* Se diu des pòls bàix y dèbil. *Formicante.*
Formiga. *f.* Insècto. = Malaltia. *Hormiga.* = La qui té las álas patènts. *Aluda.* = En pota de bistia. *Hormiguillo, illa.*
Formiguer. *m.* Llòc ahónt se críen sas formigas ò habitan: llòc ahónt se mèn molta gènt. = Munt de llèña tapád de terròssos y tèrra. *Hormiguero.*
Fórmula. *f.* Eczepliar, nòrma. mòdo establíd para esplicar alguna còsa. *Fórmula.*
Formulàri. *m.* Llibre qui conté fórmulas. *Formulario.*
Forn. *m.* Fàbrica para còurer pà y àltras còsas. *Horno.* = Gràn y gròs. *Hornazo.* = De càls. *Horno de cal* ò *calera.* = Per còurer retjòlas. *Horno de ladrillos* ò *ladrillal.* = Llòc molt calènt. *Chicharero.*
Fornàda. *f.* Lo que se còu en una vegàda. *Hornada* ò *cochura.*
Fornàl. *f.* El fogó dels menestràls qui trabàyan es metàlls. *Fragua.* = De argenters. *Forja.* = La de cuyna. *Fogon.*
Forner. *m.* El qui fà y còu pà, etc. *Hornero* ò *panadero.* = De forn de càls. *Calero.* = Qui fà el pà para alguna comunidat. *Arrobero.*
Fornèra. *f.* La dòna de forner ò la qui té forn. *Hornera* ò *panadera.*
Fornèt. *m.* Forn petít. *Hornillo.* = De fèrro para fer xocoláte. *Fornelo.*
Fornicació. *f.* El àcte carnàl entre dos qui no son casàds. *Fornicacion.*
Fornicád. *da. p. p.* de fornicar. *Fornicado, da.*
Fornicador. *ra. m. f.* Los qui fornican. *Fornicador, ra.*

Fornicar. *v. a.* Tenir àcte carnàl dos qui no son casàds. *Fornicar.*
Fornicàri. *ria. adj.* Los qui fornican. *Fornicario, ria.*
Forníd. *da. p. p.* de fornir. *Proveído, da.* = *Plagado, da.*
Fornir. *v. a.* Abastar. *Proveer.* = Umplir de pòys, pussas, rofia. *Plagar de...*
Fornitura. *f.* La porció de lletra qui complèta una fundició. = El correàtge del soldat. *Fornitura.*
Forqueta. *f.* Forca petita. *Horquilla.* = Para menjar. *Tenedor, y ant. forqueta.*
Forràd. *da. p. p.* de forrar. *Forrado, da.*
Forràd. *da. adj.* Rics. *Holgado, da.*
Forradura. *f.* Pèll. *Badana.*
Forrar. *v. a.* Posar fòrro. *Forrar* ò *aforrar.*
Forrarse. *v. r.* Enriquirse. *Enriquecer.* = Robànt en el empleyo que se té. *Pringar-se.*
Forreyàt. *m.* Instrument para tancar. *Cerrojo.* = De dàlt a bàix de pòrta. *Falleba.*
Fòrro. *m.* La ròba que se añaðèix a lo interior de vestít. = La cubèrta que se pòsa a pilòta ò a àltra còsa. *Forro.*
Forróy. *m.* Verga de fèrro ò tió de llèña torsúda a un càb para atiar y trèurer fòc. *Hurgon* ò *tizonero.*
Fòrsa. *f.* Robustès, vigor. = Violència. = Virtut natural de las còsas. = La part més principal y més fòrta de una còsa, *v. g.* de un eczèrcit. = Precisió, necessidat. = Fortalesa. *Fuerza.* = Res li fà fòrsa. *Nada le hace fuerza* ò *todo lo convierte en sustancia.* = A fòrsa de bràssos, diners, trabàys, etc. *A fuerza de brazos, dinero, etc.* = A viva fòrsa: sense perdonar trabàys, diligència. *A viva fuerza.* = Per fòrsa: ab violència. *Por fuerza.* = Per fòrsa pàre: expressió ab que se diu que se fà una còsa per fòrsa y no de hòn grát. *Al bucy trava el arado, pero no de su grado.* = De grát ò per fòrsa. *De grado* ò *por fuerza.* = Trèurer fòrsas de flaqueza. *Sacar fuerzas de flaqueza.* = Ab tota sa fòrsa. *Con toda la fuerza* ò *a raja tabla.*
Forsád. *da. p. p.* de forsar. *Forzado, da.*
Forsador. *m.* El qui fòrsa, qui fà violència. *Forzador.*
Forsagúd. *da. adj.* Fòrt, robúst, qui té molta fòrsa. *Forcejado, da* ò *forzudo, da.*
Forsar. *v. a.* Fer violència. = Rendir a fòrsa de àrmas. = Ocupar per fòrsa alguna còsa. = Precisar a fer alguna còsa. *Forzar.* = Una pòrta: tirar-la en tèrra ò obrirla sense cláu. *Forzar una puerta.*
Forsatjar. *v. a.* Fer esfòrs para defensarse, escapar-se, fugir, etc. *Forcejar.*
Forsós. *sa. adj.* Necessàri, inescusàble. *Forzoso, sa.*

Forçosa. f. Certa jogada en el jò de dâmas. *Forzosa.*

Forçosament. adv. Per fôrça. *Forzosamente.*

Forçid, da. adj. El qui té molta fôrça. *Forzudo, da.*

Fôrt, ta. adj. Lo qui té fôrça y resistència. = Robúst, valerós. = Animad, animós. = Dur, qui es mal de obrar. = Excessiu, grâve, rigorós. = De mála condició. = Actiu, picant, v. g. vinagre. = Vehement, fiéro. *Fuerte.* = De câmas: el qui camina molt. *Perneador, ra.* = Côm á bronzo ó cer. *Como roble.* = Ferse fôrt. *Hacerse fuerte.* = Aguantar. *Tenerse fuerte.* = Fôrt y not mógas. *Tieso que tieso.*

Fôrt. m. Lloc fortificad, v. g. castell. *Fuerte.* = Para assantar los fonements de edifici. *Légamo.*

Fortalesa. f. Vigor, constància, firmesa, resistència. = Virtut cardinál. = Lloc fortificad. *Fortaleza.*

Fôrtepiâno. m. Instrument músic. *Fuertepiano ó piano.*

Fortí. m. Petit fôrt. *Fortín.*

Fortificació. f. El acte y efecte de fortificar. = Tot lo qui s'ervèix de defénsa. = El art de fortificar. *Fortificacion.*

Fortificad, da. p. p. de fortificar. *Fortificado, da.*

Fortificant. p. a. de fortificar. Lo qui fortifica. *Fortificante.*

Fortificar. v. a. Donar fôrça, vigor. = Fer obra de fortificació. = Fer fôrt y constant. *Fortificar.* = Ab bossús de còrda es costats de bàrco qui há patid detriment. *Atortorar.*

Fortificarse. v. r. Cobrar fôrça. = Fer fortificacions para defensarse. *Fortificarse.*

Fortinet. m. Fortí petit. *Fortinillo.*

Fortíssim, ma. sup. Molt fôrt. *Fortísimo, ma.*

Fortíssimament. adv. sup. Ab molta fôrça. *Fortísimamente.*

Fortó de témps. m. *Fortaleza de tiempo.*

Fortúitament. adv. Casualment. *Fortuitamente.*

Fortúito, ta. adj. Casual, impensad. *Fortuito, ta.*

Fortuna. f. Casualidat, accident. = Bóna sort, felicitat, ventura. = Borrasca, tempestat en mar ó en terra. = Una diosa del paganisme. *Fortuna.* = Córrer fortuna: perill de pérderse una embarcació. *Correr fortuna.* = Fer fortuna: adquirir béns, empleyos, etc. *Hacer fortuna.* = Bufar la fortuna bé á un: venirli bé as còsas. *Soplarle la fortuna.* = Provar fortuna: arriscarse. *Probar fortuna.* = Per fortuna: per felicitat. *Por fortuna.* = Fortuna major: planèt de Júpiter. *Fortuna mayor.* = Menor: planèt de Vênus. *Menor:* per aspècte: planèt de Mércurio. *Por aspecto.*

Fortuneta. f. Fortuna petita. *Fortuniña.*

Fosc, ca. adj. Sense claror. *Oscuro, ra.* = De color. *Fosco, ca ó hosco, ca.* = Ferse fosc. *Oscurecer.*

Fosca. f. Falta de claror. *Oscuridad.* = Anar á las foscas: sense llum. *Ir á oscuras:* tenir pôc concèrt. *Andar de pié quebrado.* = Fosca côm á tenébras. *Oscuro como boca de lobo.* = Fer fosca: ser de nit. *Hacer oscuro.*

Foscando ó entre duas foscas. adv. Al comensar á fer fosca. *A boca de noche ó entre dos luces.*

Foscura. f. Pô, fantasma. *Sombra.*

Fosfòric, ca. adj. Lo qui dona claror á las foscas. *Fosfórico, ca.*

Fósforo. m. Matèria qui fàcilment se encén. *Fósforo.*

Fosquetjar. v. a. Comensar á ferse fosc. *Anochecer.*

Fôssa. f. Clôt. *Hoyo.* = Clôt para enterrar. *Fuesa.* = Llit de mòrt. *Andas ó séretro.*

Fossar. m. Cementèri. *Fosal.*

Fôso. m. Váll de murada. *Foso.*

Fotesa. f. Còsa de pòca entidat. = Dit ó fet de pòca sustància. *Chilindria, musaraña, pampina, telaraña.* = Atúrarse en fotesas. *Coger las musarañas.*

Fôlja. f. Àve anfibia. *Foja, cerceta, zarceta, ó zarceto.*

FR.

Fr. m. Abreviadura de *frâre* y de *frây*. *Fr.*

Frâ. m. Contracció de *frâre*. *Fray.*

Fracàs. m. Infortuni, succés llastimós. *Fracaso.*

Fracció. f. Divisió de una còsa en parts. = Nombre quebrat. *Fraccion.*

Fracccionâri. adj. El quebrat. *Fraccionario.*

Fractura. f. Trencadura. *Fractura.*

Fracturad, da. p. p. de fracturar. *Fracturado, da.*

Fracturar. v. a. Fer una fractura. *Fracturar.*

Fragància. f. Olor suâve. *Fragancia ó fragancia.*

Fraganti (In). adv. Al matèix instant de comètrer el delict. *In fragante.*

Fragâta. f. Certa bàrca. *Fragata.*

Fragateta. f. Petita fragâta. *Fragatin.*

Frâgil. adj. Fâcil de romprer. = Dèbil para resistir á las tentacions, majorment de deshonestidat. *Frdgil.*

Fragilidat. f. Facilitat de romprerse ó de càurer en las tentacions. *Fragilidad.*

Fragilíssim, ma. sup. Molt frâgil. *Fragilísimo, ma.*

Frâgilmènt. adv. Ab ó per fragilidat. *Frdgilmente.*

Fragment. m. Trôs ó bossí. *Fragmento.* = Frag-

ménts: tróssos ó bossins de llibre. *Fragmentos*.
 Frânc. *m.* Nòm prôpi de hòmo. = Moneda francesa: pesseta de 34 dòbbés. *Franco*.
 Frânc, *ca. adj.* Desembarassâd, eczént, privilegiâd. = Ingènuo, senzill. *Franco, ca.* = De frânc. *adv.* Sense pagar res. *De balde*.
 Frâncsmént. *adv.* Ab franquesa. *Francamente*.
 Francès, *sa. adj.* El naturâl de ó lo pertañent á Frâusa. = *m.* El idioma ó la lléngua francesa. *Frances, sa.*
 Francèsch. *m.* Nòm prôpi de hòmo. *Francisco, farruco, frazco, curro, francho ó paco*.
 Francesquèt. *m.* Diminutiu de Francèsch. *Frasquito*.
 Francesilla. *f. pl. y flôr.* *Francesilla*.
 Frância. *f.* Réyne de Eurôpa. *Francia*.
 Francina. *f.* Nòm prôpi de dòna. *Francisca, curra ó frazca*.
 Francinâyna. *f.* Nòm prôpi de dòna. *Franciscana*.
 Francisca. *f. V.* Francina. *Francisca*.
 Franciscâuo, *na. m. f.* Religiós, sa de san Francèsch. = *adj.* Partañent á la religió de san Francèsch. = *adj.* *Franciscano, na.*
 Francisco. *m.* Nòm prôpi de hòmo. *Francisco de Paula*.
 Franèlla. *f.* Rôba. *Franela*.
 Frânge. *m.* La divisió del escút de ârmas fêta en duas diagonâls qui se tayan en el céntr. *Frangé*.
 Franquesa. *f.* Llibertât, eczenció. = Ingennidât, senzillès. *Franqueza*.
 Franqueyâd, *da. p. p.* de franqueyar. *Franqueado, da.*
 Franqueyar. *v. a.* Fer frânc de drets, tribúts, etc. = Donar ó déxar alguna còsa á âltri. *Franquear*.
 Franquicia. *f.* Eczenció de drets, etc. *Franquicia*.
 Frâusa. *f. V.* Frância. *Francia*.
 Frarâda. *f.* Acció cònta el orde. *Frailada*.
 Frâre. *m.* Religiós. = El doblèg per amunt que se fâ en vestít. = El bossí de paper qui no quéda bèn estampâd. *Fraile*. = Insècto negre que se pòsa al blât. *Mordihui*. = Frâre de breviâri: el religiós qui no següeix sa carréra de las lletras. *Fraile de misa y allâ*. = De râpa ó de cloveya de fâva que fân ets allòts. *Frailecito*.
 Frarer, *ra. adj.* El qui es amig de frâres. *Frailero, ra.*
 Frarèt. *m.* Frâre petít ó allòt vestít de frâre que deym de prometèssa. *Frailito*.
 Fravòt. *m.* Frâre grân ó de mâla conducta. *Frailon, y per lo segón.* *Frailote ó frailucho*.

Frâse. *f.* Brén y elegant disposició de las partulas. *Frâse*.
 Fratèrna. *f.* Correcció ó reprensió âspra. *Fratèrna*.
 Fratèrnâl. *adj.* Prôpi de germâns. *Fratèrnâl*.
 Fratèrnâlmént. *adv.* Còm á germâns. *Fratèrnâlmént*.
 Fratèrnidât. *f.* Amor, unió entre germâns. *Fratèrnidad*.
 Fratèrno, *na. adj.* Pertañent á germâns. *Fratèrno, na.*
 Fraticida. *adj.* El qui mâta á germâ. *Fraticida*.
 Fraticidi. *m.* Mòrt violènta de un causâda per un germâ seu. *Fraticidio*.
 Frâu. *m.* Engañy, malícia. *Fraude*.
 Fraudulència. *f.* Falsedât, mâla fe. *Fraudulència*.
 Fraudulént, *ta. adj.* Engasador, maliciós, de mâla fe. *Fraudulento, ta.*
 Frâula. *f.* Fruyta. *Fresa*. = Gròsa. *Freson*.
 Frâulas. *f. pl.* El terréno sembrâd de frâulas. *Fresal*.
 Fre. *m.* Iusumént de fèrro para subjectar y gobernar á la bestia el qui cuâlca. = Subjecció. *Freno*. = No tenir fre á sa lléngua: parlar atreviramént. *No tener freno ó polilla en la lengua*.
 Frecuència. *f.* Repitició, continuació, reiteració. *Frecuencia*.
 Frecuènt. *adj.* Reiterâd. *Frecuente*.
 Frecuènt. *adv.* Sovint. *Frecuente*.
 Frecuentació. *f. V.* Frecuència. *Frecuentacion*.
 Frecuentâd, *da. p. p.* de frecuentar. *Frecuentado, da.*
 Frecuentador, *ra. m. f.* Qui frecuenta. *Frecuentador, ra.*
 Frecuentar. *v. a.* Repetir sovint algún âcte. = Assistir ab frecuència. = Visitar espessas vegâdas, *v. g.* una câsa. *Frecuentar*.
 Frecuentatíu. *adj.* Se diu del vèrb qui en la seua significació denôta frecuència de son primitiu. *Frecuentativo*.
 Frecuentmént. *adv. V.* Frecuènt. *adv.* *Frecuentemente*.
 Fred, *da. adj.* Lo qui té fâlta de calor. = Lo qui dona ó câusa fret. = El qui per naturalesa es impotént para engenrar. = Indiferént. = Sense grâcia ni agudesa. *Frio, ia.*. = Quina còsa tã freda, insulsa! *Qué cosa tan fria!*
 Fredolég, *ga. adj.* El qui sènt molt el fret. *Friolento, ta.*
 Fredor. *f.* Fret. *Frio, y ant.* *fredor*.
 Freg uo freg. *adv.* Si arriba no arriba. *Ras con ras*.
 Fregâd, *da. p. p.* de fregar. *Fregado, da.*

Alcofifado, da.

Fregá.a. f. La acció y efecte de fregar. *Fregado* ô *fregadura*.—Qui fâ tâca. *Raboseada*.—Demunt demunt. *Rozadura* ô *roce*.—Para fer neta alguna cõsa. *Limpion*.—Sobre algún assunto. *Refregon*.—Fôrta rentant. *Jabon de piedra*.

Fregar. v. a. Cõsa sabuda. *Fregar*.—De pãssu, v. g. el qui caminant topa ab áltre. *Rozar*.—Per el cõs. *Frotar*.—Sas faldetas, câpa, etc. per sas câmas. *Ludir*.—Ab sos dits ô unglas. *Rascar*.—Es trispõl de retjõlas. *Alcofisar*.—Una cõsa ab áltre para ferla ueta. *Estregar*.—Fregar sa morena á un. Adularlo. *Lagotear*.—Bãrcas. *Asfretar*.—Parêts ab fregay. *Estropajear*.

Fregarse. v. r. Ab sos dits ô unglas. *Rascarse*.—Á abre, parèt á cãusa de picor: ets uys para fer fugir sa soun. *Estregarse*.—Los ojos.

Fregay. m. Manadèt de espãrt sense picar y fermad para escurar. *Fregador* ô *estropajo*.—Entre mariners. *Fregajo*.—De cunya: el hõmo qui solument escura. *Galopin*: dõna. *Fregona, fregata* ô *fregatiz*.—Bossinèt de estora enrodillada para fregar bestiar grõs. *Espartilla*.

Fregid, da. p. p. de fregir. *Frito, ta.*

Fregir. v. a. Cõurer dins sa pella. *Freir*.—Es sòl: ferlo fòrt. *Freir* ô *curtir*.—Fregirse de calor. *Freirse*.

Frenesí. f. Malaltia, deliri furiós, arrastament de una passió. *Frenesí, y ant. frenesia*.

Frenètic, ca. adj. Acomès de frenesí. *Frenético, ca.*

Fresc, ca. adj. Mediãnament fred. —Recènt, nõu. —Alègre, divertid. —De bõu color. *Fresco, ca.* —Quèdar fresc: no lograr lo que se esperãva. *Quedar fresco*.

Fresca. f. Ayre, tẽps més freds que calents. *Fresco* ô *frescura*.—Fer fresca. *Hacer fresco* ô *fresca*.—Prènder la fresca. *Tomar la fresca* ô *el fresco*.—Posarse á la fresca: desferse gnãrdepits, gipó ô llèvarse rõba. *Desalforsarse*.

Fresca. f. Tonteria, impertinència. *Fresca*.—Surtir ab la fresca de... *Salir con la fresca de...*

Frescál. adj. No del tot fresc parlant de peix. *Frescal*.

Frescor. m. Frescura. *Frescor*.

Frescura. f. V. Fresca. —Aménidat de algún llõc. —Respõsta fõre de propõsit. —Tranquilidat de ànimo. *Frescura*.

Fresquèt, ta. adj. Un pòc fresc. *Fresquecito, ta* ô *fresquillo, illa, ò, ita*.

Fressa. f. Desfressad, da. *Mdscara*.

Fressa. f. El escremènt dels animals, las gratadas que fãn en tẽrra y las potadas quey sehan. *Freza*.

Fret. m. Qualidat oposada al calor. *Frio*.—Estar gelad de fret. *Estar helado de frio*.—Estar enravanad de fret. *Estar aterido*.—Enravanarse de fret. *Aterirse*.—Fer fret. *Hacer frio*.—Tenir fret. *Tener frio*.—Tremolar de fret. *Tiritar*.—Fer fret qui trapãna. *Hacer frio que corta*.

Frèu. m. Estrèt. *Freu*.

Frexura. f. Fétge, llèu, etc. *Asadura* ô *corazonada*.—Aguiat ô frit de frexura. *Chanfaina*.

Frey. m. Trãcto que se dona á los cavallers de las ordes militars. *Frey*.

Fricandó y fricasser. m. Aguiats francesos. *Fricando y fricaser*.

Friega. f. Fregadas ab rãm de fil ô rõba crua en el cõs per medicina. *Friega*.

Frigidès. f. Fãlta de calor. —Descuyt en so obrar. —Pòc interès, fluxedat. *Frigidez* ô *frialidad*.

Friolera. f. Cõsa de pòca entidat. *Friolera*.—Aturarse en frioleras. *Pararse en frioleras*.

Fris. m. Adorno de arquitectura. *Friso*.—De cassilla. *Cenefa*.

Frisó, na. adj. Cavall ô égo de Frissia. *Frison, na*.

Frissar. v. n. Anar ô dur prèssa. *Ir* ô *andar* ô *llevar prisa, y ant. acuciar*.

Frissor. m. Prèssa. *Priesa* ô *prisa*.

Frit, ta. p. p. de fregir. *Frito, ta*.

Frit. m. El agregat de cõsas fritas. *Frito*.—De frexura. *Chanfaina*.—De frexura de confy. *Cachuela*.—De pebres y domãtigas. *Pisto*.

Fritada. f. V. Frit. *Fritada* ô *fritura*.

Frívol, la. adj. Vã, inútil, de pòca sustancia. *Frívolo, la*.

Frívolament. adv. De un mōdo frívol. *Frívolamente*.

Frívolidat. f. Carãcter de lo qui es frívol. *Frívolidad*.

Frondots, sa. adj. El qui té molts brãncas y fuyas. —Abundant, copios. *Fronroso, sa*.

Frondosidat. f. El fuyatge de abre. —Abundancia de parãulas. *Frondosidad*.

Frondosissim, ma. sup. Molt frondós. *Frondosissimo, ma*.

Front. m. Lo ált de sa càre entre ceyas y cabèys. —La fatxada principal de edifici ô àltras cõsas. —Estensió de la càre de un batalló. *Fronte* ô *fronte*.—De animal. *Testuz*.—Durhó escrit á nes front de que es, v. g. dolént. *Traer en la frente el sobrescrito de que es, etc*.

Fronteris, ssa. adj. Lo qui està enfront de áltre cõsa. —Lo qui està á sa frontera ô á sa rãya. *Fronterizo, sa*.

Frontera. f. Rãya de un rèyne, etc. *Frontera*.

Frõntis. m. Càre de edifici. *Frõntis, fronte* ô *frõntispicio*.

Frontissa. *f.* Dues planxetas de ferro enlassadas ab un passador qui sosténen portes. *Bisagra.*
Fructífero, ra. *adj.* Qui dona fruyt. *Fructifero, ra.*
Fructificació. *f.* El acte de fructificar. *Fructificación.*
Fructificad, da. *p. p.* de fructificar. *fructificado, da.*
Fructificador, ra. *m. f.* El qui fructifica. *Fructificador, ra.*
Fructificar. *v. a.* Produir ò donar fruyt. = Produir utilitat. = Donar bon eczemple, edificar. *Fructificar.*
Fructuós, sa. *adj.* Convenient, útil, qui dona fruyt. *Fructuoso, sa.*
Fructuosament. *adv.* Ab fruyt. *Fructuosamente.*
Fructuosíssim, ma. *sup.* Molt fructuosos. *Fructuosísimo, ma.*
Frugál. *adj.* Párco en so menjar y vestir, qui de pòc se conténta. *Frugal.*
Frugalidat. *f.* Moderació en so menjar, vestir, etc. *Frugalidad.*
Frugalíssim, ma. *sup.* Molt frugals. *Frugalísimo, ma.*
Frugálmént. *adv.* Ab frugalidat. *Frugalmente.*
Fruició. *f.* Possessòri del bé desitjad. *Fruicion.*
Fruitu, va. *adj.* Lo qui dona gòig, satisfacció possessòri del bé desitjad. *Fruitivo, va.*
Fruementici, cia. *adj.* Qui pertany á blát. *Fruementicio, cia.*
Frustad, da. *p. p.* de frustar, se. *Frustado, da.*
Frustáneo, nea. *adj.* Vá, inútil. *Frustáneo, nea.*
Frustar. *v. a.* Privar de una còsa deguda ò esperada. *Frustar.*
Frustarse. *v. r.* Mállograr-se, succeir una còsa al contrári de lo que se esperava. *Frustarse.*
Fruyt. *m.* Lo que produèix ábre, plánta fóre flòr y fuya. = Producció de la tèrra y dels animals, y en general quant es útil y profitós. *Fruto.* = De benedició: infant nàd de llegítim matrimoni. *Fruto de bendicion.* = Fruyts: las produccions de la tèrra de que se fa còita. *Frutos.* = Donar fruyt. *Dar fruto.* = Trèurer fruyt. *Sacar fruto.* = Aplegar es fruyts. *Recoger los frutos.*
Fruyta. *f.* El fruyt de ábres y plántas que se pòt menjar. *Fruta.* = Del témps, v. g. cadarn en el ivèrn. *Del tiempo.* = Ágra. *Agria.* = Novèlla. *Nueva.* = Primerenca: qui prést madura. *Temprana.* = Tardana: qui madura tard. *Tardia.* = Madura. *Madura.* = Passada: mossa madura. *Pasada de madura.* = Copetjada. *Macada.* = Sense piñól. *Sin hueso.*
Fruytál. *adj.* El ábre qui fa fruyta. *Frutal.*

Fruyter, ra. *adj.* Qui dona fruyt. *Fructifero, ra.* = Qui en dona molt. *Esquilmeño, na.*
Fruytera. *f.* Plát para trèurer sa fruyta. *Frutera.* = Fruyts pintadas en quadra, parèt, etc. *Frutera ò frutero.*
Fruyteta. *f.* Fruyta petita. *Frutilla.*

FU.

Fu. Interjecció de enfado. *Fu.*
Fúa. *f.* Euvestida atropellada que dona, v. g. es falcó á colóms. *Calada ò falsada.*
Fuáda. *f.* Lo filad y posad á aes fus. *Husada ò mazorca.*
Fuátge. *m.* El agregat de fuyas en ábre, plánta ò en escultura. *Follage.*
Fubiól. *m.* Espècie de flauteta de que usan molt es pastors. *Torloroto.* = Registre de órga. *Favol.*
Fuèll. *m.* La péssa de carruatge á cuyos eabs estan sas rôdas. *Eje.* = Posar fuèll á carruatge. *Echar eje ò enejar.*
Fuèll. *m.* Aucèll. *Chorlito.*
Fuéro. *m.* V. Fòr. *Fuero.*
Fuéros. *m. pl.* Bravatas. *Fieros.* = Fer fuéros. *Hacer ò echar fieros.*
Fugacidat. *f.* Pòca duració de una còsa. *Fugacidad.*
Fugás. *adj.* Lo qui fáclimént futz, de pòca duració. *Fugaz.*
Fugasíssim, ma. *sup.* Molt fugás. *Fugacísimo, ma.*
Fugir. *v. n.* Apartarse prònte y ab temor de algún llòc, escapar-se. *Huir.* = Los aucèlls del nio ò el hòmo que van á cercar ò prènder. *Saltar del nido.* = Es coniy: lo que se anáva á dir. *Raer de la memoria.* = Fugir de quátres: ab tota préssa. *Huir d escape ò d carrera abierta.* = Fugir per pò de s'esquena. *Salir por la puerta de los perros.* = Fugir una còsa de sa memòria. *Irse de la memoria:* no fugir de élla. *No despintarse.* = Fugir el licor: tornar ágre ò fòrt. *Despuntarse.* = Á fugir tòcan: avis paraque se fuja. *A huir que azotan.* = Fugir la áygo del llòc que se réga. *Sorregar.*
Fugir. *v. a.* Evitar, abstenir-se. *Huir.*
Fugitiu, va. *ajd.* Fuyt, escapad. = Lo qui pása prést. = El qui futz. *Fugitivo, va.*
Fuláno, na. *m. f.* Paràula qui suplèix el nòm de tota persoua. *Fulano, na.* = Fuláno y sutáno: personas indeterminadas. *Fulano y sutano.*
Fulgént. *adj.* Brillant, resplandént segòms los potas. *Fulgente.*
Fulgor. *m.* Lluentor, resplandor. *Fulgor.*
Fulgarar. *v. a.* Lluir, resplandir segòms los potas. *Fulgarar.*

Faligines. *m. pl.* Vapors fuliginosos qui surten del globo des sòl. *Fuligenes.*
Fuliginós, *sa. adj.* De naturalesa ò de color de sutja. *Fuliginoso, sa.*
Fülla. *f. ant.* Fuya. *Hoja.*
Füllèt. *m.* Un dimòni ab qui, còm fàlsamént creu la gènt, té tràcto y lo té dius un paper, auèll, etc. *Familiar.*
Fülletjar y àltres. *ant. V.* Fuyetjar, etc.
Fulminaciò. *f.* El àcte de fulminar. *Fulminacion.*
Fulminad, *da. p. p.* de fulminar. *Fulminado, da.*
Fulminador, *ra. m. f.* El qui fulmina. *Fulminador, ra.* = *m.* Sobrenòm de Júpiter. *Fulminador.*
Fulminant. *p. a.* de fulminar. El qui fulmina. *Fulminante.*
Fulminar. *v. a.* Tirar pèstas y missas. *Fulminar.* = Una escomunió: posarla. *Fulminar una escomunion.*
Fum. *m.* Vapor negre que despedèix lo qui se créma, bull ò està calént. = Vauidat, presumció. *Humo.* = De aguiat dins òlla, plát, etc. *Vaho.* = Fum de formatjàda: còsa de pòca eutidat, de pòc valor. *Dos de queso.* = Convertirse en fum una còsa: desvanèxer, desaparèxer. *Irse en humo.* = Fums de ventrèy. *Vapores.*
Fumad, *da. p. p.* de fumar *Fumado, da.*
Fumad, *da. adj.* Negres. *Negro, gra.* = Empe rrada. *Picado, da.*
Fumada. *f.* Lo que se fuma ab una vegada, lo que cab dins sa pipa ò se empra per un xigàrro. *Fumada ò fumarada.*
Fumant. *p. a.* de fumar. Lo qui fà fum segons los poètas. *Fumante.*
Fumador. *m.* El qui fuma molt. *Cigarrista.*
Fumar. *v. a.* Despedir ò fer fum. = Gastar tabac en pipa ò en xigàrro. *Fumar.* = Lo aguiad. *Vahar ò vahear.*
Fumarada. *f.* El fum qui surt ab un pic. *Fumarada.*
Fumaral. *m.* El forat de forn, etc. per ahont surt es fum. *Bravera ò respiradero.*
Fumària. *f. pl.* *Fumaria.*
Fumassa. *f.* Molt de fum y espès. *Humazo ò humarazo.*
Fumèt. *m.* Fum petit. *Fumito.*
Fumigaciò. *f.* La acció de fumigar. *Fumigacion.*
Fumigar. *v. a.* Reduir, segons los quíemics, alguna sustància á fum ò á gàs. *Fumigar.*
Fumigatòri, *ria. adj.* Pròpi á produir fum. = Se diu dels instruments para introduir fum dins el còs. *Fumigatorio, ria.*
Fumoròls. *f. pl.* Cavidats de ahont surt fum de sofre. *Fumorolas.*

Fumós, *sa. adj.* Lo qui fà fum. *Fumoso, sa ò humoso, sa.*
Fumosidat. *f.* La matèria des fum. *Fumosidad.*
Funàmbulo, *la. m. f.* Los qui ballan demunt corda. *Fundnibulo, la.*
Funció. *f.* Eczerfici de un empleyo, ofici. = Solemnidat, ceremònia pública. = Agregat de gènt en una càsa para una fèsta, etc. = Compliment, políctica. = Acció, combát. *Funcion.* = Funcions. *f. pl.* Accions ò moviments dels esperits vitals. *Funciones.*
Funda. *f.* Estóix para pistòlas, etc. *Funda.*
Fundaciò. *f.* La acció de fundar. = Establiment, institució. = Fondos dexads para una obra piadosa. = Créació de una renda. *Fundacion.*
Fundad, *da. p. p.* de fundar. *Fundado, da.*
Fundador, *ra. m. f.* El qui funda. *Fundador, ra.*
Fundament. *m.* Fonament de un edifici. = Principál apoyo. = Principi ò rèi de còsa no material. = Càusa, motiu. *Fundamento.*
Fundamentad, *da. p. p.* de fundamentar. *Fundamentado, da.*
Fundamentál. *adj.* Lo qui servèix de fundament. *Fundamental.* = Línea fundamentál: línea, qui dividida en parts iguàls, servèix para la divisió de àltres líneas del compàs de proporció. *Línea fundamental.* = Pédra fundamentál. *V. Pédra Piedra fundamental.*
Fundamentálmént. *adv.* En fonament. *Fundamentalmente.*
Fundamentar. *v. a.* Edificar, fabricar, posar les fonaments. = Fer firme una còsa, assegurarla *Fundamentar.*
Fundar. *v. a.* Erigir, establir, iostituir. = Edificar. = Apoyar ab rasons alguna còsa. *Fundar.*
Fundarse. *v. r.* Apoyarse demunt una còsa. *Fundarse.*
Fundible. *adj.* Lo qui se pòt fòndrer ò ser fus. *Fundible.*
Fundibulo. *m.* Màquina antiga para tirar pédras. *Fundibulo.*
Fundició. *f.* El àcte de fòndrer es metalls. = El art de fòndrerlos. = La oficina ahont los fonen. = El conjunt de mòllo y lletras necessàris para una impressió. *Fundicion.*
Fundidor. *m.* El qui fon es metalls. *Fundidor.*
Fundilari. *m.* El soldat romá qui peléava ab bassetja. *Fundilario.*
Fúnebre. *adj.* Pertaüent á funeràl. = Funést, trist, llamentáble. *Fúnebre.*
Funeràl. *m.* Escèquias, entèrro. *Funeral.*
Funerària. *f.* Escèquias. *Funeraria.*
Funést, *ta. adj.* Melancòlics, trists. = Cruèl, perjudiciál, fatál. *Funesto, ta.*

Funestidat. *f.* Melancolia, tristor. *Funestidad.*
Funestíssim, *ma. sup.* Molt funést. *Funestísimo, ma.*
Funicular. *adj.* Compòst, segòns los físics, de còr-das. *Funicular.*
Fura. *f.* Animàl para trèurer la càssa des càu. *Hurona.*—Hòmo qui cerca averiguarlo tot. *Huron.*
Furar. *v. a.* Posar sa fura dins càu paraque surta, *v. g.* es coníy. — Cercar el hòmo sàber tot quánt se pàssa. *Uroncar.*
Furbo, *ba. adj.* Morretosos. *Ceñudo, da, torvo, va.*
Furént. *adj.* Furiós segòns los poétas. *Furente.*
Furia. *f.* Furor, ira, ràbia. — Violència, actividat de las còsas inanimadas, còm de màr, vent. — Prèssa ab que se fà una còsa. — Dòna furiosa. — Diosa de las venjansas entre los gentils. *Furia.*
Furibundo, *da. adj.* Furiós. *Furibundo, da.*
Furiós, *sa. adj.* Frenètic, privad de judici, lòco, endimoniad. — Violént, impetuós. — Colèric, rabios, etc. *Furioso, sa.*
Furiosament. *adv.* Ab furor. *Furiosamente.*
Furiosíssim, *ma. sup.* Molt furiosos. *Furiosísimo, ma.*
Furiosíssimament. *adv. sup.* *Furiosísimamente.*
Furor. *m.* Manía, frenesi. — Ira, ràbia. *Furor.*
Furòt. *m.* El màscle de la fura. *Huron.*
Furier. *m.* El comissionad de los alocaments, de nombrar el servici y distribuir el pà y racciones. *Furier.*
Furiéra. *f.* El empleyo de los encarregads de las claus del palácio reyál. *Furiera.*
Furt. *m.* Ròbo. *Hurto.* — Trobar en so fort en sa mà: al matèix instant que fà una còsa. *Hallar con el hurto en la mano ò con las manos en la pasta.*
Furtád, *da. p. p.* de furtar. *Furtado, da.*
Furtar. *v. a. ant.* Robar. *Furtar.*
Furtiu, *va. adj.* Ocúlt, de amagad. *Furtivo, va.*
Furtivament. *adv.* Ocultament. *Furtivamente.*
Fus, *sa. p. p.* de fòndrer. *Derretido, da.* — *Fundido, da.* — *Disipado, da.*
Fus. *m.* Instrument para filar. *Huso, y ant. fuso.* — De torn de filar. *Huso ò husano.* — De tórser. *Huso torcedor.*
Fusa. *f.* Lo fus de un pic. *Fundicion.* — Nòta musical. *Fusa.*
Fuséll. *m.* Àrma de fòc bèn coneguda. *Fusil.* — Para fer rànda. *Palillo.*
Fuséllad, *da. p. p.* de fuséllar. *Fusilado, da.*

Fuséllada. *f.* Tir de fuséll. *Fusilazo.*
Fuséllar. *v. a.* Matar á fusélladas. *Fusilar.*
Fuséller. *m.* El soldat de infantería qui no es granader ni cassador. *Fusilero.*
Fust. *m.* Tota còsa de llèña. *Madera.* — El que té sa pinta entre púas y púas. *Forzal.* — Bossi ò trè de fust: hòmo torpe. *Pedazo de madera.*
Fusta. *f.* Fust. *Madera.* — Para posar licors: d'agregat de botas, carratèlls, corteròlas, etc. *Vasija ò piperia.* — Para edificis. *Maderermen.*
Fustáyna. *f.* Ròba. *Fustan.*
Fuster. *m.* El menestral qui trabàya el fust. *Fuster ò carpintero.* — De càrros, aradas, camèllas, etc. *Aperador.* — Grosser. *Carpintero de carretas.* — El qui fà cotxos. *Maestro de coches.*
Fusterèt. *m.* Fuster de pòcas màfias. *Maderero.*
Fusteretjar. *v. a.* Fer feyna de fuster ò el fuster. *Carpintear ò carpinterear.*
Fustería. *f.* Botiga de fuster ò llòc ahònt trabàya es fuster. *Carpinteria.*
Fútil. *adj.* De pòca importància. — *Và. Fútil.*
Fatilitat. *f.* Pòca ò ninguna importància de una còsa. *Futilidad.*
Fútilment. *adv.* Indútilment. *Fútilmente.*
Futur, *ra. adj.* Lo qui hà de venir. *Futuro, ra.*
Futura. *f.* Dret á la successió de algún empleyo. *Futura.*
Futurári, *ria. adj.* El qui té la futura. *Futurario, ria.*
Futuro. *m.* El tèmpe 'del verb qui significa lo qui hà de venir. *Futuro.*
Fuy. *m.* de paper. *Pliego.* — En metáil. *Hoja.* — En tày. *Pelo.* — En pàsta. *Hoja.*
Fuya. *f.* Còsa coneguda. De àbre ò de paper. *Hoja.* — De càrt. *Penca.* — De ganivèt, espàsa, etc. *Hoja.* — De pàmpol. *Pdmpaña.* — De pi. *Pinocha.* — Girar fuya: mndar de convèrsa. *Volver la hoja.* — Fuyas blàncas que se pòsan devànt y derrèra de lo estampad en llibres. *Guardas.*
Fuyàca. *f.* Multitud de fuyas caygnadas de àbre. — Tota còsa de pòca austància. *Hojarasca ò roja.*
Fuyátge. *m.* La abundància de fuyas en los àbres, plàntas y en escultura. *Follage.*
Fuyetjar. *v. a.* Girar fuyas. *Ojear.*
Fuyeta. *f.* Fuya petita. *Hojica, illa, ita, juea.*
Fuyós, *sa. adj.* Qui té molts fuyas. *Hojoso, sa ò ojudo, da.*
Fuyt, *ta. p. p.* de fugir. *Huido, da.*
Fuyta. *f.* El àcte y efecte de fugir. *Huida ò fuga.*

GAL

G. *f.* La sèptima letra del alfabeto mallorquí y una de las consonantes. *G.*
Gabèlla. *m.* Compañero. *Camarada* ó *compinche*.
Gabèlla. *f.* El llòc ahònt se ven sa sál en gròs. *Alfoli* ó *salin*.
Gàbia. *f.* Màquina para tenir aucells. *Jaula*.—De bàrco. *Gavia*.—Para los lócos. *Gavia* ó *jaula*.—De oráts: càsa ahònt hey há renòu. *Casa de locos*.—La que ténen es menescals para el bestiar. *Potro*.—Engausadora. *Pajarera*.—De fèrro ahònt se pòsa pàrt del còs de sentenciàd. *Linterna*.—Sa presó. *Caponera* ó *casa de tia*.
Gabecina. *f.* Àrma autiga. *Gabecina*.
Gabier. *m.* El qui fà ó ven gàbias. *Jaulero*.—De bàrco. *Gaviero*.
Gabieta. *f.* Gàbia petita. *Jaulica*, *ita*, *illa*.
Gabiòta. *f.* Gàbia gròssa. *Jaulon*.
Gabrièl. *m.* Nòm de àngel y de hòmo. *Gabriel*.
Gaditá, *na.* *adj.* De Gàdis. *Gaditano*, *na*.
Gaetà, *na.* *adj.* De Gàeta. *Gaetano*, *na*.
Gáfa. *f.* Planxeta de fèrro para lligar ó unir duas còsas. *Grapa*.—Refòrs de edifici. *Gafa*.—Gáfas. *f. pl.* Sas polsèras de nyéras. *Gafas*.
Gafarró. *m.* Aucell. *Verdecillo*.
Gafèt, *ta.* *m. f.* Còsa bastant coneguda. *Corchete*, *ta*, en Aragó. *Gafete*, *ta*.
Gála. *f.* Bisarria, gàrbo, gràcia en dir ó fer alguna còsa.—Fèsta á la cort ó de alegria pública.—Hàbit ó vestit de fèsta. *Gala*.—Fer gála de alguna còsa: gloriarse. *Hacer gala*: y si la còsa es màla. *Hacer gala del sanbenito*.
Gála. *f.* Un còm á tumor que se cria en tronc ó en foya de àbre, y de que se fà tinta. *Agalla*.
Galamó. *m.* La càrn qui créix y abulta devàll sa bàrra. *Papada*.
Galán, *na.* *adj.* Bén vestids.—*Galan*, *na* ó *galano*.—*m.* El hòmo ayrós.—El qui festetja.—El primer actor de comèdia, òpera, etc. *Galan*.
Galánamént. *adv.* De hòna gràcia. *Galanamente*.
Galànga. *f.* Rèl que duen de la Xina. *Galanga*.
Galania. *f.* Adorno, compostura. *Galanura*, y *ant. galanta*.
Galanssim, *ma.* *sup.* Molt galáns. *Galanssimo*, *ma*.
Galauteria. *f.* Obsèqui, bisarria. *Galanteria*.
Galentetjador. *m.* El qui obsequia ó festetja dònas. *Galanteador*.
Galentetjar. *v. a.* Fer la cort á dònas. *Galantear*.
Galatèa. *f.* Ninfa del màr ó poema. *Galatea*.

GAL

Galèra. *f.* Bàrco, càrro de quatre ròdas.—Tira de llits al mitx de una sála de hospitál.—Tàula para prensar els llibres en las imprèntas. *Galerà*.—De àve. *Caballote*.—Vida pénosa. *Renco*.—Estar en galèras: tenir molt que sufrir. *Estar en galeras*.
Galeràda. *f.* Carretàda en galèra. *Galerada*.
Galerer. *m.* El qui mena sa galèra. *Galerero*.
Galería. *f.* *Galeria*.
Galetjar sa ven. *v. a.* *Jugar la voz*.
Gàlia. *f.* La Fràusa.—Instrument para fer orinar. *Galia*.
Gàlic. *m.* Mál francès. *Gàlico*.
Galicá, *na.* *adj.* Pertañent á Fràusa. *Galicazo*, *na* ó *gàlico*, *ca*.
Galicisme. *m.* Expressió ó construcció afrancesada. *Galicismo*.
Galima. *f.* Ròbo de gènt de càsa. *Galima*.
Galina. *f.* Àve molt coneguda. *Gallina*.—De Aygo. *Gallina de rio*.—De Faraó. *Gallina indiana*.—Orba: jòc de allòts. *Gallina ciega*.—Hòmo cobàrd, tímido. *Gallina*.—Colgarse ab sas galinas: dejorn. *Acostarse con las gallinas*.
Galindó. *m.* El òs del nexemènt del dit gròs des pèu. *Juanete*.
Galiner. *m.* El llòc ahònt jèuen sas galinas.—Panera para dur galinas. *Gallinero*.—Gàbia de sust para dur galinas. *Gallinero* ó *akahas*.—No arribar á galiner: no mèdrar un allòt ó morir-se prèst. *No llegar á granazon*.
Gallànda. *f.* Corona de flòrs naturáls ó artificials. *Guirnalda*.
Gallànda. *f. pl.* *Contueso*, *guirnalda*, *amaranto* ó *flor de amor*.
Galiòta. *f.* Bàrca. *Galeota*.—Hòmo pàupa. *Pachen*.
Gàlic. *m.* Mál francès. *Gàlico*.
Galicá, *na.* *adj.* Pertañent á Fràusa. *Galicano*, *na*.
Galicád, *da.* *adj.* El qui té mál francès. *Galicado*, *da* ó *picado*, *da del alacran*.
Galó. *m.* Faxeta fòrta de òr, plàta ó de fil. *Gulon*.
Galòp. *m.* Audadura de cavàll. *Galope*.
Galopar. *v. n.* Anar á galòp. *Galopar* ó *galopear*.
Galotxada. *f.* Empagaimént. *Sonrojo*.
Gàlta. *f.* Pàrt de la càre. *Mejilla*.—Gàltas de pà torràd: gròssas. *Carrillos de monja boba* ó *mostetes*.—Primas. *Mejillas caidas*.
Galtàda. *f.* Tòc á sa gálta. *Bofeton* ó *cachete*.—Ab lo de demúnt sa mà. *Tornuscon*.

Galtatjàd, da. p. p. de galtatjar. *Abofeteado*, da.
 Galtatjar. v. a. Donar ò pégar galtàdas. *Abofetear*.
 Galtòt. m. Pàrt de sa càre de pòrc. *Carrillada*.
 Galtúd, da. adj. El qui té sas gáltas gròssas. *Carrilludo*, da ò *mostetudo*, da.
 Galzar. v. a. Térme de fuster. *Echar una muestra*.
 Galze. m. ant. Cális. *Cdliz*.—Canàl en fust treballat. *Rebajo*.
 Galzador. m. Eyna de fuster. *Juntera*.—De boter. *Argallera*.
 Gáll. m. Àve ben coneguda.—Péix.—El mandón en un pòble. *Gallo*.—D'indi: endiòt. *Gallo de Indias*.—Fer-se es gáll, voler mandar. *Hacerse el gallo*.—Ser es gáll: fer autoridat. *Ser el gallo*.—Es gáll eànta, y fà quecquerequec. *El gallo canta, y hace quicquiriquic*.
 Gállèt. m. Gáll petit.—El qui en un pòble fà de mandón. *Gallito*.
 Gálleta. f. Panèt petit y bescuytad. *Galleta* ò *biscocho*.
 Gállina. f. V. Galina més usad. *Gallina*.
 Gállòfa. f. V. Directòri para resar. *Gallofa*.
 Gállòpa. f. Eyna de fuster. *Garlopa*.
 Gàna. f. La famèlla de gamo.—La escaleta dels punts de sòlfa. *Gama*.
 Gàmba. f. Péix. *Camaron* ò *salicote*.
 Gambàda. f. Movimènt violènt de càma. *Pernada*.
 Gambaner. m. Cèrcol ab filats. *Nasa*.—À mòdo de mànega. *Garlito*.—Càurer dins es gambaner: en la tràmpa que se ly hà paràd. *Caer en el garlito*.—Enclòurer dins es gambaner: agafar á un. *Cogerle en el garlito*.
 Gambatjar. v. a. Mòurer sas càmras ab violència. *Pernear*.—Andoyar. *Callejea*.
 Gàna. f. Apèttit de menjar.—Desàitx de alguna còsa. *Gana*.—De menjar á tota hòra. *Hora estudian-tina*.
 Ganància. f. Profit, utilidat. *Ganancia*.—Sa ganància de na péix frit: un qui fà una còsa per àltri, y tot lo pòsa de lo sèn. *El sastre del portillo, que cosia de balde, y ponía el hilo*.—Bòna ganància es aquèxa; y es molt dolènta ò pèrdua. *Buena ganga es esa*.—Béns gananciàls, cur: los que se adquirexén durànt el matrimoni. *Bienes gananciales*.
 Gandúa. f. Hòmo àlt y esquerd. *Gambalúa*.
 Gànga. f. Espècie de àve des Pirinèus.—Còsa no bòna á res. *Ganga*.
 Gangàya. f. Tròs de ferradura. *Casco de herradura*.
 Gànguill. m. Bàrco. *Ganguil*.—Gambaner. *Garlito*.
 Ganivèt. m. Còsa coneguda. El qui se tànca.

Navaja.—El qui no se tànca. *Cuchillo*.—Ab màlla. *Navaja con gozne*.
 Ganiveta. f. Ganivèt llarg y ample. *Cuchilla*.—Para matar al bestiar que se hà de menjar. *Gifero*.
 Ganivetàda. f. Possida ab ganivèt ò ganiveta. *Cuchillada*.—Pégar ganivetàdas. *Dar cuchilladas* ò *acuchillar*.
 Gånso, sa. adj. Rústica. *Ganso*, sa.
 Ganxèt. m. Gånxo petit. *Ganchillo*.—Cláu fàlca. *Ganzula*.
 Gånxo. m. Fèrro ò bastó torsud á un càb qui serveix para agafar, etc. *Gancho* ò *garfio*: y si es tòrt per amunt en forma de mitx círculo. *Garabato*.—Para cuir figas, etc. *Descolgadero*.
 Gàña. f. La pàrt exterior de sa gargamèlla. *Branca*.—La interior. *Agalla*.—Tenir á un per sa gàña: tenirlo fermad moràlmènt. *Tenerle de la oreja*.
 Gàques. m. pl. Emolumènts. *Gages*, *percances*.
 Garangòla. f. Canaleta que se fà á dogu. *Gargol*.
 Garànte. m. El príncipe qui assegura un tractat de pau. *Garante*.
 Garantía. f. Fiànsa. *Garantia*.
 Garavàna. f. Multitud de personas qui viàtjan juntes per seguretad.—El nombre de cavallers que destinàva el grán Mèstre de Málta per anar en cos. *Garabana*.—Fer sas garavànas: anar tres àfys en cos los novicis maltesos. *Correr las garabanas*.
 Gàrba. f. Féix de lo segad. *Gavilla*.—De càs om ò lli. V. Mòstra. *Maña*.
 Garbatjàd, da. p. p. de garbatjar. *Garbado*, da, *garbeado*, da, *sacado*, da ò *barcinado*, da.
 Garbatjar. v. a. Dur sas gàrbas á s'èra. *Garbar*, *garbear*, *sacar* ò *barcinar*.
 Garbèll. m. Màquina para porgar. De plegamí. *Cri-ba*: de espàrt ò joncs. *Garbillo*, *zaranda*.
 Garbèllet. m. Garbèll petit. *Cribillo* ò *zarandillo*.—Para porgar escayòla. *Alpistero*.
 Garbéra. f. Munt llarg y en disminució de gàrbas. *Hacina*, *meda* ò *facina*.—Compòndrer garbéras. *Hacinar* ò *medar*.
 Garbeyó. m. Arbusto de cuyas fuyas se fàn capèlles, senàyas, etc. *Palmito* ò *margallon*.
 Gàrbo. m. Generosidat, bisarria, hermosura, etc. *Garbo*.
 Garbó. m. Manat de sermènts lligadas. *Mostela* ò *capon*.
 Garboner. m. Llòc ahònt se pòsan es garbóns. *Mostelera*.
 Garbós, sa. adj. Ayrós, ben dispòst, dadivós. *Garboso*, sa.
 Garbosamènt. adv. Ab gàrbo. *Garbosamente*.
 Garbosidat. f. Bòn àyre, liberalidat. *Garbosidad*.

Garbúll. *m.* Confusió de personas mescladas unas ab altres, v. g. de allòts qui van a ferrapilla.

Garbullo.

Gargamella. *f.* La part exterior y interior des còll. **Garganta.**

Gargay. *m.* Flèuma. **Gargafo.** = *Gròs. Flemon.*

Garnátxa. *f.* Cep y vi. **Garnacha.**

Garra. *f.* La part de la cama unida al taló. **Garron.** = Fer de sa garra pòta. *Hacer de las tropas corazon.*

Garràfa. *f.* Espècie de botella. **Garrasa.** = *Gròssa. Garrafon.*

Garràfal. *adj.* Qui escedèix los tèrmes ordinàris. **Garrafal.**

Garràma. *f.* Tribut entre mòros. = *Ròba. Garrama.*

Garrid, *da.* *adj.* Hermosos. **Garrido,** *da.*

Garridèt, *ta.* *adj.* *Hermosito, ta.*

Garriga. *f.* Llòc de arbres y arbustos. *Salva ô soto.*

Garrigó. *m.* Garriga petita. *Sotillo.*

Garriguer. *m.* El guardià de garrigas y bòsca, etc. *Guardabosque.*

Garrigueta. *f.* V. Garrigó. *Sotillo.*

Garró. *m.* La estremidat des pèu qui mira al ventre de sa cama. *Calcañal ô calcañar, y en Aragó. Garron.*

Garrôt. *m.* Bastó de una gruxa mèdiana, y llarg á proporció. = Pena de mòrt qui consistèix en sufegar al sentenciàd ab una argülla de fèrro. **Garrote.** = Mando. *Baston.* = Llarg y gruxad. *Vaial ô varejon.* = Qui servèix de gayáto. V. *Gayáto.* = El que pòsan al còll de cá paraque no cás. *Transgallo.* = Donar vòlta de garrôt: matar etc. *Dar garrote.*

Garrotàda. *f.* Tòc donad ab garrôt. **Garrotazo.** = Bén donada. *Vuelta de podenco.* = Donar garrotadas. *Dar de garrotazos.*

Garrotad, *da.* *p. p.* de garrotar. **Agarrotado,** *da.*

Garrotadeta. *f.* Garrotada petita. *Pasa-Gonzalo.*

Garrotar. *v. a.* Estrèñer sa còrda ab que està fermada alguna còsa per mèdi de un garrôt. **Agarrotar.**

Garrôva. *f.* El fruit de garrover. **Algarroba,** *garroba ô garrofa.*

Garrover. *m.* Àbre bén conegud á Mallòrca. **Algarrobo ô algarrobera.** = Del diàble. *Palo hediondo.*

Garrovèra. *f.* Llòc ahont pòsan sas garrôvas. *Lugar, etc.*

Garroveràl. *m.* Terrèno de molts de garrovers. **Algarrobal ô garrobal.**

Garroveta. *f.* Garrôva petita. **Algarrobilla,** *ita.* = Pésseta de fèrro que se pòsa á grillóns paraque no los se puga treurer el qui los du. *Chaveta.*

Garroví. *m.* Sa llevor de garrover. **Pepita de algarrobo.** = Sa flor de garrover. *La flor de algarrobo.* = Sas garrovetas fòre de flor. **Garrobillas.**

Garroví. *m.* Espècie de carabasseta de còll para prènder tabac de pols. *Fusique ô tabaquera.*

Garrud, *da.* *adj.* Já de edat. **Talludo,** *da.*

Garsa. *f.* Àve. **Garza.** = *Ròba. Gasa.*

Garseta. *f.* Cabeyèra. **Cabellera.**

Garsón. *m.* El ajudant de guàrdias de corps. **Garzon.**

Gàs. *m.* El còs qui combinad ab el calòrie pren forma de ayre. **Gas.**

Gaseta. *f.* Imprès de noticias. **Gaceta.**

Gasater. *m.* El qui fa sa gaseta. **Gacetero.**

Gasetí. *m.* Gaseta petita. **Gacetilla.**

Gassendista. *m.* El qui seguèix la opinió de Gasséndo. **Gasendista.**

Gaseós, *sa.* *adj.* De la naturalesa de gás segons los químcics. **Gaseoso,** *sa.*

Gassómetro. *m.* Instrument para ficsar la cantidat de gás empleyad en una operació. **Gasómetro.**

Gást. *m.* El acte y efecte de gastar. **Gasto.**

Gastàble. *adj.* Lo que se pòt gastar. **Gastable.**

Gastad, *da.* *p. p.* de gastar. **Gastado,** *da.*

Gastador, *ra.* *m. f.* Los qui gástan mássa. **Gastador,** *ra.*

Gastador. *m.* Lo que té un para gastar ô vòl gastar. **Gastadero.**

Gastar. *v. a.* Empleyar el diner. = Consumir, arruinar, destruir. **Gastar.** = Bòn ô mál humor. *Gastar buen ô mal humor ô pisar buena ô mala yerba.* = Lòcamént. **Dilapidar.**

Gastarse. *v. r.* Destruirse una còsa per lo us. **Gastarse.** = Las dónas en cinta: parir ántes de hòra. **Malparir.**

Gásto. *m.* Lo que se gasta y lo que se há gastad. **Gasto.** = Excessu per ostentació. **Barrumbada.** = Gastos de sa presó. **Carcelage.**

Gástric, *ca.* *adj.* Estomacál. **Gástrico,** *ca.*

Gastrites. *f.* Inflamació del ventrèy. **Gastrites.**

Gastrocéle. *f.* Hèrnia del ventrèy. **Gastrocele.**

Gastronomía. *f.* Tractat, escrit sobre el bòn menjar y beurer. = El menjar y beurer bé. **Gastronomía.**

Gastrónomo. *m.* El qui se agrada de menjar y beurer bé. **Gastrónomo.**

Gastoràfia. *f.* El art de cusir el ventre. **Gastoràfia.**

Gastrotomia. *f.* Ubèrta, xap, forat fét á nes ventre. **Gastrotomia.**

Gât, *ta.* *m. f.* Animals bén conegúds. **Gato,** *ta.* = Fer sa gâta pârda: de hipòcrit. *Hacer la*

gata parda ò *ensogada* ò *muerta*.—Gât sau-
vâtge. *Gato montes* ò *de clavo*.—Fogoner: el
hòmo qui sèmpre està á rân des fòc. *Torrez-
nero*.
Gât, ta. *adj.* Priváds de judici per haver begú
mássa licor, vi, àygordént, etc. *Boracho*, *cha*.
—Gât de ràbia. *Borracho*.—Gât còm una sopa:
molt. *Borracho como una sopa, hecho un cesto*,
ò *una équis*.—Agafar un gât. Emborratxarse, *Co-
ger* ò *pillar un mono, un lobo, un cernicalo* ò
un zorro.—Escorxar es gât de bèurer. *Desollar
el mono, el lobo, etc.*
Gatáda, f. De bèurer. *Borrachera*.—*Burráda*.
Borricada.—Desbaratáda. *Garrafaton*.
Gatéra, m. El qui té el vici de engatarse. *Odre*,
odrina ò *pellejo*.
Gateria, f. El costúm ò vici de engatarse. *Borra-
cheria*.—Reunió de gâts animals. *Gateria*.
Gatèt, ta. m. f. Gâts petits. *Gatico*, *ca*, *illo*, *illa*,
ito, *ita*.—De bèurer. *Borrachuelo*, *la*.
Gatifiád, da. p. p. de gatifarse. *Picoteado*, *da*.
Gatifarse. v. r. Barayarse de paràulas. *Pico-
tearse*.
Gató, m. Péix. *Mielga*.
Gatòt, ta. m. f. Gâts gròssos. *Gatazo*, *za*.—De
bèurer. *Borrachon*, *na* ò *pellejon*, *na*.
Gatova, f. pl. Espinosa. *Gatuna*, *gatuña*, *asna-
cho* ò *asnallo*.
Gáta, m. pl. Plánta. *Amor de hortelano*.
Gatzóll, m. Ganivèt ab sa fuya y màneg tòrt.
Corvillo ò *falce*.—De ecsequeyador. *Mdrcola*.
Gatzoneta. (À la) *adv.* Mòdo de estar assegú sen-
se tocar á ningún llòc sas àncas. *En cucullas*.
—Posarse á la gatzoneta. *Ponerse en cucullas*
ò *acurrucarse*.
Gaudeámus, m. Véga, fésta. *Gaudeamus*.
Gaudíd, da. p. p. de gaudir. *Gozado*, *da*.
Gaudir. v. a. Posseir, tenir, ser ámo de una cò-
sa. *Gozar*.
Gaufó, m. El fèrro sobre de qui se móu una pòr-
ta. *Gorron*.
Gaváig, m. Una espècie de bossa que ténen las
àves baix del còll y ahónt pòsan es menjar.
—El còr de hòmo considerád còm á depositá-
ri de los secrèts. *Buche*.—De capílla: aquélla
musseta que té devánt. *Muceta*.—No sáber te-
nir res dins es gaváig: no sáber cállar sas cò-
sas. *No saber tener nada en el estómago*.
Gavátx, xa. *adj.* Francesos. *Gavacho*, *cha*.
Gavélla, f. Manáda de lo segád. *Manejo*.—No en-
trar ò no voler entrar en gavélla: en rahó. *No
entrar* ò *no querer entrar por vereda*.
Gaverréra, f. Arbusto semblánt á roser. *Escara-
mujo*, *gavanzo*, *tapaculo*, *zarza-perruna*.

Gaveta, f. Clotèt quadrát para sembrary cep,
àbres. *Gavia*.—Pastereta para donar menjar á
galinas, pòrcs, etc. *Dornajo*: para escurar.
Arteion: para pastar, guix ò dar mescla. *Cuezo*.
Gavetáda, f. *Dornajo*.—*Arteion*.—*Cuezo*.
Gavetela, f. Gaveta petita para escurar. *Arteon-
cillo*.
Gavina, f. Àve del mar. *Gavina* ò *gaviota*.
Gavinòt, m. *Gavina*. *Gavina* ò *gaviota*.
Gáya, f. Bossí de ròba triangular que se cus á la
pèssa principal para donar més fona á vestit, etc.
Nesga ò *sesga*.—De càmp. *Lengueta*.
Gayárd, da. *adj.* Hermosos. *Gañardo*, *da*.
Gayardèt, ta. *adj.* Hermosets. *Gallardito*, *ta*.
Gayardèt, m. Bandéra llarga y estreta. *Gallar-
dete*.
Gayatáda, f. Tòc ab gayáto. *Garrotazo*.
Gayatèt, m. Gayáto petít. *Cayadillo*.
Gayáto, m. Garròt torsú que usávan' en àltre
tèmps los pastors. *Cayada*, y *cayado*.—Garròt
para afiansarse. *Baston*.—De càfia de India ò jonc.
Bengala.—Sense llevarar. *Lata*.—El qué du an
cègo. *Tienta*.
Gayó, m. Gayeta petita que se pòsa á calçons. *On-
dillo*.
Gáyre, *adv.* Pòc, no molt, y se usa ab la né-
gativa, v. g. No ténc gáyre saldt. *No tengo
mucha salud. Poco, no mucho*.
Gáyta, f. Alegria, hòn humor, conténto. *Gaita*.
—Estar de gáyta: contént, etc. *Estar de gai-
ta* ò *de chungá*.

GE.

Gé, f. El nòm de la lletra g. *Ge*.
Gesúid, da. *adj.* Còsa málféta ò de mál vèurer.
Ruin.
Gegánt, ta. m. f. Persona de altària molt supe-
rior á las àltras, que fingiren los poètas. *Gigan-
te*, *ta*.—El hòmo molt més ált que los regu-
lars gráns. *Gigante* ò *filisteo*.—De bulto. *Gigan-
ton*.
Gegantí, na. *adj.* Pertañént ò semblánt á gegánt.
Gigantesco, *ca*.
Gèl, m. La àygo convertida en còs sólido per el
fret. —La geláda. —Fredor en los aïèctes. *Hielo*.
—Estar còm á gèl: molt fred. *Estar hecho na
hielo*.
Gelád, da. p. p. de gelar, se. *Helado*, *da*.
Gelád, da. *adj.* De color entre blánc y negre. *Ru-
cio*, *cia*.
Geláda, f. La roáda ò serena geláda. *Helada*, es-
carcha ò *rosada*.
Gelar, v. n. Càurer la roáda ò serena geláda.

⇒ *a.* Fer el fret sòlido á alguó líquido. ⇒
 Pasmar suspendrer á un, ⇒ Acobardar, desauimar. *Helar.*
Gelarse. v. r. Posarte molt freda una còsa. ⇒
 Aprènderse un líquido á càusa del fret. *Helarse.*
Gelât. m. Áygo, formátge, llét que se hân refredâd ab gèl ò néu. *Helado.*
Gelatina. f. Medicina ò confitura gelâda. *Jaletina ò gelatina.*
Gelós, sa. adj. Sospitós de que la persona amâda ly sia infaèl. *Zeloso, sa.*
Gelosia. f. Suspita de que, etc. *Zelos.* ⇒ Pòrta de llistóns entreversâd. *Celosia.*
Gemég. m. La acció de gemegar, crit llastimós. *Gemido.*
Gemegâd, da. p. p. de gemegar. *Gemido, da.*
Gemegador, ra. m. f. El qui geméga. *Gemidor, ra.*
Gemegar. v. a. Fer crits llastimosos, plânt dolorós. *Gemir.* ⇒ Ahucar algúns animalâs còm qui fer geniéga. *Gemir.* ⇒ Gemegar molt fòrt per serlo el dolor. *Poner los gritos al cielo.*
Gemeguèt. m. Gemég. petít. *Gemidico.*
Géminis. m. El tercer signe. ⇒ Cèrta emplâsta. *Géminis.*
Genciâna. f. pl. *Genciana.*
Gendârma. m. Hòmo de ârmas. ⇒ Soldât de cavâll de la guârdia reyâl de Frânsa. *Gendarma.*
Gendarmaria. f. El cuérpo de los gendârmes. *Gendarmeria.*
Genealogia. f. Sèrie de los antepassâds de una familia, y el escrit qui la conté. *Genealogia.*
Genealògic, ca. adj. Pertañent á la genealogia. *Genealògico, ca.* ⇒ Àbre genealògic: de parentesc. *Árbol genealògico.*
Genealogista. m. El qui estudia, sâb ò compón genealogias. *Genealogista.*
Generâble. adj. Lo que se pòt engendrar, produir. *Generable.*
Generació. f. La acció de engendrar. ⇒ Producció. ⇒ Gênevo, espècie. ⇒ Nació, pòble. ⇒ Càda descendència de pâres á fiys. ⇒ Posteridât. *Generacion.*
Generador. m. Lo qui movént prodnèix una línea, una superfície. *Generador.*
General. m. El càp de un eczèrcit. ⇒ El càp de una religió. *General.*
General. adj. Universâl, comú á tots: comú á una espècie, á una comunidât: qui convé al més gròs nombre. ⇒ Universâl en totas las cièncias. *General.* ⇒ En general. *adv.* En comú, indistintamént, sense espècificació particular. *En general.*
Generalâ. f. La dôna del general. ⇒ Cèrt tòc de

tambó. *Generalâ.*
Generalât. m. El ofici y ministèri del general. *Generalato.*
Generalidât. f. Universalidât. *Generalidad.*
Generalisació. f. El âcte de generalisar. *Generalizacion.*
Generalisâd, da. p. p. de generalisar. *Generalizado, da.*
Generalisar. v. a. Fer general ò comuna á alguna còsa. *Generalizar.*
Generalíssim. m. El òni té el mândo superior al del general de un eczèrcit ò armâda. ⇒ El general de las religions. *Generalissimo.*
Generalíssim, ma. sup. Molt general. *Generalissimo, ma.*
Generalíssimamént. adv. sup. Ab molta generalidât. *Generalissimamente.*
Generalmént. adv. Ab generalidât. *Generalmente.*
Generatíu, va. adj. Lo qui té virtút para produir ò engendrar. *Generativo, va.*
Genèric, ca. adj. Comú, general. *Genérico, ca.*
Genèricamént. adv. Generalmént. *Genéricamente.*
Gênero. m. Lo qui es comú á moltes còsas ò en comprèn moltes. ⇒ Naturalesa, calidât, classe. ⇒ Mòdo ab què se fâ una còsa. ⇒ La divisió dels nòms segons el sèu sêco ò terminació. ⇒ Mercaderia. *Género.*
Generós, sa. adj. Nòble, franc, dadivós. *Generoso, sa.* ⇒ Enravenâd, estiràd. *Tieso, sa.* ⇒ Anar generós: estiràd. *Andar tieso.*
Generosamént. adv. Ab generosidât. *Generosamente.*
Generosidât. f. Noblesa, desinterés, esfòrs, valor. *Generosidad.*
Generosíssim, ma. sup. Molt generosos. *Generosissimo, ma.*
Gênesis. m. Generació. ⇒ El primer libre del antíg Testament. *Génesis.*
Geneta. f. Espècie de gàt dañós á galinas, colòms, etc. *Geneta, fuina, garduña.* ⇒ Hòmo belitfe, astútt, viu. *Zorro, ra ò trasgo.*
Genetíu, va. adj. Lo qui té virtút para engendrar. *Genitivo, va.*
Genetíu. m. El segón càs del nòm. *Genitivo.* ⇒ No sâber dos genetíus: ser molt torpe. *No saber las declinaciones.*
Genetliâc, ca. adj. Pertañent á la genetliâca. *Genetllaco, ca.*
Genetliâca. f. La ciència fabulosa y supersticiosa de dir ò pronosticar sa hòna ò mâla planeta per el dia ò hòra en que nêix un. *Genetliâca.*
Gengibre. m. pl. *Gengibre.*
Gèni. m. Natural, esperit, inclinació, disposició, ingènü, capacidât. ⇒ Gust, humor. ⇒ Àngel bô ò

mál. *Genio*.—Gèni dolént. *Genio avieso*.—Tenir gèni para alguna còsa. *Tener genio para...*—Mál gèni. *Mal genio*.—Gèni y figura fins á la sepultura. *Genio y figura hasta la sepultura*.
Genial. *adj.* Conforme al gèni, al gust, á la inclinació. *Genial*.
Genialidat. *f.* Costúm, hàbit conforme al gèni. *Genialidad*.
Genialmént. *adv.* Sogóms el gèni. *Genialmente*.
Genibró. *m.* Àbre. *Enebro* ò *junpero*.
Genissaro, *ra*. *adj.* Nàds de un pàre y de una màre de diferénts nacións. *Genizaro*, *ra*.
Genissaro. *m.* Soldát de infantèria turca, y de la guárda del grán Turc. *Genizaro*.
Gènit. *V.* Gèni. *Genio*.
Genitràls. *m. pl.* Los señàls del hòmo. *Testículos*.—*Sigue*. *Escorpion*.
Gènre. *m.* El casád ab una fya de un. *Hierno*.
Genolí. *m.* Pàsta de un gròs clar para pintar. *Genoli*.
Géns. *adv.* No res. *Nada*.—Pòc ò molt pòc. *Nada*.
Gént. *f.* Pluralidat de personas.—Nació, pòble.—Los soldàts.—Familia, parentèlla. *Gente*.—Bàxa. *Gente baja*: de la escòria del pòble. *Gente bahuna*.—De búl·la: joves qui no pensen sinó en divertirse. *Gente del bronce*.—De càpa ròtja, pagesos. *Gente de capa parda*.—Comuna ò vulgar. *Comun* ò *vulgar*.—Gént jova. *Gente moza*.—Gént de plàssa: los qui la frecúentan. *Gente de plaza*.—Gént rica. *Gente rica*, *de pelo* ò *de pelusa*.—De la temparantàna, de màla vida. *De la hampa*.—De divertirse. *Del bronce*.—De l'ungla: llàdre. *De la garra*.—Gént principál: de distinció. *Principal*.—Fer gént: reclutar soldàts. *Hacer gente*.
Genteta. *f.* El pòble bàix.—La despreciàble. *Gentecilla* ò *gentuza*.
Gentíl. *m.* El qui no es batiàd. *Gentíl*.—Fer en Juán Gentíl. *V.* Fer.—Vivir còm un gentíl: á lo bruto. *Vivir á lo gentíl* ò *gentilizar*.
Gentilesa. *f.* Gárbo, bizarría, elegància, actividat, magnificència, etc. *Gentileza*.
Gentilhòmo. *m.* El hòmo nòble, bèn nàd.—El criàd qui en las càsas nòbles acompanya á una persona. *Gentilhombre*.—De boca: el criàd qui servèix á la tàula del rey. *De boca*.—De càmara: criàd del rey de molta distinció. *De camara*.—De mànega: El criàd qui servèix á les personas reyàls quánd son petites. *De manga*.
Gentílic, *ca*. *adj.* Pertañent á los gentíls. *Gentílico*, *ca*.
Gentílic, *cia*. *adj.* Pertañent á las génts ò llinátge. *Gentílico*, *cia*.
Gentilidat. *f.* La fàlsa religió de los gentíls, y el

conjunt de tots élls. *Gentilidad*.
Gentilisar. *v. a.* Observar los ritos dels gentíls. *Gentilizar*.
Gentílsme. *m.* Gentilidat. *Gentilismo*.
Gentílmént. *adv.* Al móde dels gentíls. *Gentilmente*.
Gentío. *m.* Grán concúrs de gént. *Genito*.
Gentóta. *f.* Gént dolénta. *Gentualla* ò *gentuza*.
Genuflexió. *f.* El ácte de ajonayarse. *Genuflexion*.
Gendino, *na*. *adj.* Pur, naturál, vertader, sense mescla. *Genúino*, *na*.
Geocèntric, *ca*. *adj.* Pertañent á un planeta vist de la tèrra. *Geocéntrico*, *ca*.
Geoda. *f.* Una pèdra que diuen que se tròba en el niaró de Àguila y sòna còm un cascavell. *Geoda*.
Geodesia. *f.* La ciència de midar y dividir sas tèrras. *Geodesia*.
Geodèsic, *ca* y *geodètic*, *ca*. *adj.* Pertañent á la geodesia. *Geodésico*, *ca*, *geodético*, *ca*.
Geografia. *f.* Ciència qui tracta de la posició de las regións terrèstres. *Geografia*.
Geogràfic, *ca*. *adj.* Pertañent á geografia. *Geográfico*, *ca*.
Geogràficamént. *adv.* Segóms la geografia. *Geográficamente*.
Geógrafo. *m.* El qui sàb geografia y el qui fa mapas. *Geógrafo*.
Geologia. *f.* Ciència de la naturalesa y de la producció de las pàrts de la tèrra. *Geologia*.
Geomància. *f.* Àrt fabulós de endevinar per punts fets per casualidat en la tèrra. *Geomancia*.
Geomàntic. *m.* El qui practica la geomància. *Geomántico*.
Geomàntic, *ca*. *adj.* Pertañent á la geomància. *Geomántico*, *ca*.
Geómetra. *m.* El qui sàb la geometría ò la practica. *Geómetra*.
Geometría. *f.* Ciència qui ensenya á midar la extensió. *Geometria*.
Geomètric, *ca*. *adj.* De geometría. *Geométrico*, *ca*.
Geomètricamént. *adv.* Segóms las rétgias de geometría. *Geométricamente*.
Georgià, *na*. *adj.* De Geòrgia. *Georgiano*, *na*.
Geòrgica. *f.* Òbra litterària qui tracta de agricultura. *Geòrgica*.
Geostàtica. *f.* Pàrt de la mecànica qui tracta del equilibri dels còssos sòlidos. *Geostática*.
Gép. *m.* Bulto que alguns hòmos ténen en el pit ò á s'esquena. *Giba*, *gibo* ò *corcova*.—En còsa inanimada. *Curvatura*.
Gépar. *v. a.* Fer esfòrs para pujar amunt. *Upa*.
Geperúd, *da*. *m. f.* Los qui ténen gép. *Gibado*, *da*, *giboso*, *sa* ò *corcovado*, *da*.—Ab so gép gròs. *Regibado*, *da*.
Gerànio. *m. pl.* *Geranio*.

Gerarquia. *f.* Orde entre los còrps dels àngels y de los diversos gràus de la Iglesia. *Gerarquia.*
Geràrquic, *ca. adj.* Pertanyent á gerarquia. *Gerdrquico, ca.*
Germà, *na. m. f.* El qui es fiy de uns matèxos pàres. = El donad entre los religiosos. = El cristià y el religiós respècte de los àltres en la séua clàsse. = El participànt ò qui participa de los privilègis y gràcias de alguna religió. = Una còsa respècte de àltra semblànt. *Hermano, na. = Bò, na:* los qui téuen uns matèxos pàres. *Carnal.* = De llet: el fiy de la dida respècte del àlletad. *De leche ò collazo, za.* = De la tercera rétgla. *Tercero, ra ò terciario, ria.* = Segón, tercer, etc. *Segundon, na.* = Polític, *ca:* cuñads. *Político, ca.*
Germanastre, *tra. m. f.* Los fiys de un matèix pàre, però de diversa màre. *Mediohermano, na.* = De una matèxa màre, però de distint pàre. *Uterino, na.*
Germaudat. *f.* Relació de parentesc entre germàns. *Hermanidad ò hermanazgo.* = Iglesia de los germàns de la tercera rétgla. *Iglesia de los terceros.*
Germània. *f.* Alemania. *Germania.*
Germania. *f.* El agregat de comuneros en témps del emperador Càrlos V. *Germania.*
Germànic, *ca. adj.* Alemàny. *Germanico, ca.*
Gèrmen. *m.* Llevor. = Orígen, principi. *Gèrmen.*
Germinació. *f.* Térme botànic. *Germinacion.*
Germinar. *v. n.* Comensar á demostrarse ò néxer sa plànta. *Germinar.*
Gerofant. *m.* Sacerdot de Elèusis. *Gerofante.*
Gerolífic. *m.* Figura qui conté un sentit misteriós còm sa pàuma qui significa victòria. = Las figuras que usávan los egipcios y megicàns en llòc de lletas, y las qui en el dia contéuen un sentit amagad. *Gerolífico.*
Gerolífic, *ca. adj.* Qui pertàny á gerolífic. *Gerolífico, ca.*
Geroni, *nia. m. f.* Nòms pròpis de hòmo ò de dòna. *Gerónimo, ma ò Geromo, ma.*
Gerònim, *ma. m. f.* Individuos del orde de san Geròni. *Gerónimo, ma ò geronimiano, na.*
Gèrra. *f.* Còsa bastant coneguda. *Cántaro.* = Para mesurar. *Cántara.* = Somaràl: molt grán ò gròssa. *Zalona.* = Vinatèra. *Belhez.*
Gerrer. *m.* El qui fà gèrras, plàts, esudèllas, etc. *Alfarero ò barrero.*
Gerrer. *m.* Pedris ahont se pòsan gèrras para beuer ò emprar aygo. *Cantarera ò safariche.*
Gerrera. *f.* La dòna de gerrer. *Alfarera.*
Gerreria. *f.* El llòc ò la càsa ahont se fà òbra de terra. *Alfar.*
Gerrèt. *m.* Péix. *Caramel.* = Moc. *Mocarro.* = Po-

sar es gerrèt, enganar. *Poner los cuernos.*
Gerreta. *f.* Gèrra petita. *Cantarilla.*
Gerricó. *m.* *Cantarillo.*
Gèrs. *m. pl.* Arbusto y el séu fruyt. *Fambuesa ò sambueso.*
Gerundiada. *f.* Expressió ridícula para demostrar erudició. *Gerundiada.*
Gerundio. *m.* El qui diu ò fà gerundiadas. *Gerundio.*
Gerundiu. *m.* Un dels mòdos del verb. *Gerundio.*
Gessòlrèut. *m.* El primer signe musicàl. *Gesolreut.*
Gèsta. *f.* Càrè, semblànt. = Gèsto. *Catadura.*
Gèsto. *m.* Movimènt ridícul de sa càre, màns y á yegadas de tot el còs. *Gesto.* = Para fer riurer á allòts. *Coquito.* = El que se fan los enamorads. *Amoricon.* = Fer gèstos. *Hacer gestos.* = El qui en fà. *Gestero, ra.*

GI.

Gilmestre. *m.* El qui fà de majoral en el govèrn de las bistias qui tiran á canòns ò morters. *Gilmaestro.*
Gilobàlzem. *m.* La llèua del àbre qui destila esbàlzem. *Girobdlaamo.*
Gimnàssi. *m.* Llòc de ensejansa pública. *Gimnasio.*
Gimnàstica. *f.* Àrt de eczercitar el còs para fortificarlo. *Gimnastica.*
Gimnica. *f.* La ciència dels pròpis eczercicis de los athlètas. *Gimnica.*
Gimnico, *ca. adj.* Pertanyent á gimnica. *Gimnico, ca.* = Jòcs gímnics: jòcs públics ahont los athlètas pèlèavan tot despujads. *Juegos gímnics.*
Gimnopedía. *f.* Bàll religiós, majorment en Lacedemònia. *Gimnopedía.*
Gimnosofista. *m.* El antig filòsòf de la India orientàl. *Gimnosofista.*
Ginebra. *f.* Ciutat. = Cèrt jòc de càrtas. = Renou confús de molts qui parlan y no se entéuen. *Ginebra.*
Ginebrada. *f.* Espècie de tortada ò de gató. *Ginebrada.*
Ginebrès, *sa. adj.* De Ginebra. *Ginebres, sa.*
Ginebrí, *na. adj.* Ginebrès. *Ginebrino, na.*
Ginebró. *m.* Àbre. *Enebro, junpero, y ant. ginebro.*
Ginecocracia. *f.* Estát, réyne ahont pòden governar sas dònas. *Ginecocracia.*
Giústa. *f.* Arbusto. *Ginesta, hiniesta, escorbera, y més usuàl. Retama.*
Giubró. *m.* V. Genibró.
Ginjol. *m.* Fruyt de ginjoler. *Azufaifa, ginja, ginjol, ginjo ò yuyua.*

Ginjól. *m. pl.* Lirio cardeno.
 Ginjoler. *m.* Abre qui produèix ginjols. *Azufaifo, ginjo, ginjoler* ò *sebesten*.
 Giña. *f.* El señaìl ò aquèlla ciquieta que fà en tèrra la ròda de carruàtge. *Carril ò rodada*. = Sa còrda fermada à sa càña de pescar y ab qui està fermad s'am. *Sedaì*.
 Giñad, *da. p. p.* de giñar. *Doblado, da*.
 Giñar. *v. a.* Fer fer à un lo que se li demana ò se vòl de èll. *Doblar*. = Càsi per fòrsa. *Traer d la gamella*.
 Gifiva ò geniva. *f.* La càrn ahònt estàn sas dents. *Encla*.
 Giñol. *m.* Làs para agafar aucèlls. *Lazo ò ontejera*.
 Giñola. *f.* Còrda para tirar líneas los fusters. *Cordel*. = Para fer los picapedrers las òbras en línea rècta. *Tendel*. = Fèt à giñola. *Hecho d cordel*.
 Gipó. *m.* Vestidura de òna. *Jubon*. = Sense mànegas. *Justillo ò coletillo*. = Atupada per sas àncas. *Jubon, zurra, pages, azotes: fòrt. Azotazo*. = Donar un gipó: arregañar. *Dar un jubon*.
 Giponèt. *m.* Gipó petít. *Juboncico, ito, illo*.
 Giponòt. *m.* Gipó gròs. *Jubonazo*.
 Gira. *f.* Adorno en vestít. *Vuelta*.
 Girad, *da. p. p.* de girar. *Vuelto, ta*. = *Rompido, da*. = *Revuelto, ta*.
 Girada. *f.* Vòlta. *Vuelta*. = Jugant. *Volteta*. = De mercaderías. *Giro*. = De peràyre. *Girada*. = De pèu. *Torcedura*.
 Girant. *m.* Lluna nòva. *Girante, luna nueva ò novilunio*.
 Girar. *v. a.* Donar una vòlta. = Posar una còsa de un costàt en àltre ò lo de devàll demúnt. *Volver*. = Camí, rumbo. *Volver ò torcer el camino, el rumbo*. = Carrer, sa cláu. *Doblar la calle, la llave*. = Carruàtge: tombarló. *Volcar*: ferlò mudar de direcció. *Volver*. = De costàt. *Torcer de lado*. = Es càyre à sa pèdra: mudar de pensament, etc. *Mudar de bisiesto*. = Cantó. *Doblar la esquina*. = Demúnt devàll. *Volver de arriba d bajo ò trasegar*. = Una càxa, v. g. descompòndrer sa ròba. *Revolver*. = Cáp en coua. *Volver el hopo*. = S'esquena: anarsèn. *Volver las espaldas*. = Llaurant. *Atzar ò romper*. = Fer mudar de parèr, partít, etc. *Volcar*. = Pèu. *Recalcar el pié*. = En redó. *Volver el hopo*. = Es tày à gavi-vèt, etc. *Torcer el filo*. = Ets uys en blànc. *Poner los ojos en blanco*. = Es ventrèy, v. g. vèurer vomitar. *Estomagar ò levantar el estómago*. = Sas còsas: prènderlas al revés. *Trocar los frenos*.
 Girarse. *v. r.* *Volverse*. = Sa casàca: passarse al partít contràri. *Volver casaca*. = De àltà ahònt vé

es vènt: al partít qui guàña. *Mudarse d todo aire*. = Mudar de parèr. *Mudarse*. = De una part à la àltra. *Revolverse*. = Es vènt. *Cambiar ò mudarse*: de repènte. *Saltar*. = Es arunfos ò sa truyta: es partít ò sas còsas. *Volverse la tortilla*. = Es ventre. *Revolverse el estómago*. = No sàber ahònt girarse de feynas: tenirne molts. *No poderse rodear*. = No poderse girar per màssa gènt ò per ser es llòc màssa estrèt. *No poder revolverse*.

Giras. *f. pl.* Las de càpa, capòt, etc. *Becas*.
 Gírgola. *f.* Producció esponjosa de la tèrra. *Seta*.
 Giro. *m.* Movimènt circular. = Circulació de llas tras de cànvi. *Giro*.
 Giscar. *v. a.* Cèrt mòdo de gemegar los hòmos. *Dar alaridos*. = Los aucèlls. *Chillar ò chirriar*. = Los confys. *Chillar*. = v. n. Molíns, pòrtas, ròdas. *Chillar, gruñir, rechinar*. = Càxas y tot fust per sentir tèmps. *Chasquear*. = Lo que se fritx. *Chillar ò chirriar*.
 Gisco. *m.* Crit llastimós. De hòmo. *Alarido*. = De animàl ò aucèll. *Chillido*.
 Gitad, *da. p. p.* de gitar. = *adj.* Hòmo màgre. *Vomitado, da*.
 Gitada. *f.* El àcte y èfècte de gitar. *Vòmito*.
 Gitanada. *f.* Acció pròpia de gitànos. *Gitanada*.
 Gitano, *na. m. f.* Càsta de gènt vágamunda, qui regularmènt se ocupa en vèndrer ò baratar bestiar gròs, en llegir sa planeta, y per lo comú es gènt dolènta y llàdra. *Gitano, na*.
 Gitar. *v. a.* V. Vomitar. *Vomitar, lanzar, y ant. gitar*. = Gitar es fètge: gitar molt. *Echar las entrañas*. = Fer gitar es fètge à un: molestarlo molt. *Hacerle echar la hiel*.

GL.

Glaciàl. *adj.* Gelad, fred en estrém. *Glacial*.
 Gladiador. *m.* El qui en los jòcs públics y bàrbaros de los romàns peléava sòlamènt ab espasa. *Gladiador*.
 Gladiator. *m.* V. Gladiador. *Gladiator*.
 Glándula. *f.* Vèrtola. *Glandula*.
 Glandulós, *sa. adj.* Lo qui té glándulas. *Glanduloso, sa*.
 Glàs. *m.* Gèl. *Hielo*.
 Glàssa. *f.* Ròba. *Glase*. = Goma. *Grasa*.
 Glassad, *da. adj.* *Helado, da*.
 Glassarse. *v. n.* V. Gelarse. *Helarse*.
 Glàusió. *f. pl.* *Glausion*.
 Gleva. *f.* Terròs ò grum. *Gleba*. = Tèrra texida de hèrbas y rèls. *Césped*. = De sàng. *Grumo*.
 Globèt. *m.* Globo petít. *Globulillo ò glòbulo*.
 Globo. *m.* Còs redó. *Globo*. = Para tenir sas hòs-

tias consagradas. *Copon.*

Globós, sa. adj. Fét en forma de globo. *Globoso, sa.*
Globulós, sa. adj. Compòst de petits globos. *Globuloso, sa.*

Glop. m. La porció de líquido que se pren dins sa boca ab una vegada. *Sorbo: gròs. Sorbeton.* = Desgràcia. *Trago.* = Måla notícia. *Pildora.* = Lo qui càb dins sa boca. *Boconada.* = À càda bossinada un glop. *Trascada pregon azote.* = À glops. *A sorbos ò d pistos.*

Glopàda. f. Tot lo que se beu de licor de una tirada. *Buchada ò gorgoratada.* = Vomitada de sang ò àltre licor qui surt de la boca. *Espadada.* = De pluja. *Aguacero, chaparron ò chubasco.* = Fòrta de àygo y vent. *Grupada.*

Glopèt. m. Glop petit. *Sorbillo, ito.*

Glopetjar. v. r. Rentarse sa boca ò sas dents. *Enjuagar.* = Bèurer á glops. *Sorber.*

Glòria. f. Fåna, hermosura, reputació. = La beneventuråsa etèrnea. = Gòig, gust, plèr. = Majeståt, resplandor. = Pintura abònt hey hà àngels, resplandors, etc. *Gloria.* = Estar en la glòria: á demés del sentit ròcte de estar en el cèl, vòl dir: estar bé en aquèst mon. *Estar en la gloria.* = Estar en sas séuas glòrias: àlègre, contént. *Estar en sus glorias.*

Glòriam amåmus. Expressió llatina qui vòl dir que un té el matèix defècte que acumula á àltre. *Todos la matamos.*

Glòriapåtri. m. Oració curta; però la més adecuada para alabar á la santíssima Trinidad. *Gloriapatri.*

Glòriapåtri. m. El grå més gròs de rosåri ò corona. *Gloriapatri, diez, padre nuestro, agallon.*

Gloriarse. v. r. Fer glòria, avanarse, tenir vanidåt de alguna còsa. *Gloriarse.* = Tenir la séua glòria, el séu delèyte, alegrarse molt. *Gloriarse.* = Gloriarse en el Señor: dirigir á Déu el bé que se få. *Gloriarse en el Señor ò en Dios.*

Glorieta. f. Glòria petita. *Gloriecilla.*

Glorieta. f. Llòc en hòrt ò jardí ab retxåts de fust en forma de mitja taròuja y cubèrta de hèrbas. *Glorieta.*

Glorificació. f. El àcte de glorificar. *Glorificacion.*

Glorificåd, da. p. p. de glorificar. *Glorificado, da.*

Glorificador. m. El qui glorifica. *Glorificador.*

Glorificar. v. a. Fer gloriós á un. = Donar Déu la glòria. = Alabar. *Glorificar.*

Gloriós, sa. adj. El qui gòsa de Déu en el cèl. = Hourós, famós, digne de honra y alabåsa. = El qui se vånagloria. *Glorioso, sa.*

Gloriosamént. adv. Ab honor. *Gloriosamente.*

Gloriosíssim, ma. sup. Molt gloriosos. *Gloriosísimo, ma.*

Glòsa. f. Explicació. = Amplificació del sentit de alguns vèrsos posant al fi el que se glòsa. = Variació sobre uns matèxos punts de sòlfa. *Glosa.*

Glòsa. f. Cansó, Poesia.

Glosåd, da. p. p. de glosar. *Glosado, da.* = Poetizado, da.

Glosador. m. El qui explica, interpréta. *Glosador.*

Glosador, ra. m. f. El qui få cansóns. *Poeta, poetiza.*

Glosar. v. a. Explicar, interpretar. *Glosar.* = Fer cansóns. *Poetizar.*

Glosåri. m. Diccionåri qui explica sas paråulas. *Glosario.*

Gloseta. f. Glòsa petita. = Caràcter de lletra de impressió. *Glosilla.*

Glosografia. f. Descripció de la llèngo. *Glosografia.*

Glosologia. f. Us de la llèngo. *Glosologia.*

Glosotomia. f. Dissecció de la llèngo. *Glosotomia.*

Gloto, na. m. f. Los qui menjan y beuen en demasia. *Gloton, na.*

Glotoneria. f. Demasia en menjar y bèurer. *Glotoneria.*

Glotonetjar. v. a. Menjar molt de préssa ò menjar y bèurer en demasia. *Glotonear.*

Glotonòt, ta. m. f. Gråns glotóns. *Glotonazo, za.*

Glúten. m. Suståncia blåna y elástica. = Tot lo qui unèix còm betúm, àygocuyta, pasteta, etc. *Glúten.*

Glutinós, sa. adj. Viscós, apégåds. *Glutinoso, sa.*

GN.

Gnomón. m. Busca de rèllòtge de sòl. *Gnomon.*

Gnomònic, ca. adj. Pertañent á la gnomònica. *Gnomónico, ca.*

Gnomònica. f. Àrt de fer rèllòtges y de conèxer la diversidåt dels climas y dels polos. *Gnomónica.*

GO.

Gocèt. m. Péssa del antig vestit de fòrt qui correspon al morrió, capèl ò gorra. *Gocete.*

Gòcia. f. Provincia de Suècia y la tèrra de los godos. *Gocia ò Gotia.*

Godo, da. adj. El de ò lo pertañent á la Gòcia. *Godo, da.* = Ser de los godos: de noblesa antiga. *Ser de los godos.* = Ferse de los godos: gloriarse de nòble. *Hacerse de los godos.*

Gòig. m. Alegria, complacència. *Gozo.*

Gojós, sa. adj. Àlègre, contént. *Gozoso, sa.*

Gojosamént. adv. Ab gòig. *Gozosamente.*

Gojosíssim, ma. sup. Molt gojosos. *Gozosísimo, ma.*

Gola. f. Apetít desordenad de menjar y bèurer. *Gula.*

Gola. *f.* Plànxa de llautó en forma de mitja lluna que alguns oficials de infantaria duen pròp des còll estant de guàrdia. *Gola.*

Goláfre. *adj.* Menjadoròts. *Golafre.*

Goleta. *f.* Gola petita. *Gulita.* = Bàrca. *Goleta.*

Golf. *m.* Brás de mar qui entra gráu trétxo dintre tèrra del continent. = Estensió del mar distànt de tèrra. *Golfo.*

Golós, sa. *adj.* El qui està posseïd de la gola. = El qui se agrada molt de còsas dolsas y de menjars més gustosos que útils. *Goloso, sa.*

Golosament. *adv.* Ab gola ò golosina. *Golosamente.*

Golosina. *f.* El menjar qui servèix més per gust que per susténto. = Desltx de aquést menjâr ò de qualsevòl àltre. = Qualsevòl còsa més agradable que útil. *Golosina.*

Golosíssim, ma. *sup.* Molt golosos. *Golosisimo, ma.*

Golosòt, ta. *adj.* *Golosazo, za.*

Golpe. *m.* Tòc, desgràcia, ferida ab qualsevòl instrument. = Admiració, sorpresa, impressió. *Golpe.* = De golpe. *adv.* Prést. *De golpe.* = D'un golpe: de una vegada. *De golpe.*

Golpetjàd, da. *p. p.* de golpetjar. *Golpeado, da.*

Golpetjador, ra. *m. f.* El qui golpetja. *Golpeador, ra.*

Golpetjar. *v. a.* Donar tòcs. *Golpear.*

Golls. *m. pl.* Tumor á sa gargamèlla. *Lamparones ò papera.*

Gom en gom. (De). *adv.* Lo qui està molt ple, v. g. un camí tot ple de gent. *De bote en bote.*

Goma. *f.* Suc viscos que destilan alguns àbres. *Goma.* = Àrabrica. *Ardbiga.* = De màita. *Elemi.* = La que se pòsa al paper paraque no se fonga. *Grassilla.*

Gombòy. *m.* Escòlta para dur ab seguretât alguna còsa. = La matèxa còsa. *Convoy.*

Gomós, sa. *adj.* Lo qui té goma. *Gomoso, sa.*

Gonèlla. *f.* Faldetas. *Basquiñas.* = Hòmo benèyt. *Bendito.* = À qui se dóna comânda. *Gurrumino.*

Gonèllas. *f. pl.* *Basquiñas.* = Aquèlla espècie de devantâl que per decència pòsan á Sânt-Christo. *Paietes.*

Gonorrèya. *f.* Fluxedât de sèmen. *Gonorrhea.*

Gonñad, da. *p. p.* de gonñar. *Ganado, da.*

Gonñar. *v. a.* Adquirir, aumentar. = Conquistar. = Vèuser en fòrsas. *Ganar.* = Sa voluntât, lo amor, etc. *Captar la voluntad, etc.* = Desquena sas... *Ganar por su cuerpo.* = Tenir més fòrsa. *Vencer.*

Gonñarse. *v. r.* Lo amor, voluntât, etc. *Captarse el amor, etc.* = La vida cavânt, escrivint, etc. *Ganar la vida d cavar, etc.*

Gorá. *m.* El àse àlt y gròs y determinad regularment para pâre. *Garañon.* = Hòmo torpe. *Gojo.*

= Lacu, lucuriós. *Garañon.*

Gorét. *m.* La tèrra llaurada para sembrarla á son tèmps. *Barbecho.*

Goretâd, da. *p. p.* de goretar. *Barbechado, da.*

Goretar. *v. a.* Llaurar se tèrra para sembrar-la en venir el tèmps. *Barbechar,*

Gorg. *m.* Clòt foudo y ple de àygo. *Pozo.*

Görga. *f.* Sa gargamèlla exterior ò de pârt delòre. *Gorja.*

Gorgorâ. *m.* Cèrta ròba de seda. *Gorgoran.*

Gorguéyo. *m.* Cèrt mòdo de cantar. *Gorgeo.* = Fer gorguéyos. *Gorgear.*

Gòrigòri. *m.* Veu qui imita el cànt de los entèrros. *Gorigori.*

Gorilla. *f.* Còll ab mòllo que iduyan los jutges, missèrs, nuncios de bishe, etc. = *m.* El qui da gorilla. *Golilla.* = Es cabèys llàrgs á nes clotèll. *Cabellera.*

Gornició. *f.* Brodât, adorno, engâst, defènsa que se pòsa á arma para defensar la mà. = La trôpa qui està en un llòc. = El correâtge de cavalls ò mulas qui tiran á carruatge. *Guarnicion.*

Gornid, da. *p. p.* de gornir. *Guarnecido, da.* = *Emplumecido, da ò emplumado, da.*

Gornir. *v. a.* Adornar ab gornicions. = Engastar. = Posar trôpas en algún llòc. = Posar sas gornicions á sas mulas, etc. *Guarnecer.*

Gornir. *v. n.* Comensar á treurer plomas los aucèllèts y los pùllèts. *Emplumar ò emplumecer.*

Gorra. *f.* Barrèt de diferents mòdos para cubrir es cap. = Gorrero. *Gorra.* = Gròssa. *Gorron.* = Anar ò viurer de gorras: convidarse á menjar. *Andar ò vivir de gorra.*

Gorrâda. *f.* Cortesia ab sa gorra. *Gorrada ò gorretada.* = Tòc ab sa gorra. *Gorretazo.*

Gorradura. *f.* Espulsió ab granèts qui sòl surtir en el còs en tèmps de calor. *Salpullido ò sarpullido.*

Gorrer, ra. *m. f.* El qui fâ gorras. *Gorrero, ra.*

Gorréro, ra. *m. f.* El qui fâ ò viu de gorras. *Gorrero, ra.*

Gorreta. *f.* Gorra petita. *Gorrilla, ita.*

Gorretâda. *f.* V. Gorràda.

Gorrió. *m.* Aucèll conegud. *Gorrion.* = Barbarisco. *Barbaresco.*

Gorrionèt. *m.* Gorrió petít. *Gorrioncico, illo, ito.*

Gorrista. *m. v.* Gorréro. *Gorrista.*

Gorro. *m.* Barrèt llàrg ò bèca. *Gorro.*

Gos, sa. *m. f. ant.* Cà, cussa. *Perro, ra.*

Gosâd, da. *p. p.* de gosar. *Gozado, da.* = *Vencido, da.*

Gosar. *v. a.* Tenir, posseir. *Gozar.* = Tenir més fòrsa, ciència, habilitât, etc. *Vencer.* = *sobrepujar.* = Atrevirse. *Osar.*

Gòt. *m.* Dicció presa del anglès. *Vaso.*

Gota. *f.* Pàrt petita ò mínima de qualsevòl licor.

—Gràn escassès de alguna còsa quând se usa ab negació. *Gota.*—Gota á gota. *Gota á gota.*

—No dar una gota d'aygo: ser molt aváro. *No dar una gota de agua.*—No veurèy gota: gèns.

No ver gota.—Gotas. *pl.* Adornos de arquitectura en forma de campanetas. *Gotas.*—Gròssa.

Goteron.—De ciri, etc. *Perdon.*

Gota. *f.* Malaltia. *Apoplegia*—Gota coràl. *V.* Epilepsia. *Gota coral.*—Gota serèna: privació totàl de la vista sens conèxer-se en los uys. *Gota serena.*

Gota. *f.* De moc qui prénja del nàs. *Moquita.*—Qui cau de llám. *Perdon.*

Gotèra. *f.* Petit forát per ahónt degota la pluja per baix de teulada, la aygo qui degota, y el señál que dexa.—El qui continuamént demàna ò heu molt de licors. *Gotera.*

Gotereta. *f.* Gotèra petita. *Goteroncillo.*

Goteròta. *f.* Gotèra gròssa. *Goteron.*

Goteta. *f.* Gota petita. *Gotica, illa.*

Gòtic, *ca. adj.* Tràssa de arquitectura introduïda per los godos.—El qui ò lo qui vé de élla. *Gòtico, ca.*

Gotòta. *f.* La gròssa de quând plou. *Goteron.*

Govèrn. *m.* Manètx, conducta, direcció.—Administració, estat, jurisdicció, mândo. *Gobierno.*—Béns. *Caudal.*

Governació. *f.* Govèrn. *Gobernacion.*

Governád, *da. p. p.* de governar. *Gobernado, da.*

Governador, *ra. m. f.* El qui dirigèix.—El qui màna en una població, castèll, etc. *Governador, ra.*

Governadora. *f.* La dòna del governador. *Gobernadora.*

Governánt. *p. a.* de governar. El qui govèrna. *Gobernante.*

Governar. *v. a.* Regir ab autoridat.—Dirigir, guiar, conduir.—Reynar. *Gobernar.*

Governarse. *v. r.* Dirigir-se á sí matèix, y dirigir sas séuas còsas. *Gobernarse.*

Governatíu, *va. adj.* Pertañent á govèrn. *Gubernativo, va ò gubernativo, va.*

Gòx. *m.* Bri de qui en son surtíds áltres. *Macolla.*

Goxád, *da. p. p.* de goxar. *Amacollado, da.*

Goxar. *v. r.* Treurer uys los brins en sas rèls. *Amacollar, se.*

Gòxo, *xa. adj.* Gròssos.—Gordo, *da.*

Gòy. *m.* Vèrsos. *Gozo.*

GR.

Grà. *m.* El fruyt y llevar del blát y de algunas áltres plántas.—Pes.—Porció petita de qualsevòl còsa, còm grà de arena, anís, etc.—Espècie de gráva gròssa que se trôba en las pédras ab qui fà còs.—Tumorèt qui néx en algunas pàrts del còs.—El foradèt de arma de fòc per ahónt se ly péga fòc, etc. *Grano.*—Grà á grà. *Grano d grano.*—Grà del àny passád: gràns: blát, òrdi, etc. que encàre no se hân venúd. *Suelos.*—Grà de rosári. *Cuenta.*—Passar es grà. *Rezar el rosario, corona, etc.*

Gracéjo. *m.* Xiste, gràcia en so dir. *Gracejo.*

Gràcia. *f.* Do de Déu ordenád á lograr la glòria.—Do naturál qui fà agradàble al qui lo té.—

Afabilidat, bénevolència.—Bèllesa, hermosuras etc. *Gracia.*—Gràcia efícas, suficient. *Eficaz, suficiente.*—Gràcia gràtis dàta: la que se dona para utilidat del pròcsim. *Gracia gratis data.*

—Originál: la que infundí Déu á Adám y Èva en el estat de la innocència. *Original.*—Con-

firmád en gràcia: preservád de pécar. *Confirmado en gracia.*—Càurer de la gràcia: de la amistat ò estimació. *Caer de la gracia.*—Gràcia

pésada. *Gracia mohosa.*—La gràcia de Déu: es pà. *La gracia de Dios.* Gràcias: heu agrayesc.

Gracias.—Donar gràcias: agrair. *Dar gracias.*—Donar gràcia á alguna còsa: ferla agradàble.

Dar gracia.

Graciàble. *adj.* Afàble, graciós, benefactor.—Fàcil en donar.—Qui pòt ser perdonàble. *Graciable.*

Gracieta. *f.* Gràcia petita. *Gracietita.*

Graciòla. *f. pl.* *Graciola.*

Graciós, *sa. adj.* Agradàble, qui té gràcia.—Alégre, divertíd, xistós.—Bénefactor, inclinád á fer bé.—Gratúito.—Ridículo, impertinent. *Gracioso, sa.*

Graciós. *m.* Es bòvo de comèdia. *Gracioso.*

Graciosamént. *adv.* Ab gràcia. *Graciosamente.*

Graciosèt, *ta. m. f.* Diminutíu de graciós: lo que se diu de un nin qui té gràcia, hermosura, etc. *Graciocico, illo, ito.*

Graciosidat. *f.* Agrádo, bèllesa, perfecció.—Gràcia en lo que se diu ò fà. *Graciosidad.*—Quina graciosidat! expressió para denotar una paràula impertinent, una proposició estravagant. ¡*Qué gracia!*

Graciosíssim, *ma. sup.* Molt graciós. *Graciosismo, ma.*

Graciosíssimamént. *adv. sup.* Ab molta gràcia. *Graciosissimamente.*

Gradació. *f.* Pujada de gráu en gráu. *Gradacion.*
Gradatim. *adv.* Paramént llatí. Per gráus, pòc á pòc. *Gradatim.*
Graduació. *f.* El acte y efècte de graduar. = Divisió en gráus. = Dignidat, condecoració de una persona. = El gráu que té cada individu. *Graduacion.*
Graduad. *da. p. p.* de graduar. *Graduado, da.*
Graduad. *adj.* El qui no té en propietat el empleyo que correspon al gráu que gosa. *Graduado.*
Gradual. *m.* Versets que se diuen acabada sa epístola. *Gradual.*
Gradual. *adj.* Dividit en gráus, posat per gráus. = Pertañent á gráu. *Gradual.*
Graduálmént. *adv.* Per gráus. *Gradualmente.*
Graduando. *m.* El qui há de rèbrer algún gráu. *Graduando.*
Graduar. *v. a.* Donar á una còsa el gráu que li correspon, y en la milícia donar el gráu, y no la propietat. = Eu las universidats donar el gráu de doctor. *Graduar.*
Graduarse. *v. r.* Rèbrer el gráu de doctor. *Graduarse.*
Grafila. *f.* Sa voreta de una part y altra de sa moneda. *Grafila.*
Gráfico. *m.* Eyna de daurador. *Grafio.*
Grafómetro. *m.* Instrument matemàtic. *Grafómetro.*
Gralla. *f.* Àve. *Graja*, y el màscle. *Grajo.*
Gràm. *m.* Hèrba, y medicinal. *Gram.*
Gramaticál. *adj.* Fertañent á gramàtica. *Gramatical.*
Gramaticálmént. *adv.* Segons rètglas de gramàtica. *Gramaticalmente.*
Gramàtig. *m.* El qui ensenya ó el qui estudia gramàtica. *Gramático.* = Pur gramàtic: el qui solament há estudiad gramàtica. *Gramaticon* ó *gramatista.* = Partida de gramàtigs: partida de àses. *Asneria.*
Gramàtiga. *f.* Àrt de parlar y esrlurer corrècte. = El libre qui conté dit àrt. *Gramtica.*
Gramanéra. *f.* Insècto. *Gorgojo.*
Grampó. *m.* Clau ab gufas. *Tornillo.*
Grân. *adj.* Àlt, àmple, sumptuós, magnífic, molt vehemént. = Primer ó principal en alguna classe, com Grân-Turc. *Grande:* però pèrd la sílaba de devant sustantiu, y solament se diu: *Gran*, *v. g.* *Gran soldado.*
Gràna. *f.* Pàño de color vermèy, el color ab que se tiñy es pàño; y segons los poetas el color vermèy des morros y gálts. *Grana.*
Granad. *da. p. p.* de granar. *Granado, da.*
Granad. *da. adj.* Fòrt. *Rejo, cia.* = Já de edat.

Crecido, da. = Gràs. *Gordo, da.* = Ser massa granad para aprènder sas còsas. *Tener ya dura la mollera.*
Granada. *f.* Bomba petita. *Granada.*
Granader. *m.* El soldat de la primera compaña de retgiment. = Hòmo àlt. *Granadero.*
Granadéra. *f.* Bossa que en àltre tèmps duyan es granaders para dur sas granadas. *Granadera.*
Granadillo. *m.* Àbre, y la seua llèña. *Granadillo.*
Granar. *v. n.* Umplirse el grà en las espigas. *Granar.* = No granará: lo que se diu de un alòt, *v. g.* qui vá malaltia. *No llegad á granazon.*
Granata. *f.* Pédra preciosa. *Granate.*
Granàtxa. *f.* Cep y vi. *Granacha.*
Grân bèstia. *f.* Animál. *Gran bestia.*
Gràncanon. Gráu de lletre. *Grancnon.*
Grandària. *f.* Altària ó amplària, el tamany de las còsas. *Grandor* ó *grandeza.*
Grànde, sa. *m. f.* Los señors principals de un réyne. *Grande, za.* = Grànde d'España: señor á qui el rey dona aquest títol, y pòren parlar ab ell capèll posad. *Grande de España.*
Grandesa. *f.* El tamany de alguna còsa respècte de àltra de la matèxa càsta. = Autoridat, magestát, poder. = La dignidat de grànde d'España. *Grandeza.*
Grandesas. *f. pl.* Gastos excessius. *Barrumbada.* = Fer grandesas: gastar molt. *Echar barrumbadas.*
Grandet. *ta. adj.* *Grandecico, ca, illo, illa, ito, ita.*
Grandiós, sa. *adj.* Grân, magnífic. *Grandioso, sa.*
Grandiosamént. *adv.* Ab grandesa. *Grandiosamente.*
Grandiosidat. *f.* Grandesa, magnificència. *Grandiosidad.*
Grandíssim, ma. *sup.* Molt grân. *Grandísimo, ma.*
Grandíssimamént. *adv. sup.* Ab molta grandesa. *Grandísimamente.*
Grandolàs, ssa. *adj.* Molt grâns. *Grandillon, na.*
Grandòt, ta. *adj.* Molt grâns. *Grandon, na.*
Gràncr. *m.* Llòc para posar grà. = País fèrtil en grâns y qui en proveèx á àltres. *Granero* ó *troje.* = Grauer de tafona ahont se pòsa sa oliva que se cuy. *Algorin* ó *truja.*
Grauéra ó **garnéra.** *f.* Còsa coneguda. *Escoba.* = Ab mànég de fust, de fornàl de ferrier ó per fer nets bassins, etc. *Escobon.* = De forn. *Barredero.*
Gràneràda. *f.* Agranant. *Escobada.* = Tòc ab grànera. *Escobazo.*
Gràncrèta. *f.* Grànera petita. *Escobilla.*

Granerôta. *f.* Granéra grôssa. *Escobon.*
Granèt. *m.* Grâ petit. *Granillo, ito.* = En rôba.
Mota. = Dins cascavèll ab que sôna. *Escrupulillo.*
llo. = Qui surt demunt sa coua de aucèll. *Grani-to* ô *culero.*
Grangéua. *f.* Fôc de san Antôni. *Gangrena.*
Grangenâd, *da.* *p. p.* de graugenarse. *Gangrenado, da.*
Grangenarse. *v. n.* Posarse fôc de san Antôni. *Gangrenarse.*
Grangéyo. *m.* Ganância. *Grangeo* ô *grangeria.*
Grânguardia. *f.* La trôpa de cavàlleria apostâda distânt del eczêrcit. *Granguardia.*
Granôt. *m.* Animâl de âygo. *Rana.*
Granotèt. *m.* Granôt petit. *Ranilla.*
Grâns. *m. pl.* Los qui câuen porgânt. *Suelos.*
Grâñâl. *adj.* No bèn madur ô no bèn sec. *Cerollo, lla* ô *ceroyo, ya.*
Grapâda. *f.* La acció de agafar ab sas mâns. *Grasada.* = Lo que câb dins una mâ. *Puñado* ô *manada*: lo que câb dins sas duas. *Almorzada, almuerza* ô *puñera.* = Â grasâdas. *Â puñadas.* = Còsa sêta á grasâdas: málament. *Cosa hecha con los piés* ô *con la pezuña.*
Grâpas. (De) *adv.* Ab sos pèus y mâns pen tèrra. *Â gatas.* = Anar de grâpas. *Andar d gatas* ô *gatear.* = Pujar de grâpas. *Gatear* ô *trepar.*
Grapât. *m.* Tânt côm sa mâ tancâda pôt contenir. = Petit número de, etc. *Puñado.*
Graponetjar. *v. a.* Tocar ab sas mâns. *Manos-sear.*
Grâs, ssa. *adj.* Qui té molt de gréix. *Graso, sa* ô *gordo, da.* = Côm un pôrc: molt grâs. *Ato-cinado, da.* = Grâs qui esclâta. *Gordo que hiende.* = Qui no's pôt etjofagar. *Obeso, sa.* = Estar grâs côm un pôrc. *Estar como ruin puerco.*
Grâsa. *f.* Finêstra ab retxâts de convént de môn-jas. *Reja.*
Graseta. *f.* Grâsa petita. *Rejilla.* = Rôba. *Griseta.*
Grât, ta. *adj.* Agradâble, gustôs, agraid, bèn rebú. *Grato, ta.*
Grât. (De) *adv.* Gustosamént, de bôna voluntât. *De grado.* = De grât ô per fôrça. *De grado ó por fuerza.* = Més per fôrça que de grât. *Mas por fuerza que de grado.* = De mál grât. *Â regaña perro* ô *d regañadientes.*
Gratâda. *f.* La acció de gratar, se. *Rascadura* ô *rascamiento.*
Gratar. *v. a.* Fregar á sa péll regularmént ab sas unglas. *Rascar.* = Sa consciência: remordir; sas galinas, conlys, etc. en tèrra. *Escarbar.* = Â sa pôrta. *Arañar la puerta.*
Gratarse. *v. r.* *Rascarse.* = Sa butxâcs. *La faltrique-*

ra. = Sa pânxa: estar sense fer res. *Rascarse la panza.*
Grátamént. *adv.* Ab agrâdo. *Gratamente.*
Grâtas. *f. pl.* Eyna de plater. *Gratas.*
Gratélla. *f.* Picor qui escita á gratarse. *Rascazon.*
Gratificació. *f.* Regâlo, recompênsa, bénéfici. *Gratificacion.*
Gratificâd, *da.* *p. p.* de gratificar. *Gratificado, da.*
Gratificador, *ra.* *m. f.* El qui gratifica. *Gratificador, ra.*
Gratificar. *v. a.* Recompensar, remunerar. = Complâurer. *Gratificar.*
Gratíl. *m.* Côrda para las velas de bârco. *Relinga.*
Grâtis. *adv.* De frânc. *Gratis.*
Grâtisdâd, *da.* *adj.* Donâd, da de grâcia sens ningún mèrit. *Gratisdado, da.*
Gratitút. *f.* Agramént de bénéfici rebú. *Gratitud.*
Gratditamént. *adv.* De frânc. *Gratúitamente.*
Gratúito, *ta.* *adj.* Donâd de frânc. *Gratúito, ta.*
Gratulatôri, *ria.* *adj.* Cânt ô discurs en qui se dona la nhôrabôna. *Gratulatorio, ria.*
Grâu. *m.* Nôm prôpi de hómo. *Gerardo.*
Grâu. *m.* Clâsse, estât, graduació, puéstó. = Títol y honor que se dona al qui se gradúa. = Câda una de las 360 pârts en que se dividèix la circunferência del círculo ô rôllo. *Grado.* = Grâus menors: las quâtre ordes menors. *Grados menores.*
Grâu. *m.* Plâja qui servèix de desembarcadéro ô côsta entre dos plâus. *Grâo.*
Grauó. *m. ant.* Escaló. *Grada, do* ô *escalon.*
Grâva. *f.* Tèrra côm á arena, sinó que es ròtja. *Arena.* = Grôssa. *Arena gruesa* ô *sablon.*
Gravâd, *da.* *p. p.* de gravar. *Grabado, da.* = *Nielado, da.*
Gravâd, *da.* *adj.* El qui té clotèts que li féu sa pigôta á sa càre. *Hoyoso, sa.*
Gravador. *m.* El qui grâva. *Gravador.*
Gravâmen. *m.* Càrreg, obligació. = Molêstia, pêsadura. *Gravdmen.*
Gravar. *v. a.* Carregar, molestar. = Fer lâminas en metâll, pédras ô sust. = Imprimir en la âni-ma, en la memòria. *Grabar.* = Demunt ôr ô plâ-ta. *Nielar.*
Gravât. *m.* El efêcte de gravar. *Grabado.* = Demunt ôr ô plâta. *Niel.*
Gravatiu, *va.* *adj.* V. Gravôs en la primera es-cepció. *Gravativo, va.*
Grâve. *adj.* Pêsâd, intollerâble, molést. = De molta entidât, ârduo, difícil, grôs. = Sêrio. *Grave.* = Fer de pâre grâve: mostrar gravêdât. *Hacer del grave.*
Gravedât. *f.* Pêsâdès de los còssos. = Compostu-

ra, modèstia, seriedât. = Austeridât, severidât. *Gravedad*.
 Grâvémént. *adv.* Ab escés. *Gravemente*.
 Gravíssim, *ma. sup.* Molt grâve. *Gravísimo, ma. Gravíssimamént. adv. sup. Gravísimamente*.
 Gravitació. *f.* El âcte de gravitar. *Gravitation*.
 Gravitár. *v. n.* Prestar un còs demúnt âltre. *Gravitar*.
 Gravós, *sa. adj.* Pésâd, molést, intollerâble. *Gravoso, sa.* = Qui té grâva. *Arenoso, sa* ò *arenisco, ca.*
 Grây. *m.* La flâuta de xeremias. *Flauta de gaita*.
 Gréba. *f.* Péssa del vestít de fòrt desde es jonóys fins demúnt es pèu. *Greba*.
 Gréc. *m.* El vént y espây entre llevânt y tremuntâna. *Griego*.
 Gréca. *f.* Fâxa de líneas paralélas. *Greca*.
 Grécia. *f.* Regió de Eurôpa. *Grecia*.
 Grecisme. *m.* Expressió presa del grég. *Grecismo*.
 Grég, *ga. adj.* El naturâl ò pertañent á la Grécia. *Griego, ga, greciano, na* ò *greco, ca.* = *m.* La lléngo gréga. *Griego*. = Usar de parâulas grégas. *Grecisar*.
 Gregâl. *m.* El vént gréc. *Gregal*.
 Gréll. *m.* De llimóna, tarónja, etc. *Casco*. = De ceba. *Cebolleta*. = El efècte de grèllar los grâns ò llevors. *Grillo*. = De nôu. *Pierna*. = No pujar un gréll d'òu : ser de pòca entidât. *No montar un comino*.
 Gréllâd, *da. p. p.* de grèllar. *Grillado, da* ò *entallecido, da*.
 Grèllar. *v. n.* Trèurer los grâns ò llevors. *Grillar* ò *entallecer*.
 Gréllas. *f. pl.* Còsa coneguda. *Parrillas*.
 Gréllât. *m.* Es sèrros de fornâl, de fogóns, etc. *Enrejado*.
 Grêmi. *m.* Cuérpo de personas qui ténen un matèix ofici ò lléys. = El cuérpo de los faèls qui ténen per càp al Pâpa. *Gremio*.
 Gremiâl. *m.* Un dels ornamentals eglesiâstics. *Gremial*.
 Gréu. *m.* Dolor, pèsar. *Dolor, pesar*. = Sâber gréu: tenir pèsar de haver dit ò fèt alguna còsa. *Saber mal* ò *dolerse*.
 Gréix. *m.* Còsa coneguda. *Gordura* ò *grasa*.
 Grexós, *sa. adj.* Qui té gréix. *Graso, sa, Grexina. f. Grasura*. = De sa tèrra. *Légamo*.
 Grexonéra. *f.* Còsa de tèrra qui servèix para aguiar que menjar. *Cazo*.
 Gri. *m.* Insècto. *Grillo*.
 Grifâlt. *m.* Culebrina petita, ârma de fòc. *Gri-falte*.
 Grifarse. *v. r.* Estar violènt en algún llòc ò no poder dir ò fer alguna còsa. *Desyivirse, consumir*

se ò *quemarse*: esperânt alguna còsa. *Estar mascando retama*.
 Grifo. *m.* Animâl fabulós mitx âguila y mitx leó. *Grifo*.
 Grifó. *m.* Canó de bronzo ò llautó que se pòsa á bota, etc para trèurer vi, etc. *Grifon* ò *espita*. = Posar grifó á bota. *Espitar*. = Anar còm un grifó: tenir cagarèlla ò câmbra. *Ir como una canilla*.
 Grilló. *m.* Espècie de anèlla que se pòsa á pèu de deliucúent. *Grillete*.
 Grillóns. *m. pl.* Trâvas de sèrro para aturar als hòmos. *Grillos*. = Gròssos. *Grillones*.
 Grîmpola. *f.* Insignia militar antiga y triangular. = Cèrta bandèra de que actualmènt se usa. *Grim-pola*.
 Griuâlda. *f.* Màquina antiga de fòcs artificials. *Gri-nalda*.
 Grînjol. *m.* Gemég de cà. *Gañido*.
 Grinjolar. *v. a.* Gemegar los câns. *Gañir* ò *bau-vear*.
 Griuòl. *m.* Grînjol. *Gañido*.
 Griñolar. *v. a.* V. Grinjolar. *Gañir* ò *bauvear*.
 Gripiá. *f.* Sa menjadora. *Pesebre*. = Tenir bona gripiá: molt que menjar. *Tener buen pesebre*.
 Gris. *m.* Color mesclâd de blânc y negre. *Gris*.
 Gris, *sa. adj.* El qui té el color gris. *Ceniciento, ta*.
 Gris, *sa. adj.* El qui té es cabèys grisos. *Entrecano, na*.
 Grisòl. *m.* Espècie de llumanéra. *Felon*. = De canalóbne. *Arandela* ò *cazoleta*. = Para fòndrer. *Crisol*.
 Grisolâda. *f.* Lo qui câb dins grisòl. *Crisolada*.
 Gròg. *m.* El color gròg. *Amarillo*.
 Gròg, *ga. adj.* Lo qui té el color gròg. *Amarillo, lla*.
 Gròga. *f.* Dobla de vint. *Ojo de buey*.
 Grogor. *f.* El color gròg. *Amarillez*.
 Groguènc, *ca. adj.* Qui tira á gròg. *Amarillento, ta*.
 Groguèt, *ta. adj.* Un pòc gròc. *Amarillejo, ja* ò *amarillito, ta*.
 Groguetjar. *v. n.* Tirar á gròg. = Tenir el color gròg. = Tornar gròg. *Amarillear*.
 Grüller, *ra. adj.* Mal vestíds. *Zarrapostoso, sa*. = En so fer feyua. *Fargallon, na*.
 Grop. *m.* Nu de âbre. *Nudo*.
 Gròs, *ssa. adj.* Corpulènt, abultâd. *Gruoso, sa*. = En gròs. *adv.* En grueso, por mayor ò en gros.
 Gròssa. *f.* Dotze dotzenas. = Cèrta distribució en las catedrâls. *Gruesa*.
 Grosser, *ra. adj.* Mâlfèt, bâsto. = Impolític, des-

cortès. *Grosero, ra.*
Grosseria, f. Fálta de cortesia, rusticidat. *Gros-
 ria.*
Grossissim, ma. sup. Molt gròssos. *Grosísimo, ma.*
Grúa, f. Àve. *Grulla.*
Grufad, da. p. p. de grufar. *Hozado, da* ò hoci-
 jado. *da.*
Grufada, f. El clòt que fà el animál grufant. *Ho-
 zadura.*
Grufar, v. a. Alsar sa tèrra ab el morro. *Hozar* ò
hocicar. = Busquetjar, inquirir el hòmo. *Uro-
 near.*
Grúla, f. Àve. *Grulla.*
Grum, m. Porció de líquido après. *Grumo.*
Grumèt, m. Grum petit. *Grumillo.*
Grumete, m. Allòt de bàrco. *Grumete* ò *gurumete.*
Grumeyó, m. Grum. *Grumo, y si es petit.* *Grumi-
 llo.* = Anar s'arròs á grumeyóns: la còsa màla-
 ment ò còmsevuya. *Ir al retortero.*
Grufiy, m. La veu del pòrc y la del hòmo quánd
 regatetja y parla entre dénts. *Gruñido.*
Gruñidor, ra. m. f. El qui grufiy. = El hòmo qui
 recapitola ò arregaña. *Gruñidor, ra.*
Gruñir, v. a. Formar el pòrc el sò de la seua veu.
 = Queixarse el hòmo entre dénts ò arregañar.
Gruñir. = El cá mostrant sas dénts. *Regañar.* =
 Porcellí. *Guañir.*
Grup, m. El conjunt de còssos apifñads. *Grupo.*
Gruta, f. Còva natural ò artificial. *Gruta.*
Gruix, m. El còs de alguna còsa. = Mida, v. g. el
 gruix de un dit, duro, etc. *Grueso.*
Gruixad, da. adj. Corpulent, abultad. = Torpe, ru-
 do. *Grueso, sa.*
Gruixària, f. Corpulència. *Grueso.*

GU.

Guacamayo, m. Llòro de càsta gròssa. *Guaca-
 mayo.*
Guadaquil, f. Cacáu inferior al de Caràcas. *Gua-
 daquil.*
Guàllera, f. Àve coneguda. *Codorniz.*
Guànt, m. Còsa coneguda. *Guante.* = De fèrro. *Ma-
 nopla.* = Posarse es guànts. *Ponerse* ò *calzarse*
los guantes. = Llévarse es guànts. *Quitarse* ò *des-
 calzarse los guantes.*
Guàñy, m. Profit. *Ganancia, lucro.*
Guàñar, v. a. V. Goñar. *Ganar.*
Guàpament, adv. *Guapamente.*
Guapissim, sup. ma. Molt guàpos. *Guapísimo, ma.*
Guapíssimament, adv. sup. *Guapísimamente.*
Guàpo, pa. adj. Garríds. *Bello, lla.* = Valént, ani-
 mós. *Guapo.* = Malèyt. *Guapeton.*
Guàpo, adv. *Guapamente.*

Guàrda, m. f. El qui guàrda. *Guarda.*
Guàrda, m. De la réuda. *Dependiente.*
Guàrda, f. Agregat de animáls, de desbarats, de
 mentidas, etc. *Huto.* = De bestiar de llàna. *Ma-
 nada.* = De àses ò soméras. *Borricada.* = De
 aúells. *Corderada.* = De bistias de tragi. *Recua.*
 = De boc. *Muchada.* = De hòus. *Boyada.* = De
 bràus. *Torada.* = De cavalls. *Caballada.* = De
 égos. *Yeguada.* = De endiòts. *Pavada.* = De lò-
 cos, pícaros, tontos, etc. *Hato de locos, etc.* =
 De moltós. *Carnerada.* = De muls ò muias. *Mu-
 letada.* = De poltros. *Potrada.* = De pòrcs. *Pia-
 ra* ò *vecera.* = De pòys. *Ganado de piojos.* = De
 vadells ò vadéllas. *Novillada.* = De xòts. *Mana-
 da* ò *hato.* = De càus de càssa. *Muta* ò *recova.*
 = De animáls qui no arriban á cincuenta. *Rebu-
 jal.* = De aucells. *Bandada* ò *nubada.*
Guàrda-bràs, m. Part del vestít de fòrt qui de-
 sensava al bràs. *Guarda-brazo.*
Guàrda-càre, m. La pé-sa del vestít de fòrt qui
 guardava sa càre fins á sa bàrra. *Guarda-cara.*
Guàrda-còstas, m. Bàrco qui guàrda sas còstas de
 mar paraque no se introduesca còntrahàndol.
Guarda-costas.
Guàrda-costats, m. Baràua de pònt. *Guarda-lado.*
Guàrda-cufiys, m. El qui se cuyda des cufiys y de-
 més eynas en càsa de fer moneda. *Guarda-cu-
 ños.*
Guàrda-dàmas, m. Empléyo de càsa reyál, y el qui
 lo tenia havia de anar al costat del cotxo de
 las dàmas paraque ningú se acostás á éllas, y
 áre ha de desembarassar la sala de la réyna en
 dia de funció. *Guarda-damas.*
Guàrda-dòna, m. La criada de la réyna qui se se-
 guía después de la dàma de honor. *Guarda-mu-
 ger.*
Guàrda-jòyas, m. El qui las guàrda y el llòc ahont
 se guàrdan. *Guarda-joyas.*
Guàrda-mà, f. La guaruició de espàsa qui tãpa sa
 mà. *Guarda-mano.*
Guàrda-magatzem, m. El qui lo guàrda. *Guarda-
 almacen.*
Guàrda-materiáls, m. El qui compra los materiáls
 en càsa de moneda. *Guarda-materiales.*
Guàrda-menjar, m. El llòc ahont se guàrdan los
 menjars en càsa reyál. *Guardamangel* ò *guarda-
 mangier.*
Guàrdapèus, m. pl. Vestidura de dòna. *Guarda-
 piés* ò *brial.*
Guàrdapits, m. pl. Vestidura de hòmo. *Chaleco.*
Guàrda-pols, m. La péssa qui está unida á lota
 y cau demint es pèn. = *m. pl.* Los fèrros de
 cotxo qui van des balanci al suell. *Guarda-
 polvo.*

Guàrda-sellos. *m.* El qui los guàrda. *Guarda-sellos.*
Guàrda-timóms. *m.* Los canóms que se pôsan á cada costât de timó. *Guarda-timones.*
Guàrda-vela. *f.* Còrda qui estrèny sas velas de sa gâbia de bàrco. *Guarda-vela.*
Guàrda de vista. *m.* El qui guàrda un pres devóre ell. *Guarda de vista.*
Guardád, *da. p. p.* de guardar. *Guardado, da.*
Guardar. *v. a.* Cuydar, estojar, cumplir, etc. *Guardar.* = Bestiar. *Apacentar* ò *guardar.* = S'esquena: anar alèrta. *Guardar la ropa.* = Sas espâllas á un: defensarlo. *Guardar las espaldas.* = Guardar molt de secrèt: esplicarse pôc ò no géns. *Tener mas conchas que un galdpago.* = Guàrda es ble: vé's alèrta. *Guarda la gamba.* = Men guardaré pròu: no diré ò feré tâl còsa. *Guarda pablo,* ò *no entiendo de graja pelada.* Guardèu per tu: refuar lo que se dona per trobar que no merèix es prènder. *Arrópate con ello.*
Guardarse. *v. r.* Cuydarse de sí, etc. *Guardarse.* = De s'aygo còm plòu. *Asubiar.*
Guàrdas de pàfey. *Guardas.*
Guardeta. *f.* Guàrda menuda de bestiar. *Hatajo.*
Guardí. *m.* La còrda qui sospén la pòrta de la artilleria de bàrco. *Guardín.*
Guàrdia. *f.* Centinèlla. *Guardia.* = De corps: el soldât qui fâ guàrdia á la persona reyál. *De corps.* = Reyá': soldât de cèrt retgimènt de distinció. *Real.* = De la rénda. *Dependiente.*
Guardiá ò gordiá. *m.* El superior locâl de convènt de S. Francèsch. *Guardian.* = El qui guàrda alguna còsa. *Guarda.* = El qui guàrda es sembráts. *Meseguero.*
Guardianía. *f.* El ofici, el territòri de la jurisdicció del guardiá y el tèmps que dura. *Guardianta.*
Guarentigi, *gia. adj. cur.* Axò se diu de la escriptura ab que se dona podèr á la justícia para fer cumplir alguñ contrácte. *Guarentigio, gia.*
Guarisme. *m.* Nombre. *Guarismo.*
Guarnició y àltres. *V.* Gornició, etc.
Guàspa. *f.* Péssa de sèrro ò llantó que se pôsa á gayáto. *Birola.*
Guayába. *f.* Fruyta del guayábo. *Guayaba.*
Guayábo. *m.* Àbre de Amèrica. *Guayabo.*
Gubèllèt. *m.* Dulce. *Cubelete.*
Gubernatiu, *va. adj.* Pertaiént á govèrn. *Gubernativo, va.*
Gubernativamènt. *adv.* Per vía de govèrn. *Gubernativamente.*
Gubía. *f.* Eyna de fuster. *Gubia.*
Güella. *f. pl.* *Aguja de pastor* ò *peine de Venus.*

Guèrra. *f.* Rompemènt de la páu entre duas ò més nacions. = Oposició, contrarietât. = Dissensió.
Guerra. = Civil: la que se fâ entre los de un matèix réyne, etc. *Civil.* = De entenimènt: contrarietât de opinióms, de parèrs, etc. *De entendimiento.* = Interior: combât de las passióms contra la rahó. *Interior.* = Fer la guèrra. *Hacer la guerra* ò *guerrear.*
Guerrèr. *m.* Inclinád á la guèrra. *Guerrero.* = El qui festetja una allòta que àltre festetja. *Rival.*
Guerrèttjar. *v. a.* Fer la guèrra. *Guerrear.* = Festetjar. *Festear* ò *galantear.*
Guerrilla. *f.* Partida de tròpa separáda de eczèrcit. *Guerrilla.*
Guerriller. *m.* El soldât qui vá en guerrilla. *Guerrillero.*
Guillèrmo. *m.* Eyna de fuster. *Guillame.*
Guía. *f.* El qui enseña el camí á àltre, qui dirigèix en el estudi, perfecció, etc. = El despàtx de trasportar gèneros. *Guia.* = De forasters ò egle-siástica: llibrèt ab los nòms de los qui compònen los tribunâls, estat militar ò egle-siastic. *De forasteros* ò *eclesiastica.*
Guiád, *da. p. p.* de guiar. *Guiado, da.*
Guiadéras. *f. pl.* Aquèllas duas pôsts entre las quâls está sa biga de tafona paraque no se tòrsa á cap costât. *Viaderas* ò *virgenes.*
Guiador, *ra. m. f.* El qui guía. *Guiador, ra.*
Guiar. *v. a.* Anar devánt mostránt el camí. = Encaminar, dirigir en alguñ negòci. *Guiar.*
Guias. *f. pl.* Bossí de sèrro quadrád que se pôsa dins canó de àrma de fòc. *Dados.* = De grampó, redòlta. *Muesca espiral.* = De famèlla de redòlta, etc. *Rosca.*
Guillotina. *f.* Càstig ab que se tâya es cap á sentenciád. = El tayánt ab que se tâya y la màquina ahónt se tâya. *Guillotina.*
Guillotinád, *da. p. p.* de guillotinar. *Guillotinado, da.*
Guillotinar. *v. a.* Tayar es cap ab guillotina. *Guillotinar.*
Guinèya. *f.* Moneda inglesa qui equivál á sis duros de plâta ò un pôc més. = Grán país de Àfrica. *Guinea.*
Guió. *m.* La creu que se du devánt en funció egle-siástica. = La retxa que se pôsa á la fi de la tira quând se dividèix una parâula en lo escrit ò estampád. = El punt de sòlfa posád á la fi de la retxa para denotar el punt que se segneix. *Guion.*
Guisád, *da. p. p.* de guisar. *Guisado, da.*
Guisadèt. *m.* Un agniât petit. *Guisadillo.*
Guisadòt. *m.* Agniât mál, dolènt. *Guisote.*
Guisar. *v. a.* Aguiar el que menjar en el fòc. *Guisar.*

Guitèrra. *f.* Instrumént músic de còrdas. *Guitarra* ò *migüela*.—Estar bèn ò mál trampáda sa guitèrra: á demés del sentít naturál, vòl dir: estar de bòn ò mál humor el hòmo. *Estar bien ò mal templada la guitarra.*

Guiterrer. *m.* El qui fa ò ven guitèrras. *Guitarro*.—El qui la tòca. *Guitarrista.*

Guitarreta. *f.* Guitèrra petita. *Guitarrita.*

Guiterró. *m.* Guiterrera de sò àlt y viu. *Discante, guitarro, guitarrillo, tiple.*

Guix. *m.* Cèrta pedra. *Yeso*.—Crun y sense picar. *Aljez*.—Tròs de guix llévad de parèt. *Yeson*.—

Guixmád. Yesomate.—De mirayèt. *Espejuelo*.—

Donar guix el manòbre. *Alzar*.—Pastar guix.

Amasar.—Axugarse es guix, secarse. *Fraguar.*

Guixa. *f.* Llegüm. *Almorta, guija ò diente de muerto*.—Hòmo tropèll, colèric. *Alquitran*.—Ser una guixa: colèric, etc. *Ser un alquitran.*

Guixer. *m.* El qui té quixería, el qui trabàya en ella ò el qui trèu es guix de sa pedrèra. *Yesero.*

Guixera. *f.* La dòna del guixer. *Yesera.*

Guixería. *f.* Llòc ahònt se mòl guix ò se ven.—El llòc de ahònt se trèu. *Yeseria.*

Guixòt. *m.* Hérba y la séua llevor. *Alverja.*

Gúmera. *f.* Còrda gruxáda y llàrga para las áncoras, etc. *Gúmena.*

Gusbèu (De). *adv.* *Recostado, da.*

Gusmán. *m.* El nòble qui en àltre témps servía de distingíd en la marina ò en eczèrcit. *Guzman.*

Gust. *m.* Un dels cinc sentíts corporáls. — El sabor dels menjars y begudas. — Plèr, deléyte, alegría de alguna còsa. — Complacència, voluntát pròpia. — Capritxe, diversió. — Finura, conexeméut.

Gusto. — Pòbre: estravagánt. *Gusto ratero*. — Dolént: per ser el menjar passád ò pudéut. *Tasto.*

— *Resasáhi. Resabio*. — De arám, fèrro, etc. *R-lumbre*. — Á gust de tot hòim ò de tot el mon. *En haz y en paz*. — Donar gust. *Dar gusto*. — Prènder gust. *Tomar gusto*. — Prènder molt de gust en alguna còsa. *Saborearse.*

Gustáble. *adj.* Lo digne de ser gustád. *Gustable.*

Gustád, *da.* *p. p.* de gustar. *Gustado, da.*

Gustar. *v. a.* Provar, tastar, sentir el sabor de las còsas. — Tenir complacència en una còsa, desitjarla, volèr-la. — Agradar una còsa ò agradarse de élla. *Gustar.*

Gustèt y gustillo. *m.* Gust petít. *Gustillo.*

Gustós, *sa.* *adj.* Agradáble, saborós. — Devertíd, xistós. *Gustoso, sa.*

Gustosamént. *adv.* Agradáblemént — De bõna voluntát. *Gustosamente.*

Gustosíssim, *ma.* *sup.* Molt gustosos. *Gustosísimo, ma.*

Gutagamba. *f.* Cèrta goma médicinál y que se empléya en vernissos. *Gutagamba.*

Gutamba. *f.* Àltra goma. *Gutamba.*

Gutiambar. *m.* El àbre qui produèix la gutagamba. *Gutiambar.*

Gutturál. *adj.* Pròpi de ò pertaéñt á la gargamèlla. *Gutural.*

Gutturálmént. *adv.* Ab pronuncia de gargamèlla. *Guturalmente.*

Guya y ant. agülla. *f.* Instrumént ab que se cus.

— *Pirámide*. — *Péiz. Aguja*. — De càp. *Alfiler*. —

De baster, esparter, etc. *Aguja de bastero, etc.*

— De matalasser ò de fer coxíns. *Aguja de ensalmar*. — De enllardar. *De mechar*. — De fer

càlsa. *De hacer media*. — Qui sostén edifici. *Machon*. — De navegar. *De marear*. — Saquéra. *Saquera.*

Guyáda. *f.* Picáda de guya de càp. *Alfilerazo*. —

De guya de cusir. *Agujazo.*

Guyeta. *f.* Guya petita. *Agujita*. — Es piu de pàñy ahònt entra sa cláu. *Macho*. — Jòc de allòts. *Alfileres ò crucillo*. — Donar per guyas, regalar alguna còsa á dõnas. *Dar alfileres.*

Gayer ò guyeter. *m.* El qui fa ò ven guyas. *Agujetero.*

Guyòta. *f.* Guya gròssa. *Agujon.*

HA

H. *f.* La octáva lletra del alfabetó mallorquí, encàrque molts de gramàtics diuen que no es lletra, sinó sòlamente una espiració. *H.*

Há! Interjecció para expressar vários afectes, v. g. *há infelis de mi! Ha!*

Há. Tercèra persona del singular del indicatíu de

HAB

haver. *Hay.*

Há, há, há. Interjecció de riàya. *Ha, ha, ha.*

Hábil. *adj.* Dèstre, capás, inteligént, sábi, á propòsit. — Fi, ingenios, sutíl. *Habil.*

Habilidad. *f.* Capacidát, disposició. — Destresa, mà-
sa. *Habilidad*. — Destresa en fer sas còsas ab la

major perfecció. *Fília.*

Habilíssim, *ma. sup.* Molt hàbils. *Habilísimo, ma.*

Habilíssimament. *adv. sup.* Ab molta habilitat. *Habilísimamente.*

Habilitació. *f.* El acte de habilitar. *Habilitacion.*

Habilitat, *da. p. p.* de habilitar. *Habilitado, da.*

Habilitado. *m.* Oficial qui se cuyda de los interéssos del retgiment. *Habilitado.*

Habilitador, *ra. m. f.* El qui habilita. *Habilitador, ra.*

Habilitar. *v. a.* Declarar á un per hò y capàs per un empleyo. *Habilitar.*

Hàbilment. *adv.* Ab destresa. *Hdbilmente.*

Habiòt. *m.* Hàbit de ròba gruxada. *Hàbito grosero.*

Hàbit. *m.* Vestit de los eglesiàstics, majorment regulars. = Costúm, habituació. = La insignia ab que se diferencian las ordes militars. *Hàbito.* = Petit. *Habitico, illò, ito.* = Déxar ets hàbits el novici ò el qui no té abdiàca. *Colgar los hábitos.* = Prender el hàbit. *Tomar el hàbito.*

Habitàble. *adj.* Lo qui se pòt habitar. *Habitable.*

Habitació. *f.* Llòc ahont se habita. *Habitacion.*

Habitat, *da. p. p.* de habitar. *Habitado, da.*

Habitador, *ra. m. f.* El qui habita en algún llòc. *Habitador, ra.*

Habitant. *p. a.* de habitar. = *adj.* El vesí de algún llòc ò càsa. = El qui habita en algún llòc. *Habitante.*

Habitar. *v. a.* Viurer, residir en algún llòc. *Habitar.*

Habituat, *da. p. p.* de habitar, se. *Hàbitado, da.*

Habituat. *adj.* Lo que se fà, patèix ò succeïx ab frequència ò per costúm. *Hobitua.*

Habituàlment. *adv.* Ab frequència, per costúm. *Habitualmente.*

Habituat. *v. a.* Fer que un se acostúm á alguna còsa. *Habituat.*

Habituarse. *v. r.* Acostumarse á alguna còsa. *Habituarse.*

Habitut. *f.* Relació que una còsa té á àltra. *Habitut.*

Hàtxe. *f.* El nòm de la lletra *h.* *Hache.*

Hàdo. *m.* Destino, sòrt y tot lo que succeïx conforme á lo dispòst per Déu. *Hado.*

Halàgo. *m.* Carícia, carifio. = Adulació. *Halago.*

Hàlito. *m.* Lo alè, el àyre que respira el animàl. = El vapor que despedèix qualsevòl còsa. *Hàlito.*

Hàlo y hàlon. *m.* Ròllo qui aparèix per la redó del sòl y llua de colors molt bàxos. *Halo y halon.*

Harmonia. *f.* La consonància de veus ò instrumènts, etc. *V. Armonia. Harmonia.*

Harmoniós y àltres. *V. Armoniós, etc.*

Hasendad, *da. adj.* El qui té molta hasiènda, ric.

Hacendado, da.

Hasiènda. *f.* Béns, tèrras, riquesas. *Hacienda.*

Hasiendeta. *f.* Hasiènda curta. *Hacendeja, hacendilla ò hacenduela.*

Hassàña. *f.* Fét ò acció heròics. *Hazaña.*

Hàsta. *f.* Vára, *v. g.* de tálamo. *Vara.*

Hàtxa. *f.* Ciri molt gròs. *Hacha ò antorcha.*

Hatxéro. *m.* El soldat destraler. *Gastador.*

Haver. *verb. auxiliar.* Succeir, sobrevenir, ser ò eczistir. *Haver.* = Pòc hà. *Poco ha.* = Havia molt.

Havia mucho. = Hagué molt. *Huvo mucho.* = Haverlas ab algú. *Haverlas con alguno.* = Haverlas

ab sas dònas: frequentarlas. *Doñear.* = Haver

mester sas herbas de S. Juán: costar molt de

trabáy fer fer alguna cosa á un. *Haver menester la cruz y los ciriales.* = Haver topad ab la

ronda: haver aplegad màl francès. *Estar picado del alacran.* = Haver de mester curador. *Haver*

menester tutor.

Havery carabassotàdas, estiràdas, escrips y ecrops en eleccions, juntas, etc. *Haver cañas y toros.* = Havery molt que esterrossar: molta dificultat que supérar ò molta feyna que fer. *Haver mucho que heñir.* = Havery mòros: estar

barayáda. *Estar descompadrados.* = Havery un

sànquintín, brega gròssa. *Haverla de S. Quintin ò la de mozagatos.* = En haveny que pillar

tuthòm acudèix. *Al llamado del que le pienza viene el buey d la melona.* = En no haveny que

pillar tuthòm se decànta. *Quitóse el culo al cesto y acabóse el parentesco.* = Havery mòil: màssa

áygo para trabayar en el càmp. *Estar pesados los campos.*

Haverny per vèndrer: demés. *Haver tela de que cortar.* = Haverny sèt cànas demés. *Sobrar tela de que cortar.* = Haverny per sa màre y na Bèt y

sèt de cà séua. *Haver para dar garrote.*

No haver manester menar per sa mà: tenir já experiència de sas còsas. *Poder comer pan con corteza.* = No haveny pá partid: ser molt amig.

No haver pan partido. = No haveny tu ni vòssa

mercè: no servir respècte á ningú. *No ahorrar-se con nadie, ni con su padre.* = Noy hà res de

axò. *Nada hay de eso ò no hay tales carneros.*

Havessos. *m. pl.* Béns. *Haberes.* = Eynas para fer una còsa. *Amaños.*

HE.

He. Expressió ab que se demòstra cansament, sentiment, etc. *He.*

¿He? Lo matèix que: que dius, diu, etc.? *He?*

Hebràic, *ca. adj.* Pertanyent a los hebreos. *Hebràico, ca.*
Hebràic, *m.* La llengua hebreà. *Hebreo.*
Hebraisme, *m.* La professió de la llei de Moïses. = *Idiotisme dels hebreos. Hebraismo.*
Hebrèu, *èa. adj.* Judí. *Hebreo, ca.*
Hebrèu, *m.* La llengua hebràica. = El text hebrèu de la sagrada Escripura. *Hebreo.*
Hécate, *m.* Nòm poètic de sa lluna. *Hécate.*
Hecatomba, *f.* Sacrifici de cent víctimes. *Hecatomba y hecatombe m.*
Hecatonfomia, *f.* Sacrifici de cent hòmes. *Hecatonfomia.*
Hectàrea, *f.* Mida de superfície, etc. *Hectrea.*
Hectògram, *m.* Pes de tres unssas, duas dràgmas y dotze grans. *Hectògramo.*
Hectolitre, *m.* Mida de dos pèus, etc. *Hectolitre.*
Hectómetro, *m.* Mida de 307 pèus, etc. *Hectómetro.*
Heczacordo, *m.* El conjunt de sis còrdes. *Hexacordo.*
Heczaédre, *m.* Còs de sis superfícies planes. *Hexaedro.*
Heczàgono, *m.* Figura plana terminada per sis costats. *Hexgono, na.*
Heczàmetro, *m.* Vers llatí de sis pèus. *Hexmetro.*
Heczàpeda, *f.* Mida de sis pèus francesos, y de set castellans. *Hexpeda.*
Hedomadàri, *ria. m. f.* La persona qui en las comunidats regulars està de semmana per torn para cantar el ofici o fer la doma en el còr. *Hebdomadario, ria.*
Hegira, *f.* Època desde ahont comèssan a contar los ànys los mahometans, qui comensa 522 ànys después del nexement de Cristo. *Hegira.*
Helena, *f.* Nòm pròpi de dona. = Metéoro qui sol aparèxer demunt alguna còssa después de tempestat. *Helena.*
Helenisme, *m.* Tò, pronuncia grèga. *Helenismo.*
Helenista, *m.* Judí grèc de Alecsandria. = Grèg fét judí. *Helenista.*
Helice, *f.* La ursa major. = Línea curva a mòdo de caragòl o espiral. *Helice.*
Heliómetro, *m.* Instrament para midar el diàmetre del sol. *Heliómetro.*
Helioscòpi, *m.* Trompa ab vidres colorads para observar al sol. *Helioscopio.*
Heliotròpi, *m. pl.* Girassol. = Cèrta pedra preciosa. *Heliotropio.*
Helvècia, *f.* La Suissa. *Helvecia.*
Helvètic, *ca. adj.* De la Suissa. *Helvético, ca, y helvecio, cia.*
Hematites, *f.* Pedra mineral de ferro de color

regularment de sang. *Hematites.*
Hemicicle, *m.* Mitx círculo. *Hemicicle.*
Hemistèri, *m.* Mitja esfera. *Hemisferio.*
Hemistiqui, *m.* Mitx vers. *Hemistiquio.*
Hemorragia, *f.* Fluxedat de sang, majorment del nas. *Hemorragia.*
Hemorroida, *f.* Morenas, malaltia. *Hemorroida o hemoroide.*
Hepàtic, *ca. adj.* El qui té es fétge malalt o lo pertanyent a fétge. *Hepático, ca.*
Hepática, *f. pl.* Linquen. = Nòm de algunas herbas qui ténen virtut para curar las malalties del fétge. *Hepática.*
Heptacordo, *m.* La sétima espècie compresa en el diapasson. *Heptacordo.*
Heptàgono, *na. adj.* Lo qui té set àngulos y set costats. *Heptgono, na.*
Heràld, *m.* Rey d'armas. *Heraldo.*
Heràldica, *f.* El art qui tracta dels escuts de armas. *Heràldica.*
Herba, *f.* Nòm genèric de las plantas menudas. *Yerba.* = De bethlèm. *Brusco.* = De cent fuyas. *Poligono.* = De cinc venas. *Llanten menor.* = Coléra. *De cuajo.* = Cuquera. *Yerba cuquera.* = De fràre. *Tartago.* = De san Juàn. *De san Juan.* = De lòcos. *Estramonio.* = De poy. *Piojera.* = De pussas. *Pulguera o zaragatona.* = De renegad. *Algodosa.* = Sabonera. *Jabonera.* = Den Josà. *Nenufar o golfan.* = De ventrè. *Solano.*
Hérbas, *f. pl.* Verduras cuytas. *Yerbas.* = Àltres herbas: àltres còsas. *Otras yerbas.*
Herbassana, *f. pl.* Yerba buena o menta. = Borda. *Alcino, mastranzo o sandalo.*
Herbátge, *m.* El conjunt de herbas de un camp. *Herbage.*
Herbatjar, *v. n.* Comensar a nexer herbas. *Herbecer.*
Herbeta, *f.* Herba petita. *Yerbecica, lla, ta.*
Herbolàri, *m.* Botànic. *Herbario.* = El qui cerca herbas para potecàris. *Herbolario.*
Herbós, *sa. adj.* Abundant, ple de herbas. *Herboso, sa.*
Herbòta, *f.* Yerbaza.
Heredad, *da. p. p.* de heredar. *Heredado, da.*
Heredar, *v. a.* Ser herèu de algu. *Heredar.*
Hereditàri, *ria. adj.* Pertanyent a la herència o lo que correspon per ella. *Hereditario, ria.*
Heregía, *f.* Error voluntari y pertinàs contrari en part a la fe catòlica. *Heregía.*
Herència, *f.* Successió en los bens de algun difunt. *Herencia.*
Heresiàrca, *m.* Autor, cap de heregia. *Heresiarca.*
Heretát, *f.* Porció de terrèno. *Heredad.*
Herétge, *m. f.* El batid qui nega algun article ale

fe. *Herege*. = Càre d'herétge: lléja. *Cara de herege*.
Herétic, ca. *adj.* Pertañent á heregia. *Herético*, ca.
Hereticál. *adj.* V. *Herétic*. *Heretical*.
Heretjôt, ta. *m. f.* Herétge grós. *Herejazo*, za. = Obstináds. *Herejote*, ta.
Herèu, va. *m. f.* Aquells á qui pertàny una herència. *Herederó*, ra. = Forsosos: los descendents y ascendents qui sense càusa llegítima no pòden ser esclòds de la herència. *Forzoso*, sa.
Hereuátge. V. *Herència*. *Herencia*, y *ant.* *heredage*.
Hermasodrita. *m.* Hòmo, animál, plánta qui té el sêco de màscle y de faunèlla. *Hermasodrita*.
Hermáno. *m.* El subjècte qui du hàbit religiós, habita entre religiosos, y no es novici, ni profès. *Hermano* ò *donado*.
Hermás. *m.* Terréno sense cultivar. *Erial* ò *vago*.
Hermèticament. *adv.* Tapád vidre ab tãp de vidre. *Hermèticamente*.
Hermós, sa. *adj.* Garríd, vistós, bèn fèt, agradàble. *Hermoso*, sa.
Hermosament. *adv.* Ab hermosura. *Hermosamente*.
Hermosèt, ta. *adj.* Diminutiu de hermós. *Hermosito*, ta.
Hermoseyád, da. *p. p.* de hermoseyar. *Hermoseado*, da.
Hermoseyador, ra. *m. f.* El qui hermoseya. *Hermoseador*, ra.
Hermoseyar. *v. a.* Adornar, fer hermós. *Hermosear*.
Hermosíssim, ma. *sup.* Molt hermosos. *Hermosísimo*, ma.
Hermosíssimament. *adv. sup.* Ab molta hermosura. *Hermosísimamente*.
Hermosura. *f.* Bèllesa, proporció de las pàrts de un tot. *Hermosura*.
Hèrnia. *f.* Trencadura de botó. *Hernia*.
Héroe. *m.* Hòmo illustre per las séuas proesas, y digne de fàma. *Héroe*.
Heròic, ca. *adj.* Famos per las séuas proesas ò virtúts. *Heróico*, ca.
Heròicament. *adv.* Ab heroicitat. *Heròicamente*.
Heroicitat. *f.* Acció famosa. *Heroicidad*.
Heroína. *f.* Dòna de grán esperit y valor. *Heroína*.
Heroisme. *m.* Las proesas qui fan héroe á un. *Heroismo*.
Hérpes. *m.* Espulsió cutànea qui termina en cros-téras. *Herpes*.
Herpètic, ca. *adj.* El qui té hérpes. *Herpético*, ca.
Hespèria. *f.* Antig nòm de Espàña. *Hesperia*.
Hespérides. *f. pl.* V. *Pléyádas*. *Hespérides*.
Héspéro. *m.* La estrèlla Vènus ò de s'auba quãud

surt á ponent al càbvéspre. *Héspéro*.
Hespèri, ria. *adj.* De la Hespèria. *Hesperio*, ria.
Heteròclit. *adj.* Lo qui se apàrta de las rétgles de la analogía gramaticál. *Heteróclito*.
Heterodocsa. *f.* Oposició á la fe catòlica, á la ver-tadèra doctrina. *Heterodoxia*.
Heterodocsa, sa. *adj.* Contràri á la fe catòlica, etc. *Heterodoxo*, xa.
Heterogeneidat. *f.* Mescla de còsas de distinta naturalèsa. *Heterogeneidad*.
Heterogèneo, nea. *adj.* Compòst de pàrts de distinta naturalèsa. *Heterogèneo*, nea.
Hètig, ca. *adj.* El qui vâ á màla malaltia ò el qui té fèbra lènta. *Hético*, ca.
Hètig, ga. *adj.* El molt flac per malaltia. *Hético*, ca.
Hètiga. *f.* Màla malaltia ò fèbra lènta. *Hética*. = Fer morir á las hètigas. V. *Morir*.
Hetiguès. *f.* Hètiga. *Hetiguez*.
Hetxura. *f.* Persona qui den á una àltra sa fortuna, etc. *Hechura*.
Heu. Lo matèix que *lo*; v. g. *heu din*. *Lo dica*. *Lo*.
Hey. *He*.

HI.

Hi, *hi*, *hi*. Expressió de riàya. *Hi*, *hi*, *hi*.
Hiádas. *f. pl.* Sèt estrèllas ficsas en es càp de Tàuro. *Hiadas* ò *hiades*.
Hiato. *m.* Encontrada desagradàble de duas ve-càls. *Hiato*.
Hicocérvo. *m.* Animál fabulós mitx boc y mitx céro. *Hicocervo*.
Hidálgo, ga. *f.* Nòble. = Generós, franc, dadivós. *Hidalgo*, ga.
Hidalguet, ta. *adj.* De noblesa dubtosa. *Hidalguejo*, ja. = Diminutiu de hidalgo. *Hidalguillo*.
Hidalguía. *f.* Noblesa. = Generositat, franquesa. *Hidalguia*.
Hidalgússim, ma. *sup.* Molt hidálgo. *Hidalgússimo*, ma.
Hidra. *f.* Espècie de sèrp de àygo. = Mònstro fabulós en sèt càps. = Desorde qui parèix augmentarse al matèix tèmps que lo destrúexen. = Constellació austrál. *Hidra*.
Hidrágogo. *m.* Medicament qui purga las àygos de un còs. *Hidragogo*.
Hidrànlic. *m.* El professor de hidràulica. *Hidrànlico*.
Hidrànlic, ca. *adj.* Pertañent á la hidràulica. *Hidrànlico*, ca.
Hidrànlica. *f.* Ciència qui ensèña de conduir y fer pujar las àygos. *Hidrànlica*.
Hidria. *f.* Espècie de aufabieta. *Hidria*.
Hidrocefalo. *m.* Infú des càp. *Hidrocefalo*.

Hidrodinàmica. *f.* Ciència de los fluids. *Hidrodinàmica.*
Hidrofilaci. *m.* Cavitat subterrànea plena de aygo. *Hidrofilacio.*
Hidrofòbia. *f.* El mal de ràbia. *Hidrofobia.*
Hidrofobo, *ba. adj.* El qui té el mal de ràbia. *Hidrofobo, ba.*
Hidroftalmia. *f.* Infló de uy. *Hidroftalmia.*
Hidrògeno. *m.* Sustància simple y un de los principals constitutius de la aygo y ayre atmosfèric. *Hidrògeno.*
Hidrogogia. *f.* Àrt de lliuellar las aygos. *Hidrogogia.*
Hidrografia. *f.* Descripció de los mars. = Àrt de navegar. *Hidrografia.*
Hidrogràfic, *ca. adj.* Pertañent á la hidrografia. *Hidrogràfico, ca.*
Hidrògaso. *m.* El qui sàb la hidrografia. *Hidrògaso.*
Hidromància. *f.* Àrt fabulós de endevinar per mèdi de la aygo. *Hidromancia.*
Hidromàntic, *ca. adj.* Lo pertañent á la hidromància. *Hidromàntico, ca.*
Hidròmetra. *m.* El qui sàb ó professa la hidrometria. *Hidròmetra.*
Hidrometria. *f.* Àrt de midar las diferents propietats de los fluids. *Hidrometria.*
Hidròmetro. *m.* Instrument para pésar los fluids. *Hidròmetro.*
Hidropesia. *f.* Malaltia causada per un depòsit de aygo dins el còs. *Hidropesia.*
Hidròpic, *ca. adj.* Los qui estàn inflàds. *Hidròpico, ca.*
Hidrostatic, *ca. adj.* Pertañent á la hidrostática. *Hidrostatico, ca.*
Hidrostática. *f.* Ciència de la pressió y equilibri de los fluids, y de los sólidos posads en los fluids. *Hidrostática.*
Hidrostaticamént. *adv.* Segons la hidrostática. *Hidrostaticamente.*
Hidrotècnia. *f.* Ciència de las màquines hidràulicas. *Hidrotècnia.*
Hiemal. *adj.* Cosa de ivèrn. *Hiemal.*
Hiéna. *f.* Animal carnicer. = Gròs péix. *Hiéna.*
Higrometria. *f.* Ciència qui tracta de conèxer la quantitat de aygo quey hà en la atmósfera. *Higrometria.*
Higròmeto. *m.* Instrument para conèxer la humitat y sequedat del ayre. *Higròmeto.*
Himenéo. *m.* Casament. = Déu de las nôssas segons los poëtas. *Himeneo.*
Himne. *m.* Cànt en alabansa de algú, majorment de Déu y de los sànts. *Himno.*
Himnògrafo. *m.* Compositor de himnes. *Himnògrafo.*

Himnologia. *f.* Cànt ó reso de himnes. *Himnologia.*
Hipàlage. *f.* Figura retòrica. *Hipàlage.*
Hipèrbaton. *m.* Trasposició de paràulas. *Hipèrbaton.*
Hipèrbola. *f.* Figura geomètrica. *Hipèrbola.*
Hipèrbole. *m.* Figura retòrica qui pondéra augmentant ó disminuint ab escés. *Hipèrbole.*
Hipèrbòlic, *ca. adj.* Pertañent á hipèrbola ó á hipèrbole. *Hipèrbòlico, ca.*
Hipèrbòlicamént. *adv.* Ab ponderació. *Hipèrbòlicamente.*
Hiperdulia. *f.* El culto que se dona á María Santíssima. *Hiperdulia.*
Hipermètria. *f.* Divisió de una paràula en el vèr. *Hipermètria.*
Hipermètro. *m.* Vèrs de una sílaba demés. *Hipermètro.*
Hipnàl. *m.* Sèrp qui mossegant causa un sòmit mortal. *Hipnàl.*
Hipo. *m.* Ràbia contra un. *Hipo.*
Hipocèntauro. *m.* Mòstruo fingit mitx hòmo y mitx cavall. *Hipocèntauro.*
Hipocondria. *f.* Malaltia. *Hipocondria.*
Hipocòndric, *ca. adj.* El qui té hipocòndria ó lo pertañent á ella. *Hipocòndrico, ca.*
Hipocòndrios. *m. pl.* Part del còs baix de sas costèllas falsas. *Hipocòndrios.*
Hipocràtic, *ca. adj.* Pertañent á Hipòcrates ó á la seua doctrina. *Hipocràtico, ca.*
Hipocrène. *f.* Font del Parnàsso. *Hipocrène.*
Hipocrénides. *f. pl.* Nòm de las musas del Parnàsso. *Hipocrénides.*
Hipocresia. *f.* Falsa apariència de virtut. *Hipocresia.*
Hipòcrit, *ta. adj.* El qui aparenta lo que no es. = Beyàtos falsos. *Hipòcrita ó hipòcrita, ta.*
Hipòcritamént. *adv.* Fingidamént. *Hipòcritamente.*
Hipocritèt, *ta. adj.* *Hipocritillo, illa.*
Hipocritòt, *ta. adj.* *Hipocriton.*
Hipogàstro. *m.* Part inferior del baix-ventre. *Hipogastro.*
Hipoglossa. *f.* Llorer alexandrino. *Hipoglossa.*
Hipògrif. *m.* Animal fabulós ab alas. *Hipògrifo.*
Hipòmanes. *m.* Célebre verí dels antigs. *Hipòmanes.*
Hipopotàmo. *m.* Cavall marí. *Hipopotamo.*
Hipòstàsis. *f.* Persona. *Hipòstasis.*
Hipostàtic, *ca. adj.* Personal. *Hipostàtico, ca.*
Hipostàticamént. *adv.* Personalment. *Hipostàticamente.*
Hipotèca. *f.* Alàca, finca obligada á ser renda ó á pagar dentes. *Hipoteca.* = Nin. *Muñeco, ca.* = Hòmo petit. *Arrancapinos.*
Hipotecable. *adj.* Lo que se pòt hipotecar. *Hipotecable.*

Hipotecad, da. *p. p.* de hipotecar. *Hipotecado, da.*
 Hipotecar. *v. a.* Donar alàca, finça per fiàusa. *Hipotecar.*
 Hipotecári, ria. *adj.* Pertañent á la hipotèca. *Hipotecario, ria.*
 Hipotenussa. *f.* Costat de un triàngulo oposad al àngulo dret. *Hipotenusa.*
 Hipòtèssis. *f.* Suposició. = Questió particular. *Hipòtèsis.*
 Hipotètic, ca. *adj.* Fundad demunt una hipòtèssis. *Hipotético, ca.*
 Hipotipòssis. *f.* Descripció de una còsa ab energia, y vivesa. *Hipotiposis.*
 Hisòp. *m. pl.* *Hisppò.*
 Hispalense. *adj.* De Sevilla. *Hispalense.*
 Hispànic, ca. *adj.* De España. *Hispánico, ca.*
 Hispanisme. *m.* Mòdo de parlar espanyòl qui se aparta de las rètglas de gramàtica. *Hispanismo.*
 Histèric. *m.* Mál de màre ò fálta de mèstruo. *Histérico.*
 Histèric, ca. *adj.* El qui té histèric. *Histérico, ca.*
 Història. *f.* Narració de còsas passadas. = Cuénto, fábula. = Brega, disputa, pendència. *Historia.*
 = Natural: descripció de las còsas de la naturalesa. *Natural.* = Déxarse de històrias: anar á lo sustanciál. *Dejarse de historias.*
 Historiad, da. *p. p.* de historiar. *Historiado, da.*
 = Llibre historiad: qui té estampas relatives á lo de que tracta. *Libro historiado.*
 Historiador, ra. *m. f.* El qui escriu història. *Historiador, ra.*
 Historiál. *adj.* Pertañent á història. *Historial.*
 Historiar. *v. a.* Compòndrer, escriurer, contar històrias. *Historiar.*
 Històric, ca. *adj.* Pertañent á història. *Histórico, ca.*
 Històricament. *adv.* Ab mòdo històric. *Históricamente.*
 Historieta. *f.* Història petita. = Cuénto, fábula de pòca importància. *Historieta.*
 Historiògrafo. *m.* Historiador. *Historiógrafo.*
 Histrió, na. *m. f.* Comediànts. *Histrion, na.*

HO.

Ho. Article lo matèix que lo, y se pòsa darrera verb. *Lo.*
 Hola. Interjecció qui servèix de cridar á algú. = Qui denòta la sorpresa, la admiració. *Hola.*
 Holgassá, na. *m. f.* Málfener, pererós, desenfeyuad, vágamundo, ocios. *Holgazan, na.*
 Holgasaneria. *f.* Peresa, 'málfeneria, etc. *Holgasaneria.*
 Holland a. *f.* Ròba. *Holanda.*

Hollandès, sa. *adj.* De Hollànda reyne de Enròpa. *Holandés, sa.*
 Hollandès. *m.* La lléngua holandesa. *Holandés.*
 Hollandeta. *f.* Ròba. *Holandeta ò holandilla.*
 Holocàusto. *m.* Sacrifici en qui se consumia tota la víctima per el fòc. = La matèxa víctima. *Holocausto.*
 Hòm. *m.* Abreviadura de hòmo. *Hombre.* = Tot-hòm: tots. *Todos ò todo hombre.* = Fer tant per hòm: pagar cada hu. *Echar un guante.*
 Hombria de bé. *f.* Honradès. *Hombria de bien.*
 Hòme. *m.* Hòmo. *Home.*
 Homenatge. *m.* Respècte, summissió, veneració. *Homenage.* = Prestar homenatge: fidelidat. *Prestar homenaje.*
 Homenetjar. *v. a.* Fer de hòmo el jove. *Hombrear.*
 Homeniquèu. *m.* Hòmo molt petít. *Arrancapinos:* y si té sa càre y tràssa mál. *Hominicaco.*
 Homicida. *m. f.* El qui comèt homicidi. = *adj.* Lo qui dona ò càusa la mòrt. *Homicida.*
 Homicidi. *m.* Mòrt injusta y violenta que un dona ò càusa á àltre. = Cèrt tribut antig. *Homicidio.*
 Homilia. *f.* Sermó, plàtica qui espleia las còsas de la religió. *Homilia.*
 Homiliári. *m.* El llibre de las homilias. *Homiliario.*
 Hòmo. *m.* El animál racionál. = El marít. = El qui já es arribad á la edat varonil. *Hombre.* = De lo antig. *De lo antiguo.* = De duas càres. *De dos caras ò de dos haces.* = Descarad: sense vergonha. *Faroton.* = Despreciàble per el seu porte. *Drope.* = Burro y de lloguerèt. *Paleta.* = No hò per res. *Barulaque.* = Fèt: acabad. *Hecho.* = De bé, de còr, de esperiència, etc. *De bien, de corazon, etc.* = De búlla: alègre, divertid. *De bur-las.* = De gáyta. *Gaitero.* = Ple, científic. *Lleno.* = Mál fèt. *Contrahecho.* = Gròs y llètx. *Amon-dongado.* = Bòn hòmo: hòmo hò; però de pòcas màñas. *Buen hombre; pero mal sastre.* = De fondo: qui sàb molt. *De fondo.* = De mostàtxos: constant. *De bigotes.* = De mál geni: intractàble. *De mala digestion.* = De negòci: qui mercadetja. *De negocio.* = De pèt xo: valént, constant. *De pecho ò de pelo en pecho.* = De pòc més ò ménos. *De poco mas ó ménos.* = De punt. *De punto.* = De un sigle: sàbi. *De un siglo.* = Menud: apocad. *Menudo.* = Llis: ingènuo. *Liso.* = De retxa. *De chapa.* = De bé á totes passadas. *A macha martillo.* = Flux. *Badea.* = General: sàbi en tots es ràms. *De todas sillas.* = Àlt y màgre. *Galavardo.* = Sec: de pòcas paràulas. *Seco.* = Prim. *Pilongo.* = molt àlt y prim. *Cirial.* = Ri-

diculo, embustéro. *Cachivache*. = Qui tot lieu sofrèix para lograr es seu fi. *Soga*. = Qui vâ de cása en cása sense fer res. *Comadrero*. = Miraclós: qui se guârdâ mâtssa per pô de malaltia. *Licenciado Vidriera*. = De cartó ô pâya. *Musarraña*. = Un nonêns. *Echacantos ô echacuervos*. = Mitx hómo. *Medio hombre*. = Ser hómo de parâula. *Ser hombre de palabra*. = Ser hómo per tot. *Ser hombre para todo*. = No es hómo de bûlla. *No es hombre de burlas*. = No es hómo per malaída la còsa: no bô per res. *No es hombre para maldita la cosa*. = No êts hómo per axò: para fer ô dir una còsa. *No eres hombre para ello*. = Es el primer hómo del mon: ponderació del qui es molt escelènt en alguna còsa. *Es el primer hombre del mundo*. = Jòc. *Hombre*. Grân, sâbi. *Hombron*.

Homofagia. *f.* Us de viândas cruas. *Homofagia*.

Homofonia. *f.* Concèrt de molts veus qui càntan unissonas. *Homofonia*.

Homogeneidat. *f.* Qualidat de lo qui es homogèneo. *Homogeneidad*.

Homogúneo, uea. *adj.* De sa matèxa naturalesa. *Homogúneo*, uea.

Homólogo, ga. *adj.* Semblants ab el nòm. *Homólogo*, ga. = Homólogos. [*pl.* Térms iqui significan un matèix nòm, segóns los llògics. *Homólogos*.

Homonèt. *m.* Hómo petit. *Hombrecito*, *ico*, *illo* ô *hombrecuelo*.

Homouèu. *m.* V. *Homonèt*. *Hombrecito*, etc.

Homônim. *adj.* Del matèix nòm ab distínt significat. *Homônimo*.

Homonòt. *m.* Hómo de gròssa corpulència. *Hombracho* ô *hombron*.

Honést, ta. *adj.* Conforme al honor, á la virtút. = Cásto, just, virtuós. *Honesto*, ta.

Honestamént. *adv.* Ab decència. *Honestamente*.

Honestidat. *f.* Compostura, decència, modèstia. = Castedat. *Honestidad*.

Honestíssim, ma. *sup.* Molt honést. *Honestísimo*, ma.

Honestíssimamént. *adv. sup.* Ab molta honestidat. *Honestísimamente*.

Honor. *m.* Respècte que se dona á algú. = Concèpte, crèdit, reputació. = Estimació, fâina. = Castidat. = Aplâuso, obsèqui. = Dignidat. *Honor*. = Honors. *pl.* Títol honorífic sense funció ni emolmènts. *Honores*.

Honor. *m.* Títol que se dona als âmos. *Honorable*.

Honorabilíssim, ma. *sup.* Molt honorâble. *Honorabilísimo*, ma.

Honorâble. *adj.* Digne de honra y respècte. *Honorable*.

Honorâblemént. *adv.* Ab honór. *Honorablemente*.

Honorâri, ria. *adj.* Lo qui euclôu y dona honor. = *m. f.* El qui té los honors y no la propiedat de algú empleyo. *Honorario*, ria.

Honorèt. *m.* Honor petit. *Honorcillo*.

Honorífic, ca. *adj.* Lo qui euclôu ô dona honor. *Honorífico*, ca.

Honorificamént. *adv.* Honorâdamént. *Honoríficamente*.

Honorificència. *f.* El âcte y efècte de honrar. *Honorificencia*.

Honra. *f.* Esplendor, llustre, dignidat. = Estimació, aprèci, obsèqui. = Honestidat y recato. *Honra*. = Honras. *pl.* Escèquias. *Honras*.

Honrad, da. *p. p.* de honrar. *Honrado*, da.

Honrad, da. *adj.* Respectâd, condecorâd. = El qui té bôn proceimént. *Honrado*, da.

Honradamént. *adv.* Ab honra. *Honradamente*.

Honradès. *f.* Bondat, rectitut. *Honradez*.

Honradíssim, ma. *sup.* Molt hourâds. *Honradísimo*, ma.

Honradíssimamént. *adv. sup.* Ab molta honra. *Honradísimamente*.

Honrador, ra. *m. f.* El qui honra. *Honrador*, ra.

Honrar. *v. a.* Respectar, vénèrar. = Afavorir, protegir. = Il·lustrar, fer honor. = Condecorar. = Alabar, aplaudir. *Honrar*.

Honros, sa. *adj.* Decént, honést, nôble, virtuós. = Zelós del seu honor. *Honroso*, sa.

Honrosamént. *adv.* Ab honra. *Honrosamente*.

Honrosíssim, ma. *sup.* Molt honrosos. *Honrosísimo*, ma.

Honrosíssimamént. *adv. sup.* Honrosísimamente.

Hôra. *f.* Una delas vint y quatre pârti del dia. = El témps determinâd para alguna còsa. = Espây de camí. *Hora*. = Hôra bâxa: á la fi des câpvèspre. *Sobre tarde*. = Hôra bâxa de tot. *A la caída de la tarde*. = Hôra canònica: càda pârt en que està dividid el ofici divino. *Canónica*: major: matinas y lâudes ô vèspres. *Mayor*: menor: las âltras cinc. *Menor*. = Á l'hôra d'âre: en aquèst momént. *A la hora de ahora*. = Á bôn'hôra: á bôn témps. *A buena hora*. = Per hôra: càda hôra. *Por hora*. = Ferse hôra, *v. g.* de fer una còsa. *Hacerse hora*. = En bôn'hôra: bé. *En hora buena*. = De hôra en hôra. *De hora en hora*. = Tâl hôra t'axecs demâ. *A tal hora te amanesca*. = Arribar s'hôra: morir-se. *Llegar ô llegarse la hora*. = Hôra: aquèlla en qui un se es obligâd á fer oració per torn al Santíssim. *Vela*. = Hôra quièta: la hôra de la nit en qui tot està eu silienci y quietut. *Conticinio*. = Á las hôras. *adv.* per las hôras y desde las hôras: en aquèl témps. *Entonces*, *por entonces* y *desde entón-*

ces. = De mitj'hôra passà: dolént en son ofici.
De media tijera.

Horàri. m. La busca de rèllòtge de sòl. *Horario.*

Horàri, ria. adj. Pertanyent a hòras. *Horario, ria.*

Hòrfe, fa. adj. Allòts cuyos pàres y màres son mòrts. *Huérfano, na.*

Horfendât. f. El estat de la persona hòrfa. *Horfandad.*

Horissontâl. adj. Paralêlo al horissonte. *Horizontal.*

Horissontâlmént. adv. *Horisontalmente.*

Horissonte. m. Un dels grâns círculos de la esfèra.
= Pàrt de la tèrra ò del cèl que descubrèix la vista per la redó de nosàltres. *Horizonte.*

Hornabêca. f. Fortificació exterior. *Hornabeque.*

Horòscopo. m. La estrèlla que se déxa vèurer al tèmps de néxer un en el horissonte, y per élla fàlsamént se pretén endevinar lo que succeirà al reciént nâd. *Horòscopo.*

Horréndo, da. adj. Horrorós, espantós, farést. = Prodigios. *Horrendo, da.*

Horréndamént. adv. Ab horror. *Horrendamente.*

Horrendíssim, ma. sup. Molt horréndo. *Horrendísimo, ma.*

Horribilitât. f. La calidât de lo horréndo. *Horribilidad.*

Horribilíssim, ma. sup. Molt horrible. *Horribilísimo, ma.*

Horrible. adj. Espantós, fiéro, terrible, lléx. *Horrible.*

Horriblemént. adv. Ab espânt, etc. *Horriblemente.*

Horripilació. f. Terme mèdic. Càlfrèts. *Horripilacion.*

Horripilatu, va. adj. Lo qui dona càlfrèts. *Horripilativo, va.*

Horror. m. Pò, temor. = Aversió, avorrimént. *Horror.*

Horrorisâd, da. p. p. de horrorisar, se. *Horrorizado, da.*

Horrorisar. v. a. Atemorisar, fer pò. *Horrorizar.*

Horrorisarse. v. r. Espantarse, tenir pò. *Horrorizarse.*

Horrorós, sa. adj. Lo qui càusa horror. = Molt sèyo. *Horroroso, sa.*

Horrorosamént. adv. Ab horror. *Horrorosamente.*

Hòrt. m. Càmp ahónt se sembran verduras, àbres fruytâls, llegüms. *Huerto.*

Hòrta. f. Llòc de molts d'hòrts. *Huerta.*

Hortâl. m. Péssa de tèrra tancâda de parèt y pròp de las cásas de possessió. *Cortinal.*

Hortèt. m. Hòrt petit. *Huertecico, illo, ito.*

Horteta. f. Hòrta petita. *Hortezuela.*

Hortolâ. m. El qui se cuyda de hòrt. *Hortelano.*
= Fer de hortolâ per divertimént. *Hortolancar.*

Hortolâna. f. La dôna de hortolâ ò la qui se cuyda de hòrt. *Hortelana ò hortolana.*

Hortolissa. f. Las hêrbas que se menjan cruas ò cuytas. *Hortaliza.*

Horténse. adj. Còsa qui se cría en hòrt. *Hortense.*

Horxâta. f. Beguda fêta ab es suc de llevor de meló, etc. *Horchata.* = De suc de ôrdi. *Hordiate.* = De suc de sivâda. *Avenate.*

Hospédâd, da. p. p. de hospèdar. *Hospedado, da.*

Hospèdar. v. a. Alojjar, donar posâda. *Hospedar.*

Hospèdarse. v. r. Alojarse. *Hospedarse.*

Hospédâtje. m. El alojamént que se dona a un. *Hospedage ò hospedamiento.*

Hospeder. m. El qui se cuyda de sas hòstas. *Hospedero.*

Hospedería. f. Càsa petita de religiosos ahónt se hospèdan los religiosos del matèix orde quând vâ de camí. = Apartamént destinâd en un convent para hospèdar a los estèrns. *Hospederia.*

Hospici. m. Càsa para hospèdar los viatjers pòbres. *Hospicio.* = La misericòrdia. *Casa de beneficencia.* = Pòbre qui està a la misericòrdia. *Hospiciano, na.*

Hospitâl. m. Càsa fundâda para curar a los malâts pòbres. *Hospital.* = De sâng: el siti que se destina para la primèra cura de los ferids en campâña. *Hospital de la sangre ò de la primera sangre.* = Ser un hospitâl una càsa: havery molts de malâts. *Ser un hospital.* = Anar al hospitâl a cercar pedâssos: demanar a âltre lo que ell hà mester. *Ir al hospital por hilas ò por mantas.*

Hospitalâri, ria. adj. Las religions cuyo institút es la hospitalidât. *Hospitalario, ria.*

Hospitaler, ra. m. f. El qui se cuyda de hospitâl. = La persona caritativa qui hospèda. *Hospitalero, ra.*

Hospitalidât. f. Caridât que se usa ab los pòbres passatjers. = Bòn acüllimént que se dona a los estrânyys. *Hospitalidad.*

Hospitâlmént. adv. Ab hospitalidât. *Hospitalmente.*
Hòspite insâlutâto. Locució llatina qui se din de una persona qui entra ò surt de una càsa sense dir âse ni bèstia. *Hòspite insalutato.*

Hòsta. f. El qui se hospèda ò es hospèdâd en càsa estèrna. *Huésped.* = Nòsa. *Estorbo ò obstâculo.* = Nòsa a sa tâula. *Pegote.*

Hostâl. m. Càsa ahónt se dona alojamént, menjar y bèurer. En poblât. *Hosteria, meson y hostal;* però pòc usâd. = En despoblât. *Venta.* = Ab porxâda para carruatge. *Parador.*

Hostâltge. m. Lo que se pàga de estar a hostâl. *Hostalage.*

Hostaler, m. f. Àmos de hostâl. *Mesonero, ra.*

= *Ventero*, ra.

Hostalèt. m. *Hostâl* petít. *Mesoncillo*. = Eu despo-
blât. *Ventorillo* ô *ventorro*.

Hôstia. f. La víctima que se oferèix en sacrifici. =
La forma de pâ que se consâgra en la missa.

Hostia.

Hostiârî. m. El qui estâ ordenâd de *hostiariât*. *Hos-
tiario*.

Hostiariât. m. La priméra orde menor. *Hostiariado*.

Hostier. m. El qui fâ *hôtias*. *Hosiero*. = Câtsa pa-
ra tenir *hôtias* sense consagrar. *Hostiario*.

Hostil. adj. Inimíg, contrâri. *Hostil*.

Hostilidât. f. Dâny que en têmes de guêrra se fâ
als inimígs. *Hostilidad*.

Hostilisâd, da. p. p. de *hostilisar*. *Hostilizado*, da.

Hostilisar. v. a. Comètrer *hostilidâts*. *Hostilizar*.

Hostilmént. adv. Ab *hostilidât*. *Hostilmente*.

Hoyhoy. m. Lo que diuen es nins al mâl que tén-
nen, v. g. á ferida, llâga, etc. *Buba*, *hupa* ô
pupa.

Hôy. m. Fâstítz, gânas de vomitar. *Asco* ô *ndusea*.

HU.

Hu. m. Nombre, y millor unidât. *Uno*.

Huêco, ca. adj. Españôl y adoptâd en mallorquí.
Buyd per dedíus. *Hueco*, ca.

Huerfanèt, ta. adj. Petíts ôrfes. *Huerfanico*, ica,
illo, *illa*, *ito*, *ita*.

Huêrfano, na. adj. V. Ôrfe, fa. *Huêrfano*, na.

Hule. m. Rôba encerâda ô envernissâda. *Hule*.

Humâ, na. adj. Pertaúént al hómo. = Afâble, bé-
uigne, suâve. *Humano*, na.

Humanâd. p. p. de *humanar*. *Humanado*.

Humánamént. adv. Ab *humanidât*. *Humanamente*.

Humanar. v. a. Trasformar en hómo segóns los
poétas. *Humanar*.

Humanarse. v. r. Ferse hómo parlânt de Cristo. =
Ferse més afâble, més tractâble. *Humanarse*.

Humanidât. f. Naturalesa *humâna*. = Amor envés
dels hómo. = Corpulência. = La fragilidât de la
cârñ, inclinació á la lucuria. = Afabilidât, bon-
dât. *Humanidad*.

Humanidâts. f. pl. Las lletras *humânas*, côm la
histôria, la poesia y âltras. *Humanidades*.

Humaníssim, ma. sup. Molt *humâus*, suâves, etc.
Humanísimo, ma.

Humaníssimamént. adv. sup. Ab molta *humanidât*.
Humanísimamente.

Humanisâd, da. p. p. de *humanisar*. *Humaniza-
do*, da.

Humanisarse. v. r. V. *Humanarse*. *Humanizarse*.

Humanista. m. El instruíd en las lletras *humânas*.
Humanista.

Humíd, da. adj. Basiâd un pôc. *Húmedo*, da. = Te-
rrêno *humíd*. *Humedal*.

Humíl. adj. El qui té *humildât*. = Obscur, de bâix
nexemént. = Músculo del uy. = Estíl *bâix*. *Hu-
milde*.

Humildât. f. Virtút. = Condició, nexemént *bâix*.
Humildad. = Fingida, afectâda, fâlsa. *Humildad
de garabato*.

Humiliació. f. Abatimént, sumissió. = Grân y pro-
fundo abatimént devânt de Déu. *Humillacion*, y
ant. *humiliacion*.

Humiliâd, da. p. p. de *humiliar*. *Humillado*, da.

Humiliador, ra. m. f. El qui *humilla*. *Humilla-
dor*, ra.

Humiliar. v. a. Abâtrer, baxar, inclinar, v. g. es
câp. = Llévar el orgüllo. *Humillar*.

Humiliarse. v. r. Fer âctes de *humildât*. = Subjee-
tarse. = Déxar el orgüllo. *Humillarse*.

Humilíssim, ma. sup. Molt *humíls*. *Humildíssi-
mo*, ma.

Humilíssimamént. adv. sup. Ab molta *humildât*.
Humildísimamente.

Humilmént. adv. Ab *humildât*. *Humildemente*, y
ant. *humilmente*.

Humílt m. y *humitât*. f. La calidât de lo *humíld*.
Humedad, y ant. *humidad*.

Humor. m. Suc de alguna còsa. = Gêni, naturâl,
carâcter. = Dulsura del gêni. = Substância tènua
y fídida. = La bôna disposició para fer alguna
còsa. *Humor*. = Salâd y qui pica. *Icor*. = Estar
de humor: alêgre, devertítd. *Estar de humor*.
= Gastar bôn humor: ser devertítd. *Gastar buen
humor*.

Humorâda. f. Bôn humor, gêni festíu. = Môdo agra-
dâble de parlar ô de obrar. = Capritxo, fantasia,
ridículos. *Humorada*.

Humorâl. adj. Pertaúént á humor. *Humoral*.

Humorèt. m. Diminutíu de humor. *Humorico*,
illo, *ito*.

Humorós, sa. adj. Plens de humor. *Humoroso*, sa.

Humorosidât. f. Abundância de humors. *Humoro-
sidad*.

Humorôt. m. Aumentatíu de humor. *Humorazo*.

Huracân. m. Ventâda fôrta. *Uracan* ô *huracan*.

ces. = De mitj'hòra passat: dolent en son ofici.
De media tijera.

Horàri. m. La busca de rèllòtge de sòl. *Horario.*

Horàri, ria. adj. Pertanyent a hòras. *Horario, ria.*

Hòrfe, fa. adj. Allòts cuyos pàres y màres son mòrts. *Huérfano, na.*

Horfendât. f. El estat de la persona hòrfa. *Horfandad.*

Horissontâl. adj. Paralêlo al horissonte. *Horizontal.*

Horissontâlmént. adv. *Horizontalmente.*

Horissonte. m. Un dels grâns círculos de la esfèra.
 = Part de la tèrra ò del cèl que descubreix la vista per la redó de nosàltres. *Horizonte.*

Hornabêca. f. Fortificació exterior. *Hornabeque.*

Horòscopo. m. La estrèlla que se déxa vèurer al témps de néxer un en el horissonte, y per élla fâlsamént se pretén endevinar lo que succeirà al reciént nâd. *Horòscopo.*

Horréndo, da. adj. Horrorós, espantós, farést. = Prodigios. *Horrendo, da.*

Horréndamént. adv. Ab horror. *Horrendamente.*

Horrendíssim, ma. sup. Molt horréndo. *Horrendísimo, ma.*

Horribilitât. f. La calidât de lo horréndo. *Horribilidad.*

Horribilíssim, ma. sup. Molt horrible. *Horribilísimo, ma.*

Horrible. adj. Espantós, fiéro, terrible, lléx. *Horrible.*

Horriblemént. adv. Ab espânt, etc. *Horriblemente.*

Horripilació. f. Terme médic. Câlfrèts. *Horripilacion.*

Horripilatíu, va. adj. Lo qui dona câlfrèts. *Horripilativo, va.*

Horror. m. Pò, temor. = Aversió, avorrimént. *Horror.*

Horrorisâd, da. p. p. de horrorisar, se. *Horrorizado, da.*

Horrorisar. v. a. Atemorisar, fer pò. *Horrorizar.*

Horrorisarse. v. r. Espantarse, tenir pò. *Horrorizarse.*

Horrorós, sa. adj. Lo qui càusa horror. = Molt fèyo. *Horroroso, sa.*

Horrorosamént. adv. Ab horror. *Horrorosamente.*

Hòrt. m. Càmp ahont se sembran verduras, âbres fruytâls, llegúms. *Huerto.*

Hòrta. f. Llòc de molts d'hòrts. *Huerta.*

Hortâl. m. Péssa de tèrra tancâda de parèt y pròp de las câsas de possessió. *Cortinal.*

Hortèt. m. Hòrt petit. *Huertecico, illo, ito.*

Horteta. f. Hòrta petita. *Hortezuela.*

Hortolâ. m. El qui se cuyda de hòrt. *Hortelano.*
 = Fer de hortolâ per devertimént. *Hortolanear.*

Hortolâna. f. La dôna de hortolâ ò la qui se cuyda de hòrt. *Hortelana ò hortolana.*

Hortolissa. f. Las hêrbas que se menjan cruas ò cuytas. *Hortaliza.*

Horténse. adj. Còsa qui se cría en hòrt. *Hortense.*

Horxâta. f. Beguda fêta ab es suc de llevor de meló, etc. *Horchata.* = De suc de ôrdi. *Hordiata.* = De suc de sivâda. *Avenate.*

Hospedâd, da. p. p. de hospedar. *Hospedado, da.*

Hospedar. v. a. Alojjar, donar posâda. *Hospedar.*

Hospedarse. v. r. Alojarse. *Hospedarse.*

Hospedâtje. m. El alojamént que se dona a un. *Hospedaje ò hospedamiento.*

Hospeder. m. El qui se cuyda de sas hôstas. *Hospedero.*

Hospedería. f. Càsa petita de religiosos ahont se hospedan los religiosos del matèix orde quând vâ de camí. = Apartamént destinâd en un convent para hospedar a los estèrns. *Hospederia.*

Hospici. m. Càsa para hospedar los viatjers pòbres. *Hospicio.* = La misericòrdia. *Casa de beneficencia.*
 = Pòbre qui està a la misericòrdia. *Hospicio-no, na.*

Hospitâl. m. Càsa fundâda para curar a los malâts pòbres. *Hospital.* = De sâng: el siti que se destina para la primèra cura de los fer îds en campâña. *Hospital de la sangre ò de la primera sangre.* = Ser un hospitâl una càsa: ha very molts de malâts. *Ser un hospital.* = Anar al hospitâl a cercar pedâssos: demanar a âltre lo que ell hà mester. *Ir al hospital por hilas ò por mantas.*

Hospitalâri, ria. adj. Las religiòns cuyo institut es la hospitalidât. *Hospitalario, ria.*

Hospitaler, ra. m. f. El qui se cuyda de hospitâl. = La persona caritativa qui hospèda. *Hospitalero, ra.*

Hospitalidât. f. Caridât que se usa ab los pòbres passatjers. = Bòn acüllimént que se dona a los estrânyes. *Hospitalidad.*

Hospitalmént. adv. Ab hospitalidât. *Hospitalmente.*

Hòspite insâlutâto. Locució llatina qui se diu de una persona qui entra ò surt de una càsa sense dir âse ni bèstia. *Hòspite insalutato.*

Hòsta. f. El qui se hospèda ò es hospedâd en càsa estèrna. *Huésped.* = Nòsa. *Estorbo ò obstâculo.* = Nòsa a sa tàula. *Pegote.*

Hostâl. m. Càsa ahont se dona alojamént, menjar y beurer. En poblât. *Hosteria, meson y hostal;* però pòc usâd. = En despoblât. *Venta.* = Ab porxâda para carruatge. *Parador.*

Hostâlâtge. m. Lo que se pâga de estar a hostâl. *Hostalage.*

Hostaler, m. f. Âmos de hostâl. *Mesoner o, ra.*

=*Ventero, ra.*

Hostalèt. *m.* Hostâl petit. *Mesoncillo.*=Eu despo-
blât. *Ventorillo* ô *ventorro.*

Hòstia. *f.* La víctima que se oferèix en sacrifici.=
La forma de pâ que se consâgra en la missa.
Hostia.

Hostiârî. *m.* El qui està ordenâd de hostiariât. *Hostiario.*

Hostiariât. *m.* La priméra orde menor. *Hostiariado.*

Hostier. *m.* El qui fâ hòstias. *Hostiero.*=Câsa pa-
ra tenir hòstias sense consagrar. *Hostiario.*

Hostil. *adj.* Inimig, contrâri. *Hostil.*

Hostilidât. *f.* Dâny que en témps de guèrra se fâ
als inimigs. *Hostilidad.*

Hostilisâd, da. *p. p.* de hostilisar. *Hostilizado, da.*

Hostilisar. *v. a.* Comètrer hostilidâts. *Hostilizar.*

Hostilmént. *adv.* Ab hostilidât. *Hostilmente.*

Hoyhoy. *m.* Lo que diuen es nins al mâl que té-
nen, *v. g.* á ferida, llâga, etc. *Buba, hupa* ô
pupa.

Hôy. *m.* Fâstítz, gânas de vomitar. *Asco* ô *ndusea.*

HU.

Hu. *m.* Nombre, y millor unidât. *Uno.*

Huéco, ca. *adj.* Españôl y adoptâd en mallorquí.
Buyd per dedíns. *Hueco, ca.*

Huerfanèt, ta. *adj.* Petíts ôrfses. *Huerfanico, ica,*
illo, illa, ito, ita.

Huérfano, na. *adj.* V. Órfe, fa. *Huérfano, na.*

Hule. *m.* Rôba encerâda ô eovernissâda. *Hule.*

Humâ, na. *adj.* Pertasiént al hòmo.=Asfâble, bé-
uigne, suâve. *Humano, na.*

Humanâd. *p. p.* de humanar. *Humanado.*

Humânament. *adv.* Ab humanidât. *Humanamente.*

Humanar. *v. a.* Trasformar en hòmo segós los
poétas. *Humanar.*

Humanarse. *v. r.* Ferse hòmo parlânt de Cristo.=
Ferse més asfâble, més tractâble. *Humanarse.*

Humanidât. *f.* Naturalesa humâna.=Amor envés
dels hòmos.=Corpulència.=La fragilidât de la
cârñ, inclinació á la lucsuria.=Asfabilidât, bon-
dât. *Humanidad.*

Humanidâts. *f. pl.* Las lletras humânas, côm la
història, la poesia y âltres. *Humanidades.*

Humanísim, ma. *sup.* Molt humâns, suâves, etc.
Humanísimo, ma.

Humaníssimamént. *adv. sup.* Ab molta humaidât.
Humanísimamente.

Humanisâd, da. *p. p.* de humanisar. *Humaniza-
do, da.*

Humanisarse. *v. r.* V. Humanarse. *Humanizarse.*

Humanista. *m.* El instruíd en las lletras humânas.
Humanista.

Humíd, da. *adj.* Bafiâd un pôc. *Húmedo, da.*=Te-
rrêno humíd. *Humedal.*

Humíl. *adj.* El qui té humildât.=Obscur, de báix
nexemént.=Músculo del uy.=Estíl báix. *Hu-
milde.*

Humildât. *f.* Virtút.=Condicíó, nexemént báix.
Humildad.=Fingida, afectâda, fâlsa. *Humildad
de garabato.*

Humiliació. *f.* Abatimént, sumisió.=Grân y pro-
fundo abatimént devânt de Déu. *Humillacion, y
ant. humiliacion.*

Humiliâd, da. *p. p.* de humiliar. *Humillado, da.*

Humiliador, ra. *m. f.* El qui humiliâ. *Humilla-
dor, ra.*

Humiliar. *v. a.* Abâtrer, baxar, inclinar, *v. g.* es
câp.=Llévar el orgüllo. *Humillar.*

Humiliarse. *v. r.* Fer âctes de humildât.=Subjee-
tarse.=Déxar el orgüllo. *Humillarse.*

Humilíssim, ma. *sup.* Molt humíla. *Humildissi-
mo, ma.*

Humilí-simamént. *adv. sup.* Ab molta humildât.
Humildisimamente.

Humilmént. *adv.* Ab humildât. *Humildemente, y
ant. humilmente.*

Humít *m.* y humitât. *f.* La calidât de lo humíd.
Humedad, y ant. humedad.

Humor. *m.* Suc de alguna còsa.=Gèni, naturâl,
carâcter.=Dulsura del gèni.=Substância tènua
y flúida.=La bôna disposició para fer alguna
còsa. *Humor.*=Salâd y qui pica. *Icor.*=Estar
de humor: alégre, devertíd. *Estar de humor,*
=Gastar bôn humor: ser devertíd. *Gastar buen
humor.*

Humorâda. *f.* Bôn humor, gèni festíu.=Môdo agra-
dâble de parlar ô de obrar.=Capritxo, fantasía,
ridículos. *Humorada.*

Humorâl. *adj.* Pertasiént á humor. *Humoral.*

Humorèt. *m.* Diminutíu de humor. *Humorico,*
illo, ito.

Humorós, sa. *adj.* Plens de humor. *Humoroso, sa.*

Humorosidât. *f.* Abundância de humors. *Humoro-
sidad.*

Humorôt. *m.* Aumentatíu de humor. *Humorazo.*

Huracân. *m.* Ventâda fôrta. *Uracan* ô *huracan.*

IDE

I. *f.* La novena lletra del alfabetó mallorquí y la tercera de las vocáls. *I.*
Ibêria. *f.* Espáña. *Iberia.*
Ibêric, *ca. adj.* Españól. *Ibérico,* *ca.*
íbero, *ra. adj.* Españól. *Ibero,* *ra.*

IC.

Iconografia. *f.* Plá de un edifici. *Iconografia.*
Iconográfic, *ca. adj.* Pertañent á ignografia. *Iconográfico,* *ca.*
Iconología. *f.* Representació de las còsas moráls báix de formas sensibles. *Iconologia.*
Iconoclásta. *m.* Destruïdor de imátges. *Iconoclasta.*
Iconología. *f.* V. Iconología. *Iconologia.*
Iconómaco. *m.* V. Iconoclásta. *Iconomaco.*
Icor. *m.* Matèria pudrida de llága. = Humor ágre de sa sang. *Icor.*
Icorós, *sa. adj.* Lo qui té icor. *Icoroso,* *sa.*
Icosaédro. *m.* Còs regular de vint càres. *Icosaedro.*
Ictericia. *f.* Malaltia: sa fèl sobrexida. *Ictericia.*
Ictericiád, *da. adj.* El qui té sa fèl sobrexida. *Ictericiado,* *da.*

ID.

Idem. Paràula llatina: lo matèix. *Idem.* = Idem per idem. Lo matèix es una còsa que áltra. *Idem per idem.*
Idèntic, *ca. adj.* Lo que en la essència es lo matèix que áltra còsa. *Idéntico,* *ca.*
Identidad. *f.* La calidat qui constituëix idèntica una còsa. *Identidad.* = De persona. *cur.* Ficció de dret per la quál lo herèu se té per una matèxa persona que el testador en las accions activas y passivas. *De persona.*
Identificád, *da. p. p.* de identificar. *Identificado,* *da.*
Identificar. *v. a.* Fer que duas ò més còsas aparescan una matèxa. *Identificar.*
Identificarse. *v. r.* Se diu de aquéllas còsas que la rabó mira còm á diferents, encàreque en realidat sían una matèxa. *Identificarse.*
Idelogía. *f.* Tractát de las idèyas. *Idelogia.*
Idèya. *f.* Percepció, representació de un objècte en la ànima. = Memòria, recòrt de lo que mos há succedid. = Mira, plá, projècte que se té dins es cap. = Objècte, si que se propòsa. = Visió,

IGL

imaginació. *Idea.* = Idèyas platòniques: vânas imaginacions. *Ideas platónicas.*
Ideyád, *da. p. p.* de ideyar. *Ideado,* *da.*
Ideyál. *adj.* Lo qui no té sèr sinó en la imaginació. *Ideal.*
Ideyálmént. *adv.* En la idèya. *Idealmente.*
Ideyar. *v. a.* Formar la idèya de alguna còsa. *Idear.*
Idilio. *m.* Poéma curt y pastoríl. *Idilio.*
Idilio-elèctric, *ca. adj.* Sustància qui pòt ser electrificada en so fregar. *Idilio-eléctrico,* *ca.*
Idioma. *m.* La lléngua vulgar. = Manéra de parlar de cèrts estáts, còm de la cort, de la audiència, etc. *Idioma.*
Idiopatia. *f.* Malaltia pròpia á una part del còs. *Iliopatia.*
Idiopátic, *ca. adj.* Pertañent á idiopatia. *Idiopático,* *ca.*
Idiôta. *m.* Ignorant, nêcio. *Idiota.*
Idiotisme. *m.* Construcció contrària á las rétgias, però usáda en algún llòc. = Cúerpo de los idiôtas ò la ignorància matèxa. *Idiotismo.*
Idô. Preposició. *Puis.* *Pues.*
Ídol. *m.* Figura, estàtua de una fàlsa divinitat ò de un fàls déu. = Objècte amál ab molta passió. *Idolo.*
Idólatra. *adj.* Adorador dels ídols. = El qui ama ab escès. *Idólatra.*
Idolatrád, *da. p. p.* de idolatrar. *Idolatrado,* *da.*
Idolatrar. *v. a.* Adorar los ídols. = Amar ab escès. *Idolatrar.*
Idolatria. *f.* Culto dels ídols. = Amor excessiu. *Idolatria.*
Idolèt. *m.* Ídol petít. *Idolejo,* *idolico,* *illo.*
Idoneidat. *f.* Aptitud, capacidat, habilitat, proporció, suficiència. *Idoneidad.*
Idóneo, *nea. adj.* Ápte, capàs, etc. *Idóneo,* *nea.*
Idunéo, *méa. adj.* De Idunéa. *Idumeo,* *méa.*
Ídus. *f.* El dia quinze de márs, maig, juny, y octubre, y el dia trètze de los áltres mesos. *Idus.*

IG.

Iglesia. *f.* Congregació de los faèls. = Estát del cléro. = Domini temporál del pápa. = Tèmple consagrad á Déu. *Iglesia.* = Militant: la congregació de los faèls en la terra. *Militante.* = Purgant: la congregació dels faèls qui se purifican en el purgatóri. *Purgante.* = Triunfant: la congregació de los sànts en el cèl. *Triunfante.* = Purificand

iglesia: retirarsy un delincuént. *Retraerse* ó *tomar sagrado*.
 Igneo, nea. *adj.* Lo qui es de fòc. *Igned, nea*.
 Ignició. *f.* Aplicació des fòc á los metalls fins que sían vernèys. *Ignición*.
 Ignifero, ra. *adj. poétic.* Lo qui conté ó despedeix fòc. *Ignifero, ra*.
 Ignipotént. *adj.* El qui té podèr sobre el fòc, es axò un epiteto que los poetas donan á Vulcano.
Ignipotente.
 Ignivomo, ma. *adj. poétic.* Lo qui vomita fòc. *Ignivomo, ma*.
 Ignominia. *f.* Deshonor, deshonra, infàmia. *Ignominia*.
 Ignominios, sa. *adj.* Infamiós, deshonrós. *Ignominioso, sa*.
 Ignominiosament. *adv.* Ab deshonor. *Ignominiosamente*.
 Ignorad, da. *p. p.* de ignorar. *Ignorado, da*.
 Ignorància. *f.* Fálta de conexement, de ciència, de experiència. = *Descuyt, inadvertència. Ignorancia*. = *Crassa*: la que se vòl tenir. *Crassa*. = *Supina*: la qui vé de peresa de sprèndrer sas còsas. *Supina*. = *De dret*: la del qui ignòra la lléy. *De derecho*. = *De fèt*: la que se té de algún fèt. *De hecho*. = *Invenoble*: la qui no se pòt no tenir. *Invenoble*.
 Ignorànt. *p. p.* de ignorar. El qui ignòra. *Ignorante*.
 Ignorànt. *adj.* El qui ignòra. = *Nècio, tonto, idiota, ximple. Ignorante*. = *Fer signorànt*. *V. fer*. = *El qui no'u es y el fà. Morlaco, ca, ó morlon, na*.
 Ignorantíssim, ma. *sup.* Molt ignorànts. *Ignorantíssimo, ma*.
 Ignoràntmènt. *adv.* Ab ignorància. *Ignorantement*.
 Ignorantòt, ta. *adj.* Molt ignorànts. *Ignoranton, na*.
 Ignorar. *v. a.* No sàber. *Ignorar*.
 Igual. *adj.* Semblànt. = *Qui té sas matèxas propietats ó qualidats*. = *Plà, llis*. = *Uniforme, sèmpre lo matèix. Igual*.
 Igual. *adv.* *V. Igualmènt. Igual*.
 Igualá. *f.* Eyna de picapedrer para conèxer lo plà de tàpia ó; trispòl. *Iguala*.
 Igualació. *f.* El àcte y èfècte de igualar. = *Ecuació. Igualacion*.
 Igualad, da. *p. p.* de igualar. *Igualado, da*. = *Retundido, da*. = *Enrasado, da*.
 Igualador, ra. *m. f.* El qui iguala. *Igualador, ra*.
 Igualar. *v. a.* Fer una còsa igual á àltra. = *Aplanar, posar á llivèll*. = *Judicar sens fer pàrtes ni quàrts. Igualar*. = *Marès ó pédra posáds já en sa parèt. Retundir*. = *Posar plà y llis ó fer que dos edifi-*

cis téngan sa matèxa altària. *Enrazar*.
 Igualarse. *v. r.* Ferse igual. *Igualarse*.
 Igualdát. *f.* Conformidat, correspondència, proporcio, semblànsa. = *Cotètx. Igualdad*.
 Igualèt. *m.* Diminutiu de ignál. *Igualico, llo, to*.
 Igualidat. *f. ant.* *Igualdad*.
 Igualmènt. *adv.* Ab igualdát. = *Tàmbé, axí còm. Igualmente*.
 Iguana. *f.* Reptil de Amèrica molt hò per menjar. *Iguana*.

IL.

Iléo. *m.* El tercer budèll. *Ileo*.
 Il·lació. *f.* Consecució. *Ilacion*.
 Il·legat. *adj.* Còntre lléy. *Illegal*.
 Il·legalidat. *f.* Fálta de legalidat. *Illegalidad*.
 Il·legalmènt. *adv.* Sense legalidat. *Illegalmente*.
 Il·legible. *adj.* Lo que no se pòt llegir. *Illegible*.
 Il·lègitim, ma. *adj.* Contràri á la lléy ó á la rètgle. = *Fingid*. = *Bord. Illegítimo, ma*.
 Il·lègitimad, da. *p. p.* de il·legitimar. *Illegitimado, da*.
 Il·lègitimamènt. *adv.* Sense il·legitimadát. *Illegitimately*.
 Il·legitimar. *v. a.* Privar de il·legitimadát. *Illegitimar*.
 Il·legitimadát. *f.* Fálta de il·legitimadát. *Illegitimidad*.
 Il·lès, ssa. *adj.* No dañad, no ferid. *Ileso, sa*.
 Il·liberitá, na. *adj.* De Il·liberi, ciutat que en àltre tèmps havia á las immèdiacions de Granáda. *Il·liberitano, na*.
 Il·licit, ta. *adj.* Injúst, prohibid. *Illicito, ta*.
 Il·licitamènt. *adv.* Còntre lléy. *Illicitamente*.
 Il·limitad, da. *adj.* Lo qui no té límites. *Il·limitado, da*.
 Il·liquid, da. *adj.* Lo qui no està passad en conte. *Il·liquido, da*.
 Il·litterat, ta. *adj.* Ignorànt. *Il·literato, ta*.
 Il·luminació. *f.* El àcte de il·luminar. = *Adorno de molts de llums ordenáds*. = *La tintura de colors que se dona á pintura. Il·luminacion*.
 Il·luminad, da. *p. p.* de il·luminar. *Il·luminado, da*.
 Il·luminador, ra. *m. f.* El qui il·lumina. *Il·luminador, ra*.
 Il·luminar. *v. a.* Donar llum. = *Adornar ab llums ó ab colors*. = *Il·lustrar lo entenimènt ab estudi, ciència, etc. Il·luminar*.
 Il·luminatiu, va. *adj.* Lo qui té virtut para il·luminar. *Il·luminativo, va*.
 Il·lús, sa. *adj.* Enganàds. *Il·luso, sa*.
 Il·lúsió. *f.* Falsa imaginació. *Il·lusion*.
 Il·lússiú, va. *adj.* Apparent, fàls. *Il·lusivo, va*.
 Il·lússòri, ria. *adj.* Lo qui es capás de enganar. = *cur. Nullo, de ningúu èfècte, ni valor. Il·lusorio, ria*.

Il·lustració. *f.* El acte y efecte de ilustrar. *Ilustración.*

Il·lustrad. *da. p. p.* de ilustrar. *Ilustrado da.*

Il·lustrador, *ra. m. f.* El qui ilustra. *Ilustrador, ra.*

Il·lustrar. *v. a.* Aclarir, explicar, illuminar, adornar. = Ennoblir, hourar, fer illustre á persona ó á cosa. = Inspirar Déu á la criatura ab llum sobrenatural. *Ilustrar.*

Il·lustre. *adj.* Famós, distingid, nòble, magnífic, insigne, célebre. = Títol de dignidat. *Ilustre.*

Il·lustremént. *adv.* Ab un mòdo illustre. *Ilustremente.*

Il·lustríssim, *ma. sup.* Molt il·lustres. = Títol que se dona á bisbes y á áltres personas. *Ilustrísimo, ma.*

ILL

Ílla. *f.* Terra rodada de mar. *Isla.* = Barrío de un pòble. *Isla ó manzana.*

Íllada. *f.* Part del còs. *Ijada.*

Ílleta. *f.* Isla petita. *Illita.* = Ílla de pòble. *Manzana ó isla.*

Íllot. *m.* Ròca gròsa dins mar y qui surt defòre de s'aygo. *Islote.*

IM

Imagináble. *adj.* Lo que se pòt imaginar. *Imaginable.*

Imaginació. *f.* La facultat qui representa las imatges á la ànima. = La matèxa cosa imaginada. = Fals judici, opinió. *Imaginación.*

Imaginad. *da. p. p.* de imaginar. *Imaginado, da.*

Imaginar. *v. a.* Ideyar, formar espècies, pensar. = Inventar, fingir, maquinar. *Imaginar.*

Imaginari, *ria. adj.* Fingid. *Imaginario, ria.*

Imaginària. *f.* Guàrda nombrada para suplir la qui guàrda el corer si surt de ell. *Imaginaría.*

Imaginatiu, *va. adj.* El qui càsi continuament imagina. *Imaginativo, va.*

Imaginativa. *f.* La facultat ó potència de imaginar. *Imaginativa.*

Imàn. *m.* Pedra qui atrèn al ferro. = Misto qui fa lo matèix. *Iman.*

Imatge. *m. y f.* Figura, representació. = Estàtua, estàmpa de sants. = Semblansa. = Descripció, idèya. *Imágen.*

Imatgè. *m.* Imatge petít. *Imagencica, illa, ita.*

Imbecil. *adj.* Dèbil de esperit ó de gèni. *Imbécil.*

Imbecilidat. Dehilitat de esperit. *Imbecilidad.*

Imbuïd. *da. p. p.* de imbuir. *Imbuído, da.*

Imbuir. *v. a.* Instruir, persuadir. *Imbuir.*

Imitáble. *adj.* Lo que se pòt imitar. *Imitable.*

Imitació. *f.* El acte y efecte de imitar. *Imitación.*

Imitad. *da. p. p.* de imitar. *Imitado, da.*

Imitador, *ra. m. f.* El qui imita. *Imitador, ra.*

Imitar. *v. a.* Fer alguna cosa á eczémp·le ó semblansa de àl·tra. = Retratar, representar. *Imitar.*

Imitatiu, *va. adj.* Lo qui té virtut para imitar. *Imitativo, va.*

Immaculad. *da. adj.* Net, pur, sense màcula. *Inmaculado, da.*

Immaculadament. *adv.* Sens màcula. *Inmaculadamente.*

Immanént. *adj.* La acció cuyo térme no surt de la càusa qui la produèix, còm lo acte del entenimènt. *Inmanente.*

Immarcessible. *adj.* Lo qui no se pòt mustiar, ni corrompre. *Inmarcescible.*

Immaterial. *adj.* Lo qui no còsta de matèria. *Immaterial.*

Immaterialidat. *f.* La calidat de lo immaterial. *Immaterialidad.*

Immatur, *ra. adj.* No madur. = Demasiad prime·renc. *Immature, ra.*

Immédiació. *f.* Cercania. *Inmediación.*

Immediat, *ta. adj.* Pròp, contiguo. *Inmediato, ta.*

Immediatament. *adv.* Al istant, luègo. *Inmediatamente.*

Immedicàble. *adj.* Lo qui no se pòt curar. *Inmedicable.*

Immemoriàl. *adj.* Antig, y de qui no se sàb el principi ó comensament. *Inmemorial.*

Immèas, *sa. adj.* Infuïd. Déu y los seus atributs. = Enorme, fondo, grán, àlt, baix. *Immense, sa.*

Immèsamènt. *adv.* Ab immensidat. *Inmensamente.*

Immensidat. *f.* Infuïdat: atribut unicament de Déu. = Profundidat, enormidat, multitud, estensió grán. *Inmensidad.*

Immensuràble. *adj.* Lo que no se pòt midar. *Inmensurable.*

Immeritòri, *ria. adj.* Lo qui carèix de mèrit. *Immeritorio, ria.*

Immersió. *f.* El acte de tirar dins aygo. *Immersión.*

Imminent. *adj.* Pròp á succeir. *Inminente.*

Immòble. *adj.* Lo que no se pòt mòurer. = Constant, invariàble. *Inmovible.*

Immoderació. *f.* Fàlta de moderació. *Inmoderación.*

Immoderad. *da. adj.* Deseretglad. = Excesiu. *Inmoderado, da.*

Immoderadamènt. *adv.* Sense moderació. *Inmoderadamente.*

Inmodést, *ta. adj.* Descarad, lacu. *Inmodesto, ta.*

Inmodéstament. *adv.* Seuse modèstia. *Inmodestamente.*

Immodestia. *f.* Descaro, laciua. *Inmodestia.*
Immolació. *f.* Sacrifici de víctima. *Inmolacion.*
Immolad, *da. p. v.* de immolar. *Inmolado, da.*
Immolar. *v. a.* Sacrificar. *Inmolar.*
Immoral. *adj.* Dolent, laciua. *Immoral.*
Immoralidat. *f.* Dolentia, laciua. *Immoralidad.*
Immortal. *adj.* Lo qui no pòt morir. = Lo qui dura moltíssim de temps. *Immortal.*
Immortalidat. *f.* Eternidat. = Perpetuidat, duració molt llarga de una cosa. *Immortalidad.*
Immortalisad, *da. p. p.* de immortalisar. *Immortalizado, da.*
Immortalisar. *v. a.* Fer durar una cosa en la memòria dels hòmos. *Immortalizar.*
Immortalment. *adv.* Para sempre. *Immortalmente.*
Immortificació. *f.* Falta de mortificació. *Immortificacion.*
Immortificad, *da. adj.* No mortificad. *Immortificado, da.*
Immovible. *adj.* Immòble. *Immovible.*
Immutàble. *adj.* Immòble. *Inmutable ò inmutable.*
Immutàblement. *adv.* Perpètuament. *Inmutablement ò inmutablemente.*
Immundicia. *f.* Brutó, porqueria. = Impuresa. *Immundicia.*
Immundo, *da. adj.* Brut, asquerós. = Impur. *Immundo, da.*
Immune. *adj.* Eczent, libre, qui gosa de immunitat. *Immune.*
Immunidat. *f.* Eczenció, privilegi. = Seguretát. = El privilegi de algunas iglesias para que no se pogan trèurer de ellas á los qui s'y retiran. *Immunidad.*
Immutabilidat. *f.* Constància, firmesa, perpetuidat. *Inmutabilidad.*
Immutàble. *adj.* V. Immutàble. *Inmutable.*
Immutàblement. *adj.* Inmutablement.
Immutació. *f.* Alteració, variació, transformació. *Inmutacion.*
Immutar. *v. a.* Alterar, transformar, variar. *Immutar.*
Impaciència. *f.* Falta de sufriment. = Moviment repenti de ràbia. *Impaciencia.*
Impacient. *adj.* El qui no té paciència. *Impaciente.*
Impacientad, *da. p. p.* de impacientar. *Impacientado, da.*
Impacientar. *v. a.* Enfadar. *Impacientar.*
Impacientarse. *v. r.* Enfadarse. *Impacientarse.*
Impalpàble. *adj.* Lo que no se pòt tocar. *Impalpable.*
Impar. *adj.* Desiguál, lo qui no té igual. = El nombre cuya mitat conté quebrat, com 5 cuya mitat es dos y mitx. *Impar.*
Imparcial. *adj.* Indiferent. *Imparcial.*

Imparcialidat. *f.* Indiferència, neutralidat. *Imparcialidad.*
Imparcialment. *adv.* Sense parcialidat. *Imparcialmente.*
Impartible. *adj.* Lo que no se pòt partir. *Impartible.*
Impassibilidat. *f.* Incapacitat de patir. *Impasibilidad.*
Impassible. *adj.* Qui no pòt patir. *Impasible.*
Impàvido, *da. adj.* El qui no té pò ni temor. *Impdvido, da.*
Impécabilidat. *f.* Impossibilitat de pecar. *Impecabilidad.*
Impécable. *adj.* El qui no pòt pecar. *Impecable.*
Impedid, *da. p. p.* de impedir. *Impedido, da.*
Impediment. *m.* Embaràs, obstàcle. *Impedimento.*
 = Impedient: el qui fa el matrimoni illcit, però no nullo. *Impediente.* = Diriment: el qui fa nullo el matrimoni. *Dirimente.* = Entre es padrí y sa fiola. *Impedimento de catecismo.*
Impedir. *v. a.* Embarassar. = Detenir. = Oposarse. = Incomodar. = Suspèndrer. *Impedir.*
Impeditiu, *va. adj.* Lo qui pòt impedir. *Impeditivo, va.*
Impellent. *adj.* Lo qui dona impuls, qui incita, mou, induèix, etc. *Impelente.*
Impellid, *da. p. p.* de impellir. *Impelido, da.*
Impellir. *v. a.* Incitar, estimular, mouer, donar impuls. *Impelir.*
Impenetrabilidat. *f.* Propiedat del còs qui impedeix que un estiga en el lloc que ocupa un altre. *Impenetrabilidad.*
Impenetràble. *adj.* Lo que no se pòt pènétrar. = Ahont no se pòt entrar = Lo que no se pòt entèndrer. *Impenetrable.*
Impenitència. *f.* Obstinació en el pecat. *Impenitencia.* = Final: perseverància en el pecat fins á la mort. *Final.*
Impenitent. *adj.* Obstinad en el pecat. *Impenitente.*
Impensad, *da. adj.* Lo que succeïx sense pensar-ho. *Impensado, da.*
Impensadament. *adv.* De improvís. *Impensadamente.*
Impérant. *p. a.* de impèrar. El qui mända. *Imperante.*
Impératiu, *va. adj.* El qui mända. *Imperativo, va.*
Impératiu. *m.* Un dels mòdos del verb. *Imperativo.*
Impératiuament. *adv.* Ab impèri. *Imperativamente.*
Impératori, *ria. adj.* Pertanyent á emperador. *Imperatorio, ria.*
Imperceptibilidat. *f.* La calidat de lo imperceptible. *Imperceptibilidad.*
Imperceptible. *adj.* Lo que no se pòt percèber. *Imperceptible.*

Imperceptiblement. De un môdo imperceptible. *Imperceptiblemente.*
 Imperdonable. *adj.* Lo qui no merèix perdó. *Imperdonable.*
 Imperfecció. *f.* Defecte, falta de perfecció. *Imperfection.*
 Imperfèt, *ta. adj.* Fàlto de perfecció. = No acabád. *Imperfecto, ta.*
 Imperfèctament. *adv.* Ab imperfecció. *Imperfectamente.*
 Impèri. *m.* Mâdo. = Priucipât, señorío. = Los estâts subjèctes al emperador. = Domini. *Imperio.*
 Imperiâl. *adj.* Pertañent al impèri y al emperador. *Imperial.*
 Impèricia. *f.* Ignorància. *Impericia.*
 Imperiós, *sa. adj.* Altíu, supèrbo. *Imperioso, sa.*
 Imperiosament. *adv.* Ab altívés, ab orgüllo. *Imperiosamente.*
 Imperito, *ta. adj.* Ignorânt, qui no té habilitât. *Imperito, ta.*
 Impermutâble. *adj.* Lo qui no se pôt baratar. *Impermutable.*
 Impersonâl. *adj.* El vérb qui no té més que la tercera persona. = El môdo de parlar á un inferior sens donar títol alguu. *Impersonal.*
 Impersonâlmént. *adv.* De un môdo impersonâl. *Impersonalmente.*
 Impersuassible. *adj.* Lo qui no se pôt persuadir. *Impersuassible.*
 Impertinència. *f.* Dit ô fèt estravagânt. = Moléstia, importunitât. *Impertinencia.*
 Impertinént. *adj.* Importuno, incômodo, molést. *Impertinente.* = Circunstàncias impertinents: dit ô fèt qui no ténen res de comú ab el fondo de la càusa. *Circunstancias impertinentes.*
 Impertinént. *m. f.* El cansád en demanar còsas havèutne rebudas já. *Estregador, ra de la cortesía.* = Ser impertinént en demanar una còsa después de haverue rebuda áltra. *Estregar la cortesía.*
 Impertinéntmént. *adv.* Ab impertinència. *Impertinentemente.*
 Impertinentíssim, *ma. sup.* Molt impertinents. *Impertinentísimo, ma.*
 Imperturbâble. *adj.* Inalterâble. *Imperturbable.*
 Impétra. *f. cur.* Consecució de los despátxos para un béufici qui està eu plèt ab conòrt des perills y gâstos. *Impetra.*
 Impétració. *f.* Consecució ab pregàrias de alguna còsa. *Impetracion.*
 Impétrâd, *da. p. p.* de impétrar. *Impetrado, da.*
 Impétrador, *ra. m. f.* El qui impétra. *Impetrador, ra.*

Impétrar. *v. a.* Alcansar ab pregàrias. *Impetrar.*
 Impetu. *m.* Violència, moviment atropellád. = Estímulo. = Violència de las passíons, de los vénts, etc. *Impetu.*
 Impétuos, *sa. adj.* Furiós, vehemént, violent. *Impetuoso, sa.*
 Impétuosament. *adv.* Ab impetu. *Impetuosamente.*
 Impétuosidât. *f. V.* Impetu. *Impetuosidad.*
 Impiamént. *adv.* Ab impiedât. *Impiamente.*
 Impiedât. *f.* Irreligió. = Fàlta de piedât. *Impiedad.*
 Impío, *ia. adj.* Cruèl, inhumâ. = Sense religió, dolént. *Impio, ta.*
 Implacâble. *adj.* Qui no se pôt aplacar. *Implacable.*
 Implacâblemént. *adv.* Ab ira. *Implacablemente.*
 Implacticâble. *adj.* El qui no admet conversació, ni tràcto. *Implacible.*
 Implicació. *f.* Contradicció de los tèrmes entre sí. *Implicacion.*
 Implicád, *da. p. p.* de implicar. *Implicado, da.*
 Implicància. *f. V.* Implicació. *Implicancia.*
 Implicânt. *p. a.* de implicar. El qui implica. *Implicante.*
 Implicar. *v. a.* Embróllar, enredar, confóndrer las còsas. *Implicar.*
 Implicar. *v. n.* Oposarse los tèrmes entre sí. *Implicar.*
 Implicarse. *v. r.* Enredarse, confóndrerse en lo que diu ô fâ. *Implicarse.*
 Implicatôri, *ria. adj.* Lo qui inclôu implicància. *Implicatorio, ria.*
 Implèit, *ta. adj.* Lo que se inclôu en una còsa sens espressarse, sobrentès, *sa. Implícito, ta.*
 Implèitament. *adv.* Ab un môdo implèit. *Implícitamente.*
 Imploració. *f.* Pregària humíl. *Imploracion.*
 Implorád, *da. p. p.* de implorar. *Implorado, da.*
 Implorar. *v. a.* Demanar ajuda, aussili, favor. *Implorar.*
 Implume. *adj.* Sense plomas. *Implume.*
 Impolític, *ca. adj.* Descortesos. *Impolítico, ca.*
 Impolítica. *f.* Descortesia. *Impolitica.*
 Imponderâble. *adj.* Lo que no se pôt ponderar. *Imponderable.*
 Importància. *f.* Lo qui fâ importânt, u utilidât, conveniència. *Importancia.*
 Importânt. *p. a.* de importar, y *adj.* Lo qui importâ. *Importante.*
 Importântmént. *adv.* Útilmént. *Importantemente.*
 Importantisim, *ma. sup.* Molt importânts. *Importantísimo, ma.*
 Importar. *v. n.* Convenir, interessar. = Valer, montar, ser un tot. *Importar.*

Importe. *m.* Lo que val una còsa comprada ò venduda. = El total de un conte. *Importe.*

Importunació. *f.* Peticció, súplica porfiada. = *Molestia. Importunacion.*

Importunad, da. *p. p.* de importunar. *Importunado, da.*

Importunadament. *adv.* V. *Importunament. Importunadamente.*

Importunament. *adv.* Ab importunació, sòre témps, sòre de propòsit. *Importunamente.*

Importunar. *v. a.* Cansar, molestar ab súplicas repetidas. *Importunar.*

Importunidat. *f.* Témps importuno. *Importunidad.*

Importuníssim, ma. *sup.* Molt importunos. *Importuntísimo, ma.*

Importuno, na. *adj.* Impertinent, molest. = Fòre de ocasió, sòre témps. *Importuno, na.*

Imposad, da. *p. p.* de imposar. *Impuesto, ta.*

Imposar. *v. a.* Acusar falsament. = Informar, instruir. = Causar respècte. *Imponer.*

Imposarse. *v. r.* Infórmarse, instruirse. *Enterarse.*

Imposició. *f.* El acte y efecte de posar càrreg, contribució, tribút, etc. *Imposicion.* = De bestiar grós. *Cuatropea.* = De màns: cerimònia eglesiástica. *Imposicion de manos.*

Impossibilitat. *f.* Falta de possibilitat. *Imposibilidad.* = Física: la absoluta repugnància quey hà para eczistir ò verificarse una còsa en el orde natural. *Física.* = Metafísica: la qui enclòu contradicció, v. g. ser y no ser. *Metafísica.* = Morál: la inverosimilitut de que puga succeir ò ser alguna còsa. *Moral.*

Impossibilitad, da. *p. p.* de impossibilitar. *Imposibilitado, da.*

Impossibilitar. *v. a.* Llévar la possibilitat de fer ò de lograr alguna còsa. *Imposibilitar.*

Impossible. *adj.* Lo que no pòt ser, ferse ò succeir. *Imposible.*

Imposiblement. *adv.* Imposiblemente.

Impòst, ta. *p. p.* de imposar. *Impuesto, ta.*

Impòsta. *f.* La última pèlra demunt de qui se comença alçar un arc. *Imposta.*

Impostor, ra. *m. f.* Embustéros, enganadors. *Impostor, ra.*

Impostura. *f.* Calumnia, fàls testimoni. *Impostura.*

Impotència. *f.* Falta de poder, debilitat, flaqueza. *Impotencia.*

Impotent. *adj.* Fàlto de poder, de fòrças, dèbil. = Incapàs de engendrar. *Impotente.*

Impracticàble. *adj.* Lo que no se pòt practicar. *Impracticable.*

Imprecació. *f.* Maldició, flastomia. *Imprecacion.*

Imprecad, da. *p. p.* de imprecicar. *Imprecado, da.*

Imprecar. *v. a.* Flastomar, malair. *Imprecar.*

Imprecatòri, ria. *adj.* Lo que se fa ab imprecació. *Imprecatorio, ria.*

Impregnació. *f.* El acte y efecte de impregnarse. *Impregnacion.*

Impregnarse. *v. r.* Rèhrer un còs dins es seus pòros las pàrts y virtuts de un àltre. *Impregnarse.*

Imprènta. *f.* El art de estampar. = La oficiua del estampador ò impressor. *Imprenta.*

Imprès, sa. *p. p.* de imprimir. *Impreso, sa.*

Imprès, sa. *adj.* Señalad per fòrsa. = Marcad ab fòc. = Ficsad en lo entenimènt, memòria ò voluntat. *Impreso, sa.*

Imprescindible. *adj.* Lo que no se pòt prescindir. *Imprescindible.*

Imprescriptible. *adj.* Lo que no se pòt prescruir. *Imprescriptible.*

Impressió. *f.* El acte y efecte de estampar ò de impressionar. = El señal de sèllo, petjada, etc. = Qualsevol òbra estampada = La alteració que causa en un còs un àltre estrany, v. g. fret, calor, etc. = El moviment que fan las còsas espirituàls en la ànima. *Impresion.*

Impressionad, da. *p. p.* de impressionar. *Impresionado, da.*

Impressionar. *v. a.* Persnadir alguna còsa a un. *Impresionar.*

Impressionarse. *v. r.* Persuadirse vivament alguna còsa. *Impresionarse.*

Impressor. *m.* El qui estampa ò es el dueño de la imprènta. *Impresor.*

Impressora. *f.* La dòna del impressor. *Impresora.*

Imprevíst, ta. *adj.* No prevíst. *Imprevisto, ta.*

Imprimad, da. *p. p.* de imprimir. *Imprimado, da.*

Imprimador. *m.* El qui imprima. *Imprimador.*

Imprimadora. *f.* Ganiveta que usan los pintors para imprimir las telas que hán de pintar. *Imprimadora.*

Imprimir. *v. a.* Donar sa primerra mà a las telas que se hán de pintar. *Imprimir.*

Imprimid, da. *p. p.* de imprimir. *Imprimido, da.*

Imprimir. *v. a.* Estampar. = Infundir en la ànima algún afecte. *Imprimir.*

Improbabilitat. *f.* Falta de probabilitat. *Improbabilidad.*

Improbàble. *adj.* Lo que no se pòt provar. *Improbable.*

Improbàblement. *adv.* Improbablemente.

Improbidat. *f.* Dolentia, maldat. *Improbidad.*

Ímprobo, ba. *adj.* Malvad. *Improbo, ba.* = Pénos. *Id.*

Improperad, da. *p. p.* de improperar. *Improperado, da.*

Improperar. *v. a.* Injuriar a la càre. *Improperar.*

Impropèri. *m.* Injuria á la càre. *Impropèrio.*
Impròpi, *pia.* *adj.* Lo qui no es pròpi ò qui no es del càs ò no convé. *Impropio, pia.*
Impròpiament. *adv.* *Impropiamente.*
Impropiedât. *f.* Fâlta de propiedât. *Impropiedad.*
Improporeció. *f.* Fâlta de proporció. *Improporcion.*
Improporcionâd, *da.* *adj.* Lo qui carèix de proporció. *Improporcionado, da.*
Impròpiament. *adv.* *Impròpiament.* *Impropiamente.*
Impropriedât y altres. *V.* *Impropiedad,* etc.
Improrogâble. *adj.* Lo que no se pôt prorogar. *Improrogable.*
Impròvidament. *adj.* Sense previsió, sense prudència. *Impròvidamente.*
Improvís. *ssa.* *adj.* Imprevíst, no pensâd, repenti. *Improvisto, sa.* = De improvís. *adv.* *De improvís.*
Improvísament. *adv.* Sense previsió. *Improvísamente.*
Improvíst, *ta.* *adj.* *V.* *Improvís.* *Improvisto, ta.*
Imprudència. *f.* Fâlta de prudència. *Imprudencia.*
Imprudent. *adj.* Inconsiderâd, indiscret, sense reflexió. *Imprudente.*
Imprudentíssim, *ma.* *sup.* Molt imprudents. *Imprudentísimo, ma.*
Imprudentíssimament. *adv. sup.* Ab molta imprudència. *Imprudentísimamente.*
Imprudèntment. *adv.* Sense prudència. *Imprudèntemente.*
Impudència. *f.* Descâro, desvergoïa, atreviment. *Impudencia.*
Impudènt. *adj.* Atrevíd, descarâd. *Impudente.*
Impúdric, *ca.* *adj.* Dishonest, impur. *Impúdrico, ca.*
Impudicament. *adv.* Sense vergoïa. *Impudicamente.*
Impudicícia. *f.* Descâro, dishonestidât. *Impudicicia.*
Impugnâble. *adj.* Lo que se pôt impugnar. *Impugnabile.*
Impugnació. *f.* Contradicció, oposició. *Impugnacion.*
Impugnâd, *da.* *p. p.* de impugnar. *Impugnado, da.*
Impugador, *ra.* *m. f.* El qui impugna. *Impugador, ra.*
Impugnar. *v. a.* Contradir, oposarse. *Impugnar.*
Impuls. *m.* Escitament, moviment, fôrça, sempeuta. *Impulso.*
Impulsió. *f.* Encontrâda. = Moviment causâd per encontrâda quând dos còssos se topan. *Impulsion.*
Impulsiu, *va.* *adj.* Qui ôbra per impulsio. *Impulsivo, va.*

Impulsor, *ra.* *m. f.* Lo qui dona la impulsio. *Impulsor, ra.*

Impune. *adj.* Qui quèda sense càstig. *Impune.*

Impunement. *adv.* Sense càstig, sense perill. *Impunemente.*

Impuidât. *f.* Fâlta de càstig, llibertât, seguretat. *Impunidad.*

Impur, *ra.* *adj.* Dishonest, laciu. = Lo qui no es pur. *Impuro, ra.*

Impurament. *adv.* Torpement. *Impuramente.*

Impuresa. *f.* Dishonestidât, lacivia. *Impureza.*

Impurificació. *f.* Reprobació. *Impurificacion.*

Impurificâd, *da.* *p. p.* de impurificar. *Impurificado, da.*

Impurificar. *v. a.* Reprovar, condemnar. *Impurificar.*

Impuríssim, *ma.* *sup.* Molt impurs. *Impurísimo, ma.*

Imputabilitât. *f.* *V.* *Imputació.* *Imputabilidad.*

Imputâble. *adj.* El qui ab justícia pôt ser acusâd. *Imputable.*

Imputâd, *da.* *p. p.* de imputar. *Imputado, da.*

Imputador, *ra.* *m. f.* Fâlsos acusadors. *Imputador, ra.*

Imputar. *v. a.* Acumular, atribuir fâlsament per lo ordinâri una còsa á âltre. *Imputar.*

IN.

In. Preposició llatina qui se antepôsa á algu na parâula, y aquèsta á las hòras significa lo contràri de lo que significa sens ella, còm inacció qui significa no acció. *In.*

Inacabâble. *adj.* Lo qui no se pôt acabar. *Inacabable.*

Inaccessibilitât. *f. ant.* La calidât de lo inaccessible. *Inaccessibilidad.*

Inaccessible. *adj.* Ahont no se pôt acostar ò arribar. = La persona ab qui es difícil de parlar. *Inaccessible.*

Inacció. *f.* Cessació de tota acció. *Inaccion.*

Inadactâble. *adj.* Lo que no se pôt adaptar. *Inadactable.*

Inadecuâd, *da.* *adj.* No adequâd. *Inadecuado, da.*

Inadmissible. *adj.* Lo que no se pôt admetrer. *Inadmissible.*

Inadvertència. *f.* Fâlta de advertència. *Inadvertencia.*

Inadvertid, *da.* *adj.* El qui no repâra en lo que deu. = Lo que no se advertèix. *Inadvertido, da.*

Inadvertidament. *adv.* Sense advertència. *Inadvertidamente.*

Inafectâd, *da.* *adj.* No afectâd. *Inafectado, da.*

Inadotâble. *adj.* Lo qui no se pôt axugar. *Inadotable.*

Inaguantable. *adj.* Lo que no se pôt sufrir, toller. *Inaguantable.*
Inalienable. *adj.* Lo que no se pôt alienar. *Inalienable.*
Inalterable. *adj.* Lo qui no se pôt alterar. *Inalterable.*
Inalterablement. *adv.* *Inalterablemente.*
Inalterabilitât. *f.* Immutabilitât. *Inalterabilidad.*
Inalterâd, da. *adj.* No alterâd. *Inalterado, da.*
Inamissible. *adj.* Lo que no se pôt pèrder. *Inamissible.*
Inamovible. *adj.* Lo que no se pôt llèvar ni canviar. *Inamovible.*
Inanició. *f.* Grân debilitât per fâlta de aliment. *Inanicion.*
Inanimâd, da. *adj.* Lo qui carèix de ànima. *Inanimado, da.*
Inapagâble. *adj.* Lo que no se pôt apagar. *Inapagable.*
Inapèâble. *adj.* Lo que no se pôt concèber. *Inapèable.*
Inapèllâble. *adj.* Sentència de qui no se pôt apèllar. *Inapelable.*
Inapetència. *f.* Desgâna. *Inapetencia.*
Inapetént. *adj.* El qui no té gâna. *Inapetente.*
Inaplicació. *f.* Fâlta de aplicació. *Inaplicacion.*
Inaplicâd, da. *adj.* El qui no se aplica. *Inaplicado, da.*
Inapreciâble. *adj.* Lo qui per el seu valor ò mèrit no se pôt apreciar axí còm se deuria. *Inapreciable.*
Inaptitût. *f.* Incapacitât. *Inaptitud.*
Inarticulâd, da. *adj.* No articulâd. *Inarticulado, da.*
Inassequible. *adj.* Lo qui no se pôt alcansar. *Inassequible.*
Inaudit, ta. *adj.* No oïd, nòu. *Inaudito, ta.*
Inauguració. *f.* Conjectura. = Ecaltació de un sobèrâno al trôno. *Inauguracion.*
Inaugurâd, da. *p. p.* de inaugurar. *Inaugurado, da.*
Inaugurâl. *adj.* Se diu del discurs que se diu en la abertura dels estudis. *Inaugural.*
Inaugurar. *v. a.* Volèr endevinar per el cànt y vòl de las àves. *Inaugurar.*
Inaveriguâble. *adj.* Lo que no se pôt averiguar. *Inaveriguable.*
Incausable. *adj.* Difficil de cansar. *Incausable.*
Incausâblement. *adv.* *Incausablemente.*
Incantâble. *adj.* Lo que no se pôt cantar. *Incantable.*
Incapacitât. *f.* Insuficiència. = Torpesa de ànimo, rudesâ. *Incapacidad.*
Incapaz. *adj.* El qui no té capacitât. = Torpe,

rudo. *Incapaz.*
Incardinació. *f.* Renda que un percèb de una iglesia que administra sense tenir la propietât. *Incardinacion.*
Incarinació. *f.* El sagràd mistèri de la incarinació del Vèrbo divino. *Encarnacion.*
Incasâble. *adj.* El qui no se vòl ò no pôt casar. *Incasable.*
Incâsto, ta. *adj.* El qui no es câsto. *Incasto, ta.*
Incâutament. *adv.* Sense precaució. *Incautamente.*
Incâuto, ta. *adj.* El qui no té cautèla. *Incauto, ta.*
Incèndi. *m.* Fòc grôs qui crema câsas, ciutâts, etc. = Calor excessiu. = Lo que encén las passions de amor, ira, etc. = Turbació, renòu. *Incendio.*
Incendiâd, da. *p. p.* de incendiar. *Incendiado, da.*
Incendiar. *v. a.* Pègar fòc maliciosament. *Incendiar.*
Incendiar-se. *v. r.* Pègar-se fòc. *Incendiarse.*
Incendiâri, ria. *m. f.* El qui maliciosament pèga fòc. *Incendiario, ria.*
Incendiària. *f.* Àve de màla ombra entre los atígs, y cuyo nòm se ignòra. *Incendiaria.*
Incensurâble. *adj.* Lo que no se pôt censurar. *Incensurable.*
Incentiu. *m.* Estímulo, impuls. = Foment de una passió. *Incentivo.*
Incèrt, ta. *adj.* No cèrt, duptós. = Inconstânt, irresolût, no fieso. *Incierto, ta.*
Incèrtament. *adv.* Ab incertitût. *Inciertamente.*
Incertitût. *f.* Fâlta de certitût. = Irresolució. *Incertidumbre, y ant. incertitud.*
Incessâble. *adj.* Continuo, qui no cèssa. *Incessable.*
Incessâblement. *adv.* Sense cessar. *Incesablemente.*
Incesânt. *adj.* Qui no cèssa. *Incesante.*
Incessântament. *adv.* Continuant. *Incesantemente.*
Incèsto. *m.* Pècât de la càru entre parènts. *Incesto.*
Incestuós, sa. *adj.* El qui comèt incèsto. *Incestuoso, sa.*
Incestuosament. *adv.* *Incestuosamente.*
Incidència. *f.* Succés casual, accessòri á lo principal. = Comensament de un eclipse. = Cayguda de una línea ò de un còs demunt un plâ. *Incidencia.*
Incident. *m.* V. Incidència. *Incidente.*
Incident. *adj.* Qui dependèix de la questió principal. *Incidente.*
Incidentment. *adv.* Per incidència. *Incidentemente.*
Incidir. *v. n.* Incórrer, càurer en alguna còsa. *Incidir.*
Incineració. *f.* Reducció de los vegetâls á cènra. *Incineracion.*
Incinerar. *v. a.* Reduir los vegetâls á cènra. *Incinerar.*

Incipiént. *adj.* El qui comença. *Incipiente.*
Incircuncís, sa. *adj.* No circuncidada. *Incircunciso, sa.*
Incircuncisió. *f.* *Incircuncision.*
Incircunscrit, ta. *adj.* Illimitad. *Incircunscrito, ta.*
Incisa. *f.* Petita frase. *Incisa.*
Incisió. *f.* Tày. *Incision.*
Incissiu, va. *adj.* Pròpi para tayar. *Incisivo, va.*
Incisôri, ria. *adj.* Lo qui taya ô pôit tayar. *Incisório, ria.*
Incitació. *f.* Provocació. *Incitacion.*
Incitad, da. *p. p.* de incitar. *Incitado, da.*
Incitador, ra. *m. f.* El qui incita. *Incitador, ra.*
Incitament. *m.* Incitació. *Incitamento y incitamiento.*
Incitar. *v. a.* Escitar, avivar, provocar, solicitar á alguna còsa. *Incitar.*
Incitatíu, va. *adj.* Lo qui incita, provôca, etc. *Incitativo, va.*
Incitativa. *f. cur.* Orde de un tribunál superior á un inferior de fer justicia á una pàrt qui demàna. *Incitativa.*
Incivíl. *adj.* Impolític, rudo, rústic. *Incivil.*
Inclemência. *f.* Rigor, crueldat. = Rigor de las estaciones del témps. *Inclemencia.* = Á la inclemência. *adv.* Al descubèrt, al serè. *À la inclemencia.*
Inclement. *adj.* Rigurós, cruèl, àspre. *Inclemente.*
Inclinació. *f.* El estat de lo qui está inclinad ô la acció de inclinarse. = Reverência acalant es cap ô es còs. = Afició á alguna persona ô còsa. = Oblivuidat de una lúea demunt una áltra. *Inclinacion.*
Inclinad, da. *p. p.* de inclinar, se. *Inclinado, da.*
Inclinador, ra. *m. f.* El qui inclina. *Inclinador, ra.*
Inclinar. *v. a.* Doblegar, tórser, mōurer, persuadir. *Inclinar.*
Inclinarse. *v. r.* Tórserse, doblegar-se, acalar es cap ô còs per reverência, aficionar-se á alguna persona ô còsa. *Inclinarse.*
Inclinatíu, va. *adj.* Lo qui inclina. *Inclinativo, va.*
Inclito, ta. *adj.* Célebre, illustre, nòble. *Inclito, ta.*
Inclós, sa. *p. p.* de inclòurer. *Incluso, sa.*
Inclòurer. *v. a.* Comprènder, contenir. *Incluir.*
Inclúid, da. *p. p.* de incluir. *Incluido, da.*
Incluir. *v. a.* V. Inclòurer. *Incluir.*
Inclusió. *f.* El acte y effete de incluir. *Inclusion.*
Inclasiu, va. *adj.* Lo qui inclòu. *Inclusivo, va.*
Inclusivament. *adv.* Ab inclusió. *Inclusivamente.*
Inclusive. *adv.* Ab inclusió. *Inclusive.*
Incluyént. *p. a.* de incluir. Lo qui inclòu. *Incluyente.*
Incoatiu, va. *adj.* Lo qui denòta el comensament

de una acció. *Incoativo, va.*
Incoabrable. *adj.* Lo qui no se pôit ô es molt difícil de cobrar. *Incoachable.*
Incògnit, ta. *adj.* No conegúds. *Incògnito, ta.* = De incògnit. *adv.* Sense ser conegúds. *De incògnito.*
Incògnita. *f.* La lletra qui en álgebra representa una cantidat no coneguda. *Incògnita.*
Incognoscible. *adj.* Lo qui no se pôit conèixer. *Incognoscible.*
Incoherência. *f.* Desunió. *Incoherencia.*
Incoherént. *adj.* Fálto de unió. *Incoherente.*
Incombustibilitat. *f.* La calidat de lo incombustible. *Incombustibilidad.*
Incombustible. *adj.* Lo qui no se pôit cremar. *Incombustible.*
Incomerciáble. *adj.* Lo que no se pôit comerciar. *Incomerciable.*
Incomodad, da. *p. p.* de incomodar. *Incomodado, da.*
Incómodament. *adv.* Ab incomodidat. *Incómodamente.*
Incomodar. *v. a.* Enfadar, molestar. *Incomodar.*
Incomodarse. *v. r.* Enfadarse. *Incomodarse.*
Incomodidat. *f.* Moléstia, trabáy, etc. *Incomodidad.*
Incómodo, da. *adj.* Molést, enfadós, impertinent. *Incómodo, da.*
Incomparáble. *adj.* Lo qui no té comparació. *Incomparable.*
Incomparáblemént. *adv.* Sense comparació. *Incomparablemente.*
Incompassible. *adj.* El qui no té compassió. *Incompassible.*
Incompatibilitat. *f.* La repugnância de una còsa para unir-se á áltra. *Incompatibilidad.*
Incompatible. *adj.* Repugnánt á unir-se ab áltre. = Qui no se pôit lograr ô no se pôit concordar. *Incompatible.*
Incompatiblement. *adv.* *Incompatiblemente.*
Incompetência. *f.* Fálta de podèr, de autoridat. *Incompetencia.*
Incompetént. *adj.* Qui no es competent. = Fôre propòsit, mál á propòsit, fôre témps y ocasió. *Incompetente.* = Jutge incompetént: el qui no té podèr para judicar. *Juez incompetente.*
Incompeténtmént. *adv.* Sens jurisdicció. *Incompetentemente.*
Incomplècs, sa. *adj.* Simple, no compòst. *Incompleto, sa.*
Incomplèt, ta. *adj.* Imperfèt, no cunplíd. *Incompleto, ta.*
Incomplétament. *adv.* Imperfèctament. *Incompletamente.*
Incomponible. *adj.* Lo que up se pôit compòndrer.

Incomponible.

Incomportable. adj. Lo qui no es sufridor, intolerable. *Incomportable.*

Incomposició. f. Fálta de composició. *Incomposicion.*

Incomprensibilitat. f. La impossibilitat ò la summa dificultat de comprendre ò ser compres. *Incomprensibilidad.*

Incompreensible. adj. Lo que no se pòt concèber ò entendre. *Incompreensible.*

Incomprimible. adj. Lo que no se pòt comprimir. *Incomprimible.*

Incomunicabilitat. f. La condició de lo incomunicable. *Incomunicabilidad.*

Incomunicable. adj. Lo que no se pòt comunicar. *Incomunicable.*

Incomunicació. f. Fálta de comunicació. *Incomunicacion.*

Incomunicad, da. adj. Privads de comunicació. *Incomunicado, da.*

Inconcebible. adj. Lo que no se pòt concèber. *Inconcebible.*

Inconciliable. adj. Lo que no se pòt conciliar. *Inconciliable.*

Inconcus, sa. adj. Cèrt, constànt. *Inconcuso, sa.*

Inconcusament. adv. Cèrtament. *Inconcusamente.*

Inconducent. adj. Lo qui no es á propòsit para algùn fi. *Inconducente.*

Inconfés, sa. adj. El réyo qui no confessa el seu delict. *Inconfeso, sa.*

Inconfidència. f. Desconfiànsa. *Inconfidencia.*

Inconfident. adj. Infaèl, de qui no se pòt fiar. *Inconfidente.*

Incòngruament. adv. Ab incongruència. *Incongruamente.*

Incongruència. f. Fálta de conformidat, de proporció. *Incongruencia.*

Incongruent. adj. Desproporcionad, pòc convenient. *Incongruente.*

Incongruèntment. adv. V. Incòngruament. *Incongruèntemente.*

Incòngruo, grua. adj. V. Incongruent. *Incongruo, grua.*

Incommensurable. adj. Qui no té nombre. *Incommensurable.*

Inconnècs, sa. adj. Fálto de unió. *Inconnexo, xa.*

Inconnexió. f. Fálta de relació, de unió. *Inconnexion.*

Inconquistable. adj. Lo que no se pòt ò es difícil de conquistar. *Inconquistable.*

Inconsecuència. f. Fálta de consecucència en lo que se din ò fa. *Inconsecuencia.*

Inconsecuent. adj. Lo que no té consecucència. *Inconsecuente ò inconsequente.*

Inconsideració. f. Inadvertència imprudència. *Inconsideracion.*

Inconsiderad, da. adj. Imprudent, temerari, sense sensy. *Inconsiderado, da.*

Inconsideradament. adv. Sense reflexió. *Inconsideradamente.*

Inconsolable. adj. El qui no se pòt consolar. *Inconsolable.*

Inconsolablement. adv. Sense consòl. *Inconsolablemente.*

Inconstància. f. Jugeresa en los sentiments. = Movibilitat de las còsas humanas. *Inconstancia.*

Inconstant. adj. Variàble, fàcil en mudar. *Inconstante.*

Inconstantment. adv. Sense firmesa. *Inconstantemente.*

Inconstruible. adj. Lo que no se pòt construir. *Inconstruible.*

Inconsútil. adj. Lo qui no té costura, v. g. la túnica que dnyá Cristo en la tèrra. *Inconsútil.*

Incontable. adj. Lo que no se pòt contar. *Incontable.*

Incontaminad, da. adj. Pur, sense tàca. *Incontaminado, da.*

Incontestable. adj. Cèrt, manifest. *Incontestable.*

Incontinència. f. Destemplansa, luxuria. *Incontinencia.* = De orina: fluxedat. *De orina.*

Incontinent. adj. El qui segueix sas passións, majorment las de la càrn. *Incontinente.*

Incontrastable. adj. Lo qui no se pòt impugnar ab rahóns sólidas. = El qui no se déxa vénsen. *Incontrastable.*

Incontravertible. adj. Lo qui no admèt dubte ni disputa. *Incontravertible.*

Inconvensible. adj. El qui no se déxa vénsen per sa rahó. *Inconvencible.*

Inconveniència. f. Cònatrémps, incomoditat, impropiedat. *Inconveniencia.*

Inconvenient. adj. Dafiós, lo qui no convé. *Inconveniente.*

Inconvenient. m. Dafiý, perjuy. *Inconveniente.*

Inconversable. adj. Intractable. *Inconversible.*

Inconvertible. adj. Lo qui no se pòt ò es molt difícil de convertirse. = Immdable. *Inconvertible.*

Incòrdi. m. Mula de mál francès. *Incordio.*

Incorporació. f. Agregació, mescla de unas còsas ab áltres. = Cuérpo de personas. *Incorporacion ò incorporo.*

Incorporad, da. p. p. de incorporar, se. *Incorporado, da.*

Incorporal. adj. Qui no té còs. *Incorporal.*

Incorporalmént. adv. Sense còs. *Incorporalmente.*

Incorporar. v. a. Mesclar una còsa ab áltra para fer un còs. *Incorporar.*

Incorporarse. *v. a.* Agregarse una ò molts personas para fer un cuérpo. *Incorporarse.* = *Ampararse* de algú. *Ampararse.*

Incorporeidat. *f.* Carència de còs. *Incorporeidad.*

Incorpóreo, rea. *adj.* Qui no té còs. *Incorpóreo, rea.*

Incorrecció. *f.* Fálta de correcció. *Incorreccion.*

Incorregibilidat. Obstinació. *Incorregibilidad.*

Incorregible. *adj.* Incapás de correcció. *Incorregible.*

Incorregid, da. *p. p.* de incorrer. *Incurrido, da.* = *adj.* Empagats. *Corrido, da.*

Incorrer. *v. a.* Càurer en culpa, fálta, òdi, péna, etc. *Incurrir, y ant. incorrir.*

Incorrupció. *f.* Estat de lo qui no se corrómp. = Puresa, santedat de costúms. *Incorrupcion.*

Incorruptament. *adv.* Sens corrupció. *Incorruptamente.*

Incorruptibilidat. *f.* Calidat de lo incorruptible. *Incorruptibilidad.*

Incorruptible. *adj.* Lo qui no se corrómp. *Incorruptible.*

Incorrupto, ta. *adj.* Sencèr, preservad de corrupció. = No corrompud en los costúms ò vida. *Incorrupto, ta.*

Incorrupta. *f.* La dòna verge. *Incorrupta.*

Incrassad, da. *p. p.* de incrassar. *Incrasado, da.*

Incrassant. *p. a.* de incrassar. = *adj.* Lo qui fa espès la sang á los humors. *Incrasante.*

Incrassar. *v. a.* Espessir la sang los humors. *Incrasar.*

Incread, da. *adj.* Lo qui eczistèix sens ser cread. *Déu. Increado, da.*

Incredebilitat. *f.* Lo qui fa una còsa iucrible. *Incredibilidad.*

Incredulidat. *f.* Repugnància en creurer. = Fálta de fe catòlica. *Incredulidad.*

Incrédulo, la. *adj.* El qui no creu. *Incrédulo, la.*

Iucrible. *adj.* Lo que no se pòt ò es difícil de creurer. *Increible.*

Incremént. *m.* Aumént. = Aumént de síllabas en el cás de nóin. *Incremento.*

Increpació. *f.* Arregañy, reprensió fòrta. *Increpacion.*

Increpád, da. *p. p.* de increpar. *Increpado, da.*

Increpador, ra. *m. f.* El qui increpa. *Increpador, ra.*

Increpant. *p. a.* de increpar. El qui increpa. *Increpante.*

Increpar. *v. a.* Arregañar, reprènder fòrt. *Increpar.*

Incruent. *adj.* Sense derramament de sang: axò se diu del sacrifici de la missa. *Incruento.*

Incruentment. *adv.* Sens derramament de sang. *In-*

cruentemente.

Incrustació. *f.* Adorno que se fa á pédra dura y esmolada. *Incrustacion.*

Incrustad, da. *p. p.* de incrustar. *Incrustado, da.*

Incrustar. *v. a.* Adornar ab pédras duras y esmoladas. *Incrustar.*

Incubo. *adj.* Se diu del dimòni qui en forma de hòmo té segòns el vulgo tráctos il·lícits ab dònas. *Incubo.*

Inculcació. *f.* El acte de inculcar. *Inculcacion.*

Inculcad, da. *p. p.* de inculcar. *Inculcado, da.*

Inculcar. *v. a.* Repetir molts vegadas una matèxa còsa. = Ensenyar. = Juntar màssa sas lletres unas á áltres estampant. *Inculcar.*

Inculpable. *adj.* Sense culpa. *Inculpable.*

Inculpablement. *adv.* Sense culpa. *Inculpablemente.*

Inculpació. *f. cur.* El acte de inculpar. *Inculpacion.*

Inculpád, da. *p. p.* de inculpar. *Inculpado, da.*

Inculpament. *adv.* Sense culpa. *Inculpadamente.*

Inculpar. *v. a. cur.* Culpar, acusar. *Inculpar.*

Incult, ta. *adj.* No cultivad. = Grosser, toscó. *Inculto, ta.*

Incultament. *adv.* Grosserament. *Incultamente.*

Incultivable. *adj.* Lo que no se pòt cultivar. *Incultivable.*

Incultura. *f.* Fálta de cultivo ò de cultura. *Incultura.*

Incumbència. *f.* Encàrreg, obligació de fer alguna còsa. *Incumbencia.*

Incumbir. *v. a.* Tenir incumbència. *Incumbir.*

Incurable. *adj.* Qui no té cura, eména ò remedi. *Incurable.*

Incuria. *f.* Descuyt, pòc cuydado. *Incuria.*

Incurios, sa. *adj.* Descuydad. *Incurioso, sa.*

Incursió. *f.* Entrada de tròpa dins país inimig. *Incurcion.*

Indagació. *f.* Averignació, informació. *Indagacion.*

Indagád, da. *p. p.* de indagar. *Indagado, da.*

Indagador, ra. *m. f.* El qui indaga. *Indagador, ra.*

Indagar. *v. a.* Cercar saber, informarse. *Indagar.*

Iudebidament. *adv.* Il·lícitament. *Indebidamente.*

Indecència. *f.* Fálta de decència. *Indecencia.*

Indecét. *adj.* Dishonest. *Indecente.*

Indecétment. *adv.* Ab indecència. *Indecentemente.*

Indecible. *adj.* Lo que no se pòt dir. *Indecible.*

Indeciblement. *adv.* De un módo indecible. *Indeciblemente.*

Indecís. *adj.* Dubtós, indeterminad, *Indeciso, sa.*

Indecisió. *f.* Indeterminació, irresolució. *Indecision.*

Indeclinable. *adj.* Lo qui no se pòt declinar. = El nóin qui no té sinú un cás. *Indeclinable.*

Indecorós, sa. adj. Indecent, deshonest. *Indecoroso, sa.*

Indecorositat. adv. Ab indecència. *Indecorosamente*

Indefectibilitat. f. Impossibilitat de faltar. *Indefectibilidad.*

Indefectible. adj. Lo que no pòt dexar de ser. *Indefectible.*

Indefectiblement. adv. *Indefectiblemente.*

Indefens, sa. adj. Lo qui carèix de defensa ò el qui no se defensa essent acomès. *Indefenso, sa.*

Indefensable. adj. Lo qui no se pòt defensar. *Indefensable.*

Indeficient. adj. Lo qui no pòt faltar. *Indeficiente.*

Indefinible. adj. Lo que no se pòt definir. *Indefinible.*

Indefinid, da. adj. Universal, indeterminad. = No definit. = Lo qui no té terme conegut en la àlgebra. *Indefinido, da.* = Soldat qui té sa llecciócia indeterminada. *Indefinido.*

Indefinit, ta. adj. V. Indefinid. *Indefinito, ta.*

Indeleble. adj. Lo que se no pòt borrar. *Indeleble.*

Indegut, da. adj. Il·lícit. *Indebido, da.*

Indegudament. adv. Il·lícitament. *Indebidamente.*

Indeliberació. f. Irreflexió. *Indeliberacion.*

Indeliberad, da. adj. Lo fèt sense reflexió. *Indeliberado, da.*

Indeliberadament. adv. Sense reflexió. *Indeliberadamente.*

Indemne. adj. Eczent de dany, de pèrdua, de perjudi. *Indemne.*

Indemnidat. f. Eczenció de dany, etc. *Indemnidad.*

Indemnisació. f. Reparació del dany causad. *Indemnizacion.*

Indemnisad, da. p. p. de indemnisar. *Indemnizado, da.*

Indemnisar. v. a. Reparar el dany ocasionad. *Indemnizar.*

Independència. f. El estat del qui no està subjècte, ni dependèix de àltri. *Independencia.*

Independént. adj. Qui no dependèix de altre. *Independiente ò independiente.* = Ferse independent: llèvarse la dependència de àltri. *Hacerse independiente.*

Independéntment. adv. Sense dependència. *Independientemente ò independientemente.*

Independénts. m. pl. Sectàris qui despreciàvan la autoritat sobèrana. *Independientes.*

Independentisme. m. La sècta de los independénts. *Independentismo.*

Indescifrable. adj. Lo que no se pòt descifrar. *Indescifrable.*

Indescribable. adj. Lo que no se pòt definir. *Indescribible.*

Indestructibilitat. f. La calitat de lo que no se pòt destruir. *Indestructibilidad.*

Indestructible. adj. Lo que no se pòt destruir. *Indestructible.*

Indeterminable. adj. Lo que no se pòt determinar. = El qui no se determina. *Indeterminable.*

Indeterminació. f. Irresolució. *Indeterminacion.*

Indeterminad, da. adj. Indefinid. = No resolt. = Vagó. = El qui no sàb quin partit hà de prender. *Indeterminado, da.*

Indevoció. f. Falta de devoció. *Indevocion.*

Indevòt, ta. adj. El qui no té devoció. *Indevoto, ta.*

Indevòtament. adv. Sense devoció. *Indevotamente.*

Iudi. m. Pasta feta de sas fuyas y troncs de una planta de las Indias ab que se tify de blau. *Añil, indico, indigo, jigalet.*

India. f. Gràn país de la Àssia. *India.*

Indias. f. pl. La Amèrica. *India occidental ò Indias.* = Riquesa. *India.*

Indiàno, na. adj. Pertanyent a las Indias. *Indiano, na.*

Indiàno. m. Hòmo qui anà a las Indias y es tornad a Espàña. *Indiano.*

Indicació. f. El acte de indicar. *Indicacion.*

Indicad, da. p. p. de indicar. *Indicado, da.*

Indicador. m. El músculo del dit índice. *Indicador.*

Indicaut. p. a. de indicar. = adj. El qui indica. *Indicante.*

Indicant. m. Síntoma en una malaltia. *Indicante.*

Indicar. v. a. Demostrar, mostrar, senyalar, explicar, denotar. *Indicar.*

Indicatiu, va. adj. Lo qui indica. *Indicativo, va.*

Indicatiu. m. El primer módo del verb. *Indicativo.*

Indicció. f. Convocació para junta sinodal ò conciliar. = Còmputo de quinze en quinze anys, y que se usa en las bullas del Pàpa. *Indiccion.*

Índice. m. Tàula de los capítols de un llibre ò de las còsas més notables de ell. = La busca de rèllotge. = El dit segon de las màus. *Índice.* = Índice expurgatòri: llista de los llibres prohibits ò que se han de espurgar. *Índice expurgatorio.*

Indici. m. Anuncio, avís, senyal, nòta qui indica lo ocult. = Sospita. *Indicio.*

Indiciad, da. p. p. de indiciar. *Indiciado, da.*

Indiciador, ra. m. f. El qui indicia. *Indiciador, ra.*

Indiciar. v. a. Descubrir per indicis a algún delincent. *Indiciar.*

Indiferència. f. Disposició de la ànima qui no se inclina a una part ni a la altra. = Estat de una persona indiferent. = Llibertat de escullir entre dos objètes oposads. *Indiferencia.*

Indiferent. adj. El qui no està determinad a una

pàrt ni á la àltra. = Lo qui no importa que estiga de un módo ó de àltre. = Pòc interessant. = Lo qui en sí no es bô ni mál. *Indiferente*.
Indiferéutmént. adv. Ab indiferència. *Indiferentement*.
Indígena. adj. El naturál del llòc de qui se parla ó tracta. *Indígena*.
Indigència. f. Escassès, misèria, pobresa. *Indigència*.
Indigéut. adj. Necessitàd, pòbre. *Indigente*.
Indigést, ta. adj. Mál de pair. = Mál paid. *Indigesto, ta*.
Indigestible. adj. Lo que no pòt cóurer el vèntre. *Indigestible*.
Indigestió. f. Cruesa de ventrèy. *Indigestion*.
Indiget. m. El nòm de los héroes, de los sèmi-déus de un país. *Indigete*.
Indignació. f. Eutx, ràbia, enfado. *Indignacion*.
Indignád, da. p. p. de indignar, se. *Indignado, da*.
Indignaméut. adv. Infamiosaméut. *Indignamente*.
Indignar. v. a. Enfurir, enrabiar. *Indignar*.
Indignarse. v. r. Enfurirse, enrabiar-se. *Indignarse*.
Indigne, na. adj. El qui no té mèrit para alguna còsa. = Lo qui no correspón á la calidat del subjècte. = Despreciable, vil. *Indigno, na*.
Indignidat. f. Fálta de mèrit. = Baxesa, vilesa. *Indignidad*.
Indigníssim, ma. sup. Molt indigne. *Indignissimo, ma*.
Indigníssimaméut. adv. sup. Ab fálta de mèrit. *Indignísimamente*.
Indiligència. f. Pòc enyàdado. *Indiligencia*.
Indio, dia. adj. Pertañent á las Indias. *Indio, dia*.
Indirècta. f. Mèdi que se usa para dir ó fer alguna còsa distinta de lo que apareix á primèra vista. *Indirecta*.
Indirèctaméut. adv. Al revés. = Ab dissimulo. *Indirectamente*.
Indirècte, ta. adj. Qui no vá tot dret al fi. *Indirecto, ta*.
Indirècte. adv. V. Indirèctaméut. *Indirecte*.
Indisciplinable. adj. Incapàs de disciplina. *Indisciplinable*.
Indisciplinád, da. adj. Qui no té disciplina. *Indisciplinado, da*.
Indiscreció. f. Inconsideració, imprudència, torpesa. *Indiscrecion*.
Indiscrét, ta. adj. El qui no té discreció. *Indiscreto, ta*.
Indiscrétaméut. adv. Sense discreció. *Indiscretamente*.
Indisculpable. adj. Impossibile ó molt difícil de dis-

culpar. *Indisculpable*.
Indisolubilitat. f. Calidat de lo indisoluble. *Indisolubilidad*.
Indisoluble. adj. Qui no se pòt dissòlver. *Indisoluble*.
Indisolublement. adv. *Indisolublemente*.
Indispensable. adj. Lo que no se pòt dispensar. = Lo qui es necessari. *Indispensable*.
Indispensablement. adv. Precisaméut. *Indispensablemente*.
Indispòndrer. v. a. Privar de la disposició convenient. = Posar discòrdia, desunió. *Indisponer*.
Indispòndrer-se. v. r. Posarse indispost. = Desavuir-se. *Indisponerse*.
Indisposició. f. Fálta de disposició. = Malaltia leve. *Indisposicion*.
Indispòst, ta. p. p. de indispondrer, se. = Un pòc malalt. *Indispuesto, ta*.
Indisputable. adj. Lo qui per cèrt no admèt disputa. *Indisputable*.
Indisputablement. adv. Sense disputa. *Indisputablemente*.
Indissoluble y àltres. V. Indisoluble, etc.
Indistint, ta. adj. Confús, mesclad. = Lo que no se pòt distingir. = Lo que no se pòt percebèr claraméut. *Indistinto, ta*.
Indistintaméut. adv. Confusaméut. *Indistintamente*.
Individuació. f. Abstrát del individu. *Individuacion*.
Individuál. adj. Pertañent al individu. = Lo més particular y pròpi de nua còsa. *Individual*.
Individualitat. f. La calidat particular, per la qual una còsa se distingéix de àltra. *Individualidad*.
Individualisád, da. p. p. de individualisar. *Individualizado, da*.
Individualisar. v. a. Tractar de cada còsa en particular, especificar. *Individualizar*.
Individuálment. adv. Distintaméut. *Individualmente*.
Individuaméut. adv. Distintaméut. *Individuamente*.
Individuar. v. a. V. Individualisar. *Individuar*.
Individuo. m. El sèr de cada còsa. = Persona. *Individuo*. = Cuydar del individu: de sa persona. *Cuidar del individuo*.
Individuo, dua. adj. Indivisible, inseparable. *Individuo, dua*.
Indivís, sa. adj. No dividit. *Indiviso, sa*.
Indivisament. adv. Sense divisió. *Indivisamente*.
Indivisibilitat. f. La incapacitat de poderse dividir una còsa. *Indivisibilidad*.
Indivisible. adj. Lo que no se pòt dividir. *Indivisible*.
Indivisiblement. adv. Sens divisió. *Indivisiblemente*.
Indòcil. adj. Difícil de enseñar, de governar. *Indócil*.

Indocilitat. *f.* Torpesa de gèni, duresa de cap. *Indocilidad.*

Indòcte, *ta. adj.* Ignorant, pòc instruïd. *Indocto, ta.*

Indoctíssim, *ma. sup.* Molt indòcte. *Indoctissimo, ma.*

Índole. *m.* Natural, gèni, caràcter. *Indole.*

Indolència. *f.* Iusensibilitat a las còsas. = Estupidès. *Indolencia.*

Indolént. *adj.* Insensible a las còsas. *Indolente.*

Indoléntmènt. *adv.* Ab indolència. *Indolentemente.*

Indomàble. *adj.* Lo que no se pòt subjectar. *Indomable.*

Indoméstic, *ca. adj.* No domesticad. *Indoméstico, ca.*

Indomesticàble. *adj.* Lo que no se pòt domesticar. *Indomesticable.*

Indòmit, *ta. adj.* Intractàble, fiéro. = Hòmo desen-frenad, dissolút. *Indòmito, ta.*

Indotació. *f.* Fálta de dotació. *Indotacion.*

Indotàl, *da. adj.* Sense dôt. *Indotado, da.*

Indubitàble. *adj.* Lo que no se pòt dubtar. *Indubitable.*

Indubitàblemènt. *adv.* Sense dubte. *Indubitabilmente.*

Inducció. *f.* Persuassió, escitació. = Arguènt oratòri. *Induccion.*

Induïl, *da. p. p.* de induir. *Inducido, da.*

Induidor, *ra. m. f.* El qui induèix. *Inducidor, ra.*

Induir. *v. a.* Escitar, mòurer, persuadir. *Inducir.*

Indulgència. *f.* Condescendència, benignitat. = Per-dó que dona la Iglesia de las penas degudas per los pecats. *Indulgencia.* = Parciál, plenària. *Parcial, plenaria.*

Indulgént. *adj.* Benigne, fàcil en dissimlar y perdonar. *Indulgente.*

Indultad, *da. p. p.* de indultar. *Indultado, da.*

Indultar. *v. a.* Perdonar. = Ecziuir de alguna lléy. *Indultar.*

Indulto. *m.* Perdo, gràcia. = Eczenció. *Indulto.*

Industria. *f.* Mânia, artifici, destresa, habilitat. = Feyna, comèrs. *Industria.* = De industria: apòsta. *De industria.*

Industriad, *da. p. p.* de industrialiar. *Industriado, da.*

Industrial. *adj.* Produïd per la industria ò pertanènt a élla. *Industrial.*

Industrialiar. *v. a.* Euseñar, instruir. *Industrialiar.*

Industriós, *sa. adj.* Qui té industria, mânia, etc. *Industrioso, sa.*

Industriosamènt. *adv.* Ab industria. *Industriosamente.*

Ineczácte, *ta. adj.* Imperfèt, fálta de eczacitút.

Inexacto, ta.

Ineczacitút. *f.* Fálta de eczacitút. *Inexactitud.*

Ineczistént. *adj.* Lo qui eczistèix en àltre. *Inexistente.*

Ineczoràble. *adj.* Incapàs de tenir piedat. *Inexorable.*

Inèdia. *f.* Dieta més que regular. *Inedia.*

Inèdit, *ta. adj.* Escríit però no publicad ò estampad. *Inédito, ta.*

Inefabilitat. *f.* Dificultat de ser explicada una còsa. *Inefabilidad.*

Inefàble. *adj.* Inexplicàble. *Inefable.*

Inefàblemènt. *adv.* Inefablemènt.

Ineficàcia. *f.* Fálta de eficàcia, de fòrsa. *Ineficacia.*

Ineficàs. *adj.* Qui no produèix efècte. *Ineficaz.*

Ineficàsment. *adv.* Sense eficàcia. *Ineficazmente.*

Inelegànt. *adj.* Fálta de elegància. *Inelegante.*

Inèpcia. *f.* Absurdo, necedat. *Inepcia.*

Inèptamènt. *adv.* Nòciamènt. *Ineptamente.*

Inèpte, *ta. adj.* Incapàs, iuítíl, sense mânia. *Inep-to, ta.*

Ineptitút. *f.* Incapacitat. *Ineptitud.*

Inèrcia. *f.* Propriedat dels còssos de quèdar en el seu estat de quietút ò de movimènt. = Fálta de activitat. *Inercia.*

Inèrme. *adj.* Desarmad, sense armas. *Inerme.*

Inerràble. *adj.* Lo qui no pòt faltar. *Inerrable.*

Inerrànt. *adj.* Ficso, parlant de ástros y estréllas. *Inerrante.*

Inérte. *adj.* Sense activitat. *Inerte.*

Inescrutàble. *adj.* Lo que no se pòt pénétrar. *Inescrutable.*

Inescusàble. *adj.* Qui no té excusa. *Inescusable.*

Inescusàblemènt. *adv.* Sense excusa. *Inescusablemente.*

Inesperad, *da. adj.* Imprevíst. *Inesperado, da.*

Inesperiência. *f.* Fálta de esperiència. *Inesperiencia.*

Inespèrt, *ta. adj.* Fálto de esperiència. *Inesperto, ta.*

Inespiàble. *adj.* Qui no té perdo. *Inespiable.*

Inesplicàble. *adj.* Lo que no se pòt explicar. *Inesplicable.*

Inespugnàble. *adj.* Lo que no se pòt conquistar. *Inespugnable.*

Inestèns, *sa. adj.* Lo qui no té estenció. *Inestenso, sa.*

Inestimabilitat. *f.* La condició de lo inestimàble. *Inestimabilidad.*

Inestimàble. *adj.* Lo qui no té preu. *Inestimable.*

Inestimad, *da. adj. cur.* No estimad. *Inestimado, da.*

Inestingible. *adj.* Lo que no se pòt estingir ò apagar. *Inestinguible.*

Inevitable. *adj.* Lo que no se pôt evitar. *Inevitable.*
Inevitablement. *adv.* Precisament. *Inevitablemente.*
Infacundo, *da. adj.* Fâlto de elocuçência, qui no se sâb explicar. *Infacundo, da.*
Infâel. *adj.* Desleâl.=Gentil, pagâ. *Infâel.*
Infâelneut. *adv.* Sense fe, sense fidelidât. *Infâelmente.*
Infalibilitât. *f.* Impossibilitât de enganarse y de enganar. *Infalibilidad.*
Infalible. *adj.* Qui no pôt enganarse ni enganar. *Infalible.*
Infaliblement. *adv.* Cêrtament. *Infaliblemente.*
Infamaciô. *f.* El âcte de infamar. *Infamacion.*
Infamâd, *da. p. p.* de infamar, se. *Infamado, da.*
Infamador, *ra. m. f.* El qui infâma. *Infamador, ra.*
Infamânt. *p. a.* de infamar.=*adj.* Qui câusa infâmia. *Infamante.*
Infamar. *v. a.* Llêvar la fâma, disminuir la estimaciô, la reputaciô. *Infamar.*
Infamarse. *v. r.* Llêvarse la fâma. *Infamarse.*
Infamatîu, *va. adj.* Lo qui infâma. *Infamativo, va.*
Infamatôri, *ria. adj.* Qui deshoura. *Infamatorio, ria.*
Infâme. *adj.* De mâla fâma, sense honor, sense crêdit.=*Infamâd* per la llêy. *Infame.*
Infâmement. *adv.* Sens honor. *Infamemente.*
Infâmia. *f.* Deshonra, descrêdit, afronta, indignidât, etc. *Infamia.*
Infâmiôs, *sa. adj.* Qui deshoura. *Infamatorio, ria,* y *ant. infamoso, sa.*
Infâmosament. *adv.* Ab infâmia. *Infamosamente.*
Infância. *f.* La edât del hûmo fins â 7 âñys. *Infancia.*
Infâudo. *adj. ant.* Indigne de dirse. *Infando.*
Infânt, *ta. m. f.* Tot hûmo qui no es arribâd â la edât de 7 âñys.=Los fiys y fiyas, escêpte el major, de los réys de Espâña y Portugâl. *Infante, ta.*
Infântât. *m.* El territôri destinâd para la manutenciô dels infânts reyâls. *Infantado.*
Infanterîa. *f.* Trôpa â pêu. *Infanteria.*
Infanterîa. *f.* Multitût de allôts. *Muchacherta.*
Infântêt, *ta. m. f.* Nins petîts. *Infantico, ca, illo, illa, ito, ita.*
Infanticida. *m. f.* Matadors de infânts. *Infanticida.*
Infanticidi. *m.* Môrt violênta de infânt. *Infanticidio.*
Infântô. *m. f.* V. Infântêt. *Infantico, etc.*
Infântil. *adj.* Côsa de infânts. *Infantil.*
Infatigâble. *adj.* Que no se pôt cansar. *Infatigable.*
Infatigâblemént. *adv.* Sense cansarse. *Infatigablemente.*

Infatuaciô. *f.* El âcte y effêcte de infatuar. *Infatuacion.*
Infatuâd, *da. p. p.* de infatuar, se. *Infatuado, da.*
Infatuar. *v. a.* Fer tornar fâtuo. *Infatuar.*
Infatuarse. *v. r.* Tornar fâtuo. *Infatuarse.*
Infâustament. *adv.* Infêlismént. *Infâustamente.*
Infâusto, *ta. adj.* Fouêst, infêlîs. *Infâusto, ta.*
Infecciô. *f.* Corrupciô, contâtge. *Infeccion.*
Infectâd, *da. p. p.* de infectar. *Infectado, da.*
Infectar. *v. a.* Comunicar malaltia, pête, etc. *Infectar.*
Infêcte, *ta. adj.* Corrompûds, pudrids. *Infecito, ta.*
Infectîu, *va. adj.* Lo qui infêcta. *Infectivo, va.*
Infecundidât. *f.* Esterilidât. *Infecundidad.*
Infecundo, *da. adj.* Estêril. *Infecundo, da.*
Infêlucidât. *f.* Desdîtra, desventura. *Infelicidad.*
Infêlîs. *adj.* Desgraciâd, desventurâd, calamitôs, miserâble. *Infeliz.*
Infêlismént. *adv.* Ab mâl succés. *Infelizmente.*
Inferid, *da. p. p.* de inferir. *Inferido, da.*
Inferior. *adj.* Lo qui estâ devâll, lo qui es ménos que âltre: subjêcte â âltri. *Inferior.*
Inferioridât. *f.* La condiçió de lo inferior. *Inferioridad.*
Inferir. *v. a.* Conclôir, deduir.=*Trêurer* una côiâ de âltra. *Inferir.*
Inferirse. *v. r.* *Inferirse.*
Infêrn. *m.* El llôc de los condemnâds.=*Discôrdia,* *renôu* y el llôc abônt ny hâ. *Infierno.*
Infernâl. *adj.* Lo qui es del infêrn.=*Molt* mâl, dañôs, perjudiciâl. *Infernal.*
Infestaciô. *f.* El âcte de infestar. *Infestacion.*
Infestâd, *da. p. p.* de infestar. *Infestado, da.*
Infestar. *v. a.* Contagiar.=*Arruinar,* *destruir.* *Infestar.*
Inficiô. *f.* V. Infecciô. *Inficion.*
Inficionâd, *da. p. p.* de inficionar. *Inficionado, da.*
Inficionar. *v. a.* Contagiar, empestiferar.=*Corrômpre,* *viciar,* *pervertir.* *Inficionar.*
Infidelidât. *f.* Deslealtât, perfidia, trahiciô.=*Fâlta* de fe catôlica.=*El* agregât de los gentîs. *Infidelidad.*
Infidelîssim, *ma. sup.* Môlt infâels. *Infidelisimo, ma.*
Infidência. *f.* Fâlta de confiânça. *Infidencia.*
Infident. *adj.* Desleâl, infâel. *Infidente.*
Infigurâble. *adj.* Lo qui no pôt tenir figura corporâl. *Infigurable.*
Ínfim, *ma. adj.* Lo més bâix, lo qui es ménos que âltre, lo més despreciâble en quâlsevôl línea. *Ínfimo, ma.*
Infînidât. *f.* Lo qui no té fi.=*Grân* nombre ô multitût de côsas. *Infinidad.*

Influit, *ta. adj.* Lo qui no té fi.—**Excessu**, sense nombre. *Influito, ta.*

Infinítamént, *adv.* Sense fi. *Infinítamente.*

Infinítu, *m.* El módo del vérb qui no deuôta témps, ni nombre, ni persona. *Infinítivo.*

Infinítèssims, *f.* Párt infinítamént petita segós los matemátics. *Infinítésima.*

Infinítèssimâl, *adj.* Se diu en matemátiga de una párt infinítamént petita. *Infinítesimal.*

Infirmâd, *da. p. p.* de *infirmar*. *Infirmado, da.*

Infirmar, *v. a. cur.* Declarar nullo, invàlid. *Infirmar.*

Inflâd, *da. p. p.* de *inflar*. *Inflado, da* ô *hinchado, da.*—*Abotagado, da.*

Inflamâble, *adj.* Fàcil de encéndrer. *Inflamable.*

Inflamació, *f.* El àcte y efècte de inflamar ô encéndrer.—*Infló* en còs de animâl. *Inflamacion.*

Inflamâd, *da. p. p.* de *inflamar*. *Inflamado, da.*

Inflamar, *v. a.* Encéndrer alguna còsa.—*Acalorar sas passíons.* *Inflamar.*

Inflamarse, *v. a.* Abrasarse.—*Inflarse* alguna párt del còs posântse de un color eucès. *Inflamarse.*

Inflar, *v. a.* Bufar, umplir de vent ô àyre. *Inchar* ô *inflar*.—*Sas gâltas.* *Inflar, hinchar* ô *abofellar los carrillos*.—Lo que fân los allòts quând un infla sas gâltas, y un àltre las desinfla ab un tòc. *Hacer el buz.*

Inflarse, *v. r.* Umplirse de àyre ô àygo dins es còs ô de matèria un boüy, tamor, etc. *Inflarse* ô *hincharse*.—*Còm una bota: molt.* *Abotagarse.*—*Sa pânxa bevênt molta àygo.* *Encharcarse de agua.*—*Eusnperbirse.* *Inflarse, hincharse.*

Inflatû, *va. adj.* Lo qui infla. *Inflativo, va.*

Inflexibilitât, *f.* Impossibilitât que té una còsa de doblegarse.—*Constància y firmesa de ànimo.* *Inflexibilidad.*

Inflexible, *adj.* Lo qui no se déxa doblegar ô tòrser.—*Constânt, firme.* *Inflexible.*

Inflexió, *f.* Dobleg, torsedura.—*Variació de la veu.*—*Declinació del nòm ô conjugació del vérb.* *Inflexion.*

Infló, *m.* Tumor, inflamació. *Hinchazon.*

Inflouèt, *m.* Infló petit. *Hinchazoncico, illa, ita.*

Inflúcs, *m. V.* Influència. *Influjo.*

Influència, *f.* El àcte de influir, acció de una càusa qui ajuda á produir. *Influencia.*

Influént, *adj.* ô *p. a.* de *influir*. El qui influeix. *Influente.*

Influid, *da. p. p.* de *influir*. *Influido, da.*

Influir, *v. a. ô n.* Causar cèrts efèctes un còs en àltre.—*Obrar per una virtut secreta.*—*Comunicar Déu algún do de la séua gràcia.* *Influir.*

Inforciât, *m.* La segona párt de las pandéctas de Justiníu. *Inforciado.*

Informació, *f.* Averiguació, inquisició. *Informacion.*

Informâd, *da. p. p.* de *informar*, *se.* *Informado, da.*

Informâl, *adj.* Fâlto de formalidât. *Informal.*

Informalidât, *f.* Carència de formalidât. *Informalidad.*

Informânt, *m.* El comissionâd para prènder las informacions de alguí. *Informante.*

Informar, *v. a.* Donar noticia de alguna còsa.—*Donar sa primèra forma.* *Informar.*

Informarse, *v. r.* Eczaminar, inquirir, preguntar. *Informarse.*

Informe, *m.* Noticia, instrucció.—*adj.* Tosco, sense forma. *Informe.*—*Prènder ets informes.* *Tomar las informaciones.*

Informidât, *f.* Calidât de lo qui es informe. *Informidad.*

Infortificâble, *adj.* Lo qui no se pòt fortificar. *Infortificable.*

Infortuna, *f.* La mâla influència de los ástros. *Infortuna.*—*Major ô primèra: Saturno. Mayor ô primera.*—*Segona: Màrte. Segunda.*

Infortunâd, *da. adj.* Desgraciâd, infélis. *Infortunado, da.*

Infortunâdamént, *adv.* Infélismént. *Infortunadamente.*

Infortuni, *m.* Calamidât, desgràcia. *Infortunio.*

Infracció, *f.* Rompémént.—*Transgressió de lléy, pàcte, etc.* *Infraccion.*

Infractor, *ra. m. f.* El qui romp lléy, etc. *Infractor, ra.*

Infraescrit, *ta. adj.* Los abáix firmâds. *Infraescrito, ta.*

Infrangible, *adj.* Lo qui no es fràgil. *Infrangible.*

Infrâoctâu, *va. adj.* Algún de los dias de una octâva. *Infraoctavo, va.*

Infrâoctâva, *f.* Los sis dias compresos entre el dia de la fèstividât y el càp de la octâva de alguna fèsta. *Infraoctava.*

Infrucció, *f. ant.* Tribút que se pagâva per el tràst de càsa. *Infruccion* ô *insurcion.*

Infructifero, *ra. adj.* Lo qui no dona fruyt, profit ô utilidât. *Infructifero, ra.*

Infructuós, *sa. adj.* Qui no dona fruyt—*Idútil, sense profit.* *Infructuoso, sa.*

Infructuosamént, *adv.* Idútilmént. *Infructuosamente.*

Ínsula, *f.* Mitra, turbânt.—*Altivès, presunció.* *Ínsula.*

Insuadâd, *da. adj.* Lo qui no té sonemént. *Insuadado, da.*

Insuadible, *adj.* Lo qui no se pòt fòndrer. *Insuadible.*

Infundir. *v. a.* Comunicar, inspirar. = Donar âni-
mo, valor, etc. *Infundir.*

Infús. *sa. p. p.* de infundir. *Infuso, sa* ò *infun-*
dido, da.

Infús. *sa. adj.* Se diu de la sabiduría ò ciència
que Déu infundèix en la ànima. *Infuso, sa.*

Infusió. *f.* El acte de infundir. = El môdo ab que
Déu infundèix en nosàltres la seua gràcia. =
Preparació de una còsa para adquirir las pro-
piedats de una àltra. = La acció de tirar la ây-
go demunt es cap del que batían. *Infusion.*

Ingenerable. *adj.* Lo qui no pôt ser eugenràd. *In-*
generable.

Ingèni. *m.* La facultat ab que el hòmo discorre. =
Industria, mània, capacidat, habilitat, sutilesa.
= Qualsevòl màquina en la mecànica. = Molí
de sucra. *Ingenio.*

Ingeniós. *sa. adj.* Industriós, hàbil, sutil, fi. *In-*
genioso, sa.

Ingeniosament. *adv.* Agudament. *Ingeniosamente.*

Ingeniosidat. *f.* Sutilesa de esperit. *Ingeniosidad.*

Ingeniosíssim. *ma. sup.* Molt ingeniosos. *Ingenio-*
sísimo, ma.

Ingènit. *ta. adj.* No engendrâd, naturâl, innâd. *In-*
génito, ta.

Ingènnament. *adv.* Ab ingenuidat *Ingenuamente.*

Ingenuidat. *f.* Senzillès, veracidat, honradès. *In-*
genuidad.

Ingènuo. *nua. adj.* Vérâs, honràd, sensâll. *Inge-*
nuo, nua.

Inglès. *m.* La lléngua inglesa. *Ingles.*

Inglès. *sa. adj.* El naturâl de ò lo pertañent á
Inglaterra. *Ingles, sa.*

Inglesa. *f.* Casâca curta. *Inglesa.*

Ingleseta. *f.* Casaqueta. *Ingleseta.*

Inglèt. *m.* La línea qui dividèix en duas parts el
àngulo dret del càrtabò. *Inglete.*

Ingovernable. *adj.* Qui no pôt ser governâd. *In-*
governable.

Ingrat. *ta. adj.* Desagraid, desatent á los benefícios
rebúds. = Incòmodo, molést á los sentits. = Te-
rrèno estèril. *Ingrato, ta.*

Ingratament. *adv.* Ab ingratitud. *Ingratamente.*

Ingratitud. *f.* Desagraiment, olvido de los benéfi-
cis rebúds. *Ingratitud.*

Ingredient. *m.* Qualsevòl dròga qui entra en la
composició de un medicament. *Ingrediente.*

Ingrés. *m.* Entrâda. = Principi, comensament. *In-*
greso.

Inhàbil. *adj.* Incapàs, inútil para alguna còsa. =
Fâlto de habilitat. *Inhàbil.*

Inhabilitat. *f.* Fâlta de habilitat. = Obstàcle qui
impedèix el exercici ò el lógro de algún em-
pléyo. *Inhabilidad.*

Inhabilitssim. *ma. sup.* Molt inhàbils. *Inhabilitsi-*
mo, ma.

Inhabilitació. *f.* El acte y efecte de inhabilitar.
Inhabilitacion.

Inhabilitad. *da. p. p.* de inhabilitar. *Inhabilita-*
do, da.

Inhabilitar. *v. a.* Donar per inhàbil á algú. = Im-
possibilitar á un para alguna còsa. *Inhabilitar.*

Inhabilitarse. *v. r.* Ferse inhàbil. *Inhabilitarse.*

Inhabitable. *adj.* Lo que no se pôt habitar. *Inha-*
bitable.

Inhabitad. *da. adj.* Lo que no se habita. *Inha-*
bitado, da.

Inherència. *f.* Unió del accident á la sustància.
Inherencia.

Inherent. *adj.* Unid inseparàblement. *Inherent.*

Inhesió. *f.* Unió. *Inhesion.*

Inhibició. *f. cur.* Prohibició del conexement de
una còsa. *Inhibicion.*

Inhibid. *da. p. p.* de inhibir. *Inhibido, da.*

Inhibir. *v. a.* Prohibir el conexement de una cau-
sa. *Inhibir.*

Inhibitòri. *ria. adj. cur.* Lo qui prohibèix á un
jutge el conexement de una còsa. *Inhibitorio,*
ria.

Inhonést. *ta. adj.* Deshonést, indecent. *Inhones-*
to, ta.

Inphonéstament. *adv.* Indecentment. *Inhonesta-*
mente.

Inhonestidat. *f.* Deshonestidat. *Inhonestidad.*

Inhospitalidat. *f.* Fâlta de hospitalidat. *Inhospi-*
talidad.

Inhumâ. *na. adj.* Bárbaro, cruèl, fièro, tigre.
Inhumano, na.

Inhumâment. *adv.* Ab inhumanidat. *Inhumana-*
mente.

Inhumanidat. *f.* Crueldat, fiera. *Inhumanidad.*

Inhumaníssim. *ma. sup.* Molt inhumânos. *Inhu-*
manísimo, ma.

Inhumaníssimament. *adv. sup.* Ab molta inhu-
manidat. *Inhumanísimamente.*

Iniciació. *f.* El acte y efecte de iniciar. *Inicia-*
cion.

Iniciad. *da. p. p.* de iniciar. *Iniciado, da.*

Iniciâl. *adj.* Se diu de la lletra majúscula ~~ab~~ que
se comensa capítol, parâula después de ~~de~~ punt,
etc. *Inicial.*

Iniciar. *v. a.* Admètrer á un á los secrets ~~y~~ mis-
tèris de una religió ò de una sècta ~~absurda~~.
Iniciar.

Iniciarse. *v. r.* Instruirse en los mistèris, etc. *Ini-*
ciarse.

Iniciatiu. *va. adj.* Lo qui comensa, y ser-
veix de comensament á una còsa. *Iniciativo, va.*

Laico, ca. *adj.* Dolénts, málvâds, injústs. *Inicuo*, *cua*.

Inicuamént. *adv.* Injustamént. *Inicuamente*.

Inicuo, *cua*. *adv.* V. **Inico**.

Inimaginâble. *adj.* Lo que no se pôt imaginar. *Inimaginable*.

Inimitâble. *adj.* Lo que no se pôt imitar. *Inimitable*.

Inintelligible. *adj.* Lo que no se pôt enténdrer. *Ininteligible*.

Iniquidât. *f.* Injusticia, dolentía, maldât. *Iniquidad*. = Sa iniquidât el se menja. *Se come de iniquidad*.

Iniquíssim, *ma*. *sup.* Molt inico. *Iniquísimo*, *ma*.

Iniquíssimamént. *adv. sup.* Ab molta iniquidât. *Iniquísimamente*.

Injecció. *f.* El efêcte y âcte de posar sas mâns. *Inyeccion*.

Injuria. *f.* Agrâvi, afronta. impropêri. = Acció de qui se seguèix dâñy, afronta. *Injuria*. = Sôlainént de parâula. *Denuesto*.

Injuriâd, *da*. *p. p.* de injuriar. *Injuriado*, *da*. = De parâula. *Denostado*, *da*.

Injuriador, *ra*. *m. f.* El qui injuria. *Injuriador*, *ra*. = De parâula. *Denostador*, *ra*.

Injuriar. *v. a.* Dir ô fer alguna còsa qui câusa dâñy, afronta á algú. *Injuriar*, *denostar*.

Injuriós, *sa*. *adj.* Qui câusa injuria. *Injuriioso*, *sa*.

Injuriósamént. *adv.* Ab injuria. *Injuriosamente*.

Injúst, *ta*. *adj.* Contrâri á justicia ô cònta rahó. *Injusto*, *ta*.

Injustamént. *adv.* Cònta justicia. *Injustamente*.

Injusticia. *f.* Acció cònta justicia, lley, rahó. *Injusticia*.

Injustíssim, *ma*. *sup.* Molt injúst. *Injustísimo*, *ma*.

Injustíssimamént. *adv. sup.* Ab molta injusticia. *Injustísimamente*.

Inlegible. *adj.* Lo que no se pôt llegir. *Inlegible*.

Ilícit, *ta*. *adj.* *Ilícito*, *ta*.

Inuât, *ta*. *adj.* Connatural. *Innato*, *ta*.

Innavegâble. *adj.* Lo que no se pôt uavegar. = Bârco véy ô espeñâd. *Innavegable*.

Innegâble. *adj.* Lo que no se pôt negar. *Innegable*.

Innòble. *adj.* No nôble. *Innoble*.

Innocència. *f.* Bondât, puresa, eczenció de tota culpa. = Estréma simplicidât. *Inocencia*. = Estât de la innocència, aquèll en qui sònc creâd el primer hòmo. *Estado de la inocencia*.

Inocént. *adj.* Eczént de tota culpa. = Benèyt en extrém. = Allòt qui no arriba á sèt âñys. *Inocente*.

Inocéntmént. *adv.* Sense malícia. *Inocentemente*.

Innocentíssim, *ma*. *sup.* Molt innocénts. *Inocentísimo*, *ma*.

Innocentíssimamént. *adv. sup.* Ab molta innocència. *Inocentísimamente*.

Innòcua, *cua*. *adj.* Qui no es dâñós. *Innocuo*, *cua*.

Innominâd, *da*. *adj. cur.* Se diu de un contrâcte qui no té nôm particular. *Innominado*, *da*.

Innovació. *f.* Alteració, mudâusa. *Innovacion*.

Innovâd, *da*. *p. p.* de innovar. *Innovado*, *da*.

Innovador, *ra*. *m. f.* El qui innôva. *Innovador*, *ra*.

Innovar. *v. a.* Introduir alguna còsa nôva. = Prosseguir un procés. *Innovar*.

Innovarse. *v. r.* *Innovarse*.

Innumerabilitât. *f.* Immensidât, infinidât, multi-tút excessiva. *Innumerabilidad*.

Innumerâble. *adj.* Lo qui no se pôt contar, dir ô señalar el seu nombre. *Innumerable*.

Innumerâblemént. *adv.* Sens nombre. *Innumerablemente*.

Inobediència. *f.* Fâlta de obediència. *Inobediencia*.

Inobediént. *adj.* El qui no obedeix. *Inobediente*.

Inobservâble. *adj.* Lo que no se pôt observar. *Inobservable*.

Inobservància. *f.* Fâlta de observància. *Inobservancia*.

Inobservânt. *adj.* El qui no obsérva. *Inobservante*.

Inoculació. *f.* Empêlt de sa pigôta. *Inoculacion*.

Inoculâd, *da*. *p. p.* de inocular. *Inoculado*, *da*.

Inoculador. *m.* El qui empêlta sa pigôta. *Inoculador*.

Inocular. *v. a.* Empeltar sa pigôta. *Inocular*.

Inofès, *sa*. *adj.* No agraviâd. *Inofenso*, *sa*.

Inoficiós, *sa*. *adj. cur.* Fòre témps. *Inoficioso*, *sa*.

Inoíd, *da*. *adj.* No oïd. *Inaudito*, *ta*.

Inopinâble. *adj.* Lo que no se pôt concèber, qui no se pôt prevèurer. = Increible. *Inopinable*.

Inopinâd, *da*. *adj.* Impensâd. *Inopinado*, *da*.

Inopinâdamént. *adv.* De improvis. *Inopinadamente*.

Inordenâd, *da*. *adj.* Desordenâd, confús. *Inordenado*, *da*.

Inordenâdamént. *adv.* Sense orde. *Inordenadamente*.

Inordinâd, *da*. V. **Inordenâd**. *Inordinado*, *da*.

Inquiét, *ta*. *adj.* Commogúd, perturbâd. = Qui no té sossèg. *Inquieto*, *ta*.

Inquietâd, *da*. *p. p.* de inquietar, se. *Inquietado*, *da*.

Inquietador, *ra*. *m. f.* El qui inquiéta. *Inquietador*, *ra*.

Inquietar. *v. a.* Enfadar, molestar, irritar, môurer. *Inquietar*.

Inquietarse. *v. r.* Enfadarse, irritarse. *Inquietarse*.

Inquietíssim, *ma*. *sup.* Molt inquiéts. *Inquietísim*, *ma*.

Inquietíssimamént. *adv. sup.* Ab molta inquietût.

Inquietissimamente.
 Inquietút. *f.* Enfado, péna, sentiment. *Inquietud.*
 Inquilinidat. *f. cur.* El dret que inquirèix el llogater. *Inquilinidat* ò *inquilinato.*
 Inquilino, *na. m. f.* El qui té alguna càsa llogada. *Inquilino, na.*
 Inquirid, *da. p. p.* de inquirir. *Inquirido, da.*
 Inquiridor, *ra. m. f.* El qui inquirèix. *Inquiridor, ra.*
 Inquirir. *v. a.* Investigar, cercar ab cuydado. *Inquirir.*
 Inquisició. *f.* Investigació, averiguació. = Tribunal qui castiga los impíos y infaèls. = La càsa ahont se judica. *Inquisicion.*
 Inquisidor, *ra. m. f.* El qui inquirèix. *Inquisidor, ra.*
 Inquisidor. *m.* El individu del tribunal de la inquisició. *Inquisidor.*
 Inquitàble. *adj.* Lo que no se pòt quitar. *Inquitàble.*
 Insabible. *adj.* Lo que no se pòt saber. *Insabible.*
 Insaciabilitat. *f.* Fàm, sed qui no se pòt apagar. *Insaciabilidad.*
 Insaciàble. *adj.* El qui no se assacta. *Insaciable.*
 Insaciàblement. *adv.* Sense saciedat. *Insaciàblement.*
 Insània. *f.* Locura, frenesi. *Insania.*
 Insàno, *na. adj.* Lòco, insensat. *Insano, na.*
 Inscribir. *v. a.* Gravar, posar una inscripció. = Compòndrer una figura dins àltra. *Inscribir.*
 Inscripció. *f.* Títol, ròtulo en memòria de algún succès. = Escriptura en sepulcre, pedra, estàtua, etc. *Inscripcion.*
 Insecto. *m.* Tot animál qui no té òssos, còm llimac, sérp, etc. *Insecto.*
 Insensescència. *f.* Calidat de lo qui no torna véy. *Insensescencia.*
 Insensat, *da. adj.* Fàtuo, nêcio, tonto. *Insensato, ta.*
 Insensatès. *f.* Fatuidat, fàlta de seny. *Insensatez.*
 Insensibilitat. *f.* Fàlta de sensibilitat. = Duresa de còr. = Fatuidat. *Insensibilidad.*
 Insensible. *adj.* El qui no sent. = Privad de sentits per algún accident. = Lo que no se percèb per los sentits. = Qui res li fà fòrsa. *Insensible.*
 Insensiblement. *adv.* Pòc á pòc. *Insensiblemente.*
 Inseparabilitat. *f.* Calidat de lo inseparable. *Inseparabilidad.*
 Inseparable. *adj.* Lo qui no se pòt ò es molt difícil de separar. *Inseparable.*

Inseparàblement. *adv.* Sense separació. *Inseparablement.*
 Insepúlt, *ta. adj.* No enterrad. *Insepulto, ta.*
 Inserció. *f.* Introducció de una còsa dins àltra. *Insercion.*
 Insertad, *da. p. p.* de insertar. *Inserto, ta.*
 Insertar. *v. a.* Introduir una còsa dins àltra. *Insertar.*
 Insidia. *f.* Emboscada, tràmpa. *Insidia.*
 Inservible. *adj.* Lo qui no pòt servir. *Inservible.*
 Insidiad, *da. p. p.* de insidiar. *Insidiado, da.*
 Insidiador, *ra. m. f.* El qui insidia. *Insidiador, ra.*
 Insidiar. *v. a.* Posar tràmpas, llassos para sorprend. = Trahir, enganar. *Insidiar.*
 Insidiós, *sa. adj.* Engañós, falsari. *Insidioso, sa.*
 Insidiosament. *adv.* Ab engany. *Insidiosamente.*
 Insigna. *f.* Sena. *Seña.*
 Insigne. *adj.* Célebre, illustre, famós, singular. *Insigne.*
 Insignement. *adv.* Famosament. *Insignemente.*
 Insignia. *f.* Distintiu, bandéra, penó qui servèix de distintiu. *Insignia.*
 Insignificació. *f.* Ninguna significació. *Insignificacion.*
 Insignificant. *adj.* Lo qui no significa res. *Insignificante.*
 Insinuació. *f.* El acte y efecte de insinuar. = La acció del orador de introduir en el ánimo dels oyents. = *cur.* Presentació de una escriptura para que el jutge interpòs en élla la seua autoridat. *Insinuacion.*
 Insinuad, *da. p. p.* de insinuar. *Insinuado, da.*
 Insinuar. *v. a.* Apuntar, tocar de pássu alguna epècie. *Insinuar.*
 Insinuarse. *v. r.* Introduir el orador ab suavitat en el ánimo de los oyents. *Insinuar-se.*
 Insipidès. *f.* Fàlta de sabor. *Insipidez.*
 Insípido, *da. adj.* Sense sabor, sense gust. = Sense gràcia, sense vivesa. *Insipido, da.*
 Insipiència. *f.* Ignorància. *Insipienca.*
 Insipiént. *adj.* Ignorant. *Insipiente.*
 Insistència. *f.* Porfía. *Insistencia.*
 Insistir. *v. a.* Porfiar, continuar, repetir. *Insistir.*
 Ínsito, *ta. adj.* Natural. *Ínsito, ta.*
 Insociabilitat. *f.* Fàlta de sociabilitat. *Insociabilidad.*
 Insociàble. *adj.* Contrari á la societat. *Insociable.*
 Insolència. *f.* Descàro, desvergoña. = Acció mala. *Insolencia.*
 Insolent. *adj.* Descarad, sense vergoña. = Aterrid.

superbo, dolent. Insolente.
Insòlidum. *adv.* Tots per sí, y un per tots. *Insòlidum.*
Insòlit, ta. *adj.* No acostumád. *Insólito, ta.*
Insoluble. *adj.* Lo que no se pôt pagar. *Insoluble.*
Insolvència. *f.* Impossibilitât de pagar. *Insolven-
cia.*
Insolvént. *adj.* El qui no té de que pagar. *Insolvente.*
Insòmni. *m.* Desvellament, vigília. *Insomnio.*
Insoudeyâble. *adj.* Lo qui no se pôt midar ô saber á fondo. *Insondeable.*
Insoportâble. *adj.* Lo que no se pôt ô es mál de sufrir. *Insoportable.*
Inspecció. *f.* Observació cuydada. = Cárreg de alguna còsa. = La oficina del inspector. *Inspeccion.*
Inspeccionád, da. *p. p.* de inspeccionar. *Inspeccionado, da.*
Inspeccionar. *v. a.* Observar ab cuydado. *Inspeccionar.*
Inspector, ra. *m. f.* El qui inspecciona. *Inspector, ra.*
Inspector. *m.* Quése militar qui vella sobre la trôpa que té á son cárreg. *Inspector.*
Inspiració. *f.* El âcte y efècte de inspirar. *Inspiracion.*
Inspirád, da. *p. p.* de inspirar. *Inspirado, da.*
Inspirád, da. *adj.* Ple del esperít de Déu. = Illuminád diviuamént. *Inspirado, da.*
Inspirar. *v. a.* Enviar-se el âyre estèrn. = Dictar alguna còsa. = Môurer Déu interiormént á un. *Inspirar.*
Inspiritiu, va. *adj.* Lo qui inspira. *Inspirativo, va.*
Instabilitât. *f.* Inconstància, jugeresa. *Instabilidad.*
Instâble. *adj.* Inconstânt, pôc firme, vârio. *Instable.*
Instalació. *f.* El âcte y efècte de instalar. *Instalacion.*
Instalád, da. *p. p.* de instalar. *Instalado, da.*
Instalar. *v. a.* Posar en possessôri. *Instalar.*
Instància. *f.* Pétició eficás. = Impugnació de la respòsta al argument. *Instancia.*
Instància. *f.* Acusació. *Acusacion.*
Instânt. *m.* El més curt espáy del témps. *Instante.* = Á càda iustânt. *adv.* Molt soviut. *À cada instante.* = Al instânt: al punt, luégo. *Al instante.* = Eu un instânt: molt prést. *En un instante.* = Per instânts: con'inuamént. *Por instantes.*
Iustânt. *p. a.* de iustar. = *adj.* Urgént, qui do-

na préssa. *Instante.*
Instantaneidât. *f.* Existència momentânea. *Instantaneidad.*
Instantâneo, nea. *adj.* De molt pôca duració. *Instantáneo, nea.*
Iustar. *v. a.* Demanar ab instància, persistir, importunar. = Impugnar la respòsta. *Iustar.*
Instauració. *f.* Renovació. *Instauracion.*
Instaurád, da. *p. p.* de instaurar. *Instaurado, da.*
Instaurador, ra. *m. f.* El qui instâura. *Instaurador, ra.*
Instaurar. *v. a.* Renovar, restablir. *Instaurar.*
Instauratíu, va. *adj.* Á propòsit para restaurar. = Qui repâra sas fôrças. *Instaurativo, va.*
Instigació. *f.* Escitació, ezhortació vehemént. *Instigacion.*
Instigád, da. *p. p.* de instigar. *Instigado, da.*
Instigador, ra. *m. f.* El qui instiga. *Instigador, ra.*
Instigar. *v. a.* Escitar, estimular, teutar. *Instigar.*
Instilació. *f.* Destilació. *Instilacion.*
Instilar. *v. a.* Vessar gota á gota. *Instilar.*
Instínt. *m.* Impúls, movimént interior de Déu. = Inclínació que la naturalesa, axò es Déu, há donâda á los animals para governarse en sas séuas opêracions. *Instinto.*
Institució. *f.* Establímént, fundació. = Educació, ensenâsa. *Institucion.*
Instituíd, da. *p. p.* de instituir. *Instituido, da.*
Instituïdor, ra. *m. f.* El qui instituëix. *Instituïdor, ra.*
Instituir. *v. a.* Establir, fundar. = Enseñar, instruir. *Instituir.*
Institút. *m.* Establímént, môdo de vida. = Propòsit, intént. *Instituto.*
Instituta. *f.* Principis del dret româ. *Instituta.*
Instituyént. *p. a.* de instituir. El qui instituëix. *Instituyente ô instituyente.*
Instrucció. *f.* Ensenâsa. = Orde que se dona á algú. *Instruccion.*
Instructíu, va. *adj.* Lo qui instruëix. *Instructivo, va.*
Instructivamént. *adv.* Para instrucció. *Instructivamente.*
Instruíd, da. *p. p.* de instruir. *Instruido, da ô instructo, ta.*
Instruïdor, ra. *m. f.* El qui instruëix. *Instructor, ra, y ant. instruïdor, ra.*
Instruir. *v. a.* Enseñar. = Informar, donar instruccions. *Instruir.* = Un procés: formalisar-lo. *Instruir un proceso.*
Instrument. *m.* Tot lo qui servëix para fer una còsa. = Mòli. = Escríu qui fâ fe. *Instrumento.* = Músic: màquina qui sôna. *Músico.* = De but: el

qui para sonar necessita vent. *De viento*. = Astronòmic, el qui servèix para observar los àstros, etc. *Astronómico*. = Ab que los gerrers perfeccionan la òbra. *Alaria*. = Ab que se fàn los grampòus. *Terraja*. = Fer parlar un instrument mdsic: tocarlo bé. *Hicer hablar un instrumento*. = Instrument: hòmo sense màñas. *Mordrego*. = Instruments para trèurer fòc: pédra, esca y foguer. *Lumbres*.

Instrumental. *adj.* Pertañent á instrument. *Instrumental*.

Instrumentalmént. *adv.* Á manéra de instrument. *Instrumentalmente*.

Instrumentista. *m.* Músic qui tòca instrument. *Instrumentista*.

Insuàve. *adj.* Desagradàble. *Insuave*.

Insubsistència. *f.* Inconstància, pòca solidès. *Insistencia*.

Insubsistent. *adj.* Inconstant, pòc segur. *Insistent*.

Insustanciàl. *adj.* De pòca entidat ò valor. *Insustancial*.

Insuficiència. *f.* Incapacitat, inaptitud. *Insuficiencia*.

Insuficient. *adj.* Qui no bàsta. *Insuficiente*.

Insuficientmént. *adv.* Ab insuficiència. *Insuficientemente*.

Insufrible. *adj.* Lo que no se pòt sufrir ò tollerar. *Insufrible*.

Insufriblemént. *adv.* De un mòdo intolleràble. *Insufriblemente*.

Insular. *adj.* Pertañent á ò de isla. *Insular*.

Insúls, sa. *adj.* Fàd, sense sál. = Sense gràcia, sense vivesa. *Insulso, sa*.

Insulès. *f.* Fàlta de gràcia. *Insulsez*.

Insulsamént. *adv.* Sense gràcia, sense vivesa. *Insulsamente*.

Insultad, da. *p. p.* de insultar. *Insultado, da*.

Insultador, ra. *m. f.* El qui insulta. *Insultador, ra*.

Insultant. *p. a.* de insultar. El qui insulta. *Insultante*.

Insultar. *v. a.* Fer bèfa y burla, ofèndrer, irritar á algú. *Insultar*.

Insultarse. *v. r.* Accidentarse segons los métxes. *Insultarse*.

Insulto. *m.* Bèfa, burla, ofèusa, irrisió. = Atac repentí de malaltia. *Insulto*.

Insupèrable. *adj.* Lo que no se pòt vènsar. *Insuperable*.

Insupuràble. *adj.* Qui no pòt supurar. *Insupurable*.

Insurgent. *adj.* Rebellad. *Insurgente*.

Insurrecció. *f.* Rebellió, sublevació. *Insurreccion*.

Insustanciàl. *adj.* Lo qui té pòc mèrit ò valor. *Insustancial*.

Intàcto, ta. *adj.* Seucèr, pur, no espiàd. *Intacto, ta*.

Integèrrim, ma. *sup.* Molt sencèr. *Integerrimo, ma*.

Integració. *f.* La acció de integrar en la matemàtica. *Integracion*.

Integràl. *adj.* Se diu de las pàrts qui compònen la integridat de un tot. *Integral*.

Integràlmént. *adv.* De un mòdo integràl. *Integralmente*.

Integramént. *adv.* Entèramént. *Integramente*.

Integrant. *p. a.* de integrar. El qui integra. *Integrante*.

Integrar. *v. a.* Trobar la integràl de una cantidat: difereuciàl en la matemàtica. *Integrar*.

Integridat. *f.* Estàt de un tot qui té totes las pàrts. = Puresa de costúms. = Virginitat. *Integridad*.

Íntegro, gra. *adj.* Sencèr, complèt, á qui res fàlta. = Rècte, irrepreensible. = Qui no se dexa corrompre per empèus, regàlos, etc. *Integro, gra*.

Intellecció. *f.* La acció de compèndrer, de entèndrer. *Inteleccion*.

Intellectiu, va. *adj.* Pertañent á la intel·lecció. *Intelectivo, va*.

Intellectiva. *f.* La facultat de entèndrer. *Intelectiva, ò intelectivo m. ò intelectualidad*.

Intellectuàl. *adj.* Pertañent al entenimènt. = Immaterial. *Intelectual*.

Intellectuàlmént. *adv.* Per opèració sola del entenimènt. *Intelectualmente*.

Intelligència. *f.* Facultat intellectiva. = Comprensio, conexemènt. = Pràctica de un ofici. = El sentit de un dit, de una expressió. = Destresa, experiència. = Tracto secrèt. = Sstància espiritual. = Concòrdia, unió. = *Inteligencia*. = En intelligència: béu entès. *En inteligencia*.

Intelligenciad, da. *adj.* Qui entén el sènt de una còsa. *Inteligenciado, da*.

Intelligent. *adj.* Dòcte, hàbil, sàbi. = El qui té intelligència. *Inteligente*.

Intelligible. *adj.* Fàcil de ser entès. = Lo que se òa claramènt. = Lo que solamènt eczistèix en nòstron entenimènt. *Inteligible*.

Intelligiblemént. *adv.* Claramènt. *Inteligiblement*.

Intemperància. *f.* Vici oposad á la temperància. *Intemperancia*.

Intemperant. *adj.* Destrepad. *Intemperante*.

Intempèrie. *f.* Màla disposició dels humors del còs. = Destemplansa del ténps. *Intempèrie*.

Intempestiu, va. *adj.* Fòre ténps ò lòre. *Intempestivo, va*.

Intempestivament. *adv.* Fôre témps. *Intempestivamente.*

Intenció. *f.* Pensament, designi, ánimo, voluntat.
Intencion. = Primera intenció: el prosseir clar y ab ingenuidat. *Primera intencion.* = Segona intenció: el prosseir solopád, y fallás. *Segunda intencion.*

Intencionád, *da. adj.* El qui té intenció. *Intencionada, da.*

Intencionadament. *adv.* Ab intenció. *Intencionadamente.*

Intencionâl. *adj.* Pertañeut á la intenció. *Intencional.*

Intencionálmént. *adv.* De un modo intencionâl. *Intencionalmente.*

Intendânt. *m.* El primer director de la reyâl hacienda en una provincia ô en un ezcêrcit. *Intendente.*

Intendanta. *f.* La dôna del intendânt. *Intendenta.*

Intendêucia. *f.* Cuydado, direcció, govêrn de alguna còsa. = El ofici ô despâtx de intendânt. *Intendencia.*

Intêus, *sa. adj.* Fôrt, vehemént. *Intenso, sa.*

Intênsament *adv.* Ab vehemência. *Intensamente.*

Intensió. *f.* Estôrs, actividat, eficácia. *Intension.*

Intensiu, *va. adj.* Vehemént. *Intensivo, va.*

Intensissim, *ma. adj. sup.* Molt vehemênts. *Intensísimo, ma.*

Intensissimamént. *adv. sup.* Ab molta intensió. *Intensísimamente.*

Intént. *m.* Intenció, fi, mira, designi. *Intento.* = Árduo, temerâri. *Intentona.* = De intént: apòsta. *De intento.*

Intentád, *da. p. p.* de intentar. *Intentado, da.*

Intentar. *v. a.* Preténir, provar, procurar alguna còsa. *Intentar.*

Intercadência. *f.* Desigualdat en la conducta, en el estí ô en el pols. = Inconstância en los afêctes. *Intercadencia.*

Intercadént. *adj.* Desiguâl, inconstânt. *Intercadente.*

Intercadéntmént. *adv.* *Intercadentemente.*

Intercalació. *f.* Collocació de una còsa entre âltres. *Intercalacion.*

Intercalád, *da. p. p.* de intercalar. *Intercalado, da.*

Intercalar. *adj.* Posád entre âltres. *Intercalar.* = Dia intercalar: el dia que se affix al febrer en el âny de bixést. *Dia intercalar.*

Interosiar. *v. a.* Posar una còsa entre âltres. *Interosiar.*

Intercedíd, *da. p. p.* de intercedir. *Intercedido, da.*

Intercedir. *v. a.* Demanar, pregar, suplicar para

âltre. *Interceder.*

Interceptád, *da. p. p.* de interceptar. *Interceptado, da.*

Interceptar. *v. a.* Prènder una còsa ântes de arribar al sêu destino. *Interceptar.*

Intercessió. *f.* Médiació, pregària. *Intercesion.*

Intercessor, *ra. m. f.* Médiadors. *Intercesor, ra.*

Intercessôri, *ria. adj.* Qui intercedèix. *Intercessorio, ria.*

Intercolumni. *m.* El espáy entre columna y columna. *Intercolumnio.*

Intercostâl. *adj.* Lo qui está entre sas costéllas. *Intercostal.*

Intercutâneo, *nea. adj.* Lo qui está entre càrn y còyro. *Intercutáneo, nea.*

Interdicció. *f.* Prohibició. *Interdiction.*

Interés. *m.* Comodidat, utilidat. = Ganância, lucro, profit. = Lo qui interéssa. = Profit demunt lo que se hà dexád. *Interes.* = Donar ô prènder á interés. *Dar ô tomar d interes ô d daño.*

Interessád, *da. p. p.* de interessar. = *adi.* Aváro, demasiadament apégád á los sêus interéssos. *Interesado. da.*

Interessadament. *adv.* Ab interés. *Interesadamente.*

Interessadíssim, *ma. sup.* Molt interessáds. *Interesadísimo, ma.*

Interessalidat. *f.* Lo qui dona interés, profit. *Interesalidad.*

Interessânt. *adj.* Útil, cómodo. *Interesante*

Interessar. *v. n.* Ser útil alguna còsa, ser conveniênt. *Interesar.*

Interessarse per algú. *v. r.* Prènder interés para éll. *Interesarse.*

Interessência. *f.* Assistência personal. *Interesencia.*

Interessèt. *m.* Interés petít. *Interesillo.*

Interim. *adv.* Entretânt. *Interim ô interin.*

Interinamént. *adv.* Provisionálmént. *Interinamente.*

Interinidat. *f.* El témps en que un servèix per âltre. *Interinidad.*

Interino, *na. adj.* El qui servèix interinamént. *Interino, na.*

Interior. *adj.* Lo qui está á sa pàrt de dedíns. *Interior.*

Interior. *m.* Lo de dedíns. *Interior.*

Interioridat. *f.* Lo de dedíns de una còsa. *Interioridad.*

Interiorment. *adv.* En lo interior. *Interiormente.*

Interjecció. *f.* Pàrt de la oració gramaticâl ab que se esplican vários afêctes de la ânima. *Interjeccion.*

Interlinéad, *da. p. p.* de interlinear. *Interlineado, da* ô *entrerenglonado, da.*

Interlineal. *adj.* Lo escrit entre las retzas escritas.
Interlineal.
Interlinear. *v. a.* Escriurer entre sas retzas escritas. *Interlinear* ò *entrerenglonar*.
Interlocució. *f.* Interrupció de una plática per interposició de altra. = Plática alternada entre duas ò més personas. *Interlocucion.*
Interlocutor, *ra. m. f.* El qui parla en nòm de altre. = Cada una de las personas qui parlan en un diàlogo. *Interlocutor, ra.*
Interlocutori, *ria. adj.* Se diu de la sentència que se dona ántes de la definitiva. *Interlocutorio, ria.*
Interluni. *m.* El témps en qui no se veu sa lluna.
Interlunio.
Intermedi. *m.* El espáy de una còsa ò de una acció á altra. *Intermedio.*
Intermedi, *dia. adj.* Lo qui está al mitx. *Intermedio, dia.*
Interminable. *adj.* Lo qui no té térme. *Interminable.*
Intermissió. *f.* Interrupció. *Intermission.*
Intermitència. *f.* Cessació de, v. g. fébra qui torna.
Intermitencia.
Intermitent. *adj.* Lo qui cessa y torna. *Intermitente.*
Intèrn, *na. adj.* Interior, ocúlt, de la pàrt de dedíns. *Interno, na.*
Internació. *f.* El ácte de internar, se. *Internacion.*
Internad, *da. p. p.* de internar, se. *Internado, da.*
Intèrnament. *adv.* Interiormént. *Internamente.*
Internar. *v. a.* Entrar endíns. *Internar.*
Internarse. *v. r.* Entrar endíns. = Profundisar en alguna matèria. *Internarse.* = Dins bòsc, garri-ga. *Ensotarse.*
Intèrunci. *m.* Interlocutor, intérprete. = Ministre del Pápa qui fa de nuncio. *Internuncio.*
Interpellació. *f.* Entima, avís, citació. *Interpellacion.*
Interpellad, *da. p. p.* de interpellar. *Interpellado, da.*
Interpellar. *v. a.* Implorar aussili y ampáro de altri. = *cur.* Citar, instar sobre el cumpliment de a lgún mandáto. *Interpelar.*
Interpollació. *f.* Collocació de unas còsas entre áltres. = Cessació. *Interpolacion.*
Interpollad, *da. p. p.* de interpollar. *Interpollado, da.*
Interpollar. *v. a.* Collocar unas còsas entre áltres.
Interpollar.
Interposad, *da. p. p.* de interposar. *Interpuesto, ta.*
Interposar. *v. a.* Posar per intercessor á algú. = Posar al mitx. *Interponer.* = La séua autoridat : *cur.* Corroborar el jutge ab el séu decret algún

instrument. Su autoridad.
Interposició. *f.* Intervenció, médiació. = Espáy qui média de un témps á áltre. = Posició de unas còsas entre áltres. *Interposicion.*
Interpòsta persona. *f.* El qui fa una còsa per áltre. *Interpòsta persona.*
Interpretació. *f.* Declaració, explicació. = Secretaria qui té á son càrreg traduir los papers escrits en áltre idioma. *Interpretacion.*
Interpretad, *da. p. p.* de interpretar. *Interpretado, da.*
Interpretador, *ra. m. f.* El qui interpréta. *Interpretador, ra.*
Interpretar. *v. a.* Declarar, explicar. = Traduir de un idioma á áltre. *Interpretar.*
Interpretatiu, *va. adj.* Lo qui servèix para interpretar. *Interpretativo, va.*
Interpretativament. *adv.* Interpretativamente.
Intérprete. *m.* El qui interpréta. *Intérprete.*
Intèrrégne. *m.* El témps sense réy. *Interregno.*
Interrogació. *f.* Pregunta. = Figura retòrica. *Interrogacion.*
Interrogad, *da. p. p.* de interrogar. *Interrogado, da.*
Interrogador, *ra. m. f.* El qui interroga. *Interrogador, ra.*
Interrogant. *p. a.* de interrogar. = El qui fa sas preguntas jurídicas. = El punt de interrogació axí : ? *Interrogante.*
Interrogar. *v. a.* Preguntar. *Interrogar.*
Interrogatiu, *va. adj.* Lo pertaiént á interrogació ò lo qui servèix para preguntar. *Interrogativo, va.* = El punt interrogant. *Punto interrogativo.*
Interrogatori. *m.* Sèrie de preguntas. = Eczámen del réyo ò dels testimònis. *Interrogatorio.*
Intèrrómpre. *v. a.* Aturar, impedir de continuar, sospèndre. *Interrumpir, y ant. interromper.*
Intèrrompud, *da. p. p.* de intèrrómpre. *Intèrrumpido, da.*
Interrupció. *f.* Descontinució per algún témps. *Interrupcion.*
Intersecad, *da. p. p.* de intersecarse. *Intersecado, da.*
Intersecarse. *v. r.* Estar en creu, entrevearse duas líneas. *Intersecarse.*
Intersticis. *m. pl.* El espáy de témps que média entre una còsa y áltra, còm entre orde y orde sagrádas. *Intersticios.*
Intèrválo. *m.* Espáy, distància de llòc y témps ò de una veu á áltra. *Intervalo.*
Intervenció. *f.* El ácte y efecte de intervenir. = *cur.* La assistència del nombrad para conèxer en algún negòci. *Intervencion.*

Intervengú, da. *p. p.* de intervenir. *Intervenir*, da.

Intervenir. *v. a.* Assistir, estar present. = Médiar. *Intervenir*.

Interventor, ra. *m. f.* El qui intervé. *Interventor*, ra.

Interjacént. *adj.* Intermèdi, dia. *Interyacente*.

Intestád, da. *adj.* Mòrta sense haver fét testamént. *Intestado*, da. = Ab intestato. *adv.* Sense haver fét testamént. *Ab intestato*.

Intestinal. *adj.* Pertañent á budéll. *Intestinal*.

Intestino. *m.* Budéll. *Intestino*.

Íntim, ma. *adj.* Interior, intèrn. = Se diu de la amistát y del amí de molta confiànsa. *Íntimo*, ma.

Íntimamént. *adv.* Ab confiànsa. *Íntimamente*.

Íntimidád, da. *p. p.* de intimidar. *Íntimidado*, da.

Íntimidar. *v. a.* Fer pô. *Íntimidar*.

Íntimidát. *f.* Gròssa amistát. *Íntimidad*.

Íntitulád, da. *p. p.* de intitular. *Íntitulado*, da.

Íntitular. *v. a.* Posar títol. = Donar ô posar títol á una còsa ô persona. *Íntitular*.

Íntocàble. *adj.* Lo que no se pô tocar. *Íntangible*.

Íntolleràble. *adj.* Lo que no se pô sufrir. *Íntolerable*.

Íntollerància. *f.* Fálta de tollerància. *Íntolerancia*.

Íntollerànt. *adj.* Qui no tolléra. *Íntolerante*.

Íntonso. *adj. poétic.* El qui no está afaytád. = Ignorànt. *Íntonso*.

Íntramuros. *adv.* Dins la ciatát ô dins àltre llòc. *Intramuros*.

Íntranzitáble. *adj.* Lo que no se pô tranzitar, còm camí espeñál, garriga espessa. *Intransitable*.

Íntransitiu. *adj.* Se diu del verb cuya acció no pàs a àltra còsa, còm morir, néxer. *Intransitivo*.

Íntrasmutáble. *adj.* Lo que no se pô trasmutar. *Intrasmutable*.

Íntrepídament. *adv.* Ab intrepidès. *Intrepidamente*.

Íntrepidès. *f.* Valor. = Atravimént. *Intrepidez*.

Íntrepído, da. *adj.* Animós, qui de res se espànta. *Intrepido*, da.

Íntriga. *f.* Manètx ocúlt para lograr alguna còsa ô para engauar. *Intriga*.

Íntrigánt. *p. a.* de intrigar. El qui intriga. *Intrigante*.

Íntrigar. *v. a.* Maquinar ocultamént. *Intrigar*.

Íntrincád, da. *adj.* Embróllád, embuyád, confús, mál de averiguar. *Intrincado*, da.

Íntrincadament. *adv.* Confusament. *Intrincadamente*.

Íntrínsec, ca. *adj.* Interior, intèrn. *Intrinseco*, ca.

Íntrínsecament. *adv.* Interiorment. *Intrinsecamente*.

Introducció. *f.* El ácte de introduir ô fer entrar. = Principis de alguna ciència. = Ecçòrdi, preparació. *Introduccion*.

Introduíd, da. *p. p.* de introduir, se. *Introducido*, da.

Introductor, ra. *m. f.* El qui introduèix. *Introductor*, ra.

Introduir. *v. a.* Enviar, posar dedíns. = Conduir, trasportar. = Fer admètrer en una càsa ô llòc. = Fer entrar. = Usar de una còsa, v. g. mòda. = Donar principi á una còsa. *Introducir*.

Introduirse. *v. r.* Entrarse una còsa dins àltra. = Entrar una mòda, un costúm, etc. *Introduirse*.

Introduirse. *v. r.* Posarse allá ahònt nol demàuan. *Introduirse* ô *ingerirse*.

Íntròit. *m.* La primèra còsa que llix en el missál el qui diu missa. = Entráda de alguna còsa ô principi de élla. *Intróito*.

Íntrús, sa. *adj.* El qui té alguna dignidát, v. g. de réy, bisbe, etc. sense tocarí. *Intruso*, sa.

Íntrusament. *adv.* Ab intrusió. *Intrusamente*.

Íntrusió. *f.* Usurpació. *Intrusion*.

Íntuició. *f.* Visió beatífica de Déu. *Intuicion*.

Íntuítu, va. *adj.* Pertañent á la intuició. *Intuitivo*, va.

Íntuítivament. *adv.* Ab visió beatífica. *Intuitivamente*.

Íntúito. *m.* Miráda, uyáda. *Intúito*.

Íntumescència. *f.* Infló. *Intumescencia*.

Íntumíd, da, y àltres. *V.* Entumíd, etc.

Ínúlt, ta. *adj.* Sense el degúd càstig. *Inulto*, ta.

Ínundació. *f.* Multitút excessiva de aygo ô de quálsevól àltra còsa. *Inundacion*.

Ínundád, da. *p. p.* de inundar. *Inundado*, da.

Ínundar. *v. a.* Negar la pluja ô la aygo de riu ô torrent qui treucan á los càmps. = Umplir un país de gent ô de àltres còsas. *Inundar*.

Ínundarse. *v. r.* *Inundarse*.

Ínurbá, na. *adj.* Descortesos, impolítics, incúlt. *Inurbano*, na.

Ínurbánament. *adv.* Incultament. *Inurbanamente*.

Ínurbanidát. *f.* Rusticidát, impolítica. *Inurbanidad*.

Ínúsitád, da. *adj.* Lo qui já no se usa. *Inusitado*, da.

Ínúsitadament. *adv.* Fòre del us. *Inusitadamente*.

Ínútil. *adj.* Lo qui no servèix de res. *Inútil*.

Ínútilidát. *f.* Condió de lo inútil. *Inutilidad*.

Ínútilíssim, ma. *sup.* Molt inútil. *Inutilísimo*, ma.

Ínútilíssimament. *adv. sup.* Ab molta inútilidát. *Inutilísimamente*.

Ínútilment. *adv.* En vâ. *Inútilmente*.

Inutilisad, da. *p. p.* de inutilisar. *Inutilizado*, da.
Inutilisar, v. *a.* Fer inútil. *Inutilizar*.
Invadéable, *adj.* La pàrt de riu, torrènt que no se pòt passar. *Invadeable*.
Invadid, da. *p. p.* de invadir. *Invadido*, da.
Invadir, v. *a.* Acomètrer, assaltar, eutrar á la fòrsa. *Invadir*.
Invàlid, *m.* El soldàt qui já no pòt servir. *Inválido*.
Invàlid, da. *adj.* Nullo, de ningún valor. *Inválido*, da.
Invalitació, *f.* Anullació. *Invalidacion*.
Invalidad, da. *p. p.* de invalidar. *Invalidado*, da.
Invàlidament, *adv.* De un mòdo nullo. *Invalidamente*.
Invalidar, v. *a.* Anullar. *Invalidar*.
Invàlits, *m. pl.* Retiro, sòn que se dona á los soldàts invàlids. *Inválidos*.
Invariabilitat, *f.* Condió de lo invariàble. *Invariabilidad*.
Invariàble, *adj.* Constànt, firme, que no se pòt variar. *Invariable*.
Invariàblement, *adv.* Firmement. *Invariablemente*.
Invassió, *f.* Assàlt, acometement. *Invasion*.
Invassor, ra. *m. f.* El qui acomèt á la fòrsa. *Invassor*, ra.
Invectiva, *f.* Declamació, discurs vehemènt cònta algú. *Invectiva*.
Inveniçió, *f.* La acció de inventar. = Ficció, mentida, cuènto alègre, fabulós. = La còsa inventada. *Invention*.
Invendible, *adj.* Lo que no se pòt vèndrer. *Invendible*.
Invensible, *adj.* Lo que no se pòt vènsen. *Invencible*.
Invensiblement, *adv.* Sense poderse vènsen. *Invenciblemente*.
Inventad, da. *p. p.* de inventar. *Inventado*, da.
Inventador, ra. *m. f.* V. Inventor. *Inventador*, ra, *ant.* inventor, ra.
Inventar, v. *a.* Imaginar. = Trobar, fer una còsa de nòu. = Compòndrer. = Fingir. *Inventar*.
Inventàri, *m.* Llista de los mòbles. *Inventario*.
Inventariad, da. *p. p.* de inventariar. *Inventariado*, da.
Inventariar, v. *a.* Prènder inventàri. *Inventariar*.
Inventíu, va. *adj.* El qui té inventiva. *Inventivo*, va.
Inventiva, *f.* La disposició para inventar. *Inventiva*.
Inventor, ra. *m. f.* El qui invènta. *Inventor*, ra.
Inverecundo, da. *adj.* Descaràds, deshonèsts. *Inverecundo*, da.
Inverossimil, *adj.* Lo qui no té apariència de veritat. *Inverosímil* ò *inverosímil*.

Inverossimilitut, *f.* Fálta de verossimilitut. *Inverosimilitud* ò *inverosimilitud*.
Invèrs, sa. *adj.* Girad al revés. *Inverso*, sa.
Inversió, *f.* El àcte y efècte de invertir. *Inversion*.
Invertid, da. *p. p.* de iuvertir. *Invertido*, da ò *inverso*, sa.
Invertir, v. *a.* Mudar, trastornar las còsas. = Mudar los térmes de una proposició, axò es de los consecuènts fer antecedènts. *Invertir*.
Investid, da. V. Envestir. *Investido*, da.
Investidura, *f.* V. Envestidura. *Investidura*.
Investigàble, *adj.* Lo que no se pòt cercar: amagad, impénètràble. *Investigable*.
Investigació, *f.* Pesquisa, diligència, cerca ab molt de cuydado. *Investigacion*.
Investigad, da. *p. p.* de investigar. *Investigado*, da.
Investigador, ra. *m. f.* El qui investiga. *Investigador*, ra.
Investigar, v. *a.* Cercar ab cuydado. *Investigar*.
Investir, v. *a.* V. Envestir. *Investir*.
Inveterad, da. *adj.* Antig, véy. *Inveterado*, da.
Inveteradament, *adv.* Ab mòdo inveterad. *Inveteradamente*.
Inveterarse, v. *n.* Ferse véy. *Inveterarse*.
Invictament, *adv.* Invensiblement. *Invictamente*.
Invicto, ta. *adj.* No vensúds. *Invicto*, ta.
Invigilar, v. *a.* Atèndrer molt á una còsa. *Invigilar*.
Inviolabilitat, *f.* Condió de lo inviolàble. *Inviolabilidad*.
Inviolàble, *adj.* Por, incorrupto. *Inviolable*.
Inviolàblement, *adv.* Inviolablemente.
Inviolad, da. *adj.* Incorrupto, sencèr. *Inviolado*, da.
Invisibilitat, *f.* Condió de lo invisible. *Invisibilidad*.
Invisible, *adj.* Lo que no pòt ser vist. *Invisible*.
Invisiblement, *adv.* Ab un mòdo invisible. *Invisiblemente*.
Invitatòri, *m.* La antífona del comensament de matíñas. *Invitatorio*.
Invocació, *f.* El àcte y efècte de invocar. *Invocacion*.
Invocad, da. *p. p.* de invocar. *Invocado*, da.
Invocador, ra. *m. f.* El qui invòca. *Invocador*, ra.
Invocar, v. *a.* Cridar demanànt ajuda. *Invocar*.
Invocatòri, ria. *adj.* Lo qui servèix para invocar. *Invocatorio*, ria.
Involuntàri, ria. *adj.* Lo contràri á la voluntat. *Involuntario*, ria.
Involuntàriament, *adv.* Per fòrsa. *Involuntariamente*.
Involuntarietad, *f.* La acció de fer per fòrsa, cònta sou gust. *Involuntariedad*.

Invulneráble. *adj.* Qui no pôt esser ferid. *Invulnerable.*

Iñigo. *m.* Ignáci nõm prõpi de hõmo. *Iñigo.*

IP.

Ipaláge. *f.* Figura de paráulas. *Ipalage.*

Ipécacuâna. *f. pl.* Médicinâl. *Ipecacuana.*

Ipercataléctic. *ca. adj.* Se diu del vérs qui té síllabas de més. *Ipercataléctico, ca.*

Ipocentáuro. *m.* Mõnstruo fabulos mitx hõmo y mitx caváll. *Ipocentauro.*

Ipsófácto. *adv.* Per el matéix fét. *Ipsofacto.*

Ipsojure. *adv.* Per el matéix dret. *Ipsojure.*

IR.

Ira. *f.* Râbia, furor. *Ira.*

Iracundia. *f.* Hábit viciós inclinád á la ira. *Iracundia.*

Iracundo, *da. adj.* Inclínád á la ira. = Enfurid. *Iracundo, da.*

Irascible. *adj.* Pertañént á la ira y el qui se déxa dominar de élla. *Irascible.*

Irenárca. *m.* Magistrát entre los româns qui se cnydáva de la tranquilidát pública. *Irenarca.*

Íris. *m.* S'ârc de S. Martí. = El rôllo de vários colors immédiât á sa nineta del uy. = El qui pôsa páu entre los barayáds. *Íris.*

Irlandès, *sa. adj.* El naturál de ô lo pertañént á Irlânda. *Irlandes, sa.*

Ironía. *f.* Figura retórica ab que se diu lo contrári de lo que es, com dir gegânt á un nân. *Ironia.*

Írõnic, *ca. adj.* Lo que se diu al contrári de lo que es. *Irónico, ca.*

Írõnicamént. *adv.* Ab ironía. *Irónicamente.*

Iracionâl. *adj.* La calidát qui diferencía los brutos de los hõmos. = Lo qui carèix de rahó ô cáusa. = Lo oposád á sa rahó. = Lo que en aritmética no se pôt esplicar ab nombre cêrt. *Irracional.*

Irracionalidát. *f.* La propiedát de lo qui carèix de rahó. *Irracionalidad.*

Irracionâlmént. *adv.* Sense rahó. *Irracionalmente.*

Irradiació. *f.* El ácte y efêcte de irradiar. *Irradiacion.*

Irradiád, *da. p. p.* de irradiar. *Irradiado, da.*

Irradiar. *v. a.* Illuminar ab râynos de llum. *Irradiar.*

Irrahonáble. *adj.* Lo qui no es rahonáble. *Irrazonable.*

Irreconciliáble. *adj.* El qui resistèix á la reconciliació. *Irreconciliable.*

Irreconciliâblemént. *adv.* *Irreconciliablemente.*

Irrecupéráble. *adj.* Lo que no's pôt recobrar. *Irrecuperable.*

Irrecusáble. *adj.* Inevitáble. *Irrecusable.*

Irredemible. *adj.* Lo que no se pôt redimir. *Irredimible.*

Irreduible. *adj.* Lo que no se pôt reducir. *Irreducible.*

Irreformáble. *adj.* Lo que no se pôt reformar. *Irreformable.*

Irrefragáble. *adj.* Lo que no se pôt cõntradir, refutar. *Irrefragable.*

Irregular. *adj.* Fõre de rétgle. = Extraordinári. = Cõtra rahó. *Irregular.*

Irregular. *m.* El qui té impedimént para ordenarse ô usar de la potestát de las ordes. *Irregular.*

Irregularidát. *f.* calidát qui constituèix irregular á una cõsa. = Impedimént cauõnic qui impedeix el prènder ordes ô eczercitar las presas. *Irregularidad.*

Irregularmént. *adv.* Fõre de rétgle. *Irregularmente.*

Irreligió. *f.* Impiedát, desprèci de la religió. *Irreligion.*

Irreligiós, *sa. adj.* Impíos. *Irreligioso, sa.*

Irreligiosamént. *adv.* Impiamént. *Irreligiosamente.*

Irreligiosidát. *f.* Impiedát. *Irreligiosidad.*

Irremediáble. *adj.* Lo que no se pôt remèdiar. *Irremediable.*

Irremediâblemént. *adv.* Sense remèy. *Irremediablemente.*

Irremissible. *adj.* Lo que no se pôt perdonar. *Irremisible.*

Irremissiblemént. *adv.* Sense remissió. *Irremisiblemente.*

Irremunerád, *da. adj.* No premiád. *Irremunerado, da.*

Irreparáble. *adj.* Lo que no se pôt reparar. *Irreparable.*

Irreparâblemént. *adv.* Sense adób. *Irreparablemente.*

Irrepreñsible. *adj.* Lo qui no merèix repreñsió. *Irrepreñsible.*

Irrepreñsiblemént. *adv.* Sense culpa. *Irrepreñsiblemente.*

Irresistible. *adj.* Lo que no se pôt resistir. *Irresistible.*

Irresistiblemént. *adv.* De un mûdo irresistible. *Irresistiblemente.*

Irresòlt, *ta. adj.* No resòlts, dubtosos. *Irresuelto, ta.*

Irresoluble. *adj.* El qui no sâb determinarse. *Irresoluble.*

Irresolució. *f.* Incertitút de ânimo. *Irresolucion.*

Irresolút, *ta. adj.* Dubtós, indeterminád. *Irresoluto, ta.*

luto, ta ô irresuelto, ta.

Irreverència. *f.* Fálta de reverência y 'de respècte. *Irreverencia.*

Irreverént. *adj.* El qui fálta á la reverência. *Irreverente.*

Irreveréntmént. *adv.* Sense reverência. *Irreverentemente.*

Irrevocabilitát. *f.* Calidát de lo irrevocáble. *Irrevocabilidad.*

Irrevocáble. *adj.* Lo que no se pòt revocar. *Irrevocable.*

Irrevocáblemént. *adv.* Sense revocació. *Irrevocablemente.*

Irrisió. *f.* Bèsa, desprèci. *Irrision.*

Irrissòri, ria. *adj.* Lo qui provòca á irrisió. *Irrisorio, ria.*

Irrissòriamént. *adv.* Per mòdo de irrisió. *Irrisoriamente.*

Irritabilitát. *f.* Facilitát de irritarse. *Irritabilidad.*

Irritáble. *adj.* Fàcil de irritarse. = Lo que se pòt auullar. *Irritable.*

Irritació. *f.* Ira, ràbia. = Anullació. = Movimént violént dels humors. *Irritacion.*

Irritád, da. *p. p.* de irritar, se. *Irritado, da.*

Irritador, ra. *m. f.* El qui irrita. *Irritado, ra.*

Irritamént. *m.* Irritació. = Anullació. = Movimént violént dels humors. *Irritamiento.*

Irritamént. *adv.* *Irritamente.*

Irritar. *v. a.* Enfurir, picar, escitar á ira. *Irritar.*

Irritarse. *v. r.* Enfurirse. *Irritarse.*

Irrito, ta. *adj.* Nullo, invàlid, vâ. *Irrito, ta.*

Irrupció. *f.* Acometement violént y impensád. *Irrupcion.*

IS.

Isla. *f.* Tèrra rodáda de áygo. *Isla.*

Islád, da. *p. p.* de islar. = Un edifici tot sòl. *Islado, da.*

Islar. *v. a.* Circuir per totas pàrts de áygo. *Islar.*

Islas balears. *f. pl.* Mállôrca, Menôrca y Ervissa. *Islas balears ô pituhisas.*

Isleño, ña. *adj.* El naturál de ô pertañént á isla. *Isleño, ña.*

Isleta. *f.* Isla petita. *Isleta, ica, ita.*

Isquión. *m.* El òs sàcro. *Isquion.*

Israël. *m.* Sobrenòm del patriàrca Jacòb y de tot el pòble descendént de éll. *Israel.*

Israelita. *adj.* Naturál del pòble de Israël ô lo pertañént á éll. *Israelita.*

Israelític, ca. *adj.* Pertañént á los israelitas. *Israelítico, ca.*

Issa. *adv.* Ab ànimo, vâmos. *Isa.*

Issád, da. *p. p.* de issar. *Isado, da.*

Issagoge. *f. ant.* Introducció, principi. *Isagoge.*

Issagògic, ca. *adj.* Pertañént á la issagoge. *Isagógico, ca.*

Issar. *v. a.* Alsar una còsa en un bàrco, v. g. as velas, vergas, etc. *Izar.*

Issògono, na. *adj.* Equiàngulo. *Isògono, na.*

Issometría. *f.* Reducció de quebráts á un matèix denominador. *Isometria.*

Issopèrímetro, tra. *adj.* Se diu de las figuras qui ténen circumferèncias iguals. *Isoperímetro, tra.*

Issoplèuro, ra. *adj.* Equilateral parlánt de un triàngulo. *Isopleuro, ra.*

Issòceles. *adj.* El triàngulo qui té dos costáts iguals. *Isóceles.*

Istme. *m.* Estrèt de mar. *Istmo.*

Istria. *f.* Canál ô mitja càña en arquitectura. *Istria.*

Istriád, da. *p. p.* de istriar. *Istriado, da.*

Istriar. *v. a.* V. Estriar. *Istriar.*

IT.

Italiá, na. *adj.* El naturál de ô lo pertañént á Itàlia. *Italiano, na.*

Italiá. *m.* La lléngo italiàna. *Italiano.*

Itàlic, ca. *adj. ant.* V. Italiá, na. *Itálico, ca.*

Itàlica. *f.* Una ciutat quey havia pròp de Sevilla. *Itálica.*

Itèm. *adv.* Més, també. *Item.* = Per dos itèms : per dos motíns. *Por atun y ver al duque.*

Itineràri. *m.* Relació de un viátge. = Llista de los pòbles del trànzit. *Itinerario.*

Itineràri, ria. *adj.* Pertañént á camí. *Itinerario, ria.*

Itzeta. *f.* La lletra z. *Zeta ô zeda.*

IV.

Ivèrn. *m.* La estació més freda del àñy qui comença dia 22 de desembre y acaba dia 22 de març. *Invierno.*

Ivernáda. *f.* El témps del ivèrn. *Invernada.*

Ivernar. *v. n.* Passar lo ivèrn en algún llòc. = Ser ivèrn. *Invernar.*

Ivernenc, ca. *adj.* Còsa de ivèrn. *Ivernizo, ca.*

Ivernetjar. *v. n.* Fer témps de ivèrn. *Ivernar.*

JAS

JO

J. *f.* La desena lletra del alfabeto mallorquí y cousonant. *J.*
Já. *adv.* Conjunció, interjecció. *Ya.*
Jác. *m.* Vestidura de hómo. *Chaqueta.* = Llârg. *Jaqueton* ô *jaqueta.*
Jác. *m.* Eyua de fuster. *Garlopa.*
Jácera. *f.* Biga grôssa qui aguanta las petitas. *Jácena.* = Hómo molt âlt. *Varal* ô *peranton.*
Jaciuto. *m.* Nôm prôpi de hómo. = Pédra y plânta. *Jacinto.*
Jactância. *f.* Vanidât, orgülló, ostentació. *Jactancia.*
Jactanciós, sa. *adj.* Orgüllós, vâ, vâ naglôriós. *Jactancioso, sa.*
Jactanciosament. *adv.* Ab jactância. *Jactanciosamente.*
Jactura. *f.* Dâny, pêrdua. *Yactura.*
Jaculatôri, ria. *adj.* Bréu y fervorós. *Jaculatorio, ria.*
Jaculatôria. *f.* Oració bréu y fervorosa. *Jaculatoria.*
Ja lêca. *f.* Guârdepits. *Chaleco.*
Jalatina. *f.* Confitura. = Brôu espès de várias cârns mesclâdas ab bânâ de céro y sucra per medecina. *Jaletina.*
Jâmây. *adv.* *Jamas* ô *nunca.* = Jâmâymés. *Nunca jamas.* = Jâmây para sêmpre: etêrnament. *Por siempre jamas.*
Jâmbic, ca. *adj.* Pertañent á jâmbó. *Ydmbico, ca.*
Jâmbó. *m.* Cêrt vérs. *Yambo.*
Ja ner. *m.* El primer mês del âny. *Enero.*
Jansenisme. *m.* La heregia de Jânsénio. *Jansenismo.*
Jansenista. *m.* El qui seguêix la heregia de Jânsénio. *Jansenista.*
Ja quêt. *m.* V. *Jác.* *Chaqueta* ô *sayo.*
Ja ramí y jaraminer. *m.* Arbusto. *Jazmin.*
Jârcia. *f.* Los ormêys de bârco. *Jarcia.*
Jardí. *m.* Hortèt de recreyo. = El llôc comú de bârco. *Jardin.*
Jardiner. *m.* El qui per ofici se cuyda de un jardí. *Jardinero.*
Jardineria. *f.* El ârt de cuydar ô de cultivar jardins. *Jardineria.*
Jardinèt. *m.* Jardí petít. *Jardinito.*
Jás. *m.* Segona persona del impératiu irregular de prènder. *Toma.*
Jás. *m.* El llit de confy ô llêbra. *Cama.* = De hómo. *Yacica.* = Fer es jás. V. Fer.

Jáspe. *m.* Pédra de vários colors. *Jaspe.*
Jaspéad, da. *p. p.* de jaspéar. *Jaspeado, da.*
Jaspéar. *v. a.* Pintar imitânt el jáspe. *Jaspear.*
Jâu. Segona persona plural del impératiu irregular de prènder. *Tomad.*
Jây, ya. *m. f.* Hómo molt véy. *Vejancon; na.* = Jây verd: el qui osténta juventút. *Verde* ô *potrilla.* = Xerúc: el qui já fâ cadufos. *Noño, ña.* = Nôm que donâm á un més véy que nôltros encâreque no sia jây. *Abuelo, la.* = De san Têm. *Anciano del gremio de los marcanes.*
Jayôt, ta. *m. f.* Nôm que donâm á los véys per burla. *Carcamal.*

JE.

Jerossolimitâ, na. *adj.* Naturâl de ô pertañent á Jerusalem ciutât de Palestina. *Jerosolimitano, na.*
Jesucrist. *m.* El fill de Déu fêt hómo. *Jesucristo.*
Jesúta. *m.* El individuo de la compaña de Jesús. *Jesuita.*
Jesuitic, ca. *adj.* Pertañent á los jesuitas. *Jesuitico, ca.*
Jesús. *m.* Nôm angúst del fill de Déu fêt hómo. *Jesus.* = Jesús! Expressió de admiració ô de espânt. ¡Jesus!
Jesús. *m.* La figura de Jesús que en âltre témps se posâva en la cârta de aprènder sas lletas. *Christus.* = No sâber es Jesús: ser molt ignorânt. *No saber el Christus.*
Jesusèt. *m.* Diminutíu de Jesús. *Jesusito.*
Jesusetjar. *v. n.* Dir moltas vegâdas Jesús. *Jesusear.* = En un dir Jesús. *adv.* En un instânt. *En un decir Jesus.*
Jêurer. *v. a.* No estar dret ni assegú. *Yacer.* = En es llit. *Yacer* ô *estar en cama.* = Per malâlt. *Hacer cama.*
Jêurerse. *v. a.* *Acostarse.* = Ahónt sevaya. *Tender la raspa.* = Abs sas galinas: dejorn. *Acostarse con las gallinas.* = Los sembrâts. *Echarse* ô *encamarse.*
Jeya. *f.* Llit. *Yacica.* = Tenfr mâla jeya: remanarse dius es llit. *Ser de mala yacica.*

JO.

Jô. Pronôm de la priméra persona. *Yo.* = Jô el réy: môdo de firmar el réy de Espâña. *Yo el rey.* = Jô no som jô: excusa de no haver fêt alguna

côsa. *De mis viñas vengo.*

Jòc. *m.* Diversió, entreteniment, pàssatèmps, recreyo. = El nombre de còsas qui ténen relació entre sí, v. g. un jòc de càlsas. = El conjunt de hònas càrtas en jugar. = El llòc ahònt se juga. = La acció de jugar. *Juego.* = Jòc de allòts: prossèiment sense formalidat. *Juego de niños.* = De baldufa. *De peonza.* = De bòllas. *De bochas.* = De càrtas. *De cartas* ò *de naipes*: el conjunt de totes èllas. *Baraja* ò *cuaderna.* = De dàmas. *De damas.* = De flassada. *Manteamiento.* = De màus: la sutilesa ab que se fàn vèurer còsas al parèixer impossibles. *De manos.* = De nñs. *De niños.* = De nòlits. *De tula.* = De pastanagas. *De tablas reales.* = De pilòta, jugant á las llargas. *De pelota:* tirant á sa parèt. *Ple.* = Á la bàrra de nñ. *Mamola* ò *mamona*: fèllos pègar sas dents unas á las àltras. *Cascarileta.* = En qui los allòts se pessigau sas màns. *Pizpirigaña.* = Carteyad: sense envidar. *Carteado.* = Fer jòc: dir una còsa ab àltra. *Hacer juego.* = Fer jòcs: fèstas. *Hacer fiestas.* = Dir el jòc: tenir hòna sòrt jugant. *Acudir el juego.* = Dir bé ò mál el jòc. *Dar bien* ò *mal el juego.* = Vèurer el jòc mál parád: conèixer el mál estat de una còsa. *Ver el juego mal parado.*

Jòcs. *m. pl.* Fèstas. *Juegos* ò *garaiusa.* = De àygos. *De aguas.*

Jocós, *sa. adj.* Alègre, festiu, xistós. *Jocoso, sa.*

Jocosament. *adv.* Alègramènt. *Jocosamente.*

Jocosidat. *f.* Xiste. *Jocosidad.*

Jonc. *m. pl.* *Junco.*

Joncar. *m.* Llòc de jonqueras. *Izaga.*

Jònic. *adj.* Un dels ordes de arquitectura. *Jónico.*

Jonóy. *m.* Còsa coneguda. *Rodilla.*

Jonoyada. *f.* Còp que se dona ab so jonóy. = La postura d es jonóy en tèrra. *Rodillada* ò *rodillazo.*

Jonoyéra. *f.* Llaga ò senyal de llaga en jonóy. *Rodillera.*

Jonquéra. *f. pl.* *Junquera.*

Jòrdi. *m.* Nòm pròpi de hòmo. *Jorge.* = Jò som en Jòrdi: prènder àyres de superioridat. *Tener mucho gallo.*

Jorn. *m. ant.* Dia. *Dia.*

Jornada. *f.* El camí de un dia. = Espèdició militar. = Qualsevòl pàrt en que se dividèix la comèdia. = El tèmps de vida del hòmo. *Jornada.*

Jornadeta. *f.* Jornada petita ò curta. *Jornadica, lla, ta.*

Jornál. *m.* Sa feyna que fà un jornalier ò sa paga que se li dona per haverla fèta. *Jornal.* = De parèy. *Yeguala, huebra* ò *obraida.* = Tornar el jornal: correspondrer un á lo que se li ha fèt.

Pagar la peonada. = Anar á jornal. *Trabajar d jornal.*

Jornaler, *ra. m. f.* El qui trabàya á jornal. *Jornalero, ra.* = Llogar jornaliers. *Ajornalar.*

Jòta. *f.* El nòm de la lletra j. = Còsa molt petita.

Jota. = Sens faltar una jòta: sense faltar res. *Sin faltar una jota.*

Jou. *m.* Péssa de fust ab que se justy al bestiar al càrro, aràda. = El matrimoni. = Opressió, tirauia, servitut. = Qualsevòl càrrega pesada. *Yugo.* = Posar es jou. *Acoyundar* ò *echar el yugo.* = Trèurerse el jou á cossas: sostrèurerse de la opressió. *Sacudir el yugo.*

Jovada. *f. ant.* Poreió de tèrra. *Jovada* ò *juvada.*

Jove, *va. adj.* El qui està en la edat de la juventut parlant de personas. *Jóven.* = De més de catorze ànyys. *Mozo, za.* = Àbre, plàuta. *Jóven* ò *nuevo, va.*

Jovenèt, *ta. m. f.* Diminutiu de jove. *Jovencillo, lla, ito, ta,* y en estil poètic. *Jovenete.*

Jovensà, *na. adj.* Casada de pòc tèmps. *Recien-casado, da,* y *ant. manton, na.*

Joviàl. *adj.* Alègre, divertid de bòn humor. *Jovial.*

Jovialidat. *f.* Bòn humor. *Jovialidad.*

Jòya. *f.* Alàca, adorno preciós, majorment de dòna. = Prèmi de habilidat, destresa, v. g. el de córrer més que àltre. *Joya.* = Gòñar sa jòya. *Ganar la joya* ò *la prenda.*

Joyeta. *f.* Jòya menuda. *Joyel.*

JU.

Juán, *na. m. f.* Nòm pròpi de hòmo ò de dòna. *Juan, na.*

Juanuyna. *f.* Nòm pròpi de dòna. *Juana-Ana.*

Juanèt, *ta. m. f.* Diminutiu de Jaán, na. *Juanito, ta.*

Juanèts. *m. pl.* Espànts ab accions y veus descompassadas. *Aspavientos.* = Fer juanèts. *Hacer aspavientos.*

Juanillo. *m.* Reym primerèno. *Sanjuanero.*

Juba. *f.* Vestidura de hòmo. *Chupa.*

Jubilació. *f.* Descans, retiro. *Jubilacion.*

Jubilad, *da. p. p.* de jubilar. *Jubilado, da.*

Jubilar. *v. a.* Retirar del trabáy, de algùn empleyo ab retenció dels honors. *Jubilar.*

Jubilat. *m.* El lector en las religions qui há complid sa carréra. *Jubilado.*

Jubilèu. *m.* Indulgència plenària ab cèrtas facultats. = Fèsta pública que celebràvan los judios cada cinquanta ànyys. *Jubileo.*

Júbilo. *m.* Alegria, gòig. *Júbilo.*

Jubó. *m.* Juba petita. *Chupeta, illa, ùa.*

Jucla. *f.* Un des sèt punts que los árabes pòsan demunt sas lletras para reemplassar sas nôstras vocâls. *Jucla.*

Judâic, *ca. adj.* Pertañent á los judíos. *Juddico, ca.*

Judaísaut. *p. a.* de judaísar. El qui judaísa. *Judaizante.*

Judaísar. *v. a.* Practicar las ceremónias de los judíos. *Judaizar.*

Judaïsme. *m.* La religió de los judíos. *Judaïsme.*

Júdas. *m.* Lo apóstol que trahí á Cristo. = Hômo traydor, alevós. = Figura ridícula de hómo que se pénja eu carrer y se créma al dissâpte de Pâsco. *Júdas.* = De sas tayaduras de Júdas: dolént. *De la piel del diablo.*

Judería. *f.* El bário de los judíos. *Juderia.*

Judiáda. *f.* Acció dolénta. *Judiada.*

Judicâd, *da. p. p.* de judicar. *Juzgado, da.*

Judicador, *ra. m. f.* El qui judica. *Juzgador, ra.*

Judicar. *v. a.* Pensar, créuer. = Fer judici. = Donar el séu dictâmen, parèr. = Sentenciar. *Juzgar.*

Judicatura. *f.* El eczercici de judicar. = La dignidât y jurisdicció de jutge. *Judicatura.*

Judici. *m.* La facultât de la ânima de judicar. = Sâna rahó contrária á la locura. = Averignació, eczâmen. = Dictâmen, parèr. = Tribunâl ahónt se judica. = Combinació de duas idêas. = Bóna conducta, cordura, prudência, etc. *Juicio.* = Fer pèrder es judici á un: trastornarló. *Volver el juicio d uno.* = Entrar en judici: conèxer sa rahó. *Entrar en juicio.* = Comparèxer á judici. *Parecer en juicio.* = Tenir es judici en es clotèl: tenir pòca reflexió. *Tener el juicio en los talones.* = No teuir es judici assentâd. *No tener el juicio sentado.*

Judiciâl. *adj.* Pertañent á judici, justicia ô á jutge. *Judicial.*

Judiciâlmént. *adv.* En judici. *Judicialmente.*

Judiciâri, *rri. adj.* Pertañent á la astrología judiciâria. = *m. f.* Els astròlegs judiciâris. *Judiciario, ria.*

Judiciós, *sa. adj.* Prudent, de bôn judici. *Juicioso, sa.*

Judiciosamént. *adv.* Prudentmént. *Juiciosamente.*

Judio, *día. m. f.* El qui seguèix la lléy de Moysès. = Parâula de desprèci. *Judio, día.*

Judièt, *ta. m. f.* Diminutiu de judío. *Judihuelo, la.*

Judiôt, *ta. m. f.* Aumentatíu de judío. *Judiazoz, za.*

Juèn, *ua. m. f. ant.* Judíos. *Judio, día.*

Juèus. *m. pl.* Gèstos. *Monadas.*

Juevèrt. *m. pl.* *Peregil.* = Móta de juevèrt. *Mata de peregil.*

Jugâd, *da. p. p.* de jugar. *Jugado, da.*

Jugâda. *f.* La acció de jugar. = Acció mála y no esperâda cóntra algu. *Jugada.* = Mála fèta jugânt. *Jugareta.*

Jugador, *ra. m. f.* El qui juga. = El qui es hábil en so jugar. = El qui té el vici de jugar. *Jugador, ra.* = Jugador de mitj'ôra passar: qui eu sâb pòc. *Chambon, na ô zaramplo, pla.* = De ofici. *Tuhur.* = Qui sâ embúys jugânt. *Fullero, ra.*

Jugar. *v. a.* Devertirse, entretenirse en algún jòc. = Botar, córrer, saltar, etc. = Tirar la càrta. = Môurerse una màquina. *Jugar.* = Al bot del môro. *Al fil derecho.* = Á càrt ô creu. *À cara ó cruz.* = Á conions amagâds. *Al escondite ô d escondecucas.* = Á galina ôrba. *À la gallina ciega.* = Á estira cabèys. *À la greña.* = Á càrta destapâda. *À naípe visto.* = Á cavallèra pòrta. *À pares ó nones.* = Á la flassâda. *Mantear ô d manteamiento.* = Á mâcs sas allòtas. *À los cantitos.* = Al diâble delôre. *Ande la rueda y cox con ella.* = Á la ôlta. *Al inferndculo.* = Á peñoras. *À prendas.* = Á péxos: muyarse un un dit de saliva y pègar ab èll demunt es puffy de âltre. *À sardinetas.* = Á las quâtre pòsts. *À quebrantahuesos.* = Á sabât sabât. *À batanes.* = Á nôlits. *À la tala ô al pito.* = Á tòcs. *À las bonitas.*

Jugar hé ô mála una péssa: manetjarse hé ô mála. *Jugar bien ó mal el lance.* = Fòrt ô gròs: molta cantidât. *Jugar fuerte ô grueso.* = Net: sense fer embúys. *Jugar limpio.* = Per pur devertimént: sens interés. *Jugar d las bonicas.* = Per ríurer: per pâsatémps. *Jugar los años.* = La missa los sacerldòts: axó es, la caridât de élla. *Jugar los kiries.* = Jugaría sas clâus de san Pére: per dir que un jugaría quânt té. *Jugaria hasta la camisa.* = Jugârhó tot: tot quânt té un. *Jugar el sol dntes que nazca.* = Jugar sa veu: cantar bé, fer lo que se vòl de sa veu. *Jugar la voz.* = Jugar tres cóntra un para robarlí es dôbbés. *Jugar tres al molino.*

Jugar. *v. a.* Botar, córrer los allòts ô el bestiar. *Jugar, retozar.* = Los allòts ab sas sèsas juguetas. *Trebejar.*

Juger, *ra. adj.* Ágil, prònte, vélós. = De pòc pes. = Inconstânt, variâble. *Ligero, ra.* = De càp. *Casquivano, na.*

Jugeresa. *f.* Inconstància. = Agilitât, prontitût, velocidât. = Facilitât en créuer, en parlar, en fer una còsa. *Ligereza.*

Jugeríssim, *ma. sup.* Molt jugers. *Ligerísimo, ma.*

Jugeríssimamént. *adv. sup.* Ab molta jugeresa. *Ligerísimamente.*

Jugueta. *f.* Aquèlla còsa en que se entreténen es nins. = Burla, xâusa. = Devertimént de pòc mo-

ment. = Cosa pòca. *Juguete.* = Nins. *Jugueton, na.*
Juguetetjar. v. a. Botar, saltar, etc. *Juguetear.* =
 =Hòmos ab dònas passetjantse, puñutse, fèntse
 còssigas, etc. *Retozar.*
Juliól. m. El setè més del àny. *Julio.*
Jumént. m. Bistia majorinént áse. =Hòmo ignorant.
Jumento.
Jumentál y jumentíl. adj. Pertañéut á jumént. *Ju-*
mental, jumentil.
Jamentèt. m. Jumént petít. *Jumentillo.*
Jumentòt. m. Jumént gròs. *Jumentazo.*
Junquillo. m. pl. flòr. *Junquillo.*
Jansa. f. Hérba. *Juncia.*
Junt. adv. Pròp, á un matèix témps. *Junto.*
Junt, ta. adj. Pròp, aferrád, uníd. *Junto, ta.*
Junta. f. Concurrèucia de personas. = Unió de cò-
 sas. = El tot que formau las còsas unidas. = Con-
 gregació, concili, tribunál. *Junta.* = Entre ret-
 jòla y retjòla, etc. *Degolladura.* = Molts de pa-
 rèys qui llàuran dins un matèix càmp. *Abesana.*
Juntád, da. p. p. de juntar. *Juntado, da.* = *Lucha-*
do, da.
Juntador, ra. m. f. El qui junta. *Juntador, ra.* =
Luchador, ra.
Juntamént. m. V. *Junta.* *Juntamiento.* = *Lucha.*
Juntamént. adv. Ab compaña, ab unió, tot junt.
Juntamente.
Juntar. v. a. Agregar, unir unas còsas á àltras. =
 Acopiar. *Juntar.* = Aferrarse dos para vèurer ó
 provar qui té més fòrsa. *Luchar.*
Juntéra. f. Eyna de fuster. *Juntera.*
Juntura. f. La pàrt per ahónt se unexeu, v. g. dos
 òssos. *Juntura.* = Còrda para juñir los animals.
Coyunda.
Juñid, da. p. p. de juñir. *Uncido, da, y ant uní-*
do, da. = *Gisñád.* *Doblado, da.*
Juñir. v. a. Posar el bestiar á càrro, etc. *Uncir,*
enyugar, y ant. unñir. = *Gisñar.* *Doblar.*
Juñy. m. El sisè més del àny. *Junio.* = En es juñy
 sa fàus en es puñy. *En junio hoz en puño.*
Júpiter. m. Un de los sét planèts. = El estáñy se-
 góns los químcics. = El cèl segóns los poétas. =
 Déu segóns la fábula. *Júpiter.*
Jura. f. Juramént. = El ácte solèmn de jurar fide-
 lidát al sobérano. *Jura.*
Jurád, da. p. p. de jurar. *Jurado, da.*
Jurador, ra. m. f. El qui jura. = El qui flastoma.
Jurador, ra.
Juraduría. f. El ofici y diguidát del jurát. *Juradu-*
ria.
Juramént. m. Afírmació ó negació de una còsa po-
 sánt á Déu per testimòni de la veritát. *Jura-*
mento.

Juramentád, da. p. p. de juramentar. *Juramen-*
tado, da.
Juramentar. v. a. Prènder á juramént. *Juramen-*
tar.
Juramentarse. v. r. Prestar juramént. *Juramen-*
tarse.
Jurar. v. a. Assegnrar ab juramént. = Promèter
 ab juramént. = Flastomar. *Jurar.* = Còin un ca-
 rrater: flastomar molt. *Como un carretero.*
Jurát. m. ant. Retgidor. *Jurado.*
Juratòri. m. El instrument en qui còsta haver
 jurád. *Juratorio.*
Juratoria. f. Làmina de plàta ahónt está el evangè-
 li sobre de qui pòsa sas màns el qui jura en Ara-
 gó. *Juratoria.*
Jurídic, ca. adj. Conforme á las llèys. *Juridico, ca.*
Juridicamént. adv. En forma de judici. *Juridica-*
mente.
Juriól. m. V. *Juliól.* *Julio.*
Jurisconsulto. m. Doctor en llèys. *Jurisconsulto.*
Jurisdicció. f. Autoridát, facultát, poder. = Seño-
 ríó, domini. = Térme de un pòble ó provincia.
Jurisdiccion. = Declinar la jurisdicció: allegar
 no ser competént el jutge. *Declinar la jurisdic-*
cion. = Prorrogar la jurisdicció: subjectarse al
 jutge competént. *Prorrogar la jurisdiccion.* =
 Resumir la jurisdicció: suspèndrerla al qui la te-
 nia donáda. *Resumir la jurisdiccion.* = Refòndrer
 ó refòndrerse la jurisdicció: recàurer en un la
 que teñan molts. *Refundir ó refundirse la ju-*
risdiccion.
Jurisdiccionál. adj. Pertañéut á jurisdicció. *Ju-*
risdiccional.
Jurispérito. m. El sábi en la jurisprudència. *Juris-*
perito.
Jurisprudència. f. Ciència dels drets. *Jurispruden-*
cia.
Jurista. m. El qui hà escrit sobre matèrias del
 dret. = Doctor de llèys. = El estudiánt en dret.
Jurista.
Just, ta. adj. Equitatíu. = Qui té la proporció
 conveniént. = Curt, estrèt. = Iguál. = Digne, de-
 gúd. = Faèl observador de las llèys y de la reli-
 gió. *Justo, ta.*
Just. m. Innocént, sense pecát. *Justo.*
Just. adv. Estretamént. *Justo.* = Just just. *Si al-*
canza no llega. = Just y cabál. *Por sus cabales.* =
 Just en cláu: adequadamént. *Pié con bola.* = Tot
 just: tot dret. *En derecho.*
Justacòro. m. ant. Espècie de casàca. *Justacor.*
Justamént. adv. Ab justicia. = Ab justa proporció.
Justamente.
Justicia. f. Virtút. = Atribút de Déu. = Equidát,
 reclitút. = Péna pública. = El tribunál qui fà

justícia.—El ajuntament. *Justicia*.
Justicier, ra. *m. f.* El qui castiga ab rigor los delictes. — El qui ab rigor fâ observar ô obsêrva la justícia. *Justiciero, ra.*
Justifét. *adj.* Molt semblânt. *Pintiparado, da.*
Justificació. *f.* Descârreg de la acusació. — Escusa del culpâd. — Prôva convincént de alguna còsa. — Rectitút. — Santificació del hòmo per la grâcia, etc. *Justificacion.*
Justificâd, da. *p. p.* de justificar. — *adj.* Just. *Justificado, da.*
Justificâdamént. *adv.* Ab equidât, ab rectitút. *Justificadamente.*
Justificâdíssim, ma. *sup.* Molt justificâds. *Justificadísimo, ma.*
Justificâdíssimamént. *adv. sup.* Ab molta justificació. *Justificadísimamente.*
Justificador. *m.* El qui justifica. *Justificador.*
Justificânt. *p. a.* de justificar. El qui justifica. *Justificante.*
Justificar. *v. a.* Fer justa una còsa. — Provar judiciâlment ab rahóns convincénts. — Declarar inno-

cént á algú. — Santificar Déu á algú donântli la sêua grâcia. *Justificar.*
Justificarse. *v. r.* Disculparse de una acusació. *Justificarse.*
Justificatiu, va. *adj.* Lo qui servêix para justificar. *Justificativo, va.*
Justillo. *m.* Vestidura. *Justillo.*
Justíssim, ma. *sup.* Molt justs. *Justísimo, ma.*
Justíssimamént. *adv. sup.* Ab molta justícia ô rectitút. *Justísimamente.*
Jutge. *m.* El qui estâ posâd para administrar justícia. — Persona capâs para judicar una còsa. *Juez.*
Jutipiri. *m.* Bêsa, burla. *Escarnio.* — Fer jutipiris. *Escarnecer.*
Juvenil. *adj.* Pertâciént á la juvintút. *Juvenil.*
Juvintút. *f.* La edât entre la nifès y la viríl. — Multitút de joves. *Juventud.*
Juy. *m. ant.* Judici per el tribunâl. *Juicio.*
Juy. *m.* Hérba dolênta qui se cria entre los sembrâts. *Borrachuela, zizña.*

KAO

K. *f.* La onzena lletra del alfabêto mallorquí y sòlamént usâda en parâulas estrangêras. *K.*
Kâ. *f.* El nôm de la lletra k. *Ka.*
Kân. *m.* El sobérâno entre los târtaros. *Kan.*
Kaolí. *m.* La têrra de que fân los xinos la ôbra fina. *Kaolin.*

KIR

Keratoglôssis. *m.* Pârt de la llêngo. *Keratoglosis.*
Kérmes. *m.* Insecto qui servêix para ténir de carmesí. *Kérmes ô kermes.*
Kirieleisson. *m.* Parâula grêga qui vòl dir: Señor, ténfu misericòrdia de nosâltres. *Kirieleison.*
Kiris. *m. pl.* *Kiries.*

LAB

L. *f.* La dotzena lletra del alfabêto mallorquí, consonânt y numérâl qui vâl 50 en los nombres româns. *L.*
La. Article femení qui se pôsa devânt los nòms femenús. — Acusatiu singular del pronòm personal élla. *La.*
Lâ. *m.* El sisè punt de sôlfa. *La.* — Estar en lâ: en el âyre. — En pôca consistència, solidès ô seguretât. *Estar en vilo.* — Estar en lâ côm sa jâya Miquêla: ni fer ni desfer. *Estar como el alma de Gariçay.*
Lâharo. *m.* Bandêra ricamént brodâda que duyan á campâña los emperadors româns. *Ldbaro.*
Lâbériuto. *m.* Llôc de diferénts caminôys, creu-

LAB

ers de ahónt es difícil es sêrtir. — Còsa confusa y enredâda. — Vêrsos, qui de quâlsevòl manêra que se llijan, forman un sentít. — Uua cavidât de s'oreya. *Laberinto.*
Lâbia. *f.* Grâcia en so dir, bôn parlar. *Labia.*
Labiâd, da. *adj.* Botânic. *Labiado, da.*
Labiâl. *adj.* Pertâciént á los morros. — Qui se pronuncia ab sos morros tancâds. *Labial.*
Lâbio. *m. ant.* Morro. *Labio.*
Laboratíu, va. *adj.* Fener, trabayador. *Laborativo, va.*
Laboratôri. *m.* Llôc ahónt ténen es fogóns los químics. *Laboratorio.*
Labràusa. *f.* El ârt de pagès. *Labranza.*

Lâca. *f.* Goma encarnada. *Laca*.
 Lacayo. *m.* Criad de librêya. *Lacayo*.
 Lacetâ, *ua. adj.* Los habitânts del territôri de Lârida. *Lacetano, na*.
 Lâcio. *m.* La campiña de Roma. *Lacio*.
 Laciu, *va. adj.* Lucsoriosos. *Lacivo, va*.
 Lacivia. *f.* Lucsuria. *Lacivia*.
 Lacônic, *ca. adj.* Drén, compendiós. *Lacónico, ca*.
 Lacônicamént. *adv.* Brévemént. *Lacônicamente*.
 Laconisme. *m.* Múdo de parlar concís, qui ab pôcas parâulas se diuen molts còsas. *Laconismo*.
 Lâcra. *f.* Cêrta pâsta para imprimir sêllos, tapar botêllas, etc. *Lacre*.
 Lacrâd, *da. p. p.* de lacrar. *Lacreado, da*.
 Lacrar. *v. a.* Tapar botêllas, etc. *Lacrear*.
 Lacsânt. *adj.* Lo qui afluxa el vêntre. *Lacsante* ô *laxante*.
 Lâcso, *sa. adj.* Relacsâd. *Laxo, xa*.
 Lactância. *f.* El têmps en que un infânt mâma. *Lactancia*.
 Lacticiui. *m.* Sa llét ô menjar compôst de llét. *Lacticio*.
 Lacticinis. *m. pl.* Llét, ôus, formâtge, mantêga. *Lacticinios*.
 Laddillo. *m.* Péssa movedissa de buc de cotxo. *Laddillo*.
 Lâdo. *m.* La persona qui afavorêix, defênsa á âltra, etc. *Lado*.
 Lagart. *m.* Espêcie de dragó, però molt més grôs. *Lagarto*.
 Lâgo. *m.* Estâny de âygo. *Lago*.
 Laicâl. *adj.* Pertañént á los llêcs. *Laical*.
 Lâma. *m.* El sacerdot entre los târtaros. *Lama*.
 Lâma. *f.* Tela ab fils de ôr ô plâta. = Espêcie de xôt. *Lama*.
 Lamedor. *m.* Medecina para ablanir el pit. *Lamedor*.
 Lamêuto. *m.* Gemég, plôr, quêxa. *Lamento*.
 Lâmia. *f.* Môustruo fabulós ab câre de dôna y còs de drag. *Lamia*.
 Lâmina. *f.* Plânxa de arâm ô fust en que está gravâd algún dibúx. *Lamina*.
 Lamineta. *f.* Lâmina petita. *Lamineta*.
 Lampiño. *m.* El hómo qui no té bârba. *Lampiño*.
 Lampiño, *ña. adj.* Lo qui té pôc pel. *Lampiño, ña*.
 Lanar. *adj.* Cubért de llâna ô de pel. = Còsa fêta de llâna. = Bestiar de llâna. *Lanar*.
 Lânce. *m.* Succés, sôrt, casualidât. = Ocasíó crítica. *Lance*.
 Lancéro. *m.* El soldât qui usa de llâusa. *Lancero*.
 Lângrâve. *m.* Jutge de una provincia en Alemânia. *Langrave*.
 Langraviât. *m.* El territôri ahónt té la jurisdicció el lângrâve. *Langraviado*.

Languidès. *f.* Debilidât, flaquesa. *Languidez*.
 Lânguido, *da. adj.* Dêbil, flâc. *Lânguido, da*.
 Lanifici. *m.* El âcte de obrar sa llâna. *Lanificio*.
 Lanilla. *f.* Rôba de llâna fina. *Lanilla*.
 Lâpida. *f.* Pédra en que se pôsa alguna inscripció. *Lapida*.
 Lapidâri. *m.* El qui trabâya ô trâcta en pédras preciosas. *Lapidario*.
 Lapidâri, *ria. adj.* Pertañént á pédras preciosas. *Lapidario, ria*.
 Lapídeo, *ea. adj.* Lo qui es de pédra ô té sas sêuas propiedâts. *Lapideo, dea*.
 Lâpis. *m.* Minerâl negre qui servêix para dibuxar ô retxar. *Lâpiz*.
 Lâpislâssuli. *m.* Pédra preciosa blâva ab diferents retxas. *Lapislâssuli*.
 Lapissêra. *f.* Canonèt ple de lâpis para dibuxar ô retxar. *Lapicero*.
 Lâquêssis. *f.* Una de las tres pârcas. *Lâquesis*.
 Lâres. *m. pl.* Los déus de las câsas entre los ântigs. *Lares*. = Pénâts: los déus de la ciutât de Roma. *Penates*.
 Lâs. *m.* Iustrumént para cassar ô agafar animals. *Lazo*.
 Lâstre. *m.* Sorra de bârco. *Lastre*.
 Laterâl. *adj.* Pertañént á costât. = Lo qui estâ al costât de âltra còsa. = Lo qui no vé línea rêcta. *Lateral*.
 Laterâlmént. *adv.* De costât. *Lateralmente*.
 Laticlâvi, *m.* ô laticlâvia. *f.* Vestit talar de los senadors del ântig pòble româ. *Laticlavio* ô *laticlavia*.
 Latitûd. *f.* Amplâria, estensió. = La distância quey hâ de un llòc al ecuâdor. *Latitud*.
 Latitudinâl. *adj.* Lo que se estén á lo âmple. *Latitudinal*.
 Lâtria. *f.* La adoració sôlamént deguda á *Deo*. *Latria*.
 Latrocinî. *m.* Furt, rôbo. *Latrocinio*.
 Latzarêto. *m.* Llòc ahónt se fâ fer corentenas á los qui vénen de llòc apéstâd ô sospitós *de pe ste*. *Lazareto*.
 Laudâble. *adj.* Digne de alabânsa. *Laudable*.
 Lâudano. *m.* Estrât de ôpit. *Lâudano*.
 Laudatôria. *f.* Elôgi. *Laudatoria*.
 Laudatôri, *ria. adj.* Qui alâba. *Laudatorio, ria*.
 Lâudes. *f. pl.* Pârt del ofici divino. *Laudes*.
 Laureâd, *da. p. p.* de laurear. *Laureado, da*.
 Laureâudo. *m.* El qui estâ en vigília de ser *agraduâd* en una universidât. *Laureando*.
 Laurear. *v. a.* Coronar de llorer. = Agrâduar en una universidât. = Honrar. *Laurear*.
 Laurêola. *f.* Corona de llorer. = Corona de râyos que se posa á còp de sâ t. = Plânta: espêcie de

mirabaja. *Lauréola*.

Láuro. *m.* Glória, honor, triunfo. *Lauro*.

Láus. *m.* Alabansa. *Lauda* ô *laude*.

Láva. *f.* Matéria fusa qui surt dels volcans. *Lava*.

Lávabo. *m.* La cerimônia de rentarse es dits el sacerdot en la missa. *Lavatorio*.

Lavativa. *f.* Ajuda, cervical. *Lavativa*.

Lavatôri. *m.* Pica de aygo para rentarse sas mãos los sacerdôts ântes y después de sa missa. = La cerimônia de rentar es péua que se fâ en el di-jous sant. *Lavatorio*.

LE.

Leâl. *adj.* Faêl. *Leal*.

Leâlmént. *adv.* Ab lealtât. *Lealmente*.

Lealtât. *f.* Fidelidât, hombría de bé. *Lealtad*.

Leccionári. *m.* El llibre de côr qui conté las lliçons de matinas. *Leccionario*.

Leccionista. *m.* El mêtstre qui vá á donar llió á sas câsas particulars. *Leccionista*.

Lector, *ra.* *m. f.* El qui lliu. *Lector, ra*.

Lector. *m.* El qui té el ofici de enseñar filosofia ô teología en las religións. = El qui está ordenad del orde de lectorât. *Lector*.

Lectorâl. *m.* Cauonge qui té obligació de explicar la sagrada Escritura. = El canonicât. *Lectoral*.

Lectorât. *m.* Orde eglesiástica. *Lectorado*.

Lectoria. *f.* El ofici de lector. *Lectoria* ô *lectura*. = Respôsta importuna. *Bachilleria, letraderia*.

Lectura. *f.* El âcte de lletgir. = De enseñar públicament. = Carâcter de lletra de estâmpa. *Lectura*. = El ofici de lector. *Lectura* ô *lectoria*.

Legacia. *f.* El empleyo del embajador. *Legacia*.

Legâd. *m.* Embaxador. *Legado*. = Á lâtere: embaxador estraordinári del Pâpa. *Aldere*.

Legâl. *adj.* Posad per sa lléy = Fidedigne, puntuâl, faêl en cumplir las obligaciós. *Legal*.

Legalidât. *f.* Conformidât ab sa lléy. = Puntualidât y rectitút en cumplir las obligaciós. *Legalidad*.

Legalisació. *f.* Certificació de la llegitimidât de una escriptura. *Legalizacion*.

Legalisad, *da.* *p. p.* de legalisar. *Legalizado, da*.

Legalisar. *v. a.* Certificar ab se pública la llegitimidât de una escriptura. *Legalizar*.

Legalíssim, *ma.* *sup.* Molt legâl. *Legalissimo, ma*.

Legâlmént. *adv.* Segóns lléy. *Legalmente*.

Legió. *f.* Cuérpo de milicia entre los antígs româns. = Grân nombre de personas ô de esperits. *Legion*.

Legiouári. *m.* Soldât de la legió. *Legionario*.

Legionári, *ria.* *adj.* Pertañent á una legió. *Legionario, ria*.

Legislagió. *f.* Dret de fer lléys. = El cós de las lléys. *Legislacion*.

Legislador, *ra.* *m. f.* El qui fâ ô establèix lléys. *Legislador, ra*.

Legislar. *v. a.* Fer lléys. *Legislar*.

Legislatiu, *va.* *adj.* Se diu del podèr ô potestât de fer lléys. *Legislativo, va*.

Legislatura. *f.* El cuérpo legislatiu y el témps de la séua duració. *Legislatura*.

Legisperito. *m.* Sâbi en lléys. *Legisperito*.

Legista. *m.* Advocat, missèr. *Legista*.

Lelili. *m. pl.* Los crits que fan es môros en las séuas féstas ô peléant. *Lelili*.

Lélo, *la.* *adj.* Fâtuó, xotxo. *Lelo, la*.

Léma. *m.* Argument posad ântes de poema, etc. = Proposició cuya demostració es necessària para una âltra qui se seguèix. *Lema*.

Lenidât. *f.* Blandura, suavidât. *Lenidad*.

Lenitlu. *m.* Medicina para mitigar el dolor. *Lenitivo*.

Lenocini. *m.* Alcabotaria. *Lenocinio*.

Léntamént. *adv.* Pôc á pôc. *Lentamente*.

Lénte. *m.* Vidre redó. *Lente*.

Lentitút. *f.* Tardânsa, espây. *Lentitud*.

Lénto, *ta.* *adj.* Târd, pererós. *Lento, ta*.

Lénto. *adv.* Á pôc á pôc. *Lento*.

Lentor. *m.* Humor crâs y viscós. *Lentor*.

Leoncia. *f.* Pédra preciosa. *Leoncia*.

Lepidi. *m.* Hérba cóntra escorbuto. *Lepidio*.

Lepídotes. *f.* Pédra preciosa qui imita sas escâtas de péix. *Lepidotes*.

Lépra. *f.* Malaltía. *Lepra*. = Blânc: tâca blânc en sa péll. *Lepra blanca*.

Leprós, *sa.* *adj.* El qui té lépra. *Leproso, sa*.

Lérdo, *da.* *adj.* Pâupa, rudo, torpe. *Lerdo, da*.

Lerdó. *m.* Iusló, tumor en jonóy de bistia. *Lerdon*.

Lessió. *f.* Ferida, dâñy, ofénsa, perjúy. *Lesion*.

Lessiu, *va.* *adj.* Dâñós, ofensiu, etc. *Lesivo, va*.

Léste. *m.* Vént de llevânt. *Leste*.

Letâl. *adj.* Mortâl, qui câusa la môrt. *Letal*.

Letârgic, *ca.* *adj.* Pertañent á letârgo. *Letárgico, ca*.

Letârgo. *m.* Sopor profundo y cóntra naturalesa. = Torpesa de entenimént. *Letargo*.

Léte. *m.* Un singl riu del infèrn. *Lete*.

Létéo, *ea.* *adj.* poétic. Pertañent al léte. *Leteo, ea*.

Leticia. *f. ant.* Alegría. *Leticia*.

Letífero, *ra.* *adj.* Qui câusa la môrt. *Letifero, ra*.

Letificad, *da.* *p. p.* de letificar. *Letificado, da*.

Letificánt. *p. a.* de letificar. El qui letifica. *Letificante*.

Letificar. *v. a. ant.* Alegrar. *Letificar*.

Letxicó. *m.* Diccionári. *Lexicon*.

Letxicógrâfo. *m.* Autor de un diccionári. *Lexicógrafo*.

Léve. *adj.* De pòc pes, de pòca importància, pe-
tít. *Leve.*
Lévedát. *f.* Jugeresa: pòc pes. *Levedad.*
Lévément. *adv.* Veniàlment. *Levemente.*
Lévissim, *ma. sup.* Molt léve. *Levisimo, ma.*
Levissimament. *adv. sup.* Ab molta lévedát. *Le-
vissimamente.*
Levita. *m.* De la tribu de Leví. = El diàca. *Le-
vita.*
Levita. *f.* Casàca. *Levita.*
Levític. *m.* Un llibre de la sagrada Escripura.
Levítico.
Léxa. *f.* Déxa, llegát. *Legado.*
Lexád, *da. p. p.* de lexar. *Legado, da.*
Lexar. *v. a.* Fer alguna déxa ò llegát en el tes-
tament. *Legar.*
Leyénda. *f.* Lo que se llixa. = Historieta ò vida de
sànts. *Leyenda.*

LI.

Li. Cás oblicuo del pronom masculí y femení de
la tercera persona. *Le.*
Libació. *f.* Derramament de vi ò de àltre licor que
los antigs feyan en honor de los seus déus fàl-
sos, y los judíos en honor del Déu vertader. *Li-
bacion.*
Libàmen. *m. ant. V.* Libació. *Libámen.*
Libar. *v. a.* Fer una libació. *Libar.*
Libéla. *f. ant.* Moneda romana qui valia un dób-
bé mallorquí. *Libela.*
Libelar. *v. a. cur.* Presentar peticions. *Libelar.*
Libello. *m.* Memoriál, peticio. *Libelo.* = Infama-
tori: escrit injuriós. *Infamatorio, porque.* = De
repudi: la escriptura ab que el marít repudià-
va á sa muller. *De repudio.*
Libidinos, *sa. adj.* Lucuriósos. *Libidinoso, sa.*
Libidinosament. *adv.* *Libidinosamente.*
Libitum. (*Ad*) Á voluntát. *Ad libitum.*
Libració. *f.* Engrouament de un còs fins que es-
tiga en equilibri. *Libracion.*
Libre. *adj.* El qui pòt fer y desfer. = El qui no
es nàd escláu. = El qui no dependèix de àltri.
= El qui no està pres. = El qui no es casád. *Li-
bre.*
Librement. *adv.* Ab llibertát. *Librement.*
Licéo. *m.* Lòc de enseñansa. *Liceo.*
Lícit, *ta. adj.* Permès per sa lléy. *Lícito, ta.*
Lícitament. *adv.* *Lícitamente.*
Licor. *m.* Sustància flúida y líquida. *Licor.* =
Qui té mál gust. *Pistrage.*
Licorós, *sa. adj.* Esperitós. *Licoroso, sa.*
Lictor. *m.* Esgotzi qui anàva devànt los magistrats
romàus ab un garròt llarg ab una espècie de

destrál y un fexèt de vergas. *Lictor.*
Lignum-crucis. *m.* Reliquia de la creu de Cristó.
Lignum-crucis.
Lila. *f.* Ròba de llana de vários colors. *Lilax.*
Lilàyla. *f.* Ròba de llana molt prima, clàra y
estre'a. *Likaila.*
Limitació. *f.* El àcte de posar límites. = Coartació.
Limitation.
Limitád, *da. p. p.* de limitar. *Limitado, da.*
Limitar. *v. a.* Posar límites, fitas, térme. = Coar-
tar. *Limitar.*
Límite. *m.* Térme, fi, tàssa, frontèra. *Limite.*
Limítrofe. *adj.* Confinant, confrontant. *Limítrofe.*
Lince. *m.* Animál. *Lince.*
Lincuri. *m.* Pédra preciosa que se trèa del cos
del lince. *Lincurio.*
Lindesa. *f.* Hermosura. *Lindeza.*
Lindo, *da. adj.* Hermosos. *Lindo, da.*
Línea. *f.* Longitud sense àltra dimensió. = Bràn-
ca de parentesc. = Cordó militar. = Retxa, ti-
ra. = Formació de tròpa en forma de batàlla. =
La dotzena part de una pulgada. = El equador.
Linea. = Tirar sas seúas líneas para lograr al-
gún fi. *Echar ò tirar lineas.*
Lineád, *da. p. p.* de linear. *Lineado, da.*
Lineál. *adj.* Pertañent á línea ò fèt ab línea.
Lineal.
Linear. *v. a.* Fer ò tirar líneas. *Linear.*
Linsfa. *f.* Humor aygolós del còs. = La áygo segós
los poetas. *Linsfa.*
Linsfatic, *ca. adj.* Pertañent á ò abundant de lin-
fa. *Linsfático, ca.*
Línqueu. *m. pl.* *Linquen.*
Lipiria. *f.* Fèbra maligna ab calor intèrn y al ma-
tèix témps ab fret estèrn. *Lipiria.*
Lipogramàtic, *ca. adj.* Se deya de una òbra abònt
noy havia alguna de las lletras del alfabetó. *Li-
pogramático, ca.*
Lipotímia. *f.* Desmáy, espàuma. *Lipotimia.*
Liquefacció. *f.* Mutació de un còs qui se fà líquidó.
Liquefaccion.
Liquidació. *f.* La acció de ajustar un conte. = Fa-
sió, derritació. *Liquidacion.*
Liquidád, *da. p. p.* de liquidar. *Liquidado, da.*
Liquidament. *adv.* Clàrament. *Liquidamente.*
Liquidar. *v. a.* Fòndrer, derretir. = Aclarir sa ha-
sienda ò un conte. *Liquidar.*
Liquidarse. *v. r.* Pèrder el seu sò una lletra per
rahó de la qui la antecedeix. *Liquidarse.*
Líquido, *da. adj.* Lo qui té sas parts flúidas y
qui fàcilment se sepáran. = Net, clar parlant de
béns ò de conte. = La lletra qui mda de sò per
la unió ab la lletra qui la precedeix. *Liqui-
do, da.*

Lira. *f.* Instrument de música.—Constellació septentrional.—Casta de poesia. *Lira.*
Líric, *ca. adj.* Pertanyent a la lira.—Poesia lírica: la que se pot cantar. *Poesia lírica.*
Liró. *m.* Espècie de rata. *Liron.*
Litarge y **litargiri.** *m.* Mescla de plom, terra y aram quey há en sa plàta ántes de purificarla. *Litarge y litargirio.*
Litigant. *m.* El qui pledetja. *Litigante.*
Litigar. *v. a.* Pledetjar, altrecar, disputar. *Litigar.*
Litigós, *sa. adj.* Lo qui està en plét.—El afectat de pledetjar. *Litigioso, sa.*
Litisconsorte. *m. f.* El qui està unid ab altre para pledetjar. *Litisconsorte.*
Litiscontestació. *f.* Respòsta á la demanda. *Litiscontestacion.*
Litispensas. *f. pl.* Los gastos de un plét. *Litispensas.*
Litispèndencia. *f.* El estat de un plét corrent. *Litispendencia.*
Litocola. *f.* Betúm fet de polvos de marmol, pega, y blanc de ou. *Litocola.*
Litófago. *m.* Menjador de pedra. *Litófago, ga.*
Litografia. *f.* Part de la història natural qui té per objecte la descripció de las pedras. *Litografia.*
Litógrafo. *m.* Naturalista qui se aplica á la litología. *Litógrafo.*
Litología. *f.* Ciència de las pedras. *Litologia.*
Litólogo. *m. V.* Litógrafo. *Litólogo.*
Litontríptic. *m.* Remèy para el mal de pedra. *Litontríptico.*
Litotomía. *f.* La operació para treurer sas pedras de dedins sa bufeta. *Litotomia.*
Litotomista. *m.* Cirugiá qui en particularidat se aplica á la sobredita operació. *Litotomista.*
Litótomo. *m.* Instrument á propòsit para fer dita operació. *Litótomo.*
Litteral. *adj.* Conforme á la lletra del tèssto. *Litteral.*
Litterálmént. *adv.* Segóns el sentit de la lletra. *Litteralmente.*
Litterari, *ria. adj.* Pertanyent á las lletres, á cièncias, estudis. *Litterario, ria.*
Litterat. *m.* Dòcte, erudit, dedicad á las lletres. *Literato.*
Litteratura. *f.* Doctrina, erudició, conexement de las lletres, cièncias, etc. *Litteratura.*
Lituo. *m.* Instrument antig de música. *Lituo.*
Liturgia. *f.* La forma y módo de celebrar los divinos oficis. *Liturgia.*
Litúrgic, *ca. adj.* Pertanyent á liturgia. *Litúrgico, ca.*

Liviá, *na. adj.* Lacu, impúr.—Juger, de pès pes.—Inconstant. *Liviano, na.*
Liviánamént. *adv.* Ab liviandát. *Livianamente.*
Liviandát. *f.* Lacivia.—Jugeresa, pès pes de una còsa.—Inconstància de ánimo.—Incontinència. *Liviandad.*
Lívido, *da. adj.* De mal color. *Lívido, da.*

LO.

Lo. Pronóm relatiu qui se antepòsa ó pospòsa á los verbs, v. g. lo amar, amarlo. *Lo.*
Lo. Article masculí y néutre qui se antepòsa á los nòms masculíns y á los adjectius sustantiváds, v. g. lo blanc.—Ántes de nòm qui comensa per vocál ó átxe, se dexa la o, y la l fá sílaba en la vocál del nòm, y axí: lo amor, lo honor, se pronuncian còm si estássen escrits *lamor, lhonor*: y á vegádas no se escriu *lo*, sinó sólament la éle ab una coma demunt axí: *L' el* parlant de nòm, y *lo* parlant de adjectiu sustantivád. *El, Lo.*
Loa. *f. ant.* Alabansa. *Loa.*
Loa. *f.* Pròleg de péssa de teátro, axò es de comèdis, etc. *Loa.*
Loable. *adj.* Digne de alabansa. *Loable.*
Loablement. *adv.* Ab alabansa. *Loablemente.*
Load, *da. p. p.* de loar. *Loado, da.*
Loador, *ra. m. f.* El qui alába. *Loador, ra.*
Loar. *v. a.* Alabar. *Loar.*
Lóbrego, *ga. adj.* Fosc, oscúr, tenebrós.—Melancòlic, trist. *Lóbrego, ga.*
Lobreguès. *f.* Oscuridat. *Lobreguez.*
Lobuno, *na. adj.* Pertanyent á llop. *Lobuno, na.*
Locació. *f. cur.* El contracte de arrendament. *Locacion.*—Locació y conducció: el acte de donar ó prender arrendament. *Locacion y conduccion.*
Local. *adj.* Pertanyent á llòc. *Local.*
Localidat. *f.* Calidat, circumstància qui fica sas còsas á un llòc determinad. *Localidad.*
Lòcamént. *adv.* Ab locura.—Fòre mida. *Locamente.*
Locando, *da. adj.* El qui obra ó parla còm un lòc. *Alocado, da.*
Loció. *f.* El acte y efecte de rentar. *Locion.*
Lòco, *ca. m. f. adj.* Fálto de judici, fátuo, insensat.—Inconsiderad, qui obra sense reflexió.—Abundant, fèrtil. *Loco, ca.*—Lòco acabad. *Loco rematado.*—Lòco fermador. *Loco de atar.*—Lòco furiós. *Loco furioso.*—Lòco de alegrí, gòig, etc. *Loco de alegría, etc.*—Tornar lòco. *Bolverse loco.*—Fer tornar lòc á un: confondre ab espècies, etc. *Volver loco d uno.*
Loco-moció. *f.* Mutació de llòc. *Loco-mocion.*

Locució. *f.* Mòdo de parlar, estil. = *Expressió*, *frase*. *Locucion*.
Locura. *f.* Privació de judici, fatuidat. = *cur*. Acció estravagant, inconsiderada. *Locura*. = Fer locuras, en un escés de gòig ò de aflicció. *Hacer locuras*.
Locureta. *f.* Locura petita. *Locurilla*.
Locutòri. *m.* El parlador de convènt de mônjas. *Locutorio*.
Logaritme. *m.* Nombre pres en una progressió aritmètica corresponent á àltra, pres en una progressió geomètrica. *Logaritmo*.
Logarítmic, *ca. adj.* Pertañent á logaritmes. *Logaritmico, ca*.
Logaritmotècnia. *f.* Ciència de los logaritmes y el art de fer sas séuas taulas. *Logaritmotecnia*.
Logógrif. *m.* Endevinàya qui consistèix en la mutació de las síllabas de un mot. *Logógrifo*.
Logràd, *da. p. p.* de lograr. *Logrado, da*.
Lograr. *v. a.* Alcansar, conseguir. *Lograr*.
Lograrse. *v. r.* Arribar als séus fiús. *Lograrse*.
Logrer, *ra. m. f.* Usurers. *Logrero, ra*.
Logreria. *f.* Usura. *Logreria*.
Logro. *m.* Gauància, profit, consecució. = *Usura*. *Logro*.
Loua. *f.* Ròba molt atapida y fòrta. *Lona*.
Longa. *f.* Nòta musicál. *Longa*.
Longanimitat. *f.* Constància, firmesa de ànimo en las adversidats. *Longanimidad*.
Longànimo, *ma. adj.* Constant, firme, paciènt en los trabàys. *Longánimo, ma*.
Longimetria. *f.* Art de midar las líneas. *Longimetria*.
Longitudinál. *adj.* Pertañent á la longitút. *Longitudinal*.
Longitudinàlmént. *adv.* Á lo llàrg. *Longitudinalmente*.
Longitút. *f.* Extensió á lo llàrg. = La distància de un llòc respècte del primer mèridiàno. = La distància quey hà entre duas estrèllas. *Longitud*.
Longobàrdo, *da. adj.* Naturál de ò pertañent á Lombardía. *Longobardo, da, lombàrdico, ca ò lombardo, da*.
Loquacidat. *f.* Vici de xerrar molt. *Locuacidad*.
Loquàs. *adj.* Molt xerrador. *Locuas*.
Loquacíssim, *ma. sup.* Molt xerradors. *Locuacissimo, ma*.
Loquèla. *f.* El mòdo particular de parlar càdahú. *Locuela*.
Loquer, *ra. m. f.* Los qui guàrdan es lòcos. *Loquero, ra*.
Loqueria. *f.* V. Locura. *Locura*.
Loquèt, *ta. adj.* Diminutiu de lòco. *Loquillo, lla, ito, ta*.

Loquetjar. *v. n.* Dir ò fer estravagàncias. = *Devertirse*. *Loquear*.
Lòrd. *m.* Señor. *Lord*.
Lorquí, *na. adj.* De Lórca. *Lorquino, na*.
Lossànge. *f.* Cèrta figura en escút de àrmas. *Lossange*.
Lossania. *f.* Verdor, frondositat dels àbres y plantes. = Robustès en los hòmos y animals. *Lozania*.
Lossàno, *na. adj.* El qui té lossania. *Lozano, na*.
Loteria. *f.* Rifa. = Jòc ab nombres posats á cartòus. *Loteria*.

LU.

Lúbric, *ca. adj.* Lucuriós. *Lúbrico, ca*.
Lubricidat. *f.* Lucuria. *Lubricidad*.
Lucense. *adj.* De Lugo. *Lucense*.
Lucéro. *m.* El estèl de la àuba: Vènus. = Tota estrèlla resplandènt. *Lucero*.
Lucífero, *ra. adj. poètic.* Resplandènt. *Lucifero, ra*.
Lucífugo, *ga. adj.* Qui futz de sa claror. *Lucifugo, ga*.
Lucó. *m.* Sumptuosidat escesiva. *Lujo*.
Lucratia, *va. adj.* Lo qui doua ganància. *Lucrativo, va*.
Lucro. *m.* Ganància, profit, utilidat. *Lucro*.
Lucuria. *f.* El pecat de la càrn. *Lujuria*.
Lucuriós, *sa. adj.* Laciú, impúr. *Lujurioso, sa*.
Lucoriosamént. *adv.* Impuramént. *Lujoriosamente*.
Luctuós, *sa. adj.* Trist, llamentàble. *Luctuoso, sa*.
Luctuosamént. *adv.* Deploràblemént. *Luctuosamente*.
Lucubració. *f.* Óbra qui hà costad moltras velladas. *Lucubracion*.
Ludibri. *m.* Escàrnio. *Ludibrio*.
Luègo. *adv.* Prònte, al istant. = De seguida, después. = Pucs, per consecuent. *Luego*.
Lúgubre. *adj.* Funést. *Lúgubre*.
Lumbréra. *f.* El còs qui despedèix llum. = La persona qui ab la séua virtút ò doctrina illumina á àltras. *Lumbrera*.
Luminar. *m.* Tot estèl qui de sí despedèix llum. *Luminar*.
Lunària. *f.* Pédra preciosa ab la figura de lluna plena y de color de cèndra. *Lunaria*.
Lupanar. *m.* Càsa de prostitució. *Lupanar*.
Lussità, *na. adj.* Portuguesos. *Lusitano, na*.
Lussitània. *f.* Portugal. *Lusitania*.
Lústric, *ca. adj.* Pertañent á lustro. *Lústrico, ca*.
Lustro. *m.* Espáy de cinc anys. *Lustro*.
Lustrós, *sa. adj.* Lo qui té llustre. *Lustroso, sa*.
Lustrosamént. *adv.* Ab llustre. *Lustrosamente*.

Luterà, na. *adj.* El qui segueix á Lutéro. *Lutera-*
no, na.

Luteranisme. *m.* La heregia de Lutéro. *Lutera-*

nismo.

Lútria. *f.* V. Nútria. *Lutria.*

LLA

L. *f.* La tretzena lletra del alfabeto mallorquí, doble en la figura, però senzilla en el valor, per lo que no se sepàra á lo últim de la retxa. *Ll.*

Llacor. *m.* Sustància gràssa de sa tèrra. *Légamo.*

Lladella. *f.* Espècie de poy redó. *Ladilla.*

Lladó. *m.* El fruyt de lladouer. *Almeza, almecina*
ò aloton.

Lladouer. *m.* Àbre bèn conegúd. *Almez, almecino, ledon* ò *aligonero.*

Lladr. *m.* Sa veu del cà. *Ladrado, y* si es continuo. *Ladra.*

Lladrador, ra. *m. f.* El qui llàdra. *Ladrador, ra.*

Lladrar. *v. a.* Formar sa séua veu es cà. *Ladrar.*

Lladre. *m.* El qui rôba. *Ladron.* = Astút, sutil.

Galafate. = De còsas menudas. *Ladron ratero.* =

De escrit que àltre hà compòst. *Plagiario.* = Fi.

Caco. = Véy, qui hà molt que rôba. *Bailon.* =

De xòts. *Abigeo* ò *apartador de ganado.* = Llâ-

dres, llâdres: avís de quey hà llâdres. *Ladrones, ladrones.*

Lladrèt. *m.* Llâdre petít. *Ladroncillo, illa.*

Lladriòla. *f.* Instrument de tèrra ahónt los allòts guàrdan es dòbbès. *Alcancia, huchá* ò *ollaciega.*

Lladró. *m.* Llâdre petít. *Ladroncillo.*

Lladrona. *f.* Dòna qui rôba. *Ladrona.*

Llàga. *f.* Còsa coneguda. = Malaltia de ànima, mál espiritual. *Llaga.* = À sas càmras per haverse encontrád. *Alcanzadura.* = Féta per esperó. *Espleadura.* = En es taló. *Espolon.*

Llagád, da. *p. p.* de llagar. *Llagado, da.*

Llagar. *v. a.* Fer ò causar llàgas. *Llagar.*

Llagàña. *f.* Humor dels uys qui se espessèix en el llagrimar. *Lagaña, legaña, pitaña* ò *pitarra.*

Llagañós, sa. *adj.* El qui té llagàñas. *Lagañoso, legañoso, pitañoso* ò *pitarroso, sa.*

Llagóst. *m.* Insècto. *Langostino, salton.*

Llagosta. *f.* Llagóst gròs y qui vòla. = Péix. *Langosta* ò *matacandil.* = Verda. *Langoston.*

Llagót. *m.* Acusació, instància. *Lagoteria* ò *chisme.* = Escoltar llagòts. *Dar oïdo d chismes.* =

Portar llagòts. *Lagotear, chismear* ò *malsinar.*

Llagoter, ra. *m. f.* Los qui pòrtan llagòts. *Lagotero, ra, chismoso, sa, matilla, correvedile* ò *mat-*
sin.

LLA

Llàgrima. *f.* Gota de humor qui surt del uy. = Petita porció de licor. = Suc que destilan sas pàrras, etc. *Ldgrima.* = De rosàri. *Cuenta.* = De viu. *Ldgrima de David* ò *de Job.* = Llâgrimas de cocodrillo: fingidas. *Ldgrimas de cocodrilo.* = Llâgrimas de la aurora: gotas de roâda segóns los poétas. *Ldgrimas de la aurora.* = Plorar llâgrimas de sâng: estar escessivamént afligid. *Llorar lágrimas de sangre.* = Surtirli sas llâgrimas. *Sal-târsele las lágrimas.* = Do de llâgrimas. *Don de lágrimas.*

Llagrimer. *m.* Gròs àngulo del uy. *Lagrima.*

Llagriméra. *f. pl.* *Ldgrima de David* ò *de Job.*

Llagrimeta. *f.* Llâgrima petita. *Lagrimilla.* = Fer sa llagrimeta. *Hacer pucheros.*

Llagrimetjar. *v. n.* Plorar. *Lagrimar.*

Llagueta. *f.* Llâga petita. *Laguilla.*

Llamáda. *f.* Señal en los escrits pâra cridar la atenció. = Tôc de tambor para convocar sa trôpa. = Movimént para euganar. *Llamada.*

Llamaráda. *f.* Vermeyó repenti y momentáneo de sa càre. *Llamarada.*

Llambrox. *m.* Eyna para llevar sa pôta de bistia. *Pujavante.*

Llambroxar. *v. a.* Llevar sa pôta de bistia para ferrarla. *Despalmar* ò *destalonar el casco.*

Llamentàble. *adj.* Digne de compassió ò de ser plorád. *Lamentable.*

Llamentació. *f.* Gemég, crit de plôr. = El trist càntic de Jeremías. *Lamentacion.*

Llamentád, da. *p. p.* de llamentarse. *Lamentado, da.*

Llamentador, ra. *m. f.* El qui se llamenta. *Lamentador, ra.*

Llamentarse. *v. r.* Quexarse, suspirar de dolor. = Compatirse. *Lamentarse.*

Llamento. *m.* Gemég, plôr, suspir. *Lamento.*

Llamentós, sa. *adj.* El qui se llamenta. *Lamentoso, sa.*

Llàmp. *m.* Metéoro ígneo. *Relampago.* = Ab vergas. *Rayo.*

Llampagar y llampatjar. *v. n.* Fer llàmps. *Relampaguear.*

Llampuga. *f.* Péix. *Lampuga.*

Llana. *f.* El pel de xòt. *Lana.* = Bruta: axí còm se ton. *Sucia* ò *en puerco.* = Sens obrar. *En barro.* = Mitja llana: ròba. *Telon.* = Cardar sa llana á un: arregañarlo fòrt. *Cardarle la lana.*
Llanàda. *f.* Espècie de granèra para fer netas las péssas de artilleria. *Lanada.* = Para donar alquitrà á lárca. *Pincel.*
Llanceta. *f.* Eyna de barber. *Lanceta* ò *escalpelo.* = De menescál. *Fleme.*
Llancetáda. *f.* Puñida de llanceta. *Lancetada* ò *lancetazo.*
Llânda. *f.* Péssa de fèrro per lo redó de ròda. *Lldntas.*
Llandéra. *f.* Còrda prima de càñom. *Cordel.* = De corretjàlas. *De ldtigo.* = De singla. *Latiguera.*
Llanderáda. *f.* Tòc ab llandéra. *Cordelazo.*
Llanderina. *f.* Llandéra prima. *Cordelejo, ico, ito, illo.*
Llanegáda. *f.* La acció de llanegar. *Resbalon.* = Es señâl que quèda de haver llanegád. *Resbaladura* ò *resbalamiento.*
Llanegadís, ssa. *adj.* Lo qui fàcilment llanèga ò el llòc ahònt es fàcil llanegar. *Resbaladero, ra* ò *resbaladizo, za.*
Llanegador, ra. *m. f.* El qui llanèga. *Resbalador, ra.*
Llanegador. *m.* Llòc ahònt se llanèga. *Resbaladero.*
Llanegar. *v. n.* Donar una pássa fàlsa. *Resbalar.* = Escapar. *Resbalar* ò *escurrirse.* = De sas màns. *Escabullirse.*
Llanegáy. *m.* V. Llanegador. *m.* *Resbaladero.*
Llausa. *f.* Senzillès, hòna fe. *Llaneza.*
Llangúid, da. *adj.* Persona ò còsa llàrga y estreta. *Llangaruto, ta.*
Llanílla. *f.* Ròba. *Lanilla.*
Llâno, na. *adj.* Ingènuos. *Llano, na.*
Llânsa. *f.* Àrma ofensiva. *Lanza.*
Llansád, da. *p. p.* de llansar. *Lanzado, da.*
Llansáda. *f.* Puñida de llânsa. *Lanzada.* = Vomitàda. *Gargantada.*
Llansador, ra. *m. f.* El qui llânsa. *Lanzador, ra.*
Llansador. *m.* Pòrta de fust para aturar ò amòllar la àygo en molí d'àygo. *Paradera.*
Llansadora. *f.* Espècie de barqueta ab que se pássa es fil texiut. *Lanzadera* ò *jugadera.*
Llansadoráda. *f.* Passáda de llansadora. *Lucha.* = Tòc ab llansadora. *Lansaderazo.*
Llansadoreta. *f.* Llansadora petita para entreteixir flòrs en lo que se tix. *Espolin.*
Llansamént. *m.* El àcte de llansar. *Lanzamiento.*
Llansar. *v. a.* Fer olor. *Oler.* = Acabussar càns. = Tirar. = Vomitar. *Lanzar.*
Llansarse. *v. r.* Acomètrer. *Lanzarse.*
Llànt. *m.* Plòr. *Llunto.*

Llânta. *f.* V. Llânda. *Lldntas.*
Llantèrna. *f.* Espècie de fanâl. = Ròda petita de molí en qui entran las dents de la gròssa. *Linterna.* = La que du la tròpa en la retréta. *Marmota.* = Gota de moc qui pèuja del nàs. *Moca* ò *mocarro.* = Màgica: la qui per mèdi de vidres piutáds representa vârios objèctes. *Magica.*
Llantarnner. *m.* El qui fà llantèrnas. *Linternerero.* = El qui fà òbra de llâuna. *Hojalatero.*
Llanterueta. *f.* Llentèruea petita. *Linternilla.*
Llanternòta. *f.* Llantèruea gròssa. *Linternon.*
Llàntia. *f.* Còsa coneguda. *Ldmpara.*
Llantieta. *f.* Llàntia petita. *Lamparilla.*
Llantiòta. *f.* Llàntia gròssa. *Lampion.*
Llantó. *m.* Instrument de vidre ahònt se créma òli para fer llum. *Ldmpara.*
Llânxa. *f.* Barqueta de rems. *Lancha.*
Llanxáda. *f.* El carregamént que du sa llânxa. *Lanchada.*
Llapâssa. *f. pl.* *Lampazo.*
Llapissós, sa. *adj.* Lo apégad y mál de anarsèn. *Pegajoso, sa.*
Llàrg, ga. *adj.* Lo qui té longitùt. = Dilatád, de molta duració. = Excessíu. *Largo, ga.* = De llèngo: xerrador imprudent. *De lengua.* = De màs: atrevíd. *De manos.* = De ungles: lládre. *De uñas.* Á lo llàrg. *adv.* Á lo largo. = De llàrg á llàrg: de càb á càb. *De largo á largo.* = Á las llàrgas: á pòc á pòc. Á la larga. = Passar de llàrg: no aturarse. *Pasar de largo.*
Llàrg y redó. *adj.* Rollizo, za.
Llàrgamént. *adv.* Molt de tèmps. *Largamente.*
Llàrgària. *f.* Lo llàrg de una còsa. *Larguesa, y ant. largaria.*
Llàrgarúd, de. *adj.* *Largo, ga.*
Llàrgòt, ta. *adj.* *Largon, na.*
Llàrguesa. *f.* Libèrlidat. *Larguesa.*
Llàrguèt, ta. *adj.* Diminutíu de llàrg. *Larguito, ta.*
Llàrguíssim, ma. *sup.* Molt llàrgs. *Larguísimo, ma.*
Llàrguíssimamént. *adv. sup.* De molta llàrgària. *Larguissimamente.*
Llâs. *m.* V. Lâs. *Lazo.*
Llàstima. *f.* Compassió, pietat. *Ldstima.* = Fer llàstima. *Hacer ldstima.* = Tenir llàstima. *Tener ldstima.*
Llastimád, da. *p. p.* de llastimar, se. *Lastimado, da.*
Llastimar. *v. a.* Dañar ò fer mál. *Lastimar.*
Llastimarse. *v. r.* Ferse mál. *Lastimarse.*
Llastimarse. *v. r.* Quexarse, donar señâls de dolor. = Compatirse. *Lastimarse.*
Llastimós, sa. *adj.* Digne de llàstima. *Lastimoso, sa.*
Llastimosamént. *adv.* De un mòdo llastimós. *Lastimosamente.*

Llastimosíssim, ma. *sup.* Molt llastimosos. *Lastimosísimo, ma.*

Llat. *m.* La ven de cà. *Ladrido.*

Llàta. *f.* Espècie de fàxa de espàrt ò de pàuma. *Pleita.* = Estreta de espàrt cuyt y bañad. *Cresneja.* = Fer llàta. *Hacer ò tejer pleita.*

Llatí. *m.* La lléngua llatina. *Latin.* = Anar llatí: consecuent. *Ir consiguiente.*

Llatinidat. *f.* El llatí. *Latinidad.*

Llatinisad, da. *p. p.* de llatinisar. *Latinizado, da.*

Llatinisar. *v. a.* Donar la terminació llatina á las paraulas de altra lléngua. *Latinizar.*

Llatinot. *m.* Mál llatí. *Latinajo.*

Llàuna. *f.* Plàuxa de fèrro molt prima y blàuca. *Hoja de lata.*

Llauner. *m.* El qui fà òbras de llàuna. *Hojalatero.*

Llaurad, da. *p. p.* de llaurar. *Arado, da.*

Llaurada. *f.* Terrénu llaurad. *Arada.*

Llauradís, ssa. *adj.* Lo qui es apte para ser llaurad. *Labrunto, tia.*

Llaurador, ra. *m. f.* El qui llaura. *Arador, ra.* = *m.* El parayer. *Yugero.*

Llaurar. *v. a.* Remenar sa tènra ab la arada. *Arar.* = Demunt demunt: pòc fondo. *Arañar.* = No llaurar plegada: no ser amígs. *No pararse los coches.*

Llaüt. *m.* Bårco petit. *Laud.*

Llavò y llevòusas. *adv.* En aquell témps, en aquèlla ocasió. *Entónces.* = Después. *Después.* = Desde llavò. *Desde entónces.* = Per llavò. *Por entónces.*

Llavorad, da. *p. p.* de llavorar. *Labrado, da.* = *Arremblado, da* ò *arregatzado, da.* = *Azolado, da.*

Llavorar. *v. a.* Obrar còs de fust. *Labrar.* = Dur-sen sa tènra la àygo quòd plou. *Arremblar* ò *arregazar.* = Obrar fust ab àxa. *Azolar.*

LLE.

Lleal. *adj.* Faèl. *Leal.*

Llealmént. *adv.* Ab fidelidat. *Lealmente.*

Llealtat. *f.* Fidelidat. *Lealtad.*

Llebètx. *m.* Vént ò el espáy entre ponent y mitjorn. *Lebeche* ò *sudoste.*

Llebetxada. *f.* Ventada tórta de llebètx. *Ventarron de lebeche.*

Llebra. *f.* Còsa coneguda. *Liebre.* = Correguda: malla de agafar. *Matacan:* hòmo astút. *Liebre corrida.* = Cremar es cul á sas llebras: ser molt calènt es sòl. *Asarse las pajaritas.*

Llebrer. *m.* Cà á propòsit para cassar llebras. *Galgo.* = Hòmo astút. *Lebraston.*

Llebrera. *f.* La família de cà llebrer. *Galga.*

Llebreta. *f.* Llebra jova. *Lebrato.*

Llebrétó, na. *m. f.* Llebra petita. *Lebratico, ca.*

Llebròt, ta. *m. f.* Llebras gròssas. *Lebron, na.*

Lléc, ca. *adj.* El qui no té orde clerical. = El religiós, sa, qui no sou vestida para el còr. *Lego, ga*

Llecència. *f.* Facultat, permís, llibertat. *Licencia.*

= En blànc: demasiada llibertat. *Licencia abierta.* = Poètica: llibertat que prenen los poètas de

usar fràses, figuras ò paraulas no usadas ò contràries á las rétgles gramaticals. *Licencia poetica.*

Llecenciad, da. *p. p.* de llecenciar. *Licenciado, da.*

Llecenciad. *m.* El graduad en alguna facultat. *Licenciado.*

Llecenciado. *m.* El estudiant qui já vestid de capellà. *Licenciado.*

Llecenciar. *v. a.* Donar llecència. = Despedir ab llecència. *Licenciar.*

Lledànias. *f. pl.* Lletànias. *Ledanias.*

Llegad. *m.* Déxa. *Legado.* = Llegat pio: fèt á còsa de la Iglesia. *Legado pio.*

Llegats. *m.* Qualsevòl fíy de una família fòre es major. *Segundon.*

Llegatari. *m.* La persona á qui se fà el llegat. *Legatario.*

Llegenda. *f.* Història. *Leyenda.*

Llegible. *adj.* Lo qui se pòt llegir. *Legible.*

Llegid, da. *p. p.* de llegir. *Leido, da.*

Llegidor, ra. *m. f.* El qui llig. *Lector, ra.* = El qui se agrada de llegir. *Leedor, ra.* = El qui llig en el refetor. *Lector, ra de mesa.*

Llegir. *v. a.* Pronunciar lo escrit ò mirarlo sense pronunciarlo. = Ensenyar en públic. = Pénètrar sa intenció de jàltri. *Leer.* = Atropellad. *Despavillar.* = Á premudas. *Leer d trapezones* ò *macullando.* = Sa planeta á algú. *Decir la ventura.*

Llegitim, ma. *adj.* Just, conforme á rabó ò á lléy. = Cèrt, vertader. *Legítimo, ma.*

Llegítima ò llegítima. *f.* La part de la hasienda de sos páres que tòca á un. *Legítima.*

Llegitimad, da. *p. p.* de legitimar. *Legitimado, da.*

Llegítima. *v. a.* Fer llegítim lo que no lo es. = Justificar una còsa conforme lléy. *Legitimar.*

Llegitimar. *v. a.* Demanar sa llegítima. *Pedir* ò *tomar la legítima.*

Llegitimidat. *f.* La calidat qui fà llegítima una còsa. *Legitimidad.*

Llégo. *f.* Mida de los camíns diferents entre las nacions. La espanyòla consta de vint mil pèus. *Legua* = De una llégo. *adv.* *De legua.*

Llegost y altres. *V.* Llagost, etc.

Llégua. *f.* Llégo. *Legua.*

Lleguin. *m.* Nòm genèric de las llevors que se menjan. *Legumbre.* = Es cuynad. *Potageria.* = Gròs. *Granos mayores.* = Menud. *Granos menores.*

Lléma. *f.* Óu de pay. *Liendre.*

Llemós, *sa. adj.* El qui té llénas. *Lendreso, sa.*

Llemosí. *m.* La lléngo llemosina. *Lemosin.*

Lléuca. *f.* Bossí llárg y estrèt. *Tira.*—La pàrt petita qui botèx de pédra quánd la pican. *Rocalla.*

Llengátge. *m.* El idioma de cáda nació. —El môdo de parlar de cádahú. *Lenguage.*

Lléngo. *f.* El principál órga ò membre del gust dels animals y també del parlar en los hômos. —El llengátge ò idioma. *Lengua.* —De bôu: *pl.* De buey ò buglosa. —De câ: *pl.* De perro. —De escorpi: murmuradors. *De escorpion.* —Lárga: xerradors. *Largô, ga de lengua.* —Matèrna: la de allá ahónt se néix. *Materna.* —Mórta: La qui já no se pârla en câp nació, *v. g.* la llatina. *Muerta.* —Viva: la que se pârla en cáda nació. *Viva.* —Sânta: la hebrêa. *Santa.* —De vívora: murmuradors. *Lengua viperina.*

Lléngo de pedàs: el qui pronuncia málament sas paráulas. *Lengua de trapo.* —Málas lléngos: els murmuradors. *Malas lenguas.* —Mitja lléngo: el qui pârla baldufenc. *Media lengua.* —Ab un pâm de lléngo: ab sa lléngo desfôre. *Con la lengua de un palmo.* —Destravar sa lléngo. *Destravar la lengua.* —Fermer sa lléngo: aturar de parlar. *Atar la lengua.* —Mossegarse sa lléngo: detenirse en so parlar. *Morderse la lengua.* —Ferse lléngos de alguna còsa: alabarla. *Hacerse lenguas de...* —Prènder lléngos: informarse. *Tomar lengua.* —Tenir sa lléngo gruxáda los horràtxos. *Tener la lengua gorda.* —Bé está sa lléngo dins sa boca: es bô es cállar. *Al buen callar llaman Sancho.*

Llenguertú, *da. adj.* Atrevíds en so parlar. *Lenguera.*

Llengueta. *f.* Lléngo petita. —El gânxo del âm de âncora, etc. *Lengueta ò lenguezuela.* —De baláusas. *Lengua, lengüeta ò fiel.* —De instrument de buf. *Lengueta ò estrangul.*

Llenqueta. *f.* Llénca petita. *Tirica, lla.*

Llensòl. *m.* Còsa coneguda. *Sabana.*

Llensolèt. *m.* Llensòl petit. *Sabanilla.*

Llentía. *f. pl.* y fruyt. *Lenteja.*

Llentrisca. *f.* La llevor de mâta. *Bayas de lentisco.*

Lléña. *f.* La despuya dels âbres, mâtas, arbustos que se empra per fôc. *Leña.* —Menuda. *Fusta.* —Tota còsa de fust. *Madera.* —Qui té fils. *Repeloso, sa.* —Donar lléña: atupar. *Cargar de lleña.*

Lleñám. *m.* La pàrt sòlida dels âbres. —La que se ôbra. —Tió. *Mudero.* —Obrâd já. *Beneficiado.* —Fôrt. *Arqueado.* —Para bârcas. *Maderage.*

Lleñám. *m.* Multitú de bigas, tións, etc. *Maderada.* —Biga qui descansa demúnt âltra. *Durmiente.*

Lleñamèt. *m.* Lleñám petít. *Maderuelo.*

Lleñater. *m.* El qui tâya sa lléña. *Leñador.* —El qui la du ò la ven. *Leñero.* —El qui la du para forners. *Hornijero.*

Lleñier. *m.* Llôc para posâry lléña. *Leñera.*

Lleó. *m.* Animâl el més fôrt de tots. —Un dels signes. *Leon.* —Fer es lleó: vomitar. *Vomitare.*

Lleona. *f.* La famèlla del lleó. *Leona.*

Lleonèt. *m.* Lleó petít. *Loncico, llo, ito.*

Lleuonèt. *m.* Lleó grôs. *Leonazo.*

Lleonôta. *f.* *Leonaza.*

Lleopârdo. *m.* Animâl molt fêrós. *Leopardo.*

Llépa. *m.* Adulador. *Zalamero, ra.* —Gorrer. *Gorrero, ra.*

Llepád, *da. p. p.* de Llepar. *Lamido, da.*

Llepáda. *f.* La acció de llepar. Ab sos morros. *Lametada.* —Ab sa lléngo. *Lenguetada ò lenguerada.* —Fregáda. *Rozadura ò roce.*

Llepador, *ra. m. f.* El qui llépa. *Lamedor, ra.*

Llepaplâts. *m.* Mâl nôm que se dona á los criâs. *Lameplatos.*

Llepar. *v. a.* Tocar un pòc ab sa lléngo. —Fregar cási la còsa ò un pòc. *Lamer.* —Llepar es col: adular. *Popar, zalamear, hacer carantoñas.* —Aviât y ab gust. *Lamiscar.*

Lleparse es morros. *v. r.* *Relamerse.* —Lleparsen es dits: trobar molt gustosa una còsa. *Comerse las uñas tras de ella.*

Llepâssa. *f.* En rôba: petít nuu. *Mota.*

Llepassád, *da. p. p.* de Llepassar. *Carmenado, da ò escarmenado, da.* —*Alijado.*

Llepassar. *v. a.* Sa llána. *Carmenar ò escarmenar.* —El cotó: llevarly sas llevors. *Alijar.*

Llépol, *la. adj.* Golosos. *Goloso, sa.*

Llepolís. *f. V.* Golosina. *Golosina.*

Llésca. *f.* Porció llárga y prima que se tâya des pâ y de âltra còsa de menjar. *Rebanada.* —Frita. *Picatoste.*

Llescád, *da. p. p.* de Llescar. *Rebanado, da.*

Llescar. *v. a.* Fer lésca. *Rebanar.*

Llesqueta. *f.* Llésca petita. *Rebanadilla.* —Llesquetas per malâlt. *Sopas.*

Llést, *ta. adj.* Sâbis. *Sabio, bia.* —Acabád. —Prònte, diligent. *Listo, ta.*

Llestesa. *f.* Prontitú. *Ligereza.*

Llét. *f.* Licor blânc de los pits de las famèllas ab que crían á sos fiys. —La priméra enseñansa. *Leche.* —Nuâda. *Palo.* —De soméra. *De burra.* —Dels véys: el vi. *De los viejos.* —De mella. *Almendrada.* —Animâl de llét. *Animal de leche ò lechal.* —Estar ab sa llét á los morros: no ser es-

perimentad. *Estar con la leche d los labios.*==Mamar alguna còsa en sa llét: aprèndentia de petit. *Mamarla con la leche.*==Tenir encàre sa llét en es morros: tenir pòca experiència. *Tener aun la leche en los labios ò apénas haver salido del escaron.*

Lletania. *f.* Rogativa, súplica.==Eufilay de còsas.

Lletania.==Lauretana: de la màre de Déu. *Laurelana.*

Lleter, ra. *m. f.* El qui ven llét. *Lechero, ra.*

Lleteròlas. *f. pl.* Algunes pàrtes de sa frexura. *Lechecicas, llas.*

Lletja. *adj.* De màla vista ò de màl veurer. *Fea.*

Lletjesa. *f.* Diformidat. *Fealdad.*

Lletjot, ta. *adj.* Molt sèyos. *Feazo, za.*

Lletjura. *f.* Feyaldat, tàca. *Fealdad.*

Lletós, sa. *adj.* Lo qui té suc blànc còm á llét. *Lechoso, sa.*

Lletra. *f.* Cifra, caràcter del alfabéto.==El sonido ò sò de càda cifra.==La forma particular de escriurer de càda nn.==El sentit gramaticál de càda fràse, sentència ò paràula, etc. *Letra.*==De casament: escriptura qui dona facultat de casar. *Letra matrimonial.*==De càuvi: escriptura que se dona á un para cobrar diner á pàrt estràña. *De cambio.*==Cursiva: la estampàda semblant á la mànscrita. *Cursiva ò bastardilla.*==Dominicál: la qui en el còmputo eglestiàstic senàla al diumeuge. *Dominical.*==Espessa: la qui està molt junta. *Metida.*==De estampa. *De molde.*==Majúscula: la gròssa. *Mayúscula.*==Minúscula: la petita. *Minúscula.*==Floretjãda: la majúscula ab adornos. *Florida.*==Historiada: la majúscula ab figuras. *Historiada.*==Consonant: la qui per sí sòla no pòt formar sillaba. *Consonante.*==Redona. *Redonda.*==Vocál: la qui per sí sòla pòt formar sillaba. *Vocal.*==Sèmi-vocál: la qui para pronunciarla se necessita de una vocál apteposada á ella. *v. g. ef. Semivocal.*==Líquida: la qui pèrd el seu sonido per càusa de la precedént. *Líquida.*==Iniciál: la qui sòla vòl dir una paràula, *v. g. S. per sant. Inicial.*==Muda: la consonant, cuya pronunciació no comensa per vocál, còm B, C, D. etc. *Muda.*==Lletra menuda: La astucia de algú. *Letra menuda.*==Sáber molta lletra menuda: ser astút. *Terzer mucha letra menuda.*==Lletras divinas: la sagrada Escripura. *Letras divinas.*==Humànas: las no divinas. *Humanas.*==Sagradas. *V. Divinas. Sagradas.*==Béllas lletas: las cièncias. *Bellas letras.*==Testimoniáls: las qui donan fe de lo que diuen. *Testimoniales.*==Patènts: las qui se despàtxan ab sèllo de superior. *Patentes.*==Á la lletra: segón la significa-

ció de la paràula. *Á la letra.*==Al pèu de la lletra: axí còm sòna. *Al pie de la letra.*==Lletra per lletra: paràula per paràula. *Letra por letra.*==Á lletra vista: luégo que se presénta la lletra de càuvi. *Á letra vista.*

Lletrada. *f.* El suc blànc que ténen alguns àbres, plàntas y fruytas no bèn maduras. *Leche.*==Tenir lletrada. *Estar en leche.*

Lletraferid, da. *adj.* Astút, traidor, viu. *Matre-ro, ra.*

Lletrera. *f. pl.* *Lechetrezna, títimalo.*

Lletréro. *m.* Rètol, inscripció. *Letrero.*

Lletreta. *f.* Lletra petita.==Composició poètica. *Letrilla.*

Lletrud, da. *adj.* Dòctes, sàbis. *Letrado, da.*

Llèts. *m. pl. V.* Lleteròlas. *Lechecicas, llas.*

Lletsó. *m.* Hérba. *Cerrajas ò sonco.*

Lletuga. *f. pl.* Bén coneguda. *Lechuga.*==Acopada. *Repolluda.*==Reülla. *Rizada.*

Lletugueta. *f.* Lletuga petita. *Lechugica, lla, ita.*

Llètx. *adj.* Desagradàble á la vista, diforme, dolént. *Feo.*==El Hòmo de sa càre. *Carantamula.*==Cavall. *Gurrufiero.*

Llén. *m.* Pàrt de sa frexura. *Bofes ò livianos.*

Llènrer. *v. n.* Tenir témps per fer alguna còsa. *Tener tiempo.*

Lléva. *f.* Surtida de bàrco de pòrt.==Aplèg de ociosos, etc. *Leva.*==Pèssa de lléva, canonada qui avisa que el bàrco vá á partir. *Pieza de leva.*

Llevad, da. *p. p.* de llevar. *Quitado, da.*

Llevadís, ssa. *adj.* Lo qui se pòt llevar. *Levadizo, za.*

Llevadora. *f.* La dóna qui assisteix á las dónas qui vau de pàrt. *Partera, comadre, matrona.*

Llevamá. *m.* Hérba. *Calendula ò flor de todos meses.*

Llevánt. *m.* La pàrt de ahont surt es sòl.==Vént qui vé des llevánt. *Levante.*==Se menjaría un llevánt: expressió qui deuòta que un menja molt. *Comeria un elefante.*

Llevantetjar. *v. n.* Fer vént de llevánt. *Orientar.*

Llevar. *v. a.* Apartar, separar, suprimir, privar de alguna còsa, etc. *Quitar.*==Lo auherdá ò es bàst á bistia. *Desenalbardar.*==Sas brossèllas á sa llét. *Desnatar.*==De éra. *Alzar ò levantar de era.*==La crisma: amenassa. *Descrismar.*==Sas gornicions al bestiar. *Desguarnecer.*==Fàls testimoni. *Levantar falso testimonio.*==Sas llevors des cotó. *Alijar.*==Sas àrnas. *Desapolillar.*==Sa àrna des cap. *Descaspar.*==Sa floridura.

Desenmohecer. = Es gréix. *Desengrasar.* = Es gust de una còsa menjàntne una altra. *Desen-sebar.* = Es llensòls des llit. *Desensabanar.* = Es sèllo. *Desellar.* = Lo qui tãpa á una còsa para-que la vejan. *Safaldar.* = Es caramúll. *Descol-mar.* = Sa pèll: robar. *Quitar el pellejo.* = Sa pèll des cul: atupar fòrt. *Quitar el culo d azo-tes.* = Sa tèrra de pròp de la sòca de ábre y de-xary un clotèt. *Alumbrar.* = Lo sec dels ábres. *Desahar.* = Sas rèls véyas. *Resuñar.* = Sas venas. *Desvenar.*

Llévar es brots y fuyas inútils dels ábres. *Desfolar.* = Es mèl de sa càre: amenássa de atupar. *Quitar la cara.* = Ets amellóns de sas botxas. *Desembojar.* = Es gaufóns, frontissas. *Desgoz-nar.* = Lo òli á paño ab argilla y sebó ántes de posarló al molí. *Escurar.* = Pàrt de tèrra de montàña ò pàrt de una ròca. *Peinar.* = Lo mustíy de plàntas. *Desvaliar.* = Sa peresa. *Des-emperezar.* = Sa ràpa de réym. *Descobajar.* = Sa teuláda. *Destejar.* = Sa traguada. *Des-techar.*

Llévarse. v. r. Apartarse, separarse, trèurerse vestít, sabátas, etc. *Quitarse.* = Es bàst á cos-sas: alliberarse de càrrega, subjecció, tiranía, etc. *Quitarse el yugo.* = Axecarse del llit. *Le-variantse de la cama.* = Dejòrn. *Levantarse tem-prano.* = Dematí. *Madrugar.* = Llévarse sa màs-cara: pèrder sa vergofia. *Quitarse la máscara.* = Sas buscas de devànt: escusarse. *De mis viñas vengo.* = Es capèll, gorra, etc. *Descaperuzarse.* No llévar mà: continuar lo comensád. *No dejar de la mano.* = Ni'n lléva, ni'n dona: me es indi-ferént. *No me da frio, ni calor.*

Llevât. m. Pàsta que se guárda para tornar pas-tar. *Fermento, levadura ò recentadura.* = Po-sar llevât para pastar *Recentar.* = Médis para lograr algúu fi. *Tirar medidas.*

Llevar. f. El grá de la plànta qui en conté una nóva de sa matèxa càsta. = Quàlsevòl còsa qui es càusa de que se produecsa una altra de sa matèxa espècie. *Semilla ò simiente.* = De càfiom. *Caña-mon.* = De genibró. *Enebrina.* = De lli. *Linaza ò gárgola.* = De náb. *Mabiza.* = De ràve. *Ra-baniza.* = Quèdar ò no quèdar per llevar de esparreguèra. *Quedar ò no quedar para simiente de rabanos.* = Duas, tres, etc llevors: axò se diu del sembrát qui há retúid al doble, tri-plo, etc. de sa llevar que se sembrá. *Dos, tres, etc. semillas.*

Llevoreta. f. Llevar petita. *Sementilla.*

Lléxa. f. Llegát. *Legado.*

Llexád, da. p. p. de llexar. *Legado, da.*

Llexar. v. a. Déxar llegáts fènt testamént. *Legar.*

Llexia. m. Áygo búllida en cènra. *Legia.* = De capitèll: molt fòrt. *Metido.*

Llexiváda. f. Áygo qui há servíd para rentar. *La-vacias ò lavazas.*

Lléy. f. Orde, rét gla, estatút. = Quilát del òr ò de la plàta. = Conformidát de una còsa fèta segòns lo arretglamént que se há establíd. *Ley.* = An-tiga ò de Moisès: la donáda per Déu en la mon-tàña de Sinat. *Antigua ò de Moises.* = De Déu: los déu manaménts. *De Dios.* = De gràcia ò evangèlica: el nóu Testamént. *De gracia ò evan-gèlica.* = Escrita: escrita per la mà de Déu de-múnt las táulas de la lléy. *Escrita.* = Naturál: la que dicta la naturalesa. *Natural.* = En tota lléy: segòns totas las lléys. *A toda ley.* = Donar la lléy: comandar ab autoridát. *Dar la ley.* = = Lléys. *pl.* El còs del dret civil. *Leyes.*

LLI.

Lli. m. pl. = Ròba de lli. *Lino.*

Lliberád, da. p. p. de lliberar. *Librado, da.*

Lliberador, ra. m. f. El qui llibéra. *Librador, ra.*

Lliberál. adj. Bénéfic, dadívós, almoynar, cari-tatíu. *Liberal.* = Árt lliberál: el qui no se fà ab las màns, sinó ab lo entenimént. *Arte liberal.*

Lliberalidát. f. Llarguesa, benèficència. *Libera-lidad.*

Lliberalíssim, ma. sup. Molt lliberál. *Liberalísimo, ma.*

Lliberalíssimamént. adv. sup. Ab molta lliberali-dát. *Liberalísimamente.*

Lliberálmént. adv. Ab lliberalidát. *Liberalmente.*

Lliberar, y millor alliberar. v. a. Preservar ò trèurer á algú de dáñy, perill, etc. *Librar.*

Lliberarse. v. r. *Librarse.*

Llibèrt, ta. adj. El qui no està pres ni subjècte. = El qui no té que fer. *Libre.* = El qui ántes éra escláu. *Liberto, ta.*

Llibertát. f. Facultat, podèr de fer ò no fer. = La condició del qui no es escláu, del qui no es-tá pres ni subjècte á ningú. *Libertad.*

Llibertí, na. adj. El qui viu ab llibertát desen-frenáda ò no té religió. = El fíy y fíya del qui éra escláu. *Libertino, na.*

Llibertinátge. m. El módo de vífur desenfrenád. = Fálta de religió. *Libertinaje.*

Llibrànsa. f. Lletra, orde paraque se pág alguna cantidát de diuer. *Libranza.*

Llibre. m. Porció de plegs escrits y custíds junts. = Una de las pàrts en que se dividexen las òbras escritas. = Óbra escrita. *Libro.* = Becerro en qui se nótan las determinaciós de una comuni-dát. *Becerro.* = De corúnta fuyas: las cártas de

jugar. *De las cuarenta hojas.* = En qui los merceders assântan lo que deuen y lo que se los deu. *Bilance.* = Mèstre: en qui se nôta la entrada y gâsto de una câsa. *Maestro.* = De ôbits: en qui se assânta á los qui môren. *Libro mortuario ô de fallecimientos.* = Historiâd: el qui té estâmpas per mitx relatives al assunto de que trâcta. *Historiado.* = De memôria: en qui se nôta lo que impôrta tenir presént. = *De memoria.* = Verd: en qui se nôtan las particularidâts de un país, de una familia. *Verde.* = In fôlio: en qui los plegs no tèneu sinó duas fuyas. *In folio.* = In quáрто, in octavo: en qui los plegs tèneu quatre, vuyt fuyas. *In cuarto, in octavo.* = De cavallérias: en qui se referexen las imaginârias proesas de cavallers andântes. *De cavallerias.* = De côr: en qui está escrit lo que se cânta en el côr. *De coro.* = De la vida: en qui están escrits los nôms de los destinâds. *De la vida.* = De recéptas: aquél ahónt se assânta lo que ordéna es métege. *Recetario.* = Es llibre m'ho há dit: que se diu als allôts, donântlos entenént que tèneu los quiu diuen un llibre qui tot heu endevina. *Me lo ha dicho el escardillo.* = No posarse en llibres de cavallérias: allá ahónt no tóca. *No meterse en libros de caballerias.* = Tôc ab llibre. *Librazo.*

Llibremént. *adv.* Ab llibertât. = Ab ingenuidât. = Ab atrevimént. *Libremente.*

Llibremént. *m.* V. Llibràusa. *Libramiento.*

Llibreria. *f.* La câsa ahónt se venen llibres. *Libreria.* = De comunidât ô pública. *Biblioteca.* = Del côr: ahónt están los llibres del côr. *Verstcula.*

Llibrèt. *m.* Llibre petit. *Librito, librete.*

Llibreta. *f.* Llibre petit. *Librito, librete, librejo.* = Axó no está á sa llibreta: lo que se diu de una còsa málament dita ô dolénta. *Eso no está en el mapa.*

Llibreter. *m.* El qui ven llibres y en compra per vèndrer. *Librero.*

Llibrôt. *m.* Llibre gròs. *Librazo ô librote.* = Despreciâble ô dolént. *Librote.*

Llicència y âltres. V. Llecència.

Llicor. *m.* V. Licor. = Para rentar sa boca ô sas dents. *Enjuage.*

Lliga. *f.* Aliàusa. = La porció de âltre metâll que se mescla á lo ôr y á la plâta. *Liga.*

Lligâd, da. *p. p.* de lligar, se. *Ligado, da.* = Caponado, da. = Trabado, da. = Enredado.

Lligador. *m.* Quartèt para vestirse. *Tocador.*

Lligâm. *m.* Còsa ab que se lliga. *Ligadura, ligavilla.* = Para fermar cêrcols. *Liaza.*

Lligar. *v. a.* Fermar, embanar. = Fer gârlas els

segadors. *Ligar.* = Per sas mâns. *Manietar: sas mâns: no déxar obrar. Atar las manos.* = Sas viñas. *Caponar.*

Lligarse. *v. r.* Unirse algúns para algúñ fi. *Ligarse.* = El licor: espessirse. *Trabarse.* = Câ y cussa. *Enredarse.*

Llim. *m.* Fânc. *Limo ô cieno.* = Matèria. *Materia ô podredumbre.* = Bâva espessa. *Limazo.*

Llima. *m.* Eyna de ferrer y de âltres menestrâls. *Lima.* = Redona. *Limaton.* = Sorda: la qui cubêrta de plom fâ pôc renôu. *Sorda.* El hómo qui al parèxer es un aturâd y no déxa de fer lo possible para lograr el sêu fi. *Mosca muerta.*

Llimâd, da. *p. p.* de llimar. *Limado, da.*

Llimaduras. *f. pl.* Sas micas que càuen de lo que se llima. *Limadura.* = De ôr ô de plâta. *Escobilla.*

Llimâc. *m.* Insêcto. *Babosa, caracol baboso ô limazo.*

Llimar. *v. a.* Fregar ab llima. = Palir, corretgir á rústics. *Limar.*

Llimicós, sa. *adj.* Viscoso, sa.

Llîmit. *m.* Mòdo. *Límite.* = No tenir llîmit. *No tener llmite.*

Llimona. *f.* Còsa coneguda. *Limon.* = De S. Jerônî. *De S. Gerónimo.*

Llimonâda. *f.* Begnda. *Limonada.*

Llimonéra. *f.* El âbre qui fâ llimonas. *Limonero ô limon.*

Llimpiâd, da. *p. p.* de llimpiar. *Limpiado, da.*

Llimpiar. *v. a.* Fer net, llèvar sa brutó. *Limpiar.*

Llimpiesa. *f.* Netedât, assèyo, hermosura. *Limpieza.* = De sâng: no tenir tâca de infâmia. *De sangre.* = De côr: sinceridât, rectitût. *De corazon.*

Llimpio, pia. *adj.* Pur, sense tâca. = Asseyâd, curios. = Clar. *Limpio, pia.* = En llimpio. *En limpio.*

Llims. *m. pl.* El llòc ahónt vâñ los nins qui môren sense batisme. *Limbo.* = Estar en els llims: dubtós, incêrt. *Estar en el limbo.* = Á las foscas. *Estar en oscuras.*

Llinar. *m.* Terréno sembrâd de lli. *Linar.*

Llinària. *f. pl.* Medicinâl. *Linaría.*

Llinda de portâl. *m.* Péssa de fust ô de pédra posâda de través: la de bâix. *Umbral: la de dâlt. Lintel ô dintel.*

Lliquidació y âltres. V. Liquidació. etc.

Lliri. *m. pl.* y flor. *Lirio.* = Blâu. *Lirio còrdeno.*

Llis. *m.* Blât y xèxa. *Cereales.* = Guix. *Yeso.*

Llis, sa. *adj.* Àllisâd, plâ, sense nuus. *Liso, sa.* = Llis côm es câll de sa mâ. *Liso como la palma de la mano.*

Llissó. *f.* Lo que diuen los estudiânts câda dia á la escòla. = Porció de escriptura, de vida de sânt,

etc, que se diu después de cada nocturn de matinas. = Lo que diu el qui fâ oposicions. *Leccion* ô *licion*. = De semmânz: desafio litterâri. *Ejercicios de sdbado*. = Donar' lissô: asseñalar lo que se hâ de estudiar. *Dar* ô *echar leccion*. = Prênder lissô: ferla dir. *Tomar lecion* ô *leccion*.

Llissoneta. *f.* Lissô curta. *Leccioncica*, *illa*, *ita*.
Llista. *f.* Bossi de paper escrit. = Anomenament de personas en âlta ven. *Lista*. = Passar llista.
• *Pasar lista*.

Llista. *f.* Rôba. *Listado* ô *listeadô*. = Texir llista.
Varetear.

Llister. *m.* El qui fâ rôba de llista ô en ven. *Lencero*.

Llistô. *m.* Bossi de fust llârg, estrêt y obrâd. *Liston*. = Llistôns de bandolâts. *Barrandal*. = De serra. *Codales*.

Llistonêt. *m.* Llistô petit. *Listoncico*, *illo*, *ito*.

Llit. *m.* Côsa coneguda. *Lecho* ô *cama*. = De câmp: âmpla para jêurey dos. *De matrimonio*. = De corriôla. *Carriola*. = De infânt dins es ventre de sa mâre. *Secundinas*. = De bâncs y pôsts. *Tarima*. = De môrt. *Andas* ô *fêretro*. = De brâncas, garbôns, etc. *Cadalecho*. = De tela. *Catre*. = De tisora. *De tijera*. = Dolênt. *Camastro*. = Fer es lit: còupondrêl para dormir. *Hacer la cama*. = Fer lit: jêurer per estar malâlt. *Hacer cama*. = Fer es lit sas partêras. *Echar las pares*. = Desferes lit. *Deshacer la cama*.

Llitera. *f.* Espêcie de silla de mâuos. *Litera*. = Per jêurer. *Echadero*.

Llitêt. *m.* Llit petit. *Camita*, *illa*.

Llitjêra. *f.* Eyna de texidor para posar es fils al urdidor. *Pulidero*.

Lliura. *f.* Pes de divêrs nombre de unsas segôns los réynes ô provincias. = Signe. = Moneda de distint valor segôns las nacions. *Libra*. = Carnicêra: de 36 unsas. *Carnicera*. = De sêtzê unsas. *Arrate*. = De xocolâte. *Ladrillo de chocolate*.

Lliurâd, *da*. *p. p.* de lliurar. *Librado'*, *da*.

Lliurar. *v. a.* Acabar de encantar. *Librar*.

Llivâña. *f.* Xâp en rôca, en tâp de la têrra. *Hendedura* ô *grieta*.

Llivêll. *m.* Instrument para ecziminar las inclinacions de un plâ. = La igualdât del terrêno. *Nivel*. = De âygo ô de âyre. *De agua* ô *de aire*. = Â livêll. *A nivel*.

Llivêllaciô. *f.* El âcte de livêllar. *Nivelacion*.

Llivêllâd, *da*. *p. p.* de livêllar. *Nivelado*, *da*.

Llivêllar. *v. a.* Posar â livêll. *Nivelar*.

Lloba. *f.* Vestidura de eglesiâstic seuse mâuegas. *Loba*. = Câu de lloba. *Llave de loba*.

Llôc. *m.* Puêsto, siti, parâtge, poblaciô. = Motiu, ocasiô, témps. = El siti que uu ocupa. = Autoridât, têsto de algûn autor. *Lugar*. = Bô para trobar conîys, liêbras, perdîus, etc. *Achaquiento de conejos*, etc. = Comû: bâssas. *Comun*, *privada* ô *secreta*. = Sembrâd de câniom. *Cañamar*. = De lli. *Linar*. = Ahônt hey hâ coscôys. *Carrascal*. = Ahônt hey hâ espârt. *Esparizal*. = Ahônt estâ sa brúxula eu bârco. *Escandular*. = Ahônt se créma sa barrêlla. *Barrillar*. = Ahônt fân es uiu sas gnâleras. *Madridiz*. = Para sembrar planter. *Almajara*. = Tancâd de arbustos côm pita, romaguers, etc. *Repajo*. = Para tenir frescas cârn, fruytas, etc. *Sibil*. = Donar llôc: axô es motiu de fer alguna còsa. *Dar lugar*. = Fer llôc: apartarse, axamplarse. *Hacer lugar*. = En ningún llôc: en ninguna pârt. *En ningún lugar*. = En llôc de. *En lugar de*. = Noy hâ llôc: *cur*. *No hay lugar*. = En primer llôc: primêramênt. *En primer lugar*.

Llôca. *f.* La galina qui vòl covar ô qui hâ covâd, y meua pòlls. *Clueca*. = Alcabôta. *Cobetera*. = Posar llôcas. *Echar gallinas*.

Llocâda. *f.* El agregât des pòlls que hâ trêts ona llôca. *Pollada*.

Llôctinênt. *m.* El qui fâ de sustitût de âltre. *Lugartiniente*.

Llogâd, *da*. *p. p.* de llogar, se. *Alquilado*, *da*, y *ant.* *logado*, *da*.

Llogadís, *ssa*. *adj.* Qui pôt ser llogâd. *Alquiladizo*, *za*.

Llogar. *v. a.* Arrendar. *Alquilar* y *ant.* *logar*. = Jornalers. *Ajornalar*. = Estar per llogar. *Estar de alquiler*.

Llogarse. *v. r.* Ajustarse per un cêrt trabây y per un cêrt prêu. *Alquilarse* y *ant.* *logarse*.

Llôgia. *f.* El llôc ahônt ténen sas juntas los sectâris ô la matêxa junta. *Logia*.

Llôgic, *ca*. *adj.* Pertañênt â la llôgica. *Lógico*, *ca*. = *m.* El qui enseña ô estudia llôgica. *Lógico*.

Llôgica. *f.* La primêra pârt de la filosofia. *Lógica*.

Llôgicâlmênt. *adv.* Segôns rêtgles de llôgica. *Lógicamente*.

Llôgística. *f.* La âlgebra. *Logística*.

Lloguer. *m.* El prên de lo que se llôga. *Alquiler*.

Lloguerêt. *m.* Poblaciô petita. *Aldea*.

Llogueretô. *m.* Lloguerêt petit. *Aldehuela*, *aldeorrio*, *aldehorro*.

Llogueter, *ra*. *m. f.* El qui té lo llogâd. *Inquilino*, *na*. = El qui dona lo llogâd. *Alquilador*, *ra*.

Llom. *m.* Pàrt inferior de sa esquena. = Esquena ò gruxària de llibre. *Lomo.*
Llombrígol. *m.* El forât que tenim al mitx del vèntre. *Ombiligo.*
Llomillo. *m.* Diminutín de llom. *Lomillo.*
Llongo. *m.* Sàlt, pàssa llàrga. *Tranco.*
Llònja. *f.* Edifici para juntas de mercaders y àltras còsas. *Lonja.*
Llop, *pa. m. f.* Animâl carnicers. *Lobo, ba.* = Péix. *Llovarro.*
Llopèt, *ta. m. f.* Llops petits. *Lobillo, lla.* = Recéntyáds. *Lobato, ta.*
Llorer. *m.* Àbre. *Laurel.*
Lloriga. *f.* Péssa de fèrro de càrro. = Armadura antiga. *Loriga.*
Lloriguera. *f.* Siti ahónt se retiran los animâls. = Los hòmos de màla vida. *Madriguera.* = De coníys. *Gazapera.*
Llòro. *m.* Àve. = Hòmo xerrador. *Loro.*
Llòs. *m.* Aceró. *Boca.*
Llòsa. *f.* Pédra posàda para agafar animâls y àves. *Losa.* = Pédra quadràda para euretjolar. *Baldosa ò losa.*
Llosar. *v. a.* Afagir fèrro á punta de càveg, de xàda, etc. *Echar boca.*
Llosco, *ca. adj.* El qui hey veu pòc. *Cigarrita.*
Llòsa. *f.* Paleta redona para escumar òllas. *Espumadera.* = Para partir el menjar en los convènts. *Paleta.*
Llòt. *m.* Fànc blàn y pudént. *Cieno.* = De safarètx, cistèrna. *Tarquin.* = De torrènt. *Légame.*
Llotós, *sa. adj.* Lo qui té llòt. *Cenagoso, sa.*
Llourer. *(A) adv.* Ab llibertât. *Suelto, ta.*

LLU.

Lluc. *m. ant.* Bòsc espès. *Luco.* = Nòm pròpi de hòmo. *Lúcas.*
Lucifer. *m.* El príncipe de los dimònis. *Lucifer.*
Luciférino, *na. adj.* Pertañéut á Lucifer. *Luciférino, na.*
Lluént, *ta. adj.* Brillànt, resplandént. *Luciente.* = Animâl ò es sèu pel qui lluu. *Lucio, cia.*
Lluentó. *m.* Resplandor. *Brillo.*
Lluèrna. *f.* Insècto qui á las foscas despedèix llum ò claror. *Lucièrnaga, lucerna ò noctiluca.* = Péix. *Lucerna.* = Nin. *Muñeco, ca.*
Lluíd, *da. p. p.* de lluir. = *adj.* Resplandént, magnífic. *Lucido, da.* = Surtir lluid: bé de alguna funció. *Salir airoso.*
Lluimént. *m.* Esplendor, magnificèncià. *Lucimiento.*
Lluir. *v. n.* Resplandir, despedir llum. = Manifestar lo adelantamént. *Lucir.* = Es pel. *Relucir.* =

La àygo del mar en sa nit. *Relampaguear.*
Lluirse. *v. r.* *Lucirse.*
Lluís. *m.* Moueda francesa qui pòc més ò ménos vâl sèt lliuras mallorquinas. *Luis.*
Lluísa ò luíssa. *f. pl.* *Luisa.*
Llum. *f.* Claror, resplandor, lo qui illumina los objèctes. = Conexemént, capacidât. *Luz.* = Donar á llum: publicar algún escrit ò parir. *Dar d luz.* De pòcas llums: de pòca capacidât. *De pocas luces ò de pocos alcances.*
Llum. *m.* Instrument de fèrro ò de llàuna conegut. *Candil.* = Tòc ab so llum. *Candilazo.* = Llum de teya per fàlta de òli. *Candelero.*
Llumanéra. *f.* Còsa coneguda. *Velon.*
Lluminària. *f.* Llàntia qui créma dia y nit devànt el Santíssim. = Illuminació per fèsta pública. *Luminaria.* = Molts de llums. *Illuminacion.*
Lluminós, *sa. adj.* Clar, lluént. *Luminoso, sa.*
Lluna. *f.* El planèt més pròp de la tèrra y qui illumina en la nit. = Péix. *Luna.* = De mirày. *De espejo.* = Nòva. *Nueva.* = Véya. *Llena.*
Lluçada. *f.* Péix. *Martillo ò cijena.*
Lluació. *f.* Sas llunas de càda més. *Lunacion.*
Lluar, *adj.* Pertañéut á sa lluna. *Lunar.*
Lluàri. *m.* Pronòstic perpètuu. *Lunario.*
Lluària. *f.* Pédra preciosa en forma de mitja lluna. *Lunaria.*
Lluuas. *f. pl.* Intervállos de locura. *Lunas.* = Tenir llunas. *Tener lunas.*
Lluuàtic, *ca. adj.* Lòcos á intervállos. *Lundtico, ca.*
Lluneta. *f.* Diminutiu de lluna. *Lunica, ita, illa.* = Cèrt llòc en el teàtro. *Luneta.*
Llueto. *m.* Cèrta vòlta en edifici. *Luneta.*
Lluíy. *adj.* Apartàd. *Lejano, na.* = *adv.* Enfòre. *Lejos.* = De lluíy. *De lejos.* = En lluíy: avís pa-raque se àsessen enfòre. *Fuera ò oxe.*
Lluí. *m. pl. y fruyt.* *Altramuz.*
Lluípa. *f.* Tumor. *Lupia ò lobanillo.*
Llúpol. *m. pl.* *Lúpulo ò hombrecillos.*
Lluquèt. *m.* Còsa coneguda. *Luquete ò pajuela.*
Llur, *llurs.* Pronòms recíprocs. *ant. Su, sug.*
Llus. *m.* Péix. *Pescada.*
Llustració. *f.* Purificació per mèdi de sacrifici. *Lustracion.*
Llustrád, *da. p. p.* de llustrar. *Lustrado, da.*
Llustrál. *adj.* Pertañéut á llustració. *Lustral.*
Llustrar. *v. a.* Purgar, purificar ab sacrificis y aspèrsions. *Lustrar.*
Llustre. *m.* Lluentó de las còsas-brufidas. = Glòria, honor. = Noblesa de sàng. *Lustre.* = Donar llustre. *Dar lustre.*
Llustrós, *sa. adj.* Lo qui té llustre. *Lustroso, sa.*
Llustrsamént, *adv.* Ab llustre. *Llustrosamente.*

MAN

MAD

M. *f.* La catorsena lletra del alfabéto mallorquí, consonánt y en los nombres románs vâl mil. *M.* Ma. Pronòm possessíu femení. *Mi.*

Má. *f.* Pàrt del brás. = Passáda de color, verais, etc. = Podèr, impèri, mândo. = Favor, patrocini. = El primer qui há de jugar. = 25 fuyes de paper. *Mano.* = De apòstol: gròssa. *De zopo.* = Má dreita. *Mano derecha, drecha.* = Esquèrra. *Izquierda* ô *manca.* = Á má dreita, á má esquèrra: al costât dret ô esquèrra. *A mano derecha, d mano izquierda.* = Á má: pròp, avinent. *A mano ô d la mano.* = Derréra má: el qui há de jugar derrer. *Pié.* = Segona má. *Tras mano.* = Per segona má: per mèdi de àltre. *Por segunda mano.* = Á derréra má: á repèl. *A traspele.* = De má en má. *De mano d mano.* = Bòna má: destresa, habilitât. *Buena mano.* = Déxâd de la má de Déu: el olvidâd de las obligacions de cristiâ. *Dejado de la mano de Dios.* = Curt de máns: de pòca habilitât. *Corto de manos.* = Llârg de máns: llâdre. *Largo de uñas.* = Alsar la má: déxar de fer una còsa. *Alzar ô levantar la mano.* = Apretar la má: castigar fòrt. *Aprestar la mano.* = Donar la má á un: ajudarli. *Dar la mano d uno.* = Donar sa derréra má: acabar una còsa. *Dar la última mano.*

Arribar á sas máns: atuparse los qui se barâyan de parâula. *Llegar d las manos.* = Dur entre máns: aplicarse á alguna còsa. *Traer entre manos.* = Estar en sas máns plegâdas: sense fer res. *Estar mano sobre mano ô con los brazos cruzados.* = Estar en má fòrta una còsa: ser difícil de trèurerla de qui la té. *Estar en papo de buitre.* = Estar en ta, etc. má: podèr fer la còsa de que se tràcta. *Estar en tu, etc. mano.* = Tornar en sas máns buydas. *Bolver con las manos vacias.* = Mudar de má. *Mudar de mano.* = Posarse sa má en es pit. *Meterse la mano en el pecho ô seno.* = Remenar sas máns: trabayar aviât. *Menear las manos.* = Tenir sa má trencâda á una còsa: avesâda. *Tener la mano suelta d...*

Mâns. *f. pl.* El trabây de fer alguna còsa. *Manos ô hechura.* = Mâns buydas: el qui no du res en sas máns. *Manivacto, cia.* = Foradâdas: el qui gâsta mâssa. *Bolsa rota.* = Càurer en bônas máns: se diu de un negòci confiâd á una persona inteligént ô de una còsa perduda y trobâda per un hòmo de bé. *Caer en buenas manos.* = Untar sas

mâns: fer regâlos. *Untar las manos.* = Fermar sas mâns á un: impedirli el obrar. *Atar las manos.* = Prènder ab sas duas mâns: ab molt de gust. *Tomar con dmbas manos.* = Tenir sas mâns hàubas. *Tener las manos pasmadas ô arrecidas.* = Tenir bônas mâns: habilitât, destresa. *Tener buenas manos.* = Posar sas mâns demúnt un: agafarlo. *Meterle la mano.* = Déu lo ténga de la sèna má: lo guiy. *Téngale Dios en su mano.*

Má. *m.* Nòm que donan los nins á los qui los servan. *Niñero.* = Es má y sa teta: dos qui sèmpre vâs plegâds. *La maza y la mona.*

Mâbre. *m.* Mármol. *Mármol.*

Mâc. *m.* Pedreta. *China.* = Dins sabâta. *Escrúpulo.* = De torrènt, mar llis y pelâd. *Peladilla.* = Qui per descúyt ô casualidât quèda dins pâsta de fer retjòlas ô tenlas y se convertèix en càls. *Calice.* = Mâcs: jòc de allòtas. *Cantitos, chinas, pitas ô pitos.*

Mâc. *m.* Glob de âygordènt. *Sorbo ô trago.* = De frâre: gròs. *Sorbeton.*

Mâcâdéro, *ra. adj.* *Macadero, ra.*

Macâna. *f.* Àrma ofensiva de indios. *Macana.*

Macarró. *m.* Fidèu llârg, gruxâd y buyd dedíns. *Macarron.*

Macarrònic, *ca. adj.* Pertañènt á macarronisme. *Macarrónico, ca.*

Macarronisme. *m.* Composició burlésca ab parâulas de diferènts llèngos. *Macarronismo.*

Maceració. *f.* Mortificació. *Maceracion.*

Macerâd, *da. p. p.* de macerar. *Macerado, da.*

Macerar. *v. a.* Mortificar el còs ab penitèncias. *Macerar.*

Macerina. *f.* Plât ab assiènto al mitx para posary sa xícara. *Macerina.*

Macilènt, *ta. adj.* Dèbil, flâc, malaltís. *Macilento, ta.*

Macís, *sa. adj.* Clòs, sòlido. *Macizo, za.*

Macisamènt. *adv.* Ab solidès. *Macizamente.*

Mâco, *ca. m. f.* Xixisbèyos. *Majo, ja.*

Mâcula. *f.* Culpa, tâca. *Macula.*

Maculâd, *da. adj.* *Maculado, da.*

Maculí. *m.* Mâc petít. *Chinita.* = Dins sabâta. *Escrúpulo.*

Maculinâda. *f.* El agregât de mâcs quey há en torrènt, á vorèra de mar y àltras pàrts. *Cascajo.*

Madîma. *f.* Dâma, señora. *Madama.*

Madâstra. *f.* La dóna casâda ab viudo qui já tenia

infants. *Madrastra*.

Madís, m. Las costéllas de bárco. *Costilla*.

Madô, f. Abreviatura de madôna. *Madona*.

Madôna, f. La dôna de âmo, la qui té hasiênda sêua ô llogâda. = Señora. *Madona, ama*.

Madramonier, m. El qui intervê en el casamént de âltre. *Casamentero*.

Madramouiêra, f. La qui intervê en... etc. *Casamentera*.

Madrépora, f. pl. *Madrépora*.

Madrigâl, m. Poesia. *Madrigal*.

Madrillêño, ña, adj. El naturâl de Madrit la capitâl y la cort del réy de España. *Madrillêño, ña*.

Madur, ra, adj. Lo qui hâ acêbâd de ser verd. = Véys. *Maduro, ra*. = Judiciosos. *Maduro, ra* ô *machucho, cha*.

Maduraciô, f. El âcte de madurar. *Maduracion*.

Madurâd, da, p. p. de madurar. *Madurado, da*.

Maduramént, m. V. *Maduraciô*. *Maduramiento*. = Venir á maduramént boñy, etc. *Madurar*. = *adv.* Ab madurès. *Maduramente*.

Madurar, v. n. Déxar de ser verd el fruyt, la fruyta. = Déxar de estar entumîd boñy, tumor.

Madurar. = Mâssa prést la fruyta. *Asolanarse*.

Maduratiu, m. Remèy lenitiu. *Madurativo*.

Maduratiu, va, adi. Lo qui fâ madurar tumors. *Madurativo, va*.

Madurès, f. El estât perfét de las fruytas. = Gravedât, judici, prudência. *Madurez*.

Maestrânsa, f. Orle de cavâllería. = El llôc ahónt se trabâyan los materiâls para bârcos. *Maestranza*.

Maestrânte, m. El individuo de la maestrânsa. *Maestranza*.

Maestrâzgo, m. La dignidât de maestre en las ordes militars. *Maestrazgo*.

Maestre, m. El superior en las ordes militars. *Maestre*.

Magâña, f. Còp en la càrn del còs. *Magulladura* ô *magullamiento*. = En fruyta. *Maca*.

Magañâl, da, p. p. de magañar. *Magullado, da*. = *Mucado, da*.

Magañar, v. a. Copetjar. *Magullar*. = Á sa fruyta sa pédra ô calabruix. *Magullar* ô *macar*.

Magañarse, v. r. *Magullarse* ô *macarse*.

Magarrufa, f. Trâmpa. *Maula, treta*.

Magatatiôs, (De). De secrêts. *Con tapillos* ô *con tapucos*.

Magatzêim, m. Llôc para posar mercadurías y âltras còsas. *Almacen*.

Magestât, f. Grandesa, ostentaciô. = Gravedât. = Títol que se dona á Déu y á los réys. *Magestad*.

Magestuós, sa, adj. Ple de magestât. *Magestuoso, sa*.

Magestuósamént, adv. Ab magestât. *Magestuosa-mente*.

Magestuositât, f. La calidât de lo magestuós. *Magestuosidad*.

Mágia, f. Ârt ab que se fân còsas admirâbles. *Magia*. = Artificial: la qui per industria fâ còsas qui parexen impossibles. *Artificial*. = Blanca ô naturâl: la qui per aplicaciô de còsas naturâls fâ efêctes qui parexen sobrenaturâls. *Blanca* ô *natural*. = Negra: la qui per invocaciô del dimôoi ôbra còsas admirâbles, y muda, côm fâlsamént creu el vulgo, divêrsas formas. *Negra*.

Mágic, ca, m. f. Bruxa y bruxôt. *Mágico, ca*.

Mágic, ca, adj. Pertañênt á la mágia. *Mágico, ca*.

Magistêri, m. Enseñâusa. = Gráu ô títol de mêtstre. = Presidência. = Preparaciô química. *Magisterio*.

Magisteriâl, adj. Pertañênt á magistêri. *Magisterial*.

Magistrâl, adj. Pertañênt á mêtstre. = Un de los quâtre canonicâts de ofici. *Magistral*.

Magistrâl, m. El canônge qui té el canonicât magistrâl y la obligaciô de predicar en cêrts dias. = Beguda còntre el mâl francès. *Magistral*.

Magistrâlmént, adv. Ab tô de mêtstre. *Magistralmente*.

Magistrât, m. Persona qui té càrreg civil y públic côm retgidor. = La dignidât del magistrât. = Tot consèy ô tribunâl. *Magistrado*.

Magistratura, f. Càrreg ô empléyo públic en lo civil. *Magistratura*.

Magnânimamént, adv. Ab magnânimidât. *Magnánimamente*.

Magnânimidât, f. Grandesa de ânimo. *Magnánimidad*.

Magnânim, ma, adj. De grân còr. *Magnánimo, ma*.

Magnâte, m. Persona principâl. *Magnate*.

Maguêssia, f. Têrra abssorvént. *Magnesia*.

Magnêtic, ca, adj. Pertañênt al imân. = Lo qui té virtút de atrêurer. *Magnético, ca*.

Magnetisâd, da, p. p. de magnetisar. *Magnetizado, da*.

Magnetisar, v. a. Comunicar el magnetismo. *Magnetizar*.

Maguetisme, m. Virtút del imân. *Magnetismo*.

Magnífic, ca, adj. Illustre, pompós, suntuós. = Títol de honor. *Magnífico, ca*.

Magnificâd, da, p. p. de magnificar. *Magnificado, da*.

Magnificamént, adv. Suntuosamént. *Magníficamente*.

Magnificar. *v. a.* Alabar, exaltar. *Magnificar.*
Magnificat. *m.* El cántic de la Mãre de Dêu que se diu á véspras. *Magnificat.*

Magnificência. *f.* Pompa, esplendor. *Magnificência.*

Magnificentissim, *ma. sup.* de magnífic. *Magnificentissimo, ma.*

Magnitút. *f.* Cantidad que se pôť calcular ô midar, objéct de la matemática. = La corpulência de las côsas. = Escellência, diguidát. *Magnitud.* = De un eclipse: la párt obscura del sôl ô de la lluna. *De un eclipse.* = Irracionál: la qui no se pôť midar. *Irracional.*

Mágno, *na. adj.* Epíteto, *v. g.* Albérto Mágno, Alecsândro Mágno. *Magno, na.*

Mágo. *m.* Nôm dels autígs sábis orientáls. *Mago.*

Mágo, *ga. adj.* El qui vâ de mágia. *Mago, ga.*

Magrána. *f.* El fruyt del magraner. = Bombeta. *Granada.* = Ágradolsa. *Agridulce ô cajon.* = Aubá. *Albar.* = Ágra. *Agria.*

Magraner. *m.* Ábre qui fâ magránas. *Granado.* = Bort. *Silvestre ô pagano.*

Mágre. *m.* Càrn sense gréix. *Magro.*

Mágre, *gra. adj.* Dêbil, flâc', macilént, prim. *Magro, gra.* = Pôc concêrt. *Escaso, sa.*

Magrêt, *ta. adj.* Diminutíu de mágre. *Magrico, ca, illo, lla, ito, ita.*

Magror y magrura. *f.* La calidát de lo mágre. *Magrez ô magrura.*

Maguéy. *m.* Ábre de América. *Maguey.*

Mahometá, *na. adj.* El qui professa el mahomatisme ô lo qui li pertáñy. *Mahometano, na.*

Mahomêtic, *ca. adj. ant.* Mahometá, *na. Mahomético, ca.*

Mahometisar. *v. a.* Seguir el mahometisme. *Mahometizar.*

Mahometisme. *m.* La sêcta de Mãhoma. *Mahometismo.*

Mahometista. *m.* V. Mahometá. *Mahometista.*

Mahonès, *sa. adj.* De Mahó. *Mahones, sa.*

Máig. *m.* El quint més del áñy. *Mayo.* = Fer máig: causar grân dâñy. *Dar una mazada.*

Major. *adj.* Més grân. = Superior. = El qui hâ cumplíd la edát establida para usar des sêus drets. = Priméra proposició de un silogisme. = Lo qui escedèix á áltre. *Mayor.* = De guárdias de corps. *Garzon.* = Majors. *pl.* Antepassáds. = Los de la priméra clásse en la escôla de gramática. *Mayores.* = Alsarse á majors: ensuperbirse. *Levantarse d mayores.*

Majora. *f.* La dôna del major. *Mayora.*

Majorál. *m.* El qui se cuyda de alguna hasiênda. *Cachican.* = El qui té esmént á trabayadors. *Sobrestante.*

Majorála. *f.* La dôna del majorál de hasiênda. *Cachicana.*

Majorá-go. *m.* El agregát de béns vincláds. = Dret del fíy major de una família. *Mayorazgo.*

Majordôm. *m.* El qui se cuyda del govêrn econômico de una câsa. *Mayordomo.* = Sobreposát de confraria. *Prohombre.*

Majordôma. *f.* La dôna del majordôm de câsa. *Mayordoma.*

Majorêt. *m.* Diminutíu de major. *Mayorcico, llo, ito.*

Majoría. *f.* Escellência, preeminência. = El major nombre ô la major párt. *Mayoria.*

Majoridát. *f.* Majoría. *Mayoridad.*

Majormént. *adv.* Principálmént. *Mayormente.*

Majúscula. *f.* Lletra de sas grôssas. *Mayúscula.*

Mâl. *m.* Dâñy, desgrácia, trahây. = Dolor malaltía. = Culpa, delicté, vici. *Mal.* = De càp. *De cabeza:* cuydádo, ânsia. *Quebradero de cabeza:* enfádo. *Desazon:* del qui está gelós. *Martelo.* = De càurer. *Caduco ô epilepsia.* = De caxál. *Dolor de muelas.* = De ceya. *Jaqueja.* = De côr. *De corazon.* = De costát. *De costado.* = Francês. *Mal frances.* = De mãre. *De madre.* = De san Páu. *Mal caduco ô epilepsia.* = De parir. *Dolores de parto.* = De uys. *Mal de ojo.* = De vèntre. *Dolor de vientre, de tripas ô torozon.* = De ventrèy. *De estômago.* = Fer mâl. *Hacer mal.* = Posar en mâl. *Poner ô meter en mal.*

Mâl. *adv.* De la mauéra que no hauría de ser. *Mal.*

Mâl, *la. adj.* Lo qui no té la boudát corresponent. = Viciós, dolént, corrompúd, mâlvád. = Culpád, delincuént. *Malo, la.*

Mâlagradós, *sa. adj.* Ofensíu á la vista. *Desagradable.*

Mâlagána. *f.* Malaltía. *Desazon.*

Malált, *ta. adj.* Qui no té salut. *Enfermo, ma.* = Dels uys. *Trasijado, da.* = De sa mêtisa. *Esplénico, ca.* = Fer es malált per no fer feyna. *Hacer la de rengo.*

Malaltía. *f.* Mâl, indisposició, fálta de salut. *Enfermedad.*

Maláltís, *ssa. adj.* El qui gôsa de pôca salut. *Enfermizo, za, enteco, ca, maluco, ca ô encienque.*

Mâlamént. *adv.* Mâl al revés de lo que correspon. *Malamente.*

Mâlapareyád, *da. p. p.* de mâlapareyar. *Malparado, da.*

Mâlapareyar. *v. a.* Mâltractar de ôbra. *Malparar.*

Mâlápêste. ! Espêcie de flastomía. *Pésete! pesia á tal! ascuas!*

Mâlbaratád, *da. p. p.* de Mâlbaratar. *Malbara-*

tado, da.

Málbaratador, ra. m. f. El qui málbaráta. *Malbaratador*, ra.

Málbaratar, v. a. Descompòndrer, desordenar. = *Málgastar los béus. Malbaratar.*

Málcas, m. Acció dolénta. *Malcaso.*

Málcasâd, da. p. p. de málcasar, se. *Malcasado, da.*

Málcasar, v. a. Casar málament. *Malcasar.*

Málcasarse, v. r. Casarse málament. *Malcasarse.*

Málcompòst, ta. adj. Sense orde. *Malcompuesto, ta.*

Málcontént, ta. adj. Disgustâd. *Malcontento, ta.*

Málcórâtge, m. Hérba medicínal. *Malcorage.*

Málcriâd, da. adj. Fálto de criânsa. *Malcriado, da.* = Qui no vól obeir. *Malmandado, da.*

Málcriadessa, f. Dolentia. *Malhecho.*

Málcriar, v. a. No donar criânsa. *Malcriar.*

Málcuyânâ, m. Acció mála. *Malguisado.*

Maldât, f. Crímen, delicta, péccât. *Maldad.*

Máldement, adv. Que pás, que se fâsse. *Pase, transeat.*

Maldició, f. Imprecació, flastomia. *Maldicion.* = De Déu: càstig que envia. *De Dios.*

Malèdicència, f. Murmuració. *Maledicencia.*

Máldicént, adj. Murmurador. *Maldiciente.*

Malèficència, f. Inclinação á fer mál. *Maledicencia.*

Malefici, m. Ecsís para fer dâny y el matéix dâny. = cur. Crímen de haver donâd verí. *Maleficio.*

Maleficiâd, da. p. p. de maleficiar. *Maleficiado, da.*

Maleficiar, v. a. Dañar, ecsisar. *Maleficiar.*

Maleid, da. p. p. de malair. *Maldecido, da* ô *maldito, ta.*

Maleid, da. adj. Dolént, pervêrs, noningú. *Maldito, ta* ô *maldadoso, sa.* = Noningú. *Maldito, ta.*

Malsidor, ra. adj. Mála lléngo, satírics. *Maldecidor, ra* ô *maldiciente.*

Malair, v. a. Eutregar á la ira de Déu. = Flastomar. *Maldecir.*

Málaveugú, da. adj. Oposâds. *Desavenido, da.*
Málaventura, f. Desgràcia, desventura. *Malaventura.*

Malenâd, da. adj. Desgraciâds, infélices. *Maharon, na.* = Malenâd, da de mí! *Infeliz de mí!*

Málenéudrer, v. n. No oir bé. *Trasoir.* = Enténdrer málament la còsa. *Malentender.*

Mántenént, adj. Torpe, rudo. *Malentendedor, ra.*

Málenès, sa. p. p. de málenéudrer. *Malentendido, da.* = *Trasado, da.*

Malesa, f. Dolentia, maldât. *Maleza.*

Malèt, ta. adj. Dolentès. *Malillo, lla, ito, ta.*

Maleta, f. Bossa gròssa de péll para dur ròba. *Maleta.* = Para dur càrtas. *Malija*, y la qui vé de Frânsa. *Mala.*

Málevolència, f. Mála voluntât, ôdi. *Malevolencia.*

Málévolo, la. adj. Inclínâd á fer mál. *Malévolo, la.*

Malèyt, ta. adj. De mál gèni. *Aspero, ra.* = Bruguista. *Bravo, va.*

Málfaxâd, da. adj. Mál vestíds. *Desaliñado, da.*

Málfector, ra. m. f. El qui comèt delictes. *Malhechor, ra.*

Málfener, ra. m. f. El qui no vól fer feyna. *Haragon, na, holgazan, na, remolon, na.* = El qui cerca pretéstos para no fernê. *Zanguango, ga.* = El qui tot lo dia se passetja. *Sobrantero, ra.* = El traydor qui se excusa de fernê. *Sobon, na.*

Málfenerâdo, da. m. f. *Málfeners. Galbanero, ra.* V. *Málfener.*

Málfeneria, f. Aversió á sa feyna. *Haraganeria* ô *holgazaneria.*

Málfét, ta. adj. Mál formâd. *Malecho, cha.* = Indispòst. *Malguisado, da.*

Málfét, m. Acció mála. *Malhecho.*

Málgâst, m. La acció de málgastar. *Malgasto.* = Lo que se concedèix á un para el sêu gâsto particular. *Gastos particulares.*

Málgastâd, da. p. p. de málgastar. *Malgastado, da.*

Málgastar, v. a. Fòndrer es sêus béus. *Malgastar.*

Málhâya, Espècie de flastomia. *Malhay.*

Málmorâd, da. adj. Atxaós. = Displícént, trist. *Malhumorado, da.*

Malicia, f. Astucia, maldât, picardia. = Mála interpretació = Inclinação á lo mál. *Malicia.* = Ôdi. *Hincha.* = Prènder malicia: enrabiar-se. *Irrutarse.* = Boñy, llâga. *Enconarse* ô *indignarse.*

Maliciâd, da. p. p. de maliciar. *Maliciado, da.*

Maliciâda, f. Indignació. *Irritacion.* = Aversió, ôdi. *Encono.*

Maliciar, v. a. Resselar, sospitar. *Maliciar.*

Malicieta, f. Malicia petita qui dura póc. *Fanfurrina.*

Maliciós, sa. adj. El qui ôbra ab malicia. = Astút, traydor. *Malicioso, sa.*

Maliciosément, adv. Ab malicia, ab traydoria. *Maliciosamente.*

Maligne, na. adj. Pervêrs, mál intencionâd. = Nocíu, perjudiciâl. *Maligno, na.*

Malignament, adv. Ab mála intenció. = Ab perjudici. *Malignamente.*

Malignânt, adj. Se diu en llògica de la negació

formâl de una proposició. *Malignante*.
 Malignidât. *f.* Mála vol'untât. = Perjudici. *Malignidad*.
 Malíssim, *ma. sup.* Molt dolénts. *Malísimo, ma.*
 Malíssimamént. *adv. sup.* Ab molta maldât, etc. *Malísimamente*.
 Mállevád, *da. p. p.* de mállevar. *Tomado, da. emprestado, da.*
 Mállevád, *da. adj.* Qui no es naturál, v. g. cona qui no es des cabèys de la qui la du. *Postizo, za.*
 Mállevar. *v. a.* Prènder una còsa para usarla al-
 gún témps. *Tomar emprestado.* = Mállevar á no
 tornar. *Petardear, trampear.* = Mállevar y no
 toruar. *Pegar un parche ô un parchazo.*
 Málmanuád, *da. p. p.* de málmanar. *Sobajado, da.*
 Málmanar. *v. a.* Máltractar una còsa manuclètjant-
 la ab sas màns. *Sobajar.*
 Málmenjád, *da. adj.* Pòc alimentáds. *Malcomido, da.*
 Málnòm. *m.* *Malnombre.* = Per burla. *Apodo.*
 Mállográd, *da. p. p.* de mállograr, *se. Malogrado, da.*
 Mállograr. *v. a.* Pèrder, no aprofitar, desconcertar
 los projèctes, etc. *Malograr.*
 Mállograrse. *v. r.* Pèrderse las esperânsas, los pro-
 jèctes per morir-se un. *Malograrse.*
 Málparád, *da. p. p.* de málparar. *Malparado, da.*
 Málparar. *v. a.* Dispòndrer málamént sas còsas.
Malparar.
 Málparir. *v. a.* Parir ântes de hòra. *Malparir.*
 Málparlâd, *da, y málparlânt. adj.* Qui pârlan mál-
 lamént. *Malhablado, da.*
 Málpárt. *m.* Esvòrt. *Malparto.*
 Málquist, *ta. adj.* Málvist, avorrid dels âltres.
Malquisto, ta.
 Málquistád, *da. p. p.* de málquistar, *se. Malquis-
 tado, da.*
 Málquistar. *v. a.* Posar discòrdia. *Malquistar.*
 Málquistarse. *v. r.* Posarse málvist, ferse odiós.
Malquistarse.
 Mál-sá, *na. adj.* Nocíu, perjudiciâl á la salut. *Mal-
 sanq, na.*
 Málsonânt. *adj.* Ofensíu á los oídos, piadosos. *Mal-
 sonante.*
 Mál-sufríd, *da. adj.* Qui prést se enfáda. *Malsu-
 frido, da ô escolimoso, sa.*
 Máltès, *sa. adj.* De Málta. *Maltes, sa.*
 Máltèrs. *m.* Perjudici. *Maltercio.*
 Máltractád, *da. p. p.* de máltractar. *Maltratado, da.*
 Máltractar. *v. a.* Afligir, injuriar, atormentar,
 mortificar. = Destruir, desordenar. *Maltratar,*
y ant. maltractar.

Máltrácto. *m.* Dolént trácto. = La acció de desor-
 denar ô descompòndrer manuclânt. *Maltracto.*
 Malura. *m.* Impertinent, enfadós. *Flema.*
 Málvâd, *da. adj.* Pervêrs, pòlissa, vil. *Malvado, da.*
 Malvâdamént. *adv.* Vilment. *Malvadamente.*
 Malvadíssim, *ma. sup.* Molt malváda. *Malvadissi-
 mo, ma.*
 Málvesád, *da. p. p.* de málvesar, *se. Malvezado, da.*
 Málvesar. *v. a.* Málacostumar. *Malvezar.*
 Malvesarse. *v. r.* Málacostumarse. *Malvezarse.*
 Málviâtge. *m.* Imprecació. *Pesia d tal.* = Enviar
 á málviâtge: despedir, engegar ab ràbia. *Enviar
 d la dula.*
 Mállorquí, *na. adj.* Naturál de ô pertañent á Mál-
 llórca isla del mèditerràneo. *Mallorquin, na.*
 Mâma. *f.* Nòm que los nins donan á sa mamèlla.
Mama.
 Mamâ. *f.* Nòm ab que los nins anomenan á sa mã-
 re. *Mamã.*
 Mainád, *da. p. p.* de mamar. *Mamado, da.*
 Mamar. *v. a.* Xupar sa llét de sa mamèlla. *Mamar.*
 = Donar mamar. *Dar de mamar ô amamentar.*
 Mâmarrucas. *m. f.* Nòm que se dona als nins qui
 mãmau, majorment mes témps que el regular.
Mamon, na.
 Mamây. *f.* V. Mamâ. *Mamay.*
 Mâmbâlletas. *f. pl.* Tòcs ab una mã á la âltra.
Palmadas. = Fer mambâlletas. *Palmotear.*
 Mameluco. *m.* Soldât de la milícia de Egipte. *Ma-
 meluco.*
 Mamilar. *adj.* Pertañent á sa mamèlla. *Mamilar.*
 Mampâra. *f.* Antepòrta. *Mampara.*
 Mamussar. *v. a.* Prènder un infânt sa mamèlla,
 dêxarla y tornarla prènder várias vegâdas. *Ma-
 muijar ô mamular.*
 Manacôr. *m.* Instrument músic de còrdas y ab
 tèclas. *Monacordio.*
 Manacorí, *na. adj.* De Manacôr la vila de més
 gent de Mállórca. *Manacorino, na.*
 Manád, *da. p. p.* de manar. *Mandado, da.*
 Manâda. *f.* Lo que abrâssa sa mã. = Fexèt petít,
 v. g. de aulfâs. *Manada ô manajo.* = De espi-
 golât. *Moraga.*
 Mauâdas. *f. pl.* Remenament de sas màns para de-
 mostrar algun afècte del ânimo. *Manoteo ô ma-
 noteado.*
 Mauament. *m.* Orde, precèpte. *Mandamiento.*
 Manar. *v. a.* Governar ab autoridât, ordenar, do-
 nar ordes, fer fer alguna còsa. *Mandar.* = A
 cossas: ab rigor. *Mandar d coces.*
 Manât. *m.* V. Manâda. *Manajo.* = De auveyas, câ-
 bras, etc. *Manada de...* = De cabèys ô pãya.

Mellon. = De plomas. *Plumageria* ò *plumeria*.
Mancad, da. *p. p.* de mancar. *Faltado*, da.
Mancar. *v. n.* Faltar. *Faltar.* = No inancar cap grà á sa dobla: no faltar res, áus bé havery demés. *No faltar chichota*.
Mânco, ca. *adj.* Estropeáds de brás ò de mâ. *Manco*, ca.
Mânco. *adv.* Escepte, sôre. *Ménos.* = En mânco. *En ménos.* = Per mânco. *Por ménos.* = Venir á mânco: decaurer de son estat. *Venir d ménos*.
Mânco. *m.* La més pôca còsa. *Ménos.* = Lo mânco que puc fer, es, etc. *Lo ménos que puedo hacer, es, etc.*
Mâncomunad, da. *p. p.* de mâncomunarse. *Mancomunado*, da.
Mâncomunadament. *adv.* Ab unió. *Mancomunadamente*.
Mâncomunarse. *v. r.* Ajuntarse ò unir-se duas ò més personas para algún fi. *Mancomunarse*.
Mâncomunidat. *f.* Unió de personas para algún fi. *Mancomunidad*.
Mandad, da. *p. p.* de mandar. *Mandado*, da.
Mandar. *v. a.* Decretar, ordenar, governar. *Mandar*.
Mandarí. *m.* Governador entre los xinos. *Mandarín*.
Mandatári. *m.* Comissionad. = El qui comissiona. = Aquell á qui se déxa algún llegat. *Mandatario*.
Mandato. *m.* Manament, orde. = La cerimònia eglesiástica de rentar es pèus al dijós sànt. *Mandato*.
Mandíl ala. *f.* Sa dentadura, es barrâm. *Mandibula*.
Mandil. *m.* Taveyôla fina de seda que se pôsan al còll el sacerdot ò diáca para dur el Santíssim, y el subdiáca para dur sa patena. *Superhumeral*.
Mâdo. *m.* Autoridat, podèr, superioridat. *Mando*.
Mandón, na. *m. f.* El qui mâna ab autoridat y més de lo que deu. *Mandon*, na.
Mandràgora. *f. pl.* *Mandràgora*.
Mandurria. *f.* Instrument músic de còrdas. *Mandurria*.
Mânec. *m.* Cáb de un instrument ò de eyna per ahont se agáfan para manetjarlós. *Mango.* = De eyna de menestrál. *Mango* ò *maceta*. = De creu. *Asta.* = De guitèrra. *Mango* ò *mdstil*. = De gabinet. *Mango* ò *cacha*. = De granéra. *Palo de escoba*: y si no té páumas. *Escobon.* = De romána. *Aslil.* = De bomba de trènrer aygo, de esquitxador, etc. *Émbolo*, *manubrio*. = De xeringa. *Mango* ò *palo de la ayula*.
Mânega. *f.* La part del vestit qui tâpa es brássos. *Manga.* = De xèrxa: lo derrer de élla qui té sas mâyas molt estretas. *Mangas* ò *copo*. = La

partida de cassadors qui forman línea para dur la cásxa á cèrta part. *Manga.* = Mâssa llarga. *Mangarro.* = Mâssa àmpla y llarga. *Mangote.* = Penjant sôre des brás. *Manga perdida*.
Manegôt. *m.* Mitja mânega que se pôsa demunt sa mânega. *Manguito* ò *miton*.
Manegôta. *f.* Mânega gròssa. *Mangote*.
Maneguf. *m.* Espècie de parfalá que sa duya en àltre témps als puñets de sa camia. *Puño.* = Gira bláva que duyan los inquisidors. *Bolillo*.
Maneguf. *m.* Nòm que donan en algunas parts al manegôt. *Manguito* ò *miton*.
Manéra. *f.* Mòdo, forma de fer alguna còsa. *Manera.* = De manéra. *De manera.* = De mâla manéra: málament. *Mal y de mala manera.* = De manéra que. *De manera que*.
Mânes. *m. pl.* Ombra ò la ànima dels mórts. *Manes*.
Menescál. *m.* El qui per ofici cura al bestiar. *Albeitar*.
Manescalfa. *f.* El art de curar bestiar. *Albeiteria* ò *veterinaria*.
Maneta. *f.* Mâ petita. = Nôta en forma de mâ que se posa en los llibres. *Manecica*, *illa*, *ita*, y *manezuela*. = De culâssa de campâna ò de torn. *Manija* ò *cigüeña*. = De mantí de arâda. *Manija*.
Manetjâd, da. *p. p.* de manetjar. *Manejado*, da.
Menetjadis, sa. *adj.* Lo qui es fâcil de manetjar. *Manejable*.
Menetjar. *v. a.* Dur entre mâns algún negòci. = Governar, dirigir. *Manejar.* = Menetjar es dôbbès ò sas doblas á cossas: tenirne molts. *Apaleaar los doblones*.
Manetjarse. *v. r.* Conduirse, portarse bé. = Recobrar el movimènt lo qui lo tenia impedid. *Manejarse*.
Manètx. *m.* Direcció, govèrn. *Manejo*.
Manganesa. *f.* Metàll. *Manganesa*.
Manganeta. *f.* Eugáfuy, màula, sutilesa de mâns. *Manganilla*.
Manguito. *m.* Espècie de cilindro de péll para posary sas mâns para no tenir las fredas. *Manguito* ò *estufilla*.
Manía. *f.* Espècie de locura. = Desítx estravagant. = Capritxo. *Mania.* = Antipatia. *Tema*.
Maniàtic, ca. *adj.* El qui té mania. *Manidtico*, ca.
Manifatura. *f.* Fabricació de cèrtas ôbras. = El llòc ahont se fabrican. *Manifatura*.
Manifést. *m.* Escríit en qui se justifica alguna còsa. *Manifiesto*.
Manifést: ta. *adj.* Clar, declarad, patènt. *Manifiesto*, ta.
Manifestació. *f.* Declaració. = Aparició. *Manifestacion*.
Manifestâd, da. *p. p.* de manifestar. *Manifestado*,

da ò *manifesto*, *ta*.

Manifestamént. adv. Clàramént. *Manifestamente.*

Manifestar. v. a. Declarar, descobrir, fer vèurer.

—Presentar, fer aparèixer. *Manifestar.*

Manifestarse. v. r. Descobrirse, ferse patént, dexarse vèurer. *Manifestarse.*

Manillas. f. pl. Grillóns para sas màns. *Manillas* ò *esposas*.

Maniobra. f. Óbra de màns.—Evolució de la trópa.—El art de menetjar las embarcacions.—Los armèys de un bàrco. *Maniobra.*

Maniobrâd, da. p. p. de maniobrar. *Maniobrado, da.*

Maniobrar. v. a. Trabayar ab sas màns.—Dirigir las embarcacions.—Cercar mèdis para lograr alguna còsa. *Maniobrar.*

Maiebrista. m. El hàbil en la maniobra de embarcació. *Maiebrista.*

Manipé. m. Pàrt del vestít sacerdotâl. *Manipulo.*

Manipulo. m. Compània de deu soldâts entre los româns. *Manipulo.*

Maniqueisme. m. La heregia de Maniquèu. *Maniqueismo.*

Maniquèu, éa. adj. El qui admèt dos principis de las còsas, un hò y un màl. *Maniqueo, ea.*

Maniquèl. m. Figura movable qui servèix de mòdèlo á los pintors. *Maniquèl.*

Manida. p. p. de manir. *Manida.*

Manir. v. a. Atupar sa càrn paraque s'ia blâna. *Manir.*

Mânirroto, ta. adj. Gastador, pròdig. *Manioto, ta.*

Manuâ. m. La roâda ab que Déu alimentâ als israelitas en el desèrt.—Sustància gomosa y medicinal. *Mand.*—Còpia, abundància. *Bendicion.*

Mão mauo, adv. À brassèt.—Den un en un. *Mano mano.*

Manòbre. m. El qui pàsta guix y el dona al pica-pedrer. *Manobre* ò *peon de albañil.*

Manòta. f. Mâ gròssa. *Manaza.*

Manotâda. f. Tòc ab sa mâ. *Manotada* ò *manotazo.*—*Manotâdas. f. pl.* Acció demasiâda de màns. *Manoteo.*

Manotetjar. v. a. Mòurer molt sas màns. *Manotear.*

Mansió. f. Aturâda, detenció.—*Habitació. Mansion.*

Mansiula. f. Tòc ò còp. *Sotana, manta.*

Mânso, sa. adj. Apacible, bènigue, tractâble.—Domesticâd, ximple parlânt de animâl. *Man-so, sa.*

Mansuetút. f. Virtút.—Afabilitât, bènignidât. *Mansuetud.*

Mânta. f. Vestidura de dôna. *Mantilla.*—Tapadura para bestiar. *Manta, mantilla* ò *gruperà.*

—Á *mânta* de Déu: ab abundància. *Á manta de Dios.*—Passetjar sa *mânta*: endoyar sas dônas. *Mantear.*

Mantéga. f. La sustància gràssa y oleosa de sa llét, y per semblànça la de cacáu, mella, etc. *Manteca.*

Mantegós, sa. adj. Lo qui té mantéga ò grèix. *Mantecoso, sa.*

Manteguedilla y millor mantegadilla. f. Cèrta pasta frita. *Mantecado.*

Mantéll. m. Vestidura que en àltre tèmps duyan sas dônas y que encàre duen algunas figuras de la màre de Déu. *Manto* ò *pendil.*

Mantengúd, da. p. p. de mantenir, se. *Mantenido, da.*

Mantenimént. m. Alimént, menjar. *Mantenimiento.*

Mantenir. v. a. Alimentar, proveir lo necessari á la subsistència ò vida.—Sosténir, defensar, continuar, etc. *Mantener.*—La séua parâula. *Su palabra.*

Mantenirse. v. r. Alimentarse.—Persistir en una opinió, en una empresa ò en un matèix estat.—Defensarse, etc. *Mantenerse.*

Manteta. f. Rebosillo. *Rebociño.*

Mantèu. m. Càpa. *Manteo.*

Mautí. m. El mâneg de arâda. *Esteva, estevon* ò *mancera.*

Mânto. m. La càpa de alguns religiosos. *Manto.*—Capitular: càpa de cerimònia des cavallers de orde militar. *Manto capitular.*—Reyâl: càpa de cerimònia de réys. *Manto real.*—Ducâl. *Ducal.*

Manoâl. m. Llibre qui conté las cerimònias de la administració dels sacraments, etc. en qui se comprèn lo més sustanciâl de alguna matèria ò en qui assantan los mercaders el càrreg y descàrreg. *Manual.*

Manuâl. adj. Lo que se fâ ab las màns, fâcil de fer ò de manetjar. *Manual.*

Manuclâd, da. p. p. de manuclar. *Manoseado, da.*

Manuclar. v. a. Tocar molts vegâdas una còsa ab sas màns. *Manosear.*

Manuèlla. f. Eyna para fer el forât de barrobi. *Barrena.*—De timó. *Pinzote.*

Manufactura. f. V. Manifectura. *Manufactura.*

Manumissió. f. El acte y efecte de manumitir. *Manumision.*

Manumissor, ra. m. f. El qui manumitèix. *Manumisor, ra.*

Manumitíd, da. p. p. de manumitir. *Manumitido, da.*

Manumitir. v. a. cur. Donar llibertât á los esclaus, posar en llibertât. *Manumitir.*

Mânus-Christi. m. Medicina para confortar es ven-trèy ò emplâsta resolutive. *Manus-Christi* ò *manus-Dei.*

Manuscrit. *m.* Escrit de mà. *Manuscrito.*
Manuscrit, *ta.* *adj.* Escrits, no estampâds. *Manuscrito, ta.*
Manutenció. *f.* El âcte y effecte de mantenir, se. = Conservació. *Manutencion.*
Manutenir. *v. a. cur.* Maintenir un dret. *Manutener.*
Mânxa. *f.* Tâca, culpa. *Mancha.*
Mânxa. *f.* Iustróment para bufar al sôc ô para donar vent al òrga. *Fuelle.* = De fornâl de ferrer. *Barquin* ô *barquinera.* = Hômo qui escita. *Fuelle.*
Manxador, *ra. m. f.* El qui mânxa en botiga de ferrer. *Fueller, ra.* = Para tocar òrga. *Entonador, ra.* = El qui escita, instiga. *Fuelle.*
Manxar. *v. a.* Donar vent ab mânxa. *Afollar.* = A òrga. *Afollar* ô *entonar.* = Instigar. *Soplar.*
Manxeta. *f.* Mânxa petita. *Fuellecico.*
Manxó. *m.* Manxeta. *Fuellecico.*
Manxôl, *la. adj.* V. Mânco. *adj.* Manco, *ca.*
Mânia. *f.* Destresa, habiudât, industria. = Astucia, artífici. *Maña.*
Mañá. *m.* Dolént trabayador. *Chapucero.*
Mañêlla. *m.* El eutremétido. *Mequetrefe.* = Andador de grêmi. *Andador* ô *mullidor.*
Mañeta. *f.* Petita mãña. *Mañuela.*
Maños, *sa. adj.* Industriós, hábil. = Fét ab ârt y mãña. *Mañoso, sa.* = Astút, traydor. *Mañero, ra.*
Mâpa. *m.* El paper ô altra còsa qui representa la situació de diferents réynes, ciutâts, terrénos, etc. *Mapa.*
Mâpamundi. *m.* Mâpa de los dos hemisfêris de la têrra. *Mapamundi.*
Maquiavêlic, *ca. adj.* Relatfu á Maquiavêlo, als seus principis ô máximas. *Maquiavêlico, ca.*
Maquiavelisme. *m.* Sistêma de Maquiavêlo. *Maquiavelismo.*
Maquiavelista. *m.* Partidâri del sistêma de Maquiavêlo. *Maquiavelista.*
Mâquina. *f.* Engâny, instrumént á propòsit para fer mûver, etc. = Edifíci sumptuós. = Invenció, intriga, sutilesa de entenimént. = El orde de las pârts del univêrs. = Aggegât de mólâs de pèssas para algùn fi. *Mâquina.* = Hidràpica: la qui servêix para la conducció de las âygos y de ferlas pujar. *Hidráulica.* = Elêctica, neumática, etc. *Elêctica, neumática, etc.*
Maquinació. *f.* Trâma, ardít, conspiració. *Maquinacion.*
Maquinador, *ra. m. f.* El qui maquina. *Maquinador, ra.*
Maquinâlmént. *adv.* Maquinalmente.
Maquinânt. *p. a.* de maquinar. El qui maquina. *Maquinante.*

Maquinar. *v. a.* Projectar. = Tramar, conspirar. *Maquinar.*
Maquinária. *f.* Ciêucia de las máquinas. *Maquinaria* ô *maquínica.*
Maquinista. *m.* Inventor ô fabricador de máquinas. *Maquinista.*
Mar. *m. y f.* tânt en málloquí côm en espanhól. Grâu aggegât de âygo salâda. = Abundância de còsas. *Mar.* = Adriâtico, atlântico, vermèy, etc. *Adriático, atlântico, vermejo, etc.* = Estar el ô la mar côm ôli: molt quiét. *Estar el ô la mar en leche.*
Marâña. *f.* Embûy, engâny. *Marâña.* = Defêcte. *Defecto.*
Marâsme. *m.* Magror excessiva. *Marasmo.*
Maravedís. *m.* Moneda en el dia imaginária: pués no ny há câb en pèssa. El sêu valor variâ en âltre tèmps: perô vuy en dia 34 fân un reyâl de velló espanhól, y 36 un reyâl de nôu dôbbês málloquíns; per lo que un maravedís en Málôrca vâl la quârta pârt de un dôbbê ô una mãya. *Maravedí.*
Maravella. *f.* Mirâcle, prodigi, succés admirâble. = Plânta. *Maravilla.*
Maravillós, *sa. adj.* Admirâble. *Maravilloso, sa.*
Maravillosamént. *adv.* Admirâblemént. *Maravillosamente.*
Maravillosíssim, *ma. sup.* Molt maravillosos. *Maravillosísimo, ma.*
Mârc. *m.* Pes de vuyt unsas. *Marco.*
Mârca. *f.* Nôta, señâl. *Marca.* = De aduâna. *Marchamano.* = De mârca: notâble. *De marca.* = De mârca major: sobressaliént. *De marca mayor.*
Marcâd, *da. p. p.* de marcar. *Marcado, da.* = *Marchamado, da.*
Marcâd, *da. adj.* Ab sa mârca de sa fâbrica ahónt se fâ sa rôba. *Tavellado, da.*
Marcador, *ra. m. f.* El qui pôsa sa mârca. *Marcador, ra.* = En aduâna. *Marchamero.*
Marcar. *v. a.* Posar sa mârca. *Marcar.* = En aduâna. *Marchamar.*
Marcial. *adj.* Pertañént á guèrra. *Marcial.*
Mardâ. *m.* El moltó pâre. *Morueco.* = Hômo rudo. *Zote.* = Hômo laciú. *Garañon.*
Mâre. *f.* La famèlla qui há parí. = Títol que se dona á las religiosas. = La pârt ahónt se concêb y se alimenta el fêto. *Madre.* = Mãssa indulgênt. *Madraza.* = Anar axicôm se mãre l'hâ fêto: tot nuu. *Ir d la cordovana.* = Surtir de mãre riu, torrênt: trencar. *Salir de madre.*
Mârepêrla. *f.* Péix en cuya couxa se crian sas pêrlas. *Madreperla.*
Marépêra. *f.* Còs marí de naturalesa de pèdra. *Marépêra.*

Marès. *m.* Mitjà. *Piedra suave* ô *arenisca*.
 Mareta. *f.* Diminutiu de màre. *Madrecilla*, *ita*.
 Mareta. *f.* Maró petita del mar. *Mareta*.
 Maretjàd, da. *p. p.* de maretjar, se. *Mareado*, da.
 Maretjàda. *f.* Maró. *Marejada*.
 Maretjar. *v. a.* Causar vòmit ô bàscas. *Marear*.
 =Enfadar, inolestar. *Marear*.
 Maretjarse. *v. r.* *Marearse*.
 Màrlega. *f.* Còsa bèn coneguda. =Dòna gruxàda.
 =Sa pàuxa. *Jergon*, *maregon* y *màrsega* en Aragó. =Umplir ô buidar sa màrlega: menjar ô cagar. *Llenar* ô *vaciar el jergon*. =Prensar sa màrsega: jèurer molt. *Pisar el sapo*.
 Màrfil. *m.* Dènt de elefànt. *Marfil*. =Còsa fèta de màrfil. *Marfileño*, *ña*.
 Margalida. *f.* Nòm pròpi de dòna. *Margarita*. =De estepa. *Hipocistide*, *hipocisto* y *ant. hipocistidos*.
 Margalideta. *f. pl.* *Bellorita*.
 Màrge. *m.* Parèt de una càre fèta á llòc ròst paraque la pluja no sen duga sa tèrra. *Horma*.
 Màrge. *m.* Lo blànc que se dèxa á àlt y bàix y als costàts de un escrit. =Motiu, ocasió. *Màrgen*.
 Màrgrave. *m.* Títol de dignidat en Alemània. *Margrave*.
 Margraviat. *m.* La dignidat y territòri del màrgrave. *Margraviato*.
 Mària. *f.* Nòm de la Màre de Déu. =*María*. =Nòm de dòna. *María*, *mari* ô *marica*.
 Mariàl. *m.* Llibre qui conté alabansas de Mària Santíssima. *Marial*.
 Mariàl. *adj.* Pertañent á Mària Santíssima. *Marial*.
 Mariàno, na. *adj.* V. Mariàl. *Mariano*, na.
 Mariàyna. *f.* Doble nòm de dòna. *Maria-Ana*.
 Maridat, da. *p. p.* de maridar, se. *Maridado*, da.
 Maridar. *v. a. ant.* Casar. *Maridar*. =Donzèlla á maridar. *Doncella d maridar*.
 Maridarse. *v. r.* Casarse. *Maridarse*.
 Maridatge. *m.* Casament. *Maridage*.
 Maridèt. *m.* Marít despreciàble. *Maridillo*.
 Maridèt. *m.* Caxonèt ab fòc para escaufarse es pèus las dònas. *Maridillo*, *estufa* ô *estufilla*.
 Marieta. *f.* Diminutiu de Mària. *Marihuela*. =Llàgrima de rosàri. *Cuenta*: de viu. *Lágrima de David* ô *de Job*.
 Marilla. *f.* Jòc. *Malilla*. =Ciri blànc que se pòsa demunt de tot el candeléro des fàs de la semmana santa. *Maria*.
 Marina. *f.* Terréno junt ô pròp del mar. =El àrt de navegar. *Marina*.
 Marinenc. *adj.* Pertañent á marina. *Marinesco*, ca. =Hòmo torpe, rudo. *Artebalero*, ra, mà-

zorral, palurdo, da, charro, rra.
 Mariner. *m.* El qui vâ en bàrca de ofici. *Marinero*.
 Marineria. *f.* El agregat de mariners. *Marineria*.
 Marinetjar. *v. n.* Fer olor de mar el peix. *Oler d marisco*.
 Marino, na. *adj.* Pertañent al mar ô á la armàda. *Marino*, na.
 Mariòllo. *m.* Jàc de punt. *Elastico* ô *elastica*.
 Marisc. *m.* Tot peix menud qui està dins clòsca, còm caragolèt, pegèllida. *Marisco*.
 Mariscàl. *m.* Oficial major que es brigadier. *Mariscal*.
 Marít. *m.* El espòs. *Marido*.
 Maritàl. *adj.* Pertañent á marít ô á matrimòni. *Marital*.
 Marítim, ma. *adj.* Pertañent al ô estar pròp del mar. *Marítimo*, ma.
 Marjàda. *f.* Penjànt de còsta. *Ribazo*. =Dins hòrt. *Bancal*.
 Marjàl. *m.* Llòc pantanós. *Marjal*. =De sa marjàl: rústic. *De las Batuecas*.
 Marmassor, ra. *m. f.* Encarregats de complir las òbras pias. *Albacea*.
 Màrmol. *m.* Pédra coneguda. *Mármol*. =Còsa de màrmol. *Marmóreo*, rea.
 Marmolista. *m.* El qui trabàya en màrmol. *Marmolista*.
 Marmòta. *f.* Animàl. *Marmota*. =Hòmo pàupa. *Pachon*.
 Màro. *m.* Hèrba olorosa. *Maro*.
 Maró. *f.* Movimènt del mar. *Marejada*.
 Maroreta. *f.* Maró petita. *Mareta*.
 Maròta. *f.* Aumentatíu de màre. *Madraza*. =La qui cria los frys vaciàds. *Madrona*.
 Marquès. *m.* Títol de honor. *Marques*.
 Marquesa. *f.* La dòna de marquès ô la qui té marquesat. *Marquesa*.
 Marquesat. *m.* La dignidat y el territòri del títol de marquès, sa. *Marquesado*.
 Marràco, ca. *adj.* El qui fuig del tràcto de la gènt. *Huraño*, *ña*.
 Marràda. *f.* Astucia de sa càssa qui se acota, dèxa passar es càns, y torna arrèra. *Gatada*.
 Marraner, ra. *m. f.* El qui fà fèstas, jòcs y caricias. *Mego*, ga. =El qui en fà para enganar. *Maulero*, ra.
 Marràfrys. *m.* Fosse. *Sepulturero*.
 Màrro. *m.* Jòc de allòts. *Castro*.
 Marroquí. *m.* Pèl de boc ô de càbra adobàda. *Marroquin*.
 Marròta. *f.* Dòbbès. *Gato* ô *hucha*.
 Marrucatjar. *v. a.* Fer los colòms, tòrteras y tudons un sò ab sa gargamèlla. =Festetjar. *Arru-*

Uar. = Cercar, desitjar alguna cōsa. *Galantear*.
Mâra. m. El tercer mês del âny. *Marzo*.
Márt. m. Animâl sauvatgi. *Marta*.
Mârte. m. Un de los sêt planèts. = El fingit déu de la guèrra. = El sôc segons los químcis. *Marte*.
Martell. m. Instrument ben conegud. *Martullo.* = Para tayar fêrro calêut. *Cortadera.* = Para tayar fêrro fred. *Cortafrio.* = Martell ab mordâ-las. *Martillo con orejas*.
Martellâda. f. Tôc ab martell. *Martillada*.
Martellâtar. v. a. Pêgar martellâdas. *Martillar*.
Martellêt. m. Martell petit. *Martillejo.* = Para trempar instrumentés músics. *Martillo ô templador.* = Para fer sonar símbol, manacôr. *Martinete*.
Martí, na. m. f. Nòm prôpi de hòmo ô de dōna. *Martin, na*.
Martí pescador. m. Péix. *Martin pescador*.
Martinêt. m. Martell que la âygo fâ picar en algunas màquinas. *Martinete*.
Mârtir. m. f. El qui nôr per la fe de Jesucrist. = El qui patêix molt. *Mârtir*.
Martiri. m. Môrt, tormênt patida per la fe. = Pé-na llârga. *Martirio*.
Martirisâd, da. p. p. de martirisar. *Martirizado, da*.
Martirizador, ra. m. f. El qui martirisa. *Martirizador, ra*.
Martirisar. v. a. Matar ô atormentar per la fe. = Atormentar, afligir. *Martirizar*.
Martirologi. m. Catálogo de los mârtirs. = Sa calênda. *Martirologio*.
Mârxa. f. El âcte de partir. = Cêrt tôc de tambô. *Marcha*.
Marxâd, da. p. p. de marxar. *Marchado, da*.
Marxâudo, da. m. f. El qui veu rôbas, flôcs guyas, etc. *Murchante.* = De panêra. *Buhonero, ra*.
Marxar. v. a. Caminar. = Partir, partirse. *Mar-char*.
Mâs. m. Fexêt. *Mazo.* = De tabâc. *Rollo*.
Mâscara. f. Carôta de cartó ô âltra cōsa ab quese tâpa sa câre un desfressâd. *Mâscara.* = Llêvar-se sa màscara, axô es, sa vergoñia. *Quitarse la mdscara*.
Mâscâra. f. Quâlsevôl cōsa qui màscâra, côm sub-ja. *Tizne*.
Mascarâd, da. p. p. de mascarar, se. *Tiznado, da.* = *Diezado, da*.
Mascarâda. f. Tâca de màscâra. *Tiznon*.
Mascarar. v. a. Soyar de màscâra. *Tiznar*.
Mascararse. v. r. Soyarse de màscâra. *Tiznarse.* = Apôsta sa câre per no ser conegúds, côm lãn es llâdris. *Atearse*.
Mâscle. m. El qui té el sêco mascull: hòmo. *Fu-*

ron. = Animâl. *Macho.* De grifó. *Llave.* = Tor-nillo. = Valênt. *Macho.* = De tinó. *Patilla*.
Masclet. m. Uu màscle petit. *Machuelo*.
Mascleta. f. Rôba. *Mezclilla*.
Mascullí, na. adj. Pertañent á màscle. *Masculino, na.* = El primer gênero del nòm. *Masculino.* = Masculíns. *pl.* Epíteto que los astròlegs donan á alguns planetas y á alguns signes. *Musculinos.*
Masculinidât. f. cur. Calidât, carâcter de màscle. *Masculinidad*.
Masell, lla. adj. ant. Leprosos. *Leproso, sa*.
Masells. m. pl. ant. Hospital dels leprosos. *Lepre-ria*.
Masmorra. f. Presó subterrânea ahont es môros tâncan ets esclâus. *Mazmorra*.
Mâssa. f. Instrument para picar. = Redona de mo-li paperer ô de pólvora. *Maza.* = En forma de martell ô de molí draper. *Mazo.* = Per estêllar. *Almadrana, almadrena y almadrina.* = De mortar. *Mano.* = De sa sâug: el agregât de élla en uu cōs. *Masa sanguinaria.* = Hômo rudo. *Mazo.* = Sord côm una màssa: moltíssim. *Sordo como una tapia*.
Mâssa. adv. Ab escés. *Demasiado*.
Mâssabéns. m. pl. Excessiva abundância de bẽs. *Demases*.
Massâda. f. Tôc ab màssa. *Mazada*.
Mâssapâ. m. Pâsta, dulce. *Mazapan*.
Masser. m. El qui da sa massôta de ajuntamênt. *Macero ô pertiguero*.
Massêt. m. Porció de lli per filar. *Mazillo*.
Masseta. f. Màssa petita. *Mazillo.* = Para fer cordó. *Bolillo.* = Para fer ràuda. *Palillo ô majaderillo.* = De tambor. *Baqueta*.
Massó. m. Sectâri. *Mason*.
Massôla. adj. Rudo, torpe. *Botarate*.
Massôlas. f. pl. Instrument de que se servêix en la semmâna sânta en llôc de campânas. *Matraca.* = Las que se tôcan dins la iglesia. *Carraca*.
Massôt. adj. Rudo, torpe. *Mazorral*.
Massôta. f. Màssa grôssa. *Mazon.* = De ajuntamênt, de mayôl ô de virêll. *Maza ô pertiga.* = Para fer llum: garrôt ab estopa empegâda á un câb. *Hachon.* = Para pègar. *Porra.* = Espigó de pita. *Pitaco y pton*.
Mastegâd, da. p. p. de mastegar. *Mascado, da.* = *Ajado, da*, *apañuscado, da*, *sobajado, da* ô *sobado, da*.
Mastegar. v. a. Roegar. *Mascar ô masticar.* = Llêvar el llustre á rôba, paper, etc. *Ajar, apañuscar, sobajar, sobar* ô *percudir.* = Mas-tegar fasôls: no explicarse del tot. *Mascar*.
Mâstig. m. Goma. *Almdciga*.
Mâta. f. Arbusto y á vegâdas âbre. *Lentisco, mas-*

ta, mata ô charnoca.

Matá. m. Llòc de moltes màtes. *Lentiscal.*

Màtacristiàus. m. Llòc penós ô trabay gràve. *Matadero.*

Matadéro. m. El llòc ahont se màta el bestiar para menjar. *Matadero ô rastro.*

Matador, ra. m. f. El qui llèva la vida á persona humana. *Matador, ra.* = De pòrcs, xòts, etc. *Jifero.* = En el inatadéro. *Matarife.*

Màtalfòcs. m. Màquina para apagar incèndis. *Matafuegos.*

Matànsa. f. Mortandàt. *Matanza.*

Matànsas. f. pl. De pòrc. *Matanza.*

Màtapóll. m. Herba. *Matapollo.*

Màtapóy. m. Hérba. *Albarraz ô yerba piojera.*

Matar. v. a. Llèvar la vida, donar la mòrt. = Molestar, atormentar. *Matar.* = Los acreedors á un qui los deu, ô sas pussas picar molt á un. *Acribillar ô matar.* = Matar de enfados. *Matar á pesares.* = Ni màta, ni espànta. *Ni mata, ni sana.* = Las màta càllàudo. *Matalas callando.*

Matarse. v. r. Donarse la mòrt. = Afligirse per no lograr lo que vòl. = Trabayar ab escés. *Matarse.* = Desitjar molt alguna còsa. *Matarse por...* = De fàm: plàñerse el menjar per avaricia. *Matarse de hambre.*

Màtarràtas. m. El qui ajuda al botxí en fer funció. *Vigolero.*

Màtasànos. m. Mál nòm que per irrisió se dona als mèlges dolènts y als curandéros. *Matasanos.*

Matalàs. m. Còsa coneguda. *Colchon.*

Matalasser, ra. m. f. El qui fà matalàsoss. *Colchoner, ra.*

Matemàtic, ca. adj. Pertañent á la matemàtica. *Matemático, ca.*

Matemàticament. adv. Segons rétgles de matemàtica. *Matemáticamente.*

Matemàtica ô matemática. f. Ciència de la cantidat. *Matemática.*

Matèria. f. Principi, qui determinad per la forma, constituèix un sèr. = Sustància estesa y impenètrable. = Assunto, objècte. = Lo que un catedràtic, lector, etc. dicta ô dona als dexebles. = Modèllo per escriurer. = Còsa sensible ab que se fàn los sacramènts. = Motíu, ocasió para tractar de alguna còsa. = Sàng ô humor del còs corrompud. *Materia.*

Material. m. Ingrediènt. = Lo que se necessita para fer una òbra. *Material.*

Material. adi. Lo qui còsta de matèria. = Lo pertañent á matèria. = Lo oposad á esperít. = Grosser. = Litteral. *Material.*

Materialidat. f. Calidat de lo qui es matèria. = Acció fèta sense conexement y sense llibertat.

Materialidad.

Materialisme. m. Error de aquells qui no vòlen que la ànima racional sia esperít. *Materialismo.*

Materialista. m. El qui nêga la espiritualidat de la ànima. *Materialista.*

Materiàlmént. adv. Grossèramént, etc. *Materialmente.*

Maternâl. adj. Pertañent á màre. *Maternal.*

Maternàlmént. adv. Ab afècte de màre. *Maternalmente.*

Maternidat. f. La calidat de màre. *Maternidad.*

Matèrno, na. adj. Pertañent á màre. *Materno, na.*

Matèix, xa. Pronòm personâl. *Mismo, ma ô mesmo, ma.* = Lo matèix que. *Lo mismo que.* = Es lo matèix que. *Es lo mismo que.* = Á un matèix tèmps. *A un mismo tiempo.* = Per lo matèix. *Por lo mismo.*

Matéxa. f. Ballada. *Danza.*

Matí. m. El tèmps del dia desde que fà claror fins á mitx dia, ô desde mitja nit fins á mitx dia. *Mañana.* = De dematí fins al vèspre. *Desde la mañana hasta la noche.* = Desde dematí fins al capvèspre. *Desde la mañana hasta la tarde.* = Vuy dematí. *Hoy por la mañana.*

Matinàda. f. Bén dematí. *Madrugada.*

Matinâl. adj. Pertañent al matí. *Matutino, na.*

Matinas. f. pl. La pàrt principâl del ofici divíno. *Maitines.*

Matiner, ra. m. f. El qui se axéca molt dematí. *Madrugador, ra.*

Matís. La unió de divèrsos colors en la deguda proporció. *Matiz.*

Matissad, da. p. p. de matissar. *Matizado, da.*

Matissar. v. a. Unir vârios colors ab la proporció deguda. *Matizar.*

Matjencad, da. p. p. de matjencar. *Binado, da ô majencado, da.*

Matjencar. m. El tèmps de matjencar. *Binazon.*

Matjencar. v. a. Cavar segona vegada sas plântas. *Binar ô majencar.* = Sas visías. *Binar, majencar, hedrar ô rendar.*

Matràcas. f. pl. Instrumént qui servèix de campàna en la semmana santa. *Matraca.*

Matricida. m. El qui màta á sa màre. *Matricida.*

Matricidi. m. El crímen de matar á sa màre. *Matricidio.*

Matricula. f. Empadronament, llista de personas. = Àllistament de mariners. *Matricula.*

Matriculad, da. p. p. de matricular. *Matriculado, da.*

Matriculador. m. El qui matricula. *Matriculador.*

Matricular. v. a. Àllistar. *Matricular.*

Matricularse. v. r. **Al·listarse.** = Ferse mariner. *Matricularse.*

Matrimòni. m. **Casament.** = Marit y muyer. *Matrimonio.* = Clandestí: el qui se celebra sense la presència del rector y testimònis. *Clandestino.* = Consumad: en qui ja se há tengut acte carnal. *Consumado.* = Fingid: unió de dos màsle y famella qui se fingexen casáds. *Fingido* ó *por detrás de la iglesia.* = Rato: ántes de tenir acte carnal. *Rato.* = De cohejúcia: el qui se celebra sense las solemnidads acostumádas. *De conciencia.*

Matrimonial. adj. Pertañent á matrimòni. *Matrimonial.*

Matrimonialment. adv. Segóns costum de los casáds. *Matrimonialmente.*

Matrona. f. Dóna majorment de respècte per las seúas bõnas qualidáts. *Matrona.*

Matutino, na. adj. Pertañent al matí. *Matutino, na.*

Mátsima ó **mácsima.** f. Rétgla, intenció, sentència, principi. = Nòta musical. *Máxima.*

Mátsimo, ma. adj. Lo més grán en la seúa espècie. *Máximo, ma.*

Matzinál, da. p. p. de matzinar. *Envenenado, da* ó *atosigado, da.*

Matzinál, da. adj. Dolénts. *Perverso, sa.*

Matzinador, ra. m. f. El qui dona matzinas. *Envenenador, ra* ó *atosigador, ra.*

Matzinar. v. a. Donar matzinas. *Envenenar* ó *atosigar.* = Á la áygo, v. g. de safarètx ab baladre ó altra còsa para entorpir los péxos. *Embarbarascar.*

Matzinas. f. pl. Verí. = Còsa nociva á la salut. = Cèrta medicina. = Mál gust de aguiát. *Veneno* ó *tósigo.*

Mátxo. m. Burro. *Machó.*

Mão. m. La veu de gát. *Mau* ó *miau.*

Máula. f. Engañy, polissouáda. = m. El engañador. *Maula.*

Maurar. v. a. Sa pasta. *Sobar.*

Mausoléo. m. Sepulcre magnífic. *Mausoleo* ó *mausolo.*

Màvia. f. La mãre de sos pàres. = Dóna véya. *Abuela.*

Máy. m. Martéll gròs de ferrer. *Macho* ó *acotillo.*

Máy. adv. En ningún témps, en ninguna ocasió. *Jamas* ó *nunca.* = Máymés ó pus. *Nunca jamas.* = Máymés para sèmpre. *Por siempre jamas.*

Màya. f. Mouèda: la mitát de un diner. *Meaja.* = De brou ó d'òli, etc. *Ojo.* = De filáts, punt deré, etc. *Malla.*

Máyna. f. Abundància. *Diluvio* ó *bendicion.*

Maynád, da. p. p. de maynar. *Menguado, da.*

Maynar. v. n. Cessar. *Menguar.*

Mayòl. m. Viua jova. *Majuelo.* = El cep. *Majuelillo.*

Mayòl. m. El viréll de universidat. *Bedel.* = El qui se cuyda de la tranqüidat de un temple. *Celador.*

ME.

Me. Càs irregular del pronòm jó. *Me.*

Mé. m. Xòt ó aséll en alguns llòcs. *Carnero* ó *cordeiro.*

Mé. m. Cà para cassar el qui càssa de escopeta. *Perro perdiguero* ó *pachon.*

Méar. v. a. Orinar. *Mear.*

Meato. m. Conducta, via segóns los mètges. *Meato.*

Mecánic. m. El qui profèssa la mecànica. *Mecánico.*

Mecànic, ca. adj. Industriós. = Pertañent á la mecànica. = Còsa despreciable. *Mecánico, ca.* = Aváro. *Mezquino, na.*

Mecànica. f. Párt de la matemátiga. = La óbra de màns ó de ingèni, ó despreciable. = Acció indecorosa. *Mecánica.* = Avaricia. *Mezquindad.*

Mecanisme. m. La compostura de un còs segóns las lléy de la mecànica. *Mecanismo.*

Mécénas. m. El protector de las lletras y de los sàbis. *Mecénas.*

Mecòni. m. El primer escrement de los infànts reciénnáds. = Suc de cascáy. *Meconio.*

Medàlla. f. Péssa redona ó ovaláda de metáll ab alguna figura ó inscripció. *Medalla.*

Medalléta. f. Medàlla petita. *Medallica.*

Medalló. m. Medàlla gròssa. *Medallon.* = Bàix relleu ahónt està representád el cap de un príncipe, etc. en arquitectura. *Medalla* ó *medallon.*

Medallóta. f. Medàlla gròssa. *Medallon.*

Mèdi. m. Acció, trassa para lograr algún fi. = Aussili, camí. = El térme ab que se compáran los estréms de un silogisme. *Medio.*

Médiació. f. El acte y efècte de mediar. *Mediacion.*

Médiád, da. p. p. de mediar. *Mediado, da.*

Médiador, ra. m. f. El qui média. *Mediador, ra.*

Médiánamént. adv. Ni mássa molt ni mássa pòc. *Medianamente.*

Médianer, ra. adj. El qui média. *Medianero, ra.*

Médiania. f. Moderació. = El mitx de un bàrco. *Medianta.*

Médiàno, na. adj. Ni grán ni petit, ni gròs ni menud. *Mediano, na.* = Còsa mitx figa, mitx réym: axò es ni bõna bõna, ni despreciable. *Entre merced y señoria.* = Médiànos. pl. La quárta clásse de gramátiga. *Medianos.*

Médiàut. p. a. de mediar. El qui média. *Mediante.*

Médiàut. adv. Per mèdi. *Mediante.*

Médiar. v. a. Intercedir = Estar al mitx. *Mediar.*

Mediastí. *m.* Cèrta membràna. *Mediastino.*
Médiatament. *adv.* *Mediatamente.*
Médiator. *m.* Jòc. *Mediator.*
Mèdic, *ca. adj.* Pertañent á medicina. *Médico, ca.*
Mèdicable. *adj.* Que se pòt curar ò medicar. *Medicable.*
Mèdicad, *da. p. p.* de medicar. *Medicado, da ò medicinado, da.*
Mèdicament. *m.* Remèy. *Medicamento.*
Mèdicar. *v. a.* Aplicar medicinas. *Medicar ò medicinar.*
Medicina. *f.* El àrt de curar malalties. = Remèy. *Medicina.*
Mèdicinál. *adj.* Lo qui té virtut para curar, lo pertañent á medicina, lo que servèix de medicina. *Medicinal.*
Medid, *da. p. p.* de medir. *Medido, da.*
Medida. *f.* El nombre de sillabas de que se compòn un vers. *Medida.*
Mediocre. *adj.* Médiàno. *Mediocre.*
Mediocridat. *f.* Mediania. *Mediocridad.*
Mèdir. *v. a.* Arretglar. *Medir.* = Midar los versos per las séuas sillabas. *Escandir.*
Mèdirse. *v. r.* Conténirse, moderarse. *Medirse.*
Mèditació. *f.* El acte de meditar. = Oració mentál. *Meditation.*
Mèditad, *da. p. p.* de meditar. *Meditado, da.*
Mèditar. *v. a.* Pensar ab atenció, especular, reflexionar, cabillar. = Fer oració mentál. *Meditar.*
Mèditatfu, *va. adj.* Lo qui explica el desitx y no el acte. *Meditativo, va.*
Mèditerràneo, *nea. adj.* Qui està en mitx de tèrras ò circuld de tèrras. *Mediterraneo, nea.*
Mèdra. *f.* Progrés, aument. *Medra.*
Mèdrad, *da. p. p.* de mèdrar. *Medrado, da.*
Mèdrar. *v. a.* Créxer, aumentar, fer progréssos. *Medrar.*
Mèdrós, *sa. adj.* Porúg, tímido. *Medroso, sa.*
Mèdrosament. *adv.* Ab temor. *Medrosamente.*
Médulla. *f.* La sustància principál de una còsa. = Mòll de òs ò sustància mòlla dins els àbres. *Médula.*
Mèdullar. *adj.* Pertañent á médulla. *Medular.*
Mèdullós, *sa. adj.* Qui té médulla. *Meduloso, sa.*
Mèl. *f.* Licor dols que sas beyas aplegan de sas flòrs. = El licor que destilan las càsamèls en la segona culta. *Miel.* = Déxar á un ab sa mèl en es morros: privarlo de lo que comeusáva á gus-tar ò disfrutar. *Dejar d uno con la miel en los labios.*
Mèl y brossat. *m.* Color de càrn. *Carne de don-cella.*
Melancolía. *f.* Un dels humors del còs. = Tristor. *Melancollia.*

Melancolíe, *ca. adj.* El qui té melancolía. *Melan-cólico, ca.*
Melancolistad, *da. p. p.* de melancolisar. *Melanco-lizado, da.*
Melancolisar. *v. a.* Causar tristor. *Melancolizar.*
Melauterça. *f.* Espècie de pedra negra carregada de vidriol. *Melanteria.*
Mèlassa. *f.* Las solátges ò escuma de sa mèl. *Me-laza.*
Melcion, *na. m. f.* Nòm pròpi de hòmo ò de dòna. *Melchor, ra.*
Melindro. *m.* Pàsta ab sucra. *Melindro.*
Mèlicotó. *m.* Fruyta del mèlicotoner. *Melocoton.* = Tènre. *Membrilla.*
Mèlicotoner. *m.* Àbre. *Melocoton.*
Mella. *f.* Fruyta bén coneguda. *Almendra.* = Mò-llar: ab sa cloveya fluxa. *Mollar.* = Tènra. *Allo-za.* = Hòmo rudo, ignorant. *Camueso.*
Mellèt. *m.* Torreta ò torreyó demunt edifici. *Al-mena.*
Mellifluidat. *f.* Dulsura, suavitat. *Melifluidad.*
Mellifluo, *ua. adj.* Lo qui té mèl. = El qui es dols en so parlar ò en so escrírer. *Melifluo, ua.*
Mèlmelada. *f.* Confitura de codófy. *Mermelada.*
Meló. *m.* Còsa coneguda. *Melon.* = Aygolós. *Ba-dea.* = Carabàssa: verd. *Calabaza ò vaharera.*
Mèlodia. *f.* Dulsura, suavitat. *Melodia.*
Mèlodràma. *m.* Diálogo en música. *Melodrama.*
Melonar. *m.* Terréu sembrad de melonéras. *Melo-nar.*
Melonera. *f. pl.* *Melonera.*
Melonèt. *m.* Meló petit. *Meloncete.*
Mèlós, *sa. adj.* Lo qui té mèl ò participa de la se-ua propietat. = Suàve. *Meloso, sa.*
Mèlossidat. *f.* Dulsura, suavitat. *Melosidad.*
Mèlrosat. *m.* Axaròp. *Mielrosada.*
Mèlrubi. *m. pl.* *Marrubio.*
Mèlssa. *f.* Pàrt interior del còs de animál. *Bazo ò melsa.*
Mèlva. *f.* Péix. *Melva.*
Mèlvasia. *f.* Cep y vi. *Malvasia.*
Mèlvi. *m. pl.* *Malvavisco, altea, corroma ò acalia.*
Membràna. *f.* Pèll delicada. *Membrana.*
Membrànas. *f. pl.* Pàrts nirviosas del còs. *Mem-branas.*
Membranós, *sa. adj.* Cubèrt de membrànas. *Mem-branoso, sa.*
Membre. *m.* Pàrt del còs de animál para algú us. = El individu de algú cnérpo. *Miembro.* = Viril: el de la generació. *Viril.*
Membrud, *da. adj.* Nirviós, robúst. *Membrudo, da.*
Mèmento. *m.* La pàrt de la missa en qui se explica y se oferèix el sacrifici ò se préga para algú.

Memento. *mf.* Fer en seus mementos reflectir seriament alguna cosa. *Hacer sus mementos.*
Memorable. *adj.* Digne de memòria. *Memorable.*
Memòria. *f.* Una de las tres potències de la ànima.
 = Fama, glòria. = Testimoni de amistat. = Comendacions. = Llibre de apuntaments. *Memoria.*
 = D'ase: gràn. *Memorion.* = De gall: petita, flaca ò fluxa. *Memoria de gallo ò de grillo.* = De memòria: de eòr. *De memoria.* = Fer memòria. *Hacer memoria.*
Memorial. *m.* Escrit en qui se demana alguna cosa. = Pèticció, súplica. = Llibreta de apuntaments. *Memorial.*
Memorialista. *m.* El qui fa memorials. *Memorialista.*
Memòrias. *f. pl.* Comendacions. *Memorias.*
Memoriassa y memoriòta. *f.* Memòria gràn. *Memorion.*
Mèna. *m.* Mentider. *Echacuervos.* = *f.* Mentida. *Mentira.* *v.* Mentida.
Mèna. *f.* La famèlla de cà mè. *Perra perdiguera ò pachona.*
Menador. *m.* El qui fa voltar torn. *Menador.*
Menar. *v. a.* Conduir, guiar. *Conducir.* = Menar xòts. *Aballar.* = Pes cabreste á bistia. *Llevar del cabestro, del diestro ò de diestro.* = Sas doblas á palàdas: tenir molt de diner. *Apalear los doblones.*
Menar. *v. a.* Rodar torn. *Menar.*
Mencáb. *m.* Diminució. *Menoscabo.*
Mencabar. *v. a.* Disminuir. *Menoscabar.*
Menció. *f.* Commemoració, recordansa. *Mencion.* = Fer menció. *Mencionar.*
Mencionad, *da. p. p.* de mencionar. *Mencionado, da.*
Mencionar. *v. a.* Fer menció. *Mencionar.*
Mèndicació. *f.* Acápta. *Mendicacion.*
Mèndicant. *adj.* El qui acápta per ser pòbre. *Mendicante.* = Mèndicants. *pl.* Las religions qui per el seu institut demanen almòyna. *Mendicantes.*
Mèndigo, *ga. m. f.* El qui acápta de porta en porta. *Mendigo, ga ò pordiosero, ra.*
Mèndiguès. *f.* Pobresa qui precisa á acaptar. *Mendiguez.*
Menester. *m.* Falta, necessidat de alguna cosa. *Menester.*
Menestrál. *m.* El qui fa obra de màns. *Menestral, artesano, oficial.*
Menestrála. *f.* La dòna de menestrál. = La qui fa obra de màns. *Oficiala.*
Menèt, *ta. m. f.* Mèns petits. *Pachonico, illo, ito.*
Mèngua. *f.* Diminució. = Defecte, falta. = Pobresa. = Dishonor. *Mengua.*
Menguad, *da. p. p.* de menguar. *Menguado, da.*

Menguant. *m.* La disminució de sa lluna. *Menguante.*
Menguar. *v. a.* Disminuirse una cosa. *Menguar.*
Menjad, *da. p. p.* de menjar. *Comido, da.*
Menjada. *f.* La acció de menjar. *Comida.*
Menjador. *m.* El llòc ahont se menja. *Comedor ò comedero.* = En hòrt. *Cenador.*
Menjador, *ra. m. f.* El qui menja. *Comedor, ra.* = El qui menja molt. *Comilon, na.*
Menjador, *ra. adj.* Lo qui està á punt de porèr-se menjar. *Comedero, ra.* = La hèrba, pastura, etc. bona já para dar al bestiar. *Pacedero, ra.*
Menjador, *ra. m. f.* De càrn humana. *Antropófago, ga.*
Menjador. *m.* Tassonèt, caxonèt, etc. ahont se pòsa el menjar á los aucells. *Comedero.*
Menjadora. *f.* El llòc ahont menja el bestiar en la estàbla. *Pesebre.*
Menjagegants. *m.* Brevetjador de malèyt. *Tragahombres.*
Menjar. *m.* Lo que se menja. *Manjar.* = Á uf: molt. *Manjorada.* = El que se dona als aucells petits. *Cebo.*
Menjar. *v. a.* Esmenussar lo aliment dins sa boca y posarlo al vèntre. = Gaster, fòndrer sa hasiènda. = Destruir, y axí se diu que el rovèy se menja al fèrro, etc. = En el jòc de aquedrés y de dâmas gofiar una pèssa al contrári. *Comer.* = Menjar á la bàrba de àltri. *Comer de mogollon.* = Bé: molt. *Bien ò ser de buen comer.* = Bledas: ponderar. *Tirar largo.* = Ab duas caxalàdas: de préssa. *Con dos bocados.* = Á esclàta butzas: moltíssim. *A la rebentona.* = Ab dos esquexos: fer sas duas parts bones. *A dos carrillos.* = Una hoassinada de préssa. *Dar un tiento á la vida.* = Gegants: brevetjar de valént. *Tragar hombres.* = Una cosa para llèvar el gust de àltra que se há menjad ò begud. *Desensebar.* = Á més no porèr. *A tente bonete.* = Pòc para anar ben vestit. *Vanidad y pobreza todo en una pieza.* = Aviàt. *Zampar ò zambujar.* = Una espàlla á algú: la seua hasiènda. *Comerle un lado.* = Còm un elefant ò còm un trabuc: molt. *Comer como un sañaon, como una gomía, como un buitre ò como un descosido.* = Còm un ropit: molt pòc. *Como un gorrion.* = Tèrra: ser mòrt. *Estar comiendo tierra ò hacer bodoques.* = Dins un matèix plât: ser molt amígs. *Morder en un confite.* = La misèria, poys á un. *Comerse de miseria, de piojos, etc.* = Á uf: molt. *A pasto.* = Ab la vista. *Con los ojos.* = Á volèr. *A pasto.* = Menjar y plorar. *Comer y gruñir.* = No menjar boc: no ser benèyt. *No ser rana ò no mamar el dedo.* = No mndar de menjar: sèmpre lo matèix. *Azotes y galeras.* = Jò en menjaría demunt

es cap de un tiñós: espremsé pien denotar lo molt que agrada lo què se menja. *Lo nomenia sobre la cabeza de un tiñós.*

Menjarblanc. *m.* Un compost de farina del arròs, llét y sucra. *Manjarblanco.*

Menjarse. *v. r.* Comerse. = Sas paraulas: no pronunciarlas bé. *Las palabras.* = Sas ungles: no tenir que menjar. *Comerse los codps de hambre.* = Gruu á un áltre: ser més sábi, valent, etc. *Sorberse d uno.* = Sas pédras, metalls, etc.: destruirse. *Escomerse.* = Los animals ets d'ys des brots. *Ramonear.* = Sa última vocál de mot. *Eliminar.* = Uns als áltres: tenir enveja, discórdia. *Comerse unos d los otros.*

Menjim. *m.* y menjia. *f.* Còsas de menjar. *Buqólica.*

Menjuf. *m.* Cèrta goma. *Menjui ó benjui.*

Menològi. *m.* El calendári ó martirelògi grég. *Menologio.*

Menor. *adj. comparatiu.* Inferior, més petit. = Lo qui té máuco còs. = El fuy de familia qui no té 25 ány. = La segona proposició de silogisme. = El fratre de san Francèsc. = Tô de sòlfa. *Menor.*

Menoria. *f.* Inferioridat. *Menoria.*

Menoridat. *f.* Edat menor. *Menoridad.*

Menorista. *m.* El estudiánt de gramátiga de la última classe. *Minorista.*

Menorquí, na. *adj.* De Menòrca la segona isla balear. *Menorquin, na.*

Menors. *m. pl.* Las ordes menors. *Menores.* = Clérigs menors: los Cayetános. *Clérigos menores.*

Ménos. *adv.* V. Máuco, *Ménos.* = Al ménos. *A lo ménos.* = Molt ménos. *Mucho ménos.* = Ni més ni ménos. *Ni mas ni ménos.* = Per lo ménos. *Por lo ménos.* = Pòc més ó ménoa. *Poco mas ó ménos.* = Eu ménos. *En ménos.* = Venir á ménos. *Ir d ménos.*

Ménoscáb. *m.* V. Mencáb. *Menoscabo.*

Ménoscabád, da. *p. p.* de ménoscabar. *Menoscabado, da.*

Ménoscabar. *v. a.* V. Mencabar. *Menoscabar.*

Ménosprèci. *m.* Desprèci, pòc aprèci, pòc cás. *Menosprecio.*

Ménospreciád, da. *p. p.* de ménospreciar. *Menospreciado, da.*

Ménospreciador, ra. *m. f.* El qui ménosprecia. *Menospreciador, ra.*

Ménospreciar. *v. a.* Despreciar, no fer cás. *Menospreciar.*

Ménospreciarse. *v. r.* No estimarse á sí mateix. *Menospreciarse.*

Ménsa. *f.* El conjunt de réndas eglesiásticas. *Mesa.*

Ménstruació. *f.* Buydamént de la sang ménstruál. *Menstruacion.*

Ménstruada. *p. p.* de ménstruar. *Menstruada.*

Ménstruál. *adj.* Relatiu á ménstruo. *Menstrual.*

Ménstruálmént. *adv.* Cada més. *Menstrualmente.*

Ménstruánt. *p. a.* de ménstruar. *Menstruante.*

Ménstruar. *v. n.* Tenir la rétgle la dòna. *Menstruar.*

Ménstruo. *m.* La rétgle de las dònas. *Menstruo.*

Ménstruo, na. *adj.* De cada més. *Menstruo, trua.*

Ménstruosa. *adj.* La qui té el ménstruo segons los mètges. *Menstruosa.*

Mensuál. *adj.* Lo que se fá ó succeïx cada més. *Mensual.*

Mensuálmént. *adv.* Cada més ó tots los mésoa. *Mensualmente.*

Mensura. *f.* Mida. *Mensura.*

Mensurable. *adj.* Lo que se pòt mensurar ó midar. *Mensurable.*

Mentál. *adj.* Pertañent al entenimént. *Mental.*

Mentálmént. *adv.* Fét per lo entenimént. *Mentalmente.*

Mentecateria. *f.* Tooteria. *Mentecateria.*

Mentecató, ta. *adj.* Fátuo, tonto. *Mentecato, ta.*

Mentida. *f.* Dit ó fét còntre lo que sent lo entenimént. *Mentira.* = Ab una mentida volèr afuar una veritat. *Decir mentira por sacar verdad.* = Mentidas. *pl.* Mentiras ó bernardinias.

Mentider, ra. *adj.* El qui diu mentidas. *Mentiroso, sa.*

Mentiderèt, ta. *adj.* Diminutiu de mentider. *Mentiroso, ta.*

Mentideròt, ta. *adj.* Molt mentiders. *Embusterozo, za.*

Mentidòta. *f.* Mentiron.

Mentir. *v. n.* Dir ó fer còntre lo que sent lo entenimént. = Fingir, desfressar. *Mentir.* = Á cada passa: molt. *Mentir mas que de partir.* = Á cada paraula: á cada mot. *Mentir mas que de partir, mentir sin suelo.* = Més que no donan per amor de Déu. *Mentir mas que no dan por Dios.*

Mentor. *m.* Guia, consayer. *Mentor.*

Méntres ó méntres. *adv.* Entretant, en témps ó ocasió que. *Mientras.*

Menúd, da. *adj.* Petit, de pòca consideració. *Menudo, da.* = *m.* Moneda de cóurer. *Menudo.* = Á la menuda. *adv.* En pòca cantidat. *Por menor.*

Menudáy. *m.* Dráps, fàxas, etc. para vestir los reciéntuáds. *Canastilla ó fajas.*

Menudència. *f.* Còsa petita ó pòca. *Menudencia.*

Menudèt, ta. *adj.* Diminutiu de menúd. *Menudico, ca, llo, lla, to, ta.*

Menudíssim, ma. *sup.* Molt menúds. *Menudísimo, ma.*

Mnúts. *m. pl.* Dóbbés. *Menudos.* = Menudas parts de dedins una áve. *Menudillos.* = De pòrc. *Menudencias.*

Mequetrefe. m. El qui se pôsa en tot y no fá res. *Mequetrefe.*

Méramént. adv. Puramént, simplemént. *Meramente.*

Mercadâl. m. V. Mercât. *Mercado.*

Mercader, ra. m. f. Comerciant, negociant. *Mercader, ra.* = De blât. *Triguero, ra.* = De còsas menudas. *Mercero, ra.* = De tràstos véys. *Chamarillero, ra.*

Mercaderèt, ta. m. f. El qui mercadetja en pôc. *Mercaderillo, lla.*

Mercaderòt, ta. m. f. El qui mercadetja molt y en molt. *Mercaderazo, za.*

Mercadetjàd, da. p. p. de mercadetjar. *Mercadeado, da.*

Mercadetjar. v. a. Comerciar, tractar en mercaderías. *Mercadear.*

Mercaduría. f. Comèrs, tràfic, negòci. = Tot gènere en que se comercia. *Mercaderia y mercaduria.*

Mercâl. m. Moneda del tèmps de san Fernâdo. *Mercal.*

Mercancia. f. Tràfic de comprar y vèndrer. *Mercancia.*

Mercânt. m. Mercader. *Mercante.* = Bàrca. *Mercante* ò *mercante.*

Mercantil. adj. Pertañent al comèrs. *Mercantil.*

Mercât. m. Fira. = Lòc destinâd para vèndrer y comprar. *Mercado.*

Mercè. f. Dâdiva, grâcia. = Títol de cortesía. *Mercè.* = La religiò reyâl y militar. *La Merced.*

Mercenâri. m. Jornaler. *Mercenario.*

Mercenâri, ria. m. f. Religiós, sa de la Mercè. *Mercenario, ria* ò *mercedario, ria.*

Mercuri. m. Argént viu. = El planèt més pròp des sòl. = Déu de los gentils. = Periòdic. *Mercurio.*

Mercuriâl. adj. Pertañent á mercuri. = Hérba. *Mercurial.*

Mêrda. f. Escremént. *Mierda.* = De bôu. *Boñiga.* = De câ. *Canina.* = De colom. *Palomina.* = De galina. *Gallinaza.* = De xòt. *Sirle* ò *sirria.* = Fer mêtida: surtir màlamént de alguna funció. *Salir por el abollon.*

Mêrdacaner, ra. m. f. El qui aplega sa mêtida de câ para adobar cuyros, etc. *Caninero, ra.*

Merdós, sa. adj. Soyâds de mêtida. *Merdoso, sa.* = Allòts. *Muñeco, ca.*

Meréuga. f. Dulce. *Merengue.*

Merescúd, da. p. p. de merèxer. *Merecido, da.*

Merescút. m. El càstig de que es digne un. *Merecido.*

Meretrici, cia. adj. Relatíu á dónas públicas. *Meretricio, cia.*

Meretrís. f. Dòna pública. *Meretriz.*

Merexedor, ra. m. f. El qui merèix. *Merecedor, ra.*

Merexemént. m. V. Mèrit. *Merecimiento.*

Merèxer. v. a. Ser digne, ser acreyador. *Merecer.*

Mergây. m. Hérba. *Vallijo.*

Meridiàna. f. Línea rêcta de sa tramuntàna al mitjorn. = Línea para conèxer el mitxdia. *Meridiana.*

Meridiàno. m. Un de los grâns círculos de la esfèra. *Meridiano.* = Primer meridiàno: aquèll de abònt se comènsa á contar los grâus de longitud. *Primer meridiano* ò *meridiano primero.*

Meridiàno, na. adj. Pertañent al mitjorn. *Meridiano, na.*

Meridionâl. adj. Pertañent al mitjorn ò lo que li està al costât. *Meridional.*

Mèrit. m. En las personas es lo qui las fâ agradâbles, y en las còsas lo qui las fâ hònas y escelènts. = Lo qui fâ nô-tras òbras dignas de prêm; ò de càstig de pàrt de Déu. *Mérito.* = Mèrits. *pl.* Los èfèctes de la grâcia. *Méritos.*

Mèritíssim, ma. sup. Ab molt de mèrit. *Meritissimo, ma.*

Mèritíssimamént. adv. sup. *Meritísimamente.*

Mèritòri, ria. adj. Digue de prèmi ò de càstig. *Meritorio, ria.*

Mèllara. f. Aucèll. *Merla, mierla, mirla* ò *mirlo.* = Glop. *Trago.*

Merxândo, da. m. f. El qui ven flòcs, guyas, ròbas, etc. *Marchante.* = De pandra. *Buhonero, ra.* = El qui plâuta sa tènda á qualsevòl pàrt ò passetja sa mercaderia per la campàña. *Merca-chifle.*

Més. m. Càda ~~upa~~ de las dotze pàrts del àny. = El nombre de dias fins á trenta. = El mèstruo de las dónas. *Mes.* = *pl. Meses.*

Més. adv. *Mas.* = Á lo més. *Á lo mas.* = Més que mây. *Mas que nunca.* = Per més que. *Por mas que.* = Seus més ni més. *Sin mas ni mas.* = Sens més ni ménos. *Sin mas ni ménos.* = De més á més. *De mas á mas.* = Á més d'axò. *Á mas de esto.* = De pôc més ò ménos: qui no vâl molt. *De poco mas ó ménos.* = Noy hà més: axò es tot. *No hay mas.*

Mésâda. f. El espây de un més. *Mes.* = Pâga. *Mesada.* = De capítol: el més en qui tòca á capítol donar las prebèndas eglesiàsticas. *Mes ordinario* ò *del obispo.* = Del réy: en qui tòca al réy donar las ditas prebèndas. *Mes de rey* ò *apostólico.*

Mescla. f. Mistura de una còsa ab àltra. *Mezcla.* = De còsas desbaratâdas. *Mescolanza.* = De diferènts vins. *Calabriada.* = Para fer òbra. *Mescla* ò *forja.* = Fer mescla para fer òbra. *Forjar.*

Mesclad, da. *p. p.* de mesclar. *Mezclado*, da.
Mesclador, ra. *m. f.* El qui mescla. *Mezclador*, ra.
Mescladura. *f.* *Mezcladura*.
Mesclar. *v. a.* Ajustar unas còsas ab àltras. = Con-
fòndrer una còsa ab àltra. *Mezclar*. = Còls en
caragòls. *Mezclar berzas con capachos*. = Sas càr-
tas de jugar. *Barajar ò mezclar*. = Es pòys: ets
interéssos. *Juntar meriendas*.
Mesclarse. *v. r.* Posarse entre àltres. = Casarse. *Mez-
clarse*. = Eu assunto, negòci, etc. sense deina-
narièy. *Venirse con sus once ovejas*. = Ab gènt
bàxa. *Adocenarse*.
Mescleta. *f.* Mescla petita. *Mezclilla*.
Mesclilla. *f.* Ròba. *Mezclilla*.
Mésdiènt. *m.* El qui dia més en encànt. *Pujador*.
Mésilla. *f.* Pàga. *Mesilla*.
Mesó. *m.* V. Masó. *Mason*.
Mesquí, na. *adj.* Desdixad, infèlts, miseràble,
roí. = Petít. *Mezquino*, na. = ; Mesquina de mi!
Interjecció de dolor. *Infeliz de mi!*
Mesquita. *f.* El tèmple des môros. *Mesquita*.
Méssa. *f.* La pédra consagràda de altar. *Mesa*.
Messàna. *f.* Àbre y vela de bàrco. *Mesana*.
Méssas. *f. pl.* La pàga del trabáy, v. g. del segar.
Vendimia.
Messentèri. *m.* El entreví. *Mesenterio*.
Messentèric, ca. *adj.* Pertañent á messentèri. *Me-
sentérico*, ca.
Messias. *m.* Jesucrist. *Mesias*.
Messiòns. *f. pl.* Lo que se pòsa entre dos y molts
en una disputa, etc. *Apuesta ò postura*. = Posar
messiòns. *Apostar*.
Mestây. *m.* Mescla de blât y ôrdi, etc. *Mezcladi-
zo*, ò *mestura* en Aragó y Galicia.
Mestayad, da. *p. p.* de mestayar. *Mesturado*, da.
Mestayar. *v. a.* Mesclar. *Mesturar ò mezclar*.
Mêstra. *f.* La dóna qui euseña. *Maestra*.
Mestrâl. *m.* El vént entre tramuntàna y ponént.
Maestral, *maestro* ò *noroeste*.
Mestrâl. *m.* El espáy entre tramuntàna y ponént.
Maestral.
Mestraletjada. *p. p.* de mestraletjar. *Maestralizada*.
Mestraletjar. *v. n.* Girarse sa búxula al mestrâl.
Maestralizar.
Mestrátje. *m.* El ofici y dignidât de mêstre. *Maes-
tria*. = Dignidât de grân mêstre de orde militar.
Maestrazgo.
Mêstre. *m.* El qui enseña. = El qui estâ eczaminâd
en algún ofici. = El qui estâ agraduâd en algu-
na universidât. *Maestro*. = D'âxa: el qui adoba
ò fâ bàrcos. *Carpintero de ribera*. = El qui
acompañia allòts. *Ayo ò pedagogo*. = Del sàcro
palácio: empleyâd en el palácio del Pàpa para
eczaminar los llibres que se hân de estampar.

Del sacro palacio. = Grân mêstre: el superior de
los extingfids maltesos. *Gran-maestro*. = El supe-
rior de las ordes militars. *Muestre*.
Mêstreescòla. *m.* Dignidât eglesiástica. *Maestres-
cuela* ò *maestrescuela*.
Mêstrecolia. *f.* La dignidât. *Maestrecolia*.
Mestressa. *f.* La dóna de mêstre. *Muestra*. = La
dóna ab qui un péca. *Matresa*.
Mêstruo. *m.* V. Mênstruo. *Ménstruo*. = El primer
después del pàrt. *Mesillo*.
Mesura. *f.* Iustrumént ab que se mesura, côm bar-
cèlla, quartèra, etc. *Medida*.
Mesura. *f.* Compostura, gravedât, modèstia. *Me-
sura*.
Mesurad, da. *p. p.* de mesurar. *Medido*, da.
Mesurador. *m.* El qui mesura. *Medidor*.
Mesurar. *v. a.* Umplir las medidas para donar lo
corresponént, etc. *Medir*.
Metacârpo. *m.* Es cáll de sa mà, segóns anatòmies.
Metacarpo.
Metacronisme. *m.* Relació de un fét en témps an-
terior á aquèll en que succeí. *Metacronismo*.
Metafisic. *m.* El qui estudia metafísica. *Metafisico*.
Metafisic, ca. *adj.* Pertañent á la metafísica. = Di-
fícil de eczeutar, de posar en òbra. = Molt su-
til. *Metafisico*, ca.
Metafísica. *f.* Ciència qui trácta de los primers
principis, de las idèyas universals y de los èrs
espirituâls = El mōdo de discórrer ab sutilesa y
las còsas axí discorregudas. *Metafísica*.
Metafísicamént. *adv.* Ab sutilesa. *Metafísicamente*.
Metâfora. *f.* Traslació de una còsa pròpia á una no
pròpia. *Metâfora*.
Metafòric, ca. *adj.* Lo qui conté metâfora. *Meta-
fórico*, ca.
Metafòricamént. *adv.* Traslativamént. *Metafòrica-
mente*.
Metaforisar. *v. a.* Usar de metâforas. *Metaforizar*.
Metagoge. *f.* Figura per la quâl se atribuèix sentit
á las còsas qui no en ténen, v. g. es càmps ri-
uen. *Metagoge*.
Metalêpsis. *f.* Figura. *Metalêpsis*.
Metáll. *m.* Nòm genèric de diferents minerâls, côm
tèrro, òr, etc. = El sonido de la ven. *Metal*.
Metállic, ca. *adj.* Pertañent á metáll ò es de me-
táll. *Metdlico*, ca. = *m.* El diner en espècie ò efec-
tiu. *Metdlico*.
Metállica. *f.* Ciència de bènèficiar los metalls. *Me-
tdlica*.
Metállista. *m.* El qui trabâya en metáll. *Metallista*.
Metalurgia. *f.* V. Metállica. *Metalurgia*.
Metalúrgic, ca. *adj.* Pertañent á metállica. *Meta-
lúrgico*, ca.
Metamòrtossis. *f.* Transformació de una còsa en

Àlra.—La mudansa de formas que se observa en las cucas de seda, papayóns, etc. *Metamorfosis*.

Métánea. *f.* Figura retórica. Correcció. *Metánea*.

Metaplásme. *m.* Figura gramaticál. *Metaplasmo*.

Métastásis. *f.* Mutació de una malaltia en àlra. *Metastasis*.

Métatèssis. *f.* Figura gramaticál: trasposició de lletres. *Metatesis*.

Métempsicosis. *f.* Pàs ò tránzit fabulós de la ànima de un còs a àltre. *Metempsychosis*.

Météòric. *ca. adj.* Pertañent a météoro. *Météorico, ca.*

Météorista. *m.* Intelligént en los météoros. *Meteorista*.

Météoro. *m.* Còs ò fenómeno qui se forma en el àyre, còm eszalació, llàmp, néu, etc. *Météoro*.

Météorologia. *f.* Ciència qui tracta de los météoros. *Meteorologia*.

Météorològic. *ca. adj.* Pertañent a la météorologia. *Meteorológico, ca.*

Métge. *m.* El professor de medicina. *Médico*, y *ant. mege* ò *meye*.—Espirituál: el qui dirigeix sa consciència de algú. *Espiritual*.—De càsa: el qui per lo regular assisteix als malalts de una càsa. *De cabecera*.—De consulta: el qui se crida per consulta. *De apelacion*.—De mitjóra passá, no massa bò. *De media tijera*.—Dolent. *Medicastro*.

Metgessa. *f.* La dòna de métge. *Doctora*.

Metjòt. *m.* Ignorant en la medicina. *Medicastro*.

Mètòdic. *ca. adj.* Pertañent al mètode. *Metódico, ca.*

Mètòdicament. *adv.* Ab mètode. *Metódicamente*.

Mètode. *m.* Àrt, mòdo, orde de dir, enseñar, obrar. *Método*.—Analític: el qui procedeix del fi a los mèdis. *Analítico*.—Sintètic: el qui procedeix de lo més fàcil a lo mes difícil. *Sintético*.

Métonomia. *f.* Figura per la qual se pren la càusa per el efecte, el continént per el contengú y el autor per la seua òbra. *Metonomia*.

Metràlla. *f.* Munició de gnèrra de bàlas menudas, bossius de fèrro, etc. *Metrala*.

Metréla. *f.* Mesura antiga. *Metreta*.

Mètric. *ca. adj.* Pertañent a vers. *Métrico, ca.*

Mètrica. *f.* El àrt de fer versos. *Métrica*.

Mètricament. *adv.* En vers. *Métricamente*.

Métro. *m.* Vers. *Metro*.

Métròpoli. *f.* Capitál, càb de provincia ò de rèyne. —Iglesia arcabishál. *Metrópoli*.

Métrapolità. *na. adj.* El arcabisbe respècte a los seus sufragàncos. —La iglesia arcabishál. *Metropolitano, na.*

Metxa. *f.* Còrda encesa. *Mecha*.

Metxó. *m.* El canonèt ahònt se pòsa es ble en llamanéra, el ciri en causalòhre y el bec de llum. *Mehero*.

Méu. *ua.* Pronòm possessiu. *Mio, ia*.

Mèu. *m.* La veu del gât. *Mau* ò *miau*. —Borràtxo. *Mono*.

Meyàn. Expressió ab que se demàna vèurer alguna còsa. *A ver*.

MI.

Mi. Càs irregular y oblíquo del pronòm jó. *Mi*.

Mi. *m.* Punt de sòlfa. *Mi*.

Mia. Pronòm. Méua. *Mia*.

Miàsme. *m.* Vapor maligne. *Miasma*.

Mica. *f.* Part molt petita de qualsevòl còsa. *Miaja, miga y migajada*. —Ab negació. *Gota* ò *pisca*. —A micas. *A migajadas*. —Fer micas de una còsa: reduirla a petitas porcions. *Migar*.

Mico. *m.* Monèya ab coua llarga. *Mico*.

Micòmetro. *m.* Trompa para observar sas estrèllas. *Micómetro*.

Microcosmos. *m.* Petít mon, y axò se diu del hòmo. *Microcosmos*.

Micrófono. *m.* Instrument para aumentar sa veu. *Micrófono*.

Microscòpi. *m.* Vidre qui auménta molt los objectes. *Microscopio*.

Mida. *f.* Instrument para midar. *Medida*. —Flòc beneíl, y de la llargària de alguna estàtua de sànt. *Medida* ò *estadal*. —De cént y vint bràssas usàda entre marinos. *Cable*.

Midàd. *da. p. p.* de midar. *Medido, da*.

Midador. *ra. m. f.* El qui mida. *Medidor, ra*.

Midar. *v. a.* Ecziminar la altura, amplària, llargària de las còsas. —Prènder mida. *Medir*. —Midar, *v. g.* una parèt: càurer de élla. *Medir*.

Midó. *m.* Còsa coneguda. *Almidon*.

Midoner. *ra. m. f.* El qui fà ò ven midó. *Almidonero, ra*.

Mieta. *f.* Diminutiu de María. *Marihuela*.

Mil. *adj.* Dèu vegàdas cént. *Mil*.

Milà. *m.* Péix. *Milano*.

Milàna. *f.* Ave. *Milano*. —*adj.* Hòmo màl vestid, dexàd. *Madeja, panara*.

Milauar. *m.* El agregàt de còsas qui compòuen el nombre de mil. *Millar*. —A milauars. *A millares* ò *a millaradas*.

Milanès. *sa. adj.* De Milàn. *Milanes, sa*.

Milànta. *f.* Cantidat indefinida. *Milenta*.

Milfuyas. *m.* Hérba. *Mil en rama*.

Milhombres. *m.* Hòmo petít. *Arrancapinos*.

Milícia. *f.* Àrt militar. —El servici de las àrmas. *Milicia*.

Miliciàno. *m.* Soldat de milicias. *Provincial.*
 Milicias. *f. pl.* (el regiment de.) *Provinciales.*
 Militant. *adj.* Se diu de la congregació de los fraïls cristians. *Militante.*
 Militant. *p. a.* de militar. El qui milita. *Militante.*
 Militar. *m.* El soldat. *=adj.* Pertañent á la milicia. *Militar.*
 Militar. *v. n.* Servir en la milicia. *Militar.*
 Militarment. *adv.* Á lo militar. *Militarmente.*
 Milenàris. *m. pl.* Herétges qui ensenyan que después del judici final havem de estar mil anys en aquést mon. *Milenarios.*
 Milôca. *f.* Estel de paper que fan volar los allòts. *Cometa. f. Birlocha, milocha.* *=Hòmo dèxád. Madeja.*
 Milôrd. *m.* Títol, dignidat en Inglatèrra. *Milor.*
 Milla. *f.* Mida de camí de mil pàssas geomètriques. *Milla.*
 Millar. *m.* Nombre de mil. *Millar.*
 Milló. *m.* Dèu vegâlas cent mil. *Millon ó cuento.*
 Millonàri, ria. *adj.* El qui posseïx un milló de béns. *Millonario, ria.*
 Millonèssim, ma. *adj.* Qui completá un milló. *Millonésimo, ma.*
 Millor. *adj.* Lo qui escedeix á altra còsa, lo qui es més conveniént, més útil. *Mejor.*
 Millor. *adv.* Més perfèt. *Mejor.*
 Millora. *f.* Aument, progrés. *cur.* *=Ventâtja* que se dona en testamént á un dels fiys, ó aument de producte, de valor. *Mejora.* *=En hasiéuda. Mejora ó perfecto.*
 Millorad, da. *p. p.* de millorar. *Mejorado, da.*
 Millorar. *v. a.* Aumentar, bonificar. *=Fer* més bona una còsa. *=Aventatjar á un per testamént. Mejorar.*
 Millorar. *v. n.* Anar millor un malalt. *=Posar-se* bó el témps. *Mejorar.*
 Millorarse. *v. r.* Arribar á un puéstó més considerâble. *Mejorarse.*
 Millorfa. *f.* Aument, adelantament. *=Diminució* de malaltia. *=Superioridat, ventatja. Mejortia.*
 Mimarse. *v. r.* Percèber renda. *Comer.*
 Mimèssis. *f.* Figura retòrica: imitació de los costums de altri. *Mimesis.*
 Mímic, ca. *adj.* Pertañent á los mimos. *Mimico, ca.*
 Mimo. *m.* Entre los antígs espècie de comèdia abónt se imitava ó escarotá ab impudència las accions y môdos de alguna persona conegûda. *=El actor qui representáva ó qui la componia. Mimo.*
 Mina. *f.* Lliura y moneda antiga gréga, romána, etc. *Mina.*

Mina. *f.* Conducte subterràneo atacád de pólvora para volar las fortificaciós. *=Llòc* subterràneo de abónt se trèuen los metalls y minerâls. *Mina.*
 Minad, da. *p. p.* de minar. *Minado, da.*
 Minador. *m.* El qui fâ minas. *Minador.*
 Minador, ra. *m. f.* El qui mina. *Minador, ra.*
 Minál. *adj.* Pertañent á mina. *Minal.*
 Minar. *v. a.* Fer minas. *=Descavar per* bâix. *=Esplorar.* *=Destruir, trastornar los foneménts* de un estât, etc. *Minar.*
 Miner. *m.* El qui trabâya en sas minas. *Minero.*
 Minerâl. *m.* Còs sòlido que se trèu de sas minas. *=Snrtida* de âygo. *=El llòc* de abónt se trèuen es minerâls. *Mineral.*
 Minerâl. *adj.* Pertañent als minerâls. *=Lo qui participa* de minerâls, côm âygo minerâl, etc. *Mineral.*
 Mineralisació. *f.* El âcte y efecte de mineralisar. *Mineralizacion.*
 Mineralisád, da. *p. p.* de mineralisar. *Mineralizado, da.*
 Mineralisar. *v. a.* Combinar el sofre ab el arsènic. *Mineralizar.*
 Mineralogfa. *f.* Ciència qui tracta dels minerâls. *Mineralogia.*
 Mineralògic, ca. *adj.* Pertañent á mineralogfa. *Mineralògico, ca.*
 Mineràlogo. *m.* Professor de mineralogfa. *Minerologo.*
 Minérva. *f.* La fabulosa diosa de la sabiduría, etc. *Minerva.*
 Minéstra. *f.* Aguiát de hêrbas. *Menestra.*
 Mini. *m.* Matèria vermeya que se estrèu de la càls de plom. *=Vermeyó. Minio.*
 Miniatura. *f.* Pintura en petit. *Miniatura.* *=Pintar* miniaturas. *Miniar.*
 Miniaturista. *m.* El qui pinta miniaturas. *Miniaturista.*
 Mínim, ma. *adj.* El menor de tots. *=El religiós,* sa de san Francisco de Pàula. *Minimo, ma.*
 Mínima. *f.* Nòta musicâl. *Minima.*
 Ministèri. *m.* Empléyo, ofici. *=Ocupació* m anual. *=El govèrn* del estât bâix de la autoridat del sobérâno. *=Servici, mediació. Ministerio.*
 Ministeriâl. *adj.* Pertañent á ministèri. *Ministerial.*
 Ministrád, da, dor, ra, ar. *V. Administrar. Ministrado, da, dor, ra, ar.*
 Ministre. *m.* El qui servèix. *=El qui administra.* *=El qui té càrreg públic.* *=El superior* de algunas religiós. *Ministro.* *=Ministres. pl.* *Diacon* y subdiâca. *Ministerio ó vestuario.*
 Ministre. *m.* Esgotz. *Esbirro ó minestril.*
 Minoració. *f.* Diminució. *Minoracion.*

Minorád, da. p. p. de minorar. *Minorado*, da.
Minorar. v. a. Acursar, disminuir, reducir á
 máncu. *Minorar*.

Minoratiu, va. adj. Lo qui minora. *Minorativo*, va.
Minoridát. f. Menor edát. *Minoridad*.

Minotáuro. m. Môstruo fabulós mitx hòmo y mitx
 hòu. *Minotauo*.

Minucia. f. Menudècia. *Minucia*.

Minuèt. m. Báll ó composició musicál. *Minuete* ó
minué.

Minúscula. f. Lletra petita. *Minúscula*.

Minút. m. La sexantena pàrt de una hòra. = Ins-
 tant. *Minuto*. = En ó dias un minút: prést. *En*
un minuto.

Minuta. f. Borrador, llista ahónt se nòta alguna
 còsa. *Minuta*.

Minutèra. f. La busca de rèllòtge qui senyala es
 minúts. *Minutero*.

Miñó, na. m. f. Nin, ua. *Niño*, ña.

Misionèt, ta. m. f. Ninèt, ta. *Niñito*, ta.

Misións. m. pl. Jòc de allòts. *Pan* ó *vino*.

Miope. adj. Curt de vista. *Miope*.

Miopia. f. Estát del miope. *Miopia*.

Miquèl, la. m. f. Nòm de hòmo ó de dòna. *Mi-
 guel*, *Micaela*.

Miquelèt, ta. m. f. Diminutiu de Miquèl, la. *Mi-
 guelito*, *Micaelita*.

Miquelèt. m. Soldát. *Miquelete*.

Miqueta. f. Mica petita. *Migajuela*.

Mira. f. Advertència, fi, intenció, repáro. *Mira*.
 = Estar á la mira. *Estar á la mira*. = Posar sa
 mira. *Poner la mira*.

Mirabajá. m. pl. *Don-diego-de noche*.

Mirabolá. m. pl. Medicinál. *Mirabolano*.

Miracle. m. Efecte superior al orde naturál. =
 Succés extraordinari y maravillós. *Milagro*. =
 Viurer per miracle. *Vivir de milagro*.

Miraclós, sa. adj. Espantós, temorég. *Cogijoso*, sa.

Miraculós, sa. adj. El qui fa miracles. = Lo qui
 escedèix al orde naturál. = Admiràble, maravi-
 llós. *Milagroso*, sa.

Miraculosamént. adv. Per miracle. = Maravillosa-
 mént. *Milagrosamente*.

Mirád, da. p. p. de mirar. *Mirado*, da.

Miráda. f. Uyáda. *Mirada*. = Siti para mirar. *Mi-
 radero*. = Ab una miráda. *De una mirada*.

Mirador. m. Puéstu, siti para mirar. *Miradero*.

Mirador, ra. m. f. El qui mira. *Mirador*, ra.

Miramént. m. Atenció, respècte. *Miramiento*.

Miránda. f. V. Mirador. m. *Miradero*.

Mirar. v. a. Posar los uys en alguna còsa, tenirla
 per objècte ó fi, estar élla situáda enfrónt de
 altra, considerarla ab cuydado. = Observar la
 conducta de algú. *Mirar*. = Mirar bisco: ab sos

uys tòrts. *Mirar bisco*. = Ab sa boca badáda y
 embembád. *Estar en babia*. = De cona d'uy. *De
 reajo*. = Demúnt demúnt. *Por encima*. = Fito
 fito. *De hito en hito*. = Á la biòrxa. *Bisquear*. =
 Al devánt. *Mirar con anteojos de larga vista*.
 = Ab hòu ó mál uy á algú. *Mirar con buenos ó
 malos ojos*. = Mirar de mál uy á algú: tenirlí
 aversió. *Mirarle de rabo de ojo*. = De través.
De traves. = De traydor. *Al soslayo*. = Sas cár-
 tas á pòc á pòc el qui juga. *Brujulear*. = Á la
 xorbélla: á la biòrxa. *Bisquear*. = Sas cár-
 tas al jugador contrári. *Merendar*. = Distrèt: allá
 ahónt no se deu. *Mirar d las musarañas*. = De
 llòc alt á baix. *Otear*. = Mirar y cállar. *Mirar,
 oir y callar*. = Mirar, cállar, y cuir pédras.
Mirar, callar y piedras apañar. = Mirèm y non
 tòcs. *Miradme y no me toqueis*. = No mirar cap
 ni cona: no sèrvir respècte á ningú. *No aho-
 rrarse con nadie*. = No mires el do, sinó el hòu
 amor. *No mires la obra, sino la voluntad con
 que se hace*.

Mirarse. v. r. *Mirarse*. = En fer alguna còsa. *Es-
 merarse*. = Còm es fasòls: estar barayáds. *Estar
 de esquina*. = Es sèu gèp: es sèus defèctes. *Dar-
 se una vuelta ó ponerse una piedra en la manga*.

Miráy. m. Còsa coneguda. *Espejo*.

Miráyèt. m. Miráy petít. *Espejico*, *llo*, *to* ó *es-
 pejuelo*.

Miró, na. m. f. El qui mira ab curiosidát. *Mi-
 ron*, na.

Mirra. f. Goma olorosa y el ábre qui la produèix.
Mirra.

Miscelánea. f. Mescla de várias còsas. = Escriu qui
 trácta de divèrsas matèrias. *Miscelanea*.

Miseràble. adj. Desditzád, infélis, pòbre. *Mise-
 rable*.

Miseràblemént. adv. Ab misèria. *Miserablemente*.

Misèrèrè. m. Sàlm. *Miserere*.

Miseretjar. v. a. Plàüerse el menjar. *Miserear*.

Misèria. f. Estát infélis, estréma necessidát. = Ava-
 ricia. = Còsa de pòc valor. *Miseria*. = Anar ah
 misèrias. *Miserear*. = Morirse de misèria: no
 tenir que menjar, etc. *Comerse de miseria*.

Misericòrdia. f. Compassió, piedát. = Gràcia, per-
 dó. *Misericordia*.

Misericordiós, sa. adj. El qui té misericòrdia.
Misericordioso, sa.

Misericordiosamént. adv. Ab misericòrdia. *Miseri-
 cordiosamente*.

Misericordiosíssim, ma. sup. *Misericordiosísimo*,
 ma.

Misericordiosíssimamént. adv. sup. *Misericordio-
 sissimamente*.

Missa. f. Sacrifici del còs y sàng de Jesucrist.

Miliciàno. *m.* Soldat de milicias. *Provincial.*
 Milicias. *f. pl.* (el regiment de.) *Provinciales.*
 Militant. *adj.* Se diu de la congregació de los
 fòels cristians. *Militante.*
 Militant. *p. a.* de militar. El qui milita. *Mili-
 tante.*
 Militar. *m.* El soldat. *=adj.* Pertanyent a la mili-
 cia. *Militar.*
 Militar. *v. n.* Servir en la milicia. *Militar.*
 Militarment. *adv.* A lo militar. *Militarmente.*
 Mil·lenàris. *m. pl.* Heretges qui ensenyan que des-
 pués del judici final havem de estar mil anys
 en aquest mon. *Milenarios.*
 Mil·loca. *f.* Estel de paper que fan volar los allòts.
*Cometa. f. Birlocha, milocha. =Hòmo dèxàd.
 Madeja.*
 Mil·lord. *m.* Títol, dignidat en Anglaterra. *Milor.*
 Milla. *f.* Mida de camí de mil pàs·sas geomètri-
 cas. *Milla.*
 Millar. *m.* Nombre de mil. *Millar.*
 Milló. *m.* Dèu vegadas cent mil. *Millon ó cuento.*
 Millonàri, ria. *adj.* El qui posseïx un milló de
 hèn·s. *Millonario, ria.*
 Millonès·sim, ma. *adj.* Qui completa un milló.
Millonésimo, ma.
 Millor. *adj.* Lo qui escedeix a altra cosa, lo qui
 es més convenient, més útil. *Mejor.*
 Millor. *adv.* Més perfet. *Mejor.*
 Millora. *f.* Aument, progrès. *cur. =Ventatja que
 se dona en testamént a un dels fíys, ó aument
 de producte, de valor. Mejora. =En hacienda.
 Mejora ó perfecto.*
 Millorad, da. *p. p.* de millorar. *Mejorado, da.*
 Millorar. *v. a.* Aumentar, bonificar. *=Fer més
 bona una cosa. =Aventatjar a un per testamént.
 Mejorar.*
 Millorar. *v. n.* Anar millor un malalt. *=Posar-
 se bô el tèm·ps. Mejorar.*
 Millorar·se. *v. r.* Arribar a un puést·o més consi-
 derà·ble. *Mejorarse.*
 Milloria. *f.* Aument, adelantament. *=Diminució
 de malaltia. =Superioridat, ventatja. Mejoria.*
 Mimar·se. *v. r.* Percèber rència. *Comer.*
 Mimèssis. *f.* Figura retòrica: imitació de los cos-
 túms de altri. *Mimesis.*
 Mímic, ca. *adj.* Pertanyent a los mimos. *Mimi-
 co, ca.*
 Mimo. *m.* Entre los antígs espècie de comèdia
 ahont se imitava ó escarnia ab impudència las
 accions y mòdos de alguna persona coneguda. *=
 El actor qui representava ó qui la componia.
 Mimo.*
 Mina. *f.* Lliura y moneda antiga grèga, romana, etc.
Mina.

Mina. *f.* Conducte subterràneo atacad de pólvora
 para volar las fortificaciòns. *=Lloc subterràneo
 de ahont se trèuen los metalls y mineràls. Mina.*
 Minad, da. *p. p.* de minar. *Minado, da.*
 Minador. *m.* El qui fa minas. *Minador.*
 Minador, ra. *m. f.* El qui mina. *Minador, ra.*
 Minàl. *adj.* Pertanyent a mina. *Minal.*
 Minar. *v. a.* Fer minas. *=Descavar per bàix. =Es-
 plorar. =Destruir, trastornar los fonemènts de
 un estat, etc. Minar.*
 Miner. *m.* El qui trabaya en sas minas. *Minero.*
 Mineràl. *m.* Còs sòlido que se trèu de sas minas.
*=Surtida de aygo. =El lloc de ahont se trèuen
 es mineràls. Mineral.*
 Mineràl. *adj.* Pertanyent als mineràls. *=Lo qui par-
 ticipa de mineràls, còm aygo mineràl, etc. Mine-
 ral.*
 Mineralisació. *f.* El acte y efecte de mineralisar.
Mineralizacion.
 Mineralisad, da. *p. p.* de mineralisar. *Mineraliza-
 do, da.*
 Mineralisar. *v. a.* Combinar el sofre ab el arsènic.
Mineralizar.
 Mineralogía. *f.* Ciència qui tracta dels mineràls.
Mineralogia.
 Mineralògic, ca. *adj.* Pertanyent a mineralogia. *Mi-
 neralógico, ca.*
 Mineràlogo. *m.* Professor de mineralogia. *Minera-
 logo.*
 Minerva. *f.* La fabulosa diosa de la sabiduria, etc.
Minerva.
 Minestra. *f.* Aguiat de herbas. *Menestra.*
 Mini. *m.* Matèria vermeya que se estrèu de la
 cals de plom. *=Vermeyó. Minio.*
 Miniatura. *f.* Pintura en petit. *Miniatura. =Pin-
 tar miniaturas. Miniar.*
 Miniaturista. *m.* El qui pinta miniaturas. *Mini-
 turista.*
 Mínim, ma. *adj.* El menor de tots. *=El religiós,
 sa de san Francisco de Paula. Mínimo, ma.*
 Mínima. *f.* Nòta musicàl. *Minima.*
 Ministèri. *m.* Emplèyo, ofici. *=Ocupació manuàl.
 =El govèrn del estat bàix de la autoridat del
 sobèr·ano. =Servici, mediació. Ministerio.*
 Ministeriàl. *adj.* Pertanyent a ministèri. *Ministe-
 rial.*
 Ministrad, da, dor, ra, ar. *V.* Administrar. *Minis-
 trado, da, dor, ra, ar.*
 Ministre. *m.* El qui servèix. *=El qui administra.
 =El qui té càrreg públic. =El superior de al-
 gunas religiòns. Ministro. =Ministres. pl. Dia·
 cò y subdiàca. Ministerio ó vestuario.*
 Ministre. *m.* Esgotz. *Esbirro ó minestril.*
 Minoració. *f.* Diminució. *Minoracion.*

Minorád, da. *p. p.* de minorar. *Minorado*, da.
Minorar, *v. a.* Acursar, disminuir, reducir á
 máncu. *Minorar*.
Minoratíu, va. *adj.* Lo qui minora. *Minorativo*, va.
Minoridát, *f.* Menor edát. *Minoridad*.
Minotáuro, *m.* Môstruo fabulós mitx hómo y mitx
 bôu. *Minotauro*.
Minucia, *f.* Menudência. *Minucia*.
Minuèt, *m.* Báll ô composició musicál. *Minuete* ô
minué.
Minúscula, *f.* Lletra petita. *Minúscula*.
Minút, *m.* La sexantena párt de una hóra. = Ins-
 tant. *Minuto*. = En ô dias un minút: prést. *En*
un minuto.
Minuta, *f.* Borrador, llista ahónt se nôta alguna
 côsa. *Minuta*.
Minutéra, *f.* La busca de réllôtge qui señala es
 minúts. *Minutero*.
Miñó, na. *m. f.* Nin, na. *Niño*, ña.
Misionèt, ta. *m. f.* Ninèt, ta. *Niñito*, ta.
Misóns, *m. pl.* Jôc de allôts. *Pan ô vino*.
Miope, *adj.* Curt de vista. *Miope*.
Miopía, *f.* Estát del miope. *Miopia*.
Miquèl, la. *m. f.* Nôm de hómo ô de dôna. *Mi-
 guel*, *Micaela*.
Miquelèt, ta. *m. f.* Diminutíu de Miquèl, la. *Mi-
 guelito*, *Micaelita*.
Miquelèt, *m.* Soldát. *Miquelete*.
Miqueta, *f.* Mica petita. *Migajuela*.
Mira, *f.* Advertência, fi, intenció, repáro. *Mira*.
 = Estar á la mira. *Estar á la mira*. = Posar sa
 mira. *Poner la mira*.
Mirabajá, *m. pl.* *Don-diego-de noche*.
Mirabolá, *m. pl.* Medicinál. *Mirabolano*.
Mirácle, *m.* Efecte superior al orde naturál. =
 Succés extraordinári y maravillos. *Milagro*. =
 Viurer per mirácle. *Vivir de milagro*.
Miraclos, sa. *adj.* Espantós, temoreg. *Cogijoso*, sa.
Miraculos, sa. *adj.* El qui fâ mirácles. = Lo qui
 escedeix al orde naturál. = Admiráble, maravi-
 llos. *Milagroso*, sa.
Miraculosamént, *adv.* Per mirácle. = Maravillosa-
 mént. *Milagrosamente*.
Mirád, da. *p. p.* de mirar. *Mirado*, da.
Miráda, *f.* Uyáda. *Mirada*. = Siti para mirar. *Mi-
 radero*. = Ab una miráda. *De una mirada*.
Mirador, *m.* Puéstu, siti para mirar. *Miradero*.
Mirador, ra. *m. f.* El qui mira. *Mirador*, ra.
Miramént, *m.* Atenció, respêcte. *Miramiento*.
Mirânda, *f.* V. Mirador. *m. Miradero*.
Mirar, *v. a.* Posar los uys en alguna côsa, tenirla
 per objêcte ô fi, estar élla situáda enfrónt de
 áltra, considerarla ab cuydâdo. = Observar la
 conducta de algú. *Mirar*. = Mirar bisco: ab sos

uys tórts. *Mirar bisco*. = Ab sa boca badáda y
 embembád. *Estar en babia*. = De coua d'uy. *De
 reajo*. = Demúnt demúnt. *Por encima*. = Fito
 fito. *De hito en hito*. = Á la biórxa. *Bisquear*. =
 Al devánt. *Mirar con anteojos de larga vista*.
 = Ab bôu ô mál uy á algú. *Mirar con buenos ô
 malos ojos*. = Mirar de mál uy á algú: tenirlí
 aversiô. *Mirarle de rabo de ojo*. = De través.
De traves. = De traydor. *Al soslayo*. = Sas câr-
 tas á pôc á pôc el qui juga. *Brujulear*. = Á la
 xorbélla: á la biórxa. *Bisquear*. = Sas cârtas
 al jugador contrári. *Merendar*. = Distrêt: állá
 ahónt no se deu. *Mirar á las musarañas*. = De
 llôc ált á bâix. *Otear*. = Mirar y câllar. *Mirar,
 oir y callar*. = Mirar, câllar, y cuir pédras.
Mirar, callar y piedras apañar. = Mirèm y non
 tócs. *Miradme y no me toqueis*. = No mirar câp
 ni coua: no servir respêcte á ningú. *No aho-
 rrarse con nadie*. = No mires el do, sinó el hôn
 amor. *No mires la obra, sino la voluntad con
 que se hace*.

Mirarse, *v. r.* *Mirarse*. = En fer alguna côsa. *Es-
 merarse*. = Côm es fasôls: estar barayáds. *Estar
 de esquina*. = Es sêu gép: es sêus defêctes. *Dar-
 se una vuelta ô ponerse una piedra en la manga*.
Miráy, *m.* Côsa coneguda. *Espejo*.
Mirayèt, *m.* Miráy petit. *Espejico*, llo, to ô es-
 pejuelo.
Miró, na. *m. f.* El qui mira ab curiosidát. *Mi-
 ron*, na.
Mirra, *f.* Goma olorosa y el âbre qui la produèix.
Mirra.
Miscelânea, *f.* Mescla de várias côsas. = Escríu qui
 trácta de divêrsas matêrias. *Miscelânea*.
Miseráble, *adj.* Desditzád, infélis, pôbre. *Mise-
 rable*.
Miseráblemént, *adv.* Ab miséria. *Miserablemente*.
Misêrêrê, *m.* Sâlm. *Miserere*.
Miseretjar, *v. a.* Plâñerse el menjar. *Miserear*.
Miséria, *f.* Estát infélis, estréma necessidát. = Ava-
 ricia. = Côsa de pôc valor. *Miseria*. = Anar ah
 misêrias. *Miserear*. = Morirse de miséria: no
 tenir que menjar, etc. *Comerse de miseria*.
Misericôrdia, *f.* Compassió, piedát. = Grácia, per-
 dó. *Misericordia*.
Misericordiós, sa. *adj.* El qui té misericôrdia.
Misericordioso, sa.
Misericordiosaméat, *adv.* Ab misericôrdia. *Miseri-
 cordiosamente*.
Misericordiosíssim, ma. *sup.* *Misericordiosísimo*,
ma.
Misericordiosíssimamént, *adv. sup.* *Misericordio-
 sissimamente*.
Missa, *f.* Sacrifici del côs y sâng de Jesucrist.

Missa. = Missa hâxa. *Misa rezada* = Còs present. *De cuerpo presente.* = Nôva; la priméra que diu el nòu sacerdot. *Nueva.* = De partéra. *De parida.* = De rèquièm. *De requiem.* = De mòrt. *De difuntos.* = Des gâll: la que se diu passâd mitja nit el dia de Nadâl. *Del gallo.* = Solémne: la cantâda. *Solemne.* = Conventuâl: el ofici major. *Conventual.* = Seca: en la que no se consâgra. *Seca ô en seco.* = Missa priméra: axò es las batayâdas que se tòcan per sa priméra. *Apelde.* = Dir missa nôva. *Cantar missa.* = Venir á missas ditas: târd. *Venir al ite missa est ô al atar de los trapos.* = Missas: flastomías cònta nòltros. *Mizas de salud;* y axò se diu irònicamént. = Servir ô ajudar missa. *Ayudar d missa.*

Missadiént. *m.* El qui diu missa nôva. *Misacantano.*

Missâl. *m.* El llibre qui conté el mòdo y orde de dir missa. = Grâu de lletra de imprénta. *Misal.*

Missantropia. *f.* Aversió y ôdi als hòmos. *Misan-troptia.*

Missântropo, *pa. adj.* El qui avorrèix als hòmos. *Misântropo, pa.*

Missâtge. *m.* El enviâd. *Mensagero.* = El llogâd para trabayar en el càmp. *Guñan ô mozo de la-branza.* = De forner, etc. *Mozo de...*

Missêr. *m.* El advocât. *Abogado ô vocero.* = Lle-traferid. *Letrado.* = Xerrador. *Abogado.*

Misseria. *f.* El ofici de missêr. *Abogacia,* y per burla. *Abogadil.* = Doctoria. *Bachilleria.*

Missió. *f.* El âcte de enviar. = Predicació. = El llòc ahòut se predica als infâcls. *Mision.*

Missionâd, *da. p. p.* de missionar. *Misionado, da.*

Missionar. *v. a.* Predicar missió. *Misionar.*

Missioner. *m.* El qui predica missió. *Misionero ô misionario.*

Missionista. *m.* Missioner. *Misionista.* = El indivi-duo de la congregació de S. Vicéns de Paul. *Paul.*

Missu, *va. adj.* Lo que se envia. *Mistvo, va.*

Mistêri. *m.* Lo quey hà més secrèt en una religió. = Arcâno, còsa oculta, d'ficultosa de comprèn-der, de endevinar. *Misterio.* = Fer mistêri de alguna còsa: tenir en secrèt. *Hacer misterio.*

Misteriós, *sa. adj.* Amagâd, enigmâtic, secrèt. *Misterioso, sa.*

Misteriosamént. *adv.* Ocultamént. *Misteriosamente.*

Mistic, *ca. adj.* Pertañeut á mística. = Devòt. *Mistico, ca.*

Mística. *f.* Teologia de la vida espiritunâl. *Mistica.*

Místicamént. *adv.* Srgòns el sentit místic. = Espiri-tuâlmént. *Misticamente.*

Misticón, *na. m. f.* Mistics. *Misticon, na.*

Mistifòri. *adj.* Se diu de las càusas que pòt difinir

tânt el jutge eglesiâstic, còm el secler. *Misti-fori.*

Mistilíneo, *ea. adj.* Compòst de líneas rèctas y de tòrtas. *Mistilíneo, nea.*

Misto. *m.* Còs compòst de diferents còsas. *Misto.*

Mistura. *f.* Mescla. *Mistura.*

Misturâd, *da. p. p.* de misturar. *Misturado, da.*

Misturar. *v. a.* Mesclar. *Misturar.*

Mitât. *f.* Una de las duas pârts iguâls en que se divi-dèix un tot. *Mitad ô metad.* = Mitât per mitât. *Mitad por mitad.* = Eugauar, se de la mitât. *Engañar, se en la mitad.*

Mitigació. *f.* Càlma, dimiució de alguna còsa, v. g. de dolor. *Mitigacion.*

Mitigâd, *da. p. p.* de mitigar. *Mitigado, da.*

Mitigador, *ra. m. f.* El qui mitiga. *Mitiga dor, ra.*

Mitigar. *v. a.* Aplacar, calmar, suavisar. = Aman-sar. *Mitigar.*

Mitigarse. *v. r.* Aplacarse, etc. *Mitigarse.*

Mitigatiu, *va. adj.* Lo qui mitiga. *Mitigativo, va.*

Mitja. *f.* La mitât de una còsa. *Media.* = Á mit-jas. *adv.* Á tânt perbòm. *A medias.* = Á mitjas costuras. *A medias.*

Mitjà. *m.* Mayès. *Piedra arenisca ô suave.* = Per enretjolar. *Baldosa.* = Garrigó. *Selvita.*

Mitjacâna. *f.* La mitât de una câna. *Vara.* = Mol-lura, llima, vaseta. *Mediacana.*

Mitjalluna. *f.* Eyna de cunya. *Medialuna.*

Mitjacâr. *adj.* Ni grâs, ni màgre. *Entreverado, da.*

Mitjallâna. *f.* Ròba de fil y llâna. *Telon.*

Mitjan. *(A). adv.* Al mitx. *A la mitad ô d media-dos.* Còm á mitjan escâla. *A la mitad de la es-calera:* á mitjan juny. *A mediados de junio.*

Mitjanâda. *f.* Parèt prima qui sepâra los aposen-tos ô los quârtos, etc. *Tabique ô acitara.* = Gruzáda. *Tabicon.*

Mitjàullòc. *m.* La mitât, v. g. de camí. *Mediana.*

Mitjanser, *ra. adj.* V. Médiano, na. *Mediano, na.*

Mitjòrn. *m.* La pârt oposâda á la tramuntâus, el vènt qui vé de élla. *Mediodia, austro, sur.*

Mitologia. *f.* Història de los déus de la fâbula. *Mitologia.*

Mitològic, *ca. adj.* Pertañeut á la mitologia. *Mitológico, ca.*

Mitologista. *m.* El qui sâb ô escriu de mitologia. *Mitologista.*

Mitólogo. *m.* Mitologista. *Mitólogo.*

Mitra. *f.* Ornament que duen al cap los bisbes. = Bisbât, dignidât de bisbe. *Mitra.*

Mitrâd, *da. adj.* El qui té dret de dur mitra. *Mitrado, da.*

Mitrar. *v. n.* Ser elegid bisbe. *Mitrar.*

Mitx. *adj.* Mitât. *Medio.* = Á mitx camí. *A me-*

dio camino. = Mitx mon. *Medio mundo.* = Mitx témps. *Medio tiempo.* = En mitx de... *En medio de...* = Liévar des mitx : alluñar ô matar. *Quitar de en medio.* = Posarse pes mitx : ser métiador en una brega. *Ponerse por ô en medio.* = Mitx fi, na. *Entrefino, na.* = Mitx blânc y mitx negre. *Entrecano, na.* = Mitx tayâd, da : no tayâd de tot. *Entrecortado, da.* = Mitx tayar. v. a. no tayar de tot. *Entrecortar.* = Mitx ubêrt, ta. *Entreabierto, ta.* = Mitx obrir. *Entreabrir.* Mitx. m. Punt iguâlnént distânt de los estréms. *Medio.* = El mitx, v. g. de Mallorca. *Comedio.* Miulador, ra. m. f. Gât qui no fá sinó miular. *Miulador, ra.* Miular. v. a. Formar el gât el sô de la séus veu. *Maullar.* Miulo. m. La veu del gât. *Maido, maullido ô mauillo.* Mixouer, ra. adj. Crics. *Cicatero, ra.* Mixonería. f. Avaricia, misèria. *Cicateria.* = Anar ab mixonerías : donar ô gastar pôc. *Cicatear.*

MO.

Mo. Lo matéix que *ma* pronôm possessiu. *Mi.* Moâtre. m. Contracte illicít. *Moatra ô mohatra.* Moblâd, da. p. p. de moblar. *Moblado, da.* Moblar. v. a. Alacar ab móbles. *Moblar.* Mòble. m. Utensili de càsa, côm cadira, llit, tàula, etc. *Mueble.* = Béns móbles. V. Béns. Moc. m. Humor qui surt del nâs. *Moco.* = El qui pèuja des nâs per fâlta de amocarse. *Mocarro :* per càusa del fret. *Moca.* = De endiôt : espècie de carnôt que té demúnt es béc. *Moco de pavo.* Moca. f. Cafê de Moca. *Moca.* Môca. f. Las entrâñas de péix. *Entrañas.* = Trêuer sa môca : esmocar. *Desentrañar ô destripar.* Mocador. m. Bossí de rôba para amocarse, torcarse sa suor, etc. *Pañuelo, mocadero, mocador ô sonadero.* = Qui servèix de mânta. *Manton.* = Petit para nins. *Moquera.* = Qui aguânta brâs malâlt. *Cabestrillo.* = Para dur alcôll. *Gregorillo.* = Prim que en âltre témps duyen sas dônas al pit. *Pañoleta ô bufanda.* Mocedât. f. La edât desde catorce âñys fins á vint y cinc. *Mocedad.* Moció. f. Movimént. = Inspiraciô de Déu en las ânimas. *Mocion.* Mocós, sa. adj. Ple de moc. = Pôc esperimentâd. = Presumí. *Mocoso, sa.* = Bistia qui té moc. *Muermoso, sa.* Mocossidât. f. Humor mocós ô viscos. *Mocosi dad.* Môda. f. Costúm de vestir, us. *Moda.* Modâl. adj. Lo qui té múdo. *Modal.*

Modâls. m. pl. El múdo de las acciôns estêrnas. *Modales.* Modelâd, da. p. p. de modelar. *Modelado, da.* Modelar. v. a. Formar de matèria blâna alguna figura ô adorno. *Modelar.* Modêllo. m. Ecemplar. = Plânta de una ôbra. = Figura de cera ô de sâng. *Modelo.* Moderació. f. Múdo, modêstia, parsimônia, templâsa. *Moderacion.* Moderâd, da. p. p. de moderar. = adj. Pârco, modêst, templâd. *Moderado, da.* Moderâdamént. adv. Ab moderació. *Moderadamente.* Moderar. v. a. Aplacar, sossegar. = Governar. *Moderar.* Moderarse. v. r. Contenírse. *Moderarse.* Moderatiu, va. adj. Lo qui modêra. *Moderativo, va.* Modêrn, na. adj. Nôu, recént. *Moderno, na.* Modêrnament. adv. Nôvament. *Modernamente.* Modêst, ta. adj. Decént, honêst, recatâd. *Modesto, ta.* Modêstament. adv. Ab modêstia. *Modestamente.* Modêstia. f. Decência, honestidât, recâto. *Modestia.* Modestíssim, ma. sup. Molt modêsts. *Modestísimo, ma.* Modestíssimament. adv. sup. Ab molta modêstia. *Modestísimamente.* Modêt. m. Diminutiú de múdo. *Modillo.* = De arquitectura. *Modillon.* Môdi. m. Mesura antiga. *Modio.* Modificació. f. El âcte y efêcte de modificar. *Modificacion.* Modificâd, da. p. p. de modificar. *Modificado, da.* Modificador, ra. m. f. El qui modifica. *Modificador, ra.* Modificar. v. a. Limitar, reformar, restrêuer. *Modificar.* Modificatiu, va. adj. Lo qui modifica. *Modificativo, va.* Modisme. m. Múdo de parlar qui se apârta de las rétgla de gramâtiga. *Modismo.* Modista. m. f. El qui vâ de môdas ô las invénta. *Modista.* Múdo. m. Minéra, orde, rétgla. = Cortesía, urbanidât. = Forma particular de fer una còsa. = La diferência de la conjugació del vérb. *Modo.* = Del matéix múdo. *Del mismo modo.* = De ningún múdo. *De ningun modo.* Modorra. f. Espècie de vêssa, de sôn. = Malaltía de xòts. *Modorra.* Modorro, ra. adj. El qui patèix modorra. *Modorro, ra.* = El qui fá morros. *Cenudo, da.*

Modulació. f. Armonia del cant. = Variedat de la veu. *Modulacion.*

Modulad, da. p. p. de modular. *Modulado, da.*

Modulador, ra. m. f. El qui modula. *Modulador, ra.*

Modulant. adj. Lo qui modula. *Modulante.*

Modular. v. a. Cautar ab dulsura. *Modular.*

Mòdulo. m. Mida para arretglar las proporcions en arquitectura y de diferenciar la veu. *Módulo.*

Mofa. f. Burla y irrisió. *Mofa.* = Fer mofa. *Mofar.*

Mogid, da. p. p. de mōurer, se. *Movido, da.* = Famella de animál. *Calentada* ò *en zelo.*

Mòla. f. Pédra redona para mōlrer, esnolar, etc.

Muela. = La de baix de molí. *Solera:* la de dalt.

Corredera, galga ò *volandera.* = De xicolater.

Silleta. = De mōlrer colors. *Piedra de batir colores* ò *moleta.*

Môle. adj. Blán. = f. *Corpulència. Mole.*

Molécula. f. Pàrt molt petita qui ab àltras entra en la composició de algún còs. *Molécula.*

Molést, ta. adj. Enfadós, impertinent, pèsad, pè-nós, trabayós. *Molesto, ta.*

Molestad, da. p. p. de molestar. *Molestado, da.*

Molestador, ra. m. f. El qui molésta. *Molestador, ra.*

Moléstament. adv. Ab molèstia. *Molestamente.*

Molestar. v. a. Afligir, donar péna, enquietar. *Molestar.*

Molèstia. f. Enfado, incomodidat, péna. *Molestia.*

Molestissim, ma. sup. Molt molést. *Molestisimo, na.*

Moleta. f. Mòla petita. *Moleta.*

Molí. m. Màquina para mōlrer, esmenussar ò aprimar. *Molino.* = De aubó: jugueta de nins.

Rehilandera, religera ò *gallo.* = De aygo. *Aceña* ò *molino de agua.* = Draper. *Batan.* = Pape-rer. *Molino papeler.* = De sang. *Tahona, molino de sangre* ò *de bestia.* = De vent. *De viento.*

Molibdato. m. Sâl de àcido molibdic. *Malibdato.*

Molibdèna. f. Pédra minerál. *Molibdena.*

Molibdic, ca. adj. Àcido qui té per bässe la molibdèna. *Molibdico, ca.*

Molinada. f. Cantidat de blât, de olivas, etc. que se mōl ab un pic. = La acció de mōlrer. *Molien-da.* = De carbó. *Cisco.* = De tafona: sa aygo ab que se hà prensad las olivas. *Oleaza.*

Molinar. m. Agregat de molíns. *Molineria.* = El liòc ahont hey hà molts de molíns. *Molinar.*

Moliner. m. El qui té ò se coyda de molí. *Molinero.* = De molí de aygo. *Aceñero.* = De molí draper. *Batanero.*

Molinera. f. La dòna de moliner ò la qui té molí. *Molinera.* = *Aceñera.* = *Batanera.*

Molinèt. m. Molí petit. *Molinete* ò *molinillo.* = El que fâp los allòts rodant. *Remolino.* = Aliòt ò hò-

mo qui mày està aturad. *Molino:* xerradors. *Taravilla.* = Fer es molinèt: rodar los allòts. *Remolinar-se.*

Molitja. f. Molèstia. *Molestia.*

Mòllo. m. Instrument ab qui ò en qui se fâ ò forma una còsa. *Molde.* = De fer retjòlas. *Gradilla.* = De fer teulas. *Galdpago.* = De fer tortá-das. *Tortera.*

Mollura. f. Adorno de arquitectura. *Moldura.*

Moló. m. Espècie de barreta de pédra ab que se mōl es cacáu. *Mano.* = Moleta a b que se mōlen es colors. *Moleta.*

Mōlrer. v. a. Reduir á farina los grâns. = Engru-nar olivas. = Reduir á pols, v. g. al guix, sâl, etc. = Causar, molestar. *Moler.* = Á bassadas el molí de aygo. *De represa.* = Còm un cadellèt: xerrar molt. *Como una taravilla.*

Mòlsa. f. Brutó que du torrènt. *Brosa.* = De fruy-ta. *Carne.*

Molt. adv. En grân cantidat. = Escessivament. *Mucho.*

Molt, ta. adj. Abundant, numerós. *Mucho, cha.*

Mòlt, ta. p. p. de mōlrer. *Molido, da.*

Moltissim, ma. sup. *Muchisimo, ma.*

Moltó. m. El màscle de la auveya. *Carnero.* = De cinc corters. *De cinco cuartos.* = De llevar: per càsta. *De cimiente.* = Picad. *Castrado.* = Cercar cinc pèus de moltó: bregas. *Andar buscando tres piés al gato, y el tiene cuatro.*

Moltonènc. adj. Pertañent ò semblant á moltó. *Carneruno, na.*

Mòll. m. La sustància que té un òs dedins. *Tuf-tano.* = Péix. *Salmonete, barbo, mulo, trigla* ò *trilla.* = Liòc para estar bàrcas. *Muelle.* = Mâssa aygo en los câmps. *Pesades de los campos.* = Ha-very mòll. *Estar pesados los campos.*

Mòll, lla. adj. Blán. *Muelle.* = Flux. = Flojo, ja. = Hòmo fàcil de girar, inconstant. *Mollar.*

Mòlla. f. Lo de dins es pâ. *Molledo, miga* y en Murcia. *Molla.* = Llèvada sa cròsta. *Migajon.* = De ganivèt, pâny, etc. *Muelle* ò *resorte.* = De réym sense prensar. *Orujo* ò *pie:* prensada. *Car-ca* ò *bagazo.*

Mòllar. adj. Fàcil de rómprer, flux. *Mollar.*

Mòllas. f. pl. Instrument para prènder fòc. *Tenazas,*

Mòllatge. m. Dret de pòrt de mar. *Ancorage.*

Mòlleta. f. Mòlla petita de pâ. *Migajuela.*

Mòlletas. f. pl. Mòllas petites. *Tenacillas.* = Para atiar es llum. *Despaviladeras.*

Mòlló. m. Mòlleta de pâ. *Migajuela.*

Momèlla. f. Còsa coneguda. *Teta.* = De animál. *Te-ta* ò *ubre.* = Sense contar es mugaró. *Mamilla.*

Momèlleta. f. Momèlla petita. *Tetilla,* majorment la de hòmo.

Momelló. *m.* Bròc. *Pico.*

Momellú, *da. adj.* El qui té sas moméllas gròssas. *Teton, na.*

Momént. *m.* Instànt. = Importància. *Momento.* = A cada momént: sense cessar. *A cada momento.* = Al momént: al instànt, pròute. *Al momento.* = Per moménts: a cada momént. *Por momentos.* = Còsa de pòc momént: de pòca eutidat ò sustància. *Cosa de poco momento.*

Momentàneament. *adv.* De pòca duràda. *Momentaneamente.*

Momentàneo, *nea. adj.* Lo qui dura pòc. *Momentaneo, nea.*

Momôc, *ca. adj.* Bèâtos fàisos. *Gasmôio, ña ò camandulero, ra.*

Mon. Pronòm possessiu. *Mi.*

Mon. *m.* El agregât de cèl y tèrra y de tot lo contingú en élls. = La esfèra celèste. = Sa hòlla que du el miñonèt Jesús en sa mà ò que té éll hàix des pèus ò la Puríssima. = El mòdo de vida ò tràcto dels hòmos. *Mundo.* = Per tot quânt hey hà en el mon: para ninguna còsa. *Por todos los haberes del mundo.* = Encàre que el mon se fonga: vénga lo que vénga. *Húndase el mundo ò aunque se hundiera el mundo.* = El mon vâ á senrevés. *Anda el mundo al revés.* = Desde que el mon es mon: de témps immemoriâl. *Desde que el mundo es mundo.* = El nòu mon: la Amèrica. *El nuevo mundo.* = El àltre mon: la vida futura. *El otro mundo.* = No ser de aquèst mon: estar retiràd. *No ser de este mundo.* = Segòns el mon: de un mòdo mundá. *Segun el mundo.* = Tot el mon es mon: tots els hòmos son ignàls. *Todo el nundo es país.* = Viurer al càb del mon: a los estrèins de poblaciò. *Vivir al cabo del mundo.* = Promèter el mon y la mona. *Prometer el oro y el moro.*

Monacâl. *adj.* Pertañent á los mônjos. *Monacal.*

Monacât. *m.* El estât de mônjo. *Monacato.*

Monaquisme. *m.* La professió del monacât. *Monaquismo.*

Monàrca. *m.* Réy, sobéràno. *Monarca.*

Monarquía. *f.* Govèrn en qui mànda un tot sòl. *Monarquía.*

Mouárquic, *ca. adj.* Pertañent á monàrca ò á monarquía. *Mouárquico, ca.*

Mouástic, *ca. adj.* Pertañent á la vida dels mônjos. *Mouástico, ca.*

Mouásticament. *adv.* *Mouásticamente.*

Mouastir. *m.* Convènt. *Monasterio.*

Mouâvi. *m.* El pàre de sou pàre. = Hòmo vey. *Abuelo.*

Moneda. *f.* El diner. *Moneda.* = Qui no té cordó. *Moneda macuquina.* = Qui no té el pes corres-

ponént. *Flebe.* = Corrént: la qui pàssa en el dia. *Corriente.* = Fer moneda. *Hacer ò batir moneda.* = Pagar ab sa matèxa moneda: tornar es jornal. *Pagar con la misma moneda.*

Monetâri. *m.* Col·lecció de monedas y medàllas de divèrsos témps y llòcs. = El llòc alhònt se conservan. *Monetario.*

Monèya. *f.* Animâl conegú. El màscle. *Mono y la famèlla.* *Mona.* = El hòmo qui fâ gèstos ò escarnèix lo que fân els àltres. *Mono.* = Borrátxo. *Mona.* = Nin. *Monuelo.*

Moneyada. *f.* Gèsto, figura afectâda. *Monada.*

Moneyeta. *f.* Monèya petita. *Monilla, ita.*

Moneyôt, *ta. m. f.* Monèya gròssa. *Monazo, za.*

Monitor. *m.* El qui avisa, amonèsta. = Periòdic. *Monitor.*

Monitòri, *ria. adj.* Lo qui servèix para avisar. *Monitorio, ria.*

Monitòria. *f.* Letra para forsar á comparèxer á tribunál. *Monitoria ò monitorio.*

Monitoriâl. *adj.* Lo qui servèix para avisar. *Monitorial.*

Mônja. *f.* Religiosa. *Monja.* = Llèca: la qui no es vestida para el còr. *Lega.*

Monjeta. *f.* Mònja jova. *Monjita.*

Monjeta. *f. pl.* Y el sèu fruyt. *Abichuela ò judia.*

Monjetèra. *f. V.* Monjeta. *pl.* *Abichuela ò judia.*

Monjista. *m.* El qui se agràda de tractar ab mônjas. *Devoto de monjas.*

Mônjo. *m.* Religiós solitâri. *Monge.*

Monnòm. *m.* El qui té el matèix nòm que àltres. *Colombroño ò tocayo.*

Monoceròt. *m.* Animâl qui no té sinó una bàua. *Monocerote.*

Monòculo, *la. adj.* Tòrts, qui no ténen sinó un uy. *Monòculo, la.*

Monòculo. *m.* En òptica un antéoco sòlamént per un uy y en cirugia beudatge para fístola lacrimâl. *Monòculo.*

Monogâmia. *f.* Casamént ab una sòla dòna. *Monogamia.*

Monógamo. *m.* El casàd ab una sòla dòna ò qui no se es casàd sinó una vegada. *Monógamo.*

Monogrâma. *m.* Cifra qui enclòu el nòm. *Monograma.*

Monólogo. *m.* Drâma que representa un sòl actor. *Monólogo.*

Monomàquia. *f.* Desafio particular de un en un. *Monomaquia.*

Monopâstos. *m.* Corrièla simple. *Monopastos.*

Monopòli. *m.* Convèni secrèt entre mercaders para pujar ò devèllar el preu de las mercaderíes. *Monopolio ò monopolio.*

Monopolista. *m.* El qui fâ monopòli. *Monopolista.*

ò *monopodista*.
 Monoptèri. *m.* Tèmple redó demunt columnas. *Monopterio*.
 Monosillàbic, *ca. adj.* Lo qui té totas sas parâulas de una sôla síllaba. *Monosilábico, ca.*
 Monosillàbo, *ba. adj.* De una sôla síllaba. *Monosilabo, ba.*
 Monóstrofe. *m.* Vérs de una sôla estrôfa. *Monóstrofe*.
 Monotonía. *f.* Uniformidât fastidiosa. *Monotonia*.
 Monótono, *na. adj.* El qui té uniformidât en la conversació ò en el tó de la veu. *Monótono, na.*
 Mounseñor. *m.* Títol de honor. *Monseñor*.
 Monsiur. *m.* Señor. *Monsiur*.
 Môstruo y áltres. *V.* Môstruo.
 Monta. *f.* La suma de várias partidas.=Estimació y valor intrínsecs de las cósas.=Sefiâl para muntar á caváll. *Monta*.
 Montâd, y montar. *V.* Muntâd y muntar.
 Montânt. *m.* Espâsa âmpla. *Montante*.
 Montâña. *f.* Puig.=Embarâs difícil de supérar.=Cordilléra de puy. *Montaña*.
 Montañés, *sa. adj.* Pertañent á montâña.=El qui es nâd en la montâña. *Montaños, sa.*=Grosser, rústic. *Montaraz*.
 Montañós, *sa. adj.* Terréno de montâñas. *Montañoso, sa.*
 Monterá. *f.* Gorra de diferents formas para es câp. *Montera*.
 Montería. *f.* Câsta de animâls grôssos, côm llops, oncos, etc. *Monteria*.
 Montuós, *sa. adj.* Abundânt de puy. *Montuoso, sa.*
 Montura. *f.* Ets arrêns de caváll de soldât de cavallería. *Montura*.
 Monumént. *m.* Óbra pública para memôria y recordânsa.=Sepulcre y aquél en que se pôsala hôstia consagrâda en el dijós sânt.=Bossé de histôria de cósas passâdas. *Monumento*.
 Moño. *m.* Cërta postura des cabèys des câp. *Moño*.
 Mora. *f.* La fruyta del morer.=Pâusa, tardânsa. *Mora*.=De batzer. *Zarzamora*.
 Morabatí. *m.* Moneda antiga qui valia vuyt sôns. *Morabatio*.
 Morabito. *m.* Ermitâ entre los môros. *Morabito*.
 Morâd, *da. adj.* De color morâd. *Morado, da.*=Baix. *Moracho, cha.*
 Morâda. *f.* Câsa, habitació, posâda. *Morada*.
 Moradèuc, *ca. adj.* Qui tira á morâd. *Amoradado, da.*
 Morador, *ra. m. f.* Habitânt, vesí. *Morador, ra.*
 Moradúx. *m.* Hérba. *Almoradux, amaraco, mejorana* ò *sampsuco*.
 Morâl. *m.* Ciència qui trácta de las accions hu-

manas en quant á lo lícit ò illícit. *Moral*.
 Moralidât. *f.* Condió de los costúms. *Moralidad*.
 Moralista. *m.* El qui enseña ò escriu morâl.=El qui lo estudia. *Moralista*.
 Moralisd, *da. p. p.* de moralisar. *Moralizado, da.*
 Moralisar. *v. a.* Explicar alguna còsa ab relació als hòus costúms. *Moralizar*.
 Morâlmént. *adv.* Segóus régtlas de morâl ò del comú sentir dels hònos. *Moralmente*.
 Morar. *v. n.* Habitar ò viurer en algún llòc. *Morar*.
 Moratòri, *ria. adj.* Lo qui servèix para retardar. *Moratorio, ria*.
 Moratoria. *f.* Concessió de tèmps para pagar es deutes. *Moratorio*.
 Môrbo. *m.* Malaltia. *Morbo*.
 Morbós, *sa. adj.* Malâlt, malsâ. *Morboso, sa.*
 Morcas. *f. pl.* Solâtjas de ôli. *Morga*.
 Mordacidât. *f.* Acrimônia, picor.=Asprura de la fruyta.=Murmuració. *Mordacidad*.
 Mordâlas. *f. pl.* Dênts ò ungles ab que alguns animâls prenen sas cósas. *Tenazas*.=De martell. *Orejas*.
 Mordânt. *m.* Eyna de estampador. *Mordante*.
 Mordâs. *adj.* Corrosiu, âspre, picânt.=Murmurador, satíric. *Mordaz*.
 Mordâssa. *f. V.* Bos. *Mordaza*.
 Mordéut. *adj.* Lo qui pica. *Mordicante*.
 Morélla. *f.* Hérba: roquera. *Parietaria, cañarroya* ò *helgine*.=Vera. *Yerbamora* ò *halicub*.
 Morena. *f.* Péix. *Morena*.
 Morenas. *f. pl.* Malaltia. *Almorranas*.
 Morenell. *m.* Instrument de pescar. *Carriego*.
 Morenèt, *ta. adj.* Diminutiu de moréno. *Morenillo, illa, ito, ita*.
 Moréuo, *na. adj.* Qui tira á negre. *Moreno, na*.
 Morer. *m.* Ábre. *Moral* ò *morera*.
 Morèt, *ta. m. f.* Môros petíts. *Morillo, illa*.
 Moribundo, *da. adj.* El qui está para morir. *Moribundo, da*.
 Morigeració. *f.* Moderació. *Morigeracion*.
 Morigerâd, *da. adj.* Moderâds, de hòns costúms. *Morigerado, da*.
 Morigerar. *v. a.* Moderar los afèctes y costúms. *Morigerar*.
 Morir. *v. n.* Acabar de viurer el qui té vida, hòmo, âbre, plânta.=Cessar qualsevôl còsa inanimâda, côm âyre, calor, vent, etc. *Morir*.=En el jòc de ôca arribar á la caseta de la môrt. *Morir*.=Apagarse el foc ò llum. *Morir* ò *morirse*.=Morir côm á moscas: molta. *Morir como chinch*.
 Morirse. *v. r.* *Morirse*.=De amor, sãm, sed, etc.

Morirse de amor, hambre, etc. = De riáyas. *De risa.* = Sense dir Jesús: repentinament. *Sin decir Jesus.* = De pô: tenirne molta. *De miedo.* = Al mon: renunciarlo. *Al mundo.* = Per algú: amarlo ab estrém. *Por alguno.* = Per alguna còsa: desitjarla molt. *Morirse ô finir por...*

Morisc, ca. *adj.* Pertañent á los môros. *Morisco, ca.*

Morisco, m. *pl.* Los môros betiáds qui quélâren en Espâña. *Moriscos.*

Morisme, m. La sêcta de Máhoma. = Multitúd de môros plegâds. *Morismo.*

Morma, f. Còp ô tõe ab sa mã. *Enves.*

Môro, ra. *m. f.* El natural de Mauritânia. = El qui seguèix la lléy de Máhoma. *Moro, ra.* = Vi pur qui no té áygo. *Vino moro.* = Môro de seyna: el qui en fâ molta. *Burro para el trabajo.* = Fer es môro: es desentès. *Hacerse el sueco.* = Haver y môros: estar barayáds. *Haver moros y cristianos.*

Morós, sa. *adj.* Pâupa, târd. *Moroso, sa.*

Morosament, *adv.* Ab pâusa. *Morosamente.*

Morosidât, *f.* Tardâusa. *Morosidad.*

Morrâda, *f.* Tõe de câp. *Morrada.* = Tõe que se dona als morros. *Moquete.* = La que dona el câ á la cásxa. *Hocicada.*

Morrâl, *m.* Instrumént de espârt, de sêrro ô de péll que se pôsa als morros de animâl perque no mossèg ô no pastur. *Bozal, y ant. badal.*

Morralèt, *m.* Morrâl petit. *Bozalejo.* = Per fura. *Prisuelo.*

Morrajâd, da. *p. p.* de morratjar. *Asqueado, da.*

Morrajjar, *v. a.* Despreciar alguna còsa. *Asquear.*

Morrâubô, ba. *adj.* El qui fâ morros, trist. *Ceñudo, da.*

Morriô, *m.* Armadura para el câp. *Morrion.* = Para donar ô menjar el bestiar. *Morral.*

Morriissa, *m. pl.* Mastuerzo. = De la réyna. *Capuchina.*

Morro, *m.* La pârt de la boça qui tâpa sas dents. = Sa voréra de gêrra, tassó, etc. *Labio.* = De animâl. *Hocico.* = De peña. *Morro.* = Gròs de hòmo. *Morro.* = Xapâd. *Labio hendido.* = Mossegar-se es morros: mostrar sentiment. *Morderse los labios.* = Pègar de morros: câurer de câp. *Dar de hocicos.* = Morros de trompeter: gròssos. *Carrillos de trompetero.*

Morrotós, sa. *adj.* Eniâdâd, trist. *Aморrado, da.*

Morrúd, da. *adj.* El hòmo qui té es morros gròssos. *Bezudo, da.* = El animâl. *Hocicudo, da.*

Môrt, *m.* El cadâver huinâ. *Muerto.* = Còin de un môrt á un viu: molt distínt. *Como de lo vivo d lo pintado.* = Fer es môrt: fugirse môrt. *Hacer la mortecina.* = Nedar sense vogar. *Flotar.*

Môrt, *f.* El fi de la vida. = Separació de la ânima del còs. = El esqueleto humâ. = Enfâdo, trabây molt pénós. *Muerte.* = Hòmo molt inâgre. *Gata parida.*

Môrt, ta. *p. p.* de morir. *Muerto, ta.* = De matar. *Muerto, ta ô matado, da.*

Mortâl, *adj.* Capâs de morir. = Lo qui mâta ô càu-sa la môrt. = Lo qui desitja matar, còin ôdi mortâl. *Mortal.*

Mortalidât, *f.* Capacidât de morir. *Mortalidad.*

Mortâlinént, *adv.* Grâvenént. *Mortalmente.*

Mortandât, *f.* Môrt de molts en una epidèmia, guèrra, etc. *Mortandad.*

Mortâya, *f.* El llensòl ab que se vèst á un môrt. *Mortaja.*

Morter, *m.* Instrumént para picar sâl y âltras cò-sas. = Pèssa de artilleria para tirar bombas. *Mortero.* = De còurer. *Almirez.*

Morterâda, *f.* Lo que câh dins el morter. = Lo que se pica de una vegâda. *Mortorada.*

Morterèt, *m.* Morter petit. *Morteruelo, ico, illo, ito.*

Mortífero, ra. *adj.* Lo qui càuza ô pôt causar la môrt. *Mortifero, ra.*

Mortificaciô, *f.* El âcte y èfècte de mortificar. = Aflicciô, molèstia, trabây. = Virtút qui enseña de moderar sas passións. *Mortificacion.*

Mortificâd, da. *p. p.* de mortificar. *Mortificado, da.*

Mortificânt, *p. a.* de mortificar. El qui mortifica. *Mortificante.*

Mortificar, *v. a.* Moderar las passións. = Affligir, molestar. = Castigar ab penitèncias es còs. = Alterar la organisaciô de un còs. *Mortificar.*

Mortificarse, *v. r.* Privarse del gust y de lo que deimâna la inclinaciô natural. *Mortificarse.*

Mortuôri, *m.* Entêrro, funeral. *Mortuario.*

Mortuôri, ria. *adj.* Pertañent á los môrts. *Mortuario, ria.*

Môrula, *f.* Petita tardâusa. *Mórula.*

Moruno, na. *adj.* Pertañent á môro. *Moruno, na.*

Mos, Pronòm personal. *Nos.*

Mosâic, ca. *adj.* Pertañent á Moysès. = Ôbra embutida de pèdras de vários colors. *Mosâico, ca.*

Mosca, *f.* Insècto qui vòta y bèn conegûd. *Mosca.* = Hòmo impertinent, importuno, pèsâd. *Mosca ô moscardon.* = Constellaciô celèste. *Mosca.* = De âne. *De burro, de mula.* = De bòu. *Tdbano.* = Gròssa. *Moscon.* = Dur mosca: estar enfadâd ô sentí-tid. *Andar con mosca.* = Picar sa mosca: se jiu del hòmo qui en el èstimenént té alguna còsa qui lo molèsta. *Picar la mosca.* = Prènder mosca: enfadar-se, sentir-se. *Tomar cabra ô cabrito.* = Moscas blâncas. *pl.* Flûvias de néu. *Moscas blancas.*

Moscardéra. *f.* Cortina de rôba molt clàra para alliberarse des moscàrts y de moscas. *Mosquite-ra* ò *mosquitero*.

Moscàrt. *m.* Insècte volàtil y molt conegut. *Mosquito*. = De taverna: el hòmo qui la frequenta molt. *Mosquito, guinda, pilar* ò *poste de taberna*.

Moscatèll. *m.* Cep y vi. *Moscatel*.

Mosquer. *m.* Multitud de moscas. *Diluvio* ò *bandada de moscas*. = Manàd de hérbas penjad para agafar moscas. *Mosquero*.

Mosquéra. *f.* Màta fèta àbre. *Lentisco*.

Mosquít. *m.* Moscàrt. *Mosquito*.

Mossa. *f.* Allòta gràn. *Moza*. = Criàda. *Moza*. = Eyna de fuster. *Picadero*.

Môssa. *f.* Ósca. *Muesca*.

Mossâtge. *m.* El témps en qui un aprèn algún ofici. *Aprendizage*. = Fer es mossâtge. *Picar la berza*.

Mossegâl. *da. p. p.* de mossegar. *Mordido, da*. = *Ratonado, da*.

Mossegâda. *f.* El àcte y efècte de mossegar. *Dentellada, mordedura, mordisco*. = El tròs que se lléva de alguna còsa. *Bocado* ò *mordisco*. = À mossegâdas. *A dentelladas* ò *d mordiscos*. = Pégar una mossegâda: menjar un pòc á càusa de anar de préssa. *Dar un tiento*.

Mossegadeta. *f.* Mossegâda petita de menjar. *Bocadito*.

Messegador, ra. *m. f.* El qui mossega. *Mordedor, ra*.

Mossegar. *v. a.* Aferrar ab sas dents, aficarlas en alguna còsa. = Picar, ser corrossiu, àspre al gust, al tàcto. *Morder* ò *tarascar*. = Ser càra una còsa. *Tener mucha pimienta*. = Sas ràtas una còsa. *Ratonear*.

Mossegar-se. *v. r.* *Morderse*. = Es dits: enralhiarse per no podèr fer lo que se voldria. *Morderse los dedos* ò *las manos*. = Sa lléngo per no podèr parlar. *La lengua*: per no demostrar la ràbia, sentiment. *Tascar el freno*. = Es morros per no riurer. *Los labios*.

Mosseña. *m. ant.* Señor. *Señor*.

Mossèt, ta. *m. f.* Jovenèts. *Mozito, ta*. = Mossèt de pastor. *Zagalito*.

Mosso. *m.* Jove. *Mozo*. = El qui segnèix algún ofici. *Aprendiz*. = De barber. *Mancebo de cirujano*. = De mercader: el qui li du sa botiga. *Hortera*. = De forner. *Mozo de hornero*, y el qui vâ á las cásas á dur es pâ cruu y ley torna cuyt. *Anacalo*. = De pastor. *Zagal*. = De pèu: el qui á pèu acompània al qui quâlca. *Espolista*.

Mossón. *m.* Señor. *Señor*. = Reteuils: señor pòbre. *Pelagatos*. = El criad de collègi ò siminàri. *Fdmulo*.

Most. *m.* El vi àntes de bullir. *Mosto*. = Molt espès. *Mostazo*.

Mostàssa. *f. pl.* *Mostazo*. = Sa séua llevar. *Mostaza*. = Perdigóus petíts. *Mostaza* ò *mostacilla*.

Mostassáf. *m.* Empléyad qui en àltre témps se cuydàva dels pesos, mesuras y de àltras còsas. *Almotacen*.

Mostatxéra. *f.* Espècie de bosseta ahont se posàvan es mostátxos paraque no se desfessen. *Bigotera*.

Mostátxo. *m.* El pel y majorment el qui se dexa llarg demunt es morro de dàlt. *Bigote* ò *mostacho*. = Tàca que se fâ á un. *Mostacho*. = Hòmo de mostátxos: constant. *Hombre de bigotes*. = Tenir mostátxos: ser constant. *Tener bigotes*.

Mostatxud, da. *adj.* El qui da ò té mostátxos. *Mostachoso, sa*.

Mostèl. *m.* Animál. *Comadreja*.

Mostela. *f.* Bolagueta. *Vejiga*.

Môstra. *f.* Señâl, pròva, indici de alguna còsa. = Porció petita de alguna còsa para vèner si agràda. = Modèllo. *Muestra*. = Llèfia per fora. *Hornija*. = Bossi de fil paraque se en fil de germâ. *Grueso de la hilaza*. = Feix de càfiom ò de lli de cèrt nombre de manâdas. *Maña*.

Mostràble. *adj.* Lo qui se pòt mostrar ò es digne de ser vist. *Mostrable*.

Mostrador. *m.* El taurèll de botiga. *Mostrador*.

Mostrador, ra. *m. f.* El qui môstra. *Mostrador, ra*.

Mostrar. *v. a.* Enseñar, manifestar, descobrir, donar entèndrer, señalar. = Dissimular, fingir. = Provar, convènsar. *Mostrar*. = Sas àncas ò es cul: surtir màlaiment de alguna funció. *Salir por el albañal* ò *por el abollon*. = Ègo á cavall paraque despuès prenga somèra. *Recelar*. = Sas ferraduras: fugir. *Mostrar las herraduras*. = Sa filàssa: lo que es un. *Mostrar la hilaza*. = Los pits ab indecència. *Echar la pechuga al aire*. = Lo que se pensa dur amagad. *Hacer palacio*. = No mostrar sas dents: ferse tènner. *Mostrar colmillos*.

Mostrarse. *v. r.* Manifestarse. *Mostrarse*. = Agraid, favorable, humà, etc. *Mostrarse agradecido, favorable, etc.*

Mostrènc, ca. *adj.* Lo qui no té duèfio conegut y pertàny al fisc. *Mostrenco, ca*.

Mot. *m.* Paràula. *Palabra*. = No sàbrer mot, y è de llegir. *No saber palabra de...*

Môta. *f.* Branqueta, y g. de juevèrt. *Mata*. = Capital. *Capital*.

Motar. (No). No parlar. *No chistar*.

Motèt. *m.* Diminutiu de mot. *Palabrita*. = Ni un motèt. *Ni una palabrita*.

Motèt. *m.* Composició musicâl curta para cantar

en la iglesia. *Motete*.

Motetjád, da. *p. p.* de motetjarse. *Sonado*, da.

Motetjarse. *v. n.* Comensarse á dir una còsa oculta. *Sonarse*.

Motif. *m.* Alboròt. *Motin*. = Cap de motif. *Cabeza de motin*.

Motiu. *m.* Càusa, rahó, impúls, pretésto. *Motivo*.

Motiu, va. *adj.* Lo qui mōu. *Motivo*, va.

Motivád, da. *p. p.* de motivar. *Motivado*, da.

Motivar. *v. a.* Donar motiu para fer una còsa. = Donar es motiu de haverse fèta. *Motivar*.

Motor. *m.* El qui mōu. *Motor*.

Motris. *adj.* Lo qui mōu. *Motriz*.

Mòtupròpio. Expressió llatina: de son arbitri. *Motupropio*.

Mòurer. *v. a.* Fer que un còs deix el llòc que ocupa, donar moviment, remenar. = Causar, ocasionar, y se usa ab la partícula *d.* = Com-mòurer, escitar, incitar, etc. *Mover*. = Broma ò picina. *Levantar cantera*. = Càssas qui dòrmen. *Despertar al que duerme*. = Sa càssa: fer-la axecar. *Levantar la caza*. = Incitar á un còntre àltre. *Concitar*.

Mòurerse. *v. r.* Passar de un llòc á àltre, remenarse. *Moverse*. = Fret, vent, etc. *Levantarse* *frio*, viento, etc. = Sas faméllas dels animáls: desitjar mäsle. *Calentarse*. = Engronsántse: de una part á àltra. *Blandearse*. = No mòurer un peu: no fer cap diligència. *No dar pie ni patada*. = Sense mòurer cap peu: de aturád. *A pie quedo*. = Nis mōu, nis mena. *Ni al vado, ni d la puente*.

Movedis, ssa. *adj.* Fàcil de mòurer ò ser mògid. = Lo qui no està aferrád ò unid. = Lo que vā y vé. = Fàcil de mudar de dictámen ò parèr. *Movedizo*, za.

Movént. *p. a.* de mòurer. El qui mōu. *Moviente*.

Movable. *adj.* Lo qui se pòt mòurer. = Lo qui vā y vé. = Inconstánt, vário. *Movible*.

Mòvil. *adj.* Lo qui se mōu ò se pòt mòurer. *Móvil*. = Primer mòvil. El primer motor ò càusa de una còsa ò aquèlla esfèra superior qui se considèra més àlta que el firmamént. *Primer mòvil*.

Movilidadat. *f.* Potència, facilitat de mòurerse. = Inconstància, instabilitat. *Movilidad*.

Movimént. *m.* Pàs de un llòc á àltre, remenada. = Alteració, commoció, inquietú. = El àcte y efecte de mòurer, se. = El impetu de alguna passió. *Movimiento*. = Accelerád: qui vā sempre en aument. *Acelerado*. = Igual, sempre el matèix. *Igual ò ecuable*. = Misto: compòst de dos simples. *Mixto*. = Naturál: la inclinació del còs gràve al céntru de la tèrra. *Natural*. = Violént:

el qui apàrtá un còs del céntru de la tèrra. *Violento*. = Retardád: qui sempre se vā disminuint. *Retardado*. = Primer moviment: la primera impulsio ò impuls de una passió. *Primer movimiento*.

Mox, xa. *m. f.* V. Gát. *Micho*, cha ò mozo, za. = *Mox mox*, xa xa. Paràulas ab que cridan es moxos. *Miz miz*, za za.

Mox, xa. *m. f.* Borràtxos. *Mono*, na. = El qui té el vici de engatarse. *Odrina*. = Moxos. *pl.* La herba cicuta ò fonoyàssa. *Cicuta*.

Moxegàngá. *f.* Fèsta de desfressáds. = Còsa ridícula. *Moxiganga*.

Moxèt, ta. *m. f.* Gáts petíts. *Mozito*, ta.

Moxeta. *f.* Àve de rapíia. *Mochete*.

Moxina. *f.* Bassí molt àlt. *Servicio ò tito*. = Capell de moxina. *Sombrero redondó*.

Moxó. *m.* Gát petít. *Mozito*. = Péix. *Ciento en boca*. = Dòbbés. *Gato ò mosca*.

Moxonfa. *f.* Carícias, halágo. *Garatusá*. = Per enganar. *Marrulleria*.

Moya. *adj.* Pàupa. *Tardon*, na.

MU.

Mu. *m.* El bremál del hòu. *Mu*.

Mud, da. *adj.* El qui no pòt parlar per tenir impedida sa lléngü. = El qui pòt parlar y càlla.

Mudo, da. = Lletra muda: la qui no comensa per vocál, còm *b*, *c*. *Letra muda*. = Estar ò fer es mud: no parlar en una tertulia, etc. *Estar en muda*.

Muda. *f.* El àcte y efecte de mudar, se. = El témps en que los animáls mudan es pel y las àves sas plomas. *Muda*.

Muda. *f.* Tronquèt verd de àbre para empeltar. *Espiga ò puà*.

Mudàble. *adj.* Inconstánt, vário. *Mudable*.

Mudàblement. *adv.* Ab inconstància. *Mudablemente*.

Mudád, da. *p. p.* de mudar, se. *Mudado*, da.

Mudáda. *f.* Lo agregát de ròba que se muda en un pic. *Muda*.

Mudamént. *adv.* Sense parlar. *Mudamente*.

Mudàusa. *f.* Mutació, alteració, inconstància, variació. = Pàs de un llòc á àltre. *Mudanza*. = En la sòlfa. *Mudanza ò mutanza*.

Mudar. *v. a.* Alterar, baratar, canviar, variar. = Trastornar, convertir en àltra còsa. = Donar ò prènder àltre ser. = Déxar la còsa que se té ò se usa per una àltra. = Apartar de un llòc, de empleyo. *Mudar*. = Sas bràgas ò bragetes als nins seuse desfaxàrlós. *Entrometer*. = Mudar de color, condició, de mà, etc. *Mudar de color*,

condicion, mano, etc. = De convèrsa. *De pldtica.* = Los joves sa veu. *Estar de muda.* = Sa corrént los rius, torrènts. *Sorregar.* = Clapers: mallévar á un para pagar á áltre. *Trampear á trampa adelante.* = Los qui duen, v. g. un mórt. *Revezar.* = Sa márca. *Treseñalar.* = Als nins para estar compixáds ô conegáds. *Poner en seco.* = Trástos. *Trastear.*

Mudarse. v. r. Variar de opinió. = Déxar el módo de vida. = Posarse áltra rôba. = Déxar el llòc, eâsa y posarse en áltre. *Mudarse.* = Per estar bañáds. *Ponerse en seco.* = El témps, vént. *Mudarse.* = El vént de repénte. *Saltar.* = Mudem de convèrsa. *Pdrrafo d parte.*

Mudès. f. Privació de parlar. *Mudex.*

Mué. m. Rôba. *Mué ô muer.*

Mugueró. m. La punta de la momélla per ahónt xupan sa llét los qui mâman. *Pezon.*

Mújol. m. Péix. *Muyol ô mugil.*

Mújol. adj. El qui cálla ô pária pòc. *Cazurro, rra.*

Mul. m. Animál conegú. *Mulo ô macho.* = Eguí: fíy de égo y áse. *Castellano.* = Somerí: fíy de soméra y de caváll. *Burdégano, mohino ô romano.* = Qui mâma. *Lechuzo.* = De tragí. *Accémila.*

Mula. f. La famélla del mul. *Mula.* = Eguina. *Castellana.* = Somerina. *Roma, burdegana ô mohina.* = Qui mâma. *Lechusa.* = Véya y dolénta. *Candonga.* = La tercéra y qui tira devánt á carroátge. *Reata.*

Mula. f. Tumor ocasionád per mál francès. *Encordio ô incordio.*

Mulát. m. El mul de un ô dos áñys. *Muleto.*

Mulát, ta. adj. Fíy de hòmo blânc y de dôna negra ô al revés. *Mulato, ta.*

Muler, ra. m. f. El qui se cuyda de muls. *Mulatero, ra ô muletero, ra.*

Mulèt, ta. m. f. El mul y mula joves. *Muleto, ta.*

Mulí y áltres. V. Moli, etc.

Multa. f. Péna pécuniária. *Multa.*

Multád, da. p. p. de multar. *Multado, da.*

Multar. v. a. Condemnar á péna pécuniária. *Multar.*

Multiforme. adj. De molts formas ô figuras. *Multiforme.*

Multilátero, ra. adj. De molts de costáts. *Multilatero, ra.*

Multinómi, adj. Cantidát algebráica de molts de térmes. *Multinomio.*

Multiplicál le. adj. Lo qui se pôt multiplicar. *Multiplicable.*

Multiplicació. f. Aumént. = El prodncte de dos nombres un per áltre y la régla de multiplicar. = Repitició de una matèxa còsa. *Multiplicacion, ô multiplico* per el producte.

Multiplicád, da. p. p. de multiplicar. *Multiplicado, da.*

Multiplicador. m. El nombre per qui se multiplica. *Multiplicador.*

Multiplicador, ra. m. f. El qui multiplica. *Multiplicador, ra.*

Multiplicádo. m. El nombre que se multiplica per un áltre. *Multiplicando.*

Multiplicar. v. a. Aumentar. = Prènder un nombre tántas vegádas quántas unidáts té un áltre per qui se multiplica. *Multiplicar.*

Multiplicar. v. n. Aumentar per vía de generació. *Multiplicar.*

Multiplicarse. v. r. Aumentarse. *Multiplicarse.*

Multiplice. adj. De molts manéras. *Multiplice.*

Multiplicitát. f. Quantidát de còsas diversas. *Multiplicidad.*

Multitú. f. Pluralidát, grán nombre. *Multitud.*

Multura. f. Lo que se pága en grá per el mólrer. *Maquila.*

Multurád, da. p. p. de mlturar. *Maquilado, da.*

Multurar. v. a. Pagar en grá ô en fariva el mólrer. *Maquilar.*

Mundá, na. adj. Pertañént al mon, = Qui âma las venidáts del mon, qui seguèix el mon. *Mundano, na.* = Dôua mundána: prostituta, puta. *Muger mundana.*

Mundanál. adj. ant. *Mundanal.*

Mundanalidát. f. ant. Calidát de las còsas del mon. *Mundanalidad.*

Mundificád, da. p. p. de mundificar. *Mundificado, da.*

Mundificar. v. a. Netetjar, purgar, purificar segóns los métgés. *Mundificar.*

Mundificatíu, va. adj. Lo qui netetja, etc. *Mundificativo, va.*

Mundinóvi. m. Càxa en qui per uns vidres graduáds se veuen vários objèctes multiplicáds ô aumentáds. *Mundinovi.*

Municio. f. Provisió de las còsas necessárias á un eczèrcit, á un castéll, etc. = Sa càrrega de una ârma de sòc. *Municion.* = Municions de guèrra ô de boca. *Municiones de guerra ô de boca.*

Municionád, da. p. p. de municionar. *Municionado, da.*

Municionar. v. a. Proveir de municions. *Municionar.*

Municipál. adj. Pertañént al dret ô costúms de un pòble ô país. *Municipal.* = Cuèrpo municipal: el agregát de los retgidors de un pòble ô ciutát. *Cuerpo municipal.*

Municipalidát. f. Ajuntamént de una població. = El districte de la jurisdicció del ajuntamént de la població. *Municipalidad.*

Municipi. *m.* Ciutât qui se govêrna per sas séuas lléys y costúms, y entre los româns la qui gosáva de la llibertât româna. *Municipio.*
Munific. *ca. adj.* Caritatiu, generós. *Munifico, ca.*
Munificência. *f.* Caridât, generositât. *Munificencia.*
Munitôria. *f.* El ârt de fortificar una plâssa. *Munitoria.*
Mut. *m.* Caramúll. = Junta de gént. *Monton* ô *rimero*. = De arena. *Medano* ô *medaño*. = De bâlas. *Balerta*. = De têrra que fâ la corrént de torrént, etc. *Torrentero.*
Muntâd, *da. p. p.* de muntar. *Montado, da.*
Muntâda. *f.* Pujâda. *Subida.*
Muntâña. *f.* V. Montâña. *Montaña*. = Prênder muntâña: retirarse á sa muntâña per pô. *Amon-tarse.*
Muntânt. *m.* De pôrta. *Jamba*. = Pujâda de puig. *Subida.*
Muntar. *v. a.* Pojar. = Importar. *Montar*. = La guârdia, la plâssa, etc. *Montar la guardia, etc.*
Muñida. *p. p.* de muñir. *Ordeñada.*
Muñidor, *ra. m. f.* El qui muñy. *Ordeñador, ra.*
Muñir. *v. a.* Trêurer ab sos dits sa llét de sa mô-méla. *Ordeñar*. = Regalar. *Untar el carro.*
Murâda. *f.* Parèt qui tâncâ una ciutât. *Muralla.*
Murâl. *adj.* Pertañént á murâda. *Mural.*
Murgó. *m.* Serméut no tayâda des cep y sembrâda. *Murgon* ô *provena.*
Múrice. *m.* Marisc de qui los antígs treyan el color de púrpura. *Múrice.*
Murir. *v. n. V.* Morir. *Morir.*
Murirse. *v. n. V.* Morirse. *Morirse.*
Murmüllo. *m.* Renôu confús de molts en senâl de aprobació ô vitupêri. = El renôu que fâ la âygo qui corre ô las fuyas de âbre mogudas per el âyre. *Mormullo.*
Murmuració. *f.* El âcte y efêcte de murmurar. *Murmuracion.*
Murmurâd, *da. p. p.* de murmurar. *Mormurado, da* ô *murmurado, da.*
Murmurador, *ra. m. f.* El qui murmura. *Murmurador, ra.*
Murmurar. *v. a.* Dir mál de algú. = Fer renôu la âygo qui corre ô las fuyas de âbre mogudas per el âyre. = Parlar entre dénts. *Mormurar* ô *murmurar.*
Murria. *f.* Melancolía. *Murria.*
Murrió. *m. V.* Morrió. *Morrion.*
Murta. *f.* Los brots ô fuya de murtêra. *Murta* ô *mirto.*
Murter. *m. V.* Morter.
Murtêra. *f.* Arbusto y á vegâdas âbre. *Arrayan.*
Murterâ. *m.* Terréno de molts murtêras. *Arra-*

yanal ô *murtera.*
Murtilla. *f.* Âbre de Xile. *Murtilla* ô *murtiña.*
Murtó. *m.* El fruyt de la murtêra. *Murton* ô *murtiño.*
Musclêra. *f.* Refôrs que se pôsa á camia. *Hombri-lló.*
Musclêtjar. *v. a.* Remenar es musclos per câusa de picor. *Concomerse.*
Musclo. *m.* Pârt del còs humâ coneguda. *Hombro.* = Dur demúnt es musclos alguua còsa. *Llevar al hombro.* = Artufar es musclos: espressió para denotar que una còsa no té remey ô no se pôt fer. *Encoger los hombros.*
Muscosidât. *f.* Floridura ô rovèy que se trôba en el ventrèy de animâl qui remuga. *Muscosidad.*
Muscular. *adj.* Pertañént á musclo. *Muscular.*
Músculo. *m.* Pârt del còs compòsta de fibras car-nosas, nirvis, tendóns, etc. *Músculo.*
Musculós, *sa. adj.* Ple de músculos. *Musculoso, sa.*
Músic, *ca. m. f.* El qui sâb de música. *Músico, ca.*
Música ô *musica.* *f.* El ârt y ciência de cantar ab compâs. = El âcte de cantar. = Agregât de músics qui cântan. = Los papers de sôlfa. *Música.* = De quâtre gâts: dolénta. *Música ratonera.* = El re-nôu de los ferrers dematinâda. *Quebrantasue-ño.* = Ab bôna música t'en véns. *Con buena música te vienes.* = No me empâtx de música. *No entiendo de música.*
Musicâl. *adj.* Pertañént á música. *Musical.*
Mussa. *f.* Diosa de la fâbula. *Musa.* = De bisbe ô canônge. *Muceta.* = De doctor. *Capirote.*
Mussarábe. *adj.* La missa y el réso que usâvan los cristiâns quând estâvan mesclâds ab los môros y que encâre se usa en una capélla de la catedral de Tolêdo. *Muzarabe* ô *muzabe.*
Musserôla. *f.* Corretja de brilla. *Muserola.*
Musséo. *m.* Acadêmia de ârts y ciências. = Mone-târi. *Museo.*
Mussôl. *m.* Âve nocturna. = El hómo retirâd. *Bu-ho.* = Auar tot sôl côm un mussôl. *Ir como un duende.*
Mussôla. *f.* Péix. = Cazon, nioto ô niotu.
Mussolina. *f.* Rôba *Muselina.*
Musulmân, *na. adj.* Môros. *Musulman, na.*
Mustiâd, *da. p. p.* de mustiar, *se.* *Mustiado, da,* *machito, ta.*
Mustiar. *v. a.* Fer pêrder sa verdor á plântas, flôrs, etc. *Marchitar* ô *mustiar.*
Mustiarse. *v. r.* *Marchitarse* ô *mustiarse.*
Mostly, *ya. adj.* Grôg, fâlto de fôrsas. = Indis-pòst. *Mustio, tia.*
Mutabilidât. *f.* Inconstância. *Mutabilidad.*
Mutació. *f.* Mudâusa. *Mutacion.*
Mutilació. *f.* El âcte de mutilar. *Mutilacion.*

Mutilad, da. *p. p.* de mutilar. *Mutilado, da.*
Mutilador, ra. *m. f.* El qui mutila. *Mutilador, ra.*
Mutilar. *v. a.* Tayar un membre de còs viu. *Mutilar.*
Mútuo, tua. *adj.* Igual en la correspondéncia. *Mutuo, tua.*
Mútuo. *m.* Contrácte. *Mutuo.*
Mutuamént. *adv.* Recíprocamént. *Mutuamente.*
Mutxilla. *f.* Talég en que los soldáts duen sa rôba. *Mochila.*
Muxéll. *m.* Copo. = Para filar al torn. *Copo para hilanderas.*

Muxina, *f.* V. Moxina.
Muxinada. *f.* Bacinada.
Muxiner. *m.* El qui huyda sas muxinas. *Cauiler.*
Muya. *f.* Càrr. Falda.
Muyád, da. *p. p.* de muyar. *Mojado, da.* = *Pringado, da.*
Muyar. *v. a.* Bafiar. *Mojar.* = De suc de pòrc, etc. *Pringar.*
Muyát. *m.* De suc de pòrc, etc. *Pan pringada* ò *pringada de pan.*
Muyer. *f.* Dòua. *Muger y ant. muyer.*

NAN

N. *f.* La quinzena lletra del alfabeto mallorquí y consonánt. = Usáda sólament ab un punt exí: *N.* supleix el nòm que no se sáb ò no se vòl dir. *N.*
Na. Article femení en singular y se antepòsa al nòm pròpi de dòua, còm na Maria. *La, y ant. na.*
Náb. *m. pl.* Nabo. = Petít. *Nabiza.* = Redó. *Rapo.* = Nàbs. *pl.* Negació. *Naranjas.*
Nacéa. *f.* La mollura cóncava que se fà al peu de columna. *Nacela.*
Nació. *f.* Collecció de habitants de un país, réyne. *Nacion.*
Naciouál. *adj.* Pertañent á nació. *Nacional.*
Nacionalidat. *f.* Propiedat, afecció particular de una nació. *Nacionalidad.*
Nál, da. *p. p.* de néxer. *Nacido, da.*
Nál, da. *adj.* Ápte, bô, á propòsit para alguna còsa. = Decendént, oriundo. *Nacido, da.* = Bén uád: de bôn llinátge. *Bien nacido.*
Nadál, *m.* Nòm pròpi de hòmo. *Emanuel* ò *Natal.* = El dia en que vâ néxer el bôn Jesús. *La natividad* ò *navidad del Señor.*
Nádir. *m.* El punt de la esfèra celéstè bâix de pòstros pèus. *Nadir.*
Nadís. *m.* El animal jove del bestiar. *Cria.* = Mul ò mula. *Lechuzo, za.*
Nàfra. *f.* Llaga. *Llaga.* = En bestiar. *Matadura.*
Nafrád, da. *p. p.* de nafrar. *Llagado, da.* = *Limpiado, da.*
Nafrar. *v. a.* Fer llagas. *Llagar.* = Robar. *Limpia-*
Nàfta. *f.* Cèrt betúm. *Nafta.*
Náu, ua. *m. f.* Demasiadament petíts. *Enano, na,*

NAS

Napèt, ta. *m. f.* Nàns joves. *Enanito, ta.*
Napolitá, na. *adj.* Naturál de ò pertañent á Nàpols. *Napolitano, na.*
Napolitána. *f.* El conjunt de às, dos y tres de sa matèxa pinta en el jòn de tretsèti. *Napolitana.*
Narcís. *m.* Nòm de hòmo, de una flòr y de la plánta qui la produèix. *Narciso.*
Narcòtic, ca. *adj.* Lo qui té virtút para adormissar. *Narcótico, ca.*
Nárdo. *m. pl.* *Nardo.*
Narració. *f.* Relació, la acció de referir alguna còsa. = Una de las pàrts del discurs oratòri. *Narracion.*
Narratíu, va. *adj.* Pertañent á narració. *Narrativo, va.*
Narrativa. *f.* La destresa y habilitat de referir sas còsas. *Narrativa.*
Nàs, *m.* El òrga del olfàto. = El sentit del olfàto. = El béc de alambí. *Nariz.* = De càrr. *Pertigo, timon.* = Gròs. *Narigon:* el qui ley té. *Narigon, narigante,* y en estil familiar. *Naricismo, ma.* = Plá, y el qui ley té. *Chato, ta* ò *macho, cha.* = El sentit que té el cà para trobar sa càssa. *Sagacidad.* = De xoriguer: tòrt. *Nariz encorvada.* = Tenir bôn nàs: pénétrar ò prevèurer sas còsas. *Tener largas narices* ò *tener narices de perro perdiguero.* = Posar es nàs per tot. *Meter las narices en todo.* = El qui no té nàs. *Desnarigado, da.*
Nassáda. *f.* Tòc al nàs. *Moquete* ò *papirote.* = *Pegar nassádas.* *Moquetear* ò *dar papirotes en las narices.*
Nassaréu. *m.* Àbre. *Nazareno.* = La figura de

Cristo ab la túnica moráda. *Nazareno*. = Judío consagrâd á Déu. *Nazareno* ô *nazareo*.
Nassatjar. v. n. Fer ab so nâs una espècie de grufy. *Refunfuñar*.
Nassèt. m. Nâs petít. *Narigueta* ô *nariguilla*.
Nâsso. m. El nâs. *Naso*.
Nassôt. m. Nâs grôs y el qui ley té. *Narigon*.
Nassúid, da. *adj.* El qui té es nâs grôs. *Narigudo*, da.
Natâl. *adj.* Pertañént al nexemént. *Natal*.
Natalici, cia. *adj.* Pertañént al dia del nexemént. *Natalicio*, cia.
Natíu, va. *adj.* Naturál, innâd, nâd ab nosáltres. = Prôpi, conforme á la naturalesa de una còsa. = Allá ahónt se néix. *Nativo*, va.
Natividât. f. Nexemént, majorment el de Jesús y de María. *Natividad*.
Nâto, ta. *adj.* Anêcs á alguna dignidât, côm secretâri nâto. *Nato*, ta.
Natró. m. Sâl alcáli naturál. *Natron*.
Natura. f. ant. V. Naturalesa. = Mòdo naturál de la música sense hémòlles, ni bécnâdros. *Natura*.
Naturál. m. Gêni, inclinació pròpia, complecsió de câda un. *Natural*.
Naturál. *adj.* Pertañént á la naturalesa. = Conforme la naturalesa y propiedâts de una còsa. = Oriundo de un llòc. = No alterâd. = Qui succeëix de ordinâri, conforme al curs ordinâri de la naturalesa. = Ingènuo, senzill. *Natural*. = Al naturál: sens ârt, ni composició. *Al natural*.
Naturalesa. f. La essència de las còsas. = El agregât y disposició de totas las entidâts qui compònen el mon. = Gêni, instínt y inclinació de las còsas, la séua propiedât y virtút. = El origen de un del llòc ahónt es nâd. = El orde de totas las còsas criâdas. = El sêcso majorment en las faméllas. *Naturaleza*.
Naturalidât. f. El origen que té un ô que há adquirí en una població ô réyne. = Ingenuidât, senzillès. *Naturalidad*.
Naturalisació. f. Admissió del estranger per naturál. *Naturalizacion*.
Naturalisâd, da. p. p. de naturalisar. *Naturalizado*, da.
Naturalisar. v. a. Admètrer côm á naturál al estranger. *Naturalizar*.
Naturalisarse. v. r. Acostumarse á alguna còsa. *Naturalizarse*.
Naturalisme. m. Sistéma de irreligió qui tot lo atribueïx á la naturalesa. *Naturalismo*.
Naturalista. m. El qui se dedica á conèxer y ecziiminar las còsas naturâls. = El sectâri del naturalisme. *Naturalista*.
Naturâlmént. *adv.* Segóns la naturalesa. = Sens ârt

sinó ab un mòdo naturál. *Naturalmente*.
Nâu. f. Bàrca. *Nao*. = Pârt de ig'esia. *Nave*.
Naufragânt. p. a. de naufragar. El qui naufrâga. *Naufragante*.
Naufragar. v. n. Pèrderse una embarcació dins la mar. *Naufragar*.
Naufrâtx. m. Pèrdua de embarcació. = Desgràcia, desâstre, destrucció. *Naufragio*.
Nâufrago, ga. *adj.* El qui hà patíu naufrâtx. *Ndufrago*, ga.
Naumâquia. f. Fingíu combât navâl. *Naumaquia*.
Nâusea. f. Vòmit ô gânas de vomitar. *Nausea*.
Nâutic. m. Mariner, marino. *Nautico*.
Nâutic, ca. *adj.* Pertañént á navegació. *Nautico*, ca.
Nâutica. f. Ârt de navegar. *Nautica*.
Navâda. f. Nâu de iglesia. *Nave*.
Navâl. *adj.* Pertañént á bàrco, á la marinería. *Naval*.
Navârro, ra. *adj.* De Navârra. *Navarro*, rra.
Navegâble. *adj.* Lo qui pôt aguautar bàrcos qui navegan. *Navegable*.
Navegació. f. El âcte y effcte de navegar y el témps que dura el navegar. *Navegacion*.
Navegânt. p. a. de navegar. El qui navega. *Navegante*.
Navegar. v. n. Anar per mar ab bàrca. = Comerciar de una pârta á âltra. *Navegar*.
Navío. m. Bàrco grôs. *Navío*.
Naxer. v. n. V. Néxer. *Nacer*.
Nâya. f. Pònt de un carrer á âltre. *Puente*.

NE.

Ne. Partícula relativa qui se pôsa sèmpre despnes del vèrb y unida á ell, y significa la còsa de que se pârla, v. g. en Père es á cercar esclâtassangs, y en durnè en menjarèin. *Pedro es á buscar hongos, y en trayéndolos los comerémos. Los, las*.
Nebód, da. m. f. Fiys de germâ ô de germâna. *Sobrino, na*.
Neboder, ra. m. f. Fiys de nebód ô de neboda. *Resobrino, na*.
Necedât. f. Tontería, beneytura, imprudència. *Necedad*.
Necessâri, ria. *adj.* Precís, indispensâble. *Necesario, ria*.
Necessâriamént. *adv.* Precisamént. *Necesariamente*.
Necessârias. f. pl. Llòc comú. *Necesaria*, ô *letrina*.
Necessaríssim, ma. *sup.* Molt necessâris. *Necessarissimo, ma*.
Necessidât. f. Precisió. = Pobresa, fâlta de las còsas precisas. *Necesidad*. = Major: caguéra. *Mayor*. = Menor: pixéra. *Menor*. = Sa necessidât fâ

trabayar. *La necesidad hace d la vieja trotar.*
 =Sa necessidât no té lléy. *La necesidad carece de ley ô tiene cara de herege.*
 Necessidâd, da. p. p. de necessitar. = *adj.* Pôbre. *Necesitado, da.*
 Necessitar. v. a. Precisar. = v. n. Tenir fâlta de alguna còsa. = Ser pôbre. *Necessitar.*
 Necessitât. f. V. Necessidât. *Necesidad.*
 Nêciamênt. *adv.* Ab necedât. *Neciamente.*
 Nêcio, cia. *adj.* Burro, fâtuo, iguorânt, ximple. *Necio, cia.*
 Necíssim, ma. *sup.* Molt nêcios. *Necisimo, ma.*
 Necrolôgi. m. Llista de la dâta de la môrt dels bisbes. *Necrologio.*
 Necrología. f. Llista de môrts. *Necrologia.*
 Necrolôgic, ca. *adj.* Pertañent á necrología. *Necrológico, ca.*
 Nêctar. m. Beguda dulcíssima de los déus de la fâbula. = Per analogía se diu de tot licor dols y agradâble. *Nêctar.*
 Nedâda. f. La acció de nedar. *Nado ô nadadura.*
 Nedador. m. El qui neda ô es hábil en nedar. *Nadador.*
 Nedar. v. n. Servarse demúnt la âygo los animâls per sos moviménts. = Servarse demúnt la âygo las âltres còsas. *Nadar.* = Ab s'âygo: estar dins la abundància. *Nadar.* = Devâll âygo. *Bucear, chapusar ô sumurmujar.* = Passar riu, torrênt, trôs de mar nedânt. *Pasar d nado.*
 Nefândamênt. *adv.* Abominâblemênt. *Nefandamente.*
 Nefandíssim, ma. *sup.* Molt nefândo. *Nefandisimo, ma.*
 Nefandíssimamênt. *adv. sup.* *Nefandisimamente.*
 Nefândo, da. *adj.* Dolênt, indigne, abominâble. *Nefando, da.* = Pécât nefândo: sodomía. = Bés-tialidât. *Pecado nefando.*
 Nefâri, ria. *adj.* Dolentíssims. *Nefario, ria.*
 Nêfas. *adv.* Usûl sòlamênt en aquêsta frâse *per fâs ô per nêfas*: qui vòl dir: ab rahó ô sense rahó, just ô injustamênt. *Nêfas.*
 Nefrític, ca. *adj.* Se diu del mál de pédra. *Nefritico, ca.*
 Negâble. *adj.* Qui de sa séua naturalesa se pôt negar. *Negable.*
 Negació. f. El âcte de negar. = La partícula negativa. *Negacion.*
 Negâd, da. p. p. de negar, se. *Negado, da.* = *Anegado, da.*
 Negador, ra. m. f. El qui néga. *Negador, ra.*
 Negânt. p. a. de negar. El qui néga. *Negante.*
 Negar. v. a. Dir que uua còsa no es vera, no convenir. = No concedir lo que se demâna. = Amargar. *Negar.* = Es hòn dia. *Negar el habla.*

Negar. v. a. Aufegar dins âygo ô âltre líquido. *Anegar.*
 Negarse. v. r. No volêr fer alguna còsa. = Fer dir que no està en cása. *Negarse.*
 Negarse. v. r. Aufegarse dins âygo ô âltre líquido. *Anegarse.* = En pôca âygo: embarassarse en pôca dificultât. *Tropezar en una china ô en un garbanzo.* = Negarse câmp, sembrât. *Agua-charse.*
 Negatíu, va. *adj.* Qui néga. = Lo qui denôta negació. *Negativo, va.* = Argument negatíu: trêt del silênci de uu autor, etc. *Argumento negativo.* = Precêpte negatíu: qui sêmpre y en tot têmps obliga, el qui prohibèix. *Precepto negativo.*
 Negativa. f. Negació, repulsa. *Negativa.*
 Negativamênt. *adv.* Ab negació. *Negativamente.*
 Negligência. f. Descúyt, omissió, fâlta de atenció. = Peresa. *Negligencia.*
 Negligênt. *adj.* Descuydâd, omís, pererós. *Negligente.*
 Negligêntmênt. *adv.* Ab negligência, descúyt, etc. *Negligentemente.*
 Nêgo. m. Parâula llatina qui servèix de negació. *Nego.*
 Negôci. m. Térme genêric qui se sustitueix per los térms pròpys y particulars de càda còsa. = Agência, dependência, pretenció. = Assunto, empleyo, ocupació. = Hasiênda. = Interés, utilidât que se trêñ del comêrs. *Negocio ô negociado.*
 Negociació. f. Comêrs, manètx, tráseg. *Negociacion.*
 Negociâd, da. p. p. de negociar. *Negociado, da.*
 Negociador, ra. m. f. El qui negocia. *Negociador, ra.*
 Negociânt. p. a. de negociar. El qui negocia. *Negociante.*
 Negociânt. m. V. Negociador. *Negociante.*
 Negociar. v. a. Comerciar, trasegar. = Manetjar dependências y negôcis. *Negociar.*
 Negocièr. m. Negôci petít. *Negozuelo.*
 Negociós, sa. *adj.* Cuydadós de los séus negôcis. *Negocioso, sa.*
 Negre. m. El color més obscur de tots. *Negro.*
 Negre, gra. *adj.* El color més obscur de tots. = El qui té aquêst color. *Negro, gra.* = Còm un còrp: molt negre. *Como un tizon ô como una endrina.*
 Negrênc, ca. *adj.* Lo qui tira á negre. *Negral ô negrusco, ca.*
 Negrêt, ta. *adj.* No molt negre. = m. f. Negres petíts. *Negrillo, illa, ito, ita ô negrecillo, illa.*
 Negrêt. m. Antig depòsit de dôbbés, de ôr ô plâta anagâd y de qui no se sâb el duêñ. *Tesoro.* = Ferir es negrêt: acertar ô endevinar lo ocúlt.

la dificultât. *Acertar en el blanco ô dar en el hilo*
 Negretjant. *p. a.* de negretjar. Lo qui negretja. *Negregueante.*
 Negretjar. *v. n.* Tirar á negre. = Parèxer negre. *Negrear ô negreguear.*
 Negreyó. *m.* En el sembrât. *Neguilla.*
 Negror. *f.* Negrura. *Negrura y ant, negror.*
 Negrura. *f.* Calidât qui fâ negre. *Negregura ô negrura.* = Eu el cêl. *Cerrazon.*
 Nel. Article en llôc de *el*. *El.*
 Néma. *f.* El sêllo de la cârta ô el efêcte de clôurer-la. *Nema.*
 Némeo, *ea. adj.* De Némea. *Némeo, ea.* = Jôcs némeos: los qui se feyan prôp de la garriga de Némea. *Némeos.*
 Nemeônic. *m.* El qui goiâva en dits jôcs. *Nemeônico.*
 Nêmine discrêpante. *adv. llatí.* Ab tots es vôt, sense contradicció. *Nêmine discrepante.*
 Némona. *f. pl.* y la sêua flôr. *Némona.*
 Nén. Article en llôc de *d* ô *al*, y las més vegâdas es redundânt, axò es, no neccessâri. *v. g.* Vétèn á neu Pére, qui se podia sôlamente dir: Vétèn á Pére. *A ô al.*
 Nénias. *f. pl.* Cansóns tristas que en alabâusa de los môrts se cantâvan per ploradoras llogâdas. *Nenias.*
 Neôfit, *ta. m. f.* El nôu convertid. *Neôfito, ta.*
 Neografisme. *m.* Môdo nôu de escriurer contrâri á la usnâl ortografia. *Neografismo.*
 Neôgrafo. *m.* El qui escriu ab nôu môdo y contrâri á la usnâl ortografia. *Neôgrafo.*
 Neología. *f.* Invenció de térmes nôus ô us de véys en sentit nôu. *Neologia.*
 Neolôgic, *ca. adj.* Pertañeut á la neología. *Neolôgico, ca.*
 Neologisme. *m.* Cerca de térmes nôus ô us de véys en sentit nôu. *Neologismo.*
 Neólogo. *m.* El qui cerca térmes nôus ô usa de véys en sentit nôu. *Neólogo.*
 Neomênía. *f.* El dia dos girânt. *Neomenia.*
 Népote. *m.* Parâula italiâua qui significa el parént seu que declâra el Pâpa ab aquést títol. *Népote.*
 Neptuno. *m.* El fabulós déu del mar y de las âygos. *Neptuno.*
 Nêquâquâm. *adv.* Expressió llatina qui vòl dir de ninguna manera. *Nequaquam.*
 Neréidas. *f. pl.* Las fabulosas ninfas del mar. *Nereidas.*
 Nêrvi. *m.* V. Nirvi. *Nervio.*
 Nerví. *adj.* Se diu del unguent fêt ab ôli y saím. *Nervino.*

Nes. Article en llôc de *al*, *v. g.* *puja en es puig*, en llôc de dir: *puja al puig. Al.*
 Nesciència. *f.* Fâlta de ciència, ignorância. *Nesciencia.*
 Nesciênt. *adj.* Ignorânt. *Nesciente.*
 Nêsplâ. *f.* Fruyt de nesplêra. *Nispera, nispero ô nispola.*
 Nesplêra. *f.* Ábre fruytâl. *Nêspira, nispero.*
 Nêt, *ta. m. f.* Fiys de fiy ô de fiya. *Nieto, ta.*
 Net, *ta. adj.* Sense brutó. *Limpio, pia.* = Lo que quêda líquido en la suma, prêu ô valor de una còsa. *Neto, ta.* = Net côm una plâta. *Limpio como un espejo.* = Fer neta alguna còsa. *Limpia*: fregânt. *Acicalar.* = Plâta ô pédras preciosas. *Sedear.* = Acabar. *Dar finiquito.* = Es grâ dâlt la éra, llevâda sa pâya. *Abalea*.
 Netedât. *f.* Assêyo, hermosura. *Limpieza.*
 Netêt, *ta. m. f.* Nêts petíts. *Netezuelo, la.*
 Netetjâd, *da. p. p.* de vetetjar. *Limpiado, da.*
 Netetjar. *v. a.* Llévar sa brutó, rentar, purificar. *Limpia*. = Sas cucas de seda: llévârlas sa brutó. *Deslechar.*
 Nêtsia. *f.* Procréació de animâls. *Cria.*
 Nêu. *f.* Vapor qui se gêla en el âyre y câu en têrra. *Nieve.* = Blânc côm la nêu. *Blanco como la nieve.* = Blânc côm la tofa de la nêu. *Blanco como el ampo de la nieve.*
 Nêu. Partícula negativa. *Nieve.*
 Nêula. *f.* Hôstia. *Suplicacion.* = Ensucràda. *Barquillo.* = Còll en mòllo. *Valona.*
 Neunêlla. *f.* Pârt de sa boca. *Campanilla ô gallilo.*
 Neulers. *m. pl.* Iustrumént para fer nêulas. *Barquillero.*
 Nêuma. *f.* Figura retòrica per la quâl se esprêssa lo que se pensa inês ab g'istos y señas que ab parâulas. *Neuma.*
 Neumâtic, *ca. adj.* Lo qui ôbra ô se môn per mêdi del âyre. = Pertañeut al âyre. *Neumâtico, ca ô pneumâtico, ca.*
 Neurisme. *m.* Tumor per haverse rompuda una artêria. *Aneurisma ô neurisma.*
 Neutrâl. *adj.* Indiferênt, el qui no es de una pârt ni de la âltra. *Neutral.*
 Neutralidât. *f.* Indiferência, indeterminació. *Neutralidad.*
 Nêutre, *tra. adj.* Los nôms qui no son másculíns ni femeníus en el llatí y los vérbs qui no significan acció ni passió. *Neutro, tra.* = Nêutre, tra. Hômo burro. *Zote.*
 Nevâda. *f.* La nêu que câu ô es cayguda. *Nevada, nevazo, nevisca.* = Ab vént. *Nevasca.*
 Nevar. *v. n.* Câurer nêu. *Nevar.*
 Neveter, *ra. m. f.* El qui ven nêu. *Nevero, ra.* = La cûsa ahónt se ven nêu. *Neveria.*

Nevós, *sa. adj.* Cubèrt de néu. *Nevosó, sa.*
 Nexement. *m.* El acte de néxer. = Càsa, familia, sàng. = El llòc ahónt se néix. = La càusa, origen ò principi de alguna còsa. *Nacimiento.*
 Nexént. *p. a.* de néxer. Lo qui néix. *Naciente.*
 Néxer. *v. n.* Surtir del vèntre de sa màre. = Surtir y aparèxer de nòu. = Dependir, venir. = Produir-se, engenrar-se. = Criar-se una còsa en àltra. = Comeusar á aparèxer los ástros. *Nacer.* = Es polls. *Salir del huevo.* = Sas llevors sense sembrarlas: grèllar. *Nacerse.* = Néxer de péus: surtir bé las còsas á un, ser ditzós. *Nacer de pies.*

NI.

Ni. Partícula ab que se négan los estrénis. = Conjucció ab que se néga absolutamént alguna còsa. *Ni.* = Ni per aquéxa. *Nipor esas.*
 Niál. *adj.* Se diu del òu qui no produèix poll. *Hue-ro.* = Estar niál el hòmo: indispost: málset. *Estar malguisado ò mustio.*
 Niál. *m.* El òu que se pòsa en el niaró demúnt de qui pòu una galina. *Nidal ò ponadero.*
 Niaráda. *f.* Llocáda ò el agregát de aucèllèts qui surten de un niaró. *Nidada.*
 Niaró. *m.* Aquélla espècie de senayó tån artificios en que las àves fàn sas séuas crías. *Nido.* = Para pòdrer sas galiuas. *Ponadero.*
 Nicociàna. *f. pl.* Tabaquèra. *Nicociana.*
 Nictalope. *m.* El qui hey veu més en sa nit que de dia. *Nictalope.*
 Nictalopta. *f.* Malaltia qui fà nictalope al hòmo. *Nictalopia.*
 Niel. *m.* Rèllén que se fà en metáll que se òbra. *Niel.*
 Nielád, *da. p. p.* de nielar. *Nielado, da.*
 Nielar. *v. a.* Fer rèlléus en metáll. *Nielar.*
 Nig, *ga. adj.* Colèrics. *Vidrioso, sa.*
 Nigromància. *f.* Àrt supersticiós de endevinar ò fer còsas estráñas per invocació del dimòni. *Nigromancia.*
 Nigromàntic, *ca. adj.* El qui usa de nigromància. = Pertasiént á nigromància. *Nigromántico, ca.*
 Nigua. *f.* Insècto de Amèrica. *Nigua.*
 Niguláda. *f.* Multitút de niguláts. *Nubada ò nublado.*
 Niguladèt. *m.* Nigulát petít. *Nubecica, lla, ta.*
 Nigulát. *m.* Núbe. *Nube.* = Gròs y separád dels àltres. *Nubarron.* = Multitút de còsas, *v. g.* de estornèlls. *Nubada ò nube.*
 Nimiamént. *adv.* Ab desmasía. *Nimiamente.*
 Nimiedát. *f.* Desmasía, superfluidát. *Nimiedad.*
 Nímio, *mia. adj.* Desmasiad, llargarúd, excessiu. *Nimio, mia.*

Nin, *na. m. f.* Allòts qui no arriban á sèt àny. *Niño, niña.* = De pedás, cartó, jugueta de ninas. *Muñeco, ca.* = Hòmo qui òbra ab pòca reflexió, còm á nin. *Niño, ña de la rollona.* = Nin de momèlla: qui màma. *De teta.* = Fer es nin: ninádas. *Hacer el niño.* = Desde nin: desde petít. *Desde niño.* = No sías nin. *No seas niño.* = Já no's nin. *Ya no es niño.* = Còm á nin: sense judici. *Como niño.*
 Nináda. *f.* Fét ò dit pròpi de nins. *Niñada.* = Fer ninádas. *Hacer niñadas.*
 Niner, *ra. adj.* El qui se agráda de servir nins, ferlos jòcs y jugar ab élls. *Niñero, ra ò niñon, na.*
 Ninèt, *ta. adj.* Diminutiu de nin, *na.* *Niñito, ta, chichorroín, chichorrotico, ica, llo, illa, ito, ita, ò nene.*
 Niñeta. *f.* Aquélla espècie de taca qui parèix negra al mitx del uy. *Niña, niñeta, niñita.*
 Ninetjar. *v. n.* Obrar còm á nins, fer ninádas. *Niñear.*
 Nínfa. *f.* Fabulosa diosa de las àygos, bòscs, garri-gas. = El insècto qui, después de haver viscad còm á tál, se convertèix en papeyó. = La dòna jova. *Ninfa.*
 Nínfo. *m.* El jove qui du vanidat en el vestir còm las dònas. *Ninfa.*
 Ningú, *na. adj.* Nocáp. *Ninguno, na.* = De ninguna manéra. *De ninguna manera.*
 Ningún. *adj.* Lo matèix que uingú, y no se pòs sinó devánt substantius masculins. *Ningun.* = De ningún mòdo. *De ningun modo.*
 Níní. *m.* Ninèt petít. *Nene.*
 Nínxo. *m.* Concavidad dius parèt ò capèlla pars posáry alguna estatua. *Nincho.*
 Niquél. *m.* Cuyro minaralisad ò cèrta sustància minerál. *Niquel.*
 Nirví. *m.* Pàrt orgànica del còs qui servèix para los movimènts. = La pàrt més fòrta de qualsevol còsa. = La fòrsa de un argument, discurs, etc. = Los fils de las fuyas de las plàntas. *Nervio.*
 Nirvièt. *m.* Nirví petít. *Nervecillo.*
 Nirviós, *sa. adj.* Ple de nirvis. = Fòrt, sólido, enèrgic. *Nervioso, sa ò nervoso, sa.*
 Nirviosidát. *f.* La fòrsa des nirvis. = La de un argument, de un discurs. = Flecibilitat de los metalls. *Nervosidad.*
 Nirviúd, *da. adj.* El qui té bòns nirvis. = Fòrt, robúst en los nirvis. *Nervudo, da.*
 Nit. *f.* La pàrt del dia en que el sòl està baix de nòstro horissonte. *Noche.* = Del dissapte de Nadàl. *Noche buena.* = De mòros: la que se pásse sense porèr dormir, encàreque se vulga. *Tolledana.* = Nit y dia: sense cessar. *Noche y dia.*

En sa nit: en el temps de la nit. *En la noche.*
Entrada de nit: comensament de la nit. *Entrada ô boca de noche.* **À priméra nit**: desde que comensa sa nit fins á mitjanit. *A primera noche.* **Fer nit en algún llòc**: romàndrèy en la nit. *Hacer noche.* **Ferse de nit**. *Hacerse de noche ô anochecer.*

Nítido, da. *adj. poétic.* Brillant, pur, net. *Nuido, da.*

Nitrál. *m.* El llòc ahónt se forma el nitro. *Nítral ô níurerta.*

Nitrát. *m. químic.* Sál formáda per la combinació del ácidu nítric ab áltra sustància. *Nitrato.*

Nitro. *m.* Espècie de sál. *Nitro.*

Nitrós, ss. *adj.* Qui té nitro. *Nitroso, sa.*

Niu. *m.* Aucèll de càsta menuda. *Pájaro.*

Niu. *nt.* Niaró. *Nido.* **De lladres**, etc. *Nido de ladrones, etc.* **La càsa ô habitació de un**. *Nido.* **De xinxas**. *Chincharrero.* **Niu buyd**: còsa de ninguna sustància. *Badea.* **Compòndrer ô fer es niu los aucèlls**. *Hacer el nido ô nidificar.*

Niuèt. *m.* Aucèllèt. *Pajarito, ta, llo, lla.* **Niaronèt**. *Nidito.*

Niy. Partícula relativa. *Hay.*

NO.

No. *adv.* negatiu ô partícula negativa. *No.*

Nobiliàri. *m.* Catálogo de las càsas nòbles. *Nobiliarrio.*

Nobilíssim, ma. *sup.* Molt nòble. *Nobilissimo, ma.*

Nòble. *adj.* El qui gòsa de noblesa per son nexement, etc. **Distingid**, illustre en son gènere. **Estimàble**, honoràble. *Noble.*

Nòblement. *adv.* de un mòdo nòble. *Noblemente.*

Noblesa. *f.* Calidat per la qual un es nòble. **Elevació de las idèyas**, de los sentiments. **Tot el cuèrpo de los nòbles**. *Nobleza.*

Noció. *f.* Conexement, idèya de una còsa. **Intelligència de un mot**. *Nocion.*

Nocional. *adj.* Pertanient á noció. *Nocional.*

Nociu, va. *adj.* Dafiós, perjudiciàl. *Nocivo, va.*

Noctambulisme. *m.* Malaltia del noctàmbulo. *Noctambulismo.*

Noctàmbulo, la. *adj.* El qui camina de dormid. *Noctambulo, la.*

Noctiluco, ca. *adj.* El qui dona, despedeix llam en sa nit. *Noctiluco, ca.*

Noctivágo, ga. *adj. poétic.* El qui vá de nits. *Noctivago, ga.*

Nocturlàbi. *m.* Instrument para prènder la altura de las estrèllas. *Nocturlabio.*

Noctúrn, na. *adj.* Lo qui se fá ô succeïx en sa nit.

Nocturno, na. **Àve nocturna**: la qui vá en sa nit còm mussòl. *Ave nocturna.* **En hòra nocturna**. *cur.* En sa nit. *En hora nocturna.*

Noctúrn. *m.* Part de matinas. *Nocturno.*

Nocturnál. *adj.* V. Noctúrn, na. *Nocturnal.*

Nocturnament. *adv.* En sa nit. *Nocturnamente.*

Nodació. *f.* Tumor dur demúnt sas junturas des nirvis. *Nodacion.*

Nodo. *m.* Tumor dur demúnt ets òssos. *Nodo.*

Noéma. *f.* Figura retòrica per la qual se fá entèndrer una còsa distinta de lo que se diu. *Noema.*

Noguer. *m.* Àbre. *Nogal, noguera ô nocedal.*

Noguerar. *m.* Terréu de molts de noguers. *Nogueral.*

Nolició. *f.* Àcte de la voluntat en que no se vól una còsa. *Nolicion.*

Nolietjàd, da. *p. p.* de nolietjar. *Fletado, da.*

Nolietjar. *v. a.* Llogar una bàrca. *Fletar.*

Nòlimetàngere. *m.* Llaga maligna, v. g. crànc, qui si la tòcan es pitjor. **Qualsevol còsa molt delicada**. *Nolimetàngere.*

Nòlits. *m. pl.* Lo que se pàga de embarcar alguna còsa ô de embarcarse. *Flete.* **Los dos bastóns ab que se juga al jòc de nòlits y el jòc**. *Tala.*

Nòltros. Pronòm personàl y priméra persona del plural. *Nosotros.* **Nòltros llauràm digné es mescàrt al bòu**. *Aramos dijo la mosca al buey.*

Nòm. *m.* La paràula ab que se anomenan las còssas. **Crèdit**, fama, opinió. **La priméra part de la oració gramaticàl**. *Nombre.* **Apellatiu**: el qui significa còsa comuna á molts, còm réy. *Apelativo.* **Adjectiu**: el qui no pòt estar tot sòl en la oració. *Adjetivo.* **Sustantiu**: el qui pòt estar tot sòl. *Sustantivo.* **De batisme**. *De pila.* **Defectiu**: el qui carèix de algúns càsos. *Defectivo.* **Pròpi**, còm Juán, Juàna, etc. *Propio.* **Màlnòm**. *Mal nombre*, y si es per burla y irrisió. *Apodo.*

Nombrád, da. *p. p.* de nombrar. *Nombrado, da.*

Nombràdamént. *adv.* Esprèssament. *Nombradamente.*

Nombrament. *m.* Elecció. **Cédula**, despàtx. *Nombramiento.*

Nombrar. *v. a.* Destinar, elegir. *Nombrar.*

Nombrada. *f.* Fàma, opinió. *Nombradia.*

Nombre. *m.* Agregat de unidats. **Qualsevol cifra numèrica**. **Cantidat determináda de personas en un ràm ô en una comunidat**, y axí se diu: procrador, jubilat de número. **La propietat del nòm qui se declina**, y se dividèix en singular qui significa un, y en plural qui significa molts. **Un dels sagràds llibres**. *Número.* **Compòst**: el número de còsas de diferent espècie, còm lliuras, sòus y diners. *Compuesto.* **Quadràd**:

el qui se produèix multiplicàntlo per éll matèix una vegada. *Cuadrado*. = Cubic: el qui se produèix multiplicàntlo per éll matèix duas vegadas. *Cúbico*. = Denominad. V. Compòst. *Denominado*. = Ímpar: el qui no té mitât justa. *Impar*. = Pâr: el qui té mitât justa. *Par*. = Sencèr: el qui no es quebrât. *Entero*. = Quebrât: el qui es pâr de un sencèr, v. g. un têrs. *Quebrado* ô *fraccion*.

Nomenclatura. f. Llista de nòms. *Nomenclatura*.

Nômina. f. Fâma. *Nombradia*.

Nominació. f. La acció de anomenar per el nòm. *Nominacion*.

Nominador. m. El nombre de demúnt el quebrât qui indica las pârts que se preneu del sencèr. *Nominador*.

Nominâl. adj. Pertañeut á nòm. *Nominal*.

Nominatíu. m. El primer cás del nòm. *Nominativo*.

Non. Abreviadura de *no* y *en*. *No*.

Nona. f. Una de las pârcas. = Una de las hòras en que los româns dividían el dia, qui corresponía á las tres de la târde. = Una de las hòras del réso eglestiàstic. *Nona*. = *Nonas*. pl. La segona pâr del més entre los româns. *Nonas*.

Nouâd, da. adj. El qui es nâd per haver xepâd el vèntre de sa mãre. *Nonato*, ta.

Nonagèssim, ma. adj. Lo qui cumplèix el nombre uorânta. *Nonagésimo*, ma.

Nonagonâl. adj. Pertañeut al nombre 9. *Nonagonal*.

Nonâgono. m. Figura plana de nòu ângulos y nòu costâts. *Nondgono*.

Nonó. m. Cantèt para adormir als nins. *Nand*. = Fer nonó. *Hacer nand*. = Anar á fer nouó: á dormir los nins. *Ir d ia mu ô d la roró*.

Nônplusultra. adv. llatí. Para poulderar las còsas. *Non-plus-ultra*.

No-obstânt. adv. Ab tot axò. *No obstante*.

Nopâl. m. Figueira de las Indias, figuera de môro. *Nopal*.

Nôra. f. La dôna del fíy. *Nuera*. = Pâr de sa frexura. *Cuajar*.

Nôrahôna. f. Felicitaçió. *Norabuena*.

Nôramâla. f. *Noramala*. = Vètèn á nôramâla. *Vete d noramala*.

Norânta. adv. Nòu vegâdas dèu. *Noventa*.

Norautí, na. adj. El qui té norânta âñys. *Noventon*, na.

Nôrd. m. El vènt de tramuntâna. *Nord*.

Nordéste. m. El vènt de grég. *Nordeste*.

Nordestear. v. n. Inclinar-se sa búxula al llevânt. *Nordestear*.

Nordouéste. m. El mestrâl. *Nordoueste*.

Nordovestear. v. n. Inclinar-se sa búxula al pouént. *Nordovestear*.

Norès. m. El no ser. = Ninguna còsa. = Pòc ô molt pòc. *Nada*. = Hòmo. *Juan Palomo*.

Nôrma. f. Llèy, réglia. *Norma*. = Pàga de anaw escòla. *Salario*.

Normândo, da. adj. De Normandía, *Normando*, da.

Norte. m. La tramuntâna y el vènt. = Direcció, guía. *Norte*.

Noruéste. m. Es mestrâl. *Norueste*.

Nos. Pronòm personal. *Nos*.

Nôsa. f. Embaràs, impedimènt. *Obstáculo*. = El qui en fâ. *Obstante*, *obstáculo*. = Fer nôsa. *Obstar*.

Nosâltres, tras. Pronòm. V. Nòltros. *Nosotros*, tras.

Noser, ra. adj. El qui fâ nôsa. *Obstante*. = Á sa tâula. *Pegote*.

Nôssas. f. pl. Casamènt ô la sèua fèsta, *Boda*. = De pòbre: de pòc concèrt. *Bodas de hongos*.

Nossomântica. f. Àrt de curar per eucantamènt. *Nosomantica*.

Nostalgia. f. Gânas fòrtas de tornar y vèurer sa sèua pàtria. *Nostalgia*.

Nostrâmo. m. Abreviadura de nòstro âmo. *Nuestramo*.

Nòstro, tra. adj. Lo que nos es pròpi ô nos pertâñy. = m. f. El qui es del nòstro partít, etc. *Nuestro*, tra.

Nòstron. adj. Lo matèix que nòstro. *Nuestro*.

Nôta. f. Mârca, señâl. = Observació, repâro de las accions de los âltres. = Apuntació de algunas còsas. = Tâca de infâmia. = La cifra musical. *Nota*.

Notâble. adj. Digne de atenció. = Grâve. *Notable*.

Notâblemènt. adv. Señaladament. *Notablemente*.

Notació. f. ant. Nôta. *Notacion*.

Notâd, da. p. p. de notar. *Notado*, da.

Notar. v. a. Apuntar, marcar, censurar, criticar, observar, señalar, etc. *Notar*.

Notâri. m. Escrivâ en qui residèix la fe pública. *Notario*.

Notaría. f. El ofici ô la oficina del notâri. *Notaria*.

Notariâtge. m. El nombramènt de notâri. *Notariato*.

Nôtas. f. pl. Las escripturas de notâri. *Notas*.

Noteta. f. Petita nôta. *Notilla*.

Noticia. f. Cència, conexemènt. = Avis. = Novèdât. *Noticia*. = De botigó. *De horno*. = Gròssa y coneguda per falsa. *Pajarota* ô *pajarotada*. = Volânt. *De calle*. = Bòna noticia: lo que se dita quând se avisa para menjar. *Santa palabra*. = Axò es sa primèra noticia. *Ahora lo oigo*.

Noti iâd, da. p. p. de noticiar. *Noticiado*, da.

Noticiar. v. a. Avisar, fer á sâber. *Noticiar*.

Noticier. m. El qui cerca noticias. *Paradisihero*.

Noticiós, sa. adj. Iustruïd, informâd. = Erudit, sâ-

hi, qui té molts de conexeménts. *Noticioso, sa.*
 Notificació. *f.* El acte de notificar. *Notificacion.*
 Notificád, da. *p. p.* de notificar. *Notificado, da.*
 Notificar. *v. a.* Donar noticia de alguna còsa.=
cur. Fer á sáber. *Notificar.*
 Notíssim, ma. *sup.* Molt conegítd. *Notissimo, ma.*
 Notòri, ria. *adj.* Evidént, manifest. *Notorio, ria.*
 Notòriamént. *adv.* Manifestamént. *Notoriamente.*
 Notoriédât. *f.* Conexemént públic, evidència de un
 fét generálmént reconegútd. *Notoriedad.*
 Nou. Abreviadura de *no*, y heu, qui vól dir *no*,
lo. No, lo, v. g. Nou sé. *No lo sé.*
 Nôu. *f.* El fruyt del noguer. *Nuez:* cova: la qui
 no té bassó ò lo té pudríd. *Vana.*=La de ciprer.
Nuez ò galbulo.=De se gargamella. *Nuez ò la-*
ringe.=Moscáda. *Moscada.*
 Nôu. *m.* El agregât de nôu unidâts.=La cifra 9.
Nueve=Nôucénts, nôu mil, etc. *Nuevecientos,*
nueve mil, etc.
 Nôu, va. *adj.* Fresc, recént, qui coménsa á ser,
 á aparèxer, fét de pôc, quese veu ò se òu per
 sa priméra vegáda.=Refét, renovád.=Princi-
 piánt, novici, etc. *Nuevo, va.*=Quey há de
 nôu ¿*Qué hay de nuevo?*=Venir de nôu una
 còsa: causar admiració ò novédât. *Coger de*
nuevo.
 Nôva. *f.* Noticia, novédât. *Nueva.*
 Nôvamént. *adv.* Recéntmént, de pôc témps. *Nue-*
vamente.
 Novació. *f. cur.* Barât de un contrâcte en áltre.
 =Renovació de contrâcte ò de obligació. *No-*
vacion.
 Novád, da. *p. p.* de novar. *Novado, da.*
 Novar. *v. a.* Renovar la obligació contrêta. *No-*
var.
 Novè, na. *adj.* Lo qui conté el nombre nôu y lo
 qui lo completá. *Noveno, na.*
 Novè. *m.* Una de las nôu párts en que se dividèix
 un tot. *Noveno.*
 Novédât. *f.* Estât de las còsas recént fêtas, disco-
 rregudas ò nôvamént oídas ò vistas ò la séua
 mutació. *Novedad.*
 Noveléro, ra. *adj.* Curiós, amíg de novédâts.=
 Vário en el séu proceir. *Novelero, ra.*
 Novelista. *m.* Escripior de novêllas. *Novelista ò*
novelador.
 Novêlla. *f.* Història fingida.=Ficció, mentida.=
 Quâlsevól lléy nôva de los emperadors esagida
 al còdig de Justiniano. *Novela.*
 Novèll, lla. *adj.* Nôu, principiánt. *Novel.*
 Novèlláda. *f.* Partida de animals joves. *Cria.*
 Novembre. *m.* El onzè més del ány. *Noviembre.*
 Novena. *f.* Espáy de nôu dias dedicáds á Déu ò á
 algú de los séus sânts.=El llibrèt qui conté las

oraciós de la novena. *Novena.*
 Novenári. *m.* Lo matéix que novena. *Novenario.*
 Noviansas. *f. pl.* Bodas.
 Novici, cia. *adj.* Nôu, principiánt.=El qui es-
 tá á pròva en las ordes religiosas. *Novicio, cia.*
 Noviciát. *m.* El témps de estar á pròva y el llòc
 ahónt están los novicis. *Noviciado.*
 Noviluni. *m.* El giráut. *Novilunio.*
 Novíssim, ma. *adj.* El últim en el orde de las cò-
 sas. *Novisimo, ma.*
 Novíssimamént. *adv.* Molt recént. *Novisimamente.*
 Novty, ya. *m. f.* Recént casáds. *Novio, via.*
 Noy. Abreviadura de *no* y *hey*. *No.*
 Nôy, ya. *m. f.* Terme catalá. Allòts. *Muchacho,*
cha.

NU.

Nuád, da. *p. p.* de nuar. *Anudado, da.*=En-
 redado, da.
 Nuar. *v. a.* Ajustar, unir fênt nuns. *Anudar.*
 Nuarse sa veu. No podèr parlar. *Anudarse.*=Câ y
 cussa, etc. *Enredarse.*
 Nube. *f.* Agregât de vapors pujáds de la tèrra y
 mar al áyre. *Nube.*
 Naca. *f.* La párt superior de las espâllas. *Nuca.*
 Nudríd, da. *p. p.* de undrir. *Nutrido, da.*
 Nudrir. *v. a.* Alimentar, criar, mantenir. *Nutrir*
y ant. nudrir.
 Nullidât. *f.* Defècte, tâtxa, vici. *Nullidad.*
 Nullo, la. *adj.* Inváld, de ningú valor. *Nulo, la.*
 Numantí, na. *adj.* De Numância vuy en dia Sô-
 ria. *Numantino, na.*
 Númen. *m.* Fâlsa divinidad del paganisme.=Dâu.
 =Gèni poètic, ardor, fòc de la poesia. *Ni-*
men.=Númen tutelar: àngel custòdi. *Númen*
tutelar.
 Numeráble. *adj.* Lo que se pòt contar per nom-
 bres. *Numerable.*
 Numéració. *f.* El acte y efècte de contar per nom-
 bres. *Numeracion.*
 Numérád, da. *p. p.* de numérar. *Numerado, da.*
 Numérador. *m.* El nombre qui está demútd de
 un quebrât. *Numerador.*
 Numérál. *adj.* Qui denôta un nombre. *Numeral.*
 Numérar. *v. a.* Contar per el orde dels nombres.
Numerar.=Posar nombres á los fòls ò páginas.
Numerar ò foliar.
 Numérári, ria. *adj.* Pertañéut á los nombres. *Nu-*
merario, ria.
 Numérári. *m.* Diner efectiu. *Numerario.*
 Numérâta pecunia. *adv. llati.* Dòhbés contánts. *Nu-*
merata pecunia.
 Numèric, ca. *adj.* Individuál, pròpi al individuó.
 =Relatíu al nombre. *Numerico, ca.*

Numèricamént. adv. Individuálmént. *Númericamente.*
Número. m. V. Nombre. *Número.* = Número áureo: espáy de dénou áfys. *Número dureo* ò *decem-novenal.*
Numéros, sa. adj. Copiós, qui es en grán nombre. = *Harmoniós. Numeroso, sa.*
Numérosamént. adv. En grán nombre. = *Ab cadência; ab harmonia. Numerosamente.*
Numérosidát. f. Grán cantidát. *Numerosidad.*
Numérosíssim, ma. sup. Molt en número. *Numerosísimo, ma.*
Numisma. m. Moneda. *Numisma.*
Numismátic, ca. adj. Pertañent á las monedas y medállas antigas. *Numismático, ca.*
Numismática. f. Descripció de las monedas y medállas antigas. *Numismática.*
Numismatografía. f. Numismática. *Numismatografía.*
Numulári. m. El qui comercia ab el diner. *Numulario.*
Nunci. m. Enviád, missátge. = Embaxador del Pápa. *Nuncio.*
Nunciatura. f. Empléyo, dignidát de nunci. = El tribuál ò cása de la nunciatura. *Nunciatura.*
Nuncio. m. V. Nunci. *Nuncio.*
Nuncupatíu, va. adj. Se diu del testamént no escrit, sinó de paráula devánt testimónis. = Lo qui té el nóm de una còsa y no la reyalidát.

Nuncupativo, va.
Nuncupatòri, ria. adj. Dedicatòria: parlant de una obra, etc. *Nuncupatorio, ria.*
Nundinàls. f. pl. Las vuyt priméras lletras del alfabéto. *Nundinales.*
Mupciál. adj. Pertañent á matrimòni. *Nupcial.*
Nupcias. f. pl. Matrimòni, nòssas. *Nupcias.* = De priméras, segonas, etc. nupcias: infànts del primer, según, etc. matrimòni. *De primeras, segundas, etc. nupcias.*
Nutació. f. botánic. Direcció de la plànta del costát des sòl. *Nutacion.*
Nutra y nutria. f. Animál amfibio. *Nutra, tria.*
Nutrició. f. Opéració per la qual es còs es nadreix. *Nutricion.*
Nutrimént. m. Alimént. *Nutrimiento.*
Nutriméntal. adj. Qui alimenta. *Nutritional.*
Nutritíu, va. adj. Qui nadreix. *Nutritivo, va ò nutricio, cia.*
Nun. m. Lligadura, vínculo. = Dificultát, dubte. = Grop de ábre. = De sa gargamèlla. *Nudo.* = Corredor. *Lazo corredor.* = Dels dits. *Artejo ò nudillo.* = De duas bàgas. *Lazada.* = Que se fà á còrda paraque no se desfàsse. *Trancahilo.* = De teixidor. *De tejedor.* = Que éll matéix se fà al fil cosínt. *Oqueruela.*
Nuu, ua. adj. Despuyád. *Nudo, da.*
Nuèt. m. Nuu petit. *Nudillo.*
Nuós, sa. adj. Lo qui té molts de nuus. *Nudoso, sa.*

ÑÑÑ

Ñ. f. Lletra sètzena del alfabéto. *Ñ.*
Ñão. m. Táy ò ferida gròssos, *Grande incision.*

ÑÑÑ

Ñic-ñac. m. Disputa, contiénça, brega curta. *Risrafe.*
Ñôû. m. Pòrc. *Gocho ò guarro.*

OBC

Ó. f. Lletra dècima tèrcia y la quárta de las vocáls. *O.*
Ó. Interjecció. = Partícula disjuntiva. = Cifra aritmética qui significa zèro. *Q.* = La màre. de Déu de la Ó; de la Espèrànça. *Nuestra señora de la O.*
Obcecació. f. Ceguedát. *Obcecacion.*
Obcecád, da. p. p. de obcecar, se. *Obcecado, da.*
Obcecar. v. a. Cegar, enlluernar. *Obcecar.*

OBE

Obcecar-se. v. r. Cegarse. *Obcecar-se.*
Obduració. f. Duresa, obstinació. *Obduracion.*
Obediència. f. Subjecció á la voluntát de áltre. = La docilidát ab que los animals se subjèctan al hòmp. = Orde per escrit que un superior doua á un religiós para mudar de couvènt. = El superior de la escola de Cristo. *Obediencia.*
Obedienciál. adj. Pertañent á la obediència. *Obedient.*

dencial.

Obedient. *adj.* El qui obeeix. = Puntuál, summis. *Obediente.*

Obedientissim, *ma. sup.* Molt obediénts. *Obedientissimo, ma.*

Obeid, *da. p. p.* de obeir. *Obedecido, da.*

Oheidor, *ra. m. f.* El qui obeeix. *Obedecedor, ra.*

Obeir. *v. a.* Cumplir, fer lo que se mána. = Déxarse menar los animals. = Cedir las còsas inauimádas. *Obedecer.*

Obélisco. *m.* Espècie de piràmida. = Señal ab que se nòta alguna còsa en el marge de un escrit. *Obelisco.*

Obessidat. *f.* Demasiád gréix del còs humá. *Obesidad.*

Óbi. *m.* Tió en forma de canál para bèurer animals. *Gamella.*

Óbice. *m.* Embarás, impediment. *Óbice.*

Óbit. *m.* Fe de mòrt. *Fe de muerte* ò *de entierro.*

Ohjecció. *f.* Argument en contrári. = Acusació. *Objecion.*

Objectád, *da. p. p.* de objectar. *Objetado, da.*

Objectar. *v. a.* Refutar, replicar, acusar. *Objectar.*

Objècte. *m.* Lo que se presenta á la vista y lo que se percèb per qualsevòl sentit. = Fi y térme de las potèncias. = Intènt á qui se dirigèix alguna còsa. = La matèria de que tràcta una ciència. *Objeto.*

Objectiu, *va. adj.* Pertaiént á objècte. *Objetivo, va.*

Objectivament. *adv.* En quant al objècte ò per rahó de éll. *Objetivamente.*

Ob'ació. *f.* Sacrifici, ofèrta. *Oblacion.*

Obláta. *f.* La hòstia y vi oferíds en la missa ántes de la consagració. *Oblata.* = Áltra còsa oferida. *Oblada.*

Oblèya. *f.* Pàsta de hòstia teñida. *Oblea.*

Oblicuamént. *adv.* Ab oblicuidát. *Oblicuamente.*

Oblicuidát. *f.* Direcció de través ò de costát. *Oblicuidad.*

Oblicuo, *cua. adj.* Lo qui està ab oblicuidát. *Oblicuo, cua.*

Obligació. *f.* Deute, precisió, vínculo. = Correspondència que se deu al bènèfici rebúd. *Obligacion.*

Obligád, *da. p. p.* de obligar, se. *Obligado, da.*

Obligánt. *p. a.* de obligar. El qui obliga. *Obligante.*

Obligar. *v. a.* Forsar, precisar, violentar. = Empeñar, goñar la voluntát de algú. *Obligar.*

Obligarse. *v. r.* Posarse obligació. *Obligarse.*

Obligát. *m.* Cèrt cant ò tocáda. *Obligado.*

Obligatòri, *ria. adj.* Lo qui obliga. *Obligatorio, ria.*

Oblocracía. *f.* Govèrn popular. *Oblocracia.*

Oblongo, *ga. adj.* Molt llàrg. *Oblongo, ga.*

Obnòcsi, *sia. adj.* Esposád á... *Obnoxio, xia.*

Óbra. *f.* Qualsevòl còsa fèta per un agént. = Escríit, llibre, tractát. = Feyna de menestrál. = Edifici que se vá fènt. = Qualsevòl acció morál qui se encamina al profit de la ànima. *Obra.* = Fèta á grapádas: còmsevuya. *Hecha con los piés* ò *con la pezuña.* = Fina de València. *Loza.* = De gerrrer: escudèllas: pláts, etc. *Terralla.* = De iglesia. *Fabrica.* = De pàssamaner. *Pasamaneria.* = De réy: llàrga ò costosa. *De romanos* ò *del Escorial.* = Posar en òbra: ecxecutar una còsa. *Poner en obra.* = Ni òbra bòna ni paràula dolènta. *Ni obra buena ni palabra mala.*

Obrád, *da. p. p.* de obrar. *Obrado, da.*

Obrador, *ra. m. f.* El qui òbra. *Obrador, ra.*

Obrar. *v. a.* Fer, construir, edificar, produir. = Fer elècte un remèy ò medicina. *Obrar.* = Los gerrrers. *Plasmar.* = Obrar ab molt de secrèt. *Andar con zapatos de fieltro.* = Obrar bé y déxar fer á Déu. *Obrar bien que Dios es Dios.*

Óbraspías. *f. pl.* Llegáts piadosos. *Mandapia.*

Obrát. *m.* Ròha en qui hey há fils qui sobrepujen á àltres. *Brochado.*

Obrecció. *f.* Narració ò súpplia en qui se càlla un fèt vertader. *Obreccion.*

Obrectici, *cia. adj.* Lo que se lògra ab obrecció. *Obrecticio, cia.*

Obrecticiamént. *adv.* Ab obrecció. *Obrecticiamente.*

Obrer, *ra. m. f.* El qui fà feyna. = El qui se cuida de còsa de iglesia. *Obrero, ra.*

Obreria. *f.* El càrreg dels obrers. *Obreria.*

Obreta. *f.* Óbra petita. *Obrilla.*

Obrir. *v. a.* Posar descubèrt y patént lo qui estàva tancád. = Destapar. = Xapar. *Abrir.* = Brétxa, camí, pás, es càp, etc. *Abrir brecha, paso, camino, la cabeza, etc.* = Un animal después de mòrt. *Despanzurrar.* = El còr á algú: esplicarse ab éll, etc. *Abrir el corazon.* = Es grísó de bota paraque ràtx. *Espitar.* = Ets nys còm un saler: mirar ab molta curiosidát. *Aguzar la vista.* = Un pám d'oreya: escoltar ab molta atenció. *Aguzar las orejas.* = La escòrxa del fibre que se empèlta para posáry sa muda. *Despegar la corteza.* = Sa pòrta: donar motiu y ocasió para fer lo matèix. *Abrir la puerta.*

Obris. *adj.* Se diu del òr molt fi y pur. *Obrizo.*

Obscenamént. *adv.* Deshonèstamént. *Obscenamente.*

Obscenidát. *f.* Deshonèstidát. *Obscenedad.*

Obscéno, *na. adj.* Brut, deshonést. *Obsceno, na.*

Obscur y àltres. *V. Obscur, etc.*

Obscuent. *adj.* Obediént, summis. *Obscuenta.*

Obsèqui. *m.* Obediència, summissió. = Condescendència, bôn ofici, servèy. *Obsequio.*
 Obsequiád, *da. p. p.* de obsequiar. *Obsequiado, da.*
 Obsequiador, *ra. m. f.* El qui obsequia. *Obsequiador, ra.*
 Obsequiánt. *p. a.* de obsequiar. = *adj.* El qui obsequia. *Obsequiante.*
 Obsequiar. *v. a.* Cortetjar, fer la cort, procurar agradar, servir. *Obsequiar.*
 Obsequiós, *sa. adj.* Cortetjador, summiss. *Obsequioso, sa.*
 Obsequiosament. *adv.* Ab obsèqui. *Obsequiosamente.*
 Observáble. *adj.* Lo qui pôt ser observád. *Observable.*
 Observació. *f.* Nôta, reflexió, repáro. = *Observância. Observacion.*
 Observád, *da. p. p.* de observar. *Observado, da.*
 Observador, *ra. m. f.* El qui obsérva. *Observador, ra.*
 Observador. *m. V.* Observatôri. *Observador.*
 Observância. *f.* Cumpliment eczâcte. = El antfg' estat de las religiós á diferència de la reforma. *Observancia.*
 Observánt. *p. a.* de observar. El qui obsérva. *Observante.*
 Observánt. *m.* El religiós de san Francèsc de la Observância. *Observante.*
 Observantísim, *ma. sup.* Molt observánt. *Observantísimo, ma.*
 Observar. *v. a.* Advertir, espècular, mirar ab reflexió, notar, repàrar. = Cumplir y guardar lo que se mãia ô está manád. *Observar.*
 Observatôri. *m.* Llôc ált y destinád para observar las estréllas. *Observatorio.*
 Obsés, *sa. adj.* Atormentád esteriormént per los esperits malignes. *Obseso, sa.*
 Obsessió. *f.* Assistència exterior del dimônî en un cós. *Obsesion.*
 Obsidionál. *adj.* Pertañént á siti de una plâssa. *Obsidional.*
 Obstácle. *m.* Embarás, impediment. = Oposició. *Obstaculo.*
 Obstánt. *p. a.* de obstar. Lo qui ôbsta. *Obstante.*
 = No obstánt: encâreque. *No obstante.*
 Obstar. *v. n.* Embarassar, impedir. = Oposarse. *Obstar.*
 Obstinació. *f.* Pertinácia, porfia, tenacidât. *Obstinacion.*
 Obstinád, *da. adj.* Contumás, pertinás. *Obstinado, da.*
 Obstinadament. *adv.* Ab contumácia. *Obstinadamente.*
 Obstinadísim, *ma. sup.* Molt obstináds. *Obstina-*

disimo, ma.

Obstinarse. *v. r.* Persistir, porfiar. *Obstinarse.*
 Obstrucció. *f.* Tapamént de las vías del cós causád per los humors. *Obstruccion.*
 Obstruíd, *da. p. p.* de obstruir, se. *Obstruido, da.*
 Obstructiu, *va. adj.* Lo qui càusa obstrucció. *Obstructivo, va.*
 Obstruir. *v. a.* Tapar los humors las vías del cós. *Obstruir.*
 Obstruirse. *v. r.* Taparse las vías del cós. *Obstruirse.*
 Obtenció. *f.* Consecució, lôgro. *Obtension.*
 Obtengúd, *da. p. p.* de obtenir. *Obtenido, da.*
 Obtenir. *v. a.* Alcansar, conseguir, lograr. *Obtener.*
 Obtént. *m.* Renda eglesiástica qui servèix de congrua. *Obtento.*
 Obtestació. *f.* Amenâssa, protèsta. *Obtestacion.*
 Obtús, *sa. adj.* Escocád, espuntád. *Obtuso, sa.*
 Obtussángulo, *la. adj.* Lo qui té un ángulo obtús. *Obtusángulo, la.*
 Obuê. *m.* La trompa de càssa. *Obuê.*
 Obús. *m.* Cërta péssa de artillería. *Obus.*
 Obvenció. *f.* Proffit casuál qui sobrevé al principal. *Obvencion.*
 Obviád, *da. p. p.* de obviar. *Obviado, da.*
 Obviar. *v. a.* Evitar, fugir, apartar de lo que pôt ser contrári. *Obviar.*
 Óbvio, *via. adj.* Lo qui se pôsa ô se trôha devânt ets uys. = Clar, patént, qui no té dificultat. *Obvio, via.*

OC.

Óca. *f.* Àve. *Oca, ansar ô pato.* = Jôc. *Oca.*
 Ocalá. Interjecció. Vulga Déu. *Ojalá.*
 Ocasí. *f.* Témps. = Càusa, motiu. *Ocasion.*
 Ocasionád, *da. p. p.* de ocasionar. *Ocasionado, da.*
 Ocasionador, *ra. m. f.* El qui ocasiona. *Ocasionador, ra.*
 Ocasionál. *adj.* Lo qui dona ocasió ô sobrevé per accident. *Ocasional.*
 Ocasionálmént. *adv.* Per accident. *Ocasionalmente.*
 Ocasionar. *v. a.* Donar ocasió. = Môurer, escitar. = Posar en perill. *Ocasionar.*
 Ocasioneta. *f.* Diminutiu de ocasió. *Ocasioncilla, ita.*
 Occéano. *m.* El mar grân. *Océano.*
 Occident. *m.* Es ponént. *Occidente.*
 Occidentál. *adj.* Pertañént al occident. *Occidental.*
 Occipici. *m.* Es clotèll. *Occipicio.*
 Occipitál. *adj.* Pertañént al ôs des clotèll. *Occipital.*
 Occurrència. *f.* Succés casuál. = Espècie que vé á la imaginació. *Ocurrencia.*
 Occurrént. *p. a.* de ocurrir. Lo que succeïx. *Ocurrente.*

Occurríu, *da. p. p.* de ocurrir. *Ocurrido, da.*
 Ocurrir. *v. n.* Succeir. = Venir á la memòria ò al pensament. *Ocurrir.*
 Óci. *m.* Ociosidat. *Ocio.*
 Ociós, *sa. adj.* Málfeuer, pererós, el qui no fà res. *Ocioso, sa.*
 Ociosament. *adv.* Sense fer res. *Ociosamente.*
 Ociosidat. *f.* Málfeueria. *Ociosidad.*
 Ócra. *f.* Tèrra gròga. *Ocre.*
 Octaédre. *m.* Un dels cinc còssos regulars qui còsta de vuyt triángulos equiláteros. *Octaedro.*
 Octagoná. *adj.* Pertañent al octàgono. *Octagonal.*
 Octàgono. *m.* Figura de vuyt costats. *Octágono.*
 Octàgono, *na. adj.* Lo qui còsta de vuyt costats. *Octágono, na.*
 Octànt. *m.* Instrument para prènder la altura del sol y para àltres observacions. *Ortante.*
 Octàpla. *f.* Bíblia en vuyt idiomas. *Octapla.*
 Octáu, *va. adj.* Lo qui enclou el nombre 8. *Octavo, va.*
 Octáu. *m.* La octàva pàrt de nn tot. *Octavo.*
 Octàva. *f.* Espay de vuyt dias en que la Iglesia celebra la festa de algún mistèri ò de algún sànt. = Composició de vuyt versos. = Llibre qui conté el resó de una octàva. = La veu qui complèta el diapassón. *Octava.* = Privilegiada: la qui no dona llòc á àltre sànt. *Cerrada.*
 Octavád, *da. p. p.* de octavar. = *adj.* Lo qui té vuyt costats. *Octavado, da.*
 Octavar. *v. a.* Fabricar en forme octaváda. *Octavar.* = Formar las octavas en instrument de còrdas. *Octavar.*
 Octavári. *m.* La festa qui se fà en los vuyt dias de la octàva. *Octavario.*
 Octentèssim, *ma. adj.* La vuytantena pàrt de vuytanta. *Octentésimo, ma.*
 Octogevári, *ria. adj.* El qui té vuytanta àñys. *Octogenario, ria.*
 Octogentèssim, *ma y octogèssim, ma. adj.* La vuytantena pàrt de un tot. *Octogentésimo, ma.* = *Octogésimo, ma.*
 Octosilábic, *ca. adj.* Compòst de vuyt síllabas. *Octosilábico, ca.*
 Octosilabo, *ba. adj.* De vuyt síllabas, parlant de vers. *Octosilabo, ba.*
 Octostil. *m.* Edifici de vuyt colúmnas de front. *Octostilo.*
 Octuogèssim, *ma. adj.* V. Octogèssim. *Octuagésimo, ma.*
 Octubre. *m.* El desè més del àny. *Octubre.*
 Octuplicar. *v. a.* Multiplicar per 8. *Octuplicar ò octuplar.*
 Ócuplo, *pla. adj.* Lo qui conté vuyt vegadas. *Ócuplo, pla.*

Ocular. *adj.* Pertañent als uys. = El qui veu ab sos pròpis uys. *Ocular.* = Testimòni ocular ò de vista: el qui hà vist la còsa per sos pròpis uys. *Testigo ocular.*
 Ocularment. *adv.* Visiblement. *Ocularmente.*
 Oculista. *m.* Cirugià para mál de uys. *Oculista.*
 Ocúlt, *ta. adj.* Amagád, ignorád, secrèt, retirád. *Oculto, ta.*
 Ocultació. *f.* El àcte y efecte de ocultar. *Ocultacion.*
 Ocultád, *da. p. p.* de ocultar, *se. Ocultado, da.*
 Ocultador, *ra. m. f.* El qui oculta. *Ocultador, ra.*
 Ocultament. *adv.* De amagád. *Ocultamente.*
 Ocultar. *v. a.* Amagar, encubrir, cállar. *Ocultar.*
 Ocultarse. *v. a.* Amagarse. *Ocultarse.*
 Ocupació. *f.* Assunto, feyna, negòci. = Cuydado, trahay, etc. *Ocupacion.*
 Ocupát, *da. p. p.* de ocupar. = *adj.* Distrèt, empléyad, impedíd. *Ocupado, da.*
 Ocupador, *ra. m. f.* El qui ocupa. *Ocupador, ra.*
 Ocupar. *v. a.* Umplir un espay ò llòc. = Donar feyna que fer. *Ocupar.*
 Ocuparse. *v. r.* Empléyarse en alguna còsa. *Ocuparse.*
 Ocurrència y àltres. V. Occurrència, etc.
 Ocxávo. *m.* Moneda equivalent á uu diner mallorquí. *Ochavo.* = No vâl un ocxávo: norès. *No vale un ochavo.*

OD.

Óda. *f.* Càsta de poema líric. *Oda.*
 Odalisca. *f.* Dòna de serrall. *Odalisca.*
 Odeó. *m.* Teàtro de Atenas. *Odeon.*
 Ódi. *m.* Avorrimènt, málta volutàt. *Odio.*
 Odiád, *da. p. p.* de odiar. *Oliado, da.*
 Odiar. *v. a.* Tenir òdi, avorrir. *Odiar.*
 Odiarse. *v. r.* Ferse odiós. *Odiarse.*
 Odiós, *sa. adj.* Avorrible. *Odioso, sa.*
 Odiosament. *adv.* Ab òdi. *Odiosamente.*
 Odiosíssim, *ma. sup.* Molt odiosos. *Odiosísimo, ma.*
 Odisséa. *f.* Poèma de Homéro. *Odisea.*
 Odómetro. *m.* Instrument para sàber lo que se hà caminád. *Odometro.*
 Odontalgia. *f.* Mál de hàrras. *Odontalgia.*
 Odontálgic, *ca. adj.* Se diu dels remèys para curar el mál de hàrras. *Odontálgico, ca.*
 Odoràble. *adj.* Qui fà hòn olor. *Odorable.*
 Oloriferíssim, *ma. sup.* Lo qui despedeix molt de olor. *Odoriferísimo, ma.*
 Odorífero, *ra. adj.* Lo qui despedeix hòn olor. *Odorifero, ra.*
 Odre. *m.* Pell de boc cusida para dur òli, etc. *Odre ò pell-jo, y en Aragó. Boto.* = Pell de hòu cusida còm un odre. *Odrina.*

Odrer. *m.* El qui fà odres. *Odrero.*
 Odrèt. *m.* Odre petít. *Odresillo* ò *odrezuelo.* =
 Para dur vi. *Botillo.*
 Oéste. *m.* El ponént y el vént de ponént. *Oeste.*

OF.

Oféndrer. *v. a.* Desagradar, fer dâny, injuriar, violar. *Ofender.*
 Ofèndrerse. *v. r.* No càurer bé una còsa, picarse. *Ofenderse.*
 Ofení. *m.* Pàsta de sucra pastada ab òli de mellas dolsas. *Alfenique.* = Més blâu que un ofení. *Mas blando que alfenique.*
 Ofènsa. *f.* Agrâvi, dâny, disgust, injuria. = Culpa, pecat. *Ofensa.*
 Ofensió. *f.* Ofènsa. *Ofension.*
 Ofensiu, *va. adj.* Lo qui ofén, qui servèix per ofèndrer. *Ofensivo, va.*
 Ofensiu. *m.* Tot lo qui servèix per defensar. *Ofensivo.*
 Ofensivament. *adv.* De un mòdo ofensiu. *Ofensivamente.*
 Ofensor, *ra. m. f.* El qui ofén. *Ofensor, ra.*
 Oferént. *m. f.* El qui oferèix. *Oferente.*
 Oferíd, *da. p. p.* de oferir. *Ofrecido, da.*
 Oferidor, *ra. m. f.* El qui oferèix. *Ofrecedor, ra.*
 Oferimént. *m.* La acció de oferir. *Ofrecimiento.*
 Oferir. *v. a.* Promèter. = Presentar. = Dedicar, consagrar á Déu. = Posar prèu. *Ofrecer.* = Per pura cerimònia. *Por pura ceremonia* ò *ofrecer con la boca chica.*
 Oferirse. *v. r.* Entregar-se per fer lo que âltre vuya. = Venir alguna còsa á la imaginació. *Ofrecerse.*
 Ofèrta. *f.* Oferimént. *Oferta.* = Donatín á Déu y á los sànts en aufrâgi de los disúts. = Lo que se oferèix en el ofertòri de la missa. *Ofrenda.*
 Ofertòri. *m.* El âcte de oferir. = Pàrt de la missa en que el sacerdot oferèix el pá y el vi, y la antífona que se diu ântes. *Ofertorio.*
 Ofès, *sa. p. p.* de ofèndrer, se. *Ofendido, da.*
 Ofici. *m.* Càrreg, empleyo, ministèri, ocupació. = Serviçi, favor. = Professió de algún ârt. *Oficio.* = Pèudrer bòn ofici: un ofici qui trèu. *Aprender buen oficio.* = Passar ofici: comunicar ordes. = *Pasar oficio.* = De ofici: ab formalidat. *De oficio.* = Fer bòns ofícis: bòns servèys. *Hacer buenos oficios.* = Fer es seu ofici: cumplir es seu càrreg. *Hacer su oficio.* = Sense ofici ni bènèfici. Se diu de un pererós qui no té mèdia per viurer, ni vòl trabayar. *Sin oficio ni beneficio* ò *¿qué oficio teneis? Este que veis.*
 Ofici. *m.* Pàrt de breviâri qui se diu cada dia. *Oficio.* = De disúts. *De disuntos.* = Pârvo: ofi-

ci de la Mãre de Déu. *Parvo.*
 Ofici. *m.* La missa conventuâl, la cantada. *Missa conventual, cantada.* = Major: la qui se diu ab més solemnidad que las âltras. *Mayor.* = Desgâll. *Misa del gallo.* Solemne: ab ministres. *Solemne.*
 Oficiâl. *m.* El militar de âlfères en amúnt. = El empleyad en alguna oficina. *Oficial.* = El sâtz. *Oficial sache.*
 Oficialèt. *m.* Oficiâl menâd. *Oficialico, llo, to.*
 Oficialia. *f.* El empleyo de oficiâl de oficina. *Oficialia.*
 Oficialidat. *f.* El agregât de oficiâls de retgimènt ò de exèrcit. *Oficialidad.*
 Oficiânt. *m.* El diâca ò subdiâca qui assistexen al sacerdot en funció. *Ministro del altar.* = Tot dos. *Vestuarios.*
 Oficiar. *v. a.* Ajudar á la celebració de los ofícis divinos, fer la doma en éls. *Oficiar.*
 Oficina. *f.* Botiga. = El llòc destinâd para el trabây en alguna secretaría. *Oficina.* = Oficinas. *pl.* Los quârtos bâxos de una càsa. *Oficinas.*
 Oficiós, *sa. adj.* Serviçiènts. *Oficioso, sa,*
 Oficiosament. *adv.* Oficiosamente.
 Oficiosidat. *f.* Aplicació al trabây. *Oficiosidad.*
 Oficiosíssim, *ma. sup.* Molt oficiosos. *Oficiosísimo, ma.*
 Oftalmia. *f.* Malaltia dels uys. *Oftalmia.*
 Oftálmic, *ca. adj.* Pertâfent als uys ò á las seus malalties. *Oftálmico, ca.*
 Oftalmografia. *f.* Tractât sobre los uys. *Oftalmografia.*
 Ofuscació. *f.* Turbació de la vista. = Cegnedât de esperit, confusió de idèas. *Ofuscacion.*
 Ofuscâd, *da. p. p.* de ofuscar. *Ofuscado, da.*
 Ofuscar. *v. a.* Perturbar, fer ombra. *Ofuscar.*
 Oguer. *m.* El qui guârdâ égos *Yeguro.*

OI.

Oíd, *da. p. p.* de oir. *Oido, da.*
 Oído. *m.* El sentit de oir. = La oreya. = El foradèt per ahònt se comunica el fòc á la pólvora en ârma de fòc. *Oido.* = Al oído: junt á sa oreys. *Al oido.* = Tenir bòn oído: entendrer bé. = Distingir bé la consonància y dissonància de la música. *Tener oido.*
 Oidor, *ra. m. f.* El qui òu. *Oidor, ra.*
 Oidor. *m.* jutge ò conseyer. *Oidor.*
 Oir. *v. a.* Percèbrer ab el oído, escoltar. *Oír.*

OL.

Ola. *f.* Interjecció. *Ola.*

Olfato. *m.* El sentit de olorar. *Olfato.*

Óli *m.* Licor que se estrèu de olivas, plántas, animals. *Acete.* = De elimas: el que se trèn dels bàxos del óli. *De hojuela.* = De cornèts. *De balsamina.* = De genibró. *De énebro* ò *miera.* = De lli. *De linaza* ò *de arder.* = De mellas, nous, etc. *De almendras, nueces, etc.* = Des torrós de olivas no maduras. *Infancino.* = Vèrge: el qui surt sense preñar. *Virgen.* = Per estremunciar. *Óleo.*

Óliba. *f.* Àve nocturna. = El hòmo qui vá de nits. *Lechuza.*

Oliera. *f.* Càtca per tenir ets ólis benèids. *Oliera.*

Oligarquía. *f.* Govèrn de pòcs. *Oligarquía.*

Olimpiada. *f.* Espáy de quatre àñys. *Olimpiada.*

Olimpic, *ca. adj.* Pertañent á los jòcs olímpics de los grègs. *Olimpico, ca.*

Olimpo. *m.* Puig altíssim de Tessàlia ahónt, segons los poètas, habitan las Musas ò el cèl. *Olimpo.*

Oliós, *sa. adj.* Lo qui té óli. *Oleoso, sa.* = Ròba á qui no se há llevád bé s'óli. *Juardoso, sa.*

Oliva. *f.* El fruyt de olivera. *Acetuna* ò *oliva.* = Bláva. *Moracha.* = Massanilla. *Mansanilla.* = Moriscar: gròssa. *Sevillana.* = Pansida. *Arrugada* ò *avellanada.* = Sabatéra. *Zapatera.*

Olivar. *m.* Terréno de oliveras. *Olivar.*

Olivárda. *f. pl.* *Olivarda.*

Olivéra. *f.* Àbre qui fá sas olivas. *Olivera, olivo* ò *aceituno.*

Olivó. *m.* El fruyt del uyàstre. *Acebuchina.*

Olor. *m.* La sensació que percèb el olfàto. *Olor.* = De santidad: bona fama. *De santidad.* = De malàit ò de brutó de hòmo. *Cochambre.* = De hòmo. *Olor hombruno.* = De càbra. *Chotuno* ò *de macho de cabríto.* = De rescús. *Olor d encerrado* ò *d humedad.* = De sacorrín. *Chamusquina* ò *socorrina* = De xèlla. *Sobaquina.* = Fer olor. *Oler.* = De fum, de herétge, de judío, de rescús. de, etc. *Oler d humo, herege, judío, d encerrado, etc.* = La càrn: ser passáda. *Oliscar.* = Podir. *Heder.*

Olorád, *da. p. p.* de olorar. *Olido, da.* = *Oluscado, da.*

Olorar. *v. a.* Ensumar. = Inquirir, conjecturar. *Oler.* = Cercar ab lo olfàto. *Oliscar.*

Olorèt. *m.* Olor petit. *Olorcillo.*

Oloreta. *f.* Olorèt. *Olorcillo.*

Olorós, *sa. adj.* Lo qui fá olor. *Oloroso, sa.*

Olvidád, *da. p. p.* de olvidar, se. *Olvidado, da.*

Olvidadís, *ssa. adj.* El qui fàcilment se olvida. *Olvidadizo, za.*

Olvidar. *v. a.* Pèrder la memòria de las còsas. *Olvidar.*

Olvidarse. *v. n.* Engir de la memòria las còsas. *Olvidarse.* = Eutèrament de una còsa y no saber donar claricia de élla. *Perder los memoriales.*

Olvido. *m.* Fálta de memòria. *Olvido.*

Ólla. *f.* Còsa coneguda. *Olla.* = De aràm. *De cobre.* = Ab tapadora. *Marmita.* = De caragòls: el pit de malàit. *Hervidero.* = Coléra. *Saladero.* = De cistèrna. *Calderilla.* = Ab so còll llarg y estrèt. *Pucia.* = Pudrida: cuynád de várias còsas. *Pudrida.* = Jòc de allòts. *Inferndculo.*

Óllada. *f.* Lo quey há dins sa òlla. *Olla.* = Tòc ab òlla. *Ollazo.*

Óller. *m.* El qui fá ò ven òllas. *Ollero.*

Óllería. *f.* El lòc ahónt se fàn òllas. *Ollería.*

Óleta. *f.* Ólla meunda. *Ollica, lla, ta.*

Óllòta. *f.* Ólla gráu. *Ollaza.*

OM.

Om. *m.* Àbre. *Olmo.*

Ombra. *f.* La foscura que càusa un còs qui atura sa claror. *Sombra.* = Fer ombra. *Sombrear.*

Ombrívol. *adj.* Lo qui fá ombra. *Sombrio, ia.*

Oméga. *f.* La ó llàrga de los grègs. *Omega.*

Omént. *m.* La tela qui cubréix es budélls. *Omento.*

Omentál. *adj.* Pertañent al omént. *Omental.*

Ómicron. *f.* La ó bréu de los grègs. *Ómicron.*

Omis, *ssa. adj.* Descuydád, pererós, pòc cuydádós. *Omiso, sa.*

Omissió. *f.* El àcte de omitir. = Descuyt, peresa. *Omission.*

Omitíd, *da. p. p.* de omitir. *Omitido, da.*

Omitir. *v. a.* Déxar de fer sas còsas. = Càllar, passar per àlt alguna còsa. *Omitir.*

Omnipotént. *adj.* El qui tot lo pòt. *Omnipotente, y* sòlamént es Déu.

Omnipotència. *f.* Podèr infuís, atribút sòlamént de Déu. *Omnipotencia.*

Omniscio. *adj.* El qui tot lo sàb, y sòlamént es = Déu. *Omniscio*

ON.

Ona. *f.* Movimént de las àygos y dels semhràts. *Ola* ò *onda.* = En vestít. *Ola* ò *aguas.* = Gròssa.

Oleada. = La qui se romp y fá sabonéra. *Cachon.* = Fer onas. *Ondear.*

Onclo. *m.* Jermá de son pàre ò de sa màre. *Tio.* = Señor onclo: es cal. *Salvohonor.*

Onfalocèla. *f.* Hèrnia al llombrígol. *Onfalocela.*

Onique. *m.* Pédra preciosa. *Onique.*

Onirocràcia. *f.* Fàls àrt de endevinar los sòmits. *Onirocracia.*

Onirocricia. *f.* Esplicació dels sòmits. *Onirocricia.*

Onirocrítica. *f.* Fals art de endevinar lo que signifiquen los sòmits. *Onirocrítica.*
Onocrátulo. *m.* Àve de estàti. *Onocrátulo.*
Onomància. *f.* Fals art de llegir sa planeta per el nòm de un. *Onomancia.*
Onomàstic, ca. *adj.* Lo qui se compòn de nòms. *Onomástico, ca.*
Onomatopéya. *f.* Figura retòrica per la qual se inventan nòms para las còsas qui no en ténen ò lo ténen impròpi. *Onomatopéya.*
Onotàuro. *m.* Fiy de hòu y de soméra. *Onotauero.*
Óus. *f. pl.* Sèt entifonas qui comènsan per ò y se cànfan àntes del dissàpte de Nadàl una càda dia. *O, O.*
Onsèt, ta. *m. f.* Onsos joves. *Osesno, na.*
Ouso. *m.* Quàdrúpedo fiéro. *Oso.* = Hòmo molt gràs. *Cachigordo.*
Onze. *adj.* Nombre cardinàl. *Once.* = Fer las onze: bèurer licor àntes de dinar. *Hacer ò echar las once.*
Onzè. *m.* Una pàrt de onze. *Onzavo.*

OP.

Opàcamént. *adv.* Oscuramént. *Opacamente.*
Opacidat. *f.* Fàlta de trasparència. *Opacidad.*
Opàco, ca. *adj.* Qui no es trasparént. *Opaco, ca.*
Opàlo. *m.* Pédra preciosa. *Opalo.*
Opciò. *f.* Llibertat de elegir ò triar y la matèxa elecció. *Opcion.*
Ópera. *f.* Representació còmica ab música. = La pèssa que se representa. *Ópera.*
Opéràble. *adj.* Lo qui pòt ser opèrad. *Operable.*
Opèració. *f.* La acció de obrar. = El efècte de los medicaments. = Àctes del entenimént. = Acció hòna ò màla. = Ubèrta de alguna pàrt del còs fèta per mèdi de instrument. *Operacion.* = Opèració cessàrea: incisió que se fà baix des llobrigol de dòna preñada para trèurer un infànt. *Operacion cesàrea.*
Opèrant. *p. a.* de opèrar. = *adj.* El qui opèra. *Operante.*
Opèrar. *v. a.* Obrar, majorment parlant de un remèy. *Operar.*
Opèrari. *m.* Jornaler, menestral, trabayador. = Predicador del evangèli. *Operario.*
Opèratiu, va. *adj.* Lo qui òbra y fà son efècte. *Operativo, va.*
Opèrista. *m. y f.* El qui representa la òpera. *Operista.*
Opèrós, sa. *adj.* Pénós, qui còsta molt de trabay. *Operoso, sa.*
Opiàta. *f.* Medicament. *Opiata.*
Opilació. *f.* Embaràs en las vías del còs, obstruc-

ció. *Opilacion.*
Opilad, da. *p. p.* de opilar. *Opilado, da.*
Opilar. *v. a.* Tapar los conductes del còs de anímàl. *Opilar.*
Opilatiu, va. *adj.* Lo qui càusa opilació. *Opilativo, va.*
Opinàble. *adj.* Qui se pòt defensar per una pàrt y per la contrària. *Opinable.*
Opinànt. *p. a.* de opinar. = El cabessud en sa seua opinió. *Opinante.*
Opinar. *v. n.* Ser de parèr. *Opinar.*
Opinatiu, va. *adj.* Inclinat a seguir opinió es-travagànt. *Opinativo, va.*
Opinió. *f.* Judici, parèr, conjectura. = Fàma, reputació. *Opinion.* = Fer opinió: fer autoridat en una matèria. *Hacer opinion.*
Opinioneta. *f.* Opinió màl fundada, de pòc pes. *Opinioncilla, ita.*
Opiparè, ra. *adj.* Abundant, copios, espléndido, parlant de convite. *Opiparo, ra.*
Ópit. *m.* Suc de cabessas de cascay. *Opio.*
Opitulació. *f. poètic.* Ajuda, ausili. *Opitulacion.*
Opobàlsem. *m.* El bàlsem par, y líquido. *Opobalsamo.*
Oportunamént. *adv.* A hòn tèmps, en hòna ocasió. *Oportunamente.*
Oportunidat. *f.* Tèmps a propòsit. *Oportunidad.*
Oportuno, na. *adj.* Fèt a tèmps. *Oportuno, na.*
Oposad, da. *p. p.* de oposar. = *adj.* Contrari, inimig. *Opuesto, ta.*
Oposar. *v. a.* Impedir. = Posar una còsa contrària a la àltra, posarla al enfront, en comparació. *Oponer.* = Algún delict ò fàlta a un. *Imputar, y ant. oponer.*
Oposarse. *v. r.* Fer contrari, resistir. = Ser una còsa contrària a àltra. = Donar nòm para fer oposició. *Oponerse.*
Oposició. *f.* Contrarietat, repugnància: resistència. = Concurs litterari. *Oposicion.*
Opositor, ra. *m. f.* El qui se opòsa. = El qui fà oposicions litteràrias. *Opositor, ra.*
Opressió. *f.* El àcte y efècte de oprimir. *Opreston.*
Opressivamént. *adv.* Ab opressió. *Opressivamente.*
Opressor, ra. *m. f.* El qui oprimeix. *Opresor, ra.*
Oprimid, da. *p. p.* de oprimir. *Oprimido, da ò opreso, sa.*
Oprimir. *v. a.* Apretar, comprimir, violentar. *Oprimir.*
Opribi. *m.* Afronta, injuria. *Oprobio ò oprobrio.*
Oprobiós, sa. *adj.* Afrontós, deshourós. *Oprobioso, sa.*
Ops. *f.* La fabulosa dòna de Saturno. *Ops.*
Optautiu. *m.* Un dels mòdos del verb. *Optativo.*
Óptic, ca. *adj.* Pertañent a la òptica. *Óptico, ca.*

Óptica. *f.* Ciència de la llum y de las réglas de la visió. *Óptica.*

Óptim, *ma. sup.* Molt hò. *Óptimo, ma.*

Óptimamént. *adv.* Molt bé. *Óptimamente.*

Optimisme. *m.* Sistéma de filosòfs qui creuen que tot es hò en summo grán. *Optimismo.*

Optimista. *m.* Secuás del optimisme. *Optimista.*

Opugnació. *f.* Atàc, assàlt, contradicció. *Opugnacion.*

Opugnàd, *da. p. p.* de opugnar. *Opugnado, da.*

Opugoador, *ra. m. f.* El qui opugna. *Opugnador, ra.*

Opugnar. *v. a.* Oposarse ab violència. = Atacar, assaltar. = Contradir, repugnar. *Opugnar.*

Opulencia. *f.* Abundància de béns, riquesa. *Opulencia.*

Opulént. *adj.* Ric, poderós. *Opulento, ta.*

Opuléntamént. *adv.* Ab abundància. *Opulente-mente.*

Opulentíssim, *ma. sup.* Molt opulént. *Opulentissimo, ma.*

Opusculèt. *m.* Opúsculo petít. *Opusculico, llo, ito.*

Opúsculo. *m.* Escrib breu y compendiós. *Opúsculo.*

Oquerissa. *f.* Ódi, reucor, mála voluntat. *Ojeriza.*

OR.

Ór. *m.* El metall més preciós y més apreciád. *Oro.*

= Batúd: en planxilla. *Batido.* = Barberí: plan-

xilla de llautó. *Oro barbarisco* ò *oropel.* = Bru-

ñid. *Bruído.* = Sense bruñir. *Oro mate.* = Fals.

Falso. = Com un òr. *Como un oro.* = Valer á pes

d'òr. *Valer tanto oro como se pesa.* = Bulla de

òr: constitució del emperador Càrlos IV. *Bula*

de oro. = No es tot òr lo qui llua. *No es todo*

oro lo que reluce. = Òr fulminant: fus precipi-

tád dins áygo règia. *Oro fulminante.* = Òr coro-

nàrit fi y pur. *Oro coronario.*

Oració. *f.* Discurs, sermó. = Deprecació, peticó,

súplica. = Expressió qui, ab algunas paráulas

cóm á part séua, fan sentit perfét. *Oracion.* =

Dominicál: el Pàre nòstro. *Dominical.* = Per

torn al santíssim Sagramént. *Vela.* = Jaculatò-

ria: breu y fervorosa. *Jaculatoria.* = Mental:

elevació de la ànima á Déu. *Mental.* = Vocál: la

que se fá ab paráulas. *Vocal.* = La que diuen

los curandéros. *Ensalmo.* = Fúnebre: el sermó

que se fá de un difunt. *Fúnebre.* = De las àni-

mas. *De las animas.* = Oracions: las que se en-

señan als allòts, el Pàre nòstro, etc. *Oraciones.*

= Fer oració per torn al Santíssim. *Velar.* =

Rómprer sas oracions: interrómprer una con-

versa ab fotesas. *Romper las oraciones.*

Oracional. *m.* Llibre compòst de oracions. *Oracional.*

Oràculo. *m.* Respòsta que dona Déu per sí ò per

los séus ministres. = Pretenguda respòsta de los

déus del paganisme y la estàtua qui los repre-

senta. = Veritat enuncíada en la sagrada Escrip-

tura. = La persona recomendàble per el séu sà-

ber. *Oraculo.*

Orád, *da. adj.* Malèys. *Aspero, ra.*

Oráda. *f.* Péix. *Orada.*

Orador. *m.* El qui harenga en públic. = Predicador.

= El qui fá oració, el qui supplica. *Orador.*

Oradora. *f.* *Oradora.*

Orar. *v. a.* Fer oració. = Supplicar. = Parlar en pú-

blic. *Orar.*

Orâte. *m.* Lòco, insensád. *Orate.*

Orátge. *m.* Ventèl. *Oreo.*

Oratjàd, *da. p. p.* de oratjar. *Oreado, da.*

Oratjar. *v. a.* Esposar al áyre. *Orear.*

Oratjarse. *v. r.* *Orearse.*

Oratòri. *m.* Llòco destinád en una càsa para dir

missa. = Espècie de cómposició dramática. *Orato-*

torio. = Iglesia en despoblád. *Santuario.*

Oratòri, *ria. adj.* Pertañent al orador. *Oratorio,*

ria. = Estil oratòri: nòble. *Estilo oratorio.*

Oratòria. *f.* La retòrica. *Oratoria.* = Sagrada: elo-

cuència que se usa en la tròna. *Sagrada.*

Oratòriamént. *adv.* De un mòdo oratòri. *Orato-*

riamente.

Órb, *ba. adj.* Cegos. *Ciego, ga.* = Sense pàre ni

màre. *Huérano, na.*

Órbe. *m.* El mon. *Orbe.* = Cégo. *Ciego.*

Orbicular. *adj.* Circular, redó. *Orbicular.*

Orbicularmént. *adv.* De un mòdo circular. *Or-*

bicularmente.

Órbita. *f.* Línea qui fá un planèt per el séu movi-

mént pròpi. *Órbita.*

Orca. *f.* Péix gròs. *Orca.*

Orco. *m.* El infèrn segons los poetas. *Orco.*

Orde. *f.* Disposició, distribució. = Mòdo, rétgla de

fer las còsas, sèrie, successió de éllas. = El sisè

sagramént de la Iglesia. = Mauamént, precèpte,

lléy. = La religió aprobada per el Pàpa. *Orden.*

= Ab, en, per, sense orde. *Con, en, por, sin*

orden.

Ordenació. *f.* Disposició, orde, providència. =

Collació de las ordes egleziàstiques. *Ordenacion.*

Ordenàd, *da. p. p.* de ordenar. *Ordenado, da.*

Ordenàdamént. *adv.* Ab orde. *Ordenadamente.*

Ordenador, *ra. m. f.* El qui ordèua ò dona ordes.

Ordenador, ra.

Ordenándlo. *m.* El qui hà de prènder ordes egle-

ziàstiques. *Ordenando* ò *ordinante.*

Ordenànt. *p. a.* de ordenar. El qui ordèua. *Or-*

denante.

Ordenant. *m.* El bisbe qui conferèix las ordes. *Ordenante.*

Ordenansa. *f.* Llèy, estatut, manament. = El soldat qui està á la porta de comandant per rebre y donar sas ordes. *Ordenanza.* = Ordenansas. *pl.* Llèys militars. *Ordenanzas.*

Ordenar. *v. a.* Arretglar, dispòndrer, posar en orde. = Establir, encaminar, dirigir. = Manar. = Donar ordes el bisbe. *Ordenar.*

Ordenarse. *v. r.* Prènder sas ordes eglestiàstias: *Ordenarse.*

Órdi. *m.* Grà. *Cevada*, y *ant.* *ordio.* = El sembrat de òrdi. *Cevadal.*

Ordinació. *f.* V. Ordenació. *Ordinacion.*

Ordinál. *adj.* Pertañent á orde. = Nombre ordinál: el qui indica orde. *Ordinal.*

Ordinar. *v. a.* *ant.* V. Ordenar. *Ordinar.*

Ordinàri. *m.* El gást de cada dia. = El bisbe. *Ordinario.*

Ordinàri, *ria.* *adj.* Comú, frecuent, qui succeïx sovint. = De pòc valor, de pòca consideració. *Ordinario, ria.* = De ordinàri, per lo ordinàri: per lo regular. *De ordinario* ò *por lo ordinario.* = Via ordinària: curs regular de un plèt, etc. *Via ordinaria.*

Ordinàriament. *adv.* Comunment, regularment. *Ordinariamente.*

Ordinàríssim, *ma.* *sup.* Molt ordinàris. *Ordinàrissimo, ma.*

Ordinatiu, *va.* *adj.* Pertañent al orde. *Ordinativo, va.*

Orenga. *f. pl.* *Orégano.*

Oreya. *f.* Cosa coneguda. = El oïdo. *Oreja.* = De arada ò de barrèt. *Orejera.* = De llebra: herba. *Oreja de liebre.* = De sabata. *Oreja de zapato.* = De rãta: herba. *Pelosilla.* = Estar ab tanta oreya: escoltar ab atenció. *Estar con tanto oïdo.* = Fer oreya de còsul: fer es sord. *Hacer* ò *tener oïdos de mercader.* = Anar oreya baxa; trist. *Andar con las orejas caidas.* = Estirar sas oreyas: arragafiar fòrt: lo qui se diu al qui vè á confessarse ò ecziuinarse. *Poner las orejas coloradas.* = Tenir sas oreyas floridas de alguna cosa: estar ja enterad de ella. *Tener los oïdos podridos.* = Tenir á algú pe s'oreya: tenirlo lligad. *Tenerle de la oreja.* = Taparse sas oreyas: no volèr escoltar. *Taparse los oïdos.*

Oreyana. *f.* Certa pasta frita. *Oreja de abad, de fraile* ò *lasaña.*

Oreyeta. *f.* Oreya petita. *Orejica, ita, illa.* = Fer oreyeta el bestiar. *Amuzgar.*

Oreyôta. *f.* Oreya gròssa. *Orejon.*

Oreyúd, *da.* *adj.* El qui té sas oreyas gròssas. *Orejudo, da.* = Capessúds. *Cabzudo, da.*

Órle, *fa.* *adj.* El qui no té pare ni mare. *Huérfa no, na.*

Orfandát y orfanidát. *f.* El estat dels òrfes. *Orfandad, orfanidad.*

Órga. *m.* Instrument músic. = Part del còs qui serveix á la sensació. *Órgano.*

Orgánic, *ca.* *adj.* Pertañent á instruments mecànics y á los òrgas del còs. *Orgánico, ca.*

Organisació. *f.* Composició de las parts. *Organizacion.*

Organisád, *da.* *p. p.* de organisar. *Organizado, da.*

Organisar. *v. a.* Arretglar, compòndrer, ordinar. *Organizar.*

Orguista. *m. f.* El qui tòca el òrga, majorment per ofici. *Organista.*

Orguer. *m.* El qui fà òrgas. *Organero.* = El qui el tòca. *Organista.*

Orguèt. *m.* Órga petit. *Organillo.*

Orguèts. *m. pl.* Órgas petits qui se pòden dur de un llòc á àltre. *Realejo.*

Orgüll. *m.* Presunció, supèrbia, vanidat. *Orgullo.*

Orgüllès, *f.* Presunció, etc. *Orgullo y ant, orgulleza.*

Orgüllo. *m.* V. Orgüll. *Orgullo.*

Orgüllós, *sa,* *adj.* Presumid: supèrbo, vã. *Orgulloso, sa.*

Orgüllosament, *adv.* Ab orgüllo. *Orgullosamente.*

Orient. *m.* El nexement de alguna cosa. = Es levant. *Oriente.*

Orientál, *adj.* Pertañent á orient. *Oriental.*

Orifici. *m.* Boca, forat, abertura. = El forat dels tròns. *Orificio.*

Origen. *m.* Càusa, principi. = Motiu, ocasió. = El llòc ahont neïx un. = La ascendència ò familia. = La etimologia de las paraulas. *Origen.*

Originád, *da.* *p. p.* de originar, se. *Originado, da.*

Originál, *m.* Modèllo, patró. = Escrit qui no es còpia ò copiád. *Original.*

Originál. *adj.* Pertañent al origen. = Lo qui es primer y nou en la seua espècie. = Participad per via de nexement. *Original.*

Originálmént. *adv.* Segons lo originál. *Originalmente.*

Originar. *v. a.* Causar, ser principi y origen de una cosa. *Orignar.*

Originarse. *v. r.* Provenir de alguna cosa. *Originarse.*

Originàri, *ria.* *adj.* Descendent. *Originario, ria.*

Orina. *f.* Pixat. *Orina.*

Orinád, *da.* *p. p.* de orinar. *Orinado, da.*

Orinál. *m.* Instrument ahont se orina. *Orinal, y si es de terra. Orinal* ò *potro.* = Del cèl: llòc ahont plou molt, coma deyus á Polleusa. *Orinal del cielo.*

Orinar. *v. n. ô a.* Pixar. *Orinar.*
 Oringue. *m.* Câb fermád á âncora, etc. *Oringue.*
 Orió. *m.* Constellaciô méridionâl. *Orion.*
 Oriundo, da. *adj.* Descendént. *Oriundo, da.*
 Ormetjâl, da. *p. p.* de ormetjar, se. *Armado, da.*
 Ormetjar. *v. a.* Dispôndrer. *Armar.*
 Ormetjarse. *v. r.* Proveirse de las côsas. *Armarse.*
 Ormêys. *m. pl.* Eynas de trabayador de quâlse-
 vól côsa. *Apero ô arneses.* = De câsa. *Ajuar.* =
 De cunya majorment de arâm. *Bateria.* = De pes-
 car. *Arneses ô jarcia.*
 Ornabêca. *m. V.* Hornabêca. *Ornabeque.*
 Oruád, da. *p. p.* de ornar. *Ornado, da.*
 Ornâdamént. *adv.* Ab ornamént. *Ornadamente.*
 Ornament. *m.* Adorno, compostura. *Ornamento ô*
ornamiento. = Ornamente: vestiduras sacerdo-
 tals. *Ornamentos.*
 Ornamentád, da. *p. p.* de ornamentar. *Ornamen-*
tado, da.
 Ornamentar. *v. a. V.* Adornar. *Ornamentar.*
 Ornar. *v. a. V.* Adornar. *Ornar.*
 Ornâto. *m.* Ornament, compostura. *Ornato.*
 Ornitologia. *f.* Histôria natural de las âves. *Orni-*
tologia.
 Ornitologista. *m.* El qui té conexement de las âves.
Ornitologista.
 Ornitonomância. *f.* Ârt sabnlós de endevinar per
 el vól de las âves. *Ornitonomancia.*
 Oronêla. *f. V.* Aronêlla.
 Oronôl. *m.* Péix. *Hirundo.*
 Oropêndula. *f.* Âve. *Oropêndula ô oriol.*
 Óros. *m. pl.* Pinta de cârta de jugar. *Oros.*
 Órpiment. *m.* Espécie de arsênic. *Oropimiento.*
 Orquésta. *f.* El llôc ahónt estân es músics en el
 teâtro = Entre los grégs éra el llôc destinád pa-
 ra el báll, y entre los româns lo que deym llue-
 ta. *Orquesta ô orquestra.*
 Orquestografia. *f.* Ârt y descripciô del báll. *Or-*
questografia.
 Orsar. *v. n.* Posar un bârco de borina. *Orzar.* = Á
 ôrsa: de borina. *A orza.*
 Ortiga. *f. pl.* *Ortiga.*
 Ortigar. *v. a.* Azotar con ortigas.
 Ortfu, va. *adj.* Astronômico. Orientâl. *Ortivo, va.*
 = Amplitút ortiva: ârc del horissonte en que
 puja un âstro y entre el oriént vertader. *Am-*
plitud ortiva.
 Órto. *m.* Surtida de un âstro sobre el horissonte.
Orto.
 Ortodocsia. *f.* Calidât de lo ortodocso. *Ortodoxia.*
 Ortodocso, sa. *adj.* Conforme á la sâna doctrina
 en matêria de religiô. *Ortodoxo, xa.*
 Ortodromia. *f.* Ruta en lînea dreta de un bârco.
Ortodromia.

Ortogôni. *adj.* Se diu de un triângulo qui té un
 ângulo rêcte. *Ortogonalio.*
 Ortografia. *f.* Ârt de escriurer corrêcte. *Ortogra-*
fia.
 Ortográfico, ca. *adj.* Pertañént á la ortografia. *Or-*
tográfico, ca.
 Ortógrafo. *m.* El intelligént en ortografia. *Ortó-*
grafo.
 Ortología. *f.* El Ârt de pronnciar bé. *Ortologia.*
 Ortopédia. *f.* Ârt de corretgir las diformidâts del
 côs de los infânts. *Ortopedia.*
 Ortópnea. *f.* Opressiô qui impedêix alenar. *Ortóp-*
nea.
 Oruga. *f.* Insêcto. *Oruga.*
 Orxâta. *f.* Beguda compôsta de sucre y âltres in-
 grediênts. *Orchata.*

OS.

Ôs. *m.* La pârt més dura y sôlida del côs de ani-
 mâl. *Hueso.* = De sa câma. *Canilla ô espinilla.* =
 De sa cuxa. *Babada.* = De sa espinâda. *Vertebra*
ô nabato. = Del escarpó. *Hueso sacro.* = Des ta-
 lô. *Zancarron.* = Des turmêll. *Hueso del tobillo.*
 = No déxar ôs sencêr á algú: murmurar de êlle
 manifestânt tots es seus desfêctes. *No dejar d uno*
hueso sano = Desenterrar ôssos môrts: murmur-
 rar de los difûnts de una familia. *Desenterrar*
los huesos de alguno. = Sâc d'ôssos: hûmo véy
 já no hû per res. *Costal de huesos.* = No tenir si-
 nó sa péll y ets ôssos: estar magríssim. *Estar*
en los huesos ô en la espina.
 Ôsca. *f.* Tayêt en espâsa, fuya de ganivèt, etc.
Mella. = En fus. *Huesca.* = En tâya. *Muesca.*
 Oscád, da. *p. p.* de oscar. *Mellado, da.* = *Tarja-*
do, da.
 Oscar. *v. a.* Fer ôscas en espâsa, etc. *Mellar.* = En
 tâya. *Tarjar.*
 Oscilació. *f.* Movimént de una côsa qui vâ y vé
 côm la pêndola de rêllôtgê. *Oscilacion.*
 Oscilânt. *p. a.* de oscilar. Lo qui té movimént de
 anâda y venguda. *Oscilante.*
 Oscilar. *v. n.* Môurerse anânt y venînt. *Oscilar.*
 Oscilatôri, ria. *adj.* Se diu del movimént de anâ-
 da y venguda. *Oscilatorio, ria.*
 Ósculo. *m.* Besâda. *Ósculo.*
 Oscur, ra. *adj.* Lo qui no té claror. = Confús, di-
 fícil, embrôllád, intrincád, mâl de entendrer.
 = Pôc conegúd, de bâix nexement. = Cási negre.
Oscuro, ra.
 Oscurament. *adv.* Á las foscas. *Oscuramente.*
 Oscuridât. *f.* Fálta de claror. = Baxesa de nexe-
 ment. = Fálta de intelligência. = Ombra espessa
 de bôsc, garriga, etc. = Fálta de orde en un es-

crit, etc. = Confusió, dificultat, ignorància, etc.
Oscuridad.

Oscuríssim, ma. *sup.* Molt oscur. *Oscurísimo*, ma.

Óssa, f. El conjunt dels òssos de un còs. *Osamenta.*

Ossám, m. La óssa. *Osambre.*

Osséra, f. Sepultura. *Osar*, *osario* y *osero.*

Ossèt, m. Ós petit. *Huecico*, *illo*, *ito.*

Ossúd, da. *adj.* Qui té molts de òssos. *Osudo*, da.
= Qui té òssos ó es de naturalesa de ós. *Oso-so*, sa.

Ostensió, f. Manifestació. *Ostension.*

Ostensiu, va. *adj.* Lo qui servèix para mostrar.
Ostensivo, va.

Ostentació, f. La acció de mostrar, de fer vèurer.
= Vànaglória, vanidat. *Ostentacion.*

Ostentád, da. *p. p.* de ostentar. *Ostentado*, da.

Ostentador, ra. *m. f.* El qui ostenta, fà vèurer.
Ostentador, ra.

Ostentar, v. a. Mostrar, fer vèurer. = v. n. Vànagloriarse, tenir vanidat. *Ostentar.*

Ostentatín, va. *adj.* El qui fà ostentació de alguna còsa. *Ostentativo*, va.

Ostentosamént, adv. Ab ostentació. *Ostentosamente.*

Osteograffa, f. Pàrt de la anatomía qui té per objecte la descripció dels òssos. *Osteografa.*

Osteologia, f. Pàrt de la anatomía qui tracta dels òssos. *Osteologia.*

Osteotomía, f. La acció de fer anatomía dels òssos.
Osteotomia.

Ostiári, m. El qui té el orde del ostiariát. *Ostiarío.*

Ostiariát, m. Un dels quàtre ordes menors. *Ostiaríato.*

Ostiatim, adv. *Uati.* De pòrta en pòrta. *Ostiatim.*

Óstra, f. Péix de copíia. *Ostra.*

Ostracisme, m. Espècie de destèrro per dèu àfny entre los atenienses. *Ostracismo.*

Oxipèlla, f. Malaltía. *Erisipela.*

OT.

Otomá, na. *adj.* Del impèri del Gràn-Turc. *Otomano*, na.

Otoñál, *adj.* Pertañent al otoño. *Otoñal.*

Otoño, m. El témps desde 21 de setembre fins á 21 de desembre. *Otoño* ó *otoñada.*

Otorgád, da. *p. p.* de otorgar. *Otorgado*, da.

Otorgador, ra. *m. f.* El qui otorga. *Otorgador*, ra.

Otorgamént, m. Concessió. *Otorgamiento.*

Otorgar, v. a. Concedir, condescendir, consentir. *Otorgar.*

OU.

Ou, Interjecció para fer aturar al bestiar. *Cho* ó *jo.*

Óu, m. Còsa bèn coneguda. *Huevo*. = Búllid. *Pasado por agua*. = Del dia, fresc, frit. *Del dia, fresco, frito*. = De fura. *Duro*. = Niál: perdud. *Huevo huero*. = El que se déxa en el niaró. *Ponedero*, y si es de guix. *Falso*. = Pòllad: en qui ja hey há poll. *Empollado*. = Menád. *Rebuelto*. = Estrèllad. *Estrellado*. = Mòll: batud en sucre. *Mole*. = Sense clòsca. *Sin cascara*. = El agregat de òus de péix. *Hueva*. = Blànc d'ou. *Blanco ó clara de huevo*. = Vermey d'ou. *Yema de huevo*. = Fer òus las àves, insèctos y péxos. *Ovar* ó *poner huevos*. = Fer ets òus en tèrra. *V. Fer.*

Ovéra, f. El llòc ahónt ténen ets òus las àves. *Huervera*, *ovario* ó *madrecilla.*

Ouèt, m. Óu petit. *Huevecico*, *illo*, *ito*, ó *overuela.*

OV.

Ovació, f. Triunfo. *Ovacion.*

Ováda, f. La famèlla qui té òus. *Ovada.*

Ovál, *adj.* Lo qui té figura de ou. *Oval.*

Ovánt, *adj.* Triunfánt, victoriós. *Ovante.*

Óvalo, m. Figura plàna en forma de ou. *Óvalo.*

Ovári, m. El llòc ahónt ténen còm apisáds los ouèts las àves. *Ovario.*

Oveya, f. *V. Auveya.*

Ovíparo, ra. *adj.* Se diu del animal qui pón òus.
Ovíparo, ra.

OY.

Óy, m. Àsco ó fàstix. *Asco* ó *hastio*. = Ganas de vomitar. *Ndusea.*

Oyóy, m. Ab que anomenan los nins á una llaga, tày, etc. *Buba*, *hupa* ó *pupa.*

Oyént, *adj.* El qui escolta. *Oyente.*

Oyós, sa. *adj.* El qui per brut càusa àsco. *Asqueroso*, sa.

PAC

P. f. Lletra dècima octàva del alfabeto mallorquí y consonant. Tota sola ab un punt servèix de abreviatura y significa pare y també pèus parlant en cortesia. *P.*

Pà. m. Fariua pastada y cuyta al forn. *Pan.* = Axúd: tot sol sense res més que menjar. *Seco.* = Bofegad. *Olivado.* = Brescàd. *Esponjoso* ó *ojo-o.* = Creuad. *De orejas.* = Cuyt al caliu. *Jallullo.* = De blat de las Indias. *Pan de maiz* ó *borona.* = Fermentad: ab llevat. *Fermentado.* = Empedreid: ben clòs. *Apelmazado.* = Florid. *Mohoso.* = De figas. *De higos.* = Mestayad. *Mistura.* = Moll. *Tierno.* = Negre. *Moreno.* = De nòssas: el hòu tracto que el marit dona á sa dòua los primers dias después de casads. *De la boda.* De porc. *pl. Porcino.* = De recernud. *De soma.* = De segó per los cans. *Perruna.* = Àssimo: sense llevat. *Àzimo* ó *sin levadura.* = Recolad. *De flor.* = De sant Estéva: pedra. *Lágrima de san Pedro.* = Fét en casa. *Casero.* = Tou. *Leudo.*

Pà y áygo: penitència. *Pan y agua.* = Pà y mèl: trabaya petits respècte de altres qui pòden sobrevenir. *Tortas y pan pintado.* = Pà, pà: péix, péix: ingenuidat. *Pan, pan y vino, vino.* = Pà y cüllémos: respòsta que se dona quand se demana lo que no se vol dir. *Pan y callares* ó *cortapicos y callares.* = Des seu pà ferà sopas. *Con su pan se lo coma.* = No havery pà partid: ser molt amígs. *No haver pan partido.* = No li vé á un pà y un trós: tenir riquesa. *Tener barro d mano.* = Es pà dur vol hònas dents. *Apan duro diente agudo* ó *hambre de tres semanas.*

Pàbulo. m. Alimént, menjar. = Mantenimént de las cosas inanimadas, com sa lleña des foc. *Pábulo.*

Pacció. f. Pàcte. *Paccion.*

Paccionad, da. p. p. de paccionar. *Paccionado, da.*

Paccionar. v. a. Fer un pàcte. *Paccionar.*

Paciència. f. Costància en sufrir, coratge en soportar la adversidat, los mals, etc. = Catxassa. *Paciencia.* = Paciència: es precis tenir paciència. *Paciencia.* = Ab sa paciència se guanya el cel: se alcansa un fi. *Con la paciencia se gana el cielo.* Pèrder sa paciència: enquietarse. *Perder la paciencia.* = Fer pèrder sa paciència á un sant: al més pacient. *Hacer perder la paciencia d un santo.* = Provar la paciència á un: tentar-lo para veurer si té paciència. *Probar* ó *tentar la paciencia d uno.* = Téu paciència: no te enquiets.

PAD

Ten paciencia.

Pacient. adj. El qui té paciència. = El qui reb la impressió de un agent físic. = El qui sufrèix una operació dolorosa. *Paciente.* = El qui fa sas cosas ab paciència. *Pacienzudo, da.*

Pacientíssim, ma. sup. Molt pacient. *Pacientísimo, ma.*

Pacientíssimamént. adv. sup. Ab molta paciència. *Pacientísimamente.*

Pacientamént. adv. Ab paciència. *Pacientemente.* **Pacífic, ca. adj.** Quiét, sossegad, qui vol pau. *Pacífico, ca.*

Pacificació. f. Restabliment de la pau. = Pau, repós, tranquilidat. *Pacificacion.*

Pacificad, da. p. p. de pacificar, se. *Pacificado, da.*

Pacificador, ra. m. f. El qui pacifica. *Pacificador, ra.* **Pacificamént. adv.** Ab tranquilidat. *Pacificamente.*

Pacificar. v. a. Aquietar, posar pau, reconciliar, sossegar. *Pacificar.*

Pacificarse. v. r. Aquietarse, sossegar-se hòmo, mar, vent, etc. *Pacificarse.*

Páco. m. Espècie de moltó del Perú. *Paco.*

Pacotilla. f. Petita cantidat de mercaderia que un embarca para si. *Pacotilla.* = Franca: el dret de embarcar para ell. *Pacotilla franca.*

Pactud, da. p. p. de pactar. *Pactado, da.*

Pactar. v. a. Fer pàcte. *Pactar.*

Pàcte. m. Convèni, concèrt, tractat. *Pacto.*

Pacxorra. f. Fetjúd, pàupa. *Pachorra.*

Padastre. m. El casad ab la sèna mare y no es son pare. *Padastro.* = Bossinèt de pell alsada devore sas ungles de dit. *Padastro* ó *respigon.*

Padrí. m. El qui serva un nin quand lo batian ó confirman. = El qui afavorèix y patrocina. = El qui assistèix al qui se gradúa. = Persona escollida en un desafió para cada desafiador para acompanyar-lo. *Padrino.*

Padrí. m. El pare de son pare ó de sa mare. = Persona véya. *Abuelo.*

Padrina. f. Eu batisme, confirmació. *Padrina* ó *madrina.* = La mare de son pare ó de sa mare. = Que deym á una dòna véya. *Abuela.*

Padrinatge. m. El acte de fer de padrí. = El càrreg del padrí. *Padrinazgo.*

Paduá, na. adj. De Pàdua. *Paduano, na* ó *pata-vino, na.*

Palló. m. Térme de arquitectura. *Paflon.*
Pága. f. La acció de pagar. = Satisfacció de un delict, etc. per una péua proporcionada. = Cantidat que se pága. = Prê, sôu de militar. = Agraimént ab que se pága un bénéfici. *Paga.* = Pága grôssa. *Paga alta.*
Pága. f. Sa famélla del págo. *Pava real.*
Pága. f. Lo que se pága para donar cavall ô gorá á égo ô á soméra. *Caballage.*
Pagá, na. adj. Gentíl. *Pagano, na.*
Pagád, da. p. p. de pagar. *Pagado, da.* = **Pagád, da.** desi matéix. **adj.** Presuntuós, vá. *Pagado, da de si.*
Pagador, ra. m. f. El qui pága. = El oficiál qui té la incumbência de pagar. *Pagador, ra.* = Lo que se há de pagar á cêrt témps ô lo que se pô pagar ab facilitat. *Pagadero, ra.* = Bô ô mál pagador. *Buen ô mal pagador ô buena ô mala paga.*
Pagaduria. f. Tresorería. *Pagaduria.*
Pagamént. m. Pága. *Pagamento y ant. pagamiento.*
Paganisme. m. Las naciós pagánas. = La superstició de los gentils. *Paganismo y ant. pagania.*
Pagar. v. a. Satisfes lo que se deu. = Agrair un bénéfici, favor, etc. = Patir sa péua de un delict, etc. *Pagar.* = De contánts. *De contado.* = Á cumplimént. *Por entero.* = En doble. *Doble ô al doble.* = Es séu pecát. *Su pecado.* = Á cossas. *Acoces.* = Sa fésta: es gástos, v. g. de nna véga. *La fonda.* = El refrêsc, etc, per haver fêt á un canôuge, rector, retgidor, etc. *El poseso.* El páto: el cástig que áltri merexia. *El pato.* = De sa séua bossa. *De su bolsillo.* = Ab usura: correspôndrer á un bénéfici ab un áltre major. *Con usura.* = En pagará. *Ne se ird alabando.* = Já há pagád. *Ya lleva su merecido.* = Pagar-hô ab sa pélli: morir-se. *Pagarlo con el pellejo.* = Me la pagarás: amenássa. *Me la pagards.* = No pagar s'axécar den têrra: ser de pôc aprêci una côsa. *No valer las coplas de la zarabanda.*
Pagarse. v. r. De sí matéix. *Pagarse de si mismo.* = Per sas séuas mâns: de lo que se manetja. *Por su mano.*
Págara. f. Péix. *Pagre.*
Páge. m. Allôt criád de príncipe, etc. *Page.*
Pagél. m. Péix. *Pagel ô besugue.*
Pagél. m. Márca. *Marco.* = En pesos ô medidas. *Pote.* = En meló ô síndria. *Cala.*
Pagélád, da. p. p. de pagéllar. *Marcado, da.* = *Potado, da.* = *Calado, da.*
Pagéllador. m. *Marcador.* = De pesos y medidas. *Potador.* = Del réy. *Real.*

Pagéllar. v. a. Pesos y medidas: posarlos es pagéll. *Marcar ô potar.* = Meló ô síndria: llévarlos una tayadeta. *Calar.*
Pagéllida. f. Marisc. *Almeja.* = De duas copíias. *Tellina.*
Pagès, sa. m. f. No cintadâ. *Aldeano, na, labriego, ga, pages, sa ô rústico, ca.* = El qui trabâya en el câmp. *Labrador, ra.*
Pagès. m. Instrumént de túst para penjar es llam, etc. *Velador.*
Pagesía. f. *Aldeania.*
Pagesèt. m. El pagès qui té pôca têrra que conrar. *Labrantin.*
Pagèt. m. Páge petít. *Pagecico, llo, to.*
Página. f. Plána de paper, fuya, fôl. *Padina.*
Págo. m. Pága, entréga de diner que se deu. = Prêmi, recompénsa. *Pago.* = De carta giráda. *Alce.*
Págo, ga. m. f. Ave. *Pavon, na ô pavo, va real.*
Paíd, da. p. p. de pair. *Digerido, da.* = *Tragado, da.*
Pair. v. a. Consumir el vèntre al menjar. *Digerir.* = Sufrir. *Tragar.* = Parirhó tot: no fer cas de res. *Convertirlo todo en sustancia.*
País. m. Regió, têrra, clima. = Pintura qui representá ábres, cásas, ciutats, etc. *Pais.*
Pála. f. Instrumént compôst de una fuya plána y mâneg. *Pala.* = La de imprênta. *Volandera.* = La de cuir féns. *Cogedor de basura.* = La de ventar. *Pala ô aventador.* = Fer la pála: adular. *Hacer carantoñas.*
Palabréro, ra. adj. Xerradors. *Palabrero, ra.*
Palaciégo, ga. adj. Pertañent á palácio: El qui servêix en palácio. *Palaciego, ga.*
Palácio. m. Casa reyál. = Quálsevól casa suntuosa. *Pulacio.*
Paláda. f. Lo de dins sa pála. *Palada.* = Tôc ab pála. *Palazo.* = De guix, mescla, etc. *Pellada.* = En duas paládas: prést. *En dos paletas.*
Paladar. m. La pârt cóncava interior y superior de sa boca. = El gust. *Paladar.* = Enretjolád, fôr. *Boca empedrada.* = Aferrarse sa lléngo á ne paladar: tenir molta sed ô sa boca molt seca. *Pegarse la lengua al paladar.* = Á gust del paladar. *Al sabor del paladar.*
Palaménta. f. El agregât dels remas de una embarcació. *Palamenta.*
Palánca. f. Barra de sêrro ô de fust para alzar ab facilitat molt de pes. *Palanca ô manuela.*
Palancáda. f. Tôc ab palánca. *Palancada.*
Palangâua. f. Bacins. *Palangana.*
Palanqueta. f. Palánca petita. *Palanqueta.*
Palanquí. m. Córda grôssa para issar sas velas. *Palanquin.*

Palatiuât. m. Dignidât, títol de alguns príncipes de Aleimânia. *Palatinado.*
Palatino. m. Títol de dignidât corresponent a virrey ô capitã general. *Palatino.*
Palatjád, da. p. p. de palatjar. *Apaleado, da ô paleado, da.*
Palatjar. v. a. Remenar blât, ôrdi, etc, ab pâla. *Apalejar ô palejar.*
Pâlas. f. La fingida diosa dels pastors, pasturas y bestiar. = El fingid majorâl de Júpiter. *Pd-las.*
Paláu. m. La câsa de bisbe. *Palacio del obispo ô obispalla.*
Pâlco. m. Quárto ô escalonâda para veurer festas. *Palco.*
Paleografia. f. Ârt de llegir escripturas antigas. *Paleografia.*
Palestina. f. La têrra sânta. *Palestina.*
Palestino, na. adj. De Palestina. *Palestino, na.*
Palêstra. f. Certâmen en que se ezercitan las fôr-sas del còs y del ingêni. = Lloc públic ahont se defênsan conclusiões, se donan grâus, etc. *Pa-lestra.*
Palestrins. m. pl. De Palestrina ciutât del Lácio. *Palestrinos y palestrina.*
Paleta. f. Pâla petita. *Paleta.* = De braser. *Paleta ô badil.* = De picapedrer. *Paleta, palustre ô plana.*
Paletillas de rellôtge. f. pl. *Paletillas.*
Paletó. m. Paleta petita. *Paletilla.*
Paliació. f. Dissimulo, pretêsto. *Paliacion.*
Paliád, da. p. p. de paliar. *Paliado, da.*
Paliar. v. a. Dissimular, tapar. *Paliar.*
Paliatô, va. adj. Lo qui palta. *Paliativo, va.*
Paliatôri, ria. adj. Paliatô. *Paliatorio, ria.*
Palidès. f. Grogor. *Palidez.*
Pâlido, da. adj. Descolorid, esblanqueid. *Pdli-do, da.*
Paliêra. f. Lloc para posar es pâlis. *Frontalera.*
Paliêts. m. pl. Pâlis petíts. *Frontalete.*
Palilogia. f. Figura retórica. *Palilogia.*
Palinòdia. f. Retractació de lo que se há dit. *Pa-linodia.*
Pâlio. m. Ornament enviád per el Pâpa a los arcabishes. = Espêcie de dossier para dur devall ell el Santíssim ô estatua de sânt. *Palio.*
Pâlis. m. Adorno que se pôsa devânt altar. *Frontal.*
Pâlm. m. V. Pâm. *Palmo.*
Pâlna. f. La capitál de Mallôrca. *Palma.*
Pâlna. f. V. Pâuma. *Palma.*
Pâlo. m. Bastó llarg y gruxád. *Palo.* = El que se pren per terciânas. *Quina, quina quina.* = Câmpêtxe: âbre. *Campeche ô del Brasil.*
Paló. m. Espêcie de bandêra en esdít de ârmas. *Palon.*

Palometa. f. pl. *Esquela de caballero.*
Palomida. f. Péix. *Palometa.*
Palomina. f. pl. *Palomilla.*
Palònia. f. Nòm de dôna. *Apolonia.*
Palôt. m. Retxa perpendicular que fan los qui comênsan escriurer. *Palote.*
Palpâble. adj. Lo que se pôt tocar ab sas mâns. = Clar, evident, patént. *Palpable.*
Palpâblemént. adv. Claramént. *Palpablemente.*
Palpitació. f. Movimént continuo del còr y artêrias ô intèrn, y involuntâri y trêmulo de pârt del còs. *Palpitacion.*
Palpitar. v. n. Mòurerse ab palpitació. *Palpitar.*
Pâlarderia. f. Mâlfeneria, ociosidât. *Holgazaneria.*
Pâlârdó, da. m. f. Ociosos, mâlfeners. *Holgazan, na.* = Mâlvestids, pôc nets. *Fargallon, na.*
Pâlleringo. m. Bossinèt de rôba esquinsâda qui penja del vestit. *Andrajo, arapo, arrapiezo, giron.*
Pâllissa. f. Pêll de câbra ab que se 'abrigan pastors, etc. *Pellico.* = Atupâda. *Paliza.* = Donar una pàllisa: atupar. *Dar una paliza.* = Espolsar sa pàllisa a un: atuparló. *Sacudir el bdlago.*
Pâm. m. La distância de la punta del dit gròs fins a la punta del dit petít estânt sa mâ axamplâda. = Mida. *Palmo.* = De pâm en pâm. *De palmo en palmo* = Sêť pâms de têrra en es fossar. *Siete palmos de tierra.*
Pâua. f. Vêllút de cotó. *Pana.*
Panâda. f. Còsa coneguda. *Empanada.*
Panadeta. f. Panâda petita. *Empanadilla.*
Panalis. m. Mâl en el dit. *Panadizo.*
Panârro, ra. adj. El qui menja molt de pâ. *Pan-niego, ga.*
Panastâtge. m. La persona qui se pôsa devânt âl-tra y li fâ ombra ô nôsa. *Pantalla.* = Dins sa cuyna devôre es fôc. *Torreznero.*
Pâncaritat. m. Pâ beneid. *Pan de caridad.* = Vê-ga. *Gira.*
Pandêctas. f. pl. Títol de los cincûante llibres de la collecció que séu fer el emperador Justiní de las llêys del dret româ. *Pandectas.*
Pandéro. m. Instrument músic compòst de un círculo de fust y un plegamí y mâneg. *Pandero.* = En bônas mâns estâ es paudéro. *Estd el pandero en manos que le sabrán tocar.* = Tôc ab so pandéro. *Panderada ô panderazo.* = Tocar es pandéro. *Panderetear.*
Paudéro, ra. adj. Mâlfueurs. *Pelaustan.* = Pâupa en sa feyua. *Remolon, na.* = Fer es pandéro: no fer feyua. *Holgazanejar.*
Pândol. adj. Pâupa, târd. *Pando, da.*
Pândôla. adj. Pâupa. *Pânfilo, la.*
Panegíric. m. Alabâusa, elôgi. = Sermó. *Panegirico.*

Panegíric, *ca. adj.* Pertanyent a panegíric. *Panegírico*, *ca.*

Panell, *m.* Manadè de plomas para saber de ahont vé es vent. *Catavientos*.

Paner, *m.* Còsa coneguda. *Cesta*. = Gràn, *Cesto*.

Paner, *ra. adj.* El qui menja molt de pà. *Panengo*, *ga*.

Panera, *f.* Paner gròs *Cesta*. = Des pà. *Panera*. = Para dur gallinas, òus, etc. *Banasta*. = La de marxàndo. *Cajon*.

Panerada, *f.* Lo que se du o està dins paner, *Cestada*.

Panerer, *m.* El qui fa o ven paners. *Cestero*.

Penerèt, *m.* Paner petit. *Cestico*.

Panereta, *f.* Panera petita. *Cestica*, *lla*.

Panèt, *m.* Pà petit. *Panecillo*.

Pànic, *ca. adj.* Se diu de un temor repentí y sense fonament. *Pánico*, *ca*.

Panis, *m.* Càsta de grà. *Panizo*.

Panrás, *m.* Escudella. *Panetela* o *panotela*.

Pàusa, *f.* Grà de réym escaldad ab llexiu. *Pasa*. = Vêrge: el hòmo ximple. *Bendito*.

Pansid, *da. p. p.* de pansirse. *Arrugado*, *da*, *avellanado*, *da*.

Pansirsc, *v. r.* Ruarse, secarse. *Arrugarse* o *avellanarse*.

Pantalons, *m. pl.* Calsóns ab sas càmars llargues fins demunt o cási demunt es pèus. *Pantalones* y *ant. calzacalson*.

Pantàx, *m.* Respiració cansada y violenta. *Resuello*.

Pantàno, *m.* Còpia de àygo aturada. *Pantano*.

Pantanós, *sa. adj.* Lo qui abunda de pantànos. *Pantanoso*, *sa*.

Pantera, *f.* Fiera. *Pantera*.

Panteyon, *m.* Temple de la antiga Roma consagrad a tots los seus déus. = Sepultura para los príncipes, *Panteon*.

Pantometra, *m.* Instrument de geometria. *Pantometra*.

Pantomima, *f.* Representació ab gèstos y visatges sense parlar. *Pantomima*.

Pantomimo, *ma. adj.* El qui representa pantomima. *Pantomimo*, *ma*.

Pantomina, *f.* Fotesa, friolera. *Pata de gallo*.

Pànxa, *f.* El ventre de animal, de parèt, bota, gèrra, etc. *Panza* o *barriga*. = La del hòmo en estíl familiar. *Andorga*, *bandullo*, *baul*, *jergon*, *pancho*, *sacristia*. = La de animal qui remoga. *Ventruz*. = Pànxa vergoniant: el qui menja a còsta de àltri convidantse ell. *Panza al trot* o *estómago aventurero*. = Pànxa al àyre: de esquena. *Panza* o *barriga arriba*. = De pànxa: ajredid o acalad. *De o a Bruce*. = Fer pànxa una parèt: pèrder sa direcció. *Hacer panza* o *barriga*.

Panxada, *f.* Còp que se dona ab sa pànxa. = La acció de menjar molt, de dormir molt, de estudiar molt, etc. *Panzada*. = De réyms al matí. *Perrada*. = Pègar panxada de menjar, de dormir, de estudiar, etc. *Darse una panzada de comer*, *dormir*, etc. = Pègar panxada de mossón: menjar molt. *Atacar bien la plaza*.

Panxeta, *f.* Pànxa petita. *Barriguilla*.

Panxo, *m.* Panxada. *Panzada*.

Panxota, *f.* Pànxa gròssa. *Panzon*. = *m.* El hòmo qui té sa pànxa gròssa. *Tripon*, *na*.

Panxud, *da. adj.* Lo qui té molta pànxa. *Panzudo*, *da*.

Pàny, *m.* Plànxa de ferro o de àltre metall ab divèrsas pèssas que servexen para tancar y obrir pòrtas, etc. *Cerradura*. = Part de càpa. *Camarada*, *camba* o *canto*. = De clàustro, parèt, etc. *Lienzo* o *jastial*. = De arma de fòc. *Llave*. = De maleta. *Candado*. = De còp. *De golpe*. = De br o plàta para daurar. *Pan de oro* o *de plata*.

Pàño, *m.* Ròba de llana molt atapida. *Paño*. = Lo qui sòbra es pàño. *Sobra tela de que cortar*.

Pàños, *m. pl.* Calsóns àmples y curts. *Pañetes*.

Pàpa, *m.* El sumo pontífice de los fòels catònics y el càp visible de la Iglesia. *Papa*.

Papà, *m.* Nòm que donau es nins a son père. *Papà*.

Papagây, *m.* Àve y plànta. *Papagayo*. = Hòmo terrador. *Loro*. = Dòna. *Cotorra*.

Papagâya, *f.* La samèlla del papagây. *Papagaya*.

Papàl, *adj.* Pertanyent al Pàpa. *Papal*.

Papàlment, *adv.* Ab autoridad papàl. *Papalmente*.

Papàrra, *f.* Insècto. *Garrapata*.

Paparró, *m.* Re insècto. *Rezo*.

Papàs, *m.* Nòm que en las còstas de Àfrica donau als sacerdots cristians. *Papaz*.

Papàt, *m.* La dignidat de Pàpa y el tèmpe que dura. *Papado* y *papazgo*.

Papây, *m.* V. Papà. *Papay*.

Papayó, *m.* Insècto volàtil. *Mariposa*. = De blât, ordi, etc. *Palomica*.

Papayona, *f.* *Mariposa*. = Pintada. *Vambara*.

Papelera, *f.* Escriptòri. *Papelera*.

Papeleta, *f.* Esquela, paper de avís. *Papeleta*.

Paper, *m.* Còsa molt coneguda. = Escrit qui servèix para avisar y per àltre fi. *Papel*. = Blauc: el qui no té res escrit. *Blanco*. = Bláu. *Azul*. = Daurad, platayad o pintad que se pòsa a àixa o ciri. *Feullar*. = Destrassa. *De estrasa* o *de anefa*. = De mà major. *De marca mayor*. = De mà mitjana. *De marquilla*. = De florèt: fi, *De florete*. = De càb. *Papel costero*. = De seda: molt transparent. *De seda* o *de culebrilla*. = Qui servèix de moneda. *Papel moneda*. = Que se pòsa a pèssa de ròba ab el nombre de càstas que

tira. *Membrete*. = Que se pòsa demunt lo escrit paraque no se esborr. *Teleta*. = Dur es papers basàds: donar noticias fàlsas ò afirmar còsas sense fonament. *Traer los papeles mojados*. = Embrutar paper: escriurer fotesas ò còsas inútils. *Embarrar papel*. = Fer paper: fer figura ò representació. *Hacer papel*. = Fer es seu paper. *Hacer tu papel*. = Papers, figuras, gèstos, etc. *Papeles*. = Fer papers: gèstos, etc. *Hacer papeles*.

Paperèt. *m.* Bossí de paper. *Papelillo*, *to*.

Paperista. *m.* El qui manetja papers y es intelligent en el manètx de ells. *Papelista*. = El qui se agrada de fer funció. *Papelón*.

Paperòt. *m.* Escrit llarg. *Papelón*.

Papisme. *m.* Nòm odiós que los protestants donan á la religió catòlica. *Papismo*.

Papista. *m. f.* Nòm que donan los protestants á los catòlica. *Papista*.

Pápo. *m.* El gavátx. *Papo*.

Pápula. *f.* Tumor á sa gòrga. *Pápula*.

Pápuya. *adj.* El qui per cortedat ò debilitat de la vista há de aclarar un pòc ets nys para véuter. *Cegarrita*.

Paquebót. *m.* Càsta de barco. *Paquebote*.

Paquet. *m.* Agregat de papers, cartas, etc. *Paquete*.

Par. *m.* Títol de dignitat en Frànsa. *Par*.

Par (Á la). *adv.* Juntament, en un matèix temps, igualment, sense distinció. *Á la par*. = De par en par: porta, finestra ubertas del tot. *De par en par*.

Para. Preposició qui indica el motiu, la cànsa final, la destinació. *Para*. = Para sempre. *Para siempre*. = Sens que, ni para que: sense motiu, sense raió. *Sin que, ni para que*. = ¿Para que? per quina raió? *Para que?*

Parabànda. *f.* De carruatge. *Ladera*. = De pònt. *Guarda-lado*.

Parabé. *m.* Euhòrabona. *Parabien*. = El qui el dona. *Parabienero*, *ra*.

Paràbola. *f.* Cuènto qui enclou alguna moralitat. = Figura geomètrica. *Parabola*.

Parabolá. *m.* El qui parla ab paràbolas. *Parabolano*.

Parabòlic, *ca. adj.* Pertañent á la paràbola geomètrica. = Lo qui enclou alguna paràbola. *Parabólico*, *ca*.

Paracronisme. *m.* Còmputo errat de temps. *Paracronismo*.

Parád, *da. p. p.* de parar. *Parado*, *da*.

Paráda. *f.* Aturada, detenció. = Reunió de la tròpa qui munta la guàrdia. = La porció de dinar que se pòsa en el jòc de envit. *Parada*. =

Correguda. *Carrera*. = Para verdura. *Era*. = Sembrada de raves. *Rabanal*. = Fer paradas para verdura. *Erar*.

Paradèlla. *f. pl.* *Romaza*.

Paradèra. *f.* Pòst para aturar ò amollar la aygo de un moll. *Paradera*.

Paradéro. *m.* Llòc ahont se para ò se va á parar. = Fi y terme de una còsa. *Paradero*.

Paradeta. *f.* Aturadeta. *Paradilla*. = Corregudeta. *Corredica*.

Paradetas. *f. pl.* Espants. *Aspavientos*.

Paradís. *m.* El cél. = Llòc de deléytes y delicias.

Paratso. = Paradís terrèstre: jardí deliciós ahont Déu posá á Adám. *Paratso terrestre* ò *terrenal*.

Paradoca. *f.* Proposició ò sentència contrària á la opinió comuna. *Paradoja*.

Paradògic, *ca. adj.* Qui conté paradoca ò el qui ama las paradocas. *Paradójico*, *ca*.

Paradogisme. *m.* Figura retòrica qui consisteix en reunir demunt un matèix subjècte atribúts, qui, á primèra vista, parexen contradictòris. *Paradojismo*.

Paradora. *f.* Tauleta para servici de la tàula. *Aparrador*.

Parafernàls. *adj.* Los bens que la casada se reserva á demés del dót. *Parafernales* ò *parafernales*.

Parafrasead, *da. p. p.* de parafrasear. *Parafraseado*, *da*.

Parafrasear. *v. a.* Explicar una còsa ab estensió y de divèrsos mòdos. *Parafrasear*.

Paráfrassi. *f.* Explicació més estesa que el tèsto. *Paráfrasi*.

Paráfraste. *m.* El qui explica una còsa ab paráfrassi. *Parafraste*.

Paráfrastic, *ca. adj.* Pertañent á la paráfrassi. *Paráfrástico*, *ca*.

Paráfrasticament. *adv.* Ab paráfrassi. *Parafrásticamente*.

Parágo. *f.* Addició de una sílaba á la fi de un mot. *Parágo*.

Paragráf. *m.* Divisió de un discurs, de un capítol, etc. qui se nòta ab aquest senhal §. *Paragrafo* ò *pdrrafo*.

Paralácse ò *paraláxis*. *f.* Diferència entre el llòq vertader y el apparènt de una estrèlla. *Paralaje* ò *paralajis*.

Paralàctic, *ca. adj.* Pertañent á paralácse. *Paralàctico*, *ca*.

Paralépidèdo. *m.* Figura geomètrica. *Paralepípedo*.

Paralelisme. *f.* Estat de duas líneas paralèlas. *Paralelismo*.

Paralèlo, *la. adj.* Se diu de duas líneas igualment distants en tots es seus punts. = Semblant, corresponent. *Paralelo*, *la*.

Paral·lo. *m.* Comparació. *Paralelo.*
Paraletógramo. *m.* Figura de quatre costats respectivament paral·los. *Paraletógramo.*
Paralelógramo, ma. *adj.* Fét en paralelógramo. *Paralelógramo, ma.*
Paralipómenon. *m.* Un dels llibres de la Bíblia. *Paralipómenon.*
Paral·ssis. *f.* Malaltia per la qual se afluxan es nírvis, pèrden sa fòrsa, es movimént y la sensació. *Paral·sis.*
Paral·tic, ca. *adj.* Acomès de paral·ssis. *Paral·tico, ca.*
Paral·ticad, da. *adj.* Se diu de las pàrts tocadas de paral·ssis. *Paral·ticado, da.*
Paralogisme. *m.* Discúrs fallàs apoyad en rahóns apparéuts. *Paralogismo.*
Paralogissad. *da. p. p.* de paralogissar. *Paralogizado, da.*
Paralogissar. *v. a.* Persuadir ab discursos fàlsos. *Paralogizar.*
Parámetro. *m.* Línea invariàble qui entra en la formació de una curva. *Pardmetro.*
Paramént. *m.* Adorno, alàca, tràsto. *Paramento.*
Paraménts sacerdotàls. *m. pl.* Las vestiduras sagradas. *Paramentos sacerdotales.*
Parangó. *m.* Comparació, semblàusa. *Parangon.*
Paraugona. *f.* Caràcter de lletra de estàmpa. *Parangona.*
Paran·fic. *adj.* Se diu del orde de arquitectura en la que, en llòc de columnas, se empleyan figuras de ninfas. *Paran·fico.*
Paran·fo. *m.* Entre los romàns el qui acompanyava sa novia á cás noví. = Portador de bõnas nòvas. *Paran·fo.*
Paranomàsia. *f.* Figura retòrica, y se fà quánd se usa de paràulas de unas matèxas llettras; però de diferént significació. *Paranomasia.*
Paran·y. *m.* Llòc, siti. *Parage.* = El llòc ahónt està el cassador qui aguàyta sa càssa. *Paranza.* = Mèdi para enganar. *Armadijo.* = Estar bèn paràds es paran·ys, axò es bèn posàds es mèdis para lograr algú fi. *Estar bien puestos los bolos.*
Parapétad, da. *p. p.* de parapétarse. *Parapetado, da.*
Parapétarse. *v. r.* Posarse derréra parapéto. *Parapetarse.*
Parapéto. *m.* Munt de tèrra ò de pédras qui supéra la fortificació para estar á cubèrt la tròpa. *Parapeto.*
Paraplegia. *f.* Gota en totas las pàrts del còs desde es còil eu avànt. *Paraplegia.*
Pàraplujá. *m.* Pàràygo. *Paragua.*
Parar. *v. a.* Aturar, detenir, impedir el movimént

ò accions de àltri. = En el jòc de envít eschalar la cantidat que se pòsa. = Reduirse una còsa en àltri. = Anar á algú llòc ò fi. = Aturarse el cà estànt pròp de la càssa. = Al qui futx. *Parar.* = Ab capèll, devantàl, màns, etc. *Aparar.* = Botiga de meuestràl. *Poner tienda:* de vèndrer. *Abrir tienda.* = Esmént: atèndrer. *Parar mientes.* = Llàsos. *Parar armadijos.* = Còsas fòrtas, v. g. nòus. *Pelar.* = Còsas fluxas. *Pelar ò mondar.* = No parar. *No parar.*
Parar. *v. n.* Arribar á un térme. = Càurer ò tornar en algú uua còsa después de haver passad per mottas màns. = Succeir de àltri mòdo de lo que se pensàva. *Parar.* = Parar já mál: acabar en mál fi. *Parar en mal ò parar en tragedia.*
Pararse. *v. r.* Aturarse, detenirse. *Pararse.*
Pàrarràyos. *m.* Màquina qui atrèu es llàmps. *Pararayos.*
Pàrassòl. *m.* Pàràygo. *Parasol ò quitasol.*
Parasseléne. *f.* Imátge de sa lluna figurada es un nigulat. *Paraseleno.*
Parassisme. *m.* El témps més dolorós de una malaltia. *Paracismo.*
Parátge. *m.* Llòc, siti. *Parage.* = Parátges estraviàds fòre de cami. *Ankurriales.*
Paràula. *f.* Expressió, vocàble, veu pronunciada. = Promesa, seguretát. = El fill de Déu. *Palabra.* = De casamént. *De matrimonio.* = Bruta. *Sucia.* = Deshonèsta, torpe. *Deshonesta, torpe.* = Gruxada. *Dura.* = Carinosa. *Carinosa ò caroca.* = De dos sentíts. *Ambigua.* = Picant. *Picante ò pulla.* = De réy: inviolàble. *De rey.* = Preñada. *Preñada.* = De Déu ò divina: el evangèli, la doctrina cristiàna, etc. *Palabra de Dios ò divina.* = Paràula per paràula: mot per mot. *Palabra por palabra.* = Á sa priméra paràula. *Á la primera palabra.* = De paràula: á viva veu. *De palabra.* = En una paràula: útimamént. *En una palabra.* = Donar paràula: promèter. *Dar palabra:* de casamént. *Dar palabra y mano.* = Dur eu paràulas: engauad. *Traer en palabras.* = Estouviat sas paràulas: no pèrder es témps xerrant. *Ahorrar palabras.* = Déxar en sa paràula á sa boca: interròmprer, no voler escoltar. *Dejar con la palabra en la boca.* = Menjarse sas paràulas. *Comerse las palabras.* = Faltar á la paràula: no cumplir lo promès. *Faltar d la palabra.* = Faltar paràulas: térmes, expressions. *Faltar palabras.* = No tenir paràula: no cumplir-la. *No tener palabra.* = Tenir paràulas ab algú: barayarse. *Tener palabras.* = Escapar una paràula. *Irse ò escapar una palabra.* = Pèndrer sa paràula: parlar. *Tomar la palabra.* = Tractar mál de paràula. *Tratar mal de palabra.* = Paràulas

· majors: injuriosas. *Palabras mayores.* = Mitjas paràulas: mál prouunciadas. *Medias palabras.* = Paràulas de sànt y fets de dimòni. *Palabras de santo y uñas de gato.* = De sa mèua paràula en pòden tirar un àcte. *Mipalabra es prenda de oro.*
 Paraulàda. *f.* Paràula indecènt. *Palabrada.*
 Parauleta. *f.* Paràula petita. *Palabrita.*
 Paraulòta. *f.* Paràula deshonestà, indecènt. *Palabrada.*
 Pàraygo. *m.* Còsa coneguda. *Paragua.*
 Pàrca. *f.* Entre los pagàus diosas qui presidían á la vida del hòmo. = Segòus los poètas la mòrt. *Parca.*
 Pàrcamènt. *adv.* Ab moderació. *Parcamente.*
 Pàree. *m.* Billetèt de perdó en las escòlas. *Parce* ò *parco.*
 Parciál. *adj.* Qui fà pàrt de un tot. = El qui següeix el partit de àltri. *Parcial.*
 Parcialidat. *f.* Facció, partit. = Estàt de una pàrt respècte del tot. *Parcialidad.*
 Parciàlmènt. *adv.* *Parcialmente.*
 Parcidat. *f.* Economia. *Parcidad.*
 Parcimònia. *f.* Moderació. *Parcimonia.*
 Pareíssimamènt. *adv. sup.* Ab molta economia. *Parcissimamente.*
 Pàrco, ca. *adj.* Moderád en el us de las còsas. = Cric. *Parco, ca.*
 Pàrdo, da. *adj.* De color rotjènc qui tira en negre. *Pardo, da.*
 Pàre. *m.* El qui hà engenràd á àltre. = La primèra persona de la santíssima Trinidad. = El qui fà ofici de pàre. = El religiós sacerdot en senàl de respècte. *Padre.* = De ànimas: el rector. *De almas.* = De concili: el bisbe qui assistèix á un concili. *De concilio.* = De la Iglesia: los mèstres y doctors de ella. *De la Iglesia.* = De familia. *De familia.* = Espirituál: el confessor. *Espiritual.* = Del desèrt: hermità. *Del yermo* ò *desierto.* = Sànt: el Pàpa. *Santo.* = Putatíu: el qui se té per pàre y no'u es. *Putativo.* = Mássà hò, axò es qui no corretjèx axí còm se deu als fiys. *Padrazo* ò *padron.* = Pàre nòstro: la oració dominicàl ò el religiós qui es estád provinciàl ò té los honors de serhó estád. *Padre nuestro.*
 Pàre y fiy. *m.* Hérba. *Yerba estrellada.*
 Paredàd, da. *p. p.* de paredar. *Cercado, da, tabicado, da.*
 Paredar. *v. a.* Tapar finèstras, etc. *Tabicar.* = Tan-car de parèt, càmp, etc. *Cercar.* = Fer parèt. *Harer pared.*
 Parelia ò parelio. *m.* Figura del sòl en un nigulàt. *Parelia* ò *parelio.*
 Parénessis. *f.* Avis, eczhortació, arregàñy. *Parénesis.*

Parènètic, ca. *adj.* El qui eczhòrta. *Parènètico, ca.*
 Parént, ta. *adj.* El qui pertàñy á una familia per qualsevòl línea. *Pariente.* = De Júdas: ròig. *Pello de Júdas.* = Semblànt. *Pariente.*
 Parentació. *f.* Ecsèquias, funeràl. *Parentacion.*
 Parentèla. *f.* Tots es parènts. *Parentela.*
 Parentèsc. *m.* Unió, vínculo de sang ò de las còsa entre sí. *Parentesco.* = Espirituál: afinidat entre padrins y padrinas y fiòls y fiòlas. *Espiritual.*
 Parèssis. *m.* Interposició de paràulas en un pèríodo qui lo interròmp, però no el muda. = Aquèst senàl (). *Paréntesis.*
 Parèr. *m.* Dictàmen, opinió, sentència, vòt. *Parer.*
 Parèt. *f.* Còsa coneguda. *Pared.* = De cantóns. *De silleria.* = Ab mescla. *De mamposteria.* = Mèstra. *Maestra.* = Mitjèra. *Medianera.* = De pedra quadrada. *De piedra labrada.* = Romàsa caygúd lo edifici. *Paredon.* = Seca: sense mescla ni fànc. *Seca* ò *albarrada.* = Qui tànca càmp, viña, etc. *Cerca.*
 Pareta. *f.* Nòm pròpi de dòna. *Petronila.*
 Pareteta. *f.* Parèt petita. *Paredilla.*
 Paretòta. *f.* Parèt gròssa. *Paredon.*
 Parèxer. *v. n.* Semblar. *Parecer.* = Sa plàssa: fer renòu molts qui xèrran molt. *Parecer una carniceria.* = Parèix que lo encàlsen: que se diu del qui camina aviàt. *Parece que ha comido cazuela.* = Parèix que li hán de fer llòc: que se diu del qui vā estufad. *Parece que come asadores.* = Parèix que hà vist ànimas: que se diu de un dèbil y molt màgre. *Parece que ha comido alejijas.* = Parèxer 'un santèt el qui n'ou es. *Parece que no enturbia el agua.* = Al parèxer: segòus la apariència. *Al parecer.*
 Parèy. *m.* El conjúnt de duas còsas de una matèxa càsta. *Par.* = Dos animals justids á un matèix jou. *Par* ò *yunta.* = Á parèys: de dos en dos. *A pares.*
 Parèys. *m. pl.* El conjúnt de los qui llàuran. *Yunteria.*
 Pareya. *f.* Agregat de duas còsas semblànts. = Duas càrtas del matèix nombre, dos rèys, etc. *Pareja.* = Pareyas. Jóc. *Parejas.*
 Pareya. *f.* Flòr de olivèra. *Flor* ò *rapa.*
 Pareyer. *m.* El qui fà feyna ab parèy de bestiar. *Yugero.*
 Paridat. *f.* Comparació. = Igualdat de una còsa ab àltra. *Paridad.*
 Paridora. *adj.* La famèlla qui parèix molts vegàdas. *Paridera.*
 Parir. *v. a.* Donar á llum la famèlla el feto que havia concehútd. = Pòndrer las àves y los pèxos. = Produir una còsa á àltra. *Parir.* = Més mäsclcs

que faméllas. *Machear*.—Més faméllas que más-cles. *Hembrear*.

Parisiense. *adj.* De París. *Parisiense*.

Parlâd, da. *p. p.* de parlar. *Hablado*, da.—*Parlado*, da.

Parlador. *m.* Llòc destinâd para parlar en los con-vénts de môijas. *Locutorio* ô *libratorio*.

Parlador, ra. *m. f.* El qui parla embarrassâd ô ab escés. *Parlador*, ra.

Parlament. *m.* Oració ô discûrs que se fâ en junta ô congrés.—Las cors de Inglâtêrra. *Parlamento*.

Parlamentâd, da. *p. p.* de parlamentar. *Parlamenteado*, da ô *parlamenteado*, da.

Parlamentâl. *adj.* Pertañent á parlament. *Parlamental*.

Parlamentar. *v. a.* Conversar uns ab âltres.—Tractar de ajust.—Enviar parlamentâris. *Parlamentar* ô *parlamentear*.

Parlamentâri. *m.* El envidâd para tractar de ajust. *Parlamentario*.

Parlar. *v. a.* Dir, articular las parâulas.—Tractar, explicar el séu sentit.—Conversar ab âltri. *Hablar*.—Algûns animâls: imitar la veu del hómo. *Parlar* ô *hablar*.—Parlar á bolic. *Achorretadas*.—Â bulto. *A bulto*.—Arrogânt. *De papo*.—Al âyre. *Al ayre*.—Atropellâd. *De hilvan*.—Derrêra. *Por detras*.—Derrêra âltre: dir lo que âltre hà dit. *Por boca de ganso*.—Bâix. *Bajo*, *paso* ô *quedo*.—Embuyâd el qui hà begûd mâtssa. *Tropezar en las erres*.—Ab el diâble: expressió para indicar que un sâb moltíssim. *Con el diablo*.—Clar, fôrt, grôs. *Claro*, *fuerte*, *gordo*.—De deveras: formâl. *De véras*.—Desbaratâd. *Hablar por esos trigos* ô *echar d trompa y talega*.—De famélla. *Afeminado*.—Entre déuts. *Entre dientes* ô *mascular y musitar*.—Espès. *A borbotones*.—Flamènc ô morisc: douarse eutèndrer pôc ô nojéus. *En griego*, *gringo* ô *en guirigay*.—Ab sas mâns: mauetjarlas molt parlâut. *De manos*.—Pes colzos: xerrar moltíssim. *Por los codos*.—Per regâlos: ferlos á aquél á qui se hà de parlar. *Con lengua de plata*.—Per riurer. *De burlas* ô *de chanza*.—Â s'oreya. *Cuchichear*.—Petít los enamorâds. *Estar en locutorio*.—Xâmporrâd. *Champorrar*.—Parlar per parlar. *Hablar por hablar*.—No parlar: estar mud. *Estar sin habla* ô *en muda*.—No parlar ni motar. *No hablar ni hablar*.—Non parlèim pus. *Cepos quedos*.—Que pârl flamènc? *Lo he de decir cantado* ô *rezado*?—Parlar de càb de nâa. *Gan-guear*.

Paròdia. *f.* Imitació burlésca en vérs de una òbra sèria de litteratura. *Parodia*.

Paròdic, ca. *adj.* Pertañent á la paròdia. *Paródico*, ca.

Paròla. *f.* Espèdició ô escés en so parlar. *Parola* ô *parla*.

Paronomàssia. *f.* Semblânsa de parâulas per el sonido y ortografia ab diferénts significâts. *Paronomasia*.

Paròtiga ô *paròtida*. *f.* Malaltia. *Paròtida*.

Parotsismâl. *adj.* Pertañent á parotsisme. *Parotsismo*, l.

Parotsisme. *m.* Accidènt câsi mortâl en qui el malâl pèrd la acció y sentit. *Paroxismo* ô *paroxismo*.

Parpâl. *m.* Bàrra de fèrro para alçar còsa de molt de pes. *Alza prima* ô *palanca*.

Pârra. *f.* Còsa coneguda. *Parra*.—Borda. *Parriza* ô *parron*.—Suc de pârra: el vi. *Zumo de parras* ô *de cepas*.

Parrâl. *m.* Armamènt qui sostén pârras. *Parral*.

Parreta. *f.* Parra petita. *Parrilla*, ita.

Parricida. *m.* El qui mâta á sos pâres. *Parricida*.

Parricidi. *m.* El delictè de matar á sos pâres. *Parricidio*.

Pârroco. *m.* El rector de parròquia. *Pdrroco*.

Parròquia. *f.* Iglesia ahònt se administran sagramènts y es administrâda y regida per rector.—La jurisdicció y el territòri del rector. *Parroquia*.—Tavèrna en estil bâix. *Hermita de Baco*. Cumplir ab la parròquia: confessar y combregar per á Pâsco. *Cumplir con la parroquia*: fer una visita, v. g. de obligació ô de cumplimènt. *Hacer su deber*.

Parroquiâ, na. *adj.* El qui està dins es districte de una parròquia.—El qui ordinàriamènt compra en una matèxa càsa ô se servèix de un matèix menestrâl. *Parroquiano*, na.

Parroquiâl. *adj.* Lo qui es de ô pertâny á la parròquia. *Parroquial*.

Parroquialidât. *f.* Dret parroquiâl. *Parroquialidad*.

Parsimònia. *f.* Moderació, economia. *Parsimonia*.

Pârt. *f.* Porció de un tot.—Lo que tòca á un en fer partiús.—Llòc, siti.—Costât.—Divisió de un llibre.—Persona interessâda en un negòci, etc.—El qui pletetja còntre un âltre.—Facció, partit.—Se diu del tèmps presènt respècte al passâd, v. g. de vuyt dias en aquèsta pârt.—Los òrgas de la generació. *Parte*.—Alicòta: la qui es mida cabâl de un tot. *Alicota*.—Alicuanta: la qui multiplicâda per qualsevòl nombre no fâ el séu tot, còm 2 respècte de 9. *Alicuanta*.—Essenciâl: la qui constituèix la essència del séu tot. *Esencial*.—Integrâl ô integrânt: necessària á la integridât de un tot; però no á la séua essència. *Integral* ô *integrante*.—De lleñàm llevorâd qui quèda ab escòrxa. *Gema*.—De pârt á pârt: de

bànda á bànda. *De parte d parte.* = En ninguna pàrt: en ningún llòc. *En ninguna parte.* = Per totes pàrts. *Por todas partes.* = Donar pàrt: avisar. *Dar parte.* = Prender per àltra pàrt: per àltre camí ò via. *Echar por otra parte.* = Prender pàrt en negòci, assumto, etc. *Tomar parte.* = Entrar en pàrt. *Entrar en parte.*

Pàrt. *m.* El àcte de parir. = Qualsevòl producció física. *Parto.* = Anar de pàrt la dòna preñada. *Estar de parto.* = Bòn pàrt. *Feliz parto.* = Pàrt entrevesad. *Parto revesado.*

Partéra. *f.* La qui hà pòc que hà parid. *Parida.*

Parteràtge. *m.* El tèmps que se seguèix immediadament al pàrt. *Sobreparto.*

Parteta. *f.* Pàrt petita. *Partecica, lla, ita.*

Partible. *adj.* Lo que se pòt partir. *Partible.*

Partició. *f.* Divisió, repartiment. *Particion.*

Particip. *m.* Una pàrt del verb qui té las propietats del nòm, perque se declina còm él, y perque participa de un y àltre se anomena axí. Se dividèix en actiu y passiu. *Participio.*

Particip. *adj.* El qui té pàrt en alguna còsa. *Particionero, ra, participe.* = El màncomunad ab àltres para un interés comú. *Aparcero, ra.*

Participàble. *adj.* Lo que se pòt participar. *Participable.*

Participació. *f.* El àcte de participar. = Avís, noticia, pàrt. *Participacion.*

Participad, *da. p. p.* de participar. *Participado, da.*

Participaut. *p. a.* de participar. El qui participa. *Participante.*

Participar. *v. a.* Donar avís, donar pàrt, comunicar. = *v. n.* Tenir pàrt, rèbrer alguna còsa de un àltre, ferlase pròpia. *Participar.*

Participiàl. *adj.* Pertañent al particip. *Participial.*

Partícula. *f.* Pàrt molt petita. = Nòm que se dona á las pàrts de la oració indeclinables. *Particula.*

Particular. *adj.* Singular, peculiar, pròpi. = Singular, oposad á universál. = Extraordinari, pòcas vegadas vist. = El qui no té títol qui lo distinguesca de los àltres. = *m.* Algún punt ò matèria de que se trácta. *Particular.*

Particularidat. *f.* Individualidat, singularidat. *Particularidad.*

Particularisad, *da. p. p.* de particularisar, se. *Particularizado, da.*

Particularisar. *v. a.* Expressar una còsa ab totes sas séuas circumstàncias. *Particularizar.*

Particularisarse. *v. r.* Distingirse en alguna còsa. *Particularizarse.*

Particularíssim, *ma. sup.* Molt particular. *Particularísimo, ma.*

Particularíssimamént. *adv. sup.* Ab molta particu-

laridat ò e pècialidat. *Particularisimamente.*

Partícula mént. *adv.* Espèciàlmént. *Particularmente.*

Partíd, *da. p. p.* de partir. *Partido, da.*

Partida. *f.* La acció de partir ò surtir. = La nòta de batisme, etc. qui quèda en los llibres parroquiàls. = La cantidat de nombres en los contes. = La cantidat que se pòsa en el jòc y el nombre de jugadors. *Partida.* = De gramàtics, axès, de àses. *Asneria.* = De gènt qui fà grán renòu. *Tabla de la vaca.* = Partidas. *pl.* Col·lecció de las lleys de Castílla fèta en tèmps de san Fèrnando y de son fíy D. Alonso el sàbi. *Partidus.*

Partidàri. *m.* El qui seguèix el partít de àltre. *Partidario.*

Partideta. *f.* Porció petita. *Porcioncilla.*

Partidor, *ra. adj.* El qui partèix. *Partidor, ra.*

Partidor. *m.* El nombre per el qui se partèix en los contes. *Partidor ò divisor.* = El llòc de la cuyua ahont se distribuèix el menjar. *Pitanceria.*

Partió. *f.* Ràya de càmp, réyne, térme, etc. *Confin, linde, lindero.* = Repartiment. *Particion, division.*

Partir. *v. a.* Dividir en pàrts, dividir un nombre per àltre, separar una còsa de à'tra. *Partir.* = Còsa pòca á molts. *Hacer el caldo tajadas.* = El menjar en el partidor. *Pitar.* = Pes mitx en duas mitàts. *Por en medio.*

Partir. *v. n.* Posarse en camí, enarsèn. *Partir.* = De càp còm es hòus: sense reflexió. *Partir de carrera ò de ligero.*

Partirse. *v. r.* Anarsèn. *Partirse.* = Prender alguna pàrt de un tot. *Repartirse.*

Partít. *m.* Bando, facció, trácto, convèni. = Marít. *Partido.*

Partitíu, *va. adj.* Lo que se pòt partir. *Partitivo, va.* = El verb qui significa partició. *Partitivo.*

Parturiént. *adj.* La qui vá de parir. *Parturiente.*

Parúlis. *m.* Tumor pituitós baix de sa lléngo ò á sas gèivias. *Parllis.*

Pàrva. *f.* Pòca cantidat de alimént que se pren al matí en dia de dijuvi. *Parva.*

Parvedat ò parvidat. *f.* Poquedat. *Parvedad ò parvidad.*

Pàrvulo, *la. m. f.* Nin, na. *Pdrvulo, la.*

Pàs. *m.* El módo de caminar. = La acció de passar de un llòc á àltre. = El moviment còmodo del bestiar gròs. = El llòc per ahont se passa de una pàrt á àltra. = La diligència que se fà en sollicitut de una còsa. = Llecència de poder passar per algún llòc. = El succés més notàble de la passió del hòu Jesús, y aquèlla espècie de tabernacle en

que duen la seua figura en la processó del di-
jous sant. = Clàusula de un escrit. = Conducta,
mòdo de vida. = El trànzit de la mòrt. *Paso.* =
À pás de hòu: á pòc á pòc. *À paso de buey.* =
À hòu pás: aviàt. *À buen paso.* = Pás estrèt en
camí. *Desfiladero.* = Pás de riurer. *Paso de co-
media.* = Mál pás que té el bestiar qui tròta.
Paso de la madre ó pasitrote. = Al pás que. *Al
paso que.* = Atropèllar ò apretar el pás: cam-
minar aviàt. *Atropellar ó apretar el paso.*
Pàsco. *f.* La fèsta més solènne de los judios. = El
dia que ressucità Cristó. *Pascua.* = Florida.
Florida ó de flores. = Granáda. *Del Espiritu
Santo.* = Contént còm un pásco. *Contento como
una pascua.*
Pasmád, da. *p. p.* de pasmar, se. *Pasmado, da.*
Pasmar. *v. a.* Atolondrar, aturdir, umplir de ad-
miració. *Pasmar.*
Pasmarse. *v. r.* Atolondrarse, aturdirse, umplirse
de admiració. *Pasmarse.*
Pàsmo. *m.* Atolondramént, grán admiració y el ob-
jècte qui lo càusa. *Pasmo.*
Pasmós, sa. *adj.* Lo qui càusa pásmo. *Pasmoso, sa.*
Pasmosamént. *adv.* Ab admiració. *Pasmosamente.*
Pasquál, la. *m. f.* Nòm pròpi de hòmo ò de dò-
na. *Pascual, la.*
Pasquál. *adj.* Pertañent á pásco. *Pascual.*
Pasquí. *m.* Paper satíric ò injuriós aficád á parèt,
etc. *Pasquin.*
Pasquináda. *f.* Ditxo agúd y satíric. *Pasquinada.*
Pàssa. *f.* El espáy que un pèu adelánta al àltre.
Paso. = Curta. *Paso corto:* el qui lay té. *Pasi-
corto.* = Llárta. *Largo:* el qui lay té. *Pasilargo.*
= Geomètrica: mida de ciuc pèus geomètrics.
Paso geométrico. = À càda pásca: ab frequèn-
cia. *À cada paso.* = En duas pásas: prést. *En
dos zancadas.* = À pòcas pásas: pròp. *À pocos
pasos.* = Costar molts pásas: molta diligència.
Costar muchos pasos. = Tornar sa pásca arréra.
Volver paso atras. = No donar una pásca: no
fer càb diligència. *No dar paso* = No podèr
donar pásca: no podèr caminuar. *No poder dar
un paso.*
Pàsca. *f.* Espècie de epidèmia. *Constelacion.* = Ha-
very pásca, *v. g.* de cadàrn. *Correr constelacion
de...*
Pàsca. *f.* Malaltia de cà. *Moquillo.*
Passàble. *adj.* Lo qui se pòt passar. *Passable*
Passád, da. *p. p.* de passar. *Pasado, da.*
Passád, da. *adj.* Corrompúd, pudríd, anterior.
= Atravessád. *Pasado, da.* = Lo passád, passád:
non parlèm pus. *Lo pasado, pasado.*
Passáda. *f.* Trànzit de una pàrt á àltra. *Pasada.*
= Fènt càlsa. *Vuelta.* = Fènt àtxas, ciris, etc.

Baño. = Emblanquinànt, referint parèts, etc.
Capa. = Mál passáda: acció fèta en perjuy de
àltre. *Mala pasada.* = De passáda: de pásso. *De
pasada.*
Passàddemà. *m.* El dia siguiént á demà. *Pasado
mañana ó trasmañana.*
Passadís. *m.* Travessia. *Pasadizo.*
Passador, ra. *adj.* Ni hò, ni mál. = Lo que se
pòt sufrir y tollerar. *Pasadero, ra.*
Passadora. *f.* Càda pèdra gròssa que se pòsa á to-
rrènt, ciquia para passar. *Pasadera ó pasa-
dero.*
Pàsafòre. Interjecció. Paràula para fer fugir es
càus. *Zu.* = Dir pàsafòre. *Zacear.*
Pàsamá. *m.* Còrda, bàrra de fèrro ò de fust para
afiansarse pujánt escàlas. = Cèrt galó. *Pasamano.*
Pàsamaner, ra. *m. f.* El qui fà òbra de botóns,
peras, borlas, etc. *Pasamanero, ra.*
Pàsamaneria. *f.* El ofici y feyna y la càsa de pà-
ssamaner. *Pasamaneria.*
Passànte. *adj.* Ni hò, ni mál. *Pasadero.*
Pàsapòrt. *m.* Llecència escrita para passar de un
llòc á àltre. *Pasaporte.*
Passar. *v. a.* Trasladar-se ò trasladar una còsa de
un llòc á àltre. = Anar dins algú llòc. = Mudar
de un estát á àltre. = Pujar de un empléyo al àl-
tre: de clàsse inferior á superior. = Fugir es
tèmps. = Estèndrerse la pèste, etc. de un llòc
á àltre. = Cessar, calmar. = Còrrer sa moneda.
= Llegir el qui aprèn de llegir. = No jugar en
cèrts jòcs ò tenir més punts de los precisos pa-
ra goñar. = Entrar una còsa dins àltra. = Escedir,
supèrar. = Déxar de ser. = Sofrir, tollerar, etc.
Passar. = Devànt á un caminànt, corrènt. *Tomar
la delantera:* escedirlo en ciència, etc. *Echarle
la pierna encima:* fer ò lograr primer una
còsa. *Ganar por la mano.* = Un bàrco devànt un
àltre. *Rebasar.* = Àyre. *Correr ayre.* = Contes.
Ajustar cuentas. = Per demúnt. *Por encima* =
De llàrg ò de llis: no atnrarse. *De largo.* = Pe-
sa garròva á uu: murmurar de éll. *Hacerle la
barba.* = Péna. *Penar:* pe'l dimòni: axò se diu
dels hòmos y majormént de las dònas qui pàs-
san péna para anar bèn vestidas. *Passar cochura
por hermosura.* = Las penas del purgatori:
molts de trabáys. *Las penas del purgatorio.* =
Na bláva: el mar. *El charco.* = Sa ploma per de-
múnt escrit: esborrarlo. *Tildar.* = Pòrcs á agla-
nar. *Cerdos d montanera.* = La tròpa revista.
Revista: per un pás estrèt. *Desfilas.* = Rahors.
Afilas navajas. = À mál viátge. *Embiar d la du-
la.* = Sa bugáda. *Sacar.* = El bestiar á sa montà-
fia al estín. *Trashumar.* = Sa ràya. *De raya.* =
Una nit de mòros: no dormir estànt al lilit. *No*

che toledana.—Sa rasadora ignâl: no fer pàrts ni quàrts. *Pasar* ò *medir por un rasero.*—El rosàri y àltras devocións ò obligacións màssa aviàt. *Pasar cuentas.*—Sas tristas: tenir misèria. *Estar d la estaca.*—Per àygo: rentar. *Lavar de remajo.*—Rius, torrènts per el llòc ahònt hey hà mánco àygo. *Vadear.*—Passar y traspassar per un matèix llòc. *Zarcear.*—Perúy: esfondrarse. *Undirse.*—Passarhó tot á fòc y á sàng: destruirhó tot. *No dejar piante ni mamante.*—Jà passaràs per cá mèua: Amenàssa que se fàn los allòts. *Somos arrieros y en el camino nos encontraremos.*—Jà passarèm contes: amenàssa. *Al dar la cuenta me lo diréis.*—Passèim á àltre assunto. *Alon que pinta la uva.*—Fer passar á un per un cos de guya: apretarlo molt. *Meter en un zapato.*—Passarhó bé ò mal. *Passarlo bien* ò *mal.*

Passar. v. n. Morirse. *Passar.*

Passarse. v. r. Corrómprese, pudrirse.—Al partit contràri. *Passarse.*

Pàssatèmp. m. Devertimènt, entretenimènt, recreyo. *Pasatiempo.*

Passàtge. m. El qui du, v. g. una càrta. *Portador.*—Facultat de passar. *Paso.*

Passatger, ra. m. f. El qui vâ de camí. *Pasagero,* ra.

Pàssavolant. m. Espècie de cotxo. *Silla volante.*—Pèssa de artilleria. *Pasavolante.*

Pàssaxòt. m. El xòt destinâd para anar devànt y guiar als àltres. *Manso* ò *julo.*

Pàsse. m. Permis. *Pase.*

Pàssera. Aucèll. *Pdjarò solitario.*

Passarèll. m. Aucèll. *Pardilla* ò *pardillo.*—Reyâl: ab so pit vermèy. *Pechicolorado.*—Hòmo astút. *Zorzal* ò *pdjaro.*—Quin estornèll; *Què zorzal* ò *pdjaro!*

Passèt. m. Pèssa de trànzit estreta y curta. *Pasillo.*—Camiuñy estrèt. *Coladero.*

Passetjàd, da. p. p. de passetjar, se. *Paseado,* da.—*Pregonado,* da.

Passetjàda. f. El àcte y efecte de passetjar, se. *Paseo.*—Llârga. *Caminata.*

Passetjador, ra. m. f. El qui se passetja molt. *Paseador,* ra.

Passetjador. m. Llòc para passetjarsy. *Paseo.*

Passèante. p. a. de passetjarse. El qui se passetja. *Paseante.*—En corte: desenfeynâd, qui no té empleyo. *Paseante en corte.*

Passetjar. v. n. Caminar ab el fi de fer eczerfici ò recreyarse.—v. a. Trèurer á passetjar á un nin, á un convalacènt, etc. *Pasear.*—Sa càpa els hòmos. *Tener la capa en el hombro.*—Sa mànta ò manteta sas dónas: andoyar. *Mantear.*

—Sa gallànda: endoyar. *Correr la gandaya.*—Alguna còsa que vèndrer. *Pregonar.*

Passetjarse. v. r. V. *Passetjar.* v. n. *Pasearse.*—Per no tenir res que fer. *Barzonear.*—*Passetjèt:* enjegar ab enfàdo. *Anda d pasear.*

Passètx. m. La acció de passetjarse y el llòc. *Paseo.*

Pàssia. f. La pàrt del evangèli qui referèix la passió y mòrt de Cristo. *Pasion* ò *pasia.*

Passibilitât. f. Capacidât de patir. *Posibilidad.*

Passible. adj. Capàs de patir. *Posible.*

Passier. m. El qui cànta la pàssia. *Pasionero.*

Passig. m. Aquèll adorno de pàsta torsuda que se pòsa á panâda, pasteló, etc. y ab que se afiânssa sa tapadora. *Repulgo.*

Passigad, da. p. p. de passigar. *Pelliscado,* da.—*Repulgado,* da.

Passigâda. f. El àcte y efecte de passigar.—Porció, molt petita que se pren ò se llèva de alguna còsa. *Pellisco.*

Passigar. v. a. Apretar ab sos dits gròs y segón una pàrt del còs de módo que càusa dolor. *Pelliscar.*—Fer es passics á panâda, etc. *Repulgar.*—v. n. Ser càra una còsa. *Tener pimienta.*

Passió. f. Afecte, movimènt, perturbació de ànima.—El àcte de patir.—Los tormentos y mòrt que patí Cristo.—Desitx, afició, amor, inclinació.—Afiçió vehemènt á alguna còsa, v. g. á cantar.—El dolor de la pàrt del còs qui patèix malaltia, desorde. *Pasion.*—De riurer. *Pujos de risa.*—Tenir passió á alguna còsa. *Tener passion d...*

Passió. f. La flòr de passionèra y la passionèra. pl. *Pasionaria* ò *granadilla.*

Passionera. f. Arbusto. *Pasionaria,* *paçioncilla.*

Passiu, va. adj. Qui reb la acció del agent físic. *Passivo,* va.

Passiva. f. Inflecció dels vèrbs considerâds còm objècte de la acció. *Passiva.*—Veu passiva: capacidât de ser elegid. *Voz pasiva.*

Passivamènt. adv. Sens acció.—En sentit, *passiu.* *Passivamente.*

Passive. adv. llatt. *Passivamènt.* *Passivè.*

Pàsso (De.) adv. Sense aturarse. *De paso.*—Àve de pàsso: la qui se embârca. *Ave de paso.*

Pàsso. m. pl. Mòdo de obrar, de conduïrse.—Diligèncias. *Pasos.*—Per sos pàsos contâds: segóns son curs naturâl y ordinâri. *Por sus pasos contados.*

Pàsso. m. pl. Estacions contemplânt el camí que fèu Cristo al calvâri y el llòc que se camina. *Viacrucis* ò *viasacra.*

Pàst. m. Alimènt para sustènto. *Pasto.*—Espirituâl: la ensenânsa que se dona á los faèls. *Es-*

piritual. = De bõn pãst: mãnso, de bõn gẽni el lhõno. *Buena masa* ò *pasta*.
Pãsta. f. Quãlsevõl cõsa fẽta de cõsas pulverisãdas y mesclãdas ab aygo. = Tot metãll fús. *Masa* ò *pasta*. = De cẽnra cuyta ab mõills de õssos y ãltres ingrediẽnts para afinar sa plãta. *Cendra*. = Para fer hõstias. *Batido*. = Para fer pĩndolas. *Tro-cisco*. = Frita. *Fruta de sarten*. = De sobressãda, etc. *Chacina*. = En pãsta: llibre encodernãd de pẽlls bruñidas y pintãdas. *En pasta*.
Pastãd, da. p. p. de pastar. *Amasado, da.* = *Tramado, da*.
Pastador, ra. m. f. El qui pãsta. *Amasador, ra*.
Pastador. m. El lhõc ahõnt se pãsta. *Amasijo, cernadero* ò *panaderia*.
Pastaló. m. Panãda grõssa. *Pastalon*.
Pastanãga. f. Hérba. *Zanaoria, pastinaca*. = Llagosta verda. *Langoston*.
Pastanãgas. f. pl. Jõc. *Tablas reales*. = Es oaxó ahõnt se juga. *Tablero*.
Pastar. v. a. Mesclar farina, guix, fer mescla. *Amasar*. = Eu pã dar: tenir dõbbés molts. *Tener barro d mano*. = Pastar es gerrers y õllers sa tẽrra. *Escarchar*. = Enviar á pastar á algú: despedir-lo ab desprẽci. *Enviarle d escardar, d fregar* ò *d pasear*. = Pastar: maquinari en secrèt alguna intriga. *Tramar*.
Pastarãda. f. Lo que se pãsta ò se hã pastãd en una vegãda. *Amasijo*.
Pastéll. m. Péssa de fẽrro para tancar. *Pestillo*.
Pastéra. f. Instrument ahõnt se pãsta. *Artesa* ò *amasadera*. = Grõssa y grãn. *Masera*. = De cinia. *Artesilla de noria*. = En jardí ò hõrt. *Arriate*.
Pastereta. f. Pastéra petita. *Artesilla y artesuela*.
Pasteta. f. Pãsta para aficar imãtges, unir papers, etc. *Engrudo*.
Pastilla. f. Una unss de pãsta de xocolãte. *Pastilla*. = Gargãy, Gargajo.
Pastís. m. Cocorrõy. *Pastel de hierbas*. = Dulce. *Pastel*.
Pastisser. m. El qui fã dulces de pãsta. *Pastelero*.
Pastissèt. m. Pastís petít. *Pastelejo, pastelerito y pastelillo, to*.
Pastor, ra. m. f. El qui guãrda xõts. *Pastor, ra.* ò *ovejero, ra.* = El qui guãrda sa bassiva. *Vaci-ero, ra.* = El qui fã es formãtge. *Ropero*. = Es major. *Mayoral*. = Segón. *Rabadan*. = El mosso de pastor: bergantéll. *Zagal*. = Allõt, ta. *Zagalito, ta*.
Pastor. m. Quãlsevõl prelãd eglesiãstic qui té cuydãdo de ànimas. *Pastor*. = Universãl: el Pãpa. *Universal* ò *sumo*. = El bõn Pastor: Jesu-críst. *El buen Pastor*. = La divina Pastora: Ma-

ria puríssima. *La divina Pastora*.
Pastoral. adj. Pertaciẽnt á los pastors, major mẽnt eglesiãstics. *Pastoral*. = Cãrta pastorãl: escrit en que un prelãd eglesiãstic eczhõrta á sos sũdits. *Carta pastoral*.
Pastorella. f. Cãnt, tocãda al mõdo de los pastors. *Pastorela*.
Pastorells. m. f. Cãnt ò tocãda alegres y á la mõde des pastors. *Pastorela*.
Pastorèt, ta. m. f. Pastors petíts. *Pastorcico, ca, llo, lla, to, ta* ò *zagalito, ta*.
Pastorici, cia. adj. V. Pastoril. *Pastorcio, cia*.
Pastoril. adj. Pertaciẽnt á pastor de bestiar. *Pastoril*.
Pastorilmẽnt. adv. Al mõdo de pastors de bestiar. *Pastorilmente*.
Pastors. m. pl. El agregãt de pastors. = El sçu ofici. *Pastoria*.
Pastós, sa. adj. Blãn, suãve al tãcto cõm la pãsta. *Pastoso, sa*.
Pastosidãt. f. Blanura. *Pastosidad*.
Pastura. f. El pãst del bestiar. *Pastura*. = El lhõc ahõnt està el dit pãst. *Dehesa, pacadura, pastura*. = El lhõc ahõnt pastura el bestiar. *Pasturage*. = Tenir bõna pastura los hõmos: tenir bõn menjar y bõn bẽurer. *Estar en montanera*.
Pasturãd, da. p. p. de pasturar. *Apacentado, da*. = *Pacido, da*.
Pasturar. v. a. Menjar los animãls en pastura. *Pacer* ò *pastar*. = Gardarlõs. *Apacentar* ò *pastorear*.
Pasturãtge. m. La hérba. = La pãga de pasturar en algũn lhõc. *Pasturage*.
Patã, na. adj. Rústic, torpe, toscó. *Patan, na*.
Patanãda. f. Tonteria. *Panateria*.
Patãca. f. Espẽcie de medãlla. *Pataca*.
Patacó. m. Moneda de plãta. *Patacon*. = *adj.* Al-lõts. *Meñique*.
Pataplãf. m. Tõc. *Zaparrazo*.
Patarãta. f. Cõsa ridicula y despreciãble. *Patarata*.
Patarater, ra. m. f. El qui usa de patarãtas. *Pataratero, ra*.
Patãta. f. Cõsa coneguda. *Patata* ò *batata*. = El hõmo. *Patate*.
Patateta. f. Patãta petita. *Patatin*.
Pataví, na. adj. De Pãdua. *Patavino, na*.
Pãte. f. La creu de escút de àrmas cuyas estremidãts se axãmplan un põc. *Pate*.
Pateua. f. Espẽcie de medãlla que se du, v. s. á rosãri. *Medalla*. = La qui cubrẽix el cãlis. *Pateua*. = Mẽrda en devanter de canfia. *Palorra ina*.
Patẽnt. f. Cãrta en que los prelãds avisan, eczhõrtan ò inãuan alguna cõsa. = Despãtx para poder surtir un hãrco. *Patente*.

Patént. *adj.* Clar, manifest, perceptible, visible.
Patente.
Paténtment. *adv.* Clarament. *Patentemente.*
Pátera. *f.* Bacina ampla y pôc fonda que antigament se usáva en los sacrificis. *Patera.*
Paternál. *adj.* Pertañent á páre. *Paternal.*
Paternálmént. *adv.* Ab amor de páre. *Paternalmente.*
Paternidát. *f.* La calidat y afecte de páre y la relació que diu al fiy. = Títol que se dona als religiosos. *Paternidad.*
Patêrno, na. *adj.* Pertañent á páre. *Paterno, na.*
Patêrnôster. *m.* La oració dominicál que se diu en la missa y en el ofici divino. *Paternoster.*
Patêtic, ca. *adj.* Lo qui môu los afèctes y passíons. *Patético, ca.*
Patêticament. *adv.* De un módo patêtic. *Patéticamente.*
Pâti. *m.* Llòc descubert en las cásas, clâsta ò entráda. *Patío.*
Patíbulo. *m.* Forca ò cadaflá para ajusticiar. *Patíbulo.*
Patíd, da. *p. p.* de patir. *Padecido, da.*
Patiet. *m.* Pâti petit. *Patin.*
Patilla. *f.* La porció de pel desde es polsos abáix. = Cêrta postura dels dits en el màneg de guitèrra. *Patilla.*
Patir. *v. a.* Péuar, sufrir, tollerar. = Sentir los agrávis, injurias. = Estar posseïd de, *v. g.* equivocació, error. *Padecer.* = Per âltri. *Lastrear.*
Patología. *f.* La pârt de la medicina qui trâcta de la naturalesa de las malalties. *Patologia.*
Patològic, ca. *adj.* Pertañent á la patologia. *Patológico, ca.*
Patotxáda. *f.* Despropòsit. *Patochada.*
Patràña. *f.* Falsodát, mentida. *Patraña.*
Pàtria. *f.* País, llòc ahónt un néix. *Patria.* = Celestíal: el cêl. *Celestial.*
Patriárca. *f.* Cáp de una numérosa familia. = Títol de dignidat de alguns bisbes. = Los fundadors de las religíons. *Patriarca.* = Estar ò viurer côm un patriárca: tenir bona vida. *Estar ò vivir como un patriarca.*
Patriarcál. *adj.* Pertañent á patriárca. *Patriarcal.*
Patriarcát. *m.* La dignidat, jurisdicció y territóri del patriárca. *Patriarcado.*
Patricio, cia. *adj.* Nòble entre los románs. = De una matéxa pàtria. *Patricio, cia.*
Patriquesa. *f.* Práctica. *Pergeño.*
Patrimòni. *m.* Béns heredáde ò adquiríds. *Patrimonio.*
Patrimoníal. *adj.* Pertañent á patrimòni. *Patrimonial.*
Patrimonialidát. *f.* El dret que un té de alcansar

alguna còsa de la pàtria. *Patrimonialidad.*
Pàtrio, tria. *adj.* Pertañent á páre ò la pàtria. *Patrio, tria.*
Patriôta. *adj.* El qui âma la pàtria y mira para son bé. *Patriota.*
Patriôtic, ca. *adj.* Pertañent á pàtria y á pat riôta. *Patriótico, ca.*
Patriotisme. *m.* Amor de la pàtria. *Patriotismo.*
Patrô, na. *m. f.* Protector, defensor, advocád. = El sânt titular de una iglesia. = El qui té el dret de donar, *v. g.* un bènèfici. = El âmo de la càsa ahónt està alojád un soldát. El qui govèrna una bàrca. *Patron ò patrono.* Modèllo sobre de qui sa trabáya. *Patron,* y si es fét ab pics de guya. *Patron picado.*
Patrona. *f.* La dôna del patrô. *Patrona.*
Patrocinád, da. *p. p.* de patrocinar. *Patrocinado, da.*
Patrocinar. *v. a.* Afavorir, defensar, protegir. *Patrocinar.*
Patrocini. *m.* Ampáro, aussili, deffensa, protecció. *Patrocinio.*
Patronât. *m.* El dret de donar un bènèfici. = Fundació de una ôbra pia. *Patronado ò patronazgo.*
Patronímic. *m.* Nòm trêtt del nòm del páre. *Patronímico.*
Patronímic, ca. *adj.* Del nòm patronímic. *Patronímico, ca.*
Patrúlla. *f.* Partida de soldáts qui fan ronda. = Quadrúlla de gént. *Patrulla.*
Patrúllar. *v. a.* Fer la ronda. *Patrullar.*
Patuâ. *m.* Llengátge incúlt de algún llòc particular. *Patuê.*
Patxorra. *f.* Pésadès, tardânsa. *Pachorra.*
Patxucád, da. *p. p.* de patxucar. *Acribillado, da.*
Patxucar. *v. a.* Molestar los acreedors, sas pussas, etc. *Acribillar.*
Páu. *m.* Nòm prôpi de hòmo. *Pablo.* = Nòm de emperador ò de Pâpa. *Paulo.*
Páu. *f.* Quietút. = Concórdia. = Ajúst de estâts después de una guèrra. = La imátge que se dona á besar en la missa. *Paz.* = La plânxa ahónt està la imátge que se dona á besar. *Portapaz.*
Pâula. *f.* Nòm prôpi de dôna. *Paula.*
Paulina. *f.* Escomunió para descubrimént de còsas amagâdas ò robâdas. *Paulina.*
Pâuma. *f.* La brânca ò fuya de fasser ò de garbayó. = La insguia de la victòria y de perpètua virginitat. *Palma.* = Dur en pâumas d'ôr: donar gust en tot á algú. *Llevar ò traer en palmas.* = Dur la pâuma: merèxer el aplâusso generál. *Llevarse la palma.*
Paumetas. *f. pl.* Bossí de fust redó y ab forâts y màneg corresponént ab que los mèstres castigam

als dexeibles en las mâns. = El tõe ab ellas. *Palmeta*.

Pâupa. *adj.* Pésad, târd. *Pelmazo*, *za*. = En so fer feyna. *Remolon*, *na* ô *zorronglon*, *na*.

Paupâd, *da*. *p. p.* de paupar. *Palpado*, *da*. = *Manoseado*, *da*. = *Sondado*, *da*.

Paupâda. *f.* La acció de paupar. *Palpadura*. = *Manoseo*.

Paupamént. *m.* Paupâda. *Palpamiento*.

Paupar, *v. a.* Tocar ab sas mâns. *Palpar*. = Manuclar. *Manosear*. = Sondroyar á algú paraque se esplic. *Sondar*. = El qui noy veu y cerca. *Buscar d' tiento*. = Anar á pôc á pôc. *Andar de espacio*. = Obrar ab lentitud. *Remolonear*. = ; Que pâupas xêc! Se diu para explicar el gust que se té de vèurer que âltre se ha fêt mál. *Sór-bete ese huevo*.

Paupânt. *adv.* Á las foscas. *A tientas*.

Paupôta. *adj.* *Tardon*, *na*.

Pâusa. *f.* Interrupció, repôs, tardâusa. = Bréu tèmps en qui se interrômp la veu. *Pausa*. = Fer pâusa. *Pausar*.

Pâuta. *f.* Instrumént para retxar paper. *Pauta*.

Pavelló. *m.* Espêcie de ténda en punta. = Cortinâtge de llit. = Bandéra posâda al âbre mêtse de bârco. *Pabellon*.

Pavimént. *m.* Pis de cása ô iglesia. *Pavimento*.

Paúra. *f.* Pô. *Pavura*.

Pâya. *ant.* Pâlla. *f.* Côsa coneguda. *Paja*. = De blât. *Trigaza*. = De ôrdi. *Cevadaza*. = Llârga: de ôrdi qui se romp y no se bât de tot. *Larga*. = No pêsar una pâya: ser molt juger. *No pesar una paja*. = No valêr una pâya. *No importar una paja*. = Tot es pâya: son parâulas sense sustân-cia. *Todo es paja*.

Payer, *m.* Munt grôs y âlt de pâya que se fá en es câmp. *Almear* ô *almiar*, y si dins el cêntro hey há grâ. *Niara*.

Payéra. *f.* Llôc, sârria, etc. para tenir pâya avinent dins estâbla. *Pajera*.

Payeta. *f.* Pâya petita. *Pajita*. = Hérba ab que se tiñ de grôg. *Gualda*. = Para fer xegârros. *Tusa*.

Payetjar. *v. n.* Tenir fuyas secas los sembrâts. *Pajear*.

Payâso. *m.* El bôvo de titeréros. *Payaso*.

Pâyo, *ya*. *adj.* Hômo del câmp. = Ignorânt, torpe. *Payo*, *ya*.

Payôl. *m.* Térme náutic. *Planchada*.

Payús. *m.* Lo que déxa de sa pâya el bestiar. *Pajuzo* ô *pajaza*. = La pâya dolênta de éra. *Tumo*.

Payzá, *na*. *adj.* El qui es de un matéix país. = El qui no es militar. *Paisano*, *na*.

Paysanâtge. *m.* La gènt qui no es militar. *Paisa-nage*.

PE.

Pé. *f.* El nôm de la lletra *p*. *Pe*.

Pe. Abreviadura de *per*. *Por* ô *para*.

Péaña. *f.* Pedestrâl de estàtua. *Peana* ô *peaña*. = De ôrga: técla que se tôca ab los pèus per têrra. *Contra*.

Péatge. *m.* Lo que se pâga de dur una côsâ. *Porte*.

Pécâble. *adj.* Capâs de pécar. *Pecable*.

Pécâd. *p. p.* de pécar. *Pecado*.

Pécador, *ra*. *m. f.* El qui péca. *Pecador*, *ra*. = Pé-cador de mí! ây de mí! *Pecador de mí!*

Pécadora. *f.* Oració que se diu ântes de confessar-se y en âltras ocasións. *Confiteor* = Dôna pública. *Pecadora*.

Pécadorêt, *ta*. *adj.* Diminutiu de pécar, *ra*. *Pecadorcillo*, *lla*, *ito*, *ta*.

Pécadorôt, *ta*. *m. f.* Grâns pécadors. *Pecadorazo*, *za*.

Pécaminós, *sa*. *adj.* Exposâd á pécar. = Lo qui conduêix á pécar. *Pecaminoso*, *sa*.

Pécaminosamént. *adv.* De un mûdo crimínâl. *Pecaminosamente*.

Pécânt. *p. a.* de pécar. *Pecante*. = Humor pécant; el qui domina. *Humor pecante*.

Pécar. *v. a.* ô *n.* Rômprer la llêy de Déu. = Faltar á la obligació. = Faltar á las rêtgles en quâl-sevôl línea, *v. g.* péca per mâssa grân- *Pecar*.

Pécât. *m.* Dit, fêt, pensamént côntra la llêy de Déu. = Quâlsevôl côsâ qui se apârta de lo just. = El ascés en quâlsevôl línea. = Cêrt jôc de cârtas. *Pecado*. = Mortâl; la trasgressió de la llêy de Déu en côsâ grâve. *Mortal*. = Veniâl: trasgressió en côsâ léve. *Venial*. = Personâl: el que comêta la voluntât del agênt. *Personal*. = Originâl: el qui vé de Adâm. *Original*. = Pécât petít; per-rô abultâd per los âltres. *El pecado de la lentenja*. = Pes pécâts véys. *Por penitencias no cumplidas*.

Pécatêt. *m.* Pécât menúd. *Pecadillo*.

Pécatôt. *m.* Pécât grôs. *Pecadazo*.

Pêcora. *f.* Astût, viu. *Pêcora*. = Dolênt. *Mala pêcora*.

Péctorâl. *m.* La creu que per insignia duen los bisbes y âltres prelâds en el pit. = *adj.* Pertañent ô profitós al pit. *Pectoral*.

Péculât. *m.* Rôbo del diner públic fêt per el matéix á qui está confiâd. *Peculado*.

Peculi. *m.* Caudâl. = El que el pâre permèt al fuy para sou us. = El diner que particularmênt té câdalu. = El capitâl posâd á interês. *Peculio*.

Péculiar. *adj.* Particular, prôpi. *Peculiar*.

Péculiarment. *adv.* Particularmênt. *Peculiarmente*.

Pécunia. *f.* El diner. *Pecunia.* = Pécunia numérata. *cur.* El diner efectiu ô de contànts. *Pecunia numerata.*

Pécuniari, *ria.* *adj.* Pertañent á diner. *Pecuniarío, ria.*

Pélagog. *m.* Mèstre majorment de joves. *Pedagog.*

Pélaqueo. *adj.* El jutge de jurisdicció limitada. *Pedáneo.*

Pélaute. *m.* El mèstre de gramàtica qui la ensenya en las càsas. = El qui brevetja de sabúd y no'n es. *Pedante.*

Pédantear. *v. a.* Manifestarse sábi y no rerló. *Pedantear.*

Pédantería. *f.* Afectació de sabiduría. *Pedantería.*

Pédantesc, *ca.* *adj.* Pertañent á los pédantes, el seu estil y módo de parlar. *Pedantesco, ca.*

Pédantisme. *m.* V. Pédantería. *Pedantismo.*

Pedás. *m.* Bossí, trós de una còsa. *Pedazo.* = Para axugar pláts. *Albero.* = Para fregar trispól. *Alcofisa.* = Para posar es pel afeytant. *Navajero.* = Véy. *Trapo.* = Adób. *Remiendo.* = Mál cusíd ô aficád. *Chasallo.* = Ab unguént. *Empadrapo.* = De tambó ahónt se embásta lo que se há de brodar. *Proprienda.* = Posar còm un pedás brut: arregaslar, reprènder fòrtament. *Poner como trapo.* = Fer pedássos de alguna còsa: esquexarla. *Hacer pedazos.*

Pedasser; *ra.* *m. f.* El qui cerca y compra pedássos véys. = El qui comercia en axó. *Trapero, ra.*

Pedassèt. *m.* Pedás petit. *Pedazito.*

Pedassót. *m.* Pedás grós. *Trapazo.*

Pedestrál. *m.* Pèu de columnas, de estàtua, de Sànt Cristó. *Pedestal.*

Pedestre. *adj.* Qui vá á pèu ô li pertàny. *Pedestre.*

Pédiment. *m.* Pétició. *Pedimento.*

Pédra. *f.* Còsa coneguda. *Piedra.* = De àrc. *Dobla.* = De aronella. *Alidona.* = Bóna de obrar. *Franca* ô *suave.* = De cantonada. *R-canton* ô *trascanton.* = De escopeta. *De escopeta* ô *de lumbr.* = Filosofal: ab que alguns preténen convertir en ôr los metáls. *Filosofal.* = Fita: malaltia eu pòta de bistia. *Clavadura* ô *escarta.* = Foguera. *Pedernal.* = Fundamentál: tot lo qui es fòot, principi de ahónt dimàua alguna còsa. *Fundamental.* = De escàndol: el qui es molt escàndolós. *De escàndalo.* = De branca de portál. *Tranquero.* = Imán: la qui atréu al fèrro. *Iman.* = Inferuál: un compòst de plàta fusa ab àcilo nítric. *Infernal.* = Lípis: un compòst de arám y àcido sulfúric. *Lípis.* = Llisa de ciquia, torrènt, etc. *Guijarro.* = Preciosa: la qui es brillànt, dura y trasparènt. *Preciosa,* y si es falsa fèta de

pedássos. *Doblete.* = De llum. *Alabastrina.* = Picàda. *Labrada.* = De sepultura ô qualsevól qui ténga epitáfí ô inscripció. *Lápida.* = Tosca. *Piedra pómez.* = De verí: la qui lo atréu. *Bezar, bezaar* ô *bezoar.* = La qui cau del cèl: calabrúx. *Piedra.* = La qui se pòsa á bàix de hota. *Combo* ô *poino.* = La qui despedeix el volcán. *Lava.* = La matèria dura qui se cria en el còs, majorment en roñó ô buseta. *Piedra.* = Fer plorar sas pédras: mōurer á molta compassió y llástima. *Ablandar* ô *enternecer las piedras.* = No déxar pédra sobre pédra: arrasarlo ô destruirlo tot. *No dejar piedra sobre piedra.* = Picar pédra de molí. *Picar la piedra paraque muela:* pédra para fèr obra. *Picar* ô *labrar piedra.* = No déxar pédra sense mōurer: posar tots es mèdis. *No dejar piedra por mover.* = Posar sas pédras fènt parèt. *Asentar las piedras.*

Pedráda. *f.* Tòc que dona sa pédra tiráda, es senyal que déxa y la acció de tirarla. *Pedrada.* = De calabrúx. *Pedrada* ô *pedrizco.*

Pedrál. *m.* Pédra qui servèix de àncora. *Potala.*

Pedregar. *m.* Llòc ple de pédras: menudas. *Pedregal:* gròssas. *Pedregoso.*

Pedreñy. *m.* *Piedra.* = De marès. *Piedra arenisca.*

Pedreia. *f.* Llòc de ahónt se trèuen pédras ô nitjans. *Cantera* ô *pedrera.* = De pédras de guix. *Yesera, yezal* ô *yezar.*

Pedreta. *f.* Pédra petita. *Piedrecita.* = Dins sa sabàta. *Escripulo.*

Pedris. *m.* Banc de pédra arrambád á sa parèt para sèurer. *Poyo.*

Pedrull. *m.* Pédra petita. *China.*

Pedrulinèt. *m.* Pedrull petit. *Chinita.*

Pedrusca. *f.* Jòc de allòts. *Uneta.*

Pedruscada. *f.* Agregát de pedretas quey há en ciquia, torrènt, etc. *Casajo* ô *guijo.* = Que se pòsan á causi quánd lo adoban ô fan nou y á àltras parts. *Casquijo.*

Pega. *f.* Composició que se fà ab rèyna de pi. *Pez.* = Grèga. *Griega.* = Negació. *Nones.*

Pégad, *da.* *p. p.* de pègar. *Pegado, da.*

Pegadèt. *m.* Pegat petit. *Pegadillo* ô *parchito.*

Pegador, *ra.* *m. f.* El qui péga. *Pegador, ra.* = El qui péga molt, v. g. mèstre. *Cascador, ra.*

Pègar. *v. a.* Donar tòcs. *Pegar.* = Una bofetada, sempenta, etc. *Dar un bofeton, empujon,* etc. = De cap. *Dar de cabeza:* no considerar lo que fà. *Partir de ligero.* = Cossas. *Coccar:* á alguna còsa: déxar de ferla. *Arrimarla* ô *darle libelo de repudio.* = Demètat: ancalzar. *Ir al alcance:* ríurerse de uu. *Motejar.* = Al bestiar paraque camín. *Avíspar.* = Fòc: incendiar. *Fuego:* atropèllar algué assuuto. *Meter* ô *poner fuego.* = Bè-

câdas de sôn. *Dar cabezadas*. = Bots ô sôlts de alegria. *Brincar ô saltar de alegria*. = Bots lo-tânt y al matéix témps pégarse al pêu ô á sa sa-bâta. *Dar zapatetas*. = Câbets á hülla jugânt. *Bollar*. = Colzáda. *Dar de codo*. = Culáda ô de cul: câurer. *Sentarse*: pèrder. *Dar de culo*. = Envestida. *Embestir*. = Una envestida, arregáñy. *Una repasata*: créxer. *Dar un estiron*. = De fo-gó una còsa: no lograrse. *Salir huera*. = Fer fi-ga la ârma de sôc. *Dar higa*. = De morros: câu-rer de câre. *Dar de hocicos*. = Grapáda á algu-na còsa. *Echar mano d...* = Tiráda fôrta de bri-lla ô de cabreste. *Sofranar*. = Un esclât: caygu-da fôrta. *Dar batacazo*. = Fôrt. *Fuerte ô dar con aire ô de buen aire*. = Petit. *Darle con que be-va y tres con que coma*. = Panxáda: menjar. *Darse panzada*. = De mossón: menjar molt. *Lle-narse como un cesto*: una panxáda de estudiar, llegir, etc. *Dar una panzada de estudiar, etc.* = Resquilládas. *Dar traspiés*. = Sepegádas. *Dar tropezones*. = Una còsa á âltra, v. g. es sôl al rëllôtge. *Dar d...* = Es vestít pe sas câmas. *Ludir*. = Pégarla á uu: abusar de sa séua confiáu-sa. *Pegarla d uno*. = Pégarla en estudiar, llegir, etc. *Dar en estudiar, etc.*

Pégarse. v. r. *Barayarse*, donarse tôcs. *Pegarse*. = Pes câp: per no sáber lo que se desitja. *Darse de calabazadas ô una palmada en la frente*. = Pe sa parèt: apurarse per no asertar ab lo que se voldría. *Darse por las paredes*. = Cádahú per allá ahóut li péga. *Cada loco con su tema*.

Pegasso. m. Caváll singld ab âlas. *Pegaso*.

Pegât. m. Emplâsta. *Pegado ô parche*. = De con-fôrt. *Bizma*. = De pega. *Pegote*. = Per tiña. *Cas-quete*.

Pel. m. Còsa coneguda. = Xapèt llârg que sòlen tenir los metalls, vidre, etc. = Un filèt quey há á vegádas en el xâp de ploma qui embarâssa es-críurer. = Filèt de llâna, de seda, de pãño, rô-ba. = Espècie de cotó que ténen algunas fruytas. *Pelo*. = Còsa de pôca importância. *Pelo ô pelo de cabra*. = Blânc, blauquinós, rôig, ros. *Blanco, blanquecino, rojo, rubio*. = Rucâ. *Bozo*. = Castâño. *Castâño*. = De confy per capélls. *Conejuna*. = De Júdas: nôm de burla del qui es rôig. *Pelo de Jú-das ô de cofre*. = En pel: despuýâd. *En pelo*. = Es un pôc de pel: un norès. *Es pelo de ca-bra*. = Aferrarse ab un pel, valèrse de un pre-téstó léve. *Agarrarse de un pelo*. = Déxar en pel: robarhó tot á uu. *Dejar en cueros*. = Es pel li lluu: estâ grâs. *Le reluce el pelo*. = Pel obiât para pescar. *Pelo*.

Pel. Abreviatura de *per* y *el*, v. g. axó es pel mès-tre, en lióc de dir per el mèstre. *Pura ô por*.

Pelâd, da. adj. El qui no té cabèys ô pels. = Te-rreno sense âbres ni arbustos. *Pelado*, da. = El qui estâ pòbre. *Pelon*.

Pelâd, da. p. p. de pelar. *Pelado*, da. = Mondado, da. = Descortezado, da.

Peladura. f. Lo que se há llévâd pelânt. *Cáscara, peladura ô corteza*.

Pelagiâ, na. adj. El qui seguèix la heregía de Pe-lâgio herétge del sigle IV. *Pelagiano*, na.

Pelagianisme. m. La heregía de Pelâgio. *Pelagianismo*.

Pelar. v. a. Arrancar, llévar, tayar es cabèys ô pels. = Goñar tots es dôbbés á uu: robarli. *Pe-lar*. = Fruyta: llévarli sa cloveya ô sa pèll. *Mon-dar ô pelar*. = Âbres, bastóns, etc. *Descortezar ô pelar*.

Pelar. v. n. y pelarse. v. r. *Pèrder es cabèys ô pels*. *Pelarse*. = Pelarse sa bârba: estar molt enfurid. *Pelarse las barbas*: estar enfadâd per haver perdú una bôua ocasió. *Quedarse pelando las barbas*.

Pelâtge. m. La calidât des pel ô de sa llâna. *Pe-lage*.

Pelâya. f. Péix. *Platija*.

Peldefebre. m. Rôba de llâna y de pel de câbra. *Peldefebre*.

Pelêa. f. Barâya, batâlla, combât, contiêda, ri-sia. = Barâya entre animâls. = Combât interior de las passións, etc. = Trabây, péna, fatiga. *Pelea*. *Pelêad*, da. p. p. de pelêar. *Pelêado*, da.

Pelêador. m. El qui pelêa. *Pelêador*.

Pelêar. v. a. Barayarse, batâllar, refirir. = Traba-yar para vénser sas passións. *Pelêar*.

Pelegrí, na. adj. El qui viâtja á país estranger. = El qui per devoció vá á visitar algún santuári. = El qui estâ en aquést mon. = Còsa estrâña y pôcas vegádas vista. *Peregrino*, na. = Fer ou pe-legrí los mariners de bârco qui hân patít tor-ménta: enviar algún de élls á visitar algún sânt. *Echar un romero*.

Pelegrinació. f. Viâtge á país estranger. = Per de-voció á santuári = La habitació del hómo en aquést mon. *Peregrinacion*.

Pelegrinamént. adv. Extraordinâriamént. *Peregrinamente*.

Pelegrinânt. p. a. de pelegrinar. El qui pelegrina. *Peregrinante*.

Pelegrinar. v. a. Viatjar á país estèrn. = Anar per devoció á algún santuári. = Habitar en aquést mon. *Peregrinar*.

Pelegrinidât. f. Calidât de lo qui es rârô. *Pere-grinidad*.

Pelèt. m. Pel petit. *Pelillo*, ito.

Pellicâ. m. Eyua de barber. *Pelicano*. = Âve. *Ovo*

erdtulo ô pelicano.
Peloella. f. pl. Oreja de raton.
Pels. m. pl. Los de pipella. Pestaña. = No tenir pels á sa llengo: dir clarament lo que se pensa. *No tener pelillo ô polilla en la lengua.*
Pelúil, da. adj. El qui té molt de pel. *Vellós, sa ô peludo, da.* = De pits. *Cerdoso.* = El qui es pòbre y no té res. *Pelon, na.* = Animál. *Peliagudo, da.*
Pelussa. f. Pel curt y suáve de fruyta. *Pelusa.* = De ábre. *Pelusa.* = De ciuró de ábre. *Vello.* = De pláuta. *Lanosidad, pelusa, vello.* = La part de pel qui se separa de rōba. *Borrilla ô pelusa.*
Pell. f. Cōsa coneguda: aferrada á sa càrn. *Piel ô pellejo:* desferrada. *Pelleja.* = Ab sa llana. *Pellica.* = De aúell. *Corderuna.* = De cabrit. *Cabritilla.* = Adobada y fōre llana. *Curtida:* ab sa llana. *Zalea:* adobada y molt blāna. *Baldes.* = Daurada. *Guadamacil.* = Para espolsar. *Zorro.* = Ab que los gerrers allisan la òbra. *Alpanata.* = Qui separa los grāns de magrana. *Carozo.* = De fruyta. *Pellejo.* = Moix: horratxeria. *Moná.* = De tambó. *Parche.* = Déxar sa pell: morir-se. *Dejar el pellejo.* = No cáber en pell: estar molt grās. *No caber en pellejo.* = No tenir sió sa pell y ets óssos: estar molt mágre. *No tener mas que el pellejo.* = La pell qui pēnja de sa gōrga. *Perigallo.* = De sa pell del diáble: dolént, málvād. *De la piel del diablo.*
Pella. f. Cōsa coneguda. *Sarten.* = Para servici de malalt. *Silleta.*
Pellada. f. Lo qui en una vegada se cōu ô fritx. *Sartenada.* = Tōc ab sa pella. *Sartenazo.*
Peller. m. El qui fá ô adoba pellas. *Calderero.* = Espellissad, mál vestit. *Fargallon ô guinapo.*
Pellerencia. f. Bossi de càrn mágre ahont noy há sió pell. *Piltraca ô piltrafa.*
Pelleringo. m. Bossi de rōba qui pánja de vestit véy. *Arambel, arapiezo, arapo ô argamandel.*
Pelleta. f. Pell petita y prima. *Pellejina.* = Para trèurer sōc. *Yasca.*
Pelleta. f. Pella petita. *Sarteneja, sartenica, lla, ita.*
Pelletier. m. El qui compōn pells ô comercia en ellas, y son suas. *Peletero, y si son comunas. Pellejero.*
Pelleteria. f. El ofici de pelletier y la botiga en que se venen las pells suas. *Peleteria.* = Las comunas. *Pellejaria.*
Pellissa y altres. V. Pállissa.
Pállissa. f. Adorno de pells finissimas que en el dia duen sas dōnas. *Paletina.*
Pellōsa ô pellerōta. f. La pell prima de fruyta, majorment de grā de réym. *Hollejo, y ant. holleja.*

Pellucad, da. p. p. de pellucar. Rebuscado, da.
Pellucador, ra. m. f. El qui pelluca. *Rebuscador, ra.*
Pellucar. v. a. Cercar las olivas que hān dexad las cuidoras. *Rebuscar.*
Pellucāyas. f. pl. El efecte de pellucar. *Rebusca ô rebusco.*
Pen. Abreviatura de per y en. V. Per. Por ô para.
Péna. f. Aflicció, dolor, pésar, sentiment, torment. *Pena.* = Capitál: la de mòrt. *Capital.* = Da dāny: la etèrna privació de la càre de Déu en la áltra vida. *De daña.* = De sentit: la qui atormenta el cōs de los condemnads. *De sentida.* = Ordinària: cur. La de mòrt. *Ordinaria.* = Pecuniària: munta. *Pecuniaria.* = Del talió: del tant per tant. *Del talion.* = Bāix de péna de... *Sopena de...* = Ni péna ni glōria: ser insensible. *Ni pena ni gloria.* = Péna sense profit. *A remo y sin sueldo.* = Not don péna axó. *No te dé pena eso.* = Passar sas penas del purgatori: molts de tumbāys. *Pasar las penas del purgatorio.*
Pénad, da. p. p. de penar. Penado, da.
Pénal. adj. Lo qui pertány á la péna ô la inclōn. *Penal.*
Pénalidat. f. Capacidat de passar péna. = Sufriment actual de una péna. = Fatiga, torment. *Penalidad.*
Pénant. p. a. de penar. = *adj.* El qui pásxa péna. *Penante.*
Penar. v. a. Passar péna. = Desitjar ab ardor alguna cōsa. *Penar.*
Pénates. m. pl. Los singds déus de una cāsa. *Pénates.*
Pendència. f. Brega, disputa, riña. *Pendencia.*
Pendént. adj. Lo qui pēnja. *Pendiente.*
Péndola. f. Pes á un cab de vergueta de ferro qui arrétgla los moviments de rellòtge. *Péndola.*
Pèndrer. v. a. V. Prènder.
Pèndula. f. V. Pèndola. Pèndola.
Penedid, da. adj. El qui té pésar de haver fét alguna cōsa. *Pesaroso, sa.*
Penedir-se. v. r. V. Empenedir-se.
Pénetrabilitat. f. Capacidat de ser un cōs pénétrable per un áltre. *Penetrabilidad.*
Pénetrable. adj. Lo qui se pòt travessar. = Lo qui fàcilment se comprèn. *Penetrable.*
Pénetració. f. Introducció. = Conexément, intelligència. *Penetracion.*
Pénetrad, da. p. p. de pénétrar. Penetrado, da.
Pénetrador, ra. m. f. El qui pénétra. *Penetrador, ra.*
Pénetrant. p. a. de pénétrar. El qui pénétra. Penetrante.
Pénétrar. v. n. Entrar dedins, introduir-se, passar

envant. = Passar, atravessar per... = Ferse sentir alguna còsa, v. g. es fret. = Comprènder, entèndrer bé las còsas. *Penetrar.*

Pénétratiu, va. adj. Lo qui pénètra. *Penetrativo, va.*

Península. f. Tèrra rodàda de áygo fòre de una pàrt. *Peninsula ò penisla.*

Penitència. f. Virtut qui consistèix en el dolor sobrenatural de haver pecàd. = Un de los sèt sacraments de la Iglesia. = Qualsevòl mortificació. = La pèna que pòsa el confessor. = El càstig que se dona á un per el mál que hà fèt. *Penitencia.*

Penitenciàd, da. p. p. de penitenciar. *Penitencia-do, da.*

Penitenciàl. adj. Pertañent á penitència. *Penitencial.*

Penitenciar. v. a. Imposar càstig ò pèna á los delin-cuents. *Penitenciar.*

Penitenciàri. m. El cardenal presidènt de la penitenciària de Roma. *Penitenciario.*

Penitenciària. f. Tribunàl elesiàstic en Roma para despatxar las dispènsas en matèria de confessió. = La capèllania que pòsa al qui la posseïx la obligació de confessar. = La dignidat ò càrreg del penitenciàri. *Penitenciaría.*

Penitencier. m. El cauònge qui té la obligació de confessar. *Penitenciario.*

Penitènt, ta. adj. El qui se arrepentèix, el qui fà penitència y el qui se confèssa ab un sacerdot. *Penitente, ta.*

Penjád, da. p. p. de penjar. *Colgado, da ò ahorcado, da.*

Penjád, da. adj. Astut, belitre. *Taimado, da.*

Peujador. m. Instrument para penjary còsas. *Percha.* = Ahont se pòsan los plegs novament impresos. *Colgador.*

Peujador, ra. adj. Dolènts. *Ganforro, ra, digno, na de horca ò ant. ahorcadizo, za.*

Peujaut. p. a. de penjar. = *m.* Còsta, ròst de alguna altura. = Recàda. *Pendiente.*

Penjar. v. a. Posar alguna còsa qui no tòc en tèrra. = Estèndrer lo imprès. *Colgar.* = En la forca. *Ahorcar ò colgar.* = De un fil: estar para caurer, pòc firme. *Pender de un hilo.*

Penjar. v. n. Estar penjád. *Colgar.* = Una còsa, v. g. somàda á una pàrt. *Cabecear.*

Penjarse. v. r. *Colgarse.* = Para matarse. *Ahorcar-se ò colgarse.* = Àllá ahont cau: afagir trabáys al qui en té. *A la borrica arrodillada doblarle la carga.* = Contradirse: allegar lo contràri á lo que vòl provar. *Contradecirse.*

Penjòy. m. Réyms, pomas, etc. penjáds para conservarls. *Colgajo ò cuella.* = Hòmo penjád. *Racimo.*

Peunáda. f. Cossa. *Coz ò pernada.*

Penó. m. Bandèra llàrga ab mànec gruxád y llàrg que se du en las processós. *Pendon.* = Hòmo ò dóna àlts. *Pendon ò peranton.*

Penoner. m. El qui du es penó. *Confalonier.*

Pénós, sa. adj. Lo qui dona pèna, torment, tr-bây, molt que fer. *Penoso, sa.*

Péuosainènt. adv. Ab pèna. *Penosamente.*

Pénosíssim, ma. sup. Molt pénós. *Penosísimo, ma.*

Pensád, da. p. p. de pensar. *Pensado, da.* = Cà pensád: premeditád. *Caso pensado.* = De pensád: de intènt. *De pensado.* = De càs pensád: sense motiu ni fi. *De caso pensado.*

Pensador, ra. m. f. El qui pensa. *Pensador, ra.*

Pensament. m. El acte de pensar. = Consideració, atenciò, meditació. = Intenciò, projecte. = Opinió, parèr, sentència. = Prentitút estrèma. *Pensamiento.* = En ò àlts un pensament: moltíssim prést. *En un pensamiento.* = Mál pensament. *Mal pensamiento.* = Ni per pensament: no encàre pensád. *Ni por pensamiento.*

Pensar. v. a. Considerar, contemplar, discórrer, imaginar, reflexionar. = Indicar, meditar, projectar, etc. *Pensar.* = Donar que pensar. *Dar en que pensar.* = Douar mál que pensar. *Dar espina.* = Sense pensary. *Sin pensarlo.*

Pensatú, va. adj. El qui pensa profundament. *Pensativo, va.*

Pensió. f. Pàga anual. = Cuy dâdo, molèstia, tr-bây que du ab sí un empleyo, etc. *Pension.*

Pensionád, da. p. p. de pensionar. *Pensionado, da.* **Pensionar. v. a.** Donar, fer pensió ò posarla. *Pensionar.*

Pensionàri. m. El qui pàga ò á qui se pàga una pensió. *Pensionario.*

Pensionista. m. El qui còbra ò pàga pensió. *Pensionista.*

Péntàgono. m. Figura geomètrica de cinc costats. *Pentágono.*

Péntàgono, na. adj. Lo qui té cinc costats. *Pentágono, na.*

Péntagràma. m. Las cinc retxas en qui se escriu los punts de sòlfa. *Pantagrama.*

Péntàmetro. m. Vèrs llalí de cinc pèus. *Pentámetro.*

Péntatéuco. m. Los cinc primers llibres de la biblia. *Pentateuco.*

Péutecòstes. m. Cincogema. *Pentecóstes.*

Pentinád, da. p. p. de pentinar, se. *Peinado, da.* = *Rastillado, da.*

Pentinád. adj. Se diu del hòmo famállud qui se vèst ab vuidat. *Peinado.*

Pentiuáda. f. El acte y efecte de pentinar, se. = Los cabèis que se ariàncan ab sa pinta. *Peina-*

da ô peinadura.

Peinador, *ra. m. f.* El qui pentina. **Peinador**, *ra.* = El qui pentina cáñom ô lli. **Rastrillador**, *ra.*

Peinador, *m.* Tavayôla que se pôsa al còll para pentinar, *se.* **Peinador**. = Puât. **Rastrillo**.

Peintar, *v. a.* Arretglar, compòndrer es cabèys ab una pinta, el pel ô llâna dels animâls. **Peinar**. = Cáñom ô lli. **Rastrillar**, y si el puât es de púas primas. **Asedar**. = Sa perruca á un: arregañarlo fòrt. **Cardarle la lana**.

Pentinó, *m.* La llâna qui quèda en los piutes, trèt lo estâm. **Entrepeines**.

Péúltim, *ma. adj.* Inmediâd ântes del derrer. **Penúltimo**, *ma.*

Penumbra, *f.* Petita omhra que se obsérva ântes de omhra totâl en los eclipses. **Penumbra**.

Pénuria, *f.* Fâlta, necessitât, pobresa. **Penuria**.

Peña, *f.* Rôca grossíssima ô pédra viva qui surt de sa lêrra. **Peña**. = De montâña. **Peñasco**. = Tayâda. **Tajada**. = De voréra del mar. **Acantillado**.

Peñâl, *m.* Montâña plena de peñas. **Peñascal**.

Peñón, *m.* Montâña molt âlta. **Peñon**.

Peñora, *f.* La còsa que se dona para assegurar el pàgo que se ha de fer. **Prenda**. = Donar peñora. **Dar prenda** = Prènder peñora. **Hacer ô tomar prenda**.

Peñorâd, *da. p. p.* de peñorar. **Apremiado**, *da.*

Peñorar, *v. a.* Obligar per justicia á pagar ô fer âltra còsa. **Apremiar**.

Peó, *m.* El qui vá á pèu. = Soldât de infantèria. = Pèu de vérs. = Péssa de aquedrés ô del jòc de dâmas. **Peon**,

Peônia, *f. pl.* y sa flôr. **Peonia**.

Pêp, *m.* Abreviadura de Josêp. **Pepe**.

Pêpa, *f.* Abreviadura de Josêpa. **Pepa**.

Pêpê, *Termè* ab que los nins anomenan sa mërda. **Pu ô pua**.

Pepèt, *ta.* Diminutiu de Pêp y de Pêpa. **Pepito**, *ta.*

Per, *Preposició* causâl ô finâl, moltíssimas vegâdas se usa en llòc de *para*. **Por ô para**. = Si despñés de *per* se seguèix en auteposâd á nòm, se suprimèix la *r* de *per* y la *e* de *en* y se pronuncia *pen*. **Por ô para**. = Per axò ô per esò. **Por esto ô por eso**. = De per sí. **De por sí**. = Per devânt. **Por delante**. = Per menjar. **Para comer**, etc.

Pera, *f.* Fruyta coneguda y ny há de várias câstas.

Pera. = Ôbra de pàssamaner. **Perilla**.

Perâ, *m.* Llòc de molts paréras. **Peraleda**.

Perâyre, *m.* El qui de llâna fâ estâm. **Pelaire**.

Perayría, *f.* La botiga de perâyre. **Pelairia**.

Perbóc, *m.* Aceró. **Calce**. = Puata. **Boca**.

Perbocar, *v. a.* Posar aceróns es ferrers. **Calzar**.

= Fer sa punta á alguna còsa los fusters. **Echar boca**.

Perböllida, *f.* Bòfega. **Postilla**.

Perçèber, *v. a.* Rèber, disfrutar. = Comprènder, estèndrer. **Percibir**.

Percebúd, *da. p. p.* de perçèber. **Percebido**, *da.*

Percepció, *f.* Comprensió, intelligència. **Percepcion**.

Perceptible, *adj.* Lo qui se pòt perçèber. **Perceptible**.

Perceptiblemènt, *adv.* De un môdo perceptible. **Perceptiblemente**.

Perceptiu, *m.* El qui té facultât de perçèber. **Perceptivo**.

Percinta, *f.* Un bossí de péll llârg y estrèt para ajustar sa cinta. **Cinto**.

Percuciènt, *adj.* El qui fer. **Percuciente**.

Percussió, *f.* Tôc violènt, el âcte de ferirse un còs ab âltre. **Percusion**.

Pecussor, *m.* Percuciènt. **Percusor**.

Pèrder, *v. a.* Déxar de tenir lo que se posseja. = Abandonar, despreciar, málgastar. = No lograr lo que se desitjàva. = Corrómprer, destruir en lo físic y morâl, etc. **Perder**. = Es hòus: es judici. **Perder la chaveta ô los estribos**. = Es câb des fil: no recordarse de lo que se volia dir. **Perder el hilo**. = Es confy. **V. es câb des fil**. = Es cazâls en alguna còsa: ocupar-se molt en élla. **Envejecer en ella**. = Sas manâdas pes rostóy. **Perder el ripio**. = Sas pâssas: sas diligèncias que se sâu. **Gastar la pólvora en salvas**. = Es rumbo un bàrco. **Perder el rumbo, desgarrar ô desgarrarse**. = S'âse y sas magrànas: estar mâtta en un llòc. **Hacer humo**. = Es sâc y sas peras: tot. **El rocin y las manzanas**. = El témps en vá: no aprofitarló. **Gastar almacén**. = El témps y sa llevó. **Ordeñar los castrones, coger agua en cesto ô hurnero, andar d'caza con huron muerto**. = Es corbâm: es béns, majormènt per sa sèua culpa. **Dar de culo ô con el culo en las goteras**. = El témps en fotesas. **Andar d'picos pardos**. = Sa vergosia. **Perder la vergüenza ô echar la capa al toro**. = El témps en pretenir alguna còsa. **Andar d'caza de gangas**.

Pèrderse, *v. r.* Acabarse, destruirse, pudrirse. = Espeñarse. = Entregarse á los vicijs. = No usar-se já una còsa. = No trobar per ahònt surtir de hòsc, cása, etc. = Pèrder es caní. = Desaperèxer la âygo de fònt, torrènt, etc. = Olvidarse, borrar-se de la memòria. = Déxar de tenir estimació, etc. **Perderse**. = Per es sèu xerrar. **Perderse por el pico**.

Pèrdició, *f.* Dâny morâl, ruína. = Desarrètglo. de los costúms. = La càusa qui ocasiona algú dâny.

== Amor desenfrenad. = Málgast de los béns. = Condenació etèrna. = Perjúy notàble. *Perdicion*. = Es una pérdició: un gròs dány. *Es una perdicion*.

Perdigáya. *f.* *Perdiu* joça. *Perdigon* ó en aragonès. *Perdigana*.

Perdigó. *m.* Bòlleta petita de plom. = Esquíut de sàliva. *Perdigon*.

Perdiu. *f.* Àve. *Perdiz*. = *Perdiu* per bårba. *adv.* Per càp ó persona. *A perdiz por barba*.

Perdiuer, *ra*. *m. f.* Mèus. *Perdiguero*, *ra*.

Perdiueta. *f.* *Perdiu* petita. *Perdigoncico*, *cillo*, *cito*.

Perdiuòta. *f.* *Perdiu* gròssa. *Perdigon*.

Perdó. *m.* Gràcia, remissió de culpa, de deute, de injuria, etc. = Indulgència. *Perdon*.

Perdonàble. *adj.* Lo digne de perdó. *Perdonable*.

Perdonàd, *da*. *p. p.* de perdonar. *Perdonado*, *da*.

Perdonador, *ra*. *m. f.* El qui perdona. *Perdonador*, *ra*.

Perdonànt. *p. a.* de perdonar. El qui perdona. *Perdonante*.

Perdonar. *v. a.* Fer gràcia. = Esceptar, esceptuar, dispensar. *Perdonar*. = No perdonar á mēco: no mirar respēctes. *No ahorrarse con nadie, ni con su padre*. = Perdone, perdóu vòstè, perdonaú. *Perdone, perdone usted, perdonad*. = Déu tho perdóu. *Dios te lo perdone*.

Perdonavidas. *m.* Bravetjador de valént. = Breguista. *Perdonavidas*.

Pêrdua. *f.* Privació de lo que se posseía. = Dány, detriment, destrucció, mencáb, ruína. *Pêrdida*.

Perdúd, *da*. *p. p.* de pèrder, se. *Perdido*, *da*.

Perdúd, *da*. *adj.* Arruinad, desesperad. = El qui há málgastad los séus béns. = El qui está entregad á los vicijs. *Perdido*, *da*. = Vågamundo. *Pan perdido*. = Málfener. *Galfarro*, *ra*. = El qui acàpta para no fer feyna. *Gallofero*, *ra*. = El qui está perdúd per llibres: qui los desitja ó los lliix molt. *Bibliomanidtico*. = Gént perduda: de málta vida. *Gente perdida*. = Dóna perduda: prostituta. *Muger perdida*. = Còsa perduda: hòmo entregad á los vicijs, incorretgible, etc. *Cosa perdida* ó *perdida cosa*. = Estar perdúd per una dóna. *Estar perdido por ó amartelado de una muger*. = *Perdúd* dālī per perdúd. *A juego perdido cabe le digo*.

Perdulàri, *ria*. *adj.* El qui se descuyda de la séua persona y de las séuas còsas. *Perdulario*, *ria*, = *Perdúds*. *Perdido*, *da*.

Perduràble. *adj.* Etèrn, perpètuu. = Lo qui dura molt de témps. *Perdurable*,

Perduràblement. *adv.* Etèrnament. *Perdurablemente*.

Pére. *m.* Nòm pròpi de hòmo. *Pedro* ó *Pedrucho*. = En *Pére Cresta*: hòmo un norès, un nonèus. *Juan Lanas*.

Peregrí y àltres. *V.* *Pelegrí*. etc.

Peremañer. *m.* Àbre. *Peral de san Miguel*.

Pérematèu: estafolàri. *Estafalarío*.

Perendenga. *f.* Fotesa. *Friolera*. = Adorno de dóna. *Perendengue*.

Pérénnał. *adj.* *V.* *Péréanne*. *Perennial*.

Pérénnałmént. *adj.* *V.* *Pérénnement*. *Perennialmente*.

Pérénne. *adj.* Continu, perpètuu, sens intermissió. *Perenne*.

Perénnement. *adv.* Continuament. *Perennemente*.

Pérénnidat. *f.* Continua duració. *Perennidad*.

Perentòri, *ria*. *adj.* Decissiu, terminau. *Perentorio*, *ria*.

Perentòriament. *adv.* Decissivament. *Perentoriamente*.

Peréra. *f.* Àbre. *Peral*. = Borda. *Peruetano*.

Pererós, *sa*. *adj.* Málfener, tård en obrar. = El qui es mál de fer axecar des lliit, de cadira, etc. *Perezoso*, *sa*.

Pererosament. *adv.* Ab peresa. *Pererosamente*.

Pererosíssim, *ma*. *sup.* *Pererosísimo*, *am*.

Peresa. *f.* Descúyt, lentitú, negligència. = Fálta de atenció, de vigilància. = Dificultat de axecarse des lliit, etc. *Pereza*. = Sa peresa el roega. *Se come de pereza*.

Perèt. *m.* Diminutiu de *Pére*. *Perico*.

Pereta. *f.* Nòm pròpi de dóna. *Petronila*. = Pera petita. *Perilla*.

Perfecció. *f.* El àcte de perfeccionar. = Compliment. = El gráu de bondat á que pòt arribar una còsa. = La virtút eu sumo gráu. = Conclusió, sa derrera mà que se dona á una còsa. *Perfeccion*. *Perfeccionad*, *da*. *p. p.* de perfeccionar. *Perfeccionado*, *da* ó *perficionado*, *da*.

Perfeccionador, *ra*. *m. f.* El qui perfecciona. *Perfeccionador*, *ra*.

Perfeccionar. *v. a.* Acabar, donar sa derrera mà. *Perfeccionar* y *ant.* *perficionar*.

Perfét, *ta*. *adj.* Acabad, complid, bèn trabajad. = Bèn formad, hermós, pulid. = El qui té el gráu àlt de virtút cristiàna ó el major de bondat. *Perfecto*, *ta*.

Perfèctament. *adv.* Ab perfecció. *Perfectamente*.

Perfectíssim, *ma*. *sup.* Molt perfèts. *Perfectísimo*, *ma*.

Perfectíssimament. *adv. sup.* Ab molta perfecció. *Perfectísimamente*.

Perfectú, *va*. *adj.* Lo qui perficiona. *Perfectivo*, *va*.

Perficiént. *adj.* Lo qui perfecciona. *Perficiente*.
Perficionâd, *da. p. p.* de perficionar. *Perficionado, da.*

Perficionar. *v. a. ant.* Perfeccionar. *Perficionar*.
Pêrfidamént. *adv.* Ab perfidia. *Pêrfidamente*.

Perfidia. *f.* Deslleialtat, trahició. *Perfidia*.

Pêrfido, *da. adj.* Deslleial, infael, traydor. *Pêrfido, da.*

Perfil. *m.* La línea de una figura. = Adorno sutil y delicad que se pôsa á voréra de qualsevól còsa. = El rásgo ab que acában sas lletras. = La vista de una figura miráda de costât. *Perfil*.

Perfilâd, *da. p. p.* de perfilar. *Perfilado, da.*

Perfiladura. *f.* La acció de perfilar. = El matéix perfil. *Perfiladura*.

Perfilar. *v. a.* Trêurer es perfil á una còsa. = Dibuxar simplemént. *Perfilar*.

Perfilar-se. *v. r.* Presentarse de costât. *Perfilar-se*.

Perfúm. *m.* Matêria olorosa. = El olor y fum que despedexen los aromas. *Perfume*.

Perfumâd, *da. p. p.* de perfumar. *Perfumado, da.*

Perfumador, *ra. m. f.* El qui perfuma. *Perfumador, ra.*

Perfumador. *m.* Ólla, peról, etc. en que se pôsan al fôc los perfúms. *Perfumador ô perfumadera*.

Perfumar. *v. a.* Donar fum de bônas olors á una còsa. = Donar olor já bô, já mál. *Perfumar*.

Perfumeria. *f.* La cása ahónt se fân ô venen perfúms. *Perfumeria*.

Perfumista. *m.* El qui fâ ô ven perfúms. *Perfumista*.

Perfuntôri, *ria. adj.* Lo qui fâ pôca impressió en el ânimo. *Perfuntorio, ria*.

Perfuntôriamént. *adv.* Superficialmént, de páso. *Perfuntoriamente*.

Periâmbó. *m.* Pêu de vérs de duas bréus. *Periâmbó*.

Pericârdio. *m.* Bossa qui cubrèix el còr. *Pericârdio*.

Pericârpio. *m.* La ta'eta qui cubrèix el fruyt de una plâuta. *Pericârpio*.

Péricia. *f.* Practiquesa, conexemént, habilidât. *Pericia*.

Pericráneo. *m.* Membrâna espessa qui cubrèix el cásco des câp per defôre. *Pericráneo*.

Perifêria. *f. V.* Circunferência. *Periferia*.

Pêrifollos. *m. pl.* Adornos de dônas. *Perifollos*.

Perifraseâd, *da. p. p.* de perifrasear. *Perifraseado, da.*

Perifrasear. *v. a.* Usar de rodéos para espressar lo que se poría dir en pôcas parâulas. *Perifrasear*.

Perifrassi y perifrassis. *f.* Figura retòrica, y se fâ quând per adorno se afiix á la oració frâse ô pa-

ráula no necessárias. *Perifrasi y perifrasis*.

Perigéo. *m.* La situació més próp de un ástro á la tèrra. *Perigeo*.

Perihélio. *m.* El punt en que un planèt está més próp des sòl. *Perihelio*.

Perill. *m.* Dâny, riésgo. *Peligro*. = Estar de perill. *Estar en peligro*. = De câurer del empleyo, etc. *Estar en balanza*. = Estar fôre de perill. *Estar fuera de peligro*.

Perillar. *v. n.* Estar en perill, esposâd á rêbrer, dâny. *Peligrar*.

Perillo. *m.* Canonèt ahónt afiânsan una guya las qui fân câlsa. *Palillo ô dagailla*.

Perillós, *sa. adj.* Esposâd, dubtós. *Peligroso, sa*.

Perillosamént. *adv.* Ab perill. *Peligrosamente*.

Perímetro. *m.* Circunferência. *Perimetro*.

Perinéó. *m.* El espây entre el âno y las pârts naturâls. *Perineo*.

Perineumonia. *f.* Pulmonia. *Perineumonia*.

Perineumôtic, *ca. adj.* El qui té pulmonia. *Perineumótico, ca*.

Périòdic. *m.* Diâri. *Periódico*.

Périòdic, *ca. adj.* El qui té el séus péríodos. *Periódico, ca*. = Fébra périòdica: intermittént. *Calentura periódica*.

Périòdicamént. *adv.* Ab péríodo. *Periódicamente*.

Périodista. *m.* El qui compôn ô publica périòdics. *Periodista*.

Péríodo. *m.* Revolució de un ástro. = Espây de témps. = El punt més âlt de elevació de un ástro ô el gráu més âlt de fortuna, glòria, etc. = Revolució de las fébras intermitténts. = La clâusula sencera y perfêta de la oració gramaticâl. *Período*.

Periòstio. *m.* Membrâna qui cubrèix ets ôssos. *Periostio*.

Peripatêtic, *ca. adj.* El qui seguèix la filosofia de Aristóteles. = Ridículo y estrevagânt en sas séuas opinióus. *Peripatético, ca*.

Peripâto. *m.* La doctrina de Aristóteles. *Peripato ô peripatetismo*.

Peripeçia. *f.* Impensâda mudânsa de bôna ô málâ fortuna á lo contrâri; majormént en los personâges del drâma, del poéma líric y de un românce. *Peripecia*.

Periplo. *m.* La navegació que los antigs feyan còsta còsta y de qui se té noticia. *Periplo*.

Periptêri. *m.* Edifici ab sis columnas islâdas á de-lôre. *Peripterio*.

Periscios. *m. pl.* Habitânts de sonas fredas, qui ténen es sòl ô sa fosca un ô més dias sencêrs. *Periscios*.

Perisología. *f.* Figura retòrica. V. Redundância. *Perisologia*.

Peristáltic, *ca. adj.* Se diu del moviment de los budells quând se axâmpla y se estrefien para espellir el escremênt. *Peristáltico*, *ca.*

Peristíl, *m.* Galeria cubêrta sostenguda per columnas. *Peristilo*.

Perístrofe, *f.* Figura retòrica ab que convertím á favor nôstro la proposició del contrári. *Perístrofe*.

Péritíssim, *ma. sup.* Molt périto. *Peritissimo*, *ma.*

Perito, *ta. adj.* Práctics, experimentáds, dóctes, sábis. *Perito*, *ta.*

Peritóneo, *m.* Membrána qui cubrèix interiorment la párt inferior del vèntre abónt estân sas párts deshonestas. *Peritóneo*.

Perjudicád, *da. p. p.* de perjudicar. *Perjudicado*, *da.*

Perjudicador, *ra. m. f.* El qui perjudica. *Perjudicador*, *ra.*

Perjudicar, *v. a.* Causar ô domar dáñy. *Perjudicar*.

Perjudici, *m.* Dáñy, menciâb, pêrdna. *Perjuicio*.

Perjudiciál, *adj.* Lo qui câusa perjudici. = *cur.* La acció ô escepció qui ántes de tot deu ser ezamináda. *Perjudicial*.

Perjudicialíssim, *ma. sup.* Molt perjudiciál. *Perjudicialissimo*, *ma.*

Perjudicialíssimamént, *adv. sup.* Ab molt de perjudici. *Perjudicialissimamente*.

Perjudiciálment, *adv.* Ab perjudici. *Perjudicialmente*.

Perjarád, *da. p. p.* de perjurar, se. *Perjurado*, *da.*

Perjurador, *ra. m. f.* El qui jura fâls. *Perjurador*, *ra.*

Perjurar, *v. n.* Jurar fâls. = Jurar molt. *Perjurar*.

Perjurar-se, *v. r.* Faltar á la fe promesa en el juramént. *Perjurar-se*.

Perjuri, *m.* Juramént fâls. *Perjurio*.

Perjuro, *ra. adj.* El qui jura fâls. *Perjuro*, *ra.*

Perjúty, *m.* Lo matéix que perjudici. *Perjuicio*.

Pêrla, *f.* Sustància dura y blànca qui se forma dins la conxa de cêrt marisc. = Dênt molt blànca segóns los poétas. = Lo qui té sa forma y la trasparència de pêrla. *Perla*. = Taqueta blànca en el uy. *Granizo*. = De pêrlas. Perféctamént. *De perlas*.

Pêrla, *f.* La qui no es redona. *Barrueco* ô *berrucco*.

Perlessia, *f.* Malaltia qui priva de moviment y de sentít. *Perlesia*.

Perleta, *f.* Pêrla petita. *Perlezuela*.

Perllongád, *da. p. p.* de perllongar. *Prolongado*, *da.*

Perllongar, *v. a.* Dilatar, retardar. *Prolongar*.

Permanência, *f.* Costància, duració firme, establidat, perseverància. *Permanencia*.

Permanént, *adj.* Lo qui permanèix. *Permanente*.

Permanescúd, *da. p. p.* de permanèixer. *Permanecido*, *da.*

Permanèixer, *v. n.* Continuar, perseverar, mantenir-se en sa séua opinió. = Durar sense mudar-se. = Detenir-se, estar llárg témps, romándrer. *Permanecer*.

Permès, *sa. p. p.* de permètrer. *Permitido*, *da* ô *permiso*, *sa.*

Permètrer, *v. a.* Condescendir, sufrir, tollerar. = No impedir lo que se pôt. = Déxar passar en las escôlas una còsa fâlsa côm si fos vera. *Permitir*.

Permis, *m.* Concessió, facultat, llecència. *Permiso*.

Permissió, *f.* Permis. = Figura retòrica per la qual el orador concedèix algunas rahóns contráries. *Permission*.

Permissiu, *va. adj.* Lo qui enclôu permís, etc. *Permisivo*, *va.*

Permissivamént, *adv.* Ab permís. *Permisivamente*.

Permistió, *f.* Mescla majorment de còsas líquidas. *Permision*.

Permódol, *adj.* Aturáls. *Estafermo*, *ma.* = *m.* Còsa de arquitectura. *Can* ô *modillon*.

Permuta, *f.* Barât, canvi. = Barât de bënëfici. *Permuta*.

Permutació, *f.* Permuta. *Permutacion*.

Permutád, *da. p. p.* de permutar. *Permutado*, *da.*

Permutar, *v. a.* Baratar, canviar. *Permutar*.

Pêrn, *m.* Clavilla de fêrro. *Perno*. = Instrument de fêrro ab que se tãcan y ôbrin pôrtas, finêstras, etc. *Piern*. = Del mon: línea rêcta que se concèb passar per el cêntro de la têrra y terminarse á los polos. *Eje del mundo*. = De hipérbole, parábola, de cilindro, etc. *Eje de hipérbole*, etc. = De rôla de carruátge. *Pezonera*.

Pêrna, *f.* Càma. *Pierna*. = Ventar la pêrna, passetjar-se. *Estirar las piernas*.

Pernèt, *m.* Pêrn petit. *Pernete*.

Pernetjar, *v. a.* Mòurer ab violència sas càmas. *Pernejar*. = Tirar cossas. *Coccar* ô *pernejar*.

Pêrniciós, *sa. adj.* Fatál, perjudiciál, dañós. *Pernicioso*, *sa.*

Pêrniciósamént, *adv.* Fatálment. *Perniciosamente*.

Pêrniciósíssim, *ma. sup.* Molt pêrniciosos. *Perniciosissimo*, *ma.*

Pernoctar, *v. a.* Passar tota sa nit vellânt ô fênt alguna còsa. *Pernoctar*.

Perô, *conj.* Conjunció adversativa ab que un estrém de la oració se còntropôsa al áltre moderánt ô destruint el séu sentít. *Pero*.

Perôl, *m.* Espècie de caldêra. *Perol*. = Para escar-

far aygo. *Escalfador*. = De llantó de que usen los potecáris. *Caceta*. = Para torrar cacáu ô castê. *Paila*.

Perolêt. *m.* Perôl petit. *Perorillo*.

Perone. *m.* Un ôs petit bâix del ôs de sa câma. *Perone*.

Péroració. *f.* Recopilació, última pârt del discurs en que el orador môu los oyénts. *Peroracion*.

Pérorar. *v. a.* Concluir el orador la oració. = Demanar ab eficácia. = Parlar en públic. *Perorar*.

Pérôt. *m.* Nòm prôpi de hòmo. *Pedro-Olon*. = Pera grôssa. *Peraza*.

Perôta. *f.* Pera grôssa. *Peraza*.

Perpendicular. *adj.* Dret de dalt á bâix. *Perpendicular*.

Perpendicularment. *adv.* Á plòm. *Perpendicularmente*.

Perpendículo. *m.* El plòm para lliuellar. *Perpendículo*.

Pérpétració. *f.* El âcte de pérpétrar. *Perpetracion*.

Pérpétrar. *v. a.* Comètrer algú delictè. *Perpetrar*.

Perpétua. *f.* Plânta, y la séua flôr. *Perpetua*.

Perpétuació. *f.* El âcte de pérpétuar. *Perpetuacion*.

Perpétuad, *da*. *p. p.* de pérpétuar. *Perpetuado, da*.

Perpétuament. *adv.* Para sêmpre. *Perpetuamente*.

Pérpétuar. *v. a.* Fer perpétua una còsa. = Eternisar. *Perpetuar*.

Perpétuidat. *f.* Duració etèrna ô moltíssim llârga. *Perpetuidad*.

Perpétuo, *ua*. *adj.* Etèrn. = Continno, no interromptíu. = Durader. *Perpetuo, ua*.

Perplêcs, *sa*. *adj.* Confús, dubtós, incêrt. *Perplejo, ja*.

Perplecsidat. *f.* Dubte, irresolució, obscuridat. *Perplejidad*.

Perque. Conjunció qui indica la câusa, motíu ô ralhó de una còsa. = La matèxa câusa, etc. *Porque*.

Perquènes. Expressió ab que se indica no volèr dir el motíu perque se diu ô se fâ una còsa. *Por penitencias mal cumplidas ô nitos*.

Per quins cinc sòus? Per quin motíu? Por qué carga de agua?

Pérreria. *f.* Injuria, parâula picânt. *Perreria*. = Dir ô dirse sas mil pérrerias. *Decir ô decirse las mil perrerias*.

Perruca. *f.* Cabeyéra postissa = Arragâny. *Peluca*. = El qui en du. *Pelucon*. = Donar una bôna perruca: arregañar. *Echar una peluca*. = Fer sa perruca á un: adularlo. *Popar*. = Pentinar sa perruca á un: murmurar de éll. *Roerle los zancajos*.

Perrucôla. *f.* Perruca grôssa. *Pelucon*.

Perruquer. *m.* El qui per ofici pentina, fâ ô ven perrucas. *Peluquero*.

Perruqueta. *f.* Perruca petita. *Peluquin*.

Pèrsa. *adj.* De Pèrsia. *Persa*.

Persecució. *f.* El âcte de perseguir. = Los trabàys y molèstias de la ânima, del còs. = Los torménts que donâvan los emperadors pagâns als cristiâns. = Inportunidat continua y pésâda. *Persecucion*.

Perseguid, *da*. *p. p.* de perseguir. *Perseguido, da*.

Perseguidor, *ra*. *m. f.* El qui perseguèix. *Perseguidor, ra*.

Persegüiment. *m.* V. Persecució. *Persegüimiento*.

Perseguir. *v. a.* Ancalsar al qui futz. = Cercar á un per totes pârts. = Atormentar, donar que sofrir, que patir, etc. *Perseguir*. = De môrt á un. *Perseguirle hasta la mata*.

Perséo. *m.* Costellació boreyal. *Perseo*.

Persevânt. *m.* Oficiâl inferior al réy de ârmas. *Persevante*.

Perseverância. *f.* Continuació, duració, permanència. *Perseverancia*. = Final: costàucia en la virtút fins á la môrt. *Final*.

Perseverad, *da*. *p. p.* de perseverar. *Perseverado, da*.

Perseverânt. *p. a.* de perseverar. El qui persevera. *Perseverante*.

Perseverar. *v. a.* Mantenirse firme y constant. = Continuar, durar. *Perseverar*.

Persâ, *na*. *adj.* De Pèrsia. *Persiano, na*.

Persâna. *f.* Espècie de gelosia. *Persiana*.

Pèrsic, *ca*. *adj.* De Pèrsia. *Persico, ca*.

Persicària. *f. pl.* *Persicaria*.

Persignarse. *v. r.* Señarse ab el señâl de la creu. *Persignarse*.

Persistència. *f.* Permanència. *Persistencia*.

Persistent. *p. a.* de persistir. El qui persisteix. *Persistente*.

Persistir. *v. n.* Durar llârg témps. = Perseverar en la séua opinió. *Persistir*.

Persona. *f.* Individuo de la naturalesa humana. = Quâlsevôl hòmo ô dôna cuyo nòm se ignôra. = La disposició ô figura del còs. = Hòmo distingíu en la república. = Quâlsevôl de las tres personas de la santissima Trinidad. *Persona*. = En persona: per si matèix. *En persona*.

Persona. *f.* Quâlsevôl nòm ô propòm ab qui concèrta el vèrb. *Persona*.

Personât. *m.* Dignidat eglesiástica sens jurisdicció ni ofici. = El qui posseèix tâl dignidat. *Personado*.

Personâl. *adj.* Lo qui es prôpi de la persona. ô li pertâny. *Personal*.

Personalidat. *f.* La diferència qui constituïx la distinció de personuas. *Personalidad.*
ersonalment. *adv.* En persona. *Personalmente.*
Personatge. *m.* Subjècte de distinció. = Persona oculta ab algún desfrès. = Estranger ò no conegud. *Personage.*
Parsonéro. *m.* El síndic del ajuntament y el procurador del pòble. *Personero.*
Personeta. *f.* Persona petita. *Personilla.*
Personota. *f.* Persona gròssa. *Personaza.*
Perspectiu. *m.* El qui professa la perspectiva. *Perspectivo.*
Perspectiva. *f.* Una de las pàrts de la òptica. = Pintura qui representa objectes de llufy. = Objecte vist de llufy. = La apariència fallàs de las còsas. *Perspectiva.*
Perspicàcia. *f.* Bondat, sutilesa de la vista. = Agudeza, ingèni, vivesa. *Perspicacia.*
Perspicacidat. *f.* V. Perspicàcia. *Perspicacidad.*
Perspicassim. *ma. sup.* Molt perspicàces. *Perspicacissimo, ma.*
Perspicàs. *adj.* El qui té la vista bona. = El qui té agudeza, ingèni, etc. *Perspicaz.*
Perspicuidat. *f.* Claredat, netedat, transparència. *Perspicuidad.*
Perspicuo. *cua. adj.* Clar, net, transparent. *Perspicuo, cua.*
Persuadid. *da. p. p.* de persuadir. *Persuadido, da.*
Persuadidor. *ra. m. f.* El qui persuadèix. *Persuadidor, ra.*
Persuadir. *v. a.* Aconsejar, determinar á creurer, á fer. *Persuadir.*
Persuadirse. *v. r.* Creurer, imaginarse. *Persuadirse.*
Persuassible. *adj.* Lo que se pòt persuadir. *Persuasible.*
Persuassió. *f.* Consèy, eczhortació. = Firme creència. *Persuasion.*
Persuassiu. *va. adj.* Lo qui persuadèix. *Persuasivo, va.*
Persuassiva. *f.* Destresa, gràcia en so persuadir. *Persuasiva.*
Pertañent. *adj.* Lo qui pertàny, se referèix ò tòca. *Perteneciente.*
Pertañer. *v. a.* Tocar, ser de la obligació de algu. = Referirse, dir relació una còsa á altra. *Pertenecer.*
Pertenència. *f.* Dret de propietat. = Territòri qui pertàny per títol de propietat ò de jurisdicció. = Dependència, accessòri á lo principal. *Pertenencia.*
Pertengud. *da. p. p.* de pertañer. *Pertenecido, da.*
Pertinàcia. *f.* Obstinació, contumàcia. *Pertinacia.*
Pertinacissim. *ma. sup.* Molt pertinàces. *Perti-*

nacissimo, ma.

Pertinàs. *adj.* Obstinad, contumàs, tèrco. *Pertinaz.*
Pertinàsment. *adv.* Ab obstinació. *Pertinazmente.*
Pertinència. *f.* V. Pertenència. *Pertinencia.*
Pertocad. *da. p. p.* de pertocar. *Pertenecido, da.*
Pertocar. *v. n. V.* Pertañer. *Pertenecer.*
Pertrét. *m.* Municions para la defènsa de una plàssa. = Armament de un bàrco de guèrra. *Perrecho.* = Pertréts. *pl.* Mèdis, instruments para una opèració. = Cantidat de còsas divèrsas para algún fi. *Perrechos.* = Donar es pertréts de un edifici per el trabáy de tomarlo. *Dar despojos por derribos.*
Pertretxád. *da. p. p.* de pertretxar. *Pertrechado, da.*
Pertretxar. *v. a.* Abastar, reforsar de àrmas y de soldats. *Pertrechar.*
Pertretxarse. *v. r.* Prevenirse de defensius. *Pertrecharse.*
Perturbàble. *adj.* Que se pòt perturbar. *Perturbable.*
Perturbació. *f.* Confusió, desorde, trastorn. = Espant, consternació. = Moviment vehemènt del ànimo. *Perturbacion.*
Perturbád. *da. p. p.* de perturbar. *Perturbado, da.*
Perturbador. *ra. m. f.* El qui perturba. *Perturbador, ra.*
Perturbar. *v. a.* Alborotar, desconcertar, alterar la tranquilidat, trastornar. *Perturbar.*
Perturbarse. *v. r.* Alterarse, trastornarse, etc. *Perturbarse.* = Parlant. *Atarugarse, perturbarse.*
Péruano. *na. adj.* Del Perú. *Peruano, na ò perulero, ra.*
Pérussí. *na. adj.* De Pérussa. *Perusino, na.*
Pervèrs. *sa. adj.* Endiablad, màlvad, molt dolènt. *Perverso, sa.* = Pervèrsament. *Perversamente.*
Perversidat. *f.* Dolentia, malignidat. *Perversidad.*
Perversió. *f.* La acció de pervertir, corrupció de costúms. *Perversion.*
Pervertid. *da. p. p.* de pervertir. *Pervertido, da.*
Pervertidor. *ra. m. f.* El qui pervertèix. *Pervertidor, ra.*
Pervertir. *v. a.* Trastornar el orde de las còsas. = Corrompre los costúms, fer tornar dolènt, seudir. *Pervertir.*
Pervertirse. *v. r.* Tornar dolènt, entregarse á los vici. *Pervertirse.*
Pèrxa. *f.* Bastó llarg qui se pènja de càda càb para penjary còsas. *Percha.* = La de sinia. *Mayal.* = La de truy. *Bigarra.* = Hòmo molt àlt. *Varal.*
Perxád. *da. p. p.* de perxar. *Cascado, da.*

Perxáda. *f.* Atupáda. *Cascadura.*
Perxar. *v. a.* Atupar ab garròt. *Cascar*, y fer anar de cáyre al atupád. *Cimbrar.*
Perxangaria. *f.* Málfeneria. *Haraganeria.*
Perxángo, *ga. adj.* Málfener, ociós. *Haragan, na.* = Qui acáptau per no fer feyna. *Guilon, na.* = Fer es perxángo. *Haraganeur:* acaptánt. *Guiltonear.*
Perxangòt, *ta. m. f.* Moltíssim perxángos. *Haraganazo, za.*
Perxerát. *m.* Llistó. *Liston.* = De pinta de taléssos. *Perchado.*
Pes. Preposició qui, posáda ántes de còsa singular, es abreviatura de *per* y *el* ò de *per* y *es*. *Por el.* = Posáda ántes de plural, es abreviatura de *per* y *els* ò *los*. *Por, los.*
Pes. *m.* La graveditat de los còssos. = Còs gráve ab que se pésa alguna còsa. = Autoridat, crèdit, estimació, importància. = Gravámen, càrreg que té un á son cuydado. = Llòc ahònt se pésa alguna còsa, còm carbó. *Peso.* = De rèllòtge de parèt, etc. *Pesa.* = Del réy. *Contraste.* = Á pes d'òr: caríssim. *A peso de oro.* = Ab pes y mesura. *Con peso y medida.* = Dur en pes: en el áyre. *Llevar en peso.* = De pes: el que deu tenir la còsa. *De peso.*
Pésád, *da. p. p.* de pésar. *Pesado, da.*
Pésád, *da. adj.* Enfadó, impertinent, molést, ofensiu, etc. etc. *Pesado, da, chinchoso, sa, maza, zo, mazacote.* = En so parlar ò xerrar. *Arrendador, ra del plomo, machaca, machacon, na.*
Pésáda. *f.* La cantidat que se pésa de una vegáda. *Pesada.*
Pésadès. *f.* El pes de una còsa. = Des càp, còs y uys. *Pesadez.* = De las potèncias. *Entorpecimiento ò torpeza.*
Pésadilla. *f.* Opressió del còr de un qui dòrm. *Pesadilla.*
Pésadíssim, *ma. sup.* Molt pésád, enfadó, etc. etc. *Pesadísimo, ma.*
Pésadíssimamént. *adv. sup.* Ab molt de enfádo. *Pesadissimamente.*
Pésador, *ra. m. f.* El qui pésa. *Pesador, ra.* = *m.* Del réy. *Contraste.*
Pésadumbre. *f.* Aflicció. *Pesadumbre.*
Pésadura. *f.* Impertinència. *Gravámen.*
Pésame. *m.* Expressió ab que se demòstra el sentiment que un té de la aflicció de un áltre. *Pésame.*
Pésar. *m.* Dolor de haver fét alguna còsa, majorment de haver ofès á Déu. *Pesar.* = Á pésar del qui no'u vòl. *Mas que le pese.*
Pésar. *v. a.* Examinar lo que pésa una còsa. = Con-

siderar ab reflexió = Donar á pes. = Tenir dolor interiorment. *Pesar.* = No pésa una cerra: es molt juger: una pàya: de pòc valor. *No pesa una paja.*
Pesca. *f.* La acció, el árt y el eczèrci de pescar. = El péix que se há pescád. *Pesca.*
Pescáda. *f.* La acció de pescar, y el péix que se há agafád pescánt. *Pesca.*
Pescador, *ra. m. f.* El qui pesca. *Pescador, ra.* = El qui ven péix. *Pescadero, ra.* = El Pápa á càuza de san Pére, de qui es sucesor. *Pescador.* = Auél del Pescador: el sèllo del Pápa. *Anillo del Pescador.* = Pescador de toñinas. *Atunero.* = De gámbas. *Camaronero.*
Pescánt. *m.* El assiénto del cotxer en el cotxo. = Còntrepès qui fà mòurer las decoracions del teátro. *Pescante.*
Pescar. *v. a.* Procurar agafar péix. = Aferrar ò prènder. = Cercar ò lograr lo que se cercáva. *Pescar.* = Á la encesa: ab fester. *Pescar con candelero.* = No sáber lo que se pesca: no sáber lo que un fà. *No saber lo que se pesca.*
Pescateria. *f.* El llòc públic ahònt se ven el péix. *Pescaderia.*
Pèsol. *m.* Plánta y fruyt. *Pésol.* = De olor. *De olor.*
Pesquéra. *f.* Llòc ahònt se pesca. *Pesquera.*
Pesquissa. *f.* Averiguació, informació, inquisició. *Pesquisa.* = Fer pesquissa. *Pesquisar.*
Péssa. *f.* Porció de un tot. = Pàrt de una càsa. = Lo que se tix de una vegáda. = Quálsevòl aláca artificial, còm de òr, pláta, etc. = Quálsevòl òbra pertañent á árt ò ofici y quálsevòl còsa sobresaliént en magnitút, hermosura, etc. *Pieza.* = De áutos: el agregát de papers pertañent á un plét. *De autos.* = De eczàmen: òbra perfectá y bèn acabáda. *De exámen.* = De lléva: canonáda que tira un bárco para indicar que está para partir. *De leva.* = De artilleria: quálsevòl canó. *De artilleria.* = De ordít posáda en forma de cadena. *Cadena.* = La qui junt ab áltres compòn es taló de sabáta. *Tapa.* = La que se pòsa á càlsa. *Soleta* = De teátro: comèdia, òpera, etc. *De teatro.* = De tèrra: càmp. *Pieza ò haza.* = La que se pòsa á sabáta. *Picàno.* = Bòna péssa: el hòmo astút. *Buena ò gentil pieza.* = Quina péssa! *Qué pieza!* = Péssa per péssa: pàrt per pàrt. *Pieza por pieza.* = Jugar una bòna péssa á un. *Jugarle una pieza.* = Quèdar de una péssa: immòbil de espànt. *Quedar de una pieza.*
Pésseta. *f.* Péssa petita. *Piezecita.*
Pesseta. *f.* Moneda: sis sòus. *Peseta.*
Pessíg y áltres. *V.* Passíg, etc.
Pessigòyas. *V.* Còssigas. *Cosquillas.*

Pèssim, ma. *adj.* Malíssim, ma. *Pèsimo*, ma.
Pèssimament, adv. Molt malament. *Pèsimamente*.
Pestanàga, f. pl. *Zanahoria*.—Borda. *Pestínaca errdica*.
Pestàña, f. Els pels dels nys. *Pestaña*.
Pèste, f. Contàtge, epilèmia, malaltia qui se apèga.—Qualsevòl malaltia qui cāusa molts mōrts.—Qualsevòl cōsa de mālā calidat qui pōt ocasionar grāves dāñys.—Corrupciō de costūms.—Abundāncia de salut. *Peste*.—Pèste dolenta que se diu á un allòt. *Mal bicho*.
Pèste, m. Espècie de flastomia. *Pèsete* ò *pesia d tal*.
Pèstes, f. pl. Paràulas de amenassa ò de enutx. *Pestes*.—Tirar pèstes. *Echar pestes*.
Pestarona, f. Nin. *Bichillo*.
Pestell, m. Instrument ab que se òbri y tānca una pōrta. *Pasador*.
Pestífero, ra. *adj.* Lo qui cāusa ò pōt causar pèste ò grāve dāñy. *Pestífero*, ra.
Pestilència, f. V. Pèste. *Pestilencia*.
Pestilenciāl, *adj.* V. Pestífero. *Pestilencial*.
Pestilenciālmént, *adv.* Ab mōdo molt māl. *Pestilencialmente*.
Pestilenciós, sa. *adj.* Pestilenciāl. *Pestilencioso*, sa.
Pestilént, *adj.* Pestífero. *Pestilente*.
Pestilentíssim, ma. *sup.* Molt pestilént. *Pestilentísimo*, ma.
Pet, m. Vént qui surt del cōs per derrera ab renou. *Pedo* ò *pluma* en estil familiar.—De bistia. *Pedorrera*.—Que se fā ab sa boca. *Pedorrera*.—De diāble ò de mōnja: bolèt. *Pedo de lobo*.—Que fā el carbó ò llèña en es fōc. *Estallido*.—Que fā es fust en sentir témps. *Chasquido*.—Que fā lo que se fritx. *Chillido*.—Aglā, castaña dins es fōc. *Castañetazo*.
Pétalo, m. Sa fuya de flōr. *Pétalo*.
Petar, v. n. Fer pets. *Peer* ò *soltar pedos*.
Peter, ra. m. f. El qui fā pets. *Pedorro*, rra. —Qui té cul no pōt dir peter á un àltre. *Quen beve vino no diga borracho al otro*.
Petetjador, ra. m. f. El qui ab frecnència fā pets. *Pedorrero*, ra ò *pedorro*, rra.
Petetjar, v. n. Fer pets. *Peer*.—Ab sa boca. *Pedorrrear*.—Carbó ò llèña en el fōc. *Peterrear*.—ò *chisporrear*.—El fust per sentir témps. *Chasquear*.—Lo que se fritx. *Chillar*, *chicharrear* ò *chirriar*.—Aglā ò castaña dins fōc. *Castañetear*.
Péticiō, f. Súplica. *Peticion*.
Pétrimètre, m. El qui vést de mōda. *Petimetre*.
Petit, ta. *adj.* Curt, limitad, estrèt. —Bāix, de pōca edat ò de pōca cantidat. —Bréu. *Pequeño*, ña. —Ab veu bāxa. *Bajo*. —Fer aics petit. *Achicar*.

Petitèt, ta. *adj.* Diminutiu de petit. *Pequeñito*, ta, *chiquito*, ta.
Petitó, na. *adj.* *Chiquitillo*, *lla*. —Lo que se diu á nins para ferlos jōcs. *Chacho*, *cha*.
Petitounèt, ta. *adj.* Que se diu dels nins, etc. *Chachito*, ta.
Petjāla, f. El senāl que déxa es pèu. *Pisada*, *huella*. —El renou que fā el pèu del qui camina. *Pataleo*. —Seguir sas petjādas. *Seguir las pisadas* ò *huellas*. —No fer petjāda bōna: no fer cōsa á senendrèt. *No hacer cosa d derechas*.
Petje, m. Cōsta āspra y curta. *Reventon*.
Péto, m. Armadura para al pit. *Peto*.
Pétrālia, f. Māquina dels autgs para tirar pēdras grōssas. *Petralia*.
Pétreo, ea. *adj.* Lo qui té calidat de pēdra. *Pietro*, ea.
Pétrificaciō, f. El acte y efecte de pétrificar, se. *Petrificacion*.
Pétrificad, da. p. p. de pétrificar, se. *Petrificado*, da.
Pétrificar, v. a. Convertir en pēdra. *Petrificar*.
Pétrificarse, v. r. Conventirse en pēdra. *Petrificarse*.
Petroleo, m. Betún líquido y minerāl. *Petróleo*.
Pétrusincuntis, m. El qui fā de sābi. *Petrusincuntis*.
Pétulāncia, f. Descāro, desvergōfia, insolència. *Petulancia*.
Pétulānt, *adj.* Atravíd, descarad, desvergōnid, insolént, vā. *Petulante*.
Pétxād, da. p. p. de pétxar. *Gravado*, da.
Pétxar, v. a. Oprimir, importunar. *Gravar*.
Pétxo, m. Tribút. *Pecha*, cho. —Opressiō. *Gravamen*. —Coratge. *Pecho*. —Hōmo de valor. *Hombr de pecho*.
Petxucād, da. p. p. de petxucar. *Acribillado*, da.
Petxucar, v. a. Atropèllar, instar, molestar, v. g. los acreedors, sas pussas, etc. *Acribillar*.
Pèu, m. La pārt inferior del animal. —El assiento demunt de qui se mantén una cōsa material, v. g. columna. —Mida. —Sillaba en la poesia llatina y vérs en la castèilana. —Cāusa, motiu de fer alguna cōsa. —Us, estil. —La pārt oposada á lo que se diu cāp, cōm los pèus des llit. *Piè*. —De cābra ò de pōrc: instrument. *De cabra*. —De gāll: cèrta jugāda en el jōc de dāmas. *De gallo*. —De llèbra: pl. *De liebre*. —De llumenéra. *Plato de velon*. —De montaña: lo bāix de élla. *De monte*. —De murāda: parèt qui puja en disminuciō. *Relex*. —De enclúa. *Tronco*, *tajo*, *cepo de yunque*. —De crist. pl. *Cinco en rama*. —De floréra. *Maceta*. —Xapād. *Hendido*. —Á pèu: no colcānt. *Apic* ò *pisando hormigas*. —Á pèu axud:

sense bafarlos ô sense trabáy. *A pié enjuto.* = À pèu fito. *A pié quedo.* = À pèu plá: sense pujar escalóns ô ab facilitât. *A pié llano.* = À pèu coix. *Pedicox, recanquilla ô d la pata coja ô galana.* = Al pèu de la lletra: ab puntualidât. *Al pié de la letra.* = De câp á pèus. *De piés d cabeza.* = En pèu: dret. *En pié.* = Un pèu devânt s'altre. *Un pié delante ô detras del otro ô por piés.* = Sense câp ni pèus: en desorde. *Sin piés ni cabeza.* = Tenir es pèus á sa sôssa: ser molt véy ô estar molt malât. *Tener el pié en la fosa.* = Estar ab un pèu âlt ô al âyre: dispòst para fer alguna còsa. *Tener el pié en el estribo ô haldas en cinta.* = No tocar en sos pèus en tèrra: anar molt aviâd. *No poner los piés en el suelo.* = Rossegar es pèus: ser véy. *Arrastrar los piés.* = No tenir câp ni pèu una còsa: no tenir orde. *No tener piés ni cabeza.* = Posar es pèus plâns: obrar en tiêuto. *Caminar con piés de plomo.* = Posar es pèu fito. *Hincar el pié: á sa parèt:* determinarse sense mirar en dificultâts. *Poner piés en pared.* = Dmar pèu: motiu. *Dar pié.* = Pèus al âyre. *Patas arriba.* = Néxer de pèus: ser fêlís. *Caer ô nacer de piés.* = Trêner ab sos pèus devânt: dur á enterrar. *Sacar con los piés delante.* = Lo demînt des pèu. *Empeine.* = El buyt de bâix. *Alma del pié.* = Pèus: los que se venen en la carnererfa. *Manos.* = Gròssos: el qui losy té. *Paton ô patudo, da.* = Forçâds: el qui losy té. *Patimazito, za.* = Tôrts: el qui losy té. *Patituerto, ta.* = Pelúds: la âve qui té plomas en los pèus. *Calzado, da.* = Xapâds: el animâl qui losy té. *Patihendido, da.*

Peuèt. m. Pèu petít. *Piececito ô pecezuelo.* = *Peuèt:* Axó se diu per ironfa del qui té es pèus gròssos. *Patica.*

Péix. m. Còsa coneguda. *Pez ô pescado.* = Pelúd ô de tây. *De cuero.* = Nòm que se dona al qui sâb nedar molt. *Hijo del mar.* = Menjar de péix. *Comer de pescado.*

Pexèt. m. Péix petít. *Pececillo ô pecezuelo.*

Pext. m. Nòm que donan los uins al menjar. *Chicha.*

Pexût. m. Péix gròs. *Pescadazo.* = Dolént. *Malo.*

Peyâs. m. Clòt para sery sas feynas majors. *Cagadero ô cagatario.*

Peyta. f. Afagldura. *Rubete.*

PI.

Pi. m. Âbre. *Pino.* = Barraquer. *Pincarrauco.* = Hòmo âlt. *Varal.* = Ver. *Doncel.*

Pia. f. Amor, estimació. *Amor, estimacion.* = Temir la pía á un. *Amarle.*

Piados, sa. adj. Bénigne, devòt, misericordiós. =

Lo qui môu á piedât. *Piadoso, sa.*

Piadosament. adv. Ab piedât. *Piadosamente.*

Piadosissim, ma. sup. Molt piadosos. *Piadosisimo, ma.*

Piadosissimament. adv. sup. Ab molta piedât ô ab creyència. *Piadosissimamente.*

Piamâter. f. Membrâna exterior qui cubrèix es cer-vèll. *Piamater.*

Piamént. adv. V. Piadosament. *Piamente.* = Crèu-
rer piamént. *Creer piadosamente.*

Piâno. m. V. Fôrtepiâno. *Piano.*

Piâuo. adv. Ab veu bâxa. *Piano.*

Piatâusa. f. La porció de càrn bullida que se dona en las comunidâts. *Pitanza.*

Pic. m. La punta ab que pican las beyas, vâspas, etc. *Aguijon.* = Ferida ô puñida. *Picada.* = De pussa, mosca, etc. El señâl que déxan en la càrn. *Salpullido ô sarpullido:* en rôba. *Cagada de mosca, etc.* = De guya de câp. *Alfilerazo.* = De guya de cusir. *Agujazo.* = De oposicións. *Punto.* = De pigòta. *Hoyo.* = Taqueta. *Pinta.* = Vegâda. *Vez.* = Ab un pic. *De una vez.* = À pic de escodra, de martèll, etc. *À golpe de escodra, de martillo, etc.*

Pica. f. Péssa ô moltas péssas de pédra unidas qui fân un buyt al mltx para posary âygo, ôli, etc. *Pila.* = De bròllador. *Pilon.* = De âygo beneyta. *Pila de agua bendita.* = Abònt râtjan los espor-tîns bâix de sa biga de tafona. *Alquerque.*

Picâd, da. p. p. de picar. *Picado, da.*

Picâda. f. Ferida ô puñida. *Picada, picadura ô punzada.* = De âve. *Picotazo.* = De guya. *V. Pic.* = Lo picâd de una vegâda. *Molienda.* = Petita porció de sâl, tabâc, etc. *Polvo ô polvillo.* = De lo que se menja. *Pellizco.*

Picador, ra. m. f. El qui pica. *Picador, ra.*

Picador. m. El qui enseña bistias. *Picador.* = El llòc ahònt se enseñan. *Picadero.*

Picânt. p. a. de picar. = *adj.* Lo qui pica al gust. = Ofensiu. = El qui ô lo qui pica. = La acrimò-nia de las còsas. *Picante.*

Picapedrer. m. El qui pica péltras. *Picapedrero.* = El qui tá cásas ô edificis. *Albahil.*

Picapòrta. m. Piu para tancar pòrtas de còp. *Pi-caporte.*

Picar. v. a. Ferir ab instrument puntagtd. = Mossegar âve, animâl, insècto ô el péix la esca. = Causar picor. = Ser una còsa desagradâble al gust per la seua calidât picânt. = Enotjar. = Causar molta calor el sòl. = Fer tròssos ô reduir á pols á una còsa. *Picar.* = Àys, mellas, etc. *Majar.* = Ets âys: persistir. *Revolver el ajo ô el caldo.* = Las âves en âbres, en tèrra, etc. *Apto-*

nar: á algú. *Pictear*.=Bôus; móltôus, etc. *Car-trar d golpe*.=Ab mássa. *Masear*: hérbas para medecina. *Macerar*.=Para oposições. *Tomar puntos*.=Ab martéll. *Martillar*.=Câniom ô lli para trêurer sa llevar. *Desbagar*.=Pédras, mit-jâns para fer ôbra. *Aplantillar*.=Sas pussas. *Sarpullir*.=Trispôl fét de nôu. *Pisar*.=Côm hortigas los hûmos. *Ser unas hortigas*.=Los fe-rrers. *Machacar*.

Picarse. v. r. Ofêndrerse.=Los grâns: comensar á dañarse.=*Picarse*.=Picarse un sêuse motie de lo que un âltre diu. *Saltar como granizo en al-barda*.

Picardía. f. Acció dolénta, vil.=Astucia perjudi-ciál. *Picardia*.

Picárdio. m. Tela prima côm una bossa qui cu-brêix es côr. *Picardio*.

Picaro, ra. adj. Descarád, dolént, maliciós.=As-tút, traydor, tunánte.=Alêgre, xistós. *Pica-ro*, ra.

Picarôl. m. Espêcie de campaneta de fêrro.=Sa campâna. *Cencerro*.=Del pâsaxôl. *Cencerro*, *zumbon* ô *arrancadera*.=Tocar es picarôl, axô es, sa campâna. *Tocar el cencerro*.

Picaroláda. f. Sô de picarôl. *Cencerrada*.=Panxá-da de âygo, vi, etc. *Espolada de agua*, etc.

Picâssa. f. Instrument de fêrro para esclafar pé-dras. *Almadana*.

Picât. m. Guisât. *Picadillo*.

Pico. m. La boca del hûmo.=La punta ô cruya de capéll. *Pico*.=Fons. *Pique*.

Picó. m. Instrument de fêrro para picar pédras. *Pico*.=De fust para aplanar y picar trispôl. *Pi-son*.

Piconá. da. p. p. de piconar. *Apisonado*, da.

Piconar. v. a. Aplanar y picar ab so picó. *Apiso-nar*.

Piconía. f. Engañy, falsedât. *Perfidia*.

Picor. f. Sensaciô molêsta que câusa lo qui pica. *Picor*, *picazon*, *escozor* ô *comezon*.=Donar pi-cor. *Escocer*.

Piedât. f. Amor de Dêu, devociô.=Compassiô, mi-sericôrdia, llástima. *Piedad*.

Pifol. m. Flauteta que usan los retgimênts.=El qui el tôca. *Pifano y pifaro*.

Pifoler. m. El qui tôca per ofici el pifol. *Pifano y pifaro*.

Piga. f. Taqueta que sôl surtir en la péll, major-mênt á sa câre. *Peca*.=En flôrs. *Pinta*.=De pi-gôta. *Hoyo* ô *peca*.

Pigârd, da. adj. El qui té pigas. *Pecoso*, sa.=Cla-véll ô âltra flôr. *Disciplinado*, da.=Retád de pi-gôta. *Hoyoso*, sa ô *pecoso*, sa.

Pigardós, sa. adj. El qui té pigas. *Pecoso*, sa.

Pigmêyo, ya. adj. De molt báxa estatura. *Pig-meo*, mea.

Pigôta. f. Malaltía coneguda. *Viruelas*.=Borda. *Viruela loca*.=De pôrc. *Lepra*.

Pigoter, ra. adj. El qui té pigôta. *Violento*, ta.

Piisim, ma. sup. Molt piadós. *Piisimo*, ma.

Piissimamênt. adv. sup. Ab molta piedât. *Piissima-mente*.

Pila. f. Caramúll, multitud. *Pila*.=De batisme: ahônt estâ la âygo ab que batian. *Pila bautis-mal*.=La de estorins báix de la préusa de ta-fôa. *Encapachadura*, *noque* ô *pilon*.

Pilar. m. Columna. *Pilar*.

Pilarêt. m. Pilar petít. *Pilarejo*.

Pilâstra. f. Columna quadráda. *Pilastra*.

Pilastreta. f. Pilâstra petita. *Pilastrilla*.

Pilastrôta. f. Grôssa pilâstra. *Pilastron*.

Piló. m. Tronc ô sôca de ôbre ahônt se tîya sa cârn. *Tajo*.=Dur á piló. *Llevar al degolladero*.

Pilôt. m. El qui govêrna y conduêix un bárco. *Piloto*.

Pilôt. m. Porciô de pâsta ô de sâuc redona ô ti-rânt á redona. *Pella*.=De sâng, sucra, etc. *Gle-ba* ô *grumo*.=De cârn informe que á vegádas se cria en vêntre de famélla. *Mola*.

Pilôta. f. Côsa coneguda. *Pelota*.=De cârn. *Pilo-tilla*.=Tornar sa pilôta: refutar lo que âltre diu. *Bolver la pelota*.=No tocar pilôta: no acer-tar en lo que diu. *No dar pelotada*.

Pilotáda. f. Cóp de pilôta. *Pelotazo*.

Pilotâtge. m. El ârt de couduir bârcos. *Pilotage*.

Piloter. m. El qui fâ pilôtas. *Pelotero*.

Pilotéra. f. Braga, contiênda, disputa. *Pelotera*.

Pilotêt. m. Pilôt petít que se fâ en llâna, pâsta. *Gorrullo*.

Piloteta. f. Pilôta petita. *Pelotilla*.

Pilotetjar. v. a. Jugar á la pilôta sêntse formalidât de las rétglas. *Pelotear*.

Pilotetjarse. v. r. Barayarse, disputar, refir. *Pe-lotearse*.

Pilotilla. f. Pilôta de cârn. *Pilotilla*.

Pilotôta. f. Grôssa pilôta. *Peloton*.

Pillád, da. p. p. de pillar. *Pillado*, da.

Pilláda. f. La acció de pillar. =Rôbo. *Pillage*, y en aragonês. *Pilla*.

Pillador, ra. m. f. El qui pïlla. *Pillador*, ra.

Pillar. v. a. Robar, prênder, dursên=Agafar á un. *Pillar*.

Pillo, lla. adj. Dolént, pícaro, vil. *Pillo*, lla.

Pimpinêlla. f. Hérba. *Pinpinela* ô *sanguisobra*.

Pimpôllo. m. Hômo âlt y bén fét. *Pimpollo*.

Pinar. m. Terrêno de molts de pins. *Pinal* ô *pi-nar*.

Pinarêt. m. Pinar petít. *Pinarejo*.

Pinco. *m.* Cêrt barco. *Pinco, filibote y filibote* ô *pingûe*.

Píodola. *f.* Bólleta medicinál. = Eufádo, mála nô-va. *Píldora*.

Pinotéll. *m.* Pi petit. *Pinico*.

Pinsá. *m.* Aucéll. *Pinson*.

Pinsas. *f. pl.* Eyna de barber, etc. *Pinzas*. = No li treurán una parâula ab unas pinsas. *No lo sacarán ni con pinzas*.

Pinta. *f.* Instrument para pentinar. = Eyna de pe-râyre. = Instrument antig de fêrro para donar cástig. *Peine*. = De cârta de jugar. *Pinta*. = Para dur al câp. *Peineta*. = Para eslleamar. *Lendrera*. = De taléssos. *Lizos*. = De xamanêya. *Campana*.

Pintâil, da. *p. p.* de pintar. *Pintado, da*. = *Colorado, da*. = *Alcoholizado, da*.

Pintâd, da. *adj.* Tacâd de pigas. *Pintado, da*.

Pintamouêyas. *m.* Pintor dolênt. *Pintamonas*.

Pintar. *v. a.* Representar ab colors, etc. = Fingir, imaginar, ponderar. = *Pintar*. = Ab alcoholí. *Alcoholizar*. = De un sôl color. *Colorar*. = Al fresc. *Al fresco*. = Al ôli. *Al óleo*. = Al trêmpo. *Al temple*. = No podêr vênrer á un ni pintâd: no podêrlo sufrir ô vèurer ni en pintura: avorir-lo. *No poder ver d uno pintado*.

Pintarse. *v. r.* Posarse colors á sa câre. *Pintarse*.

Pintor, ra. *m. f.* El qui sâb pintar. *Pintor, ra*.

Pintorêsc, ca. *adj.* Se diu de las côsas qui presêntan figura digna de ser pintâda. *Pintoresco, ca*.

Pintorêt. *m.* Pintor de pôca habilitât. *Pintoruêlo*.

Pintoretjar. *v. a.* Pintar sense ârt. *Pintarrajar* ô *pintorrear*.

Pintura. *f.* El ârt de pintar. = Ôbra de pintura, quádro, retrâto, etc. = Viva descripciô de alguna côsa. *Pintura*. = Côsa hermosa, *v. g.* dôna. *Pintura*. = En rôba. *Pintura de aguazo*. = En porcellâna. *Pintura de porcelana*. = De pedretas de vários colors. *Pintura embutida*. = En ôbra fina de Valência. *Pintura figulina*. = Texida ô brodâda. *Pintura tejida*. = Demúnt vidre. *Pintura vitrea*. = De colors trempâds ab âygo. *Pintura d la aguada*. = Al fresc, al ôli, al trêmpo: *Pintura al fresco, al óleo, al temple*.

Pintureta. *f.* Pintura petita. *Pinturilla, ita*.

Pinturôta. *f.* Mála pintura. *Pintarrajo*.

Pinulas. *f. pl.* La planxeta de arâm que se pôsa á los estrêms de una alidâda ô rétgla movable para midar ângulos. *Pinulas*.

Pinxar. *v. a.* Prênder tabâc de pols. *Fungar*.

Pinzéll. *m.* Instrument ab que se pinta. *Pinzel*.

Pinzéllâda. *f.* Tôc de pinzéll. *Pinzelada*.

Pinzéllêt. *m.* Pinzéll petit. *Pinzellillo*.

Pinzéllôt. *m.* Pinzéll grôs. *Pincelote*.

Piña. *f.* El fruyt del pi. = Una fruyta de las Indias molt semblânt á la del pi. *Piña*. = De blât de las Indias. *Mazorca*. = De côñfêri. *Pella de coliflor*. = El nás. *Naso*.

Piñó. *m.* La llevor del pi. = Una péssa de réllôtge, de escopeta, fuséll, etc. *Piñon*.

Piñól. *m.* La llevor de âbre: el fôrt, côm es de pruna. *Hueso*: el flux, côm es de melô. = *Pepita*. = De môlla de réyq. *Granuja*. = De môlla de oliva. *Pinuelo, la* ô *bonijo*. = De dátíl ô de garbayô. *Hijuela de palma* ô *de palmito*.

Piñonât. *m.* Pâsta de bassô de mella mesclâda en suera. *Piñonada* ô *piñonata*.

Piñonêt. *m.* Piñó petit. *Piñoncico, ilo, ito*.

Piñôta. *f.* Nâs grôs. *Narigon*. = El qui ley té. *Narictismo, ma*.

Pío, pia. *adj.* Devôt, piadôs. *Plo, pia*.

Piôtza. *f.* Bêrba. *Chanza*. = Convêrsa. *Conversacion, confabulacion*.

Pipa. *f.* Bota y instrument para fumar. *Pipa*. = Barrâl ab brôc. *Garrafa*.

Pipâda. *f.* El tabâc que câb dins sa pipa ô que se fuma ab una vegâda. *Fumarada*.

Pipar. *v. a.* Fumar. *Pipar*.

Pipélla. *f.* La cârn ahôut estâu sas pestâñas. *Pdrpado*. = Eucusada ô eusida á câusa de humor. *Pdrpado encolado*. = Descusirla. *Desencolarlo*.

Pipêlletjar. *v. n.* Remanar sas pipéllas. *Parpadear*.

Pipida. *f.* Malaltía. *Enfermedad*. = Bafiadura. *Mojadura*. = Malaltía de âve, majorment de galina. *Pepita*.

Piquêt. *m.* Taqueta. *Puntillo*. = En endiâna. *Pinta*. = Partida de soldâts. *Piquete*. = Petit. *Piquillo*.

Piqueta. *f.* Pica petita. = *Pilica* ô *pileta*. = Per âygo beneyta. *Pileta*.

Pirâgua. *f.* Embarcació de una péssa y ab carena. *Piragua*.

Pirâmida. *f.* Columna qui acâba en punta. *Pirâmide*. = Cônica: cono. *Cônica*. = Óptica: la qui té per bâte el objêcte illuminâd y per es câb el cêntro del uy. *Óptica*.

Piramidâl. *adj.* Côsa fêta en forma de pirâmida. *Piramidâl*.

Piramidâlunênt. *adv.* En figura de pirâmide. *Piramidalmente*.

Pirâta. *m.* L'âdre en el mar. = Inhumâ, cric. *Pirata*. = Fer de pirâta: robar en el mar. *Piratar*.

Pirâusta. *m.* Insêcto qui viu en el fôc per algûn têmps. *Pirauista*.

Piretaria ô **piratería.** *f.* El ofici de pirâta. *Piratería*.

Piretologia. *f.* Tractât de las fêbras. *Piretologia*.

Píritas. *m.* Câsta de minerâl. *Piritas*. = Calcinâds: la escôria del bronzo. *Piritas calcinadas*.

Pirofiláci. *m.* Depòsit de fòc subterràneo. *Pirofilacio.*
 Piroforo. *m.* Compòst qui se encén en el ayre. *Piróforo.*
 Piromància. *f.* Fàls art de endevinar per el fòc. *Piromancia.*
 Piromàntic, *ca. adj.* El qui pretén endevinar per mèdi des fòc. *Piromàntico, ca.*
 Pirómetro. *m.* Instrumént para midar los gráus des fòc. *Pirómetro.*
 Pironomia. *f.* Ciéncia qui enseña á arretglar es fòc en las opèraciós químicas. *Pironomia.*
 Pirotècnia. *f.* Art de compòndrer fòcs artificials. *Pirotecnia.*
 Pirolècnic, *ca. adj.* Pertañent á la pirotècnia. *Pirolècnico, ca.*
 Pirriquio. *m.* Pèu de vérs compòst de duas bréus. *Pirriquio.*
 Pirris. *m.* Jòc de cãrtas. *Mutarratas.*
 Pirrónic, *ca. adj.* El qui tot lo dubta. *Pirrónico, ca.*
 Pirronisme. *m.* La sècta de Pirrón qui dubta de tot y res afirina. *Pirronismo.*
 Pis. *m.* Àlt de càsa. *Piso.* = À pis. *Al mismo piso.*
 Pesca. *f.* Glop. *Sorbo.*
 Piscina. *f.* Estáñy petit ò viver. = El llòc ahónt se tira la áygo ab que se réntau los dits del qui dona la comunió y ab que se réntau los purificadors, etc. *Piscina.* = Disputa. *Disputa.* = Mòurer piscina, dissenció, etc. *Mover una cantera.*
 Piscis. *m. pl.* Pèus: signe. *Piscis.*
 Piscòt. *m.* Glop gròs. *Sorbeton.*
 Pissarra. *f.* Espècie de pedra. *Pizarra.*
 Pistil. *m.* La pãrt femenina de una flòr. *Pistilo.*
 Pistòla. *f.* Àrma curta de fòc. *Pistola.* = De butxà-ca. *Cachorro.*
 Pistolatàda. *f.* Tir de pistòla ò el efècte que càusa. *Pistoletazo.*
 Pistoleta. *f.* Pistòla petita. *Pistoleta.*
 Pit. *m.* La pãrt anterior del animal desde sa gargamèlla fins á sa pànxa. = Sa mamèlla en las dònas = El interior del hòmo. = Costància, esfòrs, valor. = Coufiànça, estimació. = Calidat de la ven. *Pecho.* = Pelú. *Cerdoso ò velloso.* = Càurer, estar ò posarse de pits. *Cuer, estar ò echarse de pecho.* = Donar es pit: mamar. *Dar el pecho.* = Obrir es pit á algú: explicar-se ab éll. *Abrir el pecho d'alguno.* = Prènder el pit un infànt: sa mamèlla. *Tomar el pecho.* = Posarse sa mà á ues pit: mirar-se á éll. *Meter la mano en el pecho.*
 Pita. *f.* Plànta de Amèrica. *Pita.*
 Pitagòric. *m.* El qui seguèix á Pitàgoras, el primer qui se anomená filosòf. *Pitagórico.*

Pitagòric, *ca. adj.* Pertañent á Pitàgoras. *Pitagórico, ca.* = Tàula pitagòrica: para multiplicar ab facilitat. *Tabla pitagórica.*
 Pitja. *f.* Aprieto. = Dàli pitja: apretèl. *Apretale.*
 Pitjàd, *da. p. p.* de pitjar. *Apretado, da.* = Atestado, *da ò recalcado, da.*
 Pitjar. *v. a.* Comprimir. *Apretar.* = Sa mà, castigar fòrt. *Apretar la mano.* = Atapir perque ni càpia més. *Atestar ò recalcar.* = Demúnt un: perseguir-lo. *Acosar.* = Caminar aviad. *Apretar de soleta.* = Sa càrn: atupar. *Zurrar la badana.*
 Pitjor. *adv.* Més malament. *Peor.*
 Pitjor. *adj.* Més mal. *Peor.* = Pitjor está que no estáva. *Peor está que estava.* = Pitjor que nùro. *Peor que judio.* = Pitjor que pitjor. *Peor que peor.* = Lo pitjor es que. *Lo peor es que.* = Lo pitjor: lo dolént. *Lo peor.*
 Pitjora. *f.* Detrimént, mençàh. *Peoria.*
 Pitjoràd, *da. p. p.* de pitjorar. *Empeorado, da, y ant. peorado, da.*
 Pitjorar. *v. n.* Auar més mal. *Empeorar, y ant. peorar.*
 Pito. *m.* Flauteta. *Pito.* = No se me dona un pito: no en fàs cãs. *No se me da un pito.* = No vâl un pito: no vâl res. *No vale un pito.*
 Pitón. *m.* Misto qui servèix para pègar fòc á escopeta. *Piton.*
 Pitonissa. *f.* Encautadora, bruxa. *Pitonisa.*
 Pitòt ò pitòts. *m.* Pits gròssos. *Pechazo.* = Bón pitòt: hòmo humà, màns, senzill. *Buen Juan ò Juan de buena alma.*
 Pitràda. *f.* Còp de puñy á nes pits ò que se dona á élls en càurer, etc. *Pechugazo ò pechugon.*
 Pitràda. *f.* Còsta àspre. *Rebenton.*
 Pitral. *m.* Corretja qui cènòix el pit de bistia. *Petral ò pretal.*
 Pitxer. *m.* Tassó àlt y redó regularmènt de tèrra: sense bròc. *Jarro.* = Per donar áygo màns. *Aguanianl.* = De estáñy y ab tapadora. *Pichel.* = Per posar flòrs. *Florero ò maceta.*
 Pitxéras. *f. pl.* Perfalà que se dnya en àltre témps en es puñy de camia y en el pit. *Chorrera.*
 Piu. *m.* Péssa de pãny per ahónt entra sa clàu. *Macho.* = Para tancar de càp. *Picaporte:* que se agàfa ab sa mà para obrir. *Pestillo ò pasador.*
 Piula. *f.* Misto para fer tròns. *Tronera.* = Risso. *Rizo.* = Ferse sas piulas: es rissos. *Rizarse.*
 Piular. *v. n.* Espècie de gemegar ò cridar los polls y aucèlls. *Piar, pipiar.* Gorrió. *Chillar, chillar.*
 Piulo. *m.* Crit de poll, etc. *Piada ò pio.* = De gorrió. *Chillido.*
 Piopiu. *m.* Paràula ab que cridan es polls. *Piopia.*
 Pixa. *f.* El meembre genitral. *Pija ò minga.*

Pixacá. *m. pl.* *Meaperros.*—No val un pixacá: no res. *No vale un bledo.*

Pixád. *p. p.* de *pixar.* *Meado* ó *pisado.*

Pixador. *m.* Llòc para *pixary.* *Meadero.*

Pixador, *ra, adj.* El qui *pixa* molt, *Meon, na.*

Pixar. *v. a.* Orinar. *Mear* ó *pisar.*—Aygo beneyta: fer de hipòcrit, *Mear agua bendita.*—A retjolins: á miquetas. *A meaditas.*

Pixát. *m.* *Meado.*—Lo que daym quánd bevèm aygo y la trobàm calénta. *Potage.*

Pixera. *f.* *Ganas de meqr.*

Pixeráda. *f.* La acció de *pixar.*—La oantidat de orina que se trèu de una vegáda ó el *pixát* en tèrra. *Meada,*

Pixeredeta. *f.* *Pixeráda* petita. *Meadita* ó *meadura,*

Pixarélla, *f.* Licoor flux. *Aguachirle* ó *repiso.*

PL,

Plá. *m.* Dibúx, idèya, plánta, etc. *Plan.*—Demunt montáña, *Mesa.*—Inclinad, *v. g.* una pòst ab un càb àlt, *Plano inclinado,*—Tèrrèno sense còstas. *Llano,*

Plá, *na, adj.* Igual, còntroposad á còsta. —Fácil, *llis, Llano, na,*

Pláca. *f.* Insignia reyál que se du brodáda al pit, —Moneda antiga qui valia un quárto. *Placa.*

Placabilidat. *f.* Facilitat de *aplacarse.* *Placabilidad,*

Placáble. *adj. V.* *Aplacáble, Placable,*

Placénta. *f.* Pasta mólla qui cubrèix el feto. *Plan-centa.*

Placenter, *ra, adj.* Alègre, gojós, gustós, *Placentero, ra,*

Plàcia á Déu; vulla Déu. *Quiera Dios.*

Plàtica. *f.* Sermonèt. *Pldtica.*

Plasó. *m.* El plá inferior de la corona de gornisa. *Plafon.*

Plága, *f.* Calamidat gráp, còm pèsta, sàm, etc.—Còntratèmps, infortuni, trabáys.—Abundància de còsas nocivas, *v. g.* de moscárts.—Cada una de las quàtre pàrts en que se considèra dividid el horisonte. *Plaga.*

Plági. *m.* Rêbo de las óbras litterárias de àltri. *Plagio.*

Plagiári, *ria, adj.* El qui rôba las óbras de àltri, —Entre los románs antígs el qui compráva ab conexemènt un hòmo llibre y el tenia escláu, *Plagiario, ria.*

Plagueta. *f.* Llibre petit, majorment manuscrit, *Plagueta.*—Para resar. *Analejo, burrillo, epacta, epactilla, gallofa.*

Plája. *f.* Ribèra de mar ó de rin. *Playa.*

Plána. *f.* La càre de una fuya de paper. *Llana* ó

plana.—Eyna de fuster. *Cepillo:* llàrga, *Cepillo bocel.*—De boter, *Deladera.*—Plána major de retgimènt: el estat major. *Plana mayor* ó *primera plana.*—Plána per plána: copiar un escrit just axí còm està en el origiual. *A plana renglon.*—Plána llàrga de fuster para trèurer es perfil en gròs. *Repasadera.*

Planèt. *m.* Àstro qui no té llum pròpia y el seu movimènt es periòdic.—Casulla molt curta de devànt. *Planeta.*

Planeta. *f.* Bòna ó màla ventura. *Estrella.*—Llegir sa planeta. *Leer la estrella.*

Planetári, *ria, adj.* Lo qui pertàfy á planet ó lo qui tràcta de élls, *Planetario, ria.*

Planetjád, *da. p. p.* de *planetjar.* *Cepillado, da,*

Planetjar, *v. a.* Àllisar ab sa plána. *Cepillar.*

Plauicie. *f.* Planura. *Planicie.*

Planimetria. *f.* Pàrt de la geometria qui tràcta de las còsas plànas. *Planimetria.*

Planisfèri. *m.* Descripció geogràfica de los dos hemisfèris, —Màpa generál qui los representa en dos ròllos. *Planisferio,*

Planometria. *f. V.* *Planimetria. Planometria.*

Pláuopláu. *m.* La quárta potència de un nombre ó un nombre multiplicad tres vegádas per sí mateix. *Planoplano.*

Plánosólido. *m.* La quinta potència ó el producte de un nombre multiplicad quàtre vegádas per sí mateix. *Planosólido,*

Plànt. *m.* Plòr, llamentó, quèxa. *Planto* ó *plañido,*

Plànta, *f.* Nòm genèric qui comprèn àbres, arbus-tos y hérbas.—Dibúx ó idèya para la fábrica de un edifici.—El punt del plá geomètric demunt de qui càu la pérpèndicular. *Planta,*—Del pèu lo de debáix. *Planta del pié.*—De cabessa. *De cabeza.*—Fer plànta: *Parecer bien:* fer funció, *Hacer papel.*

Plantació. *f.* El acte de plantar. *Plantacion.*

Plantád, *da. p. p.* de *plautar,* se. *Plantado, da.*

Plantador, *ra. m. f.* El qui plànta. *Plantador, ra.*

Plantar, *v. a.* Posar una plànta dins sa tèrra.—Abandonar, dexar á un, —Donar còps ó tòcs. *Plantar.*—A la castellàna qui per cada pàrt fà tira. *Comarcar.*—Viñas sense orde. *Poner d al-manta.*

Plantarse. *v. r.* *Atorarse.*—Arribar ab màncó tèmpe que el ordinári.—Posarse en pèu firme.—No volèr pus càrtas el jugador. *Plantarse.*

Plantátge. *m. pl.* *Lanten,* y en Murcia. *Plantage,*

Planter. *m.* Plàntas joves para posar á àltre llòc. *Plantel y plantario,*—De gént jova. *Plantel,*—De ceba. *Cebollina.*—De col, *Colino.*—De lletuga, *Lechugon.*—De pòrru. *Porrino,*—De ráve. *Ra-baniza.*

Planteta. *f.* Plânta petita. *Plantecica* y *plantilla*.
Plantificació. *f.* El acte de plantificar. *Plantificac-ion*.
Plantificad, *da. p. p.* de plantificar. *Plantifica-do, da*.
Plantificar. *v. a.* Eczecutar un plâ, un projecte. *Plantificar*.
Plantilla. *f.* Soleta prima que se pôsa á sabâta. *Plantilla*.
Plânto. *m.* Lo que diu el qui no vòl pus cârtas en jugar. *Cuco*.
Plantó. *m.* El soldât qui per càstig fâ més guârda de la acostumâda. *Planton*. = Estar de plantó: estar de guârdia per càstig més de lo acostumâd. *Estar de planton*.
Plâuxa. *f.* Fuya de metâll. = Instrument para âllisar rôba. *Plancha*.
Plauxâd, *da. p. p.* de plauxar. *Planchado, da* ò *aplanchado, da*.
Plauxâda. *f.* El agregât de sa rôba que se há de plauxar ò que já está plauxâda. *Aplanchado*.
Plauxar. *v. a.* Âllisar y estirar sa rôba ab la plâuxa calênta. *Aplanchar* ò *planchar*.
Plauxeta. *f.* Plâuxa petita. *Planchica, illa, ita* ò *planchuela*. = Instrument matemâtic. *Plancheta*.
Plauxilla. *f.* De llautó. *Oropel*.
Plâüer. *v. a.* Tenir compa-siô. *Compadecerse*. = Ser avâro ò no castigar. *Ahorrar*. = Ser de plâüer. *Ser digno de ldstima*.
Plâüerse. *v. r.* Fer pôca feyna. *Ahorrarse*.
Plâsma. *f.* Pédra preciosa de color verd. *Plasma* ò *prasio*.
Plâssa. *f.* Llôc âmple dins poblât ahónt se compra y ven. = Llôc fortificad para defensarse del inimig. = Empléyo, ministêri, ofici. *Plaza*. = Môrta: el soldât qui no còbra sôn. *Plaza muerta*. = Fer plâssa: vèndrer en públic. *Placear*. = Sentar plâssa: âllistarse per soldât. *Sentar plaza*.
Plasser, *ra. adj.* El qui ven á sa plâssa. = El ociós qui frecuenta la plâssa seuse tenir câp feyna eu élla. *Placero, ra*.
Plasseta. *f.* Plâssa petita. *Placeta* ò *plazuela*.
Plasseteta. *f.* Plasseta petita. *Placetilla* ò *place-tuela*.
Plâsso. *m.* Témps douâd para respòndrer, etc. *Plazo*.
Plât. *m.* Còsa coneguda. *Plato*. = El menjar que se pôsa dins es plât. *Plato*. = Fondo. *Hondo*. = Grân en qui se trêu el menjar. *Grande* ò *fuen-te*: en qui se menja. *Grande* ò *cuenco*. = Soper: en qui se menja sa escudélla. *Fuente* ò *hondo*. = Fer plât: distribuir el menjar. *Hacer plato*. = Axô es el méu plât: lo que me agrâda molt. *Eso es mi plato*. = No há rompúd câp plât fes:

lo que se diu irònicament del qui brevetja ò se gloria de no haver sét res mâl sét. *No ha quebrado un plato*.
Plâta. *f.* Metâll bèn conegüd. *Plata*. = Sa plâta: mòbles de plâta de una iglesia ò cuêras, forquetas, etc. para menjar en tâula. *La plata* ò *plata labrada*.
Platâda. *f.* Lo quey há dins un plât. *Plato*. = Tôc ab plât. *Platazo*.
Plâtaforma. *f.* Ôbra de fortificació. = Máquina para fer péssas de rèllôtge. *Plataforma*. = *adj.* Qui no té sinó la apariència. *Superficial*.
Platauâl. *m.* Llôc sembrâd de plâtanos. *Platanal*.
Platanar. *m. v.* Platanâl. *Platanar*.
Plâtano. *m.* Âbre. *Pldtano*.
Plater. *m.* El qui trabâya en ôr y plâta. *Platero*.
Plateria. *f.* Botiga de plater, el sen ofici y el carrer de molts de platers. *Plateria*.
Platèt. *m.* Plât petit. = Murmuració. *Platillo*. = Fer platèt: murmurar. *Hacer platillo*.
Plateyâd, *da. p. p.* de plateyar. *Plateado, da*.
Plateyar. *v. a.* Tapar alguna còsa ab pâüys de plâta. *Platear*.
Plateyó. *m.* Planxeta petita y redona de metâll per adorno. *Lantejuela* ò *lentejuela*.
Plâtica. *f.* Sermó, eczhortació. = Convêrsa. *Plâtica*.
Platina. *f.* Metâll blânc més pésâd que el ôr. *Platina* ò *platino*.
Platònic, *ca. adj.* Lo qui pertâny á la escôla, á la filosofia, al sistéma de Platón. *Platónico, ca*.
Platònicament. *adv.* Decèntment, honèstament. *Platónicamente*.
Platonisme. *m.* El sistéma de Platón. *Platonismo*.
Plâurer. *v. a.* Agradar. *Placer*. = Si Déu plâu: si Déu vòl. *Si d Dios place*.
Plaussibilitât. *f.* Aplâusso. *Plausibilidad*.
Plaussible. *adj.* Digne de aplâusso. *Plausible*.
Plaussibleméat. *adv.* De un môdo plaussible. *Plausiblemente*.
Plâustro. *m. poët.* Cârro ò las duas ursas. *Plaus-tro*.
Ple. *m.* La totâl illuminació de sa lluna. *Lleno* ò *plenilunio*. = Agregât de canóns de ôrga qui no es trompeteria. *Lleno*.
Ple, *na. adj.* Abundânt, carregâd, fèrtil, no buyd. *Lleno, na*. = De càre. *Carilleno*. = Fârt. *Harto* ò *lleno*. = De llémas. *Lendroso, sa*. = De terròssos un câmp. *Terregoso, sa*. = De ple: entèramént, totâlmént. *De* ò *en lleno*.
Pleamar. *f.* La major altura de la crexént del mar. *Pleamar*.
Plêbe. *f.* La gènt ordinària del pòble. *Plebe*.
Plebêyo, *ya. adj.* De la plêbe. *Plebeyo, ya*.

Plèbiscito. *m.* Decrèt del antig pòble romà. *Plèbiscito.*

Pleca. *f.* Tèrme de impressor. *Pleca.*

Pléctro. *m.* Àrc de instrument músic de còrdas. = La poesia segons los poetas. *Plectro.* = Petit. *Pectrillo.*

Pledetjád, *da. p. p.* de pledetjar. *Pleiteado, da.*

Pledetjador, *ra. m. f.* El qui pladetja. *Litigante.* = El qui se agrada de pledetjar. *Pleiteante, pleiteista* ò *pleiteador, ra.*

Pledetjar. *v. a.* Dur plèt ab algú. *Pleitear.*

Pleg. *m.* Paquet de fuy de paper. = Cartas clòsas baix de uua cubertilla. = Carta orde. *Pliego.* = Sèllad. *Plica.*

Plegád, *da. p. p.* de plegar. *Plegado, da.*

Plegadéra. *f.* Instrumént para plegar y tajar es paper. *Plegadera.*

Plegador, *ra. m. f.* El qui aplega. *Plegador, ra.*

Plegar. *v. a.* Posar en doble uua ò molts vegadas. *V. Aplegar. Plegar.*

Plenamar. *f. V.* Plenamar. *Plenamar.*

Plenamént. *adv.* Entèramént. *Plenamente.*

Plenári, *ria. adj.* Ple, sencèr, absolut. *Plenario, ria.* = Indulgència plenària: perfèta, y engra. *Indulgencia plenaria.*

Plenàriamént. *adv. cur.* Ab totas las formalidats del dret. *Plenariamente.*

Pleniluni. *m.* El ple de sa lluna. *Plenilunio.*

Plenipotència. *f.* Podèr illimitat. *Plenipotencia.*

Plenipotenciári. *m.* Embaxador ab podèr illimitat. *Plenipotenciario.*

Pleníssim, *ma. sup.* Molt ple. *Plenisimo, ma.*

Pleníssimamént. *adv. sup.* Ab grán abundància. *Plenisimamente.*

Plenitút. *f.* Abundància ecCESSIVA de humors. = Abundància de gràcia, de podèr, etc. *Plenitud.* = Del bestiar de llana. *Basquilla.*

Pleonàsimo. *m.* Abundància de paràulas qui significau uua matèxa còsa. *Pleonasmo.*

Pleuàsto. *m.* Pèdra de Ceylàn. *Pleonasto.*

Pièr. *m.* Alegria, contènto, delèyte, gust. *Placer.* = Á plèr: ab gust ò ab satisfacció. *Aplacer.* = Fer plèr á bèstias: á desagradís. *Echar agua al mar.* = Estar ò viurer á plèr: en quietút. *Estar ò vivir d'placer*

Plèt. *m.* Càusa judiciál. = Conténda, disputa. *Plèito.*

Pleta. *f.* Garriga. *Selva.* = Fer leta de alguna còsa: no fer càs de gastar-la. *Gastar sin duelo.* = Gastarne molta. *Gastar sin suelo.*

Plétora. *f.* Abundància ecCESSIVA de humor y sang. *Plètora.*

Pletòric, *ca. adj.* Replè de humors. *Pletórico, ca.*

Plèura. *f.* Meu-bràna qui gornèix interiorment los

costàts. *Pleura.*

Pleuressia. *f.* Mál de costàt. *Pleuresia.*

Pleurètic, *ca. adj.* Pertañent á la plèura. *Pleurètico, ca.*

Pleurític, *ca. adj.* El qui té mál de costàt. *Pleurítico, ca.*

Pleuropneumonia. *f.* Inflamació de la plèura y del pulmó. *Pleuropneumonia.*

Plom. *m.* Metáll. = Bossí de plom. = Bossí de plom para xèrxa de pescar. = Bala de fusèll. *Piomo.* = Á plom: perpendicularment. *A plomo.* = Plom. Línea perpendicular al plà del horisonte. *Plomo.* = Plom curt: plom mesclad ab arsènic. *Plomo corto.* = Plom plàta: mina de plom qui té plàta. *Plomo plata.* = Plom pàre: mina de plom sense mescla de plàta. *Plomo padre.* = Sucra de plom: sál de Saturno. *Azúcar de plomo.*

Ploma. *f.* Lo qui vést á las àves. = Qualsevòl instrumént ab que se escriu. = El escriptor. *Pluma.* Bòna ploma: el qui fà hòna lletra ò el qui escriu ab bòn estil. *Buena pluma.* = Bòna ploma: el qui es astút, tunànte. *Buena ò linda pua.* = ¡Quina ploma! *Què linda pua.*

Plomád, *da. p. p.* de plomar. *Plomado, da.* = *Desplumado, da.*

Plomáda. *f.* La acció de escriurer. *Plumada.* = Bossí de plom posad á un càb de còrda para midar es fons del mar. *Plomada, ò plomo,* si es per prènder es plom, *v. g.* de parèt. *Id.*

Plomar. *v. a.* Llèvar ò arrancar sas plomas á las àves. = Prènder ò gofiar á un lo que té. *Desplumar.* = Pèrder sas plomas las àves mudántias. *Desplumarse.* = Plomar el ditxo. *Coger la palabra.*

Plomar. *v. a.* Sèllar ab sèllo de plom. *Plomar.*

Plomas. *f.* Las llàrgas de àla de àve de rapiña. *Cuchillos.*

Plomátzo. *m.* Adorno de plomas per capèll, morrió, etc. *Plumage, plumero, plumon ò penacho.* = Es pupút de àve. *Penacho.*

Plombagina. *f.* Mina de plom. *Plombagina.*

Plomer. *m.* El qui trabàya en plom. *Plomero.*

Plometa. *f.* Ploma petita. *Plumica, lla, ita.*

Plomissó. *m.* Pelèt de las àves ò plometa molt petita. *Plumon ò plumion.* = El fruyt del garbayó. *Palmito ò hijuela de palmito.*

Plomista. *m.* Escrivá, notári, advocad, etc. *Plumista.*

Plòr. *m.* Llaménto ab llàgrimas. *Llanto ò lloro.* = De nin de momèlla. *Vagido.* = De nin rabiós. *Berrencin.*

Plorád, *da. p. p.* de plorar. *Llorado, da.*

Plorador, *ra. adj.* El qui plòra molt ò es fàcil en

so plorar. *Lloron*, na. = Nin de mamar. *Begín*, na.

Plorador. m. El qui en fà en los entèrros. *Plañidero*. = El qui en fà al costat de túmulo. *Enlutado*.

Ploradora. f. Dòna que en àltre tèmps llogàvan para plorar en los entèrros. *Plañidera*.

Plorar. v. n. Derramar llàgrimas. = Llamentarse ab llàgrimas, àys, gemégs ò crits. = Fingir ò demostrar ser pòbre, miseràble. = Destilar el licor gota á gota. = Degotar es suc los àbres ò pàrras y ceps. *Llorar*. = Càsi de continuo. *Gimotear*. = Ab llàgrimas de sang: estar pénétrád de un grán sentimént. *Llorar lágrimas de sangre ò d lágrima viva*. = Plorar la aurora: càrrer roàda. *Llorar la aurora*, segóns los poétas. = Heu plorará. *No llorad sus duelos* = Fingir plorar. *Lloriquear*.

Ploràya. adj. V. Plorador. adj. *Lloron*, na.

Plorayeta. f. Gèsto, visátge de volèr plorar. *Puchero*. = Fer sa plorayeta. *Hacer pucheros*.

Plorós, sa. adj. El qui derràma llàgrimas. *Lloroso*, sa.

Plóurer. v. n. Càrrer àygo del cèl. *Llover*. = Moràl, moràl: en pòca cantidat. *Cerner ò llover suave*. = Á portadoras: fòrt. *Llover d cantaros*. = Sobre bafàd: venir una desgràcia demúnt una àltra. *Llover sobre mojado*. = Per molt que plòga no plourà dins tèrra mèua: se diu para espresar la estréma pobresa. *No tener sobre que Dios me llueva*.

Plourer ò plover. adj. Abundànt de plujas. *Lluvioso*, sa.

Pluitjar. v. n. Plóurer menú y pòc. *Lloviznar*.

Pluja. f. Àygo qui cau del cèl. *Lluvia*.

Plumífero, ra. adj. poétic. Lo qui té plomas. *Plumífero*, ra.

Pluràl. adj. Lo qui pària de molts. *Plural*.

Pluralidat. f. El major nombre de las còsas. *Pluralidad*. = Á pluralidat de vòts: per es major nombre. *Á pluralidad de votos*.

Plaspètió. f. cur. Demànda de més de lo degú. *Plaspeticion*.

Pluviàl. adj. Pertàniént á la pluja. *Pluvial*. = Càpa pluvial: càpa de còr. *Capa pluvial*. = Àygos pluvials: de pluja. *Aguas pluviales*.

PN.

Pneumàtic, ca. adj. Pertàniént al àyre, al vent y á tot lo qui té movimént per la seua acció. *Pneumático*, ca. = Màquina neumàtica. *Máquina pneumática*. = Instrumènts pneumàtics: instrumènts músics de buf ò de vent. *Instrumentos*

pneumáticos.

Pneumatocèla. f. Fàlsa hèrnia del escroto. *Pneumatocela*.

Pneumatologia. f. Pàrt de la anatomía, qui te per objècte la descripció del pulmó. *Pneumatologia*.

Pneumatomia. f. Opèració anotòmica del pulmó. *Pneumotomia*.

PO.

Pò. f. Perturbació del ànimo originàda de la aprensió de algún fracàs ò perill que se tem ò reuela. = Aprensió vehemént de que una còsa succeyesca al contràri de lo que se desitja. *Miedo*. = Gròssa. *Miedo cervical*. = La que se fà als nins. *Coco ò marimanta*. = Lo que diuen que surt. *Duendes*. = Fer pò. *Amedrentar*. = Fer còm que tenir pò per ferne als àltres. *Hacer la temblona*. = Tenir pò de morir vestid. *Tener miedo de morir calzado*. = No téngas pò: no temas. *No hayas miedo*.

Poàl. m. Instrumént para trèurer àygo. *Pozal*. = De aràm. *Caldero*. = Para dur àygo beneyta. *Acetre*, *caldereta ò calderilla*.

Poàllet. m. Poàl petit. *Calderillo*.

Poaletjàd, da. p. p. de poaletjar. *Batido*, da.

Poaletjar. v. a. Trèurer molts y espèssas vegàdas àygo ab so poàl. *Batir el agua*.

Poss. f. pl. Càbs de còrda formàds á la relinga de las velas. *Poas*.

Població. f. La acció de poblar. = Habitació. = El nombre dels habitants de nna ciutát, vila, etc. *Poblacion*. = De barràcas ò téndas. *Aduar*.

Poblàd, da. p. p. de poblar. *Poblado*, da.

Pobladísim, ma. sup. Molt poblàda. *Pobladísimo*, ma.

Poblador, ra. m. f. El qui pobla. = Fundador de una colònia. *Poblador*, ra.

Poblar. v. a. Establir en alguna pàrt una multitud de habitants. = Engenrar molt. *Poblar*.

Poblát. m. Ciutát, vila, etc. *Poblado*.

Pòble. m. Ciutát, vila. = La gènt qui habita en dits llòcs. = La gènt ordinària á distinció de los nòbles. *Pueblo*. = Bàix: la gènt comuna. *Pueblo bajo*. = Grán. *Poblachon ò poblazo*. = Ven del pòble: opinió comuna. *Voz del pueblo*.

Poblèt. m. Pòble petit. *Pueblecico*, llo, ito ò *poblexuelo*.

Pòbre. adj. El qui no té béns. = Á qui fàlta alguna còsa, lo que se diu de un idioma. = Dolènt en son gènere. = Necessitat, miseràble. = El qui carèix de habilitat, de industria, de ànimo, de esperit. *Pobre*. = Mèdicant: el qui acàpta. *Pobre mendigo*, ga ò *pordiosero*, ra. = De esperit: el qui està desapégad de los béns de aquèst

mon. *Pobre de espíritu.* = De mèrits: hòmo de pòca habilitat. *Corto sastre.* = De solemnidad: El qui no té béns alguns. *De solemnidad.* = Vergonhant: el qui per rahó del seu estat acépta, no en públic, sinó en secret. *Pobre vergonzante.* = Pòbre miserable. *Pobre infelís.* = Pòbre diàble: hòmo sense mèrit. *Pobre diablo.* = Peláyo: el qui no té béns, ni mèdis. *Pelon, na.* = Més pòbre que Liàzar. *Mas pobre que Job.* =; Pòbre de mí! infelís de mí! *Pobre de mí!* = No siám pòbres y tontos. *No seamos pobres y tontos.* Pòbreméat. *adv.* Pòbremente.

Pobresa. *f.* Misèria, necessitat, falta, defecte. = Cortedat de ànimo. *Pobresa.* = Voluntària: renúncia dels béns de aquèst mon. *Voluntaria.* = Sa pobresa no es vileza: no es algún vici. *La pobreza no es vileza.*

Pobrèt, *ta. adj.* Desgraciad, infelís. = Hòmo de hòu naturál; però qui no es hò per res. *Pobrete.* = Pobrèts y alegrèts: se diu de un hòmo qui olvida sa misèria en una festa, en un devertiméut. *Pobrete y alegrete.*

Pobrèt, *ta. adj.* Diminutiu de pòbre. *Pobrecico, ca, llo, lla, llo, ta* ò *pobrezuelo, la.* = Diminutiu de pobrèt. *Pobretillo, lla.*

Pobretjar. *v. n.* Donar pòc. *Escasear.* = Fer es pòbre. *Llorar pobreza.*

Pobrèya. *f.* Multitud de pòbres. *Pobreria* ò *po-breteria.* = El cuèrpo enter des pòbres. *Pobrisimo.*

Pobríssim, *ma. sup.* Molt pòbre. *Pobrisimo, ma.*

Pobríssimaméut. *adv. sup.* Ab molta pobresa. *Pob-risimamente.*

Pòc, *ca. adj.* Curt, ocàs, limitad, en petita cantidat. *Poco, ca.* = Bén pòc. *Bien poco.* Un pòc. *Un poco.*

Pòc. *adv.* de témps. Breveméut, en pòc témps. *Poco.* = Pòc hà. *Poco hace* ò *ha.* = De aquí un pòc. *De aquí un poco.* = Un pòc àntes ò despuès. *Un poco antes* ò *despues.* = Á pòc á pòc. *Poco d poco:* interjecció: moderèt. *Poco d poco.* = Pòc més pòc ménos. *Poco mas* ò *ménos.* = Per pòc: càsi. *Por poco.* = Pòc sá pòc llá: ab pòca dife-rència. *Poco mas* ò *ménos.* = Per pòc que. *Por poco que.* = Á pòc falta. *Ainas.*

Pòculo. *m.* Beguda. *Pòculo.*

Podad, *da. p. p.* de podar. *Podado, da.*

Podador, *ra. m. f.* El qui poda. *Podador, ra.*

Podadora. *f.* Eyna para podar. *Podadera* ò *po-don.*

Podar. *v. a.* Tayar sas sarménts de cep ò pàrra. = Liévar sas bràncas ò brots supèrfluos de àbre. *Podar.* = Mâsa llârg. *Chapodar.*

Podar. *m.* El témps de podar. *Poda* ò *podazon.*

Podetâri. *m.* El qui té podèr para procurar per

altre. *Podetario.*

Podèr. *m.* Capacidat, facultat, fòrsa, potestât de fer alguna còsa. = Fòrças de un sobérano: trôpas que pòt posar en pèu. = Escríit en qui un dona facultat para obrar en nòm de la seua persona. = Possessôri actual. *Podèr.* = De podèr absolut: ab autoridat. *De poder absoluto.*

Podèr. *v. a.* Tenir facultat, potestât de fer alguna còsa. = Tenir domini, autoridat. = Tenir fòrsa para obrar, resistir, sufrir. = Tenir témps ò llòc para fer alguna còsa. *Podèr.* = Á més no podèr: forssadament. *A mas no poder.* = No podèr pus. *No poder mas.* = No podèr gisar á un paraque fâssa alguna còsa. *No poder reca-bar con uno.* = No poderhó dur, v. g. la càrrega de empleyo. *Acodillar con la carga.*

Poderhavént. *m.* El qui té el podèr de obrar para àltri. *Poder habiente.*

Poderío. *m.* Podèr, autoridat, potestât. = Béns, riquesas. *Poderio.*

Poderós, *sa. adj.* El qui té podèr. = Acomodad, puidént, ric. = Grán, magnífic en son gènèro. = Actiu, eficàs parlânt de remèy, etc. *Poderoso, sa.* = Tot poderós: Déu. *Todo poderoso.*

Poderosaméut. *adv.* Ab fòrsa, ab potestât. *Pode-rosamente.*

Poderosíssim, *ma. sup.* Molt poderosos. *Podero-sisimo, ma.*

Poderosíssimaméut. *adv. sup.* Ab molt de podèr. *Poderosissimamente.*

Pòdi. *m.* Cèrt pedestràl. *Podia.*

Podrid y àltres. *V.* Pudrid, etc.

Poèma. *m.* Òbra de poesia de cèrta estensió. *Poe-ma.*

Poesia. *f.* Ciència de fer vèrsos ò glòsas. = Composició en vèrs. = Qualsevòl òbra qui abunda de figuras, ficcions ò imatges. *Poesia.*

Poèta. *m.* El qui fâ vèrsos ò glòsas. *Poeta.*

Poètic, *ca. adj.* Lo qui pertàny á la poesia ò al poèta. *Poético, ca.*

Poètica. *f.* El àrt de la poesia. *Poética.*

Poèticaméut. *adv.* Al mòdo de los poètas. *Poetica-mente.*

Poetisar. *v. a.* Fer glòsas ò vèrsos. *Poetizar.*

Poetissa. *f.* La qui fâ glòsas ò vèrsos. *Poetiza.*

Pogúd. *p. p.* de podèr. *Podido.*

Poláco, *ca. adj.* De Polònia. *Polaco, ca.*

Polar. *adj.* Lo qui pertàny á los polos. *Polar.*

Polémic, *ca. adj.* Se diu de la disputa escrita, sia en matèria de religió ò sia en matèria de litte-ratura. *Polémico, ca.*

Polémica. *f.* La teologia dogmática. = El àrt de defensar y sitiàr una plàssa. *Polémica.*

Polescòpi. *m.* Trompa de mirar llufy de qui se usa

en la guèrra. *Polescopio*.
Poliantéa. *f.* Col·lecció de vârias còsas posâdas per a, b, c. *Poliantea*.
Poliarquia. *f.* Govèrn de molts. *Poliarquia*.
Poliarquic, *ca. adj.* Lo qui pertâny á la poliarquia. *Poliarquico*, *ca.*
Polícia. *f.* Orde establí en una ciutât, etc. = Bôna criânça, civilidât, cortesía. *Policia*.
Policipida. *f.* Cêrt marisc. *Policipida*.
Policitació. *f. cur.* Promesa fêta á Déu ô al estât. *Politicacion*.
Policrest, *ta. adj.* Lo qui servèix para vârios usos. *Policresto*, *ta.*
Polid, y âltres. V. *Pulid*, etc.
Poligâmia. *f.* Casamént de un hòmo ab molts dônas ô de una dôna ab molts de hòmos en un matèix tèmps. = El estât de un hòmo qui successivamént hà tengúd vârias dônas. *Poligamia*.
Poligamo, *ma. adj.* El qui té ô hà tengúd moltas dônas ô la dôna molts de maríts en un matèix tèmps ô successivamént. *Poligamo*, *ma.*
Poligôta. *f.* La biblia impresa en vârias llengos. *Poligota*.
Poligono. *m.* Figura plâna qui té més de quâtre costâts. *Poligono*.
Poligono, *na. adj.* Lo qui té molts de costâts. *Poligono*, *na.*
Poligôt, *ta. adj.* Lo qui està escrit en vârias llengos. *Poligoto*, *ta.*
Poligrafia. *f.* Art de escurer ab divêrsos mûdos secrêts ô ab cifras. = Art de descifrar lo escrit en cifras. *Poligrafia*.
Poligrafo. *m.* Autor qui hà' escrit sobre molts matèrias. *Poligrafo*.
Poliédro. *m.* Còs sólido de molts càres. *Poliédro*.
Polimatia. *f.* Ciència estesa y variâda. *Polimatia*.
Polimita. *f.* Se diu de una péssa texida de fils de vârios colors. *Polimita*.
Polinomo. *m.* Cautidât algebràica compòsta de molts de tèrmes distingíds per los signes més ô ménos. *Polinomo*.
Polipétalo, *la. adj. botânic.* Se diu de las flòrs qui téuen molts fuyas. *Pelipétalo*, *la.*
Polipôdi. *m. pl.* *Polipodio*.
Poliptoton. *m.* Figura retòrica. *Poliptoton*.
Pòlissa. *f.* Dolénts. *Picaro*, *ra*, *pillo*, *lla*. = Astúts, traydors, vius. *Artero*, *ra*.
Pòlissa. *f.* Billèt para cobrar. *Póliza*.
Polissârdo, *da. m. f.* Dolénts. *Brivon*, *na.*
Polisseta. *f.* Diminutiu de pòlissa. *Brivoncito*, *ta.*
Polissillabo, *ba. adj.* De molts sillabas. *Polisillabo*, *ba.*

Polissindeton. *m.* Abundància de conjuncións en un discûrs. *Polisindeton*.
Polissó, *na. m. f.* Dolénts. *Brivon*, *na.*
Polissonâda. *f.* Dolentia. *Picardia*, *tunantada*, *brivoneria*. = Vivesa de allòt. *Picardigüela*. = *Arteria*.
Polissonèt, *ta. m. f.* *Brivoncillo*, *lla.*
Polissôta. *f.* Molt dolénts. *Bribonazo*, *za.*
Politeisme. *m.* Opinió qui admèt molts de déus. *Politeismo*.
Politeista. *m. f.* El qui admèt molts de déus. *Politeista*.
Polític, *ca. adj.* Lo qui pertâny á la política. *Político*, *ca.*
Política. *f.* El ârt de governar un estât, etc. = Bôna criânça, cortesía. *Política*.
Politicamént. *adv.* Ab política. *Politicamente*.
Politiga. *f.* V. *Política*. *Politica*.
Politja. *f.* Rôla sense bréndolas. *Rodaja*.
Politxó. *m.* Estâca ô estaló per âbres, viñas. *Rodrigon*. = Ajuda, ampâro. *Padrino*. = Posar politxóns. *Rodrigar*.
Pollució. *f.* Tâca corporâl qui ascÿa. = Efasió de sêmeu. *Polucion*.
Polluir, *se. v. a. y r.* *Poluir*, *se.*
Polo. *m.* El estrêu de la esfêra, del mon, pont de la búxula qui mira als polos. *Polo*. = Ârtic: el de la tramuntâna. *Ártico*. = Antártic: el del mitjörn. *Antártico* ô *austral*. = De polo á polo: á una distància immènça. *De polo á polo*.
Pols. *m.* Pârt menudíssima de las còsas molt secas y desfêtas. *Polvo*. = Anar per sa pols: no tenir vallimént. *Estar á los piés de los caballos*. = Fer pols de una còsa: destruir-la. *Hacerla ceniza* ô *cenizas*. = De fariua. *Hurija*. = Aplegar sa pols regâut. *Matar el polvo*.
Pols. *m.* El batèg de la vena ô artèria. *Pulso*. = Des càp. *Sien*. = Quiét. *Sentado* ô *sossegado*. = Tocar es pols el mètge ô âltri. *Tomar el pulso*. = Aquietarse es pols. *Sentarse*.
Polsâd, *da. p. p.* de polsar. *Pulsado*, *da.*
Polsar. *v. a.* Tocar es pols el mètge ô âltri. *Pulsar*. = *v. n.* Tocar es pols: bategar. *Pulsar*.
Polsegâda. *f.* Pâya molt menuda mesclâda ab pols de la éra. *Tamo*.
Polseguêra. *f.* Espêcie de bôyra de pola. *Polseguêra*.
Polséra. *f.* Pârt de la càre. *Pulsera*.
Polséras. *f. pl.* Armamént de uêras. *Gafas*.
Polsèt. *m.* Pols fîna. *Polvico*, *llo*, *to*. = El que téneu sas flòrs. *Amago*.
Polseta y Polsina. *f. V.* *Polsèt*. *Polvico*, *llo*, *ito*. = *Amago*.
Polsós, *sa. adj.* Plens de pols. *Polvoroso*, *sa.*

Poltra. *f.* Égo qui no pássa de quãtre áñys. *Poltra.*

Poltrèt, *ta. m. f.* Diminutiu de poltro, tra. *Poltrico, ca.*

Poltro. *m.* Cavall qui no pássa de quãtre áñys. *Potro.*

Poltró, *na. adj.* Málfeners, ociosos, pererosos. *Poltron, na.*

Poltroneria. *f.* Aversió á sa feyna, peresa. *Poltroneria.*

Poltronetjar. *v. r.* Fer el poltró. *Poltronear,* *hacerse poltron* ó *criar molleca.*

Pólvora. *f.* Compòst de carbó, salitre y sofra. = *Hòmo colèric.* *Pólvora.* = *Sorda:* lo qui no fá tró. *Sorda.*

Polvorí. *m.* Pólvora fina ó comuna que se pôsa á sa caseleta de arma de fòc. = *La carabasseta* ó *áltra còsa en que se pôsa.* *Polvorin.*

Polvorisàble. *adj.* Lo qui se pòt reduir á pols. *Polvorizable.*

Polvorisació. *f.* Reducció á pols. *Polvorizacion.*

Polvorisád, *da. p. p.* de polvorisar. *Polvorizado, da.*

Polvorisar. *v. a.* Reduir á pols. *Polvorizar.*

Polvos. *m. pl.* Los que se pôsan als cabèys. *Polvos.*

Poll. *m.* Còsa coneguda. *Pollo.* = *De àguila.* *Aguilucho.* = *De ànala.* *Anadino.* = *De óca.* *Gansaron.* = *Malaltis.* *Galpito.*

Poll. *m.* Àbre. *Alamo.*

Pöllä. *f.* Galina jova qui encàre no pòn. = *Alòta jova.* = *El diner que pôsa càda jugador.* *Polla.* = *Eucetar sa pöllä:* comensar una còsa. *Echar* ó *poner la primera piedra.* = *Fiy de sa pöllä rossa.* *Hijo de gallina blanca.*

Pöllád. *p. p.* de pöllar, *se.* *Pollado.* = *Empollado.*

Pölláda. *f.* Niaráda de polls. *Pollada.*

Pöllar. *m.* Terréno sembrád de polls. *Pobeda.*

Pöllar. *v. n.* Sas beyas. *Pollar.*

Pöllarse. *v. n.* Tenir já poll ets òus. *Empollarse.*

Pöllástre. *m.* Gáll jove. *Pollastro.*

Pölleguéra. *f.* La pàrt de pòrta en qui entra es gaufó. *Quicio.* = *Trèurer de pölleguéra:* trèurer una pòrta des gaufóns ó una còsa del curs ó estât naturál. *Sacar de quicio.* = *Trèurer á un hòmo fòre de sí,* sentlo enrabiar. *Sacar de quicio,* *de sus casillas* ó *de madre.*

Pöllèt. *m.* Poll petit. *Pollico* ito ó *polluelo.*

Pölleta. *f.* Pöllä petita. *Pillica,* *illa,* *ita* ó *polluela.*

Pöllí, *na,* etc. *V. Püllí,* etc.

Pom. *m.* Còsa redona ab mâneg. De cadira, balcóns, etc. *Manzanilla.* = *De càrt y catzófa.* *Ca-beza.* = *De espàsa.* *Pomo.* = *De gayáto.* *Puño.* =

De pòrta, *caláix,* etc. *Boton* ó *manecilla.* = *De còfflòri.* *Pella.* = *De romána.* *Pilon.* = *Còm un pom d'òr:* *hermós,* *net.* *Como un oro* ó *como mil oros.*

Poma. *f.* Frúyta ben coneguda. *Manzana* ó *poma.*

Pomáda. *f.* Unguént olorós. *Pomada.*

Pomerál. *m.* Terréno plantád de poméras. *Manzanar,* *manzanal* y *pomar.*

Pometa. *f.* Potna petita. *Manzanica,* *illa,* *ita.*

Pomífero, *ra. adj.* *poétic.* Qui té pomas. *Pomifero, ra.*

Pompa. *f.* Aparáto de fèstas ptúblicas. = *Maguificència,* *ostentació.* = *Grandesa,* *vanidát.* *Pompa.*

Pompós, *sa. adj.* *Magestuós,* *magnífic.* = *Insúad,* *vá.* *Pomposo,* *sa.* = *Àbre.* *Fromoso,* *sa.*

Pomposamént. *adv.* Ab pompa. *Pomposamente.*

Poncèlla. *f.* Bejóca en qui está sa flòr. *Boton* ó *capullo.* = *Mitx hadáda.* *Pimpollo.*

Poncí. *m.* Frúyt del ponciner. *Ponci,* *poncidre* y *poncil.* = *Confitura de poncí.* *Acitron.*

Ponciner. *m.* Àbre frúytál. *Cidro.*

Pondéra. *adj.* El qui pondéra. *Ecsagerador,* *ra* ó *ponderador, ra.*

Ponderàble. *adj.* Digne de ponderació. *Ponderable.*

Ponderació. *f.* El Àcte de ponderar. *Ponderacion.*

Ponderád, *da. p. p.* de ponderar. *Exagerado,* *da* ó *ponderado, da.*

Ponderador, *ra. m. f.* El qui pondéra. *Exagerador,* *ra* ó *ponderador, ra.*

Ponderar. *v. a.* Abultar, amplificar, engrossir ó disminuir sas còsas. *Exagerar* ó *ponderar.* = *Es séus accidénts* ó *máls.* *Hacer la guaya.*

Ponderar. *v. a.* Pésar, considerar ab atenció, eczaminar. *Ponderar.*

Ponderatíu, *va. adj.* El qui pondéra. *Ponderativo, va.*

Pòndrer. *v. a.* Fer òus las galinas. *Poner.*

Pòndrerse. *v. r.* Passar el sòl, lluna, etc. de un emisfèri al áltre. *Ponerse.*

Ponedor (No romàndrer): destruirlo tot. *No quedar roso ni belloso.*

Ponedora. *adj.* La galina qui pòn molt. *Ponedera.*

Ponént. *m.* La pàrt del horissonte ahónt se pòn es sòl. = *El vént qui vé de aquélla pàrt.* *Poniente* ó *Oeste.*

Ponénte. *m.* El prelád encarregád de relatar los assuntos en los tribunáls egleciásticos de Roma. *Ponente.*

Pòns. *m.* Nòm pròpi de hòmo. *Poncio.*

Ponsoña. *f.* Verí. *Ponzoña.* = *Sentimént.* *Encono.*

Ponsofiós, *sa. adj.* Verinós. = *Perjudiciál á la salut espiritual.* *Ponzoñoso, sa.*

Pònt. *m.* Fàbrica para passar de uua pàrt á áltra.

—Estância de barco ahont se pòsan es canóns.
Puente.—De s'ase: dificultât gròssa. *Puente de los asnos.*—De fust. *Puente de palo.*—Llevadia. *Puente levadiza.*

Pontatge. m. Lo que se pága de passar per un pònt.
Pontage ò *pontazgo.*

Ponterró. fm. Pònt petít. *Pontecilla la, puente-zuela.*

Pontèt. m. Pònt petit. *Puentecilla y puentezuela.*
 —Pontèt de guitèrra, violí, etc. *Puentecilla.*—
 ¿Tòquem es pontèt? enfadèm. *Enójame.*

Pontificál. m. El llibre qui contá las ceremónias pontificias.—Los ornámets qui servexen al bisbe quând celebra. *Pontifical.*—Fer de pontificál: celebrar el bisbe ah grán ceremònia. *Pontificar.*

Pontificál. adj. Lo qui pertáñy al pontificát. *Pontifical.*

Pontificálmént. adv. Á mòdo de bisbe. *Pontificalmente.*

Pontificát. m. Dignidât de pontífice y el tèmpe que dura. *Pontificado.*

Pontífice. m. Bisbe. *Pontífice.*—Confessor pontífice: el sânt qui fone bisbe. *Confesor pontífice.*—Confessor no pontífice: el sânt qui no fone bisbe. *Confesor no pontífice.*—Summo pontífice: el Pàpa. *Sumo pontífice.*

Pontífici, cia. adj. Lo qui pertáñy á pontífice y á la séua dignidât. *Pontificio, cia.*

Pop. m. Péix. *Pulpo.*—Bafadura. *Mojadura.*

Popa. f. Càrn sense òssos. *Pulpa* ò *carne momia.*
 —De fruyta. *Pulpa.*—La millor de una còsa. *Meollo.*

Popa. f. La pàrt de derrera de un barco. *Popa.*—
 De popa á proa: totálmént. *De popa á proa.*—
 Vént en popa: vént favorable: favor, prosperidât. *Viento en popa.*

Popls. m. El càb des dit oposád á la ongle. *Pulpa-jo.*—El de la naturalesa de dóna. *Clitoria.*

Popular. adj. Lo qui pertáñy al pòble. *Popular.*
 —Áura popular: favor del pòble. *Aura popular.*

Popularidât. f. Crèdit, estimació entre el pòble. *Popularidad.*

Popularmént. adv. Á mòdo del pòble. *Popularmente.*

Populátxo. m. El pòble baix. *Populacho* ò *populazo.*

Populêyo. m. Cèrt unguént. *Populeo.*

Populós, sa. adj. Molt poblád de gènt. *Populoso, sa.*

Populosíssim, ma. sup. De grán nombre de gènt. *Populosísimo, ma.*

Poquedât. f. Pòc, petita quantidât.—Fálta de àni-

mo, de corátge. *Poquedad, y ant. poquedumbre y pobreza.*

Poquèt, ta. adj. Diminutia de pòc. *Poquillo, lla, poquitico, ca y poquito, ta.*

Poquíssim, ma. sup. Molt pòc ò en pòca cantidât. *Poquisimo, ma.*

Pôr. f. V. Pò. Miedo.

Pôrc. m. Animál molt conegud. *Puerco, cerdo, gocho* ò *guaro.*—Esp. *Puerco espin.*—Singl. *Javali.*—Engrexád. *Cebon.*—El qui já es bà para tancar y engrerar. *Cerdo de muerte.*—El qui encàre no lo es. *Cerdo de vida.*—Còm un pòrc á sa solt. *Como ruin puerco.*—Posar còm un pòrc: soyar molt. *Acomodar de ropa limpia.*—Apretar ò arregañar fòrt. *Poner de oro y azul.*—Posar pòrcs an es bôco; á aglanar. *Poner cerdos á montanera.*

Pôro, ca. adj. Hòma brut.—Mál educad, impolit. *Puerco, ca.*

Pôrcamént. adv. Brutálmént. *Puercamente.*

Porcell, lla. m. f. Pòrcs un pòc gròssos y joves. *Lechon, na* ò *porcino, na.*

Porcellèt, ta. Diminutia de porcell. *Lechoncillo, lla, ita, ta.*—Rostids. *Corenuclo, la.*

Porcellí, na. Diminutiu de porcellèt. *Porquesuclo, la.*—De llet: els qui encàre màmam. *Cochinilla de leche.*—Es càganu de una ventrada: el qui vá néxer es derrer. *Quarín.*

Porció. f. Pàrt. Porcion.

Porcioneta. f. Porció petita. *Porcioncica, lla, ta.*

Porciñcula. f. La indulgència dels Àngels. *Porciñcula.*

Porcôt. m. Pòrc gròs. *Porcachon, porcallon.*

Porcôt, ta. adj. Hòma brutót. *Cochinote, porcachon, na, porcallon, na.*

Porèr. v. a. Més ordinàri y usad que poder. *V. Poder. Poder.*

Porfia. f. Disputa de paràntas, altercació obstinada.—Obstinació, capritxo.—Importunidât, instància. *Porfia.*—Á porfia: á qui porá més. *Á porfia.*

Porfiad, da. p. p. de porfiar.—*adj.* Cabesudâ, obstinâd.—Rehèlo, qui no cedèix segons els mètges. *Porfiado, da.*

Porfiadament. adv. Obstinadament. *Porfiadamente.*

Porfiadíssim, ma. sup. Molt porfiad. *Porfiadisimo, ma.*

Porfiadíssimament. adj. sup. Ab molta porfia. *Porfiadisimamente.*

Porfiador, ra. m. f. El qui porfia. *Porfiador, ra.*

Porfiar. v. a. Disputar ah obstinació, importunar ah sas instàncias.—Obstinarse. *Porfiar.*

Pórvido. m. Càsta de màrmol. *Pórfida.*

Porgad, da. p. p. de porgar. *Aechado, da, cri-*

bado, da ô garbillado, da.

Porgador, ra. m. f. El qui porga. *Porgador, ra, cribador, ra, zarandador, ra.*

Porgar. v. a. Fer net el grâ ab garbéll. *Aechar, cribar, garbillar, zarandar y zarandear.*

Porguéras. f. pl. Desperdici de lo que se porga. *Aechaduras ô granzas.*

Pôro. m. Foradèt imperceptible del cós per ahónt eczâlan los humors ô entre las pârts sólidas de quâlsevôl cós. *Poros.*

Porós, sa. adj. Lo qui té pôros. *Poroso, sa.*

Porosidât. f. Qualidât del cós porós. = El agregât dels pôros. *Porosidad.*

Porquén, ña. adj. Lo que pertâny á pôrc. *Porcino, na ô porcuno, na.*

Porquer, ra. m. f. El qui guârdâ pôrcs. *Porquero, ra, porquerizo, za, y en estil familiar. Rey.*

Porquería. f. Brutó, inmundicia. = Impuresa. = Grossería, acció indecênt. *Porquería.*

Porquêt. m. Pôrc petít. *Porquezuelo.*

Porra. f. Garrôt nuós y molt gruxâd per bâix. *Porra.* = Vêssa. *Galbana.* = Vétên á la porra: despedida furiosa. *Anda ô vete á la porra.*

Porrâda. f. Tôc ab porra. *Porrada ô porrazo.*

Porrâssa. f. pl. Gomon ô asfodeo.

Porrassar. m. Llôc de molts porrâssas. *Gamonal.*

Porréguel. m. Pôro bord. *Puero silvestre.*

Porretêll. m. Boñy en bistia. *Alifafe.*

Pôrro. m. pl. *Puero.* = Fi. *Sello.* = Arrancar es pôrro: acabar, v. g. de segar. *Poner el sello.* = Posar es pôrro: donar xâsco, enganar. *Poner los cuernos ô dar chasco.*

Porró. m. Mesura. *Porron.*

Pôrt. m. Llôc de refugi para bârcos. *Puerto.* = Lo que se pâga per anar ô dur una còsa en bârco. *Flete ô puerto.* = De durla per têrra. *Porte.* = Prènder pôrt: refugiarse los bârcos al pôrt y los hònos á algùn llôc. *Tomar puerto.*

Pôrta. f. Entrâda, 'nhêrta per ahónt se entra y surt. = Mâquina qui tâuca portâl. *Puerta y antiporta.* = La pôrta: la cort del grân Turc. *La Porta.* = La pôrta principâl de edifici. *Puerta principal ô delantera.* = Segona. *Porton.* = Escul. *Puerta trasera.* = De pôrta en pôrta: acaptânt. *De puerta en puerta.* = Donar sa pôrta pets uys á algú: tancarli sa pôrta engañântlô. *Darle con la puerta en los hocicos.* = Estar á sa pôrta: estar para entrar en dignidât, empléyo, etc. *Estar al embocadero ô al saltadero.* = Tancar sa pôrta: negarse ô déxar de concedir, donar, etc. *Cerrar la puerta.* = Obrir sa pôrta: donar motín, ocasió de fer alguna còsa semblânt á la fêta. *Abrir la puerta.* = Prènder sa pôrta: auarsên. *Tomar la puerta.* = Á âltra pôrta en do-

nan dos. *À otra puerta, que esta no se abre.* = Á las pôrtas de la môrt: pròcsim á morir. *À las puertas de la muerte.*

Pôrta-contes. m. Llibre de contes. *Libro de caja.*

Pôrta-carabina. f. Bossa qui pénja de sa sêlla para dur sa carabina. *Porta-carabina.*

Pôrta-cârtas. f. Bossa para dur cârtas. *Porta-cartas.*

Pôrta-contes. m. Llibre ahónt se assâuta lo entrâd y gastâd. *Libro de caja.*

Portâd, da. p. p. de portar. *Llevado, da ô traído, da.*

Portâda. f. Còp de pôrta qui se tâuca ô sa tâncan ab tôrsa. *Portazo.* = De pôrta de finêstra. *Portazo ô ventanazo.*

Portador, ra. m. f. El qui pôrta. *Portador, ra.* = De mâlas nôvas. *Mezclador, ra.* = De floretas: acusador. *Chismoso, sa ô embolismador, ra.*

Portadora. f. Instrument para dur còsas. *Aportadera, portadera ô comporta.*

Pôrta-estandârt. m. El qui du lo estandârt de cavâllería. *Porta-estandarte, y ant. corneta.*

Pôrta-fusêll. f. Corretja assegurâda ab duas anêllas des fusêll para penjarlo á sa esquena. *Porta-fusil.*

Pôrta-guió. m. El qui du es guió. *Porta-guon.*

Portâl. m. La priméra péssa de una câsa per ahónt se entra á las âltas. *Portal ô puerta.* = De corrâl. *Pernicho.* = De cotxeria. *Puerta cochera.* = Forâ. *Puerta delantera.* = Redó de câsa. *Puerta redonda.*

Pôrta-llêña. f. Tronéra. *Portaleña.*

Portalâ. m. El guârdâ de pôrtas de una ciutât, etc. *Portalero.*

Portalâda. f. Adorno en frôntis de edifici, etc. *Portada.*

Portaléra. f. La pôrta de cotxo. *Postigo.*

Portalêt. m. Portâl petít. *Portalico, illo, ùto ô portalejo.*

Portamahó. m. Rôba. *Mahon.*

Portânte. m. Pâs atropellâd. *Portante.* = Prènder es portânte: fugir. *Tomar el portante.*

Portañôla. f. Tronéra de bârco. *Portañola.*

Portar. v. a. V. Dur verb. *Llevar ô traer.* = Es câns sa câssa. *Traer d mano.* = Floretas: acusar. *Chismear ô mezclar.*

Portarse. v. r. Conduirse, governarse, manetjarse. bé ô inal en quâlsevôl còsa. *Portarse.*

Pôrtas. f. pl. Béns adventicios de la Iglesia. *Derechos de estola ô pié de altar.*

Portâtil. adj. Lo que se pôt dur fâcilmênt. *Portátil.*

Porte. m. Conducta, môdo de governarse. = La major ô menor decência ab que uu se tràcta. *Porte.*

Portell. *m.* Uhërta en parèt, mârge. = Esbréc en gêrra, plát, etc. = Mèdi para alcansar nòstros fins. *Portillo.* = Fer portell. *Aportillar.*
Portella. *f.* Tronéra de bàrco. *Portañola.* = De carruátge. *Barrera.*
Portelló. *m.* Mitja pòrta en una gròssa. *Portillo* ò *compuerta.*
Porténto. *m.* Miràcle, prodigi ò lo qui càusa admiració ò terror. *Portento.*
Portentós, *sa.* *adj.* Estràny, prodigiós, singular. *Portentoso,* *sa.*
Portentosamént. *adv.* Ab un mòdo pro ligiós. *Portentosamente.*
Portentosíssim, *ma.* *sup.* Molt portentosos. *Portentostísimo,* *ma.*
Portentosíssimamént. *adv. sup.* *Portentostissimamente.*
Porter, *ra.* *m. f.* El qui guàrda la pòrta. *Portero,* *ra.*
Porterèt. *m.* Allòt qui ajuda á guardar la porteria. *Porterejo* ò *porterillo.*
Porteria. *f.* La pòrta ò portál principál de convent. *Porteria.*
Porteta. *f.* Pòrta petita. *Puertecica,* *cilla,* *ita* y *puertezuela.* = De confesionári. *Rejilla.*
Portetjàl, *da.* *p. p.* de portetjar. *Porteado,* *da.*
Portetjar. *v. a.* Empèñer ab fòrsa á pòrta. = *v. n.* Fer renòu sas pòrtas á càusa de vent. *Portear* y *cencerrear,* parlànt de pòrtas.
Portitzòl. *m.* Pòrt petít. *Puertezuelo.*
Porxàda. *f.* Taulada qui surt fòre de sa parèt. *Cobertizo.* = Teuladeta demunt balcó, fúestra. *Sobradillo.* = Demunt parèt. *Caballote.*
Pòrxo. *m.* La estància més àlta de una càsa. *Desvan.* = Dolént: qui já no sy pòt habitar. *Desvan gatero.* = Donar pòrxo: engegar. *Despachar.* = No creùrer alguna còsa. *No creer.*
Pòsa. *f.* Descans y sòlamént se usa en aquesta deprecació para los difúnts: hòna pòsa y hòn remèy ténga la séua ànima. *Buen poso* tenga su alma. *Poso.*
Posàd, *da.* *p. p.* de posar. *se.* *Puesto,* *ta.* = *Posado,* *da.*
Posàda. *f.* Aturàda. *Parada.* = Càsa y del qui vâ carregàd. *Posada.*
Posader, *ra.* *m. f.* El qui se cuyda de una posàda. *Posadero,* *ra.*
Posador, *ra.* *m. f.* El qui pòsa. *Ponedor,* *ra.* = De fàlsos testinòus. *Testimoniero,* *ra.*
Posar. *v. a.* Collocar, aficar, causar, establir, empléyar, plantar, situar, etc. etc. *Poner.* = Sas àncoras. *Poner el ancla* ò *las anclas* ò *anclar.* = S'aràda devànt es hòns. *Poner el carro delante los bueyes.* = Àygo al vi: fer amarát. *Merar.* =

Sas bàñas: tenir la dòna de un àcte carnál ab àltri. *Poner los cuernos* ò *encornudar*: engañar. *Poner los cuernos.* = Sa balànsa á la fin fi. *Poner en equilibrio* ò *abalanzar.* = Botiga de menestral. *Poner tienda:* de vèndrer. *Abrir tienda.* = Sa brilla. *Embrillar.* = Dins es bàll. *En la danza:* dins un hòn bàll. *En buen berengenal.* = Balesas á gipò, etc. *Embalenar.* = Botòus, gasèts, etc. *Echar botones,* etc. = Bos á algú: un bastonèt ò òs á sa boca de un per haver xerràl quànd devia càllar ò haver paràl malament. *Ponerle mordaza* ò *enmordazarle.* = Brèndolas á ròda. *Enrayar.* = Bossús de ròba en juntas de sust. *Enlénzar.* = Posar es cabreste á bustia. *Encabestrar:* demunt s'esquena á un: dèxarlo per incorretgible. *Soltarle las riendas.* = Càll, *v. g.* en sa feyna. *Criar callos.* = Càru: engrexar. *Tomar carnes:* còs. *Echar cuerpo.* = Calceta á un. *Echarle calceta.* = Es cascavél á nes gât. *Poner el cencerro al gato.* = Á carreró qui no pàssa: apretar á un. *Meterle en callejuela sin salida.* = Sa càma demunt á un: emprènderse. *Llevar al pilon.* = Sas càmas dins las de àltre: encoxar. *Entrepernar.* = Calús á rân de òlla. *Sobrazar.* = Càñas á plàntas paraque estigan dretas. *Encañar.* = Pes camí: obligar á un á obrar bé. *Meter en camino* ò *ajustarle la golilla.* = Cordóns, *v. g.* á bossa. *Encordonar.* = Còsas dins bàssa. *Embalsar:* dins serró. *Enzurronar.* = Còrta estiràda per òbra paraque sia ignál y no tòrta. *Acordelar.* = Cèrcols. *Enarcar.* = Á còbro. *En cobro.* = Costàts. *Engrasar.* = Es cuyros dins es safarèix. *Apelumbrar.* = Còm un Cristo ò còm un Llátzer. *Como un Cristo.* = Còm una magràna: atopar fòrt. *Como un pulpo.* = Es colzo demunt un malàit y matarló, lo que se din per bërba. *Apretar* ò *hincar el codo.* = Posar cul á parèt para delònsa. *Acularse.* = Posar es dits de una mà dins los de àltra en srúal de dolor. *Ensortijar las manos.* = Un dit de grèix. *Regodearse* ò *bañarse de agua rosada.*
Posar s'esquena á hòn llòc: gòrdarse. *Guardar la ropa:* esquena á parèt para defensarse. *Cerrarre de espalda contra la pared* ò *poner pie en pared.* = Estalòus á àbres. *Ahorquillar.* = Fitas. *Amojonar.* = Fonamènts á edifici. *Cimentar.* = Fuèll á carruátge. *Echar el eje* ò *enejar.* = En forma: véucer en disputa. *Dar en caperuza.* = Es gerrèt, es mè, etc.: donar xàsco. *Dar chasco:* engañar á un. *Poner los cuernos* ò *arrimarle el clavo.* = Grillóns. *Echar grillos.* = Gruxa: engrexar. *Tomar carnes.* = Gàltas. *Echar carrillos.* = Grifó á hota. *Espitar.* = Llèvat. *Recentar.* = Llòcas. *Echar gallinas.* = Mà á feyna. *Mano á*

la obra. = Sa mà: corrètgir. *La màno.* = Sa mà á espàsa, etc. *Poner ó echar mano d la espadà,* etc. = Sa mà dins es sào per sorteyar. *Meter la mano en càntaro* = Sas màns demúnt un: forli jòcs. *Popar:* agafarló. *Pesarle el coletor:* dur-sèn una còsa. *Meter la mano en ella.* = Mâneg á eyua. *Echar mango.* = En màl. *En mal.* = Al mou: engenrar. *Al mundo.* = Al mitx des bàll. *Meter en la danza.* = Es morro, per tot. *El lu-cica en todo.* = De bõna manèra: soyar molt. *Acomodar de ropa limpia.* = Tots es mèdis. *Todos los medios ó echar toda el trapo.* = Messius. *Poner, apostar ó postar.* = Es nàs per tot. *Meter las narices en todo.* = Nins dius el bres. *Poner en la rina ó encinar.* = Ó á sa llàua para cardarla. *Enconrear.* = A s'ombra: á sa presó. *Meter d la sombra.*

Posar pàu ó en pàu. Poner paz ó en paz. = Un pedàs. *Echar un remiendo:* màl posàt. *Un chafallo:* còm un pedàs brut. *Como un trapo.* = Pèdras á ròla de carrinàtge: travarlu. *Calzar.* = Es pèu á sa parèt. *Piés en pared.* = Es pèu fíto. *Hincar el pié.* = Es pèus plàus: obcar en reslec-sió. *Caminar con piés de plomo.* = Sis pèdras fèut parèt. *Asentar las piedras.* = Politxóns. *Rodrigar.* = Pòres á aglanir. *Poner cerdos d montanera.* = Posteta á càmpa rompada, v. g. *Entabletear ó entabillar.* = A sa presó. *Meter en la cárcel ó encarcelar.* = Si pànxa á plom: menjar molt. *Atacar bien la plaza.* = Pèll una llàga. *Encorar.* = Sa pòrta dins es gaulòus. *Enquiciar.* = Pàsta clàra ó ferina á lo que se hà de fregir. *Enalbardar.* = Pasteta ó midó para aficar pappers, etc. *Engruinar.* = Pèssas á càlsas. *Soletar y soletear.* = Eu coranteua ó quaranteua. *En cuarentena.* = Pontàls. *Apuntalar.*

• *Posar sa reya á aràda. Poner la reja ó enrejar.* = Rebasseta: acabar de créxer y quèdarse bàxos los hòmos y àbres. *Anudarse.* = Demúnt la ròda: contribuir á la fortuna de un. *Poner en zancos.* = En remúy. *En remojo.* = Es sehy en es càp. *Ponerle en razon.* = Es ruc al pòrxo: for-sarlo á cumplir sa paràula, etc. *Ponerle las peras d cuatro ó d ocho ó meterle las cabras en el corral.* = Sàl, òi, espicias. *Echar sal, etc.* = Rivèts. *Ribetear.* = A sa serena. *Al sereno ó serenar* = Tota sa càrn á s'òla: anary tot. *Poner toda la carne en el asador.* = Totas sas velas un bàrco. *Echar todo el trapo.* = Sisàña: discòrdia. *Poner zizana.* = Tèrra á sa escudèlla á un: lo-grar lo que ell pretent. *Jugársela de codillo.* = De través. *Atravesar.* = Sas ungles demúnt una còsa: durlassèn. *Echar la gacra ó la zarpa.* = Ví novèll á vèy. *Mostear ó remostar.* = La vista

demúnt alguna còsa. *Poner los ojos sobre....* = Reble dins parèt. *Enrpiar.* = Posaré tots es mèdis. *Pondré todos los medios ó estraré la barba.* *Posar. v. n.* Alojarse en una càsa, hostàl, etc. = Altxar las àves y posarse en tèrra. = Llèvarse es fèix para descansar següent. *Posar.* *Posarse. v. r.* Dedicarse á alguna còsa. *Ponerse.* = Las àves. *Posar ó posarse.* = Alègre bevènt li-cors. *Achispase.* = Àl'à ahònt no'l demànan. *Meterse en camisa de once varas, de cuña, en libros de cavalleria ó en la renta del escusado.* = En còsas que no li tòcan. *Meter la hoz en mies ajena.* = Axancàd colcànt, á bécameta ó á bécòll. *Ahorcarse.* = De àygo, sòl ó vènt. *Meterse en agua, sol ó en viento.* = Sas àmas al còll: á córrer. *Echarse d correr.* = En camí, á nes càp, á còbro. *En camino, en la cabeza, en cobro.* = Corréut: desendeutarse. *Redondearse.* = De colzor en sa mà á nes càp. *Recodar.* = Còm una càña, còm un fil, etc.: amagrir-se. *Ponerse en huesos.* = Eu còsas fondas, dificultosas. *Ponerse en honduras.* = Sa cresta dreta las àves. *Encrestarse.* = En còsas de àltri. *Mangonear.* = En lo que fàn els àltres. *Ponerse en vidas ajenas.* = A Déu devànt. *A Dios delante los ojos.* = Al devànt: surtir fiador. *Responder por otro.* = De dòna demúnt bistia. *A mugriegas.* = A dormir. *Echarse d dormir.* = Dòl. *Ponerse luto.* = Dret: alsarse. *Ponerse en pié:* adressarse lo tòrt. *Enderesarse.* = Duras sas momèlas per màssa llèt. *Rebosarse.* = A la fresca: prènderla. *Tomar el fresco:* de embotonarse guàrdapíts, etc. ó llèvarse ròba. *Desalforjarse.*

Posarse sas galinas: volèr covar. *Aclocarse ó enclocarse.* = Gràve, sèrio, trist, etc. *Grave, serio, etc.* = En llòc de àltri. *En lugar de otro.* = Per el mitx. *De por medio:* posar pàu eutre los qui se barfyan. *Meter la mano.* = Á mosso. *Asentar con maestro.* = Mustíy, trist. *Ponerse lacio ó enlaciarse.* = Á la negativa: no volèr donar ó concedir una còsa. *A la negativa ó llamarse antana.* = Dius al pit á un. *Meterle en el corazon.* = Còm un pòrc: embrutarse. *Ponerse de oro y azul:* menjar molt. *Como un trampo.* = Devàll na paluda: colgarse. *Ponerse entre dos sábanas.* = De puntas para parèxer més àlt ó veurèy millor. *Empinarse.* = De quàtres: ab sos pèus y màns en tèrra. *En veinte uñas ó de gatas.* = Còm unas xeremías: menjar molt. *Como un trampo.* = Xopo: bafad fins á sa pèll. *Hutarse una zarpa.* = Posarhó tot en esponèra los àbres y fer pòc fruyt. *Viciarse.* = Pòsa brins: que se diu al qui pondèra màssa. *Achica, compadre, y llevaréis la gala ó mas alla hay posa-*

da. — No posar-se en còsas que no li tòcan. No meterse en dibujos ò en libros de caballería.
Posarse. v. r. Assentarse, cobrar judici, sefny. *Posarse.*
Posavergas. f. pl. Péssas llárgas de fust qui en àltre témps porlan servir de verga ò ábre de messàna. *Posavergas.*
Posdata. f. Lo que se afitx á una càrta después de firmáda. *Posdata.*
Posició. f. Assiénto, positura, situació. *Posicion.*
Positíu. va. adj. Cèrt, sense dubte. — *Afirmatiu.* — El nòm adjectiu. *Positivo.* va.
Positivament. adv. Espréssament, sense dubte. *Positivamente.*
Positura. f. Disposició, mòdo de estar, situació. *Positura.*
Posposad. da. p. p. de posposar. *Pospuesto.* ta.
Posposar. v. a. Posar una còsa después de àltra. — Fer més cás de élla que de una àltra. *Posponer.*
Posseid. da. p. p. de posseir. *Poseído.* da.
Posseidor. ra. m. f. El qui posseïx. *Poseidor.* ra. — De bona fe: el qui posseïx una còsa de àltri y sa pensa que es séua. *De buena fe.* — De màla fe: el qui té una còsa y sàh que no es séua. *De mala fe.* — Tercer posseidor. *cur. Tercer poseidor.*
Posseir. v. a. Tenir en son podèr alguna còsa. — Sàber bé alguna ciència, idioma, etc. *Poseer.*
Possessió. f. El àcte de posseir. *Posesion.* — Tèrras ab cásas. *Alquería, casa de campo, cortijo, predio, quinta, masada.*
Possessional. adj. Lo que pertány á possessió. *Possesional.*
Possessiu. va. adj. Se diu del pronòm qui indica possessió, còm méu, téu, séu, etc. *Posesivo.* va.
Possessòri. m. Possessió. *Posesion.* — Donar ò prender possessòri. *Dar ò tomar posesion.*
Possessòri. ria. adj. Lo qui pertány á possessió. *Posesorio.* ria.
Possibilitat. f. Capacidat que ténen sas còsas de eczistir. — Los béns, caudáls ò mèdis de un. *Possibilidad.*
Possibilitat. da. p. p. de possibilitar. *Possibilitado.* da.
Possibilitar. v. a. Fer possible una còsa difícil ò facilitar la eczecució. *Possibilitar.*
Possible. adj. Lo qui se pòt fer ò snceir. *Posible.* — Fer tot lo possible. *Hacer todo lo posible.*
Possiblement. adv. Ah possibilitat. *Possiblemente.*
Possibles. m. pl. Béns, caudáls. *Possibles.*
Pòst. f. Péssa de fust àmpla, llárga y prima. *Tabla.* — Llárga para servir al refetor. *Tabla:* redona. *Portador.* — Planetjada y llésta. *Tablero.* — Despit. *Tabla ò seno.* — De pastar: shónt se pòsa en

pá ántes de enfornar. *Estrado.* — Abónt se péñjan casseròlas, peròls, etc. en cuyna. *Espetara.* — Para fer corbadas. *Galdpago.* — Ahónt cào la àygo qui fà rodar la ròla de molí. *Aleta.* — Que se pòsa á balcó paraque no se veja las cámaras del quiy está. *Rodapiè.* — Ab que esterròssan. *Atabladera.* — Dur sa pòst á nes forn: pagar paraque àltres se devertescan. *Pagar la fonda:* estar més al qui pòsa sas estováyas en una véga. *Pierde el que viene, pero mas el que los manteles tieade.* — Pòsts: las que trèu un tió que sèrran. *Tablage.*
Pòsta. f. El llòc shónt estàn los cavalls para mudar. — El qui fà el corrèu. *Posta.* — El pòndrerse el sòl y àltres ástros. *Puesta.* — Á pòsta de sòl. *adv. A puesta del sol.* — Acabar sa pòsta: acabar de fer òns sas galiuas. *Desponerse:* no sàber més els hòmos. *Estar d lo último del latin.*
Postàla. f. El pá cruu que se há posad demunt sa pòst de pastar. *Tendido.*
Postéma. f. Tumor qui já té matèria. *Postema.*
Postemós. sa. adj. Ple de postémas. *Postemoso.* sa.
Postergació. f. El àcte y efècte de de postergar. *Postergacion.*
Postergad. da. p. p. de postergar. *Postergado.* da.
Postergar. v. a. Déxar atrassada alguna còsa. *Postergar.*
Posteridat. f. Descendència, generació futura. *Posteridad.*
Posterior. adj. Lo qui vé despnes. *Posterior.*
Posteriorment. adv. Después. *Posteriormente.*
Posteta. f. Pòst petita. *Tableta ò tabilla.*
Postilla. f. Nòta que se pòsa á llibre para entèndrer millor el tèsto. *Postilla.*
Postillador. m. El qui pòsa postillas. *Postillador.*
Postillar. v. a. Posar postillas. *Postillar.*
Postís. ssa. adj. Agregad, fingid, imitad, maillevad. *Postizo.* za.
Postmeridiá. na. adj. Lo qui vé ò se fà después de mitxdia. *Postmeridiano.* na.
Postor. ra. m. f. El qui diu al encànt. *Postor.* ra.
Postració. f. El àcte y efècte de postrar, se. — Humiliació. *Postracion.*
Postrad. da. p. p. de postrar, se. *Postrado.* da.
Postrar. v. a. Humillar, subjectar. *Postrar.*
Postrarse. v. r. Ajonoyarse, acalar-se en tèrra en señal de respècte y veneració, etc. *Postrarse.*
Pòstres. m. pl. Tot lo que se trèu á sa tàula al fi del menjar, còm fruyta, confitura, etc. *Pastre.*
Postrimerías. f. pl. Los fias del hòmo. V. Novissims. *Postrimerías.*
Postulació. f. El àcte y efècte de postular. *Postulacion.*
Postulad. da. p. p. de postular. *Postulado.* da.

Postulador. m. El capítular qui dona el vòt á subjècte qui no pòt ser elegid. = El qui solicita la beatificació ò canonisació de algún venerable.
Postulador.

Postular. v. a. Demanar ò elegir per bisbe, etc. subjècte qui no pòt ser elegid. *Postular.*

Postulât. m. Principi evidént qui no necessita de demostració. *Postulado.*

Pòsthumo, ma. adj. Nád después de la mòrt de son pàre. *Pòsthumo, ma.* = Óbra pòsthumina: escrit imprès después de la mort de son autor. *Obra pòsthum.*

Postura. f. El môdo en que està una persona ò còsa. = El prèu que el comprador pòsa al encànt.
Postura.

Postureta. f. Diminutiu de postura. *Posturica, illa, ita.*

Pòt. m. Instruiment de tèrra ò vidre para posary còsas. *Potç ò bote.* = Para confitures. *Tarro.*

Pòta. f. El pèu del animal. *Pata.* = Xapàda. *Pata hendida.* = Fer de sa garra pòta: dissimular el sentiment interior. *Hacer de las tripas corazon.*

Potâble. adj. Lo que se pòt bèurer. *Potable.*

Potâda. f. Còp donâd ab la pòta de animal ò ab el pèu del hòmo. *Patada.* = El senâl que déxa en tèrra la pòta ò pèu. *Patada ò huella.* = El renòu dels pèus. *Pataleo.*

Potâssa. f. Sâl alcâli. *Potasa.*

Potecâri. m. El qui per ofici compòn las medicinas. *Boticario.* = D'un pòt: potecâri de mitjòra passar, pòc instruïd. *Boticario de media tijera.* = Pòbre de mèrits. *Corto sastre.*

Potecaria. f. La botiga de potecâri. *Botica.*

Potència. f. Capacidât de ezeccutar alguna còsa, de produir algún efècte. = Impèri, réyme. = Memòria, entenimént y voluntât de la ànima. *Potencia.* = Numèrica. V. *Potestât.*

Potenciâl. adj. Lo que pertâny á potència. *Potencial.*

Potencialidât. f. Calidât de la potència considerâda independént del àcte. = Facultat de reemplaçar. *Potencialidad.*

Potenciâlmént. adv. Ab equivalència, virtuâlmént. *Potencialmente.*

Potént. adj. Qui té autoridât, fòrsa, podèr. *Potente.*

Potentât. m. Sobérâno de un estât poderós. *Potentado.*

Potentíssim, ma. sup. Molt poderosos. *Potentíssimo, ma.*

Potentíssimamént. adv. sup. Ab molt de podèr. *Potentíssimamente.*

Poténtmént. adv. Ab eficàcia y vigor. *Potentemente.*

Poténsa. f. Bastó en forma de creu en escút de àrmas. *Potenza.*

Potèrna. f. Pòrta en fortificació major que el portèlló, y menor que la pòrta principâl. *Poterna.*

Potestât. f. Autoridât, podèr, sobèrania, etc. = Producte de un nombre multiplicâd per ell màtèix. *Potestad.* = Racionâl: de qui se pòt trèurer la rèl en los nombres. *Racional.* = Irracionâl: de qui no se pòt trèurer la rèl eczâcta. *Irracional ò sorda.*

Potestatiu, va. adj. rur. Qui està en la potestât de algú. *Potestativo, va.*

Potestâts. f. pl. El quârt còr dels àngels. *Potestades.*

Potèt. m. Pòt petít. *Botecillo.*

Potetjâd, da. p. p. de potetjar. *Pateado, da.* = *Hollado, da ò pisado, da.*

Potetjar. v. a. Pègar ab sos pèus en tèrra. = Donar tòcs ab sos pèus. = Anar aviâd, córrer. = Fer molts diligèncias para un negòci. *Patear.* = Trepitjar: posar es pèus demunt los de àltri ò demunt àltra còsa. *Hollar ò pisar.* = Àygo ò sâuc per havèrny y per fòrsa. *Guachapear:* apòsta per esquitxar. *Chapotear ò patullar.*

Potíssim, ma. adj. Espèciâl, principâl. *Potísimo, ma.*

Potó. m. La ungla ò lo qui tâpa la ungla de pèu forçâd. *Cernicòl ò zapatilla.*

Potnyar. v. a. Anar aviâd. *Patear.*

Potra. f. Bossòt que en àltre tèmps se dâya á sa parruca. *Talega.* = Trancadura de hòmo. *Potra.*

Potrànca. f. Ègo de àres àny en amunt fins que la hàjan donâda á cavâll ò àse. *Potranca.* = Projècte. *Proyecto.* = Desfer sa potrànc a á algú: desbaratarli sas intencions, es projèctes, etc. *Cortar el reversino.*

Pou. m. Clòt fondo y redó fèt para trèurer àygo. = Tot lo fondo en son gènèro: pou de ciència. *Pozo.*

Pouèt. m. Pou petít. *Pozuelo.*

Poy. m. Insècto conegú. *Piojo.* = Aplegadís. *Pegadizo.* = De plântas. *Piojuelo ò pulgon.* = En baldusa. *Cachada.* = Mòrt de fâm: hòmo molt pòbre. *Piojo pobre.* = Matador de pòys. *Piojida.* = Umplir de pòys. *Plagar de piojos.*

Poyâda. f. Còpia de pòys. *Piojeria.* = Eu baldusa. *Cachada.*

Poyèt. m. Poy petít. *Piojillo ò piojuelo.*

Poyós, sa. adj. El qui té pòys. = El qui té misèria. *Piojento ò piojoso, sa.*

PP. Abreviadura de pàre y de padres. *PP.*

PR.

Pràctic, ca. *adj.* D'estre, experimentad, intelligent en alguna cosa. = Pertanyent a pràctica.
Pràctico, ca ò plàtico. *ca.* = Hòmo hàbil en un art més per pràctica que per espèculativa. *Practicon*, na.
Pràctic, m. Pilòt de còstas. *Pràctico*.
Pràctica, f. Eczerçici de un art, etc. = Costúm, us. *Pràctica* ò *plàtica*.
Practicàble, *adj.* Lo qui se pòt practicar. *Practicable* ò *platicable*.
Pràcticament, *adv.* Ab pràctica, ab eczerçici, etc. *Pràcticamente* ò *p'dicament*.
Practicant, p. a. de practicar. El qui practica. = m. El qui vâ de barber ò mètge y se eczerçita hàix la direcció de un barber ò mètge. *Practicante*.
Practicar, v. a. Posar en pràctica. = Fer moltas vegadas una cosa. = Eczerçitar los principiànts alguna facultat hàix la direcció de algún mèstre. *Practicar* ò *platicar*.
Pràdo, m. Passètx públic plantad de àbres. *Prado*.
Pragmàtic, m. cur. El autor jurista qui interpreta las lleys de la nació. *Pragmático*.
Pragmática, f. Estatut, lléy, orde. *Pragmática*.
Pràt, m. Terrèno pà y incult en qui se déxa créixer la herba y arbustos. *Prado*.
Pratè, m. Pràt petit. *Pradico*, illo, ito.
Pravidat, f. Corrupció de costúms, malignidat. *Pravidat*.
Pre, Preposició llatina qui entra en la composició de moltas paraulas. Algunas vegadas aumenta la seua significació, còm en *preescels*, y avegadas denòta la anterioridat, còm en *preocupació*. *Pre*.
Prè, m. El salari ordinari de los soldats. *Pre*.
Prèambulo, m. Eczerçordi, prefàci. = Digressió, rodéo. *Prèmbulo*.
Prebe, m. Cosa coneguda. *Pimiento*. = De hafieta. *De cornetilla*. = Bò. *Pimienta*. = Bord. *Pimenton* ò *pimiento picante*. = De cirereta. *De las Indias*. = Petit y couent moltissim. *Axi*.
Prebènda, f. Dignidat egleziàstica, còm capiscollat, etc. *Prebenda*.
Prebendat, m. El qui posseïx prebènda. *Prebendado*.
Preber, m. pl. Cosa coneguda. *Pimiento*.
Preberà, m. ò prebers, m. pl. Terrèno plantad de prebers. *Pimental*.
Prebòst, m. El oficial qui durant la campanya cuida de perseguir y castigar a los malfectors y de que se observen las ordes del general. *Preboste*.
Precàri, ria. *adj. cur.* Lo que se posseïx durant

la voluntat de son duèño y còm a matllévd.
Precario, ria.
Precàriament, *adv.* De un mòdo precàri. *Precariamente*.
Precaució, f. Cautèla, prevenció. *Precaucion*.
Precaucionad, da. *adj.* Cautelosos, prevenguds. *Precaucionado*, da.
Precauciouarse, v. r. Guardarse, prévenirse. *Precaucionarse*.
Préec, m. Abre y fruyt. *Pèrsigo*.
Precedència, f. Superioridat, majoria. = Preferència en el assiento y àctes honorífics. = Anterioridat de témps. *Precedencia*.
Precedent, *adj.* Anterior. *Precedente*.
Precedir, v. a. Anar ò estar devànt. = Ser primer ò anterior. *Preceder*.
Preceguer, m. Abre. *Pèrsigo*.
Précèpte, m. Manament, orde, instrucció. *Precepto*. = Afirmatiu: el qui màna alguna cosa, còm el de oir missa. *Afirmativo*. = Negatiu: el qui prohibeix alguna cosa y obliga sèmpre y para sèmpre, còm el de no mentir. *Negativo*.
Preceptiu, va. *adj.* Lo qui en sí inclòu precèpte. *Preceptivo*, va.
Preceptivament, *adv.* Ab mòdo preceptiu. *Preceptivamente*.
Preceptor, ra. m. f. El qui ensenya. *Preceptor*, ra.
Préces, f. pl. Oracions trètas de la sagrada Escritura, antifonas, versèts. *Preces*.
Precessió, f. fig. ret. Interrupció repentina y fèta apòsta. *Precession*.
Preciarse, v. r. Vauagloriarse de alguna cosa. *Preciarse*.
Preciós, sa. *adj.* Digne de estimació, escellènt, esquisit. *Precioso*, sa.
Preciosament, *adv.* Escellèntment. *Preciosamente*.
Preciosidat, f. El valor de una cosa. *Preciosidad*.
Preciosíssim, ma. *sup.* Molt preciosos. *Preciosissimo*, ma.
Preciosíssimament, *adv. sup.* Ab molta preciosidat. *Preciosissimamente*.
Precipici, m. Llòc fondo hàix de un molt àlt. = Cayguda ràpida y violenta. = Grán desgràcia, gròssa desdita. *Precipicio*.
Precipitació, f. Apressurament inconsiderad. = Cayguda ràpida. = Cayguda de las pàrts més dolèntas de un licor en el fons del instrument ahòut està. *Precipitacion*.
Precipitad, da. p. p. de precipitar. = *adj.* Arroçad, qui òbra sense prudència, ni reflexió. = Es hàixos de líquidos qui cauen en el fons per mèdi de opèratió química. *Precipitado*, da.
Precipitadament, *adv.* Sense reflexió. *Precipitadamente*.

Precipitadíssim, ma. *sup.* Mol precipitáds. *Precipitadísimo*, ma.

Precipitadíssimamént. *adv. sup.* *Precipitadissimamente*.

Precipitânt. *p. a.* de precipitar. = *adj.* Lo qui precipita. *Precipitante*.

Precipitar. *v. a.* Tirar dins un precipici. = Fer caurer el líquido bâix del séu dissolvént. *Precipitar*.

Precipitarse. *v. r.* Tirarse dins un precipici. = Obrar ab mǎssa pressa y seuse consideració. = Anar al fons las partícules més crássas de líquido. *Precipitarse*.

Precís, sa. *adj.* Indispensáble, necessari. *Preciso*, sa.

Precisád, da. *p. p.* de precisar. *Precisado*, da.

Precisamént. *adv.* Indispensáblement. *Precisamente*.

Precisar. *v. a.* Forsar, obligar. *Precisar*.

Precisió. *f.* Fôrsa, necessidât qui precisa á fer alguna còsa. = Determinació. = Separació mentâl de duas còsas reyálment identificâdas, en virtút de la quâl una sa concèb distinta de la áltra. *Precision*.

Precognició. *f.* Conexemént anterior. *Precognition*.

Preconisió. *f.* Alabânsa, elôgi. *Preconizacion*.

Preconisád, da. *p. p.* de preconisar. *Preconizado*, da.

Preconizador, ra. *m. f.* El qui preconisa. *Preconizador*, ra.

Preconisar. *v. a.* Alabar, elogiar, publicar los mèrits de algú. = Fer relació en el consistòri de Roma de los mèrits del elegid para bisbe. *Preconizar*.

Precursor, ra. *m. f.* El qui precedeix ô vâ devânt. *Precursor*, ra.

Predecessor, ra. *m. f.* Antecessor, antepassád. *Predecesor*, ra.

Predéfinició. *f.* Determinació de Déu paraque eczistescan sas còsas en el témps á que las destina. *Predefinicion*.

Predéfiníd, da. *p. p.* de predéfinir. *Predefinido*, da.

Predéfinir. *v. a.* Determinar las còsas al témps en que hân de eczistir. *Predefinir*.

Predestinaciá. *m.* El herétge qui néga la predestinació. *Predestinacion*.

Predestinació. *f.* Anterior destinació. = Ordenació de la voluntât de Déu ab que ab etèrno té elegids á los qui, mèdiânt la séua gràcia, hân de gosar de la séua glòria. *Predestinacion*.

Predestinád, da. *p. p.* de predestiuar. *Predestinado*, da.

Predestinar. *v. a.* Destinar ab anticipació. = Ele-

gir Déu ab etèrno á los qui per mèdi de la séua gràcia hân de lograr la glòria. *Predestinar*.

Predeterminació. *f.* La determinació anterior. *Predeterminacion*.

Predeterminád, da. *p. p.* de determinar. *Predeterminado*, da.

Predeterminar. *v. a.* Resòldrer ab anticipació alguna còsa. *Predeterminar*.

Prediál. *adj.* Lo qui pertáñy á possessió. *Predial*.

Prêdica. *f.* Predicació. *Predicacion*. = La predicació de los herétges al pòble. *Prédica*.

Predicáble. *adj.* Lo que se pôt predicar. *Predicable*.

Predicació. *f.* El ácte y efècte de predicar. *Predicacion*.

Predicád, da. *p. p.* de predicar. *Predicado*, da.

Predicadéra. *f.* Gânas de predicar. *Deseo de predicar*.

Predicadéras. *f. pl.* El estíl, habilitât ô el mòdo de predicar. *Predicaderas*.

Predicador. *m.* El qui predica. *Predicador*. = El diáble predicador. *V.* D'áble. *El diablo predicador*.

Predicamént. *m.* Câda una de las clâsses á que se reduexen tolas las còsas qui son sustância, cantidât, etc. *Predicamento*.

Predicamentâl. *adj.* Lo qui pertáñy al predicamént. *Predicamental*.

Predicânt. *m.* El herétge qui predica alguna herègia. *Predicante*.

Predicar. *v. a.* Anunciar la parâula de Déu en públic. = Divulgar, publicar. = Reprènder de algú del ècte ô vici. = Arregañar. *Predicar*. = Eu desèrt: á los qui no vòlen escoltar. *En desierto*. = Á un mòrt: al qui fâ es sord á la correció ô avis que se li dona. *Tocar la lira d un sordo ô ladrar d la luna*.

Predicarse. *v. r.* Afirmarse ô negarse una còsa de áltra en la preposició llògica. *Predicarse*.

Predicât. *m.* Lo que se afirma ô uéga del subjècte de una preposició llògica. *Predicado*.

Predicció. *f.* Anuncio, profecia, pronòstic. *Prediccion*.

Predilecció. *f.* Preferència de una persona á áltra en el amor. *Predileccion*.

Predilècto, ta. *adj.* Més amád que áltre. *Predilecto*, ta.

Prêdio. *m.* Possessió. *Predio*.

Predít, ta. *adj.* Lo dit de ântes. *Antedicho*, cha. = Anunciád de ântes. *Predicho*, cha.

Prêlita. *f.* La enamoráda. *Dama*.

Predominació. *f.* Fôrsa, podèr domiuânt. *Predominacion*.

Predominád, da. *p. p.* de predominar. *Predominado*, da.

Predominant. *p. a.* de predominar. *Predominante.*
Predominar. *v. a.* Tenir més força ò poder. = Ser més alta una cosa que altra. = Prevalèxer uns humors del cos als altres. *Predominar.*
Predomini. *m.* Impèri, poder, superioridat. = Calidat dels humors del cos humà qui prevaixen als altres. *Predominio.*
Preescels. *sa. adj.* Illustre, sublime. *Preescelso, sa.*
Preexistència. *f.* Eexistència anterior. *Preexistència.*
Preexistént. *p. a.* de preexistir. = *adj.* El qui eexistèix abans de un altre. *Preexistente.*
Preexistir. *v. n.* Eexistir abans. *Preexistir.*
Preeminència. *f.* Eexistió, preferència á los altres. *Preeminencia.*
Preeminént. *adj.* Superior als altres, sublime. *Preeminente.*
Prefáci. *m.* Introducció, preàmbulo, próleg. = Part de la missa. *Prefacio.*
Prefacièt. *m.* Preàmbulo petit. *Prefacioncilla.*
Prefecte. *m.* Director, governador, president. = Títol de dignidat entre los autigs romans. *Prefecto.*
Prefectura. *f.* Càrreg, ofici ò dignidat del prefecte. *Prefectura.*
Preferència. *f.* Ventatja que té una cosa sobre altra. *Preferencia.*
Preferént. *p. a.* de preferir. El qui preferèix. *Preferente.*
Preferible. *adj.* Digne de ser preferid. *Preferible.*
Preferid. *da. p. p.* de preferir. *Preferido, da.*
Preferir. *v. a.* Donar la preferència. *Preferir.*
Preferirse. *v. r.* Oferirse voluntàriament para alguna empresa. *Preferirse.*
Prefiguració. *f.* Representació anterior: modèllo. *Prefiguracion.*
Prefigurád. *da. p. p.* de prefigurar. *Prefigurado, da.*
Prefigurar. *v. a.* Fer el modèllo de una estàtua, etc. abans de ferla. *Prefigurar.*
Pr-finició. *f.* La acció de prefinir. *Prefinicion.*
Prefinid. *da. p. p.* de prefinir. *Prefinido, da.*
Prefinir. *v. a.* Determinar témps, térme. *Prefinir.*
Prefulgént. *adj.* Molt resplandént. *Prefulgente.*
Pregád. *da. p. p.* deregar. *Rogado, da.*
Pregar. *v. a.* Demanar, supplicar. *Rogar.* = ¡Prég á Déu! *Quiera Dios!*
Pregàrias. *f. pl.* Súplicas. = Rogativas. *Pregarias ò plegaria.*
Pregó. *m.* Bándol, publicació á sò de tambor ò de trompeta. *Pregon* = Fer un pregó. *Echar un pregon.* = Dir lo que se deuria cállar. *Dar dos*

cuartos al pregonero.

Pregonád. *da. p. p.* de pregonar. *Pregonado, da.*
Pregonador. *m.* El qui pregonar. *Pregonador.*
Pregonar. *v. a.* Publicar á sò de tambor ò trompeta. = Descubrir lo que se deuria cállar. *Pregonar.*
Pregoner. *m.* El oficiál públic qui pregonar, en Mòll. *Pregonero.*
Pregoner. *ra. adj.* El qui publica lo que se ignorava. *Pregonero, ra.*
Pregunta. *f.* Demànda. = Questió, interrogació. *Pregunta.*
Preguntád. *da. p. p.* de preguntar. *Preguntado, da.*
Preguntador. *ra. m. f.* El qui pregunta. *Preguntador, ra.* = El molést en preguntar. *Preguntan, na.*
Preguntánt. *p. a.* de preguntar. El qui pregunta. *Preguntante.*
Preguntar. *v. a.* Demanar, fer preguntas. *Preguntar.* = El nòm á un, com se anomena. *Pedirle su gracia.*
Prelacia. *f.* La dignidat de prelád. *Prelacia.*
Prelád. *m.* El superior eglesiàstic, bisbe, abát, etc. = El superior de un convént. *Prelado.* = Prelád domèstic: eglesiàstic de la familia del Pàpa. *Prelado domèstico.*
Preláda. *f.* La superiora de convént de múnjas, abadessa, priora, etc. *Prelada.*
Preliminar. *adj.* Qui antecedeix á la matèria principal y qui servèix á explicarla. *Preliminar.*
Prelodi. *m.* Lo qui antecedeix, qui servèix de entrada, de preparació. = Comensament de un assunt, de un discurr, etc. *Preludio.*
Pre-mànibus. *adv. llati.* Á mà, en sas màs ò entre sas màs. *Pre-mánibus.*
Prelusió. *f.* Acció qui anuncia el objècte principal. *Prelusion.*
Prematur. *ra. adj.* Primerènc, qui vé abans del témps regular. *Prematuro, ra.* = *cur.* La allèta qui no es arribada á la edat de admètrer mascle. *Prematura.*
Preméditació. *f.* Reflexió de àntemàno. *Premeditacion.*
Premeditád. *da. p. p.* de preméditar. *Premeditado, da.*
Premeditadament. *adv.* Ab preméditació. *Premeditadamente.*
Preméditar. *v. a.* Reflexionar una cosa abans de ferla. *Premeditar.*
Prémer. *v. a.* Apretar. *Apretar.* = Axetar. *Estrujar.* = Empèñer. *Empujar.*
Prémi. *m.* Mercè, recompensa, remuneració. *Premio.*

Premiàd, da. p. p. de premiar. *Premiado*, da.
Premiador, ra. m. f. El qui premia. *Premiador*,
 ra.

Premiar. v. a. Remunerar, donar prèmi. *Premiar*.

Premissa. f. Qualsevòl de las duas priméras preposicions del silogisme. Indici per ahont se vé en couxement de alguna còsa. *Premisa*.

Premoció. f. Moció anterior qui inclina á algún efecte. *Premocion*.

Premorir. v. n. cur. Morir primer que àltre. *Premorir*.

Premórt, ta. p. p. de premorir. *Premuerto*, ta.

Premúd, da. p. p. de prémer. *Apretado*, da. = *Estrujado*, da. = *Empujado*, da.

Premuda. f. El acte y efecte de prémer. *Apreton*. = *Estrujon*. = *Empujon*. = Ah una premuda: de una tiráda. *De un empujon*. = Ah una àltra premuda arribarèm. *Con otro ea llegáremos d la aldea*.

Premura. f. Apuro, opressió. *Premura*.

Prénda. f. Qualsevòl alàca de càsa. = Lo que se dona en demostració de amistat, servici. = Objècte molt amád. = Perfecció ò qualidat naturál de la ànima ò del còs. *Prenda*. = Hòmo de préndas: de estimació, de lluns, etc. *Hombre de prendas*.

Prendàd, da. p. p. de prendar. *Prendado*, da.

Prendadíssim, ma. sup. Molt prendàds. *Prendadísimo*, ma.

Prendar. v. n. Gofar la estimació y voluntat de algú. *Prendar*.

Prendarse. v. r. Enamorarse, prènder afició. *Prendarse*.

Prènder. v. a. Acceptar, admètrer, ocupar, pillar, rèbrer, robar, etc. *Tomar* ò *coger*. = Bàrcas. *Apresar*. = Barràca, v. g. quánd plou. *Abarracarse*. = Eu hònas pàgas: á bé. *Tomar d bien*. = Càrta: introduir-se. *Mezclarse*. = Es camí. *Tomar el camino* ò *la rauta*. = Àltre camí para ferlo pèrder un als qui vau ab éll. *Desmentir el camino*. = Color es fruyts. *Pintar*: los réyms. *Emberar*. = Còva: amagarsy ò arraconarsy. *Encovarse*. = Es cul en sas dues màns y anarsèn. *Alzar velas* ò *tomar su altillo*. = De còr: de memòria. *De coro*. = Es deuble: es tròt. *El trote*: anarsèn aviàd. *Tomar el pendil*. = Ets atapíns: anarsèn. *Tomar el altillo*. = Á espèra. *Tomar al fado* ò *sobre tarja*. = Sa figa pes capóll: eufadarse. *Anostarse*. = Sas àrmas: partít, pèu, còs. *Las armas*, *partido*, *pie*, *cuerpo*. = Despararse sas àrmas. *Prender*. = Á málas pàgas: á mál. *Tomar d mal*. = Mauia á un. *Tomar tema con uno*. Mida. *Medida*. = Llengos ò veus: informar-se. *Tomar lengua* ò *voz*. = Sa ploma: posarse á es-

criurer. *Tomar la pluma*. = Punta los licors: comensar á pèrder-se. *Apuntarse*. = Per ríurer sas còsas. *Tomar de burlas*. = Un refòrs: menjar. *Dar un remiendo á la vida*. = Es sòl: assolearse. *Tomar el sol*. = Tufó. *Atufarse*. = Vici llèfia, parèt, etc.: pèrder sa direcció. *Combarse* ò *ladearse*. = El vici de dir ò fer alguna còsa: es costúms de... *Tomar el chorrillo de hacer*, etc. = Sa voláda málta àlta: es punt. *Poner los puntos muy altos*. = Mosca: enláu. *Tomar cabra* ò *cabrito*. = Muntàfia. *Amontarse*. = L'àrgas màns: málta llibertat. *Tomar ensanchas* ò *ensanches*. **Prènder** de fogó: no despararse una àrma: fer figa. *Dar higa*. = No lograr lo que se intentàva. *Volar golondrino* ò *salir la galga capada*. = Sa pòrta ò el portànte: anarsèn. *Tomar la puerta* ò *el portante*. = La vida perxànga: no fer res. *Holgazanear*: acaptar per no fer feyna. *Guibnear*. = Sas uncións per mál francès. *Tomar las unciones* ò *la manta*. = Una còsa per àltra. *Trocar los frenos*. = Sas séuas midas bé. *Atar bien su dedo*. = En sas dues màns una còsa: ab molt de gust. *Tomarla con un canto d pechos*. = Per cues: no refuar res. *Hacer d pluma y d pelo*. = Sas còsas en catxàssa. *No matar el ganado*. = El estil elevàd. *Tomar el estilo elevado* ò *calzar el coturno*. = Molt de gust en una còsa. *Saborearse*. = Malicia una llàga. *Enconarse*. = Pòrt un bàrco ò posarse á llòc segur los hòmos. *Tomar puerto*. = Ràbia: enfurir-se. *Tomarse de la cólera*. = El àyre, vént. *Tomar el aire*, *viento*. = La fresca. *Tomar el fresco*. = Sagràt: retirar-se á la iglesia. *Tomar sagrado*. = Llissó. *Tomar licion*. = Tabàc. *Tomar tabaco*. = El trabáy, la mortificació de... *Tomar el trabajo*, *la mortificacion de...* = Es ràve pe sas fuyas: sas còsas al revés. *Tomar el rdbano por las hojas*. = Pren aquéxa y torna per una àltra. *Toma esa y vuelve por otra*.

Prenoció. f. Conexement anterior. *Prenocion*.

Prenotàd, da. p. p. de prenotar. *Prenotado*, da.

Prenotar. v. a. Notar de àntemàuo. *Prenotar*.

Prénsa. f. Màquina para apretar, àllisar, donar llustre, estampar. *Presna*. = De ter formátge. *Entremiso*. = Donar á la prénsa: fer estampar. *Dar d la prensa*. = Estar en prénsa: estar fènt una còsa. *Estar con las manos en la masa*.

Prensàd, da. p. p. de prensar. *Prensado*, da.

Prensàda. f. Lo que se prénsa ò se há prensàd en una vegàda. *Prensadura*.

Prensador, ra. m. f. El qui prénsa. *Prensador*, ra.

Prensar. v. a. Apretar ab sa prénsa. *Prensar*.

Prensar sa màrfaga: jèurer molt. *Pisar el sapo*.

Prensàt. m. El vi que se há trèt de sa mòila de

réyms. *Torcedura*.

Prenunciád, da. *p. p.* de **prenunciar**. *Prenunciado, da.*

Prenunciar. *v. a.* Anunciar, pronosticar. *Prenunciar.*

Prenuncio. *m.* Anuncio, señâl de una còsa futura. *Prenuncio.*

Preñád, da. *adj.* Carregád, ple. = Lo qui inclòu alguna còsa qui no se demòstra. *Preñado, da.* = La famèlla en cinta. *Preñada.*

Preñât. *m.* El estat de la famèlla en cinta y el tèmps que dura. *Preñado.*

Preñès. *V.* **Preñât**. = Dificultat inclòsa en una còsa qui de algú mòdo lo dona á conèxer. *Preñez.*

Preñys. *adv. V.* **Preñád**. *Preñado, da.*

Preocupació. *f.* La acció de apoderarse de alguna còsa de autemàno. = La primèra impressió que fâ una còsa en el ànimo de un mòdo que no li permet admètrer àltras espècies. *Preocupacion.*

Preocupád, da. *p. p.* de **preocupar**. *Preocupado, da.*

Preocupadíssim, ma. *sup.* Molt preocupáds. *Preocupadísimo, ma.*

Preocupadíssimament. *adv. sup.* Ab molta preocupació. *Preocupadissimamente.*

Preocupar. *v. a.* Ocupar àntes. = Prevenir ab anticipació el ànimo de algú. *Preocupar.*

Preordinació. *f.* Disposició de la voluntât de Déu ab que ab ètèrno determinâ totas las còsas paraque tenguéssan efècte á son tèmps. *Preordinacion.*

Preordinád, da. *p. p.* de **preordinar**. *Preordinado, da.*

Preordinar. *v. a.* Dispòndrer Déu ab ètèrno que totas sas còsas tenguéssan efècte á son tèmps. *Preordinar.*

Preparació. *f.* Disposició, prevenció, el àcte de preparar, se. *Preparacion.*

Preparád, da. *p. p.* de **preparar**, se. *Preparado, da.*

Preparador, ra. *m. f.* El qui prepâra. *Preparador, ra.*

Preparamént. *m. V.* **Preparació**. *Preparamento y preparamiento.*

Preparar. *v. a.* Apareyar, dispòndrer, prevenir. *Preparar.*

Prepararse. *v. r.* Apareyarse, dispòndrerse, prevenirse. *Prepararse.*

Preparatíu. *m.* Prevenció, la còsa preparâda. *Preparativo.*

Preparatíu, va. *adj.* Lo qui prepâra. *Preparativo, va.*

Preparatòri, ria. *adj.* Lo qui prepâra. *Preparatorio, ria.*

Preparatòriament. *adj.* Ab prèvia preparació. *Preparatoriamente.*

Preponderància. *f.* El major pes de una còsa respècte de àltra. *Preponderancia.*

Preponderar. *v. n.* Pésar més una còsa respècte de àltra. *Preponderar.*

Preposád, da. *p. p.* de **preposar**. *Prepuesto, ta.*

Preposar. *v. a.* Preferir, estimar més. *Preponer.*

Preposició. *f.* Pârt indeclinâble de la oració. *Preposicion.*

Prepòsit. *m.* Superior de alguna comunidât, junta ô comissió. *Prepósito.*

Prepositíu, va. *adj.* Qui servèix per estar posád àntes ô al principi de una parâula. *Prepositivo, va.*

Prepositura. *f.* Dignidât y empléyo del propòsit. *Prepositura.*

Preposteració. *f.* Trastòrn del orde. *Preposteracion.*

Preposterád, da. *p. p.* de **preposterar**. *Preposterado, da.*

Preposterar. *v. a.* Trastornar el orde. *Preposterar.*

Prepotència. *f.* Potència superior. *Prepotencia.*

Prepotént. *adj.* Molt poderós. *Prepotente.*

Prepuci. *m.* La pell qui cubrèix es cap del membre viríl. *Prepucio.*

Prerogativa. *f.* Eczenció, gràcia, privilegi. *Prerogativa.*

Pres, sa. *p. p.* de **prènder**. *Tomado, da.* = Per la justícia. *Preso, sa.* = Bàrco. *Apresado, da.* = Pres y penjád: al instant, sense dilació. *Dicho y hecho ô aquí te cojo y aquí te mato.*

Presa. *f.* El àcte y efècte de prènder. *Presa.* = De bròu, castèll, cintât, etc. *Toma ô presa.* = Fer presa: prènder alguna còsa. *Hacer presa.*

Presbiterât. *m.* La dignidât, ofici, el orde de sacerdot. *Presbiterado y presbiterato.*

Presbiterâl. *adj.* Sacerdotâl. *Presbiteral.*

Presbitèri. *m.* El plâ del altar major. *Presbiterio.*

Presbiteriâ, na. *adj.* Protestant de Inglâtèrra qui no regondèix la autoridât episcopâl. *Presbiteriano, na.*

Presbítero. *m.* Sacerdot. *Presbítero.*

Presciència. *f.* Conexement de lo futúr. *Presciencia.*

Prescindible. *adj.* De qui se pòt prescindir. *Prescindible.*

Prescindir. *v. a.* Dividir, separar. = Separar ab lo enteniment. *Prescindir.*

Prescripció. *f.* El àcte y efècte de prescriurar. = cur. Mòdo de adquirir el domini de una còsa per la pacífica possessió de élla durânt cert tèmps determinád per las lleys. *Prescripcion.*

Prescriptible. *adj.* Lo qui se pòt prescriur. *Prescriptible.*

Prescrit, *ta. p. p.* de prescriur. *Prescrito, ta.*

Prescriur. *v. a.* Ordenar, manar, donar lléys. = Adquirir dret de prescripció. *Prescribir.*

Presència. *f.* La assistència personál. = Disposició, trassa del còs. = La actual memòria ò recordànssa de una espècie. *Presencia.* = De Déu: consideració que se està devànt éll y que ven totes las nòstras operacions. *De Dios.* = De ànimo: costància, firmesa. *De ánimo.* = De esperit: tranquilidat de la ànima. *De espíritu.*

Presenciál. *adj.* Lo qui pertàny á presència. *Presencial.*

Presenciálmént. *adv.* En persona, personálmént. *Presencialmente.*

Presént. *m.* Regálo que se fà de alguna còsa. *Presente.* = El que se fà per las fèstas de Nadál. *Aginaldo.* = Que se fà á novia. *Redoma.* = Que se fà al qui fà fèsta. *Cuelgua.* = Que se fà al que diu missa nòva. *Ofrenda.* = Fer un presént al qui fà fèsta. *Colgarle.*

Presént. *adj.* Lo qui està á la vista. = El qui se trôba en persona en un llòc. = Un de los témps del vèrb. *Presente.* = Al presént. *adv.* Àre. *Al presente.* = Per los presénts: per aquést instànt. *Por las presentes.* = Fer presént: manifestar. *Hacer presente.* = Tenir presént: recordarse bé de una còsa. *Tener presente.*

Presentació. *f.* El àcte y efècte de presentar. = Propòsta de subjècte para bènèfici, etc. = La fèsta que celèbra la Iglesia de la Presentació de Maria santíssima al tèmple. *Presentacion.*

Presentád, *da. p. p.* de presentar. *Presentado, da.*

Presentád. *adj.* El teò'eg en algunas religions qui hà acabád sa carréra y espèra el gráu de mès-tre. *Presentado.* = De pùlpit: el predicador qui hà acabád sa carréra. *De pùlpito.*

Presentador, *ra. m. f.* El qui presénta para algún bènèfici. *Presentador, ra ò presentero, ra.*

Presentar. *v. a.* Manifestar, posar á la vista. = Ofèrir. = Proposar para algún bènèfici. *Presentar.*

Presentarse. *v. r.* Comparèxer, posarse á la vista, surtir en públic. *Presentarse.* = Se pòt presentar abònt se vuya ò al réy: ser molt hò un vi. *Poder arder en un candil.*

Presentàya y ant. presentàlla. *f.* Figura de cera, de plàta, cròssa, bena, etc. que se oferèix á Déu y á los sànts y se pèñjan á capèlla, etc. *Presentalla.*

Presentèt. *m.* Regálo petit. *Presentillo.*

Presentémént. *adv.* Al presént. *Presentemente.*

Presentíd, *da. p. p.* presentir. *Presentido, da.*

Presentimént. *m.* Movimént interior qui avisa.

Presentimiento.

Presentir. *v. a.* Conjecturar, presumir, prevèurer. *Presentir.*

Preservació. *f.* El àcte y efècte de preservar y de ser preservád. *Preservacion.*

Preservád, *da. p. p.* de preservar, se. *Preservado, da.*

Preservador, *ra. m. f.* El qui presérva. *Preservador, ra.*

Preservar. *v. a.* Evitar que una còsa cáyga en perill ò dány. *Preservar.*

Preservarse. *v. a.* Alliberarse de perill ò dány. *Preservarse.*

Preservatín. *m.* Lo qui presérva. *Preservativo.*

Preservatín, *va. adj.* Lo qui presérva. *Preservativo, va.*

Preservativamént. *adv.* Ab preservació. *Preservativamente.*

Presidàri. *m.* El condemnád á presidir. *Presidario.*

Presidència. *f.* El àcte y efècte de presidir. *Presidencia.*

Presidéut. *m.* El qui presidèix. *Presidente.*

Presidi. *m.* Llòc destinád para càstig de los delinquents. = El matèix càstig. = La gornició de soldats qui custodían un puéstó y el matèix puéstó. *Presidio.*

Presidíd, *da. p. p.* de presidir. *Presidido, da.*

Presidir. *v. a.* Tenir el primer puéstó en juntas, etc. *Presidir.*

Presioner. *m.* El soldát pres del inimíg. = El qui està còm á catíu de un affècte ò de una passió. *Prisionero, ra.*

Presó. *f.* Càsa pública ahònt se asseguran los delinquents. *Cárcel.* = Gàstos de sa presó: lo que pàgan los qui surten de élla. *Carcelage.* = Posar á sa presó. *Meter en la cárcel, encarcelar, y en estil familiar. Meter en casa de tia.*

Prèssa. *f.* Agilitat, atropèllemént, prontitud. *Prisa ò priesa.* = Á tota prèssa. *A toda prisa.* = De prèssa. *De prisa.* = Donar y donarse prèssa. *Dar ò darse prisa.* = Tenir molta prèssa una còsa: molt de despàtx ò molta feyna un menestrál. *Tener prisa.*

Pressàgi. *m.* Anuncio, señal ò sigue. *Presagio.*

Pressagiád, *da. p. p.* de pressagiar. *Presagiado, da.*

Pressagiar. *v. a.* Anunciar, pronosticar. *Presagiar.*

Présseg. *m.* Fruyta. *Persigo.*

Presseguer. *m.* Àbre. *Persigo.*

Pressió. *f.* La acció de prémer segóns los filosòfs. *Presion.*

Prést. *adv.* Pròute, dins pòc témps. *Presto.*

Prestar. *v. n.* Pésar, *v. g.* lo que se du. *Apesgar.* = Mássa. *Agobiar.*

Prèste. *m.* El sacerdot qui din lo ofici ò fà la càpa. *Preste.*

Préste-Juân. *m.* Títol del emperador de los abissinos, qui en sa séua lléngua vól dir réy. *Preste-Juan.*

Prestesa. *f.* Agilitat, diligència, prontitud. *Presteza.*

Prestigi. *m.* Apariència, engany, illussió. *Prestigio.*

Prestigiador, *ra. m. f.* El qui engana ab jòcs de màns ò ab fàlsas prediccions. *Prestigiador, ra.*

Prestigiar. *v. a.* Enganar ab prestigis. *Prestigiar.*

Presumible. *adj.* Lo que se pòt presumir. *Presumible.*

Presumid, *da. p. p.* de presumir. *Presumido, da, ò presunto, ta.*

Presumid, *da. adj.* Altú, supèrbo, vâ. *Presumido, da.*

Presumidèt, *ta. adj.* Diminutiu de presumid. *Presumidico, ca, illo, lla, ito, ta.*

Presumir. *v. a.* Conjecturar, sospitar. = *v. n.* Fer demasiad aprèci de sí matèix, ser vâ. *Presumir.*

Presunció. *f.* Conjectura, sospita. = Orgüllo, supèrbia. = *cur.* La sospita qui originada de los autos ajuda al jutge en la formació del judici.

Presuncion. = De dret y de fét: la sospita fundada en tals conjecturas, que sobre ellas estableix sa lléy lo que se deu observar, y de ella no se admèt probansa. *De derecho y hecho.* = De hòmo ò de jutge: sospita qui de sí no fâ plena probansa. *De hombre ò de juez.* = De lléy ò de sòl dret: la sospita fundada en conjecturas legals. *De ley ò de solo derecho.* = Violenta: la sospita fundada en conjecturas tan vehemènts que no dexau rahó de dubtar. *Violenta.*

Presunta. *f.* Presunció. *Presunta.*

Presuntamént. *adv.* Ab presunció. *Presuntamente.*

Presuntíu, *va. adj.* Lo que se pòt presumir. *Presuntivo, va.*

Presuntivamént. *adv.* Ab presunció. *Presuntivamente.*

Presuntuós, *sa. adj. V.* Presumid. *adj. Presuntuoso, sa.*

Presuntuosamént. *adv.* Ab altivès, orgüllo, etc. *Presuntuosamente.*

Presuntuosidat. *f.* Presunció. *Presuntuosidad.*

Presuntuosíssim, *ma. sup.* Molt presumid. *Presuntuosísimo, ma.*

Presuntuosíssimamént. *adv. sup.* Ab molta presunció. *Presuntuosísimamente.*

Pressuposad, *da. p. p.* de pressuposar. *Presupuesto, ta.*

Pressuposar. *v. a.* Donar per suposada una còsa. *Presuponer.*

Pressuposició. *f.* El acte y efecte pressuposar. = Càusa, motiu, pretèsto de fer alguna còsa. *Pre-*

suposicion ò presupuesto.

Pretendènt. *p. a.* de pretenir. *Pretendiente.*

Pretendènt, *ta. adj.* El qui pretén ò aspira à alguna còsa. *Pretendiente, ta.*

Pretengid, *da. p. p.* de pretenir alguna còsa. *Pretendido, da.*

Pretenir. *v. a.* Procurar, solicitar alguna còsa. *Pretender.* = Estufarse. *Pavonearse.*

Pretensió. *f.* Solicitud para lograr una còsa. = Competència. = Designi. *Pretension.*

Preterició. *f.* Figura retòrica ab que el orador fingèix que no diu ò no vól dir lo que està diènt.

Pretericion. = *cur.* Omissió del qui tenint fys no fâ menció de élls en el testamént. *Pretericion.*

Preterir. *v. a. cur.* Déxar de fer herèus en el testamént à los fys. *Preterir.*

Prètèrit. *m.* El tèmps del verb qui significa lo passad. *Préterito.*

Prètèrit, *ta. adj.* Lo qui já hà passad. *Préterito, ta.*

Preternatural. *adj.* Lo qui no es natural ò està fòre del estat que naturalmènt li correspón. *Preternatural.*

Preternaturalisad, *da. p. p.* de preternaturalisar. *Preternaturalizado, da.*

Preternaturalisar. *v. a.* Trèurer una còsa del seu estat natural, trastornar el orde de las cosas. *Preternaturalizar.*

Preternaturalmènt. *adv.* De un módo sobrenatural. *Preternaturalmente.*

Pretesta. *f.* Vestit de púrpura brodád de los atígs româns. *Pretexta.*

Pretestad, *da. p. p.* de pretestar. *Pretextado, da.*

Pretestar. *v. a.* Servirse de pretestos. *Pretextar.*

Pretesto. *m.* Càusa, motiu, excusa, rahó apparent. *Pretexto.* = Allegar pretestos. *Pretextar.*

Pretor. *m.* Governador entre los antígs româns. *Pretor.*

Pretòri. *m.* Llòc ahònt el pretor feya justícia. *Pretorio.* = *adj.* Lo que pertáñy à pretor. *Pretorio, ria.*

Pretoria. *f.* Càrreg, ofici, dignidat del pretor. *Pretoria.*

Pretoriá, *na. adj.* Lo que pertáñy al pretor. *Pretoriano, na.* = Pretoriâns. *m. pl.* Soldats de la guàrdia dels emperadors româns. *Pretorianos.*

Pretoriál. *adj.* Lo que pertáñy al pretor. *Pretorial.*

Pretorièuse. *adj.* Pretoriál. *Pretoriense.*

Pretura. *f.* V. Pretoria. *Pretura.*

Prèu. *m.* Estimació, valor de las cosas. = Paga, salari, sou. *Precio.* = Deicòurer en forn. *Hornaque.* = À qualsevòl prèu, *v. g.* compra la còsa. *A cualquier precio ò de haldas ò de mangas.*

Prevalescdd, *da. p. p.* de prevalèxer. *Prevalescido, da.*

Prevalèxer. *v. n.* Avantatjar-se, porer més, ser superior. *Prevalecer.*
Prevaricació. *f.* El acte y efecte del prevaricar, se. *Prevaricacion.*
Prevaricad, da. *p. p.* de prevaricar, se. *Prevaricado, da.*
Prevaricador, ra. *m. f.* el qui prevarica. *Prevaricador, ra.*
Prevaricar. *v. n.* Faltar á la fe, paràula, confiansa, á la obligació. *Prevaricar.*
Prevaricarse. *v. r.* Faltar á la seua obligació. *Prevaricarse.*
Prevericât. *m.* Fálta de missèr ò procurador á la fidelidat. *Prevaricato.*
Prevençió. *f.* Preparació de lo que se há de fer ò dir. = Provisió de manteniménts. = Conexemént anticipad del jutge en una càusa qui poria pertànyer á vários. = Avis, advertència. = La guàrdia del corte qui zela el orde de la trôpa. *Prevençion.*
Prevençid, da. *p. p.* de prevenir. *Prevenido, da.*
Prevenir. *v. a.* Apareyar, dispòndrer, preparar. = Advertir, avisar, etc. *Prevenir.*
Prevenirse. *v. r.* Apareyarse, prepararse. *Prevenirse.*
Prevençid, da. *p. p.* de prevenir, se. *Prevenido, da.*
Prevere. *m.* Sacerdôt. *Presbitero.*
Prevéurer. *v. a.* Conèxer, conjecturar de àntemàno. *Prever ò barruntar.* = Es perill. *El peligro ò oler el poste.*
Prêvio, via. *adj.* Lo qui precedèix. *Previo, via.*
Previsió. *f.* Conexemént, judici de lo futur y la precaució de éll. *Prevision.*
Previsor, ra. *m. f.* El qui prevèn. *Previsor, ra.*
Previst, ta. *p. p.* de prévéurer. *Previsto, ta.*
Priapéya. *f.* Poéma deshonest qui tractàva de las còsas del fingid déu Priapo. *Priapeya.*
Priapisme. *m.* Cèrta malaltia. *Priapismo.*
Prim, ma. *adj.* Dèbil, flac, no gruxad, sutíl. = Agúil, ingenios. = Escàs, pòc. = Terréno de pòca sustància. *Delgado, da.* = Còm un jonc: molt prim. *Delgado como un junco.* = Estar prim: perillós de càurer. *Estar caedizo.* = Filar prim: discòrrer ab satilesa. *Hilar delgado.* = Venir: faltar pòc á... *Faltar poco d...*
Prima. *f.* Las tres priméras hòras del matí en que los antigs romàns dividían el dia ò part de la nit desde las vuyt fins á las onze. = Una de las hòras canònicas. = La còrda més prima de los instruménts músics de còrdas. *Prima.*
Primacia. *f.* Preeminència, primer llòc, superioridat que una còsa té sobre una àltra. *Primacia.*
Primaciâl. *adj.* Lo que pertàny al primât. *Primacial.*

Primad. *m.* Prelad qui té jurisdicció sobre los arcabisbes. *Primado.*
Primâl. *adj.* Afiell ò cabrit de un àfey. *Primal.*
Primamént. *adv.* En perfecció. *Primamente.*
Primâri, ria. *adj.* Primer, principâl. *Primario, ria.*
Primâria. *f.* La calidat de lo prim de una còsa. *Delgadeza.*
Primât. *m.* La dignidat ò jurisdicció del primad. *Primado.*
Primavéra. *f.* La estació del témps desde 21 de màrs fins á 21 de jufy. = El témps en que una còsa està en son major vigor y fòrsa. *Primavera.*
Primer. *adv.* En primer llòc, al principi. *Primero.* = Primer que. *Primero que.* = Primer morir que confessar: axò es dir una còsa. *Primer mdrtur que confesor.* = Primer en capolaràn que no feré tál còsa. *Quiero que me emplumen que no haré tal cosa.* = Primer morir que fer vilesa. *Comer arena antes que hacer vileza.* = Primer dexaré de ser lo que som, que no feré tál còsa. *Primero me borraré el nombre que tengo que no haré tal cosa.* = Primer es sa pell que no sa ròba. *Primero es la carne que la camisa.* = Primer moriré que no li demanaré res. *Antes pegaré la boca d la pared que pedirle nada.*
Primer, ra. *adj.* Lo qui precedèix á àltra còsa en llòc, orde ò témps. = El principâl en dignidat. = Antfg. *Primero, ra.* = El qui primer comença una còsa. *Inceptor, ra.* = Sa priméra lònà que hé fèta vuy: lo que se dia quând un té desgràcia, v. g. de ròmpre un plât. *La primera, y esa en tierra.* = De priméras: en àltre témps. *Primero.* = Per priméras: desde luègo. *De buenas d primeras.* = No es sa priméra que há fèta. *No es la primera zorra que ha desollado.*
Priméra. *f.* Jòc de cãrtas. *Primera.*
Priméramént. *adv.* En primer llòc. *Primeramente.*
Primerènc, ca. *adj.* Lo qui es ò vé primer que àltre. = Lo qui néix ò se crfa primer. = Lo qui madura àntes del témps ordinâri. *Primerizo, za.* Parlânt de lo qui es ò vé primer que àltre. *Temprano, na ò tempranero, ra.* = Àbre qui fà el frayt més prest que los àltres. *Tempranal.*
Primería. *f.* V. Primacia. *Primeria.* = Á la priméria. *adv.* Al principi, en àltre témps. *De primeras.*
Primèt, ta. *adj.* Molt prim. *Delgadito, ta.*
Primeter, ra. *adj.* El qui fà sas cosas en perfecció ò en primor. *Primoroso, sa.*
Primetjar. *v. n.* Haver y pòc de una còsa. *Escacear.*
Primetzer. *m.* El cantor per ofici en las iglesias. *Primicerio.*
Primetxòl, la. *adj.* Primèts. *Delgadito, ta.*

Primicia. *f.* El fruyt primer de qualsevól còsa. = Los primers fruyts que se oferexen á Déu. *Primicia.* = La que téuen los rectors, etc. *Temporalidades.*

Primissim, ma. *sup.* *Delgadísimo, ma.* = Molt primorós. *Primísimo, ma.*

Primitiu, va. *adj.* Lo qui es primer en la séua línea: lo qui no se deriva de áltre. *Primitivo, va.*

Primogénit, ta. *adj.* El qui néix el primer. *Primogénito, ta* ò *primigenio, na.*

Primogenitura. *f.* El dret y prerogativa del primogénit. *Primogenitura.*

Primòprimus. *m. llatí.* Movimént indeliberàd. *Primoprimus.*

Primor. *m.* Destresa, habilitat en dir ò fer sas còsas. = El matéix artifici y hermosura de la còsa fèta ab perfecció. *Primor.*

Primordiàl. *adj.* Se diu del principi fundamèntal ò primer de qualsevól còsa. *Primordial.*

Primorós, sa. *adj.* Escellènt, perfèt, héusfèt. = El qui diu ò fà sas còsas ab perfecció. *Primoroso, sa.*

Primorosamént. *adv.* Ab primor. *Primorosamente.*

Primorosíssim, ma. *sup.* Molt primorosos. *Primorosísimo, ma.*

Primorosíssimamént. *adv. sup.* Ab molt de primor. *Primorosísimamente.*

Princesa. *f.* Fiya, dòna de príncepe ò la qui té algu principat. *Princesa.*

Principàl. *adj.* Lo més consideràble, lo més important. = Distingíd per el seu nexemént, dignidat, etc. = Fundamèntal, essencial per oposició á accessòri. = Capital de una suma, censál, etc. *Principal.*

Principàl. *m.* El cuérpo de guàrdia que hey há ordinàriamént en el céntro de una plàssa de àrmas. *Principal.*

Principàlitàt. *f.* La calidat de principàl. *Principàlidad.*

Principàlíssim, ma. *sup.* Molt principàl. *Principàlísimo, ma.*

Principàlíssimamént. *adv. sup.* *Principalísimamente.*

Principàlmént. *adv.* Majormént, sobretót. *Principalmente.*

Principat. *m.* Dignidat de príncepe, autoridat del qui govèrna, la séua jurisdicció y el territori. *Principado.*

Príncipe. *m.* Cáp de alguna orde ò sècta. = El primer, el més escellènt, el superior en alguna còsa. = El sobiràno. = El fíy major de réy. = Títol que donau los réys. = Qualsevól grànde de un réyno. *Príncipe.* = De Asturias: el fíy major del réy de España. *De Asturias.* = Del Bra-

síl: el fíy major del réy de Portugal. *Del Brasil.* = De Gàles: el fíy major del réy de Inglaterra. *De Gales.* = De la sàug: el qui es de la familia reyál de Frànca. *De la sangre.*

Principi. *m.* Càusa, comensamént, fonamént, orígeu de una còsa. = Aguiat á demés del búllit. Qualsevól còsa de las qui entran en la composició de un còs. *Principio.* = Principi més: el aguiat estraordinàri que en alguns dias téuen los religiosos. *Platillo, antipodia, y antipodio.*

Principiàd, da. *p. p.* de principiàr. *Principiado, da.*

Principiador, ra. *m. f.* El qui principià. *Principiador, ra.*

Principiàut. *p. a.* de principiàr. = *adj.* El qui comensa aprènder alguna còsa. *Principiante.*

Principiàr. *v. a.* Comensar. *Principiar.*

Prior. *m.* Superior en algunas religions. = Dignidat egleciàstica en algunas collegiàtas y catedràs. = El cáp en consulat. *Prior.*

Priora. *f.* La superiora en alguns convènts de monjas. *Priora y priora.*

Prioràl. *adj.* Lo qui pertàny á prior. *Prioral.*

Priorat. *m.* Dignidat, empleyo, ofici de prior ò de priora, el témps que dura el empleyo y el districte de la séua jurisdicció. *Priorato.*

Prioridat. *f.* Anterioridat de una còsa á àltra en témps y eu orde. *Prioridad.*

Priscilianisme. *m.* La heregia de Prisciliàno. *Priscilianismo.*

Priscilianista y Priscilià, na. *adj.* *Prisciliano, na* ò *priscilianista.*

Prisma. *m.* Figura geomètrica. = Péssa de vidre en forma de prisma. *Prisma.*

Prismàtic, ca. *adj.* Lo qui té forma de prisma. *Prismático, ca.*

Pristino, na. *adj.* Antig, primer, primitiu. *Pristino, na.*

Privació. *f.* El àcte de separar á algu de algun còsa ò puést, etc. y de prohibir. = La ausècia del bé que se desitja. = Fálta de una còsa. *Privacion.*

Privàd, da. *p. p.* de privar. *Privado, da.*

Privàd. *m.* El qui es afavorid de algun sobiràno. *Privado.*

Privàdamént. *adv.* En particular, familiarmént. *Privadamente.*

Privador, ra. *m. f.* El qui merèix ser privàd. *Digno, na de privacion.*

Privar. *v. a.* Llévar, prohibir. *Privar.*

Privarse. *v. r.* Abstenirse voluntàriament de alguna còsa gustosa ò interessànt. *Privarse.*

Privatíu, va. *adj.* Lo qui càusa privació. = Pròpi y particular. *Privativo, va.*

Privativament. *adv.* Ab exclusió. = Singularment.

Privativamente.

Privilègi. *m.* Eczenció, immunitat, prerogativa.

Privilegio. = Del cànon: el que gósan los egle-

siàstics. *Del cànon.* = Del tòr: el que ténen los

eglesiàstics de ser judicàds per tribunál egle-

siàstic. *Del fuero.* = Favoràble: el qui afavorèix

al privilegiàd sense perjúy de àltri. *Favora-*

ble. = Graciós: el que se concedèix sense atén-

drer als mèrits. *Gracioso.* = Locàl: el que se con-

cedèix a llòc determinàd. *Local.* = Odiós: el qui

perjudica a tercer. *OdiOSO.* = Personàl: el que

se concedèix a un y no pàssa als successors. *Per-*

sonal. = Reyàl: el que se concedèix al empleyo

y no al empleyàd. *Real.* = Remuneratòri: el que

se concedèix atenént al mèrit. *Remuneratorio.*

Privilegiàd, *da. p. p.* de privilegiar. *Privilegiado, da.*

Privilegiar. *v. a.* Concedir privilègi. *Privilegiar.*

Privilegiatín, *va. adj.* Lo qui inclòu privilègi.

Privilegiativo, va.

Prò. *m.* Favor, profit. *Pro.* = En prò: en favor.

En pro. = En prò y en còtra: en favor y al

contràri. *En pro y en contra.*

Proa. *f.* La pàrt de devànt de una embarcació.

Proa. = Posar sa proa demunt un: sa mira. *Poner la proa.*

Probabilitat. *f.* Veressimilitut. *Probabilidad.*

Probabiliorisme. *m.* La sentència de los qui en

matèria moràl desèusan que se hà de seguir la

opinió més probàble. *Probabiliorismo.*

Probabiliorista. *m.* El qui seguèix el probabilio-

risme. *Probabiliorista.*

Probàble. *adj.* Lo que se pòt provar. = Lo qui

se funda en rahó prudent. *Probable.*

Probàblemént. *adv.* *Probablemente.*

Probidat. *f.* Bonlàt, honradès, rectitut. *Probidad.*

Probléma. *m.* Preposició, qüestió qui se pòt de-

fensar en prò y en còtra. = La propòsta que se

fà de investigar alguna veritat desconeguda.

Problema.

Problemàtic, *ca. adj.* Dubtós, disputàble. *Proble-*

mdico, ca.

Problemàticament. *adv.* Ab rahóns per una pàrt

y àltra. *Problematicamente.*

Procacitat. *f.* Atrevimént, desvergoña, insolència.

Procacidad.

Procàs. *adj.* Atrevíd, desvergoñíd, insolént. *Pro-*

cas.

Procedént. *p. a.* de proceir. = *adj.* Lo qui procedèix.

Procedente.

Proceíd, *da. p. p.* de proceir. *Procedido, da.*

Proceimént. *m.* El àcte y fecte de proceir. = Mòdo

de portarse. *Procedimiento.*

Proceir. *v. n.* Seguir unas còsas derrèra de àltras.

= Originarse. = *v. a.* Obrar bé ò mál. = Engen-

rar el Pàre Etèrn a son Fill y amàntse el Pàre

y el Fill produir al Esperít Sànt. *Proceder.* =

Continuar lo comensàd. *Proceder.*

Proceir. *m.* Mòdo de vida. *Proceder.*

Procelensmàtic. *m.* Pèu de vèrs de quàtre síllabas

brèas. *Proceleusmdtico.*

Prócer. *adj.* Eminént, grànde, señor. *Prócer.*

Proceridat. *f.* Eminència, elevació. *Proceridad.*

Procés. *m.* Instància, el agregát de àutos y demés

escripturas de una càusa. = Plét, demànda en

justicia. *Proceso.*

Processàd, *da. p. p.* de processar. *Procesado, da.*

Processar. *v. a.* Formar procèssos. *Procesar.*

Processió. *f.* El àcte y efecte de originarse una cò-

sa de àltra. = La acció ab qui el Pàre Etèrn en-

gènra al Fill y ab que sas duas divinas personas

produexen al Esperít Sànt. *Procesion.*

Processional. *adj.* Lo qui pertàny a la processió ò

a la processó. *Procesional.*

Processionalmént. *adv.* *Procesionalmente.*

Processó. *f.* El àcte religiós de anar ab orde inol-

tas personas eglesiàstics y seculars de una pàrt

y àltra duyént alguna figura ò reliquia de sànt.

= El agregát de personas qui vàn seguint unas a

las àltras. *Procesion.* = En processó. *Procesio-*

nalmente.

Proció. *f.* Una estrèlla. *Procion.*

Proclàma. *f.* Notificació pública. *Proclama.*

Proclamació. *f.* Publicació de algún bādo ò lléy.

= Alabansa pública y comuna. *Proclamacion.*

Proclamàd, *da. p. p.* de proclamar. *Proclama-*

do, da.

Proclamador, *ra. m. f.* El qui proclàma. *Pro-*

clamador, ra.

Proclamar. *v. a.* Anunciar al públic en àlta veu,

publicar. *Proclamar.*

Proclive. *adj.* Inclínad, penjànt, ròst. *Proclive.*

Proclividat. *f.* Inclinació. *Proclividad.*

Procònsul. *m.* Governador de provincia ò general

extraordinàri de eczèrcit dels antígs romàns.

Procònsul.

Proconsular. *adj.* Lo qui pertàny al procònsul.

Proconsular.

Proconsulàt. *m.* Dignidat del procònsul y el témps

que duràva. *Proconsulado.*

Procréació. *f.* Generació, producció. *Procreation.*

Procréad, *da. p. p.* de procréar. *Procreado, da.*

Procréador, *ra. m. f.* El qui procréa. *Procrea-*

ador, ra.

Procréar. *v. a.* Engenrar, produir, multiplicar al-

guna càsta. *Procrear.*

Prócsim. *m.* V. Prohisme. *Prójimo.*

Pròxim, ma. *adj.* *Pròp.* *Próximo*, ma.
Pròximamént. *adv.* Recèntmènt, últimamént. *Pròximamente* ò *próximamente*.
Pròximidât. *f.* *Vesidât.* *Proximidad*.
Proconisme. *m.* Error de cronologia. *Proconismo*.
Procura. *f.* Comissió, podèr que un dona á àltre paraque en uòm sèu fàssa alguna còsa. *Procura*.
 =La oficina del procurador. *Procuraduria*.
Procuraciò. *f.* V. *Procura*. =El àcte y efècte de procurar. =Emplèyo y ofici de procurador. =Contribució que pàgan las iglesias als visitadors. *Procuracion*.
Procurad, da. *p. p.* de procurar. *Procurado, da*.
Procurador, ra. *m. f.* El qui procura. *Procurador, ra*.
Procurador ò *precurador.* *m.* El encarregad dels negòcis de àltri. =El qui per ofici se cuyda dels plèts que àltri té. *Procurador*. =El músic qui se cuyda de cobrar para tots. *Festero*.
Procurar. *v. a.* Fer diligèncias, solicitar alguna còsa. =Fer de procurador. =Aprofitarse de la ocasió. *Procurar*.
Procurrènt. *m.* Bossí de tèrra qui entra y se estén dins la mar. *Procurrente*.
Prodiciò. *f.* Trahissió. *Prodicion*.
Pròdig, ga. *adj.* Gastador ab demasia. *Pròdig, ga*.
Prodigad, da. *p. p.* de prodigar. *Prodigado, da*.
Prodigalidât. *f.* Gást excessiu. =Abundància. *Prodigalidat*.
Pròdigamént. *adv.* Ab prodigalidât. *Pròdigamente*.
Prodigar. *v. a.* Gastar ab escés. *Prodigar*.
Prodigi. *m.* Miràole, succés extraordinari y fòre del orde natural. =Còsa rara, especiâl y primorosa en la sèua línea. *Prodigio*.
Prodigiós, sa. *adj.* Miraculós, raro, extraordinari. =El qui fà prodigis. =Mostruós, portentós, fòre del orde natural. *Prodigioso, sa*.
Prodigiosamént. *adv.* Ab prodigi. *Prodigiosamente*.
Prodigiosidât. *f.* Calidât qui fà prodigiosa una còsa. *Prodigiosidad*.
Prodigiosíssim, ma. *sup.* *Prodigiosísimo, ma*.
Prodigiosíssimamént. *adv. sup.* *Prodigiosísimamente*.
Proditor. *m. ant.* Traydor. *Proditor*.
Proditori, ria. *adj.* Ló qui conté trahissió. *Proditorio, ria*.
Producció. *f.* El àcte y efècte de produir. *Produccion*.
Producènt. *p. a.* de produir. *Producente*. =Contraproducèntem. Paràula llatina de qui se serveix para dir que lo que allèga un ò cita es precisamént lo contràri de lo que vòl provar.

Contraproducèntem.

Prodneibilitât. *f.* La capacidât de una còsa para ser produida. *Producibilidad*.
Prodneible. *adj.* Lo que se pòt produir. *Producible*.
Producte. *m.* El caudâl ò ganància de lo que se trèu de alguna còsa. =El resultât de la multiplicaciò. *Producto*.
Productiu, va. *adj.* Lo qui té virtut de produir. *Productivo, va*.
Produid, da. *p. p.* de produir. *Producido, da*.
Produir. *v. a.* Criar, engenrar, ocasionar, trèarer, etc. =*cur.* Allegar en justícia lo qui apoya la pretenciò. =Presentar los instrumènts conveniènts. *Producir*.
Proél. *m.* Mariner posad á sa proa. *Proel*.
Proèmi. *m.* Pròleg. *Proemio*.
Proemiâl. *adj.* Lo que pertàny á proèmi. *Proemial*.
Proesa. *f.* Acció valerosa. *Proeza*.
Profâ, na. *adj.* Lo qui no es sagrad. =Moltetregad á las còsas del mon. =El qui viu desaretglad, llibertino. *Profano, na*.
Profanaciò. *f.* El àcte y efècte de profanar. *Profanacion*.
Profanad, da. *p. p.* de profanar. *Profanado, da*.
Profanador, ra. *m. f.* El qui profana. *Profanador, ra*.
Profanamént. *m.* Profanaciò. *Profanamiento*.
Profanamént. *adv.* Ab profanaciò. =De un mòdo mundâ. *Profanamente*.
Profanar. *v. a.* No tenir respècte á las còsas sagradas, abusar de ellas. =Convertir en us comú lo sagrad. =Deshonrar, embrutar. *Profanar*.
Profanidât. *f.* El abús de las còsas sagradas. =Escés en el luco. *Profanidad*.
Profecia. *f.* Anuncio de las còsas futuras. =Do sobrenatural ab qua per inspiraciò divina se connexen las còsas qui hân de succeir. *Profecia*. =El àcte y efècte de professar alguna religiò. *Profesion*.
Proferid, da. *p. p.* de proferir. *Proferido, da*.
Proferir. *v. a.* Dir, pronunciar. *Proferir*.
Profès, ssa. *adj.* El qui hà fèt la sèua professió. *Profeso, sa*.
Professad, da. *p. p.* de professar. *Profesado, da*.
Professar. *v. a.* Fer los tres vòts solèmnes de obediència, pobresa y castedât per tota sa vida en alguna religiò. =Enseñar en públic algún art ò ciència. *Profesar*.
Professiò. *f.* El àcte y efècte de professar en alguna religiò. =Art, ofici, mòdo de vida de cada un. =Confessiò pública de alguna còsa, v. g. de la fe. *Profesion*.

Professor. *m.* Mèstre qui ensenya públicament.

Profesor.

Profeta. *m.* El qui té el do de profecia. = El qui per alguns signes conjectura, anuncia alguna cosa futura. *Profeta.* = De mal àny: el qui anuncia coses funestas. *Correo ó portador de malas nuevas.*

Profetá. *adj.* Lo qui pertàny á profeta y á profecia. *Profetal.*

Profètic, *ca. adj.* Profetál. *Profético, ca.*

Profèticament. *adv.* Ab esperit profètic. *Profèticamente.*

Profetisa. *f.* La qui té esperit de profecia. *Profetisa.*

Profetisad, *da. p. p.* de profetisar. *Profetizado, da.*

Profetisar. *v. a.* Anunciar lo futur ó endevinar lo ocúlt. = Conjecturar el èxit de alguna cosa per signes. *Profetizar.*

Proficient. *adj.* El qui se aprofita en alguna cosa. *Proficiente.*

Proficuo, *cuz. adj.* Profitós. *Proficuo, cua.*

Profidiatjar. *v. a. V.* Porfiar. *Porfiar.*

Profidiós, *sa. adj.* El qui profidiatja. *Porfiarlo, da.*

Proffit. *m.* Bénéfici, ganància, utilidat. *Provecho.*

Profitós, *sa. adj.* Qui dóna proffit. *Provechoso, sa.*

Pròfol. *adj.* Fugitiu. *Prófugo, ga.*

Pròfugo, *ga. adj.* Pròfol. *Prófugo, ga.*

Profundament. *adv.* Ab profundidat. *Profundamente.*

Profundidat. *f.* Fondària. = Impenètrabilidat. *Profundidad.*

Profundo, *da. adj.* Fondo. = Gràn, estrém en son gènere. = Molt humil parlant de reverència. = Mèlencòlic, trist. = Dificultós de comprendre y de entèndrer. *Profundo, da.*

Profitís, *sa. adj.* Abundant, copiós. = Escessiu. *Profuso, sa.*

Profusament. *adv.* Ab profusió. *Profusamente.*

Profusió. *f.* Càst escessiu. = Loco. *Profusion.*

Progènia. *f.* Càsta, descendència, generació, família. *Progenie.*

Progenitor. *m.* Pàre, procreador. *Progenitor.*

Progenitura. *f.* La diguidat y dret de fuy major. *Progenitura.*

Proginàsma. *m.* Principi ó ensâyo de alguna acció ó eczercici. *Proginasma.*

Progràma. *m.* La dicció ó diccions que se destinan paraque, permutant las lletras, se form àltra ó àltras diccions. *Programa.*

Progrés. *m.* Adelantament, increment. *Progreso.*

Progressió. *f.* Adalantament. = Figura de paràntas. = Sèrie de nombres en proporció continua. *Progresion.*

Progressiu, *va. adj.* Lo qui se vá adalautant. *Pro-*

gresivo, va.

Progressivament. *adv.* Ab progressió. *Progresivamente.*

Prohibent. *p. a.* de prohibir. Lo qui prohibeix. *Prohibente.*

Prohibició. *f.* El àcte y efecte de prohibir. *Prohibicion.*

Prohibid, *da. p. p.* de prohibir. *Prohibido, da.*

Prohibir. *v. a.* Impedir, vélar. *Prohibir.*

Prohibitiu, *va. adj.* Lo qui prohibeix. *Prohibitivo, va.*

Prohisme. *m.* Qualsevól criatura capàs de gosar de la béneventuransa. *Prójimo.*

Projecció. *f.* Dilatació. *Proyeccion.*

Projectad, *da. p. p.* de projectar. *Proyectado, da.*

Projectar. *v. a.* Formar projectes. *Proyectar.*

Projecte. *m.* Designi, empresa, intènt. = La plànta ó disposició que se forma para algún tractat ó eczecució de alguna cosa. *Proyecto.*

Projectista. *m.* El qui fà projectes. *Proyectista.*

Prolació. *f.* Pronuncia. *Prolacion.*

Pròle. *f.* Càsta, los frys. *Prole.*

Pròleg. *m.* Eczòrdi, introducció. *Prólogo.*

Proleguista. *m.* El escriptor de pròlegs. *Proleguista.*

Prolegómeno. *m.* Tractat preliminar en qui se establexen los fonaments generals de lo que se vá á tractar. *Prolegómeno.*

Prolèpsis. *f.* Figura retòrica ab que el orador preven las objeccions del contrari. *Prolèpsis.*

Prolonga. *f.* Còrda ab que los artillers serman sas curéias para passar un mal pás. *Prolonga.*

Prolongació. *f.* Dilació, tardansa en la eczecució de una cosa. *Prolongacion.*

Prolongad, *da. p. p.* de prolongar. *Prolongado, da.*

Prolongar. *V.* Perllongar. *Prolongar.*

Prolòqui. *m.* Axioma, principi, sentència. *Prolòquio.*

Prolusió. *f. V.* Preludi. *Prolusion.*

Pròm. *m.* Majordòm de confraria. *Mayordomo.*

Promería. *f.* El agregat des pròms. *Mayordomos.*

Promès, *sa. p. p.* de promèter. *Prometido, da.*

Promesa. *f.* Ofèrta, oferiment, paràula donada. *Promesa.*

Prometèusa. *f.* Promesa. *Promesa.*

Promèter. *v. a.* Donar, oferir, empèssar sa parànta. = Assegurar una cosa ab amenassa. *Prometer.* = Promèter y no atàssier. *Apuntar y no dar.* = Promèter molt y donar pòc. *Mandar potros y dar pocos.* = Promèter molt y no donar res. *Cacarear y no poner huevo.* = Promèter el mon y la mona. *Prometer el oro y el moro.*

Promèterse. *v. r.* Obligar-se, ofèssier-se. *Prometerse.* = Para casarse. *Prometerse, dar palabra y ma-*

no ô contraer esponsales.
Prominència. *f.* Elevació de una còsa sobre de altra qui està al rededor ô per el redó. *Prominencia.*
Prominènt. *adj.* Lo qui sobrepuja. *Prominente.*
Promiscuâd. *p. p.* de promiscuar. *Promiscuado.*
Promiscuamènt. *adv.* Ab igual us, de una còsa ô altra equivalènt. *Promiscuamente.*
Promiscuar. *v. a.* Menjar de càrn y péix en una matèxa menjada. *Promiscuar.*
Promiscuo, cua. *adj.* Mesclàd. = Lo qui té dos sentits ô significads ô se pòt usar de un mòdo y àltre. *Promiscuo, cua.*
Promissió. *f.* El acte y efecte de promèter. *Promission.* = Tèrra de promissió: la Palestina. = Abundant, fèrtil, la qui dona molt de fruyt. *Tierra de promission.*
Promissôri, ria. *adj.* Lo qui en sí inclôu promesa. *Promisorio, ria.*
Promoció. *f.* El acte y efecte de promôurer. *Promocion.*
Promogú, da. *p. p.* de promôurer. *Promovido, da.*
Promontôri. *m.* Altura consideràble de tèrra ô punta de élla qui entra dins el mar. = Qualsevòl còsa qui fà màssa bulto. *Promontorio.*
Promotor, ra. *m. f.* El qui promôu. *Promotor, ra ô promovedor, ra.*
Promotor. *m.* El fiscàl de curia eglesiàstica. *Promotor.*
Promôurer. *v. a.* Collocar á dignidat, empleyo, etc. = Procurar que una còsa arrib á la seua perfecció. *Promover.*
Promovènd. *m.* El qui està para ser promogú. *Promovendo.*
Promulgació. *f.* Publicació. *Promulgacion.*
Promulgá, da. *p. p.* de promulgar. *Promulgado, da.*
Promulgador, ra. *m. f.* El qui promulga. *Promulgador, ra.*
Promulgar. *v. a.* Publicar ab solemnidad. *Promulgar.*
Pronôm. *m.* Una de las pàrte de la oració gramaticàl qui se pòsa en llòc de nòm. *Pronombre.*
Pronòstic. *m.* Anuncio de lo futúr. *Pronóstico.* = El calendàri. *Pronóstico, almanaque ô calendario.* = El qui fà de astròleg. = *Astrólogo.* = El qui fà de Pére-Matèu. *Bachiller.*
Pronosticació. *f.* Predicció de lo futúr. *Pronosticacion.*
Pronosticá, da. *p. p.* de pronosticar. *Pronosticado, da.*
Pronosticador, ra. *m. f.* El qui pronostica. *Pronosticador, ra.*

Pronosticar. *v. a.* Anunciar lo futúr. *Pronosticar.*
Pròntamènt. *adv.* Prést. *Prontamente.*
Prònte, ta. *adj.* Actíu, àgil, diligent, vélós, via. *Pronto, ta.*
Prònte. *adv.* Prést. *Pronto.* = De prònte. *De pronto.*
Prontitút. *f.* Velocidat, prestesa. = Vivesa de imaginació, de ingèui. *Prontitud.*
Proutuári. *m.* Apuntamènt, resúmen. *Prontuario.*
Pronuncia. *f.* La expressió de las paràulas fèta ab la ven. = Pàrt de la retòrica qui ensèña la acció y mòdo de parlar. = El acte de anomenar sas lletres quánd se aprenen. = *cur.* Publicació. *Pronunciacion.*
Pronunciació. *f.* V. Pronuncia. *Pronunciacion.*
Pronunciá, da. *p. p.* de pronunciar. *Pronunciado, da.*
Pronunciador, ra. *m. f.* El qui pronuncia. *Pronunciador, ra.*
Pronunciar. *v. a.* Dir ô expressar las lletres ô paràulas ab la veu. *Pronunciar.*
Pròp. *adv.* No lluny, càsi. *Cerca.*
Propagació. *f.* Multiplicació per generació. = Extensió de una còsa. *Propagacion.*
Propagá, da. *p. p.* de propagar. *Propagado, da.*
Propagador, ra. *m. f.* El qui propàga. *Propagador, ra.*
Propagar. *v. a.* Multiplicar per via de generació. = Estèndrer, dilatar. *Propagar.*
Propagatíu, va. *adj.* Qui propàga. *Propagativo, va.*
Propalá, da. *p. p.* de propalar. *Propalado, da.*
Propalar. *v. a.* Divulgar, publicar. *Propalar.*
Propassá, da. *p. p.* de propassar. *Propasado, da.*
Propassar. *v. a.* Passar més envànt de lo que se deu. = Passar més eullá de... *Propasar.*
Propassarse. *v. r.* *Propasarse.*
Propèns, sa. *adj.* Inclínad, afècte á una còsa. *Propenso, sa.*
Propensió. *f.* Inclinació, afècte á... *Propension.*
Propèntic. *m.* Poéma en honor del qui se ansènta en que se li desitja un fèls viatge. *Propéntico.*
Propèt. *adv.* Diminutíu de pròp. *Cerquito.*
Pròpi. *m.* Euvíad. *Propio.* = Fer un pròpi: enviar á algú. *Mandar un propio.*
Pròpi, pia. *adj.* Pèculiar, privatíu. = Ajustad, conveniènt, útil. = Natural. = Molt semblant, lo matèix. = Segós los filosòfs el accident qui se segueix necessàriamènt y es inseparàble de la essència de las còsas, y segós los gramàtics se aplica al mon qui dona á conèxer un individuo de qualsevòl espècie. *Propio, pia.*
Pròpiamènt. *adv.* Ab propietat. *Propiamente.*
Propici, cia. *adj.* Favoràble, bènigue. *Propicio, cia.*

Propiciació. *f.* La acció ab que Déu se mou á piedat y misericòrdia. = Sacrifici paraque Déu nos sia benigne, piados, etc. *Propiciacion.*

Propiciad, *da. p. p.* de propiciar. *Propiciado, da.*

Propiciador, *ra. m. f.* El qui propicia. *Propiciador, ra.*

Propiciament. *adv.* Bénignament. *Propiciamente.*

Propiciar. *v. a.* Aplacar la ira de algú. *Propiciar.*

Propiciatôri, *ria. adj.* Lo qui fá propici. *Propiciatorio, ria.*

Propiciatôri. *m.* Tàula de ôr demunt la árca de aliàsa. = Los témples, sànts, etc., tot lo qui servèix para fer á Déu propici. *Propiciatorio.*

Propiedat. *f.* Naturalesa, calidat, virtut pròpia y particular. = Domini. = Béns immòbles, hasienda. = Vici oposad á la pobresa religiosa. = La deguda proporció ab que se usa ô se pârla de alguna còsa. *Propiedad.*

Propietari, *ria. adj.* El qui té dret de propiedat. = El religiós qui péca còtra el vòt de pobresa. *Propietario, ria.*

Propina. *f.* Contidat que se dona. *Propina.*

Propincuo, *cua. adj.* Parénts. *Propincuo, cua, y aut. propinco, ca.*

Propincuidat. *f.* Cercania y majormént parentesc. *Propincuidad.*

Pròpis. *m. pl.* Béns de ciutât, vila, etc. *Propios.*

Propóleos. *m.* El betúm ab que sas beyas hàñan los bucs àntes de comeusar sas brescas. *Propóleos.*

Proponent. *p. a.* de proposar. El qui propòsa. *Proponente.*

Proporció. *f.* Relació que té una còsa á àltra. = Correspondència deguda de las pârts de un tot. = Capacidat para qualsevòl còsa. = Simetria de una còsa ab àltra. = Eczactitud en las ôbras de arquitectura. = La ignaldat de duas rabóns, v. g. de quâtre á dos ô de dos á quâtre. = La rahó quey hà entre dos nombres. *Proporcion.* = Aritmètica, geomètrica, dupla, etc. *Aritmética, etc.*

Proporcionàble. *adj.* Àpte, conveniént para lo que se fá ô se necessita. *Proporcionable.*

Proporcionad, *da. p. p.* de proporcionar, se. *Proporcionado, da.*

Proporcionad, *da. adj.* Àpte, conveniént para lo que se necessita. *Proporcionado, da.*

Proporcionadament. *adv.* Ab proporció. *Proporcionadamente.*

Proporcionál. *adj.* Lo qui pertàny á proporció ô lo qui la inclòu. *Proporcional.*

Proporcionallidat. *f.* V. Proporció. *Proporcionalidad.*

Proporcionàlment. *adv.* Ab proporció. *Proporcionamente.*

Proporcionar. *v. a.* Acomodar, dispòndrer, preparar una còsa para el fi á que se destina. = Conformar una còsa á àltra. *Proporcionar.*

Proporcionarse. *v. r.* *Proporcionarse.*

Proposad, *da. p. p.* de proposar. *Propuesto, ta.*

Proposar. *v. a.* Consultar, declarar, dir, esposar, fer propòsit. = Presentar á algú para algún empléyo. *Proponer.*

Proposarse. *v. a.* Discórrer, resòldrer alguna còsa en el enteniment. *Proponerse.*

Proposició. *f.* El acte y elècte de pròposar. = Axioma, màcsima, principi, sentència. = Nòm general que se dona á qualsevòl conclusió de la ciència que se propòsa para provarla per sos principis. = Assunto de un discúrs, sermó, etc. = Conclusió. *Proposicion.*

Propòsit. *m.* Fi, iutenció. = Resolució firme de fer ô no fer alguna còsa. *Propósito.* = À propòsit: proporcionadament. *A propósito.* = De propòsit: de intent. *De propósito.* = Fòre propòsit: no venir al càs, fòre de témps. *Fuera propósito.*

Propòsit. *m.* Superior en algunas congregacions. *Propósito ô preposición.*

Propòst, *ta. p. p.* irregular de proposar. *Propuesto, ta.*

Propòsta. *f.* Consulta, presentació para algún empléyo. *Propuesta.*

Propretor. *m.* Governador romà ab facultat de pretor. *Propretor.*

Pròpri y àltres. V. Pròpi. *Proprio, etc.*

Propugnàculo. *m.* Fortificació y qualsevòl còsa qui defèusa á àltra. *Propugnaculo.*

Propulsa. *f.* La acció y elècte de apartar lo qui ofèn. *Propulsa.*

Pròraga. *f.* Continuació de alguna còsa. *Próroga.*

Proràta. *f.* Lo que tòca á un de lo que se partèix entre molts. *Prorata.*

Proratear. *v. a.* Partir á proporció alguna còsa entre molts. *Proratear.*

Proratéo. *m.* Repartiment de un tot entre molts á proporció. *Prorateo.*

Prorogàble. *adj.* Lo que se pòt prorogar. *Prorogable.*

Prorogació. *f.* El acte y elècte de prorogar. *Prorogacion.*

Prorogad, *da. p. p.* de prorogar. *Prorogado, da.*

Prorogar. *v. a.* Perllongar, continuar. *Prorogar.*

Prorrómpre. *v. n.* Surtir ab ímpetu. = Proferir ab fòrsa alguna paràula, suspir ô còsa qui demòstre algún afècte de ànimo. *Prorrumpir.*

Pròsa. *f.* Discúrs qui no està lligad á pèus de vèrs. = La secuència de la missa. *Prosa.*

Prosaïc, *ca. adj.* Lo qui està en pròsa ô li pertàny. *Prosaico, ca.*

Proscripció. *f.* El acte y efecte de proscriurer. *Proscription.*

Proscrit, *ta. p. p.* de proscriurer. *Proscrito, ta.*

Proscriurer. *v. a.* Condemnar á mòrt ò desterrar ab confiscació de béns. = Cridar mòrt ò viu á algú donant facultat á qualsevòl de entregarlo viu ò mòrt. *Proscribir.*

Prosòdia. *f.* Àrt de la pronuncia, del accént y tò de càda paràula. = La locuacitat de paràulas afectadas. *Prosodia.*

Prospècte. *m.* Bréu exposició que se fà sobre alguna òbra ò escrit. *Prospecto.*

Prospérád, *da. p. p.* de prosperar. *Prosperado, da.*

Pròsperament. *adv.* Félismént. *Prósperamente.*

Prosperar. *v. a.* Afavorir, fer fèlís. = *v. n.* Tenir prosperidat. *Prosperar.*

Prosperidat. *f.* Felicitat, fortuna, hòu succés. *Prosperidad.*

Prospèríssim, *ma. sup.* Molt prospéráds. *Prosperissimo, ma.*

Prospèríssimament. *adv. sup.* *Prosperissimamente.*

Próspero, *ra. adj.* Afortunad, fèlís, ditxós. *Próspero, ra.*

Prossàpia. *f.* Càsta, generació. *Prosapia.*

Prossapodòsis. *f.* Figura retòrica. *Prosapodosis.*

Prosscució. *f.* Continuació. *Prosecucion.*

Prosséid, *da. p. p.* de prosseir. *Proseguido, da.*

Prosseir. *v. a.* Continuar, seguir lo comensad. *Proseguir.*

Prossélito. *m.* El recént convertid. *Proselito.*

Prossista. *m.* El qui escriu en pròsa. *Prosisista.*

Prossopografia. *f.* Figura retòrica ab que se fà descripció de la figura y gèstos de una persona ò animál. *Prosopografia.*

Prossopopèya. *f.* Figura retòrica ab que se fà parlar á los auséuts ò còsas inanimadas. = Afectació en un discurs, etc. *Prosopopeya.*

Prostafèressi. *f.* La diferència entre el llòc ò moviment mèdi y el vertader ò apparéut de una estrèlla. *Prostaféresi.*

Prostitució. *f.* El acte y efecte de prostituir, se. = El estat de las prostitutas. *Prostitucion.*

Prostituíd, *da. p. p.* de prostituir, se. *Prostituido, da.*

Prostituir. *v. a.* Fer que un se entrég á los vici, majorment deshonestés. *Prostituir.*

Prostituirse. *v. r.* Abandonarse, entregarse á tot vici, majorment deshonest y carnal. *Prostituirse.*

Prostitút, *ta. p. p.* irregular de prostituir, se. *Prostituto, ta.*

Prostituta. *f.* Dòua pública qui se entréga á tot el mon. *Prostituta.*

Protàssis. *f.* La primera part de un poema dramàtic. *Protasis.*

Protecció. *f.* Defènsa, favor, patrocini. *Proteccion.*

Protector, *ra. m. f.* Defensor, padrí, el qui assilia. = El qui per ofici se cuyda de los interèsos de una comunidat. *Protector, ra.*

Protecturía. *f.* El empleyo de protector. *Protectoria.*

Protegíd, *da. p. p.* de protegir. *Protegido, da.*

Protegir. *v. a.* Defensar, patrocinar. *Proteger.*

Protèrvament. *adv.* Pèrtinasmént. *Protervamente.*

Protèrvia. *f.* Pertinàcia. *Protervia.*

Protèrvo, *va. adj.* Pèrtinàs. *Protervo, va.*

Protèsta. *f.* Prevenció que se fà para no perjudicar al dret que té un. *Protesta.*

Protestació. *f.* Declaració de ànimo que un té en orde de ecxecutar alguna còsa. = *cur.* *Protesta. Protestacion.*

Protestád, *da. p. p.* de protestar. *Protestado, da.*

Protestànt. *adj.* El qui seguèix la falsa reformació de la religió. *Protestante.*

Protestantisme. *m.* La sècla de los protestants. *Protestantismo.*

Protestar. *v. a.* Confessar, declarar el ànimo que se té. = Assegurar ab eficàcia. = Confessar públicament la fe que se té y en que se vòl morir. = *cur.* Declarar violència paraque no se li venga perjuy en lo que se ecxecuta. *Protestar.*

Protestatíu, *va. adj.* Lo qui protèsta, declàra, dona testimoni de alguna còsa. *Protestativo, va.*

Proto. Paràula gréga, qui vòl dir primer, y serveís en composició de àltras paràulas de alguns idiomas. *Proto.*

Protocòl. *m.* Llibre en qui los notàris y escrivans guàrdan los registres de las escripturas que fàu. *Protocolo.*

Protocolád, *da. p. p.* de protocolar. *Protocolado, da.*

Protocolar. *v. a.* Posar en el protocòl. *Protocolar.*

Protomàrtir. *m.* El primer màrtir. *Protomartir.*

Protomèdic. *m.* El primer mètge. *Protomedico.*

Protomedicât. *m.* Tribunál qui entén en los exàmens de los mètges. *Protomedicato.*

Protonotàri. *m.* El primer notàri. *Protonotario.*

Protótipo. *m.* Original, modèllo, primer eczemplar. *Prototipo.*

Protrèptic. *m.* Poèma qui conté avisos, consèys y precèptes. *Protrèptico.*

Pròu. *adv.* Bastant ò molt. *Bastante ò mucho.*

Pròva. *f.* El acte y efecte de provar. = Rahó, instrument ab que se pròva y se fà patént alguna còsa. = Esperiência, iudici, mòstra, justificació fèta per declaració y testimoni. = La petita cantidat ab que se ecxamina la bondat ò dolència de

un gènere. = Comprobació de un conte. = La primera plana que se tira en la impremta. *Prueba*. = Eyna de barber. *Tenta*. = Eyna para empletar. *Abridor*. = A pròva de bomba. *adv.* Perfeccament. *A prueba de bomba*.

Provàble. *adj.* Lò que se pòt provar. *Probable*.

Provád, *da. p. p.* de provar. *Probado, da.*

Provar. *v. a.* Ecsaminar la calidat de una còsa. = Confirmar ab rahóns ò instrumènts alguna còsa, justificarla, ferla vèurer. = Tastar. = Ábres, plàntas, etc, en algún llòc. *Probar*. = Sa paciència á un. *Probar la paciencia*. = Las armas, las fòrsas. *Probar las armas, las fuerzas, etc.* = Provar á un de quants de punts sa càlta: axò es: si es llést, valént, etc. *Tentarle las corazas*. = No provar á un una tèrra, clima, etc. trobarse mal en la mutació de áyres, de clima. *No probar la tierra*.

Proveíd, *da. p. p.* de proveir, *se.* *Proveído, da y provisto, ta.*

Proveíd, *da. adj.* Prevengúel de lo necessári. *Proveído, da y provisto, ta.*

Proveidor, *ra. m. f.* El qui proveeix. *Proveidor, ra.*

Proveidura. *f.* El càrreg del proveidor. *Proveeduría*.

Proveimént. *m.* El ácte y efecte de proveir. *Proveimiento*.

Proveir. *v. a.* Juntar, prevenir, tenir prònte los mantenimènts ò lo necessári para algún fi. = Donar dignidat, empleyo, etc. = *cur.* Despatxar algún áuto. *Proveer*.

Proveirse. *v. r.* Armarse, prevenirse de las còsas. = Fer del còs, cagar. *Proveerse*.

Proveít. *m.* Decrèt ò sentència de jutge. *Proveído*.

Provengúel, *da. p. p.* de provenir. *Provenido, da.*

Provenir. *v. n.* Néxer, prènder principi, originarse, venir de alguna còsa. *Provenir*.

Provènsal. *adj.* De Provènsa ò llemosí, *na.* *Provènsal*.

Provèrbi. *m.* Adági, refráñy. *Proverbio*. = Provèrbis. *m. pl.* Un llibre de la sagrada Escritura. *Proverbios*.

Proverbiador. *m.* Col·lecció de provèrbis, sentèncias, etc. *Proverbiador*.

Proverbiál. *adj.* Lò qui pertáñy á provèrbi. *Proverbial*.

Proverbiálmént. *adv.* Á mòdo de provèrbi. *Proverbialmente*.

Proverbiar. *v. a.* Uar de provèrbis. *Proverbiar*.

Proverbista. *m.* El qui fà ò escriu provèrbis. *Proverbista*.

Pròvidamént. *adv.* Ab cuydado ò diligència. *Providamente*.

Providència. *f.* La acció de prevèner, de prènder precaucions. = Mèdi para remèdiar algún molést accidént. = La sabiduría de Déu en la conducta de totas las còsas. = Estát, orde actual de las còsas. *Providencia*. = Áuto de providència: sentència provisionál. *Auto de providencia*.

Providenciál. *adj.* Lò qui pertáñy á la providència ò á la previsió. *Providencial*.

Providenciálmént. *adv.* Ab providència. *Providencialmente*.

Providenciar. *v. a.* Empléyar sas mèdidas. *Providenciar*.

Providént. *adj.* Actíu, avisád, prudent. *Providente*.

Providèntíssim, *ma. sup.* Molt providènts. *Providèntísimo, ma.*

Pròvido, *da. adj.* Atént, cáuto, cuydadós, prudent. *Próvido, da.*

Provincia. *f.* Part de un réyne ò estat. = En las religions el nombre de convents qui compón el districte del provinciál. *Provincia*.

Provinciál. *adj.* Lò qui pertáñy á provincia. = *m.* El superior de los convents qui compònen una provincia. *Provincial*.

Provincialát. *m.* La dignidat de provinciál y el tèmps que dura. *Provincialato*.

Provisió. *f.* La prevenció de mantenimént ò de áltres còsas, las matèxas còsas prevengudas. = Precaució, prudència. = Collació de bènèfici ò ofici. = El despàtx que en nòm del sobérano espedexen alguns tribunals. = El títol de bènèfici ò de ofici. *Provision*.

Provisionál. *adj.* Interino. *Provisional*.

Provisionálmént. *adv.* Interinamént. *Provisionalmente*.

Provisor, *ra. m. f.* El qui proveeix. *Provisor, ra.*

Provisor. *m.* El vicári general de un bisbe. *Provisor*.

Provisorát. *m.* La dignidat del vicári general. *Provisorato*.

Provisoría. *f.* Provisorát. = El llòc ahónt se gnàrdan y distribuxen las provisiones. *Provisoría*.

Provocació. *f.* Incitació ò cànsa perque se provòca. = Desafío. *Provocacion*.

Provocád, *da. p. p.* de provocar. *Provocado, da.*

Provocador, *ra. m. f.* El qui provòca. *Provocador, ra.*

Provocánt. *p. a.* de provocar. El qui provòca. *Provocante*.

Provocar. *v. a.* Escitar, insultar, tentar. = Irritar. = Desafiar. = Vomitar. *Provocar*. = Á un á dir ò fer lo que no diría ò fería si no fos provocád. *Poner en el disparador*. = Á lacivia las dõ-

nas ab gèstos, mirádas ô môdas deshonestas.
Halconear.
 Provocatíu, va. *adj.* Lo qui provôca. *Provocatívo, va.*
 Pruága. *f.* Malaltia. *Gota.*—Eu las mâns. *Giraga.*—Eu los pèns. *Podraga.*
 Pruagós. *adj.* El qui té pruága. *Gotoso.*
 Prudència. *f.* Una de las virtúts cardinâls. —Cor-dura, moderació, reflexió. —Sabiduria, *Prudencia.*
 Prudenciâl. *adj.* Lo qui pertáñy á prudència. *Prudencial.*
 Prudenciâlmént. *adv.* Ab prudència. *Prudencialmente.*
 Prudent. *adj.* Cáueto, judiciós, qui ôbra ab reflexió, sâbi. *Prudente.*
 Prudentmént. *adv.* Ab prudència. *Prudentemente.*
 Prudentíssim, ma. *sup.* Molt prudénts. *Prudentísimo, ma.*
 Prudentíssimamént. *adv. sup.* Ab molta prudència. *Prudentísimamente.*
 Puir. *v. a. ô n.* Desitjar excessivamént. —Picar. *Picar.*—Sas dénts á un alguna còsa. *Bullirsele una cosa ô tenérselas.*
 Puitja. *f.* Picor. *Comazon ô picazon.*
 Pruna. *f.* Fruyta coneguda. *Ciruela ô pruna.*—No podèr dir pruna: no podèr trencar s'alè. *No poder echar el aliento: estar gât còm nua sopa. Estar hecho un cesto.*—Escaldâda. *Ciruela pasa.*
 Prunéra. *f.* Àbre qui fâ sas prunas. *Ciruelo.*
 Prunereta. *f.* Prunéra jova. *Ciruelito.*
 Pruneta. *f.* Pruna petita. *Ciruelito.*
 Prusió. *m.* Pruna silvéstre. *Endrina.*
 Prusióner. *m.* Prunéra silvéstre. *Endrino.*
 Prussiâ, na. *adj.* De la Prussia. *Prusiano, na.*

PU.

Pu ; Interjecció. Lo que se dlu quând se sènt pudor! *Pu.*
 Pua. *f.* Quâlsevòl còsa qui acâba en punta. *Pua.* —De taléssos de llâna. *Peine.*—De taléssos de lli. *Canal.*—Fer sas puas á pinta. *Apunchar.*
 Puât. *m.* Eyna para pentinar càñiom ô lli. *Rastri-llo.*
 Pubertât. *f.* La edât en que sa lléy permèt el casarse. *Pubertad.*
 Púbes. *m.* Pârt cubèrta de pel demúnt sas pârts naturâls. *Púbes.*
 Pubescència. *f.* V. Pubertât. *Pubescencia.*
 Púbil, la. *m. f.* Fiy ô fya únics. *Único, ca.*
 Públic, ca. *adj.* Manifest, notóri, patént. —Comú, vulgar. —Lo pertañent á tot el pòble. *Público, ca.*
 Públic. *m.* El comú de pòble. *Público.*

Publicâ. *m.* Recaudador de drets. *Publicano.*
 Publicació. *f.* El âcte y efecte de publicar. *Publicación.*
 Publicâd, da. *p. p.* de publicar. *Publicado, da.*
 Publicâda. *f.* V. Publicació. —Amonestació para casarse ô ordenarse. *Publicacion.*—La certificació de haverse publicâd. *Publicata.*
 Publicador, ra. *m. f.* El qui publica. *Publicador, ra.*
 Públicamént. *adv.* En públic. *Públicamente.*
 Publicar. *v. a.* Divulgar, fer patént y notóri. —Escampar noticia, etc. *Publicar.*—Sas sèstas en la iglesia. *Echar las fiestas.*
 Publicarse. *v. r.* Divulgar-se, córrer la veu. *Publicarse.*
 Publicidât. *f.* La calidât ô estat de las còsas públicas. *Publicidad.*
 Publicista. *m.* El qui escriptu de dret públic. *Publicista.*
 Pudént, ta. *adj.* El qui pud. *Hediondo, da.*—Colèric, cul destrempâd. *Vidrioso, sa.*
 Púdic, ca. *adj.* Cásto, houést, vergonós. *Púdico, ca.*
 Pudicicia. *f.* Virtúdt qui enseña á guardar honestidât en las accions y parâulas. *Pudicicia.*
 Pudiénte. *adj.* Ric. *Pudiente.*
 Pudir. *v. n.* Fer mal olor. —Enfadar, cansar. *Heder.*—S'alè. *Heder la boca.*—Una còsa de véya, v. g. noticia. *Traer muletas.*—Lo estudiar, v. g. *Heder ô empalagar.*—Á véntre: ser jove. *Apénas haver salido del cascaron.*
 Pudor. *m.* Vergonía, honestidât, modèstia. *Pudor.*
 Pudor. *m.* Mal olor. *Hedor.*—De malât ô de hòmo brut. *Cochambre ô percoz.*
 Pudrid, da. *p. p.* de pudrir, se. *Pudrido, da.*—*Carcomido, da.*—*Cariado.*
 Pudrid, da. *adj.* Hòmo molt malât y atxocós. *Pudrigo, ra.*
 Pudridura. *f.* Lo pudrid. *Pudridura.*—De dént. *Neguijon.*
 Pudrir. *v. a.* Alterar, corrómprer. *Pudrir.*
 Pudrirse. *v. r.* Corrómprerse. *Pudrirse.*—Los òsos. *Cariarse.*
 Puericia. *f.* La edât entre la infância y la adolescència. *Puericia.*
 Puèrl. *adj.* Lo qui pertáñy á la puericia. *Pueril.*
 Puerilidât. *f.* Còsa pròpia de allòts ô de pòca entidât. *Puerilidad.*
 Puerilmént. *adv.* Á môdo de allòts. *Puerilmente.*
 Pués. Conjunció. *Pues.*
 Puést. *m.* Empléyo, estat, llòc. *Puesto.*
 Puigó. *m.* Grâ. *Granito morado.*
 Puig. *m.* Muntâña. *Monte.*
 Puigxèt. *m.* Puig petit. *Montecillo, ito.*—De tèrra

y no de pédra. *Terremontero*.

Pujad, da. *p. p.* de pujar. *Subido, da* ó *montado, da*.

Pujada. *f.* El acte y efecte de pujar. = Pás de un llòc baix á un alt. = Llòc ròst de una còsta. = Aument que pren una malaltia. = La elavació de las còsas en quant á son estat ó preu. *Subida*. = Eu encant. *Puja*.

Pujador. *m.* El llòc per ahónt se puja. *Subidero*. = Colcador. *Montadero*.

Pujador, ra. *adj.* Instrument qui servèix para pujar á alt. *Subidero, ra*.

Pujar. *v. a. ó n.* Passar de un llòc á altre més alt, alisar la veu, créixer rius, torréntes, fer més alta á una còsa, adressarla, etc. etc. *Subir*. = Sa càrn á una llaga. *Encarnar*. = Demunt sa pàrra: irritarse. *Subir d la parra*. = Escálas sense tocar alguns escalóns. *Atrancar escalones*. = El menjar. *Venirse d la boca ó repetir*. = Alguna còsa ab còrda. *Guindar*. = La gnardia. *Montar la guardia*. = Sa mosca á un: enfadarse. *Subirsele la mostaza d las narices*. = Amunt las áves. *Remontar*. = De gràpas á llòc escabros. *Trepar*. = Es suc, vi, etc. á nes càp. *Subirse á predicar*. = Los texidors lo ordit. *Montar la urdimbre*. = No pujar un cabèy, una pàya, un grèll d'òu, un diuer de fil: ser de pòca entidat. *No montar un cabello, un comino, una paja*.

Pujol. *m.* Puigxèt. *Altozano*.

Pujolèt. *m.* Puigxèt molt petit. *Altozanillo*.

Pulcritut. *f.* Hermosura. *Pulcritud*.

Pulcro, cra. *adj.* Asséyad, hermós. *Pulcro, cra*.

Pulicà. *m.* Eyna para arrancar caxàls. *Pulican*.

Pulid, da. *p. p.* de pulir. *Pulido, da*. = *adj.* Hermós. *Bello, lla*.

Polidament. *adv.* Ab pulidès. *Pulidamente*.

Pulidès. *f.* Asséyo, compostura, pulcritut. *Pulidez*.

Pulidor. *m.* Eyna para pulir. *Pulidor*.

Pulir. *v. a.* Állisar, brufir, civilisar, perfeccionar, etc. *Pulir* ó *pulimentar*.

Pulirse. *v. r.* Civilisarse, instruirse en el trácto civil. *Pulirse*.

Pulmó. *m.* Es lléu. *Pulmon*.

Pulmonària. *f.* Hérba. *Pulmonaria*.

Pulmonia. *f.* Malaltia en es lléu. *Pulmonia*.

Pulmoniàc, ca. *adj.* Lo que pertàny á los pulmóns. *Pulmoniaco, ca*.

Pulmóns. *m. pl.* Las venas més gròssas del lléu y del pit. *Pulmones*.

Púlpit. *m.* Instrument para posary llibres. *Atril*. = De còr ó de cantar epístolas. *Púlpito*, ó *facistol*. = Sa tròna. *Púlpito*.

Pulverisació. *f.* Reducció á pols. *Pulverizacion*.

Pulverisád, da. *p. p.* de pulverisar. *Pulverizado, da*.

Pulverisar. *v. a.* Reduir á pols. *Pulverizar*.

Püllàca. *f.* Cèrt bàrco. *Polacra*.

Püllí, na. *m. f.* Cavall ó égo joves. *Pollino, na*, encàreque pròpiament es ruc ó ruca.

Pundonor. *m.* Allò en que se fà consistir el honor. *Pundonor*.

Pundonorós, sa. *adj.* El qui té pundonor ó lo inclòu. *Pundonoroso, sa*.

Pundonorosament. *adv.* Ab pundonor. *Pundonorosamente*.

Punible. *adj. cur.* Qui merèix ser castigad. *Punible*.

Punició. *f.* Càstig. *Punicion*.

Púnic, ca. *m. f.* De Cartágo. *Púnico, ca*.

Punsl. *m. V.* Poncl.

Punsiner. *m. V.* Ponciner.

Púnt. *m.* El principi de la magnitút, el térme de una línea. = El asunto de que se trácta. = Fi principál de un asunto. = Instánt. = Estimació, loco, oportunitat, vagància, etc. *Punto*. = Cèntric: el fi á que se dirigèix una còsa. *Céntrico*. = De consistència: el de major elevació de un còs tirad al áyre. *De consistencia*. = Equinoccial: el qui en la eclíptica tàya el equador. *Equinoccial*. = En líquido. *Cuerpo*. = Escapad de càlsa. *Trabilla*: de fadriua. *Desliz* ó *mancha del honor*. = Á senrevés de càlsa. *Nudillo*. = Á punt: á propòsit, á témps. *A punto*. = Á màl punt: fòre de témps. *A punto crudo*. = Al punt: al instánt. *Al punto*. = Eu punt de. *En punto de*. = Punt per punt. *Punto por punto*. = Punt en boca: callèm. *Punto en boca*. = Alsarse de punt. *Levantarse de punto*. = Estar á punt. *Estar d punto*. = Fer punt. *Dar punto*. = Pujar de punt. *Subir de punto*. = No tocar es punt. *No tocar el punto*.

Punta. *f.* Càb agúd de qualsevòl còsa, estrém. = Bossí de tèrra qui entra dins mar. = Sabor ágre de alguna còsa qui se comènsa á corrompre. *Punta*. = De S'áuba. *Albarada*. = De càveg, xàda, etc. *Punta* ó *boca*. = De càña de pescar. *Rabiza*. = De puig. *Picacho* ó *pico*. = Á punta del dia. *Al apuntar* ó *rayar el dia*. = Fer punta: oposarse. *Hacer punta*. = Prènder punta los licors: corromprese. *Despuntarse*. = Doblegar una punta algún bàrco. *Doblar la punta*.

Puntacorrént. *m.* Eyna de fuster, etc. *Formon*, y si es de càyre. *Formon de punta corriente*.

Puntàda. *f.* Punt cusint. *Puntada*.

Puntàda de pèu. *f.* Tòc ab sa punta des pèu. *Puntapié*, *puntillazo* ó *puntillon*.

Pontagúd, da. *adj.* Lo qui acába en punta. *Puntigudo, da*.

Pontál. *m.* Tió qui aguanta lo qui amenassa ruína.

Puntal ô *tentemozo*.
Punter. m. Eyna de sabater ab que preu mida. *Marco*.
Punteria. f. La acció de dirigir alguna arma á punt determinád. *Punteria*.
Puntèt. m. Punt petít. *Puntillo, ito, ico*.
Punteta. f. Punta petita. *Puntica, illa*.
Puntetjád, da. p. p. de puntetjar. *Punteado, da*.
Puntetjar. v. a. Cusir, posar punt, mōdo de tocar instrumentés, v. g. guitèrras. *Puntear*.
Puntonas. f. pl. Presidi. *Presidio*. = Bârca. *Pun-ton*.
Puntuós, sa. adj. Lo qui té molts puntas. = Delicád sobre el punt de honor. *Puntuoso, sa*.
Puntuació. f. Collocació de las nōtas de la ortografía. *Puntuacion* ô *puntasion*.
Puntuál. adj. Eczácte, prōnte. *Puntual*.
Puntualidát. f. Eczactitút. *Puntualidad*.
Puntualisád, da. p. p. de puntualisar. *Puntualizado, da*.
Puntualisar. v. a. Gravar, posarse eczáctament dins sa memōria alguna cōsa. = Donar sa derrêra mâ, perfeccionar. *Puntualizar*.
Puntualíssim, ma. sup. Molt puntuâls. *Puntualíssimo, ma*.
Puntualíssimament. adv. sup. *Puntualíssimamente*.
Puntuálmént. adv. Eczáctament, ab rigor. *Puntualmente*.
Puntuar. v. a. Posar los punts y comas en lo escrit. *Puntuar*. = Para oposicions. *Tomar puntos*.
Punxa. f. Cōsa qui acába en punta. *Puncha*.
Punxád, da. p. p. de punxar. *Punzado, da*.
Punxáda. f. Puñida ab punxa. *Punzada y puntera* ô *punzadura*.
Punxador, ra. m. f. El qui punxa. *Punzador, ra*.
Punxânt. p. a. de punxar. *Punzante*.
Punxar. v. a. Puñir ab punxa. *Punzar*.
Punxó. m. Instrument para fer forâts. *Punzon*. = Eyna de ferrer. *Rompedera*.
Puñada. f. Tôc que se dona ab so puñy estrèt. *Puñada*. = Á sa càre. *Mogicon*. = Al nâs. *Soplamos*. = Á puñâdas. *Á puñadas*.
Puñâl. m. Arma blâuca. *Puñal*.
Puñaláda. f. Ferida de puñâl. *Puñalada*.
Puñalèt. m. Puñâl petít. *Puñaleco, puñalico, llo, ito*.
Puñât. m. Lo 'que se pôt prènder ab una mâ ab un pic. *Puñado*.
Puñèt. m. El pedás de rôba uníd á mânega de camisa. *Puño*.
Puñíd, da. p. p. de puñir. *Punzado, da*. = *Aguijoneado, da*.
Puñíd, da. adj. El qui prést se enfada. *Cosquilloso, sa*.

Puñida. f. Ferida, picâda, sentiment interior. *Puñitura, punzada*. = De espâsa. *Estocada*. = Á bestiar paraque camín. *Aguijonazo*. = De boñy, etc. qui no está madúr. *Entrepuñadura*. = De mál de vèntre. *Retortijon*. = Á bota per trèurer vi. *Sangria*.
Puñidor, ra. m. f. El qui puñy. *Punzador, ra*.
Puñidor. m. Punxa para puñir. *Aguijada, aguijon, guincho* ô *pincho*.
Puñir. v. a. Picar ab punxa. *Punchar* ô *guinchar*. = Al bestiar paraque camín. *Aguijonear*. = Á bota para trèurer vi. *Sangrar*. = Caminar aviád. *Aguijar*. = Paraque se fâsse una cōsa. *Aguijonear* ô *espolear*.
Puñy. m. La mâ clōsa. = Lo qui onèix la mâ al brâs. = Pōca cōsa. *Puño*. = En so puñy estrèt. *Á puño cerrado*. = Cōm es puñy: petít. Como un puño.
Puñys. m. pl. Beguda. *Ponche*.
Pupíl, la. m. f. Infânt bâix la conducta de un curador. *Pupilo, la*.
Pupilar. adj. Lo que pertáñy á pupíl. *Pupilar*.
Pupís. m. V. Popís.
Pupút. m. Ave. *Abubilla, y ant. putput* ô *ubispa*. = De cãp. *Penacho* ô *moño*. = Vêssa. *Gulbana*.
Pupúd, da. adj. Ave qui té pupút demunt es cãp. *Moñoso, sa*.
Pur, ra. adj. Clar, cásto, honést, net, sense tâoa. = Eczént de imperfecció y de mescla. *Puro, ra*. = Benèyts. *Bendito, ta*.
Purament. adv. Sense mescla. = Cástament. *Puramente*.
Puresa. f. Castedát, eczactitút en la elecció de parâulas, innocència, limpiesa, ximplesa. *Puresa*.
Purga. f. Medicina para evacuar el vèntre. *Purga*. = Desgrácia. *Trago*. = Mâla nôva. *Pildora*.
Purgâble. adj. Lo qui se pôt purgar. *Purgable*.
Purgació. f. El âcte y efêcte de purgar, se. = La acció de obrar la purga médicinâl. = La justificació de un delictè oposád. *Purgacion*. = Purgació de sâng: evacuació después del pãrt. *Purgaciones de sangre*. = Purgacions. *f. pl.* El mèstruo. *Purgaciones*.
Purgád, da. p. p. de purgar, se. *Purgado, da*.
Purgânt. p. a. de purgar. = *m.* Lo qui té virtút para purgar. *Purgante*.
Purgar. v. a. Netetjar, purificar. = Borrar las culpas. = Satisfèr la péna que merèix la culpa ô en aquèst mon ô en el Purgatori. = Desvanèxer los indicis quey hâ cōtra un. *Purgar*.
Purgar. v. n. Aminvarse ô disminuirse una cōsa. *Menguar* ô *mermar*.
Purgarse. v. r. Justificarse ô prènder purga. *Purgarse*.

Purgatíu, va. *adj.* Lo qui té virtút de purgar.
Purgativo, va.

Purgatòri. *m.* El llòc ahont las ànimas de los qui mòren en gràcia se purifican de las reliquias del pecat. = L'òc ahont se pàssa la vida ab trabáy.
Purgatorio.

Purifícat. *f.* V. Puresa. *Puridad*.

Purificació. *f.* El acte y efecte de purificar. = La festa de la Máro de Déu del Candelero. = El acte de anar las judías después del pàrt al tèmple. = El acte de purificar el cális, globo. *Purificación*.

Purificad, da. *p. p.* de purificar. *Purificado*, da.

Purificador, ra. *m. f.* El qui purifica. *Purificador*, ra.

Purificador. *m.* Tavayoleta ab que se purifica el cális en la missa. *Purificador*.

Purificar. *v. a.* Netetjar. = Llèvar tota imperfecció á còsa no materiál. = Netetjar Déu á las ànimas per mèdi de las afliccions. *Purificar*. = Per mèdi des lòc al òr, plàta y àltres metalls. *Acender*.

Purificarse. *v. r.* Presentarse la judía después del pàrt al tèmple. = Netetjarse, justificarse. *Purificarse*.

Purificatòri, ria. *adj.* Lo qui s'arvèix para purificar. *Purificadorio*, ria.

Puriól. *m.* Hérba. *Poleo*.

Purisme. *m.* Vici del qui molt afècta la puresa del llengátge. *Purismo*.

Purísim, ma. *sup.* Molt purs. *Purísimo*, ma.

Puríssima. *f.* La vèrge María ó la sèua figura báix el titol de la sèua imaculáda concepció. *Purísima*.

Purista. *adj.* El qui molt afècta la puresa del llengátge. *Purista*.

Puritá. *m.* Presbiteriá rígid de Inglatèrra. *Puritano*.

Puritauisme. *m.* La sècta de los puritáus. *Puritauismo*.

Púrpura. *f.* Cèrt caragòl marí de qui se trèu el color de púrpura. = La ròba teñida de púrpura. = La dignidat de réy y de cardenál. *Púrpura*.

Purparad, da. *p. p.* de purpurar. *Purpurado*, da.

Purpurad. *m.* Cardenál. *Purpurado*.

Purpurar. *v. a.* Teñir de púrpura. *Purpurar*.

Purpúreo, rea. *adj.* Lo qui té color de púrpura. = Lo pertañent á púrpura y á la dignidat de cardenál. *Purpúreo*, rea.

Purúg, ga. *adj.* El qui té pò. *Espantadizo*, za ó *asombradizo*, za.

Purulència. *f.* Còpia de matèria corrompuda. *Purulencia*.

Purulént, ta. *adj.* Plens de matèria corrompuda. *Purulento*, ta.

Pus. Preposició. Més. *Mas*. = *adv.* *Jamas*.

Pus. *m.* Matèria pudrida. *Pus*.

Pussa. *f.* Insècto béu conegud. *Pulga*.

Pusseta. *f.* Pussa petita. *Pulguilla*, ca, ta.

Pusillàume. *adj.* Fàito de ànimo, de esperit, de valor. *Pusilànimo*.

Pussillanimidat. *f.* Fálta de ànimo, de etc. *Pusilanimidad*.

Pústula. *f.* Petít tumor demunt sa pell. *Pústula*.

Putà. *f.* Dóna perduda y pública. *Putà*, y en estil familiar. *Cellenca*, *manfía*, *pelanduzca*, *pelisorra*, *pelleja*, *pobreta*, *tusona*, *zorra*.

Putatiu, va. *adj.* Reputad, tengud per tál. *Putativo*, va.

Puteria. *f.* La vida de las dónas públicas y la sèua càsa. *Puteria*.

Putéro. *m.* El qui vá de putas. *Putero* ó *putaño*.

Puteta. *f.* Puta petita. *Putica*, lla, ta y *putuela*.

Putím. *m.* El agregat ó professió de las putas. *Putaismo* ó *putanismo*.

Puto. *m.* Sodomita passiu. *Puto*.

Putòta. *f.* Grán puta. *Grande puta* ó *zurriota*.

Putrediuál. *adj.* Lo qui té virtút de corrompre. *Putredinal*.

Putrefacció. *f.* Corrupció. *Putrefaccion*.

Putrefactiu, va. *adj.* Lo qui pòt causar putrefacció. *Putrefactivo*, va.

Pútrido, da. *adj.* Corrompud. *Pútrido*, da.

Puu. *m.* Pexets petíts qui serveixen per esca de pescar. *Xuramugo*.

Puys. Conjunció. *Pues*.

QU

QUA

Q. *f.* Lletra dècima octáva del alfabéto mallorquí y consonant. *Q*.

Qu. *f.* El nòm de la lletra *q*. *Qu*.

Quadèrn. *m.* V. Codèrn. *Cuaderno*.

Quadèrna. *f.* Térme náutic. *Cuaderna*.

Quaderuál. *m.* Térme náutic. *Cuadernal*.

Quàdra. *f.* Una de les principals pèssas de una càaa. *Cuadra.*
Quadràd. *da. adj.* Cabdàl, perfèt. *Cuadrado, da.*
Quadràd. *da. adj.* Lo qui té quàtre costàts. *Cuadrado, da.*
Quadrangular. *adj.* Lo qui té quàtre àngulos. *Cuadrangular.*
Quadràngulo. *m.* Figura quadrangular. *Cuadràngulo.*
Quadràngulo. *la. adj.* Lo qui té quàtre àngulos. *Cuadràngulo, la.*
Quadrànt. *adj.* Lo qui quàdra. = La quàrta pàrt del círculo. = Instrument matemàtic. *Cuadrante.*
Quadrar. *v. a.* Formar en quàdro. = Multiplicar un nombre per sí mateix. = Avenirse. = Agradar. *Cuadrar.*
Quadràt. *m.* Figura de quàtre costàts iguals. = El producte de la multiplicació de un nombre per sí mateix. *Cuadrado.* = En imprènta. *Cuadratin.*
Quadràti. *m.* *Cuadratin.*
Quadratura. *f.* La reducció de alguna figura a quàdro. = El aspècte quadràd de sa lluna ab el sòl. *Cuadratura.*
Quadrèt. *m.* Quàdro petít. *Cuadrete, illo, ito.*
Quadrènni. *adj.* De quàtre ànys. *Cuadriennal.*
Quadrènni. *m.* Tèmps de quàtre ànys. *Cuadriennio.*
Quadriforne. *adj.* Qui té quàtre formas. *Cuadriforme.*
Quadrilàtero. *ra. adj.* Lo qui té quàtre costàts. *Cuadrilàtero.*
Quadrilongo. *m.* Figura qui còsta de àngulos rèctes y de costàts desiguals. *Cuadrilongo.*
Quadrilongo. *ga. adj.* Lo qui té figura de quadrilongo. *Cuadrilongo, ga.*
Quadrilla. *f.* Junta de vàrias personas. *Cuadrilla.* = De amigs qui se passetjan. *Gurrullada.* = De màia gént. *Jabardo ò lechigada.* = De gént bàxa y dolènta. *Bahorrina.* = De pícaros. *Picaresca.*
Quadrissílabo. *ba. adj.* Qui té quàtre síllabas. *Cuadrissílabo, ba.*
Quàdro. *m.* Figura de quàtre costàts iguals. = Tela ò còsa semblànt de pintura. = La forma de partida de soldàts en forma quadràda. *Cuadro.* = De altar. *Retablo.*
Quadrupedàl. *adj.* Lo qui té quàtre pèus. *Cuadrupedal.*
Quadrúpedo. *da. adj.* Animàl de quàtre pèus. *Cuadrúpedo, da.* = Hòmo bèstia. *Bestiàza.*
Quadruplicació. *f.* Multiplicació per quàtre. *Cuadruplicacion.*
Quadruplicàd. *da. p. p.* de quadrup'icar. *Cuadruplicado, da.*
Quadruplicar. *v. a.* Multiplicar per quàtre. *Cua-*

druplicar.

Quàdruplo. *pla. adj.* Lo qui es quàtre vegàdas més que el seu simple. *Cuadruplo, pla.*
Quàl. *adj.* Relatiu qui declàra la qualidat de una còsa. *Cual.*
Quàlcú. *na. adj.* Persona indeterminàda. *Alguno, na.*
Qualidat. *f.* V. Calidat. *Cualidad.*
Quàlque. *adj.* Una còsa entre molts. *Alguno, na, y ant. qualque.*
Quàlsevòl. *adj.* Quàlcú indeterminàd. *Cualquier* devànt un substantiu y *cualquiera* devànt els àltres.
Quàmquàm. *m.* Sermonèt que se fà en alabansa del qui se agradua. *Oracion laudatoria.*
Quàn. *adj.* Ponderació. *Cuan.*
Quànd. *adv.* Determinació de tèmps. *Cuando.* = De quànd en quànd. *De cuando en cuando.* = ¿Fins quànd? *Hasta cuando?* = De quànd ensà? *De cuando acá?* = Quànd ménos so pensau. *Cuando ménos se cata.*
Quànt. *ta. adj.* Numèral qui significa cantidat indeterminàda. = Escessiu en quàlsevòl lluea. = Tot ò tot lo que. *Cuanto, ta.*
Quantidat. *f.* V. Cantidat. *Cantidad.*
Quantios. *sa. adj.* Gràn en cantidat de nombre. *Cuantioso, sa.*
Quàrt. *m.* La quàrta pàrt de un tot. = Moneda. *Cuarto.* = Crexent de sa lluna ò el menguant. *Cuarto creciente ò menguante.* = De rectoria. *Préstamo.* = 15 minúts. *Cuarto.*
Quàrta. *f.* La quàrta pàrt de un tot. = La pàrt que pertàny al rector, etc. = La divisió de los véntos en la navegació. *Cuarta.* = Mesura. *Porron.* = Falsidia y trebelliana. *cur. Falsidia y trebelliana.* = Afagir la quàrta a lo lliurad. *Cuartear.*
Quartèt. *m.* Quàrto petít. *Cuartito.*
Quartilla. *f.* Cobla de quàtre versos. *Cuartilla.*
Quàrto. *m.* La quàrta pàrt. = Aposènto de una càsa. = Moneda. *Cuarto.* = De escút de àrmas. *Cuartel.* = No tenir un quàrto: càb dòbbé. *No tener un cuarto.*
Quaternàri. *ria. adj.* Lo qui inclòn el nombre de quàtre. *Cuaternario, ria.*
Quaternidat. *f.* La junta de quàtre còsas. *Quaternidad.*
Quaterniò. *m.* Quaternidat. *Quaternion.*
Quatràlbo. *ba. adj.* El bestiar gròs qui té sas quàtre càmas blàncas. *Cuatralbo, ba.*
Quàtre. *adj.* Nombre. *Cuatro.* = Més de quàtre: nombre gròs de còsas. *Mas de cuatro.*
Quàtre cantons. *m. pl.* Llòu ahònt se juntan quàtre carrers. *Encrucijada.*
Quàtre pòts. *f. pl.* Jòc de allòts. *Quebranta huesos.*

Quàtres. *m. pl.* Càrta de jugar. *Cuatro.* = La pa-reya de quàtres en el jòc de pestanàgas. *Cua-derna.* = Còrrer de quàtres: molt aviàd. *Correr d escape.* = Posarse de quàtres: en sas màns y pèus en tèrra. *Ponerse en veinte uñas.*

NÓTA.

Tots los precedents articles tant en mallorquí com en espanyòl se pòden escriure tant per c, com per q; puys antigament en espanyòl se escriviàn en q.

QUE.

Que. Pronòm relatiu ò interrogatiu. *Que.*
Quebràd, *da. p. p.* de quebrar. *Quebrado, da.*
Quebrar. *v. n.* Fer bàncarròta. *Quebrar.*
Quebràt. *m.* Una de las pàrts en que se considera partid un sensèr, *v. g.* un tèrs, un quàrt, etc.
Quebrado. = Quebràt de quebràt: una pàrt de àltre quebràt, *v. g.* un tèrs de un sisè. *Quebra-do de quebrado.* = Quebràt compòst: quebràt de quebràt. *Quebrado compuesto.*
Quèda. *f.* Tòcs de campàna paraque càdahú se re-tir á cà séua. *Queda.* = Al tòc de la quèda. *Al toque de la queda.* = Tocar la quèda. *Tocar d la queda.*
Quèdàd, *da. p. p.* de quèdar. *Quedado, da.*
Quèdàla. *f.* La acció de quèdar en algún llòc. *Que-dada.*
Quèdar, *v. n.* Detenir-se en algún llòc. = Restar. = Faltar á fer. = Romàndrer alguna còsa. = Durar, permanèxer. = Herèu, pòbre, lo que se hà en-cantàd á un. *Quedar.* = Astoràd: embambàd. *Embazarse.* = Bé ò màl. *Quedar bien ó mal.* = Ab sa creu al front: pòbre. *Quedar en cruz y en cuadro.* = Jo àlbi: no lograr lo que se pre-tenja. *In albis.* = Eu blauc. *En blanco.* = Sas campànas: aturar-se de tocarlas. *Parar.* = Dejà de alguna còsa: no enténdrerla. *En ayunas.* = Enrèra en camí, estudi, etc. *Quedar atras ó resegar-se.* = Á las foscas: sense claror ò pèrder-ló tot. *Quedar d oscuras ó d obscuras:* no lo-grar lo que se desitjàva. *Quedar d la luna de Valencia.* = Fresc: burlàd. *Fresco.* = Fins á la fi para aplegar lo que los àltres hân dexàd. *Que-darse d la espiga.* = Fret: sorprès. *Frio.* = Còm no gât escaldàd: encorregú. *Quedarse hecho un mico ó un mono.* = Còm es gât den pàracà-bas. *Quedarse al son de buenas noches.* = En là còm sa jàya Miquèla: espantàd. *Como el al-ma de Garibay.* = Lluíd: sortir hé de alguna funció. *Quedar airoso.* = Al mitx del carrer: pèrderló tot. *Quedar en la calle.* = De pédra:

espantàd. *Quedar de una pieza.* = Per llevar de espareguèra: no morir-se. *Para simiente de rdbanos.* = Sa tia ò ab sa creu dels aubàts: no casarse una fadrina. *Para tia ó para vestir imdgenes.* = Eu es siti: vensú. *En la estocada.* = Espantàd es sembràt. *Arrebatarse.* = Axuà la dificultàt: sense resòlter. *Quedar en pic.* = Penjàd: enganàd. *Colgado.* = Sense una màys: sense càb dòbbé. *Sin blanca.* = Al serè. *Al ra-so.* = Totsòl el qui anàva ab àltre. *Quedar de non.*

Quèdarse. *v. r.* Romàndrer en algún llòc. *Quedarse.* = Sense polsos: espantàd. *Quedarse sin pulsos.*
Quèdiràn. *m.* El respècte á la opinió pública *Que-diràn.*
Quefer. *m.* Negòci, ocupació. *Quehacer.*
Quèrn. *m.* Agregàt de quàtre còsas. *Cuatro.*
Quernèt. *m.* Jòc. *Chirinola.*
Quèst. *mi.* El ràsto que déxa el animàl. *Rasto ó pista.*
Questió. *f.* Pregunta para averiguar la veritat dis-putànt. = Brega, alboròt, pendència. = Matèria de disputa ò de discurs. = Dificultàt. *Cuestion.*
Questionetjar. *v. a.* Disputar, altercar. *Cuestionar.*
Questioneta. *f.* Disputa de pòca importància. *Cues-tioncilla.*
Quèxa. *f.* Veu llastimosa qui esprèssa algún dolor ò péna. *Queja ó querella.* = Devànt algún jutge. *Querella.*
Quexàd, *da. p. p.* de quexarse. *Quejado, da.*
Quexarse. *v. r.* Explicar el dolor ò péna: llamen-tarse. = Testificar el sentiment de una injuria. *Quejarse.* = Devànt jutge. *Querellarse ó que-jarse.* = Fént es pòbre y ser ric. *Escupir sangre en bacin de oro.* = Per pòc màl. *Ser muy de-licado para el infierno.* = Per vici. *De vicio.*
Quexós, *sa. adj.* El qui se quèxa. *Quejoso, sa.* = El qui fàcilment se quèxa. *Quejicoso, sa.*
Quèma. *f.* Plàt dols. *Crema.*
Quèrmes. *m.* Sas gálas que fàn es coscóys. = Mi-neràl. *Quermes ó kermes.*
Quernites. *f.* Pédra semblànt á màrmol. *Quernites.*
Querubí. *m.* Esperít angèlic del segón còr. *Ge-rubin.*

QUI.

Qui. Relatiu. Si es persona agent ò paciènt, tant singular còm plural. *Que.* = Si es geneti de po-sessió ò datiu de adquisició ò interrogació. *Quien- quienes.*
Quici. *m.* La pàrt de pòrta ahònt entran ò estàn es gausòns ò pèrns. *Quicio.* = Trèurer de qui-cios: irritar molt. *Sacar de quicios.*
Quicotàda. *f.* Acció ridícula. *Quijotada.*

Qnicote. *m.* La celebèrrima novèlla compòsta per Cervàntes. = Hòmo ridículo. *Quijote.*
Quicoteria. *f.* Porte ridículo de una persona. *Quijoteria.*
Quidam. *m.* Subjècte indeterminad. *Quidam.*
Quiddidat. *f.* Essència ò predicat essenciàl de una còsa. *Quiddidad.*
Quiddidatiu, *va. adj.* Pertañent á la quiddidat. *Quiddidativo, va.*
Quidproquò. *m.* Una còsa per àltra en equivalència. *Quidproquò.*
Quiét, *ta. adj.* Fàlto de moviment. = Pacífic, sossegad. *Quieto, ta.*
Quiétament, *adv.* Ab quietut. *Quietamente.*
Quietut. *f.* Fàlta de moviment. = Descans, repòs. = Ociosidat. *Quietud.*
Qui'at. *m.* Gráu de perfecció y puresa del òr, etc. *Quilate.*
Quilatad, *da. p. p.* de quilatar. *Quilatado', da.*
Quilatador. *m.* El qui quilata. *Quilatador.*
Quilatar. *v. a.* Determinar el quilat. *Quilatar.*
Quilificació. *f.* La acció de formar, ferse el quilo. *Quilificacion.*
Quilificar. *v. a.* Ferse quilo del alimént. *Quilificacion.*
Quilo. *m.* Sustància blànca en que se convertèix el alimént. *Quilo.*
Quinéra. *f.* Capritxo, imaginació. = Disputa, pendència, riña. *Quimera.* = Tirria. *Ojeriza.* = Desitx. *Golondro.*
Quimèrio, *ca. adj.* Fabulós, fingid. = Imaginatiu. *Quimérico, ca.*
Químia. *f.* V. Quísmica. *Químia.*
Químic, *ca. adj.* Pertañent á química. *Químico, ca.*
Químico. *m.* El qui professa la química. *Químico.*
Quísmica. *f.* Àrt de preparar, purificar, fòndrer, etc. metalls, minerals y plàntas. *Química.*
Quim, *na.* Pronòm relatiu. = Un entre molts. *Quien.* Á quin, de quin. *¿quien ò de quien.* = Ab admiració. *Que,* v. g. ; *Quin homo! Qué hombre!*
Quina. *f.* El pàlo de medicina. *Quina ò quinaquina.*
Quinàri. *m.* Nombre de cinc unidats. = Antiga moneda de los romàns. *Quinario.*
Quinas. *f. pl.* Las àrmas de Portugal. = Dos cincs en el jòc de pestauàgas. *Quinas.*
Quinète. *m.* El qui cuàlca á cavall. *Ginete.*
Quincàlla. *f.* Còsas de aràm, fèrro, etc. que se venen. *Quincalla.*
Quincurió. *m.* El comandant de cinc soldats. *Quincurion.*
Quindèni. *m.* Espáy de quinze àñys. *Quindenio.*
Quingentèssim, *ma. adj.* Cinc centenars. *Quingentésimo, ma.*
Quino. *m.* El àbre de pàlo. *Quino.*

Quínoles. *f. pl.* Jòc. *Quínoles ò quínoillilas.*
Quínoleád. *p. p.* de quínolear. *Quínoleado.*
Quínolear. *v. a.* Preparar sas càrtas per el jòc de quínoles. *Quínolear.*
Quínoagenàri, *ria. adj.* Lo qui còsta del nombre de cincànta ò lo inclòu. *Quínoagenario, ria.*
Quínoagèssima. *f.* El diumenge àntes de la corema. *Quínoagésima.*
Quínoènni. *m.* Espáy de cinc àñys. *Quíngenio.*
Quint. *m.* Una pàrt de cinc. = Dret. *Quinto.*
Quint. *ta. adj.* Lo qui completá el nombre cinc. = Lo qui se fà en quint dia, llòc, etc. *Quinto, ta.*
Quínta. *f.* La acció de quintar. = Còrda de instrument músic de còrdas. = Tò en la música. *Quínta.*
Quintád, *da. p. p.* de quintar. *Quintado, da.*
Quintar. *m.* Pes de cent lliuras. *Quintal.* = De tafona. *Cuesco, libro, pilon.*
Quintar. *v. a.* Trèurer un de càda cinc. = Sortéar para soldats. *Quintar.*
Quíntessència. *f.* Lo més fi y més purificad de una còsa. *Quíntaessencia.*
Quíntilla. *f.* Cobla de cinc versos. *Quíntilla.*
Quínto. *m.* El soldat quíntad. *Quínto.*
Quíntuplo, *pla. adj.* La cantidat qui incòu cinc vegadas á àltra. *Quíntuplo, pla.*
Quínze. *m.* Nombre. *Quínce.*
Quínzè, *na. adj.* Una pàrt de quinze. *Quínce-no, na.*
Quínzena. *f.* Un registre de òrga. *Quíncena.*
Quínzeuari. *m.* Espáy de quinze dias {dedicads á algùn sànt. = Llibrèt. *Quíncenario.*
Quínzèt. *m.* Jòc de càrtas. *Quínce.*
Quíraga. *f.* Pruàga á sas màns. *Quíraga.*
Quírinál. *adj.* Lo qui pertàny á Rómulo anomenad Quírinò despues de mòrt ò á una de las montañas de Roma. *Quírinál.*
Quírites. *m. pl.* Nòm que se doná á los romàns y sabinos. *Quírites.*
Quírógrafo. *m.* Escrit de la pròpia mà del autor. *Quírógrafo.*
Quiromància. *m.* Fàlsa adivinació per las retxas de sas màns. *Quiromancia.*
Quiromàntic, *ca. adj.* Lo qui pertàny á quiromància. = Los qui usen de quiromància. *Quiromàntico, ca.*
Quíssó, *na. m. f.* Càns petits y joves. *Perrito, ta.*
Quíssonèt, *ta. m. f.* *Perrillo, lla.* = Nàds de pòc. *Perrezno, na.*
Quíst. *adj.* Vist. *Quísto.* = Bé ò mal quíst. *Bien ò mal quísto.*
Quísts. *f.* Acàpta. *Quístua.*
Quístó. *m.* El qui acàpta para sànt. *Quístor.* = De

van Antòni ò de san Llàtzer. *Mampostero*.
 Quitàble. *adj.* Lo qui se pòt quitar. *Redimible* ò *quitable*.
 Quitàd, da. *p. p.* de quitar. *Redimido*, da ò *quitado*, da.
 Quitar. *v. a.* Pagar el capitál de censál, rēnda, etc. y llevarse la obligació de élls. *Redunir* ò *quitar*.
 Quociént. *m.* El resultát del partir uu nombre per

áltre. *Quociente*.
 Quòta. *f.* La cantidát ò pàrt que tòca á càdahú en un repartimént. *Cuota*.
 Quotidià, na. *adj.* Lo que se fà ò succeëix càda dia. *Cotidiano*, na.
 Quoresma. *f.* V. Corema. *Cuaresma*.
 Quoresmer. *m.* V. Coremer. *Cuaresmero*.
 Quotidiànamént. *adv.* Càda dia. *Cotidianamente*.
 Quotidie. *adv. llati.* Quotidiànamént. *Quotidie*.

RAB

RAC

R. *f.* Lletra dècima nòna del alfabéto mallorquí y consonànt semivocál. *R*.
 R. Abreviadura de reverént, de reyál y de repro-vàl. *R*.
 Rabàssa. *f.* La pàrt de la sòca de àbre qui està dins sa tèrra. *Cepa*.—Hòmo torpe. *Tronco*.
 Rabasseta. *f.* Rebàssa petita. *Cepita*.—De llam. *Seta*.
 Rabassó. *m.* Rabasseta. *Cepita*.
 Rabassót. *m.* Lo que quèda dins sa tèrra de àbre que se tàya. *Tocon*.
 Rabassóta. *f.* Rabàssa gròssa. *Cepon*.
 Rabassúd, da. *adj.* Hòmo petit y gruxád. *Reconcho*, cha ò *repolludo*, da.
 Rabbí. *m.* Mèstre entre los judíos. *Rabino*.
 Rabetjàd, da. *p. p.* de rebetjar. *Enjuagado*, da.
 Rabetjàda. *f.* El àcte y efècte rebetjar. *Enjuagadura*.
 Rabetjar. *v. a.* Rentar plàts, etc. y ròba. *Enjuagar*.
 Ràbia, *f.* Ira, furia, locura. = Malaltía. *Rabia*.—Gouént còm á ràbia: molt couént. *Picante que rabia*.
 Rabiàr. *v. n.* Irritarse. = Desitjar ab ànsia. *Rabiàr*.
 Rabieta. *f.* Ràbia petita. *Rabieta*.
 Rabínic, ca. *adj.* Pertañént á rabbí. *Rabinico*, ca.
 Rabinisme. *f.* Doctrina de los rabbíns. *Rabinismo*.
 Rabinista. *m. f.* El qui seguèix ò estudia la doctrina de los rabbíns. *Rabinista*.
 Rabiós, sa. *adj.* El qui té ràbia ò el séu mál. = Escessiu. *Rabioso*, sa.
 Rabiosamént. *adv.* Ab ràbia. *Rabiosamente*.
 Rabiosíssim, ma. *sup.* Molt rabiosos. *Rabiosísimo*, ma.
 Rabiosíssimamént. *adv. sup.* Ab molta ràbia. *Rabiosísimamente*.
 Rablí. *m.* Los fils que se pássan ab sa llansadora. *Trama*.

Rablid, da. *p. p.* de rablir. *Tramado*, da. = *Ataquizado*, da.
 Rablir. *v. a.* Passar es fil en sa llansadora. *Tramar*. = Posar es ceps ò àbres que fàltan en viña, olivar, etc. *Ataquizar*.
 Raboa. *f.* Animál astút. El màscle. *Zorro* ò *raposo*: la samèlla. *Zorra* ò *raposa*.
 Raboeta. *f.* *Zorrita*, *raposillo*, *lla*, *to*, *ta*.
 Racádas. *f.* Penjánt de oreya. *Arracada*.
 Racamént. *m.* Agregát de bülles enfiládas que se pòsan al redó de àbre de bàrco. *Racamento*.
 Racaménta. *f.* V. Racamént. *Racamenta*.
 Racció. *f.* Porció arretgláda de víveres, etc. = Prebēda eglesiástica. *Racion*. = Mitja racció: mitja prebēda. *Media racion*. = Racció de fām: empléyo, rēnda qui no bāsta para mantenirse decéntmēt. *Racion de hambre*.
 Raccioneta. *f.* Racció petita. *Racioncilla*.
 Raciocinació. *f.* El àcte de raciocinar. *Raciocinacion*.
 Raciocinar. *v. a.* Discórrer; inferir. *Raciocinar*.
 Raciocini. *m.* Argumént, discúrs. *Raciocinio*.
 Racionabilidát. *f.* Facultát de discórrer, de judicar ab conexemēt. *Racionabilidad*.
 Racionál. *adj.* Pertañént á la rahó. = El qui discorre, judica, inferèix. *Racional*.
 Racionál. *m.* Propiedát essenciál qui distingèix el hòmo del bruto. = Bossí de ròba que el summo sacerdot de los judíos duya á nes pit. = El contador major de la càsa reyál de Aragó. *Racional*.
 Racionalidát. *f.* Conformidát de las còsas ab la rahó. = Diferència essenciál qui distingèix el hòmo del bruto. *Racionalidad*.
 Racionalíssim, ma. *sup.* Molt racionáls. *Racionalísimo*, ma.
 Raciouálmēt. *adv.* Conforme á la rahó. *Racionalmente*.

Racioner. *m.* Prebendat eglesiàstic. *Racionero.*—El qui no té sinó mitja prebenda. *Medio racionero.*

Racionista. *m.* El qui gosa de una pensió. *Racionista.*

Ràda. *f.* Espay de mar pròp de còstas al abrigo des vénts. *Rada.*

Radiació. *f.* El acte y efecte de radiar. *Radiacion.*

Radiant. *adj.* Lo qui despedeix ràyos de llum. *Radiante* ò *radioso*, *sa.*

Radiar. *v. n.* Despedir ràyos de llum. *Radiar.*

Radicació. *f.* El acte y efecte de posar rëls.—Llarga duració de costúm, mòda, us. *Radicacion.*

Radicad. *da. p. p.* de radicar. *Radicado, da.*

Radicàl. *adj.* Pertanyent á rëls.—Fundamental en la sèua linea. *Radical.*

Radicàlmént. *adv.* De rël. *Radicalmente.*

Radicar. *v. n.* Relar, posar rëls. *Radicar.*

Radicar-se. *v. r.* Posar rëls en alguna virtut ò vici. *Radarse.*

Ràdio. *m.* Línea rëcta desde el céntró del círculo á la circumferència, còm una bréndola de ròda. *Radio.*

Radiómetro. *m.* Instrument para midar las alturas. *Radiómetro.*

Ràfa. *f.* Pedra para assegurar las parèts. *Rafa.*

Rafèl. *la. m. f.* Nòm de un àngel ò de hòmo ò dòna. *Rafael, la.*

Rahó. *f.* Facultat intellectiva, potència de discórrer.—Acte de dita facultat.—Moderació en so comprar y vèndrer.—Càlculo, conte.—Orde, mètode.—Argument, pròva.—Relació entre duas cantidats ò nombres.—Satisfacció á pregunta, pretensió, injuria.—Causa, motiu, fonament, etc. *Razon.*—De desigualdat, de major ò menor desigualdat. *De desigualdad, de mayor ò menor desigualdad.*—Foradada: de niugún valor. *De pie de banco.*—Donar rahó. *Dar razon.*—Rahó de jestat: consideració, màxima, política. *Razon de estado.*—Á rahó de... *A razon de...*—En rahó. *En razon.*—Sa rahó per un mòro: axò es, se hà de donar rahó al qui en té sia el qui sia. *La razon para el que la tiene.*—Donar rahó á un: concedirli lo que diu. *Darle razon.*—Tapar de rahóns: confondre á un. *Envolver con razones.*—Tenir rahóns ab algú: disputar, altrecar, refir. *Tener razones con alguno.*

Rahonàble. *adj.* Conforme á la rahó.—Médiàno, regular. *Razonable.*

Rahonàblemént. *adv.* Ab rahó. *Razonablemente.*

Rahoneta. *f.* Rahó petita. *Razoncica, lla, ta.*

Rahor. *m.* Instrument para afaytar. *Navaja de afeitar.*

Rahoràda. *f.* La acció de afaytar. *Navajada.*—Fèrda ò tày tèt ab rahor. *Navajazo.*

Ràll. *m.* Expressió, veu. *Habla.*

Ràllad. *p. p.* de ràllar. *Hablado.*

Ràllador. *ra. m. f.* El qui ràlla molt. *Hablador, ra.*

Ràllar. *v. a.* Parlar. *Hablar* ò *charlar.*

Ràm. *m.* Brànca tayada de àbre.—Pàrt separada y dependènt de un tot.—Malaltia qui encàre no està ben declarada.—Distribució de diferents pàrts de los negòcis de estat.—Article parlau de mercaderia. *Ramo.*—De aygo. *Golpe de agua.*—De estàr, fil, etc. *Madeja:* embuyad. *Madeja enmarañada.*—Para agranar. *Escoba de ramo* ò *de caballeriza.*—Assunto, negòci embuyad, intrincad. *Madeja sin cuenda.*

Ràma. *f.* El conjunt de brànques de un àbre. *Ramage.*—Que se dona al bestiar quánd no pòt pasturar. *Ramon.*—Tayada verde del àbre. *Ramiza.*

Ramáda. *f.* Roxada de pluja. *Nubada.*

Ramèl. *m.* Agregat de flòrs ab so capòl.—Collecció de còsas esquisitas. *Ramillero.*—De ciréas, pomas, etc. *Racimo* ò *gajo.*

Raméra. *f.* Dòna pública. *Ramera.*

Ramereta. *f.* Diminutiu de raméra. *Ramerita y ramerueta.*

Rameria. *f.* Llòc públic de dissolució.—Vida y ofici de las raméras. *Rameria.*

Ramèt. *m.* Ràm petít. *Ramillo, ito.*—De estàr, etc. *Madejueta.*

Rameta. *f.* Diminutiu de ràma. *Ramilla, ta.*—Branqueta tayada del àbre. *Ramojo.*

Ramificació. *f.* Extensió y divisió de una còsa. *Ramificacion.*

Ramificad. *da. p. p.* De ramificar. *Ramificado, da.*

Ramificarse. *v. r.* Escamparse, estèndrerse, dividir-se en várias brànques. *Ramificarse.*

Ramón. *na. m. f.* Nòm de hòmo ò de dòna. *Raimundo, da* ò *Ramon, na.*

Ràmpa. *f.* Arrufament de nirvis convulsu y dolors. *Calambre*, y en Murcia. *Rampa.*

Rampallada. *f.* Toquèt que donan ò que se donan passànt. *Repelon.*—De rampallada: de passada. *De repelon.*

Ràn. *adv.* Junt á una còsa. *A raiz.*—Á ràn des fòc. *Al amor de la lumbre.*

Rànci. *cia. adj.* Lo qui se comença á corrompre.—Antig, véy. *Rancio, cia.*—Tornar rànci. *Enrancarse* ò *ranciarse.*

Ràuda. *f.* Còsa coneguda. Fèta ab guya. *Randa.*—Fèta ab massetas. *Encage.*

Randèra. *f.* La qui fà rándas. *Randera* ò *encagera.*

Rauxer. *m.* El qui compra para el rànxo y lo agua. *Ranchero.*—*adj.* Brut, *ta.* *Cochino, na.*

Ranxo. *m.* Junta de várias personas para menjar y lo que menjan. = Llòc, siti. *Rancho.* = De gillanos. *Aduar.*

Rapa. *f.* El réym sense grans. *Escobajo* ò *rampojo.* = Sa pareya de olivèra. *Rapa.*

Rapacidat. *f.* Incliniació á robar. *Rapacidad.*

Rapád, da. *p. p.* de rapar. *Arañado, da, rasguñado, da.* = *Gateado, da.*

Rapáda. *f.* El acte y efecte de rapar, *se.* *Araño, rasguño.* = *Gutada.*

Rápaltars. *adj.* El qui està molt dins la iglesia. *Rocaltars.*

Rapar. *v. a.* Ferir levement el cútis ab sas unglas. *Arañar* ò *rasguñar.* = Altars: estar molt dins la iglesia. *Roer altares.* = Afaytant ò robant. *Rapar.* = Es gáts. *Gatear.* = Es vi: tenir molt de esperit. *Raspar.* = Raparse per no haver lograd lo que se desitjáva. *Estar mascando retama:* per fer una còsa. *Quemarse.*

Rapás. *adj.* Incliniad á robar. *Rapas.*

Rapè. *m.* Tabac de pols negre. *Rapè.*

Rápidament. *adv.* Ab impetu ò velocidat. *Rapidamente.*

Rapidès. *f.* Moviment impetuós, velocidat. *Rapidez.*

Rápido, da. *adj.* Precipitad, vehement, vélós, violent. *Rápido, da.*

Rapiña. *f.* Ròbo á la presència del duéño. *Rapiña.*

Rapiñad, da. *p. p.* de rapiñar. *Rapiñado, da.* = *Arañado, da* ò *rasguñado, da.* = *Gateado, da.*

Rapiñar. *v. a.* Robar á la presència del duéño. *Rapiñar.* = *Rapar.* *Arañar* ò *rasguñar.* = Es gáts. *Gatear.*

Rapsòdia. *f.* Bossi de un poema. *Rapsodia.*

Rápto. *m.* Ròbo de una dòna. = *Éstassis.* *Rapto.*

Raptor. *m.* El qui ròba una dòna ab violència. *Raptor.*

Raquitis. *f.* Certa malaltia. *Raquitis.*

Rárament. *adv.* Pòcas vegadas. *Raramente.*

Rarefacció. *f.* La acció de axamplarse un còs y ocupar més llòc. *Rarefaction.*

Raresa. *f.* Singularidat. = Estravagància de gèni ò inclinació á fer lo que no fan ets altres. *Rareza.*

Raridat. *f.* Calidat de lo raro. *Raridad.*

Rarificad, da. *p. p.* de rarificar. *Rarificado, da.*

Rarificar. *v. a.* Axamplar, fer que un còs ocup més llòc que no ocupáva. *Rarificar* ò *rarefacer.*

Rarificarse. *v. r.* *Rarificarse* ò *rarefacerse.*

Rarificatiu, va. *adj.* Lo qui té virtut para rarificar. *Rarificativo, va.*

Rarissim, ma. *sup.* Molt ráros, estrevagants, etc. *Rarissimo, ma.*

Rarissimament. *adv. sup.* Molt pòcas vegadas. *Rarissimamente.*

Ráro. *adv.* V. *Rárament.* *Raro.*

Ráro, ra. *adj.* Clar, pòc clòs. = Estrordinari, pòc comú. = Estravagant. = Escellent en son gènere. = Singular. *Raro, ra.*

Rás, sa. *adj.* Plá, desembarassad, sense desigualdats. = Sense títol. = El cèl despecad. *Raso, sa.* = Ple. *Lleno, na.* = Al rás: en el càmp, al cèl descubèrt. *Al raso.* = Terréno sens ábres ni arbustos, ò poquíssims. *Pelado, da.*

Rás. *m.* La igualdat de las còsas á demunt. *Rás.*

Rasadora. *f.* Instrument para arrasar las medidas ab grans. *Rasero.* = Passar pe sa rasadora: murmurar de algú. *Hacer la barba d alguno.* = Passar sa rasadora jiguál: no fer parts ni quarts. *Pasar por un mismo rasero* ò *llevar d todos por un rasero.*

Rasadora. *f.* Instrument para rascar. *Raadera.*

Rascad, da. *p. p.* de rascar. *Raído, da.*

Rascador. *m.* Instrument para rascar. *Raadera.*

Rascar. *v. a.* Llèvar fregant. *Raer.* = Ab ráspa. *Escofinar.*

Rásgo. *m.* Línea fèta ab garbo. = Ayre, generosidat. = Espècie qui ab hermosura explica algú concèpte. *Rasgo.* = Fer rásgos. *Rasguear.* = Hòmo de rásgo. *Hombre de rasgo.*

Rasolis. *m. pl.* Aygordent en sucra, etc. *Rosoli.* = Fius. *Ratafia.*

Ráspa. *f.* Llima gròssa y ab sas dents gròssas. *Escofina.*

Raspád, da. *p. p.* de raspar. *Escofinado, da.*

Raspadura. *f.* La acció de raspar. = El serradís que se fa raspant. *Raspadura.*

Raspar. *v. a.* [Llimar ab ráspa. *Escofinar.*

Rastell. *m.* El fèrro á mòdo de paleta del màneg de corretjadas de llaurador. *Arrejada* ò *béstola.* = De arma. *Rastrillo.*

Rastreád, da. *p. p.* de rastrear. *Rastreado, da.*

Rastrear. *v. a.* Indagar, inquirir. = Descubrir lo que se vòl saber. *Rastrear.*

Rastrillo. *m.* Pòrta. *Rastrillo.*

Rástro. *m.* Señal, potada, vestigi, olor. *Rastro.*

Rasura. *f.* La acció de afaytar y el llòc ahont se afayta. *Rasura.*

Ráta. *f.* Animál bèn conegud. El màscle. *Raton:* sa famèlla. *Rata* ò *ratona.* = De càmp. *Musgano* ò *turon.*

Ráta. *f.* La contidat que tòca á cadahú en un repartiment. *Rata.*

Rátapiñada. *f.* Animál volàtil. *Murceguillo, murciésgalo* y *murciésgalo.*

Ratéra. *f.* Tràmpa para agafar ràtas. *Ratonera.*

Ratèt. *m.* Ràto curt. *Ratillo, to.*

Rateta. *f.* Ràta petita. *Ratoncico, illo, ito,* y si es famèlla. *Ratoncilla.* = Fer sa rateta: robar. *Ratèar.*

Ratificació. *f.* Confirmació de lo dit ô fêt. *Ratificación.*

Ratificad, da. *p. p.* de ratificar. *Ratificado, da.*

Ratificar. *v. a.* Confirmar lo que se há dit ô fêt.

Ratificar.

Ratina. *f.* Rôba qui parèix grâua. *Ratina.*

Ratjád, da. *p. p.* de ratjar. *Chorreado, da.*

Ratjar. *v. n.* Càurer á pôc á pôc y de seguida a'gún líquido. *Chorrear.* = Sas cauâls. *Chorrear* ô *correr.*

Ratjèt. *m.* Râtx petít. *Chorito.*

Ratjoli. *m.* Hilo. = De pixât. *Meadita.*

Ratjolinèt. *m.* Hilito.

Râto. *m.* Espây curt de témps. *Rato* = Á râtos perdúds: en istânts perdúds. *Á ratos perdidos.* = Al câb de un râto. *Al cabo de rato.*

Ratolí. *m.* V. Rateta. *Ratoncillo.* = Nirvi entrecolcâd. *Calambre.*

Râtx ô râig. *m.* Còsa líquida qui surt ô câu de algú llòc. *Chorro.* = De llét de pit de dôna. *Rayo de leche.*

Raudâl. *m.* Abundância de còsas, v. g. de llágrimas. *Raudal.*

Raudissim, [ma. *sup.* Rapidíssim, ma. *Raudissimo, ma.*

Ravanissa. *f. pl.* *Agave, mostaza silvestre* ô *tlas-peos.*

Râve. *m. pl.* Còsa coneguda. *Rdbano.* = Redó y blânc. *Raponce.* = Véy. *Rdbano acorchado.* = Prènder es râve pe sas fuyas: sas còsas al ravés. *Tomar el rdbano por las hojas.*

Ravanèt. *m.* Râve petít. *Rabanete.* = El planter de râve. *Rabaniza.*

Rây. *m.* Espècie de filâts para pescar. *Aterraya, esparavel* ô *manga.*

Râya. *f.* Partió de réyne, de villa, etc. *Raya.*

Râya. *f.* Instrument de llâuna ab forâts para esmanusar pâ, formâtge, etc. *Ralladera* ô *rallo.*

Rayád, da. *p. p.* de rayar. *Rallado, da.*

Rayar. *v. a.* Esmausar ab râya. *Railar.*

Râyma. *f.* Vint y cinc mâns de paper. *Resma.*

Râyo. *m.* Llâmp de verga. = Des sól. = De corona de sânt. = *adj.* Prònte, viu. *Rayo.*

Râyos. *m. pl.* Flastonías. *Tacos* ô *ternos.*

RE.

Re. Partícula reduplicativa, qui entra en la composició de molts de mots a'lorquins y espâuls. *Re.*

Re. *m.* Insècto. *Rezo.*

Rê. *m.* Punt de sôlfa. *Re.* = Rê, rê. Pertinàcia, porfía. *Tijereta.* = Estar en so rê, rê: persistir. *Decir tijeretas.*

Reacció. *f.* Resistència del còs al tòc que li deus el qui topa ab éll. *Reaccion.*

Reacriminar. *v. a.* Respòndrer á las acusacions ab âltras acusacions. *Reacriminar.*

Reactiu, va. *adj.* El qui resistèix á la acció de âltre. *Reactivo, va.*

Reagraíd, da. *p. p.* de reagrir. *Reagradecido, da.*

Reagrainènt. *m.* La acció de agrair molt. *Reagradecimiento.*

Reagrir. *v. a.* Agrair molt. *Reagradecer.*

Regravació. *f.* El âcte y eîecte de regravar. *Regravacion.*

Regravâd, da. *p. p.* de regravar. *Regravado, da.*

Regravar. *v. a.* Fer més pésâd. *Regravar.*

Reamâd, da. *p. p.* de reamar. *Reamado, da.*

Reamar. *v. a.* Toruar á amar ô amar més. *Reamar.*

Reaumâd, da. *p. p.* de reanimar. *Reanimado, da.*

Reanimar. *v. a.* Tornar á donar ânimo, valor. *Reanimar.*

Reâto. *m.* Obligació de pagar sa péna del pérât perdonâd. *Reato.*

Rebâño. *m.* La congregació dels faêls respècte del seu pastor, bisbe, rector, etc. *Rebano.*

Rebârbaro. *m. pl.* medicinâl. *Ruibarbaro, y ant. rebdrbaro.*

Rebasâvi, via. *m. f.* El pâre y la mãre del âvi y de la âvia. *Tertabuelo, la.*

Rebastar. *v. n.* Ser més que bastânt. *Rebastar.*

Rebatiád, da. *p. p.* de rebatiar. *Rebautizado, da.*

Rebatiândo, da. *adj.* Los qui per mãl batíâds deuen ser tornâds batiar, *Rebautizando, da.*

Rebatiânt. *p. a.* de rebatiar. El qui rebatía. *Rebautizante.*

Rebatiar. *v. a.* Tornar batiar. *Rebautizar.*

Rebâto. *m.* Repentina envestida al inimig. = Convocació popular per succés repenti. *Rebato.*

Rebâtrer. *v. a.* Còntreestar. *R-batir.* = Ciâus: tòrserlos sa punta y aficarla. *Remachar, roblar* ô *robrar.* = Es clâu: respòndrer á las objeccions. *Rebatir.*

Rebatúd, da. *p. p.* de rebâtrer. *Rebatido, da.* = *Remachado, roblado* ô *robrado.*

Rebâxa. *f.* Descoute, disminució. *Rebaja.*

Rebaxád, da. *p. p.* de rebaxar. *Rebajado, da.*

Rebaxar. *v. a.* Minorar la altura de una còsa. = Descoutar lo pagâd de lo que se devia. *Rebajar.*

Rebaynèt, ta. *m. f.* El fíy ô fíya del nèt. *Tartanieto, ta.*

Rebêco, ca. *adj.* De mál humor, intractâble. *Rebeco, ca.*

Rebedor, ra. *m. f.* El qui reb. *Recibidor, ra.* = *adj.* Lo qui es de recibo. *Recibidero, ra.*

Rebellád, da. *p. p.* de rebellarse. *Rebelado, da.*
 Rebellarse. *v. r.* Alsarse, amotinarse contra el soberáno. = Tâmbé se diu de las passíons y sentíts. = Resistir, no cadir parlant de las cosas inanimadas. *Rebelarse.*
 Rebellís. *f.* Contumácia, falta de obediência, resistencia. = *cur.* Contumácia, negació de comparèxer en justicia. *Rebeldia.* = En rebeldia: per contumácia. *En rebeldia.*
 Rebellió. *f.* El ácte y effeete de rebellarse. = Conspiraciô. *Rebellion.*
 Rebello, la. *adj.* Desobediênt. = Dur, fôrt, indôcil, ténás. = *cur.* El qui no comparôix estânt citâd. *Rebelle.*
 Rebutád, da. *p. p.* de rebutar. *Rebutado, da.*
 Rebutamênt. *m.* La acció de rebutar, se. *Reventazon y reventon.*
 Rebutar. *v. n.* Escalar, obrirse, xaparse. = *v. a.* Cansar, enfadar, molestar, violèntar. *Reventar.* = Sas pussas, ets acreedors. *Reventar ô acribillar.*
 Rebesséll. *m.* La pédra ahónt se pôsan es dôbbles en el jôc de la teya. = El matéix jôc. *Tângano, tanganyillo, chito, ta y pito.*
 Reblaníd, da. *p. p.* de reblanir. *Reblandecido, da, macerado, da.*
 Reblanir. *v. a.* Fer tornar môll, llévar sa duresa. *Reblandecer ô macerar.*
 Reblanirse. *v. r.* Tornar môll ô blân. *Reblandecerse ô macerarse.*
 Reble. *m.* Pédra. *Piedra.* = Pedruscáda que se pôsa entre sa parèt. *Ripio.* = Hômo rudo. *Roca.* = Posar reble. *Enripiar ô atizonar.*
 Rêbo. *m.* Rebesséll. *Tângano, etc.*
 Rebóll. *m.* Brot qui surt de la sóca de ábre, plânta, etc. *Renuevo.* = Qui surt de sas rêls. *Barbado.* = De rêurer. *Repollo.* = Del pêu de murtéra. *Mirtidano.*
 Rebombôri. *m.* Tumulto. *Tumulto,*
 Rebordoníd, da. *p. p.* de rebordonir. *Reñoado, da.*
 Rebordonir. *v. n.* Trêurer brots la plânta tayáda, tornar una malaltía. *Reñoar.*
 Rebosillo. *m.* Espêcie de manteta para el câp de dôna. *Reboçino ô rebozo.*
 Rebôst. *m.* Péssa de câsa ahónt se té plâts, tassóns, etc. y los comestibles. *Despensa.* = Para tenir sa cârn fresca. *Sibil.* = El de sa fruyta. *Pomar.*
 Reboster, ra. *m. f.* Qui estâ encarregád del rebôst. *Dispensero, ra.*
 Rebót. *m.* Segón bot. *Rebpte.* = De rebót. *De rebote.*
 Rebotád, da. *p. p.* de rebotar. *Rebotado, da.*
 Rebotar. *v. n.* Pégar segón bot. *Rebotar.*

Rebotís. *m.* Flôrs. fruyt, fuyas que trêuen segona vegáda los ábres. *Redrojo.* = De aufâus y de morrer. *Rebotin.* = De còl. *Breton.*
 Reboua. *f.* Péix. *Raposa.*
 Rèbrer. *v. a.* Acceptor, admètrer, prènder. = Partir dâfuy. *Recibir.* = Las ordes menors. *Recibir las ordenes menores ô iniciarse.*
 Rebrotxád, da. *p. p.* rebrotxar. *Reprochado, da.*
 Rebrotxar. *v. a.* Despedir, refuar, reprobar. *Reprochar.*
 Rebúd, da. *p. p.* de rèber. *Recibido, da.*
 Rebuda. *f.* El ácte de rèber. *Recibida.*
 Rebüllíd, da. *p. p.* de rebüllir. *Rebullido, da ô rehervido, da.*
 Rebüllir. *v. n.* Tornar á büllir. = Comensar á môuerse lo qui estâva quiét. *Rebullir ô rehervir.*
 Rebátx. *m.* Fâstix, repugnância. *Astio ô repugnancia.*
 Recabád, da. *p. p.* de recabar. *Recabado, da.*
 Recabar. *v. a.* Acabar del tot. *Recabar.*
 Recabalád, da. *p. p.* de recabalar, se. *Resarcido, da.*
 Recabalar. *v. a.* Satisfèr, reintegrar. *Resarcir.*
 Recabalarse. *v. r.* *Resarcirse.*
 Recabalâyas. *f. pl.* Satisfacció, reintegració. *Resarcimiento.*
 Recâdas. *V.* Racâdas.
 Recalád, da. *p. p.* de recalar. *Bajado, da.*
 Recalar. *v. n.* Abaxar el prên. *Bajar.*
 Recalder, ra. *m. f.* El qui du recâldos. *Recadero, ra.* = Bôn recalder: dolènt. *Mozo de buen recado.*
 Recâldo. *m.* Avís, memôria. *Recado.*
 Recânvi. *m.* Segón cânvi. *Recambio.*
 Recauviád, da. *p. p.* de recanviar. *Recambiado, da.*
 Recanviar. *v. a.* Fer segón cânvi. *Recambiar.*
 Recapacitád, da. *p. p.* de recapacitar. *Recapacitado, da.*
 Recapacitar. *v. a.* Repassar lo que se sâb de ântemâno ô lo que se há de dir ô fer. *Recapacitar.*
 Recapitolar. *v. a.* Tornar respôstas. *Regatear.*
 Recapitulació. *f.* Epílogo, resúneu. *Recapitulacion.*
 Recapitulád, da. *p. p.* de recapitular. *Recapitulado, da.*
 Recapitular. *v. a.* Compèndiar, resumir. *Recapitular.*
 Recârreg. *m.* Nôu cârreg de nôu deliete. = Detenciô de un pres per nôus cârregs. = Redoblament de fébra. *Recargo.*
 Recarregád, da. *p. p.* de recarregar. *Recargado, da.*
 Recarregar. *v. a.* Tornar carregar. = Fer nôu cârreg á algú. *Recargar.*
 Recâs. *m.* Esquena de la fuya de ganivèt, etc. *Recazo,*

Recatád, da. *p. p.* de recatar. = *adj.* Honést, modest. *Recatado, da.*
 Recatádament. *adv.* Ab recát. *Recatadamente.*
 Recatar. *v. a.* Amagar ab cuydado. = Impedir que no se veja ô no se sápa. *Recatar.*
 Recát. *m.* Huestidát, modéstia. = Precaució, prudência. *Recato.*
 Recátte. *m.* Prevenció de lo necessári para algún fi. = Abundância de uua cõsa. *Recado.* = Donar ô tiêurer recátte: subministrar lo necessári. *Dar ô sacar recado.*
 Recaudaciõ. *f.* Cobránsa de drets y réndas. *Recaudacion.* = El siti ahónt se cõbran. *Recaudacion.*
 Recaudád, da. *p. p.* de recaudar. *Recaudado, da.*
 Recaudador. *m.* El qui cõbra los drets. *Recaudador.*
 Recaudar. *v. a.* Cobrar los drets, etc. *Recaudar.*
 Recaufád, da. *p. p.* de recaufar. *Recalentado, da.*
 Recaufar. *v. a.* Tornar á eucalentir. *Recalentar.*
 Recáurer. *v. n.* Tornar á cáurer ô estar malált. = La culpa, delict, péna, trabáy demnúnt un. *Recaer.*
 Recavád, da. *p. p.* de recavar. *Recavado, da.*
 Recavar. *v. a.* Tornar á cavar ô cavar segona vegáda. *Recavar.*
 Recaygúd, da. *p. p.* de recáurer. *Recaído, da.*
 Recayguda. *f.* Segona cayguda. = Reincidência en una matéxa culpa. *Recaída.* = Sa recayguda es més mála. *Peor es la recaída que la enfermedad.*
 Recént, ta. *adj.* Acabád de fer, fresc, nõu. *Reciente.*
 Recént. *adv.* Côm recént casád, etc. *Reciencasado, etc.*
 Recentíssim, ma. *sup.* Molt recént. *Recientísimo, ma.*
 Recentíssimament. *adv. sup.* De recéntment. *Recientísimamente.*
 Recéntment. *adv.* Nõvament, después de pôc. *Recientemente.*
 Recepciõ. *f.* El ácte de rêbrer. = *cur.* El oczâmen judiciál de los testimõis. *Recepcion.*
 Recépta. *f.* Escriít de métge, etc. á los potecâris para medicinas. = Lo que se conté en dit escriít. *Receta.*
 Receptáculo. *m.* Llõc ahónt se recúy alguna cõsa y tota cavidát qui reb alguna cõsa. *Receptáculo.*
 Receptád, da. *p. p.* de receptar. *Recetado, da.*
 Receptar. *v. a.* Donar per escriít ô ordeuar lo que há de prènder un malált. *Recetar.*
 Receptor, ra. *m. f.* El qui reb. *Receptor, ra.*
 Receptor. *m.* Tresorer. *Receptor.*
 Receptoría. *f.* El ofici de receptor. *Receptoría.*
 Recés. *m.* Retiráda. *Receso.*

Rèciament. *adv.* Ab fõrsa, ab vigor. *Reciamente.*
 Recibidéro. *m.* La péssa de cása para rêbrer. *Recibimiento.*
 Recibimént. *m.* El ácte y effète de rêbrer. = *Acclimént.* *Recibimiento.*
 Recibo. *m.* Aubará. *Recibo.* = Ser de recibo: ser rebedora alguna cõsa. *Ser de recibo.* = Estar ô no estar de recibo. *Estar ô no estar de recibo.*
 Recinto. *m.* Espáy entre límites determináds. *Recinto.*
 Rêcipe. *m.* Recépta. *Rêcipe.* = Arragáñy fõrt y curt. *Rêspice.*
 Recipiént. *adj.* Lo qui reb. *Recipiente.*
 Recipiént. *m.* La campána de la máquina puenmática, la retõrta ahónt cáu lo que se destila. *Recipiente.*
 Reciprocaciõ. *f.* Mutua correspondência de duas cõsas entre sí. = La acció de recáurer la significació del vérb demnúnt la persona agént ô paciént. *Reciprocacion.*
 Reciprocád, da. *p. p.* de reciproc. *Reciprocado, da.*
 Reciproc. *v. a.* Fer que duas cõsas se correspõngan mutuamént. *Reciproc.*
 Reciprocarse. *v. r.* Correspõnderse mutuamént duas cõsas. *Reciprocarse.*
 Reciproco, ca. *adj.* Iguál en la correspondência. = El prouóm cuyo significát recáu demnúnt el subjècte ô cõsa de qui se pârla. = El vérb cuya acció recáu sobre la persona agént. *Reciproco, ca.*
 Recisiõ. *f.* Anullaciõ de decret. *Recision.*
 Recitaciõ. *f.* Lectura en públic y á veu á lta. *Recitacion.*
 Recitád, da. *p. p.* de recitar. *Recitado, da.*
 Recitador, ra. *m. f.* El qui recita. *Recitador, ra.*
 Recitar. *v. a.* Contar, llegir, referir en públic, en á lta veu. *Recitar.*
 Recitát. *m.* La pârt de la composiciõ musicál qui antecedeix á la ária. *Recitado.*
 Recitátia, va. *adj.* Cánt qui deu ser recitád. *Recitativo, va.*
 Reclám. *m.* En lo escriít la nõta que se pôsa en la retxa para anar al márge, á báix ô á derréra. *Reclamo.* = Botèt, xibú ô áltre instrumént para cridar las áves ô animáls imitánt la séua veu. *Reclamo ô chilla.*
 Reclamaciõ. *f.* El ácte y effète de reclamar. = *cur.* La oposiciõ que se fã cõtra uua cõsa côm injusta. *Reclamacion.*
 Reclamád, da. *p. p.* de reclamar. *Reclamado, da.*
 Reclamar. *v. a.* Clamar ab repiticiõ. = Oposarse, queixarse de parâula ô per escriít. *Reclamar.*
 Reclinaciõ. *f.* El ácte y effète de reclinar, se. *Reclinacion.*

Reclinad, da. *p. p.* de reclinarse, se. *Reclinado*, da.
Reclinar. *v. a.* Inclinar alguna cosa á determinada postura, majorment para descansa. *Reclinar*.
Reclinarse. *v. r.* *Reclinarse*.
Reclinatôri. *m.* Qualsevol cosa á propòsit para reclinarse. *Reclinatorio*.
Reclús, sa. *adj.* Posad en reclusió. *Recluido*, da.
Reclusió. *f.* Presó voluntària ó forçada. — El llòc ahont un està reclús. *Reclusion*. — Posar en reclusió ó reclús. *Recluir*.
Recluta. *m.* El soldat novell. *Recluta*.
Reclutad. *p. p.* de reclutar. *Reclutado*.
Reclutar. *v. a.* Fer reclutas. *Reclutar*.
Recó. *m.* Llòc retirad, ocult. — El àngulo que se forma de la junta de duas parèts. *Rincon*. — Anar per recós: no tenir valiment. *Estar d los piés de los caballos*.
Recobráble. *adj.* Lo qui se pòt recobrar. *Recobrabable*.
Recobrad, da. *p. p.* de recobrar, se. *Recobrado*, da.
Recobrador, ra. *m. f.* El qui recobra. *Recobrador*, ra.
Recobrar. *v. a.* Recupèrar lo perdud. — Toruar en sí de desmay, etc. — Repararse de algú dany rebud. *Recobrar*.
Recolèt. *m.* El religiós qui viu ab més estretxès que los ordinàris. *Recoleta*.
Recollecció. *f.* El àcte y efecte de recullir. — La observància més estreta de la rétgla. — La càsa ahont se observa la recollecció. *Recoleccion*.
Recombinad, da. *p. p.* de recombinar. *Recombinado*, da.
Recombinar. *v. a.* Tornar combinar. *Recombinar*.
Recomandad, da. *p. p.* de recomanar. *Recomendado*, da.
Recomanar. *v. a.* Encarregar, donar orde. — Pregar, solicitar en favor de algú. *Recomendar*.
Recomandáble. *adj.* Estimáble. *Recomendable*.
Recomandablement, *adv.* *Recomendablemente*.
Recomandació. *f.* El àcte y efecte de recomanar. — Encàrreg. — Estimació que se fa ó se té per el mèrit, etc. — Lo qui fa estimáble. *Recomendacion*. — Càrta de recomandació. *Carta de recomendacion*. — Recomendació de la ànima: la súplica que se fa para el qui se mòr. *Recomendacion del alma*.
Recomandadíssim, ma. *sup.* Molt recomanads. *Recomendadísimo*, ma.
Recompensa. *f.* Gratificació, prèmj del trabáy. — Satisfacció, compensació de una cosa per altra. *Recompensa*.
Recompensad, da. *p. p.* de recompensar. *Recompensado*, da.

Recompensador, ra. *m. f.* El qui recompensa. *Recompensador*, ra.
Recompensar. *v. a.* Satisfer, donar recompensa. *Recompensar*.
Recompensarse. *v. r.* *Recompensarse*.
Recompòndrer. *v. a.* Adobar, compòndrer de nou. *Recomponer*.
Recompòst, ta. *p. p.* de recompòndrer. *Recompuesto*, ta.
Reconada. *f.* El recó que se forma de duas parèts, camíns, carrers. *Rinconada*.
Reconcentració. *f.* El àcte y efecte de reconcentrar, se. *Reconcentracion*.
Reconcentrad, da. *p. p.* de reconcentrar. *Reconcentrado*, da.
Reconcentrar. *v. a.* Fer entrar dedins, reunir al céntr. — Dissimular sa péua, etc. *Reconcentrar*.
Reconcentrarse. *v. r.* Ficsarse en la ànima, parlant de una opinió, en el còr, parlant de una passió; en el còs, parlant de un humor. *Reconcentrarse*.
Reconciliáble. *adj.* Qui pòt ser reconciliad. *Reconciliable*.
Reconciliació. *f.* El àcte y efecte de reconciliar, se. — Confessió curta de culpas léves. *Reconciliacion*.
Reconciliad, da. *p. p.* de reconciliar, se. *Reconciliado*, da.
Reconciliador, ra. *m. f.* El qui reconcilia. *Reconciliador*, ra.
Reconciliar. *v. a.* Restablir la amistát, la concòrdia, la pán. — Beneir algú llòc sagrad que se profana. — Oir una bréu confessió per lo comú de culpas léves. *Reconciliar*.
Reconciliarse. *v. r.* Fer la amistát. — Confessarse per lo comú de còsas léves. *Reconciliarse*.
Recòndit, ta. *adj.* Molt amagad, molt secrèt. — Difícil de comprendre, de entèndrer. *Recòndito*, ta.
Reconducció. *f.* Nou arrendament después de acabad un. *Reconduccion*.
Reconduid, da. *p. p.* de reconduir. *Reconducido*, da.
Reconduir. *v. a. cur.* Tornar arrendar. *Reconducir*.
Raconera. *f.* Tanleta triangular para posar á recó. *Rinconera*.
Reconèt. *m.* Recó petit. *Rinconcillo*. — Dóbbés reservads. *Hucha*.
Reconquista. *f.* El àcte y efecte de tornar conquistar. *Reconquista*.
Reconquistad, da. *p. p.* de conquistar. *Reconquistado*, da.
Reconquistar. *v. a.* Tornar conquistar. *Reconquistar*.

Recontàd, da. *p. p.* de recontar. *Recontado*, da.
Recontar. *v. a.* Tornar contar, referir, dir. *Re-*
contar.

Recontént, ta. *adj.* Molt conténts. *Recontento*, ta.

Reconvalèxer. *v. n.* Tòrnar á convalèxer. *Recon-*
valecer.

Reconvenció. *f.* Càrreg que se fà á algú. = *cur.* La
acció de demanar còntre la persona qui dema-
náva. *Reconvencion*.

Reconvengú, da. *p. p.* de reconvenir. *Reconveni-*
do, da.

Reconvenir. *v. a.* Fer càrreg. = *cur.* Demanar còn-
tra el qui há demanád. *Reconvenir*.

Recopilació. *f.* Compèndi, epílogo, resúmen. =
Collecció de várias còsas. *Recopilacion*.

Recopilád, da. *p. p.* de recopilar. *Recopilado*, da.

Recopilador, ra. *m. f.* El qui recopila. *Recopi-*
lador, ra.

Recopilar. *v. a.* Compèndiar. = Juntar várias còsas.
Recopilar.

Recòrd. *adj.* Afiéll nàd tardá. *De segunda cria*.

Recordáble. *adj.* Digne de memòria. *Recorda-*
ble.

Recordador, ra. *m. f.* El qui se recòrda. *Recor-*
dador, ra.

Recordànsa. *f.* Memòria. *Acordanza*.

Recordarse. *v. r.* Dur á la memòria. *Acordarse* ó
recordar.

Recordatíu, va. *adj.* Lo qui fà recordar. *Recor-*
dativo. va.

Recordéll. *adj.* V. Recòrd. *De segunda cria*.

Recorregú, da. *p. p.* de recórrer. *Recorrido*,
da. = *Recurrido*, da.

Recórrer. *v. a.* Mirar per totes pàrts. = *Passetjar-*
se. = *Adobar*, v. g. teuládas. *Recorrer*. = *Acudir*
á algú. *Recurrir*.

Recòrt. *m.* Memòria, recordànsa. *Recuerdo* ó *re-*
cordacion.

Recòurer. *v. a.* Tornar á còurer ó còurer?màssa.
Recocer.

Recràncas. *f. pl.* *Tirantes*. (De màlas.) *adv.* De màla
gàna, ab repugnància. *Á regaña dientes* ó *á*
regaña perro.

Recréyació. *f.* Devertimént, diversió. *Recreacion*.

Recreyád, da. *p. p.* de recreyar. *Recreado*, da.

Recreyar. *v. a.* Alegrar, deleytar, divertir. *Re-*
crear.

Recreyarse. *v. r.* Deleytarse, divertirse. *Recrearse*.

Recréyatíu, va. *adj.* Lo qui recréya ó pòt re-
creyar. *Recreativo*, va.

Recréyo. *m.* Devertimént, pàsátémps. = *Llòc amé-*
no, ápte para divertir-se. *Recreo*. = El que se
dona después de dinar en las comunitáts. *Pla-*
tillo ó *quiete*.

Recriminació. *f.* Acusació còntre sa que hán fèta á
un. *Recriminacion*.

Recriminar. *v. a.* Respòndrer á las acusaciós ab
áltas acusaciós. *Recriminar*.

Rèctamént. *adv.* Ab rectitút. *Rectamente*.

Rectangular. *adj.* Lo qui té ángulos rèctes. *Res-*
tangular.

Rectángulo, la. *adj.* Rectangular. *Rectángulo*, la.

Rectángulo. *m.* Figura qui té ángulos rèctes. *Res-*
tángulo.

Rècte, ta. *adj.* Dret, no torsú. = *Rígidu*, rigu-
rós, qui vá tot dret, just, convenient. *Rec-*
to, ta.

Rectificació. *f.* El ácte y efècte de rectificar. *Rec-*
tificacion.

Rectificád, da. *p. p.* de rectificar. *Rectificado*, da.

Rectificar. *v. a.* Adressar, corretgir. = *Destillar*
los licors segona vegáda. = *Igualar una curva á*
una línea rècta. *Rectificar*.

Rectilíneo, nea. *adj.* Compòst de líneas rèctas ó
lo qui vá en línea rècta. *Rectilíneo*, nea.

Rectíssim, ma. *sup.* Molt rèctes. *Rectísimo*, ma.

Rectíssimamént. *adv. sup.* Ab molta rectitú. *Rec-*
tísimamente.

Rectitút. *f.* Eczaetitút, justificació en las opéra-
ciós. = La calidat de lo rècte. = La distància més
curta entre dos tèrmes. *Rectitud*.

Rector. *m.* Cáp de un collégi, de una universidat:
superior de una comunitat. *Rector*. = *De rector-*
ría. *Rector*, cura párroco ó plébano.

Rectora. *f.* Superiora de comunitat de dónas.
Rectora.

Rectorál. *adj.* Pertañent á rector, ra. *Rectoral*.

Rectorar. *v. n.* Arribar á ser rector. *Rectorar*.

Rectorát. *m.* El càrreg de rector y el témps que
dura. *Rectorado*.

Rectoria. *f.* El térme de la jurisdicció del rector.
Rectoria. = La càsa pròpia de la rectoría. *Ab-*
dia.

Recturía. *f.* V. Rectoría.

Recuárta. *f.* Una còrda de sa guitèrra. *Recuarta*.

Recusú, da. *p. p.* de recurrir. *Recogido*, da.

Recurrir. *v. a.* Aplegar, amparar, donar refugi,
juntar. *Recoger*. = El grá á la éra. *Allegar*.

Reculáda. *f.* El ácte y efècte de recular. *Reculada*
ó *recolo*. = *Á reculádas*. *adv.* *Á reculadas* ó *á*
reculones.

Regular. *v. a.* Caminar de pàrt derréra. = No cum-
plir lo dit ó promès. *Regular* ó *cejar*.

Recüllí, da. *p. p.* de recüllir. *Recogido*, da.

Recüllida. *f.* Dóna retiráda ab clausura. *Recogida*.

Recüllimént. *m.* Reclusió, retiro, separació de lo
terrèu para dedicarse á la contemplació. *Reco-*
gimiento.

Recullir. *v. a. V. Recuir. Recojer.*

Recullirse. *v. a. Retirarse á la séua própria habitació. = Dedicarse á la contemplació. Recogerse.*

Recuperáble. *adj. Lo que se pôit recuperár. Recuperable.*

Recuperació. *f. El ácte y efféct de recuperár. Recuperacion.*

Recuperâd, *da. p. p. de recuperár. Recuperado, da.*

Recuperador, *ra. m. f. El qui recuperá. Recuperador, ra.*

Recuperár. *v. a. Recobrar. Recuperar.*

Recuperarse. *v. r. Reforsarse, restaurarse. Recuperarse.*

Recuperatíu, *va. adj. Lo qui té virtút para recuperár. Recuperativo, va.*

Recúrs. *m. El ácte y efféct de recórrer. = Ampáro, refugi. = Facultát de recórrer á áltre tribunál. Recurso.*

Recusáble. *adj. Lo que se pôit déxar de admètrer ó refuar. Recusable.*

Recusació. *f. El ácte y efféct de refuar. Recusacion.*

Recusâd, *da. p. p. de recusar. Recusado, da.*

Recusar. *v. a. No admètrer, refuar. Recusar.*

Recusâd, *da. p. p. de recusir. Recusado, da.*

Recusir. *v. a. Tornar á cusir. Recoser.*

Recúyt, *ta. p. p. de recóurer. Recocido, da. = Massa cuyt. Recocho, cha.*

Rechassâd, *da. p. p. de rechassar. Rechazado, da.*

Rechassar. *v. a. Apartar de sí ab ímpetu. Rechazar.*

Redactâd, *da. p. p. de redactar. Redactado, da.*

Redactar. *v. a. Posar per orde, per escrit. Redactor.*

Redactor. *m. El qui redácta. Redactor.*

Redargució. *f. La acció de redargüir. Redargucion.*

Redargüir. *v. a. Convertir el argument del qui argumenta cóntra éll. Redargüir.*

Redenció. *f. El ácte y efféct de redimir. = Redobració de la llibertát perduda. = Per antonomásia se diu de la que féu Cristo del gènere humá ab la séua passió y mórt. Redencion.*

Redentor, *ra. m. f. El qui redimèix. = Per escelléncia se diu de Jesucrist. Redentor, ra. = m. El religiós mercenári ó trinitári qui vá á rescatar á los escláus cristiáns de mûros. Redentor.*

Redenmâd, *da. p. p. de redeumar. Rediezrado, da.*

Redenmar. *v. a. Tornar á denmar ó cobrar según dêame. Rediezmar.*

Redêume. *m. Según dêume. Rediezmo.*

Redició. *f. Repitició de lo dit. Redicion.*

Redimible. *adj. Lo que se pôit redimir ó quitar. Redimible.*

Redimíu, *da. p. p. de redimir. Redimido, da.*

Redimir. *v. a. Rescatar. = Comprar lo que se havia venúu = Quitar sensál, rénda. = Pagar es rescát. = Trêurer de algún persón. Redimir.*

Redituáble. *adj. Qui dona rénda, utilidát. Redituable.*

Redituâd, *da. p. p. de redituar. Redituado, da.*

Redituar. *v. a. Donar ó produir profit. Redituar.*

Redó, *na. adj. De forma redona. = Carácter de lletra. Redondo, da. = Al redó. En redondo.*

= Redó y llârg, *v. g. un gayáto. Rollizo, za.*

Redoblâd, *da. p. p. de redoblar. Redoblado, da.*

Redoblar. *v. a. Duplicar, endoblar. = Aumentar una còsa áltre tãnt. = Tocar duas vegâdas una matéxa còrda de instrument. Redoblar.*

Redoble. *m. Según tóe á una matéxa còrda. = Cêrt mòdo de tocar es tambó. Redoble.*

Redoblegâd, *da. p. p. de redoblegar. Redoblado, da y ant. redoblegado, da.*

Redoblegar. *v. a. Tornar á doblegar. Redoblar, y ant. redoblegar.*

Redolâd, *da. p. p. de redolar. Rodado, da.*

Redolar. *v. n. Mòurerse una còsa ab ródas. = Mòurerse pen têrra donânt vòltas. = Càurer per un ròst. = No tenir valimènt. Rodar.*

Redoma. *f. Botélla de vidre ámpla de bàix y qui se vá estreñént fins á sa boca. Redoma.*

Redonamènt. *adv. Ab circumferéncia. = Claramènt. Redondamente.*

Redondès. *f. La calidát qui constituèix redona á una còsa. = La figura redona. Redondez.*

Redondilla. *f. Cobla de quâtre versos. Redondilla.*

Redórta. *f. La prénsa de fuster. Prensa. = El espigó per ahónt devâlla y puja sa biga de tafona, de prénsa, etc. Husillo.*

Reducció. *f. Diminució de alguna còsa. = La equivaléncia de una espècie, v. g. de lliuras á sòus.*

= Restitució de los mistos á son estât naturál.

= El pòble de los indios convertída. Reduccion.

Reducto. *m. Fòrt plá y sense bestions, etc. Reducto.*

Reduíd, *da. p. p. de reduir, se. Reducido, da.*

Reduir. *v. a. Mudar una còsa en áltre equivalént.*

= Tornar una còsa á son estât naturál que tenia.

= Compendiar. = Convertir una còsa en pàrts menudas.

= Subjectar á la obediéncia, etc. Reducir.

= Á polys una còsa: destruírla. Hacerla ceniza ó cenizas.

Reduirse. *v. r. Reducirse.*

Redundància. *f. Escés, superfluidát = Demasiáda abundància. Redundancia.*

Redundânt. *p. a. Lo qui redunda. Redundante.*

Redundar. *v. n. Estar mássa ple. = Venir á parar una còsa en bènèfici ó dáñy. Redundar.*

Reduplicació. *f.* Repitició. *Reduplicacion.*
 Reduplicád, da. *p. p.* de reduplicar. *Reduplicado, da.*
 Reduplicar. *v. a.* Repetir una matèxa còsa, duplicar. *Reduplicar.*
 Reduplicatiu, va. *adj.* Lo qui reduplica. *Reduplicativo, va.*
 Reeczâmen. *m.* Segón eczâmen. *Reexdmen.*
 Reeczaminád, da. *p. p.* de reeczaminar. *Reexaminado, da.*
 Reeczaminar. *v. a.* Tornar eczaminar. *Reexaminar.*
 Reedificació. *f.* El acte y elècte de reedificar. *Reedificacion.*
 Reedificád, da. *p. p.* de reedificar. *Reedificado, da.*
 Reedificador, ra. *m. f.* El qui reedifica. *Reedificador, ra.*
 Reedificar. *v. a.* Tornar edificar. *Reedificar.*
 Reelecció. *f.* La acció de tornar elegir. *Reeleccion.*
 Reelècto, ta. *p. p.* irregular de reelegir. *Reelecto, ta.*
 Reelegíd, da. *p. p.* de reelegir. *Reelegido, da.*
 Reelegir. *v. a.* Tornar á elegir. *Reelegir.*
 Reembârc. *m.* El acte y efècte de tornar embarcar. *Reembarco.*
 Reembarcád, da. *p. p.* de reembarcar. *Reembarcado, da.*
 Reembarcar. *v. a.* Tornar embarcar. *Reembarcar.*
 Reembarcarse. *v. r.* Tornarse embarcar. *Reembarcarse.*
 Reemplás. *m.* Reintégro que se fâ de alguna còsa. — En la milícia el qui entra á servir en llòc de un âltre. *Reemplazo.*
 Reemplassád, da. *p. p.* de reemplassar. *Reemplazado, da.*
 Reemplassar. *v. a.* Posar una còsa en el llòc ahont se tregue una semblânt. — Posar á un en llòc de âltre. — Reparar las pérduas de los béus. *Reemplazar.*
 Reempleyád, da. *p. p.* de reempleyar. *Reempleado, da.*
 Reempleyar. *v. a.* Tornar á empleyar. *Reemplear.*
 Reencarregád, da. *p. p.* de reencarregar. *Reencargado, da.*
 Reencarregar. *v. a.* Tornar á encargar. *Reencargar.*
 Reencomanád, da. *p. p.* de reencomanar. *Reencomendado, da.*
 Reencomanar. *v. a.* Tornar encomanar. — Encomanar ab molta instància. *Reencomendar.*
 Reencuéntro. *m.* Encontráda de dos còssos qui se topan sentse resistència. — Combât de dos cuépos de trôpa. *Reencuentro.*
 Reenganxád, da. *p. p.* de reenganxar, se. *Reen-*

ganchado, da.
 Reenganxamént. *m.* La acció de reenganxar. *Reenganchamiento ò reenganche.*
 Reenganxar. *v. a.* Tornar á enganxar. *Reenganchar.*
 Reenganxarse. *v. r.* Tornar á sentar plâssa de soldât. *Reengancharse.*
 Reengenrád, da. *p. p.* de reengenrar. *Reengendrado, da.*
 Reengenrador, ra. *m. f.* El qui reengénra. *Reengendrador, ra.*
 Reengenramént. *m.* La acció de reengenrar. *Reengendramiento.*
 Reengenrar. *v. a.* Donar nôu sèr, engenrar de nôu, lo que se fâ en el batisme. — Provenir, resultar. *Reengendrar.*
 Reengenrarse. *v. r.* Néxer, reproduir-se. *Reengendrarse.*
 Reensayád, da. *p. p.* de reensayar. *Reensayado, da.*
 Reensayar. *v. a.* Ensayar ò provar una còsa de nôu. *Reensayar.*
 Reensâyo. *m.* La acció de ensayar de nôu. *Reensayo.*
 Reenvidád, da. *p. p.* de reeuvidar. *Reenvidado, da.*
 Reenvidar. *v. a.* Envidar més de lo envidád. *Reenvidar.*
 Reenvít. *m.* Lo que un envida demunt lo envidád. *Reenvite.*
 Refacció. *f.* Aliment, menjáda moderáda. — Reparació, compostura. *Refaccion.*
 Refagíd, da. *p. p.* de refagir. *Repetido, da.*
 Refagir. *v. a.* Tornar prènder de lo que se menja. *Repetir.*
 Refecció. *f.* V. Refacció. *Refleccion.*
 Refer. *v. a.* Tornar á fer lo que se havía fèt. — Restablir lo deteriorád, disminuir. *Rehacer.*
 Relerse. *v. r.* Reforsarse, convalèxer de una málaltia. — Tornarse unir las trôpas. *Rehacerse.* — Tornar arréra de lo promès, etc. *Cejar ò recular.*
 Referència. *f.* Relació. *Referencia.*
 Referént. *p. a.* de referir, se. *Referente.*
 Referible. *adj.* Lo que se pôt referir ò contar. *Referible.*
 Referíd, da. *p. p.* de referir. *Referido, da.* — Embarrado, da ò revocado, da. — *Jaharrado, da.*
 Referir. *v. a.* Contar, dir. — Fer relació á... *Referir.* — Parèts, etc. de mescla, *Embarrar, revocar.* — De guix. *Jaharrar.*
 Refescrire. *v. r.* Dir relació á... *Referirse.*
 Referit. *m.* El acte y efècte de referir. *Embarrada, revocadura, revoke.* — Trôs de referit

caygüd ô tomád. *Yeson*.
 Referrád, da. *p. p.* de referrar. *Reherrado, da*.
 Referrar. *v. a.* Tornar á ferrar al bestiar. *Reherrar*.
 Refét, ta. *p. p.* de refer, se. *Rehecho, cha*.
 Refetor. *m.* El llòc abónt se menja en comunidat. *Refetorio y refectorio*.
 Refetorer, ra. *m. f.* El qui se cayda del refetor. *Refitolero, ra*.
 Refi, na. *adj.* Molt fi. *Refino, na*.
 Refigurád, da. *p. p.* de refigurar. *Refigurado, da*.
 Refigurar. *v. a.* Tornar figurar en la imaginació la espècie que se havia vist. *Refigurar*.
 Refinació. *f.* El acte y efecte de refinar. *Refinacion*.
 Refinád, da. *p. p.* de refinar. *Refinado, da*.
 Refinadíssim, ma. *sup.* *Refinadísimo, ma*.
 Refinador. *m.* El qui refina majorment licors y metalls. *Refinador*.
 Refinadura. *f.* V. Refinació. *Refinadura*.
 Refinar. *v. a.* Purificar llevant es solatges de los licors y la escòria de los metalls. = Reduir una còsa á la perfecció. *Refinar*.
 Refirmád, da. *p. p.* de refirmar. *Refirmado, da*.
 Refirmar. *v. a.* Confirmar, ratificar. *Refirmar*.
 Reflècs. *m.* Retrocés de sa llum. *Reflejo*.
 Reflexibilitat. *f.* Térme filosòfic. *Reflexibilidad*.
 Reflexible. *adj.* Lo qui retrocedèix. *Reflexible*.
 Reflexió. *f.* El retrocés de sa llum. = La claredat secundaria de los còssos illumináds. *Reflexion*.
 Reflexió. *f.* Consideració, meditació. *Reflexion ô refleja*.
 Reflexionád, da. *p. p.* de reflexionar. *Reflexionado, da*.
 Reflexionar. *v. a.* Considerar, meditar, pensar ab atenció y cnydátlo. *Reflexionar*.
 Reflexiu, va. *adj.* Lo qui reflectèix. *Reflexivo, va*.
 Reflexivament. *adv.* Ab reflexió. *Reflexivamente*.
 Reflectir. *v. n.* Tornar arréra sa llum per trobar embarás. *Reflejar*.
 Reflectir. *v. a.* Reflexionar. *Reflexionar*.
 Refloríd, da. *p. p.* de re florir. *Reflorecido, da*.
 Reflorir. *v. n.* Tornar á florir ô á treure flòrs. *Reflorezer*.
 Reflúcs. *m.* El retrocés de las aygos del mar quánd se retira. *Reflujo*.
 Refóll. *m.* Arregáñy, reprensió. *Reciada*. = Donar un refóll. *Dar una rociada*.
 Refóndrer. *v. a.* Tornar fóndrer. *Refundir*.
 Reforjád, da. *p. p.* de re forjar. *Reforjado, da*.
 Reforjar. *v. a.* Tornar á forjar. *Reforjar*.
 Reforma. *f.* Arrétglo, correcció. = Privació del exercici de algún empleyo. = Reducció de las

ordes religiosas á la séua priméra observància. *Reforma, reforme*.
 Reformáble. *adj.* Lo qui se pôt reformar. *Reformable*.
 Reformació. *f.* V. Reforma. *Reformacion*.
 Reformád, da. *p. p.* de reformar. *Reformado, da*.
 Reformador, ra. *m. f.* El qui reforma. *Reformador, ra*.
 Reformar. *v. a.* Arretglar, corretgir, posar en orde. = Reparar, restablir, restaurar. = Reduir una còsa al sên primer estatút. = Desfer algún establiment. *Reformar*.
 Reformarse. *v. r.* Arretglarse, corretgirse, esmenarse. = Detenirse, moderarse. *Reformarse*.
 Reformatiu, va. *adj.* Lo qui reforma ô es á propòsit para reformar. *Reformativo, va*.
 Reformatòri, ria. *adj.* Lo qui reforma. *Reformatorio, ria*.
 Refòrs. *m.* Ajuda, socorro. = Repáro, lo qui sosten á lo qui amenássa ruina. *Refuerzo*. = Á vestit. *Emboño*. = Prender un refòrs: menjar alguna còsa. *Dar un remiendo á la vida*.
 Reforsád, da. *p. p.* de reforsar. *Reforzado, da*.
 Reforsar. *v. a.* Fer una còsa més fòrta. = Fortificar. = Reparar lo qui amenássa ruina. *Reforsar*. = Es vént. *Arrecir ô arrecirse*, y segóns los mariners. *Refrescar*.
 Reforsarse. *v. r.* Cobrar fòrsas, convalèxer, restablirse. *Reforzarse*.
 Refracció. *f.* Inflexió del ràyo de llum qui passa de un mèdi á áltre més ô menos resistent. = Rebót. *Refraccion*.
 Refractád. *adj.* Se diu del ràyo de sa llum qui retrocedèix. *Refracto*.
 Refractar. *v. n.* Retrocedir el ràyo de sa llum. *Refractar*.
 Refractari, ria. *adj.* El qui fálta al pàcte que hà fét. *Refractario, ria*.
 Refrán. *m.* V. À dâgi. *Refran*.
 Refredád, da. *p. p.* de refredar, se. *Resfriado, da*. = Posád fret. *Resfriado, da ô enfriado, da*.
 Refredament. *m.* Costipació. *Resfriado ô resfrio*.
 Refredar. *v. a.* Fer que una còsa calénta torn freds: temperar el calor, los ànimos, etc. *Resfriar*. = Á un de fer alguna còsa. *Resfriar ô enfriar*. = Un de fer lo que hà dit ô promès. *Resfriar, enfriar ô rebotar*.
 Refredarse. *v. r.* Costiparse. *Resfriarse*.
 Refredát. *m.* V. Refredament. *Resfriado ô resfrio*.
 Refrega. *f.* Contienda, xoque. *Refriega*.
 Refregád, da. *p. p.* de refregar. *Refregado, da*.
 Refregar. *v. a.* Tornar fregar. *Refregar*.
 Refregir. *v. a.* Fregir massa. *Refreir*.
 Refrenació. *f.* Moderació, subjecció. *Refrenacion*.

ô *refrenamiento*.

Refrenâd, da. *p. p.* de refrenar. *Refrenado, da.*

Refrenar. *v. a.* Conténir, moderar, reprimir, sub-
jectar. *Refrenar.*

Refrendació. *f.* Legalisació de un despâtx. *Refren-
dacion.*

Refrendâd, da. *p. p.* de refrendar. *Refrendado, da.*

Refrendar. *v. a.* Firmar después de la firma del
superior. *Refrendar.*

Refrendâta. *f.* La firma del refrendatâri. *Refren-
data.*

Refrendatâri. *m.* El qui firma después del supe-
rior. *Refrendatario.*

Refresc. *m.* Beguda ô menjâda. *Refresco.* = De re-
fresc: de uôu. *Refresco.*

Refrescâd, da. *p. p.* de refrescar. *Refrescado, da.*

Refrescador, ra. *m. f.* El qui refresca. *Refresca-
dor, ra.*

Refrescador. *m.* Llôc para refrescar. *Caño.*

Refrescar. *v. a.* Corretgir, tempéar el calor, re-
fresar. = Bèurer còsas fredas. = Menjar y bèurer.
= Bèurer licors. = Renovar las péuas, sentiments.
Refrescar.

Refrescarse. *v. r.* Prènder la fresca, banyarse. =
v. n. Aplacarse el calor del témps. *Refrescarse.*

Refrescatiu, va. *adj.* Lo qui refresca ô servèix
para refrescar. *Refrescativo, va.*

Refrigeració. *f.* La acció de refrescar ô de refri-
gerar. = Privació, ausència absoluta de calor.
Refrigeracion.

Refrigerâd, da. *p. p.* de refrigerar. *Refrigera-
do, da.*

Refrigerânt. *p. a.* de refrigerar. = *adj.* Lo qui re-
fresca. *Refrigerante.*

Refrigerar. *v. a.* Tempéar el calor. = Aconsolar,
contortar, fortificar. *Refrigerar.*

Refrigeratiu, va. *adj.* Lo qui refrigéra. *Refrige-
rativo, va.*

Refrigeratíu. *m.* Instrument en qui se pôsa âygo
para tempéar el calor en las evaporacions. *Re-
frigerativo ô refrigerante.*

Refrigeratôri. *m.* V. Refrigeratíu. *m.* *Refrigera-
torio.*

Refrigèri. *m.* Efecte saludâble de lo qui refresca.
= Alivio, consolació. = Menjâda léve. *Refrige-
rio.*

Refringént. *p. a.* de refringir, se. *Refringente.*

Refringíd, da. *p. p.* de refringir, se. *Refringi-
do, da.*

Refringir. *v. a.* Mudar la direcció de sa llum. *Re-
fringir.*

Refringirse. *v. r.* Mudarse la direcció de un ràyo
de llum. *Refringirse ô refringir.*

Refrit, ta. *p. p.* de refregir. *Refreido, da* ô *re-
frito, ta.*

Refuâd, da. *p. p.* de refuar. *Rehusado, da.*

Refuar. *v. a.* No admètrer una còsa. = No volèr
obeir. *Rehusar, y ant. refusar.*

Refugi. *m.* Abrigo, ampâro, recûrs. = Llôc ahònt
se refugia. *Refugio.*

Refugiâd, da. *p. p.* de refugiar, se. *Refugiado, da.*

Refugiar. *v. a.* Amparar, donar acüllimènt. *Refu-
giar.*

Refugiarse. *v. r.* Acudir, retirarse á alguu llôc. =
Posarse bâix lo ampâro y protecció de algu. *Re-
fugiarse.*

Refulgència. *f.* Resplandor. *Refulgencia.*

Refulgént. *adj.* Resplandènt. *Refulgente.*

Refulgèntissim, ma. *sup.* Molt resulgènts. *Reful-
gentissimo, ma.*

Refundició. *f.* La acció de refòndrer. *Refundicion.*

Refús, sa. *p. p.* de refòndrer. *Refundido, da* ô *re-
fuso, sa.*

Refús. *m.* La cera qui regâla de âtxa, cîri, etc.
Moco.

Refutació. *f.* Argument qui destrnèix las rabòns
del contrâri, impugnació. *Refutacion.*

Refutâd, da. *p. p.* de refutar. *Refutado, da.*

Refutar. *v. a.* Destruir lo que un âltre diu ô es-
tablèix. *Refutar.*

Refutatôri, ria. *adj.* Lo qui refuta. *Refutatorio,
ria.*

Regâd, da. *p. p.* de regar. *Regado, da.*

Regâda. *f.* El riègo que se dona en una vegâda.
Regadura.

Regadín, iva. *adj.* El terréno qui se pôt regar.
Regadizo, va.

Regadíu. *m.* Regâda. *Regadio.*

Regadora. *f.* Ciquia, solc âmple, canâl. *Reguera,
reguero, tacea ô almatriche.* = De mâ. *Rega-
dera.*

Regâl. *m.* El de sa cuxa. *Ingle.*

Regalâd, da. *p. p.* de regalar. *Regalado, da.* =
Recalado, da.

Regalâd, da. *adj.* Rics. *Regalada, da.*

Regalâda. *f.* La estâbla ahònt estân los cavâlls rejâls
de parâda y los matèxos cavâlls. *Regalada.*

Regalâda. (Bèurer á la). Bèurer molt. *Beber á pote
ô d barbaregada.*

Regalâdamènt. *adv.* Ab abundància, deliciosamènt.
Regaladamente.

Regaladíssim, ma. *sup.* Molt regalâda. *Regaladissi-
mo, ma.*

Regalador, ra. *m. f.* El qui se agrâda de fer regâ-
los. *Regalador, ra.*

Regalar. *v. a.* Fer regâlos. *Regalar.* = Los licors
ô líquidos. *Recalar.*

Regalarse. *v. r.* Tractarse hé menjânt y bevènt.
Regularse.

Regalèssia. *f. pl.* *Regalicia, regaliz, regaliza y oruzus.*

Regalèt. *m.* Regalo petit. *Regalejo, regalillo.*

Regàlia. *f.* Registre ò cauó de òrga. *Regalia.*

Regalia. *f.* Dret, prerogativa aduècsa á la sobèrania de un sobèrano en sos estats. *Regalia.*

Regalim. *m.* Ratjèt petit de quâsevòl líquido. *Reguero.* = De cera de cìri, etc. *Moco.*

Regàto. *m.* Douatíu, present. = Complacència, deléyte, gust. = Beguda, menjar delicats y gustosos. *Regalo.* = Fèt per Nadál. *Aginaldo.* = Fèt al predicador de la corema. *Hornazo.* = Fèt al qui fà sèsta. *Cuelga.* = Fèt á novia el dia que se cása. *Redoma.* = Fèt al qui diu missa nòva.

Ofrenda. = Donad para hèurer. *Maula.*

Regañád, *da. p. p.* de regañar. *Regañado, da.*

Regañador, *ra. m. f.* Cridador, el qui arregaña molt. *Regañon, ña.*

Regañar. *v. a.* Arregañar molt, cridar, gruñir. *Regañar.*

Regañól. *m.* Es cabèys llargs que càuen demunt es polsos des càp. *Alaïares, garceta, viejos.* = De escultura. *Voluta.*

Regar. *v. a.* Còsa sabuda. = Amóllar pluja los nigulats. *Regar.*

Regàta. *f.* Clòt en carrer, camí per estar espeñáds. *Bache.*

Regatetjád, *da. p. p.* de regatetjar. *Regateado, da.*

Regatetjador, *ra. m. f.* El qui regatetja. *Regaton, na.*

Regatetjar. *v. a.* Disputar sobre el preu de lo que se compra. *Regutear.*

Regència. *f.* El govèrn de un réyne per ausència ò incapacidat del sobèrano. = El empleyo del regént. = El efecte de regir. *Regencia.*

Regeneració. *f.* Reproducció, nòva generació còm la que se fà en el batisme. *Regeneracion.*

Regenerád, *da. p. p.* de regenerar. *Regenerado, da.*

Regenerador, *ra. m. f.* El qui regenera. *Regenerador, ra.*

Regenerar. *v. a.* Dónar uòu sèr. = Corretgir, reformar. *Regenerar.*

Regueratiu, *va. adj.* Lo qui té virtut para regenerar. *Regenerativo, va.*

Regént. *m.* President. = El qui govèrna un réyne per ausència ò incapacidat del sobèrano. = El qui presidèix en las audièncias. = El qui govèrna y dirigèix los estudis en las religions. *Regente.*

Regénta. *f.* La dòna del regént. *Regenta.*

Regentád, *da. p. p.* de regentar. *Regentado, da.*

Regentar. *v. a.* Governar, dirigir. *Regentar.*

Règiament. *adv.* Ab autoridat y grandesa. *Regiamente.*

Regible. *adj.* Lo qui es fácil de regir. *Regible.*

Regíd, *da. p. p.* de regir. *Regido, da.*

Règimen. *m.* Govèrn, administració. = El mòdo de governarse un ab moderació. = La construcció de una preposició ò verb ab lo que los pertàny. *Régimen.*

Règio, *gia. adj.* Pertañent á réy. = Grán, magnífic, suntuós. *Regio, gia.*

Regió. *f.* País, tèrra. = El espáy que ocupa un element. *Region.*

Regionâl. *adj.* El natrâl de alguna regió ò lo pertañent á élla. *Regional.*

Regir. *v. a.* Couduir, dirigir, governar, manar, guiar. *Regir.*

Regir. *v. n.* Demanar un verb ò àltra pàrt de la oració gramaticâl tál cás, tál mòdo, etc. = Servir de direcció y govèrn, còm succeïx en un rèllòtge, pronòstic, etc. *Regir.*

Regirse. *v. r.* Dirigirse, governarse. *Regirse.*

Registrád, *da. p. p.* de registrar. *Registrado, da.*

Registrador, *ra. m. f.* El qui registra. *Registrador, ra.*

Registrar. *v. a.* Mirar ab cuydado, = Posar registres en diferents llòcs de missál para governarse en la missa. = Regonèxer. *Registrar.*

Registre. *m.* El libre ahónt se nòta lo que se registra, ahónt estáu assantáds los individuos de un réyne, població, bàrco. = La oficina ahónt se registran los gèneros. = La pèssa de rèllòtge qui modèra los moviments de la pèndola. = Càda gènero de veus de un òrga y el llistó qui destápa es secrèt paraque entr el vènt. = Cordó, flòc, veta que se pòsa entre las fuyas de llibre para govèrn. etc. *Registro.*

Regít. *m.* Orde, govèrn, etc. *Régimen.* = No haver regít: orde, etc. *No haver régimen.*

Regítu, *va. adj.* Lo qui regèix. *Regitivo, va.*

Regnicola. *adj.* El natrâl de un réyne. *Regnicola.*

Regogitjád, *da. p. p.* de regogitjar. *Recocijado, da.*

Regogitjador, *ra. m. f.* El qui càusa alegrí y contènto. *Recocijador, ra.*

Regogitjar. *v. a.* Alegrar, causar gust. *Recocijar.*

Regogitjarse. *v. r.* Rèbrer gust interiorment. *Recocijarse.*

Rególf. *m.* Retrocés. *Regolfo.*

Regolfar. *v. n.* Tornar arréra la áygo de r. *Regolfar.*

Regonegúd, *da. p. p.* de regonèxer. *Reconocido, da.*

Regonescúd, *da. p. p.* de reconèxer. *Reconocido, da.*

Regonèxer. *v. a.* Eczaminar ab cuydado y reflexió, = Agrair el bènèfici rebúdt. = Registrar. = Subjectar á la autoridat de àltri. = Tenir per tál,

v. g. per *fig.* *Reconocer.*
 Regoñád, da. *p. p.* de regoñar. *Reganado, da.*
 Regoñar. *v. a.* Tornar goñar. *Reganar.*
 Regrés. *m.* Tornada al llòc de ahónt se surtí. =
 El dret de tornar obtenir y demanar lo que se
 havia cedid ò alienád. *Regreso.*
 Regressád, da. *p. p.* de regressar. *Regresado, da.*
 Regressar. *v. a.* Tornar al llòc de ahónt se surtí.
Regresar.
 Regressió. *f.* Retrocés. = Repitició. *Regresion.*
 Regulació. *f.* Còmputo, cotètx de una còsa ab ál-
 tra. *Regulaciòn.*
 Regulád, da. *p. p.* de regular. *Regulado, da.*
 Regulád, da. *adj.* Conforme á la rétgla. *Regula-
 do, da.*
 Regulador, ra. *m. f.* El qui regula. *Regulador, ra.*
 Regular. *adj.* Ajustád, conforme á rétgla. = Arret-
 glád en las accions y en el mòdo de víurer. =
 Comú, naturál, ordinári. = La persona qui viu
 báix de alguna rétgla ò institút religiós y el ma-
 téix institút. *Regular.* = Per lo regular. *adv.*
 Per lo ordinári. *Por lo regular.* = Es regular:
 es naturál, consecuént. *Es regular.*
 Regular. *v. a.* Ajustar, computar, cotetjar una
 còsa ab áltra. = Moderar los gástos. *Regular.*
 Regularse. *v. r.* Moderarse en so menjar y beurer
 y en el gastar. = Reformarse. *Regularse.*
 Regularidát. *f.* Arrétglo, rétgla. = Proporció que
 guárdan las párts qui compònen un tot regular.
 = Observància en las rétglas y el eczàcte des-
 empeño del estatút religiós. = El mòdo comú
 y ordinári de obrar. *Regularidad.*
 Regularíssim, ma. *sup.* Molt regular. *Regularíssi-
 mo, ma.*
 Reguláment. *adv.* Comunmént, naturálmént, or-
 dináriamént. = Ab, per ò segóns rétgla. *Regu-
 larmente.*
 Règulo. *m.* Réy de un estat petít. = Cèrta estrè-
 lla. = La párt més pura de los metáls separáda
 de las impuras en las opèrations químicas. *Ré-
 gulo.*
 Rehabilitació. *f.* Restitució de una còsa á son an-
 tíg estat. *Rehabilitacion.*
 Rehabilitád, da. *p. p.* de rehabilitar. *Rehabilita-
 do, da.*
 Rehabilitar. *v. a.* Habilitar de nou. = Tornar una
 còsa á son antíg estat. *Rehabilitar.*
 Rehén. *m.* El qui quèda per fiànsa en podèr del
 contrári. *Rehen.*
 Reicida. *adj.* El qui màta á un réy. *Reicida.*
 Reicidi. *m.* Mòrt violénta de un réy. *Reicidio.*
 Reimposició. *f.* Nòva imposició. *Reimposicion.*
 Reimprès, sa. *p. p.* de reimprimir. *Reimpreso, sa.*
 Reimpressió. *f.* Nòva impressió. *Reimpresion.*

Reimprimíd, da. *p. p.* de reimprimir. *Reimprimi-
 do, da.*
 Reimprimir. *v. a.* Tornar imprimir. *Reimprimir.*
 Reincidência. *f.* Repitició de una matèxa culpa.
Reincidencia.
 Reincidént. *p. a.* de reincidir. El qui torna càurer
 en sa matèxa culpa. *Reincidente.*
 Reincidíd, da. *p. p.* de reincidir. *Reincidido, da.*
 Reincidir. *v. a.* Tornar càurer en sa matèxa culpa
 ò defècte. *Reincidir.*
 Reincorporació. *f.* Nòva agregació á un cuérpo.
Reincorporacion.
 Reincorporád, da. *p. p.* de reincorporar. *Reincor-
 porado, da.*
 Reincorporar. *v. a.* Tornar incorporar. *Reincor-
 porar.*
 Reintegració. *f.* Recòbro total de alguna còsa. =
 Renovació. *Reintegracion.*
 Reintegrád, da. *p. p.* de reintegrar. *Reintegrado,
 da.*
 Reintegrár. *v. a.* Restituir, satisfer entèramént al-
 guna còsa. = Renovar. *Reintegrar.*
 Reintegrarse. *v. r.* Recobrar lo que se havia per-
 dúd. *Reintegrarse.*
 Reintégro. *m.* El àcte y efecte de reintegrar, se.
Reintegro.
 Reiteráble. *adj.* Lo que se pòt reiterar. *Reitera-
 ble.*
 Reiteració. *f.* Repitició. *Reiteracion.*
 Reiterád, da. *p. p.* de reiterar. *Reiterado, da.*
 Reiterar. *v. a.* Repetir, renovar, tornar ecxecutar
 una còsa. *Reiterar*
 Rejurar. *v. a.* Tornar jurar. *Rejurar.*
 Rêl. *f.* La párt més bàxa de àbre, plánta, etc. =
 Fouamént, origen, principi de alguna còsa. = La
 párt oculta de qualsevòl còsa de qui procedeix
 la qui està manifestá. = El témps y párt del verb
 de qui néxen y se forman áltres. = El nombre
 qui multiplicád per sí matéix una ò moltes ve-
 gádas produèix una cantidát qui se diu potèn-
 cia de tál nombre. *Raiz.* = De caxál. *Raigon.* =
 De rêl. *adv.* Entèramént. *De raiz.* = Rêls: béns
 immòbles. *Raices.* = Sas priméras que trèuen sas
 plántas. *Barbajas.* = Arrancar ab ò en ròi àbres,
 plántas. *Arrancar de raiz ò de cuajo.* = Mudar
 plántas ab rêl. *Plantar de barbado.* = Posar rêls
 las plántas ò ficsarse un ò establirse en algún
 llòc. *Echar raices.* = Tenir rêls una còsa: ser mà-
 la de arrancar del llòc ahónt està. *Tener rai-
 ces.* = Tayar de rêl algún màl. *Cortar la raiz d
 un mal.*
 Relació. *f.* Informe de lo que hà succeíd. = Comu-
 nicació, correspondència de una persona ab ál-
 tra. = Connecsió de una còsa ab áltra. = El orde

ô respècte que una còsa té ab una àltra. *Relacion*.—Fer relació. *Hacer relacion*.
Relacionar. v. a. Fer relació. *Relacionar*.
Relatd, da. p. p. de relar. *Arraigado*, da.
Relador. m. El qui relata un procès. *Relator*.
Relador, ra. m. f. El qui conte, referèix. *Relator*, ra.
Reladora. m. La dòna del relador. *Relatora*.
Relapsació ô *relacsació*. f. La decadència de la deguda observància que demànan los hòns costums ô la disciplina que se deu observar en las religions. *Relajacion*.
Relapsad, da. adj. Viciós. *Relajado*, da.
Relapsar. v. a. Causar relapsació. *Relajar*.
Relapsarse. v. r. Viciarse. *Relajarse*.
Relápsa, sa. adj. El qui cau en la matèxa heregia, delicta, etc. *Relapso*, sa.
Relar. v. n. Trèurer rès. *Arraigar*, *radicar*.
Relatad, da. p. p. de relatar. *Relatado*, da.
Relatador, ra. m. f. El qui relata. *Relatador*, ra.
Relatar. v. a. Contar, referir.—Donar ô fer relació de un procès. *Relatar*.
Relatiu, va. adj. Lo qui té ô diu relació á persona ô còsa.—El uom ô pronom qui se referèix al seu antecedent. *Relativo*, va.
Relativament. adv. Ab relació á alguna còsa. *Relativamente*.
Relator, ra. m. f. El qui relata. *Relator*, ra.
Releta. f. Rêl petita. *Ruicilla*.
Relevànt adj. Escellent. *Relevante*.
Religió. f. Creència en Deu y el culte que se li dona.—Piedat, pràctica de las hònas ôbras.—La observància de las lleys de Deu y de la Iglesia.—Estât de las personas lligadas per vòts en una orde religiosa. *Religion*.
Religiosari, ria. adj. El qui segnèix la religió dita reformada. *Religionario*, ria.
Religionista. m. Religionari. *Religionista*.
Religiós, sa. adj. Devòt, piadós.—Observant de la ley de Deu.—Fràre ô monja. *Religioso*, sa.
Religiosament. adv. Devotament. *Religiosamente*.
Religiosidat. f. Devoció, piedat.—Pràctica de las virtuts pròpias á un bon religiós. *Religiosidad*.
Religiosissim, ma. sup. Molt religiosos. *Religiosissimo*, ma.
Relim. m. El agregat de rès de àbre. *Raigambre*.
Relimpiad, da. p. p. de relimpiar. *Relimpiado*, da.
Relimpiar. v. a. Rentar ô netejar de nou. *Relimpiar*.
Relimpio, pia. adj. Molt net. *Relimpio*, pia.
Relindo, da. adj. Molt lindo. *Relindo*, da.
Relinga. f. Còrda que se cus per sa vorèra de sas velas. *Relinga*.
Relingad, da. p. p. de relingar. *Relingado*, da.

Relingar. v. a. Posar relingas. *Relingar*.
Reliquia. f. Residuo, sòbras.—Lo que resta de un sànt després de la seua mòrt.—Lo que queda de qualsevol còsa.—Atxaque que queda alqui patèix alguo mal ô té alguna passió violenta. *Reliquia*.—Insigue: es cap, brás ô cama de un sànt. *Reliquia insigne*.
Reliquiari. m. El hòc ahont se guàrdan las reliquias.—El adorno ab que estàn gornidas las reliquias. *Relicario*.
Relòco, ca. adj. Lòcos acabàds. *Reloco*, ca.
Relòta. f. Rêl molt gròssa. *Raigón*.
Relléno. m. Térme purament espanyol mallorquinsad.—Farciment. *Relleno*.
Rellén. m. La substitució de un soldat á àltre. *Relievo*.—Figura ô mollura qui sobrepuja en un plà.—El bulto que al parèixer téuen algunas pinturas. *Relieve*.
Rellévad, da. p. p. de rellévar. *Relevado*, da.
Rellévar. v. a. Posar àltres soldats en alguo puèsto en hòc dels qui estàvan. *Relevar*.
Relliga. f. Segona lliga de metalls. *Religa*.
Relligad, da. p. v. de relligar. *Religado*, da.
Relligar. v. a. Lligar de nou.—Donar segona lliga á los metalls. *Religar*.
Rellimad, da. p. p. de rellimar. *Relimado*, da.
Rellimar. v. a. Tornar llimar. *Relimar*.
Rellòtge. m. Màquina molt coneguda. *Relox*.—De arena, campàna, etc. *De arena, campana, etc.*—De butxèca. *De faldriquera*.—Para fer rodre un àst. *Torno de asador*.—Adelantarse ô atrassarse el rellòtge. *Adelantarse ô atrasarse*.—Tocar sas hòras. *Dar las horas*.—Aisarli es gangèt paraque tòc fins que ténga còrda. *Levantat el muelle para que esté dando hasta que se acabe la cuerda*.—Estar trempad com un rellòtge: estar ben dispòsts los humors. *Estar como un reloj*.
Rellotger. m. El qui fá, compón ô ven rellòtges. *Relojero*.
Rellotgèra. f. Càtca para guardar los rellòtges ô sa dòna de rellotger. *Relojera*.
Rellotgeria. f. El art de fer rellòtges ô la botiga de rellotger. *Relojeria*.
Rellotgét. m. Rellòtge petit. *Relojico*, lo, to.
Relluènt. adj. Lo qui rellúu. *Reluciente*.
Relluir. v. n. Resplandir.—Mostrarse excellent en alguna virtut ô en sas accions. *Relucir ô relumbrar*.
Rem. m. Instrumènt de fust para fer caminar embarcaciós. *Remo*.—Al rem y á la vela: ab prontitud. *Al remo y d la vela*.
Rém. m. V. Réym. *Rucimo* ô *uva*.
Remadillo. m. Adorno de parèt. *Arrimadillo*.

Remàneg. *m.* Mèdi. *Resorte.*

Remar. *v. a.* Vagar ab el rem. *Remar.*

Remàrca. *f.* Segona màrca. *Remarca.*

Remarcàd, *da. p. p.* de remarcar. *Remarcado, da.*

Remarcar. *v. a.* Marcar segona vegada. *Remarcar.*

Rematàd, *da. p. p.* de rematar. *Rematado, da.*

Reinatàd, *da. adj.* Se diu de aquell qui en qualsevòl línea se trôba en el estat de no tenir recûrs ò mòdo de surtir de éll. *Rematado, da.*

Rematadament. *adv.* Absolutament, totalment. *Rematadamente.*

Rematadíssim, *ma. sup.* Molt rematàds. *Rematadísimo, ma.*

Rematar. *v. a.* Acabar, concluir. = Lliurar en los encànts. *Rematar.*

Rematarse. *v. r.* Destruirse, pèrderse, acabarse. *Rematarse.*

Remàte. *m.* Conclusió, fi. = El últim terme de los encànts. *Remate.* = Per remàte: per fi. *Por remate.*

Remediàble. *adj.* Lo que se pòt remèdiar. *Remediable.*

Remediàd, *da. p. p.* de remèdiar. *Remediado, da.*

Remediador, *ra. m. f.* El qui remèdia. *Remediador, ra.*

Remèdiar. *v. a.* Donar ò posar remèy. = Corretgir, esunçar, reparar. = Socórrer alguna necessidat. *Remediar.*

Remèdiarse. *v. r.* Acomodarse, restablir es seus negòcis, etc. *Remediarse.*

Rememoràd, *da. p. p.* de recordar. *Rememorado, da.*

Rememorar. *v. n.* Recordarse. *Rememorar.*

Rememoratíu, *va. adj.* Lo qui fà que se recòrden. *Rememorativo, va.*

Remenàd, *da. p. p.* de remenar. *Manoseado, da.* = *Manoteado, da.* = *Mecido, da.* = *Meneado, da.* = *Bazucado, da.* = *Urganeado, da.*

Remenàda. *f.* *Mecedura.* = De àncas ò de cul: caminànt. *Nalgada:* fènt cortesla. *Culimeneo.* = De musclos y espàllas per càusa de picor. *Reconcomio.*

Remenar. *v. a.* Mòurer una còsa de una pàrt y de àltra. *Menear.* = Sas àncas ò es cul: molt caminànt. *Nalguear* ò *rabeare:* fènt corteslas. *Culimenear.* = Es càp molt un cavàll. *Picotear.* = Sas dénts: menjar aviàd. *Menear las quijadas, la herramienta* ò *las tijeras.* = Forn, fogó, fornàl para atiar. *Urganear.* = Los líquidos. *Menear:* remenànt també la botèlla, òlla, etc. ahònt estàn. *Bazucar.* = Es fòc de braser. *Escarbar el juego.* = Sas càmas molt: caminar aviàd. *Menear las tabas:* per malaltia, enfàdo, etc.

Patalear. = Sas màns molt. *Manotear:* treballar aviàd. *Menear las muñecas.* = Lo que hey hà dins òlla, peròl, cassaròla, etc. *Mecer.*

Remenarse. *v. r.* Mòurerse de una pàrt y de àltra. *Menearse, rebullir.*

Remèndo. *m.* Adób. *Remiendo.*

Rementir. *v. a.* Tornar mentir ò mentir molt. *Rementir.*

Remès, *sa. p. p.* de remètrer. *Remitido, da.*

Remes. *f.* Partida majorment de diner que se envia de una pàrt a àltra. *Remesa.*

Remètrer. *v. a.* Enviar una còsa de una pàrt a àltra, tornar-la enviar al qui la hà enviàda. = Perdonar. *Remitir.*

Remèy. *m.* Medicament. = Correcció, esména, alivio, lenitíu. = Mèdi para evitar ò reparar algún dany. = Recûrs, refugi. = *cur.* Dret para demanar alguna còsa en judici. *Remedio.* = No'y hà remèy: axí se hà de fer. *No hay remedio.* = No tenir remèy: no podèrse fer de àltra manera. *No tener remedio.*

Reminiscència. *f.* Recòrd. *Reminiscencia.*

Remiràd, *da. p. p.* de remirar. *Remirado, da.*

Remiràd, *da. adj.* El qui reflexiona escrupulosament las séuas accions y paràulas. *Remirado, da.*

Remirar. *v. a.* Tornar a mirar lo que se hà vist, mirarlo ab atenció. *Remirar.*

Remirarse. *v. r.* Posar molt de cuydado en sas séuas accions y paràulas. *Remirarse.*

Remís, *ssa. adj.* Descuydad, dexàd, flux. *Remiso, sa.*

Remissible. *adj.* Perdonàble. *Remisible.*

Remissió. *f.* Perdó, absolució de culpa ò de dent. = Descuyt, omissió. = Diminució de actividat, de fòrsa. = Tardànsa. *Remision.* = Sense remissió: sense disminució. *Sin remision.* = Càrta de remissió. *Cédula de remision.*

Remissiu, *va. adj.* Qui remètr ò reenvia. *Remisivo, va.*

Remissivament. *adv.* Ab remissió a àltra persona, llòc ò témps. *Remisivamente.*

Remissòri, *ria. adj.* Lo qui té virtut de perdonar. *Remisorio, ria.*

Remissoria. *f.* Despàtx ab que un jutge envia una càusa ò un pres a àltre tribunàl. *Remisoria.*

Remó. *m.* Fàma, renòu, rumrúm, etc. *Rumor, y ant. remor.* = Àntes de més remó: àntes de més càstig. *Antes de mas castigo.*

Remogúd, *da. p. p.* de remòurer. *Removido, da.*

Remólc. *m.* El àcte y efecte de remolcar. *Remolque.* = De ramólc. *A remolque.*

Remolcàd, *da. p. p.* de remolcar. *Remolcado, da.*

Remolcar. *v. a.* Conduir una embarcació ò àltra còsa per àygo tirànt ab una còrda. *Remolcar.* =

Per sa tènra. *Arrastrar*. = À algú en disputa, etc. *Arrollar*.

Remolcar-se. *v. r.* Rodar pen tènra. *Rodar por el suelo*.

Remollí. *m.* El moviment circular de la áygo. = Ajuantament de gènt sense orde. *Remolino*.

Remolinar-se. *v. r.* Formar remollins alguna còsa. = Apiñarse la gènt sense orde. *Remolinar-se*.

Remòlter. *v. a.* Tornar mòlter ò mòlter molt. *Remoler*.

Remòlt, *ta. p. p.* de remòlter. *Remolido, da*.

Remonta. *f.* La acció de donar nòu cavall al soldat de cavalleria. = La compra de cavalls para remontar un retgiment. = El agregat de cavalls para remontar un cuèrpo de cavalleria. *Remonta*.

Remontad, *da. p. p.* de remontar. *Remontado, da*.

Remontar. *v. a.* Donar nòus cavalls á los soldats, etc. *Remontar*.

Remontista. *m.* El qui compra los cavalls para la reinonta. *Remontista*.

Remor. *m.* V. Remó.

Rémora. *f.* Petit péix de mar qui segóns creyan los antigs pòt aturar un bàrco. = Detenció, tardansa. *Rémora*.

Remordiment. *m.* Escrupol, inquietut interior. *Remordimiento*.

Remordir. *v. a.* Inquietar interiorment alguna còsa. *Remorder*.

Remòt, *ta. adj.* Apartad, distànt, llufy. = Inversosmil, llufy de succeir. *Remoto, ta*.

Remòtament. *adv.* Apartadament, de llufy. *Remotamente*.

Remotíssim, *ma. sup.* Molt remòts. *Remotísimo, ma*.

Remotíssimament. *adv. sup.* de remòtament. *Remotísimamente*.

Remòurer. *v. a.* Tornar mòurer. = Mudar un còs de lloc. = Mòurer los humors. *Remover*.

Removiment. *m.* El acte y efecte de remòurer. *Removimiento*.

Remudad, *da. p. p.* de remudar. *Remudado, da*.

Remudar. *v. a.* Tornar mudar. *Remudar*.

Remugar. *v. a.* Roegar cèrts animals segona vegada el menjar. *Rumiar*, y en Aragó. *Remugar*.

Remuneració. *f.* V. Recompensa. *Remuneracion*.

Remunerad, *da. p. p.* de remunerar. *Remunerado, da*.

Remunerador, *ra. m. f.* El qui remunera. *Remunerador, ra*.

Remunerar. *v. a.* Recompensar alguéu servici. *Remunerar*.

Remuneratòri, *ria. adj.* Lo que se dona ò se fa en preni de alguéu servici. *Remuneratorio, ria*.

Remuy. *m.* La acció de remnyar ò de posar dins

áygo una còsa. *Remojo*. = Posar en remuy. *Poner en remojo ò remojor*.

Remuy, *ya. adj.* Bafad. *Mojado, da*.

Remuyad, *da. p. p.* de remuyar. *Remojado, da*.

Remuyar. *v. a.* Bafar. *Remojor ò mojar*.

Renad, *da. p. p.* de renáxer. *Renacido, da*.

Renadú. *m.* Lo qui néix de las plàntas segadas ò tayadas. *Renadio*.

Renáxer. *v. a.* V. Renéxer més usad. *Renacer*.

Renc. *m.* El carreró de retrats desde el còr fins al altar major en las catedrals. *Crujia*.

Rencor. *m.* Ódi inveterad. *Rencor*.

Rencorós, *sa. adj.* El qui té rencor. *Rencoroso, sa*.

Rencorosament. *adv.* Ab rencor. *Rencorosamente*.

Rénda. *f.* Pensió annal. = Utilidat que dona alguna còsa. = Lo que pága un arrendador. *Renta*. = Ficsa. *Fija ò rentada*. = Que fan sas tènras. *Terrazo*. = Vitalicia: la qui solament dura el témps que viu el qui la còbra. *Vitalicia*.

Rendeta. *f.* Rénda petita. *Rentilla*.

Rendició. *f.* El acte y efecte de rendir, se. *Rendicion*.

Rendí, *da. p. p.* de rendir, se. *Rendido, da*.

Rendidament. *adv.* Humilment. *Rendidamente*.

Rendidíssim, *ma. sup.* Molt sumís. = Molt causad. *Rendidísimo, ma*.

Rendidíssimament. *adv. sup.* *Rendidísimamente*.

Rendiment. *m.* Dimissió de un empleyo, etc. = Causament, estrem. = Subordinació, summissió. = Entréga entera á la voluntat, al servici de áltre. *Rendimiento*.

Rendir. *v. a.* Abaxar, dexar las armas. = Obligar á entregarse, subjectar, véncer. = Cansar, cedir á las amenassas, á los trabáys, etc. *Rendir*.

Rendirse. *v. r.* Entregarse, cansarse. *Rendirse*. = Á desgracia, mal, pes: no poderlo dur. *Sucumbir d...*

Renegad, *da. p. p.* de renegar. *Renegado, da*.

Renegad, *da. adj.* El qui renunciá la lleý de Cristo y se féu mñro. *Renegado, da, renegador, ra ò elche*. = Dolent, pervers, flastomador, blasfemo. *Renegado, da ò renegador, ra*.

Renegar. *v. a.* Negar fòrtament. = Blasfemar, flastomar. *Renegar*. = En jòc. *Renunciar*.

Renegar. *v. a.* Dexar ò renunciar la fe catòlica. *Renegar*.

Renegarse. *v. r.* Rebellar-se, no volèr obeir. *Cocear ò respingar*. = Sa fura dius cau. *Trasconejarse*.

Renegat. *m.* Jòc ab cartas. *Renegado, y ant. emperrada*.

Renéxer. *v. a.* Néxer de nòu. = Ser regenerad per el batisme. *Renacer*.

Renitència. *f.* Repugnancia, resistència. *Renitencia*.

Renitent. *adj.* Resistéut, ténuas, térco. *Reniente.*
Renôm. *m.* Nôm de la cása y familia de abont es un. = Sobrenôm aſadid al nôm de una persona. = Fâma, reputaciô. *Renombre.*
Renomenád, da. *adj.* Famós, célebre. *Renombrado, da.*
Renôu. *m.* Estruêdo, sô, sonido qui molêsta ô es agradâble. = Barâya, pendência, riña. *Ruido.* = De sas déuts que se fâ fer á los nius: pégarlos per devertiméut á la bârra. *Cascaruleta.* = Que se fâ á los viudos qui se tornan casar. *Cencerrada.* = Que fâ la âygo dius sa pâuxa. *Zurrido.* = El que fân es budéils de cavâll qui corre. *Borborismo.* = El que fâ la oreya tapâda. *Sutiro.* = Que fâ carruâtge. *Chirrio.* = Que fâ pôrta quâud la tãcan en clâu ô quâud tãcan de pârt defôre. *Taque.* = Que fân molts qui tots xêrran. *Tabaola.* = Que fâ la cayguda de llôc âlt. *Zuparrazo.* = Que fâ sa bâula de pôrta. *Taque.* = Que fân sas cucas quâud menjan. *Freza.* = Que fâ lo que se trepitja. *Trisca.* = Que fâ lo qui se xâpa. *Estallido ô estampido.* = Sas ârmas quâud se topan unas ab âltras. *Paloteo.* = Que fâ còp ô tãc. *Golpeadero.* = De pôsts quâud las remenan ô vãn per demúnt élias. *Tableteado.* = Del menjar dar que se menja. *Roznido.* = Fer renôu menjânt cõsas duras. *Roznar.* = Grân confusiô. *Barahunda.*
Renouer, ra. *adj.* El qui crida molt. *Griton, na.* = El qui ô lo qui fâ renôu. *Ruidoso, sa.* = El qui môu barâyas, renôus. *Pendenciero, ra.*
Renovaciô. *f.* El âcte y effêcte de renovar. = Mudânsa ô mutaciô de un estât á âltre mës perfêit. = La acciô de consumir el sacerdot las formas véyas y consagrarne de nôvas. *Renovacion.*
Renovád, da. *p. p.* de renovar. *Renovado, da.*
Renovador, ra. *m. f.* El qui renôva. *Renovador, ra.*
Renovar. *v. a.* Restaurar, fer côm de nôu. = Comensar de nôu lo que per algún témps se havia interrompûd. = Pulir, donar llustre á una cõsa véya. = Consumir el sacerdot las hôstias véyas y consagrâdas y consagrarne de nôu. = Tornar exercitar de nôu. *Renovar.* = Las llâgas ô las nâfras: la memôria de dolor ô sentiméut. *Renovar las llagas ô la llaga ô herida.*
Renovarse. *v. r.* *Renovarse.*
Renquetjar. *v. n.* Caminar côm si fos coix, anar de una pârt á âltra. *Renquear.*
Reutád, da. *p. p.* de rentar. *Lavado, da.* = *Jamerdado, da.* = *Pasado.* = *Enjuagado, da.* = *Deslavado, da* ô *deslavazado, da.*
Rentador, ra. *m. f.* El qui rénta. *Lavador, ra.*
Rentador. *m.* Llôc destinád para rentar. *Lavadero.* = Para escurar en cuyna. *Fregadero ô fregador.*

Rentar. *v. a.* Fer neta una cõsa ab âygo, llexto, ô ab âltres líquidos. *Lavar.* = Sa bugâda. *Pasar la colada.* = Sa boca ô déuts ab algún licor. *Enjuagar.* = Butzas. *Jamerdar.* = Llâna bruta. *Desengrasar.* = Sa câre á algú: adularlo. *Lavarle la cara ô los cascós.* = Rentar á mitjas ô cômsevuja: mâlaméut. *Deslavar, deslavazar ô jamerdar.* = Fer rentar llâna negra á un: apretariô en contiêda, disputa, etc. *Arrollarlo ô aturullarlo ô apretarle las clavijas.*
Rentarse. *v. r.* *Lavarse.* = Dins âygo. *Lavarse ô bañarse.*
Renuêucia. *f.* Contradiccio, repognância en fer ô en assentir á una cõsa. *Renuencia.*
Renuncia. *f.* Dimissio voluntâria. = La escriptura qui conté la renuncia. *Renuncia.*
Renunciâble. *adj.* Lo qui se pôt renunciar. *Renunciable.*
Renunciaciô. *f.* *Renuncia. Renunciacion.*
Renunciád, da. *p. p.* de renunciar. *Renunciado, da.*
Renunciador, ra. *m. f.* El qui renuncia. *Renunciador, ra.*
Renunciânt. *p. a.* de renunciar. El qui renuncia. *Renunciante.*
Renunciar. *v. a.* Fer dimissio voluntâria de alguna cõsa, no acceptaria. = Abandonar, despreciar. *Renunciar.* = El mêtge á un malâlt: déxarlo per incurâble. *Deshauciar.* = Manifestar. *Denunciar.*
Renunciatâri. *m.* Aquêll en favor de qui se fâ una renuncia. *Renunciatario.*
Reña. *m. f.* El qui reña molt. *Reñidor, ra.*
Reñâd, da. *p. p.* de reñar. *Regañado, da.*
Reñar. *v. a.* Arregañar. = Mostrar dolor, enfâdo ab acciôs, géstos ô parâulas. = Los câus mostrânt sas dénts. *Regañar.*
Reñíd, da. *p. p.* de reñir. *Reñido, da.*
Reñidor, ra. *m. f.* El qui es afectád de reñir. *Reñidor, ra.*
Reñina. *f.* Disputa, pendência, questiô, quiméra. *Riña.*
Reñir. *v. a.* Barayarse, disputar, questionetjar. *Reñir.*
Repagád, da. *p. p.* de repagar. *Repagado, da.*
Repagar. *v. a.* Pagar molt ô ab escés alguna cõsa. *Repagar.*
Reparâble. *adj.* Lo que se pôt reparar ô remédiar. = Lo que se pôt corretgir. = Lo qui es digne de ser notád. *Reparable.*
Reparaciô. *f.* El âcte y effêcte de reparar. = Restablíméut y recabalâyas. *Reparacion.*
Reparád, da. *p. p.* de reparar. *Reparado, da.*
Reparador, ra. *m. f.* El qui repâra. *Reparador, ra.*
Reparar. *v. a.* Mirar ab cuydâdo alguna cõsa, vên-

rerla. = Aténdrer, considerar, reflexionar. =
 Prevèurer a'gún dâny, reguardarse de éll. *Re-
 parar.* = No'y há en que reparar. *No hay en
 que reparar.*
Repáro. *m.* Dificultât, dubte, inconveniênt. =
 Advertência, observaciô. = Quâlsevôl côsa que
 se pôsa para defênsa. *Reparo.*
Repartible. *adj.* Lo qui se pôt repartir. *Repartible.*
Repartició. *f.* El âcto y effêcte de repartir. *Repar-
 ticion.*
Repartid, *da.* *p. p.* de repartir. *Repartido, da.*
Repartidor, *ra.* *m. f.* El qui repartêix. *Reparti-
 dor, ra.*
Repartimênt. *m.* Repartició. *Repartimiento.*
Repartir. *v. a.* Distribuir, douar. = Carregar ab
 alguna contribuciô per pârts. = Dividir, partir.
Repartir.
Repás. *m.* Estudi brêu de lo que já se há estudiâd
 ô vist. = Ecsâmen de una côsa para corregir sas
 sênas fâltas ô defêctes. *Repaso.* = Recerca. *Re-
 busca ô rebusco.*
Repassâd, *da.* *p. p.* de repassar. *Repasado, da.* =
Rebuscado, da. = *Repacido, da.*
Repassador, *ra.* *m. f.* El que repâssa. *Repasador,
 ra.* = El qui recerca. *Rebuscador, ra.*
Repassar. *v. a.* Tornar á passar, á vèurer, á mi-
 rar, á registrar, á tocar alguna côsa. = Estu-
 diar lo que já se havía estndiâd. = Compôndrer
 lo qui se espeña. = Repetir en la memôria. *Re-
 pasar.* = Sa farina. *Repasar ô recerner la harina.*
 = Recercar. *Rebuscar.* = Sa pastura. *Repacer.*
Repêl. *m.* Cóntra pèl. = Repugnância. *Repelo.* =
 Á repêl. Ab repugnância, á disgúst. *A repelo ô
 á pospelo.* = Fer repêl afaytânt. *Descañonar.*
 = Fer es repêl: robar. *Repelar.*
Repêndrer. *v. a.* V. Reprendier.
Repensâd, *da.* *p. p.* de repensar. *Repensado, da.*
Repensar. *v. a.* Tornar á pensar. *Repensar.*
Repênte. (De). *adv.* De improvís, repentinamênt.
De repente.
Repentí. *m.* Lânce, succés improvíst, no espêrâd.
 = Movimênt impensâd y prônte. *Repenton.*
Repentí, *ua.* *adj.* Inespêrâd, no premeditâd, prôn-
 te. *Repentino, na.*
Repentinamênt. *adv.* De repênte. *Repentinamente.*
Repercussió. *f.* Reverberaciô. = El retrocés de un
 côs qui topa ab un âltre. *Repercusion.*
Repercussin, *va.* *adj.* Lo qui té lôrsa de fer ro-
 trocedir. *Repercusivo, va.*
Repercutid, *da.* *p. p.* de repercutir. *Repercuso, sa.*
Repercutir. *v. a.* Fer entrar los humors dedins.
Repercutir ô repercutir.
Repercutir. *v. n.* Reverberar. = Fer tornar arré-
 ra un côs al qui topa ab éll. *Repercutir.*

Repertôri. *m.* Prontuári. = Compêndi de côsas no-
 tâbles. *Repertorio.*
Repès. *f.* La acció de tornar pésar. *Repeso.*
Repésâd, *da.* *p. p.* de tornar á pésar. *Repesa-
 do, da.*
Repésar. *v. a.* Tornar pésar. *Repesar.*
Repetició. *f.* El âcte y effêcte de repetir. *Repeti-
 cion.* = Traducciô. = *cur.* La acció que un té pa-
 ra demanar lo que há pagâd injustamênt. *Re-
 peticion.* = En la música. *Retornelo.*
Repetid, *da.* *p. p.* de repetir. *Repetido, da.* = *Tra-
 ducido, da.*
Repetidor, *ra.* *m. f.* El qui repetêix. *Repetidor,
 ra.* = *Traductor.* = El qui enfâda y molêsta en
 repetir una côsa. *Leguleyo, ya, machaca, ma-
 chacon, na.*
Repetir. *v. a.* Tornar á dir ô fer lo já dit ô fêt.
Repetir. = Mâssa qui enfâda. *Machacar.* = Tra-
 duir. *Traducir.* = Repetêix que repetêix: espre-
 sió qui indica el enfâdo que câusa el qui re-
 petêix mâssa una côsa. *Machaca que machaca.*
Repetitiu, *va.* *adj.* Qui inclôu repitició. *Repeti-
 tivo, va.*
Repicâd, *da.* *p. p.* de repicar. *Repicado, da.*
Repicâdas. *f. pl.* Tôcs de campânas en señâl de
 gôig ô de fêsta. *Repique de campanas.*
Repicar. *v. a.* Tornar á picar ô picar molt menúd
 una côsa. = Tocar sas campânas en señâl de ale-
 gría ô de fêsta. = Tornar á punxar. *Repicar.* =
 Als instrumênts músics de côrda: tocarlos bé.
Repicar ô repiquetear.
Repilogâd, *da.* *p. p.* de repilogar. *Repilogado, da.*
Repilogar. *v. a.* Tornar á dir en resúmen. *Repi-
 logar.*
Repintâd, *da.* *p. p.* de repintar. *Repintado, da.*
Repintâd, *da.* *adj.* El qui camia molt compôst y
 presumêix de axô. *Repicado, da.*
Repintar. *v. a.* Pintar demúnt lo pintâd. *Repintar.*
Replâ. *m.* El espáy âmple que hey há entre los
 escalôns de una escâla. *Descanso,rellano ô mesa.*
Replantâd, *da.* *p. p.* de replantar. *Replantado, da.*
Replantar. *v. a.* Tornar á plantar. *Replantar.*
Replê, *na.* *adj.* Molt ple. *Relleno, na.* = Mâssa
 grâssos. *Obeso, sa.* = De menjar, de humors. *Re-
 pleto, ta.*
Replegâd, *da.* *p. p.* de replegar. *Replegado, da.*
 = *Recogido, da.*
Replegar. *v. a.* Doblegar molts vegâdas. = Ajnu-
 tar los soldâts. *Replegar.* = Recuir. *Recoger.*
Rêplica. *f.* Instância que se fâ á lo que se respôn. =
 Respôsta que se dona al repugnânt á lo que se
 diu ô mâna. = *cur.* El segón escrit ô allegât que
 presênta câda pârt respouênt á lo allegâd de ân-
 tes. *Réplica.* = Sense rêplica: sense excusa. *Sin
 réplica.*

Replicació. *f.* V. Rêplica. *Replicacion.*
 Replicad, da. *p. p.* de replicar. *Replicado, da.*
 Replicador, ra. *m. f.* El qui replica. *Replicador, ra.* = El qui replica molt. *Replicon, na.*
 Replicar. *v. a.* Còntreaddir, respòndrer. = Refutar la respòsta que se dona á un argument, etc. *Replicar.*
 Repoblació. *f.* El acte y efecte de repoblar. *Re poblacion.*
 Repoblád, da. *p. p.* de repoblar. *Repoblado, da.*
 Repoblar. *v. a.* Tornar poblar. *Repoblar.*
 Repoda. *f.* El acte de repodar. *Repoda.*
 Repodád, da. *p. p.* de repodar. *Repodado, da.*
 Repodar. *v. a.* Tornar podar. *Repodar.*
 Reportació. *f.* Moderació, serenidad de ánimo. *Reportacion.*
 Reportád, da. *p. p.* de reportar, se. = *adj.* Contengú, moderád, remirád. *Reportado, da.*
 Reportar. *v. a.* Dur, portar. = Refrenar, reprimir alguna passió del ánimo ò al qui la té. = *cur.* Tornar á dur algún instrument ab testimoni de la seua ecxecució. *Reportar.*
 Reportarse. *v. r.* Aquietarse, contenirse, reprimirse. *Reportarse.*
 Reportôri. *m.* V. Repertôri. *Reportorio.*
 Repôs. *m.* Descans, tranquilidat del ánimo y del còs. = Interrupció y dexa dei trabáy. *Reposo.*
 Reposád, da. *p. p.* de reposar. = *adj.* Pacific, quiét, sossegád. *Reposado, da.* = Tornád á posar. *Repuesto, ta.*
 Reposadament. *adv.* Ab repôs. *Reposadamente.*
 Reposar. *v. a.* Tornar á posar. *Reponer.*
 Reposar. *v. n.* Descansar, dormir. = Permanèxer en páu y quietút. = Interrómpre el trabáy ò la fatiga. = Quédar sense sembrar un càmp. = Assentar-se los líquidos. = Estar enterrád. = Jèurer. *Reposar.* = Un pòc el qui corre, camina ò fà feyna. *Reposar un poco ò tomar huelgo.*
 Reposarse. *v. r.* Cobrar sefny. *Asear.* = Assentarse los líquidos. *Reposarse.*
 Reposició. *f.* El acte y efecte de tornar á posar. = La acció de posar, de conservar los líquidos en los iustrumènts conveniènts segòns los químics. *Reposicion.*
 Repreguata. *f.* Nòva pregunta ò questió sobre el matéix assunto. *Repregunta.*
 Repreguntád, da. *p. p.* de repreguntar. *Repreguntado, da.*
 Repreguntar. *v. a.* Preguntar de nðu. *Repreguntar.*
 Reprènder. *v. a.* Avisar, advertir, corretgir, objectar. *Reprender.*
 Reprensible. *adj.* Digne de repreusió. *Reprensible.*
 Reprensió. *f.* Avis, correcció, censura. = El acte y

efecte de contenir, detenir, reprimir. *Repression.*
 Reprès, sa. *p. p.* de reprènder. *Reprendido, da.* = De tornar prènder. *Represo, sa.*
 Represa. *f.* Detenció. *Represa.*
 Represália. *f.* Dånny fèt al inimig en recompensació del que ell fà. *Represalia ò represaria.*
 Representáble. *adj.* Lo qui se pòt representar ò ferse visible. *Representable.*
 Representació. *f.* El acte y efecte de representar. = Autoridat, caràcter de una persona. = Esterioridat. = Idèya, imatge, pintura, retrato. = La acció de fer presént una còsa. = Súplica que se fà á los superiors. = *cur.* El dret de succeir en el hereuátge per la persona de àltri representántla. *Representacion.*
 Representád, da. *p. p.* de representar. *Representado, da.*
 Representador, ra. *m. f.* El qui representa. = Comédiánt. *Representador, ra.*
 Representánt. *p. a.* de representar. El qui representa. *Representante.*
 Representánte, ta. *m. f.* Comédiánts. = El qui representa á un àltre. = El predicador de pòcs llúms qui sàb representar hé un sermó. *Representante.*
 Representar. *v. a.* Posar á la vista. = Fer presént, posar dins el esperít, dins la idèya. = Contar, declarar. = Proposar ò supplicar alguna còsa al superior. = Assemblar. = Recitar en públic comèdia, òpera, etc. = Fer la persona, las veus y vices de àltre. = Formar idèyas. *Representar.*
 Representarse. *v. r.* Presentarse, oferirse al entnimènt. = Posarse, presentarse á la presència de... *Representarse.*
 Representatiu, va. *adj.* Qui representa. *Representativo, va.*
 Reprimíd, da. *p. p.* de reprimir, se. *Reprimido, da.*
 Reprimir. *v. a.* Contenir, detenir, moderar, soassegar. *Reprimir.*
 Reprimirse. *v. r.* Contenirse, ferse fòrsa, moderarse, etc. *Reprimirse.*
 Rêproho, ba. *adj.* Dexád y malaíd de Déu. = Dólent, pèrvèrs. *Rêprobo, ba.*
 Reproducció. *f.* El acte y efecte de reproduir. *Reproduccion.*
 Reproduíd, da. *p. p.* de reproduir. *Reproducido, da.*
 Reproduir. *v. a.* Tornar á produir. = Refer, renovar, restaurar. = Tornar á fer presént lo dit ò allegád. *Reproducir.*
 Repromès, sa. *p. p.* de repromèter. *Reprometido, da.*

Repromesa. *f.* Promesa reiterada. *Repromission.*
Repromèter. *v. a.* Tornar á promèter. *Reprometer.*
Repromissió. *f.* V. Repromesa. *Repromission.*
Reprôva. *f.* Nôva prôva. *Reprueba.*
Reprovâble. *adj.* Digne de reprovació. *Reprobable.*
Reprovació. *f.* El âcte y effècte de reprovar. *Reproñacion.*
Reprovâ l. *da. p. p.* de reprovar. *Reprobado, da.*
Reprovar. *ra. m. f.* El qui reprôva. *Reprobador, ra.*
Reprovar. *v. a.* Escluir, no admètrer, despreciar. = Decretar Déu la péua etèrna al qui môr en pecât mortâl. *Reprobar.*
Reptíl. *m.* Tot animal qui camina rossegânt encâreque ténga câmas côm el dragó, sergautâna. *Reptil.*
República. *f.* Estât governâd per molts. = Còsa pública, bé públic, càusa comuna. *República.*
Repubiâ, na. *adj.* Pertañent á la república. = Apassionâd per la república. *Republicano, na.*
Republicanisme. *m.* Estât, qualidât del republicâ. *Republicanismo.*
Repudi. *m.* Dimissió de sa prôpia espôsa. = El âcte y effècte de repudiar. *Repudio.*
Repudiació. *f.* Repudi. *Repudiacion.*
Repudiâda. *p. p.* de repudiar. *Repudiada.*
Repudiar. *v. a.* Fer dimissió de sa sêua dôna prôpia. *Repudiar.*
Repudrid. *da. adj.* Molt pudrid. *Repodrido, da.*
Repuguâd. *da. p. p.* de repugnar. *Repugnado, da.*
Repugnâcia. *f.* Còntradicció, oposició que diu una còsa á âltra. = Aversió, horror á una còsa. = Desgâna, dificultât de admètrer ó fer alguna còsa. = La impossibilitât que ténen duas còsas para verificarse en un subjècte en un matèix témps. *Repugnancia.* = Ab repugnâcia: ab disgust, á pêsar sêu. *Con repugnancia.*
Repugnâut. *adj.* Lo qui repugna. = Contrâri, contradictôri, contradiènt, oposâd. *Repugnante.*
Repugnar. *v. a.* Tenir repugnâcia. = Còntradir, resistir. = Admètrer ab dificultât una còsa, ferla de mâla gâua. = Oposarse. = Implicar còntradicció. *Repugnar.*
Repulid. *da. p. p.* de repulir. *Repulido, da.*
Repulir. *v. a.* Tornar pulir. *Repulir.*
Repulsa. *f.* Desprèci, negativa. *Repulsa.* = Arregâny. *Reprimenda.*
Repurga. *f.* Segona purga, reiteració de purga. *Repurga.*
Repurgâd. *da. p. p.* de repurgar. *Repurgado, da.*
Repurgar. *v. a.* Donar âltra purga. *Repurgar.*
Reputació. *f.* Crèdit, estimació, fâma ab el públic. *Reputacion.*

Reputâd. *da. p. p.* de reputar. *Reputado, da.*
Reputar. *v. a.* Considerar, pensar ab atenció. = Fer concèpte de la calidât ó estât de una còsa. *Reputar.*
Reputarse. *v. r.* Considerarse. *Reputarse.*
Requíebro. *m.* Parâula amorosa, atractiva ab que se espresa el amor. *Requiebro.* = Fer requiebros. *Requebrar.*
Requirid. *da. p. p.* de requirir. *Requirido, da ó requisito, ta.*
Requirimènt. *m.* Âcte judiciâl. *Requerimiento.*
Requirir. *v. a.* Necessitar, ser necessari. *Requirir ó requerir.*
Requisició. *f.* El âcte y effècte de requirir. *Requerimiento y ant. requisita, requisición.*
Requisít. *m.* Circunstâcia, condició necessària. *Requisito.*
Requisitôria. *f.* Despâtx de un superior á âltre paraque eczecút alguna còsa. *Requisitoria, requisitorio.*
Res. *m.* El no sêr, la carència de tot sêr. = Ninguna, pôca ó molt pôca còsa. *Nada.* = Es nores. *Es nada.* = Es un pôc de nores. *Es un poco de nada.* = Res li fâ fôrça. *Todo lo convierte en sustancia ó no toma fastidio.* = Res li fâlta. *Nada le falta ó no está desnudo.* = No es bô per res. *No es bueno para nada.*
Resâd. *da. p. p.* de resar. *Rezado, da.*
Resar. *v. a.* Llegir ó dir ab atenció el ofici divino. = Demanar ó alabar á Déu de parâula diènt oracións. = No cantar. *Rezaz.* = Atropèllâd. *Despabilar ó pasar cuentas.*
Rescât. *m.* Desempeño de lo empeñorâd, de lo embregâd, etc. = El âcte de rescatar esclâus. = La partida de diuer que còsta el rescât. *Rescate.*
Rescatâd. *da. p. p.* de rescatar. *Rescatado, da.*
Rescatador. *ra. m. f.* El qui rescâta. *Rescatador, ra.*
Rescatar. *v. a.* Desempeñar. = Redimir catius ó esclâus. *Rescatar.*
Rescindid. *da. p. p.* de rescindir. *Rescindido, da.*
Rescindir. *v. a.* Anullar, invalidar. *Rescindir.*
Rescisió. *f.* Auullació, invalidació. *Rescision.* = Pédimènt de rescisió: demânda para fer auullar un âcte, un decret. *Pedimiento de rescision.*
Rescisôri, ria. *adj.* Qui anulla. *Rescisorio, ria.*
Rescisôri. *m. cur.* Motiu principiâl de auullació. *Rescisorio.*
Rescôsa. *f.* Fâbrica para detenir la âygo corrént ó ferla pujar. *Esclusa.*
Rescripció. *f.* El âcte y effècte de rescriurer. *Rescripcion.*
Rescript. *m.* Respôsta de sobérâno á los qui lo

consultan ô suplicau. *Rescripto*.

Rescriptóri, ria. *adj.* Pertañent á rescript. *Rescriptorio, ria*.

Rescrit, ta. *p. p.* de rescriurer. *Rescrito, ta*.

Rescriurer. *v. a.* Tornar respôsta á carta per escrit. = Tornar escriurer. *Rescribir*.

Resérva. *f.* Guárda que se fâ de alguna còsa ô preveniô de élla paraque servesca á son témps. = El secrèt que se eucarrega ô se guárda. = Cautèla para no descubrir lo interior. = La acció de estar al Santíssim. = *cur.* La declaració que fâ el jutge de que la sentència donâda no impedesca á las pârts de usar de son juy en âltre tribuauâl. = Miramént. *Reserva*. = Anar ab resérva: ab cautèla. *Andar con reserva*. = Sens resérva: seus escepciô. *Sin reserva*.

Reservació. *f.* El âcte y efecte de reservar. *Reservacion*.

Reservád, da. *p. p.* de reservar. *Reservado, da*.

Reservádamént. *adv.* En secrèt. *Reservadamente*.

Reservar. *v. a.* Esceptuar, detenir. = Estojer una còsa. *Reservar*.

Reservarse. *v. r.* Conservarse para millor ocasió. = Retenirse alguna porció de lo que se ven. *Reservarse*.

Reservatóri. *m.* El llòc ahónt se resérva alguna còsa. *Reservatorio*.

Resguárt. *m.* Guárda que se pôsa en alguna còsa. = El cuydado de zelar y perseguir el còntrebâudo. = Los empleyâda en axò. *Resguardo*.

Residència. *f.* Assistència, domicili, mansió en un llòc. = La permanència en un llòc per rahó de destino ô ministèri. = El càrreg que se fâ á un de lo que está á son cuydado. = La càusa formâda al residenciâd. *Residencia*.

Residenciâd, da. *p. p.* de residenciar. *Residencia-do, da*.

Residenciâl. *adj.* Se diu de un empleyo qui demâna residència habituâl. *Residencial*.

Residenciar. *v. a.* Demanar á un el conte de lo que té encarregâd. *Residenciar*.

Resident. *adj.* El qui residèix. = *m.* El ministre qui residèix en alguna cort estrangèra sense càracter de embaxador. *Residente*.

Residir. *v. n.* Permanèxer, estar de assiento en algún llòc. = Estar una còsa immateriâl en una persona. = Assistir personâlmént per témps determinâd en un llòc per rahó de empleyo ô ministèri. *Residir*.

Residuo. *m.* Pârt, porció, résta de un tot. *Residuo*.

Resignació. *f.* Tranquilidât de ânimo. = La entregâ voluntària que un fâ de sí, posâutse en mâus y voluntât de âltri. *Resignacion*. = Renun-

cia de bènèfici egleciâstic en favor de subjècte determinâd. *Resigna* ô *resignacion*.

Resignâd, da. *p. p.* de resignar, *re. Resignado, da*.

Resignâdamént. *adv.* Ab resignació. *Resignadamente*.

Resignâut. *p. a.* de resignar. El qui resigna. *Resignante*.

Resignar. *v. a.* Renunciar bènèfici egleciâstic en favor del subjècte determinâd. *Resignar*.

Resignarse. *v. r.* Entregarse y posarse en sas mâus y voluntât de âltre. *Resignarse*.

Resignatâri. *m.* Aquèll en favor de qui se resigna. *Resignatario*.

Resistència. *f.* El âcte y efecte de resistir. *Resistencia*.

Resistent. *p. a.* de resistir. = *adj.* Lo qui resistèix, té resistència. *Resistente*.

Resistid, da. *p. p.* de resistir. *Resistido, da*.

Resistidor, ra. *m. f.* El qui resistèix. *Resistidor, ra*.

Resistir. *v. a.* Fer càre, fer esfòrs en còntre, oposarse. = Còntreaddir, repognar, còntrearestar. = Estar, mantenirse firme. = Aguantar, sufrir, tollerar. *Resistir*.

Réso. *m.* El âcte de resar. = El ofici divino. *Resa*.

Resòldrer. *v. a.* Determinar, formar resolució, decidir alguna còsa. = Fòndrerse un humor. = Donar solució á un dubte, á una dificultât. = Dividir un tot en sas séuas pârts desfent la séua unió. = Fer que se evapor una còsa. *Resolver*.

Resòldrerse. *v. r.* Determinarse. = Venir á parar una còsa en âltra. *Resolverse*.

Resòlrer. *v. a.* V. Resòldrer. *Resolver*.

Resòlrerse. *v. r.* V. Resòldrerse. *Resolverse*.

Resòlt, ta. *p. p.* de resòlrer ô resòlre, *se. Resuelto, ta*.

Resòlt, ta. *adj.* Arroçâd, atrevíd, determinâd, constânt y firme en las séuas resolucions. = Explicâd. *Resuelto, ta*.

Resolució. *f.* Determinació. = Propòsit. = Ânimo, valor, atrevimént. = Decisió de algun dubte ô dificultât. = Desunió ô separació de las pârts de un tot. = Evaporació. *Resolucion*.

Resoluble. *adj.* Lo que ab facilitât se pôt resòldrer. *Resoluble*.

Resolutiu, va. *adj.* Lo qui té virtút para fòndrer los humors. = El mètode ô orde de proceir ab anàlissis. *Resolutivo, va*.

Resolutivamént. *adv.* Ab resolució. *Resolutivamente*.

Resolutóri, ria. *adj.* Lo qui té resolució. *Resolutorio, ria*.

Resolutòriamént. *adv.* Ab resolució. *Resolutivamente*.

Resolvent. *adj.* Lo qui dissòl, fon. *Resolvente*.

Respalla y respaller. *m.* La pàrt de bànc, cadira á qui están acostâdas las espâllas del qui sên.

Respalda ò **respaldo.** = Acostarse al respaller.

Respalarse.

Respectàble. *adj.* Digne de respècte. **Respetable y respectable.**

Respectád, *da.* *p. p.* de respectar. **Respetado, da.**

Respectador, *ra.* *m. f.* El qui respècta. **Respetador, ra y respectador, ra.**

Respectar. *v. a.* Venerar, reverenciar, tenir respècte. **Respetar ò respectar.**

Respectar. *v. n.* Pertàñer, tocar, dir relació. **Respetar ò respectar.**

Respècte. *m.* Veneració. **Respeto ò respecto.** = De respècte: per ostentació. **De respecto.** = Per respècte de... per reverència. **Por respecto ò respeto.** = Respècte á ò de... **Respeto á ò de...** = No servir respècte á uingú: no mirar cap ni càre. **No guardar ningun respecto ò no ahorrarse con nadie.**

Respècte. *m.* Relació que té una còsa á àltra. **Respecto ò respeto.**

Respècte. *adv.* En relació, comparació ò proporció. **Respecto.** = A respècte de: á proporció de. **Al respecto de.**

Respectiu, *va.* *adj.* Relatiu, qui diu relació. **Respectivo, va.**

Respectivament. *adv.* Ab relació. **Respectivamente.**

Respective. *adv.* Ab relació. **Respective.**

Respectós, *sa.* *adj.* Lo qui càusa ò mōu á respècte. = El qui observa respècte. **Respetoso, sa.**

Respectosament. *adv.* Ab respècte. **Respetosamente.**

Respectuos, *sa.* *adj.* V. Respectós. **Respetuoso, sa.**

Respectuosament. *adv.* V. Respectosament. **Respetuosamente.**

Respiràble. *adj.* Que se pōt respirar. **Respirable.**

Respiració. *f.* El àcte y èfecte de respirar ò de alenar. = El àyre que se alena. = Entràda y surtida llibre del àyre en las habitacions. **Respiracion.**

Respirant. *p. a.* De respirar. El qui respira. **Respirante.**

Respirar. *v. n.* = Despedir y prènder el àyre. = Animarse, cobrar aliènto. = Descansar, deshaogarse, eczalar, viurer. **Respirar.** = Per estar llibèrt de cuydâdos, feynas, etc. **Resollar.** = Sense respirar: sense descàns. **Sin respirar.**

Resplandència. *f.* La claror ò llum que una còsa té en sí. **Resplandencia.**

Resplaudént. *p. a.* de resplandir. = *adj.* Brillànt, hermós. **Resplandeciente.**

Resplandimént. *m.* V. Resplandor. **Resplandecimiento.**

Resplaudir. *v. n.* Brillar, lluir, despedir claror,

llum. = Avantatjarse. **Resplandecer.** = Retronar. **Retumbar.**

Resplandor. *m.* Claror, llum que despedeix qualsevòl còsa. = L'uíment. **Resplandor.**

Respondént. *m. f.* El qui respōn. = *cur. adj.* Lo qui conté una respōsta. **Respondiente.**

Respōndrer. *v. a.* Contestar, tornar respōsta. = **Correspōndrer.** = Parlar el èco. = Referirse á... **Responder.**

Respōs. *m.* Cèrtas préces que se diuen despuès de las lliçons de matinas. **Responsorio.** = El qui separád del réso se diu para los difunts. **Responso.**

Responsabilitát. *f.* La obligació de satisfer per á ò per àltre qualsevòl dany ò pèrdua. **Responsabilidad.**

Responsàble. *adj.* El qui té responsabilitát. **Responsable.**

Responsiu, *va.* *adj. cur.* Lo qui conté una respōsta. **Responsivo, va.**

Responsóri. *m.* V. Respōs. **Responsorio.** = **Responso.**

Responsòris bréus. *m. pl.* Los responsòris que se diuen despuès de algunas capítulas. **Responsorios breves.**

Respōsos bréus. *m. pl.* V. Responsòris bréus. **Responsorios breves.**

Respōst, *ta.* *p. p.* de respōndrer. **Respondido, da y respueto, ta.**

Respōsta. *f.* Contestació á càrta, dificultát, dubte, á pregunta. = La ven del èco y de las muntáñas y llòcs còncavos. **Respuesta.** = Dolènta, náñla. **Sofion.** = El qui torna náñlas respōstas quánd se li máña alguna còsa. **Respondon, na.**

Ressáber. *v. a.* Sáber molt bé una còsa. **Resaber.**

Ressábi. *m.* El sabor dolènt y estraordinári que dexa ò té una còsa. = Mál costúm, vici. **Resabio.**

Ressabíd, *da.* *p. p.* de ressáber. **Resabido, da.**

Ressált. *m.* Rebót. = La pàrt qui sobrepuja en un plá. **Resalto.** = En pintura. **Resalte.**

Ressaltar. *v. n.* Rebotar. = Botir un còs qui estáva apégád á àltre ò una pàrt de un còs. **Resaltar.**

Ressaludád, *da.* *p. p.* de ressaludar. **Resaludado, da.**

Ressaludar. *v. a.* Saludar ò tornar la salutació al qui há saludád. = Saludar segona vegáda. **Resaludar.**

Ressalutació. *f.* El àcte y èfecte de ressaludar. **Resalutacion.**

Ressangràd, *da.* *p. p.* de ressangrar. **Resangrado, da.**

Ressangrar. *v. a.* Tornar sangrar. **Resangrar.**

Ressangría. *f.* Segona sangría. **Resangria.**

Ressecació. *f.* La acció de ressecar. **Resecacion.**

Resèc, ca. *p. p.* de ressecar, *se. Reseco*, ca.
Ressecar, *v. a.* Secar molt. *Resecar*.
Ressecarse, *v. r.* Secarse molt. *Resecarse*.
Ressegád, da. *p. p.* de ressegar. *Resegado*, da.
Ressegar, *v. a.* Segar segona vegada. *Resegar*.
Ressellad, da. *p. p.* de ressellar. *Resellado*, da.
Ressellar, *v. a.* Tornar a sellar ò posar segon sèllo.
Resellar.
Resello, m. Segon sèllo que se pôsa. *Resello*.
Resembrád, da. *p. p.* de ressemar. *Resembrado*, da.
Ressemar, *v. a.* Tornar sembrar. *Resembrar*.
Resentid, da. *p. p.* de ressentir-se. *Resentido*, da.
Ressentiment, m. Dolor que se té de una injuria:
 = *Ubèrta*, xáp. *Resentimiento*.
Ressemtir-se, *v. r.* Tenir sentiment. = *Obrir-se*, xaparse parèt, etc. *Ressemtir-se*.
Resseña, f. La revista de la gent de guèrra. = La nòta que se pren de las señas més distintivas de hòmo, animál para conèxerlós. *Reseña*.
Resseñád, da. *p. p.* de resseñar. *Reseñado*, da.
Resseñar, *v. a.* Prènder las señas de un hòmo. *Resseñar*.
Reusserca, f. El àcte de tornar á cercar. *Rebusca* ò *rebusco*.
Reussercád, da. *p. p.* de reussercar. *Rebuscado*, da.
Reussercador, ra. *m. f.* El qui reusserca. *Rebuscador*, ra.
Reussercar, *v. a.* Tornar cercar. *Rebuscar*.
Reuspiciència, f. Arrepentiment = *Figura retòrica*.
Recipicencia.
Resòbra, f. Sòbra gròssa. *Resobra*.
Resobrád, da. *p. p.* de ressostrar. *Resobrado*, da.
Resostrar, *v. n.* Sobrar molt. *Resobrar*.
Resòl, m. Calor causád per la verberació des sòl.
Resol, *resistero* ò *resistidero*.
Resolád, da. *p. p.* de ressolar. *Resolado*, da.
Ressolar, *v. a.* Tornar solar. *Resolar*.
Resonància, f. El sò causád per repercussió. *Resonancia*.
Resonád, da. *p. p.* de ressonar. *Resonado*, da.
Resonànt, *p. a.* de ressonar. = *adj.* Lo qui ressona. *Resonante*.
Ressonar, *v. n.* Retronar, produir sò per reperonació. = Tornar arréra el sò còm succeïx en el èco. = *Instrument músic*. *Resonar*.
Ressonarse, *v. r.* Comensarse á dir ò escampar una còsa. *Sonarse*.
Rést, m. Còrda groxáda y llárga de espàrt. *Estrenque*. = Bossí de rést encès para fer llum. *Hacho*.
Résta, f. Lo que quèda, résta, sòbra. *Resta*.
Restablí, da. *p. p.* de restablir. *Restablecido*, da.
Restabliment, m. El àcte y efecte de restablir, se.

Restablecimiento.
Restablir, *v. a.* Tornar posar en so primer estát.
Restablecer.
Restablir-se, *v. r.* Adobarse de una malaltia, restonarse de una pèrdua, etc. *Restablecer-se*.
Restád, da. *p. p.* de restar. *Restado*, da.
Restador, ra. *m. f.* El qui résta. *Restador*, ra.
Restànt, *p. a.* de restar. El qui résta. *Restante*.
Restànt, m. Lo qui résta. *Restante*.
Restar, *v. a.* Llévar un nombre menor de un major, *v. g.* 3 de 6. *Restar*.
Restar, *v. n.* Faltar, quèdar, romàndrer, sobrar.
Restar.
Restauració, f. El àcte y efecte de restaurar. *Restauracion*.
Restaurád, da. *p. p.* de restaurar. *Restaurado*, da.
Restaurador, ra. *m. f.* El qui restaura. *Restaurador*, ra.
Restaurànt, *p. a.* de restaurar. El qui restaura. *Restaurante*.
Restaurar, *v. a.* Renovar, reparar, adobar alguna còsa. = Fer que se torn usar. = Millorar. *Restaurar*.
Restauratíu, va. *adj.* Lo qui té virtut para restaurar. *Restaurativo*, va.
Restitució, f. El àcte y efecte de restituir, se. = Regrés de los planetas al primer estát. *Restitucion*.
Restituible, *adj.* Lo qui se pòt restituir. *Restituble*.
Restitúid, da. *p. p.* de restituir, se. *Restituido*, da.
Restituidor, ra. *m. f.* El qui restitueix. *Restituidor*, ra.
Restituir, *v. a.* Tornar lo rebú, robád, etc. = Restaurar. = Donar fòrsa, vigor al qui lo havia perdú. = Fer que el venedor torn á tenir lo que havia venú. *Restituir*.
Restituir-se, *v. r.* Tornar al lloc de onónt se surtí. *Restituirse*.
Restitutóri, ris. *adj.* Lo qui inclòu ò dispòn la restitució. *Restitutorio*, ria.
Résto, m. Cantidat de diner que se envida. = Lo que falta ò résta. *Resto*. = Tirar el résto: fer el últim esfòrs. *Echar el resto*. = Fer résto: aturar-se, quèdar, romàndrer. *Quedar*.
Restrèñer, *v. a.* Lligar més lurt ò tornar á lligar. *Restriñir*. = Escañar. *Ahogar* ò *restriñir*.
Restrèt, ta. *p. p.* de restrèñer. *Restriñido*, da.
Restricció, f. Coartació, limitació, precisió. *Restriccion*.
Restringént, *p. a.* de restrèñer. El qui restrèñy. *Restringente*.
Restringént, m. Lo qui té virtut para restrèñer. *Restringente*.

Restringid, da. *p. p.* de restringir. *Restringido*, da ò *restricto*, ta.

Restringir. *v. a.* Coartar, limitar. *Restringir*.

Resulta. *f.* El acte y efecte de resultar. = El efecte segon ò qui còm secundàriament se segueix de una còsa. = Lo que últimament se resol ò surt de una conferència ò junta. *Resulta*.

Resultad, da. *p. p.* de resultar. *Resultado*, da.

Resultància. *f.* El efecte ò consecucència de alguna determinació, fèt ò operació. *Resultancia*.

Resultant. *p. a.* de resultar. Lo que resulta. *Resultante*.

Resultar. *v. n.* Venir una còsa de altra, seguirse. *Resultar*.

Resultat. *m.* Consecucència que resulta. *Resultado*.

Resúmen. *m.* Compendi, recopilació. *Resúmen*. = En resúmen: en pòcas paraulas. *En resúmen*.

Resumid, da. *p. p.* de resumir. *Resumido*, da.

Resumir. *v. a.* Compendiar, recopilar. = Repetir un silogisme, argument ántes de respòndrèy. *Resumir*.

Ressucitad, da. *p. p.* de ressucitar. *Resucitado*, da.

Ressucitador, ra. *m. f.* El qui ressucita á áltre. *Ressucitador*, ra.

Ressucitar. *v. a.* Fer tornar viu á un mòrt. = Renovellar. *Resucitar*.

Reasucitar. *v. n.* Tornar á viurer un mòrt. = Escapar de una gràve malaltia. = Comparèxer després de una llarga ausència. *Resucitar*.

Resunció. *f.* Figura retòrica qui se fa quánd després de haver dit moltes paraulas, se repeteixen las primèras para major claredat. *Resuncion*.

Ressurrecció. *f.* Reunió de la ànima al còs de qui estàva separada. = El mistèri de quánd Cristo ressucità. = La restitució á la gràcia perduda. *Ressurreccion*.

Retac. *m.* Escopeta curta. *Retaco*. = Segon tòc á hòlla en el joc de villar. *Retaco*.

Retacar. *v. a.* Ferir duas vegadas sa hòlla en el villar. *Retacar*.

Retad, da. *adj.* Gravàd de pigòta. *Hoyoso*, sa, *picoso*, sa, *pitojo*, ja ò *cara de rallo*.

Retaguàrdia. *f.* El cuèrpo de soldats qui và derrerà. *Retaguardia*. = Picar la retaguàrdia: seguir al inimig. *Picar la retaguardia*.

Retaló. *m.* Taló de fust y forrad de pell que en altre temps se duya á las sabàtas. *Ponlevi*. = Posarse demunt es retalons: inflad: presumid, etc. *Ponesse hueco*. *V.* Posarse.

Retapad, da. *p. p.* de retapar. *Retapado*, da.

Retapar. *v. a.* Tapar molt ò tornar tapar. *Retapar*.

Retardació. *f.* Detenció, tardansa. *Retardacion*.

Retardad, da. *p. p.* de retardar. *Retardado*, da.

Retardament. *m.* Retardació. *Retardamiento*.

Retardar. *v. a.* Causar retardació ò tardansa. *Retardar*.

Retastad, da. *p. p.* de retastar. *Recatado*, da.

Retastar. *v. a.* Toruar tastar. *Recatar*.

Retaulo. *m.* Pintura qui representa algún succés, etc. *Retablo*.

Retaulèt. *m.* Quadrèt en qui està pintad algún miracle y que se sol penjar en la iglesia. *Foto ò ex-voto*.

Retenció. *f.* El acte y efecte de retenir. = Depòsit de algún humor. *Retencion*. = De orina. *De orina*.

Retengud, da. *p. p.* de retenir. *Retenido*, da.

Retenir. *v. a.* Contèur, detenir, reprimir, retardar. = Suspèndrer. = Guardar en la memòria. = Tenir lo de altri. *Retener*.

Retenid, da. *p. p.* de retenir. *Retenido*, da ò *retinto*, ta.

Retenir. *v. a.* Tornar tenir. *Retenir*.

Retgèya. *f.* Conflits menúds. *Ragea*.

Retgla. *f.* Eczemplar, modèllo. = Llèy general qui comprèn lo principál que deu observar un cuèrpo religiós. = Llèy, ordenansa. = Precèpte en lo arts y cièncias. = Moderació, templança. = El mèstruo de las dònas. = El orde invariàble que guàrdan las còsas naturals. = El mòdo de formar cada espècie de contes. *Regla*.

Retgle. *m.* Llistó para midar y fer retxas. *Regla*. = Llèrg. *Reglon*. = Para escriurer. *Seguidor*.

Retgidor, ra. *m. f.* El qui retgèix. *Regidor*, ra.

Retgidor. *m.* El qui compòn el ajuntament y es individu de ell. *Regidor*.

Retgidora. *f.* La espòsa del retgidor. *Regidora*.

Retgidoràtge. *m.* El empleyo del retgidor y el temps que dura. *Regidorado*.

Retgimènt. *m.* El cuèrpo de personas qui compònen lo ajuntament y el de soldats de várias compaņas de qui es cap un coronell. *Regimiento*. = Provinciàl: el de milicians. *Provincial*.

Retgir. *v. a.* *V.* Regir. *Regir*.

Retgirse. *v. r.* *V.* Regirse. *Regirse*.

Retgirad, da. *p. p.* de retgír. *Amedentrado*, da.

Retgiramènt. *m.* El acte y efecte de retgír, se. *Pavor ò asombro*.

Retgír. *v. a.* Fer pòr. *Amedentrar* ò *asombrar*.

Retgírarse. *v. r.* Espantarse, tenir pòr. *Amedentrarse* ò *asombrarse*.

Reticència. *f.* Figura retòrica per la qual el orador caila ò dexa alguna còsa de qui poria parlar llargament. *Reticencia*.

Reticular. *adj.* A manera de filats. *Reticular*.

Retina. *f.* Túnica del uy en forma de filats. *Retina*.

Retintín. *m.* Sô que déxa en los oídos quálsevol côs qui sôua. *Retintin.*

Retiració. *f.* La segona forma que se pôsa á sa premsa para estampar, etc. *Retiracion.*

Retirád, *da. p. p.* de retirar, *se. Retirado, da.*

Retirád, *da. adj.* El empleyád qui fone separád del empleyo y el soldát á qui se li há donád es retiro. = El hómo apartád moralment del mon.

Retirado, da. = Refugiád á llóc sagrád. *Retirado, da* ó *retrahido, da* = La fuya ó la esquena de estampád primer. *Retiracion.*

Retiráda. *f.* La acció de retirar, *se.* = La de apartarse del inimig. *Retirada.*

Retirar. *v. a.* Apartar, estojar, separar, estampar á la áltra párt de lo estampád. *Retirar.* = Assemblar. *Tirar, y ant. retirar.*

Retirarse. *v. r.* Apartarse, refugiarse, separarse. = Déxar de seguir algún empéño. = Desamparar algún llóc. = Recüllirse á cá séua. *Retirarse.* = Prender sagrád. *Retirarse* ó *retraherse.* = Retirarse á cá séua al fosc. *Venir d casa con las estrellas.*

Retiro. *m.* Desért, llóc secrèt y apartád del comens y trácto dels hômes. = Separació. = Recüllimént. = Refugi. = La pága ó sôu del retirád. *Retiro.*

Retjôla. *f.* Côsa coneguda. *Ladrillo.* = De Valência. *Azulejo.* = Petita. *Ladrillejo.*

Retôc. *m.* La derréra mã de perfecció que se dona á quálsevol ôbra. *Retoque.*

Retocád, *da. p. p.* de retocar. *Retocado, da.*

Retocar. *v. a.* Tornar á tocar ó tocar inoltas vegâlas. = Donar sa derréra mã de perfecció á una ôbra. *Retocar.*

Retôrica. *f.* Abundância de parâulas. *Retórica.* = Tenir bôua retôrica. *Tener retóricas.*

Retôric, *ca. adj.* Pertañent á la retôrica. *Retórico, ca.*

Retôric. *m.* El qui enseña, el qui estudia retôrica y el qui pârla ab elocuéncia. *Retórico.*

Retôrica. *f.* El ârt y ciéncia qui enseña de parlar bé. *Retórica.*

Retoricád, *da. p. p.* de retoricar. *Retorica-do, da.*

Retôricament. *adv.* Segóns las rétglas de la retôrica. *Retóricamente.*

Retoricar. *v. a.* Parlar, escriur segóns las rétglas de retôrica. *Retoricar.*

Retór. *m.* Regrés, satisfacció. = Regrés de buyd de carruátge de lloguer. *Retorno.*

Retornád, *da. p. p.* de retornar. *Retornado, da.*

Retornar. *v. n.* Tornar en un llóc. *Retornar.*

Retórser. *v. a.* Tórser molt. *Retorcer.*

Retorsió. *f.* La acció de convénser ab las matéxas rahóns que alléga el contrári. *Retorsion.*

Retorsúd, *da. p. p.* de retórser. *Retorcido, da.*

Retorsuda. *f.* La acció de retórser. *Retorcedura.*

Retórta. *f.* Espècie de barrál ab so còll llarg y torsúd ó tórt. *Retorta.*

Retosa. *f.* *Repelo.*

Retractació. *f.* El âcte y efecte de desdirse. *Retractacion.*

Retractád, *da. p. p.* de retractar, *se. Retractado, da.*

Retractar. *v. a.* Reprovar lo que se há dit. *Retraatar.*

Retractarse. *v. r.* Desdirse. *Retractarse; retractar* ó *cantar la palinodia.*

Retránca. *f.* Corretja para aguantar es calçóns. *Tirante.*

Retratád, *da. p. p.* de retratar. *Retratado, da.*

Retratar. *v. a.* Pintar la figura de una persona, gravarla ó formarla en escultura. *Retratar.*

Retráto. *m.* La imátge de una persona. *Retrato.*

Rétrer. *v. a.* Cansar, vénser. *Rendir.* = Donar, produir lo batúd, triar las olivas, etc. *Acudir ó rendir.* = Una ôbra: no continuarla. *Echarse ó meterse en la baraja.*

Rétrerse. *v. r.* Ajèurer, assèurerse per cansád, malált, etc. *Rendirse.* = No podèr continuar un eczercici, *v. g.* el jôc de pilôta per cansád. *Dar la cuerda.* = No podèr tollerar pns el trabáyo, mál, etc. *Sucumbir al trabajo, etc.*

Retrèt, *ta. p. p.* de retrèurer. *Retrahido, da, zaherido, da.*

Retréta. *f.* Cèrts tòcs de tambó. *Retreta.*

Retrétre. *m.* Petít quartèt para estary retirád. *Retrete.*

Retréurer. *v. a.* Tirar per sa càre benéfici, favor, etc. que se há fét á un. *Retraher, zaherir* ó *dar en rostro con el beneficio, etc.*

Retribució. *f.* Recompénsa, remuneració. *Retribucion.*

Retribútd, *da. p. p.* de retribuir. *Retribuido, da.*

Retribuir. *v. a.* Recompensar, correspondrer al benéfici rebútd. *Retribuir.*

Retribuyént. *p. a.* de retribuir. El qui retribuyèix. *Retribuyente y retribuentè.*

Retró. *m.* Tornáda arréra des trô. *Retumbo.*

Retroacció. *f.* El efecte de lo qui es retroactiu. *Retroaccion.*

Retroactiu, *va. adj.* Lo qui té fôrça para obrar sobre lo passád. *Retroactivo, va.*

Retrocedir. *v. n.* Tornar arréra, recular. = Apartarse del dictâmen ó parâula donáda. *Retroceder.*

Retrocés. *m.* La acció de tornar arréra. = La entrâda de los humors qui estâvan delôre á dedins. *Retroceso.*

Retrocessió. *f.* V. Retrocés. *Retrocesion.*

Retrogradació. *f.* Retrocés de un planèt. *Retrogradacion.*

Retrogradar. *v. n.* Retrocedir per tornar arréra. = Mòuverse los planèts còntre el orde de los signes. *Retrogradar.*

Retrógrado, da. *adj.* Lo qui vâ ô camina de pàrt derréra. = El movimènt de los planèts còntre el orde de los signes. *Retrógrado, da.*

Retronar. *v. n.* Tornar á tronar. = Comunicarse á alguna distància el reuòu del trò. *Retronar.* = Resplandir. *Retumbar.*

Retropilâstra. *f.* La pilâstra que se pôsa derréra columna. *Retropilastra.*

Retrotracció. *f. cur.* El àcte de fingir que una còsa comènsa en tèmps anterior á aquèl en que se féu para cèrts efèctes del dret. *Retrotraccion.*

Retrotrèt, ta. *p. p.* de retrotrèurer. *Retrotraido, da.*

Retrotrèurer. *v. a. cur.* Trèurer en el tèmps present lo que succeí ántes còm si succeís áre en orde al efècte. *Retrotraer.*

Retrovenda. *f.* El àcte y efècte de retrovèndrer. *Retrovendicion.*

Retrovèndrer. *v. a.* Tornar el comprador al venedor lo que li havia comprád. *Retrovender.*

Retruc. *m.* Segón còp á bòlla en el jòc de villar. *Retruco.*

Retrucád, da. *p. p.* de retrucar. *Retrucado, da.*

Retrucar. *v. a.* Pégar segón còp á bòlla, etc. *Retrucar.*

Retumbànt. *adj.* Lo qui fâ molt de renòu ô gráu èco. = Lo qui ressona. *Retumbante.*

Returarse. *v. n.* En so parlar. *Mascular.*

Retxa. *f.* Línea que se fâ ab ploma ô àltre instrument. *Raya ô línea.* = La sèrie de lletras en línea rècta. *Renglon.* = Aquèlla de ahònt se comènsa á córrer. *Arrencadero.* = Demúnt de qui escriuen los allòts. *Ringlero.* = Féta ab rètgle y lápis. *Renglonadura.* = La de rèllòtge para señar sas hòras. *Venero.* = De vent. *Ráfaga de viento,* y si es vent de tèrra en el mar. *Racha.*

Retxád, da. *p. p.* de retxar. *Rayado, da.*

Retxád, da. *adj.* Ròba qui té divèrsas retxas. *Lisado, da.*

Retxadèts. *m. pl.* De fil de fèrro. *Alambreira.* = De barretas de fèrro: ô de fust. *Rejilla ô rejuela.*

Retxador. *m.* Posteta ahònt estàn aficâdas còrds, s de guitèrra paralèlas para fer retxas en paper y escriurèy demúnt. *Pauta.*

Retxar. *v. a.* Fer retxas. *Rayar ô reglar.* = Ab pàuta. *Pautar.* = Sas parèts: estar molt enfadád. *Pe-larse las barbas.*

Retxâts. *m. pl.* Bàrras de fèrro ô de fust posâdas á

fuéstra, etc. qui aturan es passary. *Reja.*

Rèuma. *f.* Flucsió. *Reuma.*

Reumàtic. *m.* V. Reumatisme. *Reumático.*

Reumàtic, ca. *adj.* Pertañent á rèuma. *Reumático, ca.*

Reumatisme. *m.* Malaltia causâda de la flucsió qui câu en alguna pàrt del còs. *Reumatismo.*

Reunió. *f.* Congregació, junta. = El àcte y efècte de reunir, se. = Agregát de vârias còsas. *Reunion.*

Reuníd, da. *p. p.* de reunir, se. *Reunido, da.*

Reunir. *v. a.* Tornar á juntar. *Reunir.*

Reunirse. *v. r.* Formar juntas. = Unirse molt. *Reunirse.*

Reurer. *n.* Espècie de suzina y qui pèrd sa foya. *Roble.* = Carregád de aglâus en escút de ármes. *Roble engladado ô englantado.*

Revalidació. *f.* El àcte y efècte de revalidar. *Revalidacion.*

Revalidád, da. *p. p.* de revalidar. *Revalidado, da.*

Revalidar. *v. a.* Confirmar, ratificar. *Revalidar.*

Revelació. *f.* Manifestació de alguna còsa oculta. = Manifestació, inspiració divina. *Revelacion.*

Revelád, da. *p. p.* de revelar. *Revelado, da.*

Revelador, ra. *m. f.* El qui revela. *Revelador, ra.*

Revelar. *v. a.* Declarar, descobrir, manifestar. = Manifestar Déu lo ocúlt, lo futúr. *Revelar.*

Revèll. *m.* Uyastrèt petit. *Acebuchillo, ito,*

Revèllar. *m.* Terréno espès de ábres y arbustos. *Rebollar.* = De uyâstres. *Acebuchal*

Revèlli. *m.* Còsa de fortificació. *Revellin.*

Revèllinèt. *m.* Revèlli petit. *Revellinejo.*

Revenedor, ra. *m. f.* El qui compra per tornar vèndrer. *Revendedor, ra.*

Revendicació. *f.* Demânda para lo que li tòca á un. *Revendicacion.*

Revendicád, da. *p. p.* de revendicar. *Revendicado, ca.*

Revendicar. *v. a.* Demanar un lo que li tòca. *Revendicar.*

Revendició. *f.* Segona venda. *Revendicion.*

Revèndrer. *v. a.* Tornar vèndrer. *Revenir.*

Revengúd, da. *p. p.* de revenir. *Candido, da.* = *Fraguado, da.* = *Refrescado, da.*

Revenir. *v. n.* Fònts, pons, etc. Tomar candal. = Arròs y lo que se còu. *Cundir.* = Guix, mescla. *Fraguar.* = Sa ràbia, etc. *Refrescar.*

Revenúd, da. *p. p.* de revèndrer. *Revendido, da.*

Reverberació. *f.* Retòrn ô tornâda arréra de la llum. = La calcinació fèta en forn de reverbéro. *Reverberacion.*

Reverberar. *v. n.* Tornar arréra sa llum. *Reverberar.*

Reverbéro. *m.* V. Reverberació. *Reverbero.*

Reverèd, da. *p. p.* de reverdir. *Reverdecido*, da.
Reverdir. *v. n.* Tornar á la anterior verdor.==
 Cobrar los cámps y plántas nôva verdor. *Re-verdecer*.
Reverência. *f.* Respècte, veneració.==Inclinaciô del còs ô de pârt de ell en senâl de respècte.==Títol honorífic que se dona á los religiosos. *Reverencia*.==For reverência. *Hacer reverencia*.
Reverenciâble. *adj.* Digne de reverência. *Reverenciable*.
Reverenciâd, da. *p. p.* de reverenciar. *Reverenciado*, da.
Reverenciâl. *adj.* Lo qui inclôu reverência. *Reverencial*.
Reverenciar. *v. a.* Respetar, venerar. *Reverenciar*.
Reverênd, da. *adj.* Títol honorífic que se dona á las personas religiosas.==Digne de respècte. *Reverendo*, da.
Reverêndas. *f. pl.* Dimissórias para prènder ordes. *Reverendas*.
Reverendíssim, ma. *sup.* Molt reverênds. *Reverendísimo*, ma.
Reverendíssim, ma. *adj.* Títol de honor que se dona á los hisbes y religiosos. *Reverendísimo*, ma.
Reverêndmént. *adv.* Ab reverência. *Reverentemente*.
Reversible. *adj.* Lo que se pôt tornar. *Reversible*.
Reversió. *f.* Restituciô de una còsa al estât que tenia ô á la persona de que éra. *Reversion*.
Revés. *m.* La pârt oposâda al devânt de una còsa. *Reves* ô *dorso*.==Côntratémps, desgrácia, infortuni. *Reves*.==Tôc. *Reves*.==De una péll. *Carnaza*.==Al revés: al contrâri. *Al reves*.
Revestid, da. *p. p.* de revestir, se. *Revestido*, da.
Revestir. *v. a.* Posar á algú un vestít demúnt un âltre. *Revestir*.
Revestirse. *v. r.* Posarse un vestít demúnt un âltre, majormént los sacerdôts quând se véstau los ornáménts sagráds. *Revestirse*.
Revèurer. *v. a.* Tornar á vèurer. *Rever*.
Revexí. *m.* Jôc de cârtas. *Revesino*.
Revéy. *m.* Brânca, brancó, etc. sec y inútil de quâlsevôl âbre. *Reviejo*.
Revéy, ya. *adj.* Molt véys. *Reviejo*, ja.
Revindicâd, da. *p. p.* de revindicar. *Revindicado*, da.
Revindicar. *v. a.* Reclamar. *Revindicar*.
Revinglâda. *f.* De mál de véutre. *Arcada*.==De anguila, sêrp. *Portugada*.
Reviscolâd, da. *p. p.* de reviscolar. *Revisto*, da.
Reviscolar. *v. n.* Tornar en si el qui parexia môrt. *Revivir*.

Revisió. *f.* Correcció, reconexémént, repàs. *Revision*.
Revisita. *f.* Segona visita. *Revisita*.
Revisitâd, da. *p. p.* de visitar. *Revisitado*, da.
Visitar. *v. a.* Tornar á visitar. *Revisitar*.
Revisor. *m.* El qui revèu, eczamina. *Revisor*.
Revisoria. *f.* El ôfci del revisor. *Revisoria*.
Revist, ta. *p. p.* de revèurer. *Revisto*, ta.
Revista. *f.* Segona vista ô eczâmen.==Reconexémént de una multitud. *Revista*.==De ârmas, de comissâri, de rôba. *De armas, de comisario, de ropa*.
Revistâd, da. *p. p.* de revistar. *Revistado*, da.
Revistar. *v. a.* Tornar á vèurer un procés, etc. *Revistar*.
Revivir. *v. n.* Ressucítar.==Tornar en si el qui parexia môrt. *Revivir*.
Revivâva. *f.* Flamâda qui dura pôc. *Allegro*.
Revivificâd, da. *p. p.* de revivificar. *Revivificado*, da.
Revivificar. *v. a.* Tornar á vivificar, donar vida.==Reducir un misto al seu primer estât. *Revivificar*.
Revocâble. *adj.* Lo qui se pôt revocar. *Revocable*.
Revocâblemént. *adv.* De un môdo revocâble. *Revocablemente*.
Revocació. *f.* El âcte y effècte de revocar. *Revocacion*.
Revocâd, da. *p. p.* de revocar. *Revocado*, da.
Revocar. *v. a.* Anullar, recuir lo que se havia concedid.==Ferse dur á sí alguna còsa.==Retractarse. *Revocar*.
Revolâda. *f.* Segona volâda de âve. *Revuelo*.
Revolar. *v. n.* Tornar volar. *Revolar*.
Revôlt. *m.* Vôlta. *Vuelta*.==Ângulo, colzáda de camí, vôlta y revôlta de camí, riu, torrent, etc. *Recodo* ô *recoveco*.
Revôlta. *f.* Segona vôlta. *Revuelta*.
Revoltó. *m.* Lleñáu. *Cuarton*.
Revoltós, sa. *adj.* Alborotador, enrededer, sediciós. *Revoltoso*, sa.==El témps. *Revuelto*.
Revolució. *f.* La acció de donar vôltas, de mou-rerse en redó.==La carréra que fan los planèts tornânt al llòc de ahónt surtiren.==Alborôt.==Mutació de govèrn. *Revolucion*.
Revolucionâri, ria. *adj.* Alborotador, qui môa revolució. *Revolucionario*, ria.
Revulsió. *f.* El curs que se fá prènder á los humors en direcció oposâda. *Revsion*.
Revulsíu, va. *adj.* Lo qui té virtút de fer tornar los humors en direcció contrâria. *Revulsivo*, va.
Revulsôri, ria. *adj.* Revulsíu. *Revulsorio*, ria.
Réy. *m.* Monârca, sobérâno.==La péssa qui du corona en el aquedrê.==La beya més principal.==

En las cartas de jugar la figura qui represen-
ta un réy. *Rey*.—Ni réy ni rúc. *Ni rey ni roque*.—Ajuda al réy: aussili que se demana pa-
ra detenir á un delincuént. *Favor al rey*.—
Ténte pel réy. *Tente por el rey*.
Reya. f. Instrument de fërro para llaurar. *Reja*.
—Tercera persoua del singular del passad im-
perfet de riurer. *Reia*.
Reyál. adj. Positiu, vertader.—Pertañent á réy.
Real.
Reyál. m. Moneda. *Real*.—Mallorquí docze dôb-
bés. *Real mallorquin*.—De plâta: dévút dôb-
bés. *De plata*.—De velló: nou dôbbés mallor-
quins y vuyt quârtos y mitx castellâns ô dôb-
bés mallorquins. *De vellon ô vellon*.—De vuyt:
vint y dos ô vint y tres sôus. *De d ocho*.
Reyál. f. Vaxell des més grôssos. *Real*.
Reyálce. m. Estimació, grandesa, llustre. *Realce*.
Reyaleng. adj. Pertañent á réy. *Realengo*.
Reyalèt. m. Reyál petit. *Realejo*.—De nou dôb-
bés. *Realillo, tarin, vellon*.
Reyalidât. f. Eczistència física y morâl.—Inge-
nuidât, veritat. *Realidad*.—En reyalidât: en
veritat, efectivament. *En realidad*.
Reyalisâd, da. p. p. de reyalisar. *Realizado, da*.
Reyalisar. v. a. Fer efectiva una còsa, verificar-
la. *Realizar*.
Réyalista. adj. El qui seguèix el partit del réy,
el qui defènza als séus drets. *Realista*.
Reyâlmént. adv. Vertaderament. *Realmente*.
Reyalsâd, da. p. p. de reyalsar. *Realzado, da*.
Reyalsar. v. a. Posar una còsa més âlta de lo que
estâva.—Tocar de claror.—Engrandir, ilustrar.
Realzar.
Réym. m. Còsa coneguda. *Racimo, uva*.—No ma-
dur. *Agraz*.—De pârra borda. *Agrazon*.—Jua-
nillo. *Sanjanero*.—Primerenc. *Ligeruela*.—De
civâda, cogula, etc. *Panoja*.
Reyèt. m. Réy de pòc territòri. *Reicico, ito, reye-
zuelo*.
Reym. m. Priméra persona del plural de indicatiu de
riurer. *Reimos*.
Reymâda. f. Abundància ô esplèt de réyms. *Uvada*.
Reymèt. m. Réym petit. *Racimico, llo, to ô uvi-
lla*.
Reyna. f. La dôna de réy ô la qui poseèix un réy-
ne. *Reina*.
Réyna. f. Suc gomós que naturâlmént destillan al-
gûns âbres, v. g. el pi: *Resina*.—De genibró
para vernis. *Grasilla*.
Reynâd, da. p. p. de reynar. *Reinado, da*.
Reynânt. p. a. de reynar. El qui actualment réy-
na. *Reinante*.
Reynar. v. n. Posseir un réyne.—Tenir predomiui

una còsa sobre âltra.—Continuar una còsa, es-
camparse, prevalèxer. *Reinar*.

Reynât. m. El espây de témps que réyna un
réy. *Reinado*.

Réyne. m. Els estâts subjèctes á un réy. *Reino*.—
Animâl: El conjunt de tots los animâls. *Animal*.
—Mineral: el agregât de tots los metalls y mi-
nerâls. *Mineral*.—Del cêl ô de los cêls: la glô-
ria. *Del cielo ô de los cielos*.—Vegetâl: la collec-
ció de totas las plântas. *Vegetal*.

Rezèl. m. Coydâdo, sospita, temor. *Recelo*.

Rezelar. v. a. Desconfiar, sospitar, tèmer. *Recelar*.

Rezelós, sa. adj. Desconfiâd, temeros. *Recelo-
so, sa*.

RI.

Riâya. f. Señâl exterior de la boca qui denôta ale-
gría.—La acció de riurer. *Risa*.—D'âse: des-
compassâda. *Risada ô risotada*.—Per burla. *Ri-
sa burlona*.—Fâlsa. *Falsa ô de alguacil*.—Fôr-
ta. *Carcajada*.—Del qui se môr. *Del conejo*.—
Del qui môstra sas dents. *Canina ô de perro*.

Riâya. m. f. El qui riu molt. *Reidor, ra*.

Riayeta. f. Riâya petita. *Risica, ta*.

Riayôta. f. Riâya grôssa. *Carcajada ô risotada*.

Riba. f. La voréra del mar ô de riu.—El terréno
junt al mar. *Ribera y ant. riba*.

Ribèl. m. Còsa coneguda. *Lebrillo ô barreño*.—
De fust. *Arteson*.

Ribèlla. f. Bacia.—De afaytar. *De afeitar*.—De
sangrar. *Sangradera*.—De rentarse sas mâns. *Al-
cofaina*.—En qui se pôsa y se trempa lo enciâm.
Ensaladera.

Ribèlèt. m. Ribèl petit. *Barreñoncillo, ito*.

Ribèllôt. m. Ribèl grôs. *Barreñon*.

Ribéra. f. V. Riba. *Ribera*.

Riberenc, ca. adj. Pertañent á ribéra ô lo qui
li està prôp. *Ribereno, ña*.

Ribereta. f. Ribéra petita. *Riberica, lla, ta*.

Ric, ca. adj. Adinerâd, acaudalâd, haciendâd.—
Abundânt, caudalós.—Agradós, gustós, saborós.
Rico, ca.

Ricament. adv. Ab abundància. *Ricamente*.

Ricâs, ssa. adj. Molt rics. *Ricazo, za ô ricacho,
cha*.

Rich. m. Espècie de llob. *Rich*.

Ricôt, ta. adj. Molt rics. *Ricote, ta*.

Riders. m. Moneda antiga de Alemânia qui valia
còsa de dévút sôus. *Riders*.

Ridiculament. adv. Ab un môdo ridícul. *Ridicu-
lamente*.

Ridiculès. f. Dit ô fèt estravagânt. *Ridiculez*.

Ridiculisâd, da. p. p. de ridiculisar. *Ridiculiza-
do, da*.

Ridiculisar. *v. a.* Burlarse de algú. *Ridiculizar.*
Ridicullíssim, *ma. adv. sup.* Molt ridículus *Ridicullíssim,* *ma.*
Ridicullíssimamént. *adv. sup.* Ab molta ridiculès. *Ridicullíssimamente.*
Ridículu, *la ò ridícul,* *la. adj.* Burlésco, digne de ríurer. = Despreciáble, vil. = Estráñy, estravagánt, irregular. *Ridículu,* *la.*
Riégo. *m.* El ácte y efecte de regar. = La áygo qui réga. = Inspiració divina, movimént de la gràcia, etc. *Riego.*
Riènda. *f.* Corretja de sa brílla. = Fre, moderació, retenció. *Rienda.* = Á mitja riènda: á mitx galòp. *A media rienda.* = Á riènda suèlta: amölláda. *A rienda suelta.* = Rièndas. *f. pl.* Direcció, govèrn, administració. *Riendas.*
Riènt riènt. *adv.* Impensádamént. *Burla burlando.*
Riérra. *f.* Torrént. *Rivera.*
Riésgo. *m.* Períll. = Empresa atrevida. *Riesgo.*
Rifa. *f.* Lotería, sortéyo de alguna còsa. *Rifa.* = Ròda de la fortuna ab que se juga. *Rueda de la fortuna ò fortunilla.*
Rifad, *da. p. p.* de rifar. *Rifado,* *da.*
Rifar. *v. a.* Sorteyar alguna còsa. *Rifar.*
Rigidamént. *adv.* Ab rigidès. *Rigidamente.*
Rigidès. *f.* Asprura, duresa. *Rigidez.*
Rigidíssim, *ma. sup.* Molt rígidos. *Rigidísimo,* *ma.*
Rigidíssimamént. *adv. sup.* Ab molt de rigor. *Rigidíssimamente.*
Rígido, *da. adj.* Auster, sevéro. = Áspre, desagradáble, incòmodo. *Rigido,* *da.*
Rigor. *m.* Crueldát, duresa, severidát. = Fret ò calor en estrém. = Eczaçtítut, eficàcia, justícia, etc. = Arrufamént extraordinàri de los nírvis segóus es mérges. *Rigor.* = En rigor ò en tot rigor: en tota eczaçtítut. *En rigor ò en todo rigor.*
Rigorisme. *m.* Morál estrèt. *Rigorismo.*
Rigorista. *adj.* El qui segueix el rigorisme. *Rigorista.*
Rigrós, *sa. adj.* Áspre, molést, parlánt de frét ò del témps. = Cruèl, dur, sevéro. = Estrèt en el mòdo de ríurer. = Eczaçte. *Riguroso,* *sa ò riguroso,* *sa.*
Rigurosamént. *adv.* Ab rigor. *Rigurosamente ò rigurosamente.*
Rigurosidát. *f.* Rigor. *Riguridad y ant. rigurosidad.*
Rigurosíssim, *ma. sup.* Molt rigurosos. *Rigurosísimo,* *ma.*
Rigurosíssimamént. *adv. sup.* Ab molt de rigor. *Rigurosíssimamente.*
Rima. *f.* Uniformidát de sonldo en la terminació del vérs. *Rima.* = Retxa. *Raya.*

Rimád, *da. p. p.* de rimar. *Rimado,* *da.*
Rimád, *da. adj.* Lo qui té retxas. *Rayado,* *da.*
Rimar. *v. a.* Fer vérsos ab consonànts. *Rimar.*
Ringorrángo. *adv.* Á pòc á pòc. *Pianpiano.*
Ringorriuxo. *adv.* Si arriba, no arriba. *Si alcanza. no llega.*
Rinocerónt. *m.* Animál. *Rinoceronte.*
Riña. *f.* Brega, contiènda, disputa. *Riña ò rija.*
Ripúdt. *m.* Cosidura de punts continuáds y qui tornan arréra. *Pespunte.*
Ripuntád, *da. p. p.* de ripuntar. *Pespuntado,* *da.*
Ripuntar. *v. a.* Fer ripúots. *Pespuntar.*
Riquesa. *f.* Béus, diuer, basiènda, etc. *Riqueza.*
Riquíssim, *ma. sup.* Molt rics. *Riquísimo,* *ma.*
Riquíssimamént. *adv. sup.* *Riquíssimamente.*
Risibilidát. *f.* Facultát de ríurer. *Risibilidad.*
Risible. *adj.* El qui té la facultát de ríurer. = Lo qui fá ríurer ò es digne de axò. *Risible ò reible.*
Rissága. *f.* Movimént furios de las onas del mar. *Resaca.* = Destròssa, estrágo. *Riza.*
Risso. *m.* Porció de cabèys enruèlláda. *Rizo.* = Ferse es riasos. *Rizar.*
Rissuèño, *ña. adj.* Alégre, contént. = Gustós. *Risueño,* *ña.*
Ritme. *m.* Armonía, rima, vérs. *Rimo.*
Ritu. *m.* Ceremònia, costúm. = Mòdo de resar el ofici divíno, dir missa, etc. *Rito.*
Rituál. *m.* El llibre qui conté el mòdo de las ceremònia. *Ritual.*
Rituálmént. *adv.* Segóus ritu. *Ritualmente.*
Riu. *m.* Caudalosa y peréane corrént de áygos juntas. = Grán abundància de còsas líquidas. *Rio.* = De llágrimas: abundància de éllas. *De lágrimas.* = Navegáble: aquèl cuyas áygos pòden aguantar bàrcas. *Navegable.* = Sortir un rin de màre: trencar. *Salir de madre.*
Riu. Tercèra persona singular del presént de indicatíu y segona de imperatíu de ríurer. *Rie.* = Riu: espressió que se diu al qui li surt màlamént el fer bérbas. *Andaos d decir donaires.*
Riuèt. *m.* Riu petít. *Riachuelo ò arroyo.*
Rirrer. *v. n.* Còsa de ningú ignoráda. *Reir.* = Jugar els hòmos devertintse y anar frondosos los ábres y plántas. *Reir.* = La ròba, vestít: estar ò comensar á estar esparíada. *Reirse.* = Escatar de ríurer ò compixarse de ríurer: ríurer molt. *Descoserse ò descoyuntarse de risa.* = Escatar en ríurer. *Romper en risa.* = Ganas de ríurer. *Pujos de risa.* = Rebentar de ríurer: ríurer molt. *Reventar de risa.*
Ríurerse de algú. *v. a.* Despreciarlo. *Reirse,* *chacquearle ò zumbarle.*
Rivál. *m.* Contràri, oposád. *Rival.*
Rivalidát. *f.* Competèucia majormént de enamo-

râda de una matêxa dôna. *Rivalidad.*

Rivèt. *m.* Guarnició y refòrs que se pôsa á vestít.
Ribete. = Tôc ô côp. *Solfeo.* = Posar rivèts. *Ribetejar* ô *echar ribetes.* = Donar tôcs. *Solfear* ô *golpear* ô *sobar.*

RO.

Roád, *da. p. p.* de roar. *Rociado, da.*

Roáda, *f.* Vapor sutíl qui ab el fret de la nit se espessêix y câu demúnt sa têrra. *Rocio.*

Roar. *v. a.* Banhar un pòc. *Rociar.*

Roarse. *v. r.* Bafiar-se un pòc. *Mojarse un poco.*

Rôba, *f.* Tot gènere de còsa texida. *Ropa.* = Blànca. *Blanca.* = Retxada. *Tirela.* = De seda texida ab ôr y plata. *Brocado.* = Rôba de tãula. *Ropa de mesa.* = Llêvar-se sa rôba: mudar-se. *Quitarse la ropa* = Á crêma rôba. *A quemar ropa.* = Fôre rôba. *Fuera ropa.* = Pòca rôba: hòmo pòbre ô de pòc mèrit. *Poca ropa.* = Aplegar rôba un malâlt: estar para morir. *Palpar la ropa.*

Robád, *da. p. p.* de robar. *Robado, da* ô *hurtado, da.*

Robád, *da.* (Mál). *adj.* Mál vestíds. *Despilfarrado, da.*

Robador, *ra. m. f.* El qui rôba. *Robador, ra.*

Robar. *v. a.* Prènder lo qui no es sêu. = Prènder cãrtas que no tôcan en el jòc. = Vèndrer ab mesuras ô pesos fãlsos, donar mânco de lo que tôca, etc. *Robar* ô *hurtar.* = Bestiar. *Robar* ô *apartar ganado.* = Sa allòta á un: sostrêurer-lí sa enamoráda. *Soplarle la dama.* = Dònas per casar. *Sacar por el vicario.* = El còr, voluntât, etc. *El corazon, voluntad, etc.* = Robarhó tot de una càsa. *Arrapar, arrebatar, vendimiar.*
Rôbo. m. La acció de robar y la matêxa còsa robáda. *Robo* ô *hurto.* = De bestiar. *cur. Abigeato.* = De escrits per àltri. *cur. Plagio.*

Roboració, *f.* El âcte y elêcte de roborar. *Roboracion.*

Roborád, *da. p. p.* de roborar. *Roborado, da.*

Roboránt, *p. a.* de roborar. El qui robor. *Roborante.*

Roboránt, *adj.* Lo qui té virtút de confortar. Se din de las medicinas. *Roborante.*

Roborar. *v. a.* Confortar. = Donar fòrsas y vigor. *Roborar.*

Roborattu, *va. adj.* Lo qui robor. ô confôrta. *Roborativo, va.*

Robúst, *ta. adj.* Fòrt, de molta fòrsa. = De mêm-bres fòrts. *Robusto, ta.*

Robustamént, *adv.* Ab robustès. *Robustamente.*

Robustès, *f.* Fòrsa, resistència, vigor. *Robustez.*

Robusticidât, *f.* Robustès. *Robusticidad.*

Robustíssim, *ma. sup.* Molt robusts. *Robustísimo, ma.*

Robustíssimamént, *adv. sup.* Ab molta robustès. *Robustísimamente.*

Robusticidât, *f.* Robustès. *Robusticidad.*

Rôc, *m.* Nòm pròpi de hòmo. *Roque.* = Hòmo rudo, torpe. *Roca.*

Rôca, *f.* Pédra molt gròssa. *Roca.* = En el fons del mar. *Restinga* ô *restringa.* = Llòc ple de aquestas rôcas. *Restingar.* = Hòmo rudo. *Roca.*

Rocinãnte, *m.* Gavall màgre. *Rocinante.*

Rôda, *f.* Màquina redona. *Rueda.* = De cinia ahònt se pôsa es rést. *Andarage.* = Compòsta: de molts rôdas. *Compuesta.* = Ab caxóns para trêu-
 rer âygo de riu. *Azuda.* = Catalina ô catalineta de rèllòtge. *Catalina.* = De santa Catalina en escút de ârmas. *De santa Catalina.* = De la fortuna: de la sòrt. *De la fortuna.* = Ab que se juga. *Rueda de la fortuna* ô *fortunilla.* = Ab déuts. *Dentada.* = Mèstra: la principâl. *Maestra.* = Minutêra: la qui regêix los minúts. *Minutera.* = De molí de âygo ab caxóns ahònt câu la âygo qui la fã rodar. *Rodezno.* = La de talêssos qui té déuts para afiansar lo que se tix. *Rodeta.* = De corriòla. *Rodaja.* = Dur en rôda: tenir un á molts ocupáds al redó de éll. *Traer en rueda.* = Estar demúnt la rôda: en fêlicitât. *Estar en piganitos.* = Travar sas rôdas: posar pédras deváll, etc. *Calzar las ruedas.*

Rodád, *da. p. p.* de rodar. *Rodeado, da.*

Rodád, *da* de feynas, assuntos, etc. *adj.* El qui té molts de assuntos, feynas, etc. *Rodado, da.*

Rodáda, *f.* Vòlta. *Rodadura.* = Después de cayguda. *Tumbo.*

Rodar. *v. n.* Mòurer-se una còsa ab rôdas. = Mòu-
 rer-se donânt vòltas. = Anar de una pãrt á àltra passetjãnt sa gegãnta. = Anar de pretencions sens lograr res. *Rodar.* = *v. a.* Circuir, fer donar vòltas á una còsa. *Rodear.* = Rodar á molí de sãng, á sinia, etc. *Andar la tahona, la noria, etc.* = Rodèu, rodàume, etc. despedir. *Vete, idos al rollo* ô *d la dula.*

Rodélla, *f.* Escút para defènsa. *Rodela.* = Á qui se tira para aprènder de tirar. *Blanco* ô *terre-ro.* = Tirar á sa rodélla. *Tirar al blanco.*

Rodéo, *m.* Escusa, pretèsto. = Escapatòria, fuyta. *Rodeo.*

Rodèt, *m.* Cèrta pèssa de cotxo, de cilindre, etc. *Rodete.* = La rôda del molí de âygo ab los caxóns ahònt câu. *Rodete* ô *rodezno.* = Estrêlleta de fèrro posáda á cordèlló de diciplinas. *Abrojo.*

Rodeta, *f.* Rôda petita. *Ruedecica, lla, ta.*

Rodetjád, *da. p. p.* de rodetjar. *Rodeado, da.*

Rodetjar. *v. a.* Circuir, enrevoltar. = Auar per

camí més llarg. = Usar de rodéyos per fer ô dir una còsa. = *v. n.* Sa sôn, terciàna, etc. *Rodear*.
 Roegad, da. *p. p.* de roegar. *Roido, da.* = *Mascado, da.* = *Ratonado, da.*
 Roegada. *f.* El acte y efecte de roegar y la porció que se tãya roegant. *Roedura*.
 Roegar. *v. a.* Es nenussar ab sas dents alguna còsa. = Introduirse una còsa dins àltra fentli dafy. = Afligir, atormentar, molestar. *Roer.* = El menjar. *Mascar ô roer:* ab dificultat ô trabây. *Mascujar.* = Es cavall sa brilla. *Tascar el freno.* = Los humors al còs. *Eetiomenar.* = Sas ràtas alguna còsa. *Ratonar.* = Roega aquést ôs: aclarèix aquést assunto, rãm, etc. *Ròete ese hueso.* Donarièy roegad: aclarid, clar. *Dárselo mascado.*
 Roegó. *m.* Bossí de pã. *Mendruco:* rustid. *Sequete.* = De pã, coca per bèurer. *Coscorroncito.*
 Roegonèt. *m.* Roegó petit. *Mendruguillo.* = *Sequetillo.*
 Roel. *m.* Péssa redona en los quãrtos de escút de armas. *Roel.*
 Roella. *f. pl.* *Amapola, ababa ababol.*
 Rogació. *f.* Súpplica. *Rogacion.* = *Rogaciõs. pl.* Las lletanias que se diuen en processó. *Rogaciones.*
 Rogativa. *f.* Oració pública per alguna necessidat. *Rogativa.*
 Rôig, rôtja. *adj.* De color entre ros y vermèy. *Rojo, ja.*
 Rôig. *m.* Color entre ros y vermèy. *Rojo.*
 Rôl. *m.* Catálogo, llista. *Rol.*
 Rollèt. *m.* Círculo de personas ô de àltras còsas. *Corrillo.*
 Rôllo. *m.* Círculo de gènt ô de àltras còsas. *Corro.* = Figura redona còm, *v. g.* la lletra o. *Círculo.* = Rôda ab campanillas quey hà en alguna iglesia. *Rolde de campanillus.* = De braser. *Caja de brasero.* = Aplèg de gènt qui tothòm xèrra. *Barahunda.* = El que fã sa bistia qui rôda, *v. g.* à cinia. *Lendel.* = Al redó de mugaró de mamèlla de dôna qui llèta ô hà lletad, y de distint color de la mamèlla. *Círculo mamario.* = El que fã sôl, lluna. *Cerco.*
 Rôlèt. *m.* Rôllo petit. *Rollete.*
 Rôllo. *m.* Círculo de pâsta, de tabac, etc. *Rollo.* = Enviar al rôllo: despedir á un, no volèrlo escoltar, sufrir, etc. *Embiar al rollo.*
 Rôllôt. *m.* Rôllo gròs. *Roscon.*
 Rom. *m.* Àygordènt de càñamèl ab sucra cremad ô torrãd molt. *Rom.*
 Romã, na. *adj.* El uaturál de ô lo pertañent á Roma ciutat de Itàlia. *Romano, na.*
 Romaguer. *m.* Arbusto espinós. *Zarza.*

Romãna. *f.* Instrument conegud para pésar. *Romana.* = Pésar ab sa romãna. *Romanar.*
 Romãna. *f.* Péssa de molí. *Aliviadero.*
 Romãnce. *m.* Història fabulosa, rondãya. = Composició poètica espanyòla. *Romance.*
 Romãndrer. *v. n. V.* Quèdar. *Quedar.* = Á jèurer en algún llòc. *Hacer noche.* = Al serè: en càmp ô llòc descubèrt. *Quedarse al meson de las estrellas.* = Bàix: no créxer àbre, animál, hòmo, plãnta lo corresponènt. *Anudarse.*
 Romaneta. *f.* Romãna petita. *Romanilla, ita.*
 Romãs, sa. *p. p.* de romãndrer. *Quedado, da.*
 Rombo. *m.* Figura quadrilãtera. *Rombo.*
 Rombogràfic. *m.* Instrument para copiar imátges. *Rombogràfico.*
 Romboide. *m.* Quadrilongo cuyos àngulos y costats son desiguals. *Romboide.*
 Romaní. *m.* Arbusto. *Romero.* = Llòc de romãns. *Romeral.*
 Romeria. *f.* Pelegrinació á algún santuãri. *Romeria.* = El qui la fã. *Romero, ra.*
 Rómprer. *v. a.* Fer tròssos de alguna còsa. = Dividir, xapar ab violència las pãrts de un tot = *v. n.* Comensar una còsa, dia, pluja, etc. *Romper.* = Ab algú: barayarse. *Con alguno.* = Es càp enfadar, molestar. *La cabeza.* = Es còll á botèlla, etc. *Desgolletar.* = El cos de guya, ny de martèll, xàda, etc. *Deshojar.* = Àygo: escaufarla un pòc. *Quebrantarla.* = Una còsa ab un tòc. *Machacarla.* = El qui hà estád molt de tèmps càllant. *Volar la mina.* = Una espàlla á un: en reyalidat ô fènt amenassas. *Romper una espalda ô desespaldar.* = Sa convèrsa. *Cortar la conversacion ô echar el tablacho.* = Sas oraciõs á un: enfadarlo demanant, xerrant. *Romper los oidos.* = El qui estãva càllant. *Romper los diques.* = Sas costèllas: en reyalidat ô fènt amenassas. *Descostillar.* = Es càp en repiticiõs. *Macear.* = El còr de compassió. *Quebrantar el corazon.* = Es sô en dormir. *Espantar el sueño.*
 Rómprerse. *v. r.* *Romperse ô quebrarse.* = Cos de guya, uy de càveg, etc. *Deshojarse.* = Es càp: cansarse meditant, imaginant. *Romperse los cascos, roerse las uñas.* *descalabazarse.*
 Romprement. *m.* La acció de rómprer. = Desavenència. *Rompimiento.*
 Rompud, da. *p. p.* de rómprer. *Rompido, da.*
 Roncador, ra. *m. f.* El qui ronca. *Roncador, ra.*
 Roncador. *m.* El que duen los allòts al fã. *Sonajero.* = De xeremias. *Roncon.* = Còrda ab un pes á un càb que fãu voltar los allòts y li reuòu. *Bramadera.*
 Roncadora. *f.* Caxeta ab una rôda á un càb para fer reuòu en el fã. *Sonajillas.*

Roncar. *v. n.* Fer renôu lo alé quand un dôrm. = Fer renôu molí, pôrta, rôda, etc. per haver de mester untar. = Arregañar, recapitolar. **Roncar.** = Es budélla. *Zurrir las tripas.* = El mar. *Bramar ô roncar.* = Fer bravâtas. **Roncar ô echar bravatas.**

Roncéro, ra. *adj.* Pôc caminânt, pererós, târd. *Roncero, ra.* = Fer es roncéro. **Roncear.**

Ronco. *m.* El renôu que se fâ roncânt. **Ronco.**

Ronco, ca. *adj.* El qui té sa ven ronca. *Ronco, ca.* = Posarse ronco. *Ponerse ronco ô enronquecerse.* = Parlar ronco. **Ronquear.**

Ronda. *f.* El âcte y eſecte de rondar. = El agregât de los qui rondan. **Ronda.** = Jûc de cârtas. *Sacanele.*

Rondâd, da. *p. p.* de rondar. **Rondado, da.**

Rondador. *m.* El qui fâ la ronda. **Rondador.**

Rondar. *v. n.* Anar en la nit para vèurer si las çentinéllas complexen ab la obligació. = Anar en la nit per la població para aturar les desordes. **Rondar.**

Rondâya. *f.* Cuênto, fâbula. **Rondalla, conseja.**

Rondél. *m.* Câsta de composició poética. **Rondel.**

Rondí. *m.* Ronda. **Rondín.**

Rondó. *m.* Composició musicâl. **Rondon.**

Ronquera. *f.* Embarâs en la veu per estar ronco. **Ronquera ô ronquedad.**

Ronquêt. *m.* Ronco petit. **Ronquito.** = De pit de moribundo. *Estertor, hervidero, sarrillo.*

Ronsâl. *m.* Còrda ab que se ferma una bistia. **Ronzal.**

Ronha. *f.* Malaltia contagiosa qui fâ surtir una multitud de granèts qui càusan grân picor. **Sarna.** = En animâl. *Ronha.* = Cauéra. *Sarna perruna.* = Misèria, avaricia. *Ronha.* = No li fâlta sinó ronha que gratar: estar bé de tot. *No le falta sino sarna que rascar.*

Ronhó. *m.* Còs glandulós para filtrar la orina. **Riñon.** = Tenir ronhó; estar ric, tenir lo necessâri. *Tener cubierto el riñon.*

Ronhonâda. *f.* El llòc ahónt estân collocâds es ronhóus. **Ronhonada.**

Ronhós, sa. *adj.* El qui té ronha. **Sarnoso, sa.** = Cric, miserâble y animâl qui té ronha. **Ronhoso, sa.**

Ronxa. *f.* Bêrba. **Chanxa.** = No estar per ronxas. *No estar para chanzas ô jdcaras.*

Ronzeta. *f.* Pâsta frita. **Japoipa.**

Ropâlic, ca. *adj.* Pertañéut á cêrt vèrs. **Ropdlico, ca.**

Ropâtge y robâtge. *m.* Tots es vestîts. = Representació des vestîts en pintura. **Ropage.**

Roquer. *adj.* Pèix qui se cria á llòc de rôcas. **Sajutíl.** = Pertañéut á rôca ô lo qui està formâd de

éllas. **Roquero, ra.**

Roquissar. *m.* Llòc qui abunda de rôcas. **Roqueda.**

Ros, asa. *adj.* Lo qui es de color de ôr. **Rubio, bia.**

Ros. *m.* El color de ôr. **Rubio.**

Rôsa. *f.* Flôr bèn coneguda. **Rosa.** = En sa càre. *Rosa ô chapa.* = Vera. **Carmin.** = Malaltia. **Se-rampion.** = De escultura. **Roseton.** = Nàutica. *Nautica ô de los vientos.* = Alecsandrina, de cênt fuyas, de Jericó. *De Alejandria, de cien hojas, de Jericó.* = Âygo de rôsas. *Agua rosada:* des capólls. *Agua de cabezuelas.* = De color de rôsa. **Rosado, da.** = Fresc côm una rôsa. *Como una rosa.*

Rosâri. *m.* Quinze pârenôstros y quinze dezenas de Âve Mariâs que se resan. = Enfilây de determinâd nombre de llâgrimas. = Mâquina para fer pujar la âygo. **Rosario.** = Pârt de rosâri: cinc dezenas. *Parte de rosario.*

Rosarier. *m.* El qui fâ ô ven rosâris. **Rosariero.**

Roser. *m.* Arbusto qui fâ sas rôsas. **Rosal.** = La Mãre de Déu del Roser. *La virgen del rosario.*

Roseta. *f.* Rôsa petita. **Roseta, ita, illa, ica.**

Rôssec. *m.* Reliquia, atxâque que quèda de alguna malaltia. **Lacra.**

Rôssecs. *m. pl.* Deutes véys. **Atrasos.**

Rossegâd, da. *p. p.* de rossegar. **Arrastrado, da.**

Rossegar. *v. a.* Dur alguna còsa per tèrra tirânt de élla. **Arrastrar.** = Es pèus: ser véy y no poder caminar bé. *Los piés.* = Rossegarhó tot la pluja. **Arramblar.** = Rossegar cotxo: tenirne y usarne. **Arrastrar coche.**

Rossegar-se. *v. r.* Per sa tèrra. **Rodar.**

Rossegây. *m.* Punta llârga qui rossega en algúns vestîts. *Cola ô rabo.* = De escequeyâd. *Carga de destroce.* = Portèil en parèt, mârge. **Portillo.** = Es capèllâ qui du es rossegây del bisbe. **Caudatario.**

Rossèt. *m.* Eyna de fuster. **Bramil.**

Rossèt, ta. *adj.* Un pôc ros. *Un poco rubio, bia.*

Rôst. *adj.* Lo qui fâ còsta. *Declive ô declivio.* = Tròs de tèrra qui vé en declive. **Terrera.** = Rôst escabrós. *m. Escarpa.*

Rostíd, da, rostir y âltres. **V. Rustid,** etc.

Rostóy. *m.* Lo qui quèda del sembrât en tèrra en haver segâd. **Rastrojo.** = El terièno ahónt està el rostóy. **Rastrojera.** = Sas rêls que se tâyan de sa cogla y ferrâtge. **Riza.**

Rot. *m.* Âyre qui surt del còs per sa boca ab impetu y fâ algúen tâut de renôu. **Regñêdo.**

Rota. *f.* Bossí de tèrra arrendâda. **Peguajar.** = Nôva. **Arrompido, artiga, noval.** = Trêurcer rotas nôvas. **Artigar.**

Rôta. *f.* Tribunal en Roma. **Rota.**

Rôta. *f.* Destrució, pèrdua en la guèrra. *Rota.* =
=De rôta batuda: ab tota pèrdua. *De rota ba-*
tida.
Rotador, *ra. m. f.* El qui rota molt. *Regolda-*
dor, ra.
Rotar. *v. n.* Fer rots. *Regoldar* ò *erutar.* = Abun-
dar de las còsas. *Rebosar.*
Roter. *m.* El qui té rota. *Pegujalero.* = Rústic.
Rústico, ca.
Rotjenc, *ca. adj.* Lo qui tira á ròig. *Rojizo, za.*
Rotjèt, *ta. adj.* Un pòc ròtjos. *Rojillo, lla.*
Rotjura. *f.* La qualidat qui constituïx ròtja una
còsa. *Rojura.*
Rotulad, *da. p. p.* de rotular. *Rotulado, da.*
Rotular. *v. a.* Posar ròtulos. *Rotular.*
Ròtulo y millor rètulo. *m.* Inscripció qui ab lle-
tras gròssas se pòsa á caxons, llibres, sàcs, etc.
= Inscripció qui surt de la boca de sànt ò de fi-
guras. = Despàtx ò decret del Pàpa para conti-
nuar en la càusa de beatificacions. = Pes en Gé-
nova y en Nàpols. *Ròtulo.*
Rotunda. *f.* Edifici redó per dedús y per defòre.
Rotunda.
Rotundidat. *f.* Redondès. *Rotundidad.*
Rovèy. *m.* Brutó que crían los metalls. *Orin.* = La
que se pòsa á las plàntas y sembráts. *Roya* ò
niebla.
Roveyad, *da. p. p.* de roveyar, *se.* *Enmohecido,*
da. = *Arroyado, da.*
Roveyar. *v. a.* Posar rovèy. *Enmohecer.* = No dex-
ar roveyar una còsa: gastar-la ò despatxarla
prést. *No dejarla criar moho.*
Roveyarse. *v. r.* *Enmohecerse.* = Lo sembrát. *Arro-*
yarse.
Roy. *m.* Còsa líquida qui surt. *Chorro.* = Pixéra.
Necesidad menor. = Fer un roy ò tenir un roy.
Hacer ò *tener necesidad menor.*
Royar. *v. a.* Tenir abundància. *Rebosar.*
Royèt. *m.* Roy petít. *Chorrillo.*
Royèt. *m.* Roy grós de àygo. *Bury de agua.*

RU.

Rua. *f.* Còsa coneguda. *Arruga* ò *ruga.* = En ves-
tit. *Arruga, doblez* ò *ruga.* = En plagamí. *Arru-*
ga, crispatura ò *ruga.*
Rua. *f.* Vòlta. *Rua.* = Fer la rua. *Hacer la rua* ò
ruar.
Ruad, *da. p. p.* de ruar, *se.* *Arrugado, da* ò *ru-*
gado, da.
Ruad, *da. adj.* Petíts. *Ruin.*
Ruar. *v. a.* Fer ruas. *Arrugar, rugar* ò *fruncir.* =
Menudas. *Rizar.*
Ruarse. *v. r.* *Arrugarse, rugarse, fruncirse.* = Po-

sarse sec y ple de ruas per véy. *Avellanarse.*
Ruba. *f.* Moneda russa qui vâl pòc més de un du-
ro d'òr. *Ruba.*
Rubí. *m.* Pédra preciosa. *Rubi* ò *rubin.*
Rubia. *f. pl.* Ab que se tiñy de vermèy. *Rubia.*
Rubificació. *f.* El acte y efècte de rubificar. *Ru-*
bificacion.
Rubificad, *da. p. p.* de rubificar. *Rubificado, da.*
Rubificar. *v. a.* Fer tornar coloráda una còsa se-
gòns los químic. *Rubificar.*
Rublo. *m.* Moneda russa. *Rublo.*
Ruhor. *m.* Empagaimént, vergoña. = El color ver-
mèy qui surt á la càre del qui se ompagueeix.
Rubor.
Rúbrica. *f.* Nòta vermeya. = Ràsgo de ploma que
se pòsa á firma. = Rètgias impresas en vermèy
en breviàri, missàl, etc. = La rètgle qui ensèña
el mòdo de dir missa, resar los divinos oficia,
etc. *Rúbrica.*
Rubricad, *da. p. p.* de rubricar. *Rubricado, da.*
Rubricar. *v. a.* Posar sa firma ò es sèllo, firmar.
Rubricar.
Rubriquista. *m.* El qui sàb de rúbriques ò escriu
de ellas. *Rubriquista.*
Ruc, *ca. m. f.* Àse ò soméra joves. *Pollino, na*
ò *rozno, na.* = Qui eucàre màman. *Buche.* =
Hòmo torpe. *Pollino, na.* = Posar es ruc á nos
pòrxo: estrèner á un ab rahóns, etc. *Poner las*
peras d cuarto.
Ruda. *f. pl.* *Ruda.* = De conslts, dòbbès, etc. *Cu-*
curucho. = De blât, xèxa. *Luda.*
Rudament. *adv.* Sens àrt. *Rudamente.*
Rudesa. *f.* Grosseria, estupidès, etc. *Rudeza.*
Rudiments. *m. pl.* Primers elements ò princiapis de
una ciència. *Rudimentos.*
Rudíssim, *ma. sup.* Molt rudos. *Rudísimo, ma.*
Rudo, *da. adj.* Tosco, estúpido, dur para aprèn-
der. *Rudo, da.*
Rugáy. *m.* Opressió del pit qui impedèix el res-
pirar. *Ahoguia.*
Ruí, *na. adj.* Despreciàble, petít, vil. *Ruin.*
Ruído. *m.* Reuòu. *Ruido.*
Ruína. *f.* Destrució, pèrdua. *Ruína.* = Ruínas. *pl.*
Escombros de edifici. *Ruínas* ò *rudera.*
Ruindat. *f.* Acció indecorosa, infàme, vil. *Ruin-*
dad.
Ruínós, *sa. adj.* Lo qui amenàssa ruína. *Ruino-*
so, sa.
Ruíssos. *m. pl.* La páya que déxan las bistias en
sa menjadora. = Sas rèls que se tàyan de ferràt-
ge, cugula etc. *Riza.* = Lo que déxa el hòmo.
Desecho.
Rullána. *f.* Espècie de rodeta que té el fus. *Torte-*
ra. = El de tórser. *Rodaja.* = El òs des jonóy.

Choquezuela, chueca, y entre los mérges. Rótula.
Rulló. m. La mola qui rôda en el truy. *Galga.*
Rum. m. V. Rom. *Rom, ron ô rum.*
Rumrúm. m. Fâma, veu. *Runrun.*
Rumbo. m. Direcció des vénts. = Camí que se propôsa prènder para emprènder alguna còsa. = Ostentació, pompa. = Figura quadrada qui té dos ângulos agúds y un forât al mitx. *Rumbo.*
Rumbós, sa. adj. Adornâd, pompós. *Rumboso, sa.* = Dadivós, sa, generós, qui se agrâda de donar. *Dadivoso, sa.*
Rumibosament. adv. Ab ostentació. *Rumbosamente.*
Rumiâd, da. p. p. de rumiar, se. *Rumiado, da.* = *Rugido, da.*
Rumiar. v. a. Méditar, pensar, reflexionar. *Rumiar.*
Rumiar-se. v. r. Cômensarse á dir y sâbrerse lo qui estâva ocúlt. *Rugirse.*
Rumor. m. Fâma, ruido, veu. *Rumor.*
Rúnic, ca. adj. Godo. *Rúnico, ca.*
Rupicâpra. f. Câbra montesa. *Rupicapra.*
Ruptura. f. Fracció. *Ruptura.*
Ruquêt. m. Vestidura eglestiástica. Ab mânegas. *Roquete.* = Sense mânegas. *Giraldete.*
Ruquêt, ta. m. f. Diminutia de ruc, ca. *Polli-nejo, ja.*
Rurâl. adj. Còsa de câmp. *Rural.*

Rurâlmént. adv. De un môdo rurâl. *Ruralmente.*
Russiâ, na. adj. De la Russia. *Rusiano, na.*
Rusiñól. m. Aucèll molt conegid. *Ruiseñor, ruseñol ô filomela.* = Sobrenòm que donâm á un âse quând brâma. *Calandria de aguador.*
Russo, sa. adj. De la Russia. *Ruso, sa.*
Rústic, ca. adj. Seuzsíl, ximple. = Rudo, grosser. = Campèstre, pagès. *Rústico, ca.*
Rústica (Á la.) Encuadernació sense cartó, sinó ab paper regularmènt blâu. *Á la rústica.*
Rústicament. adv. Sense cultura. *Rústicamente.*
Rustidât. f. Senzillès de las còsas rústicas. = Grosseria, mâla criânsa. *Rusticidad.*
Rustid, da. p. p. de rustir. *Asado, da.*
Rustidor. m. Instrumènt para rustir. *Asador.*
Rustilla. f. Coqueta. *Rosquilla.*
Rustiquès. f. V. Rustidât. *Rustiquez.*
Rustiquesa. f. Rustidât. *Rustiqueza.*
Rustir. v. a. Posar alguna còsa de càrn dins forn, en el âst, al caliu fins que sia cuyta. *Asar.*
Rustit. m. La càrn rustida. *Asado.*
Ruta. f. Camí. *Ruta.*
Rutina. f. Costúm, hàbit. *Rutina.*
Ruxâda. f. Cayguda curta de pluja. *Golpe de agua y en Aragó. Ruxada,* pronunciânt còm en mallorquí. = Fôrta y gròssa. *Aguacero, turbion, turbunada.* = De bâlas, pédras, etc. *Rociada de balas, etc.* Esbârt de aucèlla. *Nubada.*

S. f. La lletra vigèssima ô viutena del alfabeto mallorquí y consonânt. *S.* = Tota sòla es abreviadura de *san* quând el qui se següeix comença per consonânt, y de *sant* si comença per vocal, v. g. *S. Pâu, S. Ambrós, san Pâu, sant Ambrós.*
Sa. f. La segona veu del pronòm possessiu sêu, sêua: lo qui es prôpi ô pertâny á algú. *Su.*
Sa. f. Article qui se autepôsa á los nôms comuns ô apellatius femenins, v. g. *sa cása, y es lo matèix que la. La.*
Sâ, na. adj. Lo qui està en estât perfèt de salut. = Fòrt, robúst, vigorós. = Lo qui es oposâd á mâlsâ. = Lo qui no té defècte algú. = Ignocènt, pur, frècte. *Sano, na.* = Si còm un grâ d'ây. *Sano como ajo.* = Sâ y sâlvo: sense dâny y sense perill. *Sano y salvo.*
Sâba. f. Mâl gust. *Resabio.*
Sâba. f. El humor ô suc que ténen los âbres. *Sa-*

ba, savia ô jorgo = Quând los puja. *Empuje.*
Sabât sabât. m. Jòc de allòts qui se pègan á sas âncas ab una sabâta, etc. *Batanes.*
Sabâta. f. Còsa coneguda. *Zapato.* = De llaurador: âmpla de sòla. *Zapato ramplon.* = Qui sa sòla surt molt. *Zapato bañado de suela.* = Puntaguda. *Puntiagudo.* = Redona. *Romo.* = Ab sòla de fust. *Zueco.* = Xoquí. *Chancleta.* = Anar sabâta xoquí. *Andar en chancletas.*
Sabatâda. f. Tòc ab sabâta. *Zapatazo.* = Pégar sabatâdas en têrra, etc. *Zapatear.* = Donarse sabatâdas en contièndas, disputas, etc. *Zapatearse.*
Sabater. m. El qui fâ sabâtas. *Zapatero ô maestro de obra prima.*
Sabatêra. f. La dôna de sabater. *Zapatera.*
Sabateria. f. La botiga de sabater. = El ofici de sabater. = El carrer abont hey há moltras botigas de sabaters. *Zapateria.*

Sabateta. *f.* y **sabató.** *m.* **Sabáta** petita. *Zapatico, illo, ito.*

Sabbatí, *ua.* *adj.* Pertañent á dissápte. *Sabatino, na* ó *sabdtico, ca.*

Sabbatina. *f.* La sèria de que se résa en dissápte. *Sabatina.*

Sabedor, *ra.* *m. f.* El qui está instruíd ó té noticia de alguna còsa. *Sabedor, ra.*

Sabeisme. *m.* La antiga religió de los adoradors del fòc. *Sabeismo.*

Sabeliá, *ua.* *adj.* Lo pertañent á Sabélio herétge del tercer sigle qui negáva la distinció entre las divinas personas, el séu error y sectáris. *Sabeliano, na.*

Sabelianisme. *m.* La heregia de Sabélio. *Sabelianismo.*

Sabéo, *éa.* *adj.* De Sabá. *Sabeo, ea.*

Sabéos. *m. pl.* Pòbles de la Aràbia fèlis. *Sabeos.*

Sáber. *v. a.* Conèxer, comprendre, tenir noticia de alguna còsa. = Ser dòcte, noticiós. = Tenir habilitat, ser dèstre, hábil en algún art ó facultat. = Aprènder, descobrir. = Ser molt advertid y sagás. = Tenir molta lletra. *Saber.* = De còr: de memòria. *De coro.* = Més que el diàble. *Saber un punto mas que el diablo.* = El diàble ahónt se colga. *Saber mas que el Merlin.* = Fer el séu negòci. *Saber bien la aguja del marear.* = De mon. *Saber de toda costura.* = Molta lletra menuda. *Tener mucha letra menuda.* = Més que òli ranci. *Saber mas que las culebras ó que la zorra.* = Una còsa còm es pare-nòstro. *Como el Ave Maria.* = Quin pá lo assacia. *Saber cuantas son cinco.* = De quin pèu se dól un áltre. *Saber de que pié cojea.* = Una còsa pes cáb des dits: sáberla bé. *Tenerla en la uña.* = Sas trescas en un llòc. *Tenerle medido d palmos.* = Càdhú sáb quin pèu li dól. *Cada uno sabe donde le aprieta el zapato.* = Es nins qui váu á dur òli heu sáben. *Los niños lo saben.* = No sáb ahónt té es cáp. *No sabe donde tiene los ojos.* = No sáb ahónt té se má dreta: es molt ignorant. *No sabe cual es su mano derecha.* = No sáber donar claricia de alguna còsa. *No saber dar razon de...* = No sáber ahónt girarse: ahónt anar para lo que se necessita. *No saber donde volver la cabeza.* = Ahónt posarse de pòr. *No saber donde meterse de miedo.* = No sáber tenir secreta una còsa. *No apostarsela.* = Tot se sáb. *Todo se sabe aun lo de la calle.* = No sábs quet dius: paràula injuriosa que se diu al qui pensan que mént. *Mentis.*

Sáber. *v. impersonal.* Tenir mál gust, mál sabor. = Tenir las còsas inanimádas gust ó sabor de áltra. *Saber.* = Sáber á rãpa, á verd el vi. *Sa-*

ber d escobajo, d verdin.

Sáberse. *v. r.* *Saberse.* = Governar, obrar, riarer. *Bandearse.*

Sáber. *m.* Ciència. *Saber.*

Sábi, *bia.* *adj.* Dòctes, etc. *Sabio, bia.*

Sábiamént. *adv.* Dòctamént. *Sabiamente.*

Sabidor, *ra.* *m. f.* V. **Sabedor.** *Sabidor, ra.*

Sabiduría. *f.* Art, ciència, conexemént, noticia, discernimént. = Destresa, prudència. = Títol de un llibre de la sagrada Escripura. *Sabiduria.* = Etèrna, increyáda: el Vèrbo divino. *Eterna, increada.*

Sabino, *na.* *adj.* El naturál de ó lo pertañent al país de los sabinos antígs pòbles de Itàlia. *Sabino, na.*

Sabor. *m.* Gust agradáble ó amàrg de las còsas. *Sabor.* = D'aràm, verdèt, etc. que pren lo aguiád. *Relumbre.*

Saborèt. *m.* Sabor menud. *Saborete, saborcico, llo, to.*

Saborós, *sa.* *adj.* Agradáble al gust. = Deliciós, gustós. *Saboroso, sa* ó *sabroso, sa.*

Saborosamént. *adv.* Ab bòn sabor. *Saborosamente.*

Saborosíssim, *ma.* *sup.* Molt saborosos. *Sabrosísimo, ma.*

Saboyá, *ua.* *adj.* De Sabòya. *Saboyano, na* ó *saboyardo, da.*

Sabràda. *f.* Tòc ab sàbre. *Sablazo.*

Sábre. *v. a.* ó *impersonal.* Lo matéix que sáber. *Saber.*

Sàbre. *m.* Àrma blànca. *Sable.*

Sabúd, *da.* *p. p.* de sáber ó sàbrer. *Sabido, da.*

Sabúd, *da.* *adj.* Dòcte, sábi. = Còsa coneguda. *Sabido, da.*

Sác. *m.* Talég gròs y llàrg. *Saco, costal, halda.* = Sa pànxa. *Saco* ó *costal.* = De dolentia. *Costal* ó *saco de maldades.* = D'òssos. *Costal* ó *saco de huesos:* el qui está molt màgre. *Arma-zon de huesos.* = Sác no ple de lo que se du al molf. *Saquilada.* = Buydar ó umplir es sác: cagar ó menjar. *Vaciar* ó *llenar el saco.* = Posar sa má dius es sác per sorteyar. *Meter la mano en cantaro.*

Sàca. *f.* Sác molt àmple y àlt. *Saca* ó *halda.*

Sàcabálas. *m.* Instrumént para trèurer sas bálas de un canó ó de un còs. *Sacabala.*

Sàcaborros. *m.* Instrumént para trèurer atács de canó. *Sacatrapos:* para trèurer tàps de botèlles, etc. *Sacacorchos* ó *tirabuzon.* = De sabater. *Sacabocados.*

Sàcadinéros. *m.* El qui ven còsas de pòc valor y la matéxa còsa. = El qui fà titeras, etc. *Sacadineros.*

Sàcafilásticas. *m.* Instrumént de artilleria. *Sacaflásticas.*

Sacánab. m. Barra de ferro para separar el murter de sa bomba. *Sacanabo.*

Sacerdoci. m. Dignidat y càrreg del sacerdot. *Sacerdocio.*

Sacerdot. m. Hòmo dedicad á celebrar y oferir los sacrificis. = En la ley de Cristo el hòmo consagràd á Dñu y ordenad para administrar sacraments y dir missa. *Sacerdote.* = Gràn sacerdot: el príncipe y primer de los sacerdotes. *Gran sacerdote.* = Simple sacerdot: el qui no té jurisdicció eglesiástica. *Simple sacerdote.* = Summo sacerdot: Cristo, y per participació el Papa. *Sumo sacerdote.*

Sacerdotál. adj. Pertañent á sacerdot. *Sacerdotal.*

Sacerdotissa. f. La dòna dedicada á los sacrificis de las diosas y al cuydado de los seus témples entre los gentils. = La espòsa del sacerdot casad. *Sacerdotisa.*

Saciedat. f. Afartament. *Saciedad.*

Sáco. m. Ròbo de los de càsa. *Galima.*

Sacorràd, da. p. p. de sacorrar. *Chamuscado, da. ò socorrado, da.* = *Sollomado, da.*

Sacorrar. v. a. Cremar un pòc per part desfòre. *Chamuscar ò socorrar.* = Aves plomadas. *Sollamar ò pasar por la llama.* = Sacorrarse es pà en es foru. *Ahornarse.*

Sacorrim. m. El acte y efecte de sacorrar. *Chamusquina ò socorrina.*

Sàcra. f. Posteta de altar qui conté la paràulas de la consagració, etc. *Sacra.* = La des mitx y ues gròssa. *Sacra ò palubras.*

Sàcra. f. Las batayadas que se tòcan al dir el prefaci del ofici. *Plegaria.*

Sacramentál. adj. Pertañent á los sacraments. = Qualsevòl remey per qui se perdouan es pecats venials, còm aygo beneyta, pà beneid, etc. *Sacramental.*

Sacramentàlmént. adv. Ab mòdo y reyalidat de sacrament. *Sacramentalmente.*

Sacramentarse. v. r. Convertirse el pà y el vi en el còs y sang de Cristo. *Sacramentarse.*

Sacramentàri, ria. adj. Herétges. *Sacramentario, ria.*

Sacrificad, da. p. p. de sacrificar, se. *Sacrificado, da.*

Sacrificador, ra. m. f. El qui sacrifica. *Sacrificador, ra.*

Sacrificador. m. El llòc destinad para los sacrificis. *Sacrificadero.*

Sacrificant. p. a. de sacrificar. El qui sacrifica. *Sacrificante.*

Sacrificar. v. a. Fer sacrificis. = Posar en gràve perill ò trabáy á un. *Sacrificar.*

Sacrificarse. v. r. Oferirse, majorment á Dñu. = Sub-

jectarse á algú, fer lo que ell vòl. *Sacrificarse.*

Sacrifici. m. La acció de sacrificar, se. = La ofèrta que seu Cristo de sí mateix en la creu. = El que fà el sacerdot en la missa. = Humiliació de la voluntat que se fà á Dñu. = Subjecció al arbitri ò dictamen de àltre. = Convite oferid á algùn Dñu entre los gentils. *Sacrificio.*

Sacrilegament. adv. Irreligiosament. *Sacrilegamente.*

Sacrilegi. m. Violació de còsa sagrada. = Desprèci de còsa respectàble. *Sacrilegio.*

Sacrilego, ga. adj. El qui comèt sacrilegi. *Sacrilego, ga.*

Sacristà, na. m. f. El qui se cuyda de una sacristia. *Sacristan, na.*

Sacristà. m. Dignidat eglesiástica. *Sacrista y sacristan.*

Sacristanàt. m. La dignidat del sacristà. *Sacristania.*

Sacristanèt. m. Allòt de sacristia, esoolanèt. *Sacristanejo.*

Sacristania. f. Sacristanàt. *Sacristania.*

Sacristia. f. El llòc ahònt se guàrdan sas còsas sagradas de la iglesia. *Sacristia.*

Sàcro-profà. adj. Mesclad de sagrad y de profà. *Sacro-profano.*

Sacrossant, ta. adj. Sagrad, sant. *Sacrosanto, ta.*

Sacudida. f. Arregañy, reprensió. *Sacudida.*

Sadòll. m. Afartament. *Hartazgo.*

Sadòll, lla. adj. Farts, plens de menjar. *Harto, ta.* = Gròssos, gràssos. *Gordon, na.*

Saduceisme. m. La sècta de los saduceos. *Saduceismo.*

Saducéo. m. Herétge entre los judíos qui negava la immortalidat de la ànima, etc. *Saduceo.*

Saetta. f. ant. Bàrco. *Saetta.*

Salad, da. p. p. de safarse. *Librado, da.*

Safarse. v. r. Escaparse de dàny, etc. *Librarse.*

Safarètx. m. Espècie de aujúb sense vòlta para depòsit de aygo. *Alberca ò estanque.* = De alambí. *Corbato.*

Sàfic. m. Vèrs endecassillabo inventad per Sàfo gràn glosadora. *Sàfico.*

Sàfic, ca. adj. Pertañent al vèrs sàfic. *Sàfico, ca.*

Safrà. m. pl. y los brins que produèix. *Azafran.* = El terrèno sembrad de safrà. *Azafranal.* = Bord qui assembla molt al safrà vertader. *Colchico.* = Àltra plànta. *Alazor.*

Sagacidat. f. Agudesa, astucia, destresa. *Sagacidad.*

Sagapèno. m. m. Goma de un arbusto. *Sagapeno.*

Sagàs. adj. Agúd, astút. *Sagaz.*

Sagassissiu, ma. sup. Molt sagàs. *Sagacissimo, ma.*

Sagàsment. adv. Ab sagacidat. *Sagazmente.*

Saggeta. f. Flôrta. *Sueta.* = *Fisconada. Fisga.*
Saggeta. adj. Fiscó, na. *Fisgon, na.*
Sagi. m. Párt inferior del véntre. *Empeine.* = De galina per medecina. *Enjundia.*
Sagita. f. El segmént del diâmetro contengúd entre el vértice y la aplicâda. *Sagita.*
Sagittári. m. Signe. *Sagitario.*
Sagma. f. Mida que prenen ab un réngle los arquitectos ahónt se nôtan muitas párts, côm totas las de una gornisa. = Cêrta estrêlla. *Sagma.*
Sagrâd, da. adj. Lo qui está dedicâd al culto de Déu y á Déu. = Lo qui diu relació á lo divino. = Lo qui per sou destíno ô us es digne de veneració. *Sagrado, da.*
Sagrâdamént. adv. Ab veneració. *Sagradamente.*
Sagrâdíssim, ma. sup. Molt sagrâds. *Sacratissimo, ma.*
Sagramént. m. Señâl sensible de una côsa sagráda oculta. = Medecina espiritual qui cura la ânima. *Sacramento.* = Del altar. *Del altar.*
Sagramentâd, da. p. p. de sagramentar. *Sacramentado, da.*
Sagramentar. v. a. Administrar los sagraménts, majormént el combregar para morir. *Sacramentar.*
Sagramentarse. v. r. V. Sacramentarse. *Sacramentarse.*
Sagrâri. m. El tabernâcle ô lôc ahónt se deposita á Cristo sagramentâd y la capélla ahónt está el sagrâri. *Sacrario.*
Sagrât. m. Refugi ubêrt á los delincénts en las iglesias. = Lôc de seguretât. *Sagrado.* = Prênder sagrât. *Acogerse á sagrado.*
Saguntí, na. adj. De Sagunto, vuy en dia Morviêdro. *Saguntino, na.*
Sáim. m. El grêix de quâsevôl animal. = Brutó en rôba, capêl, etc. *Sáin.*
Sâl. f. Sustância amârta qui comunica sabor á las demés. = Agudesa, grâcia, xiste. *Sal.* = De Madrid. *De la Aliguera.* = Grum de sâl. *Terron de sal.*
Sâla. f. La péssa principal de una câsa. = La péssa ahónt se juntan los jutges. = La junta de cêrt nombre de ministros diputâts para algúns negócios. *Sala.* = La de hospitâl llârga y ahónt heyá llits á câda párt. *Crujia.* = De sas uncións. *Uncionario.* = Para posar grâ. *Cámara.* = Lo demúnt de una câsa. *Sobrado.*
Salabrar. m. Têrra prôp de mar á qui arriba la saladina. *Saladar.*
Salâd, da. p. p. de salar. *Salado, da.* = Fer salâd: posar mâssa sâl á lo que se agúa. *Salar.* = Bêner mâssa. *Cargar delantero.* = Ponderar mâssa. *Tirar largo.*

Salâd, da. adj. Âllô en qui hey há mâssa sâl. = Agúd, graciós, xistós. *Salado, da.* = Car, ra. *Caro, ra.* = El qui ven car. *Carero, ra.*
Saladina. f. *Salubrosidad.*
Salador, ra. m. f. El qui sâla. *Salador, ra.*
Saladura. f. El âcte y efêcte de salar. *Saladura, salazon.*
Salamândra. f. In-êcto qui se creya que poría viver dins es fôc. = Âlúm de plom en térme de química. *Sulamandra ô salamandria.*
Salamanquesa. f. Pédra preciosa. *Salamanquesa ô estelion.*
Salamantí, na. adj. De Salamânca. *Salamantino, na ô salamanques, sa.*
Salamó. m. Espêcie de candeléro regularmént de crestây. *Araña.*
Salar. v. a. Possar sâl corresponént ô mâssa á lo que se agúa. = Á alguna côsa paraque se conserv y no se podresca. *Salar.*
Salâri. m. Pâga, sôu, jornâl del trabayador. = Estipêndi que se dona al qui eczecuta alguna comissió. *Salario.*
Salariâd, da. p. p. de salariar. *Salariado, da.*
Salariar. v. a. V. Assalariar. *Salariado, da.*
Salcéra. f. Eufabieta ab ânsas. *Tineta, tinijilla, tinijuela.* = Para mêl. *Pierna ô calza, y si es grôssa. Purrâ.*
Saldâd, da. p. p. de saldar. *Soldado, da.*
Saldâda. f. Pâga, salâri, sôu. *Soldada.* = De missâtge. *Aniaga.*
Saldadura. f. El âcte y efêcte de saldar. *Soldadura.*
Saldar. v. a. Unir una côsa natural ô artificial ab âltra. *Soldar.*
Saldarse. v. r. Unirse per sí matêix una côsa. *Soldarse.*
Salubrosidâd. f. La calidât de lo salâd. *Salubrosidad.*
Saler. m. Tassonêt ahónt se pôsa sâl para servirse en la táula. *Salero.*
Saléra. f. Lôc ahónt se té la sâl. *Salin.*
Salerêt. m. Saler petít. *Salerito.*
Saléro. m. Grâcia, xiste. *Salero.*
Saleta. f. Sâla petita. *Saleta ô salita.*
Sálica. adj. Se diu de la lléy qui esclouêix las faméllas de la corona de Frâusa. *Sállica.*
Salicaria. f. pl. *Salicaria.*
Salicor. m. pl. de cuya cênra se fâ vidre y rebó. *Salicor.*
Saliént. adj. Lo qui surt. *Saliente.*
Salificâble. adj. Lo qui ab facilitât se pôt convertir en sâl. *Salificable.*
Salina. f. Lôc ahónt se fâ ô se bêuíficia la sâl. *Salina.*
Salino, na. adj. Lo qui té sâl. *Sulino, na.*

Salitrál. *adj.* Lo qui té salitre. *Salitral.*

Salitre. *m.* Nitro sense purificar. *Salitre.*

Salitreria. *f.* El lloc alónt se fabrica el salitre. *Salitreria.*

Salitrós, sa. *adj.* Lo qui té salitre. *Salitroso, sa.*

Saliva. *f.* Humor áqueo qui se forma dins sa boca.

Saliva. = Gastar saliva: parlar inútilment. *Gastar saliva.* = Estojarse sa saliva: no parlar per política ò per respecte. *Tragar saliva.*

Salivació. *f.* El acte y efecte de escupir. *Salivación.*

Salivál. *adj.* Portaént a la saliva. *Salival.*

Salivetjar. *v. n.* Escupir. *Salivar.*

Salivéra. *f.* La saliva que los hònos y animals escupen, còm sehonéra. *Espumajo ò espumarajo.*

Salivós, sa. *adj.* Lo qui té molta saliva. *Salivoso, sa.*

Sálm. *m.* Càntic qui conté alabansas de Déu. *Salmo.*

Salmaticéuse. *adj.* De Salmànca. *Salmaticense.*

Salmetjar. *v. a.* Cantar los sálms. *Salmear.*

Salmista. *m.* El qui compòu ò cànta sálms. = Epíteto de Dávid. *Salmista.*

Salmó. *m.* Pèix. *Salmón.*

Salmódia. *f.* El conjunt de los sálms y el cànt de éls. *Salmodia.*

Salmógrafa. *m.* El compositor de sálms. *Salmógrafo.*

Salmorrègi. *m.* Sálma. *Salmorejo.*

Saló. *m.* Sàla grán. *Salon.*

Salobrál. *adj.* La tèrra qui té mescla de sál. *Salobral ò salobreño, ña.*

Salobre. *adj.* Lo qui té sabor de sál. *Salobre.*

Salomar. *v. a.* Cridar. *Vocear.*

Sálprendre. *v. a.* Posar sál a alguna còsa para que se conserv. *Sulpresar.*

Sálprès. *sa. p. p.* de sálprendre. *Salpreso, sa.*

Salprunèla. *f.* Nitro purificad. *Salprunela.*

Sàlsa. *f.* Condiment para los aguiats. *Salsa.* = De bròu, espicias, mellas, etc. que se sòl fer a Nadál. *Mirrauste ò gerricote.* = De mellas para los aguiats. *Treballa.*

Salséra. *f.* Escudélleta en qui se trèn sa sàlsa a sa tàula. *Sulsera.* = En forma de bàrca. *Bernegul.*

Salseta. *f.* Sàlsa petita. *Salsilla, ita.*

Salsid. *da. adj.* Ple, v. g. de poys. *Hervido, da.* = Cremad. *Cuttido, da.*

Sált. *m.* El acte de saltar. = El espáy que se salta. = Tránsit de una còsa a àltra sense prènder los mèdis. = Precipici. = Bot. *Salto.* = Llarg. *Tranco.* = De bot de bot còm es qui donau los qui duen grüllós. *Salto de trucha.* = Mortál: el que donau los titeréros dexántse càurer de còp y tént una vòlta en el àyre. *Mortal.* = A sálts: saltàut. *A saltos.* = De un salt: de un còp. *De un salto.* = Per salt: ique dei orde regular. *Por salto.* =

En dos sálts: prést. *En dos trancos.* = Donar un salt el còr. *Dar un salto ò un vuelco.*

Saltàd. *da. p. p.* de saltar. *Saltado, da.*

Saltador, ra. *m. f.* El qui salta. *Saltador, ra.* = *m.*

El siti a propòsit para saltar. *Saltadero.*

Saltàut. *p. a.* de saltar. El qui salta. = *m.* Péssa en escút de àrmas. *Saltante.*

Saltar. *v. n.* Alsar el còs ab violència y lliqueresa.

= Alsarse ab violència una còsa, v. g. espira de foc. = Botir ò romprerse una còsa. *Saltar.* = De bot de bot. *Saltar de trucha.* = Demunt nu: acomètrerlo. *Sobre uno.* = Per demunt: dexar alguna còsa escrivint ò llegint. *Por encima.* = Des llit: axecarse. *De la cama.* = En tèrra: desembarcar. *En tierra.* = A la vista: ser patènt. *A los ojos.*

Sáltarègla. *f.* Instrument compòst de dos rètgles, etc. *Saltaregla.*

Saltatris. *f.* Bàlladora ò saltadora. *Saltatriz.*

Salteàd. *da. p. p.* de saltar. *Saltado, da.*

Saltador. *m.* El qui ròba eu camins reyáls. *Saltador.*

Saltar. *v. a.* Robar eu camins reyáls a los passatgers. *Saltar.*

Saltèri. *m.* Collecció de los sálms de Dávid ò el libre qui los conté. = Instrument músic ab còrdas. *Salterio.*

Saltèr. *m.* Sált curt ò petít. *Sáltico, illo, ito.*

Sáltimbáncu. *m.* Xarlata qui ven sas sénas drògas en plàssa pública. *Saltabanco y saltimbanco.*

Saltiri. *m.* El rosári de quinze dezenas. *Salterio.*

Salubèrrim. *ma. sup.* Molt saludáble. *Salubèrrimo, ma.*

Salubre. *adj.* Saludáble. *Salubre.*

Salubridát. *f.* Sauidát. *Salubridad.*

Saludáble. *adj.* Sà, qui doua ò contribuèix a la salut. = Profitós para algún fi y espèciálmènt para el bé de la ànima. *Saludable.*

Saludáblemènt. *adv.* Sànamènt, útilmènt. *Saludablemente.*

Saludàd. *da. p. p.* de saludar. *Saludado, da.*

Saludador, ra. *m. f.* El qui saluda. = Xarlata qui pretén curar ab oracions, tenir virtút para trèquer verí, etc. *Saludador, ra.*

Saludar. *v. a.* Douar es bòn dia, fer cortesía, dir àdiós. = Tirar algunas caunàdas. = Pretenir tenir virtút para curar posántla en òbra, xupar el verí, ect. *Saludar.*

Saludo. *m.* El acte de saludar. *Saludo.*

Saluèt. *m.* Molèstia. *Jacaca.* = Fer saluèt: molestar, cantàut, xerràut. *Jacacear.*

Salút. *f.* Sauidát. = El estat de gràcia y justificació. *Salud.* = Bèurer a la salut de algú. *Ever d la salud de...*

Salutació. *f.* El acte y efecte de saludar. = *Ecdor-di* de sermó etc. *Salutacion*.

Sálva. *f.* Prôva de menjar y beurer para los réys per assegurarlos que noy há perill en élls. = Canonádas ô tirs de canó en honra de algú ô per festa. *Salva*.

Salvació. *f.* El acte y efecte de salvar, se. *Salvacion*.

Salvâd, *da. p. p.* de salvar, se. *Salvado, da*.

Salvador, *ra. m. f.* El qui salva. *Salvador, ra*.

Salvador. *m.* Jesucrist. *Salvador*.

Sâlvaguarda y sâlvaguardia. *f.* Protecció = El escút de armas que se pôsa á algú lloc para la seua seguretât. = Paper de seguretât. *Salvaguarda y salvaguardia*.

Salvamént. *m.* El acte y efecte de salvar, se. *Salvamento*. = En salvamént. *adv.* Sense perill. *En salvo*.

Salvar. *v. a.* Alliberar, preservar ô treurer de perill. *Salvar*. = Donar la glòria. *Salvar*.

Salvarse. *v. r.* Alliberarse, escapar de dâny ô perill. = Alcansar la glòria. *Salvarse*.

Sâlve. *f.* Pregària en honor de la Vêrge Maria. *Salve*. = Sâlve: canonádas, etc. *V. Sálva. Salva*.

Sâlvia. *f. pl.* Medicinâl. *Salvia*.

Salvo, *va. p. p.* de salvar, se. = *adj.* Sâ, bô, libre. *Salvo, va*.

Sâlvo. *adv.* Escêpte, á escepció de... *Salvo*. = Á ô en sâlvo: fôre de perill. *Á ô en salvo*.

Sâlvoconducte. *m.* Despâtx de seguretât. = Lleccència, permís. *Salvoconducto*.

Sâller. *m.* Lloc ahont estân botas grâus para posary vi y gordarló. *Bodega*.

Sâlleret. *m.* Sâller petít. *Bodegueta y bodeguilla*.

Samaritâ, *na. adj.* El natural de ô lo pertañent á Samaria. *Samarita y samaritano, na*.

Sâmbenito. *m.* Escapolâri qui posâvan á los penitenciâds per la inquisició. = Nôta de infâmia que déxa una mâla acció. *Sambenito*.

Sâmbuca. *f.* Instrument músic triangular y de còrdas. *Sambuca*.

Sampsuquí. *m.* Unguent. *Sampsuquino*.

Sau. *adj.* Abreviadura de sânt. *San*.

Sânamént. *adv.* Ab salút. = Ab bôna intenció. *Sanamente*.

Sanció. *f.* Decrèt, estatút, lléy. *Sancion*.

Sancionâd, *da. p. p.* de sancionar. *Sancionado, da*.

Sancionar. *v. a.* Donar fôrça de lléy á una còsa. *Sancionar*.

Sântasântôrum. *m.* La pârt més interior del tèmple de Salomó. *Santasanctorum*.

Sandàlia. *f.* Càsta de sabâta. *Sandalia*.

Sandêra. *f.* Filâts para agafar coníys. *Capillo*.

Sanedrin. *m.* El supràmo consèy ô tribunâl de

los judíos. *Sanedrin*.

Sâng. *f.* Humor vermèy qui circula per el còs del animal. = Família, llinatge, parentesc. = Hasienda, sustància. *Sangre*. = De drâgo: medicina. *De drago*. = De dragó: tintura de antimôni. *De dragon*. = Traída: corrompuda. *Sangraza* ô *sangusa*. = Á sâng freda: sens acaloramént. *Á sangre fria*. = No quedar gota de sâng á un: retgirarse molt. *No quedarle gota de sangre*. = Xupar la càrn y la sâng á un: consumirli la hasiènda ab mâfia. *Chuparle la sangre*.

Sangonéra. *f.* Insècto hén conegúd. = La persona qui ab mâfia xupa á âltre lo que té. *Sanguijuela* ô *sanguja*.

Sangràd, *da. p. p.* de sangrar, se. *Sangrado, da*.

Saugrador. *m.* El qui sangra. *Sangrador*.

Sangrar. *v. a.* Oñrir ab una llanceta sa vena para treurer sâng. = Fer una ubêrta á voréra de riu, torrent, etc. para prènder âygo per regar. = Treurer una còsa de allá ahont está, *v. g.* dôbbés de sa bossa. *Sangrar*.

Sangrarse. *v. r.* Fêrse sangrar. *Sangrarse*.

Sangría. *f.* Ubertura de vena para treurer sâng. = Rôbo. = Ubertura de riu, etc. para treurer âygo, etc. *Sangría*. = Es xâp de sa sangría. *Sangradura*. = La ubêrta de riu, etc. *Sangradera*. = Matar ab sangrias: debilitar per massa sangrar. *Desollar d sangrias*.

Sangriént, *ta. adj.* Eusangrantâd, teñid de sâng. = Cruêl. = Lo qui càusa derramamént de sâng. *Sangriento, ta*.

Sanguífero, *ra. adj.* Lo qui conté ô du en sí sâng. *Sanguifero, ra*.

Sanguificar. *v. a.* Fer que se criy sâng. *Sanguificar*.

Sanguificatso, *va. adj.* Lo qui té virtút para fer criar sâng. *Sanguificativo, va*.

Sanguinâri, *ria. adj.* Cruêl, qui pren gust en vèrrer derramar sâng. *Sanguinario, ria*.

Sanguina. *f.* Pédra ab que se bruñy lo ôr y plâta. *Sanguina*.

Sanguinària. *f. pl.* Medicinâl. *Sanguinaria*.

Sanguinària. *f.* Pédra qui té virtút para estancar la sâng. *Sanguinaria*.

Sanguíneo, *nea. adj.* Lo qui es de sâng ô la conté. = El qui abunda de sâng: lo qui es de color de sâng ô pertâny á ella. *Sanguineo, nea*.

Sanguino, *na. adj.* Lo qui abunda de sâng, la cría ô la auménta. *Sanguino, na*.

Sanguinolént, *ta. adj.* *V. Sangriént. Sanguinolento, ta*.

Sanguinós, *sa. adj.* Lo qui es de sâng, la conté ô abunda en ella. = Cruêl. *Sanguinoso, sa*.

Sângüis. *m.* Parâula llatina ab que enteuem la sâng

de Cristo en la missa. *Sangüis*.
Sanguisorba. *f.* Hérba semblánt á pinpinèlla. *Sanguisorba*.
Sanícula. *f.* Hérba vulnerària. *Sanicula*.
Sanidat. *f.* Salut, robustès. *Sanidad*. = En sanidat: en bona salut. *En sanidad*.
Sanjuanista. *adj.* Cavaller, capèlla, religiós de Málta. *Sanjuanista*.
Sant, *ta*. *adj.* Sagrad, inviolàble. = Perfèt, exènt de tota culpa. = Lo qui està consagrad, majorment á Déu. = Conforme á la lléy y hòus costúms. = Títol de reverència que se dona á los antigs qui illustràren á la Iglesia ab los seus escrits. = Persona virtuosa. = Persoua pòc correguda, senzilla, ximple. = Persona qui per declaració del Pàpa còsta estar en el cèl. *Santo*, *ta*. = Tot lo sànt dia: tot un dia sencèr. *Todo el santo dia*.
Sant, *ta*. *m. f.* El béneventurad. = La estàtua, figura ò imatge de alguú sànt. = Nòm, senhal que se dona á la trôpa para conèxer al inimig en la nit. *Santo*, *ta*. = Sànt Cristo: figura de Cristo crucificad. *Crucifija*. = Sànt envernissad: hipòcrit, beàto fàls. *Santo de pajaes*.
Santabàrbara. *f.* El llòc ahòut està sa pòlvora en un bàrco. *Santabàrbara*.
Santament. *adv.* Piadosament, molt bé. *Santamente*.
Santaretgla. *f.* Instrument para fer àngulos. *Santaregla*.
Santasàntòrum. *m.* V. Sàntasàntòrum. *Santasantorum*.
Santèm. *m.* Nòm que donan los mariners á S. Pére Gonsàles. *Santelmo*.
Sautèm. *m.* Lluminerèt qui aparèix á lo àlt dels àbres de bàrco y en alguús llòcs de la tèrra. *Santelmo ò helenà*, y si son dos. *Castor y pol·lux*.
Santèt, *ta*. *adj.* Jove ò petít sànt. = Estàtua, figura ò imatge petita de sànt. = Persona humil, virtuosa, quièta, de pòc ànimo. *Santico*, *ca*, *llo*, *lla*, *to*, *ta*.
Santiàgo. *m.* Nòm pròpi de hòmo, lo matèix que Jáume. *Santiago*.
Santiaguista. *m.* Cavaller de la orde militar de Santiàgo. *Santiaguista*.
Sàntiamèn. *m.* Instànt, moment. *Santiàmen*. = En un sàntiamèn: en un tancar y obrir d'uy, prést. *En un santiàmen*.
Santidat. *f.* Calidat de lo qui es sànt. = Perfecció, integridat de costúms. = Títol de honor que se dona al Pàpa. *Santidad*.
Santificació. *f.* La acció y efecte de la gràcia santificànt ò de santificar. *Santificacion*.

Santificad, *da*. *p. p.* de santificar. *Santificado*, *da*.
Santificador. *m.* El qui santifica. *Santificador*.
Santificànt. *p. p.* de santificar. El qui ò lo qui santifica. *Santificante*.
Santificar. *v. a.* Fer sànt. = Consagrar alguna còsa enterament á Déu. = Conservar pur y sens màcula. = Alabar, beueir, celebrar. *Santificar*. = Las fèstas: observarlas. *Las fiestas*.
Santificarse. *v. r.* Empleyarse en òbras sàntas. = Justificarse. *Santificarse*.
Sautimònia. *f.* Santidat. *Santimonia*.
Santíssim, *ma*. *sup.* = Títol de honor que se dona al Pàpa. *Santissimo*, *ma*. = El Santíssim: el sànt sacrament de lo altar. *El Santissimo*.
Santíssimament. *adv. sup.* Ab molta santedat. *Santissimamente*.
Santolina. *f.* Llevor cònta cucs. *Santolina*.
Santoràl. *m.* Llibre qui conté vidas ò sermòns de sànts. *Santoral*.
Sàntos. *m. pl.* La part de la missa en qui el sacerdot diu tres vegadas aquèsta paràula sànta. *Sanctus*. = Fer sàntos el sacerdot. *Alzar d Dios*. = El qui òu missa. *Darse golpes de pecho*. = Tocar sàntos. *Tocar sanctus*, *d sanctus ò d alzar d Dios*.
Sautòt, *ta*. *m. f.* Sànts gròssos. *Santazo*, *za*. = Beàtos fàlsos. *Santucho*, *cha*.
Sànts y blàncs. *m. pl.* Missions, jòc de allòts. *Pan ò vino*.
Santuàri. *m.* Iglesia, tèmple. = La primèra part del tabernacle que tenian los judíos en el desèrt. = El llòc del tèmple de Salomó ahònt solament porfan entrar los sacerdots. = Oratòri en des poblàt. *Santuario*.
Santurrón. *m.* Fàls ò excessiu devòt. *Santurron*.
Santurroneria. Fàlsa piedat, hipocressia. *Santurroneria*.
Santurronisme. *m.* Caràcter del santurrón. *Santurronismo*.
Sapí. *m.* Àbre. *Sapino*.
Sapiència. *f.* Sabiduria. *Sapiencia*.
Sapienciàl. *adj.* Pertañent á la sapiència. *Sapiencial*. = Sapienciàls. *pl.* Los llibres morals de la sagrada Escritura. *Sapienciales*.
Sapientíssim, *ma*. *sup.* Molt sàbi. *Sapientissimo*, *ma*.
Sapientíssimament. *adv. sup.* Ab molta sabiduria. *Sapientissimamente*.
Saponaria. *f. pl.* *Saponaria*.
Saporífero, *ra*. *adj.* Lo qui té sabor. *Saporifero*, *ra*.
Saquèt. *m.* Sàc petít. *Saquete*, *to*, *saquillo*, *to*.
Saquetjad, *da*. *p. p.* de saquetjar. *Saqueado*, *da*.
Saquetjador, *ra*. *m. f.* El qui saquetja ò perwèt saquetjar. *Saqueador*, *ra*.

Saquetjar. *v. a.* Entrar en algún lloc prenent y fentse duénos de tot quant [tròbau]. = Robar-lo tot ô part. *Saquear.*
 Saquetx. *m.* El acte y efecte de saquetjar. *Saco, saqueo* ô *saqueamiento.*
 Saráu. *m.* Cuvite, bàll, junta de personas de distinció. *Sarao.*
 Sarauèt. *m.* Saráu petit. *Saraguet.*
 Sarcàsme. *m.* Ironía mordàs. *Sarcasmo.*
 Sarcite. *f.* Pédra figurada imitant la càru de bòu. *Sarcite.*
 Sarcocèya. *f.* Tumor carnos en los testiculos. *Sarcoceya.*
 Sarcòcola. *f.* Càsta de suc gomós. *Sarcòcola.*
 Sarcoepiplocela. *f.* Hèrnia completà. *Sarcoepiplocela.*
 Sarcoepiploufàla. *f.* Hèrnia en el llombrígol. *Sarcoepiploufala.*
 Sarcófago. *m.* Sepulcre. *Sarcófago.*
 Sarcófago, *ga.* *adj.* Medicament qui créma las càrus. *Sarcófago, ga.*
 Sarcologia. *f.* Tractat de las càrus y de las parts mòllas. *Sarcologia.*
 Sarcoma. *f.* Tumor carnos. *Sarcoma.*
 Sarcófalo. *f.* Tumor carnos en el llombrígol. *Sarcófalo.*
 Sarcòtic, *ca.* *adj.* Remèy qui cura llàgas y fà posar càru. *Sarcòtico, ca.*
 Sàrd. *m.* Péix. *Sarda.*
 Sardina. *f.* Péix. *Sardina.* = Estar còm á sardinas: molt estrèts y apretàds. *Estar como sardinas en banasta.*
 Sardincl. *m.* Óbra de retjòlas. *Sardincl.*
 Sardineta. *f.* Sardina meunda. *Sardineta.*
 Sàrdio. *m.* Pédra preciosa. *Sardio.*
 Sàrdo, *da.* *adj.* De Sardeña. = Cavall ô àse molt petits. *Sardo, da, sardesco, ca.*
 Sardònia. *f.* Plànta. *Sardonía.*
 Sardònic. *ca.* *adj.* Pertañent á la herba sardònica. *Sardónico, ca.*
 Sardònics. *f.* Pédra preciosa. *Sardonix.*
 Sarfúll. *m. pl.* *Sérpol.*
 Sàrga. *f.* Ròba. *Sarga.*
 Sargantàna. *f.* Espècie de dragó. *Lagartija.*
 Sargént. *m.* Soldat superior en gráu al càbo. *Sargento.* = Major: lo que es áre tinent coronell. *Mayor.* = Major de la plàsa: lo que es áre el major de la plàssa. *Sargento mayor de la plaza.* = Hòmo astút, tunàute. *Pieza* ô *linda caña de pescar.* = ¡Quin sargént! *Qué pieza* ô *qué linda caña de pescar!*
 Sargénta. *f.* La dòna del sargént. = La mónja lleca del orde de Santiàgo. = La alabàrda que en àltre témp duya el sargént. *Sargenta.*

Sargentería. *f.* El empleyo y ofici del sargént. *Sargentería y sargentía.*
 Sarmént. *f.* El brot llarg de cep ô pàrra: el sec. *Sarmiento:* el verd y ab fuyas. *Pámpano.* = La qui se acota. *Barbado, barbudo* ô *serpa.* = La que se dexa en podar. *Percho.*
 Sarmenteta. *f.* Sarmént petita. *Sarmentillo.*
 Sarracéno, *na.* *adj.* Mòro, *ra.* *Sarraceno, na.* = Avàro, cric. *Tacaño, ña* ô *cicatero, ra.*
 Sàrria. *f.* Càsta de senàya gráu y llarga. *Sarria* ô *seron.*
 Sarriada. *f.* Lo que càb ô se du en sa sàrria. *Serionada.*
 Sarrieta. *f.* Sàrria petita. *Sarrieta.*
 Sarrió. *m.* Sàrria petita. *Sarrieta.* = Estori redó para cuir fèms. *Cogedor de basura.* = Para aplegar beyas. *Cogedera.* = Para donar menjar á bestiar. *Morral.*
 Sàstre. *m.* El qui per ofici fà, cus y tàya vestits. *Sastre.* = Bòn sàstre: qualsevòl hòmo qui té habilitat, ingèni. *Buen sastre.* = Delènt ô mál sàstre: el qui té pòca intelligència en lo que fà. *Corto sastre.* = Calàix de sàstre. *V. Calàix. Cajon de sastre.*
 Sastrería. *f.* La lotiga ô el ofici de sàstre. *Sastrería.*
 Sastresa. *f.* La dòna de sàstre ô la qui fà ofici de sàstre. *Sastra* ô *sastresa.*
 Sastret. *m.* Sàstre petit: ô sàstre de pòca habilitat. *Sastrillo* ô *sastrecillo.*
 Satanàs. *m.* El diàble ô dimòni. *Satanas.*
 Satànic, *ca.* *adj.* Lo qui es pròpi de Satanàs. *Satánico, ca.*
 Satànicament. *adv.* Ab diablura. *Satánicamente.*
 Satélite. *m.* E-gotzi. *Satélite.* = Satèlites. *m. pl.* Los planèts qui ròdau al rededor de un més grós. *Satélites.*
 Satgeta. *f.* *V. Saggeta.*
 Sàti. *m.* Cèrta ròba de seda. *Raso.*
 Sàtira. *f.* Escríit ab que se critican los costúms. = Dit agúd, mordàs y picànt. = Libèllo infamatòri. *Sàtira.*
 Sàtric, *ca.* *adj.* Mordàs, picànt. = Pertañent á la sàtira ô á los sàtiro. *Sàtrico, ca.*
 Sàtricament. *adv.* Ab mòdo sàtric. *Sàtricamente.*
 Sàtirió. *m. pl.* medicinal. *Satirion.*
 Sàtirisàl, *da.* *p. p.* de satirisar. *Satirizado, da.*
 Sàtirisànt. *p. a.* de satirisar. El qui satirisa. *Satirizante.*
 Sàtirisar. *v. a.* Censurar, criticar, escriurer sàtiras. *Satirizar.*
 Sàtiro. *m.* Mitx déu entre los gentils mitx hòmo y mitx boc. *Sàtiro*
 Satisfacció. *f.* Pàga al creditor. = Espiació de la

culpa per mè li de òbras de misericòrdia. = Res-
pòsta á argument, càrreg, etc. = Compliment
del desitx ò gust. *Satisfaccion*. = Á satisfacció: á
gust, á compliment. *A satisfaccion*.
Satisfactòri, ria. *adj.* Lo qui pòt satisfer. = Lo qui
satisfà per los pècats. *Satisfactorio, ria*.
Satisfactòriament. *adv.* Ab un mòdo satisfactòri.
Satisfactoriamente.
Satisfer. *v. a.* Pagar lo que se deu. = Cumplir la
sèua obligació. = Fer alguna òbra qui meresca
el perdó de la culpa. = Assaciar. qnàsevòl apetít.
= Donar solució á argument, dubte, càrreg. =
Contentar á algú. *Satisfacer*.
Satisferse. *v. r.* Venjarse de a'gún agrávi. = Pagar-
se per sa sèua mà. = Apagar sa sed, sòn, talént.
= Contentarse, convénserse. *Satisfacerse*.
Satisfèt, ta. *p. p.* de satisfer, se. = *adj.* Pagàd de
sí matèix, presuníd. *Satisfecho, cha*.
Sàtrapa. *m.* Governador entre los pèrsas. = *adj.* As-
tút, pícaro, sagís. *Satrapa*.
Satrapia. *f.* La dignidat ò govèrn del sàtrapa. *Sa-
trapia*.
Satríy. *m.* Còsa coneguda. *Alcuza, aceitera, sa-
trejo*.
Satrièt. *m.* Satríy petit. *Alcuzita*. = Satrièts: los
de tàula. *Aceiteras ò vinagreras*.
Satsáda. *f.* Remenàda de òlla, etc. *Bazuqueo*. = De
bistia. *Pasitrote*.
Satsar. *v. a.* Remenar lo quey hà, v. g. dins òlla,
remenàntla á ella. *Bazucar*. = Teair un màl ca-
mí sas bistias. *Sacudir*.
Saturació. *f.* El acte y eïecte de saturar. *Satura-
cion*.
Saturád, da. *p. p.* de saturar. *Saturado, da*.
Saturar. *v. a.* Posar dins un líquidu tota sa canti-
dat de un sòlido que se pòt dissòlir. *Saturar*.
Saturuál. *adj.* Pertañent á Saturno. *Saturnal*.
Saturno. *m.* Dén fingid per los gentils. = Un de los
sèt planèts. = El plom segóns los químics. *Sa-
turno*.
Saúc. *m.* Àbre. *Sauco*.
Sauce. *m.* Àbre. *Sauce*.
Sancedà. *m.* Llòc de sànces. *Sauceda ò saucera*.
Sanó. *f.* El estât de la perfecció de las còsas. =
Ocasíó, témps oportuno. *Sazon*. = De sauó: de
hòu témps. *De saison*.
Sàupa. *f.* Péix. *Salpa*.
Saupád, da. *p. p.* de saupar. *Zarpado, da*.
Saupar. *v. a.* Llèvar sas àncoras de dins la mar.
Zurpar.
Sausserí. *f.* Oficina de palácio reyál cuyos de-
pendènts servexen y repartexen el menjar. *Sau-
seria*.
Saussier. *m.* El quèfe de la sausería qui està en-

carregád de la plàta y demés servici de la tàula.

Sausier.

Sauvador. *m.* V. Salvador. *Salvador*.

Sauvátge. *adj.* No domesticád. = El criád entre ga-
rrigas, entre animáls. = El qui futz del trácto
dels àltres hòmos. *Salvage*.

Sauvatgí, na. *adj.* Pertañent á los sauvátges. *Sal-
vagino, na*.

Sauvatgina. *f.* Genetas, màrts, mostèls, etc. *Ali-
maña*.

Sávi, via. *adj.* V. Sábi. Dòcte, experimentád, hà-
bil, etc. *Sabio, bia*.

Sáya. *f.* Vestit. *Saya*.

Sayál. *m.* Ròba. *Sayal*.

Sayalèt. *m.* Sayál prim. *Sayaleta*.

Sayuád, da. *p. p.* de sayuar. *Sangrado, da*.

Sayuar. *v. a.* V. Sangrar. *Sangrar*.

Sayuar-se. *v. r.* V. Sangrar-se. *Sangrar-se*.

Sáynete. *m.* La sálssa qui dona gust y sabor á los
aguiáts. = El matèix sabor. = Gràcia, xiste, etc.
= Composició dramática bréu y jocosa. *Sinnete*.

Sáyo. *m.* Jác. *Sayo*. = Mál tayád: composició en
plèts, etc. *Corte*. = Fer un sáyo mál tayád. *Dar
un corte*.

Sayó. *m. ant.* Botxí. *Sayon*.

Sayó. *m.* Solc. *Emelga*. = Lo de entre solc y solc.
Almanta.

SE.

Se. Pronòm qui se usa para significar la matèxa
persona qui regèix el vèrb y la acció de aquèst
recáu sobre la persona. Se antepòsa ò pospòsa
al vèrb, v. g. *se diu, dirse*; y encàre que esti-
ga entre duas vocáls còm en *rómprese*, la *s* té
sèmpre la fòrsa de duas *ss*. *Se*.

Sé. Primèra persona singular del present de indi-
catíu de saber. *Sé*.

Seba. *f.* V. Ceba.

Sebó. *m.* Compòst de vârios ingrediènts ab que
se réuta ròba, etc. *Jabon*. = Fòrt. *Fuerte*.

Sebonéra. *f.* Aygo ò escuma de sebó. *Jabonadu-
ras*. = De onas, òlla, etc. *Espuma*. = De sa boca.
Expumarajo. = Fer sabonéra per sa boca: estar
molt eufuríd. *Echar espumarajos*.

Sehoner. *m.* El qui fà ò ven sabó. *Jabonero*.

Sehonería. *f.* Fàbrica de sebó. *Jaboneria ò cal-
dera de jabon*.

Sebós, sa. *adj.* Ple de sen. *Seboso, sa*.

Sec, ca. *adj.* Axúid, no humíd, fálto de suc. = Fál-
to de verdor. = Flác de càrus. = Sêrio, pòc par-
lànt. = Sense aygo, v. g. pon. = Fálto de pluja.
= Pòc abundánt. = Pòc fervorós en la virtút. =
Pòc cariñós. *Seco, ca*.

Sec. *m.* Témps molt llàrg sense plòurer. *Seca*. =

⇒ En *sec. adv.* De repente. *De repente.*
Seca. f. Rôca dins mar, banc de arena, la cása ahont se fabrica moneda. *Seca.*
Secâl, da. p. p. de secar. *Secado, da.*
Secansa. f. Jôc. *Secansa.*
Secânt. p. a. de secar. Lo qui seca. *Secante.*
Secânt. f. Ôli dissecatîu de los pintors. = Línea qui tâya la circumferência del círculo. *Secante.*
Secar. m. Câmp naturâlmént sec qui no se rêga sinó ab las pluïas. *Secadal, secano, sequedal, sequeral y sequio.*
Secar. v. a. Axugar, posar sec, trêner la humitât. = Consumir el humor de algún còs. *Secar.* = El sòl á las plântas. *Secar ô agostar.* = Á nes fum. *Al humo.*
Secarse. v. r. Evaporarse la humitât de una còsa. = Enmagrirse. = Axugarse fòuts, pous, etc. = Antes de demanar un lo que necessita. = Morirse plânta, brânca de âbre, etc. *Secarse.* = Sa cals posâda á parèt. *Enjutar.* = Sa fruyta y tornar âgra. *Acorcharse.* = Sas plântas per mâtssa calor. *Agostarse.*
Secây. m. Mella qui no há madurâd bé. *Arzola.*
Secció. f. Tayadura, tây. = Divisió en los llibres per articles, capítols, paragrâfs. = Párt de un volúmen. *Seccion.*
Secessió. f. Separació. *Seceslon.*
Secorrâd y âltres. V. Sacorrâd, etc.
Secreció. f. Apartamént, separació. *Secrecion.*
Secrét. m. Depòsit judiciâl. *Secuestro.*
Secrestâd, da. p. p. de secrestar. *Secuestrado, da.*
Secrestar. v. a. Posar en depòsit judiciâl. *Secuesttrar.*
Secrèt. m. La còsa que se deu estar oculta. = Silènci cnydadós de no descubrir lo qui convé que estiga ocúlt. = Llòc interior, retirâd. = Llòc en tàulas, escriptòris, parèts, etc. para tenir amagâda alguna còsa. = El llòc ahont vá el vènt de las mànxas en los òrgas. *Secreto.* = Á veus: se diu de una còsa que tot lo mou sâb. *Secreto d voces, con chirimias ô de anchuelo.* = Naturâl: secrèt que sa matéxa naturalesa mos ensenya que se há de tenir ocúlt. *Natural.* = En ô de secrèt: secretamént. *En ô de secreto.* = No anâm de secrèt: lo que diuen los qui convèrsan al qui arriba á ells, etc. *No hacemos moneda falsa.*
Secrèt, ta. adj. Amagâd, apartâd, ocúlt. = El qui guâda secrèt. *Secreto, ta.*
Secreta. f. ô adj. Quâlsevól de las oracions que se diuen en la missa entre el ofertòri y prefâci. *Secreta.*
Secretamént. adv. De amagâd. *Secretamente ô al solapo.*
Secretâri. m. Aquèll qui concorre ab lo escriurer

cârtas, correspondència, etc. y firma. *Secretario.* = Del despâtx: aquèll qui ab el réy despâtxa. *Del despacho.*
Secretària. f. La dôna del secretâri. = La qui servèix de escriurer los papers de alguna senhora ô de superiora en los convènts de religiosas. *Secretaria.*
Secretaria. f. El ofici y oficina del secretâri. *Secretaria.*
Secretas. f. pl. Llòc comú. *Secreta.*
Secretetjar. v. a. Auar de secrets ô parlar en secret. *Secretar ô secretear.*
Secretista. m. El qui trâcta ô escriu secrets de la naturalesa. *Secretista.*
Sècta. f. Doctrina, escòla, opinió. = Partit. = Professió. = El error ô fâlsa religió contrària á la catòlica. *Secta.*
Sectâri, ria. adj. El qui seguèix alguna sècta, majorment contrària á la religió catòlica. *Sectario, ria.*
Sector. m. Térme geomètric. *Sector.*
Sêcso. m. Espècie, gènere. = Distinció en la naturalesa del mâscle y de la famèlla. *Sexo ô secso.*
Secular. adj. Còutraposâd á regular ô religiós. = Del sigle. = Lo que se fâ de cent en cent âñys. = El capellâ que viu en el sigle á distinció del religiós. *Secular ô seglar.* = Secular vestid do capellâ. *Clerizonte.*
Secularidât. f. La calidât qui constituèix secular. *Secularidad.*
Secularisació. f. El âcte y efecte de secularisar, se. *Secularizacion.*
Secularisâd, da. p. p. de secularisar, se. *Secularizado, da.*
Secularisar. v. a. Trêner del estât regnlar á alguna persona. = Fer secular lo qui éra eglesiàctic. *Secularizar.*
Secularisarse. v. r. Passar un religiós del estât regular al secular. *Secularizarse.*
Secularmént. adv. Ab mòdo secular. *Secularmente.*
Secundâri, ria. adj. De segona clâsse ô orde. = El qui es según en orde. *Secundario, ria.*
Secundâriamént, adv. En según llòc. *Secundariamente.*
Secundina. f. El llit de infânt en el vèntre de sa mãre. *Secundina.*
Sed. f. Desitx, necessidât de beurer. = Necessidât que té una têrra, âbre, sembrât, etc. de âgo. = Desitx ardént, gânas de alguna còsa. *Sed.* = Fâlsa: sequedât de boca ô gargamèlla causâda per los vapors del vèntre. *Falsa.* = Apagar sa sed, *Apagar ô matar la sed.* = Eufagar-se ô cañarse de sed: tenirue molta. *Ahogarse ô apalumbarse de sed.* = Abrasarse de sed. *Abrasarse*

de sed. = Morirse de sed. *Morirse de sed.* = No donar una sed de aygo: ser molt avâro. *No dar una sed de agua.*

Seda. f. El fil de que las cucas de seda sãn ets amellóns. = El compòst de vários fils de seda.

Seda. = Crua: sense filar. *Cruda ò en cerro.* = De cusir. *De coser.* = La més fina. *De candongo ò candongos.* = Fluxa. *Floja.* = La que se fila môrta já sa cuca. *Seda ahogada.* = Estânt viva dins lo amelló. *Verde.* = Rôba, vestít de seda. *Ropa, vestido de seda:* sense mescla de altre fil. *De sola seda.*

Seda. f. Malaltia. *Sabañon ò friera.*

Sede. f. La dignidât de bisbe y el bisbât. *Sede.* = Sânta: la del Pâpa. *Santa sede.* = Vacânt: quând noy hâ bisbe en un bisbât. *Sede vacante.*

Sedentâri, ria. adj. El ofici ò vida de pòc movimént. = Lo qui se fâ estânt assegúds. *Sedentario, ria.*

Sedèny. m. Cabestre de cerras. *Cabestro cedeño ò de cerdas.*

Seder. m. pl. *Árbol de la seda.*

Sedició. f. Alborôt, motí, rebellió, tumulto popular. = Rebellió de los sentíts còutra la rahó. *Sedicion.*

Sediciós, sa. adj. Alborotador, qui môu sedicións. *Sedicioso, sa.*

Sediciosamént. adv. Ab sedició. *Sediciosamente.*

Sediént, ta. adj. El qui té sed. = El qui carèix de humitât. = El qui ab ânsia desitja alguna còsa. *Sediente, sediento, ta.*

Sedimént. m. Térme mèdic. *Sedimiento.*

Sedució. f. El âcte y efècte de seduir. *Seducion.*

Seductiu, va. adj. El qui ò lo qui seduèix. *Seductivo, va.*

Seductor, ra. m. f. El qui seduèix. *Seductor, ra.*

Seduíd, da. p. p. de seduir. *Seducido, da.*

Seduir. v. a. Euganar, corrómpre, pervertir. *Seducir.*

Séga. f. Ave de pàsso. *Becada ò chochaperdiz.*

Séga. f. El segar *m.* y la séua duració. *Siega.*

Segád, p. p. de segar. *Segado, da.*

Segador, ra. m. f. El qui séga. *Segador, ra.*

Segadors. m. pl. Las espiras de subja encesas. *Segadores.*

Segar. v. a. Tayar ab fâus el sembrât. *Segar.*

Segây, ya. m. f. Boc ò cábra joves. *Segajo, ja.*

Segây. m. Espècie de séga però de câsta menuda. *Sochin, na ò sorcin.*

Segây. m. Mâla parâula. *Ajo.*

Segment. m. Térme geomètric. *Segmento.*

Segó. m. Còsa conegnda. *Salvado ò afrecho.*

Segón, na. adj. Lo qui se seguèix después del primer. *Segundo, da.*

Segón. m. Tòcs de campâna ântes de las hòras del ofici divino. *Segunda.*

Segón. m. La sexantena pàrt de un minút. *Segundo.*

Segona. f. Proceiment amagád, salopád. *Segunda intencion.* = Anar ab segona. *Ir de mala.*

Segonamént. adv. En segón llòc. *Segundamente.*

Segóns. Preposició relativa y condicionâl. *Segun.*

Segregació. f. Apartamént, separació. *Segregacion.*

Segregád, da. p. p. de segregar. *Segregado, da.*

Segregar. v. a. Separar una còsa de las âltras. *Segregar.*

Segregatíu, va. adj. Lo qui segréga. *Segregativo, va.*

Segundâri, ria. V. Secundâri. *Segundario, ria.*

Segundâriamént. adv. En segón llòc. *Segundariamente.*

Segundo. m. La sexantena pàrt de un minút. *Segundo.*

Segundogènit, ta. adj. El qui es nâd después del primer. *Segundogénito, ta.*

Segúid, da. p. p. de sèurer. *Asentado, da.*

Seguda. f. El âcte y efècte de sèurer. *Sentada ò asentada.* = De una seguda: ab una vegâda. *De una sentada ò asentada.*

Seguer. m. Esquétja, forât ahónt sãn mèl sas beyas. *Colmenar.*

Segúid, da. p. p. de seguir. *Seguido, da.*

Segúid, da. adj. Continu, successíu. *Seguido, da.*

Seguida. f. El âcte y efècte de seguir, se. *Seguida.* = De una seguida: sens interrupció. *De una seguida.*

Seguidamént. adv. Ab unió. *Seguidamente.*

Seguidilla. f. Cansó. *Seguidilla.*

Seguidilla. f. Polvos de eléboro. *Cebadilla.*

Seguidor, ra. m. f. El qui seguèix. *Seguidor, ra.*

Seguimént. m. El âcte y efècte de seguir. *Seguimiento.*

Seguir. v. a. Anar derréra ò després de un âltre.

= Acompañar. = Continuar lo comensád. = Exercitar alguna ciència, ârt ò estat. = Perseguir. = Imitar, ser del parèr de âltre. *Seguir.* = La corrént: lo que sãn ets âltres. *Irse tras la corriente.* = Sas patjâdas de algú. *Seguir las pisadas de...* = Es quèst es câns. *El rastro.* = Es câb des fil. *El hilo.* = El témps. *El tiempo ò temporizar.* = Á algú para sâber lo que fâ ò de lo que vâ. *Andar d las vueltas de alguno.*

Seguirse. v. r. Collegirse, inferirse, continuarse una còsa de âltra per curs, orde ò torn. = Causarse, originarse, provenir una còsa de âltra. *Seguirse.*

Segundar. v. a. Repetir una còsa. *Segundar.*

Segundâri, ria. adj. V. Secundâri. *Segundario, ria.*

Segundàriament. *adv.* V. Segonament. *Segundàriamente.*
Segundo. *m.* La sexantena part de un minút. *Segundo.*
Seguntí, *na.* *adj.* De Sigüenza. *Seguntino, na.*
Segur, *ra.* *adj.* Cèrt, firme, sálvo. *Seguro, ra.*
Segur. *adv.* Cèrtament. *Seguramente.*
Segurád, *da.* *p. p.* de segurar. *Segurado, da.*
Segurador, *ra.* *m. f.* El qui segura. *Segurador, ra.*
Segurament. *adv.* Sense dubte. *Seguramente.*
Seguransa. *f.* V. Seguridat. *Seguransa.*
Segurar. *v. a.* V. Assegurar. *Segurar.*
Seguretát. *adv.* Segurament. *De seguro.*
Seguridat. *f.* Certesa, firmesa, fiansa, tranquil·litàt. = Fe pública. *Seguridad.*
Selecció. *f.* Elecció de una cosa entre áltres. *Selección.*
Selcto, *ta.* *adj.* Apartád, escüllid. = Singular. *Selecto, ta.*
Selenites. *f.* Pedra preciosa. *Selenites.*
Selenografia. *f.* Descripció de sa lluna. *Senelografía.*
Selenogràfic, *ca.* *adj.* Pertañent a sa lluna. *Senelográfico, ca.*
Sella. *f.* Assiento acomodád a la esquena de bistia, etc. *Silla.*
Sellad, *da.* *p. p.* de sellar. *Sellado, da.*
Sellador. *m.* El qui sella. *Sellador.*
Sellar. *v. a.* Posar es sèllo. *Sellar.*
Sèlleter. *m.* El qui fà sèllas, etc. *Sillero.*
Sèllo. *m.* Instrument qui té gravadas las ármes ó firma de algú, y ab que se sèlla. = El senyal que imprimèix. = La márca de la moneda. *Sello.* = Posar es sèllo: sellar. *Poner el sello:* conclour una cosa. *Echar el sello.*
Semblansa. *f.* Conformidat, proporció. = Exemplar, modèllo. = Uniformidat de las parts de un tot. *Semejanza y ant. semblansa.*
Semblant. *m.* Fisonomia, aspècte, càre. *Semblante.*
Semblant. *adj.* Conforme, ignal, parescüd a altra cosa. *Semejante y ant. semblante.*
Semblar. *v. n.* Parèixer una cosa a altra. *Semejar y ant. semblar.*
Semblarse. *v. r.* *Semejarse.*
Sembrád, *da.* *p. p.* de sembrar. *Sembrado, da.*
Sembradiu, *va.* *adj.* La tèrra dispòsta ó a propòsit para ser sembrada. *Sembradio, dia.*
Sembrador, *ra.* *m. f.* El qui sembra. *Sembrador, ra.*
Sembradora. *f.* La senya en qui està el grà quánd se sembra. *Sementero.*
Sembradura. *f.* Los grans já sembráds. *Sembradura.*
Sembrar. *v. a.* Escampar es grà ó sa llevor demunt sa tærra. = Escampar per aquí y per allà. = Cau-

sar, ocasionar discòrdias, dissensions, etc. = Cobrir de mòrts, flòrs, hèrbas. *Sembrar.* = Ábres já fets, viaia, etc. *Plantar.* = Clar: còm ciuróns, fàvas, etc. *Sembrar ralo.* = Pes mitx, v. g. ciuróns entre sas favéras. *Entrecrilar.*
Sembrar. *m.* El témps de sembrar. *Sementera ó sementero.*
Sembrát. *m.* Lo sembrád já nád. *Sembrado.* = Es sembráts fins que espigan. *Sembrados ó panes.*
Sèmen. *m.* La matèria de que se engendra tot animal. *Sémen.*
Sément. *m. ant.* Sembrád. *Sembrado.*
Sementer. *m.* El terréno sembrád. *Semencera ó sementera.* = La divisió en parts que se fà de las tèrras en una possessió. *Hoja.*
Semestre. *m.* Espáy de sis mèsos. *Semestre.*
Sèni. Paràula llatina qui se empleya en la composició de áltres, y vól dir mitx. *Semi.*
Sèmiplauc. *adj.* Mitx blanc. *Semiblanco.*
Sèmipláu. *f.* La nòta musical qui val un compás menor. *Semibreve.*
Sèmicircular. *adj.* Lo fèt en forma de mitx círculo. = Lo pertañent al mitg círculo. *Semicircular.*
Sèmièrculo. *m.* Mitx círculo ó ròllo. *Semicirculo.*
Sèmicorxèya. *f.* Nòta musical. *Semicorcheya.*
Sèmicromàtic, *ca.* *adj.* Térme musical. *Semicromático, ca.*
Sèmidéu. *m.* Nòm que donávan als hòmos qui tenian per pàre a un déu ó per màre a una diosa. *Semideo ó semidios.*
Sèmidiametro. *m.* Mitx diámetro, v. g. la brèdola de ròda buyda. *Semididmetro.*
Sèmidiapassón. *m.* Térme de música. *Semidiapason.*
Sèmidiapeute. *m.* Térme musical. *Semidiapente.*
Sèmidiatessaron. *m.* Térme de música. *Semidiatessaron.*
Sèmidifunt, *ta.* *adj.* Mitx difunts. *Semidifunto, ta.*
Sèmidiosa. *f.* La dòna reputada per diosa. *Semidiosa.*
Sèmiditò. *m.* Térme músic. *Semiditono.*
Sèmidoble. *adj.* La fèsta de menor solemnidat que la doble. *Semidoble.*
Sèmifusa. *f.* Térme musical. *Semifusa.*
Sèmihòmo. *m.* Mitx hòmo. *Semihombre.*
Sèmiluni. *m.* El mitx témps en que sa lluna fa el seu curs. *Semilunio.*
Sèmimetopas. *m.* La mitat de la distància en que se col·locau los triglifs demunt los arcs. *Semimetopas.*
Sènimòrt, *ta.* *adj.* Mitx mòrts. *Semimuerto, ta.*
Seminál. *adj.* Pertañent a llevor. *Seminal.*
Sèminima. *f.* Nòta musical. *Seminima.*

Sèmioclàva. *f.* Composició poètica de quatre versos. *Semioclava.*

Sèmipèdal. *adj.* Pertàient a mitx peu. *Semipedal.*

Sèmipèlagià, *na. adj.* El qui segueix part de los errors de Pèlagio. *Semipelagiano, na.*

Sèmipèlagianisme. *m.* La doctrina y secta de los sèmipèlagians. *Semipelagianismo.*

Sèmiplenament. *adv.* Ab provàusa. *Semiplenamente.*

Sèmipoeta. *m.* Mál poeta. *Semipoeta.*

Sèmipudríd, *da. adj.* Mitx pudrids. *Semiputrido, da.*

Sèmirracional. *adj.* Burro, tonto. *Semiracional.*

Sèmirècte. *adj.* Àngulo mitx rècte. *Semirecto.*

Sèmitó. *m.* Mitx tò. *Semitono.*

Sèmivibració. *f.* Mitja vibració. *Semivibracion.*

Sèmiviu, *va. adj.* Mitx vius. *Semivivo, va.*

Sèmivocal. *adj.* La lletra consonant qui para ser pronunciada necessita de una vocal antes de ella, com *eme ene.* *Semivocal.*

Semmàna. *f.* Espai de set dies consecutius. *Semana.*—Sànta: la del Ràm y el llibre qui conté el reso de ella. *Santa.*—Mala semmana: el mèstruo de las dònas. *Mala semana.*—Entre semmana: en qualsevòl dia de la semmana. *Entre semana.*

Semmauàl, *adj.* Pertàient a semmana. *Semanal.*

Semmauàlment. *adv.* Per semmanas, cada semmana o en totes sas semmanas. *Semanalmente.*

Semmanàri. *m.* Òbra, periòdic qui surt cada semmana. *Semanario.*

Semmauer, *ra. m. f.* El qui està de semmana para fer sas feynas de un empleyo o càrreg. *Semanero, ra.*

Seramaneria. *f.* El càrreg y ofici del semmauer. *Semaneria.*

Sémola o sémola. *f.* Farina de blát o de xéxa no del tot mòlt qui se agüa per escudella. *Sémola.*

Semovént. *adj.* Lo qui se mou per sí matèix. *Semoviente.*

Sempenta. *f.* Tòc ab fòrsa para apartar alguna persona o cosa. *Empellon o empujon.*—A sempentas. *A empellones o empujones.*—Treuer a sempentas. *Echar a empellones o empujones.*—Ab una àltra sempenta arribarèm. *Con otro ea llegaremos a la aldea.*

Sempentetjàl, *da. p. p.* de sempentetjar. *Empeñado, da o empujado, da.*—Sonsacado, da.

Sempentetjar. *v. a.* Pègar sempentas. *Empellar o empujar.*—Fer avar de una part a àltra ab sempentas. *Zamarrear.*—Para fer explicar a algú. *Sonsujar.*

Sempitèrnu, *ua. adj.* Etèrnu, perpètuu. *Sempiterno, ua.*

Sempitèrnamènt. *adv.* Etèrnamènt. *Sempiternamente.*

Sèmpre. *adv.* En qualsevòl temps, continuament.

Siempre.—Para sèmpre. *Para siempre.*—Sèmpre jamáy. *Siempre jamas.*—Sèmpre que: qualsevòl vegada. *Siempre que.*—Sèmpre es mál. *Siempre es malo o sopa de vino no emborracha, pero arrima a las paredes.*

Sèmpreviva. *f. pl.* *Siempreviva.*

Sén. *m.* Nòm que se dona a missatge, jornal, etc. casàds. *Señor.*

Senàl, *da. p. p.* de senar. *Capado, da o castrado, da.*

Senador. *m.* El qui sena. *Capador o castrador.*

Senador. *m.* Magistrat. *Senador.*

Senadura. *f.* La sena o senal que queda al animal que hau senàl. *Capadura.*

Senar. *v. a.* Inutilisar animals para la generació etc. *Capar, castrar, labrar.*

Senàri, *ria. adj.* El nombre compost de sis unitats. *Senario, ria.*

Sénat. *m.* Congrés, junta de senadors magistrats. *Senado.*

Senatconsulto. Decrèt, lléy del sénat. *Senadoconsulto.*

Senatòri, *ria. adj.* Pertàient al sénat y a los senadors. *Senatorio, ria.*

Senàya. *f.* Cosa coneguda. *Espuerta.*—Gròssa de espàrt. *Capazo.*—Para dur verduras. *Cenacho.*—Del comprador. *Esportillo.*—En qui duen sas eynas es ferrers. *Herramental.*—De espigoladora. *Goja.*—D'enclotà: gràn. *Esporton.*

Senayàda. *f.* Lo que se du dins sa senàya o lo que cab en ella. *Esportada.*—Tòc en senàya. *Esportazo.*

Senayòta. *f.* Senàya molt gràn. *Esporton.*

Séndamà. *adv.* Al dia seguent. *Al dia siguiente.*

Seucèr, *ra. adj.* Cumplid, sens defècte.—Incorrupto.—Intàcto, qui no hà perdud sa virginitat. *Entero, ra.*—*m.* El nombre qui no es quebrat. *Entero.*

Senectút. *f.* Veyès. *Senectud.*

Senèfa. *f.* Bossi de ròba que se pòsa per el redó o per llàrg. *Cenefa.*—De dossier. *Docelera.*

Senescàl. *m.* Majordòm de casa reyàl. *Senescal.*

Senescàla. *f.* La dòna del senescàl. *Senescala.*

Senescalía. *f.* El càrreg y ofici del senescàl. *Senescalía.*

Senèt. *m.* Hérba purgant. *Sen.*

Séno. *m.* Térme de geometría. *Seno.*

Séno de Abràm. *m.* El llòc ahòut estàvan detengudas las ànimas de los justs antes de pujar al cèl Cristo. *Seno de Abran.*

Sens. Preposició negativa y separativa.—En falta de. *Sin.*

Sensació. *f.* La impressió que los objectes fan en

los sentits. *Sensacion*.
 Sensât, *ta. adj.* Prudents, de bôn judici. *Sensato, ta.*
 Seuse. *V.* Sens. *Sin.*
 Sensibilitât. *f.* La facultât de los sentits para percèber la impressió que cåusan los objèctes. *Sensibilidad.*
 Sensible. *adj.* Perceptible per los sentits. = La diferència qui constituëix al animâl. = Desagradâble, molést. = Lo qui cåusa angustia, dolor, péna. = El qui prést pren sentiment. *Sensible.*
 Sensiblement. *adv.* Ab percepció. = Ab dolor. *Sensiblemente.*
 Sensitiu, *va. adj.* Lo qui té facultât para sentir. = Lo pertañent á los sentits. *Sensitivo, va.*
 Sensitiva. *f. pl.* que, si la tôcan, arrufa sas fuyas. *Sensitiva.*
 Sensôri, *ria. adj.* Lo pertañent á la facultât de sentir ò al sentit comú. *Sensorio, ria.*
 Sensôri. *m.* La facultât de sentir. = El llòc ahònt residèix dita facultât. *Sensorio.*
 Sensuâl. *adj.* Pertañent á los sentits ò al apetit carnâl. = Lucuriós. *Sensual.*
 Sensualidât. *f.* Deléyte sensuâl. = Inclinació natural á los deléytes del còs, majormént carnâls. *Sensualidad.*
 Seusuâlmént. *adv.* Ab sensualidât. *Sensualmente.*
 Sentâd. *p. p.* de sentar plâssa. *Sentado.*
 Sentâd, *da. adj.* Judiciós, quiét. *Sentado, da.*
 Sentâdas. *f. pl.* Cêrtas péssas en escút de ârmas. *Sentadas.*
 Sentar plâssa. *v. a.* Ferse soldât, mariner, etc. *Sentar plaza.*
 Sentència. *f.* Declaració del judici, decret de tribunal. = Decisió de qualsevòl controvèrsia ò disputa estrajudiciâl. = Document morâl. = Acsioma, dictâmen, opinió, parèr, parâula qui inclòu doctrina ò moralidât. *Sentencia.* = Definitiva: la última. *Definitiva.* = Interlocutòria: anterior á la definitiva. *Interlocutoria.* = Fulminar la sentència: pronunciarla. *Fulminar la sentencia.*
 Sentenciâd, *da. p. p.* de sentenciar. *Sentenciado, da.*
 Sentenciar. *v. a.* Fer sentència. = Difinir cåusas, plèts, etc. *Sentenciar.*
 Sentenciâri. *m.* Llibre ò tractât en qui estân recopilâdas algunas sentèncias. *Sentenciario.*
 Sentenciós, *sa. adj.* Ple de sentèncias. *Sentencioso, sa.*
 Sentenciosamént. *adv.* De un môdo sentenciós. *Sentenciosamente.*
 Sentener. *m.* Cordonèt de fil que se pôsa á râm para que no se embûy. *Cuenda.* = Ni câb ni sen-

teuer: sense orde, etc. *Ni cabo ni cuenda.*
 Sentible. *adj. V.* Sensible. *Sensible, y ant. sentible.*
 Sentid, *da. p. p.* de sentir. *Sentido, da.*
 Sentid, *da. adj.* Descontént, ofès. = Lo qui inclòu ò explica algún sentiment. *Sentido, da.*
 Sentiment. *m.* El âcte y efecte de sentir. = La percepció de la ànima en las còsas espiritnâls. = Disgúst, dolor, péna. = Dictâmen, judici, opinió que se fâ de las còsas. = La quiebra que fâ edifici qui amenâssa ruina. = Quêxa que se té de algú. *Sentimiento.* = Fer sentiment un edifici. *Sentirse.*
 Sentina. *f.* Qualsevòl llòc ple de brutó ò de mál olor. = Siti ò parâtge ahònt se cometen molts de pecâts. = El fondo interior de un bârco. *Sentina.*
 Sentir. *v. a.* Conèxer, percèber per los sentits las impressiós de los objèctes. = Oir, entendrer, arribar á sâber. = Patir físicamént dâffy, dolor, péna. = Tenir disgúst, repugnância, fâstitx, etc. = Judicar, formar dictâmen ò parèr. *Sentir.* = Olor de ràta: los moviments de la càru. *Sentir el aguijon ò los estímulos de la carne.* = Sentir témps los trencâds, etc. *Cantarles la potra.*
 Sentir. *m.* Dictâmen, opinió, parèr. = Péna, pèsar, sentiment. *Sentir.*
 Sentit. *m.* La facultât de percèber per los sentits. = El apetit ò pârt interior del hòmo. = El enteniment en quânt distingèix las còsas. = El significât de las parâulas. = La significació perfèta de las proposicions, clâusulas ò escrits. *Sentido.* = Ab tots los seus sentits: ab tota atenció. *Con todos sus cinco sentidos.*
 Senzill, *lla. adj.* Lo qui no té mescla de àltra còsa. = Lo qui té mânc còs que lo comú y regular. = Cándido, ingènuo, ximple, fâcil de enganar. *Sencillo, lla.*
 Senzillamént. *adv.* Sense artifici, simplement. *Sencillemente.*
 Senzillès. *f.* Ingenuidât, llanesa en el tràcto. = Facilitât de ser enganâd, ximplesa. = La calidât qui fâ las còsas delicâdas y en pôc còs. *Sencillez.*
 Seña. *f.* Nòta, indici de alguna còsa per el qual se vé en conexement de élla. = Còsa determinâda entre alguns para entendrerse. = Moviment de câp, mâns, uys, etc. = El sânt de la milicia. *Seña.* = Donar señas. *Dar señas.* = Fer ò ferse señas. *Hacer ò hacerse señas.* = Ferse señas los enamorâds. *Hacerse cocos.* = Parlar ab señas. *Hablar por señas.*
 Señâd, *da. p. p.* de señar. *Notado, da, rayado, da.* = Señalado, da.

Señador. *m.* La còsa ab que los nins apunten á sas lletras. *Puntero.* = Veta, flòc, etc. que se pòsa entre las fuyas de llibre para govèrn. *Registro.* = Instrument para señar es pá cruu. *Artera.*

Señál. *m.* Distintíu, indici, nòta, vestigi, etc. *V. Señal.* *Señal.* = De la creu. *De la cruz.* = En oreya de animál. *De tronca.* = De pega en los xòts. *Pregunta.* = Que se pòsa á mârge de llibre ò escrit. *Obelisco.* = Que dèxa bârco en la âygo. *Estela.* = Taqueta ò remolinèt de pels en el còs de hòmo. *Lunar.*

Señál. *m.* Testícuo ò botó de hòmo y animál. *Criadilla.* = Señáls de moltó. *Escritillas.*

Señalád, *da. p. p.* de señalar. *Señalado, da.*

Señalád, *da. adj.* Famós, insigne, notád. *Señalado, da.*

Señalar. *v. a.* Posar señál ò señas en alguna còsa. = Notar ab alguna seña ò señál. = Dia, hòra, témps. = Fer alguna ferida ò señar en el còs. = Lo que se hà ò se vòl fer. *Señalar.* = Ab so dit. *Con el dedo.*

Señalarse. *v. r.* Distingirse, singularisarse. *Señalarse.*

Señalèt. *m.* Señál petit. *Señaleja.* = De dõna: dos granèts que ténen dins sa naturaleza. *Ovario.*

Señar. *v. a. V.* Señalar. *Notar, rayar, señalar.* = Missáls, etc. *Registrar.* = Los xòts ab pega. *Perguntar.* = Escapsar, xapar ò soradar oreya de animál. *Marcar de tronca.* = Los fusters ab una cordeta muyáda de aumàngara. *Trazar.* = Fer el señál de la creu. *Signar, y en Aragón. Señar.*

Señarse. *v. r.* Fer el señál de la creu. *Signar ò persignarse.* = Per admiració, pò ò per comensar alguna còsa, *v. g.* vèndrer. *Persignarse.*

Señor. *m.* Àmo, duéño. = Grânde, subjècte de distinció. = Títol de cortesía que se usa en la conversació. *Señor.* = Qui té molts tèrras. *Terrateniente.* = Grâu señor: títol que se dona al emperador dels mòros. *Gran señor.* = Señor onclo: es cul. *Rabel, salvo honor.*

Señora. *f.* Dõna de señor. *Dueña, madona, señora.*

Señorâtge. *m.* El dret que pertáñy. *Señorage ò señoreage.*

Señorèt, *ta. m. f.* Diminutíu de señor, *ra. Señorico, ca, illo, illa, ito, ita.*

Señoretjar. *v. a.* Fer de señor, mostrar señorio. *Señorear ò señorearse.*

Señoría. *f.* Trácto de honor. = Domini de alguna còsa. = La persona á qui se dona el trácto de señoría. *Señoría.*

Señorida. *f. pl.* odorífera. *Tomillo.*

Señoril. *adj.* Pertañent á señor, *ra. Señoril.*

Señorio. *m.* Domini, mândo. *Señorio.*

Señorõt, *ta. adj.* Señor, *ra gròssos. Señorazo, za ò señoron, na.*

Señy. *m.* Entenimènt, judici, madurès. *S-so.* = Ab un señy de bistia véya: ab reflexió. *Con todos sus sentidos:* proceir á pòc á pòc y ab madurès. *Caminar con piés de plomo.*

Sep. *m.* Parâula que se diu á los gâts para ferlos fngir. *Zape.*

Separâble. *adj.* Lo que se pòt separar. *Separable.*

Separació. *f.* Apartamènt, desunió, divisió. *Separacion.*

Separád, *da. p. p.* de separar, *se. Separado, da.*

Separâdamènt. *adv.* Á pârte, en particular, en secrèt. *Separadamente.*

Separador, *ra. m. f.* El qui sepâra. *Separador, ra.*

Separar. *v. a.* Apartar, desunir, dividir, guardar, posar á pârte, reservar. *Separar.*

Separarse. *v. r.* Apartarse, desunirse, dividirse. *Separarse.* = De la compaûia ò trácto de algu. *Deslabonarse.*

Separatíu, *va. adj.* Lo qui sepâra ò té virtút para separar. *Separativo, va.*

Separatõri, *ria. adj. V.* Separatíu. *Separatorio, ria.*

Sepagád, *da. p. p.* de sepagar. *Tropezado, da.*

Sepagâda. *f.* Pégâda de pèu á pèdra, etc. *Tropezon, tropiezo ò traspié.*

Sepagar. *v. n.* Pégar ab sos pèus á pèdra, etc. = Càurer en alguna culpa ò saltar pòc para comèterla: en error, en dificultât de alguna còsa y no podèr la ecxecutar. *Tropezar.*

Septentrió. *m.* La tramuntâna. *Septentrion ò setentrion.*

Septentrionál. *adj.* Pertañent á la tramuntâna. *Septentrional ò setentrional.*

Septemvirât. *m.* La dignidât y ofici del septemviro. *Septemvirato.*

Septemviro. *m.* Un de los magistrâts de la antiga Roma qui se cuydâva de las colônias y repartimènt de las tèrras. *Septemviro.*

Sèptima. *f.* Nòta musical. = La setena pârte de nna còsa. = Lo qui cumplèix el nombre sèt. *Séptima.*

Septuagenâri, *ria. adj.* El qui té setânta âñys. *Septuagenario, ria.*

Septuagèssim, *ma. adj.* Nombre ordinál. *Septuagèsimo, ma.*

Septuagèssima. *f.* El tercer diumenge ântes des primer de corema. *Septuagèsima.*

Sèptuplo, *pla. adj.* Sèt vegâdas més que lo simple ò lo qui conté en sí una còsa sèt vegâdas. *Sèptuplo, pla.*

Sepulcrál. *adj.* Pertañent á sepulcre. *Sepulcral.*

Sepulcre. *m.* Fâbrica demúnt sa tèrra para posary algún mòrt. = La caxeta ò arquilla ahòut se pòsa

la hòstia consagràda al dijós sànt. *Sepulcro*.
 Sepultàd, da. *p. p.* de sepultar. *Sepultado, da*.
 Sepultar. *v. a.* Enterrar mòrts. = No parlar més de alguna còsa, *v. g.* de un delicte. *Sepultar*.
 Sepultura. *f.* El àcte y efecte de enterrar. = Clòt para posary mòrts. *Sepultura*. = La particular de una familia en la iglesia. *Carnero*. = Donar sepultura: enterrar algún cadàver ò anfagar algún delicte, etc. *Dar sepultura*.
 Sequàs ò secuàs. *adj.* El qui seguedix alguna doctrina, sècta. *Secuaz*.
 Sequedàt. *f.* Fàlta de humitát. *Sequedad*. = Per no haver plogud. *Sequedad, sequia ò seca*.
 Sequèla. *f.* Consecuència, illació. *Secuela*.
 Sequència. *f.* V. Pròsa en la missa. *Secuencia*.
 Sequer. *m.* Llòc destinàd para secar figas, etc. *Secadero, sequero ò pasera*. = Esquétxa ò forat abòut fàn mèl sas beyas. *Colmenar*.
 Sequeyó. *m.* Deute, ròssec. *Atraso*. = Ròssec de malaltia. *Lacra ò reliquia*.
 Sequíssim, ma. *sup.* Molt secs. *Sequisimo, ma*.
 Sèquito. *m.* Acompañament. *Séquito*.
 Sèr. *m.* Essència, naturalesa. = Mòlo de eczistir. *Sér*. = Estar en son sèr: en son judici. *Estar en su juicio*. = Estar alegre, contènt, etc. *Estar en su elemento*.
 Ser. *v.* ausiliar, anómalo, sustantiu y qui servèix para la conjugació de los àltres en la passiva. = Eczistir, subsistir. = Succeir. = Estar en algún llòc. = Valèr, pertàner, tocar. = Tenir origen de alguú llòc, familia, etc. *Ser*. = Ser còm ets àses de Artà, qui en vèurer es bàst já suan. *Parecer al perro de Juan de Ateca, que dntes que se le dé se queja*. = Ser un bigalòt, una rebàssa, etc.: un rudo, un torpe. *Ser un cesto*. = Ser de càsa: amíg. *Ser de adentro*. = Ser de càxo: de costúm. *Ser de cajon*. = Ser de bàix nexement. *Ser de bajo nacimiento ò haber nacido en las malas*. = Ser un clòt d'arena, una espouja: molt bevedor de suc. *Ser una colodra, una esponja, un odre, un zaque*. = Un arráy, un ture: cruèl. *Ser un caribe*. = Ser desmamàd: no haver de mester menar per sa mà. *Poder comer pan con corteza*. = Ser màl de escarxar un àfiy: prim. *Ser malo de pelar*. = Ser hò per tot. *Ser bueno para todo ò ser de monte y ribera*. = Ser á adobar una còsa. *Ser d adobar ò estar en enfermeria*. = Ser en Jòrdi: el mandón. *Ser el gallo*. = Ser molt càllàd. *Tener mas conchas que un galdpago*. = Ser molt agúd. *Ser muy agudo ò sentir nacer la yerba*. = Ser més impertinent que un sàtx sord. *Tener carne de chinches*. = Ser més llést en fer ò lograr una còsa. *Ganar por la mano*. = Ser molt intelligènt en el manètx

de los sèus negòcis. *Saber quantas puas tiene un peine*. = Ser tot un embdy un negòci, etc. *Ser todo matas y por rozar*. = No ser hò per àse, ni per aubardà: per no res. *No ser para silla, ni para albarda*. = No ser hò an para el ofici que vòl prènder ò para el empleyo que té. *Tener malos dedos para organista*.
 Seràfic, ca. *adj.* Pertàfiènt á xerafi. = Hòmo abra-sàd del amor de Dèu. *Seráfico, ca*.
 Serasquier. *m.* Generál de eczèrcit turo. *Serasquier*.
 Serè. (Al). Á descubèrt. *Al sereno*.
 Seregáy. *m.* Ciquia fèta per la pluja. *Arroyada, regona, torrentera*. = Torrentó en còstas. *Baden*.
 Seregayar. *v. n.* Fer seregáys la àygo. *Arroyar*.
 Serena. *f.* La humitát quey há en el àyre en la nit. *Sereno*. = Pobresa. *Miseria*. = Dur serena: estar molt pòbre. *Andar d tres ménos quartillo*: anar malaltís. *Andar de pié quebrado*.
 Serení. *m.* Ayret fred. *Orilla*. = Fer un serení, ayret molt fred. *Hacer mala orilla*.
 Serení. *m.* Bot petit de bàrco. *Serenin*.
 Serenidàt. *f.* Bòn témps. = Quietut de ànimo. = Títol de honor que se dona á los soberànos. = Desvergòsia. *Serenidad*.
 Sereníssim, una. *sup.* *Serenisimo, ma*.
 Seréno, na. *adj.* Clar, sense hòyras, ni nigulàts. = Apaciguàd, quièt, tranqúil. *Sereno, na*.
 Seréno. *m.* El qui està destinàd para dir en la nit la hòra que es, el témps que fá, etc. *Sereno*.
 Sèriament. *adv.* Ab serièlåt, de veras. *Serriamente*.
 Sèrie. *f.* Continuació, orde, unió. *Serie*.
 Seriedàt. *f.* Autoridàt, gravèdåt, = Asprura en el tràcto. = Reyalidàt. *Seriedad*.
 Serigòt. *m.* La pàrt aygolosa de sa llét. *Suero*. = Nòm que se dona al vi, etc. *Zumaque*.
 Sèrio, ria. *adj.* Gràve, important, magestúos, so-vèro, vertader. *Serio, ria*.
 Sermó. *m.* Discúrs cristià que se fá á los faèls. = Avis, repreusió. *Sermon*.
 Sermocinàl. *adj.* Pertàfiènt á sermó. *Sermocinal*.
 Serinouar. *v. a.* Predicar. *Sermocinar*. = Avisar, corretgir. *Sermonear*.
 Sermonàri, ria. *adj.* Pertàfiènt á sermó. *Sermonario, ria*.
 Sermonàri. *m.* Llibre de sermòns. *Sermonario*.
 Serós, sa. *adj.* Lo qui es de serigòt ò còsta de èll. *Seroso, sa*.
 Serossidàt. *f.* Humor aygolós y salinós que se se-pàra de la pàrt vermeya de sa sàng. *Serosidad*.
 Sèrp. *f.* Animál reptíl. *Culebra*. = Gròssa ò de las fabulosas. *Serpiente*.
 Serpènt. *f.* V. Sèrp. *Culebra ò serpiente*.

Serpentàri. *m.* Constellació de 37 estrelles figurada ab un hòmo abressad ab una sèrp. *Serpentario.*

Serpentària. *f. pl.* *Serpentaria* ò *dragontea.*

Serpenti, *na. adj.* Pertañent á sèrp. *Serpentino, na.*

Serpenti. *m.* Péssa antiga de artilleria. = Instrument antig para pégar sòc á la artilleria. = Terme químic. *Serpentin.*

Serpentina. *f.* Pedra preciosa. *Serpentina* ò *serpentin.*

Serpentón. *m.* Instrument músic de buf. *Serpenton.*

Serpeta. *f.* Sèrp petita. *Culebrica, illa, ita* ò *serpezuela.*

Serpôta. *f.* Sèrp gròssa. *Culebron* ò *serponton.*

Sèrra. *f.* Fuya de cer ab dents para tayar llèña, metall, y sense dents para tayar pedras, etc. = Cordilera do montañas. *Sierra.* = Verduc: la qui té sa fuya al mitx. *Abrazadera.* = Ab sa fuya tórta. *Argallera.*

Serrad, *da. p. p.* de serrar. *Serrado, da.*

Serradis. *m.* Espècie de pols que fà sa sèrra en serrar. *Aserraduras, serraduras* ò *serrin.* = De barrina: *Escobina.* = El que fà es bàñariquer. *Carcoma.*

Serrador. *m.* El qui sèrra. *Serrador.* = De ofici. *Chiquichaque.*

Serrál. *m.* Altura. *Altillo, otero.*

Serralèt. *m.* Serrál petít. *Oteruelo.*

Serrallo. *m.* Palácio reyál del Grán-turc. = El llòc ahont se cometen molts de pécats de la càrn. *Serrallo.* = El palácio ahont el Grán-turc té sas sèuas concubinas. *Haren.*

Serrania. *f.* Terréno compòst de montañas y sèrras. *Serrania.*

Serrar. *v. a.* Tayar ab sèrra. *Serrar* ò *aserrar.*

Serreta. *f.* Sèrra petita. *Serrecilla* ò *serrezuela.*

Serró. *m.* Espècie de taléca de péll que duen majorment es pastors. *Zurron.*

Serronèt. *m.* Serró petít. *Zurroncillo.* = En qui duen es safrá los qui en venen. *Lua.*

Serva. *f.* Fruyta. *Serba* ò *sorba.*

Servád, *da. p. p.* de servir. *Aguantado, da.*

Servador. *m.* Sobrenòm de Júpiter. *Servador.*

Servar. *v. a.* Aguantar. *Aguantar.* = No servir còllerèt á ningú. *No ahorrarse con nadie.*

Servéra. *f.* Àbre. *Serbal.*

Servéll. *m.* V. Cervéll.

Servéllera. *f.* V. Cervéllera.

Servèy. *m.* V. Serviç. *Servicio.*

Servible. *adj.* Lo qui pòt servir, *se.* *Servible.*

Serviç. *m.* El acte y efecte de servir. = El estat de criad ò de airvént. = Favor, obsèqui. = Culto

que se dona á Déu. = Ofici que se fà per àltri. = Moxina. *Servicio.* = De taula: estovâyas, plâts, etc. *De mesa.* = Fer es serviç un militar. *Hacer el servicio.*

Serviciál. *m.* Ajuda. *Servicial, clister.* = Fracàs. *Pildora.*

Serviciál. *adj.* Obsequiós, serviciént. *Servicial.*

Serviciént. *adj.* Obsequiós, prònte á servir. *Servicial.*

Servíd, *da. p. p.* de servir, *se.* *Servido, da.*

Servidor, *ra. m. f.* El qui servèix. *Servidor, ra.* = De missa. *m.* *Acólito, misario* ò *misero.*

Servidora. *f.* V. Moxina. *Servicio* ò *tito.*

Servíl. *adj.* Bàix, humíl, de pòca estimació. = Pertañent á criads ò á escláu. *Servil.*

Servíl. *adj.* Diént relació á Déu: honrós, de molta estimació, etc. *Servil.*

Servilmént. *adv.* Bàxamént, á mòdo de escláu. *Servilmente.*

Servir. *v. a.* Obsequiar, complàurer. = Estar empleyad en alguna còsa. = Obeir, fer lo que un àltre ordéna. = Egzercitar un empleyo, etc. = Fer el ofici de un àltre. = Posar una càrta del matèix color de la àltra jugada. = Seguir la professió de las àrmas. = Ser criad. = Ser una còsa profitosa, útil. = Fer favor, donar gust á un. = Donar culte á Déu, etc. etc. *Servir.* = Para servir á vostè. *Para servir d usted.*

Servirse. *v. r.* Usar de una còsa, valèrse de élla. *Servirse.*

Servita. *m.* Religiós del orde de los servitas. *Servita.*

Servitút. *f.* El acte y efecte de servir. = El estat de escláu. = El agregât de criads y criadas de una càsa. = *cur.* El dret ò us que té una còsa demunt àltra, ò un sobre còsa agèna para son profit. = Subjecció gràve ò obligació inexcusable. = La subjecció de los àsectes y passións qui impedexen la llibertat. *Servidumbre, y ant. servitud.*

Sèsquí. Parâula llatina qui vòl dir un y mitx. *Sesquí.*

Sèsquiáltero, *ra. adj.* Se diu de la proporció de dos nombres qui están entre sí, còm dos es á tres. *Sesquialtero, ra.*

Sèsquipedál. *adj.* De un peu y mitx de llarg. *Sesquipedal.*

Sèsquitèrcio, *cia. adj.* Se diu de dos nombres qui un conté al àltre una vegada y un tèrs. *Sesquitercio, cia.*

Sessió. *f.* Conferència, consulta entre vários. = Càda una de las juntas de concili, congrés. *Session.* = Terciàna. *Cision.*

Sèsta. *f.* Una de las hòras canòniques. = Una de las

hòras en que los judíos y románs dividían el dia, y cada una en feya tres de sas nôstras. = La si-seua part de un tot. = Nôta musicâl. *Sexta*.
Sestador. *m.* El llòc ahòut sêta el bestiar de llana. *Sesteadero*, *sestador* ò *sestero*.
Sestant. *m.* Moneda antiga qui valia ò pésava duas unsas. *Sextante*.
Sestar. *v. n.* Estar el bestiar dins el sestador. *Sestear*.
Sesterci. *m.* Moneda de plâta entre los antigs româns. *Sextercio*.
Sestil. *adj.* Térme de astronomia. *Sextil*.
Sestilla. *f.* Composició de poesia de sis versos. *Sextilla*.
Séstula. *f.* Moneda de valor de un reyâl y cinco maravedissos. *Séxtula*.
Sêt. *adj.* Nombre ordinâl. *Siete*. = Sêt uân entrâdas, sêt nân d'exir: tenacidât. *Tijeretas han de ser*.
Sêt. *m.* La cârta de jugar qui té sêt señâls. *Siete*.
Setânta. *adj.* Dêu vegâdas sêt. *Setenta*.
Setantí, *na*. *adj.* Los qui ténon setânta âñys. *Setenton*, *na*.
Setè. *m.* La sêptima part de un tot. *Séptimo*.
Setena. *f.* Agregât de sêt còsas per orde. *Setena*. = *Setenas*. *pl.* Condemnació a pagar sêt vegâdas âltre tât còm se há pres. *Setenas*. = Pagar las setenas: pagar un péna escensiva. *Pagar con las setenas*.
Setenâri. *m.* Compòst de sêt unidâts. = Espây de sêt dias en que se eczercita alguna devoció. *Setenario*.
Setembre. *m.* El novè més del âñy. *Setiembre*.
Setènni. *m.* Espây de sêt âñys. *Setenio*.
Sêtfnyas. *f. pl.* *Sietefolio*.
Sêtmeó, *na*. *adj.* Los qui néxen después de sêt mèsos de eugenrâds. *Sietemesino*, *na*.
Setuplicâd, *da*. *p. p.* de setuplicar. *Setuplicado*, *da*.
Setuplicar. *v. a.* Multiplicar per sêt ò repetir sêt vegâdas. *Setuplicar*.
Seu. *m.* Gréix de animâl. *Sebo*.
Séu, *ua*. Pronòm possessiu. *Suyo*, *ya*.
Sêu. *f.* Iglesia catedral. *Seo*. = Tercera persona singular de indicatíu de sêurer. *Estd sentado*. = Segona persona singular del impératíu. *Siéntate*.
Sêudo. *m.* Parâula gréga qui vòl dir fâls, y sém-pre vá unida ab âltra, v. g. sêudoprofêta: axó es, fâls profêta. *Seudo* ò *pseudo*.
Seuós, *sa*. *adj.* Ple, abundânt, untâd de seu ò còsa mantegosa. *Seboso*, *sa*.
Sêurer. *v. u.* Còsa coneguda. *Sentarse* ò *estar sentado* = De una ânca. *Estar de media anqueta*. = A la gatzoneta. *Estar en clucillus*.

Sevéramént. *adv.* Ab rigor. *Severamente*.
Severidât. *f.* Asprura, gravedât, rigidès, rigor. = Puntuâl observância de alguna lléy. *Severidad*.
Sevéro, *ra*. *adj.* Âspre, rígido, rigurós. = Grâve, sêrio. *Severo*, *ra*.
Sevillâ, *na*. *adj.* De Sevilla. *Sevillano*, *na*.
Sexânta. *adj.* Sis vegâdas dêu. *Sesenta*.
Sexantena. *f.* Pròp de sexânta. *Sesentena*.
Sexantí, *na*. *adj.* El qui té sexânta âñys. *Sexenton*, *na*.

SI.

Si. *adv.* *Si*. = Si ò no. *Si ó no*. = Un si es no es. *Un si es no es*.
Si. Pronòm possessiu de la tercera persona. *Si*. = De per sí. *De por sí*.
Si. *m.* Punt de sòlfa. *Si*.
Siampân. *m.* Dròga para tintas. *Siampân*.
Sibarita. *adj.* De Sibares en Sicilia. = Persona luscurosa. *Sibarita*.
Sibilla. *m.* Dòna a qui los antigs atribuían el conexemént de lo futúr. *Sibila*.
Sibilino, *na*. *adj.* Pertañent a las sibillas. *Sibilino*, *na*.
Sicamor. *m.* Âbre del amor. *Sicamor* ò *siclamor*.
Sicigia. *f.* El témps de la conjunció de la lluna a la oposició y de aquêta a aquêlla. = La matèxa conjunció y oposició. *Sicigia*.
Siciliâ, *na*. *adj.* de Sicilia. *Siciliano*, *na*.
Sicle. *m.* Moneda y pes antigs. *Siclo*. = Solar: cêrt perîodo del sôl. *Siclo solar*.
Sicomântic, *ca*. *adj.* El qui pretén endevinar per mèdi de las fuyas de figuera y per estensió de tota âltra fuya. *Sicomântico*, *ca*.
Sicômoro. *m.* Âbre. *Sicômoro*.
Sidéreo, *rea*. *adj.* Pertañent a las estrêllas ò té alguna propietât de éllas. *Sidéreo*, *rea*.
Siderite y *sideritis*. *f.* Pédra ab tâcas de fêrro. *Siderite* y *sideritis*.
Sidra. *f.* Vi de pomas. *Sidra*.
Siêsta. *f.* El descâns dormint después de haver dinâd. *Siesta*. = Fer ò dormir la siêsta. *Hacer ò dormir la siesta*.
Sigillo. *m.* Secrèt que se guârda. *Sigilo*. = Sacramental: el secrèt inviolâble de lo que se ôu en la confessió. *Sacramental*.
Sigle. *m.* Espây de cênt âñys. = La edât, el témps y la duració de cada còsa. = Llârg espây de témps indeterminâd. = Estât de la vida mundâna per oposició a la vida religiosa. *Siglo*. = Sígle de ôr, de plâta, de arâm, de fêrro: las quátre diferents edâts del mon, segós los poêtas. *Siglo de oro*, *de plata*, *de cobre*, *de hierro*. = Sígle daurâd: de ôr. *Siglo dorado*. = Hòmo de

un sigle: singular. *Hombre de un siglo.* = Per tots los sigles de los sigles: para sémpre. *Por todos los siglos de los siglos.*

Signatura. *f.* Caràcter, senhal, signe. = Tribunal en Roma ahont se conclouen los negòcis de gràcia y justicia. = Térme de impressors. *Signatura.*

Signe. *m.* Nòta, senhal. = Cèrtas retxas en forma de creu ab que los escriváus y notáris senhalan las escripturas. = Destino, sòrt segons el vulgo. = Càda una de las dotze pàrts en que se considera dividid el sodiaco, axò es: càp, còll, etc. **Signo.** = Natural: el qui per la seua naturalesa representa una còsa distinta de sí, còm es fum al foc. *Natural.* = Ad plàcitum: el qui per voluntat dels hòmos significa còsa distinta de sí, còm los tèrmes y paràulas. *Ad plàcitum.*

Signífero, *ra. adj.* Lo qui du ò inclou alguna senhal ò insiguia. *Signífero, ra.*

Significàble. *adj.* Lo qui pòt significar. *Significable.*

Significació. *f.* El àcte y efecte de significar. *Signification.*

Significad, *da. p. p.* de significar. *Significado, da.*

Significador, *ra. m. f.* Lo qui significa. *Significador, ra.*

Significànsa. *f. V.* Significació. *Significacion y ant-significanza.*

Significant. *p. a.* de significar. El qui significa. *Significante.*

Significar. *v. a.* Volèr dir, tenir fòrsa de... = Representar una còsa distinta de sí. = Deutar, donar á entèndrer, expressar, manifestar. = Tenir significació ò sentit. *Significar.*

Significat. *m.* Sentit de las paràulas y expressions. = El objècte qui significa. *Significado.*

Significatiu, *va. adj.* Lo que significa en propiedat. *Significativo, va.*

Significativament. *adv.* Ab significació. *Significativamente.*

Signèut. *p. a.* de seguir. = *adj.* Qui seguèix. *Signuiente.*

Seguidilla. *f.* Cansó. *Seguidilla.*

Seguidilla. *f.* Cabessa ò rêt del elébore redusda á polvos, qui fà fer molts de nissos, si se preu per es nàs, còm qui prènder tabac de pols. *Cebadilla.*

Silènci. *m.* Privació de parlar. = Càlma, repòs. = Quietut en el llòc ahont no se fà repòu. = Expressió ab que se màns callar. *Silencio.* = Posar silènci: fer callar. *Imponer silencio.* = Passar una còsa en silènci: no fer menció de ella. *Pasar en silencio.* = Gordar silènci: callar, no fer repòu. *Guardar silencio.*

Sileució, *sa. adj.* El qui cälla molt. = El llòc ahont se guàrda silènci. *Silencioso, sa.*

Silenciosament. *adv.* Ab silènci. *Silenciosamente.*

Silèno. *m.* El mestre de Baco. *Sileno.*

Silèpsis. *f.* Figura gramaticál ò retòrica, y se fà quánd un ò més nòms plurals se juntan ab un verb en singular. *Silèpsis.*

Silici. *m.* Vestidura, fàxa, cadena áspras de penitència. *Silicio.*

Sílaba. *f.* Una vocál totasòla ò la junta de una vocál ab una ò moltas lletas consouants. *Silaba.*

Sillabar. *v. a.* Formar síllabas en las lletas ò pronunciarlas ab separació. *Sillabar.*

Sillabàri. *m.* Llista de las síllabas de las lletas qui forman várias combiuacions de ellas. *Sillabario.*

Sillabatjar. *v. n. V.* Sillabar. *Sillabar.*

Siliqua. *f.* Antig pes de quatre gràns. *Silicua.*

Silogisme. *m.* Argument de tres proposicions. *Silogismo.* = Fer silogismes: usar de ells argumentant. *Silogizar.*

Silogistic, *ca. adj.* Pertañent á silogismes ò qui los conté. *Silogistico, ca.*

Silogística. *f.* El art ò mòdo de fer silogismes. *Silogistica.*

Silva. *f.* Agregat de várias matèrias ò espècies sense mètode, ni orde. = Poèma brèu, curte vário y libre. *Silva.*

Silvátic, *ca. adj.* Pertañent á bòsc, garriga. *Silvático, ca.*

Silvéstre. *adj.* Lo qui se cria en bòsc, garriga ò montàña. = Persona inculta, rústica. = Plànta no cultivada. *Silvestre.*

Silló. *m.* Gèrra ab una ànsa demunt y un bròc al costat. *Piporro.* = Cadufa. *Jarra.* = Sèlla de muntar para colcar dñas ò nius. *Sillon.*

Síma. *f.* Còp ò tòc. *Golpe ò solfeo.*

Simad, *da. p. p.* de simar. *Golpeado, da ò solfeado, da.*

Simad, *da. adj.* Aclarid, purificad, v. g. òli. *Depurado, da.*

Simâl. *m.* Brànca. *Brazo.*

Simar. *v. a.* Atupar, donar còps. *Solfear.*

Símbol. *m.* Instrument músic de còrds y ab téclas. *Clave.*

Simbòlic, *ca. adj.* Alegòric, figurad. = Lo qui té una naturalesa tan anàloga á àltra que se pòden convertir una en la àltra. *Simbólico, ca.*

Simbolisació. *f.* Semblànsa, conformidat de una còsa ab àltra. *Simbolizacion.*

Simbolisad, *da. p. p.* de simbolisar. *Simbolizado, da.*

Simbolisar. *v. n.* Assemblarse una còsa ab àltra. = Representarla ab semblànsa. *Simbolizar.*

Símbolo. *m.* Divisa, nòta, senhal. = Enigme. *Sim-*

bolo. = De la se: el crêdo. *De la se.*

Simetria. *f.* Proporció de midas y párts entre sí y ab el tot. = Perspectiva en la pintura. = Exactitút, mérida, proporció. *Simetria.*

Simêtric, ca. adj. Pertañent á simetria ô lo qui está fêt ab élla. *Simétrico, ca.*

Simêtricamént. adv. Ab simetria. *Simétricamente.*

Simil. m. Eczeuple, semblansa. *Simil.*

Similar. adj. El tot cuyas párts son de sa matéxa naturalesa que éll, y las matéxas párts. *Similar.*

Similicadència. f. Figura qui consistèix en la repitició de un consonânt. *Similicadencia.*

Similidecinència. f. Figura retòrica quând los vérsos fan consonància sôlamente en assonánts. *Similidesinencia.*

Similitút. f. Semblansa. *Similitud.*

Similitudinári, ria. adj. Algún tant semblant. *Similitudinario, ria.*

Similitudináriamént. adv. Ab algún tant de semblansa. *Similitudinariamente.*

Similôr. m. Composició de arám y zinc. *Similor.*

Siminári. m. Càsa destinada para enseñansa de joves. *Seminario.*

Siminarista. m. El jove individuo del siminári. *Seminarista.* = De pága. *Pensionista.*

Simó. m. Nòm pròpi de hòmo. *Simon.*

Simonia. f. Compra ô venda de còsa espiritual ô auvèssa á élla. *Simonia.*

Simoniaco, ca. adj. El qui comèt simonia. *Simoniaco, ca.*

Simoniàno, na. adj. Dexeble de Simón Mago de qui vé el nòm de simonia. *Simoniano, na* y *simoniaco, ca.*

Simoniàtic, ca. adj. V. Simoniaco. *Simoniàtico, ca.*

Simpâr. adj. Lo qui no té ignâl. *Sin par.*

Simpatia. f. Inclinació natural. = Conformidat, semblansa. *Simpatia.*

Simpàtic, ca. adj. Conforme, naturalment á àltra còsa. *Simpático, ca.*

Simpàticamént. adv. Ab simpatia. *Simpàticamente.*

Simple. adj. Sôl, no compòst, pur, únic y se diu de Déu. = Sense mescla. = El nòm ô verb qui no té composició. = El infim ritu ab que se celebra el ofici divino. *Simple.*

Simple. m. Hérba, minerâl ô plânta qui per sí sôl servèix en la medicina ô entra en la composició de los medicaments. *Simple.*

Simplemént. adv. Absolutament. = Sense adorno, sense resêrva. *Simplemente.*

Simplicitat. f. La calidat de lo qui es simple. *Simplicitad.*

Simplicissim, ma. sup. Molt simples. *Simplicissimo, ma.*

Simplicista. m. Autor qui tracta de los simples. *Simplicista.*

Simplificació. f. El acte y efecte de simplificar. *Simplificacion.*

Simplificad, da. p. p. de simplificar. *Simplificado, da.*

Simplificar. v. a. Fer ménos complicada una còsa. *Simplificar.*

Simplista. m. V. Simplicista. *Simplista.*

Simulació. f. Ficció, pretêsto. *Simulacion.*

Simulacre. m. Imatge, estàtua, retrato. = La espècie que forma la fantasía. *Simulacro.*

Simulad, da. p. p. de simular. *Simulado, da.*

Simuladament. adv. Fingidament. *Simuladamente.*

Simulador, ra. m. f. El qui simula. *Simulador, ra.*

Simular. v. a. Fingir, representar lo que no es. *Simular.*

Simulcadència. f. Figura qui consistèix en emplear paraulas qui ténen el matèix sonido, la matéxa cadència, etc. *Simulcadencia.*

Simulcadént. adj. Qui té el matèix sonido, etc. *Simulcadente.*

Simultâneamént. adv. Á un matèix témps, juntament. *Simultaneamente.*

Simultaneidat. f. Unió, junta, concurs de una còsa ab àltra. *Simultaneidad.*

Simultàneo, nea. adj. Lo qui concorre ô se fa juntament ab àltra còsa. *Simultáneo, nea.*

Simultat. f. Concurs, unió. *Simultado.*

Sin. Preposició. Lo matèix que sense. *Sin.* = *Sin* que ni paraque. *Sin que ni para que.*

Sinagoga. f. Junta, congregació. = El llòc abont se congregan, majorment los judios. *Sinagoga.*

Sinalâgna. f. Recompensa, retorn. *Sinalagma.*

Sinalagmàtic, ca. adj. Lo qui demana recompensa, retorn. *Sinalagmático, ca.*

Sinalêsa. f. Déxa de la derrera vocal de un mot quând el qui se segueix comensa per una àltra. *Sinaleja.*

Sinapisme. m. Emplasta fêt de mostassa picada. *Sinapismo.*

Sincategorema. f. Parâula qui determina la significació de una àltra ab qui se la junta. *Sincategorema.*

Sincategoremàtic, ca. adj. Pertañent á sincategorema. *Sincategoremático, ca.*

Sinceramént. adv. Ab sinceridat. *Sinceramente.*

Sinceridat. f. Ingenuidat, integridat, pureza, senzilles. *Sinceridad.*

Sincerissim, ma. sup. Molt sinceros. *Sincerissimo, ma.*

Sincero, ra. adj. Ingènuo, íntegro, pur, vertader. = El qui diu ab llibertat y sense respecte lo que sent. *Sincero, ra.*

Sincondròssis. *f.* Unió dels òssos per mèdi del cartílag. *Sincondrosis.*

Síncopa. *f.* Figura per la qual se lléva una lletra ò una síl·laba al mitx de una paraula. = Allargament sobre un temps de un punt de sòlta comensad sobre un altre. *Sincopa.*

Síncopad. *da. p. p.* de sincopar. *Sincopado, da.*

Síncopál. *adj.* Se diu de la fébra acompanyada de abatiment de fòrzas. *Sincopal.*

Síncopál. *m.* V. Síncope. *Sincopal.*

Síncopar. *v. a.* Usar de síncopas. = Abreviar, reduir. *Sincopar.*

Síncope. *m.* Repentí abatiment, falta de fòrzas, qui sòl ser mortál. *Sincope.*

Síncopisad. *da. p. p.* de sincopisar. *Sincopizado, da.*

Síncopisar. *v. a.* Causar síncopas. *Sincopizar.*

Síncopisarse. *v. r.* Càurer en síncopas. *Sincopizarse.*

Síncronisme. *m.* Llista de sobérans. *Sincronismo.*

Síndéressis. *f.* La capacitat y rahó de la ànima para la intelligència de los principis moráls. *Sindéresis.*

Síndic. *m.* Agént, defensor, protector, representant de un pòble, de una comunitat. *Sindico.* = Forèns. *Forense.*

Síndicad. *da. p. p.* de sindicar. *Sindicado, da.*

Síndicador. *ra. m. f.* El qui syndica. *Sindicador, ra.*

Síndicar. *v. a.* Acusar; delatar, denunciar en justícia. *Sindicar.*

Síndicatura. *f.* El càrreg y 'ofici del síndic. *Sindicatura.*

Síndria. *f.* Còsa coneguda. *Sandía, melon de agua ò pepon.*

Sínedoque. *f.* Figura retòrica. *Sinécdoque ò sinécdoque.*

Síuèressis. *f.* Contracció de duas síl·labas en una. *Sinéresis.*

Síneuròssis. *f.* Unió de los òssos per mèdi de lligaments. *Sineurossis.*

Sífissis. *f.* Unió dels òssos. *Sinfisis.*

Síufonía. *f.* Concèrt de instrumènts. = Instrumènt músic. *Sinfonia.*

Síngla. *f.* Corretja ò fàxa de fil para aïansar bàst, sèlla, etc. *Cincha.*

Sínglad. *da. p. p.* de singlar. *Cinchado, da.* = *Sotaneado, da.*

Sínglala. *f.* Tòc ab corretjadas. *Latigazo.* = À sas àncas. *Azote.* = Fòrta. *Azotazo.* = Señada á sa càrn. *Verdugon.*

Sínglar. *v. a.* Fermar sas singlas. *Cinchar.* = *Atupar.* *Azotar, sotanear.*

Síng'le. *m.* Peñál. *Risco.* = Precipici. *Derramadero.*

Singular. *adj.* Sòl, únic. = Extraordinàri, raro. = Nòm qui parla de un. *Singular.*

Singularidat. *f.* La calidat de ser totsòl. = Particularidat. = Mòdo particular de obrar ò parlar. *Singularidad.*

Singularisad. *da. p. p.* de singularisar. *Singularizado, da.*

Singularisar. *v. a.* Distingir, posar més atenció, etc. *Singularizar.*

Singularisarse. *v. r.* Distingirse del comú. *Singularizarse.*

Singularíssim. *ma. sup.* Molt singulars. *Singularísimo, ma.*

Singularíssimament. *adv. sup.* Ab molta singularidat. *Singularísimamente.*

Singlarmènt. *adv.* Particularment. *Singularmentó.*

Sínigual. *adj.* Qui no té iguál. *Sin igual.*

Sínó. Partícula condicional. *Sino.*

Sínôca. *f.* Càsta de fébra. *Sinoca.*

Sínocál. *adj.* Pertañent á sínôca. *Sinocal.*

Sínodál. *adj.* Pertañent á sínodo. *Sinodal.*

Sínodàtic. *m.* Contribució para el sustènto del bisbe. *Sinoddico.*

Sínòdic. *ca. adj.* Sinodál. *Sinódico, ca.*

Sínodo. *m.* Concili, junta de bisbes. = Conjunció de dos planèts en un matèix gráu de la eclíptica. *Sinodo.* = Diocessá. La congregació de los rectors de un bisbat. *Diocesano.*

Sínònim. *ma. adj.* Se diu de duas paraulas qui ténen una matèxa significació, còm quedar y romàndrer. *Sinónimo, ma ò sinómono, na.*

Sínomia. *f.* Expressió de una còsa per distintes paraulas, però sínònimas. *Sinomia.*

Sínople. *m.* El color verd en escút de àrmas. *Sinople.*

Sínòpsis. *m.* Compèndi, resúmen. *Sinòpsis.*

Sínsonte. *m.* Aucell de Amèrica. *Sinsonte.*

Sintáxis. *m.* Construcció. *Sintaxis.*

Sintèssis. *f.* Mètode de composició en la àlgebra. *Sintesis.*

Sintètic. *ca. adj.* Lo qui vá de las parts al tot. *Sintético, ca.*

Síntoma. *m.* Señál qui sobrevé á malaltía, ab el qual se pòt formar judici de la seua calidat. *Sintoma.*

Síntomàtic. *ca. adj.* Pertañent á síntoma. *Sintomático, ca.*

Síntonía. *f.* Explicació de una còsa ab pòcas paraulas. *Sintonia.*

Sípia. *f.* Péix. *Sepia ò jibia.*

Siquia. *f.* Còsa coneguda. *Acequia.* = Para fonaments de edifici ò para sitiar una ciutat, etc. *Zinca.* = Paraque se envàja sa brutó. *Albañal.* = Para regar. *Cacera ò febrera.* = Para treurex

la Aygo de las tèrras perque no se négan los sembráts. *Tijera*.

Siquier. *m.* El qui se cuyda de una siquia comuna. *Acequero*.

Siquieta. *f.* Siquia petita fèta per aygo corrént. *Hilero*.

Sirascòssis. *m.* Unió dels òssos mèdiánt los músculos. *Sirascòsis*.

Siréna. *f.* Mòstruo fabulós mitx dòna y mitx péix. = La dòna qui cànta y té bõna veu. *Siréna*.

Sirvènt, ta. *adj.* El qui servèix. *Sirviente*. = De Déu: hòmo de molta piedát. *Siervo, va de Dios*.

Sis. *m.* Nombre cardinál. *Seis*.

Sisa. *f.* Imposició. = Ròbo. *Sisa*.

Sisád, da. *p. p.* de sisar. *Sisado, da*.

Sisar. *v. a.* Cobrar sa sisa. = Robar. = Preparar lo que se hà de daurar. *Sisar*.

Sisè. *m.* La sisena pàrt de un tot. *Sesto*.

Sisena. *f.* La sisena pàrt de una còsa. *Sesta*.

Sizèll. *m.* Instrument para obrar fèrro, fust ò pédras. *Cinzel ò siser*.

Siser. *m.* El qui té sa sisa. *Sisero*.

Sisos. *m. pl.* Duas vegádas ò tres sisos en el jòc de pestenâgas. *Senas*.

Sistèlla. *f.* Paner. *Cesta*. = Ab tapadora. *Escusabarajas*. = De pescador de càña. *Costera ò chistera*.

Sistéma. *m.* El agregât y unió de principiis, màximas y conclusiõs relatives á una matèria. = Suposició de cèrt estât de una còsa. = La collocació y orde que téuen entre si el globo de la tèrra y los còssos celèstes. *Sistema*. = Mâgno: el qui establèix un mon en càda estrèlla. *Magno*. = Músic: la rècta disposició de las còrdas ò veus usádas en la música. *Músico*.

Sistemátic, ca. *adj.* El qui seguèix algùn sistéma. = El qui es constánt en son mòlo de vida ò en algunas òbras de élla. *Sistemático, ca*.

Sistemáticamént. *adv.* De un mòdo sistemátic. *Sistemáticamente*.

Sistilo. *m.* Un de los sis gèneros de arquitectura en qui las columnas distan dos diâmetros. *Sistilo*.

Sístole. *f.* El moviment del còr quând se estrèñy per la respiració. = Figura retòrica ò millor llecència poètica per la que una síllaba llarga se fà brèu. *Sístole*.

Siti. *m.* Llòc, puéstó que ocupa quálsevòl còsa. = Parátge, terrèno. = Assiéto, postura, situació. = Parátge de diversió pròpi de algùn señor. *Sitio*. = El àcte y efecte de sitiar una ciutát, etc. *Sitio ò asedio*.

Sitiád, da. *p. p.* de sitiar. *Sitiado, da*.

Sitiador, ra. *m. f.* El qui sitfa. *Sitiador, ra*.

Sitiál. *m.* El assiéto del llòc comú. *Grita*.

Sitiar. *v. a.* Circuir una ciutát, etc. para prènder-la. = Encorralar á algú impedintlo de fugir. = Embarassar de anarsèn, v. g. la pluja. *Sitiar*.

Sitja. *f.* Llòc subterràneo para posary grá. *Silo ò sillero*. = De carbó. *Carbonera*.

Situació. *f.* La collocació de una còsa en el llòc corresponént. = El estât de las còsas. = Calidât, naturalesa de un llòc. = Condiçió, estât. *Situación*.

Situád, da. *p. p.* de situar. *Situado, da*.

Situat. *v. a.* Collocar, posar una còsa en algùn lloc. *Situat*.

Situarse. *v. r.* Collocarse en algùn llòc ò estât. *Situarse*.

Siulád, da. *p. p.* de siular. *Silvado, da*.

Siulador, ra. *m. f.* El qui siula. *Silvador, ra*.

Siulador. *m.* Instrument petít y buyd qui bufantllí siula. *Silbato*.

Siular. *v. a.* Formar el siulo. = Reprobar alguna còsa qui no dona gust. = Burlarse de algú siulánt. *Silbar*.

Siulo. *m.* El àcte de siular. = Renòu sutíl y agúd que fà el áyre, la sèrp, oreya. *Silbido ò silbo*.

Siurèll. *m.* V. Siulador. *m.* *Chifla*.

Siuró. *m.* Llegúm. *Garbanzo*. = De ábre, cep, etc. *Boton ò yema*.

Siuronar. *v. n.* Trèurer es brotóns los ábres, etc. *Abotonar ò apitonar*.

Siuronar. *m.* Llòc sembrád de siuróns. *Garbanzal*.

Siuronar. *m. pl.* *Garbanzo*.

Siváda. *f.* Hérba. *Avena*. = Llòc sembrád de siváda. *Avenal*. = Áygo de siváda per medecina. *Avenate*.

Sivèlla. *f.* Còsa coneguda. *Hebilla*. = Lligarse sas sivèllas. *Hebillar*.

Sivèlleta. *f.* Sivèlla petita. *Hebilleta, hebillica, ita ò hebillucla*.

Sivèllòta. *f.* Sivèlla gròssa. *Hebillaza, hebillon, na, ta*.

Sivéra. *f.* Armamént de duas bàrras y una pòst curta y àmpla para dur pédras. *Pariuela ò angarillas*.

Sivina. *f.* Ábre. *Sabina*.

SO.

So. Preposició. *ant.* Bâix, de bâix. *So*.

Sò. *m.* Renòu concertád y agradáble á los oídos, còm el de la música. *Son*. = Bàllar á quálsevòl sò: mōdurse de quálsevòl afeçte ò passió. *Bailar á cualquier son*.

Sô. m. Rendu, estrêpit. = Quâlevôl commoció violenta del âyre qui se percêb per el oïdo. = Rendón de lo que se romp. = La pronunciació de las llettras. *Sonido.*

Sô. m. El âcte de dormir. *Sueño.*

Sobérâumént. adv. Escelléntmént. *Soberanamente.*

Sobérâua. f. Dret y podêr del sobérâno. *Soberanía.*

Sobérâno. m. Príncipe, réy. *Soberano.* = Nâs grôs. *Narigon.*

Sobornació. f. V. Soborno. *Sobornacion.*

Sobornád, da. p. p. de sobornar. *Sobornado, da.*

Sobornador, ra. m. f. El qui soborna. *Sobornador, ra.*

Sobornar. v. a. Induir á obrar cònta la obligació. = Corrómpre ab dádivas, diner, ab parâulas. *Sobornar.*

Soborno. m. El âcte y efêcte de sobornar. *Soborno.*

Sôbra. f. La demasia y escês de quâlevôl còsa. = Abundância de còsas. *Sobra.*

Sobra. f. Agrâvi, injuria, càstig. *Sobra.*

Sobrâd, da. p. p. de sobrar. *Sobrado, da.*

Sobrâd, da. adj. Molêsts, pésâds. *Pesado, da.*

Sobrâdamént. adv. Ab abundância. *Sobradamente.*

Sobrânt. p. a. de sobrar. = *adj.* Lo qui sôbra. *Sobrante.*

Sobrar. v. n. Escedir, sobrepassar. = Quêdar, restar. = Ser demés, abundar. *Sobrar.*

Sôbras. m. pl. Lo qui quêda del menjar ô âltra còsa. *Sobras, relieve ô ropa vieja, escamochio.*

Sobre. Preposició. Demúnt. *Sobre.* = Sobre sí: ab atenció, cuydâdo, precaució, resêrva. *Sobre sí.*

Sobre. m. La cubêrta de la cârta. *Sobre.*

Sobreabundância. f. Abundância excessiva. *Sobreabundancia.*

Sobreabundânt. adj. Lo qui abunda ab escês. *Sobreabundante.*

Sobreabundântmént. adv. Ab escês. *Sobreabundantemente.*

Sobreabundar. v. n. Abundar ab escês. *Sobreabundar.*

Sobreagúd. m. Câda un de los signes més âlts de la música. *Sobreagudo.*

Sobreaguda. f. Térme musicâl. *Sobreaguda.*

Sobrealsád, da. p. p. de sobrealsar. *Sobrealsado, da.*

Sobrealsar. v. a. Posar més âlt. *Sobrealtar.*

Sobreañadid, da. p. p. de sobreañadir. *Sobreañadido, da.*

Sobreañadir. v. a. Añadir sobre lo que ântes hey havia. *Sobreañadir.*

Sobrecârreg. m. Escrivâ de bârco mercânt. *Sobrecargo.*

Sobrecârreg. m. Nôu cârreg. *Sobrecargo.*

Sobrecârrega. f. Lo que se pôsa demúnt lo carregâd. *Sobrecarga.*

Sobrecarregád, da. p. p. de sobrecarregar. *Sobrecargado, da.*

Sobrecarregar. v. a. Carregar ab escês. *Sobrecargar.*

Sobrecârta. m. Sohrescrít de cârta. = Segona orde de que se fâsse lo já manâd. *Sobrecarta.*

Sobrecartar. v. a. Reiterar lo manâd. *Sobrecartar.*

Sobrecelestiâl. adj. Lo qui se considêra més âlt que el cêl. *Sobrecelestial.*

Sobreclâustro. m. La péssa qui estâ demúnt es clâustro. *Sobreclauastro.*

Sobredaurád, da. p. p. de sobredaurar. *Sobredorado, da.*

Sobredaurar. v. a. Daurar sobre lo daurâd. *Sobredorar.*

Sobredit, ta. adj. Dit ântes. *Sobredicho, cha.*

Sobreedificád, da. p. p. de sobreedificar. *Sobreedificado, da.*

Sobreedificar. v. a. Edificar demúnt una âltra còsa. *Sobreedificar.*

Sobreentêndrer. v. n. Entêndrer una parâula qui no se esprêssa. *Sobreentender.*

Sobreentès, sa. adj. Lo qui no estâ espressâd. *Sobreentendido, da.*

Sobreescrít, ta. V. Sobrescrít, ta. *Sobreescrito, ta.*

Sobreescrít. m. V. Sobrescrít. *Sobreescrito.*

Sobreessenciâl. adj. Lo qui es més que essenciâl. *Sobreessencial.*

Sobreescellént. adj. Molt escellént. *Sobreescelente.*

Sobreguârda. m. La segona guârda. *Sobreguarda.*

Sobrehumâ, na. adj. Lo qui escedêix á lo humâ. *Sobrehumano, na.*

Sobrejutge. m. El jntge superior ô de apêllació. *Sobrejuez.*

Sobremâ. m. Tumor ô bosty en bistia. *Sobremano.*

Sobreméssa. adv. Immédiâdamént de haver menjâd. *De sobremesa.*

Sobremessâna. f. La vela demúnt lo âbre de messâna. *Sobremesana.*

Sobrenadar. v. n. Estar demúnt la superfície de algùn líquido. *Sobrenadar.*

Sobrenaturâl. adj. Lo qui snpêra las fôrças de la naturalesa. *Sobrenatural.*

Sobrenaturâlmént. adv. De un môdo sobrenaturâl. *Sobrenaturalmente.*

Sobrenôm. m. Nòm segón. *Sobrenombre.*

Sobrepâga. f. Lo que se dona á demés de la pâga. *Sobrepaga.*

Sobrepârt. m. El têmps qui immediâdamént se segûeix al pârt. *Sobreparto.*

Sobrepassar. v. n. Ser més âlt. *Descollar.*

Sobrepèlls. *m.* Vestidura egleſiástica. *Sobrepellis.*
Sobreposád, *da. p. p.* de sobreposar. *Sobrepuesto, ta.*
Sobreposar. *v. a.* Posar una cōsa demunt una áltra. *Sobreponer.*
Sobreposát. *m.* El qui se cnyda de alguna confraria, grēmi ô ofici. *Moyordomo.* = Major. *Abad ô hermano mayor.*
Sobrepujar. *v. n.* Escedir. *Sobrepujar.* = En altária. *Descollar ô descollarse.*
Sobrescrit, *ta. p. p.* de sobrescrir. *Sobrescrito, ta.*
Sobrescrit. *m.* La cubërta ô cubertilla de carta y lo escrit que se pōsa en ella. *Sobrescrito.*
Sobrescrir. *v. a.* Posar es sobrescrit á una carta. *Sobrescribir.*
Sobressáda. *f.* Cōsa coneguda. *Salcicha ô salcichen.* = Mallorquina. *Sobreasada.* = De Vic. *Longaniza ô sorizo de Vic.* = De frexura. *Botaguena.*
Sobressaliént. *adj.* El qui escedeix á áltres en altária, ciēcia, valor, etc. *Sobresaliente.*
Sobressált. *m.* Susto repenti. = Acomesa improvisa y repentina. *Sobresalto.*
Sobressaltád, *da. p. p.* de sobressaltar. *Sobresaltado, da.*
Sobressaltar. *v. a.* Acomètrer de repēte y de improvis ô venir. = Assustar de improvis á un. *Sobresaltar.*
Sobressegúr. *adv.* Ab seguretát. *Sobreseguro.*
Sobresséillo. *m.* El según séllo que para major seguretát se pōsa á una cōsa. *Sobresello.*
Sobressembrád, *da. p. p.* de sobressementar. *Sobressembrado, da.*
Sobressementar. *v. a.* Sembrar demunt já lo sembrád. *Sobressementar.*
Sobressolar. *v. a.* Posar sōla nōva á sabáta. *Sobressolar.*
Sobrestánt. *m.* El qui se cnyda de los qui fñn feyna. *Sobrestante.* = Nōsa. *Obstáculo:* á sa tñula. *Pegote.*
Sobretárde. *f.* La última hōra del capvèspre. *Sobretarde.*
Sobretót. *adv.* Majormént. = Vestidura de hōmo. *Sobretudo.*
Sobrevingúd, *da. p. p.* de sobrevenir. *Sobrevenido, da.*
Sobrevinguda. *f.* Venguda improvisa y repentina. *Sobrevenida.*
Sobrevenir. *v. n.* Succeir una cōsa después de áltra. *Sobrevenir.*
Sobrevént. *m.* Vént qui péga de borina al bárcu. *Sobreviento.* = Estar ô posarse á sobrevént. *Estar ô ponerse á sobreviento.* = Anar á sobrevént: de borina. *Ir á sobreviento.*

Sobreviscúd, *da. p. p.* de sobrevir. *Sobreviscado, da.*
Sobrevivént. *p. a.* de sobrevir. El qui sobreviu. *Sobreviviente.*
Sobrevir. *v. n.* Quédar en vida después de la mōrt de un áltre. *Sobrevivir.*
Sōbriamént. *adv.* Ab sobriedát. *Sobriamente.*
Sobriedát. *f.* Templansa en so menjar y beurer. *Sobriedad.*
Sōbrio, *bria. adj.* Moderáds en so menjar y beurer. *Sobrio, bria.*
Sōca. *f.* La párt de ábre ô plánta qui pujánt desde sas rēls sostén sas brāncas. = El principi ô páre comú de una familia. *Tronco.* = De ábre tayád qui surt demunt sa tērra. *Teton.* = De cep. *Cep.* = Tayád já es cep. *Ceporro.* = Sōcas. *pl.* Béns immōbles. *Arraigó.*
Socavád, *da. p. p.* de socavar. *Socavado, da.*
Socavar. *v. a.* Cavar per debáix, v. g. de una parèt. *Socavar.*
Sociabildát. *f.* Afabildát en el trácto. = Trácto de unas personas ab áltres. *Sociabilidad.*
Sociáble. *adj.* El qui natarálmént es inclinád á la sociadát ô la áma. *Sociable.*
Sociál. *adj.* Pertañént á la sociadát. *Social.*
Socianisme. *m.* La heregía de Socino. *Socianismo.*
Sociadát. *f.* Compasía, comunicaciō, uniō de racionáls. = Junta de sábis. = Compasía de comērs. *Sociedad.*
Sociniá, *na. adj.* Sectáris dels errors de Fñsto Socino, y lo pertañént á el. *Sociniano, na.*
Socio, *cia. m. f.* Compasñero, ra. = Individuo de alguna sociadát. *Socio, cia.*
Socorredor, *ra. m. f.* El qui dona socorro. *Socorredor, ra.*
Socorregúd, *da. p. p.* de socorrer. *Socorrido, da.*
Socorrer. *v. a.* Ajudar, assistir, remēdiar alguna necessitát. *Socorrer.*
Socorro. *m.* Ajuda, ampáro, aussili. = Aumént de trōpa para ajudar á la qui patēix. = Provisiō de viveres ô municions de que se té fñlta. = Pága, sōu. *Socorro.*
Socós. *m.* Socorro. *Socorro.*
Socrátic, *ca. adj.* Pertañént á Sócrates. = El qui segñeix la sēua doctrina. *Socrático, ca.*
Socroci. *m.* Emplásta de color de safrá. *Socrocio.*
Sodomía. *f.* El pecát nefādo. *Sodomia.*
Sodomita. *m.* El qui comēt sodomía. *Sodomita.*
Sodomític, *ca. adj.* Pertañént á sodomía. *Sodomítico, ca.*
Sodróc. *m.* Mál movimént de carroátge en camí designál, pedregós ô qui té regñtas. *Bazuqueo.* = El camí en qui hey há sodrōcs. *Batidero.*
Sodrogád, *da. p. p.* de sodrogar. *Sodrogado, da.*

Sodrogar. *v. a.* Procurar que un mud de parèr, partit, que fásse alguna còsa: que diga ò descubresca lo que sàb que se resérva. *Sonsacar.*
Sofisma. *m.* Argument fallàs qui tira á enganar. *Sofisma.*
Sofista. *m.* En lo antig el professor de filosofia y vivy en dia el qui usa de sofismas. = Filòsòf aparent. *Sofista.*
Sofisteria. *f.* Fálta, sutilesa de argument, de un discùrs. *Sofisteria.*
Sofistic. *ca. adj.* Fàls, engador. *Sofistico, ca.*
Sofisticació. *f.* Falsificació. *Sofisticacion.*
Sofisticad. *da. p. p.* de sofisticar. *Sofisticado, da.*
Sofisticamént. *adv.* Ab sofisteria. *Sofisticamente.*
Sofisticar. *v. a.* Adulterar, falsificar. *Sofisticar.*
Sofito. *m.* La pàrt interior del ressált, la corona de gorruisa. *Sofito.*
Sofra. *m.* Minerál gròg y qui se encén. *Azufre.*
Sofregid. *da. p. p.* de sofregir. *Sofreido, da ò sofrito, ta.* = Còsa de càrn, *v. g.* una perdiu. *Perdigado, da.* = Arròs. *Reogado.*
Sofregir. *v. a.* Fregir un pòc. *Sofreir.* = Còsa de càrn. *Perdigar.* = Arròs. *Reogar.*
Sofrí. *m.* Ble empapád y cubért de sofra. *Alguaquida.*
Sofríd. *dor y áltres. V.* Sufríd, etc.
Sògre. *gra. m.* El pàre de la espòsa ò la màre del espòs. *Suegro, gra.*
Sojulgád. *da. p. p.* de sojuggar y áltres. *V.* subjugád, etc.
Sòl. *m.* El planèt qui dona la claror al dia. = Epíteto que se dona al qui sobresál en alguna còsa, majorment en hermosura. = Quàlsevòl còsa física ò morál qui dona llum. = El quint punt de sòlfa. = El òr entre los químic. *Sol.* = Sòl ixent. *Sol naciente.* = En sortir es sòl. *Al salir el sol.* = En pòndrerse es sòl. *Al ponerse el sol.* = Al sòl pòst. *Al sol puesto.* = De sòl á sòl, desde que surt fins que se pòn. *De sol á sol ò de sol á sombra.* = Pòndrerse es sòl. *Ponerse el sol.* = Á pòsta de sòl. *A puesta de sol.* = Picar es sòl: ferió calént. *Picar el sol.* = Prènder es sòl: assoleyarse. *Tomar el sol.* = Posarse á nes sòl. *Ponerse al sol.* = Sòl fòrt: qui créma. *Solazo.* = Figurád en nugalát. *Parelia.* = Enramád: qui vâ á pòndrerse. *Sol en cumbres.* = Enramarse es sòl. *Ponerse en cumbres.*
Sòl. *m.* Trispòl. = Es cal de coca, pá, de ausfàbia, etc. de dedíns. *Suelo.*
Sòl. *la. adj.* Úuio en la sèua espècie. = Sense compafia. *Solo, la.* = Totsòl còm una gírgola dins es càmp. = *Solo como el esparrago.* = Totsòl còm un mussòl: sense compafia. *Solo como un duende.*
Sòla. *f.* El cuyro de bòu, etc. adobád. = Pòst per

bastiménta. *Suela.*

Sòlas. (À) En secrèt. *A solas.* = De quàtre sòlas: constànt, sòlido. = Molt touto. *De cuatro suelas.* = No arribar á sas sòlas de sa sabàta de un: serli molt inferior en ciència, habilitát, etc. *No llegar á la suela del zapato.*
Solád. *da. p. p.* de solar. *Solado, da.*
Soláda. *f.* Multitút de una còsa per tèrra, *v. g.* de olivas. *Montantada ò hervidero.*
Sòlamént. *adv.* Úuicamént. *Solamente.*
Solàuo. *m. pl.* *Solano.*
Solápa. *f.* Càsta de guàrdapíts. *Solapa ò solape ò solapo.*
Solapád. *da. adj.* Dissimulád, fugíd, traydor. *Solapado, da.*
Solar. *v. a.* Posar sa sòla á sabàta nòva. *Solar.* = Á véya. *Resolar. adj.* *Solar.*
Solátjas. *f. pl.* Sa brutó quey há en los líquidos, *v. g.* morcas. *Escurriduras, heces, poso.* = De mèl. *Meloja.*
Solc. *m.* Siquieta que fâ sa reya quánd se llàura. = Es señál que déxa una còsa passànt per demúnt una áltra. *Surco.* = Gròs paraque surta la áygo de un càmp. *Mayor ò desaguadero.* = El primer que se fâ. *Besana.* = El qui dividèix un càmp de áltre. *Acirate.* = Surtir des solc: escupir fòre de sa tròua. *Salirse del surco.*
Soldád ò saldád. *m.* El qui servèix en la milícia. *Soldado.* = De caváll. *Caballo ò de caballo.* = Jove: qui há pòc que servèix. *Bisoño.* = Qui no es estád á la guèrra. *Soldado de agua dulce.* = De pèn. *De pie ò infante.* = Véy: qui há molt que servèix. *Veterano.* = Nòm que douám á un poy. *Cancano.*
Soldadesca. *f.* Eczerceci y ofici de soldát. = El agregát de soldáts rásos. *Soldadesca.*
Soldadlèt. *m.* Soldát de bàxa estatura. *Soldadico, ilo.*
Soldadòt. *m.* Soldát de gráu estatura. *Soldadazo.*
Soldáu. *m.* Príncipe mòro. *Soldan.*
Solecisme. *m.* Fálta còntre las rétgles de gramàtica. *Solecismo.*
Soledát. *f.* Desèrt, llòc despoblád, solitári. *Soledad.*
Solémne. *adj.* Lo qui se fâ en públic, ab cerimònia y pompa. *Solemne.*
Solémuamént. *adv.* Ab cerimònia y pompa. *Solemnemente.*
Solemnidát. *f.* Magnificència, pompa. = Fésta solémne. *Solemnidad.* = Pòbre de solemnidát: el qui no té res. *Pobre de solemnidad.*
Solemuísád. *sa. p. p.* de solemuísar. *Solemnizado, da.*
Solemnisador. *ra. m. f.* El qui solemnisa. *Solem-*

nizado, *ra*.

Solemnisar. *v. a.* Celebrar ab solemnidât. = Alabar, celebrar, eczaltar. *Solemnizar*.

Solemníssim, ma. *sup.* Molt soléenne. *Solemnísimo, ma.*

Solemníssimamént. *adv. sup.* Ab molta solemnidât y pompa. *Solemníssimamente*.

Soleo. *m.* Músculo qui fâ mōurer la plânta des pēus. *Soleo*.

Solèr. *v. n.* Acostumar, tenir el costúm. *Soler*.

Solèt, ta. *adj.* Totsòl. *Solito, ta.*

Solèy. *m.* Sòl petit. *Solecito*.

Sòlfa. *f.* El ârt qui enseña de cantar. = Punt ô nōta de música. *Solfa*. = De âyre. *Canto quebrado*. = Plâna. *Canto llano*. = Sòlfas: impertinências. *Jácaras*.

Solféo. *m.* El âcte de cantar los punts de sòlfa. *Solfeo*.

Solfetjâd, da. *p. p.* de solfetjar. *Solfead, da*.

Solfetjar. *v. a.* Cantar auomenânt los punts de sòlfa. *Solfear*.

Solfista. *m.* El qui sâb bé de sòlfa: *Solfista*.

Solcít, ta. *adj.* Actíu, diligent, cuydadós. *Solcito, ta*.

Sollicitació. *f.* El âcte y efêctc de solicitar. *Sollicitacion*.

Sollicitâd, da. *p. p.* de solicitar. *Sollicitado, da*.

Sollicitador, ra. *m. f.* El qui solicita. *Sollicitador, ra*.

Sollicitânt. *p. a.* de solicitar. El qui solicita. *Sollicitante*.

Solicitar. *v. a.* Instigar. = Cercar ab enydâdo, fer diligências, pretenir alguna cōsa. = Provocar á luxuria. *Solicitar*.

Sollicitút. *f.* Diligência, inquietút, péna. *Sollicitud*.

Solidâd, da. *p. p.* de solidar. *Solidado, da*.

Sòlidamént. *adv.* Ab solidès. *Sòlidamente*.

Solidar. *v. a.* Afirmar ab rahóus vertadéras y firmes alguna cōsa, ferla sòlida, endurirla, posar-la firme y fôrta. *Solidar*.

Solidarse. *v. r.* *Solidarse*.

Solidès. *f.* Firmesa, fortaleza. = Integridât. *Solidez*.

Sòlidêyo. *m.* Barrèt petit qui sòlamént tâpa mitx câp. *Solideo*.

Sòlido, da. *adj.* Clôs, firme, fôrta, ple. *Sólido, da*.

Sòlido. *m.* Cōs qui cōsta de longitud, latitud, y de profundidât, axô es: qui es âmple, llârg y fondo. *Sólido*.

Sòlido, sólido. *m.* La sisena potência de un nombre. *Sólido, sólido*.

Soliloqui. *m.* Conversa ab sí matéix. *Soliloquio*.

Soliloquiar. *v. a.* Parlar totsòl. *Soliloquiar*.

Sòlimâu. *m.* Argént viu preparâd. *Soliman*.

Sòlio. *m.* Cadira reyâl ab dossier. = Sobérania,

podèr. *Solio*.

Solitâri, ria. *adj.* El qui se agrâda de estar totsòl, retirâd y apartâd de los âltres. = Hermitâ. = Liôc desêrt. *Solitario, ria*.

Salitâri. *m.* Cuc molt llârg que se trôba en el ventre de algunas personas. *Solitario*.

Solitâri. *m.* Cêrt jôc ab que juga un totsòl. *Solitario*.

Sólito, ta. *adj.* Acostumâd, ordinâri. *Sólito, ta*.

Sòllera. *f.* Aucèll. *Triguero*.

Solo. *m.* La composició de música que cânta un totsòl. = Jugâda en el jôc del hōmo. *Solo*.

Solopâd, da. *V.* Solapad. *Solapado, da*.

Sòlpassarâda. *f.* Cantidât de âygo que se tira ab el sòlpasser. *Hisopada*. = Tirar sòlpassarâdas. *Hisoppear*.

Sòlpasser. *m.* Instrument para tirar âygo beneyta. *Hisopo*.

Sòlpasserèt. *m.* Sòlpasser petit. *Hisopillo*.

Solquèt. *m.* Sole petit. *Surquillo*.

Solstici. *m.* La entrâda del sòl en el principi de câncer y de capricòrni. *Solsticio*. = Del estiu: quând el dia es més llârg. *Solsticio estival*. = Del ivèrnu: quând el dia es el més curt. *Del invierno*.

Solsticiâl. *adj.* Pertañent al solstici. *Solsticial*.

Soltâd, da. *p. p.* de soltar. *Soltado, da*.

Soltar. *v. a.* Esplicar, descifrar, donar solució á argument, dificultât, dubte. *Soltar*.

Solter, ra. *adj.* Fadri, na. *Soltero, ra*.

Solteria. *f.* El estât de fadri. *Solteria*.

Soltura. *f.* Alliberamént de un pres. *Soltura*.

Soluble. *adj.* Lo qui es fâcil de dissòlir. *Soluble*.

Solució. *f.* Respôsta á argument, dificultât. *Solucion*.

Solutiu, va. *adj.* Lacsânt. *Solutivo, va*.

Solvént. *adj.* El qui ha pagâd los séus deutes. *Solvente*.

Solvént. *adj.* Lo qui dissòl. *Solviente*.

Soll. *f.* Estableta para pòrcs. = Liôc asquerós, brut. *Pocilga, porqueriza, zahurda, chiquero*.

Som. Priméra persona singular del present de indicatiu de ser. *Soy*. = Del plural. *Somos*.

Somâda. *f.* El pes que du una bistia demunt la esquena. = Tres quintars. = Aficció y cuydâdo de la ânima. = Obligació que se contrêu per rahó de empleyo, de ofici. *Carga*.

Somânta. *f.* Atupâda. *Somanta*.

Somatén. *m.* Companhia de soldâts mantengûds per un pòble ô provincia. = El soldât de dita companhia. *Somaten*.

Sombra. *f.* El color obscûr y bâix en la pintura. *Sombra*.

Sombreyâd, da. *p. p.* de sombrear. *Sombreado, da*.

Sombreyar. *v. a.* Posar las sombras en una pintura. *Sombrear.*
Sombrilla. *f.* Pârassôl petit. *Sombrilla.*
Sombrio. *ia. adj.* Cubêrt de ombra. = Lo qui dona, fâ ombra. = La pârt ahônt se pôsan las sombras en pintura. *Sombrio, ia.*
Soméra. *f.* La famélla del âse. = La dôna burra, nêcia, tonta. *Asna ô burra.*
Somerer. *m.* El qui guârdla sôlamént soméras. *Pastor de burras.* = El qui guârdla égos y soméras. *Yegüero.*
Somereta. *f.* Soméra petita. *Asnica, lla, ta ô burriquilla, ita.*
Somereta del bôn Jesús ô de la Mãre de Dêu. *f.* Insêcto de moltas câmas y qui, si lo tôcan, se arrufa y se pôsa côm una bölla. *Cochinilla, milpiés ô santanton.*
Somiâd, *ar, etc. V.* Sumiâd, etc.
Sômit. *m.* Las espêcies, y las més vegâdas estreva-gânts, que se represêntan á la imaginaciô del qui dôrm. *Sueño.* = Pêsâd. *Pesado ô soñarrera.* = Ni per sômit. *Ni por sueños.*
Somnifero, *ra. adj.* Lo qui câusa sôn. *Somnifero, ra.*
Somnoiência. *f.* Pêsadês, torpesa de los sentíts causâla per sa sôn. *Somnolencia.*
Son. Prouôn possessif: el sên. *Su.*
Sôn. *f.* Gânas de dormir. = El âcte de dormir. *Sueño.* = Câurer de sôn. *Caerse de sueño.* = Fer fugir sa sôn. *Espantar el sueño.*
Sôn. *m.* Possessiô. *Cortijo, predio.*
Sonâd, *da. p. p.* de sonar. = *adj.* Famós. *Sonado, da.*
Sonâda. *f.* Concêrt ô tocâda de música. *Sonada ô sonata.*
Sonadeta. *f.* Sonâda petita ô curta. *Sonadilla.*
Sonador, *ra. m. f.* El qui sôna ô tôca instrument músic. *Tañedor, ra.*
Sonâmbulo, *la. adj.* El qui dormint se axêca y fâ côsas côm si estiguês despêrt. *Sonâmbulo, la.*
Sonânt. *p. a.* de sonar. = *adj.* Lo qui sôna. *Sonante.* = Mâisonânt. *adj.* Indecorós, deshonest, ofensiu á los oídos piadosos. *Mulsonante.*
Sonar. *v. n.* Fer reuôn las côsas inanimâdas, côm vént, el mar, etc. *Sonar.*
Sonar. *v. a.* Tocar instruments. *Sonar ô tañer.* = Amocarse. *Sonar.*
Sonarse. *v. r.* Divulgarse lo qui estâva ocúlt. *Sonarse.*
Sonda. *f.* Côrda ab plom á un câb para midar es fons. *Sonda.*
Sondalesa. *f.* La côrda de la sonda. *Sondalesa.*
Sondeyâd, *da. p. p.* de sondeyar. *Sondado, da ô sondeado, da.*
Sondeyar. *v. a.* Midar es fons. *Sondar ô sondear.*

Sondroyâd, *da. p. p.* de sondroyar. *Sondado, da ô sondeado, da.*
Sondroyar. *v. a.* Ecziminar, explorar, provar á un. *Sondar ô sondear.*
Sonêt. *m.* Sô curt. = El sô alêgre y viu. *Sonecillo.*
Sonêto. *m.* Composiciô poética. *Soneto.*
Sonido. *m.* V. Sô, *Sonido.*
Sonoramént. *adv.* Ab sonido armoniós. *Sonoramente.*
Sonoridât. *f.* Calidât qui constituêix sonora á una côsa. = Armonía, cadência de la música ô de los vêrsos. *Sonoridad.*
Sonoro, *ra. adj.* De grân veu. = Lo qui sôna bé ô molt ab suavidât. = Perfêt, rêcte en las acciôns. *Sonoro, ra.*
Sonris. *m.* Mitja riâya. *Sonrisa.*
Sonrocâd, *da. p. p.* de sonrocar. *Sonrojado, da ô sonrojeado, da.*
Sonrocar. *v. a.* Fer empagair, fer venir es colors á sa câre. *Sonrojar ô sonrojar.*
Sonrojo. *m.* El âcte y effêcte de sonrocar. = Parâula ofensiva qui fâ empagair. *Sonrojo.*
Sopa. *f.* Llêscâ de pâ muyâda ab algûn líquido. = Escudêlla. *Sopa.* = Eu llêt. *Biscochada.* = De vi, pâ, bescúyt, etc. posâd en vi. *Borracha ô de vino.* = De pâ torrâd. *Sopa dorada.* = Sopas de câ: fêtas ab âygo, sâl, un pôc de ôli y âys esmenussâds. *Sopas de gato ô de ajos.* = Escaldar sas sopas. *Calar la sopa.* = Fer sopas. *Echar sopas.* = Á sa escudêlla. *Ensopar.*
Sopâd, *da. p. p.* de sopar. *Cenado, da.*
Sopagâda. *f.* V. Sepagâda.
Sopar. *m.* Lo que se menja á la nit. *Cena.*
Sopar. *v. a.* Menjar á la nit. *Cenar.*
Soper, *ra. adj.* Afectâd de sopas. *Sopero, ra.*
Sopéra. *f.* Côsa coneguda ahônt se trêu la sopa á la tâula. *Sopera.*
Soplo. *m.* Acusaciô. *Soplo.*
Sopló, *na. m. f.* El qui acusa en secrêt. *Soplon, na.*
Sopor. *m.* Vêssa de sôn, etc. *Sopor.*
Soporífero, *ra. adj.* Lo qui câusa sôn. *Soporifero, ra.*
Soporós, *sa. adj.* Soporífero. *Soporoso, sa.*
Sopôrt. *m.* Câda figura de animâl qui sostén lo escút de ârmas. *Soporte.*
Soportâble. *adj.* Lo que se pôt sufrir ô tollerar. *Soportable.*
Soportador, *ra. m. f.* El qui sopôrta. *Soportador, ra.*
Soportar. *v. a.* Sufrir, tollerar. *Soportar.*
Sôr. *f.* Germâna entre mônjas. *Sor.*
Sorbête. *m.* Beguda. *Sorbete.*
Sord, *da. adj.* El qui estâ privâd del sentít del oído. *Sordo, da.* = Côm nua mâssa: molt. *Como una tapia.* = Un pôc. *Teniente de oído.* = Á las

sordas: en secrèt. *A sordas ô d la sorda.*
 Sordêra. *f.* Privació del sentit del oïdo. *Sordera.*
 Sordidès. *f.* Brutó, immundícia. = Avarícia, misèria. *Sordidez.*
 Sordèt. *ta. adj.* Un pòc sord. *Sordillo, lla.*
 Sordina. *f.* Instrument músic. = Fèrro que se pòsa demunt es pontèt de instrument músic paraque fâsse es sò més baix. *Sordina.* = À la sordina: en secrèt. *A la sordina.*
 Sorèll. *m.* Péix. *Marion.* = Moc. *Mocarro.*
 Sòri. *m.* Còs metàllic. *Sori.*
 Sorites. *m.* Argument qui consistèix en molts proposicions acaramülladas unas sobre las àltras. *Sorites.*
 Soróll. *m. ant.* Renòu de molta gènt qui xèrra. *Bathaola ô tabaola.*
 Sorprènder. *v. a.* Trobar de improvís, desprevençud, venir de sorpresa. *Sorprender.*
 Sorprès, *sa. p. p.* de sorprendèr. *Sorprendido, da.*
 Sorpresa. *f.* Venguda de improvís, la acció de trobar desprevençud. *Sorpesa.*
 Sorra. *f.* Tèrra, pédras que se pòsan dins bàrco para defènsa del vent. *Sorra ô lastre.* = Tofina salada. *Sorra ô mojama.* = De sòu. *Zorrera ô somnolencia.* = Peresa. *Galbana.*
 Sorrer, *ra. adj.* El qui té vèssa. *Zorrero, ra.*
 Sòrt. *f.* Accidènt, fortuna. = Condició, destíno, situació. = Gènèro, manèra, mòdo. = Péssa de tèrra. *Suerte.* = Per sòrt. *Por suerte.* = De ninguna sòrt. *De ninguna suerte.* = Trèurer á sác y á sòrt: sorteyar. *Echar suertes.*
 Sortéio. *m.* El àcte y effècte de sorteyar. *Sorteo.*
 Sorteyád, *da. p. p.* de sorteyar. *Sorteado, da.*
 Sorteyar. *v. a.* Tirar á la sòrt. *Sortear.*
 Sorteyar. *v. a.* Averiguar per sòrt de qui será una còsa. *Sortear.*
 Sortilègi. *m.* Adivinació supersticiosa per sòrts. *Sortilegio.*
 Sortilego, *ga. adj.* El qui usa de sortilègis. *Sortilego, ga.*
 Sos. *pl.* del pronòm possessiu son. Los séus. *Sus.*
 Sosa. *f. pl.* De cuya cènra se fâ vidre y sebó. *Sosa.*
 Soscâyre. *m.* Desgràcia. *Fracaso.*
 Sosprènder y àltras. *V.* Sorprènder.
 Sospita y àltras. *V.* Suspita, etc.
 Sosseg. *m.* Páu, quietut, tranquilidat. *Sosiego.*
 Sossegád, *da. p. p.* de sossegar, se. = *adj.* Pacífic, quièt. *Sossegado, da.*
 Sossegadament. *adv.* Ab tranquilidat. *Sossegadamente.*
 Sossegadíssim, *ma. sup.* Molt sossegáds. *Sossegadísimo, ma.*
 Sossegador, *ra. m. f.* El qui sossega. *Sossegador, ra.*

Sossegar. *v. a.* Apaciguar, aplacar, aquietar, calmar. *Sosegar.*
 Sossegar-se. *v. r.* Apaciguarse, etc. *Sosegarse.*
 Sostengúd, *da. p. p.* de sostenir. *Sostenido, da.*
 Sostenido. *m.* Térme músic. *Sostenido.*
 Sostenidor, *ra. m. f.* El qui sostén. *Sostenidor, ra.*
 Sostenir. *v. a.* Aguantar alguna còsa. = Amparar, protegir. = Aguantar al qui cau. = Sufrir, toller los trabâys. = Defensar una còsa contrària á algú. *Sostener.*
 Sostenirse. *v. r.* Aguantarse firme quánd hey hà perill de càurer. *Sostenerse.*
 Sostre. *m.* El piso més àlt de una càsa. *Sobrado.* = De còsas unas demunt àltras, còm figas, etc. *Capa, tanda ô tanga.*
 Sostrèt. *m.* Sostre petít. *Sobradillo.*
 Sostrèt, *ta. p. p.* de sostrèurer. *Sonsacado, da ô solevantado, da.*
 Sostrèurer. *v. a.* Fer, procurar que un, v. g. criád pás á àltra càsa. *Sonsacar ô solevantar.* = Sa enamoráda á un: robarlèy. *Soplarle la dama.*
 Sota. *f.* Quàlsevòl dèu de sas càrtas. *Sota.*
 Sota. Preposició qui entra en la composició de algunes paràulas, v. g. sotaministre. *Sota.*
 Sotabàrras. *m.* Cordó, veta, etc. que se pòsa á capèll para afiansarló y se ferma baix de sa bàrra. *Barbicaho.*
 Sotacopas. *m.* Espècie de plát ab pèu para posary tassóus. *Salvilla.*
 Sótala. *f.* Tiráda de cap dins àygo. *Chapuz, zabullida ô zabullidura.* = Pégar sótalas. *Chapuzarse ô zabullirse.*
 Sotamá. *adv.* De amagád. *Bajo mano.*
 Sotamá. *m.* El qui há de jugar después del mà. *Trasmano.*
 Sotaministre. *m.* Según ministre subordinád al primer. *Sotaministro.*
 Sotána. *f.* El vestit llarg de capèllá. = El matèix capèllá. *Sotana.* = Clòsa. *Hopa.* = De collegiál, simoniarista. *Sotanilla.*
 Sotaneta. *f.* Sotâna petita. *Sotanilla.*
 Sotangént. *f.* Térme geomètric. *Sotangente.*
 Sotavént. *m.* El costât de bàrco oposád á la pàrt de ahónt vé es vent. *Sotavento.*
 Sotaventar. *v. a.* Posar el bàrco á sotavént. *Sotaventar.*
 Soterrá. *m.* Entèrro. *Soterramiento.*
 Soterrád, *da. p. p.* de soterrar. *Soterrado, da.*
 Soterrar. *v. a.* Enterrar. = Tapar de tèrra alguna còsa, amagarla dins élla. *Soterrar.*
 Sòtil. *m.* La pàrt interior qui cubrèix una càsa, habitació. *Techo.*
 Sots. Preposició ant. Baix. *So.*

Sotuer. *m.* Cërta pèssa en escût de armas. *Sotuer.*
Sôu. *m.* Sis dôbbès. = Pàga, salári. *Sueldo.* = Grôs-
Paga alta. = À sôu per lliura. *Sueldo d ô por*
libra.

Sou. Segoua persona del plurâl del presént del in-
dicatíu del vérb ser. *Sois.*

Soyâd, *da. p. p.* de soyar, *se.* *Ensuciado, da,*
manchado, da. = *Entintado, da.* = *Pringado, da.*

Soyar. *v. a.* Embrutar. *Ensuciar ô manchar.* =
Molt. Acomodar de ropa limpia. = *De tinta. En-*
tintar. = *De saím, suc de xuya. Pringar.*

Soyarse. *v. r.* Embrutarse. *Ensuciarse, manchar-*
se. = *Molt. Acomodarse de ropa limpia.* = *De*
saím, suc de xuya. Pringarse. = *De tinta. En-*
tintarse.

SU.

Suâd, *da. p. p.* de suar. *Sudado, da.* = *adj.* El qui
sua ô té suor. *Sudoso, sa.*

Suâda. *f.* El âcte de suar. *Sudores.*

Suador. *m.* Espècie de jâc. = Estufa en los bàños.
Sudadero.

Suador, *ra. m. f.* El qui sua môlt. *Sudador, ra.*

Suânt. *p. a.* de suar. El qui sua. *Sudante.*

Suar. *v. a.* Eczalar ô espellir per los pôros algún
humor. = Donar ab repugnància. = Despedir el
líquido gèrras, etc. = Afañarse en sa feyua. =
Espellir la humitât las parèts. = Destillar los
âbres y plântas el suc. *Sudar.* = Côm un bôn:
molt. *Sudar d mares.* = Tânta gota: molt. *Su-*
dar la gota tan gorda. = Per pô. *Trasudar de*
miedo.

Suârda. *f.* Humor espès qui surt del côs dels ani-
mâls. = Brutó. *Suarda ô mugre.*

Suardós, *sa. adj.* Lo qui du suârda. *Mugriento, ta.*

Suâre. *adv.* Dins pôc témps. *Dentro poco tiempo;*
y si la còsa já há passâd. *Poco ha que...*

Suâve. *adj.* Bèigne, bláu, dols, agradâble al olfâ-
to, de bôn gèni. *Suave.*

Suâvemént. *adv.* Ab suavidât. *Suavemente.*

Suavidât. *f.* Afabilidad, duresa, melodía, de bôn
gust. *Suavidad.*

Suavisâd, *da. p. p.* de suavisar. *Suavisado, da.*

Suavisar. *v. a.* Ablanir, llévar sa duresa. = Miti-
gar el rigor del tràcto. = Calmar, endolsir, so-
seggar. = Civilisar los costúms. = Aplacar el âni-
mo ofès de algú. *Suavizar.*

Suavisarse. *v. r.* Ablanirse, aplacarse, etc. *Suavi-*
zarse.

Suavíssim, *ma. sup.* Molt suâves. *Suavísimo, ma.*

Suavíssimamént. *adv. sup.* Ab molta suavidât. *Sua-*
visísimamente.

Subalcâlde. *m.* Tinént de alcâlde. *Subalcalde.*

Subaltèru, *na. adj.* Inferior ab dependència del

superior. *Subalterno, na.*

Subalteruânt. *p. a.* de subalternar. = *adj.* Qui té
una còsa bâix de sí ô á qui està subjècta una
altra còsa. *Subalternante.*

Subalteruar. *v. a. ant.* Subjectar. *Subalternar.*

Subarrendâd, *da. p. p.* de subarrendar. *Subarren-*
dado, da.

Subarrendador, *ra. m. f.* El qui subarrènda. *Sub-*
arrendador, ra.

Subarrendamént. *m.* El âcte y effècte de subarren-
dar. *Subarriendo.*

Subarrendar. *v. a.* Arrendar una còsa de aquell
qui la té arrendâda. *Subarrendar.*

Subâsta. *f.* Encânt públic. *Subasta.*

Subcinericio, *cia. adj.* Cuyt entre cènra y calsa.
Subcinericio, cia.

Subcollector. *m.* El qui fâ las vices del collector.
Subcolector.

Subcomanador. *m.* Tinént comanador. *Subcomen-*
dador.

Subdelegâble. *adj.* Lo qui se pôt subdelegar. *Sub-*
delegable.

Subdelegació. *f.* El empléo, ofici y territòri del
subdelegâd. *Subdelegacion.*

Subdelegâd, *da. p. p.* de subdelegar. *Subdelega-*
do, da.

Subdelegar. *v. a.* Donar el delegâd la sèua juris-
dicció á âltre. *Subdelegar.*

Subdiâca. *m.* El qui està ordenâd de epístola. *Sub-*
didcono.

Subdiaconât. *m.* El orde de epístola. *Subdiacona-*
do ô subdiaconato.

Subdistiució. *f.* La distiució de âltra distiució. *Sub-*
distincion.

Subdistingîd, *da. p. p.* de subdistingir. *Subdistingi-*
guido, da.

Subdistingir. *v. a.* Distingir lo distingîd. *Subdis-*
tinguir.

Súbdit, *ta. adj.* Subjècte al domini ô impèri de
âltre. *Sábdito, ta.*

Subduplo, *pla. adj.* El nombre qui té la rahó de
mitât ab el tot. *Subduplo, pla.*

Subêc. *m.* Vèssa de sôn. *Molorra.*

Subiént. *m.* Cádahúu de los fuyâges qui pnjan
adornâut algún buyt de pilâstra, etc. *Subiente.*

Subintració. *f.* La entrâda successiva de una còsa
después de âltra. *Subintracion.*

Subintrânt. *p. a.* de subintrar. = *adj.* Se diu de
una fèbra, v. g. de terciâna qui comença ântes de
haver acabâd la âltra. *Subintrante.*

Subintrar. *v. n.* Entrar successivamént: entrar en
llòc de âltre. *Subintrar.*

Súbitamént. *adv.* Tot de nu còp. *Súbitamente.*

Subitâneamént. *adv.* Súbitamént. *Subitâneamente.*

Subitáneo, nea. *adj.* Qui succeëix tot de un còp.
Subitáneo, nea.

Subjecció. *f.* El acte y efecte de subjectar, se. = Figura qui se fà quánd un se arguëix á sí matéix y respón á las objeccions que se propôsa. = Ligadura ab que una còsa està subjectada. *Subjeccion.*

Subjectad, da. *p. p.* de subjectar, se. *Sujetado, da.*

Subjectar. *v. a.* Reduir á la voluntat y podèr de àltri. = Obligar, rendir, subjugar, véncer. = Sosténir una còsa ab la fòrsa. *Sujetar.*

Subjectarse. *v. r.* Rendirse á la voluntat de àltre. *Sujetarse.*

Subjècte, ta. *adj.* Dependént, esposad, summís. *Sujeto, ta.*

Subjècte. *m.* Qualsevòl persona indeterminada. = La persona de calidat. = La matèria de lo que se tracta. = Àllò en qui se reb ò se consérva alguna còsa. = Àllò de qui se anuncia ò se predica alguna còsa. *Sujeto.*

Subjugad, da. *p. p.* de subjugar. *Subyugado, da.*

Subjugar. *v. a.* Sebjectar. *Subyugar.*

Subjuntiu. *m.* Un dels mòdos del vérb. *Subjuntivo.*

Sublevació. *f.* El acte y efecte de sublevar, se. = Motí, tumulto. *Sublevacion.*

Sublevad, da. *p. p.* de sublevar, se. *Sublevado, da.*

Sublevamént. *m.* V. Sublevació. *Sublevamiento.*

Sublevar. *v. a.* Escitar á la rebellió. *Sublevar.*

Sublevarse. *v. r.* Amotinarse, rebellar-se. *Sublevarse.*

Sublimació. *f.* El acte y efecte de sublimar. = Operació química. *Sublimacion.*

Sublimad, da. *p. p.* de sublimar. *Sublimado, da.*

Sublimar. *v. a.* Ecaltar, eugrandir, posar més àlt. = Estréurer de los mistos ò de los còssos las pàrts volàtils per el mèdi del fòc. *Sublimar.*

Sublimat. *m.* Las pàrts volàtils del argéntviu, etc. estrètas per mèdi del fòc. *Sublimado.* = Corrosiu. *Corrosivo.*

Sublimatòri, ria. *adj.* Pertañént á la sublimació ò qui servèix á ella. *Sublimatorio, ria.*

Sublime. *adj.* Escèls, elevad, eminént. *Sublime.*

Sublimemént. *adv.* Àltamént. *Sublimemente.*

Sublimidat. *f.* Ecaltació, eminència, altura de una còsa. *Sublimidad.*

Sublinguál. *adj.* Collocad baix de sa lléngo. *Sublingual.*

Sublucació. *f.* Dislocació imperfèta. *Subluxacion.*

Sublunar. *adj.* Lo qui està baix de sa lluna. *Sublunar.*

NÓTA.

En los articles desde *Sublevació* fins á *Sublunar* la *l* no se fà líquida y se pronuncia còm en *lu*.

Subministració. *f.* El acte y efecte de subministrar. = Assistència, socorro. *Suministracion.*

Subministrad, da. *p. p.* de subministrar. *Suministrado, da.*

Subministrador, ra. *m. f.* El qui subministra. *Subministrador, ra.*

Subministrar. *v. a.* Contriboir, donar, servir, proveir á algú lo que necessita. *Subministrar* ò *suministrar.*

Submís, ssa. *adj.* Humiliad, obediént, rendid. *Sumiso, sa.*

Submissamént. *adv.* Ab sumissió. *Sumisamente.*

Submissá vòce. *adv. llati.* Ab veu bàixa. *Sumisa voce.*

Submissió. *f.* Humiliació, humildat. = Abatimént de sí matéix. = Atenció, obsèqui, urbanidat. *Sumision.*

Subordinació. *f.* Obediència á la orde y mândo de àltri. = Dependència que té el inferior del superior. *Subordinacion.*

Subordinad, da. *p. p.* de subordinar. = *adj.* *Subordinado, da.*

Subordinadamént. *adv.* *Subordinadamente.*

Subordinar. *v. a.* Subjectar á la voluntat de àltri. = Fer una còsa dependént de àltra. *Subordinar.*

Subpolar. *adj.* Lo qui està baix des polos. *Subpolar.*

Subpreceptor. *m.* Segón mèstre. *Subpreceptor.*

Subrepció. *f.* Ocultació de algú fèt ò circumstància pertañént á la còsa que se demàna. *Subrepcion.*

Subreptici, cia. *adj.* Lo demanad ab subrepció. *Subrepticio, cia.*

Subbrigadier. *m.* Oficial baix del brigadier. *Subbrigadier.*

Subrogació. *f.* V. Sustitució. *Subrogacion.*

Subrogad, da. *p. p.* de subrogar. *Subrogado, da.*

Subrogar. *v. a.* Sustituir, posar una còsa en llòc de àltra. *Subrogar.*

NÓTA.

La *r* en los articles *Subrecció* fins á *Subrogar* no es líquida, axò es no pèrd sa séua fòrsa.

Subscripció y àltres. V. Suscripció, etc.

Subseguirse. *v. r.* Seguir-se una còsa immediatamént á una àltra. *Subseguirse.*

Subsequent. *p. a.* de subseguirse. *Subsecuente* ò *subsiguiente.*

Subsequentmént. *adv.* Seguidamént. *Subsecuente-mente* ò *subsiguientemente.*

Subsidi. *m.* Ajuda, aussili, socorro extraordinàris. = Tribút demand las rëndas eglesiàstics en Es-

pàfia. = Trôpa de resêrva. *Subsidio*.
 Subsiliàri, ria. *adj.* Lo que se dona ô mâna en socorro de àltri. *Subsidiario, ria*.
 Subsidiàriamént. *adv.* Per vta de subsidi. *Subsidiariamente*.
 Subsistència. *f.* Estabilidât, permanência. = El âcte per el quâl una substância se fâ inçomunicâble á àltra. = Lo que se necessita para passar la vida. *Subsistencia*.
 Subsistént. *p. a. y adj.* Lo qui subsistèix. *Subsistente*.
 Subsistir. *v. n.* Durar, permanèixer, conservar-se. = Estar per sí y no per àltre. *Subsistir*.
 Subsolâno. *m.* Vént de llevânt. *Subsolano*.
 Substância y àltres. *V.* Sustância, etc.
 Substitució y àltres. *V.* Sustitució, etc.
 Substracció y àltres. *V.* Sustracció, etc.
 Subtèndrer. *v. a.* Oposarse una línea á un ângulo, etc. *Subtender*.
 Subténsa. *f.* Cèrta línea. *Subtensa*.
 Subténso, sa. *p. p.* de subtèndrer. *Subtenso, sa*.
 Subterfugi. *m.* Escapatória. *Subterfugio*.
 Subterrâni. *m.* Llòc bâix dins tèrra. *Subterraneo*.
 Subterrâneo, nea. *adj.* Lo qui està bâix de tèrra. *Subterraneo, nea*.
 Subtinént. *m.* Cèrt oficiâl en la milícia. *Subteniente*.
 Subversió. *f.* Ruína, destrucció, trastòrn. *Subversion*.
 Subvertid, da. *p. p.* de subvertir. *Subvertido, da*.
 Subvertir. *v. a.* Arruinar, destruir, trastornar. *Subvertir*.
 Subversiu, va. *adj.* Lo qui es pròpi para trastornar. *Subversivo, va*.
 Suc. *m.* Humor líquido de las fruytas, hêrbas, plântas, etc. *Suco, jugo* ô *zumo*. = De aguiât. *Moje*. = De càrn, péix salâds. *Garó*. = De còsa torrâda ô frita. *Pringue*. = De pârra: es vi. *Zumo de parra* ô *de cepas*. = De regalêssia reduid á axarôp. *Rebazuz*.
 Sucâd, da. *p. p.* de sucar. *Pringado, da*. = *Corneado, da, topado, da*. = *Amurcado, da*.
 Sucâda. *f.* El âcte y efècte de sucar lo que se tôrra. *Pringar*. = Ferida ab so câp de animâl qui te bânas. *Cornada, y* si es de bôn. *Cornada* ô *amurco*. = De los qui no ténen bânas. *Morrada*.
 Sucador, ra. *m. f.* El animâl qui té el vici de sucar. *Corneador, ra y ant. cornupeta*.
 Sucar. *v. a.* Untar alguna còsa ab el suc de lo que se tôrra. *Pringar*.
 Sucar. *v. a.* Ferir ab 'so câp el animâl. *Cornear, y* si es de bôn. *Cornear* ô *amurcar*. = Sucar ets âys: repetir ô tornar mōurer la còsa. *Revolver el ajo* ô *el caldo*.
 Sucarse. *v. r.* Los animâls. *Topetar*. = Los hōmos:

toparse câp per câp. *Topar* ô *topetear*: barayarse, disputar. *Cornearse*. = Que se suquen. *Espressió* ab que se declâra no volêrse posar ab los qui se barâyan ô disputan. *Que se corneen*.
 Succed, da. *p. p.* de succeir. *Sucedido, da*.
 Succeir. *v. n.* Ferse alguna còsa. = Entrar en llòc de àltre. = Seguir immediatamént. = Heredar los bēns de un difunt. *Suceder*.
 Succés. *m.* Cás, êcxit. *Suceso*.
 Successió. *f.* La acció de succeir, de entrar en llòc de àltre. = Generació, etc. *Sucesion*.
 Successiu, va. *adj.* Lo qui seguèix ô vâ dèrrera. *Sucesivo, va*.
 Successivamént. *adv.* Per orde. *Sucesivamente*.
 Successor, ra. *m. f.* El qui succeèix á àltre. *Sucesor, ra*.
 Succint, ta. *adj.* Bréu, compendiós. *Sucinto, ta*.
 Succintamént. *adv.* Brévémént. *Sucintamente*.
 Súcubo. *adj.* El dimōni quând pren forma de dôna en âcte carnâl. = El paciént en el âcte sodomític. *Súcubo*.
 Sucentor. *m.* Prebendât eglesiástic. *Sochantré*.
 Sucentoría. *f.* La diguidât y ofici del sucentor. *Sochantria*.
 Suciedât. *f.* Brutó, inmundicia, porqueria. *Suciedad*.
 Sucio, cia. *adj.* Brut, asqnerós. *Sucio, cia*.
 Sucós, sa. *adj.* Lo qui té suc. *Jugoso, sa, succulento, ta* ô *zumoso, sa*.
 Sucra. *m. ô f.* Còsa bēn coneguda. *Azucar*. = Esponjâd. *Esponjado*. = Cándil. *Sándil*. = Terciâd. *Terciado*.
 Sud. *m.* El mitjór y el vént qui vé de éll. *Sud*.
 Sudanós, sa. *adj.* Enfadós, molést. *Gravoso, sa*.
 Sudâri. *m.* Espèce de mocador que se pôsa demunt sa càre de un mòrt ô demunt es hadl. = Es llensól ab que souc amortayâd Cristo. *Sudario*.
 Sudést. *m.* El vént de xalóc. *Sudest*.
 Sudoéste. *m.* El vént de mestràl. *Sudoeste*.
 Sudorífero, ra y sudorífic, ca. *adj.* Lo qui càuza suor. *Sudorifero, ra y sudorifico, ca*.
 Sudouéste. *m.* El vént de llebètx. *Sudoueste*.
 Suéco, ca. *adj.* De la Suécia. *Sueco, ca*.
 Sufficiència. *f.* Lo qui hâsta. = Capacidât, intelligència para quâlsevól còsa. *Suficiencia*.
 Sufficiént. *adj.* Bastânt. *Suficiente*.
 Sufficiéntmént. *adv.* Ab sufficiència. *Suficientemente*.
 Suffocació. *f.* Pèrdua ô impedimént de la respiració. *Sufocacion*.
 Suffocâd, da. *p. p.* de suffocar, se. *Sufocado, da*.
 Suffocador, ra. *m. f.* El qui suffoca. *Sufocador, ra*.
 Suffocânt. *p. a.* de suffocar. El ô lo qui suffoca. *Sufocante*.

Suffocar. *v. a.* Eufagar, impedir la respiració. = Apagar, oprimir, irritar *Sufocar*.
Suffocarse. *v. r.* Eufagarse, etc. *Sufocarse*.
Suffragànea. *f.* La vicària in càpite. *Sufragànea*.
Suffragàneo. *m.* El bisbe qui dependèix del arca-bisbe. *Sufragàneo*.
Suffragàneo, nea. *adj.* Dependènt de àltre. *Sufragàneo, nea*.
Suffragar. *v. a.* Afavorir, ajudar. = Votar. *Sufragar*.
Sufràgi. *m.* Ajuda, favor, socorro. = Vòt. = Quàl-sevòl òbra bona que se aplica para ànimas del purgatóri. *Sufragio*.
Sufrible. *adj.* Aguantàble, tolleràble. *Sufrible*.
Sufrid, da. *p. p.* de sufrir. = *adj.* Pacient. *Sufrido, da*.
Sufridor, ra. *m. f.* El qui sufrèix. *Sufridor, ra*.
Sufridor, ra. *adj.* Lo que se pòt sufrir, tollerar. *Sufridero, ra*.
Sufriment. *m.* Paciència, tollerància. *Sufrimiento*.
Sufrir. *v. a.* Patir, estar afligid, oprimid. = Prènder los màs y trabàys ab paciència. = Sosténir, dur algu pes, resistir. = Permètrer, tollerar. *Sufrir*.
Sufrir ò sofrir. *m.* Hérbas para aguiàts. *Gallofa*.
Sufumigació. *f. V.* Fumigació. *Sufumigacion*.
Sufussió. *f.* Mâl en los uys. *Sufusion*.
Sugestió. *f.* Tentació. *Sugestion*.
Suicida. *m. f.* El qui se màta. *Suicida*.
Suicidi. *m.* La acció de matarse. *Suicidio*.
Suís, ssa. *adj.* De Suïssa. *Suízo, za*.
Sulfàte. *m.* Medecina còntra terciànas. *Sulfate*.
Sulfato. *m.* Sâl qui se fâ de la combinació del àcido sulfúric, etc. *Sulfato*.
Sulfúreo, rea. *adj.* Qui té solra. *Sulfúreo, rea*.
Sultà. *m.* Emperador ture. *Sultan*.
Sultàna. *f.* Dòna del Gràu-Señor. = Vaxèl de guèrra ture. *Sultana*.
Sull, lla. *adj.* Seuse bàñas. *Mocho, cha*.
Sull, lla. *adj.* El qui parla molt pòc. *Cazurro, ra*.
Süllàca. *f.* Betúm de càls, estopa y òli. *Zulaque*.
Suma. *f.* Compèndi, recopilació. = La acció de sumar. = El totâl de vários nombres. = Agregât de molts còsas. = La conclusió ò fi. *Suma*. = Eu suma: eu fu. *En suma*.
Sumád, da. *p. p.* de sumar. *Sumado, da*.
Sumar. *v. a.* Juntar dos ò més nombres para sàber son totâl valor. = Abreviar, compèndiar, recopilar. *Sumar*.
Sumàri. *m.* Compèndi, resúmen. *Sumario*.
Sumària. *f.* Informació. *Sumaria*. = Ubèrta no concludida. *Abierta*.
Sumàriamènt. *adv.* En compèndi. = *cur.* Sense guardar enteramènt el orde judicial. *Sumariamente*.

Sumiád, da. *p. p.* de sumiar. *Soñado, da*.
Sumiador, ra. *m. f.* El qui sumia. *Soñador, ra*.
Sumiar. *v. a.* Remòurer algunas espècies de la imaginació dormint. = Donar per cèrt lo qui no'u es. *Soñar*. = De despèrt: dir estravagàncias. *De despierto*. = Ni sumiarhò: no tenir el menor pensamènt de una còsa. *Ni soñarlo*.
Sumid, da. *p. p.* de sumir. *Sumido, da*.
Sumiller. *m.* Quèfe de várias oficinas y ministèris de palácio reyâl. *Sumiller*. = De còs: el qui se cuyda del llit del réy, de vestirlo y des-puyarlo. *De corps*. = De cortina: el qui tira sa cortina de la vidriera quând entra y surt el réy, vâ á la iglesia ò se fâ alguna cerimònia. *De cortina*. = De la cava: el qui se cuyda de la plâta, àngo y vi de la tâula. *De la cava*. = De paneteria: El qui se cuyda de la ròba de tâula. *De paneteria*.
Sumir. *v. a.* Bèurer el sacerdot el sângüis en la missa. *Sumir*.
Sumista. *m.* El qui escrû sumas de alguna facultât. *Sumista*.
Suminamènt. *adv.* Moltíssim. *Sumamente*.
Suminis, ssa. *adj.* Humiliád, rendid, subjècte. *Sumiso, sa*.
Summissamènt. *adv.* Ab summissió. *Sumisamente*.
Summissió. *f.* Humildât, humiliació. = Abatimènt de sí matèix. *Sumision*.
Summo, ma. *adj.* Lo més àlt y elevád. = Lo major en sa sèua llèua. *Sumo, ma*. = À lo summa: á lo més. *Á lo sumo*.
Sumoscáp. *m.* La pàrt tòrta y superior en que acàba la columna. *Sumoscapo*.
Súmulas. *f. pl.* Compèndi de los principis elementâls de la llògica. *Súmulas*.
Sumulista. *m.* El qui estudia las súmulas. *Sumulista*.
Sumulistic, ca. *adj.* Pertañènt á las súmulas. *Sumulistico, ca*.
Sumúltiplo. *m.* Nombre ezcâctamènt comprès mol-tas vegâdas dius un àltre. *Sumúltiplo*.
Sunció. *f.* El àcte de sumir el sacerdot la hòstia y el sângüis en la missa. *Suncion*.
Suntuári, ria. *adj.* Estatút: lley qui pòsan mòdo y tâssa en los gâstos. *Suntuario, ria*.
Suntuós, sa. *adj.* Gràn, magnífic, de molt de còst. *Suntuoso, sa*.
Suntuosamènt. *adv.* Magnificamènt. *Suntuosamente*.
Suntuosidât. *f.* Gâsto, luco, magnificència. *Suntuosidad*.
Suntuosíssim, ma. *sup.* Molt suntuosos. *Suntuosísimo, ma*.
Suor. *m.* Las partículas de humor qui surten per los póros del còs de animâl. = Fatiga, trabáy.

Sudor. = Apégada á sa rôba. *Grasa.* = Ple de suor. *Cubierto de sudor.*

Suorèt. m. Suor petít. *Trasudor.*

Supérable. adj. Lo que se pôt supérar. *Superable.*

Supérabundância. f. Abundância excessiva. *Superabundancia.*

Superabundânt. adj. Excessiu. *Superabundante.*

Superabundantíssim, ma. sup. *Superabundantísimo, ma.*

Supurebundântmént. adv. Ab escés. *Superabundantemente.*

Superabundar. v. n. Abundar ab escés. = Vessar per mássa ple. *Superabundar.*

Supéració. f. Térme astronômico. *Superacion.*

Supérád, da. p. p. de supérar. *Superado, da.*

Superar. v. a. Escedir, ser més, véncer. *Superar.*

Supêrbia. f. Arrogância, orgullo, vanidât. = Râbia expressâda ab accions. *Sobervia.*

Supêrbiamént. adv. Ab supêrbia. = Ab magnificência. *Soberviamente.*

Superbiós, sa. adj. Arrogânt, orgüllós. = Magestuós. *Superbo, ba, ant. sobervioso, sa.*

Superbiosamént. adv. *Superbiosamente.*

Supêrbo, ba. V. *Superbiós. Sobervio, via y ant. superbo, ba.*

Superbíssim, ma. sup. Molt supêrbos. *Seperbísimo, ma.*

Supereminência. f. El eminent gráu de elevació. *Supereminencia.*

Supereminént. adj. El qui ô lo qui está molt elevád. *Supereminente.*

Supererogació. f. Acció fêta á demés de lo que tôca. *Supererogacion.*

Supererogatóri, ria. adj. Lo fêt á demés de la obligació. *Supererogatorio, ria.*

Superficial. adj. Qui está en la superficie. = Aparéut. *Superficial.*

Superficialmént. adv. *Superficialmente.*

Superficie. f. Lo de demúnt de quâlsevôl còsa y la pârt exterior de quâlsevôl còs. *Superficie.* = Tôrta de un ârc. *Dovela.* = De demúnt. *Dovela exterior.* = De deváll. *Interior.*

Superficionári, ria. adj. cur. El qui té los fruyts de una còsa agéna pagáut al dueño. *Superficionario, ria.*

Supêrfluamént. adv. Per demés. *Superfluamente.*

Superfluidât. f. Demasía: escés. *Superfluidad.*

Supêrfluo, na. adj. Lo qui sôbra, inútil, per demés. *Supêrfluo, flua.*

Supêrflúx, xa. adj. V. *Supêrfluo. Supêrfluo, flua.*

Superintendânt. m. La persona encarregâda de la direcció de alguna còsa ab superioridât á los qui servexen en élla. *Superintendente.*

Superintendência. f. Supréma administració en al-

guna línea. = El càrreg y empléo del superintendânt. *Superintendencia.*

Superior, ra. adj. Lo qui está més âlt, més elevád que âltra còsa. = Lo més digne y escellént respècte de âltra còsa. *Superior, ra.*

Superior, ra. m. f. El qui té súbdits. *Superior, ra.*

Superiorât. m. La dignidât y ofici del superior. = El témps que dura. *Superiorato.*

Superioridât. f. Escés de una còsa respècte de âltra. preeminência. = El càrreg del superior. *Superioridad.*

Superiormént. adv. De un módo singular. *Superiormente.*

Superlatíu, va. adj. Lo més escellént, més grân, etc. *Superlativo, va.*

Superlatíu. m. El gráu més âlt de comparació. *Superlativo.*

Superlativamént. adv. En gráu superlatíu. *Superlativamente.*

Supernumerári, ria. adj. Añadíd al nombre fíco. *Supernumerario, ria.*

Superciént. adj. Se diu de la proporció quând el nombre major conté al menor una vegâda y algunas pârts de éll. *Superciente.*

Superparticular. adj. Se diu de la proporció quând el nombre major conté el menor una vegâda y més una de las séuas pârts. *Superparticular.*

Supersólido. m. La quinta potència de un nombre multiplicád quâtre vegâdas per sí matéix. *Supersólido.*

Superstició. f. Fâlsa devoció. = Culto que se dona á qui no se deu ô de un módo indegúd. *Supersticion.*

Supersticiós, sa. adj. Pertañént á superstició. = El qui usa de superstició. *Supersticioso, sa.*

Supersticiosamént. adv. Ab superstició. *Supersticiosamente.*

Supersustanciâl. adj. Se diu únicamént del pâ eucarístic. *Supersustancial.*

Supervenció. f. cur. El âcte y efècte de sobrevenir nòu dret. = Baxâda del Esperít Sânt en Maria santíssima eu el mistèri de la incarnació. *Supervencion.*

Superveniência. f. El âcte y efècte de sobrevenir. *Superveniencia.*

Superveníent. adj. Lo qui vé de improvís. = cur. Lo qui vé después de una âltra còsa. *Superveniente.*

Supervivência. f. El âcte y efècte de sobreviver. = El témps que se considêra á un côm á víu. = El dret que té un berêu de percêber el sôu del difúnt. *Supervivencia.*

Supí. m. Una de las pârts del vérb llatí. *Supino.*

Supino, na. adj. Ajegúds de esquena. *Supino, na.*

Suplantació. *f.* Falsificació de un escrit. *Suplantacion.*
 Suplantád, da. *p. p.* de supplantar. *Suplantado, da.*
 Suplantador, ra. *m. f.* El qui suplanta. *Suplantador, ra.*
 Supplantar. *v. a.* Falsificar un escrit, substituir altres paraules en el lloc de las que se hân borradas. *Supplantar.*
 Suplesfáltas. *m.* El qui suplèix las fáltas de áltre. *Suplesfaltas.*
 Suplemént. *m.* La pàrt que se afitx á una còsa para completarla. = Figura retòrica quând en una clàusula se suplèix un verb ó nòm de una áltre. = Figura gramaticál quând ab el verb auxiliar se suplèix la fálta de alguna pàrt de áltre verb. *Suplemento.*
 Suplént. *m.* El qui suplèix. *Suplente.*
 Suplici. *m.* Càstig, péna de mòrt. = El lloc ahóut patèix el sentenciád. *Suplicio.* = Dur al suplici. *Llevar al suplicio.*
 Suplíd, da. *p. p.* de suplir. *Suplido, da.*
 Suplidor, ra. *m. f.* El qui suplèix. *Suplidor, ra.*
 Suplir. *v. a.* Completar lo que fálta. = Posarse en lloc de áltre. *Suplir.*
 Suportáble y áltres. *V.* Soportáble, etc.
 Suposád, da. *p. p.* de suposar. *Supuesto, ta.*
 Suposar. *v. a.* Fingir. = Donar per assentáda una còsa. = Tenir autoridát, representació. *Suponer.* = Donar per suposád. *Dar por supuesto.* = Suposèm que. *Supongamos que.*
 Suposició. *f.* El ácte y efècte de suposar. = La còsa suposáda. = Autoridát, representació. = Falsedát, impostura. = La acció de un térme en lloc de áltre. *Suposicion.*
 Supositicio, cia. *adj.* Fingíd. *Supositicio, cia.*
 Suppeditació. *f.* El ácte y efècte de suppeditar. *Suppeditacion.*
 Suppeditád, da. *p. p.* de suppeditar. *Suppeditado, da.*
 Suppeditar. *v. a.* Oprimir, subjectar: posar báix des pèus. *Supeditar.*
 Súpplica. *f.* Pétició. = El escrit ab que se supplica. *Súplica.*
 Supplicació. *f.* *V.* Súpplica. *Supplicacion.*
 Supplicád, da. *p. p.* de supplicar. *Supplicado, da.*
 Supplicánt. *p. a.* de supplicar. El qui supplica. *Supplicante.*
 Supplicar. *v. a.* Demanar ab humildát. *Supplicar.* = Supplicar en revista. *cur.* Demanar la revisió de un procés. *Supplicar en revista.*
 Supplicatòri, ria. *adj.* Pròpi para supplicar. *Supplicatorio, ria.*
 Supplicatòria. *f.* Ofici de un tribunal á áltre de igual ciásse. *Supplicatoria.*

Supputació. *f.* Còmputo. *Supputacion.*
 Supputád, da. *p. p.* de supputar. *Suputado, da.*
 Supputar. *v. a.* Fer es còmputo. *Suputar.*
 Suprèmo, ma. *adj.* Lo més ált, lo summo, lo últim. *Supremo, ma.*
 Supressió. *f.* El ácte y efècte de suprimir. = Retenció de orina. *Supresion.*
 Suprimíd, da. *p. p.* de suprimir. *Suprimido, da* ó *supreso, sa.*
 Suprimir. *v. a.* Abolir, estingir, llévar. = Callar, dissimular, ocultar. *Suprimir.*
 Suprior. *m.* Segón prior. *Suprior.*
 Supriorát. *m.* El ofici de suprior. *Supriorato.*
 Supuració. *f.* Collecció de la matèria en los humors. *Supuracion.*
 Supurád, da. *p. p.* de supurar. *Supurado, da.*
 Supuránt. *p. a.* de supurar. El qui supura. *Supurante.*
 Supurar. *v. a.* Llévar la humitat de un còs per mèdi des fòc. = Consumir, dissipar. = Fer veur á supuració. *Supurar.*
 Supurar. *v. n.* Venir á supuració. = Resòldrerse bofí, grá en matèria. *Supurar.*
 Supurattú, va. *adj.* Pròpi para fer supurar. *Supurativo, va.*
 Supuratòri, ria. *adj.* Supurattú. *Supuratorio, ria.*
 Sur. *m.* Vént de mitjóru y el lloc de ahóut vé. *Sur.*
 Sura. *f.* Ós posterior de sa càma. = Capítol en el alcorá de Mâhoma. *Sura.*
 Surád, da. *p. p.* de surar. *Nutrido, da.* = *Librado, da* ó *salvado, da.*
 Suráls. *m. pl.* Se diu de los receptáculos del véntre de sa càma. *Surales.*
 Surar. *v. a.* Alimentar, criar. *Criar* ó *nudrir.* = Alliberar, se de alguó perill. *Librar, se* ó *salvar, se.*
 Surer. *m.* Ábre. *Alcornoque.*
 Surèts. *m. pl.* Bossinèts de suro que se pòsan al fil de fèrro qui aguánta el ble de un lleotó. *Corchos.*
 Suro. *m.* La escórxa del surer. *Corcho.*
 Surtíd, da. *p. p.* de surtir. *Salido, da.*
 Surtida. *f.* El ácte y efècte de surtir. = La pàrt per ahóut se surt. = Escapatòria, pretèsto, recurs. = La rahó ab que se confuta un argument ó se aclarèix una dificultát. = El fi y térme de un negóci. *Salida.* = De los sitiáds còntre los sitiadors. *Salida* ó *surtida.*
 Surtida. *f.* Pòrta fálta que ténen sas fortaleças. = Pòrta escusáda. *Surtida.*
 Surtir. *v. a.* ó *n.* Passar de la pàrt de dedins á la de defòre. = Anar á parar á alguó lloc. = Anar de un lloc á áltre. = Proceir ó venir una còsa de áltre. = Acabar ó concluir un empléyo el empíe

yâd. = Dir ô fer una còsa inesperâda côm çâre surts ab axô? = Aparèxer, manifestarse, v. g. es sembrât, es sôl surt. = Adquirir instrucció ô contrèuer algùn mál hàbit, côm surtir bôn estudiânt, molt dolènt, etc. = Costar á tânt. = Ser elegid para algùn emplèyo. *Salir*. = Surtir bé de alguna funció. *Salir bien* ô *salir d puerta de claridad*. = Surtir, v. g. balle ô de balle. *Salir baile* ô *de baile*. = De botador: irritarse molt. *Salir de su acuerdo, de sus casillas, de madre*: prènder es luco ô punt mâtta âlt. *Poner los puntos muy altos*. = Surtir á camí á algú. *Salir al encuentro* ô *d recibir*. = Ab so câp rompuêd ô côm un pòre: málament de una empresa, etc. *Salir por el abollon* ô *por el albornal*. = Càra una còsa. *Salir cara*: resultar dâny. *Salir caro*. = Des fânc: de algùn aprèto. *Salir del senegal*. = Franc: no pagar. *Salir horro, rra*. = Fiador ô fiânsa. *Salir fiador* ô *garante*. = Escalabrâd. *Salir descalabrado*. = Eguerrâda ô á senrevés una còsa, *Salir fuera* ô *traspintarse*. = Els animâls de sas còvas, lloriguêras, etc. *Camppear*. = Lloid el hòmo de una disputa, funció. *Salir airoso* ô *sacar bien su caballo*. = Àd estessios: inconsecuênt. *Salir adefesio*. = A magnificât matinas: respòndrer divêrs de lo que se pregunta. *Si me preguntais por heras mi padre tiene un garbanzal*. = Surtir des poys: de sa misèria. *Salir de capa rajada*. = Ab trabây de algùn assunto. *Salir con trabajo* ô *d gatas*. = Malâint de algùn llòc. *Salir atestando*. = De la parroquia: confessar y combregar, etc. *Cumplir con la parroquia*. = De quicios: irritarse molt. *Salir de quicios*. = Al matóix llòc de ahònt sen anâ. *Resurtir*. = Ab la sèua. *Salir con la suya*. = Surtirlí sas llâgrimas, ets uys. *Saltarle las lágrimas, los ojos*. = Surta lo que surta. *Salga lo que saliere*. = Surtirnè ab un axéc. *Salir de una vez*. = No surtir al llòc: parlar inconsecuênt. *Salirse del carrp* ô *echar por las de Pavia*. = No surtir des sèu pàs. *No salir de su paso*. = No surtir de sa tèrra: ser molt petít. *No salir del suelo*.

Surtit. m. Provisió de gêneros. *Surtido*.

Surtú. m. Vestidura. *Surtú*.

Sus. Interjecció para comensar á córrer. *Sus*. = Donar es sus. *Dar el sus*.

Suscepció. f. El âcte y efecte de rèbrer. *Suscepcion*.

Susceptibilitât. f. La capacidât de rèbrer. *Susceptibilidad*.

Susceptible. adj. Qui pòt ser modificâd ô es capàs de rèbrer. *Susceptible*.

Susceptiu. va. adj. Susceptible. *Susceptivo*, va.

Suscitació. f. Escitació, iustigació. *Suscitacion*.

Suscitâd, da. p. p. de suscitar. *Suscitado*, da.

Suscitar. v. a. Escitar, mōurer alguna còsa. *Suscitar*.

Suscripció. f. El âcte y efecte de suscrírer, se. *Suscripcion*.

Suscriptor, ra. m. f. El qui se suscríu. *Suscriptor*, ra.

Suscrít, ta. p. p. de suscríurer, se. *Suscripto*, ta ô *suscrito*, ta.

Suscríurer. v. a. Firmar bàix de un paper. *Suscribir*.

Suscríurerse. v. r. Àllistarse á pagar para tenir alguna òbra ô imprès. *Suscribirse*.

Suspècte, ta. adj. Suspitós. *Suspecto*, ta.

Suspèndrer. v. a. Interrómprer, fer pàusa. = Causar admiració. *Suspender*.

Suspensió. f. Aturâda, detenció. = Dubte, incertitút. = Admiració. = Péna eglesiâstica. = Detenció de la veu de un punt al âltre en la sòlfa. *Suspension*.

Suspensiu, va. adj. Lo qui suspèn. *Suspensivo*, va.

Suspensòri, ria. adj. Lo qui suspèn. *Suspensorio*, ria.

Suspensòri. m. Espècie de breguer. *Suspensorio*.

Suspès, sa. p. p. de suspèndrer. = adj. Dubtós, irressolút, incèrt. *Suspense*, sa.

Suspésâd, da. p. p. de suspésar. *Sospesado*, da.

Suspésar. v. a. Eczaminar el pes de alguna còsa ab sa mà. *Sospesar* ô *tomar d mano*.

Suspiciâcia. f. Desconfiânsa, suspita. *Suspiciacia*.

Suspiciacíssim, ma. sup. Molt suspiciâces. *Suspiciacissimo*, ma.

Suspiciâs. adj. Desconfiâd, málpensâd. *Suspicias*.

Suspiciâsmént. adv. Ab desconfiânsa. *Suspiciasmiento*.

Suspir. m. Gemég. = Desitx fòrt. *Suspiro*.

Suspirâd, da. p. p. de suspirar. *Suspirado*, da.

Suspirar. v. a. Gemegar. = Desitjar ab ânsia alguna còsa. *Suspirar*.

Suspirèt. m. Suspir petít. *Suspirico*, illo, ito.

Suspiro. m. Còsa de pâsta en sucra. *Suspiro*.

Suspita. f. Desconfiânsa, dubte, resèl. *Sospecha*.

Suspitâd, da. p. p. de suspitar. *Sospechado*, da.

Suspitar. v. a. Formar ô tenir suspita. *Sospechar*.

Suspitós, sa. adj. El qui té suspita ô aquèll de qui se té suspita. *Sospechoso*, sa.

Suspitosamént. adv. Ab suspita. *Sospechosamente*.

Suspitosíssim, ma. sup. Molt suspitosos. *Sospechosissimo*, ma.

Sustância. f. Essència, naturalesa, sèr de una còsa. = Lo qui subsistèix per sí y en qui subsistexen los accidènta. = Qualsevòl còsa ab que âltra se aumentâ y se mudèix. = La pàrt més apreciâble de las còsas. = El soc que se estrèu

de las còsas sustanciosas. = Lo millor de una còsa. = Gust, sabor. = Lo més essencial en un discurs, negòci, sermó. = Lo qui es absolutament necessari para la subsistència. = Béus, riquesas. *Sustancia*. = Eu sustância: en compendi. *En sustancia*.

Sustanciál. *adj.* Pertañent á la sustância. = El punt essencial de un negòci. *Sustancial*.

Sustanciálment. *adv.* En sustância. *Sustancialmente*.

Sustanciád, *da. p. p.* de sustanciar. *Sustanciado, da.*

Sustanciar. *v. a.* Compendiar, fer un estrát de un procés, etc. *Sustanciar*.

Sustancios, *sa. adj.* Lo qui té sustância, qui alimentá, qui audrèix. *Sustancioso, sa.*

Sustantíu, *va. adj.* Lo qui subsistèix ô pôst subsistir per sí matèix. *Sustantivo, va.*

Sustantíu. *m.* El nòm qui per sí sòl pôst estar en la oració gramaticál. *Sustantivo*.

Sustantivád, *da. p. p.* de sustantivar. *Sustantivado, da.*

Sustantivádament. *adv.* Á mòdo de sustantíu. *Sustantivadamente*.

Sustantivámént. *adv.* Còm á sustantíu. *Sustantivamente*.

Sustantivar. *v. a.* Empléyar un nòm adjectiu còm á sustantíu. *Sustantivar*.

Sustar. *v. n.* Plorar suspiránt. *Sollozar*.

Sustentáble. *adj.* Lo que se pôst sostenir ô defensar. *Sustentable*.

Sustentació. *f.* El ácte y efecte de sustentar. *Sustentacion*.

Sustentació. *f.* Alimént, manutenció. *Sustentacion*.

Sustentáculu. *m.* Apoyo. *Sustentaculo*.

Sustentád, *da. p. p.* de sustentar. *Sustentado, da.*

Sustentador, *ra. m. f.* El qui sustentá. *Sustentador, ra.*

Sustentáut. *p. a.* de sustentar. = El qui defensa algún ácte litterári. *Sustentante*.

Sustentar. *v. a.* Alimentar, mantener. = Defensar lo que se diu ô algún ácte litterári. *Sustentar*.

Sustentarse. *v. r.* Alimentarse. *Sustentarse*.

Susténto. *m.* Alimént, mantenimént. *Sustento*.

Sustèt. *m.* Susto menúd. *Sustillo*.

Sustitució. *f.* El ácte y efecte de sustituir = *cur*. La institució de herèu en cás de faltar el primer

nombrád. *Sustitucion*.

Sustituíd, *da. p. p.* de sustituir. *Sustituido, da.*

Sustituidor, *ra. m. f.* El qui sustituèix. *Sustituidor, ra.*

Sustituir. *v. a.* Posar á un en lloc de áltre. = Posar una còsa en lloc de áltra. = Enviar á un en lloc de áltre. *Sustituir*.

Sustitút, *ta. m. f.* El qui fa sas vices de áltre. *Sustituto, ta.*

Susto. *m.* Alteració del ánimo motiváda de còsa qui cása pô. *Susto*. = Donar, prènder, tenir susto. *Dar, tomar, tener susto*.

Sustracció. *f.* El ácte y efecte de sustrèurer. *Sustraccion*.

Sustrèt, *ta. p. p.* de sustrèurer. *Sustraido, da.*

Sustrèurer. *v. a.* Apartar, llévar, retirar. *Sustraer*.

Sutáuo, *na. m. f.* Paràula ab que se suplèix el nòm de algú que se ignòra ô no se vòl dir. *Sutano, na.*

Sutíl. *adj.* Delicád, petít, prim, ténuo. = Agúd, ingeníos, perspicás. *Sutíl*.

Sutilesa. *f.* Delicadesa, poquedát, primor. = Dit, pensamént més agúd que sólido. = Agudesa, perspicácia. = Un de los quátres dòts del còs gloriós qui consistèix en podèr pénétrar qualsevòl áltre còs. *Sutileza ô sutilidad*.

Sutilisació. *f.* El ácte y efecte de sutillar. *Sutilizacion*.

Sutilisád, *da. p. p.* de sutillar. *Sutilizado, da.*

Sutillar. *v. a.* Discórrer ingeniosament. = Aprimar. = Llimar, perfeccionar, donar la última mà á una còsa. *Sutillar*.

Sutilíssim, *ma. sup.* Molt sutíl. *Sutilisimo, ma.*

Sutilíssimament. *adv. sup.* Ab molta sutilesa. *Sutilísimamente*.

Sutílmént. *adv.* Ab sutilesa. *Sutílmemente*.

Sutja. *f.* Porció de fum qui se apéga á òllas, pèllas, ximenèyas. *Hollin*.

Sutjós, *sa. adj.* Lo qui té sutja. *Holliniento, ta.*

Sutura. *f.* Se diu en anatomía de la juntura de cèrts òssos. *Sutura*.

Suvinetjar. *v. a.* Fer una còsa repetidas vegádas. *Menudear*.

Suvínt. *adv.* Repetidas vegádas. *A menudo*.

TAC

T. *f.* Vigèssima lletra del alfabeto mallorquí y lletra consonant. *T.*
Ta. Pronòm possessiu y la segona ven, v. g. ta mare. *Tu.*
Tatà. *m.* Nòm que los nins donan á qualsevòl bista. *Tuta.*
Tabác. *m.* Fuyss de tabaquera. *Tabaco.* = De Brasil. *Tabaco brasil.* = De fum. *De humo.* = De fuya. *De hoja.* = De pols. *De polvo.* = De rapè. *Tabaco rapè.* = Donar tabác: apretar á un. *Aturullar.* = Cuyro de tabác. *Coracha de tabaco.* = Una picada de tabác: una presa. *Un polvo ó un polvillo de tabaco.*
Tabacar. *v. a.* Prènder tabác de pols. *Tomar tabaco.* = Tot lo dia: moltíssim. *Tabaquear.* = Apretar á un en disputa, etc. *Aturullar:* enganar-lo. *Ponerle los cuernos.*
Tabacós. *sa. adj.* El qui pren molt de tabác de pols. *Tabacoso, sa, carrenton, na ó fungon, na.* = El qui ó lo qui está soyad de tabác. *Tabacoso, sa.*
Tabaquer. *ra. m. f.* El qui ven tabác. *Tabaquer, ra.*
Tabaquera. *f. pl.* *Tabaquera* ó *nicosiana.*
Tabaquista. *m.* El qui conèix si es hò ó dolént es tabác. *Tabaquista.*
Tabardillo. *m.* Malaltia. *Tabardillo.*
Tabernacle. *m.* El llòc ahont estáva la árca del Testament. *Tabernaculo.* = Instrumént en que se duen sànts. *Andas.*
Tabernacler. *m.* El qui du tabernacle. *Andero.*
Tablado. *m.* Llit de pòsts para descansar los qui están de guàrdia. = El de teàtro. *Tablado.*
Tác. *m.* Paràula para expressar el renòu de hàmbelletes que se fan als uins que ells fan ó para atupar. *Tas.* = Tàc tãc. *Tas tas.*
Tàca. *f.* La senyal que ocasiona en nn còs lo que li fa mudar de color en alguna part. = Tàtxa al honor, á la reputació. = Brutó, porqueria. = *Mancha*, y en Aragó. *Tuca.* = Á sas càmias per haverse escaufad màssa. *Cabrilla.* = Al devanter de derrera de camia de escrement. *Palomina.* = De sàim, de suc de torrât, etc. *Pringon.* = Eu rôba per no haverli llevad bé s'òli. *Juarda.* = De lo que se hà vessad. *Reguero.* = Infamosa. *Padron.*
Tacád. *da. p. p.* de tacar, se. *Manchado, da ó ta-*

TAL

cado, da. = *Apulgarado, da.*
Tacamaca. *f.* Sustància reynosa, sòlida y molt olorosa. *Tacamaca.*
Tacàñamént. *adv.* Ab tacañaria. *Tacañamente.*
Tacañaria. *f.* Avaricia. = Picardia. *Tacañeria.*
Tacàño. *fia. adj.* Aváro, miserable. = Picaro, vellaco. *Tacàño, ña.*
Tacar. *v. a.* Embrutar, soyar. *Manchar, tacar.* = De tinta. *Entintar.* V. Soyar.
Tacarse. *v. r.* V. Soyarse. *Mancharse, tacarse.* = Sa rôba blànca per haverla aplegada humida y posarse plena de taquetes còm á pica de pussas. *Apulgararse.*
Tàcitament. *adv.* Secretamént. *Tàcitamente.*
Taciturnidat. *f.* Silènci y el costúm de guardarló. = Melancolla, tristor summo. *Taciturnidad.*
Tàciturno. *ua. adj.* Càllad, de pòcas paràulas. = Melancòlic, molt trist. *Taciturno, na.*
Tàco. *m.* Còsa de villar. *Taco.* = Pedàs. *Remiendo:* màl cusid. *Chufallo.*
Tacó. *m.* Bossí de sòla. *Tacon.* = De farcimént. *Mondejo.*
Taconer. *m.* El qui adoba sabátas. *Zapatero de vieja.*
Tacòta. *f.* Tàca gròssa. *Manchon.*
Tàctica. *f.* El àrt de fer la guèrra ó de ordenar las còsas. *Tàctica.*
Tàcto. *m.* Un de los cinc sentíts corporals ab qui se percèb la asprura, blanura, duresa, suavitad de las còsas. = La acció de tocar. *Tacto.*
Tafarra. *f.* Péssa tòrta de fust que se pòsa baix de la coua de bístia, etc. *Ataharre ó retranca.* = Fer tafarra. V. Fer.
Tafetá. *m.* Rôba de seda. *Tafetan.* = Es cul. *Tabalario ó tafanario.* = Besèm es tafetá: es derrera. *Bésame el tafanario.*
Tafilete. *m.* Pèil adobada, brufida y lluenta. *Tafilete.*
Tafona. *f.* Màquina para fer òli y el llòc ahont está. *Almazara ó molino de aceite.*
Tafouer. *m.* El qui trabàya en la tafona. *Almazarero ó lagarero.* = Major. *Mayoral de lagareros.* = El qui emportina. *Pastero.*
Tàl. *adj. relatiu.* Igual, semblant, de la matèxa figura ó forma. = Ab que se dona á en tèndrer la condició, circumstància, el estat de las còsas. *Tal* = Tàl quál: mediàno. *Tal cual.* = Con tál que:

ab condició que. *Con tal que.*—Noy há tál : no es axí. *No hay tal.*—Tál quál vegâla. *Tal cual vez.*—Otro que tál : comparació de còsas despre-ciâbles. *Otro que tal.*

Tála. *f.* Perjudici. *Daño.*—La que fân los soldâts destruint, incendiânt, robânt. *Tala.*—Fer tâla los animâls. *Dañar.*—Los soldâts. *Talar.*

Tâlamo. *m.* Espècie de dosser para las processóns. *Palio.*—El llit noviâl. *Tálamo.*

Talâya. *f.* Altura, torre, claper. *Atalaya.*

Talayâd, da. *p. p.* de talayar. *Atalayado, da.*

Talayar. *v. a.* Registrar desde una talâya.—Espiar las accions de âltri. *Atalayar.*

Tâlco. *m.* Minerâl blanc y trasparént. *Talco.*

Taléc. *m.* Coxinéra para dur rôba. *Talego.*—Para dur dôbbés. *Talega.*—De farciuent. *Embucha-do.*

Taléca. *f.* Bossa de rôba para dury còsas.—Lo que câb dins élla.—La cantidât de mil duros. *Talega.*—De cassador ô para dar menjar al bestiar. *Morral.*—Fêta á módo de filâts. *Escarcela.*—De pastor. *Fardel.*—La que du un pôbre para posary lo que li donan. *Burjaca.*—Més âse que en taléca : molt ignorânt, nêcio, tonto. *Mas necio que su zapato.*

Talecâda. *f.* Lo que câb ô hey há dins una taléca. *Talega.*—Tôc ab taléca. *Talegazo.*

Talecôta. *f.* Taléca grôssa. *Talegon.*

Talént. *m.* Capacidât, do naturâl ô sobrenaturâl.—*Pes. ant. Talento.*

Talént. *f.* Apetit, gânas fôrtas de menjar. *Ganas de comer.*—Ténc una talént qui me âlsa : grôssa. *Me apalambro de hambre.*—Sa talént gôsa á nes jèurer. *El hambre desecha sueño.*

Taléssos. *m. pl.* Máquina para texir. *Telar.*—Para brodar. *Bastidor.*

Tália. *f.* Una de las nôu mussas. *Talla.*

Talió. *m.* Càstig igual al delicté, *v. g.* si un romp un brás á âltre, se li romp un á éll. *Talion.*—Péna del talió. *V. Péna.*

Talmúd. *m.* Llibre de los judíos. *Talmud.*

Talmudista. *m.* El qui seguèix la doctrina del talmud. *Talmudista.*

Taló. *m.* La pârt inferior y posterior des pèu. *Talón.*—De fust para sabâta. *Quebradillo.*—Pégar de taló el qui quâlca á la bistia. *Picar de martinete.*—Remenar es talóns : caminar aviât. *Talonnear ô menear las tabas.*

Talpària. *f.* Tumor en el pericráneo. *Talparia.*

Tâlla. *f.* Estatura de hòmo. *Talla.*

Tamâny. *m.* La corpulència, la estatura ô la magnitúdt de una còsa. *Tamaño.*

Tamafiét. *m.* Tamâny petit. *Tamañuelo.*

Tamaréll. *m.* Àbre. *Tamarisco, tamariz ô taray.*

Tamarindo. *m.* Àbre y el sèu fruyt. *Tamarindo.*

Tâmbé. Conjuccio y *adv.* Axí matéix. *Tambien.*

Tambor. *m.* Còsa coneguda. *Tambor.*—Para axegar ô escaufar rôba. *Enjugador.*—Para escaufar es llit. *Tumbilla.*

Tamborer. *m.* El qui per ofici tôca es tambor. *Tambor.*

Tamborèt. *m.* Tambor petit. *Tamborete.*

Tamboriner. *m.* El qui tôca es tamborino. *Tamborilero ô tamboritero.*

Tamborino. *m.* Tamborèt que se tôca junt ab sas xeremias. *Tamboril ô tamborino.*—Ab mâneg: jugueta de nin. *Tamburitillo.*—Tocar es tamborino. *Tamburilear ô tamboritear.*

Tamborinâda. *f.* Toque de tamboril.—Beguda grôssa de vi ô de âygo. *Espolada de vino ô de agua.*

Tamborinèt. *m.* Jugnet de nin. *Tamburitillo.*

Tamís. *m.* Cedás si para porgar las còsas pulverisâdas ô líquidas. *Tamiz.*

Tamorlân. *m.* Nòm dels emperadors de los târtaros. *Tamorlan.*

Tâmpòc. *adv. negatiu.* *Tampoco.*

Tân. *adv.* Ab qui se denôta una còsa igual á âltra. *Tan.*

Tânca. *f.* Câmp tancâd de parèt. *Cerrado ô cerrado.*

Tancâd, da. *p. p.* de tancar. *Cerrado, da.*—*Encerrado, da.*—*Acorrallado, da.*

Tancador, ra. *m. f.* El qui tânca. *Cerrador, ra.*

Tancador. *m.* Quâlsevôl còsa ab que se tânca. *Cerrador.*—De llibre. *Manecilla.*

Tancadura. *f.* La acció de tancar.—Pâny. *Cerradura.*

Tancar. *v. a.* Posar alguna còsa qui impedesca entrar ô surtir de algúu llòc.—Juntar sas pôrtas ô finéstras, etc. al portâl ô bastimènta encâreque sía sense pâny ni forreyât.—Fer córrer es pi de pâny ô es forreyât.—Acabar, concluir. *Cerrar.*—Circuir de parèt ô de âltra còsa á algú bossí de tèrra. *Cercar ô cerrar.*—Tancar sa pôrta : acabar de concedir ô donar. *Echar la cerradura ô la llave.*—Posar pres. *Encerrar.*—Al bestiar. *Acorrallar.*—Tancar ab sas déats câ de bôn, fura, etc. *Hacer tenaza.*

Tancarse. *v. r.* *Cerrarse.*—Dins câsa, quârto, etc. *Encerrarse:* el qui câsi sèmpre estâ tancâd. *Amadrigarse.*—Tancarse dins es câu : dins câsèua. *Meterse en la huronera.*

Tancât. *m.* *V. Tânca.* *Cercado ô cerrado.*

Tancâts. *m. pl.* El llòc ahónt atoreyan es hòns. *Plaza de toros.*—La acció de atoreyarlos. *Corrida de toros.*—Tancâts de hòns : debâtes, con-tièndas, etc. *Cuñas y toros.*

Tânda. *f.* Feyna de un trahayador per cêrt témps.
Tanda.—Témps limitád para regar. *Alema* ô *ador*.

Tangént. *f.* Una línea qui sôlamente tôca un puint de la circunferência del círculo. *Tangente*.

Tangible. *adj.* Lo qui pôt ser tocád. *Tangible*.

Tanquía. *f.* Unguênt para fer câurer es pel. *Tanquia*.

Tânt. *m.* Nombre, suma, quantidât determinâda. *Tanto*.

Tânt, ta. *adj.* Cantidât, nombre ô porciô indetermiuâda de quâlsevôl còsa. *Tanto, ta.*—Tânts á tânts: la igualdât en nombre dins una matêxa espêcie. *Tantos d tantos.*—Algún tânt: un pôc. *Algún tanto.*—Ni tânt, ni tânt pôc. *Ni tanto, ni tan poco.*—Per tânt. *Por tanto.*—No serân tânts: que se diu del qui aulta el nombre de las còsas. *No serân tantos ô son tres, dos y as.*—Tânt de nna còsa côm de âltra. *Tanto de una cosa como de la otra ô tanto pan como queso.*

Tânt. *adv.* De tâl mōdo. *Tanto*—Tânt sâb tâl còsa côm de mñir monêyas. *Tanto sabe de tal cosa como de capar ratones.*—Tânt côm s'âse heu lo-grará. *Tanto como mi abuela.*

Tântâtântân. *m.* Renôu ô sô repetid de tambor. *Tantarantán.*

Tanteyâd, da. *p. p.* de tanteyar. *Tanteado, da.*

Tanteyador, ra. *m. f.* El qui tanteya. *Tanteador, ra.*

Tanteyar. *v. a.* Midar, calcular.—Eczaminar, pêsar, reflectir.—*cur.* Recôbrar per dret de parentêsc una hasiênda venuda. *Tantear.*

Tantéyo. *m.* Judici, reflexiô que se fâ en una matêria para se surta axí côm se desitja. *Tanteo.*

Tânto. *m.* Quâlsevôl còsa que se usa en jugar para señalar ô pagar lo que no arriba á moneda sencera. *Tanto.*

Tânny. *m.* y *Tañâda.* *f.* Branqueta jova. *Pimpollo.*

Tâp. *m.* Instrument ab que se tâpa sa boca de alguna còsa. El qui entra dedins. *Tapon.*—El qui no entra. *Tapadera.*—De cistèrna, pon. *Buzon.*—De cortí, corteró, etc. *Botique.*—El de demunt de bota. *Bondon.*—De paper ô de pedás. *Hatico.*—Mâl fêt, dolênt. *Taparajo.*

Tâpa. *f.* La racciô de la trôpa en campâña. *Etapa.*—La des calsons. *Portañuela.*—La de ximenêya ô escâufa pânxa. *Tapadera.*

Tâpabâlas. *m.* Bossí de fust redô embolicâd en es-topa que se introduêix dins forât fêt per bâla. *Tapabalas.*

Tâpabocas. *m.* Tôc á sa boca.—Acciô, dit, rahô ab que fân cállar á un. *Tapabocas.*

Tapâd, da. *p. p.* de tapar. *Tapado, da.*—*Tapuñado, da.*—*Acugollado, da.*—*Aporcado, da.*—

Atascado, da, segons el vérb de qui es particip.

Tapadillo. *m.* Un registre de órga. *Tapadillo.*

Tapador, ra. *m. f.* El qui tâpa. *Tapador, ra.*—*m.* Cubertor de llit. *Cobertor.*

Tapadora. *f.* Péssa ab que se tâpa alguna còsa. *Cobertera* ô *tapadera.*

Tapadura. *f.* El âcte y efêcte de tapar, se. *Tapadura.*

Tâpaforâts. *m.* Nôm que se dona á un picapedrer dolênt. *Tapa agujeros.*

Tâpafunda. *f.* Tapamênt de funda de pistôla. *Tapafunda.*

Tapamênt. *m.* Péssa ab que se tâpa alguna còsa. *Tapamiento.*

Tâpâncas. *m.* Mânta para tapar sas âncas de cavâll, etc. *Mantilla:* Llârga fins á los pèus paraque el qui quâlca no se soy de fânc. *Gualdrapa.*

Tapar. *v. a.* Abrigar, cubrir, tancar.—Cállar, dissimular, ocultar, encubrir algún defêcte. *Tapar.*—Âbres paraque el bestiar no se menj los brots. *Espinar.*—El forât de pica, etc. *Atarugar.*—Las juntas de bârco, bota, etc. *Atascar.*—Llâgas, heridas ab pedâssos. *Entrapajar* ô *entrapar.*—La pluja als câmps de llôt. *Enlamar.*—Las plâutas per câusa des fret. *Acogollar:* paraque tornen blâucas. *Aporcar:*

Taparse. *v. r.* Cubrirse de rôba. *Taparse:* mâlamênt ô per no ser conegúds. *Tapujarse.*—El cêl. *Cerrarse.*—El sôl, lluna, etc. *Cubrirse.*—Es nâs: embossarse. *Tabicarse.*—Sas oreyas: no volêr escoltar. *Taparse los oídos.*—De un uy. *Taparse de medio ojo.*—Tapê que suas: que irônicamênt se diu del qui bravetja de haver sêt molt, no essênt axí. *Arrôpate que sudas.*

Tâpara. *f.* El fruyt de la taparêra. *Alcaparra, tapaca, tapana,* y en Aragó. *Tâpara.*

Tapará. *m.* Llôc de tâparas. *Alcaparral.*

Taparêra. *f. pl.* qui produêix sas tâparas. *Alcaparra, etc,* ô *alcaparro.*

Taparôt. *m.* V. Calderó per señâl en escrit. *Calderon.*—Sa bajôca qui conté sa llevor de taparêra. *Alcaparron.*

Taparotâda. *f.* Burrâda. *Patochada.*

Tapête. *m.* Tovâyas per tâula de escriurer, etc. *Tapete.*

Tâpia. *f.* Parêt de têrra y mescla. *Tapia real.*

Tapiâd, da. *p. p.* de tapiar. *Tapiado, da* ô *tubicado, da.*

Tapiar. *v. a.* Tapar finêstras, portâls, etc. *Tapiar* ô *tabicar.*

Tapioca. *f.* Sustância nutritiva y pectorâl. *Tapioca.*

Tâpsia. *f. pl.* cuyo suc es medicinal. *Tapsia.*

Taquigrâf. *m.* El professor de taquigrâfia. *Taquigrafo.*

Taquiografia. *f.* El art de escriure tan aviat com se parla. *Taquiografia.*

Taquiográfico, *ca. adj.* Pertanyent a la taquiografia. *Taquiográfico, ca.*

Tàra. *f.* La part del pes que se rebaxa per rahó de la fusta, sac, etc. en qui se pesa alguna cosa. *Tara.*

Tarànta. *f.* Arània molt verinosa. *Tardntula.*

Tarantèlla. *f.* Sò violent que se toca a los picades de tarànta. *Tarantela.*

Tarará. *m.* El sò de trompeta. *Turard.*

Tàrd, *da. adj.* Pererós, poc caminant. = Torpe en la comprensió de las cosas. *Tardo, da.*

Tàrd. *adv.* Fòre temps. *Tarde.*

Tardá, *ma. adj.* Se diu de los fruyts qui maduran tard y dels animals qui néxen fòre temps después dels altres. *Tardio, ta y ant. tardano, na.*

Tardansa. *f.* Detenció, lentitut. *Tardanza.*

Tardar. *v. n.* Torbarse, detenerse, venir tard. *Tardar.*

Tàrde. *f.* El temps desde mitx dia fins al sòl pòst. *Tarde.* = Bónas tardes: salutació. *Buenas tardes.*

Tàrdepinlàsti. Expressió ab que se iudica haver vengut algú massa tard, y haver per axò perdut una bona ocasió. *Tardepiache.*

Taréya. *f.* Feyna que se há de fer dins un temps determinad. = Fatiga, pena que cansa una feyna continua. *Tarea.*

Tàrgam. *m.* Comentari caldàic del tésito hebrón del antig Testament. *Targum.*

Targumista. *m.* Autor de un tãrgm. *Targumista.*

Tarifa. *f.* Llista de los preus ó drets que se posan. *Tarifa.*

Tarifad, *da. p. p.* de tarifar. *Tarifado, da.*

Tarifar. *v. a.* Posar tarifa. *Tarifar.*

Tarima. *f.* Pòst para posar es pèus demunt ella. *Turima ó peana.*

Tarimeta. *f.* Tarima menuda. *Tarimilla.*

Tarimôta. *f.* Tarima gròssa. *Tarimon.*

Tarôuja. *f.* Cosa coneguda. *Naranja.* = De sang. *Colorada.* = Seca. *Cajel ó agcari.* = De suc. *Agria.* = De la Xina. *Naranja china.*

Taronjada. *f.* Beguda. *Naranjada.* = Còp ab tarôuja. *Naranjazo.*

Taronger. *m.* Abre qui fa tarongas. *Naranjo.*

Tarongerál. *m.* Terréno plantad de tarongers. *Naranjal.*

Tarongeta. *f.* Taronga petita. *Naranjica, ita.*

Tarongí. *m. pl.* Toronjil, melisa, abejera y limonera.

Tarqueta. *f.* Estampeta ó bossí de cartó fi y blanc ab el nom de algú. *Tarqueta.*

Tàrso. *m.* Sa planta des peu. *Tarso.*

Tartàgn. *m. pl.* Cuya llevar es molt purgant. *Tartago.*

Tartamús, *ssa. adj.* El qui no pòt pronunciar bé las paraulas. *Tartamudo, da ó tartajoso, sa.*

Tartamussetjar. *v. n.* Pronunciar malmament per rahó de impediment natural. *Tartamudear ó tartajear.* = No volèrse explicar. *Mascar.**

Tartàna. *f.* Espècie de cotxo. *Tartana.*

Tartaner. *m.* El qui mena tartàna. *Tartanera.*

Tartàreo, *rea. adj.* Pertanyent al infèrn segons los poetas. *Tartreo, rea.*

Tàrtaro, *ra. adj.* De Tartària. *Tàrtaro, ra.*

Tàrtaro. *m.* Arròs de bota. = El infèrn segons los poetas. *Tàrtaro.*

Tàsca. *f.* V. Taréa. *Tarea.*

Tascó. *m.* Instrument para estèllar ó para umplir los buyds. *Cuña,* y en Aragó. *Fulca.* = Ab que los boters fan entrar los cercols. *Apretador.* = Entre es dental y sa reya en la arada. *Pescuno ó pescuño.*

Tàssa. *f.* Mesura. = Preu determinad. *Tasa.* = Per beurer. *Taza.* Per buydar oli. *Taceta.*

Tasand, *da. p. p.* de tassar. *Tasado, da.*

Tassadament. *adv.* Ab moderació, ab sobriedat.

Tasadamente.

Tassador. *m.* El qui determina el preu. *Tasador.*

Tassar. *v. a.* Determinar es preu. *Tasar.*

Tassó. *m.* Cosa coneguda. *Vaso.* = Retxad. *Estrado.* = Para donar beurer a malalt y regularment es de plàta. *Pistero.* = De fust. *Cocharro.* = Ple. *Entero.*

Tassonada. *f.* Lo qui cab dins tassó. *Vaso.*

Tassouet. *m.* Tassó petit. *Vasico, llo, to.*

Tassonot. *m.* Tassó gròs. *Tazon.*

Tàstá. Paraula qui solament se usa en la frase: fer tàstá, qui es comensar a caminar los nins. *Tatas.* = Fer tàstá: comensar a caminar ó a servarse drets los nins. *Andar d tatas.*

Tastanetjar. *v. n.* Caminar ab temor ó tremolant. *Hacer pinicos ó pinos.* = Flaquetjar sas cames. *Turtalear, bambolear ó bambolearse.*

Tastad, *da. p. p.* de tastar. *Catado, da.*

Tastador, *ra. m. f.* El qui tasta. *Catador, ra.*

Tastar. *v. a.* Assaborir, gustar, provar si una cosa es bona ó té el punt que há de tenir. *Catar.*

Tàstaras. *f. pl.* Las pallòfas del grà molt qui quèda dins sa farina. *Tàstara.*

Tátá. *m.* Nòm que donan los nins a una histia. *Tutá.*

Tàtxa. *f.* Defecte, nòta, taca. = Clauet. *Tacha.*

Tatxád, *da. p. p.* de tatxar. *Tachado, da.* = Tasado, da. = Tareado, da.

Tatxar. *v. a.* Posar fàlta, defecte, nòta en alguna cosa. *Tachar.* = Señalar aliments, salari, etc.

Tasar. = Donar tàsca. *Tarear.*

Tatzeta. *f.* Clauet. *Tachuela.* = Daurada ó ph-

tayáda. *Tachon.* = Posar tatxetas dauradas ó plateyádas. *Tachonar.*

Tán. *m.* La lletra *t* de los grégs. *Tan.*

Táula. *f.* Péssa para menjar, escriturer, y áltres usos. *Mesa ó tabla.* = El índice qui conté las matèrias ó pñnt de un libre. *Tabla.* = De pédra en hòrt ó jardí. *Cenador.* = Redona: en la que no se guárda preferèucia en se sèurer. *Redonda.* = Travessa: ahónt sèuen los superiors. *Traviesa.* = De carnicer, ahónt táyá sa càrn. *Tabla.* = Ahónt de deposita d'òbbés. *Tabla numularia.* = Des criáds: ahónt anenjan. *Media mesa.* = Pitagòrica: combinació de los nombres fins á sòu para fáilmént multiplicar y partir. *Tabla pitagòrica.* = Ahónt táyas es sástres. *Tablero.* = Táula miserable: en que se trèu pòc que menjar. *Mesa de milanos.* = Llèvar sa táula: axò es sas továyas, etc. *Alzar ó levantar la mesa.* = Posar sa táula: továyas, etc. *Poner la mesa.* = Ser de táula: de costúm. *Ser de tabla.* = Travar sa táula: posar tascóns, pédras, etc. báix de sas sèuas cámas paraque estiga firme. *Galzar la mesa.*

Táulas. *f. pl.* Las pédras ahónt se escriguéren los dèu manaments de la llèy de Déu. = El estat en el jòc de dâmas en que ningùn de los jugadors pòt goñar. *Tablas.* = Acápta para sânts. *Cuestua:* fer aquéstas táulas. *Cuestuar.* = Péssa de talèmos ab que pitjan es reblir. *Caja.*

Taular. *m.* Divisió que se fâ en los hòrts. *Tablar.*
Tauler. *m.* El qui té sa táula del diner, etc. *Cajero.*

Tauleta. *f.* Táula petita. *Tablilla.*

Tauló. *m.* Pòst *Tablon.*

Taumatargo. *m.* El qui fâ molts de mirácles y còsas prodigiosas. *Taumaturgo.*

Tauréll. *m.* Táula en botiga de potecâri, etc. ahónt se despachan la còsas. *Tablero.* = De mercader, comerciánt en ròbas. *Tablero ó mostrador.*

Táuro. *m.* Signe: còll. *Tauro.*

Tauromàquia. *f.* El art de atoreyar hòus. *Tauromàquia.*

Tautològia. *f.* Repetició de una matèxa còsa en distints tèrmes. *Tautologia.*

Tautològic, ca. *adj.* Pertañent á tautològia. *Tautològico, ca.*

Tavayóla. *m.* Tròs de ròba para axngarse sas màns. *Toalla ó tobaja.* = De pùlpit. *Atrillera.* = Per dur al pit y vèntre. *Ventrera.*

Tavayoleta. *f.* Tavayóla petita. *Toalleta ó toballeta y tobelleta.* = Aquèlla ab que se axuga los dits el sacerdot en el lavábo de la missa. *Cornija.*

Tavèlla. *f.* Rus en ròba. *Pliegue.*

Tavèllad, da. *p. p.* de tavèllar. *Arrugado, da.* =

El cèl. *Abotregado, da.*

Tavèllar. *v. a.* Fer sas ruas á ròba. *Arrugar.*

Tavèllarse el cèl. *v. n.* Cubrirse de boyretas còm á llàua escampada. *Aborregarse.*

Tavèrnia. *f.* Càsa ahónt se ven vi y áltres licors, etc. *Tuberna ó bayuca. ant.*

Taverner, ra. *m. f.* El qui té tavèrnia ó ven en èlla. *Tabernero, ra.*

Taverneta. *f.* Tavèrnia petita. *Tabernilla.* = Tavèrnia de pòc concèrt. *Taberna de arrabal.*

Táy. *m.* Lució fèta ab instrument qui táyá. *Tajo, cortadura ó corte.* = Ósca. *Muesca.* = Para posar sa muda en empeltar. *Raja.* = De trabayadors. *Tajo ó mano.* = De instrument de tayar. *Filo:* áspre. *Filban:* mât esmolâd. *Filo rabioso.*

Táyá. *f.* Altària, estatara. = Imposició. *Talla.* = Per dur pá, vi, etc. *Tarja.*

Tayád. *da. p. p.* de tayar. *Tajado, da ó cortado, da.* = *adj.* Béntayád, da: hòmo. *Bientallado, da.*

Tayáda. *f.* Tròs de alguna còsa. *Tajada ó tarazon.* = De poma, mèlicotó, etc. *Casco.* = De meló, 'sindria. *Rebanada.* = De cuxòt. *Mugra ó lonja.* = De xaya que se pòsa demunt lo que se hà de rostir. *Albarda.* = De pòrc frita ó per fregir. *Torrezno.* = Volèr hònas tayádas: hòu menjar. *Ser amigo de regalar.* = De aguiât. *Tusajo.*

Tayadeta. *f.* *Tajadilla.* = Llârga y prima de xuya per enllardar. *Mecha.*

Tayador, ra. *m. f.* El qui táyá. *Tajador, ra, cortador, ra.*

Tayador. *m.* Pòst ahónt se táyá. *Tajo.* = De mitja llàua. *Tajadera.* = Para tayar hòstias. *Formon.* = Pòst para tayar tabâc. *Tabla para picar tabaco.*

Tayadura. *f.* La acció de tayar. *Tajadura ó cortadura.* = De paper. *Acortadizo.* = De ròba. *Retal, retazo.* = Lo qui quèda de una péssa de ròba. *Pendon.* = La que torna el sâstre. *Sisa.* = De sas tayaduras de Júdas: molt dolènt. *De la piel del diablo.*

Tayanássos. *m.* Insecto qui càssa moscas. *Alguacil de moscas.* = Aváro. *Mesquino.* = Traydor, luanânte. *Zorro.*

Tayânt. *adj.* Lo qui táyá bé. *Tujanta.*

Tayânt. *m.* Espècie de ganiveta gròssa para tayar càrn ó capolarla. *Cuchilla.* = De picapedrer. *Aciche.*

Tayar. *v. a.* Fer tróssos, dividir, partir en bòssins. = Abreviar ó acursar, detenir, embaraçar. = Déxar, *v. g.* negòci, plét. *Tajar ó cortar.* = Esmoladora, fiadora, ganivèt, raihor. *Cortar.* = Ábrea para empeltar. *Tallar:* per sa sóca. *Destroncar.* = Sas álas á un: sa altivès, supèrbia.

Cortarle las alas. = À algú: déxarlo aturad, suspès, etc. *Darle cañonazo.* = Es blânc del marge de imatge y posary paper ptiad. *Iluminar.* = Sas espigas y déxar sa càña. *Despajar.* = Sas brâncas de bâix de âbre paraque las de demunt crêscan mès. *Enfaldar.* = Es nâs. *Cortar la nariz ô desnarigar.* = Es trônxo de plânta. *Tronchar.* = Sa coua á aninâl. *Cortar la cola ô rabotear.* = Es cabèys ab estisoras. *Cortar los cabellos d punta de tijera.* = Los hortolâns. *Tablear.* = Es sembrât: comensar á néxer. *Tallar.* = Tabâc para fumar. *Picar tabaco.* = Sas retjôlas paraque véugan bé. *Descacilar.* = Vestits. *Cortar vestidos:* vestits, ximbérgas, etc.: murmur de algú. *Cortar un sayo ô de vestir.* = De rêl: atacar desde es pñicipi los inconveniènts de alguna còsa. *Cortar la raiz de ella.* = Déxar tayad á un: sense respòsta. *Dejarle despachurado.* = Que en tâyan es còll si fâs tâl còsa. *Que me corten las orejas si hago tal cosa.* *Tayarse. v. r.* Faltar las parâulas á un. = Sâ rôba pes doblècs. *Cortarse.* *Tayeta. f.* Tâya petita de dur pâ, etc. *Tarjeta,*

TE

Te. Càs obliquo del pronòm de la segona persona.

Te.

Té. f. Nòm de la lletra *t.* *Te.*

Té. Tercera persona singular del present de indicatiu de tenir. *Tiene.*

Tè. m. Arbusto y decocció de sas séuas fuyas. *Té.* *Teame y teamide. f.* Pédra á qui los antígs atribuian la propiedat contrària del imân. *Teame y teamide.*

Teatino. adj. Cayetân: religiós. *Teatino.*

Teatrâl. adj. Pertañent á teâtro. *Teatral.*

Teâtro. m. La càsa de las comèdias y el agregât de ellas que se representan. *Teatro.* = Litterâri: la universidat. *Literario.*

Teb, ba. adj. Algún tant calènt. = Descuydâd, fret, sense actividat ô fervor en el obrar. *Tibio, bia.*

Tectèc. m. Rendu que fâ el tòc á pòrta. *Taque.* = El batut que dona hofy, el còr, llâga. *Latido ô entrepunzadura,* y el del còr tâmbé. *Acotaca.* = Lo mateix que lactâc. *Tastâs.*

Técla. f. Llistonèt ahont se pôsan es dits para tocar òrga, piânos, etc. *Tecla.* = Tocar una técla: una espècie. *Tocar una tecla.* = Tocar sas téclas de instrument ô fer còm qui tocarlas demunt pòst, tâula, etc. *Teclar.*

Teclât. m. El agregât de las téclas de instrument. *Teclado.*

Tècnic, ca. adj. Térmes pròpis de las cièncias, facultats y ârts. *Técnico, ca.*

Tectònic, ca. adj. Pertañent á las òbras de arquitectura. *Tectónico, ca.*

Tèdèum. m. Himne en alabansa de Déu. *Tedeum,* = Llis: sense òrga. *Tedeum d palo seco.*

Tegument. m. Térme anatòmic. *Tegumento.*

Teisme. m. La creència de un sòl Déu infinit, etc. *Teïsmo.*

Teïsta. adj. El qui crea un sòl Déu infinit, etc. *Teïsta.*

Tel, m. La pàrt interior del còs formâda de grèix á mòdo de rôba. *Tela.* = En âys, cebas, pòrros. *Algara ô binsa.* = En fruyta ô uy. *Tela.* = El de òu aserrad á sa clòsca. *Fdrfara.* = En vi y âltres licors. *Tela, nata, lapa.* = Á sa nineta de uy. *Catarata.*

Tela. f. Rôba. *Tela.* *Cassera. Casera.* = De càñom de sâc. *Cañamazo.* = De oedàs. *Tela de cedazo.* = Crua. *Sinabafa.* = Del còr. *Tela del corazon.* = De llensòl. *Pierna de sabana.* = De matalâs. *Fèrtia.* = La qui cuhrèix sa frexura. *Omento ô redano.* = De moltó. *Entresijo ô mesenterio.* = Para posar á mahât: bossé de rôba. *Sabana vieja.* = Rôba de seda texida ab òr ô plâta. *Brocado.* = Vèurer sa tela á un: pènetrarli sa intenció. *Descubrirle la veta ô entenderle la musa.*

Telarâda. f. Lo que se pôsa de una vegada en los talèssos. *Tela.*

Telegráfic, oa. adj. Pertañent á telégrafo. *Telegráfico, ca.*

Telégrafo. m. Màquina posada demunt alturas las mès visibles para comunicar noticias per mèli de signes qui representan las lletres. *Trégrafo.* *Teléra f.* Pèssa de fèrro ô de âltra matèria qui assegura sa reya á sa arâda. = La pèssa molt gruxada qui puja y abâxa per los espigons de préusa. *Telera.*

Telèssos. V. Talèssos. *Telar.* = Para fer galons á veta. *Telar de angosto.*

Telescòpi. m. Trompa gròssa y llânga de mirar molt llufy. *Telescopio.*

Telèt. m. Tel petit. *Telilla.*

Telòni. m. Aduana. *Telonio.*

Telsiope. f. Una de las mussas. *Telsiope.*

Téma. m. Matèria de un tractât, discurs, sermó. = Maúia. *Tema.*

Temblor. m. Movimènt perturbad. *Temblor.*

Tèmer. v. a. Tenir pô ô temor. = Tenir respècte, reverència á algú. = Resselar, suspitar. *Temer;* = Sa séua ombra: tèmer molt. *Temer su sombra.* = No tèmer á res, ser agosarad. *No temer ni deber.*

Tèmorse, v. r. Couâxer, entendrer alguna còsa.

Sentir.—De sas puñidas: de lo que se diu ô fâ.
Sentir la espuela.
Temerâri, ria. adj. Arroçâd, inconsiderâd, imprudent.—Lo que se diu ô se fâ sense fonamént.
Temerario, ria.
Temerâriamént. adv. Sense reflexió. *Temerariamente*.
Temeridât. f. Atrevimént, iuconsideració. = Còsa excessiva. *Temeridad*.
Temerós, sa. adj. Porúg, tímido.—El qui tem per respècte, vénéraçió. *Temeroso, sa*.
Temerosamént. adv. Ab temor. *Temerosamente*.
Temible. adj. Lo qui se pôt y se deu tèmer. *Temible*.
Temor. m. Pò, suspita, resèl de algún dâñy futur. *Temor*.—Pânic: sense fonamént. *Pánico*.—Grân. *Cerval*.
Temorég, ga. adj. Arrufâd, temerós. *Tímido, da*.
Tempérâd, da. p. p. de tempérrar. *Temperado, da*.
Temperamént. m. Complecció del còs.—Templâusa del âyre. = Espédiént para consiliar los ânimos y para acomodar los negòcis. *Temperamento*. = Temperamént âl pòndus: equilibri de los humors segòs los mètges. *Temperamento ad pondus*.—Prènder bòn temperamént una còsa. *Tomar buen estado*.
Temperância. f. V. *Templâusa. Temperancia*.
Tempérâut. p. a. de tempérrar.—*adj.* Lo qui tempéra, modéra, suavisa majormént los humors. *Temperante*.
Tempérantíssim, ma. sup. *Temperantisimo, ma*.
Tempérrar. v. a. Mitigar, suavisar. *Temperar*.
Températíssim, ma. sup. *Temperatisimo, ma*.
Temperatura. f. Templâusa del âyre. *Temperatura*.
Tempèrie. f. Temperamént. = Estât del âyre respècte al calor, fret, humitât, sequedât. *Tempèrie*.
Tempestât. f. Borrâsca, tormésta. *Tempestad*.
Tempestiu, va. adj. Á propòsit, favorâble. *Tempestivo, va*.
Tempestivamént. adv. Á bòn témps. *Tempestivamente*.
Tempestividât. f. Ocasíó, oportunidât. *Tempestividad*.
Tempestuós, sa. adj. Lo qui escita tempestât. *Tempestuoso, sa*.
Tempestuosamént. adv. Ab tempestât. *Tempestuamente*.
Templa. f. Âygocuyta fêta ab blâuc d'òu, etc. para pintar al trémpo. *Templa*.
Templâ. m. Instrument de taléssos paraque la rôba surta ignâl á sas vòravivas. *Tampio ô temple*.—De taléssos de vélút. *Baño ô tempial*.
Templâd, da. p. p. de templar. = *adj.* Moderâd,

tempérâd en sas divérsas accións. *Templado, da*.
Templâdamént. adv. Ab moderació. *Templadamente*.
Templadèt, ta. adj. Un pòc tempérâd. *Templadico, ca*.
Templadíssim, ma. sup. *Templadisimo, ma*.
Templadíssimamént. adv. sup. *Templadisimamente*.
Templador, ra. m. f. El qui modéra. *Templador, ra*.
Temp'âusa. f. Continéncia, moderació.—Virtút qui modéra los apetíts. *Templanza*.
Templar. v. a. Moderar, suavisar. = Arretglar sas velas de bârco segòs es vént. *Templar*.
Templarse. v. r. Moderarse, evitar los escéssos. *Templarse*.
Templâri. m. Individuo de la estingida orde de cavalleria dita del tèmple. *Templario*.
Tèmple. m. Iglesia. *Templo*.
Templèt. m. Iglesieta. *Templecillo, templete*.
Templéte. m. Adorno en la arquitectura á mòdo de tèmple. *Templete*.
Témpora. f. Càda una de las quâtre estaciòs del témps. *Témpora*.
Temporâda. f. Espây de algún témps. *Temporada*. = Á temporâdas. *Á temporadas*.
Temporâl. adj. Lo qui dura cèrt témps. = Secular per oposició á eglesiâstic. = Momentâneo, nea. = Muselo qui se trôba en es pòls de càp. *Temporal*.
Temporâl. m. Borrâsca, tempestât del mar ô de la tèrra. *Temporal*.
Temporalidât. f. Rênda de un bènèfici eglesiâstic. *Temporalidad*.—Dir sas temporalidâts á un: dir-li sas veritâts. *Echarle las temporalidades*.
Temporalisar. v. a. Fer temporâl. *Temporalizar*.
Temporâlmént. adv. Per cèrt témps. *Temporalmemente*.
Temporâneo, nea. adj. Lo qui sòlamént dura per algún témps. *Tempordneo, nea*.
Temporâri, ria. adj. Lo qui dura per limitâd témps. *Temporario, ria*.
Temporisador, ra. m. f. *Temporizador, ra*.
Temporisar. v. a. Acomodarse al témps, etc. *Temporizar*.
Temprâusa. f. V. *Templâusa. Tempranza*.
Témps. m. Mida de la duració de las còsas.—Edât. = Estació.—Desocupació, llòc.—Espây, ocasió, oportunidât.—Llârg espây de dias.—Una de las pârts del compâs de la música.—La diferéncia del verb en la conjugació. *Tiempo*.—Á mâl témps: en mâla ocasió. *Á mal tiempo*.—Á témps: en la ocasió. *Á tiempo*.—Á un témps: juntamént. *Á un tiempo*.—Fôre témps: passâda la ocasió. *Fuera tiempo*.—Un témps: á las hòras,

en témps passád. *En otro tiempo.* = En áltre témps. *En otro tiempo.* = Molt de témps há. *Mucho tiempo ha.* = De témps parlánt de un infánt nâd. *De tiempo.* = En témps de Noë: molt anti-gaméut. *En tiempo de Maricastaña.* = De bôn témps: grâs. *De buen año.*

Témps: la estació de fer alguna còsa. *Tiempo.* = De cuir oliva. *Aceitunada.* = De matar pòrcs. *San Martin.* = De podar. *Podazon.* = De segar. *Segazon ò siega.* = De sembar. *Sementero:* y si es bô. *Tempero.* = De tóndrer. *Esquileo.*

Aclarirse es témps. *Abrir el tiempo.* = Acomodarse el témps. *Acomodarse el tiempo.* = Alsarse es témps. *Alzarse el tiempo.* = Donar témps. *Dar tiempo:* témps al témps. *Tiempo al tiempo.* = Donarse bôn témps: bôna vida. *Darse buen tiempo.* = Destremparse es témps. *Destemplarse el tiempo.* = Aprofitar el témps, gosar el témps, midar ò pèrder el témps. *Aprovechar, medir, perder el tiempo, gozar del tiempo.* = Prènder témps. *Tomar tiempo.* = Prènder es témps axí còm vé. *Tomar el tiempo como viniere.*

Tén. Segona persona singular del impératíu de tenir. *Ten:* de donar ò prènder. *Toma.*

Tén á tén. *adv.* Sense tornas. *Ten á ten.*

Tenacidât. *f.* Empéñu fòrt, obstinació, pertinàcia. *Tenacidad.*

Tenacíssim, *ma. sup.* Molt ténâs. *Tenacisimo, ma.*

Tenacíssimamént. *adv. sup.* Ab molta tenacidât. *Tenacisimamente.*

Ténâs. *adj.* Obstinâd, pertinâs. *Tenaz.*

Ténâsmént. *adv.* Ab tenacidât. *Tenazmente.*

Tenâssa. *f.* Altireta. *Altillo.*

Tenayáda. *f.* La acció y effete de agafar y tirar ab las estanâyas. *Tenazada.*

Tenâyas. *f. pl.* Iustrumént para agafar y trèurer clâus y per áltres usos. *Tenaza.* = De punta. *Alícdtes.*

Teuca. *f.* Péix de riu. *Tenca.*

Ténda. *f.* La càsa ò puéstu ahónt se venen gêneros. = Barrâca de rôba para estar en el câmp. = Eapécie de dosser. *Tienda.* = Dolénta. *Tendejon.* = Portátíl de merxândo. *Buhonería.* = De fust ò rôba de placéra. *Garapito.*

Tendència. *f.* Disposició, módo sh que una còsa se dirigèix ò se referèix á áltra. *Tendencia.* = Respècte. *Atencion ò respeto.*

Tendént. *adj.* Lo qui se encamina y se dirigèix á algúu fi. *Tendente.*

Tendor, *ra. m. f.* El qui ven gêneros á la menuda. *Tendero, ra.*

Tendeta. *f.* Ténda petita. *Tendezuela.*

Tendó. *m.* Estremidât de un músculo. *Tendon.*

Tenebrâri. *m.* El candeléro del fâs. *Tenebrario.*

Tenebras. *f. pl.* Totâl privació de llum. *Tinieblas.* = Fosc còm á tenebras. *Oscuro como boca de lobo.*

Tenebrós, *sa. adj.* Cubèrt de tenebras, ocúr. *Tenebroso, sa.*

Tenebrosamént. *adv.* Sense claror. *Tenebrosamente.*

Tenebrosidât. *f.* Fálta totâl de llum. *Tenebrosidad.*

Tenebrosíssim, *ma. sup.* Molt tenebrós. *Tenebrosísimo, ma.*

Tenència. *f.* Possessió de alguna còsa. *Tenencia.*

Tenésimo. *m.* Malaltia. *Tenesmo.*

Tengúid, *da. p. p.* de tenir. *Tenido, da.*

Tenir. *v. a.* Gosar, posseir. = Aguantar alguna còsa, detenir. = Estar en precisió de dir ò fer alguna còsa, còm tenir junta, etc. *Tener.* = La ànima entre sas dénts: estar para morir. *Tener el alma entre los dientes.* = Á algú per sa gâña: tenirlo lligâd, obligâd. *Tenerle colgado de las agallas.* = Bô ab algú. *Tener cabida con alguno:* bô para lograr alguna pretenció. *Andar en la maroma* = Bôna bârra: bônas dénts. *Tener buen diente.* = Bôna bossa: molta riquesa. *Tener talego.* = Bôna esqueua: lo que diu aquél á qui se acumula tot lo dolént que succeèix. *Ser el dedo malo.* = Bôns padríns: protectors. *Tener buenos padrinos ò buenas amarras.* = Bôn apetit de menjar. *Tener buenos aceros.* = Bôn fétge: catxâssa. *Tener buen cuajo.* = Bôn ventrèy. *Tener buen estómago.* = Bôn nâs: bôn olfâto. *Tener buenas narices ò narices de perro perdiguero.* = Bôna pastura: bôn menjar el hómo. *Estar en montanera:* bôna gripia. *Tener buen pesebre.* = Bôna estrèlla: ser ditxós. *Campar con su estrella.* = Bulla de sèrro. *Tener bula para todo.*

Tenir es câp dur: no podèr aprènder sas còsas: *Ser duro de mollera:* es câp fotúd: pòca discreció ò ser dolént. *Tener la cabeza d las once:* es câp buid: pòc sefíy. *Tener la cabeza d las once:* es câp ple de grins. *Tener la cabeza d pájaros.* = Câp de carabâssa. *Tener cascots de calabaza.* = Es câp ple de vént: buyd. *Tener ventana al cierzo.* = Sa càsa plena còm un ôu: béu abastâda. *Tener la casa como una colmena.* = Caséra: gâuas de casarse. *Llevar el cura debajo el brazo:* no tenirne una dóna. *No querer casaca.* = Sas câmas bônas: gruxâdas. *Tener buenos cimientos:* lliquéras. *Tener piés.* = Sa càre de suro: no tenir vergoña. *Tener la cara de corcho.* = De costúm. *Tener por costumbre ò por flor.* = Sas oreyas floridas de una còsa. *Los oidos pudridos.* = Tenir do de errar. *Tener don de errar.* = Es dolors ântes del pârt. *Parecer al perro de Juan de Ateca, que ântes que se le dé se queja.* = Embocâda los câus de càssa.

Abocar. = Més fâni que es soldâts de Tarragona: tenirne molta. *Estar d diente como haca de buldero.* = Tenir á un dius un fôc: inquiet. *Tenerle en ascuas.* = Sa gargamella axuta los picapedrers: gâuas de bèurer âygordént per ser já la hòra. *Estar seca la obra.* = Sa lléugo llârga: xerrar molt. *Tener mucho pico.* = Sa lléngo gruxâda los borrâtjos. *Tener la lengua estropajosa ô trabada.* = Tenir llunas. *Tener sus lunas.* = Molta vanidât. *Tener mucha vanidad ô mucho gallo.* = La môrt derréra s'oreya: ser molt véy. *Tener la muerte al ojo.* = Molts ô pôcas flôrs es safrâ. *Tener bueno ô mal clavo.* = Mâl á câp, pèu, etc. *Tenerla de la cabeza, del pié, etc.* = Mâl de ceya. *Tener jaqueca ô zorra.* = Es matéix trabây: el matéix defêcte. *Cojear del mismo pié.* = Mâls arrambâtges: ser malèyt, rigorós. *Tener malas pulgas.* = Molt de côr: valor. *Tener mucho corazon ô pelos en el corazon.* = Tenir es pensaments á Ginébra: estar distrêtt. *Estar en bahia ô pensar en las musarañas.* = Es pèus á sa fôssa: ser molt véy. *Tener un pié d la huesa.* = Sa pélla pes mâneg: el mâudo. *Tener la sarten ô el cucharon por el mango.* = Sas corretjâdas llârgas: axó es el mâudo. *Tener el brazo largo.* = Pô los animâls. *Recelarse.* = Es dôbbés mâl de desferrar ô estrêts: ser cric. *Estrujar el dinero ô atar el gato.* = Quâtre dôbbés: algúns tânts. *Tener cuatro cuartos: á palâdas: tenirne molts.* *Medir los dineros d celemines.* = Un que. *Tener un que ô su hijada.* = Sôn qui noy veuen. *Estar hecho un cesto.* = Sorra, vèsa. *Tener zorra.* = Tornillo lo que se déxa. *Tener buelta.* = Ets nys encesos los borrâtjos. *Hacerles los ojos candelillas.* = Es vèntre buyd: molta talênt. *Tener gazuza.* = Xâsco: no lograr lo que se pensâva. *Tener chasco ô quedarse tocando tabletas.* = Tenir tots es câyres bôns: ser bô per tot. *Ser de monte y ribera.* = Corcó: algú cuydâdo qui molêsta la imaginaciô. *Tener cascabel.*

No tenir ofici ni bènèfici: ser un perdú. *Andar de nones.* = No tenir remèy. *No tener remedio ô quite.* = No tenir res que fer: feyna. *Estar de vagar.* No tenir cervéll, sefý. *No tener meollo.* = No tenir pes béc: que menjar. *Estar con la boca d la pared.* = No tenir fil de rôba. *No tener harapo de camisa.* = No tenir ahónt càurer môrt: ser molt pôbre. *No tener en que caerse muerto.* = No tenir sinó lo que se du demúnti. *No tener mas que la capa en el hombro.* = No tenir ruas: no déxarse colcar el hómo. *No sufrir cosquillas.* = No tenir res sên: ser abundós. *No tener cosa suya.* = No tenir âmo una posse-

ssió: estar abandônâda en so cultivo. *Estar ab intestato.* = No tenir una creu, una mâya: câb dôbbé. *No tener una cruz, una blanca ô un sus de gaita.* = No tenir ahónt girarse para lo que se necessita. *No haver donde volver la cabeza.* = No tenir sinó sa péll y ets ôssos: estar molt màgre. *No tener mas que el armazon ô estar en los huesos.* = No tenir aferrây. *No tener asidero.* = Nol ténen pes câp ui pe sa coua. *No tiene atadero.* = No ténc mester ajudânts: defensors. *No he menester andadores, nadaderas ô nado sin corcho.* = No téuc câb ôs qui en vulga bê. *No tengo hueso en mi que bien me quiera.*

Tén y tendré. *adv.* Câb per câb. *Ten y tengamos.*
 Tenor. *m.* Forma, orde constânt. = Ven de la música entre contrâlt y contrabâix. = El qui fâ el tenor. = El contengúd litterâl de un escrit. *Tenor.*

Têure, ra. *adj.* Blân, delicâd, jove, etc. *Tierno, na.* = De côr: el qui prést se compateix, té llâstima, etc. *Terneron, na.*

Tenrèt, ta. *adj.* Diminutiu de têure. *Tiernecito, ta.*
 Tenrúm. *m.* Part del côs més blâna que ôs y més dura que càrn. *Ternilla.*

Tensió. *f.* Dilatació, estensió. *Tension.*

Ténso, sa. *adj.* Estirâd, estirânt. *Tenso, sa.*

Teutació. *f.* Estímulo qui induèix al mâl. = Movimênt del ânimo encâreque no sfa á còsa mâla. = Desítz, enveja. *Teñacion.*

Tentacioneta. *f.* Tentació petita. *Tentacioncilla.*

Teutâd, da. *p. p.* de tentar. *Tentado, da.*

Tentador, ra. *m. f.* El qui ténta. *Tentador, ra.*

Tentar. *v. a.* Provocar, solicitar al mâl. = Eczarminar, provar. = Tocar. = Induir á alguna còsa, eucâreque no sfa mâla. *Teniar.*

Tentatfu, va. *adj.* Lo qui serveix para tentar. *Tentativo, va.*

Tentativa. *f.* Esperimênt, prôva. *Tentativa.*

Tênucamênt. *adv.* Ab tenuidât. *Tenuamente.*

Tenuidât. *f.* Debilitât, delicadesa, poquedât. *Tenuidad.*

Tênuc, ua. *adj.* Sutil, prim, humfl, bâix. *Tenue ô tenuo, ua.*

Tenuta. *f.* Sentència provisionâl. *Tenuta.*

Tenutâri, ria. *adj.* Pertañent á la tenuta. *Tenutario, ria.*

Tenid, da. *p. p.* de teñir. *Teñido, da.*

Tenidor, ra. *m. f.* El qui tiñy. *Teñidor, ra.*

Teñir. *v. a.* Donar un color. = Tacar, majormênt la sâug. *Teñir.*

Teocràcia. *f.* Govèrn ahónt los superiors son mirâds côm á ministres de Déu. *Teocracia.*

Teocràtic, ca. *adj.* Pertañent á la teocràcia. *Teocrático, ca.*

Teofantia. *f.* El dia dels réys. *Teofantia*.
 Teogonia. *f.* Genealogia de los fâlsos déus. = Teología de los gentils. *Teogonia*.
 Teòleg. *m.* El qui ensenja ô sâb teologia. = El qui la estudia. *Teologo*. = *adj.* El qui fâ de doctor, de Père Matéu. *Bachiller, ra, doctor, ra*. = Fer de teòleg. *Doctorear*.
 Teologâl. *adj.* Pertañent á teologia. *Teologal*.
 Teologâl. *m.* Cauðuje encarregâd de enseñar teologia. = Dignidât del teologâl. *Teologal*.
 Teologia ô teología. *f.* Ciència qui té per objècte á Déu. *Teologi*. = No posarse en teologias: no mesclarse en còsas superiors á la seua capacidât ô intelligència. *No meterse en teologias*.
 Teològic. *ca. adj.* Pertañent á teologia. *Teològico, ca*.
 Teològicament. *adv.* Ab môdo teològic. *Teològicamente*.
 Teoréma. *m.* Proposició de una veritat especulativa. *Teorema*.
 Teoria. *f.* Conexement sense la pràctica. *Teoria*.
 Teòrica. *f.* Teoria. *Teórica*.
 Teòricament. *adv.* Especulativament. *Teòricamente*.
 Terapêuta. *m.* Mètge. *Terapeuta*.
 Terapêutica. *f.* El môdo de curar las malalties. *Terapèutica*.
 Térhol, la. *adj.* Embrutâd, mesclâd de còsas estrâñas qui fân que una còsa no estiga clâra. *Turbio, bia*.
 Têrcament. *adv.* Ab terquedât. *Tercamente*.
 Tercéua. *f.* El llòc ahont se ven tabâc en gròs. *Tercena*.
 Terceuista. *m.* El encarregâd de la tercéua. *Terceuista*.
 Tercer, ra. *adj.* Lo qui en orde compôu el nombre tres. = Médianer, ra. = Alcabôt, ta. *Tercero, ra*. = En estimacions. *Tercer arbitro ô en discordia*.
 Tercéra. *f.* Intervâllo de música. = Tercéra còrda de guitèrra. *Tercera*. = Major ô menor en terme de música. *Mayor ô menor*.
 Tercerament. *adv.* En tercer llòc. *Terceramente*.
 Tercéras. *f. pl.* En escût de armas. *Terceras*.
 Terceria. *f.* Médiació. = Alcabotaria. *Terceria*.
 Tercerôl. *m.* Lo qui en un bàrco està posâd en tercer puesto. *Tercerol*.
 Tercerôla. *f.* Caramina curta. *Tercerola*.
 Tercéta. *f.* Coblâ de tres vèrsos. *Tercerilla*.
 Terceto. *m.* Composició poètica de tres vèrsos. *Terceto*.
 Têrcia. *f.* La tercéra hõra del dia segòus los antics româns y correspon á las nou del matí. = Una de las hõras cauõicas. *Tercia*.
 Terciâd, da. *adj.* Posâd de través. = Partid en

tres pârts en escût de armas. *Terciado, da*. = Sucra terciâd. *Azúcar terciado*.
 Terciâu. *f.* Malaltia. *Terciana*.
 Tercianer, ra. *adj.* El qui té terciânas. *Tercianario, ria*.
 Terciâri, ria. *adj.* El qui professa la rétgle de la tercéra orde. *Tercero, ra*.
 Terciâri. *m.* Àrc de pédra que se fâ en las vòltas fêtas en cruséro. *Terciario*.
 Térco, ca. *adj.* Obstiuâd, pertinâs. *Terco, ca*.
 Terebentina. *f.* Reyna de terebinto. *Terebentina*.
 Terebinto. *m.* Àbre resinós. *Terebinto*.
 Tereniabín. *m.* Maonâ líquido que duen de la Pèrsia. *Tereniabin*.
 Terefina ô terafina. *f.* El texid que fâ la arâia. = Bôyra prima en el cêl. *Telaraña*.
 Tergemina. *f.* La triple Hécate. Lluna en el cêl, Diâua en la têrra, y Proserpina en el infèrn. *Tergemina*.
 Tergiversació. *f.* Escusa, pretêsto, rodêo. *Tergiversacion*.
 Tergiversador, ra. *m. f.* El qui tergiversa. *Tergiversador, ra*.
 Tergiversar. *v. a.* Usar de excusas y rodêos para no respòndrer á propòsit. *Tergiversar*.
 Teriâca. *f.* V. Triâga. *Teriaca*.
 Teriâcâl. *adj.* Lo qui té la virtut de la triâga. *Teriâcal*.
 Tericia. *f.* V. Igtericia, ô têt sobrexida. *Tericia*.
 Termâl. *adj.* Pertañent á térmâs. *Termal*.
 Térmâs. *m. pl.* Áygos caléntas y miuerâs. *Terma*.
 Termâtic. *ca. adj.* Lo qui réanima el calor natural. *Termâtico, ca*.
 Térme. *m.* Fi, râya, frontêra. = Dilació judiciâl. = Témps determinâd. = Môdo de parlarse ô parlar en el trácto comú. = Llòc asseñalâd para algua fi. = Mot, parâula, ven, vocâble. = El objècte de quâlsevol opêració. = El dia, la hõra, el pùnt precís de fer una còsa y el estat de élla. = Terrêno pròpi de pòble, possessió, etc. = Las parâulas qui compòuen un silogisme, una progressió, una proporció aritmética. *Término*. = Mèdi: la resolució que se pren, fugint de los eêtrêms, y el qui se compâra ab el major y menor del silogisme. *Medio*. = Perentôri: el qui se coucedèix ab negació de âltre. *Perentorio*. = Probatôri. *cur.* El que señâla el jutge paraque las pârts fâssen las probâusas. *Probatario*. = Recíproco: el qui té el matèix significât que âltre. *Recíproco*. = Repugnânt: el qui diu incompatibilitât ab âltre. *Repugnante*. = En bõus ô en mâls térmâs. *En buenos ô malos términos*. = En pròpis térmâs: en parâulas llegítimas. *En propios términos*. = Passar los térmâs: los limites. *Pa-*

sar los términos.

Termèt. m. Terme petit. *Terminillo.*

Terminació. f. Conclusió, fi. = La última síl·laba de un mot. = Crisi en terme mòdic. *Terminacion.*

Terminad, da. p. p. de terminar. *Terminado, da.*

Terminador, ra. m. f. El qui termina. *Terminador, ra.*

Terminál. adj. Final, últim. *Terminal.*

Terminant. p. a. de terminar. = *adj.* Lo qui explica una cosa sense deixar dubte. *Terminante.* = En termes terminants: en termes formals. *En términos terminantes.*

Terminar. v. a. Acabar, concluir. = Posar límits. = Acabar los noms ó versos en cèrtas lletres ó síl·labas. *Terminar.*

Terminarse. v. r. Dirigirse una cosa á altra. *Terminarse.*

Terminatiu, va. adj. Relatiu á altra cosa. *Terminativo, va.*

Termómetro. m. Instrument para midar es graus de calor ó fret. *Termómetro.*

Termòt. m. Paràula qui ja no se usa ó masha curta. *Terminote.* = Del estil baix. *Terminacho.*

Tèrn. m. Casulla, càpa, dalmàtigas, etc. *Terno.*

Tèrna. f. Sorteyo de tres nombres. = El agregat de tres subjèctes. *Terna.*

Ternári, ria. adj. Lo qui conté el nombre de tres. *Ternario, ria.*

Ternári. m. El espây de tres dias para alguna devoció. = Cèrt compàs en la música. *Ternario.*

Tèrno. m. Nombre de tres. = En la loteria la sort de acertar tres nombres en un matèix billèt. = En imprènta la unió de tres fays un diu lo altre. *Terno.*

Ternura. f. La calidat de lo tènre. = Afècte, carifio. = Facilitat de enteruirse. *Ternura.*

Terquedat. f. Obstinació, pertinàcia. *Terquedad.*

Tèrra. f. Un de los elements. = El país, la pátria de cada uu. = Càmp, heretât. = Lo qui no es cel ni mar, y per estensió tot es globo. *Tierra.* = Arenosa. *Arenosa.* = Argilenca. *Arcillosa.* = Abaurada. *Empapada.* = De cucàfia: ahont se menja bé. *Del pipiripio.* = Firme: per ahont se pòt anar sense passar la mar. *Firme.* = Fluxa: bona de cultivar. *Arija.* = De boter. *De manchas.* = De gerrer. *Tierra ó barro de alfarero.* = Gròssa: qui dona molt de fruyt. *Pingüe ó de miga.* = De promissió: la qui es molt fèrtil: la Palestina. *De promision.* = Inculta: qui no se coura. *Inculta.* = Mâgra: qui dona pòc fruyt. *Endeble.* = Qui on àny descansa. *De año y vez.* = Qui torna trèurer después de segada. *Ricial.* = Qui no se cultiva. *Ejilo.* = Que se dexa hermas. *Escalio.* = Mâl courada. *Araugado.* = Sense

âbres. *Tierra calma.* = Santa: els llòcs sants.

Santa. = De zebellús: qui té pòc que courar.

De hijada.

Tèrra tèrra: navegar á vista de la tèrra. *Tierra d tierra.* = Á raù de tèrra. *A la raiz de la tierra.* = Auar tèrra tèrra: tenir pòc concèrt. *Andar d tres ménos cuartillo.* = Auar pe sa tèrra: no tenir valimènt. *Estar d los piés de los caballos.* = Besar sa tèrra per devoció ó càurer de morros. *Besar la tierra.* = Descubrir tèrra: entrar en país no conegud ó averiguar alguna cosa. *Descubrir tierra.* = Dessustar la tèrra: llévar-li sa sustància los âbres, sembrât, etc. *Desustanciar ó esquilmar la tierra.* = Prènder tèrra: desembarcar. *Tomar tierra.* = Posar tèrra á sa escudèlla á un: impedir que lògr lo que pretèu. *Pegarle ó jugarla de codillo.* = Sembrar en mâla tèrra: fer bènèfics á ingrâts. *Sembrar en mala tierra.* = Tirar en tèrra al contrâri. *Echar d tierra:* arruinar, destruir. *Echar por tierra:* desembarcar alguna cosa. *Echar en tierra.* = Vèurer tèrras: viàtjar. *Ver tierras.* = Provar mâl la tèrra á nn. *Probar mal la tierra.* = Saltar en tèrra: desembarcar. *Saltar en tierra.* = Sense saberhó sa tèrra: secretamènt. *Sin saberlo la tierra.* = Sense que sa tèrra s'en tema. *Sin sentirlo la tierra.*

Terrada. f. Terrât cubèrt. *Azotea.*

Tèrraplè. m. Tèrra posada dins un llòc para defènsa y âltres usos. *Terraplè, terraplen ó malecon.*

Tèrraplanad, da. p. p. de tèrraplanar. *Terraplanado, da.*

Tèrrapienar. v. a. Umplir de tèrra algún llòc ó aplauarló ab tèrra. *Terrapienar.*

Terràqueo, quea. adj. Compòst de tèrra y âygo.

Se diu del globo de la tèrra. *Terrdqüro, qüeu.*

Terrât. m. Siti descubèrt en lo més âlt de las câsas. *Terrado ó terrero.*

Tèrratremól. m. V. Terremòto. *Temblor de tierra.*

Terremòto. m. Tremoló de sa tèrra. *Terremoto.*

Terrenâl. adj. Pertañent á la tèrra. *Terrenal.*

Terrenidat. f. Naturalesa, calidat de una tèrra. *Terrenidad.*

Terréno, na. adj. Lo qui pertâny á la tèrra ó té sas séuas propiedats. = Lo còntroposad á lo espirituâl, á lo etèrn. *Terreno, na.*

Terréno. m. Espây de tèrra. = Tèrra considerada en quânt al cultivo. *Terreno.* = Campestre: pintad. *Terrazo.* = Ab côstas y comèlars. *Quebrado.* = Considerad segóns las calidats de sa tèrra. *Terruño.* = Gofiar terréno: adelantar. *Ganar terreno.* = Disputar el terréno: no mounerse del llòc ahont estân los qui pèlèau. *Disputar el te-*

rreno. = Pèrder terréno: recular. *Perder terreno.*

Terrer, ra. adj. Lo qui pertàny á la tèrra. = Lo qui vá pròp de la tèrra, fòre de la séua naturalesa. *Terrero, ra.*

Terrer. m. Munt de tèrra. *Terrero.*

Terréstre. adj. Lo qui pertàny á la tèrra. *Terrestre.*

Terreta. f. Tèrra de pòca sustància. *Terrezuela.*

Terretjar. v. n. Vèurer sa tèrra entre los sembráts. *Terrear los sembrados.*

Tèrreo, rea. adj. Fét de tèrra. *Térreo, rrea.*

Terribilitat. f. Calidat de lo terrible. = Asprura de gèni, naturál, condició. *Terribilidad.*

Terribilíssim, ma. sup. Molt terribles. *Terribilísimo, ma.*

Terrible. adj. Espantós, horrorós. = Cruèl, dur, áspre de gènit. = Molt grán ò gròs. *Terrible.*

Terriblement. adv. Horriblement. *Terriblemente.*

Terrícola. m. Habitant de la tèrra. *Terricola.*

Terrífic, ca. adj. Lo qui fà pò, qui càusa espànt. *Terrífico, ca.*

Terrígeno, na. adj. Nád de tèrra. *Terrigeno, na.*

Terrígeno, ua. adj. De tèrra, fét de tèrra. *Terrigeno, na.*

Territòri. m. Districte, estensió de terréno. = El térme qui comprèn la jurisdicció de una població. *Territorio.*

Territoriál. adj. Pertañent á territòri. *Territorial.*

Terròla. f. Aucèll, *Terrera.*

Terror. m. Espànt, molta pò. = Turbació. *Terror.* = Pànic: pò qui perturba la rahó. *Pánico.*

Terrorisme. m. *Terrorismo.*

Terrorista. m. f. *Terrorista.*

Terrós, sa. adj. Lo qui té mescla de tèrra. *Terroso, sa ò terrizo, za.*

Terròs. m. Tròs de tèrra, de sál, de sucra petít y suèlto. *Terron.*

Terrossáda. f. Còp de terròs. *Terronazo.*

Terrossèt. m. Terròs petít. *Terroncillo.*

Terrossòt. m. Terròs gròs. *Terronazo.*

Tèrs, sa. m. f. La tercera pàrt de una còsa. *Tercio, cia.*

Tèrs. m. Favor ò desfavor. *Tercio.* = Fer bòn ò mál tèrs. *Hacer buen ò mal tercio.*

Tersád, da. p. p. de tersar. *Terciado, da.*

Tersar. v. a. Donar tercera reya ò llaurar tercera vegáda una tèrra. *Terciar.*

Tertulia. f. Reunió de personas en algún llòc para conversació y diversió. *Tertulia.*

Tertuliá, na. adj. El qui concorre á la tertulia. *Tertuliano, na ò tertulio, lia.*

Tesòr y àltres. V. Tresòr.

Tèsis. f. Questió univèrsal. *Tesis.*

Téssón. m. Constància, firmesa, inflexibilitat. *Tesson.*

Tést. m. Cociòl. = Tròs de tést. *Tiesto.* = De gèrra, ribèll, tenla, etc. *Tejeleta, tejuela, tejo, casco.* = Para sembrary. *Tiesto ò maceta.* = Rompúd y qui eucàre servèix. *Cacharro.*

Tésta. f. Es càp desde sas ceyas fins á demunt es front. = Tot es càp. = Capacidat, intelligència. *Testa.* = Coronáda: sobérano. *Testa coronada.* = De tèrro: fòrta. *De hierro.* = Bòna tésta: sábi, inteligènt. *Buena testa.* = Mál tésta: càp desgavèllad. *Mala testa.*

Testáceo, cea. adj. Cubèrt de clòsca, còm tortuga. *Testáceo, cea.*

Testád, da. p. p. de testar. *Testado, da.*

Testador, ra. m. f. El qui fà testamènt. *Testador, ra.*

Testamènt. m. Disposició de la última voluntat. *Testamento.* = Vèy: los llibres de la sagrada Escripura escrits ántes de Cristo. *Testamento viejo.* = Nòu: escrits despuès de Cristo. *Nuevo.*

Testamentàri, ria. adj. Pertañent á testamènt. = m. f. Marmassors. *Testamentario, ria.*

Testamentària. f. Ecsecució del testamènt. *Testamentaria.*

Testar. v. a. Fer testamènt. *Testar.*

Testarrúd, da. adj. Cabessúda, tèrcos, *Testarrudo, da.*

Testículo. m. Genitrál: *Testiculo.*

Testificació. f. El àcte y efècte de testificar. *Testificacion.*

Testificád, da. p. p. de testificar. *Testificado, da.*

Testificar. v. a. Declarar alguna còsa. = Deposar còm á testimòni. *Testificar.*

Testimòni. m. El qui declàra en judici. = El qui está presènt á lo que diuen ò fàn àltres = Quàlsevòl còsa per la qual se inferèix la veritat de un fét. *Testigo.* = Abonád: el qui no té tátxa legál. *Abonado.* = De oído: el qui no há vist es fét, sinó que lo há sentit. *De oidas.* = De vista: el qui há vist es fét. *De vista.* = Instrumentál: el qui assistèix á lo que se fà, v. g. á testamènt. *Instrumental.* = Singular. *cur.* El qui, per no avenirse ab los àltres, no fà fe. *Singular.*

Testimòni. m. Asseguració, declaració de alguna còsa. = Escripura legalisáda de notári. *Testimonio.* = Fàls: impostura. *Falso.* = Posar un fàls testimòni: una impostura. *Levantar un falso testimonio.* = Fer testimònis. *Testimoniar.*

Testimoniál. adj. Pertañent á testimòni. *Testimonial.*

Tésto. m. Las paráulas pròpias de un autor. = La cita de éllas. = Caràcter de lletra de imprènta. *Testo.*

Testuàl. *adj.* Lo qui convé en significat ab el tés-to. *Testual.*

Testualista. *m.* El qui ab frequència usa del tés-to. *Testualista.*

Testuàlmént. *adv.* Ab subjecció al tés-to. *Testualmente.*

Teta. *f.* La qui serva nins. *Niñera, rolla.*

Tetracòrdi. *m.* La sèrie de quatre sòns. *Tetracordio.*

Tetraèdo. *m.* Còs cuya superfície es de quatre àngulos iguals. *Tetraedo.*

Tetragàmaton. *m.* Paràula de quatre lletres y se diu del nòm de Déu. *Tetragmaton.*

Tetràgono. *m.* Figura rectilínea de quatre àngulos iguals. *Tetragono.*

Tetràrca. *m.* Señor de la quarta part de un réyne. *Tetrarca.*

Tetrarquía. *f.* Señorío de la quarta part de un réyne. *Tetrarquía.*

Tetràssíl·labo, *ba.* *adj.* De quatre síllabas. *Tetrassilabo, ba.*

Téts. *m. pl.* Los que los allòts se pòsan entre los dits de sas màns y los fan sonar. *Tarreñas.*

Teula. *f.* Péssa de fànc cuyt y en forma de canàl. *Teja.* = La de demunt en la teuláda. *Cobija.* = La de devall per ahont corre la aygo. *Canal.* = La última de cada canàl qui surt enfòre de sa parèt. *Bocateja.*

Teuláda. *f.* Lo més amunt de edifici ahont están sas teulas. *Tejado.* = De teuládas en amunt. *De tejas arriba.* = De teuládas en avall. *De tejas abajo.* = Fer sa teuláda. *Tejar.* = Repassar sa teuláda: posar sas teulas que faltan. *Reejar.*

Teulader. *m.* Gorrió. *Gorrion.*

Teuladeta. *f.* Teuláda petita. *Tejadillo.* = Demunt portál, finéstra, etc. *Cobertizo.* = Demunt parèt. *Caballet.*

Teuler. *m.* El qui fa teulas. *Tejero.*

Teuléra. *f.* El llòc ahont se fa teulas. *Tejar* ó *tejería.*

Teutònic, *ca.* *adj.* V. Alemàny. *Teutonio, ca.*

Téx. *m.* Àbre. *Tejo.*

Texid, *da.* *p. p.* de texir. *Tejido, da.*

Texidor, *ra.* *m. f.* *Tejedor, ra.* = *m.* Insècto de aygo. *Tejedera,* *escribano* ó *escribanillo de agua.* = Passéante. *Azotacalles* ó *cerero.*

Texir. *v. a.* Fer ròba en los teléssos. = Ordenar una còsa. = Discórrer, imaginar. *Tejer.* = Una péssa. *Sacar una pieza.* = Texir y destexir: fer y desfer. *Tejer y destejer.*

Teya. *f.* Espècie de goma. = Estèlla qui té teya. *Tea.* = Pédra redoua para jugar y el jòc. *Tejo.*

Teyós, *sa.* *adj.* Lo qui té teya. *Teoso, sa* ó *resinoso, sa.*

TI.

Tia. *f.* Jermàna de son pàre ó de sa màre de un ó de una. *Tia.* = Romàndrer sa tia una fadrina: no casarse. *Quedar para tia* ó *para vestir imdgenes.* = Contéu á sa tia. *Cuéntalo d tu tia* ó *d tu abuela.*

Tià, *na.* *m. f.* Abreviació del nòm pròpi Sebastia, *na.* *Bastian, na.*

Tianèt, *ta.* Diminutíu de tià, *na.* *Bastianico, ca, illo, lla, ito, ta.*

Tiàra. *f.* Ornament del cap còm á mitra ab puntas ó sens èl·las que usávan los sacerdòts y réys de Pèrsia. = La mitra del Pàpa y la séua dignidat. *Tiara.*

Tibiament. *adv.* Ab descuyt, ab pòc fervor. *Tibiamente.*

Tibiesa. *f.* Calor moderad. = Descuyt, pòca actividat, pòc fervor. *Tibieza.*

Tic tac. *Tic tac.*

Tiéuto. *m.* Mirament en lo que se fa. *Tiento.* = Ab tiénto: ab mirament. *Con tiento.* = Anar ab tiénto: ab mirament. *Ir con tiento* ó *con la sonda en la mano.*

Tiérno, *na.* *adj.* Propèns á plorar. = Amàble, carifós. = Seutible. *Tierno, na.*

Tigre. *m.* Animál fiéro. = Hòmo cruèl. *Tigre.*

Tilla. *f.* Nòta que se pòsa demunt una lletra. = Còsa molt menuda. *Tilde.*

Tildad, *da.* *p. p.* de tildar. *Tildado, da.*

Tildar. *v. a.* Posar tillas á sas lletres. = Señalar ab nòta infàme. *Tildar.*

Timba. *f.* Ròca. = Cayguda. *Tormo.* = Sense càurer ó no cayguda. *Peñasco.*

Timbál. *m.* Tambó. *Timbal.*

Timbaler. *m.* El qui tòca es timbál. *Timbalero.*

Timbre. *m.* La insignia qui distingèix los gràus de noblesa en los escúts de àrmas. *Timbre.*

Timidament. *adv.* Ab timidès. *Timidamente.*

Timidès. *f.* Pò, temor. = Irressolució. *Timidez.*

Timido, *da.* *adj.* Arrusad, temerós, de pòc ànimo. *Timido, da.*

Timó. *m.* Pòst posáda al estrém de la popa de bàrco para dirigirlo y governarlo. *Timon.* = Dur es timó. *Timonear.*

Timó. *m.* Govèrn. *Timon.*

Timoner. *m.* El qui du es timó de un bàrco. *Timonel* ó *timonero.*

Timonéra. *f.* El llòc del bàrco ahont está el timó. *Timonera.*

Timorát, *ta.* *adj.* Temerós de Déu, devòt. *Timorato, ta.*

Timpanèt. *m.* Tíapano petit. *Timpanillo.*

Tímpano. *m.* Membrana en forma de tambó dins las oreyas. = Fuya de plègamí estesa demunt es paper que se estampa. = Campaneta en forma de timbál. = Timbál. *Timpáno.*

Tina. *f.* Caldéra de tintorer. *Tina.* = Molt grán. *Tinaco.*

Tino. *m.* Facilitat adquirida per costúm, rutina. = Judici, prudència. *Tino.*

Tiuta. *f.* Licor negre ab que se escriu ò se estampa. *Tinta.* = Para tefir. *Tinte.* = Saber alguna cosa de bona tiuta: de subjècte acreditat. *Sáberlo de buena tinta.*

Tinter. *m.* Espècie de tassó ahont está sa tinta para escriurer. = La pòst de ahont se preu la tinta para imprimir. *Tintero.* = Déxar alguna cosa dins es tinter: cállarla apòsta ò per descúyt. *Dejar alguna cosa en el tintero.*

Tintirintín. *m.* El sò agúd ò èco de instrament. *Tintirintín.*

Tintorer, ra. *m. f.* El qui tiffy. *Tintorero, ra* ò *tintor, ra.*

Tintorería. *f.* La botiga de tintorer. *Tintorería.*

Tintura. *f.* El acte y efecte de tefir. = Licor preparad para aquést efecte. = Color de un mineral trèt per mèdi de un licor. = Léve conexement de un art, ciència, etc. *Tintura.*

Tinturad, da. *p. p.* de tinturar. *Tinturado, da.*

Tinturar. *v. a.* Donar una tintura. *Tinturar.*

Tiña. *f.* Malaltia en es cap. = Misèria, tacañaria. *Tiña.* = Negació. *Noues.*

Tiños, sa. *adj.* El qui té tiña. = Miserable, tacaño. *Tiñoso, sa.*

Tio. *m.* Onclo. *Tío.*

Tió. Trós de llèia llarg y gruxad. *Palo.* = Llèiam. *Madero.* = Encès ò mitx encès. *Tizon.* = Gròs para conservar es fòc. *Arrimador.* = De Nadál: un tió gròs que al dissapte de Nadál se pòsa al fòc. *Nochebueno.* = Curt y gruxad. *Marrillo.* = Sec y tayad apòsta para fer fòc. *Tuero.* = Mitx cremad. *Chamizo.*

Tionada. *f.* Tòc ab tió. *Palazo.* = De fòc. *Tizonada* ò *tizonazo.*

Tionèt. *m.* Tió petit. *Palito.* = De fòc. *Tizoncillo.*

Tiorba. *f.* Instrumént music. *Tiorba.*

Tiple. *m.* La veu més alta en la música. = El qui té tiple. *Tiple.*

Tipo. *m.* Eczemplar, modèllo. *Tipo.* = Al tipo. *adv.* Ple del tot. *Al tope.*

Tipografía. *f.* El art de estampar. *Tipografia.*

Tipogràfic, ca. *adj.* Pertañent al art de estampar. *Tipografico, ca.*

Tipógrafo. *m.* El estampador. *Tipógrafo.*

Tir. *m.* El acte y efecte de tirar. = El senhal que déxa lo que se há tirad. = La cauidat de pólvora

que se necessita para carregar una arma de fòc. = Dany, perjúy. *Tiro.* = De bassetja. *Hondazo.* = A tir de escopeta, pédra, etc. A la distància ahont pòt arribar el tir de escopeta, etc. *A tiro de escopeta; etc.* = Errar es tir: no ferir lo que se intentáva. *Errar el tiro.* = Fer mal tir a algú: ferli dany. *Hacer mal tiro d alguno.* = Estar ò posarse a tir: a distància a que puga arribar el tir. *Estar ò ponerse a tiro.*

Tira. *f.* Fila, filera. = El orde y formació en línea rècta de algunas personas ò còsas. *Fila, hilera* ò *línea.* = De àbres, ceps. *Hilera* ò *liño.* = De columnas. *Columnata* ò *columnario.* = De hòmos qui de mà en mà pàssan alguna cosa. *Hormiguillo.*

Tirad, da. *p. p.* de tirar. *Tirado, da.*

Tirada. *f.* La acció de tirar. = Estensió de camí de un llòc a àltre. = Llarg espay de temps. *Tirada.* = La acció de tirar ab violència. *Tiron.* = De brilla ò cabreste para subjectar al bestiar. *Sofrenazo.* = De dau. *Vuelco.* = De una tirada: sense aturar-se. *De una tirada, en una tirada* ò *de un tiron.* = Tirada de orea. *Orejon.*

Tirador, ra. *m. f.* El qui tira ò estira. *Tirador, ra.* = El qui té bon dret. *Tirador* ò *certero.* = Lo qui se pòt tirar. *Echadizo, za.*

Tirador. *m.* El qui trebaya a sa premsa de imprènta. = El llòc ahont se estira ròba. *Tirador.*

Tira y amolla. *m.* Jòc de allòts. *Tira y asfoja.*

Tirana. *f.* Cansó. *Tirana.*

Tiranament. *adv.* Ab tirania. *Tiranamente.*

Tiranía. *f.* Govèrn violent sense subjecció a las llèys. = Eczorbitància de preu de lo que se ven. = Qualsevòl efecte qui violenta sa llibertat. *Tiranía.*

Tiranic, ca. *adj.* El qui es tirano. *Tiránico, ca.*

Tiranicament. *adv.* Ab tirania. *Tiránicamente.*

Tiranícida. *m.* El qui mata a un tirano. *Tiranícida.*

Tiranícidi. *m.* Mòrt violenta de un tirano. *Tiranícidio.*

Tiranisació. *f.* El acte y efecte de tiranisar. *Tiranizacion.*

Tiranisad, da. *p. p.* de tiranisar. *Tiranizado, da.*

Tiranisar. *v. a.* Governar sense subjecció a las llèys. = Vèndrer car. = Violentar las passions a la voluntat. *Tiranizar.*

Tirano, na. *adj.* Sobèrano injust, cruèl. = Passió qui tiranisa a la ànima. = El qui ven a un preu excessiu. *Tirano, na.*

Tirant. *p. a.* de tirar y estirar. El qui tira ò estira. *Tirante.*

Tirants. *m. pl.* Còrdas ò corretjas ab que tiran las bestias a cotxo. *Tirantes.*

Tirany. *m.* Caminèt. *Sendero.*

Tirapèu. *m.* Corretja ab que los sabaters ahiu-
san sa sabàta demunt es jonóy para cusirla. *Tira-
pié.*

Tirar. *v. a.* Despedir alguna còsa de sas màns, des-
carregar una arma. = Acostarse á sí una còsa. =
Assemblarse. = Desperdiçar. = Adquirir ó per-
cèber. = Prènder un lo que li hà tocàd. = Estèu-
drer, estirar. = Prènder per algún llòc, etc. *Ti-
rar.* = Sas àncas enrèra: no volèr fer lo promès.
Bolver los piés atras. = Á alguna pàrt ó llòc,
v. g. camí. *Tirar d...* = Càpavàll per sa tròna:
publicar para casar ó prènder ordes. *Descala-
brar.* = Cabeyèt: còsa de aliòts. *Echar pelitos d
la mar.* = Sas càrtas el jugador y mostrarlas.
Tenderse. = Cossas. *Tirar coces ó cocear:* de cos-
tât còm es hòns. *Tirar perxada.* = De un còll:
anar acordes, concertàds. *Andar ó ir de con-
suno.* = Á la càre: dir alguna còsa á la presèn-
cia de un, etc. *Dar en cara ó en rostro.* =
Sas derrèras. *Dar con la de mdrtes.* = Derrè-
ra á un: escedirlo. *Echar la pierna encima.*
= Devés ell: volèr sa sèua conveniència. *Llevar
el agua d su molino.* = Bàrcas en mar. *Botar
barcos al agua.* = Cera el qui du àtxa, ciri de-
munt àltre. *Encerar.* = Lo qui romáu de una cò-
sa per estar rabiós. *Echar la sogà tras el cal-
dero.* = Pédras. *Tirar ó echar piedras.* = Tirar
sa péira y amagar sa mà: perjudicar en secrèt.
Tirar la piedra y esconder la mano. = Pédras ó
ròcas de llòc àlt per un ròst per el gust de vèu-
rerlas redolar. *Echar galgas.* = Alguna còsa á
sa parèt: robàtrelay. *Estrellar d la pared.* = El
résto. *Echar el resto.* = Al gáll. *Correr gallos.* =
Al femer: demostrar valèr pòc una còsa. *Echar
al carnero.* = Á sa rodèlla. *Tirar al blanco.* = Los
impressors. *Tirar.* = Pèstes. *Echar pestes:* pèstes
y missas. *Echar tacos y ternos ó venablos.* = Per
sa pols á un: no fer càs de ell. *Ponerle ceniza
en la frente.* = En tèrra edificis. *Echar d tierra
ó derrocar.*

Tirarse. *v. r.* Dins àygo, fànc, etc. *Echar en...* =
Demunt un. *Tirarse d uno.* = Á algún llòc: ana-
ry. *Plantarse en...* = Sas oreyas enrèra los ani-
màls. *Amusgar.* = Sa vergoña derrèra los hòmos:
no fer càs de lo que diràn. *Echarse el alma
atras.* = En tèrra los qui jugan ó se baràyan.
Echarse en tierra: fènt es malàlt. *Hacer la des-
patarrada.* = Endins un bàrco. *Enmararse.* =
Tirarhó tot al diàble. *Dar al diablo el hato y el
garavato.* = Á tot tirar: á lo més. *A todo tirar.*
= Tira: animèd. *Animo d las gachas.* = Tira
envànt: lo que se diu al qui poudèra màssa. *Mas
acà hay posada.* = Tira, petit: lo que se diu al
qui repetèix sas còsas. *Dale bola.*

Tiratèrra. *m.* El qui s'endú ets escombros de ôbras.
Tiratierra.

Tireta. *f.* Veta ab que se ferma càma de calsons.
Agujeta, y tieta en Aragó.

Tiringa. *f.* Tira, filèra, línea. *Hilera.*

Tiro. *m.* Parèy. *Tiro.*

Tirotear. *v. a.* Repetir los tirs de fusèll, etc. *Ti-
rotear.*

Tirotéo. *m.* La acció de tirotear. *Tiroteo.*

Tirria. *f.* Manía còntre àltre. *Tirria.*

Tisàna. *f.* Beguda. *Tisana* ó *tipsana.*

Tisic, *ca. adj.* El qui patèix la tísica. *Tisico, ca.*

Tisica. *f.* Malaltia: hètica consumàda. *Tisica.*

Tisnad, *da. p. p.* de tismar. *Tiznado, da.*

Tisnaut. *p. a.* de tismar. El qui tisma. *Tisnante.*

Tismar. *v. a.* Embrutar sa fàma de algú. *Tiznar.*

Tissú. *m.* Ròba de seda brodàda de flòrs de òr ó
plàta. *Tisú.*

Tita-tita. Paràulas ab que cridan sas galinas. *Pi-
ta-pita.*

Titít. *m.* Nòm que los nins donan á los aucèlls. *Pa-
jarito.*

Titeras. *f. pl.* Figuras y jòc de màns. *Titeres.* =
Gèstos. *Monertas.*

Titeréro. *m.* El qui fà titeras. *Titerero, titerista
ó titiritero.* = De còrda. *Volatin.* = El qui fà gès-
tos. *Mono.*

Titina. *f.* Aucèll. *Aguzanieve.* = Nin. *Muñeco.*

Títol. *m.* Inscripció, ròtulo. = Càusa, motiu, pre-
tèsto, rahó. = Dignidat de *v. g.* cònte, mar-
quès, etc. = Distintiu de alguna persona. = Do-
cument, escriptura, etc. *Título.* = Títol de ca-
pellà: la rènda que hà de tenir para la sèua
manutenció. *Patrimonio.*

Titubéant. *p. a.* de titubèar. El qui titubèa. *Ti-
tubèante.*

Titubèar. *v. n.* Dubtar, no estar cèrt. *Titubear.*

Titulad, *da. p. p.* de titular. *Titulado, da.*

Titular. *adj.* Lo qui té algún títol. = El sànt á qui
està dedicàda alguna iglesia. *Titular.*

Titular. *v. a.* Donar ó posar títol. *Titular.*

TO.

Tò. *m.* El sò de la veu y de los instrumentés. *To-
no.* = Donar tò. *Dar tono.* = Sense tò ni sò. *Sin
ton ni son.*

Tòc. *m.* El àcte de tocar ó paupar. = El àcte de
sonar alguna còsa. *Toque.* = De campàna para-
que se atúr el predicador. *Campanillazo.* Per
mòrt. *Clamor.* De la quèda. *Toque de la que-
da.* De sàntos. *Toque de alzar d Dios.*

Tòc. *m.* El àcte y èfècte de ferir, pègar, tocarse,
encontrarse. = Admiració, sorpresa, impressió

que còsa una còsa. = Ferida. *Golpe*. = Ab àst. *Azadorazo*. = Regular á bàula. *Aldabada*: fòrt. *Aldabazo*: paraque òbrigan. *Llamador*. = Bén donád. *Vuelta de podenco*. = Al càp ab el uu del dit del mitx y en so pufy estrèt. *Capon*. = Fòrt. *Sartenazo*. = Ab lladriòla. *Alcanciaz*. = Ab sa mà ubèrta. *Guantada*: ab lo demunt de sa mà. *Torniscon*. = Ab sas duas màs ò ab una fòrt. *Manteniente*. = El que dona la àrma de fòc quànd recula. *Coz*. = De pits: cerimònia cristiàna. *Golpe de pechos*. = De pàrt derrèra. *Sosquin*. = Al pèu ab sa mà y botànt al matèix témps. *Zapateta*. = De plà ab àrma ò àltre instrument. *Lapo*. = De tòc: ab proutitút. *De golpe*. = De hòu tòc: en hòna ocasió. *De paleta*. = Càurer de tòc: causar admiració. *Dar golpe*. = Tòu not tòc: arriba no arriba. *Atoca no toca*.
Tôca tòca. *adv.* Á pòc á pòc. *Pian piano*.
Tocád, *da*. *p. p.* de tocar. *Tocado*, *da*. = De gota, pèste, etc. *De apoplegia, peste, etc.* = Instrument músic. *Tocado*, *da* ò *tañido*, *da*.
Tocáda. *f.* De música. *Tocada* ò *tocata*.
Tocado. *m.* Espècie de barrèt blauc y ab vetas para fermarse al càp. *Tocador*.
Tocador, *ra*. *m. f.* El qui tòca. *Tocador*, *ra*. = De instruments músics. *Tocador*, *ra* ò *tañedor*, *ra*.
Tocador. *m.* Quartèt para vestir-se las dònas. *Tocador*.
Tocament. *m.* Tàcto, tòc. = Inspiració qui tòca al còr. *Tocamiento*.
Tocànt. *p. a.* de tocar. El qui tòca. *Tocante*.
Tocànt. *adv.* En quánt, á respècte de... *Tocante*.
Tocar. *v. a.* Paupar, posar sa mà á alguna còsa ò pàrt. = Encontrar una còsa á àltra, estar juntas. = Arribar de pàsso á algún llòc. = Mourer el còr, el ànimo, etc. = Pertàner. = Ser de obligació. = Tractar lèvemènt un assumto, etc. = Sonar. *Tocar*. = Sas àncas: atupar. *Asotar*. = Es botèt de cassar. *Reclamar*. = Sas costèllas: atupar. *Medir las costillas*: es còil. *Ajustar el coleto*: sa esqueua. *Cargar de leña*: es jép. *Menear el bulto*: es pàmpol. *Zurrar la pàmpana*: sa pèll, pèllissa, es serró, sa xuya: atupar. *Sacudir el polvo* ò *zurrar la badana*.
Tocar de batúd sa guitèrra. *Rasguear*: puntetjant. *Puntear*. = De llis alguna còsa. *Tocar de refilon* ò *de repelon*. = Per fòc. *Tocar d fuego*. = Missa, véspras, etc. *Tocar d misa*, *d visperas*, etc. = Per mòrt. *Tocar d muerto* ò *posar*. = Pel témps. *Tocar d nublado*. = Sàntos. *Tocar santus*, *d santus* ò *d alzar d Dios*. = Instruments músics. *Tocar* ò *tañer*. = Fer còm que tocar òrga demunt pòst, tàula, etc. *Tablitar*. = Tocar una còsa ab sas màs: ser clàra y evident. *Tocarla*

con las manos. = Es paudéro. *Panderetear*. = Es també demunt tàula, etc. que sàntos allòts. *Ta-balea*. = Tots es registres ò totes sas tèclas para lograr una còsa. *Tocar todos los registros* ò *no dejar piedra que mover*. = Tocar es viu á un. *Darle en la herida* ò *por la tetilla*. = Es viu de sa pòta ferrànt. *Arrimar el clavo*. = Tocar màre: terme de allòts. *Acótome d Dios*. = No tocar al llòc: parlar inconsecuènt. *Salirse del carro*. = No tocar pilòta: parlar inconsecuènt. *No tocar pelota*. = No tocar en tèrra: anar aviàt. *No poner los piés en el suelo*. = No tocar sas pèdras: caminar de prèssa. *Ir desempedrando la calle*.
Tocar-se. *v. r.* Estar contiguo, veynád. *Tocar*. = Sas bistias. *Ludirles el aparejo*.
Tocayo, *ya*. *adj.* Del matèix nòm. *Tocayo*, *ya* ò *colombroño*, *ña*.
Tocino. *m.* Càrn saláda de pòrc. *Tocino*.
Tódol. *m.* Ossèt para jugar. *Tuba* ò *carnícol*.
Toesa. *f.* Mida de sis pèus francesos y de sèt castellàns. *Toesa*.
Toga. *f.* Ròba talar que vestían los antígs romàns y en el dia los jutges y missèrs. *Toga*.
Togád, *da*. *adj.* El qui vá vestid de toga. *Togado*, *da*.
Toisson. *m.* Orde de cavàllería. *Toisson*.
Toldo. *m.* Euveláda para guardarse des sòl, de sa calor. *Toldo* y *toldadura*.
Toledá, *na*. *adj.* Natural de ò pertañent á Tolèdo ciutát de España. *Toledano*, *na*.
Tolèdo. *m.* Cassador de nius. *Chuchero* ò *pajadero*.
Tòlle-tòlle. *adv.* *llati* qui significa que se castig á un. *Tole-tole*.
Tolleràble. *adj.* Lo que se pòt tollerar. *Tolerable*.
Tolleràblemènt. *adv.* De un mèdo tolleràble. *Tolerablemente*.
Tollerád, *da*. *p. p.* de tollerar. *Tolerado*, *da*.
Tollerància. *f.* Sufrimènt, paciència. = Dissimulo, permissió de lo que se hauria de prohibir. *Tolerancia*.
Tollerànt. *p. a.* de tollerar. El qui tollèra. = *adj.* Sufrid, paciènt. *Tolerante*.
Tollerantisme. *m.* Opinió de aquèlls qui vòlen que se permeta qualsevòl culto. *Tolerantismo*.
Tollerar. *v. a.* Aguantar, sufrir ab paciència. = Dissimular, permètrer lo que se poria ò deuria impedir. *Tolerar*.
Tom. *m.* Còs de alguna còsa. = Llibre qui tà pàrt de una òbra. *Tomo*. = Bòn tom: hòmo astút, viu. *Buena pieza*, *pua* ò *linda caña de pescar*. = ¡Quin tom! *Qué linda pieza*, *pua* ò *caña de pescar*!
Tòm. *m.* Rebàxa de gèneros. *Rebaja*. = Donar tòu

una còsa. *Mudarse.*

Tomàd, da. *p. p.* de tomar. *Derribado, da.* =

Tumbado, da. = *Vareado, da.* = *Volcado, da.*

Tomar. *v. a.* Desfer cásas, parèts, etc. *Derribar* ò *echar d terra.* = Garròvas, mellas. *Tomar* ò *varear.* = Fer càurer. = Los licors. *Tumbar.*

Tomátiga y tomatiguèra. *f. V.* Domátiga y domatiguèra molt més usàds.

Tomba. *f.* Sepultura. *Bóveda de muertos* ò *tumba.*

Tombar. *v. a.* Fer mudar de parèr. *Volcar.* = Posarse á jèurer. *Tumbarse.* = Penjar més á una pàrt, *v. g.* una somàda. *Cabecear* = Bàrcas de costàt para adoharlos ò donarlos alquitrà. *Tumbar de lado* ò *dar la banda la nave.*

Toméu. *m.* Abreviadura de Bartoméu. *Bartolo.*

Tomeuèt. *m.* Diminutiu de Toméu. *Bartolito.*

Ton. Pronòm possessiu personal y masculí. *Tu.*

Tonàda. *f.* Cansó. *Tonada.*

Tonadeta. *f.* *Tonadica.*

Tonadilla. *f.* *Tonadilla.*

Tóndrer. *m.* La acció y el témps de tóndrer. *Esquileo* ò *trasquiladura.*

Tóndrer. *v. a.* Tayar sa llàna als xòts ò es pel á àltres animals. *Esquilar* ò *trasquilar.* = Al bestiar gròs que fàn es forasters. *Marzear.* = Enganar. *Meter en la huerta.*

Tonèdor. *m.* El qui tou. *Esquilador* ò *trasquilador.*

Tongàda. *f.* Tànda. *Tunda.* = Tiràda. *Tirada.* = Ab una tongàda. *De una tirada* ò *de un tiron.*

Tòni. *m.* Abreviadura de Antòni. *Antonio* ò *Anton.*

Tonièt. *m.* Diminutiu de Antòni. *Antonito* ò *Antonuelo.*

Tonina. *f.* Nòm pròpi de dòna. *Antonía.*

Tonieta. *f.* Diminutiu de Tonina. *Antonita* ò *Antonuela.*

Tonor. *m. V.* Tenor. *Tenor.*

Tonsura. *f.* Preparació para las ordes clericàls. *Tonsura.*

Tonsuràd. *adj.* El qui té tonsura. *Tonsurado.*

Tonsurar. *v. a.* Donar tonsura. *Tonsurar.*

Tontamént. *adv.* Ab tontería. *Tontamente.*

Tontedàt. *f.* Dit ò fét nècio. *Tontedad.*

Tontería. *f.* Bestiesa, ignorància, fàlta de judici ò de ciència. *Tontería,* y en estil familiar. *Tontera.*

Tontèt, ta. *adj.* Un pòc tontos. *Tontico, ca.*

Tontillo. *m.* Ròba interior ab un cèrcol que nsàvan las dònas para estufar sas faldetas. *Tontillo.*

Tonto, ta. *adj.* Benèyt, fàtuo, ximple. *Tonto, ta.*

Tontòt, ta. *adj.* Molt tontos. *Tontazo, za y tontonazo, za.*

Topàci. *m.* Pedra preciosa. *Topacio.*

Topàda. *f.* Carabassotàda, encontràda de càp, majorment de dos moltòus qui se sucen. *Topada*

ò *topetada.* = El còp que dona una còsa á altra quand se topen. *Topeton* ò *choque.*

Topar. *v. a.* Encontrar. *Topar.* = Agradar. *Cuadrar.* = Provar bé. *Probar.* = Una tòsa ab àltra. *v. n.* *Chocar.*

Toparse. *v. r.* Encontrarse. *Toparse.*

Topàrca. *m.* Governador de una regió. *Toparca.*

Toparquía. *f.* La dignidat y ofici del topàrca. *Toparquía.*

Topetón. *m.* Contienda. *Debate.*

Tòpic, ca. *adj.* Pertaüent á determinad llòc. *Tópico, ca.*

Tòpics. *m. pl.* Tractat de la invenció, etc. de los arguments. *Tópicos.*

Topo. *m.* Animal cási cègo. = Hòmo qui tropèssa en qualsevòl còsa. *Topo.*

Topografia. *f.* Descripció de un llòc particular. *Topografia.*

Topogràfic, ca. *adj.* Pertaüent á topografia. *Topográfico, ca.*

Topógrafo. *m.* Autor de mápas particulars. *Topógrafo.*

Topotèssia. *f.* Descripció de un llòc suposad. *Topotesia.*

Tora. *f.* Familia judía. = Tribút que los judíos pàgan per familia. = El llibre de la lleý de los judíos. *Tora.*

Torbàd, da. *p. p.* de torbar, se. *Turbado, da.* = *Tardado, da.* = *Encalabriada.*

Torbar. *v. a.* Alterar, perturbar. *Turbar.* = Escàp licor, fum, olor, etc. *Encalabriar la cabeza.* = Aturar, detenir. *Detener.*

Torbarse. *v. n.* Venir tard. *Tardar.*

Tòrcabocas. *m. pl.* Còsa coneguda. = Paper, pedàs para torcarse es derrèra. *Servilleta.*

Tòrcacúl. *m.* Paper, pedàs para torcarse es derrèra. *Paño de bacín* ò *servilleta.*

Torcàd, da. *p. p.* de torcar. *Limpiado, da.* = *Enjugado, da.*

Torcar. *v. a.* Fer neta una còsa. *Llimpiar.* = Axugar. *Enjugar.* = Sa mèrda. *Quitar la caca.*

Torcarse. *v. r.* Ferse net. *Llimpiarse.* = *Es cul. Limpiarse el culo.*

Tord. *m.* Aucell conegud. *Tordo.* = Hòmo astúd. *Zorzal.* = ¡Quin tord! *Qué zorzal!*

Tord. *m.* Péix. *Tordo.*

Toréro. *m.* El qui per ofici atoreya. *Torero.*

Toreyador. *m.* El qui atoreya. *Toreador.*

Tormént. *m.* Aflicció, dolor, pena. = Càstig que se dona als delinènts. *Tormento.*

Tormènta. *f.* Borràsca. = Adversidat, desgràcia. *Tormenta.*

Tormentador. *m. ant. V.* Atormentador. *Tormentador.*

Tormentar. *v. a. ant.* V. Atormentar. *Tormentar.*
 Torménts. *m. pl.* Máquina para donar tormént á los málváds. *Tormento* ô *tortura*.

Torn. *m.* Alternativa. *Turno*. = Per torn. *Por turno*.

Torn. *m.* Máquina para filar, fer canóns, tornetjar, etc. = El de múnjas. *Torno*. = De câp: turbació de éll. *Vahido*. = Para llepassar cotó. *Almarras*. (*m. pl.*) = Para filar seda. *Azarca*.

Torna. *f.* Restitució de lo que se há pres. *Torna*.

Tornád, da. *p. p.* de tornar. *Tornado*, da ô *vuelta*, ta.

Tornáda. *f.* El ácte y effécte de tornar al llóc de ahónt se surti. *Tornada* ô *vuelta*.

Tornaguia. *f.* Recibo de la guía. *Tornaguia*.

Tornar. *v. a.* Restituir lo mallévád ô robád. = Regressar al llóc de ahónt se havia surtid. *Tornar* ô *volver*. = Áse, hêstia, etc.: torpe. *Arrocinarse*. = Arréra. *Volver atras*: de lo promès: no cumplirló. *Volverse atras*. = Ágre. *Agriarse* ô *acedarse*. = Á bœurer ô á umplir es tassó. *Atizar la lámpara*. = Lo enviád. *Devolver*. = Mud. *Enmudecer*. = Môurer sas còls: brega, questió. *Volver las nueces al cántaro*. = Á sas lletras priméras. *Volver d las andadas* ô *al sicut erat*. = Arréra los licors. *Refuir*. = Al matéix llóc de ahónt havia surtid un. *Resurtir*. = Es jornál. *Volver la peonada*. = Sa pilôta. *Volver la pelota*. = Rânci. *Enfranciarse*. = Llôca una galina. *Enclocar* ô *encoclar*. = Un dolént: fersí. *Malearse*. = En sí: déxar lo error, préocupació, etc. *Volver en sí*: de desmây, mál de còr, etc. *Desembecerse* ô *desembelesarse*. = Una malaltia. *Retentar*. = Un malált. *Despejarse*. = Á pecar. *Volver d pecar* ô *al vômito*. = Á prènder es càb des fil el qui se éra perdúd, *v. g.* eu un sermó. *Desdoblar la hoja*. = Un ôs al séu llóc. *Volverle d su lugar* ô *encasar*. = Vermèy per empagaimént. *Sonrearse*. = Véy el hòmo ô parèxeiló ántes de hòra. *Envejecer*, *avejantarse* ô *avejarse*: râve. *Acorcharse*. = Vestít. *Raerse*. = Fer tornar coua d'ây á nu: enredarló. *Volver d uno tarumba*. = Tornarse còutra un. *Volverse contra uno*. = No tornar arréra: seguir lo comensád. *No volver la cara atras*. = Dir tornemí: trobar una còsa molt hòna ô serló élla. *Convidar d repetir*. = Tornèy, vermèy: que se diu al qui repetèix una còsa. *Dale bola* ô *otra al dicho Juan de Coca*.

Tornarsèn. *v. n.* Acursarse ô estrèñerse sa rôba. *Encogerse*.

Tórnas. *f. pl.* Recompènsa en baratar. *Torna* ô *tornas*. = Resistència. *Resistencia*. = Fer tórnas en baratar. *Hacer tornas*. = Resistir. *Hacer cara*.

Toruáy. *m.* Mida de vários pálmis segóns las várias provincias ô llòcs. *Estadal*.

Torner. *m.* El qui tornetja. *Tornero*.

Tornéra. *f.* La múnja qui per ofici está al torn. *Tornera*.

Tornetjád, da. *p. p.* de tornetjar. *Torneado*, da. = *Amanzado*, da. = *Castrado d golpe*.

Tornetjador. *m.* El qui tornetja eu el torn. *Tornero* ô *torneador*.

Tornetjar. *v. a.* Fer seyua en el torn de fuster. *Tornear*. = Axamplir. *Amanzar*. = Picar als animals màscles para impedirlos la generació. *Castrar d golpe*.

Tornillo. *m.* Avis de que se torn lo que se matlléva. *Vuelta*. = Tenir tornillo. *Tener vuelta*.

Torpe. *adj.* Fexúg, pésád, târd. = Desbonést, laciú. = Rudo en aprènder sas còsas. *Torpe*.

Torpemént. *adv.* Ab torpesa. *Torpemente*.

Torpesa. *f.* Pésadès, tardàusa. = Desbonestidât, laciú. = Duresa en aprènder sas còsas. *Torpeza*.

Torpíssim, ma. *sup.* Molt torpes. *Torpísimo*, ma.

Torpíssimamént. *adv. sup.* Ab molta torpesa. *Torpísimamente*.

Torpor. *m.* Térme mèdic. *Torpor*.

Torrád, da. *p. p.* de torrar. *Tostado*, da. = *Torrado*, da ô *turrado*, da. = Des sòl. *Caldeado*, da ô *curtido*, da. = Á sas gréllas. *Carbonado*, da = Ciuró. *Toston*.

Torrád, da. *adj.* Estenuád, mitx mòrt. *Cascado*, da ô *trasijado*, da.

Torrâda. *f.* Liésca de pâ torrâd. *Tostada*. = Muiáda de mantéga. *Mantecada*.

Torrador, ra. *m. f.* El qui tòrra. *Tostador*, ra ô *torrador*, ra.

Torradors. *m. pl.* Espècie de gréllas para torrar. *Tostador*.

Torrar. *v. a.* Còurer demúnt es callns ô demúnt gréllas ô torradors. *Torrar*, *tostar* ô *turrar*. = Es sòl. *Caldear*, *curtir* ô *tostar*.

Torrarse. *v. r.* *Tostarse*.

Torrât. *m.* *Tostado* ô *carbonado*.

Torre. *f.* Pàrt de edifici qui li servèix de adorno. = Fortificació, taláya, etc. *Torre*. = La de fer senál, etc. còm la de Pòrtopí. *Furo*. = De molí de vént. *Torre de molino*. = De vént: pensamént vâ. *Torre de viento*.

Torrént. *m.* Espây de tèrra per ahónt passa áygo algún témps. = Abundància, multitud de còsas. = Aflluència de paráulas. *Torrente*.

Torrentáda. *f.* Áygo molt copiosa y ràpida qui vé per torrént. *Torrentada*.

Torrer. *m.* El qui está en torre per ofici. *Torrero*.

Torreta. *f.* Torre petita. *Torrecilla* ô *torrejon*.

Torreyó. *m.* Torre petita. *Torrejon*.

Torró. *m.* La oliva qui cau sense madurar. *Agracejo.*

Torróns. *m. pl.* Còsa coneguda. *Turrones.*

Torròta. *f.* Torre gròssa. *Torreón.*

Torsàl. *m.* Cordonèt de vârios fils torsúds. *Torzal.*
=Gruxàd para brodar. *Gurbion.*

Torsedor, ra. *m. f.* El qui tòrs. *Torcedor, ra.*

Torsedor. *m.* Instrument para tòrser. *Torcedor.* =
Bastó ab un bossí de còrda á un càb para subjectar al bestiar gròs. *Acial.*

Torsedura. *f.* El àcte y efecte de tòrser. *Torcedura.*

Tòrser. *v. a.* Girarse á un costát, doblegar el còs ò pàrt de éll. = Donar vòltas á còrda, fil, ròba, etc. = Fer pèrder la línea rècta á una còsa. = Fer mudar de dictàmen ò de parèr á algú. = Apartarse des camí dret, etc. *Torcer.* = Tòrser es còll: morir-se. *Torcer el cuello.* = Obeir, subjectarse. *Torcer ò doblar la cerviz.*

Tòrserse. *v. r.* Pèrder la direcció. = Mudar de dictàmen, parèr. = Corrómpre-se la justícia, etc. *Torcerse.* = Biga, parèt, pòst. *Torcerse, alabearse ò tornearse.* = Sas espigas per ser granàdas. *Encamarse.*

Torsú, da. *p. p.* de tòrser. *Torcido, da ò tuerto, ta.* = Biga, llefiàm, parèt, etc. *Torcido, da, alabendo, da ò torneado, da.* = Espiga. *Encamada ò torcida.*

Torsuda. *f.* La acció de tòrser y la calidat de lo tòrt. *Torcedura y tortuosidad.* = Del còs para evitar cayguda, dàny, tòc, etc. *Esguince.* = Torsudas. *f. pl.* Contiénadas, debàtes. *Cañas y toros.*

Tòrt, ta. *p. p.* irregular de tòrser. *Tuerto, ta.*

Tòrt, ta. *adj.* Aquèll á qui fàlta un ny. *Tuerto, ta.* = Fer tòrt á un: trèurerli un ny. *Poner á uno tuerto ò entortar.* = No fer tòrt á ningú: semblar als séus. *Le viene de casta.* = Á tòrt y á través: sense reflexió. *Á tuerto y á derecho.*

Tòrta. *f.* Aclucament de un ny. *Guiñada, guiñadura ò guiño.* = Fer la tòrta: aclucar un ny. *Guiñar.* = El qui la fà. *Guiñador, ra.*

Tortàda. *f.* Còsa coneguda. *Tortada.*

Tórtera. *f.* Àve. *Törtola*, y es màscle. *Törtolo.*

Tortetera. *f.* Tórtera petita. *Tortolica, illa, ita.*

Tortilla. *f. V.* Truyta. *Tortilla.*

Tortosí, na. *adj.* De Tortosa. *Tortosano, na.*

Tortuga. *f.* Animál anfíbio y de clòsca. *Tortuga ò galápago.* = Péssa de fust para taucar pòrtas. *Turavilla.*

Tortura. *f.* Es torménts para castigar los delinquents. *Tortura.*

Tos. El plural del pronòm possessiu personal ton. *Tus.*

Tos. *f.* Fòrsa que fà el pit para trèurer lo qui lo molésta. *Tos.* = Seca. *Seca.*

Toscà, na. *adj.* De Toscana provincia de Itàlia, *Toscano, na.*

Toscà. *m.* Un orde de arquitectura. *Toscano.*

Toscamént. *adv.* Grosseramént. *Toscamente.*

Tosco, ca. *adj.* Básto, grosser, incúlt, sense adorns, màltrabayàd. *Tosco, ca.*

Tosquedat. *f.* La calidat de lo toscó. = Estupidès, fàlta de enseñansa. *Tosquedad.*

Tossina. *f.* El àcte y efecte de tossir. *Tosidura.*

Tossineta. *f.* Tos petita. *Tosecilla.*

Tossir. *v. n.* Fer el esfòrs, el renou que càusa la tos. = Para cridar á algú. *Toser.*

Tot, ta. *adj.* Sencèr, enter. *Todo, da.* = Tots: tot el mon. *Todos.* = Tots junts. *Todos juntos.* = Tota una còsa. *Toda una cosa.*

Tot. *m.* El agregat de las pàrts de que se compòn una còsa. *Todo.* = Á tot. *Á todo.* = Tot embú: de repènte. *De golpe.* = Ab tot axò. *Con todo eso ò esto.* = Del tot. *Del todo.* = En tot. *En todo.* = En tot y per tot. *En todo y por todo.* = Tot en gròs. *Todo en gordo.* = En un tot. *En un todo.* = El tot. *El todo.* = Sobre tot. *Sobre todo.* = En tot témps, en tot llòc. *En todo tiempo, en todo lugar.* = Tot gròs y petit. *Todo chico con grande.* = Ser un tot. *Ser un todo.* = Ser el tot: ser el principal motiu de un negòci. *Ser el todo.* = Tot se es menester: noy hà res de més. *Todo es menester cuanto Marta hila y Pedro devana.* = Tot ho fàn es dòbbés. *Todo lo alcanza el dinero.* = Tot se fà pes dòbbés. *Por el dinero baila el perro.* = Tot se compondrà ab una hòna àygo. *Todo saldrá del cubeto.* = Tot es possible. *Todo es posible ò todo cabe.* = Tot servèix algú dia. *Las migajas del fardel d las veces saben bien.* = Tot li vé axí còm vòl. *Todo le viene d pedir de boca.* = Tot lo demés son viòlas. *Todo lo demas son tortas y pan pintado.* = Tot dret: sense voltèra. *Todo derecho ò via recta.* = Tot se ferà. *Todo se hard ò todo se andard.* = De tot se vòl entèndrer y es més àse que en taléca. *De todo entienden un poco y de albardero dos puntadas.* = Posarse en tot. *Meterse en todo.* = Fer á tots jugànt. *Arrastrar.*

Totàda. *f.* El àcte y efecte de totar en el jòc. *Arrastre.*

Totál. *adj.* Generàl, universàl. = *m.* El tot que resulta de la unió de molts còsas separàdas, majorment de las diversas partidas dels contes. *Total.*

Totalidat. *f.* Agregat ò suma de còsas ò partidas separàdas. *Totalidad.*

Totàlmént. *adv.* Del tot, entèramént. *Totalmente.*

Totar. *v. a.* Surtir de carta de trunfo jugant.
Arrastrar.
Tothòm. *m.* Tots los hòmos. *Todos.* = Tothòm en bull: tots lo diuen. *Anda de boca en boca.* = Tothòm ho sàb. *Los niños lo saben.*
Totpoderós. *adj. ò m.* El qui tot lo pòt qui sòla-mént es Déu. *Todopoderoso.*
Totas-espicias. *f. pl.* Fruyta, espècie de prebebò. *Malagueta ò pimienta de Ciapa ò de Tabasco.*
Tou, va. *adj.* Pà ò pàsta á punt de posar á còurer. *Leudo, da ò fermentado, da.*
Tova. *f.* Espècie de retjòla sense còurer. *Adobe.*
Továd, *da. p. p.* de tovar. *Leudado, da ò fermentado, da.*
Tovar. *v. n.* Prènder es pà ò pàsta es punt para còurerse bé. *Leudar ò fermentar.*
Tovâyas. *f. pl.* Còsa coneguda. De tàula. *Manteles.* = De altar. *Toallas:* la de demunt. *Sabanilla.* = Para tapar es pà paraque sia tou. *Masera.*
Tox. *m.* Torpesa. *Torpesa.*
Toxarrúd, *da. adj.* Cabessúds. *Tozudo, da.* = Torpes. *Torpe.*

TR.

Trabáll y áltres. *V.* Trabáy.
Trabáy. *m.* Dificultat. = Eczercici, còst, impedimént, ocupació. = Aflicció, molèstia, pena. = Misèria, pobresa ab que se pàssa la vida. = La matèxa òbra trabayáda. *Trabajo.* = De càp, de màns, del càmp, etc. *De cabeza, de manos, del campo, etc.* = Prènder es trabáy: la mortificació. *Tomar el trabajo.* = Trabáys. *pl.* Gànes de anar del còs. *Necesidad mayor.* = Fer trabáys: cagar *Hacer campos.*
Trabayád, *da. p. p.* de trabayar. *Trabajado, da.*
Trabayador, *ra. m. f.* El qui trabàya majormént en el càmp. *Trabajador, ra.* = El qui trabàya molt ò fà molta feyna. *Trabajador, ra ò laborioso, sa.* = El de pòca habilitat. *Chapucero, ra.*
Trabayar. *v. a.* Ocuparse en qualsevòl eczercici. = Inventar, procurar, solicitar, fatigarse en qualsevòl còsa. = Aplicarse ab cuydado y desvélo en fer alguna còsa. *Trabajar.* = Còm un negre: molt. *Como un negro ò desuñarse.* = Ab la àxa. *Azolar.* = À sa bomba treyént àygo. *Dar d la bomba.* = De sòl á sòl á nes càmp. *Campear de sol d sombra.* = À escaràda. *A destajo, ò d tarea* si sa feyna es pòca. = Sense mirar si lo que se trabàya està bé ò mál. *Atrabancar.*
Trabayèt. *m.* Trabáy petít. *Trabajillo.*
Trabayós, *sa. adj.* Causád, dificultós, péaós. *Trabajoso, sa.*
Trabayosament. *adv.* Ab trsbáy. *Trabajosamente.*
Trabayosíssim, *ma. sup.* Molt trabayosos. *Trabajo-*

sisimo, ma.

Trábea. *f.* Vestit llarg de los réys, sècadors y sacerdots pagáns. *Trabea.*
Trabuc. *m.* Arma de fòc. *Trabuco.* = Menjar còm un trabuc: molt. *Comer como un sabañon.* = Poearse còm un trabuc: umplirse bé sa pànxa. *Ponerse como un trompo.*
Trabucád, *da. p. p.* de trabucar. *Trabucado, da.* = *Volcado, da.* = *Vertido, da.*
Trabucáda. *f.* Tir de trabuc y es còp y dásy que fà. *Trabucazo.*
Trabucant. *p. a.* de trabucar. El qui trabuca. *Trabucante.*
Trabucar. *v. a.* Descompòndrer, confòndrer, girar demunt devall. *Trabucar.* = Fer retjar gèrra: botèlla, etc. *Verter:* á pòc á pòc paraque no surta sa brutó ò solátjes. *Decantar.*
Trabucar. *v. n.* Tomhar càrro, fèix, etc. *Volcar.* = Es càp á un: pèrder es judici. *Secdrsele el crdneo.* = Donar un pás fàls. *Trabucar.* = Balansa, pes. *Trabucar ò caer.*
Trabuquèt. *m.* Balansetas para pésar el òr y plàta. *Pesillo.*
Trác-trác. Paràula ab que se esprésa la repèticó de còp ò tòc. *Zas-zas.*
Tracaláda. *f.* Multitud. De gént. *Golpe de gente.* = De àltras còsas. *Montantada.*
Tracista. *m.* El qui invénta alguna còsa. *Tracista.*
Tractáble. *adj.* Apacible, humá, suàve. *Tractable.*
Tractád, *da. p. p.* de tractar. *Tratado, da.*
Tractadista. *m.* El qui escriu tractáts suèlts sobre una matèria particular. *Tratadista.*
Tractador, *ra. m. f.* El qui tracta alguna matèria ò negòci. *Tratador, ra.*
Tractamént. *m.* *V.* Trácto. *Tratamiento.*
Tractánt. *p. a.* de tractar. El qui tracta. *Tratante.*
Tractar. *v. a.* Manetjar alguna còsa, tenirla entre màns. = Discórrer, disputar, escriurer. = Tenir comunicació y trácto ab algú. = Mercadetjar, comerciar. = Conversar, parlar. = Maquinar. *Tratar.* = Ab desprèci á algú. *Con desprecio ò d baqueta.* = Còm un cà. *Como d un perro.* = Còm un pedás brut. *Como d un trapero ò trapo.*
Tractarse. *v. r.* Comunicarse. *Tratarse.* = Còm un príncipe: bé y regaladament. *Como un cuerpo de rey.*
Tractát. *m.* Ajúst. Convèni, pàcte. = Discúrs, escrit, òbra litterària. = Los capítols de un tractát. = Document, instrucció. *Tratado.*
Tractadèt. *m.* Diminutiu de tractát. *Tratadillo.*
Tractèt. *m.* Diminutiu de trácto. *Tratillo.*
Trácto. *m.* Familiaridat, módo de tractarse, amistat, comèrs, intelligència, pàcte. *Trato.*

Tràcto. *m.* Alguns versets que se diuen en la missa acabada sa epístola. *Tracto.*
Tradició. *f.* Notícia no escrita sinó derivada de uns a altres. *Tradicion.*
Tradicional. *adj.* Pertanyent a tradició. *Tradicional.*
Traducció. *f.* Traslació de un escrit de una llengua a altra. *Traduccion.*
Traductor, *ra. m. f.* El qui tradueix. *Traductor, ra.*
Traduïd, *da. p. p.* de traduir. *Traducido, da.*
Traduir. *v. a.* Trasladar escrits de una llengua a altra. *Traducir.*
Trafagador, *ra. m. f.* El qui trafega en negocis. *Trafagador, ra.* = El qui trafega ab molta ànsia y diligència. *Trafagon, na.* = Guetjador qui en tot se pòsa. *Gobernante.*
Trafagar. *v. a.* Comerciar, negociar, tractar. = Anar de una part a altra comerciànt, tractànt. *Trafagar y traficar.*
Tráfec. *m.* Comerç, compra, tràcto, venda. *Tráfego, tráfico* ò *traficacion.*
Tragador, *ra. m. f.* El qui menja molt. *Tragador, ra, tragon, na, tragaldabas, tragamallus* ò *traganton, na.*
Tragar. *v. a.* Menjar molt y de pressa, enviar-se alguna cosa per sa gargamella. *Tragar.* = No poder tragar a un: no poderlo veurer per aversió. *No poderle tragar.*
Tràge. *m.* Mòdo particular de vestir-se y el mateix vestit. = Color, pretesto, rahó apparent. *Trage.*
Tragèdia. *f.* Composició poètica de èxzit desditzad. = Succés desgraciad, fatál. *Tragedia.* = Parar en tragèdia: tenir un fi desgraciad. *Parar en tragedia.*
Tragi. *m.* Traspòrt de gèneros de una part a altra. *Tragin* ò *tragino.*
Tràgic, *ca. adj.* Pertanyent a tragèdia. = Desgraciad, infelís. *Trágico, ca.*
Tràgicament. *adv.* Infelísment. *Trágicamente.*
Tragicomèdia. *f.* Pèssa poètica qui té de la tragèdia y de la comèdia. *Tragicomedia.*
Traginad, *da. p. p.* de tragar. *Traginado, da.*
Traginada. *f.* La part interior qui cubreix una habitació, un edifici. *Techo.*
Traginar. *v. a.* Transportar gèneros de una part a altra. = Anar de un lloc a altre. *Traginar.*
Traginer, *ra. m. f.* El qui traguia. *Traginer, ra* ò *traginante.*
Tragineria. *f.* El eczercici de traginer. *Tragineria.*
Tràgo. *m.* La porció que se heu d'un pic. = Adversidat, desgràcia. *Trago.* = Gròs. *Tragantada.*

Traguèt. *m.* Tràgo petit. *Tragueto.*
Trahició. *f.* Falta de fidelitat y llealtat. = Engany, sorpresa. *Traicion.* = Alta: contra el sobirà. *Alta.* = De trahició. *A traicion.* = Sa trahició agrada, però no el qui la fa. *La traicion aplace, pero no el que la hace.*
Trahid, *da. p. p.* de trahir. *Vendido, da.*
Trahir. *v. a.* Fer trahició. *Vender.*
Trahüllador, *ra. m. f.* El qui vâ de aquí allà sense motiu. *Biltrotero, ra* ò *azotacalles.* = El qui se pòsa en tot. *Gobernante.*
Trahüllar. *v. a.* Anar de aquí allà sense motiu. *Biltrotear.* = Posarse en lo que no toca. *Manipular.*
Tràma. *f.* Astucia, embuy, intriga, complòt. *Trama.*
Tramad, *da. p. p.* de tramar. *Tramado, da.*
Tramador, *ra. m. f.* El qui tràma. *Tramador, ra.*
Tramar. *v. a.* Dispòndrer algun engany, intriga. *Tramar.*
Tràmite. *m.* Curs, camí, via. *Trdmite.*
Tramòya. *f.* Màquina, decoració de teàtro. = Astucia, embróll, enredó. *Tramoya.*
Tramoista. *m.* El maquinista del teàtro. = El qui usa de embrólls, de enganyys, etc. *Tramoista.*
Tràmpa. *f.* Ardit, artífici para enganar. *Trampa.* = Fer tràmpas. *Hacer trampas* ò *trampear.*
Trampista. *adj.* El qui usa de tràmpas. *Trampista.*
Trampoletjar. *v. n.* Olvidarse de lo que se sabia, *v. g.* en un sermó. *Perder el hilo* ò *trascordarse.*
Tramontàna. *f.* El punt del cel entre es mestrál y grég y el vent qui vé de ell. *Tramontana* ò *norte.* = Pèrder sa tramontàna de vista: no saber lo que se diu ò fa. *Perder la tramontana* ò *el norte.*
Tramutja. *f.* Coxó cásí en forma de embut alont se pòsa es grà que se hà de mòlter. *Tolva.*
Tramutjada. *f.* Lo que se pòsa una vegada dins sa tramutja. *Cibera.*
Tramutjó. *m.* La canaleta qui subministra el grà a las ròlas de moli. *Canaleja de tolva.*
Trànc. *m.* Avès. *Costambre.* = Educació. *Crianza.*
Trànce. *m.* Perill, moment crític en un negoci. = Últim instant de la vida. *Trance.*
Tranquil, *la. adj.* Apacible, quiet, en calma. *Tranquilo, la.*
Tranquilidat. *f.* Càlma, quietut, sossiego. *Tranquilidad.*
Tranquilisad, *da. p. p.* de tranquilisar. *Tranquilizado, da.*
Tranquilisar. *v. a.* Aquietar, calmar, sossegar. *Tranquilitzar.*

Tranquilla. *f.* Espècie para enganar. *Tranquilla.*
Transacció. *f.* Contracte voluntari entre los qui pletetjan ab que se ajustan sobre un puint dubtós, etc. *Transaccion.*
Transalpino, na. *adj.* El qui está á la altra part de los Alpes. *Transalpino, na.*
Transcendència. *f.* Eminència, superioridat. = Pénétració, facilitat en concèber. *Transcendencia.*
Transcendent. *adj.* Agut, pénétrant. *Transcendente.*
Transcendental. *adj.* *Transcendental.*
Tráscat. Espresió llatina qui vol dir: bella basca, que pás, sia axí. *Trdnscat.*
Transferid, da. *Nóta.* Molts de altres articles qui comensan per *trans*, que se cerquen per *tras* sense n.
Transfesió. *f.* El acte y efecte de traspasar de part á part ab una ferida. *Transfixion.*
Transfusió. *f.* Comunicació de uns als altres. *Transfusion.* = De la sang: oporació per la qual se fa passar la sang del cos de un animal diu el de nn altre. *Transfusion de la sangre.*
Transsubstanciación. *f.* Conversió de una substancia en altra en la Eucaristia. *Transsubstanciacion.*
Transsubstanciád, da. *p. p.* de transsubstanciar. *Transsubstanciado, da.*
Transsubstanciál. *adj.* Qui se convertèix totalment de una substancia en altra. *Transsubstancial.*
Transsubstanciar. *v. a.* Convertir ó mudar una substancia en altra. *Transsubstanciar.*
Tranzent. *m. f.* El qui está de passo, passetjer. = *adj.* Qui de la causa passa al efecte segons los filosòfs. *Transeunte.*
Tranzigíd, da. *p. p.* de tranzigir. *Transigido, da.*
Tranzigir. *v. a.* Ajustarse y componderse dos qui pletetjan. *Transigir.*
Tranzit. *m.* El acte y efecte de passar, pás. = El lloc ahont se atura un passetjer y el per ahont pás. = Pás de un empleó á altre. = El pás de la vida á la mort, majorment de los justos. *Tránsito.*
Tranzitar. *v. n.* Caminar, viatjar. *Transitar.*
Tranzitín, va. *adj. cur.* Lo qui pás y se transferèix á altri. = El verb cuya significació pás a altra cosa y se atura en ella. *Transitivo, va.*
Tranzitóri, ria. *adj.* De poca duració, lo qui pás prest. *Transitorio, ria.*
Tranzitóriament. *adv.* De passo, aviât, sense atenció. = Temporalment. *Transitoriamente.*
Trâpa. *f.* Finestreta en el trispòl de dalt para vèner lo que se fa abaix. *Trampilla.* = Pòst qui tâpa escala ó caragòl. *Trampa.* = Orde religiosa. *Trapa.*

Trapacer, ra. *m. f. adj.* Embustero qui cerca enganar, majorment en so vènder. *Trapacero, ra.*
Trapaceria. *f.* Embusteria, engany, frau, majorment en so vènder. *Trapaceria.*
Trapân. *m.* Barrina qui se mou per mèdi de una còrda, etc. *Parauso ó taladro.* = Eyna de barber. *Trépano.*
Trapanád, da. *p. p.* de trapanar. *Taladrado, da.* = De fret. *Traspasado, da.* = *Trepanado, da.*
Trapanar. *v. a.* Foradar ab so trapân. *Taladrar.* = Es barbers sa clòsca des cap. *Trepanar.* = Es fret. *Traspasar.*
Trapécio. *m.* Figura geomètrica irregular de quatre costats. *Trapezio.*
Trapéuse. *adj.* El religiós de la Trâpa. *Trapense.*
Trapessóide. *f.* Figura geomètrica. *Trapezoide.*
Trapoletjád, da. *p. p.* de trapoletjar. *Pisoteado, da.*
Trapoletjar. *v. a.* Trepitjar maltractant, v. g. sembrât. *Pisotear.*
Trâquea. *f.* Artèria del pulmó. *Tráquea.*
Trás. *m.* Còp ó tòc de renou. *Tras.* = Trás trás: repeticó del còp ó tòc. *Tras tras.* = No tenir trás que parar: tenir misèria estréma. *No tener tras que parar.*
Trasbordád, da. *p. p.* de trasbordar. *Trasbordado, da.*
Trasbordar. *v. a.* Passar alguna cosa de un barco á altre. *Trasbordar.*
Trascolád. *p. p.* de trascolar. *Encubado.*
Trascolar. *v. a.* Posar es vi desde es cub dins sas botas. *Encubar.*
Trascurrir. *v. n.* Succeir-se uns témps als altres. *Trascurrir.*
Trascurs. *m.* El curs del témps. *Trascurso.*
Trasdoblad, da. *p. p.* de trasdoblar. *Trasdoblado, da.*
Trasdoblar. *v. a.* V. Triplicar. *Trasdoblar.*
Trasdoble. *m.* V. Tríplice y triplo. *Trasdoblo.*
Traser. *m.* Es cul. *Tras, trascorral, trasero ó trasportin.*
Trasferid, da. *p. p.* de transferir. *Transferido, da.*
Transferir. *v. a.* Trasladar de un lloc á altre. = Dilatar per altre témps lo que estava per executar-se. = Trasladar una festivitat del dia pròpi á un altre. = *cur.* Renunciar el dret ó domini a un altre. *Transferir.*
Trasfiguráble. *adj.* Lo qui se pòt trasfigurar. *Trasfigurable.*
Trasfiguració. *f.* Mudansa de una figura en altra. = La de Cristo Jesús en el monte Tabôr y la festa que celebra la Iglesia dia 6 de agost. *Trasfiguracion.*

Trasfigurád, da. *p. p.* de trasfigurar, se. *Trasfigurado, da.*
 Trasfigurar. *v. a.* Mudar de figura. *Trasfigurar.*
 Trasfigurarse. *v. r.* Mudar de figura, transformar-se. *Trasfigurarse.*
 Transformació. *f.* El acte y efecte de transformar, se. *Transformacion.*
 Transformád, da. *p. p.* de transformar. *Transformado, da.*
 Transformar. *v. a.* Mudar una còsa en àltra donantli nòva forma ò figura. *Transformar.*
 Transformarse. *v. r.* Convertirse al parèxer un en la còsa amada. = Mudar de costúms. *Transformarse.*
 Trasfretació. *f.* Pàs de un riu ò de mar. *Trasfretacion.*
 Trasfretar. *v. a. ant.* Passar la mar. *Trasfretar.*
 Trasgredíd, da. *p. p.* de trasgredir. *Trasgredido, da.*
 Trasgredir. *v. a.* Rómprer lléy ò precèpte. *Trasgredir.*
 Trasgressió. *f.* Violació, no observància de lléy ò manament. *Trasgresion.*
 Trasgressor, ra. *m. f.* El qui romp lléy, manament, etc. *Trasgresor, ra.*
 Traslació. *f.* El acte y efecte de trasladar. *Traslacion ò trasladacion.*
 Trasládád, da. *p. p.* de trasladar. *Trasladado, da.*
 Trasladar. *v. a.* Mudar una còsa de una pàrt á àltra. = Copiar algú un escrit. = Traduir de una lléngua á àltra. = Aplicar la significació de una paraula á alguna còsa para la seua major intelligència. *Trasladar.*
 Trasládo. *m.* Còpia de algú un escrit. = Imitació de alguna còsa per la qual se parèix á àltra. = *cur.* Comunicació de los allegats de una pàrt á la àltra. *Traslado.*
 Traslatici, cia. *adj.* Pres de àltra pàrt. = Metafòric qui passa de la còsa pròpia á la no pròpia. *Traslaticio, cia.*
 Traslaticiamént. *adv.* Metafòricament. *Traslaticiamente.*
 Traslatsu, va. *adj. V.* Traslatici. *Traslativo, va.*
 Traslativament. *adv.* Metafòricament. *Traslativamente.*
 Traslúid, da. *p. p.* de traslluir. *Traslucido, da.*
 Traslluirse. *v. r.* Déxarse veurer alguna còsa per entre àltra trasparént. = Conjecturarse en virtút de algú antecedént. *Traslucirse.*
 Trasmari, na. *adj.* Lo qui es de la àltra pàrt del mar. *Trasmarino, na.*
 Trasmigració. *f.* Mutació de habitació de un país á àltre. *Trasmigracion.* = P. tagòrica: el trànzit fingid per Pitàgoras de una ànima de un còs á àltre. *Pitagòrica.*

Trasmigrád, da. *p. p.* de trasmigrar. *Trasmigrado, da.*
 Trasmigrar. *v. a.* Passar á viurer en àltra pàrt. *Trasmigrar.*
 Trasmisiblc. *adj.* Lo que se pòt trasmitir. *Trasmisible.*
 Trasmisió. *f.* Traspàs de una còsa, de una persona á àltra. *Trasmision.*
 Trasmitíd, da. *p. p.* de trasmitir. *Trasmitido, da.*
 Trasmitir. *v. a.* Cedir una còsa á àltri. *Trasmitir.*
 Trasmudád, da. *p. p.* de trasmudar. *Trasmudado, da ò trasmutado, da.*
 Trasmudar. *v. a.* Mudar de una pàrt á àltra. = Mudar ò convertir de una figura en àltra, etc. *Trasmudar ò trasmutar.*
 Trasmudarse. *v. r.* Mudarse, etc. *Trasmudarse ò trasmutarse.*
 Trasmutable. *adj.* Lo qui se pòt mudar. *Trasmutable.*
 Trasmutació. *f.* Mudansa de una còsa en àltra. *Trasmutacion ò transmutacion.*
 Trasmutatu, va. *adj.* Qui té virtút de trasmudar. *Trasmutativo, va ò transmutativo, va.*
 Trasmutatòri, ria. *adj. V.* Trasmutatu. *Trasmutatorio, ria.*
 Trasnòtxád, da. *adj.* El qui no hà dormid en la nit y el qui està malfet per no haver dormid. *Trasnonchado, da.*
 Trasnòtxador, ra. *m. f.* El qui passa la nit vellant. *Trasnochador, ra.*
 Trasnòtxar. *v. n.* Passar la nit vellant. *Trasnochar.*
 Trasnóbrar. *v. a.* Mudar es nòms. *Trasnóbrar.*
 Trasnominació. *f.* Figura retòrica: mutació dels nòms. *Trasnominacion.*
 Traspalád, da. *p. p.* de traspalar. *Traspalado, da.*
 Traspalar. *v. a.* Remenar una còsa ab pàla unajorment el grà, blàt, etc. *Traspalar.*
 Traspàrència. *f.* Calidat del còs qui dona pás á sa llum. *Traspàrència.*
 Traspàrént. *adj.* Clar, resplandént. = Lo qui dona pás á sa llum. *Traspàrente.*
 Traspàs. *m. cur.* Renuncia del dret ò domini. = Aflicció, dolor ò lo qui es lo càusa. *Traspaso.*
 Traspasád, da. *p. p.* de traspassar. *Traspasado, da.*
 Traspassar. *v. a.* Passar una còsa de una pàrt á àltra. = Passar de la àltra pàrt. = Tornar á passar. = Atrevessar de pàrt á pàrt ab algú instrument. = Causar llàstima, compassió, dolor. = Causar molèstia, pena. = Escedir de lo que se deu. = Rómprer alguna lléy. = *cur.* Cedir el dret ò domini de alguna còsa. *Traspasar.*
 Traspiràble. *adj.* Lo qui pòt traspirar. *Traspirable.*

Traspiració. f. Espulsió insensible dels humors del còs per los pòros. *Traspiracion.*
Traspirad, da. p. p. de traspirar. *Traspirado, da.* = *Resudado, da* ó *trasudado, da.*
Traspirar. v. a. Rèber áyre ó obrir per allà ahónt pòt entrar. = *v. n.* Espellir los humors del còs per los pòros. *Traspirar.* = Suar un pòc. *Resudar* ó *trasudar.*
Trasplantació. f. El acte y efecte de trasplantar. *Trasplantacion.*
Trasplantad, da. p. p. de trasplantar. *Trasplanta-do, da.*
Trasplantar. v. a. Mudar ábres, plántas de un llòc á áltre. *Trasplantar.*
Traspòrt. m. La acció de trasportar. = La bàrca destináda para dur víveres, municions ó áltres còsas de una pàrt á áltra. = Turbació violéнта qui lléva el us de la rahó. *Trasporte* ó *transportamiento.*
Transportable. adj. Lo qui se pòt trasportar. *Transportable.*
Transportació. f. El acte y efecte de trasportar. *Transportacion* ó *transportacion.*
Transportad, da. p. p. de trasportar. *Transportado, da* ó *transportado, da.*
Transportador. m. Instrumént matemàtic. *Transportador.*
Transportamént. m. V. Traspòrt. *Transportamiento* ó *transportamiento.*
Transportar. v. a. Dur una còsa de un llòc á áltre. = Mudar sa cláu ó el tò en la música. *Transportar* ó *transportar.*
Transportarse. v. r. Déxarse arrastrar de una passió violéнта. *Transportarse* ó *transportarse.* = *Trasfigurarse*, *perturbarse.* *Trasfigurarse* ó *trastornarse.*
Trasposició. f. Inversió del orde de las paràulas. *Trasposicion* ó *transposicion.*
Tràssa. f. Áyre, fisonomía, figura, preséncia. = Arbitri, invenció, mèdi. *Traza.*
Trassad, da. p. p. de trassar. *Trazado, da.*
Trassar. v. a. Delinear, proposar la idèya de alguna obra. = Discórrer, dispòndrer los mèdis para lograr una còsa. *Tazar.*
Trassustanció ó trausustanció. f. Conversió de una substància en áltra, y áltres. V. *Transustancia-ció.*
Trassunto. m. Còpia, semblànsa, trasládo. *Trasunto.*
Trást. m. Càda divisió del mànég de alguns instrumènts músics de còrda. *Traste.* = Llòc para vendrèy. *Encontrada.* = Terréno que se concedèix á los pastors paraque sòlamént éills hey pujan pa sturar al bestiar. *Acampo.* = Posar trástas á ins-

trumènt. *Trastear.*

Trastéra. f. El llistó de dàlt á bàix de bastimènta de pòrta. *Cabio.*
Trásto. m. Quàlsevòl còsa qui servèix para us ó adorno de una càsa. *Trasto.* = El que se arrecona per véy y dolént. *Cachivache.* = Persona inútil: no bóna á res. *Trasto* ó *hablanda higos* ó *brevas.* = *Trástos. pl.* El conjúnt de éills de una càsa. *Ajuar* ó *menage.* = De cunya. *Ajuar de cocina.* = Aplegar es trástos para auarsèu de algún llòc. *Hacer la maleta.* = Mudar es trástos. *Trastear.*
Trastórn. m. El acte y efecte de trastornar. *Trastorno* ó *trastornamiento.*
Trastornàble. adj. Lo qui se pòt trastornar. *Trastornable.*
Trastornad, da. p. p. de trastornar, se. *Trastornado, da.*
Trastornador, ra. m. f. El qui trastorna. *Trastornador, ra.*
Trastornar. v. a. Girar demúnt deváll algunas còsas ó invertir el orde regular de éllas. = *Perturbar.* *Trastornar.*
Trastornarse. v. r. Perturbarse. *Trastornarse.*
Trasverberació. f. La acció de trasverberar. *Trasverberacion.*
Trasverberad, da. p. p. de trasverberar. *Trasverberado, da.*
Trasverberar. v. a. Passar de pàrt á pàrt ab una ferida. *Trasverberar.*
Trasvèrs, sa. adj. Lo qui estâ torsúu ó de través. *Trasverso, sa.*
Trasversál. adj. Atravessad, posad de través. = Parént no per línea rècta. *Trasversal.*
Tráu. m. Xapè en ròba para entrary botó. = Ferida, llàga llàrga. *Ojal.* = Forat quadriád en fusta fèt ab escàrpera ó puntacorrènt. *Esclopadura.* = Tràus: el agregât de éills en v. g. un jác. *Ojaladura.* = Fer tràus. *Ojalar.* = La qui los lá. *Ojalera.*
Travád, da. p. p. de travar. *Trabado, da.* = De travarse es vestit. *Enfaldado, da, arregazado, da.*
Travád, da. adj. El qui té pòcas màñas. *Cortapala.*
Travador. m. La pàrt de la càma de bistia per ahónt se tráva. *Trabadero.*
Travalád, da. p. p. de travalar. *Tropezado, da.*
Travaláda. f. La acció de travalar. *Tropezon* ó *tropezio.*
Travaladeta. f. Travaláda petita. *Tropezoncico, llo, ito.*
Travalador, ra. m. f. El qui travála. *Tropezador, ra.* = El qui travála molt. *Tropezon.*

Travalar. *v. n.* Ferir ab sos pèus á algún impediment. = Cànner en alguna fálta. *Tropezar.* = Ab un maculí: negarse eu póca áygo. *Tropezar en una china ó en un garbanzo.*

Travar. *v. a.* Ajustar, unir una còsa ab áltra. = Posar trávas, impediment. *Trabar.* = Cárros, táulas paraque no se mógan. *Calzar.* = Pédras ab fèrros. *Engaflar.* = Ab fil d'emplomar, de fèrro ó d'òr. *Engarzar.*

Travarse. *v. r.* Arroinangarse es vestít. *Enfaldarse, arregazarse ó arremangarse.*

Trávas. *f. pl.* Còrda para fermar la histia per sas càmás. = Impediment, obstàcle, dificultát. *Traba.* = Llàrgas para fer aprènder de caminar á bistia. *Trabas.*

Travèrsas. *f. pl.* Còrdas desde lo àlt dels ábres de bárco fins al séu costát. *Traversas.*

Través. *m.* Biáx, oblicuidát. = Desgràcia, infelicitát. *Traves.* = De través. *De traves.* = Á través: málament. *A traves.* = Anar á través: málament. *Ir d traves.* = Mirar de través: tòrser la vista. *Mirar d ó de traves.*

Travèssa. *f.* Camí més curt, dresséra. *Atajo.*

Travessád, *da. p. p.* de travessar. *Travesado, da.*

Travessar. *v. a.* Posar de una pàrt á áltra alguna còsa qui embarássa. = Passar de una pàrt á áltra ferida, etc. = Anar de una pàrt á áltra. = Mòurer á compassió, á dolor, á llástima. *Travesar.* = Per dius un càmp. *Ir d campo travieso.*

Travessarse los quàrtos. *v. r.* Estar uns dius áltres. *Mandarse.*

Travesser. *m.* Garròt, llistó qui se pòsa de pàrt á pàrt y de través. *Atravesano ó travesano.* = De escàla de fust. *Banzo.* = De tàula. *Burrote.*

Travessía. *f.* La distància de una pàrt á áltra miràda de través. = De un llòc encàre que sia tot dret. = De pòrt á pòrt. *Travesía.*

Travessura. *f.* Vivacidát inquietá, moviment perpètuu de los nins y allòts. *Travesura ó picañuela.* = Acció deshonestá, doléuta. *Travesura.*

Traveta. *f.* Tráva petita. *Trabilla ó trabadero.*

Traveta. *f.* La acció de posar es pèu ó sa càmá en mitx de las càmás de áltre para ferlo càurer. = Ardít, engañy, tràmpa. *Zancadilla, trascoño ó traspié.* = Fer sa traveta para fer càurer. *Echar ó dar zancadilla ó traspié:* para engauar. *Armar zancadilla.*

Travièssó, *ssa. adj.* Viu, inquiet, en moviment continuu. Se diu dels nins y allòts. = Deshonest, dolént, libertino. *Travieso, sa.*

Travó. *m.* La pàrt per ahónt se tráva al animál. *Trabadero.* = Las trávas ab que se triávan los dos pèus de devànt y la cadena ab la séua bàula para dit fi. *Manea ó maniota.*

Traydor, *ra. m. f.* El qui fà trahició. = Animál traydor, còin deym, *v. g.* de un còrp. *Traidor, ra.* = Hòmo astút, viu, tunànte, etc. *Martagon, na ó mañuelas.* = Fer es traydor: fingirse malàlt para no fer feyna. *Hacer la de rengo.* = Més traydor que un gât negre ó que una geneta. *Mas fino que un coral.*

Traydorèt, *ta. adj.* Diminutíu de traydor. *Traidorcico, ca.*

Traydoria. *f.* Malícia, picardía. *Taimonta.* = Astucia, vivesa de nin. *Picardigüela.* = Para engauar ó no ser engauád. *Alicantina.*

TRE.

Trebáy, etc. *V.* **Trabáy,** etc.

Trebulí. *m.* Vént qui álsa remolíns de pols. = Abundància de còsas qui se presèntan de una vegáda. *Terbollino.* = El remolí de pols qui se álsa. *Tolvanera.*

Trebuliua. *f.* Moviment ruidós del áyre. = Búlla, confusió dels qui cridan. *Tremolina.*

Trec. *m.* El renòu de lo que se trenca. *Tris.*

Trecentèssim, *ma. adj.* Trecènts en orde. = Lo qui cumpleiß el nombre de trenta. *Trecentésimo, ma.*

Trecènts, *tas. adj.* Tres vegádas cent. *Trescientos, tas.*

Trégua. *f.* Suspensió de guèrra. = Descàus del trabáy, de dolor, etc. *Tregua.* = Donar tréguas: suspèndrer lo qui mortifica. *Dar treguas.* = Fer tréguas: suspèndrer la guèrra. *Hacer treguas.*

Tremebundo, *da. adj.* Temible. *Tremebundo, da.*

Treméndo, *da. adj.* Terrible, qui càusa temor. = Digue de respècte, de vénéració. = Grán, escesiu en son gènere. *Tremendo, da.*

Trementina. *f.* Reyna del teberinto ó semblànt á élla. *Trementina.*

Tremolador, *ra. m. f.* El qui tremola. *Temblador, ra.* = Cobàrd, porúg, el qui tremola molt. *Temblon, na.*

Tremolar. *v. n.* Ser mogúda ab frecuènts moviments ó agitaciós. *Temblar.* = De fret. *Temblar ó tiritar.* = Entrar tremolànt en alguna empresa. *Temblar la barba.* = Los nins y véys quánd vòlen anar aviàt. *Temblequear ó tembletear.* = Sas dénts á un. *Dar diente con diente.*

Tremolar. *v. n.* Mòurerse sa bandéra, gayardèt, etc. ab el vént. *Tremolar.*

Tremolí. *m.* *V.* **Trebulí.**

Tremoló. *m.* La acció de tremolar. = Temor. *Temblor.* = De fret. *Temblor ó tiritona.* = De malaltía. *Horripilacion.*

Trempàd, da. *p. p.* de trempar. *Templado, da.* = *Aderezado, da.* = *Especiado, da.* = *Organizado.*
 Trempàd, da. *adj.* Bô, sense atxâque ô malaltia. *Bienguisado, da* ô *de buen temple.*
 Trempar. *v. a.* Mesclar una còsa ab àltra para suavisar á aquèsta. = Afinar los instrumentos músics paraque tòquen bé. *Templar.* = Ab espicias el menjar. *Especiar.* = Enciâm. *Aderezar la enselada.* = Órga. *Organizar.* = Estar trempàd: alégre, bô, etc. *Estar de buen temple.*
 Tremparse. *v. a.* Posarse alégre, etc. *Ponerse de buen temple.*
 Trémppo. *m.* El degúd punt que se dona als instruments de tày. *Temple.*
 Trémulo, la. *adj.* Lo qui tremola. = Lo qui batega. *Trémulo, la, tremulante* ô *tremulento, ta.*
 Trén. *m.* Ostentació, pompa. = Aparâto, prevençió para algùn fi. *Tren.*
 Trena. *f.* Unió de fils entreteixíds. *Trenza.* = De seda. *Primal.*
 Trenc. *m.* Ferida. *Descalabro.* = Solc. *Surco.*
 Trencia. *f.* El acte y efecte de trencar, se. *Quebradura* ô *quebrantadura.* = Distinció. *Diferencia.*
 Trencàd, da. *p. p.* de trencar. *Quebrantado, da* ô *quebrado, da.*
 Trencàd, da. *adj.* El qui té trancadura en el còs. *Quebrado, da.* = De color. *Pocho, cha.*
 Trencadís, ssa. *adj.* Fàcil de trencar. *Quebradizo, za.*
 Trencador, ra. *m. f.* El qui trenca. *Quebrador, ra.*
 Trencador. *m.* El qui trêu mitjàus ô pédras. *Cantero.*
 Trencador. *m.* Es hânc para trencar càñom ô lli. *Agramadera* ô *caballete.* = Sa péssa qui los trenca. *Cuchillo.*
 Trencadura. *f.* El acte y efecte de trencar. *Quebradura.* = Malaltia. *Quebradura, hernia, potra.* = El qui en té. *Potroso, sa.*
 Trencar. *v. a.* V. Rómprer. *Quebrar* ô *romper.* = Un tròs de têrra *Romper.* = La àuba. *Alborear.* = El dia. *Romper el dia.* = Càñom ô lli. *Agramar.* = Ria, torrènt. *Salir de madre.*
 Trencàt. *m.* V. Fracció ô Quebràt nombre. *Quebrado.*
 Treuta. *adj.* Tres vegâdas dèu. *Treinta.*
 Trentè, na. *adj.* Una de las trenta pàrts de un tot. *Treinteno, na.*
 Trentena. *f.* La trentena pàrt. *Treintena.*
 Trentahú. *m.* Jòc. *Treinta* ô *treinta y una.*
 Trénos. *m. pl.* Llamentació. *Trenos.*
 Trepidar. *v. n.* Dubtar, estar incèrt ô en temor. *Titubear.*
 Trepitjàd, da. *p. p.* de trepitjar. *Pisado, da* ô *hollado, da.*

Trepitjàda. *f.* La acció de trepitjar. *Pisa* ô *pisadura.*
 Trepitjador, ra. *m. f.* El qui trepitja. *Pisador, ra.* = *m.* De réyms. *Pisador, pisa uvas* ô *lagarero.*
 Trepitjar. *v. a.* Apretar ab sos pèus, posar es pèus demunt una còsa. = Despreciar. *Pisar* ô *hollar.* = Estar pròp de una còsa. *Pisarla.* = Réyms en es cup. *Estrujar uvas* ô *pisar.*
 Trepitjarse. *v. r.* *Pisarse.*
 Trepitx. *m.* El renòu que fân es pèus caminànt. *Pataleo* ô *ruido de los piés.*
 Tres. *m.* El nombre qui señála un tres. *Tres.* = Tres còntre un jngànt. *Tres al mohino.* = Á las tres vá la jòya. *A las tres va la vencida.*
 Tresillo. *m.* Jòc. *Tresillo.*
 Tresos. *m. pl.* La càrta qui vál tres. *Tres.* = En el jòc de pastanâgas. *Terna.*
 Trèt, ta. *p. p.* de trèurer. *Sacado, da.*
 Trêta. *f.* Utilidât. *Fruto, provecho.*
 Trétxo. *m.* Distància, espây de un llòc á àltre. *Trecho.*
 Trétze. *adv.* El compòst de una desena y tres unidâts. = La cifra qui representa aquèst compòst. *Trece.* = Estar en sos trétze: estar pertiuàs en so sèu mòdo de pensar. *Estar en sus trece.*
 Trétzè, na. *adj.* Una pàrt de trétze. *Treceno, na.*
 Trétzena. *f.* y *tretzenàri. m.* Espây de trétze dias dedicàds á un matèix fi, najorment de devoció. *Trecenario.*
 Trèurer. *v. a.* Posar una còsa fòre de la àltra ahònt estàva. = Llévar á algú del sèu pnèsto. = Fer surtir per fòrsa ô ab súpplicas. = Arranjar una còsa del llòc ahònt estàva. = Conseguir, lograr. = Descubrir, manifestar. = Collegir, inferir. = Produir. = Inventar, etc. *Sacar.* = Brots, uys los àbres, plântas y hêrbas. *Apitonar.* = Á la primavéra. *Poblar.* = Á llaillar. *Sacar d bailar.* = De botador á algú: irritarlo molt. *Sacarle de sus casillas* ô *de madre.* = Ets àbres molta ràna y pòc fruyt. *Viciarse.* = Bàrba ets hòmos. *Barbar* ô *embarbecer.* = Es bestiar des corràl ahònt estàva tancàd. *Descorrallar.* = Á busca: sortear ab bastonèts, etc. *Echar pajas.* = Sa busca llàrga: gofiar. *Ganar el pleito.* = Es caragòl bufànt: averiguar còsas intriocàdas. *Sacar la pua al trompo.* = Á cossas de cà séua á algú. *Echarle de paticas en la calle.* = S'âse des càp á un: llèvarli sa rudesas, torpesa. *Desasnar.* = Sa càrn de s'òlla á un: lograr lo que àltre pretenia. *Jugársela de codillo.* = Es cabresta á bistia. *Desenabrestar.* = Càre per algú. *Sacar cara.* = Alguna còsa: lograr un pòc. *Sacar raja.* = Caxàls ô déuts los barbers. *Sacar muelas.* = Es cuyros de safarètx. *Alzar corambre.* = De dita. *Sucar de pu-*

ja. = Dént los nins. *Arrojar los dientes* ó *en-dentecer*. = Escluir. *Sacar*. = S'estillèt para ca-sarse. *Sacar los recados*.

Trèurer sàvas d'òlla: comensar á restablirse de malaltia, misèria, etc. *Pelechar*. = Des fànci: de sa misèria, de sa necessidat. *Del lodo, de pañales* ó *del polvo*. = Fòrsas de flaquesa. *Fuerzas de flaqueza*. = Es sètge: enfadar molt. *Desvanar las tripas*. = Fils de ròba para ferll flocadura. *Deshilar*: para brodarla despuès. *Deshilar*: para fer filèts ó fileyóus. *Deshilachar* ó *deshebrar*. = Garrigas, pinars, etc. *Artigar* ó *desmontar*. = En limpio: pulir, acabar una còsa. *En limpio*. = Á llam: en públic. *A lux*. = Á jóya. *Rifar*. = Fòc es foguer. *Dar lumbré*. = Mèl des bucs. *Castrar las colmenas* ó *desmelar*. *Trèurer* es pà des fòrn. *Sacar el pan del horno* ó *sacar el horno*. = Un pàm de lléngo. *Sacar una cuarta de lengua*. = Es péix de còru, cornèt, etc. *Desbullar*. = En sos pèus devànt: dur á en-terrar. *Sacar con los piés delante*. = Es recóns: agramar per tot. *Escombrar*. = Á réys los juga-dors. *Echar reyes*. = Sa sorra de bàroo. *Des-tastrar*. = Es servèll cridànt, fènt rendu. *Rom-per los cascos*. = Es suc de alguna còsa. *Des-jugar*. = Tàcas. *Sacar manchas*. = Es vèntre de màl àny: menjar molt. *Sacar el vientre de mal año*. = Á la vergonha es delinquènt. *Sacar a la vergüenza*. = Ets uys una còsa: estar pa-tèut y pròp. *Saltar a los ojos*. = *Trèurer*. *Sacar*. = *Trèurer* sas bragetas á un: dir ó manifestar los séus defèctes. *Sacarle los trapos al sol*. = *Trèurerse* es cambuix sas dónas: barayarse de òbra. *Escarapelar*.

Trèurer licors de bòtil, v. g. á pòc á pòc para-que no surtau sas solàtjas. *Decantar*: el àcte de fer axò. *Decantacion*. = Es mòll dels òsos. *Desmeollar*. = Á un des poys: de misèria. *Des-piojar*. = Nòms per hurla ó irrisió. *Apodar*. = De pòtas: lograr una còsa á fòrsa de súplicas, etc. *Recabar* ó *arrancarla*. = Sas tàras. *Sacar las ta-ras* ó *destarar*. = Mo ley treurán ab unas pin-sas. *No se lo sacarán ni aun con pinzas*. = No li j pòden trèurer una paràula. *No se le puede sacar una palabra*. = *Trèurerse* es dòbbès de sa butxàca de màla gána, repugnar á gastar. *Ras-carse pelo arriba*.

Trévol. m. Hérba. *Trébol*.

TRI.

Tría. f. Elecció de una còsa entre àltras. *Selecc-ion*.

Triád, da. p. p. de triar. *Elegido, da, escogido*,

da. = *adj.* Posád de pàrt. *Selecto, ta*. = En so menjar. *Delicado, da en el comer*.

Triadèlla. f. V. *Tría*. *Seleccion*.

Triàga. f. Composició medecinal. = *Preservatiu*, remèy para un màl improvist, etc. *Triaca*.

Triagál. *adj.* Lo qui té sas propietats de la trià-ga. *Triacal*.

Triangular. *adj.* Lo qui té tres àngulos. *Trian-gular*.

Triangularment. *adv.* En triàngulo. *Triangular-mente*.

Triàngulo. m. Figura geomètrica qui té tres àn-gulos y tres costats. *Triàngulo*. = *Triàngulo acu-tàngulo* ó *ocsigòni*: qui té tots ets àngulos agúds. *Triàngulo acutàngulo* ó *oxigonio*. = Aus-tràl, boreàl: constellacióus. *Austral, boreal*. = *Equilàtero*: qui té tots ets àngulos iguals. *Equilàtero*. = *Escalèno*: qui té tots ets àngulos designals. *Escaleno*. = *Esfàric*: qui té per costats tres àrcs de círculo. *Esférico*. = *Isóceles*: qui té dos costats iguals. *Isóceles*. = *Oblicuàngulo*: qui no té càb àngulo rècte. *Oblicuàngulo*. = *Obtussàngulo* ó *ambligòni*: qui té un àn-gulo obtús. *Obtusàngulo* ó *ambligonio*. = *Plà*: compòst de tres líneas rèctas en un matèix plà. *Plano*. = *Quadrantál*: de qui un costat es un quàrt de círculo. *Quadrantal*. = *Rectàngulo* ó *or-togòni*: qui té un àngulo rècte. *Rectàngulo* ó *ortogonio*. = *Filar*: lliuèll de pèndula. *Filar*.

Triar. v. a. Elegir ó escüllir una còsa entre àltras. *Escoger*. = *Denetjar*. *Limpia* ó *mondar*. = v. n. Fer á tant sa trayàda. *Acudir* ó *rendir*.

Triàris. m. pl. Soldats qui formàvan el tercer cuèrpo de la legió romana. *Triarios*.

Tribaquí. m. Pèu de vèrs compòst de tres sillabas brèus. *Tribaquio*.

Tribó. m. Instrument músic, espècie de saltèri. *Tribon*.

Tribu. f. Una de las pàrts en que se dividèix un pòble. = *Familia*. *Tribu*.

Tribulació. f. Afflicció, dolor, pèus, torment. *Tribulacion*.

Tribuna. f. Llòc àlt para parlar en públic. = *Fi-nèstra* ó *balcó* ab persianas ó sense ellas qui mira dins iglesia. *Tribuna*.

Tribunál. m. El llòc ahònt se administra justicia, se difinèix plèt. *Tribunal*. = De Déu: el judici que fà Déu als hòmos despuès de mòrts. *De Dios*. = De la conciència: el rècte judici que fà la pròpia conciència de las sènas opèracions. *De la conciencia*. = De la penitència: el sagramènt de la confessió y el llòc ahònt se confèssa. *De la penitencia*. = *Suprèmo*: aquèl de cuya sentència noy há apèllació. *Supremo*.

Tribunall. (Pro) *adv.* En audiència pública ò en trage y aparató de jutge. *Pro tribunali.*
Tribuic, ca. *adj.* Pertanyent á tribuno ò á la séua dignidat. *Tribúnic, ca.*
Tribunici, cia. *adj.* Tribuic, ca. *Tribunicio, cia.*
Tribuno. *m.* Magistrat de la antiga Roma para defensar al pòble. *Tribuno.*
Tribút. *m.* Imposició, taya. = Obligació, respècte, vassallatge, vénéració. *Tributo.*
Tributació. *f.* V. Tribút. *Tributacion.*
Tributad, da. *p. p.* de tributar. *Tributado, da.*
Tributar. *v. a.* Pagar tribút. = Respetar, vénérrar. *Tributar.*
Tributári, ria. *adj.* Lo qui pága tribút. *Tributario, ria.*
Tric. *m.* El renóu de lo que se trenca. *Tris.*
Tric-trác. *m.* El renóu de tòcs repetíds y desordenáds. = Los matéxos tòcs. *Triqui-taque.* = Jòc pròpi dels inglesos. *Tric-trac.*
Tricéssim, ma. *adj.* Trentena. *Tricésimo, ma.*
Tricipite, *adj.* Lo qui té tres càps. *Tricipite.*
Tricolor. *adj.* Lo qui té tres colors. *Tricolor.*
Tricorne. *adj.* Lo qui té tres bàñas. *Tricorne.*
Tridént. *adj.* Lo qui té tres dénts. *Tridente.*
Tridént. *m.* El cétro de Neptuno en forma de forca de tres forcóns. *Tridente.*
Triduá, na. *adj.* Lo qui es de tres dias. *Tridua-no, na.*
Triduo. *m.* Espáy de tres dias. *Triduo.* = Sas matinas des fás. *Tinieblas.*
Triennál. *adj.* Lo qui té ò dura tres àñys. *Trienal y trienal.*
Triènni. *m.* Espáy de tres àñys. *Trienio.*
Trífido, da. *adj.* Dividíd en tres, segóns los poé-
tas. *Trífido, da*
Triforme. *adj.* Lo qui té tres formas. *Triforme.*
Trigamia. *f.* Tercer casamént. *Trigamia.*
Trigamo, ma. *adj.* Casáda tres vegádas. *Trigamo, ma.*
Triglifo. *m.* Adorno de arquitectura en el fris dô-
ric. *Triglifo.*
Triglíte. *f.* Pédra preciosa. *Triglíte.*
Trigono. *m.* Agregát de tres sigues celéstes de
ua matéxa calidat. = Instrument nomòais. *Tri-
gono.*
Trigonometría. *f.* Párt de la geometría qui té
per objècte el midar y resòldrer triángulos. *Tri-
gonometría.*
Trigonomètric, ca. *adj.* Pertanyent á trigonome-
tria. *Trigonométrico, ca.*
Trilingüe. *adj.* El qui té tres lléngos. = El qui sàb
ò parla tres idiomas. *Trilingüe.*
Trimembre. *adj.* El qui té tres membres. *Trimem-
bre.*

Trimestre. *adj.* Lo qui té tres mésos. = *m.* Espáy
de tres mésos. *Trimestre.*
Trinàcri, cria. *adj.* Siciliá segóns los poéas. *Tri-
nacro, cria.*
Trinar. *v. n.* Fer infleccions la veu ò còrda de ins-
trumént. *Trinar.*
Trinát. *m.* Gorguéyo. *Trinado.*
Trinca. *f.* Junta de tres còsas de una matéxa cás-
ta ò de tres personas. = Lligadura que se fá al
àbre de bàrco para assegurarlo de balamsetjar.
= La còrda ab la que se triuea. *Trinca.*
Trincád, da. *p. p.* de trincar. *Trincado, da.*
Trincar. *v. a.* Assegurar fòrt los càbs ab que se
ferma alguna párt. *Trincar.*
Trinidát. *f.* El inefàble mistèri de un Déu ab tres
personas. = El nombre de tres. *Trinidad.*
Trinidát. *f.* Orde religiosa. *Trinidad.*
Trinitári, ria. *adj.* De la orde de la Trinidát. *Tri-
nitario, ria.*
Trino, na. *adj.* Lo qui contén sl tres còsas dis-
tintas. *Trino, na.*
Trino. *m.* V. Trinát. *Trino.*
Trinòmi. *m.* Cantidat algebráica compòsta de tres
térmes. *Trinomio.*
Trinxa. *f.* Bossi llarg y estrèt de ròba. *Tira.*
Trinxád, da. *p. p.* de trinxa. *Trinchado, da.*
Trinxador, ra. *m. f.* El qui trinxa. *Trinchador, ra.*
Trinxar. *v. a.* Fer tróssos de la càrn en la táula.
Trinchar.
Trinxát. *m.* Agniát. *Picadillo.*
Trinxéra. *f.* Pàrapéto para defensa de los atács
del inimtg. *Trinchera.* = Gróssa. *Trincheron.*
Trinxerád, da. *p. p.* de trinxerar. *Trincherado,
da ò atrincherado, da.*
Trinxerar. *v. a.* Fer trinxéras. *Trincherar ò atrin-
cherar.*
Trinxèt. *m.* Ganivèt ab so màneg y fuya tòrts.
Corbillo.
Trinxeta. *f.* Trinxa petita. *Trilla.*
Tripa. *f.* Sa pánxa. *Tripa.* = Càsta de ròba. *Tripe.*
Triplicació. *f.* Multiplicació per tres. *Triplicacion.*
Triplícád, da. *p. p.* de triplicar. *Triplicado, da.*
Triplicar. *v. a.* Multiplicar per tres. *Triplicar.*
Triplíce. *adj.* Lo qui conté tres vegádas á son sim-
ple. *Triplíce ò triple.*
Triplícidat. *f.* La calidat de lo tríplice. *Triplici-
dad.*
Triplo, ta. *adj.* V. Tríplice. *Triplo, pla.*
Triptongo. *m.* La unió de tres vocáls en una sò-
la sillaba. *Triptongo.*
Tripulació. *f.* La gènt que du un bàrco para son
servici. = Armamént de un bàrco. *Tripulacion.*
Tripulád, da. *p. p.* de tripular. *Tripulado, da.*
Tripular. *v. a.* Armar un bàrco de gènt y de lo

demés. *Tripular.*

Triquet. *m.* El àbre de proa. = La vela de triquet. = El llòc para jugar á la bòlla, pilòta. *Trinquete.*

Tris. *m.* El petit renòu que fà una còsa prima, v. g. vidre quând se romp. = Paràula qui significa el ùltim pùnt ò perill de succeir una còsa. *Tris.* = Vengué á un tris el càurer. *Vino d'un tris el caer.*

Trissàgi. *m.* Himne de los xerafins en el quál se repetèix tres vegâdas la paràula *Sànt.* = Fèsta de tres dias *Trisagio.*

Trissecâd. *da. p. p.* de trissecar. *Trisecado, da.*

Trissecar. *v. a.* Dividir ò partir en tres pàrts iguâls, segòns geometria. *Trisecar.*

Trissecció. *f.* Divisió en tres pàrts iguâls. *Triseccion.*

Trissillàbo. *ba. adj.* Lo qui còsta de tres sillabas. *Trisilabo, ba.*

Trist. *ta. adj.* Afligíd, desconsolád, mèlaucòlic. = Desgraciád, funést, fúnebre, infélis. *Triste.* =

Àbre, plànta: mustiys. *Trasnochado, da.*

Tristemént. *adv.* Ab tristor. *Tristemente.*

Tristesia. *f.* Aflicció, dolor, péna. *Tristeza.*

Tristèt. *ta. adj.* Un pòc trists. *Tristecico, ca, llo, lla.*

Tristicia. *f. ant.* Tristesia. *Tristicia.*

Tristíssim. *ma. sup.* Molt trists. *Tristísimo, ma.*

Tristíssimamént. *adv. sup.* Ab molt de tristor. *Tristissimamente.*

Tristor. *m.* Tristesia. *Tristeza y ant. tristor.*

Tris-tràs. *m.* Tòc repetid. *Tris-tras.*

Tristura. *f.* Tristesia. *Tristeza y ant. tristura.*

Triteisme. *m.* Sècta qui admèt las tres divinas personas còm á tres déus. *Triteismo.*

Triteista. *m.* El qui seguèix al triteisme. *Triteista.*

Triticeo, ea. adj. Pertañéut á blât. *Triticeo, cea.*

Tritón. *m.* Fingíd déu del mar mitx hòmo y mitx péix. *Triton.*

Tritonia. *f.* La diosa Minérva. *Tritonia.*

Tritono. *m.* Composició de tres tòns enters. *Tritono.*

Trituració. *f.* El àcte y efecte de triturar. *Trituración.*

Triturád. *da. p. p.* de triturar. *Triturado, da.*

Triturar. *v. a.* Reduir á pàrts molt menudas, á pols. *Triturar.*

Triunlâd. *da. p. p.* de triunfar. *Triunfado, da.*

Triunfador. *ra. m. f.* El qui triunfa. *Triunfador, ra.*

Triunfâl. *adj.* Pertañéut á triunfo. *Triunfal.*

Triunfâlmént. *adv.* Ab triunfo. *Triunfalmente.*

Triunfânt. *p. a.* de triunfar. El qui triunfa. *Triunfante.*

Triunfânt. *adj.* El qui triunfa. = Lo qui inclòu triunfo. *Triunfante.* = Iglesia triunfânt: la congregació de los faèls qui estàn en el cèl. *Iglesia triunfante.*

Triunfântmént. *adv.* Ab triunfo. *Triunfantemente.*

Triunfar. *v. n.* Vènsar á fòrsa de àrmas. = Entrar en triunfo en Roma los generâls antigs româus. = Vènsar sas passións. *Triunfar.*

Triunfo. *m.* Victòria goñâda en la guèrra, en disputa, de las passións. = Entrâda solémne de un generâl victoriós en la antiga Roma. *Triunfo.*

Triunvirâl. *adj.* Pertañéut á los triunviros. *Triunvirâl.*

Triunvirât. *m.* El govèrn de los triunviros. *Triunvirato.*

Triunviro. *m.* Jutge entre los antigs româus. *Triunviro.*

Triviâl. *adj.* Batúd, frecuentâd, parlânt de un camí. = Comú, ordinâri, sabúd de tots, vulgar. *Trivial.*

Trivialidât. *f.* Vulgaridât. *Trivialidad.*

Triviâlmént. *adv.* Comunmént. *Trivialmente.*

Trivio. *m.* Llòc ahòut se topa tres camíns ò tres carrers. *Trivio.*

TRO.

Trò. *m.* Renòu y estruèndo que se fà en los nigulâts. = Que fân las àrmas y artificis de fòc. *Trueno.* = Que fà aglà, castàña sense ceyar dius el fòc y òs. *Castañetazo.* = De assòt de cotxer, bassetja. *Chasquido.* = Que fà lo qui se xâpa. *Estallido, estampido.* = Que fà lo que se trepitja. *Trisca.* = Fer tròns: tronar. *Hacer truenos.* = Fer un trò: plorar fòrt y molt. *Asparse d gritos.* = Fét tròns: llèvèt, vètèn. *Oxte.*

Trobâd. *da. p. p.* de trobar. *Hallado, da.*

Trobar. *v. a.* Encontrar alguna còsa. = Descubrir, inventar. = Notar, observar. *Hallar.* = Blân ò flux: no trobar resistència. *Dar en blando.* = Sa cláu: es mèdi para lograr alguna còsa. *Hallar la vena.* = En so furt ò sust en sa mà: quând un robâva, etc. *Hallar con el hurto en las manos* ò *hallar con las manos en la masa.* = De hòn humor á un para alcausar de éll una còsa. *Hallar de buen humor, de vena* ò *de buen talante.* = À algú des sèu gèui. *Encontrar Sancho con su rocín.* = Descuydâd á un. *Hallarle descuidado* ò *cogerle de manos á boca.* = Fòrt: resistència. *Dar en duro.* = En sos calsons deslèts á un: desprevengúd. *Cogerle de rebato* ò *sin iglesia.* = À un per casualidât, y parlar ab éll de assunto, etc. *Cogerle al espartillo.* = Sabâta de sou pèu: resistència ò algú tant dolènt còm uòltros. *Hallar la horma de su zapato* ò *encontrar San-*

cho con su rocín.—No trobar áygo en el mar: no acertar en lo qui es molt fácil. *No hallar agua en el mar.*—Trobar hò ò per hò. *Hallar por bueno.*—Trobar que censurar, que dir. *Hallar que censurar, que decir.*

Trobarse. v. r. Habitar, residir en algún llòc. *Hallarse.*—Bò, contènt, ric, trist, etc. *Hallarse bueno, contento, rico, triste, etc.*—Ab alguna còsa: posseirla. *Hallarse con una cosa.*

Trôca. f. Perciuta. *Cenidor.*—Râm de fil, etc. *Madeja.* Tavayòla para embolicarla per el pit y vèntre. *Ventrera.*

Trocàic. adj. Se diu de una càsta de vèrs llatí. *Trocaico.*

Trofèyo. m. Agregât de àrmas pintâdas ò gravâdas en memòria de alguna victòria.—Las àrmas que se pintan per adorno.—Victòria, triunfo, succès. *Trofeo.*

Trogolita. m. Hòmo bàrbaro y fèrós.—Menjado-ròt. *Trogolita.*

Trompa. f. Instrument militar ò músic.—El nâs del elefânt. *Trompa.*—De càssa: instrument músic. *Obuè.*—De safarètx, de alamhí. *Culebra ò serpentín.*—De moscàrt. *Trompetilla.*—De ceba. *Cuello.*—De pregouer. *Trompeta.*—De mirar lluny. *Anteojo de larga vista.*—Tocar sa trompa. *Trompar.*

Trompada. f. Bufetâda. *Bofeton.*—Gròssa. *Trompazo.*—Y en estil familiar. *Trompada.*

Trompeta. f. Trompa petita. *Trompilla.*—Diminutiu de trompeta. *Trompetilla.*

Trompeta. f. Instrument militar.—El qui el tòca. —El qui publica sas còsas que no deu. *Trompeta.*—Tocar sa trompeta. —Publicar lo que no se deu. *Trompetear.*

Trompeter. m. El qui per ofici tòca sa trompeta. —El qui en fâ. *Trompetero.*

Trompeteria. f. El agregât de canòns qui ténen llengueta en un òrga. *Trompeteria ò lengueteria.*

Trompítzol. m. Espècie de baldusa que se fâ bàllar ab unas escorretjàdas ò ab sos dits. *Trompo ò peonza.*—Allòt qui no està aturâd. *Argadillo ò zarandillo.*—*Trompítzol gròs.* *Trompon.*

Tròna. f. Llòc âlt en la iglesia para predicar. *Pùlpito.*—Escupir fòre de sa tròua. V. Escupir. *Salirse de la parva.*

Tronâda. f. Tempestât de tròus. *Tronada.*

Tronar. v. n. Fer tròus. *Tronar.*—Fer pets, *Irse de copas ò echar cuescos.*

Tronc. m. Sòca de àbre. —Bastó. —El còs hamâ sense càp ni cuxas. —El hòmo torpe qui no es hò á res, etc. *Tronco.*—Sec de àbre. *Ca-*

chapo.—De brànca tayâda. *Codillo.*—Sec y tayâd apòsta para cremar. *Tuero.*—En escút de àrmas. *Escotado.*—De coua de bistia. *Maslo.*—Donar tronc: atupar ab bastó. *Apalecar ò dar palos.*—Quèdar còm un tronc: insensible, estorâd, etc. *Quedar hecho un tronco.*—Ser un tronc: torpe, etc. *Ser un tronco.*

Troncòt. m. Tronc gròs. *Troncon.*

Tronéra. f. Espècie de finèstra para canó. *Tronera.*

Tròno. m. Assiéto âlt ahòut se assèuen los rès. —Podèr sobèrâno. *Trono.*—Trònos. pl. El setè còr de los àngels. *Tronos.*

Tronquèt. m. Bastonèt. *Palito.*—Para encèndrer es fòc. *Tuero.*

Tronxâda. f. Tòc ò còp ab trônxo. *Tronchazó.*

Trônxo. m. El tronc de las hortalisas. *Troncho.*—Trônxo de còl: el hòmo torpe. *Tronco.*

Tronxòt. m. Trônxo gròs. *Tronchazo.*

Trôpa. f. Los militars. —Multitud de gènt junta. *Tropa.*

Tropèll. m. Multitud de gènt. *Prèssa.* *Tropel.*—Hòmo fogós, prònte. *Alquitran.*

Tropèlta. f. Violència. —Prèssa desordenâda. *Tropelia.*

Tropessâd, da. p. p. de tropessar. *Tropezado.* da.

Tropessâda. f. La acció de tropessar. *Tropezadura, tropiezo, tropezon.*

Tropessador, ra. m. f. El qui tropèssa molt, majorment bistia. *Tropozon, na, tropezador, ra.*

Tropessar. v. n. Pègar una còsa á âltra, encontrarse ab ella. —Pègar ab sos pèus á algún impedimènt. —Càurer en alguna culpa ò faltar pòc para comèterla. —Càurer de morros. *Tropezar.*—Ab so vestít. *En el vestido.*

Tròpic, ca. adj. Pertañent al estil en que se usa de tròpos. *Trópico, ca.*

Tròpic. m. Quàlsevol de los círculos menors del globo paralèlos al ecuador. *Trópico.*—De capricòrni: el qui està al mitjorn y es el de ivèr. *De capricornio.*—De càncer: el qui està á sa tremantâna y es el de estiu. *De càncer.*

Tròpis. m. pl. Gratificació que se dona al qui hà trobâd una còsa y la dona á sou âmo. *Halla-go.*

Trôpo. m. Figura retòrica: mutació de una parâula del sèu pròpi significât á âltre ab alguna semblâusa. *Tropo.*

Tropologia. f. Discurs, figurâd, y para la reforma de custúms. *Tropologia.*

Tropològic, ca. adj. Expressâd per tròpos y figuras. *Tropológico, ca.*

Troquéyo. m. Pèu de vèrs llatí de una sillaba brèu y una llarga. *Troqueo.*

Tròs. m. Bossí de quàlsevol còsa. *Trozo.*—De le-

rradura, bomba, etc. *Callo de herradura, bomba, etc.* = De barrál, botella, etc. *Cachivache.* = De blát, ôrdi, seinbráts. *Trozo de trigo, cevada, etc.* = De pédra qui botêix quând la picau. *Tasquis* y el agregât de aquêsts trôssos. *Rocalla.* = De pâ donâd de almôyna. *Gallofa.* = Es trôs més grôs serâ s'oreya: amenâssa. *La mayor tajada serâ la oreja.* = Fer trôssos de una còsa. *Hacer trozos de...* de câru para salarla. *Hatajar.* = Trôssos: molt de menjar. *Mamancia.* = Havery trôssos: molt de menjar en convite, végal, etc. *Haver arros y gallo muerto.* = Fer-se trôssos: afañarse molt en sa feyna. *Hacerse hastillus, piscas ô rajas.*

Trossâda. f. Bossi de rôba para formar un vestit. *Paño.* = De brodâd. *Tendido.*

Trossèt. m. Trôs petít de quâlsevól còsa. *Cacho.* *Trossetjàd, da, p. p.* de trossetjar. *Tronzado, da.* *Trossetjar. v. a.* Fer trôssos, rómprer. *Trocear, tronzar.*

Trôt. m. Môdo de caminar de bistia. *Trote.* = Al trôt ô de trôt: corrênts, aviât. *Al trote.* = Prènder es trôt sas bistias ô auarsêu el hòmo. *Tomar el trote.*

Trotador, ra. m. f. *Trotador ra.* = Bistia qui el sêu pás câsi sêmpre es el trotar. *Troton, na.* *Trotar. v. n.* Caminar de trôt. = Anar aviât, de prèssa. *Trotar.*

TRU.

Truá, na. adj. Adulador, graciós. *Truhano, na.* *Truaneria. f.* Adulació, bufonâda. *Truhaneria.* *Trubiguera ô trobiguera. f.* Veta ô faxeta para lligarse sas câlsas. *Cenogil ô liga.*

Truc. m. Sòrt de jòc de trucs. *Truco.* *Trucar. v. a.* Fer sa priméra envidâda en el jòc. etc. *Trucar.* = Vomitar. *Trocar.*

Trucs ô trucos. m. pl. Cêrt jòc câsi còm es villar. *Trucos, y si el jugan en tres bülles, Carambola.*

Truncâd, da. p. p. de truncar. *Truncado, da.* *Truncar. v. a.* Llêvar pârt de têsto, autoridât, passâtge de llibre. *Truncar.*

Trunfâd, da. p. p. de trunfar. *Triunfado, da.* *Trunfâl. adj. V.* Triunfâl. *Triunfal.*

Trunfar. v. a. Surtir de cârta de trunfo. *Triunfar.*

Trunfo. m. La cârta de lo que se hà girâd = Tòc ô còp. *Triunfo.* = Desferse des trunfos: de las dificultâts, càrregs, etc. *Sicudar-se las moscas.* = Girarse es trunfos: mudarge sas còsas: còm la sòrt. *Trocarse los bolos.*

Trutja. f. La lamèlla del pòrc. = Dòna bruta. *Puerca, cochina.*

Trutjôta. f. Trutja gròssa. = Dòna molt bruta.

Porcachona ô porcallona.

Trutxa. f. Péix de riu. *Trucha.*

Truy. m. Multitud de gènt. *Tropa ô tropel.*

Truy. m. Mòl para mòlrer guix. *Molino de yeso.* = Para mòlrer oliva. *Molino de aceite.*

Truyâda. f. Lo que se mòl ab un pic en es truy de guix. *Molienda.* = En es truy de tafona ô lo que se prèssa ab una vegâda. *Pisa, obradura ô viga.*

Truyar. v. a. Mòlrer en es truy. *Moler.*

Truyar. v. n. Rêtrer. *Acudir, rendir.*

Truyta. f. Còsa coneguda. *Tortilla.* = Girar sa truyta: mudar de convèrsa, etc. *Bolver la hoja.* = Girarse sa truyta: mudarse sas còsas. *Volverse la tortilla.*

Truytâda. f. Truyta de òus totsòls. *Tortilla.* = Ab tocino. *Fortuna de la Mancha.*

TU.

Tu. Pronòm singular de la segona persona. *Tu.* = À tu per tu. *adv.* Sense miramènt, sense respècte. Se diu dels qui se barâyan y se diuen injurias. *A tú por tú.* = Dir ô dirse tu. *Tutear ô tutearse.*

Tuâutem. m. llutj. Pont essenciâl, dificultât de un assunto. = El personâtge principâl ô motor de un negòci, parlânt familiarmènt. *Tuâutem.* = Nq està aquí es tuâutem: la dificultât. *No finca aquí el punto ô no pende de ahí el arado.*

Tubelêt ô tibulèt. m. Banquèt. *Tuberete.*

Tubèrculo. m. Petít abcès en el pulmó segòns los mètges. *Tubérculo,*

Tuberosidât. f. Infló, tumor. *Tuberosidad.*

Tuberós, sa. adj. Dur, sòlido segòns los botànics. *Tuberoso, sa.*

Tubo. m. Canó. *Tubo.*

Tuc. m. Bandèra turca. *Tuc.*

Tucâ. m. Constellació ô âve. *Tucan,*

Tuciorista. m. El qui segnèix la doctrina ô sentència més segura. *Tuciorista.*

Tudâd, da. p. p. de tudar. *Desperdiciado, da.*

Tudâdor, ra. m. f. El qui tuda. *Desperdiciador, ra.*

Tudar. v. a. Mâlharatar, málgastar. *Desperdiciar.* = Fer málbé. *Echar d perder.*

Tudó. m. Aucèli semblânt á colóm, però ab so bec plâ. *Paloma torcaz.*

Tudòsa. f. Es càp. *Cholla.* = Hòmo caperrud. *Cabezulo, da:* qui té es càp dur para aprènder sas còsas. *Mostrenco, ca, zoquete, zote.*

Tufo. m. Olor actiu y dolènt. *Tufo.* = De càrn passâda. *Tusto.* = De lloc tancâd. *Olor d encerrado.* = Fer tufo. *Husmear.* = Prènder tufo. *Ausarse.*

Tuició. *f. cur.* El acte y efecte de defensar. *Tuicion.*

Tufs, *ssa. m. f.* Xòt de dos àfys. *Andosco, ca.*
Tuitfu, *va. adj. cur.* Lo qui defensa, protegèix.
Tuitivo, va.

Tulipa. *f. pl. ly flôr.* *Tulipan.*

Tüllid, *da. p. p.* de tüllirse. *Tullido, da.*

Tüllimént. *m.* Impedimént qui atura el us de los nirvis. *Tullimiento.*

Tüllirse. *v. r.* Pèrder el us de los nirvis. *Tullirse.*

Tum. *m.* El renòu de trò. *Tron.*

Tumbàga. *f.* Anèll. *Tumbaga.*

Tumbèt. *m.* Aguiát de càrn, prebes, domátigas, etc. *Pisto.*

Tumor. *m.* Infió. *Tumor.*

Túmulo. *m.* Sepulcre magnífic. = Espècie de cada-fal. *Túmulo.*

Tumulto. *m.* Alboròt. *Tumulto.*

Tumultuàri, *ria. adj.* Lo qui càusa tumulto. *Tumultuario, ria.*

Tumultuós, *sa. adj.* Tumultuàri. *Tumultuoso, sa.*

Tuna. *f.* La vida holgassàna y vágamuuda. *Tuna.*
= Anar de tuna. *Tunar.*

Tunànte. *adj.* El qui vâ de tuna. = Astút, traydor, viu. *Tunante.*

Tunda. *f.* Càstig. = Burla. *Tunda.* = Donar tunda: demúnt. *Motejar.*

Túnica. *f.* Vestit talar. = Membràna qui cubrèix alguna pàrt del còs. *Túnica.* = De Sànteristo. *Pañetes.*

Tunicèlla. *f.* Vestidura episcopâl. *Tunicela.*

Tunicó. *m.* y Tuniqueta. *f.* Túnica curta. *Tunicela.*

Tuno, *na. adj.* V. Tanànte. *Tuno, na.* = En comprar y vèndrer. *Chalan.*

Tufina. *f.* Péix. *Atun.* = Salâda. *Toñina.*

Tur. *m.* Espècie de betúm dur qui se apèga á sas déats, orinâls, etc. *Sarro.* = Pédra fluxa, esponjosa y jugèra. *Toba.*

Turba. *f.* Multitút, tropèll de personas. = El vulgo. *Turba.* = Dur la turba: anar alborotâd. *Estar turbado, da.*

Turbació. *f.* Aturdimént, espànt, alboròt, confusió, desorde. *Turbacion.*

Turbâd, *da. p. p.* de turbar, *se.* = *adj.* = Confús, perturbâd, temorég. *Turbado, da.*

Turbador, *ra. m. f.* El qui turba. *Turbador, ra.*

Turbânt. *p. a.* de turbar. El qui turba. *Turbante.*

Turbânt. *m.* Tavayôla ab que los orientâls se cubren es cãp. *Turbante.*

Turbar. *v. a.* Alborotar, alterar, perturbar. = Aturdir á un de mòdo que no acèrt en lo que fâ. *Turbar.*

Turbarse. *v. r.* *Turbarse.*

Turbatfu, *va. adj.* Lo qui turba. *Turbativo, va.*

Turbiamént. *adv.* Confusamént. *Turbiamente.*

Turbiedât. *f.* La calidât de lo turbio. *Turbiedad.*

Turbio, *bia. adj.* Mesclâd ab còsas estrâñas, qui ly llèvan sa claredât ò el ser clar. = Confús, oscúr. *Turbio, bia.*

Turbulència. *f.* Confusió de las còsas clâras qui se oscurexen ab la mescla de âltras. *Turbulencia.*

Turbulént, *ta. adj.* Turbio. = Alborotâd, confús, desordenâd. *Turbulento, ta.*

Turbuléntmént. *adv.* Ab turbulència. *Turbulente-mente.*

Turc, *ca. m. f.* Naturâl de Turquía. *Turco, ca.*

Turc, *ca. adj.* Pertañènt á los turcs ò á la Turquía. *Turco, ca.*

Turdió. *m.* Antig ball espanhól. *Turdion.*

Turgència. *f.* Infió segós los métges. *Turgencia.*

Turgént. *adj.* Lo qui càusa turgència. *Turgente.*

Turmèll. *m.* El òs qui surt bàix de la càma y próp des pèu. *Tobillo.*

Turmessòt. *m.* Hòmo torpe. *Zote.*

Turó. *m.* Altareta. *Altosano* ò *collado.*

Turóns. *m. pl.* Aflicció, inquietút per lo que hà de succeir. *Zozobra.* = Estar en turóns: afigir-se en el dubte de lo que se deu fer ò de lo que se espèra. *Zozobrar.*

Turquesa. *f.* Pédra preciosa. *Turquesa.*

Tussa. *f.* Glop de licor. *Taco.*

Tus-flago. *m.* Hèrba. *Tusilago.*

Tutèla. *f.* Ampâro, defènsa, protecció. = El càrreg del tutor. *Tutela.*

Tutelar. *adj.* Defensor, protector. *Tutelar.*

Tutetjarse. *v. a.* Dir-se tu. *Tutearse.*

Tutor. *m.* El qui està encarregâd dels béns y persona del qui no té pàre ni màre, y de menor edât. *Tutor.*

Tutora. *f.* La qui està encarregâda dels béns, etc. *Tutora* ò *tutriz.*

Tutoría. *f.* V. Tutèla. *Tutoria.*

Tutuno. *m.* Lo matèix que el fingid dea Priàpa. *Tutuno.*

UF

U. *f.* Lletra vigèssima segona del alfabeto mallorquí y vocál. *U.*

U. Nombre. *Uno.*

UB.

Ubèrrim, *ma. adj.* Molt fèrtil, molt abundant.
Ubèrrimo, ma.

Ubèrt, *ta. p. p.* de obrir. *Abierto, ta.*

Ubèrt, *ta. adj.* No tancád. = Foradád, xapád. = Frànc, ingènuo. *Abierto, ta.*

Uhêrta. *f.* Xâp, etc. *Abertura ô apertura.*

Ubertura. *f.* La acció de obrir. *Abertura ô apertura.*

Ubicació. *f.* La actual estâda de un còs en determinâd llòc. *Ubicacion.*

Ubicád, *da. p. p.* de ubicarse. *Ubicado, da.*

Ubicarse. *v. r.* Collocarse en determinâd espây ô llòc. *Ubicarse.*

Ubicidât. *f.* La presència de Déu en tot llòc. *Ubicidad.*

Ubrir. *v. a.* Posar descubèrt y patént lo que estâva tancád. = Destapar. = Xapar. *Abrir.* = Un animal después de môrt. *Despanzurrar.* = Brétxa, caní, es câp, etc. *Abrir brecha, camino, la cabeza, etc.* = El còr á algú: esplicarse ab éll. *Abrir el corazon.* = Sa pôrta: donar motiu de fer lo que se hà fét. *Abrir la puerta.* = Ets oys. *V. Uys.*

Ubrirse. *v. r.* *Abrirse.* = Xaparse. *Abrirse, henderse, rajarse.*

UC.

Ucás. *m.* Decrèt del emperador de Russia. *Ucase.*

Ucència. *f.* Abreviadura de vòssa escellència. *Ucencia.*

UE.

Uéra. *f.* Vidre redó engastád ab bàña, plâta, etc. para mirar. *Anteojos, lente, y ant. antojos.* = De cabreste ô morrâl. *Antojera.*

Uéras. *f.* Còsa coneguda. *Anteojos y ant. antojos.* = Es qui en du. *Cuatro ojos.* = Eu polséras. *Anteojos con gafas.*

UF.

Uf. (*À*). *adv.* Ab abundàucia. *A bondo, d manta, d porrillo.*

ULT

Ufâ, *na. adj.* Contént, satisfét. = Presumíd. *Ufano, na.*

Ufâna. *f.* Ostentació, presumció, vânaglòria. *Ufananza ô ufania.*

Ufanâd, *da. p. p.* de ufanarse. *Ufanado, da.*

Ufanamént. *adv.* Ab ufania. *Ufanamente.*

Ufanarse. *v. r.* Engreirse, ensuperbirse, vânagloriarse. *Ufanarse.*

Ufanía. *f.* *V. Ufâna. Ufania.*

UG.

Ugier. *m.* Criâd de palácio equivalént á porter. *Ugier.*

UI.

Uí, *do, ir.* *V. Oído, Oir.*

Uis. *m.* Despedimént violént y estrepitós de lo que irrita la membrána pituitària. *Estornudo.* = Fer uissos. *Estornudar.*

UL.

Úlcera. *f.* L'âga qui fâ matèria. *Úlcera.*

Úlceració. *f.* Corrupció de humor qui càuza úlceras. *Úlceracion.*

Úlcerád, *da. p. p.* de ulcerar. *Úlcerado, da.*

Úlcerar. *v. a.* Causar úlceras. *Úlcerar.*

Úlceratíu, *va. adj.* Lo qui càuza úlceras. *Úlcerativo, va.*

Úlcerós, *sa. adj.* Ple de úlceras. *Úlceroso, sa.*

Últerior. *adj.* Lo qui estâ més âlt de algu llòc. = Del âltre costât, més envânt. = Lo qui se fâ ô dia después de âltra còsa. *Últerior.*

Últim, *ma. adj.* Derrer, final, lo qui no té âltra còsa después de sí. = El menor. = El més apartâd. = Lo major, més escellént y superior en la séua línea. *Último, ma.* = La última hòra: la de la môrt. *La última hora.* = Per últim: finalmént. *Por ultimo.* = Últim dia: el del judici final. *El último dia.*

Últimâdamént. *adv.* Finalmént. *Ultimadamente.*

Últimamént. *adv.* Finalmént. *Ultimamente.*

Últimâtum. *m.* La última y irrevocâble condició. *Ultimatum.*

Últra. *adv.* Á demés, més. *Ultra.*

Ultramar. *adj.* *V. Ultramarino. Ultramar.*

Ultramarino, *na. adj.* Lo qui estâ á la âltra part

del mar. *Ultramarino, na.* = Térme ultramarino: térme concedid para fer una prôva y proporcionada á la distància dels llòcs ahònt se està. *Término ultramarino.*

Ultramontàno, *na. adj.* Lo qui està á la àltra part de sas montàñas. *Ultramontano, na.*

Ultràneo, *nea. adj.* Lo qui se presenta per sí mateix, sense que se cerc. *Ultràneo, nea.*

Ultrànsa. *f. V.* Ultrátge. *Ultraje.* = Á tota ultrànsa: á tota casualidat. *A todo trance.*

Ultratjàd, *da. p. p.* de ultratjar. *Ultrajado, da.*

Ultratjar. *v. a.* Injuriar, máltractar. *Ultrajar.*

Ultrátge. *m.* Desprèci, injuria, máltracto. *Ultraje.*

Ultratjós, *sa. adj.* Lo qui càusa ultrátge. *Ultrajoso, sa.*

Ultratjosamént. *adv.* Ab ultrátge. *Ultrajosamente.*

UM.

Umbilicál. *adj.* Pertañent al llombrífol. *Umbilical.*

Umbrívol, *la. adj.* Lo qui fà ombra. = Llòc ahònt ni hà. *Sombrio, la ò umbroso, sa.*

Umplíd, *da. p. p.* de umplir. *Llenado, da.* = Envasado, *da.* = Encubado, *da.* = Henchido, *da.* = Plagado, *da.*

Umplir. *v. a.* Ocupar lo baid. *Llenar.* = Barrals, botéllas, etc. y los odres. *Envasar.* = Botas, carretells, etc. *Encubar.* = Es baul, es buc, es sac, es talég: axò es sa pànxa. *Llenar el baul ò el bandulo.* = Coxíns, bàsts, mårsegas, etc. *Henchir ò llenar.* = Sa mårsega: sa pànxa. *Henchir ò llenar el jergon.* = De poys, roña, etc. *Plagar de piojos, de sarna, etc.* = Umplir fins á la reseta: fins que ni càpia. *Coronar.* = Umplir de bàvas. *Babosear.* = Ets esportíns. *Encapachar ò encapazar.* = De cera el qui du àtxa, ciri, etc. á un. *Encerar.* = Parèts de reble. *Enripiar.* = Sobrasàdas, etc. *Envasar.*

Umplirse. *v. r.* Afartarse. = Pous, bàssas, etc. *Llenarse.* = Sa pànxa de menjar ò hèurer. *Llenar la panza, el panzo ò la andorga.* = De poys, etc. *Henchirse ò plagarse de piojos, etc.* = Còm un bòu: menjar molt. *Llenarse como un cesto.* = La ròba de pols. *Llenarse de polvo ò entraparse.*

UN.

Un, *na. adj.* Totsòl en la séua espècie. = Indistínt ò el mateix. = La persona que se cita sens determinarla. = Còntroposad á àltra. *Uno, na.* = Un des dos. *Uno de los dos.* = Un ò àltre. *Uno á otro.* = Un á un. *Uno d uno.* = Den un en un.

De uno en uno. = Un per un. *Uno por uno.* = Un derrera s'àltre. *Uno tras otro.* = Un Cristo més dolént que s'àltre: axò es un hòmo. *Peor es lo roto que lo descosido.* = Un bòn tròs de allòta. *Un buen trozo de muchacha.* = Un y ningú tot es ú. *Uno y ninguno todo es uno.* = Tots son uns: dolénts, pícaros, etc. *Son lobos de una camada.* = Una per una. *Una por una.* = Una y bõua. *Una y buena.* = Una y no més: espressió de arrepenimént. *Una y no mas.* = Á la una: juntamént. *A una:* al mateix témps. *A la una ò d una.*

Unánime. *adj.* Del mateix ànimo, parèr, vòt. *Unánime.*

Unánimemént. *adv.* De acúerdo. *Unánimemente.*

Unanimidat. *f.* Conformidat, concòrdia. *Unanimidad.*

Unció. *f.* El àcte y efecte de untar. *Uncion.* = Uncions. *pl.* Las que prenen los gallicáds. *Unciones.* = Prènder sas uncions. *Tomar las unciones ò la manta.*

Uncionári, *ria. adj.* El qui pren sas uncions. *Uncionario, ria.*

Uncionári. *m.* El llòc ahònt se prenen las uncions. *Uncionario.*

Undecàgono. *m.* Figura geomètrica de onze costats. *Undecagono.*

Undècim, *ma. sup.* Onzè, *na. Undécimo, ma.*

Undècuplo, *pla. adj.* Onze vegadas tant. *Undécuplo, pla.*

Undissono, *na. adj. poètic.* Ruidós. *Undisono, na.*

Undós, *sa. adj.* Qui fà onas. *Undoso, sa.*

Undosíssim, *ma. sup.* de undós. *Undosismo, ma.*

Undulació. *f.* Movimént al mòdo de onas. *Undulacion.*

Undulatòri, *ria. adj.* Qui té un movimént á mòdo de onas. *Undulatorio, ria.*

Úngaro, *ra. adj.* De Ungria. *Úngaro, ra.*

Ungíd, *da. p. p.* de ungir. *Ungido, da.*

Ungíd. *m.* La persona untada ab òli sànt. = Per antonomàssia Cristo. *Ungido.*

Ungir. *v. a.* Untar ab òli. *Ungir.*

Ungla. *f.* Matèria dura que se forma demúnt es càb des dits. = Las àrpas de alguns animals. *Uña.* = De cavall. *pl. De caballo.* = Aficar sas unglas: robar ò vèndrer car. *Hincar ò meter la uña.* = Esmolar sas unglas: fer un esfòrs. *Affilar las uñas.* = Tenir demúnt s'ungla: sàber bé una còsa. *Tenerla en la uña.* = Posar sas unglas demúnt una còsa: duriasèn. *Echar la garra ò la zarpa sobre...* = Trèurer sas unglas: mostrar asprura, rigor, etc. *Enseñar las uñas.* = Ser càrn y ungla: molt amígs. *Ser uña y carne.* = Ungla qui entra dins sa càrn. *Uñero.*

Unglada. *f.* Ferida ab sas unglas. *Uñada, uñarada, arañô ò gatada.*
 Unglatjád, da. *p. p.* de unglatjar. *Arañado, da, arpadô, da.* = *Gateado, da.*
 Unglatjar. *v. a.* Rapar ab sas unglas. *Arañar, arpar.* = Es gáts. *Gatear.*
 Ungleta. *f.* Ungla petita. *Única, ta.*
 Unguént. *m.* Tot lo qui servèix de untar. *Ungüento.* = De reblaurir: mèdi para aplacar, lograr, etc. *Lenitivo.*
 Unible. *adj.* Lo qui se pôt unir. *Unible.*
 Únic, ca. *adj.* Totsôl = Escelléut, espéciâl, râro, singular. *Único, ca.*
 Únicament. *adv.* Sôlamente. *Únicamente.*
 Unicapsular. *adj.* Térme botânic. *Unicapsular.*
 Unid, da. *p. p.* de unir. *Unido, da*
 Unidât. *f.* Calidât de lo qui es un. = Indivisible. = Principi de nombres oposâd á pluralidât. = El primer nombre de la dreta de una partida de nombres. = Conformidât de opinió, parèr. *Unidad.*
 Unidament. *adv.* Ab unió. *Unidamente.*
 Unificád, da. *p. p.* de unificar. *Unificado, da.*
 Unificar. *v. a.* Juntar molts còsas fèntlas una. *Unificar.*
 Uniformád, da. *p. p.* de uniformar. *Uniformado, da.*
 Uniformar. *v. a.* Fer uniforme. *Uniformar.*
 Uniforme. *adj.* Tot semblânt. *Uniforme.*
 Uniforme. *m.* El vestít pèculiar y distintíu de un cuérpo. *Uniforme.*
 Uniformément. *adv.* Ab uniformidât. *Uniformemente.*
 Uniformidât. *f.* Semblânsa perfèta. = Unió de parèrs. *Uniformidad.*
 Unigénit, ta. *adj.* Fiy, ya únic. *Unigénito, ta.*
 Unigénit. *m.* Axò se diu per antonomàssia del Fill de Déu. *Unigénito.*
 Unió. *f.* El âcte y efècte de unir. = Amistât, concòrdia, hòna armonía, incorporació, aliânsa. = Composició resultâda de la mescla de algunas còsas. = Junta de còsas y de personas. *Union.* = Hipostâtica. La naturalesa humana unida ab el Vêrbo divino en una matèxa persona. *Hipostâtica.* = De còsas de fust. *Ensambladura.* = De ôs dislocâd ò rompúd. *Ensalmo.*
 Unipersonâl. *adj.* Lo qui còusta de una persona. *Unipersonal.*
 Unir. *v. a.* Juntar una còsa ab âltra fènt un tot. = Fermar, lligar, travar. = Mesclar còsas entre sí. = Acostar una còsa á âltra fèntla contigua, assegurarla. *Unir.* = Fust, v. g. pôsts para fer una tãula. *Unir ò ensamblar.* = Ôssos dislocâds ò rompúds. *Unir ò ensalmar.* = Ab clavias

de fust. *Enclavijar.*

Unirse. *v. r.* Juntarse, fer aliânsa, concertarse, convenirse, etc. *Unirse.*
 Unissô. *m.* Consonància de duas veus qui no fân sinó un tó. *Unison.*
 Uissonància. *f.* Consonància de duas veus ò instruments ab unissô. *Unisonancia.*
 Unissouo, na. *adj.* Lo qui estâ á unissô. *Unisono, na.*
 Unitiu, va. *adj.* Lo qui té virtút para unir. *Unitivo, va.*
 Univálvo, va. *adj.* Lo qui no té sinó una clòsca ò copíia. *Univalvo, va.*
 Univêrs. *m.* El mon. = Tots los hòmos. *Universo.*
 Universâl. *adj.* Generâl. = Lo qui lo compren tot en la espècie de que se pârla. *Universal.* = Hòmo universâl: qui sâb de tot. *Hombre universal ò de todas sillas.*
 Universalidât. *f.* Generalidât. *Universalidad.*
 Universalment. *adv.* Generalment. *Universalmente.*
 Universidât. *f.* La collecció de totes sas còsas. = El cuérpo de los catedràtics. = La càsa ahònt enseñan aquèsts. *Universidad.*
 Univocació. *f.* Conveniència de còsas distintas bâix de una matèxa rahó. *Univocacion.*
 Univocâd, da. *p. p.* de univocarse. *Univocado, da.*
 Univocâdament. *adv.* Ab univocació. *Univocadamente.*
 Univocarse. *v. r.* Convenir várias còsas en una matèxa rahó. *Univocarse.*
 Univoco, ca. *adj.* Lo qui convé á molts còsas distintas. = Semblânt á âltra còsa. *Univoco, ca.*
 Untád, da. *p. p.* de untar. *Untado, da.*
 Untador, ra. *m. f.* El qui unta. *Untador, ra.*
 Untar. *v. a.* Donar unturas. *Untar.* = Sas corriòlas ò sas màns: regalar para lograr una còsa. *Untar el carro.* = Ab mièrda de hòu. *Emboñigar.*
 Untarse. *v. r.* *Untarse.* = Sas màns: prèuder es regâlos ò de lo que se manetja. *Untarse las manos.*
 Untó. *m.* Quâlsevòl còsa qui unta. *Unto.*
 Untura. *f.* El âcte y efècte de untar. = Còsa ab que se unta. *Untadura, untura ò untamiento.*
 Uúero. *m.* Espècie de panadis. *Uüero.*

UR.

Uracân. *m.* Ventâda fortíssima. *Uracan ò huracan.*
 Urânia. *f.* Sa llunã. = Una de sas mussas. *Urania.*
 Uranografia. *f.* Descripció del cêl. *Uranografia.*
 Uranologia. *f.* Tractât del cêl. *Uranologia.*
 Uranometria. *f.* Ârt de midar el cêl. *Uranometria.*
 Urbâ, na. *adj.* Atès, cortès, de bôns modâls. *Urbanano, na.*
 Urbanament. *adv.* Ab urbanidât. *Urbanamente.* }

Urbanidat. *f.* Atenció, cortesia. *Urbanidad.*
 Urca. *f.* Bârco ab sa pânxâ grôssa. *Urca.*
 Urdid, da. *p. p.* de urdir. *Urdido, da.*
 Urdidor, ra. *m. f.* El qui urdèix. *Urdidor, ra.*
 Urdidor. *m.* Màquina ahónt se urdèix. *Urdidero*
 ò *urdidor.*
 Urdir. *v. a.* Compôndrer es fils para posarlos als
 taléssos y texir. = Maquinar ò projectar algún
 màllet. *Urdir.*
 Urdit. *m.* Lo que se hà urdid. *Urdiembre* ò *ur-*
dimbre. = Posad á môdo de cadena. *Cadena.* =
 Pujar lo urdid: posarlo als taléssos. *Montur la*
urdimbre.
 Urêtere. *m.* Quâlsevôl conducte per shónt la orina
 delos roñós abâxa á sa bufeta. *Urêtere.*
 Urgência. *f.* Instância, precisió, préssa. *Urgencia.*
 Urgént. *adj.* Lo qui insta, lo qui dona préssa. *Ur-*
gente.
 Urgéntmént. *adv.* Ab urgência. *Urgentemente.*
 Urgir. *v. n.* Instar, donar préssa. *Urgir.*
 Urina y urinar. *V.* Oriua y Orinar.
 Urinári, ria. *adj.* Pertañent á urina. *Urinario,*
ria.
 Urna. *f.* Espèce de auslâbia ahónt se guardávan
 las cênas de los môrts en âltre témps. *Urna.*
 Urneta. *f.* Urna petita. *Urnica.*
 Uro. *m.* Câsta de bôu sauvâtge. *Uro.*
 Uró. *m.* Sâca fêta ab rést de pâya para guardar
 grâns. *Escriño.*
 Ursa. *f.* Constellació septentrionâl. *Ursa.*
 Urtiga y urtigar. *V.* Ortiga y Ortigar.

US.

Us. *m.* El âcte y effêcte de usar. = Costúm, eczer-
 cici, prática. = Consumació ò gâst de alguna
 còsa. = Continuació frecuent de una còsa, estil,
 manèt, môda. *Uso, usacion.*
 Usad, da. *p. p.* de usar. *Usado, da.*
 Usadíssim, ma. *sup.* *Usadísimo, ma.*
 Usador, ra. *m. f. ant.* El qui usa. *Usador, ra.*
 Usâusa. *f.* Us, costúm, môda. *Usanza.* = Á usân-
 sa. *adv.* *Al usado.*
 Usar. *v. a.* Fer us, servirse de alguna còsa, practi-
 carla ab frequência. = Disfrutar, gosar, posseir.
 = Empléar es séus drets. = Acostumar. *Usar.*
 Usarse. *v. r.* Estar en us. *Usarse.*
 Usência. *f.* Sincopa de vòssa reverência. *Usencia.*
 Useñoria. *f.* Abreviadura de vòssa señoría. *Useño-*
ria.
 Ussia. *f.* Sincopa ò abreviadura de vòssa señoría.
Usta ò *usiria.*
 Ustió. *f.* La acció de cremar segós los químcas.
Ustion.

Ustôri. *adj.* Qui créma. *Ustorio.* = Vidre ustôri:
 qui trêu sôc. *Vidrio ustorio.*

Usuâl. *adj.* Comú, qui se usa ab frequência. *Usual.*
 = Âny usuâl: el corrént. *Año usual.*

Usuâlmént. *adv.* Ordinâriamént. *Usualmente.*

Usuári, ria. *adj.* Qui té el us y no la propiedât.
Usuario, ria.

Usucapió. *f.* Adquisició per prescripció. *Usuca-*
pion.

Usucapir. *v. a. cur.* Adquirir la propiedât per un
 possessôri no interrompud, per prescripció.
Usucapir.

Usufructuar. *v. a.* Tenir el usufrúyt. = Fructifi-
 car, etc. *Usufructuar.*

Usufructuári, ria. *adj.* El qui té el usufrúyt.
Usufructuario, ria.

Usufrúyt. *m.* El us de los fruyts y no de la pro-
 piedad. = Proffit que se trêu de alguna còsa. *Usu-*
fructo.

Usura. *f.* Ganância, interés, lucro de lo que se
 déxa. *Usura.* = Injusta: lucro major de lo que
 correspôn ò per lo matèix que se déxa la còsa.
Injusta. = Donar ò prènder á usura. *Dar* ò *to-*
mar d usura, usurar ò *usurear.* = Pagar ab usu-
 ra: correspôndrer á un bènèfici ò favor ab un
 âltre més grôs. *Pagar con usura.*

Usurári, ria. *adj.* Pertañent á usura ò lo qui la
 inclôu. *Usurario, ria.*

Usurer, ra. *m. f.* El qui déxa ab usura. *Usure-*
ro, ra.

Usurpació. *f.* El âcte y effêcte de usurpar. *Usur-*
pacion.

Usurpád, da. *p. p.* de usurpar. *Usurpado, da.*

Usurpador, ra. *m. f.* El qui usurpa. *Usurpador, ra.*

Usurpar. *v. a.* Apropiarse de alguna còsa sense te-
 niry dret. = Servirse de una parâula en llôc de
 âltra ò de la matèxa en un âltre sentit. = Â ve-
 gâdas vól dir usar. *Usurpar.*

UT.

Ut. *m.* El primer punt de sôlfa. *Ut.*

Utensili. *m.* Petit mòble de cása, de cuyna. *Uten-*
silio. = *Utensilis. pl.* Lo que se pâga per lo alo-
 jamént ò cortar de soldâts. *Utensilios.*

Uterino, na. *adj.* Pertañent al útero. = Germanús-
 tre per pârt de mãre. *Uterino, na.*

Útero. *m.* La mãre de la famèlla ahónt se mantén
 lo infânt fins que néix. *Útero.*

Útil. *adj.* Bô, profitós, saludâble. = *cur.* El dia
 qui no està impedit para actuar. *Útil.*

Utilidât. *f.* Proffit. = Calidât de lo qui pôt servir.
Utilidad.

Utilisád, da. *p. p.* de utilizar. *Utilizado, da.*

Utilisar. *v. a.* Ser útil, donar profit. *Utilizar.*
 Utilisarse. *v. r.* Trèurer profit. *Utilizarse.*
 Utilíssim, *ma. sup.* Molt útils. *Utilísimo, ma.*
 Utilíssimament. *adv. sup.* Ab molta utilidât. *Utilisimamente.*
 Útilmént. *adv.* Ab utilidât. *Útilmente.*
 Utôpia. *f.* Plâ de un govèrn imaginâri y perfèt. *Utopia.*

UV.

Uvaguemêstre. *m.* Oficial encarregâd del embregamént y equipâtges de un eczêrcit. *Uvaguemaestre.*
 Ut supra. *adv. Itat.* Côm se hâ dit ô escríit ântes. *Ut supra.*
 Uvâl. *adj.* De réym. *Uval.*

UY.

Uy. *m.* Ântes ull. El ôrga de la vista. = La vista matêxa. = El rôllo de colors de las plomas del pàgo. = Sa punta de càveg, xâda, etc. *Ojo.* = De âbre, plânta. *Vdstago:* el mêtstre. *Resalvo.* = De gât. *De gato.* = De poll: taqueta negra que se forma en los pèus y incomôda molt. *De pollo.* = Â uy: sense contar ô pêsar. *Â ojo.* = Â uys clucs: sense reflexió. *Â ojos cerrados ô d cierra ojos.* = Uys de xebellí: hòna vista. *Ojos de linçe.* = Infâds y qui plôran. *Ojos de sapo.* = Gròssos qui parèix que surten. *Ojos saltones ô preñados.* = Uy: lo més tènre de brot. *Cogollito.* = Aclucar ets uys: tancarlos. *Cerrar los ojos:* morir-se. *Cerrar el ojo ô los ojos.* = Acalar ets uys: abaxarlos. *Bajar los ojos.* = Badar ets uys: obrirlós. *Abrir los ojos.* = Badar tant d'uy ô ets uys côm un saler: anar molt alêrta. *Abrir tanto ojo.* = Bâda ets uys que no to prengan. *Ojos al Cristo que es de plata.* = Bâllar ets uys. *Bailar los ojos.* = Cansarse ets uys: la vista. *Quebrarse los ojos.* = Costar un uy: ser molt càra una còsa. *Costar un ojo.* = Ditzosos uys qui et pòden vèurer. *Dichosos ojos que te ven.* = Donar per ets uys: estar la còsa patént. *Dar en los ojos.* = Dur el uy al hòu á algú. *Traerle sobre el ojo.* = Entelarse ets uys. *Empañarse ô vidriarse.* = Estar en tant d'uy. *Estar con tanto ojo.* = Eu un tancar y

obrir d'uy: en un instânt. *En un abrir y cerrar de ojos ô en daca las pajas.*
 Fer uy alguna còsa: pèrderse y no podèr-la trobar. *Caer en el pozo airon:* el cêl: comensar á vèurer claruras. *Abrirse:* edificis: càurer. *Hundirse.* = Estar *v. g.* endentâd fins als uys. *Hasta los ojos.* = Girar ets uys. *Volver los ojos:* en blânc. *En blanco.* = Mâl d'uy. *Mal de ojos ô aojo.* = Mirar ab mâl uy. *Mirar con malos ojos.* = Mirar de coua d'uy. *Mirar de reajo.* = Plorar ab sos dos uys. *Llorar con dmbos ojos.* = Posar ets uys demúnt un: apreciarió. *Ponerle sobre sus ojos.* = Parlar ab sos uys. *Hablar con los ojos.* = Ser el uy dret de algú. *Ser el ojo derecho de alguno.* = Surtirly ets uys *v. g.* á un allòt qui veu menjar á un âltre. *Saltdrsele los ojos.* = Tancar ets uys. *Cerrar los ojos.* = Tenir ets uys al clotèl: no vèurer sas còsas patéuts. *Tener los ojos d los talones.* = Tenir hòyra als uys. *Tener telarañas en los ojos.* = Quâtre uys: el qui du uyêras. *Cuatro ojos.* = No aclucar ets uys: no dormir. *No pegar los ojos.*

Uyâl. *m.* El llòc ahònt la âygo se mòu circularmént ô en redó. *Olla ô remolino.*

Uyastrar. *m.* Llòc de molts de uyâstres. *Acebuchal.*

Uyâstre. *m.* Âbre. *Acebuche ô oleastro.* = Fer s'uyâstre: posarse en so càp en tèrra y sas câmas al âyre. *Hacer la candelilla ô la tela:* esbrancâd. *Con las piernas esparrancadas.*

Uyêra. *f. V.* Uêra.

Uyèt. *m.* Uy petit. *Ojico, illo, ito.* = Foradèt redó que se fâ en ròba para lposary cordó, veta. *Ojete.* = De bassetja: lo de es mitx. *Seno.* = De sa lletra *e.* *Ojo.* = Fer uyèt: señas ab sos uys. *Hacer de ojo.* = Ferse uyèt. *Hacerse de ojo:* los enamorâds. *Hacer amoricones.* = Fer uyèts en ròba. *Ojetear.*

Uyòt. *m.* Uy gròs. *Ojazo.* = Fer uyòts los borrrât-xos. *Saltarles los ojos.*

UX.

Uxòl. *m.* Âxa tòrta. *Achuela corba.* = Granèt en uy. *Orzuelo.*

VAG

V. *f.* Lletra vigèssima tèrcia del alfabeto mallorquí y consonant. *V.*
Và, *na. adj.* Lo qui no té solidès ni sustància. = Fàls, fantasiós, flux, orgullós, presumíd, supèrbo. *Vano, na.*
Váca. *f.* La famèlla del bòu. *Vaca.*
Vacació. *f.* Suspensió de negòci, de trabáy. = Punt de los estudiànts. *Vacacion.*
Vacant. *f.* El témps en que un bènèfici, empléo está sense possèidor. *Vacante.*
Vaciad, *da. p. p.* de vaciar. *Mimado, da. = adj.* *Gachon, na.* = De còcòu : nia molt estimád. *Rorró.*
Vaciadura. *f.* Carícia demasiàda ab sos nius. *Mimo.*
Vaciar. *v. a.* Usar de mássa cariño en los nius. *Mimar.*
Vacilació. *f.* Inconstància, irresolució. *Vacilacion.*
Vacilant. *adj.* Inconstant, irresolút. *Vacilante.*
Vacilar. *v. n.* Dubtar, titubear. *Vacilar.*
Vacuidat. *f.* El estât de una còsa buyda. *Vacuidad.*
Vacuna. *f.* Pigòta que surt á sas mamèllas de sas vâcas. = Matèria ab que se empèlta sa pigòta. *Vacuna.*
Vacunad, *da. p. p.* de vacunar. *Vacunado, da.*
Vacunar. *v. a.* Empeltar sa pigòta. *Vacunar.*
Vâcuo. *m.* Buyd de tot. *Vacuo.*
Vadell. *m.* Bòu jove. *Becerro ò novillo.* = Trèt de sa màre já mórta. *Niñato.*
Vadella. *f.* Vâca jova. *Ternera ò novilla.*
Vadellèt. *m.* Vadell petít. *Becerrito ò novillejo.*
Vadellèta. *f.* Vadella petita. *Ternerita ò novilleja.*
Vâdo. *m.* Parátge de riu, torrènt per ahónt se pòt pasar á pèu y sense nadar. = Mèdi segúr de acertar en una empresa. *Vado.* = Donar vâdo : acabar, despatxar los negòcis. *Dar vado.*
Vâgamundo, *da. adj.* Mâlfener, ociós, qui no está físcu en ningúñ lloc. *Vagamundo, da ò vagabundo, da.* = Fer es vâgamundo. *Vagamundear.*
Vagància. *f.* V. Vacació. *Vacacion.* = El costúm y hàbit de fer el vâgamundo. *Vagancia.*
Vagar. *v. n.* Estar sense proveir empléo, bènèfici, etc. = Anar per aquí y per allà, estar ociós, fer el mâlfener. *Vagar.*
Vâgo, *ga. adj.* Vâgamundo. *Vago, ga.*
Vagnéació. *f.* Inquietút de la imaginació. *Vagueacion.*

VAL

Vâle. *m.* Paper-monedá. *Vale.* = Àdiós. *Vale.*
Valént, *ta. adj.* Fòrt, robúst, vigorós. = Animós. *Valiente.*
Valentia. *f.* Ànimo esfòrs, fòrsa, valor. *Valentia.*
Valèr. *v. n.* Importar, muntar, sumar. = Tenir prèu una còsa = Tenir favor, fòrsa, pes. = Ser de importància ò de utilidat. = Passar sa moneda. = Ser de aprècio, de estimació, etc. *Valer.* = Vâl tant còm pesa. *Vale tanto oro como pesa.* Vâlga lo que vâlga. *Valga lo que valiere.* = Vâlga lo que vâlga, comprèm ò dum la còsa. *De halgas ò de mangas cómprame ò trêdme la cosa.* = No vâl una màya : no res. *No vale un ardite.* = No vâl un caragòl. *No vale un caracol.* = Axò vâl més doblas que allò màyas. *Mas vale onza que libra.* = No vâl es parlarnè ò s'axècar d'en tèrra. *No vale las coplas de la zarabanda.* = No vâl una pàya. *No monta una paja.* = No vâl un pixacà. *No vale un bledo.* = Déu te vâ'ga. *Valgate Dios.* = Vâlgam Déu. *Valgame Dios.*
Valèrse. *v. r.* Servir-se, fer ns de... = Ampararse de la protecció de algú. *Valerse.* = De àltres mèdis. *De otros medios ò de otras aldobas.* = Do tots es mèdis. *Valerse de todos los medios ò de todos los ensalmos.*
Valeriàna. *f. pl.* *Valeriana.*
Valerós, *sa. adj.* Actiu, efícaç, fòrt, animós, esforsad, valént. *Valeroso, sa.*
Valerosamént. *adv.* Ab valor. *Valerosamente.*
Valetudinàri, *ria. adj.* Malaltís. *Valetudinario, ria.*
Validació. *f. cur.* Firmesa, seguretât de una còsa. *Validacion.*
Validad, *da. p. p.* de validar. *Validado, da.*
Validar. *v. a.* Donar firmesa ò fòrsa á una còsa, ferla vàlida. *Validar.*
Validíssim, *ma. sup.* de vàlido. Molt vàlidos. *Validísimo, ma.*
Validíssimamént. *adv. sup.* Ab molt de crèdit, etc. *Validísimamente.*
Vàlido, *da. adj.* Bò, firme, qui vâl. *Válido, da.*
Vàlido. *m.* Favorito de algúñ príncipr. *Válido.*
Valimént. *m.* Crèdit, favor, bò ab algú. *Valimiento ò valia.*
Valor. *m.* Ànimo, corátge, actividat, fòrsa. = Prèu de las còsas. *Valor.* = No tenir el valor de

un diner: cáb dóbbé. *No tener el valor de un sueldo.*

Valorád, da. *p. p.* de valorar. *Valorado, da.*

Valorar. *v. a.* Posar prèu, señalar el valor de una còsa. *Valorar.*

Valoria. *f.* Estimació, prèu. *Valoria.*

Váls. *m.* Báll. *Vals, valse* ó *valso.*

Valuació. *f.* Estimació, tassa de prèu. *Valuacion.*

Valuád, da. *p. p.* de valuar. *Valuado, da.*

Valuar. *v. a.* Señalar lo que vá una còsa. *Valuar.*

Valvasor. *m. ant.* Nòble ó majordòm de cása reyál. *Valvasor.*

Válvula. *f.* Túnica en las bocas de las artèrias, etc. qui óbri y tánca el pás á los humors. = Porteta qui óbri y tánca el pás á las còsas en los instrumentés hidráulics y neumáticos. *Válvula.*

Valzia. *f.* V. Falzia.

Váll. *m.* Espáy entre duas montañas. *Palle.* = De llágrimas: aquést mon en térme de devoció. *Valle de lágrimas.* = De muráda. *Foso.*

Vállèt. *m.* Váll petit. *Vallecico, llo* ó *valleco.*

Vânaglória. *f.* Presunció, vanidát. *Vanagloria.*

Vânagloriád, da. *p. p.* de vânagloriarse. *Vanagloriado, da.*

Vânagloriarse. *v. r.* Alabarse, fer vanidát de... *Vanagloriarse.* = De còsa mála. *Hacer gala del sambenito.*

Vânagloriós, sa. *adj.* El qui se vânagloria. *Vanaglorioso, sa.*

Vânagloriosamént. *adv.* Ab vânaglória. *Vanagloriosamente.*

Vánamént. *adv.* Debádas, inntilmént. = Sense fonemént, sense necessidát. *Vanamente.*

Vanetas. *f. pl.* En escút de armas. *Vanetas.*

Vânova. *f.* Llençól ab môstra. *Colcha, y en Aragó.* *Vánova.* = Encotouáda. *Colcha colchada.*

Vandalisme. *m.* Sistéma destructiu de las ciéncias y árts. *Vandalismo.*

Vándalo, la. *adj.* De certs pòbles de Alemaniá. *Vándalo la.*

Vándola. *f.* Pálo que se pòsa en llòc de ábre rompúd de bárco. *Bandola* ó *vandola.*

Vànguárdia. *f.* La trópa qui estâ ó vá devánt. *Vanguardia y ant. vanguardia.*

Vanidát. *f.* Presunció, satisfacció de sí matéix. = Ostentació, pompa. = Fálta de reyaldát, pòca duració de las còsas. = Paráula inútil. *Vanidad.*

Vanilocuência. *f.* Inutilidát de paráulas. *Vanilocuencia.*

Vanilòcuo, cua. *adj.* El qui párla còsas inútils y vânas. *Vanilocuo, cua.*

Vanilòqui. *m.* Discúrs inútil y vâ. *Vaniloquio.*

Vanissim, ma. *sup.* Molt vâ. *Vanisimo, ma.*

Vauissimamént. *adv. sup.* Ab molta vanidát. *Vuni-*

simamente.

Vânt (En) se fâ, v. g. no ténc dèu áñys, però en vânt se fâ. *No tengo diez años; pero me zumban.*

Vapor. *m.* Ecshalació qui se álsa de los còssos. = Humor del ventrèy y de áltres pàrts qui puja al cap y lo torba. = Fum qui surt quánd respirám.

Vapor. = Qui surt de sa tèrra. *Exhalacion.*

Vapor. *m.* Báreo qui camina per mèdi de fòc. *Barco vapor,*

Vaporació. *f.* El ácte y efecte de vaporar. *Vaporacion.*

Vaporád, da. *p. p.* de vaporar. *Vaporado, da.*

Vaporar. *v. a.* Disminuir la cantidát de un líquidu, reduirlo á vapor. = *v. n.* Eczhalar vapors.

Vaporar.

Vaporarse. *v. r.* Eczhalarsè. *Vaporarse.*

Vaporisació. *f.* El ácte de reduir en vapor. *Vaporizacion.*

Vaporisád, da. *p. p.* de vaporisar. *Vaporizado, da.*

Vaporisar. *v. a.* V. Vaporar. *Vaporizar.*

Vaporós, sa. *adj.* Lo qui despedeix vapors ó los ocasiona. *Vaporoso, sa.*

Vaqueta. *f.* Vâca petita. *Vaquilla* ó *vaquita.*

Vaqueta. *f.* Instrumént para atacar arma de fòc. *Baqueta.*

Vaqueta. *f.* Cuyro de hòu ó vâca adobád. *Vaqueta.*

Vaquetas. *f. pl.* Assòts ab corretjas de péll ó vergas. *Baquetas.* = Donar vaquetas. *Dar baquetas.* = Passar per las vaquetas: donar assòts ó manar ab altivès, ab duresa y rigor. *Pasar por las baquetas.*

Vaquilla. *f.* Pláts y demás pèssas para el servio de tàula. *Vagilla.*

Vâra. *f.* Bastó, insignia de jurisdicció. = La matèxa jurisdicció. *Vara.* = De san Josèp: *pl. Vara de José.*

Varád, da. *p. p.* de varar. *Varado, da.*

Varáda. *f.* Tòc ab vâra. *Varazo.* = Donar ó pègar varádas. *Varear.*

Varar. *v. n.* Eucállarse bárco dins arena ó fâno. *Varar.*

Vareta. *f.* Vâra petita. *Vareta* ó *varilla.*

Variáble. *adj.* Lo qui se pòt variar. *Variable.*

Variáblemént. *adv.* Divèrsamént. *Variablemente.*

Variació. *f.* Mudànça. = Diversidát. *Variacion.*

Variád, da. *p. p.* de variar. *Variado, da.*

Váriamént. *adv.* Ab diferència, ab variació. *Variamente.*

Variánt. *p. a.* De variar. El qui varia. *Variante.*

Variánt. *f.* Lectura divèrsa de un matéix tèsto en várias còpias. *Variante.*

Variar. *v. a.* Mudar. = Fer vâria á una còsa. = *v. n.*

Ser una còsa diversa de altra. = Declinar sa guya de navegar de sa tramuntana. *Variar*.
Variarse. v. r. Mudarse. *Variarse*.
Varice. f. Infló de càma. *Varice* ò *variz*.
Variedat. f. Diferència, diversidat. = Inconstància. *Variedad*.
Varilla. f. Vergueta para apuntar als llibres de còr. *Puntero*.
Vàrio, *ria*. adj. Diferent, divers. = Inconstant, indiferent. *Vario*, *ria*.
Vàrios. m. pl. Alguns. *Varios*.
Varnís. m. Licor compòst de gomas y esperits. *Barniz*.
Varonil. adj. Pertañent al hòmo. = Esforsad, fòrt, valeros, sa. *Varonil*.
Varonilment. adv. Ab valor y fòrsa de hòmo. = Valerosament. *Varonilmente*.
Vàs. m. Clòt fondo para enterrar difunts. *Sepultura*. = ant. Tassó. *Vaso*.
Vàsa. f. El nombre de càrtas que cuy un jugador ab un pic. = Autoridat, hòn nòm, reputació. *Baza*. = La guarnició de cuadro, retaulo, etc. *Marco*.
Vassall. m. Sùbdit de un príncipe ò señor. *Vasallo*.
Vassallatge. m. Dependència, subjecció del sùbdit a son señor. = El tribút que se pàga al señor. *Vassallage*.
Vascongád, da. adj. De Biscàya. *Vascongado*, da.
Vascuense. m. El idioma biscaí. *Vascuense*.
Vascular. adj. Pertañent a venas y demés conductes del còs. = Ple de venas. *Vascular*.
Vàsto, ta. adj. Dilatád, estès, gràn. *Vasto*, ta.
Vátequí. adv. Aquí està. *Ete aquí*. = Un mòro: expressió para fer pòr a nins. *Guarda el cojo ò el oso*.
Vaticini. m. Profecia, endevinació. = Respòsta de los endevinadors. *Vaticinio*.
Vaticinád, da. p. p. de vaticinar. *Vaticinado*, da.
Vaticinar. v. a. Profetisar, pronosticar. *Vaticinar*.
Vátlatequí. adv. Aquí està, veysla. *Ela ò etela*.
Vátlotequí. adv. Aquí està éll. *Ele*, ò *etele*: y si el nòm es neutre. *Ételo*.
Váuma. f. pl. *Malva*. = Forastéra. *Malva reyal*.
Váumarôsa. f. pl. *Malvarosa*.
Váutequí. adv. Aquí està. *Ételo*.
Vavor. m. ant. Capitá, cavaller titulád. *Favor*.
Vaxell. m. Bàrco gròs. *Bagel* ò *navio*. = De guerra, de línea, de tres pònts, etc. *Navio de guerra*, de línea, de tres puentes, etc.
Váxiga. f. Jòc ab càrtas. *Bdciga*.
Vaxiga. f. Escalatadura. *Matadura*. = Gròssa. *Grieta*.

VE.

Vé. m. El nòm de la lletra v. *Ve*.
Vécsació. f. El ácte y efecte de vecsar. *Vejacion*.
Vecsád, da. p. p. de vecsar. *Vejado*, da.
Vecsámen. m. Reprensió crítica y festiva que se dona a un per defecte personal. = Ecsámen de los autors qui hán concorregíd para goñar el preu promès al qui escriuria millor. *Vejdmen*.
Vecsaminista. m. La persona encarregáda de criticar los autors qui hán concorregíd para goñar el preu promès. *Vejaminista*.
Vecsar. v. a. Castigar, corretgir, molestar, oprimir. *Vejar*.
Véda. f. Prohibició. *Veda*.
Védád, da. p. p. de védar. *Vedado*, da.
Védar. v. a. Prohibir. *Vedar*.
Véedor. m. El qui per ofici regonèix si una còsa es bona ò no. *Veedor*.
Veedoría. f. El ofici de veedor. *Veedoría*.
Véga. f. Bàuxa, menjáda para devertirse, majorment en el càmp. *Zahora*, y ant. *gira*. = Fer véga. *Zahorrar*, y ant. *girar*. = Fer véga los estudiánts: faltar a la escola. *Hacer novillos*. = De alguna còsa. *Saborearse en ella*. = Véga de gaperúds: de pòca diversió. *Diversión seca*.
Vegáda. f. El témps en qui se eczejuta una còsa. = Alternativa, successió. *Vez* ò *vegada*. = De vegádas. *A veces*. = De una vegáda. *De una vez*. = Tal qual vegáda. *Tal qual vez*. = Una vegáda ò altra. *Una vez u otra*. = Todas sas vegádas que. *Todas las veces que*. = Duas vegádas tornám ò veuím en aquést mon: axò se dio dels véys qui toruan còm a nins. *Los viejos se anianan*.
Vegetabilidat. f. Calidat de lo vegetáble. *Vegetabilidad*.
Vegetáble. adj. Lo qui pòt vegetar. *Vegetable*.
Vegetació. f. El ácte y efecte de vegetar. *Vegetacion*.
Vegetát. adj. V. Vegetáble. *Vegetal*.
Vegetánt. p. a. de vegetar. El qui vegéta. *Vegetante*.
Vegetar. v. n. Aumentarse, créxer, nadržirse per mèdi de rèls. *Vegetar*.
Vegetatiu, va. adj. Lo qui vegéta. *Vegetativo*, va.
Veguir. m. Balle ò jutge que antigament hey havia en la corona de Aragó. *Veguir*.
Veguiría. f. El territòri de la jurisdicció del veguer. *Veguiria*.
Vehemència. f. Mássa actividat y fòrsa. = Actividat de las rahóus. = Velocidat. *Vehemencia*.
Vehement. adj. Fòrt, impetuós, violent. *Vehemente*.

Vehemént. *adv.* Ab vehemència. *Vehemente-mente.*

Vehementíssim. *ma. sup.* Mo't veheménts. *Vehementísimo, ma.*

Vehementíssimamént. *adv. sup.* Ab molta vehemència. *Vehementísimamente.*

Vel. *m.* Péssa de rôba para cubrir alguna còsa. =

Que duen sas dônas. = El que duen sas múnjas.

= Color, pretésto. *Velo.* = Donar ó prendre es vel sas múnjas. *Dar ó tomar el velo.* = Donar vel á una còsa: acabarla. *Darle finiquito.*

Vèl. Conjunció disjuntiva. *O. O.* = Noy há vèl: remey. *No hay remedio.*

Vela. *f.* Rôba fôrta posáda á entena de bárco ó de molí para fer camiuar es bárco ó fer rodar es molí. *Vela ó ala.* = De gábia, de messana, etc.

Vela ó ala de gaviá, mesana, etc. = De vela vèrma. *Manta ó cortina.* = De cárro. *Tienda,*

toladura, toldo. = Á la vela: prònte. *Á la vela.*

= Al rem y á la vela. *Á vela y rema.* = Á

vela plena. *Á velas llenas.* = Arriar sas velas:

abaxarlas. *Arriar las velas.* = Posar totes sas

velas. *Echar todo el trapo.* = Anarsen á la vela

un moribundo: morir-se. *Inse por la posta.*

Velám. *m.* El conjunt de sas velas. *Veldmen.*

Velátge. *m.* V. Velám. *Velage.*

Velátzo. *m.* Sa vela de proa. *Velacha.*

Veleidát. *f.* Voluntét imperfecta. = Inconstància,

jugeresa. *Veleidad.*

Veléro, *ra. adj.* Bárco qui camina molt. *Ve-*

ro, ra.

Vèlis, nòlis. *Llatí.* Vuyas, no voyas. *Velis, nolis,*

Velláda. *f.* La acció de vellar, el témps que dura

es vellar. *Vela ó velada.*

Vellador, *ra. m. f.* El qui vella. *Velador, ra.*

Vellador. *m.* Tauleta para posary es llum para

vellar. *Velador.*

Vellar. *v. n.* Abstenirse de dormir. = Fer centinòlla.

= Cuydar de una còsa. = Estar alérta, observar.

= Trabayar en la nit. *Velar.* = Coniys, llébras.

Acechar.

Vèll. *m.* Tota sa llàua de un xòt tosa ó no tosa. *Ve-*

llon.

Vèll, *lla. adj. ant.* V. Vèy, ya. *Viejo, ja.*

Vèlláco, *ca. adj.* Doléut, pícaro, etc. *Vellaco, ca.*

Vèllána. *f.* El fruyt de vèllaner. *Avellana.* = Bor-

da. *Nochiza.*

Vèllaner. *m.* Àbre. *Avellano ó avellanera.*

Vèllaqueria. *f.* Dolentia, traydoria. *Vellaqueria.*

Vèlló. *m.* Reyatè de nòu dòbbés. *Vellon.*

Vèllút. *m.* Rôba de seda pelada. *Terciopelo ó vellu-*

do. = De cotó. *Pana.*

Vèlluter. *m.* El qui fá vèllúta. *Vellutero.*

Vena. *f.* El conducte qui reb la sang de las fibras

y la du al eòr. = Conducte per zhónt sas plân-
tas xupan es auc. = Llòc en la tèrra ahónt se trô-
ba metáll, àygo, etc. = Calidát de tèrra. = Gèni.

= Facilitát de fer vérsos ó glòsas. *Vena.* = Ve-
na de lòco: incoustànt de caràcter, gráu de lò-

co. *Vena de loco.* = Rómprerse una vena. *Rom-*
perse ó descabezarse.

Venàble. *m.* Garròt. *Palo.*

Venàl. *adj.* Pertañent á vena. = Lo qui estâ de

venda. = El qui se corròmp ab dàdivas, empé-
ños, etc. *Venál,*

Veneís. *m.* Còrda para lligar gárbas. *Vencejo ó*
trapajo.

Venda. *f.* El ácte de vèndrer. *Venta.*

Vèndrer. *v. a.* Donar á àltri la propietát de una

còsa per el prèu convengú. = Faltar á la amia-
tât, á la fe, trahir. = Esposar al públic gèneros

para la seua venda. *Vènder.* = Á la menuda.

Vènder por menor ó por menuda. = En gròs.

Por mayor, en grueso ó en gros. = Pòrcs á plâ-

mas y d'emùn en un. *Pernera.* = Es vi á la menu-

da. *Vender al ramo.* = Ab el pàcte de tornar

comprar el venedor lo que ven. *Vender al qui-*

tar. = À lliuras. *À libras ó librear.* = Figas per

llentèrmas ó gât per llèbra: volèr donar entenent

una còsa per àltri. *Vender gatò por liebre.* = Per

axó tot se ven: axó es, lo que no agráda á un,

agráda á un àltri. *Por eso se vende la vaca,*

porque unos quieren la pierna y otros la es-

palda.

Vènderse. *v. r.* *Venderse.*

Vendible. *adj.* Lo qui se pòt vèndrer, estâ para

vèndrer ó fàcilment se ven. *Vendible.*

Vendició. *f.* V. Venda. *Vendicion.*

Venedor, *ra. m. f.* El qui ven. *Vendedor, ra.* =

De avirám. *Pollero, ra.* = De àys. *Ajero, ra.* =

Del baratillo. *Baratillero, ra.* = De càñas. *Ca-*

ñaverero, ra. = De carabàssas. *Calabazero, ra.*

= De caragòis. *Caracolero, ra.* = De castàñas.

Castañero, ra. = De escuradènts. *Palillero, ra.*

= De cebas. *Cebollero, ra.* = De còsas robàdas.

Antor, ra. = De estàmpas. *Estampero, ra.* = De

formátge. *Quesero, ra.* = De gâmbas. *Camaro-*

nero, ra. = De gelàts. *Botiller ó botillero.* = De

màscaras. *Caratulero, ra.* = De odres. *Oilrero.* =

De blât. *Triguero, ra.* = De òrdi. *Cebadero, ra.*

= De plomas. *Plumagero, ra.* = De pòrc fresc.

Tocinero, ra. = De ràves. *Rabanero, ra.* = De

réyms. *Uvero, ra.* = De sál. *Salinero, ra.* = De

tarònjus. *Naranjero, ra.* = De tràstos véys. *Pre-*

ndero, ra. = De rôbas véyas. *Ropavejero, ra.* = De

vèllànas. *Avellanero, ra.*

Veneduras. *f. pl.* El prèu de vèndrer per àltri.
Vendage.

Venúeno. m. Verí.—Qualsevól còsa nociva á la salut.—El mál gust de una còsa. *Veneno.*
Venosidat. f. La propiedat del verí. *Venosidad.*
Venenós, sa. adj. Lo qui té verí. *Venenoso, sa.*
Venéra. f. Insignia que se du penjada al vestit. *Venera.*
Vénéralíssim, ma. sup. Molt vénérable. *Venerabilísimo, ma.*
Vénérable. adj. Digne de vénéració. —Titol que se dona á alguns prelats eclesiásticos y á alguna persona qui está en fama de santa. *Venerable.*
Vénéració. f. Respècte, reverència. —Culto parlant de Déu y de los sants. *Veneracion.*
Vénérád, da. p. p. de vénérar. *Venerado, da.*
Vénérador, ra. m. f. El qui vénéra. *Venerador, ra.*
Vénérando, da. adj. V. Vénérable. *Venerando, da.*
Vénérando. m. El qui es páre de provincia per gràcia en algunas religions. *Venerando.*
Vénérant. p. a. de vénérar. El qui vénéra. *Venerante.*
Vénérar. v. a. Respectar, reverenciar. —Donar á Déu y á los sants el culto que se los deu. *Venerar.*
Venéreo, rea. adj. Pertaiént á Vénus y á los délytes de la càrn. *Venereo, rea.*
Venereta. f. Petita venéra. *Venerica, illa, ita* ó *venerueta.*
Veneta. f. Vena petina. *Venita.*
Vengúd, da. p. p. de venir. *Venido, da.*
Venguda. f. Arribada, el acte y efecte de venir. *Venida.*—Bénvenguda: salutació al qui arriba ó nóm pròpi de dona. *Bienvenida.*
Vênua. f. Perdó.—Permis que se demàna. *Venia.*
Veniál. adj. Se diu de un pecat leve. *Venial.*
Venialidat. f. Calidat de un pecat veniál, de una falta leve. *Venialidad.*
Veniálmént. adv. Lévément. *Venialmente.*
Venidéro, ra. adj. Futúr, qui há de venir. *Venidero, ra.*
Venidor, ra. m. f. El qui vé. *Veniente.*—Anadors y veuidors. *Ventes y venientes.*
Venir. v. n. Arribar, acostarse.—Acomodarse una còsa á, ó ab áltra.—Acudir á una part determinada.—Acompañar, y axí se diu: jò vendré ab tu.—Acomètrer á un, anant ab ell.—Produirse una còsa en un terréno.—Proceir, dependir, decendir de áltre.—Escitarse algún afecte ó passió, còm desitx, gáuas de menjar, etc.—Succeir una còsa que se esperáva ó temía, etc. *Venir.*—Bé un vestit. *Entallar.*—Una còsa axí còm se desitja. *Venir el parto derecho.*—Una còsa á repèl. *Hacerse cuesta arriba.*—Còm

anell en el dit. *Como pedrada en ojo de boticario.*—Al mon: néxer. *Venir al mundo.*—De bòn tòc: en bõna ocasió. *Venir de paleta.*—Mál humorád. *Mal humorado* ó *de picadillo.*—Malaint. *Venir atestado.*—Xopo: molt bafíad. *Venir hecho un pato* ó *un cesto.*
Venirse. v. r. *Venirse.*—¿Que véns de sas arássas? *Te has criado en las batuecas?*
Venjable. adj. Lo qui se deu ó pòt venjar-se. *Vengable.*
Venjád, da. p. p. de venjar, se. *Vengado, da.*
Venjador, ra. m. f. El qui vénja ó se vénja. *Vengador, ra.*
Venjansa. f. Satisfacció del agrávi rebúd. *Venganza.*
Venjar. v. a. Castigar. *Vengar.*
Venjar-se. v. r. Prènder satisfacció de un mál fét. *Vengarse.*
Vensedor, ra. m. f. El qui véns. *Vencedor, ra.*
Vénser ó véncer. v. a. Rendir, subjectar.—Suprar, lograr á viva fòrsa.—Prevalèxer una còsa còntre áltra.—Reduir á son dictámen.—Rendir á algú aquéllas còsas á cuya fòrsa ab dificultat resistèix sa naturalesa, còm son la son, el dolor, etc. *Vencer.*
Vensible. adj. Lo qui se pòt vénser. *Vencible.*
Vensimént. m. El acte y efecte de vénser, se. *Vencimiento.*
Vensúd, da. p. p. de vénser, se. *Vencido, da.*
Vensuda. f. Triansó, victòria. *Vencida.*—Anar ó dur de vensuda. *Ir* ó *llevar de vencida.*
Vensúts. m. pl. Deutes. *Vencidos.*
Vént. m. El áyre conmogú.—Fum, orgüllo, vanidat. *Viento.*—De llevánt ó llevánt. *Levante* ó *este.*—Grég. *Greco-levante* ó *nordeste.*—Tramuntana. *Tramontana, norte* ó *regañon.*—Mestrál. *Maestral, maestro* ó *noroeste.*—Pontént. *Poniente* ó *oeste.*—Llebètx. *Lebeche* ó *sudueste.*—Mitjórn. *Mediodia, sur* ó *austró.*—Xalóc. *Jaloque* ó *sueste.*—Vént en popa: anar bé assunto, negòci. *Viento en popa* ó *d buen viento va la parva.*—Calmar es vént. *Calmar* ó *echarse.*—Mudarse de repén-te. *Saltar.*—Fer vént. *Hacer viento, ventar* ó *ventear.*—Reforsar. *Cargar.*—Seguir es vént: el partit qui guáfia. *Irse tras el viento.*—Seguir tots es vénts: ser inconstánt. *Moverse d todos vientos.*—Cáp á vént, parlant de càssa. *Pico d viento.*—Cul á vént. *Rabo d viento.*—Vénts encontráts. *Vientos que se encuentran, que se reciprocan* ó *que se van y vienen.*
Ventáda. f. Còp de vént. *Oleada de viento* ó *ventolera.*—Ab néu. *Ventisca.*—Fortíssima. *Uracan* ó *huracan.*

Ventàda. f. El acte y efecte de ventar ab ventador ò ab pàla á la éra. *Aventamiento*. = Ab so ventây. *Abanicamiento* ò *abaniqueo*.
Ventador, ra. m. f. El qui vénta. *Aventador, ra.*
Ventador. m. Estorinèt para ventar. *Aventador.* = De tàula. *Abano* ò *mosqueador*.
Ventânt. adv. Mòdo de tocar sas campànas. *Apino* ò *d vuelo*.
Ventar. v. a. Donar àyre. = Tirar el grà al àyre en la éra. *Aventar*. = Es bràssos. *Balancear los brazos*. = Espàsa, llànsa, etc. *Vibrar*. = S'es-pàsa: fet es desentès. *Hacerse el desentendido*. = La pèrna: endoyar. *Estirar las piernas*. = Atupar. *Sacudir el polvo*.
Ventarse. v. r. *Aventarse*. = Ab el ventây. *Abanicarse*.
Ventâtja. f. Escés apreciable que fà una còsa á àltra. = La ganància de punts que un dona á àltre en el jòc. = Milloria. *Ventaja*. = En camí. *Delantera*: donar ò prènder ventâtja. *Dar* ò *tomar ventaja*. = Molts ànys de ventâtja: lo que deym quâud un se mòr. *Muchos años de delantera*.
Ventatjós, sa. adj. Lo qui escedèix á àltre en la séua línea. = Profitós, útil. *Ventajoso, sa*.
Ventajosament. adv. Ab ventâtja. *Ventajosamente*.
Ventây. m. Còsa coneguda. *Abanico* ò *ventalle*. = De tàula. *Abano* ò *mosqueador*.
Ventâya. f. Plànxa de metáll que se pòsa devànt es llum de llumenéra ò bossí de tafetà etc. *Pantalla* ò *volante*. = De sabàta. *Polaca*.
Ventayàda. f. El acte y efecte de ventarse ab ventây. *Abanicamiento* ò *abaniqueo*. = Tòc ab so ventây. *Abanicazo*.
Ventayer. m. El qui fà ventâys. *Abaniquero*.
Ventèt. m. Vént petit. *Vientecillo*. = Fortèt. *Zarzagánillo*. = Pettít. *Zarzagánate*.
Ventilació. f. El acte de ventilar. = Circulació del àyre. = Discussió sobre alguna matèria. *Ventilacion*.
Ventilád, da. p. p. de ventilar. *Ventilado, da*.
Ventilador. m. Màquina para renovar el àyre en un llòc tancád. *Ventilador*.
Ventilar. v. a. Mòurer, parlànt de la acció del vént. = Espolsar ab lo àyre para llévar sa pols, etc. = Discutir una questió. *Ventilar*.
Ventilarse. v. r. Circular el àyre. *Ventilarse*.
Ventós, sa. adj. Llòc ahónt fà molt de vént. = Qui càusa vént. *Ventoso, sa*.
Ventosa. f. Instrumént de cirugia = La acció de donar ventosas. *Ventosa*. = Para orinary. *Orinal*. = Una còsa es sacorrrar y s'àltra donar ventosas: aquést mèdi ò espèdiéut no es millor que àltre. *Lo mismo son sangrias que ventosas*.

Ventositat. f. El àyre comprimid dins el còs. = Pet. *Ventosidad*.
Ventràda. f. El nombre de animals qui néxen de un matéix preñât. *Ventrada, ventregada, camada* ò *criazon*. = Còp ab so véntre. *Panzada*. = Gròssa de animals. *Cachillada*.
Véntre. m. Pànxa. = La pàrt més gròssa y redona de ausàbia, gèrra, etc. ò de parèt. *Ventre. V.* Pànxa. = De càma: lo més gràs de élla. *Pantorrilla*. = Fer véntre parèt, etc. *V.* Fer pànxa. *Hacer vientre*. = Trènerse es véntre de mál àny: afartarse de menjar. *Sacar el vientre de mal año*. = De bàst, etc. *Carona*.
Ventresca. f. Sa butza de péix. *Ventrecha*.
Ventrèt. m. Véntre petit. *Vientrecillo* ò *ventrezuelo*.
Ventrèy. m. La pàrt del còs ahónt se còu el menjar en los hòmos. *Estómago*. = En animal. *Buche*. = En àve. *Pechuga*. = Girarse es ventrèy de hòmo. *Revolverse el estómago*. = Tenir bòn ventrèy: catxàssa, res fer fòrsa á un. *Tener buen estómago* ò *buen cuajo*. = Molts de ventrèys: diversidat de gènis, v. g. en una comunidat. *Hijos de muchas madres*.
Ventrículo. f. Ventrèy. = Quàlsevòl cavidat quey hà en el cervèll y en el còr. *Ventriculo*.
Ventrilocuo, cua. adj. El qui al parèxer parla per el véntre. *Ventrilocuo, cua*.
Ventròt. m. Véntre gròs. *Ventron*.
Ventrú, da. adj. El qui té es véntre gròs. *Ventroso, sa* ò *ventrudo, da*.
Ventura. f. Bòna sòrt, ditxa, felicitat. = Casnalidat. *Ventura*. = Á la ventura: á la contingència. *A la ventura*. = Per ventura: tál vegáda. *Por ventura*. = Provar ventura: tentar la ventura. *Probar ventura*. = Mála ventura: mála sòrt. *Mala ventura*.
Ventura. m. Abreviadura de Bònaventura nòm pròpi de hòmo y de dòna. *Ventura*.
Venturer, ra. adj. Casual, contingéut. *Venture-ro, ra*.
Ventureta. f. Ventura petita. *Venturilla*.
Venturina. f. Pédra preciosa. *Venturina*.
Venturó. m. V. *Ventureta. Venturilla*.
Venturós, sa. adj. Ditzós, sa, fells. *Venturoso, sa*.
Venturosament. adv. Félismént. *Venturosamente*.
Venturosísim, ma. sup. Molt venturosos. *Venturosísimo, ma*.
Venturosíssimament. adv. sup. Ab molta ventura. *Venturosísimamente*.
Venturòta. f. Ventura gròssa. *Venturon*.
Venuda. f. La acció de vèndrer. *Vendicion*.
Vènus. f. Fàlsa diosa. = Un de los sèt planèts. = Dòna hermosa. = El aràm segòns los químic. = Deléyte carnál. = Estora eu, escút de àrmas. *Venus*.

Venúst, ta *adj.* Bèll, hermós. *Venusto*, ta.

Venustidât. *f.* Bèllesa, hermosura complida. *Venustidad*.

Venustíssim, ma. *sup.* Molt hermosos. *Venustísimo*, ma.

Vêr, ra. *adj.* Cêrt, qui conté veritat. *Verdadero*, ra.

Veracidât. *f.* El hàbit ò costúm de dir sèmpre la veritat. *Veracidad*.

Veras. *f. pl.* La veritat y seriedât en las còsas que se fân ò la actividât y eficàcia ab que se ecxecutan. *Veras*. = De veras: sèriamènt. *De veras*.

Verâs. *adj.* El qui sèmpre diu la veritat. *Veras*.

Verâsmènt. *adv.* Ab veritat. *Verazmente*.

Vêrb. *m.* Pârt de la oració gramaticâl per la quâl se esprèssa el judici de las còsas. *Verbo*. = Acciô ò agènt: el qui significa acciô. *Activo*. = Passiu: el qui significa passió. *Passivo*. = Deponènt: el vèrb llatí qui té la terminaciô passiva y significa acciô. *Deponente*. = Comú: el qui significa acciô y passió. *Comun*. = Frecuentatiu: el qui denôta frequència en la acciô. *Frecuentativo*. = Incohatiu: el qui denôta la acciô en el principi. *Incoativo*. = Infinitiu: el qui sòlamènt té una terminaciô para totes sas personas. *Infinitivo*. = Impersonâl: el qui sòlamènt se usa en las tercèras personas. *Impersonal*. = Nèutre: el qui no significa acciô ni passió. *Neutro*. = Recíproco ò reflexiu: aquèll cuya acciô recau demunt el subjecte qui la ecxecuta. *Recíproco ò reflexivo*.
Verbâl. *adj.* Lo qui còsta de parâulas ò lo que se fâ ò tràcta de parâula. = Lo que pertâny al vèrb ò qui se deriva d'ell. *Verbal*.

Verbâlmènt. *adv.* De parâula. *Verbalmente*.

Verberaciô. *f.* La acciô de pégar la âygo ò vent á algún llòc. *Verberacion*.

Verberar. *v. a.* Pégar la âygo, vent á algún llòc. *Verberar*.

Vêrbigràcia y per abreviació *v. g.* Per eczèmple. *Verbi gracia ò v. g.*

Vêrbo. *m.* El fill de Déu. *Verbo*.

Vêrbo (De) ad vèrbum. Parâula per parâula. *De verbo ad verbum*.

Verbosidât. *f.* Abundància de parâulas. *Verbosidad*.

Verd, da. *adj.* Lo qui té el color verd. = Lo qui no es sec. = Lo qui no es madúr. = Fòrt, vigorós. *Verde*. = Jây verd. *Viejo verde*.

Verd. *m.* Color. = La farrâtja que se dona al bestiar. *Verde*.

Verdânc. *m.* Verga. *Vara*.

Verdesmerâlda. *m.* Verd del color de la esmerâlda. *Verdesmeralda*.

Verdegây. *m.* Verd clar y alegre. *Verdegay*.

Verdemar. *m.* Verd del color semblânt al mar.

Verdemar.

Verdênc, ca. *adj.* Lo qui tira á verd ò no està bèn madúr. *Verdecino*, na.

Verderôl. *m.* Aucèll. *Verderon*, verdecillo ò verdezuelo.

Verdèt. *m.* Composició del rovèy de arâm posad en vinâgre ò dins orina. *Verdete ò cardenillo*. = Es llim verd que se pôsa á âygo aturâda, á pèdras, á parèts. *Verdoyo*.

Verdèt, ta. *adj.* Un pòc verd. *Verdecico*, llo, ta.

Verdetjar. *v. n.* Mostrar el color verd ò tirar á verd. *Verdenar*. = Los âbres. *Verdecer*.

Verdolâga. *f. pl.* *Verdolaga*.

Verdor. *m.* El color verd. = El viu de las plântas. = El vigor de los hòmos. = La jovintut y las accions de ella. *Verdor*.

Verdós, sa. *adj.* No bèn madúr. *Verdoso*, sa.

Verdúc. *m.* Tafiâda de âbre y de arbusto. *Verdugo*. = Gròs. *Verdugon*. = Raor petít. *Verdugillo*. = Sèrra. *Sierra abrazadera*.

Verducâda. *f.* Tôc ab verdúc. *Verducazo*.

Verdugâda. *f.* Revinglâda de anguila, sèrp, etc. *Pertugada*. = Pégar verdugâdas. *Pertuguear*.

Verduquêt. *m.* Verdúc petít. *Verdugillo*.

Verdura. *f.* Tot gènere de hortolissa qui servèix para aguiar. *Verdura*.

Verêda. *f.* Caminôy. = Avis que se dona á pòbles. = El llòc per ahònt se predica. *Vereda*.

Vereder. *m.* El qui du el avis á los pòbles. *Veredero*.

Verema. *f.* La còsta y recollecció de los réyma. *Vendimia*.

Verga. *f.* Tafiâda de âbre. = La que duen los càbos, etc. *Vara*. = Gròssa y llârga. *Varal*. = Prima. *Vardasca*. = De cortina. *Varilla*. = Para pégar al bestiar el qui quâlca. *Baqueta*. = De entena de bàrco ò el mèmbre viríl. *Verga*. = De bòu ò de âltre animâl. *Vergajo*. = De violí. *Arco*.

Vergâda. *f.* Tôc ab verga. *Varazo*. = De bòu. *Corbachada*. = Donar vergâdas. *Fustigar*. = Vergâda de violí. *Arqueada*. = Espolsar ab verga. *Verguear*.

Vêrge. *f.* Dòna qui no há tengud âcte ab mâscle. = Nòm que la Iglesia dona á las sântas qui moriren vèrges. = Tèrra qui mây es estàda courâda. = Còsa qui encàre no há servid. = Ôli qui surt de las olivas mòltas, però no preusâdas. *Virgen*.

Verger. *m.* Jardí. *Vergel*.

Vergofia. *f.* Empagaimènt, modèstia, estimaciô de pròpi honor. = Afronta, injuria que se patèix. = Color vermèy á la càre. = Puudonor. *Vergüenza*. = Ser una mâla vergofia: ser una còsa

defectuosa en tot punt. Ser una mala vergüenza. = Pèrder sa vergoña: el pondonor. *Perder la vergüenza.* = Tenir ò no tenir vergoña. *Tener ò no tener vergüenza.* = Tirarse sa vergoña derrera: no empagairse de res. *Echarse el alma detras.* = Vergoñas: las pàrts deshonestas. *Vergüenzas.*

Vergoñant. adj. Pòbre qui està empagaïd de acaptar públicacéut. *Vergonzante.*

Vergoñós, sa. adj. El qui té vergoña ò qui fàcilment se empagaëix. = Lo qui fà vergoña *Vergonzoso, za.*

Vergueta. f. Verga petita. *Vergeta, varilla.*

Veri. m. Qualidat de una còsa maligna, nociva y oposada á la vida y en particularidat beguda, polvos ò altra composició de simples preparada para matar á algú. = Còsa nociva y oposada á la ànima, á bòns costúms, á la fe. *Veneno, ponzoña, tósigo ò tósico.*

Veria. f. Camayóts, botifarras, botifarróns, etc. *Embuchado.*

Vericle. m. Custodieta ahont se pòsa la hòstia consagrada. *Viril.*

Veridic, ca. adj. El qui diu la veritat. = Fàcl. = Vertader. *Verídico, ca.*

Veridicament. adv. Ab veritat. *Veridicamente.*

Verificació. f. El acte y efecte de verificar, se. *Verificacion.*

Verificad, da. p. p. de verificar, se. *Verificado, da.*

Verificar. v. a. Fer constar un fèt. = Eczaminar la veritat de una còsa de que se dubtava. *Verificar.*

Verificarse. v. r. Surtir cèrt lo que se havia pronosticad. *Verificarse.*

Verificatiu, va. adj. Lo qui se empra para verificar alguna còsa. *Verificativo, va.*

Verinós, sa. adj. Qui té verí. = Epíteto que los astrònoms donau al signe escorpión. *Venenoso, sa ò ponzoñoso, sa.*

Verinosidat. f. Calidat de lo verinós. *Venenosidad.*

Verinosissim, ma. sup. Molt verinosos. *Venenosissimo, ma.*

Verissim, ma. sup. Molt vèr. *Verisimo, ma.*

Verissimil. adj. Probable, qui té semblansa de veritat. *Verisimil.*

Verissimilitut. f. Apariència de veritat. *Verisimilitud.*

Veritat. f. Totál conformidat de lo que se diu ab lo que se pensa ò ab lo que sou en sí las còsas. *Verdad.* = Desnúa: clara. *Desnuda.* = Sabuda de tots. *De perogrullo.* = En veritat. *En verdad.* = En dir la veritat pèrden la amistat. *Mal me quieren las comadres porque les digo las verdades.* = La veritat sèmpre sura. *La verdad adelgaza;*

pero no quiebra.

Verjôt. adj. Hòmo vèrge. *Virgen.*

Vermad, da. p. p. de vermar. *Vendimiado, da.*

Vermador, ra. m. f. El qui verma. *Vendimador, ra.*

Vermar. v. a. Cuir tots es réyms. = Destruir las viñas, los réyms ò á altra còsa sa gelada, pedrada, ventada. = Robar. *Vendimiar.*

Vermar. m. El témps en que se verma. *Vendimia.*

Vermèy, ya. adj. Ròig encès. *Bermejo, ja.* = Á causa del fòc. *Rusiente.* = Hòmo molt vermèy naturalment ò per havèr begut. *Disunto de taverna.* = Fer tornar ò tornar vermèy per empagament. *Sonrosar, se.* = Tornèy, vermèy: que se diu al qui repetèix una còsa. *Dale bola.*

Vermèy. m. El del òu. *Yema.*

Vermeyenc, ca. adj. Un pòc vermèy ò qui tira á vermèy. *Bermejizo, za.*

Vermeyèt, ta. adj. Un pòc vermèy. *Bermejuelo, la.* = m. Color para pintar. *Bermellon.*

Vermeyó. m. Color vermèy. Eu la càre naturalment. *Ardor:* per empagament. *Softama.* = En el cèl. *Arrebol ò celage.*

Vermeyura. f. El color vermèy. *Bermejura.*

Vernâl. adj. Pertañent á primavera. *Vernal.*

Verònica. f. La imatge de Cristo impresa en las tres dobles del vel de la dòna dita Verònica. = Hèrba medicinal. *Verónica.*

Verossimil. adj. V. Verissimil. *Verosmil.*

Verossimilitut. f. V. Verissimilitut. *Verosimilitud.*

Verrim. m. Brutó apégada á oriual, etc. *Sarro.*

Vërro. m. Pòrc màsle no seuad. *Verraco.*

Verrucària. f. pl. *Verrucaria.*

Vèrs. m. Nombre determinad de sillabas dispòstas ab cadència y harmonía. *Verso.* = Fer versos. *Hacer versos:* estar peusatiu. *Hacer calendarios.*

Versad, da. p. p. de versarse. *Versado, da.*

Versarse. v. r. Eczercitarse, ferse hàbil en una ciència, etc. *Versarse.*

Versàtil. adj. Lo qui se môu ò se pòt môurer ab facilitat. *Versatil.*

Versatibilitat. f. Calidat de lo versàtil. *Versatibilidad.*

Versèt. m. Vèrs menud. *Versete, ico, illo, ito.*

Versèt. m. Petita porció de un capítol de la Bíblia. *Verso.* = Paràulas seguidas de un respòs. *Versiculo.*

Versiculad, da. p. p. de versicular. *Verscado, da.*

Versiculador, ra. m. f. El qui versicula. *Versador, ra.*

Versicular. v. a. Dir un los versèts, fènt una pàrt del còr. *Verscar.*

Versificació. f. La acció de fer versos. *Versificacion.*

Versificador, ra. *m. f.* El qui fà versos. *Versificador*, ra.
Versificar. *v. a.* Fer versos. *Versificar*.
Versió. *f.* Interpretació, traducció. *Versión*.
Versista. *m.* El qui fà versos. *Versista*.
Vertader, ra. *adj.* Cèrt, qui conté veritat. = *Ingènuo*, *verídico*. = *Genuíno*, *llegítim*. *Verdadero*, ra.
Vertaderament. *adv.* En veritat. *Verdaderamente*.
Vértebra. *f.* Cada un dels petits òssos de la espinada. *Vértebra*.
Vertebràl. *adj.* Pertanyent a vértebra. *Vertebral*.
Vertibilitat. *f.* Facilitat de moure's a qualsevol part ó en redó. *Vertibilidad*.
Vertible. *adj.* Fàcil de moure's a totes parts ó en redó. = *Inconstant*. *Vertible*.
Vertical. *adj.* Perpendicular. *Vertical*. = *Vertical* primer: gran círculo qui ocupa perpendicularment el horisonte en los punts del levánt y ponént. *Vertical primero*.
Verticalment. *adv.* Perpendicularment al horisonte. *Verticalmente*.
Vértice. *m.* El punt superior des cap. = El punt superior de una figura geométrica. *Vértice*.
Verticidat. *f.* V. Vertibilitat. *Verticidad*.
Vertiginós, sa. *adj.* El qui patèix torn de cap. *Vertiginoso*, sa.
Vertigo. *m.* Torn de cap. *Vértigo*.
Vértola. *f.* Bossinèt redó de càrn que se trôba en alguna part del còs. *Landrecilla* ó *glandula*.
Ves. Impératiu irregular de mirar, còm: ves axó; *Ves esto!* *Ves*.
Vés. Impératiu de anar. *Vete*.
Vesí, na. *adj.* Veynád. = *Immédiad*, *pròp*, al costat. = *Habitador*, *morador* de un pòble. *Vecino*, na.
Vesindàri. *m.* El nombre dels habitants de una població. = *Empedronament* de los vesíns de un pòble para el repartiment de contribució, etc. *Vecindario*.
Vesindat. *f.* Habitadors de un pòble. = *Domicili*, *habitació*. = *Contigüidat* de duas cásas. = *Cercania*, *procsimidat*. *Vecindad*.
Véspe. *f.* Insècto semblant a heya. *Abispa*.
Véspero. *m.* Estèl de la tarde. *Véspero*.
Vespertí, na. *adj.* Pertanyent a la tarde ó lo qui es de ella. *Vespertino*, na.
Véspras. *f. pl.* Una de las hòras canòniques. *Vísperas*.
Véspre. *m.* La nit. *Noche*.
Véspre. *adv.* Tàrd. *Tarde*. = Al capvéspre. *Por la tarde*.
Vesprer. *m.* La bresca que fà la véspe ó forat, esquetja abónt habitau moltes. *Abispero*.

Vèssa. *f.* Peresa. *Galbana*. = Gáuas fòrtas de dormir. *Somnolencia* ó *zorrera*. = De coua de gât. *Ruin*.
Vèssa. *f. pl.* y sa seua llevar. *Yervos*.
Véssad, da. *p. p.* de véssar. *Derramado*, da. = *Vertido*, da. = *Recalado*, da. = *Ido*, da.
Véssar. *v. a.* Escampar còsas líquidas. *Derramar*. = Per màssa ple. *Rebosar*. = *Gèrra*, etc. pes pòros. *Irse*. = El licor per forat, xáp, etc. *Recalarse*, *resumarse* ó *salirse*. = Dir indiscretament lo que se sàb. *Verter*.
Vèsta. *f.* Vestít. *Vestido*, *vestidura* y *ant.* *veste*.
Vèsta. *f.* Una falsa diosa dels gentils. *Vesta*.
Vestàl. *adj.* Pertanyent a la diosa Vèsta. = La donzella dedicada al seu servici. *Vestal*.
Vestibulo. *f.* Entràda àntes de algún edifici. *Vestíbulo*.
Vestíd, da. *p. p.* de vestir, se. *Vestido*, da.
Vestidura. *f.* Vestít. *Vestidura*.
Vestigi. *m.* Potàda, ràstro. = Reliquia de ferida, llaga, malaltia. = Indici per ahónt se inferèix la veritat de alguna còsa. = Señal que quèda de un edifici ó de altra còsa. *Vestigio*.
Vestimenta. *f.* Vestidura. *Vestimenta*.
Vestir. *v. a.* Cubrir el còs ab ròba, adornarló ab ella. = Adornar ab paràulas algún escrit, espècie, etc. = Dissimular la royalitat de una còsa. *Vestir*.
Vestirse. *v. r.* Cubrirse ab vestít. = Los càmps de hêrbas, los àbres de fuyas, las àves de plomas, etc. *Vestirse*. = De autoridat. *De autoridad*. = De dól. *De luto*.
Vestít. *m.* La ròba ab que un se cubrèix. = El agregat de pèssas qui compònen el adorno del còs. = Qualsevol adorno qui hermoséa una còsa. *Vestido*. = Brut. *Sucio*. = Des diumenge. *Dominguero*. = De dól. *De luto*. = De dól y de escòt. *Monjil*. = Esquinsad. *Roto*. = Espèllissad. *Andrajoso*. = Ruad. *Arrugado*. = Talar: qui arriba ó deu arribar als talóns. *Talar*. = Tayar un vestít a un: murmurar de ell. *Cortarle un vestido*. = Vestít qui té axàmples. *Vestido crecedero*. = Escotad majorment el de donas. *Vestido rabanero*.
Vestuari. *m.* Lo necessari para vestirse. = Lo que en algunas comunidats se dona als individus para vestirse. *Vestuario*.
Veta. *f.* Còsa coneguda. *Cinta*. = En pedra, etc. *Veta*. = De seda de un dit de àmple. *Reforzada*. = Para fermarse sas sabàtas. *Mujuela*. = Molt estreta. *Bocadillo*.
Vétèn. Impératiu irregular de anarsèn. *Vete*. = A cagar: despedir ab furia. *Vete a cagar* ó *d la dula*. = A fregir òus de llòca. *Vete a freir espàrragos*. = Per alladallá, que per aquí et tro-

baràn. *Por aquí trasquilan.* = En hõra màla. En hora mala voyas.

Vétèn. V. Véstèn. *Vete.*

Vétéràuo, na. *adj.* Antig, véy, experimentád, majorment en la milícia. *Veterano, na.*

Veterinària. *f.* El art y ofici de menescàl. *Veterinaria.*

Veu. *f.* El sò ò sonido formád en la gargamella y qui surt de la boca del animal. = Paràula, térme, vocàble. = El agregát de las conjuncions del verb = Rumor, opinió pública. = Motín, pretésto públic. = Vòt en las eleccions. = Podèr de fer per sí ò en nòm de àltri alguna còsa. = Pertencència á alguna còsa. *Voz.* = Activa: la facultat de elegir ò la del verb qui significa acció. *Voz activa.* = Passiva: la capacidat de ser elegid ò la del verb qui significa passió. *Passiva.* = Argentina: clàra, sonora. *Argentada.* = Prima. *Delgada.* = Desentonàda. *Desentona da.* = Gròssa. *Gruesa.* = A una veu: de comú consentinènt. *A una voz.* = Veu de plàstre: com á ronca que ténen, los aliòts quánd la mudan. *Muda.* = En àlta veu: cridànt. *En alta voz ò á voz en grito.* = Donar una veu á algú: cridaríó. *Darle una voz.* = Córrer la veu: publicarse una còsa. *Correr la voz.* = Á mitja veu. *A media voz.* = Prènder veus: adquirir noticia. *Tomar voz.* = Á viva veu: sense escriurer. *A viva voz.*

Veueta. *f.* Ven petita, delicàda. *Vocécita.*

Vèurer. *v. a.* Percèber los objèctes ab los nys. = Eczaminar, observar, registrar per curiosidat ò per diversió. = Visitar á algú. = Encontrar ò trobar. = Conèxer, judicar, etc. *Ver.* = Bellumas. *Ver luceillas.* = Sas estrèllas á càusa de tòc fòrt ò cayguda. *Ver las estrellas.* = De llusíy. *De lèjos.* = De llusíy y no podèr distingir al objècte. *Columbrar.* = El jòc uàl parád. *Ver el juego mal parado.* = Mon: viatjar. *Ver mundo.* El mon per un forát: estar dins un llòc tanènd oscúr. *Ver el cielo por embudo.* = Vèurer venir. *Ver venir.* = Vèurer la súa. *Ver la suya.* = Vèurer sa tela á un: pènétrarli la intenció. *Descubrirle la veta, entenderle la musa ò dar en la nuca.* = Á vèurer. *A ver.* = Á més vèurer: despedida. *A mas ver.* = Á mon vèurer: segòus el mén judici. *A mi ver.* = Vèurèm qui la haurá mamàda hõna: expressió del qui brevetja del sèu podèr, de la sèua fòrsa, del sèu valor, etc. *Ya verán quien es calleja.* = En veurèn un veuen s'altre. *Allá va Sancho con su rocín.* = Estar ò ser de vèurer una còsa. *Estar ò ser de ver.* = Fer vèurer sas estrèllas ab un tòc fòrt. *Hacer ver las estrellas.* = Àre ben veurèm: expressió ab que se dubta si un logra-

rà lo que pretén. *Allá lo veredes dijo Agrages.* = Nou veuràs: nou lograràs. *No te verds en ese espejo.* = No veurèy de càb hòlla: estar apretád ò en suma misèria. *Estar d la cuarta pregunta.* = No veurèy gèns ò càb gota. *No ver gota.* = No veurèy en sos uys badàds. *No ver siete sobre un asno.* = No veurèy de feynas. *Estar hecho un azacan.* = No veurèy de sòn. *Azorarse.* = No podèr vèurer á un: tenirli aversió. *No poderle ver.* = Tenir que vèurer alguna còsa ò persona. *Tener que ver.* = Já se veu. *Ya se ve.*

Vèurerse. *v. r.* Estar á llòc á propòsit de ser vist. = Trobarse posád en algún estát, v. g. vèurerse pòbre. = Representarse la imátge dins un miráy. = Mostrarse claramènt, donarse á conèxer. = Parlar ab algú. *Verse.* = Sa ruxàda demunt. *Oler el poste.*

Vèurer. *m.* El sentit de la vista. = Apariència de las còsas. *Ver.*

Vexigà. *m.* Emplàsta de cantàridas. *Veigatorio.*

Véy, ya. *m. f.* La persona de molta edat. = *adj.* Anciàuo, antig, de llàrga duració. = Lo còntreposàul á uòu ò recènt. *Viejo, ja.* = Astút. *Perro viejo.* = Atxacosos. *Carraco, ca.* = Vèrd: qui fà de hòmo jove. *Verde.* = Còsa já no bõna per res de véya. *Vegestorio* = Més véy que es pastar: molt véy. *Mas viejo que la sarna, que el repelon ò que préstame un cuarto.* = Véy xerú. *Vejancon, na.* = Fer el jove véy al véy. *Hacer viejo.* = Ferse véy. *Hacerse viejo ò envejecer.*

Veyès. *f.* El estát de véy. *Vejez.*

Veyèl, ta. *adj.* Diminutiu de véy. *Viejecico, illo, illa, ito ò viejucuelo, la.*

Veynád, da. *adj.* V. Vesi. *Vecino, na.*

Veyòt, ta. *m. f.* Molt véys. *Viejazo, za.* = Nòm de burla que se dona als véys majorment á las véyas desliouèstas. *Carcamal.*

Veyura. *f.* V. Veyès. *Vejez.*

Veyver, ra. *adj.* Malfener, qui tot lo dia andoya anànt per aquí y per allà. *Billtero, ra ò golondrino, na.*

VI.

Vi. *m.* El suc dels réyms fermentád ò qui há búllid. = Suc de diversas àltras fruytas. *Vino.* = Batiád: á qui se há posád aygo. *Bautizado* = Cristià. V. Batiád. *Cristiano.* = Qui espiretja. *Saltante.* = Cuyt. *Arropado.* = Mèlvasta. *Malvasia.* = Mòro: á qui no se há posád aygo. *Moro.* Moscatèll. *Moscatel.* = Negre. *Negro ò tinto.* = Novèll. *Nuevo.* = De pomas. *Vino de manzanas ò sidra.* = Qui rãpa. *Vino de agujas.* = Ròig. *Ojo de gallo.* = Véy. *Viejo ò ajejo.* = De dos, tres, etc. àuys. *De dos, tres, etc. hojas.* = Búllir

es vi. *Cocer* ò *hervir*. = Es vi fà dir la veritat: axò es al borràtxo. *El vino anda sin calzas*.

Via. *f.* Camí, conducte, mèdi, mòdo. *Via*. = Fer via: caminar, anar aviad. *Hopcar*. = Fer pòca via un bàrco. *Estar d la capa*. = Via rècta: tot dret. *Via recta*. = Fessèm via: acabèm. *Vamos aviando*. = Via sàcra: pàsso. *Via sacra*. = Via illuminativa: un dels estàts de los qui desitjan arribar á la perfecció, mèdiànt la inspiració divina. *Via iluminativa*. = Purgativa: el primer estàt de los qui desitjan arribar á la perfecció. *Purgativa*. = Unitiva: lo estàt de perfecció y virtut de la ànima qui la unèix á Déu per lo amor, y de tál mòdo, que no vòl sinó lo que Déu vòl. *Unitiva*.

Via crucis. *m. pl.* Vòltas que se fàn mèditant los pàsso que donà Cristó en la carréra de la seua passió y mòrt. *Via crucis*.

Via lactea. *f.* El camí de san Jáume en el cèl. *Via lactea*.

Viador, *ra*. *adj.* El hòmo qui està en aquèst mon y camina al àltre. *Viador*, *ra*.

Vianda. *f.* El menjar de los racionàls. *Vianda*. = Sagrada: la Eucaristia. *Vianda sagrada*.

Viatic. *m.* El sacrament del còs de Cristó que se dona als malàts. *Vitico*.

Viatjád. *p. p.* de viatjar. *Viajado*.

Viatjador. *m.* El qui fà viàtjes. *Viajador*.

Viatjant. *p. a.* de viatjar. = *adj.* El qui viàtja. *Viajante*.

Viatjar. *v. n.* Fer viàtjes. *Viajar*.

Viàtje ò *viàtge*. *m.* El camí que se fà á alguna pàrt. = El càrreg, somàda, etc. que se trasporta á algún llòc. *Viage*. = Bòn viàtge: que se diu á un que sen vá desitjant que no ténga res de nou, ò para notar-se que ly dona pòc á un el que se pèrda una còsa, ò que un àltre sen vája. *Buen viage*.

Viatjer, *ra*. *m. f.* Passatger, *ra*. *Viagero*, *ra*.

Viatjèt. *m.* Viàtje petít. *Viagecico*, *illo*, *ito*.

Vibració. *f.* Movimènt de un còs qui pènja v. g. de pèndula de rèllòtge. *Vibracion*. = Mòuvre-se ab vibració. *Vibrar*.

Vicàri. *m.* Persona establida para fer las funcions de un superior. = Religiós: segón superior. *Vicario*. = De una parròquia. *Vicario* ò *teniente de cura*. = De còr: el qui lo govèrna. *De coro*. = De Jesucrist: el Pàpa. *De Jesucristo*. = General: qui fà sas vices del bisbe. *General*. = Foràneo: el qui té jurisdicció en un sòl punt y no en tots còm el general. *Foráneo*. = Perpètuu: el qui té collació y no es amovible. *Perpetuo*.

Vicàri. *m.* El qui pòsa nòms als àltres. *Padrino*.

Vicàri, *ria*. *adj.* Pertañent á vicàri. *Vicario*, *ria*.

Vicària. *f.* Segona superiora en convènt de monjas. *Vicaria*.

Vicaria. *f.* La dignidat y ofici del vicàri. = La càsa destinada para el vicàri. *Vicaria*.

Vicaria. *f.* Lloguerèt. *Sufraganea*.

Vice. *m.* Paràula qui denòta que un té el puèsto de un àltre. *Vice*.

Vicealmirant. *m.* Oficiàl qui màna bàix ò subjècte al almirant. *Vicealmirante*.

Vicealmiranta. *f.* Primer bàrco despuès de sa capitana. *Vicealmiranta*.

Vicecanciller. *m.* *Vicecanciller*.

Viceconseller. *m.* El qui té el puèsto de conseyer. *Viceconciliario*.

Vicecòsul. *m.* El qui té el empleyo de còsul. *Vicecòsul*.

Viceconsulat. *m.* El empleyo de vicecòsul. *Viceconsulado*.

Vicedeu. *m.* Nòm que se dona al Pàpa y á los rès. *Vicedios*.

Vicelegad. *m.* Prelad nombrad per el pàpa para suplir la ausència del legad ò nuncio. *Vicelegado*.

Vicepatró. *m.* *Vicepatron*.

Vicepenitenciari. *m.* *Vicepenitenciario*.

Vicepenitenciària. *f.* Títol del vicepenitencier. *Vicepenitenciaria*.

Vicepenitencier. *m.* *Vicepenitenciario*.

Vicepenitencieria. *f.* *Vicepenitenciaría*.

Vicepresidènt. *m.* *Vicepresidente*.

Viceprovincial. *m.* *Viceprovincial*.

Vicerector, *ra*. *m. f.* *Vicerector*, *ra*.

Viceversa. *adj.* Al contràri ò al revés. *Viceversa*.

Vici. *m.* Mál calidat de las còsas. = Imperfecció de la ànima ò del còs. = Defècte, error, fàlta, falsedat. = Defècte general de una nació, de un sigle. = Demasiad apètit de una còsa. = Costúm. = Demasiada llibertat. *Vicio*. = De vici ò per vici: per costúm. *De vicio* ò *por vicio*. = Prènder ò tenir el vici de dir ò fer alguna còsa. *Tomar* ò *tener el vicio* ò *el chorrillo de...* = Prènder vici bigas, parèts, pòsts, etc.: declinar de la línea rècta. *Tomar vicio*.

Viciad, *da*. *p. p.* de viciar. *Viciado*, *da*.

Viciador, *ra*. *m. f.* El qui vicia. *Viciador*, *ra*.

Viciar. *v. a.* Corrómpre, depravar. = Adulterar, alterar, falsificar. = Pervertir los costúms. = Donar un sentit contràri al vertader. = Viciar als nins. *Viciar*.

Viciarse. *v. r.* Corrómpre-se, degenerar, depravar-se, entregarse á los vici. *Viciarse*.

Viciós, *sa*. *adj.* Lo qui té vici ò lo càusa. = Corrómpud, entregad á los vici. *Vicioso*, *sa*.

Viciosament. *adv.* Ab vici. *Viciosamente*.

Viciosidat. *f.* El hàbit del vici. *Viciosidad.*
Vicissitud. *f.* Alternativa, mudansa de las còsas. *Vicisitud.*
Vicissitudinari, ria. *adj.* Lo qui succeèix alternativament. *Vicissitudinario, ria.*
Victima. *f.* Animàl oferid en sacrifici. = Hòmo que sacrificau ò qui se sacrifica á los interéssos de àltri. *Victima.*
Victimari. *m.* El qui donáva las víctimas ò las matáva. *Victimario.*
Victor. Interjecció de alegrí, de apláuso. *Victor ò vitor.*
Victoread, da. *p. p.* de victorear. *Victoreado, da ò vitoreado, da.*
Victorcar. *v. a.* Aplaudir, fer bàmbelletas, oridar : viva, viva. *Victorear ò vitorear.*
Victòria. *f.* Ventàtja gonhada sobre el iuimig en un combàt, sobre un concurrènt en uua disputa, etc., sobre las passíous, sobre los vicis, etc. *Victoria ò vitoria.*
Victòria! Interjecció. Crit de alegrí quand se hà vensúd. *Victoria!*
Victoriós, sa. *adj.* El qui hà gonhad una victòria. *Victorioso, sa ò vitorioso, sa.*
Victoriosament. *adv.* Ab victòria. *Victoriosamente.*
Vicuña. *f.* Càsta de càbra sauvàtja del Perú. *Vicuña.*
Vida. *f.* Estát del hòmo quand la ànima està unida al còs. = Principi de la nutrició, de la crexèusa, del movimènt de los còssos, y en aquèst sentit se diu : vida vegetativa, sensitiva. = Los alimènts necessàris para ella. = Fòrsa, vigor. = Mòdo de viurer. = Amor gráu. = Estát, professió que se elegèix. = Espáy de dèu àfys en tème curiàl. *Vida.* = De la ànima : la gràcia. *Vida del alma.* = De cà : molèsta, pénosa, trabajosa. *Vida de perros ò apedreada.* = De canonge : la que se pásxa ab abundància. *Canonical.* = De pápa. *V. de canonge.* *Papal.* = Perduràble : la glòria. *Perdurable.* = Perxànga : de málfeuers, de ociosos. *Briba.* = Vida mia : tème de cariño. *Vida mia.* = En ma vida : máy. *En mi vida ò en la vida.* = Buscar ò buscarse la vida : cercar los mèdis para passarla. *Buscar la vida.* = Donar vida : animar, esforsar. *Dar vida.* = Donar, costar la vida, etc. *Dar, costar, etc. la vida.* = Donarse hòna vida : regalar-se. *Darse buena vida.* = Donarse á la vida perxànga : no fer res. *Echarse d la briba :* anar á acaptar per no fer feyna. *Guitonear.* = Passar la vida : tenir únicament lo necessari per viurer. *Pasar la vida.* = Mudar de vida : de costúms. *Mudar de vida.* = Tenir sèt vidas : havèr surtid de molts de perills de la mòrt. *Tener siete vidas.* = Una

hòra de vida es hòna. *Una hora de vida es vida.*

Vidre. *m.* Còs trasparènt y fàcil de ròmprer. = Còsa fràgil còm es vidre. *Vidrio y ant. vidrio.*

Vidrería. *f.* Forn de vidre ò el llòc ahònt se ven vidre. *Vidreria.*

Vidrier. *m.* El qui fà ò ven vidre. *Vidriero.*

Vidriera. *f.* Agregát de vidres posàds á bastimènta. *Vidriera.*

Vidriol. *m.* Sàl mineràl. *Vitriolo ò caparrosa.*

Vidriós, sa. *adj.* Fràgil còm es vidre. *Vidrioso, sa.*

Viduàl. *adj.* Pertañent á la viudès. *Vidual.*

Vigènt. *adj.* Costúm, lléy qui està en son valor y fòrsa. *Vigente.*

Vigèssim, ma. *adj.* El últim de vint. *Vigésimo, ma.*

Vigia. *m.* Centiuèlla á bordo. *Vigta.*

Vigilància. *f.* Diligència, grán cuydado. *Vigilancia.*

Vigilànt. *adj.* Atènt, cuydadós, despèrt. *Vigilante.*

Vigilantíssim, ma. *sup.* Molt vigilànts. *Vigilantísimo, ma.*

Vigilantíssimament. *adv. sup.* Ab molta vigilància. *Vigilantisimamente.*

Vigilàntment. *adv.* Ab vigilància. *Vigilantemente.*

Vigilar. *v. a.* Estar atènt, mirar ab cuydado, vel·lar. *Vigilar.*

Vigilia. *f.* Fálta de sòn. = Vellada. = El dissàpte de alguna fèsta. = El dijuni que se fà y el résó que se résa en dit dissàpte. = Pàrt del ofici de difunts. *Vigilia.*

Vigor. *m.* Ànimo, actividat, delit, fòrsa, etc. *Vigor.*

Vigorós, sa. *adj.* Actiu, fòrt, robúst. etc. *Vigoro·so, sa.*

Vigorosament. *adv.* Ab vigor. *Vigorosamente.*

Vigorosidat. *f.* Actividat, fortaleza, etc. *Vigoro·sidad.*

Vil. *adj.* Abatúd, baix, despreciàble, miseràble. = Dolènt, de mál còr, de mál intenció. = El qui fà málhas accions. *Vil.*

Vila. *f.* Població entre ciutat y lloguerèt. = El cuèrpo de los qui la govèrnan. = Los habitànts d'èlla. *Villa.* = De dos dòbbès : petita. *Villorio.*

Vilà, ua. *adj.* El vesí de uua vila. *Villano, na.*

Vilàtge. *m.* Població petita. *Village.*

Vilesa. *f.* Acció dolènta, tèya, infàme. *Vileza.*

Vileta. *f.* Vila petita. *Villeta, villica, villuela.*

Vilipèndi. *m.* Desprèci, indignidat. *Vilipendio.*

Vilipendiad, da. *p. p.* de vilipendiar. *Vilipendia·do, da.*

Vilipendiar. *v. a.* Tractar ab desprèci. *Vilipen·diar.*

Vilíssim, ma. *sup.* Molt vil. *Vilísimo, ma.*

Vilment. *adv.* Ab vilesa. *Vilmente.*

Villà, na. *adj.* Descortès, rústic, vil. *Villano*, na.
Villanament. *adv.* Ab villania. *Villanamente*.
Villancico. *m.* Composició poètica. *Villancete*, *villancejo*, *villancico*.
Villanesc, ca. *adj.* Pròpi de los villans. *VillanESCO*, ca.
Villania. *f.* Baxesa de nexement, de estat, de condició. = Picardia, acció, paraula indecent. *Villanta*.
Villàno, na. *adj.* V. Villà, na. *Villano*, na.
Villar. *m.* Jòc, y sa còsa de dit jòc. *Villar*.
Vima. *f.* Àbre. *Mimbre*, *mimbrera*, *vimbre* y *vimbrera*.
Vinatjar. *v. n.* Doblegarse una còsa ab moviment. *Combar*.
Vimbrocàs. *m.* Vi adobàd ab espicias. *Vino hiprocas*.
Vinàgre. *m.* Vi àgre. *Vinagre*. = Vi tornàd fòrt. *Zupia*.
Vinagrèlla. *f.* Hérba. *Acedera*.
Vinagrer. *m.* El qui ven vinàgre. *Vinagrero*.
Vinagrillo. *m.* Vinàgre flux. = Cèrta espècie de vinàgre que se pòsa al tabac de fum y el tabac qui té dit vinàgre. *Vinagrillo*.
Vinassa. *f.* Solàtjas de vi. *Heces de vino*.
Vinater, ra. *m. f.* El qui beu molt de vi. *Vinoso*, sa. = El qui comercia en vi. *Vinatero*, ra.
Vinclàd, da. *p. p.* de vinclar. *Vinculado*, da. = *Torneado*, da.
Vincladis, sa. *adj.* Lo qui fàcilment se doblega. *Torneadizo*, za.
Vinclai. *v. a.* Fidecomissar. *Vincular*. = Doblegar. *Tornear*.
Vinclarse. *v. r.* Doblegarse pòst, etc. *Tornearse*, *combarse*, *arquearse*.
Vincle. *m.* Lligadura. = Subjecció de los héns al perpètuu domini de alguna familia. *Vinculo*.
Vínculo. *m.* V. Vincle. *Vinculo*.
Vindicació. *f.* Satisfacció de un agràvi. = La acció per la qual se torna á cada un lo que li tòca. *Vindicacion*.
Vindicàd, da. *p. p.* de vindicar. *Vindicado*, da.
Vindicar. *v. a.* Venjar-se, prènder justa satisfacció de algú agràvi. = Recobrar lo séu. = Defensar, majorment per escrit á un hòmo injustament atacàd. *Vindicar*.
Vindicatiu, va. *adj.* Venjatiu. = Escrit en qui se defèusa la opinió de algú injustament calumniàda. *Vindicativo*, va.
Vindicta. *f.* Venjàusa. = Càstig de los malfectors. *Vindicta*.
Viudicia. *f.* Vindicta. *Vindicta*.
Vinentesa. *f.* Ocasí. *Ocasión*, *proporcion*.
Vinèt. *m.* Diminutiu de vi. *Vinico*, llo, to.

Vinolència. *f.* Borrateria. *Vinolencia*.
Vinolént, ta. *adj.* Borràtxos. *Vinolento*, ta.
Vinossidat. *f.* Calidat, propietat del vi. *Vinosidad*.
Vinós, sa. *adj.* Lo qui té gust, olor, etc. de vi. *Vinoso*, sa.
Vint. *m.* Nombre: duas vegàdas dèn. *Veinte*.
Vintè, na. *adj.* Una part de vint. *Vigésimo*, ma.
Vintena. *f.* La vigèssima part. = El nombre de vint. *Veintena*.
Vintidotzè. *adj.* El ordit de una pèssa qui té dos mil y docènts fils. *Veintedoceno*.
Vint y quàtre. *m.* Retgidor en algunas ciutats de Andalucia. *Veintecuatro*.
Vintiquatrè. *adj.* Ordit qui té dos mil y quàtrecentz fils. *Veintecuatreno*.
Vintiquatrí. *f.* El càrreg y ofici del vintiquàtre. *Veintecuatría*.
Vintissisè. *adj.* El ordit qui té dos mil y sisènts fils. *Veinteseseno*.
Viña. *f.* Terréno plantàd de ceps. *Viña*. = De Déu ò del Señor: la Iglesia. *De Dios ò del Señor*. = Jova. *Nueva*.
Viñèt. *m.* Estensió de terréno plantàd de viñas. *Viñedo*. = Plantàd de pàrras. *Bacelar*.
Viñeta. *f.* Viña petita. *Viñica*, ta y *viñuela*.
Viñeta. *f.* Estampeta. *Viñeta*.
Viñater, ra. *m. f.* El qui té moltes viñas. *Viñero*, ra ò *viñador*, ra.
Viñòvol. *m.* El qui se enyda de las viñas y las guàrda. *Viñadero*.
Vió. *m.* Càsta, naturalesa, calidat. *Ralea*.
Viòla. *f.* Instrumènt músic de còrdas. *Viola*. = La flòr de violer. *Alell*. = De dàtils. *Tamaras*.
Violáceo, cea. *adj.* De color de violeta. *Violáceo*, cea.
Violació. *f.* El àcte y efecte de violar. *Violacion*.
Violàd, da. *p. p.* de violar. *Violado*, da.
Violador, ra. *m. f.* El qui violà. *Violador*, ra.
Violar. *v. a.* Rómprer sas lleys. = Fer violència á una dòna. = Mastegar ròba. = Profanar una iglesia. *Violar*.
Violència. *f.* Fòrsa, impetu en el moviment. = Acció còntre el natural y racional módo de proceir. = La fòrsa ab que se obliga á un á fer lo que no vòl. *Violencia*. = Fèta á una dòna en matèria deshonestà. *Violencia* ò *tarquinada*.
Violént, ta. *adj.* Lo qui es forsàd. = Impetuos, vehemènt. = Lo que se eczejuta còntre el módo regular de la justícia y rahó. *Violento*, ta. = Posar màns violentas: atupar á un eglesiàstic. *Poner manos violentas*.
Violentàd, da. *p. p.* de violentar. *Violentado*, da.
Violentament. *adv.* Ab violència. *Violentamente*.
Violentar. *v. a.* Fer violència, fer fer per fòrsa.

—Donar un sentit forçad a un tecto. —Obrir a la fôrça. *Violentar*.
Violentíssim, *ma. sup.* Molt violents. *Violentísimo*, *ma.*
Violentíssimament. adv. sup. Ab molta violència. *Violentísimamente*.
Violer. m. pl. Alelt.
Violeta. f. Hérba y la seua flôr. *Violeta*.
Violí. m. Instrument músic ben conegud. —El qui lo tôca. *Violín*.
Violiner. m. El qui tôca violí per habilitat ò per ofici. *Violinista*.
Violinèt. m. Violí petít. *Violinito*.
Violó. m. El baix de violí. —El qui el tôca. *Violon*.
Viperí, na. adj. Pertanyent a vívora ò lo qui té sas seúas propiedats. *Viperino, na.*
Vira. f. Corretx ab que se tâpa interiorment la costura de sabata. *Vira*.
Virada. f. La acció de virar un barco. *Virada*.
Virador. m. Cab grós para el cabestrant. *Virador*.
Virago. m. Dóna varonil. *Virago*.
Virar. v. a. Mudar de rumbo un barco. —Rodar el cabestrant para pujar pes. *Virar*.
Viréll. m. Empléyo en catedrals. *Macero ò pertiguero*.
Virginál. adj. Pertanyent a verge. *Virginal*.
Virgínea. f. Hérba des tabac. *Virgínea*.
Virgíneo, nea. adj. V. Virginál. *Virgíneo, nea.*
Virginitat. f. El estat de verge. *Virginidad*.
Virgo. m. Un de los signes. *Virgo*.
Viril. adj. Pertanyent al hòmo. *Viril*.
Virilitat. f. Edat viril. —Activitat, fôrça, vigor. *Virilidad*.
Virilment. adv. Ab activitat. *Virilmente*.
Viripotént. adj. cur. Casadora, parlant de una al-lôta. *Viripotente*.
Viró. m. Cuc. Cresa. m. —Allòt qui no té aturay. *Argadillo*.
Viról. m. Perfil en escut de armas. *Virol*.
Virôlla. f. Refòrs de ferro ò llautó que se pôsa a baix de gayato. *Virola*.
Virréy. m. El governador de un réyne en nòm del réy. —Tâmbé se anomena axí el comandant general en alguna provincia. *Virey*.
Virréyna. f. La dóna del virréy ò la qui govèrna en nòm del réy. *Vireina*.
Virreynat. m. El càrreg ò dignitat de virréy. —El temps que dura y el territori que govèrna. *Vireinato ò vireino*.
Virtuál. adj. Equivalént a altra còsa en activitat, eficàcia, fôrça. *Virtual*.
Virtualitat. f. Potència para obrar còm una altra còsa. *Virtualidad*.
Virtuàlment. adv. Ab equivalència. *Virtualmente*.

Virtuós, sa. adj. Bò, just. —Eficàs, parlant de un remey. *Virtuoso, sa.*
Virtuosament. adv. Ab virtut. *Virtuosamente*.
Virtuosíssim, ma. sup. Molt virtuosos. *Virtuosísimo, ma.*
Virtuosíssimament. adv. sup. Ab molta virtut. *Virtuosísimamente*.
Virtut. f. Activitat, eficàcia, fôrça y podèr para causar ò fer alguna còsa. —Mòdo recte de proceir. —Bondat de vida y costums. —Disposició de la ànima para obrar conforme a la rahó y a a la lléy cristiàna. *Virtud.* —Cardinal: la qui es principi y rèl de las àltras. *Cardinal.* —Moral: el hàbit de obrar bé. *Moral.* —Sobrenatural: la facultat de obrar sobre las fôrças naturals ò de la naturalesa. *Sobrenatural.* —Teologál: La qui té per objècte immediat a Déu. *Teologal.* —En virtut. *En virtud.* —Virtuts. *pl.* El quint còro de los àngels. *Virtudes*.
Virulència. f. La matèria podrida de llaga. *Virulencia*.
Virulent, ta. adj. Maligne, verinós. —Ple de matèria podrida. *Virulento, ta.*
Virus. m. Matèria qui sort de llaga. *Virus*.
Visatge. m. Gesto desproporcionad. *Visage*.
Visc. m. Matèria ò composició aferradissa ab que se càssan aucells. *Liga, visco ò hisca.* —El que ténen sas plàntas. *Ligamaza*.
Visca molts ànyys. m. Acció de gràcias. *Viva mil años*.
Viscós, sa. adj. Aferradís, pegacós. *Viscoso, sa.*
Viscosidat. f. La calidat de lo viscós. *Viscosidad*.
Visera. f. Part del morrió qui tâpa sa càre sense impedir la vista. *Visera*.
Visibilitat. f. La calidat de ser una còsa visible. *Visibilidad*.
Visible. adj. Lo qui se pòt veurer. —Clar y patent. —Illustre, insigne. *Visible*.
Visiblement. adv. Clarament. —De un mòdo qui puga ser vist. *Visiblemente*.
Visió. f. La acció de veurer. —Espècie que Déu infundèix per mèdi de revelació. —Fantasma, ombra, imatge espantosa y ridícula. —La persona fèya. —La espècie qui, no tenint reyalidat, se pren còm a còrta. *Vision*.
Visionari, ria. adj. El qui se fingèix revelacions ò visions. *Visionario, ria*.
Visir. m. El primer ministre del Gràu-Turc. *Visir*.
Visita. f. El acte y efecte de visitar. —La persona qui visita. —La anada a una iglesia per devoció. —El acte ab que un superior se informa del proceiment de los súbdits y de las còsas de la seua jurisdicció. —El agregat de los ministres

qui fan la visita. = El favor que fa Déu als hòmos en orde al seu bé espiritual. = Registre de gèneros. *Visita*. = De presó. *Visita de carcel*.
Visitació. *f.* El acte y efecte de visitar. = La festa que celebra la Iglesia en memòria de la visita que feu Maria Santíssima a santa Elisabèt. *Visitacion*.
Visitad, *da*. *p. p.* de visitar. *Visitado*, *da*.
Visitador, *ra*. *m. f.* El qui visita. *Visitador*, *ra*.
Visitar. *v. a.* Anar a veurer a algú. = Informarse el superior del estat de los súbdits y de las seúas còsas. = Enviar Déu algún favor o consòl o algún trabáy para major mèrit a los hòmos. = Acudir ab frequència a alguna pàrt. *Visitar*. = Visitar sas parròquias: sas tavernas. *Visitar las hermitas de Baco o borrechar*.
Visiteta. *f.* Visita curta. *Visitica*, *lla*.
Visu, *va*. *adj.* El qui té facultat de veurer. *Visivo*, *va*.
Vislumbre. *m.* Pettit resplandor de llum. = Conjectura, indici, sospita. = Petita semblansa de una còsa a àltra. *Vislumbre*.
Visnaga, *f. pl.* *Bisnaga*. = Sa séua piña. *Umbelas*.
Viso. *m.* Càre, parèr, semblansa apparént, vista. *Viso*.
Vist, *ta*. *p. p.* de veurer. *Visto*, *ta*.
Vista. *f.* La facultat de veurer. = El acte y efecte de veurer. = Mirada. = Aspècte y disposició de las còsas en orde del sentit de la vista. = El objecte de la vista. = Los uys. = Aparició, visió. = Encuentro de un ab àltre. = Conexement clar de las còsas. = Intènt. = Uyada. *Vista*. = A la vista: a la presència. *A vista o d la vista*. = A primèra vista: a la primèra mirada. *A primera vista*. = En vista: en respècte a... *En vista*. = A mitja vista: de pàsso. *A media vista*. = Anar a vistas: a veurer y ser vist. *Ir d vistas*. = Donar una vista: una mirada. *Dar una vista*. = Estar a la vista: patènt una còsa. *Estar d la vista*. = Escampar la vista. *Estender la vista*. = Fer la vista gròssa: dissimular. *Hacer la vista gorda*. = Ficsar la vista: mirar ab cuydado. *Fijar la vista*. = Llansar la vista: elegir una còsa entre àltras. *Echar la vista sobre...* Menjar ab la vista: desitjar una còsa o mirar ab mál uy a algú. *Comer con la vista*. = Posar la vista demunt una còsa: elegirla. *Echar la vista sobre...* = Fugir de la vista. *Irse de la vista*. = Pèrder de vista: desaparèxer la còsa. *Perder de vista*. = Tenir a la vista: estar la còsa devànt ets uys. *Tener d la vista*. = Tenir vista una còsa: havèr-la mirada. *Tenerla vista*. = Tenir bona vista una còsa: ser agradàble, hermosa. *Tener vista*. = Vista bona: lloc de abòut se veu molt de terrèno. *Vistillas*.

Vista. *m.* Empleyad en la duana qui cuyda del registre de los gèneros. *Vista*.
Vistasso. *m.* Mirada. *Vistaso*.
Vistobuèno. *m.* Fórmula de aprobació. *Vistobueno*.
Vistós, *sa*. *adj.* Agradàble, deliciós, hermós. *Vistoso*, *sa*.
Vistosament. *adv.* Agradàblement. *Vistosamente*.
Visuál. *adj.* Pertañent a la vista còm a instrument o mèdi para veurer. *Visual*.
Visualidat. *f.* Vista. *Visualidad*.
Visura. *f.* Registre. *Visura*.
Visurad, *da*. *p. p.* de visurar. *Visurado*, *da*.
Visurador, *ra*. *m. f.* El qui visura. *Visurador*, *ra*.
Visurar. *v. a.* Regonèxer ab la vista. *Visurar*.
Vitál. *adj.* Lo pertañent a la vida o lo qui li es pròpi. = Lo qui dona vida. *Vital*.
Vitalici, *cia*. *adj.* Lo qui dura para el tèmps de la vida de un. *Vitalicio*, *cia*.
Vitalidat. *f.* Potència vitál, la vida. *Vitalidad*.
Vitando, *da*. *adj.* Lo que se deu evitar, y se dia de los escomunicads públics. *Vitando*, *da*.
Vitela. *f.* La pell de vadèlla adobada y majorment la pintada. *Vitela*.
Vitrac. *m.* Aucell. *Oenate*.
Vítreo, *ea*. *adj.* Lo qui es de vidre o té las séuas propiedats. *Vítreo*, *trea*.
Vitrificàble. *adj.* Lo qui se pòt vitrificar. *Vitrificable*.
Vitrificació. *f.* El acte y efecte de vitrificar. *Vitrificacion*.
Vitrificad, *da*. *p. p.* de vitrificar. *Vitrificado*, *da*.
Vitrificar. *v. a.* Mudar en vidre. *Vitrificar*.
Vitopèrable. *adj.* Digne de vitupèri. *Vituperable*.
Vitupèrablement. *adv.* De un mòdo reprehensible. *Vituperablemente*.
Vitupèració. *f.* El acte y efecte de vitupèrar. *Vituperacion*.
Vitupèrad, *da*. *p. p.* de vitupèrar. *Vituperado*, *da*.
Vitupèrador, *ra*. *m. f.* El qui vitupèra. *Vituperador*, *ra*.
Vitupèrar. *v. a.* Condemnar, reprènder, reprovar. *Vituperar*.
Vitupèri. *m.* Burla, deshonra, desprèci, opròbi. *Vituperio*.
Vituperiós, *sa*. *adj.* Lo qui inclòu vitupèri o causa deshonra. *Vituperioso*, *sa*.
Vitupèriósament. *adv.* Ab vitupèri. *Vituperiosamente*.
Viu, *va*. *adj.* El qui té vida. = Actiu, astút, enès, fogós, pènrant, resplandent, semblant. = Prònte, sutil. = El qui està en actòal ecsercici de algún empleyo. *Vivo*, *va*. = Al viu: ab prepedut y semblansa. *Al vivo*. = Còm de un viu a

un mòrt: ab moltíssima diferència. *Como de lo vivo d lo pintado.*—Més mòrt que viu. *Más muerto que vivo.*—Ni mòrt ni viu. *Ni muerto ni vivo.*—Càls viva: la qui no està amerada. *Cal viva.*—Càrn viva: la qui es sensible. *Carne viva.*—Càrta viva: la persona encarregada de dir lo que se diria en una càrta. *Carta viva.*—Pédra, peña ò ròca viva. *Piedra, peña ò roca viva.*—Viú còm una centella ò còm una plàta. *Vivo como una centella ò como una cendra.*—Menjar viu: expressió ab que se denòta la ràbia que un té contra un àltre. *Comer vivo.*—Menjar de viu en viu: lo qui pica molt, v. g. sas pussas. *Comer vivo.*—Tocar es viu á un: en lo que se sent ò enfada més. *Tocarle en el vivo.*—Tocar es viu de pòta de bistia, ferrantla. *Arrimar el clavo.*

Viú. *m.* Lo més fòrt y sòlido de las còsas. —Cor-dó que se pòsa á estremidat de vestidura. *Vivo.*

Viudál. *adj.* Pertañent á viudos. *Viudal.*

Vindedat. *f.* El estat de los viudos. —Lo alimént que se senhala á las viudas ò el sòu que ténen, mòrt son marít. *Viudedad.*

Viudès. *f.* El estat de viudos, das. *Viudez.*

Viudeta. *f.* Viuda jova. *Viudita.*

Viudo, da. *m. f.* El hòmo á qui se li hà mòrt la dòna, y la dòna á qui se li hà mòrt el hòmo. *Viudo, da.*

Víurer. *v. n.* Tenir vida. —Passar los anys. —Habitar en alguna part. —Sustentarse. *Vivir.* —Del ayre còm es camaleóns. *Sustentarse del aire como los camaleones.* —De lo meu, de lo seu, etc. *Cubrir nuestro fuego con nuestra ceniza.* —Acap-tant. *Vivir mendigando ò andar d la galloja ò gallofear.* —Morint: víurer ab misèria, penas, trabáys. *Vivir muriendo.* —Per miracle: tenir pòc que menjar ò alliberarse de un perill gròs y eminent. *Vivir de ò por milagro.* —Demúnt sa esquena de àltri. *Vivir d costa aiena.* —Víurer aquí còm aquí, y allà còm allà. *Vivir en Roma como en Roma.* —Víurer en resèl. *Traer la barba sobre los hombros.* —¿Quién vive? *Quién vive?*

Víurer. *m.* El mòdo de vida. *Vivir.*

Viva. Exclamació de alegrí. *Viva.*

Vivacidat. *f.* Vigor natural. —Vivesa de ingèni. —Llustre de los colors. *Vivacidad.*

Vivacíssim, ma. *sup.* Molt vivàs. *Vivacissimo, ma.*

Vivamént. *adv.* Ab vivesa y eficàcia. —Ab semblàn-sa. *Vivamente.*

Vivènda. *f.* Menjar y beurer para víurer. *Manu-tencion.* —Habitació. *Vivienda.*

Vivént. *p. a.* de vírer. El qui viu. —Atribút de las sustàncias animadas, segóns los filosòfs. *Vi-*

viente. —Ànima vivént: aquèsta expressió se em-plèya sèmpre negativamént y significa ningú. *Alma viviente.*

Viver. *m.* Llòc para conservar y guardar pèxos vius. *Vivero.* —À viver: á mà. *A mano.*

Viveres. *m. pl.* Provisions de boca. *Viveres.*

Vivessa. *f.* Actividat, fòrsa, vigor. —Agudesa, pron-titút en el obrar. *Viveza.*

Vividor, ra. *m. f.* Hòmo qui viu' molt. —El qui se cuyda des seus negòcis, qui administra bé los seus béns. *Vividor, ra.*

Vividor, ra. *adj.* Qui dura, qui subsistèix llarg témps. *Vividor, ra.*

Vivífic, ca. *adj.* Lo qui inclòu vida ò néix de éssa. *Vivifico, ca.*

Vivificació. *f.* La acció de vivificar. *Vivificacion.*

Vivificad, da. *p. p.* de vivificar. *Vivificado, da.*

Vivificador, ra. *m. f.* El qui vivifica. *Vivifica-dor, ra.*

Vivificar. *v. a.* Donar vida. —Confortar, recreyar. *Vivificar.*

Vivificatiu, va. *adj.* Confortatiu. *Vivificativo, va.*

Vivíparo, ra. *adj.* Se diu dels animals qui pare-xen la seua espècie viva y no òus. *Viviparo, ra.*

Vivificant. *p. a.* de vivificar. El qui vivifica. *Vivifi-cante.*

Vivíssim, ma. *sup.* de viu. Molt vius. *Vivissimo, ma.*

Vivíssimamént. *adv. sup.* de vivamént. Ab molta vivesa. *Vivissimamente.*

Vívora. *f.* Càsta de sèrp. *Vivora.*

Vivoreta. *f.* Vívora petita. *Viborilla, llo ò vibor-rezno.*

VO.

Vocàble. *m.* Mot, paràula, térme. *Vocablo.*

Vocablèt. *m.* Diminutiu de vocàble. *Vocablico, llo, to.*

Vocabulàri. *m.* Diccionari. *Vocabulario.*

Vocació. *f.* Movimént interior per el quál Dén cri-da al estat religiós, etc. —Destino á qualsevòl es-tat. *Vocacion.*

Vocál. *adj.* Lo qui se espressa per la vèu. —Lo qui li pertàny. *Vocal.*

Vocál. *f.* Lletra qui per sí sòla se pòt pronunciar y fà síllaba. *Vocal.*

Vocál. *m.* El qui té vòt en las eleccions. *Vocal.*

Vocalmént. *adv.* De viva vèu. *Vocalmemente.*

Vocatíu. *m.* El quint càs de las declinacions. *Vocativo.*

Vocència. *f.* Abreviatura de vòssa escellència. *Vocencia.*

Vôga. *f.* Pèix. *Boga.*

Vogàda. *f.* La acció de vogar. *Bogada.*

Vogador. *m.* El qui voga. *Bogador.*

Vôgamarl. *m.* Mariac ple de púas. *Erizo de mar* ò *pancora*.

Vogar. *v. a.* Remar. *Bogar.*—Per torn. *Bogar d* *cuarteles*.

Vôl. *m.* La acció de volar.—Estensió, duració del vôl.—Liqueresa. *Vuelo.*—Al vôl: pròntemént. *A vuelo* ò *al vuelo.*—Anarsen al vôl: morir-se. *Irse al remo y d la vela.*—Cair al vôl. *Coger al vuelo.*—Tirar al vôl: tirar á la áve méntres vôla. *Tirar al vuelo.*

Volád, *da. p. p.* de volar, *se.* *Volado, da.*

Voláda. *f.* La acció de volar.—El espáy que se vôla de un pic. *Vuelo.*—De gornisa, teuláda, etc. *Vuelo, alero* ò *socarren.*—De voláda: ab prontitút. *A las voladas.*

Volador, *ra. m. f.* Lo qui vôla.—El qui camina aviád. *Volador, ra.*—Lo qui pôl volar. *Voladero, ra.*

Volador. *m.* Péix. *Volador.*

Volander, *ra. adj.* Juger.—Qui pôl volar y ser mogúil dius lo áyre.—Casual, fortúito.—Passatger qui no se atura. *Volandero, ra.*

Volánt. *p. a.* de volar.—Adorno de reboşillo.—Péssa de rêllôtge.—El qui vâ de aquí allâ y de allâ aquí. *Volante.*

Volar. *v. a.* Fer rebentar una mina. *Volar.*

Volar. *v. a.* Enfadar, irritar. *Volar.*

Volar. *v. n.* Mòurerse, sostenirse en el áyre ab las álas.—Còrrer ab grán prèssa.—Obrar ab molta prontitút.—Fer grans progrèssos en las cièncias, etc. *Volar.*—Vòlan vòlan los aucells y nòltros derréra ells: jòc de allòts. *Zarracatin y pinforte.*

Volar. *v. n.* Paper, ploma, etc. *Revolotear.*

Volarse. *v. r.* Irritarse. *Volarse.*

Volátil. *adj.* Lo qui pôl volar.—Lo qui se môu á pòc á pòc y vâ per el áyre.—Inconstánt, mudâble.—Se diu en química de las sustàncias que el fòc fâ pujar y dissipar. *Volatil.*

Volatilitat. *f. químic.* Calidat de lo volátil. *Volatilidad.*

Volatilisád, *da. p. p.* de volatilisar. *Volatilizado, da.*

Volatilisar. *v. a.* Fer volátil en química. *Volatilizar.*

Volávèrunt. Parâula llatina qui significa: ets aucells son fuyts, já noy há persona, ningú. *Volaverunt.*

Volcán. *m.* Boca en la tèrra, majorment'en puig, qui vomita ò despedèix fòc.—La violència del ardor.—Passió demasiadament fòrta. *Volcan.*

Volcànic, *ca. adj.* Pertañent á volcán. *Volcánico, ca.*

Volentí. *m.* Cordeta prima. *Bolantin.*

Volèr. *v. a.* Apetir, desitjar.—Amar, tenir cariño, inclinació, voluntat á alguna còsa ò persona.—Mandar, resòldrer.—Intentar, pretenir.—Demandar una còsa.—Convenir ab àltre en algú intent.—En el jòc: anary. *Querer.*—Volèr anar al cèl en cotxo: sense posar es mèdis. *Querer ir al cielo sin alas.*—Volèr sa feyna fèta: es profit sense es trabây. *Eso quiere la mona piñoncitos mondados.*—Volèr suc de cervèll un assunto, etc. *Querer sal el huevo.*—Bònas layádas: bòn menjar. *Ser amigo de regalar-se.*—Volèr fer impossibles. *Querer hacer imposibles* ò *querer poner puertas al campo.*—Volèr sáber més el mosso que el mèstre. *¿Al maestro cuchillada?*—Volèr mál á algú. *Querer mal* ò *malquerer.*—Volèr y no volèr. *Querer y no querer.*—No volèr rahóns ab un báfia: ab un cabessú. *Dejarle freir en su aceite.*—No voldría ser d'èll: lo que se diu del qui há fèit una mál acció. *No le arriendo la ganancia.*—Vulga Déu. *Quiera Dios.*—Vulgas, no vulgas. *Que quieras que no quieras.*—Boca que vols? *¿A qué quieres boca?*—Sense volèr. *Sin querer.*

Volèr. *m.* Desítx, voluntat. *Querer.*—Á volèr: ab abundància. *A manta* ò *d manta de Dios.*

Voletetjar. *v. n.* Volar, fènt vòltas còm una papayona per el llum. *Revolear.*—Còm una ploma qui cau rodánt. *Revolear.*

Volgú, *da. p. p.* de volèr. *Querido, da.*

Volició. *f.* El acte de la voluntat ab que se vôl alguna còsa. *Volicion.*

Volítu, *va. adj.* Se diu del acte de la voluntat ab que se vòleu los objèctes. *Volitivo, va.*

Vòlta. *f.* Movimént al redó de una còsa ò de un costát al àltre.—Torsuda de camí ò de línea rècta.—Repèició de una còsa.—Regrés, retorn.—Doblèg.—Passètç. *Vuelta.*—En edifici. *Boveda.*—De aujúb. *Vuelta de algibe.*—Baillánt. *Vol-teta* ò *pirueta.*—En carrer. *Arco.*—Que fâ, *v. g.* la áygo qui ròda. *Undulacion.*—Que fâ parátge, siti, etc. *Recoveco.*—De forn. *Copa.*—Redona. *Rodeon.*—De gúmeça enrodilláda. *Aduja.*—Fer una vòlta. *Dar una vuelta.*—Fer mol-tas vòltas un ríu, torrènt, etc. *Culebrear* ò *ser-pentear.*—Fer de vòlta los edificis. *Abovedar.* Mitja vòlta. *Media vuelta.*—Douar vòlta de gar-ròt: matar estreñent sa gargamèlla ab un ins-trument, etc. *Dar garrote.*—Vòltas y revòltas. *Fueltas y revueltas.*

Voltar. *v. n.* No anar tot dret. *Rodear.*—Rodánt, lo que fân los allòts. *Tornear.*—*v. a.* Fer donar vòltas á una còsa. *Voltear* ò *voltejear.*—Cantó, carrer, etc. *Volver* ò *doblar la esqui-na, calle, etc.*

Voltéra. *f.* Separació del camí recte. = Camí ab vòltas y revòltas. = Escusa, pretésto, fuyta del assunto de que se trácta. *Rodeo.* = Fer voltéra. *Rodear.*

Volteta. *f.* Vòlta curta. *Puellecita.*

Voltó. *m.* Àve de rapísa. *Quitre.*

Vòltros. *V.* Vosàltres. *Vosotros, tras.*

Volubilitat. *f.* Facilitat de voltar ò de girarse. = Inconstància. *Volubilidad.*

Voluble. *adj.* Lo qui fàcilment pòt donar vòltas al redó. = Inconstant, mudàble, vário. *Voluble.*

Volublement. *adv.* Ab inconstància. *Volublemente.*

Volúmen. *m.* Bulto, corpulència de una còsa. = Llibre. *Volúmen.*

Voluminós, sa. *adj.* Abultad, corpulent. *Voluminoso, sa.*

Voluntàri, ria. *adj.* No forsad, no obligad. *Voluntario, ria.* = Soldat voluntàri: el qui se hà fèt soldat. *Soldado voluntario.*

Voluntàriament. *adv.* Per pròpia determinació. *Voluntariamente.*

Voluntarietat. *f.* La calitat qui constituëix las còsas eu el sèr de voluntàrias. = Arbitrarietat. *Voluntariedad.*

Voluntariós, sa. *adj.* El qui sèmpre vòl fer la sèua voluntat. *Voluntarioso, sa.*

Voluntariosament. *adv.* Per pròpi asprítzo. *Voluntariosamente.*

Voluntat. *f.* Una de las tres potèncias de la ànima. = Capritxo, gust, plèr. = Affecte, amor, carifio. = Desitx, gánas. = Ànimo, intenció, resolució. *Voluntad.* = De bona ò mala voluntat. *De buena ò mala voluntad.* = Última voluntat: la que se exprèssa 'eu testamént. *Última voluntad.* = De sa sèua plàna voluntat. *De su bella gracia.* = Gouiar sa voluntat á algú: el amor, el carifio. *Ganar la voluntad de alguno.*

Voluptuós, sa. *adj.* Agradable, gustós. = Entrengid á los deléytes carnàls. *Voluptuoso, sa.*

Voluptuosament. *adv.* Ab deléyte carnàl. *Voluptuosamente.*

Voluta. *f.* Regañól de columna. *Voluta.*

Vòmica. *f.* Llaga en es pulmó. *Vòmica.*

Vòmit. *m.* La acció de vomitar y lo que se vomita. *Vòmito*

Vomitad, da. *p. p.* de vomitar. = *adj.* Descolorid, estenuad, màgre. *Vomitado, da.*

Vomitada. *f.* *V.* Vòmit. *Vòmito.*

Vomitador, ra. *m. f.* El qui vomita. *Vomitador, ra.* = El qui vomita ab frequència. *Vomiton, na.*

Vomitar. *v. a.* Tirar ò trèurer per sa boca lo qui estàva dins es vèntre. = Dir lo que se sàb y es secrèt. *Vomitare.* = El horratxo. *Vomitar la borrachera.* = Es budells: vomitar molt. *Vomitar*

las entrañas. = Blasfèmias, furias, sang. *Vomitare blasfemias, furias, sangre.* = Gánas de vomitar. *Gana ò ganas de vomitar.*

Vomitú, va. *adj.* Lo qui càusa ò provòca á vomitar. *Vomitivo, va.*

Vomitú, m. Medicina para vomitar. *Vomitivo.*

Vomitòri, ria. *adj.* *V.* Vomitú. *adj.* *Vomitório, ria.*

Vomitòri. *m.* *V.* Vomitú. *m.* *Vomitório.*

Voracitat. *f.* Ànsia de menjar. = Escés, violència de una passió. = Activitat des fòc, etc. *Voracidad.*

Voracíssim, ma, sup. de voràs. *Voracísimo, ma.*

Voràs. *adj.* Menjadoròt. = Desretglad en qualsevòt vici. = Actiu. Se diu del fòc. *Voraz.*

Vorásment. *adv.* De un mòdo voràs. *Vorazmente.*

Vorèllad, da. *p. p.* de vorèllar. *Orillado, da.*

Vorèllar. *v. a.* Fer y cusir voretas. *Orillar.*

Voréra. *f.* El estrém ò térme de una còsa. *Orilla.* De tassó, clòt, etc. *Borde ò borcellar.*

Vòreviva. *f.* Estremidat de péssa de ròba mirada per lo àmple. *Canto.*

Vòrtice. *f.* Trebull. *Vòrtice.*

Vos. Pronòm personàl. *Vos.*

Vosàltres. Pronòm personàl. Se diu en parlar de molts. *Vosotros, tras.*

Vòssa. Abreviadura de vòstra. *Vuesa.*

Vòstè. Abreviadura de vòssa mercè. *Usted.*

Vòstro, tra. Pronòm possessiu. *Vuestro, tra.*

Vòt. *m.* Promesa fèta á Déu ò á los sànts. = Parèr, dictàmen donad en alguna junta ò en qualsevòl matèria. = Desitx. = El qui vòta. = La matèxa còsa votada. *Voto.* = La bülleta ò màc ab que se vòta. *Haba.* = Vòt blànc ò negre. *Haba blanca ò negra.* = Donar es vòt. *Dar el voto.* = Retirar es vòt. *Retirar ò recular el voto.* = Tenir vòt: facultat de votar. *Tener voto* = Vòt solèmn: el que se fà ab pública autoridat de la Iglesia y solèmn acceptació. *Voto solenne.* = Simple: el que se fà per privada voluntat del qui vòta. *Simple.*

Votació. *f.* El acte de votar. *Votacion.*

Votad, da. *p. p.* de votar. *Votado, da.*

Votada. *f.* *Votació.* *Votacion.* = El resultat de haver votad. *Votada.*

Votar. *v. a.* Promèter á Déu ò á los seus sànts alguna còsa. = Donar el vòt. *Votar.*

Votiú, va. *adj.* Oferid per vòt, pertañent á vòt. = Missa ò résó qui no es del dia. *Votivo, va.*

Vòuverinòu ò vòuverinòu. *m.* Cançoneta que se canta als nins para adormirlos ò ferirlos càllar. *Arrullo.* = Fer vòuverinòu. *Arrullar.*

Vovént. *adj.* El qui vòta. *Vovente.*

VU.

- Vulcâno.** *m.* El déu des fôc segons los gentils. *Vulcano.*
- Vulgar.** *adj.* Pertañent al vulgo. = Comú, ordinari. = Generàlmént admès, sabúd ò usád. = El qui es del vulgo. = El idioma que actualmént se pârla. *Vulgar.*
- Vulgaridât.** *f.* Calidât, môdo ò propiedât del vulgo. *Vulgaridad.*
- Vulgarisâd,** *da. p. p.* de vulgarisar. *Vulgarizado, da.*
- Vulgarisar.** *v. a.* Fer vulgar ò comú á alguna còsa. *Vulgarizar.*
- Vulgarisarse.** *v. r.* Familiarisarse ab la gènt comuna, portarse ò obrar còm élla. *Vulgarizarse.*
- Vulgaríssim,** *ma. sup.* de vulgar. Molt vulgar. *Vulgarissimo, ma.*
- Vulgaríssimamént.** *adv. sup.* de vulgarmént. *Vulgarissimamente.*
- Vulgarmént.** *adv.* Comunmént. *Vulgarmente.*
- Vulgâta.** *f.* Versió llatina de la Biblia. *Vulgata.*
- Vulgo.** *m.* El pòble, la gènt ordinària. = El comú, el grân nombre de los individuos de una espècie. = *adv.* En llengo vulgar. *Vulgo.*
- Vulnerâble.** *adj.* Lo qui pôt ser dañâd, llagâd, ferid. *Vulnerable.*
- Vulneraciô.** *f.* Dañy, ferida. *Vulneracion.*
- Vulnerâd,** *da. p. p.* de vulnerar. *Vulnerado, da.*

- Vulnerar.** *v. a.* Ferir, llagar. = Máltractar la honra y fâma. *Vulnerar.*
- Vulnerâri,** *ria. adj.* Lo qui es prôpi para curar feridas y llâgas. *Vulnerario, ria.* = *cur.* El egle-siâstic qui liâ ferid ò môrt á algú. *Vulnerario.*
- Vulva.** *f.* La mãre ò naturalesa de la dôna. *Vulva.*
- Vuy ò vull:** *ant.* La priméra persona singular de indicatíu presént de volèr. *Quiero.*
- Vuy.** *adv.* En aquést dia. *Hoy.* = Vuy en dia: en el témps presént. *Hoy en dia.* = Vuy per vuy: âre, comparânt el témps presént ab lo futúr. *Hoy por hoy.* = Més prést vuy que demâ: sense dilació. *Antes hoy que mañana.* = De vuy á demâ: prontíssimamént. *De hoy d mañana.* = De vuy en avânt: desde vuy. *De hoy en adelante ò de hoy mas.* = Vuy per mí demâ per tú. *Hoy para mí, mañana para ti.*
- Vuyt.** Nombre. *Ocho.*
- Vuytâda.** *f.* V. Octava. *Octava.*
- Vuytânta.** *adj.* Vuyt vegâdas dèu. *Ochenta.*
- Vuytautl,** *na. adj.* El qui té vuytânta âñys. *Ochentaon, na.*
- Vuycénts,** *tas. adj.* Vuyt vegâdas cént. *Ochociento, tas.*
- Vuytè,** *ua. adj.* Una pârt de vuyt. *Octavo, va.*
- Vuytena.** *f.* Panèt de 4 dôbbés. *Ochena.*
- Vuyts y nôus y cârtas** qui no lligan. Còsa de pòca importância ò entidât. *Ochos y nueves y cartas que no ligan.*

XAM

- X.** *f.* Lletra vigèssima quârtâ del alfabéto màl-lorquí y consonâut. *X.* Se pronuncia còm en es-pañòl la *ch* en principi de un mot, y en es-pañòl còm *cs.* = Eu los nombres româns vâl 10.
- Xabêc.** *m.* Cèrt bârco. *Jabeque.*
- Xabellí.** *m.* Àve. *Akaravan.* = Uys de xebellí. *V. Uy. Ojos de lince.*
- Xâda.** *f.* Instrumént para cavar. *Azada.*
- Xadâda.** *f.* La acció de cavar ab la xâda, tòn que se dona ab élla y la cavâda que se fâ en un pic. *Azadada.*
- Xadeta.** *f.* Xâda petita. *Azadica, illa, ita.*
- Xalâpe.** *m.* Rèl qui picâda servèix para purgas. *Jalapa.*
- Xamerôy,** *ya. adj.* Benèyt. *Bendito, ta.*
- Xamèt,** *ta. adj.* Xamerôy. *Bendito, ta ò bonachon, na.*

XAP

- Xangârros.** *m. pl.* Fânc apégâd als bâxos de vestít. *Cascarrias.*
- Xângas.** *f. pl.* Dos garròts y al mitx de càda un una espècie de bàula de còrda para posary es-pèus y caminar. *Zanco.*
- Xangleta.** *f.* Bèfa, burla. *Chacota.* = Fer xangleta de un. *Hacer chacota de uno.*
- Xâp.** *m.* Ubèrta per llârg. *Incision.* = En botèlles, ôlles, etc. *Cascadura ò hendidura.* = De cal-sóns, faldetas á devânt. *Bragueta.* = Fét apòsta para posary sas màns, v. g. para agafar pussas. *Manera.* = En câmp, taló: crivèll. *Grieta.* = En pâ quânt se còu. *Regaño.* = En pôrtas, parèts. *Hendidura ò rendija.* = En mânega hàix de sa xèlla. *Sobaquera.* = Para posary es muda de em-peltar. *Ingeridura ò raja.*

Xâpa. *f.* Espècie de xâda ampla. *Zapa.*
Xapâd, *da. p. p.* de xapar. *Abierto, ta.* = *Casca-*
do, da, hendido, da, rajado, da. = *Regañado,*
da.
Xapar. *v. a.* Fer xâps, obrir. *Abrir, hender, ra-*
jar. = Un cabèy al âyre: discórrer prim. *Hen-*
der un cabello en el aire. = Es câp. *Abrir ô ra-*
jar la cabeza. = Pes mitx. *Abrir por en medio.*
 = Pifòls. *Partir huesos.* = Jô et xaparé pes mitx:
 amenâssa. *Te abriré en canal.*
Xaparse. *v. r.* *Abrirse.* = Los câmps: crivèllarse.
Encarracharse. = Pòst, parèt, etc. *Abrirse,*
esquebrajar, henderse, rajarse. = Sa fruyta ô
 es pâ quânt se còu. *Regañarse.*
Xapeta. *f.* Instrument para entrecavar, sembrar
 y trasplantar plântas, etc. *Almofre, escarda,*
escardadera, escardilla y escardillo, sacho y
sachillo.
Xapetâda. *f.* La acció de entrecavar, etc. *Escarda-*
dura.
Xaramia. *f.* Registre de òrga. *Chirimia.*
Xaramias. *f. pl.* Instrument músic de buf compòst
 de un odrèt, etc. *Gaita gallega.*
Xaramier. *m.* El qui sòua sas xaramias. *Gaitero.*
Xarlatâ, *na. m. f.* El qui xërta molt y seuse sus-
 tância. *Charlatan, na.*
Xarlataneria. *f.* *Charlataneria.*
Xarnéra. *f.* Péssa de civèlla. *Charnela.*
Xaról. *m.* Vernís vermèy. *Charol.*
Xârpa. *f.* Bandoléra para dur ârmas de fòc. *Char-*
pa.
Xarpâd. *adj.* Armâd de câp á pèus. *Armado de*
punta en blanco.
Xasclet. *m.* Glop. *Chisqueta.* = Péix. *Pezderey.*
Xâsco. *m.* Burla, engâñy. = El succés contrâri á
 lo que se esperâva. *Chasco.*
Xâtara. *adj.* Xerrador. *Chacharero, ra.*
Xaubèt, *ta. m. f.* V. Xamèt, *ta.*
Xavagâ, *na. adj.* Grosser, fâlto de simetría, de
 cortesia. *Chabacano, na.*
Xâvega. *f.* Bàrca. *Jdbega ô jdbeca* = Espècie de fi-
 lâts de còrda gruxâda para dur pâya, etc. *Bar-*
cina ô sarria.

XE.

Xebró. *m.* Bigneta. *Asna, cabrio, costanera.*
Xelést, *ta. adj.* Bò, alegre. *Bienguisado, da.*
Xèlla. *f.* Pàrt del còs báix del brâs. *Sobaco.* = No
 podèr alsar xèlla un: no podèr surtir de misè-
 ria, de pobresa, ô no podèr cobrar de una ma-
 laltia. *No cubrirle pelo.*
Xep á xep. Mòdo de parlar petít y á s'oreya. *Cu-*
chicheo. = Fer xep á xep. *Cuchichear.*
Xeréc. *m.* Figa qui no hà madurâd bé. *Bayoco ô*

bayoque.

Xeréc, *ca. adj.* Dolènts, pervèrsos. *Ribaldo, da.*
Xeringa. *f.* Instrument para donar serviciâls. =
 Molèstia, porfidia. *Jeringa.*
Xeringâd, *da. p. p.* de xeringar. *Jeringado, da.*
Xeringâda. *f.* El âcte y efècte de xeringar. *Jerin-*
gazo.
Xeringar. *v. a.* Donar serviciâls, posar licors ab la
 xeringa. = Enfadar, enquietar, molestar. *Jerin-*
gar ô geringar.
Xeringuïlla. *f. pl.* y flôr olorosa. *Geringuilla.*
Xerrâd, *da. p. p.* de xerrar. *Hablado, da.* = *Char-*
lado, da, parlado, da, etc.
Xerrâda. *f.* La acció de xerrar. *Parlatorio.* = Per
 divertimènt. *Parleta.* = Llârga y de pòca sus-
 tância. *Parola.*
Xerradissa. *f.* De molta gént qui tots pârlan. *Al-*
garabia.
Xerrador, *ra. m. f.* El qui xërta molt. *Hablador,*
ra, parlero, ra ô parlon, na. = El qui mây pâ-
 ra. *Parla en balde.* = El qui manifestâ lo ocúlt.
Parlancin. = El qui no déxa entrar als âltres en
 la convèrsa. *Hablador de ventaja.* = El qui xè-
 rra lo que no hà de xerrar. *Picotero, ra.* = Ma-
 liciosos: murmuradors. *Posador, ra.* = Gròssos.
Picudo, da.
Xerradorèt, *ta. m. f.* El qui xërta un pòc. *Par-*
leruelo, la.
Xerrar. *v. a.* Parlar. *Hablar.* = Ab escès. *Charlar*
ô parlar. = Conversâut. *Parlamentar ô depar-*
tir. = Molt y per pâssatèmps. *Parlotear.* = Lo
 qui està ocúlt. *Parlar ô vomitar.* = Per sas but-
 xècas: moltíssim. *Hablar por los codos ô por*
las coyunturas. = Còin ô més que un papagây.
Como ô mas que una urraca. = Derréra. *Hablar*
por detras ô por las espaldas. = Derréra âltri:
 lo que âltri hà dit. *Hablar por boca de ganso.*
 = Per rîurer. *Gracejar.* = Sense tò ni sò. *Des-*
potricar. = Á las vuyt y á las nôu: sèmpre. *Ha-*
blar d'lestajo. = Xërta tânt còin vulgas, però
 no en tòcs. *Lddreme el perro, pero no me muer-*
da. = Xerrarrhó tot. *Hablarlo todo.* = Mâltâyre
 es téu xerrar. *Quemadas sean tus palabras.*
Xerrâyne. *m.* V. Xerrador.
Xerréra. *f.* El âcte ô la passió de xerrar. *Parle-*
ria.
Xerrim. *adj.* El qui xèra lo que no deu. *Picote-*
ro, ra.
Xerovia. *f. pl.* *Chirivia.*
Xesc. *m.* Lo matéix que Francèsc. *Curro.*
Xeta. *f.* Canó que se pòsa á bota, còssi, etc. *Es-*
pita, y en Aragó. *Geta.*
Xèxa. *f.* El blât més hò y qui fâ sa pâsta més blâu-
 ca. *Candeal ô trigo candeal ô jeja.*

XI.

- Xibla. m.** El botèt. *Chifle* ò *reclamo*. = El ábre. *Tulamera*.
- Xicara. f.** Tassonét de òbra fina ò de plàta en que se pren xocolàte y el matéix xocolàte quey há dins sa xicara. *Jicara* ò *pocillo*.
- Xiflar. v. a.** Bèurer licors. *Chiflar* ò *chumar*.
- Xigarro. m.** Còsa coneguda. *Cigarro*. = Vano. *Cigarro habano* ò *vano*.
- Ximbérge. f.** Casàca. *Chimberga*. = Dur mitja ximbérge: estar mitx borrhátxo. *Tener unos pelillos*.
- Ximenèya. f.** El canó per ahónt surt es fum de çuyna. = Escáfapànxa. *Chimenea*.
- Ximeneyáda fumánt. f.** *Fumarada*.
- Ximple. adj.** Apacible, mánso. = Estúpido, fátuo, qui no discorre. *Simple*. = Qui tot lo creu. *Papahuevos* ò *papanatas*. = Eu xéx: molt ximple. *Tonto de capirote*. = Animál. *Mansejon, na*.
- Ximplesa. f.** Credulidát estréma. = Gròsseria, necedát, rusticidát, tontería. *Simpleza*.
- Ximplèt, ta. adj.** Un pòc ximple. *Simplecillo, lla*.
- Ximplòt, ta. adj.** Molt ximplés. *Simplazo, za* ò *simplon, na*.
- Xina. f.** Réyne. *China*.
- Xina. f.** Lo matéix que Fransina. *Curra* ò *Faca*.
- Xinglòt. m.** Còsa sabuda. *Hipo* ò *singulto*. = Del qui se mór. *Sollipo*. = Tenir xinglòt. *Hipar*.
- Xino, na. adj.** El natural de ò lo pertañent á Xina. *Chino, na*.
- Xinxa. f.** Insècto asquerós y picánt. *Chinche*. = Borda. *Cinche del campo* ò *vaca de san Anton*.
- Xiuxer. m.** Llòc ahónt hey há moltes xinxas. *Chincharrero*. = Grán multitud de còsas. *Parva*.
- Xirimôya. f.** Fruyta. *Chirimoya*.
- Xirimôyo. m.** Ábre. *Chirimoyo* ò *anon*.
- Xispa. f.** Partícula qui bota de llum ò de còs encès. = Escopeta curta. *Chispa*. = Reclàm. *Reclamo*.
- Xiste. m.** Ditxo agúd y graciós. *Chiste*.
- Xistós, sa. adj.** El qui usa de xistes. *Chistoso, sa*.
- Xistosamént. adv.** Ab graciosidát. *Chistosamente*.
- Xitón. Interjecció** para fer cüllar. *Chiton*.

XO.

- Xo. Interjecció** para fer fugir las áves y aucells ò fer axecar sa càssa. *Ox*.
- Xocolàte. m.** Còsa coneguda. *Chocolate*. = Fer xocolàte los xocolaters. *Labrar chocolate*. = Bullir-lo. *Hacer chocolate*.
- Xocolater. m.** El qui fá xocolàte. = El qui en pren

molt. *Chocolatero*.

- Xocolatéra. f.** Instrument ahónt se bull es xocolàte. = La dòna de xocolater. *Chocolatera*.
- Xocar. v. n.** Causar estrafiesa ò novédát alguna còsa. *Dar* ò *hacer choz*. = Agradar. *Agradar*.
- Xoque. m.** Encontráda de una tròpa ab àltra. *Choque*.
- Xòrc, ca. adj.** El qui no engénra. *Anafrodita, machorro, ra, estèril, y ant. mañero, ra*.
- Xorrác. m.** Eyna de fuster. *Serrucho*. = Curt y àmple y que deym anglès. *Serrucho de mano*. = Para cerrar ábres ò ceps. *Calabozo* ò *calagoso*.
- Xorbéll, lla. m. f.** V. Tòrt ò Bisco.
- Xorbéte. m.** *Sorbeta*.
- Xopo. m.** Baniadura gròssa. *Pato*. = Estar ò venir xopo: molt baniád. *Estar* ò *venir hecho un pato* ò *un pato de agua*.
- Xòrraga. adj.** Pàupa, *Tardon*. = No bô á res. *Ablanda brevas*. = Bistia màgre. *Carcamal*. = Cavall dolént y màgre. *Matalon* ò *matalote*.
- Xòt. m.** Moltó. *Carnero*. = Paràula ab que se crida es xòts. *Rita*. = Xòt de pást: el hòmo spàcible, mánso. *Buena masa* ò *pasta*.
- Xòta. f.** Auveya. *Oveja*.
- Xotèt, ta. m. f.** Xòt petit. *Cordero, ra*.
- Xòts. m. pl.** Molts. *Ganado lanar*. = Amòllar en es xòts: zerrar molt. *Soltar la taravilla*.
- Xotxerí. f.** Debilitát del entenimént y de la memòria. *Chochera* ò *chochez*.
- Xotxo, xa. adj.** Dèbil de entenimént y de memòria. *Chocho, cha*.

XU.

- Xucla. f.** Glop. *Sorbo*.
- Xuclar. v. a.** Atrèurer alguna còsa líquida ab lo alè. *Sorber*. = Ab el nàs. *Sorberse los mocos*. = Bèurer. *Chumar*: molt. *Soplar*. = Prènder tabàs de pols. *Fungar*.
- Xupád, da. p. de xupar.** *Chupado, da*.
- Xupador, ra. m. f.** El qui xupa. *Chupador, ra*.
- Xupadura. f.** La acció de xupar. *Chupadura*.
- Xupar. v. a.** Atrèurer ab sos morros el suc ò sustància de alguna còsa. *Chupar* ò *libar*. = La càrn y la sàng a algú: consumirli á pòc á pòc los béus ò los dòbbés. *Chupar la sangre* ò *los tuétanos*.
- Xusma. f.** Aplèc de gènt. *Chusma*.
- Xusco, ca. adj.** *Bello, lla*.
- Xuscàda. f.** *Fisgonada*.
- Xurúg, ga. adj.** El qui já caduca per véy. *Chocho, cha*.
- Xuya. f.** Còsa coneguda. *Lardo*.

Y.

Y. *f.* Lletra vigèssima quinta del alfabéto mallorquí. = Conjunció copulativa qui unèix las oracions y el sèu contèsto. = Partícula relativa de còsa, de llòc y de témps, v. g. se agráda de figas y en durny está contént: anirém á sa

Y.

viña, y en essery, menjarém réyms: en el estiu se néda, y en essery nedarém. En el primer exèmplo la *y* se referèix á las figas, en el segón al llòc sembrát de ceps, en el tercer al témps del estiu. *Y.*

ZEL.

Z. *f.* Lletra vigèssima sèsta del alfabéto mallorquí y consonánt. *Z.*
Zèl. *m.* Cuydado, vigilància. *Zelo* ó *celo*.
Zelád, *da.* *p. p.* de zelar. *Zelado,* *da.*
Zelador, *ra.* *m. f.* El qui zela. *Zelador,* *ra.*
Zelánt. *p. a.* de zelar. El qui zela. *Zelante*.
Zelar. *v. a.* Vigilar, tenir *zèl*. *Zelar*.

ZIG.

Zelós, *sa.* *adj.* El qui té *zèl*. *Zeloso,* *sa.*
Zelosamént. *adv.* Ab *zèl*. *Zelosamente*.
Zelosíssim, *ma.* *sup.* Molt zelós. *Zelosísimo,* *ma.*
Zelosíssimamént. *adv. sup.* Ab molt de *zèl*. *Zelosíssimamente*.
Zelotipia. *f.* Geloqia, sospita. *Zelotipia*.
Zigo, *zigo.* *m.* El rondó que fa es moscárt. *Zumbido*.

APÉNDICE.

Collecció de vârios adàgis mállorequins-españòls
posâds per la primèra sillaba ab que comènsan,
y de una ó àltra frase.

À

À ãse encarâd déxâulo passar. *A la muger brava darle la sopa larga.*
Ab una mâ fâ moxonias y ab la àltra râpa. *El gato de Ramos alaga con la cola y araña con las manos.*
À boca tancâda noy entran moscas. *A boca cerrada no entra mosca.*
À bôn entenedor pôcas parâulas. *A buen entendedor breve hablador ó pocas palabras.*
À bôn pagador no li dôlen préndas. *A buen pagador no le duele prenda.*
À bôn bossi bôn crit. *A buen bocado gran grito.*
A bôu véy picarôl nôu : axô es, el véy qui se câsa há de cercar dôna jova. *A buey viejo cencerro nuevo ó d rocin viejo cabezadas nuevas.*
Ab escusas den Pére en Pâu s'escâufa. *Pide el goloso para el deseoso.*
Ab pâ y vi se pâssa es camí. *Con pan y vino se anda el camino.*
Abril câda gota vâl per mil. *Abril aguas mil.*
À câ véy noy há cus, cus : es véys son mâls de enganar. *A perro viejo nunca cus, cus ó tuz, tuz ó d quien cuece y amasa no hurtes hogaza.*
À câda bossinâda una tassônâda. *Tras cada pregon azote.*
A cavâll donâd no li mirèu es pel. *A caballo presentado no hay que mirarle el diente. ó d quien le dan no escoge.*
Administrador vin bé y á morir en presô vé. *Administradillos comer en plata y morir en grillos.*
À gènt orâda campâna de fust. *A gente ruin campana de palo.*
Ahónt no ny há no ny cerquèu. *Donde no hay no cumple buscar.*
Ahónt noy há el réy hey pèrd. *Al que no tiene el rey le hace libre.*
Air pastor y vuy señor. *Ayer vaquero y hoy caballero.*

À

Ajudèt y te ajudaré. *Ayúdate y ayudarte he.*
Alabèt ruc que á vèndrer et duc. *Alabate cesto que venderte quiero.*
Aléluya, aléluya qui no mâta pôrc no menja xuya. *Barrabao Sebilla quien no mata puerco no comerd morcilla.*
Alguna còsa hey há côm es câns lládran. *Algo hay en la villa cuando la sarten chilla.*
Al hómo bajâ dâlt un dit y prendâ sa mâ. *Al villano dale un dedo y tomad la mano.*
Al hospitâl á cercar pedâssos. *Al hospital para hilas ó mantas.*
Al llit y á sa presô conexerâs toni companó. *En el peligro se conoce el amigo.*
Als ocupâds no se acumulan los delictes dels desenfeynâds. *A quien estd en su tienda no le achacan que se halla en la taberna.*
Al uy malâlt dâlt colzo. *Al ojo límpiale con el codo.*
Àllá ahónt cântan galinas y lláuran vâcas mâl âñy assegurâd. *Triste la casa donde las gallinas cantan y el gallo calla.*
Àllá ahónt vâs fé côm veurâs. *Donde yeres ha-ds como vieres, allende y acuede con quien te acompaña siempre.*
Al qui âm castí. *El que te dió la hiel te dard la miel.*
A mâla nit no lládra na Verdâla. *Nadie puede huir de lo que ha de venir.*
Amor ab amor se pâga. *Amor con amor se paga.*
Amor de gèntre bugâda sense cêure. *Amor de yerno sol en invierno.*
Amor de germâus amor de câns. *Los hijos de Mari Zabadilla cada uno en su escudilla.*
Amor de señor no es alôu. *Servicio de señor no es herencia.*
À Nadâl es jôcs y á Pâsco es fôcs. *Por Navidad sol y por Pascua carbon.*

Anar á cobrar y ser agafad per dentes. *Ir por lana y volver trasquilado.*

Anar de sôn Mello á sôn Catello. *Ir de Zeca en Meca.*

Antãny se morí es mul y encãre li pud es cul. *Antaño se murió el mulo y ogaño le hiede el culo ó antaño me mordió el sapo y ogaño se me hinchó el papo.*

Antes antes vá dir en cañót: se há de aturar el delicte antes de cometerse. *En los nudos de antaño no hay pájaros ogaño.*

Antes qu'et cáses mira que fás. *Antes que te cases mira lo que haces.*

Ány de figas flôrs ány de plôrs. *Año de brevas nunca le veas: axó se diu porque el vulgo español pensa que en havery muchas figas flôrs, hey há mal ány.*

Ány de geládas, ány de paládas: bô. *Año de heladas, año de parvas.*

Ány de maláts ganáucia de mérges. *Cuando los enfermos claman, los médicos ganan.*

Ány de néu, ány de Déu: bô. *Año de nieves, año de bienes.*

Ány bô es grá es páya, y ány dolént sa páya es grá. *Año bueno el grano es heno, y año malo el heno es grana.*

Ány de boyrinas, ány de garbéras. *Año de neblinas, año de hacinas.*

Ány de pôc vi es tassó petit, y ány de molt es tassó grán. *Cual el año, tal el jarro.*

Ány de pruñóns pôcs caveyóns: dolént. *Año de endrinas pocas hacinas.*

A paráulas nêcias oreyas sordas. *A palabras locas, oídos sordos.*

Aplegador de cênra y escampador de farina. *Allegador de ceniza y derramador de harina.*

A pôc á pôc se vá lluy. *Pian piano se va lontano.*

A pôc á pôc se encén es fôc. *Poco a poco hila la vieja el copo.*

A pôrta tancáda el diáble s'en torna. *A puerta cerrada el diablo se torna.*

Aquell está sá qui vá pes plá. *Aquel está sano que va por el llano.*

Aquêsta câsa té tál ventura que qui noy es noy fá fretura. *Quien no parece perece.*

Aquêxa cona no es de aquêix vadell. *No es esa la madre del cordero.*

A qui mála fâma té no acompâñes ni volgas bé. *A quien mala fama tea no acompañes ni quieras bien.*

Aquí váig pêrder, aquí en téuo de recabalar. *Aquí*

perdi una aguja, aquí la hallaré.

A qui há de donar dinar, no li plângas es baranar. *A quien has de dar d cenar, no te duela darle d merendar.*

Aráda llârga y llaurador granâd. *El arado rabudo y el arador barbudo.*

Âre diu pâ, âre diu péix. *Unas veces dice cesta, otras balleta.*

Âre qui en donan. *Cuando pasan rdbanos comprarlos.*

Aquêst pedâs no bâsta. *Ese desacierto no tiene soltura.*

Aquêst pedâs es de âltre pãlo. *Es remiendo de otro paño.*

Âse mâgre, ple de moscas. *Perro flaco todo es pulgas.*

Âse men váig anar y âse som tornâd. *Fuime d palacio, fuime bestia, y vine asno.*

Â s'altra pôrta en donan dos: que se oere el remey á âltre llôc. *A otra puerta, que esta no se abre.*

A sas nôssas des fiôl, qui no ty convida, no ty vól. *A bodas y bautizado no vayas sin ser llamado.*

A tu hó dic sêgra, enten hó nôra. *A ti te lo digo hijuela, entiéndelo, mi nuera.*

A un assotânt no li vé á una dixiplinâda. *Preso por mil, preso por mil y quinientas.*

A un mentider, côm diu vèr, nol creuen. *Quien muchas veces miente, aunque diga verdad, no se le cree.*

Aucell véy es mál de engabiar. *Pájaro viejo no se enjaula.*

Auveya qui [bêla pêrd es bossí. *Oveja que bala bocado pierde.*

Auveya de molts llop la se menja. *Asno de muchos lobos le comen.*

Axí côm mhó hân venúd, heu venc. *Estopeño ó cañomeno, cual me lo dieron, tal te lo vendo.*

Axó es âltre mûdo de parlar. *Es otro cantar.*

Axó es bâtrer fêrro fret. *Es majar en hierro frio.*

Axó es un garroví dins sa boca d'un âse. *Es un grano de mico en papo de buitre.*

Axó no se vé ab âllô. *No viene el [son con las castañetas.*

Âygo passâda, molí no môl. *Agua pasada, molino no muele.*

A la têrra de cucâña qui mânco fâ més guâña. *Quien mas trabaja ménos vale.*

A san Juân vénen y vãn. *Donde las dan, las toman.*

B

Badáy no mént ò sòn ò talént. *Bostezo luengo hambre ò sueño.*
 Baráya de enamoráds refermament de amors.
Agua por san Juan, y paz para todo el año.
 Barber piadós fá sa llága pudéuta. *La mano de médico piadoso hace la herida gusanienta.*
 Barca aturáda no guáña nólits. *Andando gana la aceña, que no parada.*
 Bé dejuna qui mál menja. *Harto ayuna quien mal come.*
 Bé está sa lléngo dins sa boca. *Al buen callar llaman Sancho.*
 Bé estáva en es pedrissos de Mancôr. *Bien está san Pedro en Roma.*
 Bestiar contád llop lo se menja. *De lo contado come el lobo.*
 Bé véngas, mál, si véas totsòl. *Bien vengas mal,*

B

si vienes solo.
 Blát ajegdd axéca al ámo. *Trigo acostado, su amo levantado.*
 Boca qui no párla, Déu no la òu. *A quien no habla Dios no le oye.*
 Bón vi no há mester râm. *El vino que es bueno, no ha menester pregonero ò el buen paño en el arca se vende.*
 Bôu desfermád bé se llépa. *El buey suelto bien se lame.*
 Brâm d'áse no puja al cèl. *Oracion de perro no sube al cielo.*
 Bufar y xuclar no vá á la par. *Soplar y sorber no pueden juntos ser.*
 Buja mē fēcit: cádahú vól estar en la séua pátria ò en el llòc ahóut es nād. *Aquí me nacieron los dientes.*

C

Cá qui lládra no mossega. *Perro ladrador nunca buen mordedor ò gato mahullador nunca buen mordedor.*
 Cádi còsa en son témps y á Nadál néulas ò á s'estú cigálas. *Cada cosa d su tiempo y los nabos en adviento.*
 Cádi còsa té es sèu contrári. *Quando nace la escoba, nace el asno que la roa.*
 Cádi dia no's Nadál. *Agosto y vendimia no es cada dia ò no es cada dia Pascua ni santa Maria.*
 Cádi fáva té son core y á vegádas dos: cádahú té es sèu defecte. *Cada uno tiene su ijada ò ijar.*
 Cádi gáll cánte en son galiner. *Cada gallo canta en su muladar.*
 Cádiáhú á cá séua cuyna y pásta axí còm vól. *Cada uno puede hacer de su capa un sayo.*
 Cádiáhú á cá séua, y ets assotánts á càn Còll. *Cada uno en su casa, y Dios en la de todos.*
 Cádiáhú es fíy de sas séuas óbras. *Cada uno es hijo de sus obras.*
 Cádiáhú s'entén, y matáva es pòrc pes cul. *Cada uno se entiende, y trastejaba de noche.*
 Cádiáhú se gráta allá ahóut li pruu. *Cada uno se rasca donde le pica.*
 Cádiáhú té es sèu superior. *Cada uno tiene su alguacil.*
 Cádiáhú gásta segóns sa bossa. *Cada uno estornuda como Dios le ayuda.*
 Cádiáhú tira devés éll: vól sa séua conveniència.

C

Cada uno lleva el agua d su molino.
 Cádiáhú vól lo séu. *Cada uno quiere lo suyo ò ciento de un vientre, y cada uno de su mente.*
 Cádi lòco ab son téma. *Cada loco con su tema.*
 Cádi mercader alába sas séuas còsas. *Cada ollero alaba su puchero ò cada buhonero alaba sus agujetas.*
 Cádi òlla té sa séua cubertora. *A cada ollaza sus cubertoraza.*
 Cádi tèrra fá sa guèrra. *En cada tierra su uso, y en cada casa su costumbre.*
 Caldéra véya boñy ò forát. *Casa vieja todo es goteras ò hombre viejo saco de azares.*
 Calént calént sa pela. *El llanto sobre el difunto ò en caliente.*
 Càll y cuy pédras. *Callo y piedras apaño.*
 Càlla, que no pòts xerrar. *Calla que tienes porque.*
 Candeleta á candeleta fân un ciri pascual. *Muchas candelillas hacen un cirio pascual.*
 Cànten papers y méntan bárbas. *Hablen cartas y callen barbas.*
 Cáp seuse cervéll no há mester capéll. *Cabeza loca no quiere toca.*
 Càrn fá càrn y péix sâng. *Carne carne oia, y peces agua fria.*
 Càrros de réy Hébras agáfan. *El rey tiene una caña, que si no pesca hoy, pesca mañana.*
 Cèrcar na María pe sa cuyna. *Andarse ò irse d picos pardos.*

Cercar un conly dins un bôsc. *Quitar cruces de un pajar.*

Cercas lo que no téns: ser castigád, reprès, etc. *Buscas en que llorar.*

Cláu d'ôr ôbri qualsevôl páñy. *No hay cerradura donde es oro la ganzua.*

Côbre sâma y pôt á dormir. *Cobra fama y échate a dormir.*

Côbre sâma y pôt á robar. *Buena fama hurto encubre.*

Côm es s'hômo, tâl es s'ôbra. *De tal mano, tal dado.*

Côm es vèrd se doblega. *A los niños de pequeños, que no hay castigo despues para ellos.*

Côm més amígs, més clars. *Cuanto mas amigos mas claros.*

Côm més amúnt pujau de més âlt câuen. *De gran subida gran caida.*

Côm fone môrt cridâren crêlo. *La casa quemada acudir con el agua: despues de vendimias cuévanos: al asno muerto lâ cevada al rabo, y en estil bâix. Despues de muerto Pascual trujeron el orinal.*

Côm més fân mânco en ténen. *A mas servir, menos valer.*

Côm més frissan mânco en ténen. *A mas prisa mas vagar.*

Côm més té el mar més brâma. *Quien mas tiene mas quiere.*

Côm qui li tiran pâya de Menôrca. *Como quien oye llover.*

Côm tengué es câp rompûd, se posâ sa cervellêra. V. Côm fone môrt. *La casa quemada acudir con el agua, etc.*

Compôn un panó, y parexerá señor. *Compon el sapillo, parecerá bonillo.*

Contes véys barâyas nôvas. *A cuentas viejas barajas nuevas.*

Côntra el mál de la môrt noy vâlen métjes. *Contra el mal de la muerte no hay médico que acierte.*

Côntra el mál de la môrt noy hâ res fôrt. *Contra el mal de la muerte no hay cosa fuerte.*

Corbâte, ô senayeta: lo que dio el qui no vól dexar es punt, encâreque tora pôbre. *Rico, ô pinjado.*

Côrps en côrps no se pican. *Un lobo a otro no se muerden.*

Criáu côrps y vos treurân ets uys. *Cria cuervos y te sacardn los ojos.*

D.

Dâdivas rompen peñas. *Dâdivas quebrantan peñas.*

De âbre caygûd tothôm tâya llêña. *Del árbol caido todos cortan lleña ô a moro muerto gran lanzada.*

De âbre hô fruyt hô. *De árbol bueno fruto bueno ô de buena fuente buena corriente.*

De cavâll de regâlo á cavâll de traginer de garrôt. *De caballo de regalo a rocín de molinero.*

De consêys no sîas fârt. *Aunque seas sabio y viejo no desdênes consejo.*

De dia vâ madôna y en sa nit crêma s'ôli. *La tabor de la judía trabajar de noche y folgar de dia.*

De diners y de bondât llêva sêmpre la mitât. *De dinero y bondad quita siempre la mitad.*

De dolênt âbre dolênt fruyt. *De mala cepa nunca buen sarmiento: de rabo de puerco nunca buen virote ô de mala fuente mala corriente.*

De dos mâls el menor. *De dos males el menor.*

De la abundância del côr pârla sa boca. *La boca dice lo que el corazon siente.*

Del pâ de mon compâre grân cantêll á mon fiôl. *Del pan de mi compadre gran zatico a mi ahijado.*

Del sêu pâ ferâ sopas. *Con su pan se lo coma.*

D.

De los escalivâds surten los avisâds. *De los escarmentados salen los avisados.*

De llâdre á lladrô hey hâ cént dias de perdô. *Quien hurta al ladrón ô quien burla al burlador cien dias gana de perdon.*

De mál pagador grâ ô pâya. *De mal pagador aunque sea en paja.*

De abôut-mos conexen? *En què bodegon hemos comido?*

De llâdre petit se fâ un grôs. *Lodroncillo de agujeta sube despues a barjuleta.*

De mâla llevar jâwây hôn fruyt. *De mala berengena nunca calabaza buena.*

Demanânt demanânt vâu á Roma. *Quien lengua ha a Roma va.*

De nit tolas sas gâtas son pârdas. *De noche todos los gatos son pardos.*

Derrêra la crâu vé el diâble. *Tras de la cruz viene el diablo.*

Derrêra el réy figas li fân. *Debajo de mi manta al rey me mato.*

De sa desgrâcia de Júdas san Maciâ en tengué ventura. *Mueren unos para que otros vivan.*

Derrêra es xôt tirar es tornêt. *Echar la sogá tras el caldero.*

Des mentir non pàgan dêume. *El mentir no tiene alcabala.*
 Después de môrt cridàren crêdo. V. Côm fonce môrt.
 Después de môrt ni viña ni hòrt. *Después de muerto ni viña ni huerto.*
 Después de sas flôrs vénen sas agostencas. *Tras de un tiempo se sigue otro.*
 Después de un aplegador vé un escampador. *A buen adquiridor buen expendedor ô d padre endurador hijo gastador.*
 Después de una ventáda ôl plôurer. *Tiempo tras tiempo y lluvia tras viento.*
 De bôua câsa bôna brâsa. *De buena casa buena brasa.*
 De gâtas môrtas volêr trêurer gatôns vins. *De una piedra querer sacar agua: pedir peras al olmo ô poner puertas al campo.*
 De la môrt no se escâpa encâre que sâ réy ô pâpa. *La muerte no perdona al rey ni al papa ni al que no tiene capa.*
 Despuyar un altar para vestirne un âltre. *Despojar un santo para vestir otro ô descomponer un santo para componer otro.*
 De joves sen môr quâlcûn y des véys non quéda ningún. *El jóven puede morir y el viejo no puede vivir.*
 Des trabáy surt es profit. *Tras el trabajo viene el dinero.*
 De tot hey há en la viña de Déu. *De todo tiene la viña, uvas, pdmpanos y agraz.*
 De un còrp una ploma. *De un lobo un pelo.*
 Do una espira un grân fôc. *De pequeña centella grande hoguera.*
 De una fiya fer dos jênres. *Casar una hija con dos yernos.*
 De una pâya fâ un payer ô de una pédra fâ un claper. *De una piedra hace un monton.*
 De una pédra fer dos tirs. *Con una piedra ma-*

tar dos pdjaros ô de una via hacer dos mandados.

Déa dona sâvas á qui no té caxâs. *Dios da habas al que no tiene muelas ô Dios da mocos al que no tiene pañuelo.*
 Déu dona es fret segôns sa rôba. *Dios da el frio conforme d la ropa.*
 Déu me guârd mon señor per pô de pitjor. *Cuando tuviere mal vecino, no ruegues que se te vaya; no venga otro peor.*
 Déu mo'hâ dâd contênt estic. *Mi marido es tamburilero Dios me lo dió así lo quiero.*
 Déu me guârd de bêstias á llôc estrêr. *Al loco y al aire darle calle.*
 Digasmè ab qui vâs y et diré qui êts. *Dime con quien andas y dirtehe quien eres.*
 Dolor de dôna môrta fins á sa pôrta. *Dolor de muger muerta hasta la puerta.*
 Dôna finestrêra no ferâ llârga péssa. *Muger que mucho mira poco hila.*
 Dôna hermosa ô lôca ô presuntuosa. *Muger hermosa ô loca ô presuntuosa.*
 Dôna nâna y patarélla á cént âñys será novêlla. *Oveja chiquita cada año es corderita.*
 Dôna sense menester que no surta al carrer. *La muger honrada la pierna quebrada.*
 Dôna y tela no la mires ab candela. *Muger y tela no la mires con candela.*
 Donar lo ârt al qui lo há. *La misa digla el cura.*
 Donar un dit y prênder tota sa mâ. *Dar un pié y tomar toda la mano.*
 Durar de Nadâl á sant Estéva: durar molt pôc. *Durar de misa d visperas.*
 Donas consêys y no en vôls per tu. *Alcaravan zancudo para otro consejo, para ti ninguno.*
 Dos gâlls á un galiver no cântan bé. *Dos tocas en un hogar no se pueden concertar ô el mandar no quiere par.*

E.

El bôm pastor ton y no escôrxa. *Basta trasquilar sin desollar.*
 El diâble no té pâ y ârma cá. *Aja no tiene pan y convidada huéspedes.*
 El diâble quâud fonce véy se fêu hermitâ. *De mozo d palacio, de viejo d beato.*
 El esperimentâd es el millor mêt-re. *No hay mejor cirujano que el acuchillado.*
 El hômo de bé no viu sinó el témps que el traydor vôl. *No vive mas el leal que cuanto quisiere*

E.

el traidor.
 El mon no es fêt en un día. *No se ganó Zamora en una hora.*
 El pâre no's nâd y el fiy já sâlta pes terrât. *Hijo no tenemos y nombre le ponemos ô aun no ha parido la cabra y ya el hijo mama ô no asamos y ya pringamos.*
 Ê qui fâ de valênt heu pâga. *El mejor nadador es del agua.*
 En aquêst mon mesquí quând tením pâ no tením

vi. *En este mundo mezquino cuando hay para pan no hay para vino.*
 En aquestas nössas partexen aquest bescüyt. *De tales bodas tales tortas ò de tal polvo tal lodo.*
 En boca del discrèt lo públic es secrèt. *En boca del discreto lo público es secreto.*
 En bõnas mãos está es pandéro. *Está el pandero en manos que le sabrán tocar.*
 En cása del penjád no dignèu deválláu aquest penjõy. *En casa del ahorcado no se ha de mentar la sogá.*
 Encáre pud á vèntre: no es experimentád. *Aun apénas ha salido del cascaron.*
 Encéudrer uns candelá en el diimõni. *Poner al diablo su candelilla.*
 Encomenar es formátge á nes gát. *Encomendar las ovejas al lobo.*
 Eudevina tot quánt veu. *Lo que veo con el ojo con el dedo lo adivino.*
 En el grán mar el grán péix. *De grande rio gran pez.*
 En es jufy sa fâus en es puñy. *En junio hoz en puño.*
 En las ôbras y en la fe se conèix qui amor te té. *El amor y la fe en las obras se ve.*
 En la tèrra dels ôrbs qui no té sinó un uy es réy. *En la tierra de los ciegos el tuerto es rey.*
 En llágrimas de dôna y en coxéra de câ noy há que fiar. *En cojera de perro y en ldgrimas de muger no hay que creer.*
 En parlar de mi no ric. *Justicia, mas no por mi casa.*
 En témps de fâm noy há pâ dur. *En tiempo de hambre no hay pan duro ò bazo.*
 Entre amígs y soldáts cumplimènts son escusáds. *Entre amigos y soldados cumplimientos son escusados.*
 Entre amígs no cáben tovâyas. *Entre amigos todas las cosas son comunes.*
 Entre cõl y cõl quálque lletuga. *Entre col y col lechuga.*
 Entre gusts noy há disputas. *Entre gustos no hay disputa ò sobre gustos no se ha escrito.*
 Entre mariners no se págan nòlits. *Entre sastres no se pagan hechuras.*
 Entre mâtssa y mâtssa se necessita tâssa. *En el medio consiste la virtud.*
 Es hé no es conegúd fins que es perdúd. *El bien nõ es conocido hasta que es perdido.*
 Es hõns sen vãn y quédan es dolènts. *Los buenos se van y los ruines quedan.*
 Es hõu per la háfia y el hõmo per la parâula. *Al buey por el cuerno y al hombre por la palabra.*
 Es câp blâuc y es sefý á cercar. *La cabeza blanca*

y el seso por venir.
 Es cõr no es traydor á ningú. *El corazon no es traidor.*
 Escudélla que no hás de menjar déxala cremar. *Lo que no has de comer déjalo cocer.*
 Es cuydádos de s'âse mâtan es traginer. *Cuidados ajenos matan al asno.*
 Es derrer tancarâ sa pôrta. *El que viniere detras cierre la puerta.*
 Es câmp fèrtil sinó descansá se fâ estèril. *El campo fèrtil, si no descansa, se hace estèril.*
 Es dináds no couèxen es dejúns. *El harto del ayuno no tiene cuidado alguno.*
 Es juráds nõs trèuen es véys. *Amores nuevos olvidan viejos.*
 Es mál es més de lo que diuen. *Mas mal hay en la alduhela del que sueña.*
 Es mál vé á quiutars, y sen vâ á unsas. *Los males entran por arrobas, y salen por onzas ò el mal entra d brazadas, y sale d pulgaradas.*
 Es més dolènt s'en dú sa tayáda millor. *Al mas ruin puerco la mejor bellota.*
 Es mosso vól essèr mèstre. *Aprendiz de Portugal no sabe coser y quiere cortar.*
 Es músics para cantar hân mester pregar y sense pregar no s'en sáben déxar. *El gaitero de Bujalance dos reales para que lo deje, y uno para que cante.*
 Es missátge se es concagád. *El mozo ha sido de buen recado.*
 Es nins diuen lo que sènten dir. *Dicen los niños en el solejar lo que oyen d sus padres en el hogar.*
 Es pecát pésa més que plom. *La conciencia acusa.*
 Es pecát se pôt dir, y no es pecador. *Di la obra y no nombres autor.*
 Es pégar adoba. *El loco con la cuerda se hace cuerdo ò con viento limpian el trigo, y los vicios con castigo.*
 Es péix grõs se menja es mentíd. *El gran pez se come el chico ò los peces mayores tragan los menores.*
 Es rosâri á nes cõll, y 'el diâhle en es cõr. *El rosario al cuello, y el diablo en el cuerpo.*
 Es sabater du sas sabátas més dolèntas. *En casa del herrero peor apero.*
 Es sâstre heu pága pes texidor. *Pagan justos por pecadores.*
 Essènt mâtssa picarâs, y essènt estâca sufrirá. *Quando ayunque sufre, y quando mazo tunde.*
 Estar entre duas mõlas: ah trabâys per câda vént. *Estar entre la cruz y el agua bendita.*
 Es têts seniblaun á sas ôllas. *Los cascós se parecen d las ollas.*

Estiga jò calént y riga la gént. *Esté yo caliente y ría la gente.*

Es dits de sa mà no son iguàls: axò es los hòmos. *Los dedos de las manos no son iguales.*

Es véy y es forn per sa boca se encalentexen. *El viejo y el horno por la boca se calientan ó al*

buen viejo pater noster y buen vino.

Ets adàgis vénen després dels evangêlis. *Los adagios son cortos evangelios.*

Ets uys del ámo engréxan es caváll. *El ojo del amo engorda al caballo.*

F.

Fé bé y no miras á qui. *Haz bien y no cates d quien.*

Fé bé, y nou digas. *Haz buena harina y no toques bocina.*

Febrer curt pitjor que turc. *Febrero corto el peor de todos.*

Fer almôyna á rics. *Dar por Dios al que tiene mas que vos ó llevar agua al mar, leña al monte ó hierro d Viscaya.*

Fer de la necessitat virtút. *Quien no puede mas con su muger se acuesta.*

Fërro en fërro no sàlda. *Duro con duro no hace muro.*

Féta la lléy, féta la tràmpa. *Hecha la ley hecha la trampa.*

Feys plèrs á bèstias, y vos tirarán cosas. *Si cantas al asno, te responderá d coces.*

Fiy de viuda mal criád assegurát. *Hijo de viuda mal criado ó mal acostumbrado.*

Fôre de la vista fôre del pensament. *Fuera de la vista fuera del pensamiento ó ahora que te veo me acuerdo.*

Fôre, dimóni. *Arredro vayas, demonio.*

Fugir des fânc y càurer dins s'âygo. *Huir del lodo y caer en el arroyo.*

Fugir des fôc y càurer dins sas brásas. *Huir del fuego y caer en las brasas.*

Furia de cavál sicilià. *Corrida de caballo y parada de borrico.*

G.

Galina véya fâ bôn brôu. *Carne vieja hace buen caldo ó vieja gallina engorda la cocina.*

Ganància (Sa) de na péix frit. *El sastre del campillo, que cosia de balde y ponía el hilo.*

Gât demúnt balcó no vòl compasió. *Dos gorriones en una espiga hacen mala liga ó el mandar no quiere par.*

Gât escaldád d'âygo freda tem. *Gato escaldado al agua fria teme.*

Gèni y natura fins á la sepultura. *Natural y figura hasta la sepultura.*

Gota á gota se umpl la botà ó fâ gorg. *Grano d grano hincha la gallina el papo.*

Grán iglesia y pôcs perdóns. *Gran tocado y chico recado.*

Guardèt de âygo qui no corre. *Gadrdate de agua mansa.*

Guardèt de cà qui no llàdra y mossega. *De perro que muerde y no ladra de aquel te guarda.*

Guardèt de hipòcrits. *Cuando el diablo reza engañarte quiere.*

Guardèt de mál bàix la càpa de bé. *Tú que coges al berro gudrate del anapelo.*

Guardèt de preguntador impertinent. *Aclarddse-lo vos que teneis la boca d mano.*

H.

Hàbit no fâ mônja ni mussa canòuge. *El hbito no hace al monge.*

Hà parlád y hà fét tàc. *Habló el buey, y dijo muf.*

Hàn menester sas hérbas de san Juán. *Son menes-*

ter la cruz y los ciriales.

Havery àst y ôlla: extraordinàri en menjar. *Haver arros y gallo muerto.*

Havery pastílla y mitja. *V. Àst y ôlla.*

Havery tancàts de bôus: contiéndas, etc. *Haver*

H.

cañas y toros.

Hey há més dias que llangonissas. *Hay mas dias que longanizas.*

Hey há uys que se agrádan de llegáñas. *Ojos hay que de lagañas se enamoran.*

Hômo rôig not fissa gôig. *Hombre rojo no te haga gozo.*

Honra y profit no cábén dins un bolsic. *Honra y provecho no caben en un saco.*

Hôte al tercer dia pud. *El huésped y el pece d tres dias hiede.*

Hôstes venguéren y de cása en treguéren. *De fuera vendrá quien de casa nos sacard.*

I.

Infânt y câ conèix qui bé li fâ. *El perro de buena raza ha mientes del pan y de la caza ô infante y perro conocen quien bien les hace.*

I.

Infânt y orâd diueu la veritat. *Los niños y los locos dicen la verdad.*

J.

Jât conèg, herbeta, pariôl te dius. *Ya te veo, besugo, que tienes el ojo claro, ô es como oro, patitas y todo.*

Jô per mi no puc, y per âltri fil. *Yo para mi no puedo, y devanaré para mi suegro.*

Jôc de mâns jôc de villâns. *Juego de manos juego de villanos.*

J.

Jâ t'eu pôts alabar : lo que se dia al qui se gloriâ de havèr fêt una côsa bôna y nou es ô es dolénta. *Aldbate, polla, que has puesto un huevo y ese huero.*

L.

La cren en el pit, y el diable en el côr. *La cruz en los pechos, y el diablo en los hechos.*

La diligència es la mâre de la ventura. *La diligencia es madre de la ventura.*

La esperiència es la mâre de la ciència. *La experiencia es madre de la ciencia.*

La espina côm néix já pica. *La espina cuando nace ya lleva la punta delante.*

La forca es fêta para el desdixâd. *Para los desdichados se hizo la horca.*

La ocasiô fâ pécar. *La ocasion hace al ladrón ô en el arca ô casa abierta el justo peca.*

La ociosidât es mâre de tots los viciis. *La ociosidad es madre de los vicios.*

La pobresa no es vilesa. *La pobreza no es vileza.*

La prâctica fâ al mêtstre. *El uso hace maestros.*

La priméra pastora, la segona señora : axô se dia de la segona dôna de un qui sôl ser més estimâda. *La primera escoba, la segunda señora.*

Lo que se há de empaiorar que se venga. *Donde va el mar vayan las ondas.*

L'ôrga estâ béu trempâd : estar alêgre uu. *La guitarra está bien templada.*

Lo que no es á uu câb es á s'âltre. *Lo que no va*

L.

en ldgrimas va en suspiros.

Lo que no se pâga en diners se pâga en dinâdas.

Lo que no va en ldgrimas va en suspiros.

Lo que no vòls per tu, nou vulgas per ningú. *Lo que no quieres para ti, no lo quieras para mí.*

Lo que pôts fer tu no en encomânas á ningú. *El que tiene boca no diga d otro : sopla.*

Lo que pòts fer tu no en encomânas á ningú. *El que tiene boca no diga d otro : sopla.*

Lo qui se usa no se escusa. *Lo que se usa no se escusa.*

Lo qui es bô per un es mâl per un âltre. *Con lo que Suncho sana, Domingo adolece ô lo que es bueno para el higado, es malo para el bazo.*

Lo qui es bô per un es mâl per un âltre. *Con lo que Suncho sana, Domingo adolece ô lo que es bueno para el higado, es malo para el bazo.*

Lo qui no succeèix en un âny, succeèix en un dia. *Lo que no sucede en un año, sucede en un dia.*

Lo que no venen uys, côr nou dôl. *Ojos que no ven, corazon que no llora.*

Lo qui résta fâ la fêsta. *Lo que resta hace la fiesta.*

Lâgrimas y vestit de dôl no trêuen una ânima de Purgatôri. *Camisa y toca negra no sacan al alma de pena.*

Lluna en rôllo señâl d'âygo. *Luna con cerco lavajo lleno.*

Madâstra el nô m me bâsta. *Madastra el nombre me basta.*

Mâl camí passarlo prést. *A mal camino darle priesa ô d Valdegoda pdsala con hora.*

Mâl d'âltre riâyas son. *Mal ageno de pelo cuelga.*
Mâl de molts conôrt de bêstias. *Mal de muchos consuelo de tontos.*

Mâla herba mây môr, ni bestiar la se menja. *Mala cosa nunca muere ô mala yerba siempre crece ô jarro desportillado dura por peñas.*

Malaltia llârga parénta de la môrt. *Enfermedad larga muerte al cabo.*

Mâla nit y fiya. *Mala noche y parir hija ô mal rato ô hija al cabo.*

Mâla nôva sêmpre es vera. *Malas nuevas siempre son ciertas.*

Malâya es mêstre qui diu mâl des sêu ofici. *Mal-haya el romero que dice mal de su bordon.*

Malâya pes millor. *Entre estos tales reniego del mejor.*

Mâl sobre mâl y pédra per capsâl. *adv: quând sobre un mâl en vénen de majors. Ya escampa y llovian liguajarros ô mal sobre mal y piedra por cabezal.*

Mantéll ô câpa tot lo tâpa. *Capa todo lo tapa.*

Mâre piadosa cría fiya merdosa. *Madre piadosa cria hija merdosa.*

Mây més mâl. *Nunca mayor mal me venga.*

Mây s'aplegan fins ques semb'an. *Cada oveja con su pareja ô cada asno con su tamaño ô cada cual con su igual ô no se puede igualar sino ruin con su par ô tal para cual, Pedro con Juan y Pascuala con Pascual.*

Mêntres hey hâ vida, hey hâ espêranza. *Mientras hay vida, hay esperanza ô aun hay sol en bardas.*

Mês câga un bôu que cênt aronéllas. *Mas caga un buey que cien golondrinas.*

Mesclar côls en caragôls. *Mezclar berzas con capachos.*

Mês fâ el qui vôl que el qui pôt. *Mas hace el que quiere, que el que puede.*

Mês fân á las bôuas que á las mâlas. *Mas tiran tetas que carretas.*

Mês ne diguéren á Cristo. *Digan; que de Dios dijeron.*

Mês pêrd lo avariçió que el abundós. *El abad*

avariento por un bocado pierde ciento.

Mês pôt Déu que tots es dimônís d'infêrn. *Mas puede Dios que el diablo.*

Mês sâb un âse á cá sêua que cênt sâbis á câsa d'âltre. *Mas sabe el necio en su casa, que el sabio en la agena.*

Mês sâben dos que un. *Mas saben cuatro que uno.*

Mês sêrio que el P. Bastârd. *Mas serio que la bragueta de Adan.*

Mês véy que es pastar. *Mas viejo que la sarna ô que el repelon ô que préstame un cuarto.*

Mês vòlen sâber ets ôus que sas galinas. *Una bestia quiere enseñar d los doctores.*

Miquèl! Miquèl! no téus beyas, y vens mêl. *Miguel! Miguel! no tienes abejas y vendes miel.*

Mira envânt y no caurâs enrêra. *Mira adelante y no caerds atras.*

Mires lo que ténc, y no lo que en còsta. *Miras lo que bebo, y no la sed que tengo.*

Mirèt es téu gép, y no mires el dels âltres. *Date una vuelta ô échate una piedra en la manga.*

Molt de midar y pôc tayar. *Pensar muchas y hacer una.*

Moltas manêras bey hâ de matar passas. *Cada uno tiene su modo de matar pulgas.*

Moltas micas fâu un molt. *Muchos pocos hacen un mucho.*

Moltas moscas mâtan un âse. *Dos potros d un can bien le morderdn ô si tantos halcones la garza combaten d se que la maten.*

Moltas vegâdas la conversaciô dâña al qui la escolta. *Anda el almohaza y toca en la matadura.*

Moltas vegâdas sas còsas doléntas serveren més que sas bônas. *Mas vale blanca de paja que mavedi de lana.*

Molts d'âses hey hâ en es mercât qui se assemblan. *Muchos demonios se parecen unos d otros.*

Molts ânyes de ventâtja. *Muchos años de delantera.*

Momâre, en Pére em tôca, Pére toquém. *Picame Pedro, que picarte quiero.*

Monpâre es forner, y jô en muyr de fâm. *Mi padre se llama hogaza, y yo muero de hambre.*

Môrta la cuca, môrt es verí. *Muerto el perro, muerta la rabia.*

Muda es llop sas dênts, però no es pensaménts. *Muda el lobo las dientes, pero no los mientes.*

Muyra Mârta, muyra fârta. *Muera Marta, muera harta.*

Ni de burlas ni de veras ab ton señor vuyas partir peras. *Ni de burlas ni de veras con tu señor quieras partir peras.*

Ni menja ni déxa menjar. *El perro del hortelano que no come las berzas ni las deja comer al extraño.*

Ningú pârla de mërda sinó qui ne está untád. *Es-pantóse la muerta de la degollada ò reprende vicios ajenos quien está lleno de ellos.*

Ningú pensa mál sinó es qui en fã. *Piensa el ladron que todos son de su condicion.*

Ningú diga: d'aquésta âygo no beuré. *Nadie diga de esa agua no beberé.*

Ni òbra hòna ni parâula dolénta. *Ni obra buena ni palabra mala.*

No agnânta á mitx témps, ni bârras âltas. *No tiene atadero.*

No déxas sas carréras véyas per sas novéllas. *Por ningun tempero dejes el camino real por el sendero.*

No es bufar y fer amjollas. *No es hacer buñuelos.*

No mho ferân créurer tots ets hòmos del mon. *No me lo hardn creer cuantos cavan y aran.*

No pôt ser bèurer molt y auar dret. *No puede ser beber mucho y andar derecho.*

Nos hò per Déu ni p'el diâble. *No es bueno para Dios, ni para el diablo.*

Nos hò per mâr, ni per terra. *No es bueno para frito, ni para cocido.*

No se hâ de conseyar para auar á la guêrra, ni para casar. *Para ir d la guerra, ni d casar se ha de aconsejar.*

Nos tân ric côm diuen. *No ata los perros con longanizas.*

No será âse, ni aubardâ. *No es para silla, ni para albarda.*

Nos tot òr lo qui llun. *No es oro todo lo que reluce.*

No fã pôc qui sembla á los séus. *Quien d los suyos parece honra merece.*

Nos fã tan fondo es fûc que no surta á algún llôc. *Donde fuego se hace, humo sale.*

Nos unôu la fuya del âbre sense la voluntât de Déu. *No se mueve la hoja en el drbol sin la voluntad del Señor.*

Nos pôden fer duas còsas en un pic. *No se puede repicar y andar d la procesion.*

Nos fã res per no res. *Te hago para que me hagas.*
Nos res, nos res, es cervéll li veuen. *No es nada la meada, y pasava siete colchones y una frazada.*

Nos res, nos res, mon marít pénjan. *No es nada,*

sino que matan d mi marido.

Nos tân llétx el dimòni côm lo pintan. *No es tan bravo el leon como le pintan.*

Nos vèr tot lo que diuen. *No es todo vero lo que suena el pandero.*

No sôm fïy de torner. *No soy reloj de repeticion.*
No son hòmos tots es qui pixan á sa parèt. *No son hombres todos los que mean d la pared.*

No te engegaré, però feré que t'en vâjas. *No te diré que te vayas, pero haré obras para que lo hagas.*

Not rigas de mon dôl, que quând es méu serâ véy es téu serâ nôu. *A cada puerco le viene su san Martin.*

Nou fâses y nou |dirân. *Don Duran Duran, no lo hagais y no os lo dirân.*

Nou vny nou vuy, posâumó dins sa capûlla. *No quiero no quiero, pero edchddmelo en el sombrero ò en el capelo.*

Noy hâ câb lôco qui tir pèdras á sa sêua teulâda. *No hay loco para su provecho.*

Noy hâ clavía més mâla que sa des matéix llefiâm. *No hay peor astilla ò cuña que la del mismo palo.*

Noy hâ casamént pôhre, ni môrt rica. *No hay boda pobre ni mortuorio rico.*

Noy hâ despedida sense plôrs. *No hay despedida sin lloros.*

Noy hâ desgrâcia que noy hâja ventura. *Cuando una puerta se cierra, ciento se abren.*

Noy hâ dissâpte sense sôl. *No hay sdbado sin sol.*

Noy hâ espina ni òs. *No hay en què tropezar.*

Noy hâ més cera que sa qui créma: res puc. *No hay mas cera que la que arde.*

Noy hâ més mál pâs que es des portâl. *Hasta salir de casa es la peor jornada.*

Noy hâ res més barâto que enviar á plâssa. *No hay cosa mas barata que la que se compra.*

Noy hâ més mál sord que el qui no vòl escoltar. *No hay peor sordo que el que no quiere oir.*

Noy hâ res hò sinó lo que agrâda. *Lo que me suena, me suena.*

Noy hâ rétglea generâl qui no ténga escepció. *No hay regla general que no tenga escepcion ò no es todo el sayal alforjas.*

Noy hâ millor esgotzî que-el qui es estâd bendet-jât. *No hay mejor cirujano que el acuchillado.*

Noy hâ misèrère siu sêcondum. *No hay boda sin tornaboda.*

Noy hâ plèr qui no còst. *No hay gusto sin trabajo.*

Noy hâ rôsa sense espina, gust sense disgúst. *No hay contento sin tormento ò no hay miel sin hiel.*

Noy há témps que no torn. *Al cabo de años mil vuelve el agua por do solia ir.*
 No matarás móro qui háya nôm Juân: axô se diu de nn cobârd. *No matarás moro que se llame Hali ô no te matarán moros.*

No tenir témps de pixar: estar molt ocupád. *No tener lugar de rascarse la cabeza.*
 Nôus réys, nôvas lléys. *Nuevos reyes nuevas leyes.*
 No vulgas fer més de lo que pôts. *No estieras la pierna mas allá de lo que la manta llega.*

O.

Obra de lo que sôbra. *Las obras se hacen de sobras.*
 Óbras son amors que no bônas rahóns. *Obras son amores que no buenas razones.*
 Oliva una es ôr, duas plâta, y la tercera mâta. *Aceituna una es oro, dos plata, y la tercera mata.*
 Oliva y fortuna á vegâdas una y á vegâdas ninguna. *Aceituna y fortuna á veces una y á veces ninguna.*
 Ó muñir ô llévar s'aprés ô fer feyna ô déxar s'ofici *Ó errar ô quitar el banco.*

O.

Ó no admetas hôstes ô si las admets no las engégs. *No echas la gata en tu cama ô no la cocces despues de echada.*
 Óros môros. *Vióse Pedro en bragas de cerro y no conoció á su compañera, ô cuando el villano está en el mulo ni conoce á Dios ni al mundo, ô con las glorias se olvidan las memorias, ô no se acuerda el cura de cuando fué sacristan.*
 Óros son trunfos. *Oros son triunfos.*
 Ó tot ô no jéus. *Ayunar, ô comer trucha, ô cesar ô nada, ô perdiz ô no comerla.*

P.

Pâgan justs per pécadors. *Pagan justos por pecadores.*
 Pagès endentâd câda âny li es fâllâd. *Hombre adeudado cada año apedreado.*
 Parâula qui surt de sa boca no torna arréra. *Palabra y piedra suelta no tiene vuelta.*
 Parâulas y plomas es véut las s'eu dd. *Palabras y plumas el viento las lleva.*
 Parlâu d'un dolént y vâtloquí presént. *El ruin de Roma cuando le nombran luego asoma.*
 Pécât amagâd es mitx perdonâd. *Pecado encubierto es medio perdonado.*
 Pensan que no sy plôu y noy pôden estar de gotéras. *Á do pensais que hay tocinos no hay estacas.*
 Pensâva cobrar y lo agafâren per deutes. *Se fué por lana y volvió trasquilado ô pensó coger ganga y cayó en la trampa.*
 Pensâva señarme y en vâig trêarer ets ays. *Pensé santiguarme y me quebré el ojo.*
 Per âygo vé y per âygo s'envâ. *Los dineros del sacristan cantando se vienen y cantando se van.*
 Pêrder es témps y sa llevar. *Sacar agua con cesto ô con arnero ô cazar con huron muerto.*
 Pêrder es sâc y sas peras. *Mulograrse el trabajo y el gasto.*

P.

Pêrder s'âse y sas magránas. *Perder el rocin y las manzanas.*
 Per es fruyt se conéix s'âbre *Por el fruto se conoce el árbol ô por el hilo se saca ovillo.*
 Peresa clâu de pobressa. *Pereza llave de pobreza.*
 Per fâlta de bôus môn pâre fone bâlle. *Por falta de buenos mi padre fué alcalde.*
 Per fôrsa pâre. *Al buey traba el arado; pero no de su grado.*
 Per interés not câses ab dolént. *Por codicia de florin no te cases con ruin.*
 Per mâssa pâ noy há mâl âny. *Por mucho pan nunca mal año.*
 Per millorâ ma câsa déxarla. *Por mejoría mi casa dejaria.*
 Per mi no puc, etc. V. Jô per mi no puc, etc.
 Per molt que plôga no plonrá din: têrra méua. *No tengo sobre que Dios me llueva.*
 Per pô de mâl âny no se déxa de sembrar. *Por miedo de gorriones no se dejan de sembrar cañamones.*
 Per riurer lo ensellâren. *Burla burlando vase el lobo al asno.*
 Per ser de bâxa esfêra no se há de despreciar á un. *Aldeana es la gallina y la come el de Sevilla.*
 Per ahónt se vuya hey há cênt llégos de mâl ca-

mí. Por do quiera hay su legua de mal camino. Per terciánas no tócan campâuas. Por cuartanas no doblan campanas.
Per tot heyâ trabâys. ¿Dó ird el buey que no are? Per tot tócan campânas: tots tením el matéix desfete. En todas partes cuecen habas ô todos la matamos.
Per un pécador patèix una nân. Por un ladron pierden ciento en el meson.
Per una oreya entra y per la âltra surt. Por un oído se entra y por el otro se sale.
Pescador de câña más pèrd que no guâña. Pescador de caña mas pierde que gana.
Petjada de pagès no fâ mál á res. Pisadas de hortelano no echan d perder la huerta.
Pèus avesâds á saltar no sâben segûrs estar. Piès que son duchos de saltar no pueden quietos estar.
Plóurer sobre bañâd. Llover sobre mojado.
Pôc, acaptâd y floríd. Poca lana y esa en sarras.
Pôc á pôc se eucén es fôc. Poco d poco hila la vieja el copo.

Pôc á pôc se fâu llafy. Pian piano se va lontano. Pôc concèrt á una câsa esca de renôu. En la casa donde no hay harina todo es molina.
Pôre comprâd espéra tot lo âñy gruñy. Puerco confiado gruñe todo el año.
Posar s'arâda devânt es bôus. Meter ô poner el carro delante los bueyes.
Posâuyos ab bèstias y vos tirarân cossas. Burlaos con el asno y darosha en la barba con el rabo.
Preguntar no es errar, si la pregunta no es necia. Quien pregunta no yerra, si la pregunta no es necia.
Primer es sa obligació que se devoció. Primero es la obligacion que la devocion.
Primer es sa camía que es sâyo. Primero es la camisa que el sayo.
Primer son jô que mos herèus. Primero son mis dientes que mis parientes.
Promèter el mon y la mona. Prometer montes de ora ô prometer el oro y el moro.
Puja més sa còrda ques bôn. Mas vale el caldo que las tajadas ô mas vale la salsa que los cacahuetes ô mas es el ruido que las nueces.

Q.

Quând cerc una còsa no la trôh, y quând no la cerc en fâ mál de uys. Cuando lo busco no lo veo, y quando no lo busco hêtelo aqui luego.
Quând Déu vòl, en tot vènt plôu. Cuando Dios quiere con todos los aires llueve.
Quând Déu no vòl es sânta no pòden. Cuando Dios no quiere los santos no pueden.
Quând es bé-ès, vengúd es señy es perdad. Al conejo ido el consejo venido.
Quând es señy es vengúd, es bé es perdúd. Cuando el necio es acordado el mercado ya es pasado ô lo que en marzo veló tarde acordó.
Quând es vèrd se doblega. A los niños de pequeños, que no hay castigo despues para ellos.
Quând fouc môrt, etc. V. Côm fouc môrt, etc.
Quând noy há pes câmps noy há pes sânts. Cuando no lo dan los campos no lo han los santos.
Quând sa baldusa bâlla pégarlí poyâda. Cuando pasan rábanos comprarlos.
Quând son aturâdas contan. Al fin se canta la gloria.
Quând tengué es câp rompúd, etc. V. Côm tengué es câp rompúd.
Quând tením blât no tením sâc. Cuando la vieja tiene dinero, no tiene carne el carnicero.
Quând tením sâc, no tením blât. Cuando tiene car-

Q.

ne el carnicero, la vieja no tiene dinero.
Que sâb s'âse de safrâ, qui mây há menjâd espiçiad. El ciego no distingue de colores.
Quet compr qui not couèix. Quien no te conoce te compre.
Que té que vènerer axô ab âllô. Qué tiene que ver las bragas con el alcabala de las habas.
Qui á trenta âñys no liâ cobrad señy, jâmây en cobrarâ. Quien d treinta años no asesas, no comprard dehesa.
Qui ab allôts se colga, compixâd se axéca. Quien con niños se acuesta, sucio se levanta.
Qui apadâssa son tèmps pâssa. Remienda tu paño y pasards el año.
Qui barâta es câp se grâta. Quien anda en baratos la cabeza se rasca.
Qui hé tânca bé ôbri. Quien bien ata bien desata.
Qui cânta á sa tâula y á nes llit no té lo entenimént complíd. Quien come y canta de locura se levanta.
Qui cânta sos mâls espânta, y qui plôra los aumentâ. Quien canta sus males espanta, y quien llora los aumenta.
Qui de rôba de âltri se vèst en mitx de plâssa lo despuyan. Quien de ageno se viste en la calle

le despojan.

Qui dia mál de s'ase, aquél lo compra. *Quien dice mal de la pera ese se la lleva.*

Qui dôrm no pilla péxos. *A raposo dormiente no le amance la gallina en el vientre.*

Qui en vida fá donació, merèix quelí escláfan es cáp ab un bastó. *Quien da su hacienda antes de su muerte merece que le den con un mazo en la frente.*

Qui en vól dir ne há d'oir. *Quien dice lo que quiere oye lo que no quiere.*

Qui es hò pes plá, queu sía pe sa montáña. *Quien se comió la carne que roa el hueso.*

Qui escomunica descomunica. *De donde viene la escomunión viene la absolución.*

Qui escolta pes foráts, òa sos máls fáts. *Quien acecha por agujero oye su duelo.*

Qui escudella d'áltri espéra freda lá se menja. *Quien de mano aiena espera mal yanta y peor cena.*

Qui escúp al cèl á la càre li torna. *Quien al cielo escupe á la cara le cae.*

Qui es del árt gásta l'árt. *Quien las sabe las tañe.*

Qui es pastor que muña. *Buñolero, haz tus buñuelos.*

Qui espéra, desespéra. *Quien espera desespera.*

Qui es sabater que fásse sabátas. *Zapatero, á tus zapatos ó el as de oro no le juegan bobos.*

Qui está bé que no's móga. *El que está bien no se mueva.*

Qui et fá féstas y no ten sòl fer, et vól trair ó te há mester. *El que te hace fiestas que no te solia hacer ó te quiere engañar ó te ha menester.*

Qui et vól bé et ferá plorar. *Quien te quiere bien te hará llorar ó quien te da la hiel te dará la miel.*

Qui fá bé al cumú non fá á ningú. *Quien sirve al cumun no sirve á ningun.*

Qui mál fá nol s'alluña. *Haces mal, espera otro tal.*

Qui fá un paner fá un còvo. *Quien hace un cesto hace ciento ó quien hace lo poco hard lo demas.*

Qui fuig de Déu corre debádas. *El que de Dios huye en vano huye.*

Qui guárda trôba. *Quien guarda halla.*

Qui há mester fôc ab sos dits lo cerca. *El que le duele la muela, ese se la saca.*

Qui la há féta que la engróns. *Quien hizo al cohombro que le lleve al hombro.*

Qui lá féta que la pág. *Quien hizo el mal que lo pague.*

Qui mál fá mál trobará. *Quien hizo mal espere otro tal.*

Qui la môrt de áltri espéra, la sèna ven priméra. *Quien muerte aiena espera, la suya se le llega.*

Qui lléva s'ocasió lléva es pécat. *Quien quita la ocasión quita el pecado.*

Qui llufy se vá á casar ó vá enganád ó vól enganar. *Quien lejos va á casar ó va engañado ó quiere engañar.*

Qui en mál vá, mál acába. *Quien en mal anda mal acaba.*

Qui menja llét y beu vi de cént áfys torna fadrí. *Dijo la leche al vino: bien venido seas, amigo.*

Qui més fá mánco guáña. *Quien mas trabaja menos vale.*

Qui molt abrássa pôc estrèfy. *El que mucho abarca poco aprieta.*

Qui molt xèrra sovint èrra. *A mucho hablar mucho errar.*

Qui no adoba sa gotéra há de fer sa càsa entéra. *Quien no adoba la gotera hace la casa entera.*

Qui no fá feyna no menja. *En esta vida caduca quien no trabaja no manduca.*

Qui no fia nos fiád. *Quien no se fia no es de fiar.*

Qui no menja no fá feyna. *Quien no come no costribra.*

Qui no mira envánt càu enréra. *Quien no mira adelante atras se queda.*

Qui no pôt pégar á nes cliáu péga á sa ferradura. *Quien no puede dar en el asno da en la albarda.*

Qui no pôt pus morir se déxa. *Quien no puede mas morir se deja.*

Qui no sáb á Déu pregar que vâga per mar. *Quien no entra en la mar no sabe á Dios rogar.*

Qui no s'arrisca no pisca. *Quien no se risca no pisca, ó quien no se aventura no pasa la mar.*

Qui no se cànsa alcànsa. *Quien no se cansa alcanza ó porfia mata venado, ó pobre importuno saca mendrugo.*

Qui no té diners en bosa ténga mèl en boca. *Quien no tiene miel en la orza têngala en la boca.*

Qui no té vergofia tot lo mon es séu. *Quien no tiene vergüenza todo el campo es suyo.*

Qui no vól côm pôt no pôt côm vól. *Quien no quiere cuando puede no podrá cuando querrá.*

Qui no vól creürer la bôna mãre creurá la mãla madástra. *Quien no cree en buena madre creerá en mala madrastra.*

Qui no vól pols que no vâja á s'éra. *Quien no quiere ver ldstimas que no vaya á la guerra.*

Qui no té res que fer pentina pets. *Quien no tiene que hacer con el culo caza moscas.*

Qui no pôt segar espigola. *Mas vale algo que na-*

da, & por falta de pan buenas son tortas.
 Qui no se atura fà via. *Quien no se para hace camino.*
 Qui òli menetja sas màns s'en unta. *Quien aceite mesura las manos se unta.*
 Qui otorga el pénjan. *Quien confiesa paga.*
 Qui pàga devànt quèda màl servíd. *A dineros tomados brazos quebrados.*
 Qui pàga lo que deu de tot lo dels àltres es herèu. *El buen pagador es heredero de lo ageno.*
 Qui pàrla en públic té molts de censors. *Quien d la plaza d labrar se mete muchos adrectadores tiene.*
 Qui pàrla molt alguna còsa acèrta. *Quien mucho habla en algo acierta.*
 Qui pòsa sas estovàyas du sa pòst as fòrn. *Pierde el que viene y mas el que los manteles tiende.*
 Qui primer es al moll primer engràua. *El que primero viene primero muele, & el que primero llega ese la calza.*
 Qui romp es vidre el pàga. *Quien rompe paga.*
 Qui se arrufa es fret el se menja. *Al que de miedo se muere de cagajones le hacen la sepultura.*
 Qui se créma que buf. *Quien se quema que sope.*
 Qui se menja lo aféll que se abríg sa péll. *Quien se comió la carne que roa el hueso.*
 Qui se menja sa càrn que roèg els òssos. *Quien se comió la carne que roa el hueso.*
 Qui se muda Déu li ajuda. *Quien se muda Dios le ayuda.*
 Qui se pòsa àllà ahònt nol demànan pàga cinc sòns. *Cuidados agenos matan al asno.*
 Qui asembla á los séus no fà tòrt á ningú. *Quien lo hereda no lo hurta.*
 Qui sembra càrts espinas cuy. *Quien siembra abrojos espinas coge.*
 Qui sembra á tèrra d'àltri pèrd sa llevó. *Quien da pan d perro ageno pierde el pan y pierde el perro.*
 Qui té hotiga quey estiga. *Quien tiene tienda que atienda.*
 Qui té cul no pòt dir peter al àltre. *Nadie que beba vino diga borracho al otro.*
 Qui té es cul llogàd no sèu còm vòl. *Quien su rabo alquila no se sienta cuando quiere.*
 Qui té dòbbhès vòla, y qui no en té redòla. *Quien tiene dineros pinta panderos.*
 Qui se aconseya totsòl totsòl plòra son dòl. *Quien solo se aconseja solo se desaconseja.*
 Qui té sàm sas pédras li perexeu pá. *Quien bue-*

yes ha perdido cencerros se le antojan.
 Qui té fiys al costàt no morirà enfitàt. *Quien tiene hijos al lado no morirá ahitado.*
 Qui té fiys es molt just que aplèg. *Quien tiene hijos razon es que allegue.*
 Qui té hasiènda y no la vèu se fà pòbre y non creu. *Hacienda, tu amo te vea.*
 Qui té ofici té bènèfici. *Quien tiene oficio tiene beneficio.*
 Qui té òllas prést té téts & qui té ròba prést té pedàssos. *Quien tiene ovejas presto tiene pellejas.*
 Qui té es profit que téngue es trabáy. *Quien tiene las obladas que taña las campanas.*
 Qui té roña que se grát. *A quien le pica que se rasque.*
 Qui té sa coua de pàya prést se encén. *Quien se pica ajos ha comido.*
 Qui té quàtre y gasta cinc bossa no hà menester. *Quien tiene cuatro y gasta cinco no ha menester bolsico.*
 Qui té es trabáy que ténga es profit. *Quien tañe las campanas que tenga las obladas.*
 Qui té sa teulàda de vidre no tir pédras á sa des veynàd. *Quien tiene tejado de vidrio no tira piedras al de su vecino.*
 Qui té un vici dolént tàrd & jàmáy lo perdrà. *Quien malas mañas ha tarde ó nunca las perderá.*
 Qui totsòl menja son gàil totsòl enséll es cavàll. *Quien solo come su gallo solo ensille su caballo.*
 Qui vâ á missa no pèrd témps. *Por ir d misa y dar cevada no se pierde jornada.*
 Qui vâ ab un coix es càb de s'afy heu son tot dos. *Quien con un cojo va al cabo del año cojea & cojeard, & quien anda con lobos d ahullar se enseña.*
 Qui vâ totsòl fà de son pròu. *El que solo va hace lo que se le antoja.*
 Qui vèu la bårba de son vesí cremar que pòs la sèua á remuyar. *Cuando vieres la barba de tu vecino pelar pon la tuya d remojár.*
 Qui vòl bistia sense vici que vâya á pèu. *Quien quiere mula sin tacha andese d piè.*
 Qui vòl es bè que sufresca es màl. *Quien quiere holgura sufra amargura.*
 Qui vòl es bessó que rompa sa mella. *Quien quiere las obladas que taña las campanas.*
 Qui vòl menjar péix es cul se hà de bafiar. *No se pescan truchas d bragas enjutas.*
 Quis coufràre que prenga candela. *Quien tiene oídos oiga.*

Regalo de mōuja cortéra de xéxa. *Regalo de monja fanega de trigo.*

Rentar es cāp á s'ase y pèrder es llexiū. *Jabonar cabeza de asno perdimiento de jabon.*

S.

Sáb es vént y no sáb es torrén. *Oyó el gallo cantar y no sabe en qué muladar.*
 S'águila no cāssa moscas. *El dguila no caza moscas.*
 S'amistāt á una pārt y es dōbbés á s'altra. *Cuenta y razon conservan la amistad.*
 S'ase de sōn Amora qui de tot se anemora. *Amor trompero cuantas veo tantas quiero.*
 S'ase diu á nes pōro oreiūd ō s'ōlla diu á sa pélla mascarélla. *Dijo la sarten d la caldera: tirt alld, culinegra.*
 Sa cābra més dolénta cāga dins sa ferrāda. *La mas ruin oveja se ensucia en la coladra.*
 Sa cēnra já há fét es llexiū: ser já de māsā edāt para anar de divertiménts, etc. *Ya estd duro el alcdcer para zamponas, ō ya es viejo Pedro para cabrero.*
 Sa lletra entra pe sas āncas. *La letra con sangre entra.*
 Sa mērda cōm més la remenan més pud. *Peor es hurgarlo.*
 Sa necessidāt no té lléy. *La necesidad carece de ley ō tiene cara de herege.*
 Sas errādas no las fān sas muntāñās sinó los hōmos. *De hombres es errar.*
 Sas ōbras fān el mēstre. *La obra dice quien la hizo.*
 Sa passiō tāpa la vista. *Pasion ciega razon.*
 Sa pō guārda sa viña, que no es viñōvol. *Miedo guarda viña, que no viñador.*
 Sa mēl nos féta pe sa boca de s'ase. *No se hizo la miel para la boca del asno.*
 Sant Andréu nn més bréu. *De Navidad d san Andres no hay un mes.*
 San Lluc nēsples espēllú. *Desde san Lucas los nisperos se abren.*
 Sant Urbā lléva vi y no dona pā. *Agua por san Juan quita vino y no da pan.*
 Sas galinas pōnen pes béc. *La gallina de Monzon por el pico pon.*
 Sas mātās tēnen uys y sas parēts tēnen oreyas. *Montes ven, paredes oyen.*
 Sas priméras amors son sas millors. *Las sopas y los amores los primeros son los mejores, ō de los amores y las cañas las entradas.*
 Sas cōsas atropēllādas no surten acertādas. *Quien echa agua en la garrafa de golpe mas derra-*

S.

ma que ella coge.
 Sa monēya per bé que la véstan sēmpre es monēya. *La mona aunque se vista de seda mona se queda.*
 Sa pātria sēmpre tira. *La cabra siempre tira al monte.*
 Segōns s'allōt sas juguetas. *Segun las barbas las tobajas.*
 Segōns s'ase lo anbardā. *¿chico pajarillo chico nido.*
 Segōns tu judicas als āltres. *Por tus madejas juzgas las ajenas.*
 Sembrar una figuéra: pégar una caygada. *Coger una liebre.*
 Sense fre ni esperó ¿quin caváll hey há bō? *Sin espuela ni freno ¿qué caballo hay bueno?*
 Sepegānt sepegānt aprenan de caminar. *Errando se aprende.*
 Servèix á señor y tendrās dolor. *Sirve d señor y sabrds de dolor.*
 Serviume que de bōns vénc. *Servidnos que de buenos venimos.*
 Sēt son qui l'aguāntan, y encāre pixa tōrt. *Siete al saco, y el saco en tierra.*
 S'en vān los amors y quēdan los dolors. *Se van los amores y quedan los dolores.*
 Sía de arrós, sía de fāvas, jō que estiga ple. *El vientre lleno siquiera de heno.*
 Si el cōr fos de cer, nol tombaría el diner. *Si el corazon fuera de acero, no le venceria el dinero.*
 Si es guardiā juga á cārtas, ¿que ferān es frāres? *Si el abad juega d los naipes, ¿qué hardn los frailes?*
 Si hās de prēnder consēy, prenlo del véy. *Del viejo el consejo.*
 Si no es āre, serā suāre. *Si no es en esa barqueta, serd en la que se fleta.*
 Si no es vuy, serā demā. *Si no es hoy, serd mañana.*
 Si no éts cāsto, sías cāuto. *Si no eres casto, se cauto.*
 Si sa enveja fos tiña, molts de tiñosos hey hauría. *Si la envidia fuera tiña, ¿qué tiñosos habria?*
 Si t'hé vist, no meu recōrd. *Si te he visto, no me acuerdo.*
 Si t'hé vist, not conēg. *Amigo horosco, si te he visto, no te conozco.*

Si vòls tenir inimígs, déxa d'òbbés als amígs. *Hom-bre que presta sus barbas mesa.*
 Sobre ô demúnt un ôu pôn sa galina. *Sobre un huevo pone la gallina.*
 Somáda qui pláu no pésa. *Sarna con gusto no*

pica ô lo que se hace con gusto no incomoda.
 Son figas de áltre sostre. *Es harina de otro costal ô es remiendo de otro paño.*
 Sovínt y plenas apágan sa sed. *Una y otra apagan la sed.*

T.

Tál côm fás, tál trobarás. *Cual hicieres, tal habrás.*
 Tál es Náli, côm na Cáli. *Tan bueno es Pedro, como su compañero.*
 Tál es sa señora, côm sa criáda. *En casa del tamborero todos son danzantes.*
 Tál páre, tál fíy. *Tal padre, tal hijo ô cual cuervo, tal huevo.*
 Tánt de Pére vól dir áse: axó es, la repetició de una còsa enfáda y molésta. *Dos veces cocina amarga el caldo.*
 Tánt dolént es un côm s'áltre. *Si bien canta el abad, no le va en zaga el monacillo.*
 Tánt entrád, tánt axíd. *Dia y vito.*
 Tánt estreüen sa gárba que se romp es vençís. *Tanto aprietan que salta la cuerda.*
 Tánt gráta sa cábra, que jêu málamént. *Tanto pica la pega d la raíz del torvisco, que quebranta el pico.*
 Tánt há fét, quey há cagád. *Tanto entornó, que trastornó.*
 Tánt me dona cárt côm creu. *Tanto se me da por lo que viene, como por lo que va.*
 Tánt pôcas son sas macsinas, que no fân mál. *Poco veneno no mata.*
 Tánt se assemblan, côm se atáñien. *Se parecen como el huevo d la castaña.*
 Tánt sa pèrd per mássa côm per mássa pôc. *Tanto se peca por carta demas, como por carta de mênos.*
 Tántas vegádas vá sa gërra á nes pou, que es derrécóp hey quéda. *Tantas veces va el cántaro d la fuente que deja el asa ô la frente ô no hay para cada mártres orejas.*
 Tánt de cáps, tánt de barrèts. *Tantas opiniones como hay cabezas ô cada gorrion con su espigon.*
 Té es mál á nes turmèll, y li curan es clotèll. *A*

T.

*Marina le duele el tobillo, y sdnanle el colodri-
 llo.*
 Té més sâma que d'òbbés. *Mas es su crédito que su caudal.*
 Tenir es pèus á sa fòssa: ser molt véy. *Estar con un pié d la sepultura.*
 Tenir sa pélla pes máneg: manar, comandar. *Tener el cucharón ô la sarten por el mango.*
 Têrra á que vâs usânsa que trôbas. *A do fueres haz como vieres.*
 Té ventura qui la procura. *A Dios rogando y con el mazo dando.*
 Tot bôn cavàller câu. *El mas avisado cae ô el mas diestro la yerra.*
 Tot el mon es uu país. *Todo el mundo es un pais.*
 Tot heu pagarâ ab un pic. *Todo lo pagard junto.*
 Tothôm té sa sêua locura. *Si la locura fuera dolores, en cada casa habria voces.*
 Tothôm tira devés éll: vól es sêu profit. *Cada uno lleva el agua d su molino.*
 Tot es hu formâtge ô quéso. *Olivo y aceituno todo es uno.*
 Totas sas mássas pican. *Los extremos son viciosos.*
 Tot lo novèll es béll. *Todo lo novel es bel ô todo lo nuevo aplace.*
 Tots es bruxòts se conèxen. *De cosario d cosario no se pierden sino los barriles.*
 Tirar sa pédra y amagar sa má. *Tirar la piedra y esconder la mano.*
 Tres dias de geláda, áygo asseguráda. *Escarcha rebolluda al segundo ô tercer dia suda.*
 Trêurèn y no posarny, prònte se acâba. *Donde hay saca y nunca pon presto se acaba el bolson.*
 Trabâys en pâ son bôn de passar. *Todos los due-
 los con pan son mênos.*
 Tuttururút qui vâ néxer áse, no pôt morir ruc. *El asno chiquillo siempre es borriquillo.*

U.

Una aronèlla no fâ estíu. *Una golondrina no hace verano.*

U.

Un diner de mál, y cinc sous de emplâsta. *Poco mal, y bien quejado ô d picada de mosca*

pierna de sabana ò picòme una araña, y atè-me una sabana.

Un fòc tren s'altre. Un clavo saca otro.

Una hòra de vida es hòna. Una hora de vida es vida.

Una mà rénta la àltre, y totas duas sa càre. Una mano lava la otra, y todas dos la cara.

Una onsa toma un quintar. Un cabello hace sombra en el suelo.

Una vegàda vâig provar, y en sortí málament.

Una vez me arremanguè, y toda me ensuciè.

Un còp dins àltre. Un ruin ido, otro venido.

Un dia que volsa menjar càrn penjâren es carnicer. Cuando la vieja tiene dinero, no tiene carne el carnicero.

Un mál no vé tot sòl. El mal no viene solo.

Un mentider há de tenir hòn càp. El mentir pide memoria.

Un mentider quând diu ve nol creuen. Quien siempre me miente no me engaña.

Un Pére y un Joan sãn un àse grân. Dos Juanes y un Pedro haten un asno entero.

Un ràt qui no té sinò un forât prést es agafâd.

El raton que no tiene mas que un horado, presto es cazado.

Un reyâl de plâta no es hò per tots. Con lo que Sancho sana, Domingo adolece, ò lo que es bueno para el higado, es malo para el bazo.

Un sàc buyt no se serva. Con pan y vino se anda el camino.

Un totsòl en fâ molts de dolénts. Un loco hace ciento.

Un totsòl ni cànta, ni plòra. Un alma sola ni canta, ni llora.

Uns contes fâ s'ase, y àltres el traginer. Uno piensa el bayo, y otro el que le ensilla.

Uns sãn sa feyna, y àltres ténen es profit. Uno levanta la caza, y otro la mata.

Uns òrgas ténc á Menòrca qui tocan per si metéix. Buen jubon me tengo en Francia.

Uns ténen sa fâma, y àltres càrdan sa llâna. Unos tienen la fama, y otros cardan la lana.

Uns ténen sa fâma, y àltres es dòbbés. Duero tiene la fama, y Pisuerga el agua.

Oys qui no veuen, còr qui no dòl. Ojos que no ven, corazon que no quiebra.

V.

Vâl més (ò més vâl) anar totsòl que mál acompaniâd. Mas vale ir solo que mal acompañado.

Vâl més dir arrêra que arrí. Mas vale decir jo que harre.

Vâl més fâma que diners. Mejor es el buen nombre que las riquezas ò mas vale buena fama que cama dorada.

Vâl més fâvas á cà séua que capòns y galinas á càsa d'àltri. Mas vale comer grama y abrojo que tener capirote en el ojo.

Vâl més fortuna que ser fíy de réy. Fortuna te dé Dios, hijo, que el saber te vale poco.

Vâl més englîy que fòrsa. Mas vale maña que fuerza ò mas vale acial que fuerza de oficial.

Vâl més málâ composició que hòn plét. Mas vale mal ajuste que buen pleito.

Vâl més manar que ser manâd. Vale mas ser arriero que borrico.

Vâl més molí qui no té que mòlter, que tenir hò ab so moliner. Mas vale aceña parada que molinero amigo.

Vâl més pòc y hò que molt y dolént. Mas vale poco y bueno que mucho y malo ò mas valen dos bocados de vaca que siete de patata.

Vâl més ser càp d'arangâda que coua de pagèll.

V.

Mas vale cabeza de raton que cola de leon.

Vâl més un gust que totas sas tarònjâs de Sòller. Mas vale un gusto que cien panderos.

Vâl més quâlque còsa que no res. Mas vale algo que nada.

Vâl més un tord en sa mà, que mily ciuccénts qui vòlan. Mas vale pájaro en mano que buitre volando.

Vâl més una gota que una bota. Mas vale agua del cielo que todo el riego.

Vâl més tòrt que cêgo. Vale mas tuerto que ciego.

Venir còm anèll al dit. Venir como pedrada en ojo de boticario.

Venir còm un buiòl dins sa mèl. Venir como sopa en miel.

Veu es gèp dels àltres, y no ven es séu. Ve la paja en el ojo ajeno, y no ve la biga en el suyo.

Vés ab hòns y seràs un d'èlls. Acompañate con buenos y serds uno de ellos.

Viu del âyre còm es camaleó. Se sustenta del aire como el camaleon.

Viva qui guâña. Viva quien vence.

Vòls quet sequesca es cà, dàli pâ. Quieres que te siga el can, dale pan.

DICCIONARIET

DE

Vàrios tèrmes mallorquins anticuàds ò que ja no se usen,
compòst per D. para entèndrer al cèlebre poeta Lemosi Ausias
Màrc.

A.

A.

Abandó. *m.* Desampáro. *Desamparo.*
Abèllir. *v. a.* Hermoseyar. *Hermoscar.*
Abèllit, *da. p. p.* de abèllir. *Hermoseyad, da.*
Hermoseado, da.
Abís. *m.* Abisme. *Abismo.*
Abtesa. *f.* Àcte, hàbit per el costúm, habilitat.
Acto, hdbito, habilidad.
Abuir. *v. n.* Abundat. *Abundat.*
Abziàch. *adj.* Dia dolént. *Dia azlago.*
Acasar. *v. a.* Procurar tenir. *Procurar tener.*
Aconseguir. *v. a.* Alcansar. *Alcanzar.*
Acuyt. *adu.* De préssa. *De prisa.*
Acuytât, *da. adj.* Apresurâds. *Apresurado, da.*
Acuncamént. *m.* Apuntamént. *Apuntamiento.*
Acustar. *v. n.* Jèurer. *Acostarse. v. a.* Acostar.
Allegar.
Acustât, *da. adj.* Acostado, *da ò allegado, da.*
Ades. *adv.* Prést ò luégo. *Presto ò lyego.*
Adulamént. *m.* Uco. *Ahullido.*
Affalàch. *m.* Halàgo. *Halago.*
Affany. *m.* Curólla ò trabáy. *Afan ò trabajo.*
Affaniós, *sa. adj.* Trabayós. *Trabajoso, sa.*
Afeblir. *v. a.* Enflaquir. *Enflaquecer. v. n.* De-
càurer. *Decaer.*
Afeblit, *da. p. p.* Enflaquecido, *da ò decatdo, da.*
Afer. *v. a.* Fer. *Hacer.*
Afer. *m.* Quefer, negòci. *Quehacer ò negocio.*
Afet. *m.* Àfècte ò fèt. *Afecto ò hecho.*
Afexir. *v. a.* Afegir ò aficar. *Añadir ò pegar.*
Aflamar. *v. a.* Encèndrer. *Encender.*
Aflaquir. *v. a.* Enflaquir. *Enflaquecer.*
Agreujar. *v. a.* Agraviar. *Agraviar.*
Agreujât, *da. p. p.* Agraviâd, *da ò enutjâd, da.*
Agraviado, da ò enojado, da.
Agro. *m.* ò *f.* Gàrsa àve. *Garza.*
Aguayt. *m.* La vista. *Vista.*
Aguer. *v. n.* Tenir. *Tener.*
Aguéren. Tenguéren. *Tuvieron.*

Agut. Vâig tenir ò aquèl tengué. *Tuve ò tuvo.*
Agut, *da. p. p.* Tenguéds. *Tenido, da.*
Ahir. *—* Jò me enfuresc ò me enutx. *Me airo ò*
enojo.
Ahirar. *v. r.* Enrabiarse ò enutjarse. *Atrarse ò*
enojarse.
Ahuirât, *da. adj.* Ditzós, venturós. *Dichoso,*
sa ò venturoso, sa.
Aidar. *v. a.* Ajudar. *Ayudar.*
Àiga. *f.* Àygo. *Agua.*
Air. *m.* Ira, òdi. *Ira, odio.*
Airar. *v. r.* Enfurirsc, enutjarse. *Airarse, eno-*
jarse.
Airàt, *da. p. p.* Atrado, *da ò enojado, da.*
Albir. *m.* Alvedrio, pròpi parèr. *Albedrio ò pro-*
prio parecer.
Algéps. *m.* Goix. *Yeso.*
Alguazir. *m.* Esgotzi. *Alguacil.*
Àlleujar. *v. a.* Aliviar, allojar, habitar. *Aliviar,*
alojar ò morar.
Àllogar. *v. a.* Llogar. *Alquilar.*
Àlt. *m.* *—* Agrâdo, conténtamént. *Agrado, conten-*
tamiento.
Altar. *v. a.* Agradar, contentar. *Agradar, con-*
tentar.
Altisme. *adv.* De lo àlt del cèl. *De lo alto del cielo.*
Amagatàll. *m.* Amagatây. *Escondrijo.*
Amenar. *v. a.* Dur. *Traer.*
À mils. *adv.* À millor. *A mejor.*
Amöllèxer. *v. a.* Ablanir. *Ablandar.*
Amprar. *v. a.* Menllevar. *Tomar prestado. Usar*
de alguna còsa. Aprovecharse.
Ana. *f.* La estrèlla Vènus. *Venus.*
Anâp. *m.* Còpa, tàssa, tassó. *Copa ò vaso.*
Andar. *v. a.* Auar. *Andar.*
Augoxa. *f.* Congoxa. *Congoja.*
Angoxarse. *v. r.* *—* Congoxarse. *Congojarse.*
Antar. *v. a.* Adelantar ò passar devânt. *Adelan-*

tar *ò* *passar delant.*
 Anular. *v. a.* Desfer. *Desfer.*
 Anulat, *da. adj.* Apoquí *ò* *l'vengú* *à* *ménos.*
Apocado *ò* *venido à ménos.*
 Aparellar. *v. a.* Apareyar. *Aparejar.*
 Apellar. *v. a.* Cridar *à* un: anomenarlo. *Llamar*
ò *nombrar.*
 Arbre. *m.* Ábre. *Arbol.*
 Argull. *m.* Orgullo. *Orgulla.*
 Arma. *f.* Árma *ò* *ànima.* *Arma* *ò* *alma.*
 Armejar. *v. a.* Fer ármes. *Hacer armas.*
 Arrepar. *v. a.* Arrebatar. *Arrebatar.*
 Arranc. *adj.* Coix. *Cojo.*
 Art. Créma. *Arde.*
 Artit, *da. adj.* Ardí, díligent. *Ardido, diligente.*
 Asajar. *v. a.* Assetjar, provar. *Ensayar.*
 Asats. *adv.* Bastant. *Asaz* *ò* *bastadamente.*

Assetjar. *v. a.* Sitiar *ò* *encorrallar.* *Sitiar* *ò* *cercar.*
 Asiarer. *v. a.* Assiburarse. *Asentarse.*
 Asmar. *v. a.* Pensar. *Pensar.*
 Astrug, *ga. adj.* Béneventuráds, ditxosos. *Bienaventurado, da, dichoso, sa.*
 Atallar. *v. a.* Tayar. *Cortar.*
 Atemprad, *da. adj.* Temperáds. *Templado, da.*
 Atrivensa. *f.* Atrevimént. *Atrevimiento.*
 Ator. *m.* Duració. *Duracion.*
 Aturar. *v. a.* Esperar. *Esperar.*
 Aulesa. *f.* Vileza, supèrbia. *Vileza, soberbia.*
 Aunir. *v. a.* Uuir, ajuntar. *Unir* *ò* *ajuntar.*
 Auol. *adj.* Mál *ò* *fals.* *Malo* *ò* *falso.*
 Aut. *m.* Auto *ò* *acte.* *Auto* *ò* *acto.*
 Avar. *adj.* Aváro. *Avaro.*
 Asiltar. *v. a.* Desprecia. *Despreciar.*
 Avimént. *m.* Aparèy. *Apareja.*

B.

Babiste. *m.* Batismo. *Bautismo.*
 Badalit, *da. adj.* Bajá, tonto. *Bobo, ba.*
 Badan. *adj.* V. Badalit. *Bobo, ba.*
 Balbucitar. *v. a.* Tartamusetjar. *Tartamudear.*
 Balsa. *f.* Bássa. *Balsa.*
 Bandonament. *m.* Desampáro. *Abandono, desamparo.*
 Bandonar. *v. a.* Abandonar, desamparar. *Abandonar, desamparar.*
 Barbull. *m.* Tráfeg. *Tráfago.*
 Barbulleria. *f.* Tráfeg. *Tráfago.*
 Batejat, *da. p. p.* Batiáds. *Bautizado, da.*
 Batejar. *v. a.* Batiar. *Bautizar.*
 Bair. *v. a.* Obeir. *Obedecer.*
 Beit, *da. p. p.* Obeíd, *da.* *Obedecido, da.*
 Bellea. *f.* Bellesa. *Belleza.*
 Beneviransa. *f.* Béneventuránsa. *Bienaventuranza.*

Benevirat, *da. p. p.* Bénaventuráds. *Bienaventurado, da.*
 Blanor. *f.* Blanura. *Blandura.*
 Blo. Ab éll *ò* *ab lo.* *Con èl.*
 Bomba. *f.* y bombamént. *m.* Vánaglória. *Fanagloria.*
 Born. *m.* Vólta, rodéo, salt. *Rodeo, salto, vuelta.*
 Borna. *f.* y borne. *f.* Vólta. *Vuelta.*
 Branchet. *m.* Cussèt de fàlda. *Perro de falda.*
 Brant. *f.* Espàsa. *Espada.*
 Breument. *adv.* Brevement. *Brevemente.*
 Broca. *f.* Punxó. *Punzon.*
 Brocar. *v. a.* Encontrar, tocar. *Encontrar, tocar.*
 Bronc, *ca. adj.* Tòrt *ò* *áspre.* *Corvo* *ò* *áspero.*
 Bugiu. *f.* Monèya. *Mono, na.*
 Burc. *m.* Arravál. *Burgo, arraval.*

C.

Ca. *adv.* Aquí. *Aquí.*
 Cabar. *v. a.* Acabar, perfeccionar. *Acabar, perfeccionar.*
 Cabalos, *sa. adj.* El qui té caudáls. *Caudaloso, sa.*
 Cabdal. *adj.* Candalós. *Caudaloso, sa.*
 Cal. Es menester. *Es menester.*
 Campar. *v. a.* Escapar. *Escapar.*
 Canela. *f.* Cafièlla *ò* *candela.* *Canela* *ò* *candela.*
 Car, *ra. adj.* Amáds. *Amado, da.*
 Caresties, *sa. adj.* Enquirí *ò* *molt amador.* *En-carecido* *ò* *que mucho quiere.*
 Carcre. *f.* Presó. *Cárcel.*

C.

Carnetga. *m.* Còsa de càrn. *Cosa de carne.*
 Cavorca. *f.* Còva. *Cueva.*
 Cech. *m.* Cégo. *Ciego.*
 Cella. *pronóm.* Aquèlla. *Aquella.*
 Certana. *adj.* Paràula cèrta. *Palabra cierta.*
 Cest. *pronóm.* Aquést. *Este.* = Aquèll es. *Aquel es.*
 Char. *adj.* Amád. *Amado.*
 Chipra. *m.* Xipre réyne. *Chipre.*
 Clamar. *v. a.* Quexarse. *Quejarse.*
 Clus, *sa. adj.* Tancáds. *Cerrado, da.*
 Co. *pronóm.* Axò *ò* *üllò.* *Esto* *ò* *aquell.*
 Cohes. *f.* Codicia. *Codicia.*

Cobejança. *f.* Codicia, *dealtx.* *Codicia, deseo.*
 Cobejar. *v. a.* Codiciar, desitjar. *Codiclar, de-*
sear.
 Colejos, *sa. adj.* Codiciós, *sa* ò desitjós, *sa. Co-*
dicioso, sa ò deseoso, *sa.*
 Cobla. *f.* Culpa. *Culpa.*
 Cohir. *v. a.* Tenir áctes ab dóna. *Haver acceso d*
muger.
 Cohit. *m.* El ácte ab dóna. *Coito.*
 Coïcor. *m.* Picor. *Escocimiento.*
 Col. *f.* Honra. *Honra.* = Còm ell. *Como el.*
 Coler. *v. a.* Honrar y guardar las fèstas. *Honrar*
y guardar las fiestas.
 Colp. *m.* Còp. *Golpe.*
 Comunal. *adj.* Comunal. *Comunal.*
 Concitar. *v. a.* Mòurer, inclinar. *Mover, inclinar.*
 Conquerre. *v. a.* Conquistar. *Conquistar.*
 Conquest, *ta. p. p.* Conquistád, *da. Conquista-*
do, da.
 Courrear. *v. a.* Conrar, cultivar, dur. *Cultivar,*
traer.

Consegre. *v. a.* Conseguir. *Conseguir.*
 Consemble. *adj.* Semblant. *Semejante.*
 Contenir. *v. n.* Tenir. *Tener.*
 Continença. *f.* Contingència ò galardó. *Contingen-*
cia ò galardón.
 Costret, *ta. adj.* Costresids. *Constrenido, da.*
 Costuma. *f.* Costúm. *Costumbre.*
 Cove. *Convé. Conviene.*
 Cove. *m.* Còvo. *Cuebano.*
 Creuar. *v. a.* Eucruar. *Cruzar.* = Persignarse.
Persignarse.
 Crestia, *sa. adj.* Cristià, *na. Cristiano, na.*
 Criament. *m.* Criansa desde petít. *Crianza desde*
piño.
 Crim. *m.* Crímen. *Crimen.*
 Cuïcor. *m.* Picor. *Escocimiento.*
 Cuydar. *v. a.* Pensar. *Pensar.*
 Cuyta. *f.* Prèssa. *Prisa.*
 Cuytar. *v. a.* Donar prèssa. *Dar prisa.*
 Cuytos, *sa. adj.* Apresuráds. *Apresurado, da.*
 Cusc, *ca. adj.* Coxos. *Cojo, ja.*

D.

Damnatjar. *v. a.* Dañar ò condemnar. *Dañar ò*
condenar.
 Damnatje. *m.* Dány ò condemnació. *Daño ò con-*
denacion.
 Dan. *m.* Dány. *Daño.*
 Deasaltar. *v. a.* Desagradar, descontentar. *Des-*
agradar, descontentar.
 Debatre. *v. a.* Combàtrer. *Combatir.*
 Deça. *adv.* De aquèsta pàrt. *De esta parte.*
 Decantar. *v. a.* Girarse, colgar-se, trastornarse.
Acostarse, volverse, trastornarse.
 Deçebre. *v. a.* Engauar. *Engañar.*
 Defaltar. *v. n.* Faltar. *Faltar.*
 Defallir. *v. n.* Faltar ò venir á mánco. *Faltar ò*
venir d ménos.
 Defes, *sa. p. p.* Defensád, *da. Defendido, da.*
 Defet. *m.* Defècte ò falta. *Defecto ò falta.*
 Defugir. *v. n.* Fugir. *Huir.*
 Degastar. *v. a.* Gastar. *Gastar.*
 De gra. *adv.* De grát. *De grado.*
 Degu y degún. *pronóm.* Ningú. *Ninguno, na.*
 Dehesa. *f.* Diosa. *Diosa.*
 Deixible. *adj.* Còsa dexáda ò digna de ser dexáda.
Cosa dejada ò digna de ser dejada.
 Delay. *adv.* De allá del áltre mou. *De allá del*
otro mundo.
 Delir. *v. a.* Llèvar. *Quitar.*
 Delit. *m.* Deléyte ò delict. *Deleite ò delito.*
 Delitar. *v. a.* Deleytar. *Deleitar.*

D.

Demillar. *v. n.* Cáber mánco ò fer ménos la cò-
sa. Caberlo ménos ò hacerlo ménos.
 Departre. *v. a.* Apartar, dividir. *Apartar, divi-*
dir.
 De pregon. *adv.* De presént. *De presente.*
 Derencrir. *v. r.* Déxarse. *Dejarse.*
 Desalt. *m.* Desconténto. *Descontento.*
 Desaltar. *v. n.* Desagradar. *Desagradar.*
 Desamig. *m.* Inimíg. *Enemigo.*
 Desestruch, *ga. adj.* Desdítxád, desventurád. *Des-*
dichado, da, desventurado, da.
 Desberrada. *adj.* Pòrta sense pány. *Puerta sin*
cerradura.
 Descordar. *v. a.* Desfer ò destórser una còrda.
Deshacer ò destorcer una cuerda.
 Descolar. *v. a.* Deshourar ò llèvar sa fèsta. *Des-*
honrar ò quitar la fiesta.
 Descuyt, *ta. p. p.* Descosíd, *da. Descosido, da.*
 Desegir. *v. a.* Apartar. *Apartar.*
 Deseguir. *v. n.* No seguir. *No seguir.*
 Desemble. *adj.* No semblant. *Desemejante.*
 Desengangir. *v. a.* Enllaquir. *Enflaquecer.*
 Deseser. *v. m.* No ser ò pèrder es sèr. *No ser ò*
perder el sèr.
 Desgrair. *v. a.* No agrair. *Desagradecer.*
 Desuombrar. *v. a.* Llèvar es nòm ò es sèr. *Quitar*
el nombre ò el sèr.
 Desijar. *v. a.* Desitjar. *Desear.*
 Desiscar. *v. n.* Desistir. *Desistir.*

Desmembrar. *v. a.* Desacordar. *Desacordar.*
 Desmaridar. *v. a.* Llévar el marít. *Desmaridar.*
 Desmintir. *v. a.* Desmentir. *Desmentir.*
 Desombrar. *v. a.* Llévar sa oimbra. *Quitar la sombra.*
 Despendir. *v. a.* Gastar. *Gastar.*
 Despes, *sa. p. p.* de despendir. = Gastâd, *da. Gastado, da.*
 Despocar. *v. a.* Fer pôca oua cõsa. *Menoscabar.*
 Determenar. *v. a.* Determinar. *Determinar.*
 Destrificar. *v. a.* Fer dèstre á uu. *Hacer diestro.*
 Desvehinar. *v. a.* Mudar es veynâd. *Desavecindar.*
 Detrahir. *v. a.* Trahir ô enganar. *Hacer traicion ô enganar.*
 Dia. Diga aquêll. *Diga aquel.*
 Dictar. *v. a.* Declarar, notar. *Declarar ô notar.*

Dictat. *m.* Títol de scñor. *Título de señor.*
 Dimart. *m.* El dimârs. *Mártes.*
 Discort. *m.* Discôrdia. *Discordia.*
 Discort, *ta. adj.* Discordes. *Discorde.*
 Disentir. *v. a.* No consentir. *No consentir.*
 Disert, *ta. adj.* Hâbils. *Hâbil.*
 Do. Jô don. *Doy.*
 Dolch. *m.* Ténc dolor. *Duêlome.*
 Domdar. *v. a.* Amansar. *Amanzar.*
 Dos. *m.* El revés de una cõsa. *Enves. = Espâllas. Espaldas.*
 Dreçar. *v. a.* Adressar. *Enderezar.*
 Duymés. *adv.* De vuy més. *De hoy mas.*
 Duys. Nombre dos. *Dos.*
 Dull. Ténc dolor. *Duêlome.*

E.

E.

Efet. *m.* Elêcte. *Efecto.*
 Egnal. *adj.* Ignâl. *Igual.*
 Eixir. *v. n.* Surtir. *Salir.*
 Eixorch, *ca. adj.* Qui no donan fruyt. *Estêril, infructifero, ra.*
 Eleixir. *v. a.* Escöllir. *Escoger.*
 Elest, *ta. p. p.* Elegid, *da. Elegido, da.*
 Em. Que jô ân. *Ame yo.*
 Embadalid, *da. adj.* Embambâd, *da ô espantâd, da. Embobecido, da ô espantado, da.*
 Embasar. *v. a.* Fer provisio. *Hacer provision.*
 Embolcar. *v. r.* Embolicarse. *Embolverse.*
 Embolt, *ta. p. p.* Embolicâds. *Embuelto, ta.*
 Embronc, *ca. adj.* Dobleçâd ô tôrt. *Corvo, va ô tuerto, ta.*
 Empachar. *v. a.* Impedir. *Impedir.*
 Empaig. *m.* Embarâs ô empagaímént. *Embarazo ô empacho.*
 Embellir. *v. a.* Hermoseyar. *Hermosear.*
 Empecatar. *v. a.* Umplir de pecâts. *Henchir de pecados.*
 Empegid, *da. adj.* Empegâids. *Empachado, da ô vergonzoso, sa.*
 Emplicar. *v. n.* Implicar. *Implicar.*
 Eu âlt. *adv.* Ab conténto. *En contentamiento.*
 En çella. En aquêlla. *En aquella.*
 Encena. Encén. *Enciende.*
 Encolpar. *v. a.* Culpar. *Culpar.*
 Encontrada. *f.* Sa carréra de cãsa. *Encontrada.*
 Eudeny. *m.* Desamor, desprêci. *Desden.*
 Enderrocar. *v. a.* Tomar edificios. *Derribar.*
 Eufestijar. *v. a.* Fastidiar, enutjar. *Fastidiar, enojar.*
 Eufenollir. *v. a.* Enutjar. *Enojar.*

Enferescar. *v. a.* Conferir, fer diferêcia ô inferir. *Conferir, hacer diferencia, inferir.*
 Enferm, *ma. adj.* Malâts. *Enfermo, ma.*
 Engan. *m.* Engâñy. *Engaño.*
 Enqueriment. *m.* Cerca. *Busca.*
 Enquerir. *v. a.* Cercar. *Buscar.*
 Enquest, *ta. p. p.* de enquerir. *Buscado, da.*
 Eusangouar. *v. a.* Untar ô embrutar ab sâng. *Ensangrentar.*
 Entig, *ga. adj.* Antíg, *ga. Antiguo, gua.*
 Entorn. *adv.* Per lô redor. *Al rededor.*
 Eutrenyorarse. *v. r.* Añorarse. *No hallarse.*
 Euvellir. *v. a.* Tornar véy. *Envejecer.*
 Envolpar. *v. r.* Rodetjarse. *Rodearse.*
 Ergull, *lla. adj.* Orgüllosos. *Orgulloso, sa.*
 Enguller. *v. a.* Prênder orgüllo. *Tomar orgullo.*
 Esbaescar. *v. n.* Tornar bâmbol. *Embobecer.*
 Esbalair. *v. a.* Espantar. *Espantar.*
 Esbatre. *v. a.* Espolsar. *Sacudir.*
 Escaurer. *v. n.* Cârer ô venir bé. *Caer ô venir bien.*
 Escalf. *m.* Escaufó. *Escaliento.*
 Escarn. *m.* Escârni. *Escarnio.*
 Escartetjar. *v. a.* Cartetjar. *Cartear ô descartar.*
 Esclau de remença. Cêrts esclâus quey havia en Cataluña. *Esclavo de remenza.*
 Escolt. *m.* Escolta. *f. Escucha.*
 Escull. *m.* Peña ô rôca. *Peña ô roca.*
 Eскурço. *m.* Escorpí. *Alacran.*
 Esguartir. *v. a.* Tenir miraméut ô respêcte. *Tener miramiento ô respeto.*
 Esmentar. *v. a.* Auomenar ô dur á la memôria. *Nombrar ô traer á la memoria.*
 Esmola. *f.* Almôyna. *Limosna.*

Espardir. *v. a.* Escampar cãda cõsa á son llõc.
Esparcir cada cosa d su parte.
 Espaordit, *da. p. p.* Espantãd, ple de pô. *Des-*
pavorido, da.
 Esper. *f.* Esperãnsa ô esperiência. *Esperanza ô es-*
perencia.
 Esperdimént. *m.* Pêrdua. *Perdimiento ô perdi-*
cion.
 Esperder. *v. a.* Pêrder. *Perder.*
 Espocat. *m.* Nòm qui son pòcs côm éll. *Nombre*
que son pocos como èl.
 Espocat, *da. adj.* Vengúds á mânco ô á ménos.
Venido, da d ménos.
 Esposa. *f.* Manilla ô grilló para fermar sas mãos.
Esposa.
 Estatge. *m.* Firmesa. *Firmeza.*
 Estiut. *m.* Instint. *Instinto.*
 Estol. *m.* Companhia de géut ô flôta de mar. *Com-*
pañia ô flota de mar.
 Escolt, *ta. adj.* Llibres, llévãds ô privãds. *Libre,*

quitado, da ô privado, da.
 Estorc, *ca. p. p.* de estorcere. *Quitado, da.*
 Estorcere. *v. a.* Apartar ô llévar. *Apartar ô qui-*
tar.
 Estort, *ta. adj.* Alliberãd ô llibre. *Salvo ô libre.*
 Estrijol. *m. V.* Estrijol en el diccionári. *Almoha-*
za.
 Estruch, *ca. adj.* Ditzós, venturós. *Dichoso, ven-*
turoso, sa.
 Esturmént. *m.* Instrumént. *Instrumento.*
 Evellat, *da. adj.* Desvellãd. *Desvelado, da.*
 Evellat, *da. adj.* Féts véys. *Envejecido, da.*
 Exellar. *v. a.* Desterrar. *Desterrar.*
 Exil. *m.* Destêrro. *Destierro.*
 Exir. *v. a.* Surtir. *Salir.*
 Exorbar. *v. a.* Fer cêgo. *Hacer ciego.*
 Exordar. *v. a.* Fer sord. *Ensordecer.*
 Exorc, *ca. adj.* Côtrafét ô estêril. *Contraecho,*
cha ô estêril.

F.

Faena. *f.* Hasiênda. *Hacienda.*
 Faço. *f.* Fasonomia. *Facion.*
 Falç. *f.* Fãus. *Hoz.*
 Fallar. *v. n. y a.* Faltar ô trobar. *Faltar ô hallar.*
 Fallença. *f. y falliment. m.* Fãlta. *Falta.*
 Famajaut y famolent, *ta. adj.* Afamagãds. *Ham-*
briento, ta.
 Fastig. *m.* Fãstix ô enútx. *Hastio ô enojo.*
 Fastijar. *v. a.* Fastidiar ô enutjar. *Fastidiar ô eno-*
jar.
 Fat. *m.* Acãs. *Uado.*
 Faula. *f.* Fábula. *Fbula.*
 Feb'le. *adj.* Cõsa femeníl. *Cosa mugeril.*
 Feccio. *f.* Afecció. *Aficion.*
 Fembrer. *adj.* El qui vã de dônas. *Dado d mu-*
geres.
 Fembril. *adj.* Cõsa de dônas. *Femenil ô mugeril.*
 Femen. *adj.* Femeníl. *Femenil ô mugeril.*
 Fenyer. *v. a.* Acabar, fuir ô burlar. *Fenecer,*
finir ô burlar.
 Fente. *f.* Féms ô fãnc. *Estièrcol ô lodo.*
 Fer. *adj.* Fiêro. *Fiero.*
 Ferea. *adj.* Cõsa fiêra ô vergoñosa. *Fiera ô ver-*
gonzosa.
 Feril. Lo vã ferí. *Le hirió.*
 Firm. Firme ô firmamént. *Firme ô firmamente.*
 Firmament. *adv.* Firmamént. *Firmamente.*
 Fermall. *m.* Joyeta. *Joyel.*
 Fermansa. *f.* Firmesa. *Firmeza.*
 Fermar. *v. a.* Firmar ô sostenirse. *Afirmar ô*

F.

sostenerse.
 Fermetat. *f.* Firmesa. *Firmeza.*
 Ferre. *m. ô f.* Fêrro ô âncora. *Hierro ô âncora.*
 Fexuga. *f.* La têrra. *La tierra.*
 Fesa. *f.* Xâp en parèt. *Rendija.*
 Feuell. *m.* Xâp. *Hendidura.*
 Finte. *f.* Fingida. *Fingida.*
 Fillastre. *m.* Fiãstre. *Hijastro.*
 Finar. *v. a.* Acabar, fuir. *Fenecer.*
 Finitat. *f.* Finesa. *Fineza.*
 Firir. *v. a.* Ferir. *Herir.*
 Flum. *m.* Riú. *Rio.*
 Fluxen. *m.* El fluçs y reflúcs. *El flujo y reflujo.*
 Foc. Fonc. *Fuê.*
 Foll, lla. *adj.* Lôco, ca. *Loco, ca.*
 Follament. *adv.* Lôcamént. *Locamente.*
 Follia. *f.* Locura. *Locura.*
 Fon. Fonc. *Fuê.*
 For. *m.* Costúm. *Costumbre.*
 Fora, na. *adj.* Cõsa de fôre ô estréma. *Cosa de*
fuera ô extrema.
 Forans. *m. pl.* Los estréms ô cábs. *Los extremos ô*
cabos.
 Foratjar. *v. a.* Trêurer desfôre. *Sacar d fuera.*
 Foraviar. *v. a.* Trêurer desfôre ô enganar. *Sacar*
d fuera ô enganar.
 Fornall. *m.* Forn. *Horno.*
 Foure. *f.* Bayna de espãsa. *Baina de espada.*
 Fraturau. El qui fã salta. *El que hace salta.*
 Fraturos, sa. *adj.* El qui há de mester. *Menes-*

teroso, *sa*.Frayrir. *v. a.* Gosar. *Gozar*.

G.

G.

Ganta. *f.* Gârsa, âve. *Garza*.
 Garballad, *da. p. p.* de garballar. *Cribado, da*.
 Garballador. *m.* Porgador. *Cribador*.
 Garballar. *v. a.* Porgar. *Cribar*.
 Gest. *m.* Fet. *Hecho*.
 Gest, *ta. p. p.* Fét, *ta.* *Hecho, cha*.
 Giny. *m.* Industria. *Industria*.
 Ginnios, *sa. adj.* Ingeniosos. *Ingenioso, sa*.
 Glasea. Gelâda. *Escarcha, helada*.
 Giay. *m.* Espânt. *Espanto*.

Gloriajar. *v. a.* Gloriarse. *Gloriarse*.
 Grair. *v. a.* Agrair. *Agradecer*.
 Gramalla. *f.* Vestit de autoridât. *Vestido de autoridad ô de gala*.
 Greuje. *m.* Agrâvi. *Agravio*.
 Guay. *m.* Plôr. *Llanto ô llo-ro*.
 Gual. Iguâl ô per. *Igual ô por*.
 Guardar. *v. a.* Guardar ô mirar. *Guardar ô mirar*.
 Guastar. *v. a.* Gastar. *Gastar*.
 Gues. Hagués. *Hubiese*.

H.

H.

Hair. *v. r.* Mòurerse á ira. *Moverse d ira*.
 Havirança. *f.* Aventurança. *Aventuranza*.
 Havirat. *adj.* Aventurâd. *Aventurado*.
 Hauuir. *v. a.* Unir. *Unir*.
 Haut. *m.* Áuto. *Auto*.
 Heratament. *m.* Hereuâtge. *Heredamiento*.
 Hi. *adv.* Állâ ô allí. *Allâ ô alli*.

Hirar. *v. r.* Enfurirse. *Airarse, enojarse*.
 Hoy. *m.* Ódi, ira. *Odio, ira, desden*.
 Hoig. Jô ôig. *Yo oigo*.
 Huy. *adv.* Vuy. *Hoy*.
 Hom. *m.* Hômo. *Hombre. = adj.* Humid. *Húmedo*.
 Homeyer. *m.* Matador. *Matador*.

I.

I.

Ignyor. Ignôr ô me aïor. *Ignoro ô no me hallo*.
 Ignorança. *f.* Iguorância. *Ignorancia*.
 Iis. Los. *Los*.

Illumenar. *v. a.* Fer llum. *Alumbrar*.
 Infantea. *f.* Infância. *Infancia*.
 Iufernades. Infernâls. *Infernales*.

J.

J.

Jach. Jêc. *Yago*.
 Jaeu. Estâu caygûd. *Estais caído*.
 Jaqueix. Aquéll déxa. *Aquel deja*.
 Jaquesch. Jô heu déix. *Lo dejo*.
 Jaquir. *v. a.* Déxar. *Dejar*.
 Jaquit, *da. p. p.* de jaquir. *Déxâd, da. Dejado, da*.
 Jaurer. *v. n.* Càurer. *Caer*.
 Josos, *sa. adj.* Alêgres. *Alegre*.

Jrecer. *v. a.* Prènder ira. *Tomar ira*.
 Juhi. *m.* Judici. *Juicio*.
 Juidor. *m.* Ajastador. *Ajustador*.
 Jus. *adv.* Debâix. *Debajo*.
 Jusa. Lo de bâix. *Lo de bajo*.
 Justar. *v. a.* Ajuntar. *Justar ô ajustar*.
 Jutjament. *m.* Judici ô determinació. *Juicio ô determinacion*.
 Jutjar. *v. a.* Judicar. *Juzgar*.

L.

L.

Lagost. *m.* Llagosta. *Langosta*.
 Lay. *adv.* Állâ, en aquéll témps. *Allâ, en aquel tiempo*.
 Languiment. *m.* Desmây. *Desmayo*.
 Lauguir. *v. n.* Desmayarse. *Desmayarse*.
 Lahor. *f.* Alabâusa. *Alabanza, loor*.
 Laus. *f.* Alabâusa. *Loor*.

Laus palesa. *f.* Alabâusa manifestâ. *Loor manifesto*.
 Lebre. *f.* Llêbra. *Liebre*.
 Leg, ga. *adj.* Llétjos. *Fco, fea*.
 Legea. *f.* Lletjura. *Fealdad*.
 Logre. *adj.* Alêgre. *Alegre*.
 Leys. Állâ es. *Allâ es*.

Llença. *f.* Llansa. *Lanza.*
 Lest. Aquell es. *Aquel es.*
 Lest, ta. *p. p.* Llegid, da. *Leido, da.*
 Lesta. *f.* Còsa clàra. *Cosa clara.*
 Let, ta. *p. p.* Elegid ò escollid. *Elegido, da ò escogido, da.*
 Licenciar. *v. a.* Donar llecència. *Licenciar.*
 Lig. Jò llix. *Leo.*
 Lin fa. Li fà. *Le hace.*
 Lir. *m.* Lliri. *Lirio.*
 Lla. *adv.* Allà. *Allà.*
 Llay. *V.* Lay.
 Llas, sa. Cansàda. *Cansado, da.*
 Llasar. *v. a.* Cansar. *Cansar.*
 Llasat, da. *p. p.* de llasar. *Cansado, da.*
 Llaumentar. *v. a.* Plorar. *Llorar.*
 Llavons. *adv.* À las hòras. *Entonces.*
 Llauger, ra. *adj.* Juger, ra. *Ligero, ra.*
 Llabor. *f.* Feyna. *Labor.*
 Llaurodor. *m.* Llaurador. *Labrador.*

Lleja. *adj.* Llétja. *Fea.*
 Llegea. *f.* Lletjura. *Fealdad.*
 Llença. *f.* Llansa. *Llanza.*
 Llest. Aquell es. *Aquel es.* = Còsa clàra. *Cosa clara.*
 Llest, ta. *p. p.* Llegid, da. *Leido, da.*
 Lleuari. *m.* Medicina. *Letuario.*
 Lleujar. *v. a.* Alojar ò estar posad. *Alojar ò estar puesto.*
 Lleument. *adv.* Jugeramént. *Ligeramente.*
 Lleus. *adj.* Juger. *Ligero.*
 Llido. *m.* Lladó. *Almeza.*
 Llidoner. *m.* Lladoner. *Almez.*
 Lligança. *f.* Lligadura. *Atadura.*
 Lliurar. *v. a.* Alliberar. *Librar.*
 Lloir. *v. n.* Lluir. *Relucir.*
 Llong, ga. *adj.* Llarg, ga. *Largo, ga.*
 Llunar. *v. a.* Fer enfòre. *Alejar.*
 Llunta. *f.* Pròva de qui té més fòrsa. *Lucha.*

M.

Mad, da. *p. p.* Amad, da. *Amado, da.*
 Mafit, ta. *adj.* Mustíys ò trists. *Marchito, ta, triste.*
 Magresa. *f.* Magror. *Flaqueza.*
 Magrir. *v. n.* Amagrirse. *Enflaquecerse.*
 May. *f.* Señora ò amor. *Señora ò amor.*
 Maysó. *m.* Càsa, posàda ò descansador. *Casa, posada ò descansadero.*
 Malartir. *v. n.* Enmalaltirse. *Enfermar.*
 Malavirat, da. *adj.* Málaventuràds. *Malaventurado, da.*
 Malfat. *m.* Mál acàs. *Mal hado.*
 Malifet. *m.* Malefici. *Maleficio.*
 Manch. *adj.* Mauxòl. *Manco, ca.*
 Mancha. *f.* Máuixa. *Fuelle.*
 Marag, ga. *adj.* Amargs. *Amargo, ga.*
 Märsit, ta. *p. p.* Pres ò robäd. *Tomado, da ò robado, da.*
 Marriment. *m.* Alteració, desmây ò tristor ò pô. *Alteracion, desmayo, miedo, tristeza.*
 Marsit, ta. *adj.* Mustíys, *Marchito, ta.*
 Martre. *m. f.* Màrtir. *Mártir.*
 Membrar. *v. r.* Recordarse. *Acordarse.*
 Membre. Em recòrd. *Me acuerdo.*
 Menar. *v. a.* Conduir, guiar ò amenassar. *Conducir, guiar ò amenazar.*
 Menys. Méns ò sense. *Ménos ò sin.* = Menys de fruyt. *Sin fruto.*
 Menysprehar. *v. a.* Menospreciar. *Menospreciar.*
 Menyscabar. *v. a.* ò *n.* Meucabar. *Menoscabar.*

M.

Mercener. *m.* Mercenári ò escàs. *Mercenario ò escaso.*
 Mercer. *v. a.* Merèxer. *Merecer.*
 Meritar. *v. a.* Donar ò tenir mèrit. *Dar ò tener mérito.*
 Meriu. Merexèu. *Mereceis.*
 Mes, sa. *p. p.* de metre. *Metido, da.*
 Metre. *v. a.* Posar. *Meter ò poner.*
 Metre. *m.* Mon amo ò mou señor. *Mi amo ò mi señor.*
 Metzies. *f. pl.* Maczinas. *Veneno.*
 Mitjor. *m.* El vént de mitjorn. *Abrego.*
 Mija, na. *adj.* Médiàuers ò médiàuos. *Medianero, ra ò mediano, na.*
 Mills. Millor. *Mejor.*
 Mintént. *m.* Mentider, ra. *Mentiroso.* = *p. a.* Mentint. *Mintiendo.*
 Minue. *adj.* Menor ò mínim. *Menor ò minimo.*
 Mirent. El qui mira. *El que mira.*
 Mitjançar. *v. a.* Esmitjar. *Mediar.*
 Miste, ts. *adj.* Mesclàds. *Misto, ta.*
 Moir. *v. n.* Morir. *Morir.*
 Moller. *v. a.* Ablanir ò enternir. *Ablandar ò enternecer.*
 Monjoye. *f.* Fita para señar caní. *Mojon.*
 Mordut, da. *p. p.* Mossegàds. *Mordido, da.*
 Morter. *m.* Argamàssa. *Mezcla.*
 Mos. *m.* Bossinàda ò mossegàda. *Bocado ò mordedura.*
 Mostalla. *f.* Mostàssa. *Mostaza.*

Mullar. v. a. Bañar. *Mojar*.
Mundar. v. a. Netetjar. *Limpiar*.

Mur. m. Muráda ô râta. *Muro ô raton*.
Muscle. m. Musclo. *Hombro*.

N.

Napres. Después. *Despues*.
Naucher. m. Patró de bárco. *Patron*.
Nest, ta. Eu aquést, ta. *En este, esta*.
Netejar. v. a. Netetjar. *Limpiar*.
Nici, cia. adj. Nêcios. *Necio, cia*.
Noblit. En olví. *En olvido*.
Novella. f. Notícia, nôva. *Nueva*.

N.

Novitat. f. Novédât. *Novedad*.
Noure. v. a. Dañar. *Dañar*.
Nueja. f. Enveja. *Embidia*.
Nujar. v. a. Enutjar. *Enojar*.
Nuig. m. Enútx. *Enojo*.
Null. m. Ningú. *Ninguno*.

O.

Oblidar. v. a. Olvidar. *Olvidar*.
Oblit. m. Olvido. *Olvido*.
Obre. Óbri tu. *Abre tú*.
Obs. m. Mester. *Menester*.
Obte. f. La mórt. *Muerte*.
Oçell. m. Aucell. *Pajaro*.

O.

Ofegar. v. a. Aufegar. *Ahogar*.
Oy. m. Desamor, ôdi, ira. *Desamor, odio, ira*.
Opinionatich, ca. adj. De pôc señy ô de várias
opiniôus. *De poco seso ô de varias opiniones*.
Orât, da. adj. Lôco, ca. *Orate*.
Oronell. m. Aronella. *Golondrina*.

P.

Pahor. f. Pô. *Miedo*.
Paible. adj. Apassible. *Apasible*.
Palesament. adv. Mauitéstamént. *Manifestamente*.
Palpebres. f. pl. Pipéllas. *Párpados*.
Papello. m. Papeyó ô pavelló. *Mariposa ô pavellon*.
Par. adj. Iguâl ô parêix. *Par ô aparece*.
Parença. Apariência. *Apariencia*.
Parencer, ra. adj. Pererosos. *Perezosos, sa*.
Parencer. v. n. Aparêxer bé. *Parecer bien*.
Paria. f. Igualdât. *Igualdad*.
Paria. Aparexia. *Parecia ô aparecia*.
Parut. Me aparêix. *Me parece*.
Pas. adv. Cêrtamént. *Ciertamente*.
Pascific, ca. adj. Pacífic, ca. *Pacifico, ca*.
Passi. f. La pássia de la missa. *Pasion*.
Pauruch. adj. Porúe, ga. *Temeroso, sa*.
Pece. f. Péssa. *Pieza*.
Pecejar. v. a. Fer péssas. *Hacer piezas*.
Pec, ca. adj. Nêcios. *Necio, cia*.
Pegament. adv. Grosséramént. *Groseramente*.
Peguea y peguesa. f. Necedât, tontería. *Nece-
dad, tontería*.
Pel. Per. *Por*.
Penidént. m. Penitént. *Penitente*.
Pensiu. adj. Pensatiu, cnydadós. *Pensativo, cui-
dadoso*.

P.

Per ço. Per axô. *Por esto ô eso*.
Perdodar. v. a. Perdonar. *Perdonar*.
Perea. f. Peresa. *Pereza*.
Pexer. v. a. Apaxir ô manter. *Cabar ô mante-
ner*.
Pexer. v. a. Pasturar. *Pacer*.
Plach. Aplêg. *Alleg.* = M'agrâda. *Apláceme*.
Plaheumént. adv. Apaciblemént. *Apaciblemente*.
Plaher. m. Plêr, gust. *Placer*.
Plauc. Jô plôr. *Lloro*.
Planyer. v. n. Plorar. *Llorar*.
Platja. f. Plája. *Playa*.
Plaurer. v. n. Agradar. *Placer*.
Pledejar. v. a. Pledetjar. *Pleitear*.
Plegar. v. a. Déxar lo que se sâ. *Dar de mano d...*
Plegar. v. a. Aplegar. *Juntar ô coger*.
Plegat. Tot junt. *Todo junto*.
Pleuresis. f. Dolor de costât. *Pleuresia*.
Poblas. m. Pôble grân ô cauâlla. *Poblazo ô cana-
lla*.
Pobrejar. v. a. Pobretjar, tenir pôc concêrt. *Es-
cacear.* = Fer es pôbre. *Llorar pobreza*.
Pogra. Porâ. *Podrá*.
Pogras. Porâ ser. *Podría ser*.
Pogren. Porâu. *Podian*.
Polpa. f. Popa de câru. *Pulpa*.
Pom. m. Poma. *Manzana*.

Poncell, *lla. adj.* Vèrges. *Donzel, lla.*
 Poncell amor. Nôu amor ô nôu enamorâd. *Nuevo amor ô nuevo galan.*
 Ponyar. *v. a.* Puñir, procurar ô fer son poder.
Punzar, procurar ô hacer su poder.
 Porgar. *v. a.* Purgar. *Purgar.*
 Posques. Pogués. *Pudiese.*
 Potençe. *f.* Potência. *Potencia.*
 Potent. *adj.* Poderós, *sa.* *Poderoso, sa.*
 Praticar. *v. a.* Practicar. *Practicar.*
 Prehar. *v. a.* Preciar. *Preciar.*
 Pregon, *na. adj.* Présent ô públic. *Presente ô público, ca.*
 Preicar. *v. a.* Predicar. *Predicar.*
 Preicat. *m.* Predicât. *Predicado.*
 Proejar el témps. Anar cōtra el vént. *Ir contra el viento.*

Propils es. Los es pròpi. *Les es propio.*
 Prou. *m.* Profit. *Provecho.* = *adv.* Molt. *Mucho.*
 Prous homens. Hômos bôns. *Hombres buenos.*
 Pujas. *adv.* Més abâix. *Mas abajo.*
 Pulgo. *m.* Señâl de pête. *Señal de peste.*
 Puix. Pués y después. *Pues y despues.*
 Punir. *v. a.* Castigar, procurar ô puñir. *Castigar, procurar ô punzar.*
 Punya. *f.* Brega, pélea. *Riña ô pelea.*
 Punyamént. *m.* Puñida ô pélea. *Puncion ô pelea.*
 Pusca. Jô paga. *Pueda.*
 Pusc. Jô puc. *Yo puedo.*
 Pusjus. *adv.* Més abâix. *Mas abajo.*
 Purna. *f.* Espira, mica, cōsa pôca. *Centella, pizca, cosa poca.*

Q.

Q.

Quadrell. *m.* Quadrèt de flétxa. *Cuadrillo.*
 Quem. Jô créu. *Quemo.*
 Quemar. *v. a.* Creinar. *Quemar.*
 Quens. Que mos. *Que nos.*
 Quer. Jô cerc. *Busco.*

Quesir. *v. a.* Cercar ô preguntar. *Buscar ô preguntar.*
 Quesit, *da. p. p.* de quesir. *Buscado, da ô preguntado, da.*
 Quinal. *m.* Ternâl. *Polispastos.*

R.

R.

Rahel. *f.* Rêl. *Raiz.*
 Raixa. *f.* Calor laciu. *Encendimiento libidinoso.*
 Ranart. *f.* Reboua. *Zorra.*
 Ranc, *ca. adj.* Coxos. *Cojo, ja.*
 Ranciu. *adj.* Râuci. *Rancio.*
 Rantell. *m.* Moscârt. *Mosquito.*
 Raore. *v. a.* Rascar. *Raer.*
 Rascut, *da.* Eufurids. *Airado, da.*
 Rastre. *m.* Rastro.
 Rat. *m.* Râta. *Raton.*
 Raurer. *v. a.* Rascar. *Raer.* = *Mossegar. Roer.*
 Ravessar. Vomitar. *Vomitare.*
 Raxa. *f.* V. Raixa.
 Realmc. *m.* Réyne. *Reino.*
 Rebelle. *adj.* Rebêlde. *Rebelle.*
 Rebujar. *v. a.* Refuar, despreciar. *Rehusar, despreciar.*
 Recolzer. *v. r.* Acordar ô tenir assiénto. *Recordar ô tener asiento.*
 Recors. *m.* Recôrt, recûrs. *Acuerdo, recurso.*
 Recorse. *v. n.* Cōrrer. *Correr.*
 Recort. *m.* Memôria. *Memoria.*
 Recos. *m.* Recûrs, remèy, socorro. *Recurso, remedio, socorro.*

Refirir. *v. a.* Referir. *Referir.*
 Refus. *m.* Fuyta. *Fuga ô huida.*
 Regirar. *v. a.* Apartar, espantar ô tornar. *Apartar, espantar ô volver.*
 Regna y regne. *m.* Réyne. *Reino.*
 Reixa. *f.* Retxâts. *Reja.*
 Rellam. *m.* Llâmp. *Relampago.*
 Rellexar. Tornar dèxar. *Volver d dejar.*
 Rembre. *v. a.* Redimir ô remédjar. *Redimir ô remediar.*
 Remeyar. *v. a.* Remédjar. *Remediar.*
 Remija, *na. adj.* Médiâno, *na.* *Mediano, na.*
 Remijar. *v. a.* Apartar ô dividir. *Apartar ô dividir.*
 Reuart. *f.* Reboua. *Zorra.*
 Renc. *m.* Tela para justar. *Tela para ajustar.*
 Repost. *m.* Respôsta. *Respuesta.*
 Repost, *ta. p. p.* Respôst, *ta.* *Respuesto, ta.*
 Reprenimént. *m.* Reprensió. *Reprension.*
 Reptar. *v. a.* Desafiar. *Desafiar.*
 Rialler. *adj.* Rissuêño. *Risueño.*
 Riallosa. *adj.* Rissuêña. *Risueña.*
 Rial. *f.* Riâya. *Risa.*
 Riba. *f.* Cōsta ô marjâda. *Cuesta ô ribazo.*

Ribatge. *m.* V. Riba.
 Rictât. *m.* Títol de señor. *Título de señor.*
 Rim. *m.* Vêrs. *Verso.*
 Riquea. *f.* Riquesa. *Riqueza.*
 Ris. *m.* Riâya. *Risa.*
 Risch. *m.* Despeñadero. *Despeñadero.*
 Rista. *f.* Résta. *Resta.*

Robaria. *f.* Rôbo. *Robo* ò *hurto.*
 Roch. *m.* El réy del aquedrés. *Roque.*
 Ror. *m.* Error. *Error.*
 Rost, ta. *p. p.* Rompúd, da. *Rompido, da* ò *roto, ta.*
 Rou. Roega. *Roe.*
 Rovell de ou. *m.* Vermèy d'ou. *Yema de huevo.*
 Ruscada. *f.* Bugáda. *Colada.*

S.

Sagellat, da. *p. p.* Sellád, da. *Sellado, da.*
 Sacramentejar. *v. a.* Jurar. *Jurar.*
 Sangouent. *adj.* Sangriént. *Sangriento.*
 Saprien. Sabrían. *Sabrian.*
 Sastrujar. *v. a.* Esmenussar. *Desmenuzar.*
 Sats. Bastánt ò molt. *Bastante* ò *mucho.*
 Sclau. *m.* V. Esciau.
 Scarn. V. Escarn.
 Scull. V. Escull.
 Scurço. V. Escarço.
 Sedejant. El qui té sed. *Sediento.*
 Segurtat. *f.* Seguretât. *Seguridad.*
 Sehen. Se assèuen. *Se sientan.*
 Sehents. Béns immòbles. *Bienes raíces.*
 Sella. *f.* Cadira. *Silla.*
 Sem, ma. *adj.* Coxos ò tullíds. *Cojo, ja* ò *tulido, da.*
 Semble. *adv.* Juntamént. *Juntamente.*
 Semença. *f.* Semblânsa. *Semejanza.*
 Sement. *m.* Llevor para sembrar. *Simiente.*
 Seimpervivol. Gota corâl. *Epilepsia.*
 Sems. *adv.* Juntamént. *Juntamente.*
 Senglar. *m.* Pôrc singlar. *Javali.*
 Seny. *m.* Sefy ò sentít. *Seso* ò *sentido.*
 Sensable. *adj.* Sensible. *Sensible.*
 Sentre. *v. n.* Sentir. *Sentir.*
 Sep. Moltes vegâdas. *Muchas veces.*
 Serventa. *f.* Criâda. *Sierva.*
 Setgle. *m.* Sigle. *Siglo.*
 Setjament. *m.* y setje. *m.* Tancadura per lo redó. *Cerca.*
 Setje. *m.* La esca que se pôsa á âm. *Cebo.*
 Sguart. *v. a.* V. Esguart.
 Siau. Siau ò asseyvós. *Sed* ò *sentaos.*
 Si col. Axí côm éll. *Así como él.*
 Sien. Sian ò son. *Sean* ò *son.*
 Sient. Essènt ò següentse. *Siendo* ò *sentándose.*
 Sintent. El qui sént. *El que siente.*
 Sisa. *f.* Betúm. *Betun.*
 Sitiament. *m.* Siti. *Sitio.*
 Siu. Sèu tu. *Siéntate.*
 Siure. *v. a.* Assèurerse ò estar assegú. *Sentarse* ò *estar sentado.*

S.

Smenar. V. Esmenar.
 Smút. Mudse. *Mütese.*
 So. Jò som. *Soy.*
 Soberch. *adj.* Grán, excessíu, supèrbo. *Grande, escesivo, soberbio.*
 Sobira y sobiran. *m.* Sobérâno. *Soberano.*
 Sobrat, da. *p. p.* Vensúd, da. *Vencido, da.*
 Sobrat, da. *adj.* El qui sobrepuja á âltri. *Sobrepujante.*
 Sobrats. *m. pl.* Ventâtjas ò sôbras. *Ventajas* ò *sobras.*—Ets âlts de cása. *Sobrados.*
 Sobtat. *adv.* Prést ò de improvis. *Presto* ò *de improviso.*
 Sobter. *v. a.* Donar préssa. *Dar prisa.*
 Sobtos. *adv.* Prést ò improvis. *Presto* ò *improvisio.*
 Socors. *m.* Socorro. *Socorro.*
 Sodoguar. *v. a.* Tocar ò remenar. *Tocar* ò *menear.*
 Soferre. *v. n.* Sufrir. *Sufrir.*
 Sofertant. *adv.* Sufrint. *Sufriendo.*
 Sofir y sofre. *v. n.* Sufrir. *Sufrir.*
 Sofirent. *m.* Sufridor. *Sufridor.*
 Sofrensa. *f.* Sufrimént. *Sufrimiento.*
 Sosistic. Aparént. *Apareciendo y aparente.*
 Sojorn. *m.* Descâns, repôs. *Descanso, reposo.*
 Sojornar. *v. a.* Descansar, reposar. *Descansar, reposar.*
 Sol y sols. *adv.* Sôlamént. *Solamente.*
 Solas. *m.* Plèr, gust. *Placer.*
 Soldader. *m.* Soldât ò soldadèt. *Soldado* ò *soldadito.*
 Solt, ta. *p. p.* Llibèrts. *Suelto, ta.*
 Som. *f.* Sôn. *Sueño.*
 Somni. *m.* Sômit. *Sueño.*
 Soport. *m.* Sufrimént, socorro. *Sufrimiento* ò *socorro.*
 Soptament. *adv.* Prôntamént. *Prontamente.*
 Soptat. *adv.* Prést. *Presto.*
 Sorbir. *v. a.* Xupar v. g. una espónja s'âygo ò consamir. *Absorber* ò *consumir.*
 Sospir. *m.* Suspir. *Suspiro.*
 Sostinença. *f.* Sostentació. *Sostentacion.*

Sostraje. *m.* Apartament. *Apartamiento.*
 Sostraire. *v. a.* Sostréurer. *Sonsacar.*
 Sotan. *m.* Soterrâni. *Sótano.*
 Sots. *adv.* Bâix. *Debajo.*
 Sots. *m. pl.* Garrigas. *Sotos.*
 Spauen. *m.* V. Espauen.
 Spauent. *m.* V. Espauent.
 Sperdre. *X.* Esperdre.
 Spero. *V.* Espero.
 Spill. *V.* Espil.
 Splicar. *V.* Esplicar.
 Spre. *V.* Aspre.
 Squinsar. *V.* Esquinsar.
 Stolgar. *v. a.* Llèvar. *Quitar.*

Storcre. *V.* Estorcre.
 Stort. *V.* Estort.
 Struch. *V.* Estruch.
 Strument. *V.* Estrument.
 Suffer. Sufrèix ò té. *Sufre ò tiene.*
 Suffer, ta. Sufríð, da. *Sufrido, da.*
 Surbir. *V.* Sorbir.
 Sus. Dált, demúnt ò sobretót. *Encima ò sobre-
 todo.*
 Sus. *adv.* Prést ò en un punt. *Presto ò en un
 punto.*
 Sutzeu, ua. *adj.* Bruts. *Sucio, cia.*
 Sutzure. *f.* Brutó. *Suciedad.*

T.

Tarda. *f.* Tardânsa. *Tardanza.*
 Tart, da. *adj.* Târs en so parlar ò de mál ingèni.
Tardo, da ò de mal ingenio.
 Tartre. *m.* El de Tartària. *Tártaro.*
 Tastart. *adj.* Loquèuc ò determinâd. *Alocado ò
 determinado.*
 Taur. *m.* Brâu: bôu. *Toro.*
 Taxar. *v. a.* Apégarse. *Pegarse.*
 Tebeu, ua. *adj.* Tebs. *Tibio, bia.*
 Tembre. *v. n.* Tèmer. *Temer.*
 Temença. *f.* Pô, temor. *Miedo, temor.*
 Temorejar. *v. n.* Tenir pô. *Tener miedo.*
 Tempre. *m.* Tèmple. *Templo.*
 Tempte. Lo fâsse. *Lo haga.*
 Tente. *m.* Tiénto. *Tiento.*
 Terment. *m.* Térme. *Término.*
 Timpe. *f.* Còsta, pujâda. *Cuesta, subida.*
 Tirant. *m.* Tirâno poderós. *Tirano poderoso.*
 Tirant. *p. a.* El qui tira. *El que tira.*
 Tixon. *f.* Furia infernâl. *Furia infernal.*
 Tocan. *p. a.* Tocânt. *Tocando.*
 Tolrre. *v. a.* Llèvar. *Quitar.*
 Tolt, ta. *p. p.* de tolrre. *Quitado, da.*
 Tomba. *f.* Baúl de mòrt. *Ataud.*

T.

Tor. *m.* Brâu: bôu. *Toro.*
 Torcre. *v. a.* Tôrser. *Torcer.*
 Torn. *m.* Rôda ò vòlta. *Rueda ò vuelta.*
 Torta. *f.* Tórtera. *Törtola.*
 Tost. *m.* Rôst. *Declivio.*
 Tost, ta. *p. p.* Llèvâd, da. *Quitado, da.*
 Tost. *adv.* Prést ò luégo. *Presto ò luego.*
 Tostemps. *adv.* En tot témps. *En todo tiempo.*
 Tou, ua. *adj.* Buids per dedús. *Hueco, ca.*
 Trahiment. *m.* Trahició, engâñy. *Trahicion, en-
 gaño.*
 Trametre. *v. a.* Enviar. *Embiar.*
 Traurer. *v. a.* Tréurer, llèvar, apartar. *Sacar,
 quitar ò apartar.*
 Traure. *v. a.* Trahir ò enganar. *Hacer trahicion
 ò engañar.*
 Treta. *f.* Flétxa. *Sueta.*
 Trigar. *v. a.* Tardar. *Tardar.*
 Troba. *f.* Glôsa. *Copla, trova.*
 Trobador, ra. *m. f.* Glosadors. *Trovador, ra.*
 Trobar ò trovar. Fer glôsas. *Trovar.*
 Troch. *m.* Barât, cânvi. *Trueco.*
 Trop. Molt ò mâtssa. *Demasiado ò mucho.*
 Trufar. *v. a.* Burlar. *Burlar.*

U.

Ulesa. *f.* Vilesa, trahició. *Vileza, trahicion.*
 Ungle. *f.* Ungla. *Uña.*

U.

Urella. *f.* Oreya. *Oreja.*
 Usatge. *m.* Usâusa. *Usanza.*

V.

Vagahunt, da. *adj.* Vâgamundo, da. *Vaga-
 mundo, da ò vagabundo, da.*
 Vagar. *v. n.* Estar ociós. *Estar ocioso.*

V.

Vay. *m.* Váll, distância ò vâcuo. *Falle, distan-
 cia ò vacio.*
 Vaylèt. *m.* Pâge jove ò allôt. *Pagecito ò muchacho.*

Valença. *f.* Saldt. *Valitud*, *sanidad*.
 Valent, *ta.* *adj.* Sàus y hòns. *Sanos y buenos*.
 Vanova. *f.* Vâneva. *Colcha*.
 Vantament. *adv.* Ab vanidât. *Vanagloriosamente*.
 Vantar. *v. r.* Vâuagloriarse, alabarse. *Vanagloriarse, alabarse*.
 Vehi, *na.* *m. f.* Vest, *na.* *Vecino, na.*
 Veixell. *m.* Plât, gèrra, ribéll, tassó etc. *Vaso*.
 Veixella. *f.* Vaquilla: plâts, etc. *Vaquilla ô vaso*.
 Veixar. *v. a.* Oprimir, vécsar. *Vejar*.
 Velledat. *f.* Veyès. *Vejez*.
 Ventrell. *m.* Vêntre. *Ventre*.
 Ventresque. *f.* Vêntre. *Ventre*.
 Ver. *m.* Sa primavera. *Verano*.
 Verament. *adv.* Vertadéramént. *Verdaderamente*.
 Verme. *m.* Cuc. *Gusano*.
 Vers. Devés. *Hacia*.
 Vexar. *V.* Veixar.

Vaxell. *V.* Veixell.
 Via. *f.* Camí. *Camino*.
 Via. Hey vèya. *Veia*.
 Viar. *v. n.* Anarsèn. *Irse*. = Trêurer delôre. *Sacar fuera*.
 Vidando. Li dona vida. *Le da vida*.
 Vie. *f.* Camí. *Camino*.
 Viltat. *f.* Vilesa. *Vileza*.
 Vogui. *m.* Rôda, rodéyo, vôlta. *Rueda, rodeo, vuelta*.
 Volch. Vôi ô volgué. *Quiere ô quizo*.
 Volença. *f.* Volèr ô volantât. *Querer ô voluntad*.
 Volch y volpell. *m.* Rebona. *Raposo, sa ô zorro, rra*.
 Volum. *m.* Volúmen. *Volúmen*.
 Vern. *m.* Moc. *Moco*.
 Vorridor, *ra. m. f.* Avorridor, *ra.* Aborecedor, *ra.*

FE DE ERRATAS.

Pàg. 5 Lín. 50 Dia Españôlla, Den dir Españôla: Pàg. 9 Col. 2 Lín. 20 Empapusar, Empapujar: 15 2 12 Abre: Ave: 18 2 17 Alretas, Adretas: 21 1 7 Lizado, Lisiado: 24 2 43 pron, pronóm: 25 1 36 Alhaca, Alhaja: 31 1 39 Amôllar, Amôllar: 33 1 48 Canila, Canilla: 39 2 4 pelear, pelar: 44 2 14 África, Assia: 47 1 48 Arnilla, Polillica: id. 2 8 Gássia, Cássia: 48 2 53 Arrendador, Arcendar: 64 1 6 Cujo, Gajo: id. 2 40 Aygordentero, Aguardentero: 76 1 6 els, als: 77 2 32 y 38 Bât, Blât: 83 1 25 Fracció, Acció: 84 2 20 hòu, brôu: 85 2 53 Bugedaria: Bugadaría: 91 1 27 Tôc, Fôc: 120 2 43 Non plus ultra, Plus ultra: 143 2 4 la jou, al jou, 166 2 41 Desacomodar, desacomodarse: 183 2 36 Devellamént, Desvellamént: 206 2 18 percober, percèber: 208 2 última diserét, discrét: 215 y 216 2 última y 1 y 2 Euegenable, ar, etc., Enageuâble, etc.: 252 2 1 Azcabuz, Arcabuz: 238 1 52 desoulado, desculado: 239 2 46 Desgranado, Desgranado: 242 1 17 Tornillo, Torillo: 247 2 8 Arbardilla, Albardilla: 249 2 49 brinquino, brinquño: 265 2 10 boca, boda: id. 2 50 Partilizar, Parcilizar: id. 2 50 escaydâys, escandâys: 279 1 22 fregatirz, fregatríz: 300 2 30 melona, melena: 306 1 29 Llêx, Liêx: 350 1 44 Nabiza, Nabiza: 353 1 27 Llôsa, Llôssa: 405 2 1 Esquela, Espuella: 413 1 36 estornell, pasarell: id. 2 35 pacioncilla, granadilla: 421 2 5 esténdrer, enténdrer: 458 2 49 mon, nôm: 497 1 37 Sanjanero, Sanjuanero: id. 1 46 Reyna, Réyna, id. 1 48 Réyna, Reyna: 515 1 51 Sonsajar, Sonsacar: 535 2 22 Superpacient, Superparcient: id. 2 24 Superpaciente, Superparciente: 551 2 24 vieja, viejo: 546 1 10 semhar, sembrar: 561 2 28 trasnonchado, trasnochado: 580 2 5 atestado, qtestundó: 605 1 12 pariôl, puriôl: 606 1 23 liguijaros, guijarros: 611 1 12 adrecutores, adestradores: 615 Alguns térmes dels anticuâds se han posâd ah la nôva ortografia, y no lo han de estar, porque no sabem côm los prouunciâvan els autigs. 624 2 última Sostinenta, Sostinença.

942659

x